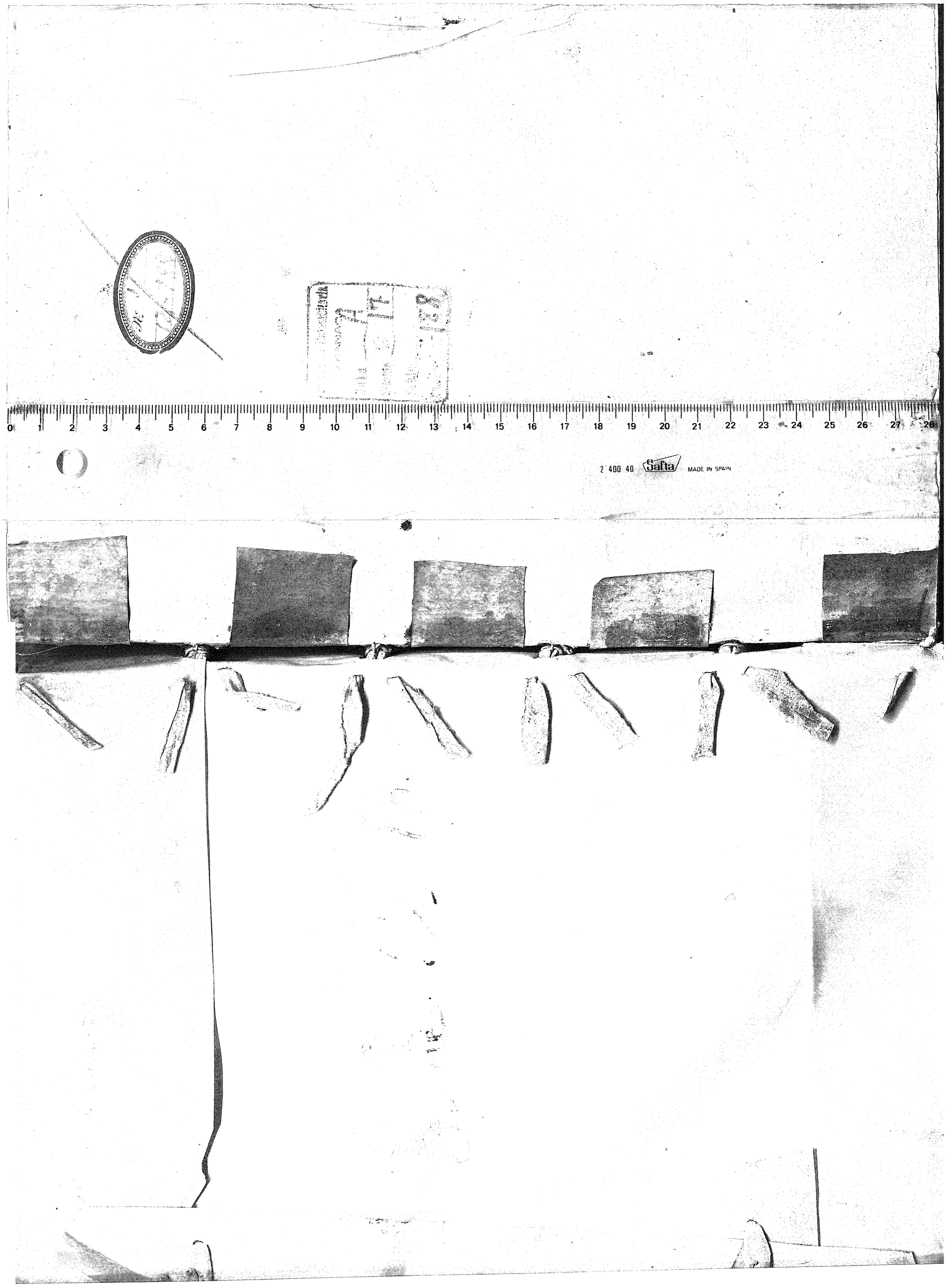
2 400 40 Safta MADE IN SPAIN

R. 6591

Opera Joannis de Basso

LIS Doctoris Subtilis Scoti (sua tempestate) fidelis Discipuli, Philosophi, ac Theologi profundissimi, In Quatuor Sententiarum Libros (credite) Aurea. Quæ nuperrime Impensis non minimis, Cura q; & emendatione nō mediocri, Ad debitæ integritatis sanitatem revocata, Decoramentisq; marginalibus, ac Indicibus, adnotata: Opera deniq; & Arte Impressionis mirifica Dextris Syderibus elaborata fuere.

del Collegio de la Compañia de Jesus
Granada.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

Venundantur a Francisco Regnault: Et [illegible] Frellon. PARISIIS.

Cum gratia Et priuilegio.

¶ Reuerendissimo in Christo Patri / ⁊ omnium Oratoꝝ Doctissimo / Domino Dominico Grimani. S. Hycolai Presbitero Cardinali: ac Patriarche Aquilensi. F. Anastasius Turrionus / de Samarino / ordinis Minoꝝm humilimus seruus / sese supl ex commendat.

CVm aliquibus iam annis ex meoꝝ prelatoꝝz benigna gratia in hoc almo Parisiorum gymnasio aliquãtule militie artium Liberaliũ / ⁊ sacre Theologie pro modulo militauerim / tantãq; priscorum / ac modernorũ lectorum diuersam interpretationem / ⁊ coꝛreptionẽ in exponẽdis aureis. 4. sententiarum libris subtilissimi doctoris. Jo. Scoti duns comperuerim. Ut tam doctoribus legentibus / q; etiam discipulis auribus arreptis audiẽtibus potius fatigatio q; lucubratio censeatur. Huic difficili astilludio imperitieq; mee / quidẽ fore existimaui. Idcirco preceptores meos literatissimos / ⁊ honestos Bibliopolas Francischum Regnault / ⁊ Jo. Frellon / ac meipm propulsaui / vt id quod mente gerebam in lucem prodiret. Me literatoꝝ scola (in qua. R. D. hac nostra tempestate tanq; fulgentissimum tubar elucescis) tam limpidissimo sacre Theologie fonte careret / ad illustrandam precipue prefati doctoris subtilis securam (⁊ si eminẽtem) viam. Hũc profundissimum Theologum. F. Jo. de Bassolis Minoꝝtam / illius dum viueret Scoti fidelẽ alumpnũ / antea tanq; thesaurus incõparabilis absconditus / Duce Magistro Orontio Fine Delphinate (qui eũ vigilacissime (quoad fieri valuit) a mẽdis purgauit / poptime in suas partes distinxit / marginalibusq; decoramẽtis adnotauit / ⁊ dietim ad Archetipum laboriose recognouit) in lucem proditum curaui. Qui sicut inter fulgẽtia olympi sydera vnũ altero (ẽm quod de sole magis vel minus participant) clarius apparet: sic planus iste Theologus in terris inter Theologos Aquile subtilissime Scoti sublimen volatum / ac solidissimã doctrinam imitari volẽtes prefulgidus extitit. De quo idem Scotus dum eum in discipulum haberet: ⁊ attẽtius in scolis intueretur (veluti Plato de Aristotele) dicebat / Auditoriũ est. Hunc igitur. R. D. T. humiliter presento / vt tu oim virtutum auriga / portus / salusq; fidelissima / a teneris (vt greci aiunt) vnguiculis minerua ipa / quicqd in sentẽtijs doctoris subtilis obscurum / indigestumve censebitur / hoc preclaro ducente opere / clare intelligas / discutias / ⁊ in formã redigas / qui minoꝝtane religionis decus prefulgens / protector / coꝛrector / ac indefessum propugnaculum semper extitisti. O felicia ista secula / felicioꝛ ⁊ inuictissima tua vrbs vnde oriundus es. que talem / ac tantum virum / e celo (vt arbitroꝛ) emissum auxerunt / ⁊ se suis sapiẽtissimis virtutibus decoꝛarunt. Quotiens enim ad memoriam reuoco eminentem tuam sapientiam in omni dicendi genere clarissimam / moꝝm probitatem / vite integritatem / ⁊ tua (inq;) preclara facinoꝛa vndequaq; armonicã platonicam / pariterq; peripatheticam ambrosiam emittentia / re vera non possum non admirari. Dum apud Italiam (nobis dulce solum) ⁊ q; maxime in vrbe Romana tuas sapientissimas argumentationes solutissimas responsiones / resolutiones / lucubrationes / cõmentaria vtriusq; sacre pagine / omniumq; liberalium artium tam subtiles interpretationes / pauidus intuerer / ⁊ diligentius doctissimoꝝm virorum oꝛa in te vnum conspecta / ⁊ cum te omnes alterum Platonem proclamarent / inspicerem gaudio / ac admiratione uectus obstupui. Postremo adiui Hyspaniam / Germaniam / ⁊ vltra glaciale Oceanum. Demũq; veni Galliam tantarum virtutum tuarum famam resonantem iamdiu per orbem auditu exultam mirifico / te (inq;) Apollinem vndiquaq; reperi. Que enimuero vigiliis / ac lucubrationibus q; plurimis / peruigiliq; calamo R. D. T. contexuit / inseruitq; videndi / proficiendi sua clementi pietate supplicibus eoꝝtibus aditum prebere dignetur. Apud gymnasium istud Parisiense Reipu. Christiane precipuum coꝛonam Laudum tuis continuis studijs / moꝝibus / ⁊ proꝑis meritis cum dei adiutoꝛio te. R. D. acquisisse scito. Hec ab re quoniam immoꝛtales tuam virtutum amplitudinem imoꝛtalem reddẽt. Dignaberis igitur. R. D. post ocia tuarum virtutum / tam moꝛaliũ q; Theologicarum hoc preclarũ / ⁊ vtile opus / laboꝛe / ⁊ vigilia dicti Magistri Orontij Fine Delphinatis integritati sue nuperrime restitutum / ac ipso curante fideliter impressum / benigno vultu suscipere / ac inspicere / animiq; affectum / ⁊ non effectum respicere / ac adceptare. Hanc vero Epistolam cum legeris / ⁊ tuo sapienti fauoꝛe proꝑexeris me. R. D. T. perpetuo deditissimum / ac sub vmbra alarum tuarum esse protectũ conspicies / qui si maioꝛa posset ampliora destinaret / ⁊ ad altioꝛa sublimaret. Vale. R. D. omnium fautoꝛ virtutum. Et fratrem Anastasium / qui tui est sapientissimi nominis obsequentissimus / tua ingenij pietate (vt soles) foue / dirige / protege / ⁊ tuere. Parisijs Anno Christi omnium redemptoris. M. D. xvij. 14. Augusti.

Epistola Dicatiua.

¶ Reuerendo / ac Eruditissimo Patri Domino Michaeli Dignissimo Lingonensium Præsuli / ac inter Franciæ Primates (quos Pares adpellamus) Præclarissimo / & semper obseruando / ORONTIVS FINE Delphinas se offert deuotissimum.

IAETARI NON POSSVM MINIME (SPEctatissime ꝓbitatis Antistes) & michijpsi plerũq; gratulari q tuã (etsi immeritus) benignã nactus sim amicabilitatẽ. Cum is vir sies quẽ ob viuacẽ animi perspicuitatem / morum humanã mansuetudinẽ / vitę sanctitatis integritatẽ / ob denicq; singularẽ prudentiã / & maturitatẽ / singuli & boni / & docti homines nõ solũ colere / & vehemẽter amare: verũetiam summa cũ laude / & reuerentia obseruare / & admirari consueuere. Tu nãq; tanta imprimis es diligentia in candidissimę religionis honorem religiose comparãdum / ac in Dei gregem (quo nihil Prælato dignius) ad salutis iter saluberrimum: Iusticiæq; immaculatã semitã tuis ꝓbissimis exemplis reuocandum / ac dirigendũ: vt inter pstãtissimos Antistites (tanq; Sol inter reliqua Sydera) fulgere / ac splendicare facile videaris. Tanto preterea eruditiõis splendore: tãtaq; Disciplinarum varia decoratione polles: Vt tuæ Episcopali dignitati plus speci minis addidisse cõproberis / q; ab ea reportare valeas ornamẽti. Nam etsi singulis hominũ conditionibus scientiæ: ac eruditionis immensa ꝓfunditas haud exiguam laudũ pariat excellentiã / generosos tñ viros (præcipue pastorali sublimitate insignitos) plurimũ decorare / ac pficere videtur. Quã (vt diximus) doctrinæ prestantiã / & dotẽ sacratissimã in te Presul religiosissime pullulare ac in Nilo aquas / odores in Arabia cunctis lucide cõstat. Nec ꝓpter tam clara / diuinaq; munera / quibus summus rex opifex tuã dignissimã celsitudinẽ donare / & ornare dignatus est / nihilo supbiore / seu arrogãtiore es anio. Verũ citius omni moro sitate / & fastu ptermissis (quibus alij quãplurimi insimili dignitatũ culmine collocati plurimũ extolli / & gloriari adsueti sunt) omnes tam philosophiæ / q; cæte rarũ liberaliũ Disciplinaꝝ studiosos non solũ amare / colere / & admirari: sed etiã benignissime / & phumaniter in ędes tuas recipe / tecũ ad adcũbendũ in mẽsa cõuocare / comiter alloqui tua clementia cõsueuisti. Et cũ his pleroscq; haud paruis tandẽ muneribus affícis: & sustẽtas. Cuius immẽsę benignitatis tuę / & admiran dę munificẽtię plerũq; feci periculũ. Frequẽter eni inter doctissimos / insignesq; viros ad tuas epulas vocari solitus sum. Et vtlicentius daretur literis indulgẽdi facultas nostrã indigentiam haud mediocri munere subleuasti. Huic tuo laudabili / & munificẽtissimo viuẽdi genere nõ mediocriter adcedit humanissimus germanus / seu mauis sobrinus tuus Dñs Robertus Hurault / Insignis Ecclesiæ Eduensis Archidiaconus optime meritus. Vir quidem (vt scis) singularis / pbe-

Epistola Dicatiua.

nignus/oiquaq; doctissimus/ac de me semper benemeritus. Is namq; bñficio⁹ cumulo me quotitie deuinctū/& obnoxium suę humanitati reddere ptentat. Et maxime quū nuperrime bibliothecā meā libris mihi adprime negociosis cumulatissime/& liberaliter exornauit. Quiquidē (vt cętera obmittam/animi potius q̄ corporis gloriā sibi vendicare: & defecato⁹ morū/q̄ diuitiarum cultura ppoliri nititur. Nimirū quū hęc terrestria (q̄ fortunę ludibria merito adpellari possunt) instar bullę cito pereāt/& obliteścāt. Animi vero/& maxime virtutis monimēta vetustate refloreścāt: ac sola ad immortalitatē præbeāt aditū. Redeūdo vnde digressus sum. Quū tuo⁹ in me munerū/& beneficiorū magnificentiā/& liberalitatē cōsydero: Video quātę sint a me tibi grę nō solū agēdę/verūetiam referendę. At quū nō valeant exiguæ ingenioli mei vires hoc debitū digne pficere. Nolui tn̄ ab officio meo penitus discedere/& inter ingratos adnūerari. Nam sicut bñficētię dono inter mortales nihil pstātius reputur: sic & gratitudine bñficentie nihil melius quadrare videtur. Quū ea bñfacto⁹ recordatio/& cordialis cuiusdā hūanitatis indiciū ab oībus censeatur. Eā ob reū quū in restituēdo pfundissimi Theologi. F. Io. de Bassolis/Minoritę: ac Ioānis Scoti duns (quē subtilem doctorē noīant) olim discipuli: & alumni studiosissimi: egregio in primum Mgri sentētia⁹ ope iā diu insudauerimus: & put ingenij nri fragilitas/& ocij cōmoditas tolerarūt emēdauerimus: adnotatiōibusq; marginarijs haud mediocriter cōducētibus: Ac Indicibus/cæterisq; iuxta singulorū exigētiā/& decorē illustrauerimus. Tu mihi Pater sctissime in mentē venisti/& iter primos memoriā quatisti: cui (vt optime merēti) hoc pśens Theologicū/& fructuosum dicaretur opus. Qui prę cæteris Theologię pfundissima documēta/& resolutiōes ingeniosissime pśequeris: & tā Theologicę facultatis satellites. & pfessores amas/q̄ ipam Theologiā amplecteris. Eo igitur anio hunc Primū præfati de Bassolis sñia⁹ (a nobis in pristinā formā (ne dicā meliorē) studiose redactū: ac e tenebris (quibus diu abscōditus latuit) nō sine grādi labore/ob exēplaris prauitatem/& difficultatē/in lucē reuocatū: Tuoq; pclaro nomini hūiliter adscriptū) nō indigneris adcipere. quo scilicet vigilātias nras in quartū eiusdē sñia⁹ tuę Reuerendę Pnitati similiter dicatū adcepisti: In eo nāq; ocia frustra accōmodasse benignitas tua/munificētissimaq; liberalitas nequaq̄ tolerata est. Hosce igitur ocij nō inutiles tibi offero fructus. ampliores/acvberiores tuę cęlsę amplitudini ī posterū oblaturus. Dūmō eo quo cœpisti fauore/& auxilio studiū nrm pmoueris: & nro statui vitā pberis lętiorē. Verba enim Phī & si oībus laude dignis opibus quadrēt. In his tn̄ q̄ ab ingenio pficiscūtur verissime cōprobātur. scilicet ipossibile fore/aut certe nō facile qcq̄ pclari ab eo agi cui facultates desunt. Facultates vero quas petimus nō sunt magnæ diuitię (qbus plerisq; his adfluentes solā (qđ in nobis absit) innanē gloriā/& peculiarē vtilitatē q̄ritāt) sed solū illud qđ ad vitę/& studij nri sustētatione sufficiat. Vt alio⁹ vitæ/& studio pdesse valeamus.

VALE. Religionis/et meum decus rarissimū. Parisijs. X. Kalēdas Septēbris.

ANNO. CHRISTI. M.D.XVII.

Operis

Index questionum articulorum/ & omnium in hoc claro opere tentatorum studiose collectus.

Questio prima prologalis. Vtrum sit possibile q; purus viator habeat aliquā noticiam euidentē alia⁹ a scientijs naturalib⁹ possibilibus hēri

¶ Primo declarantur termini/ & quedam preambula ad questionem requisita.

¶ Secūdo ponūtur opiniões de qōne pbabiles.

¶ Tertio ponitur opinio doctoris magis grata. Et arguitur cōtra pcedētes opiniones

¶ Quarto soluuntur motiua earūdem opinionū.

¶ Vltimo dicitur ad rationes principales.

Questio.ij. Vtrum necessariū fuerit hōmini pro statu isto aliquā doctrinam supernaturalem reuelari: ad quam nō potuit attingere virtute luminis naturalis.

¶ Primo declarantur quedam preambula ad intellectum questionis.

¶ Secundo ponit opinio philosophoꝝ de qōne.

¶ Tertio arguitur ptra eā. Et ponitur alia opi. Et finaliter mouentur alique instantie.

¶ Tertio soluuntur motiua eorum.

¶ Vltimo soluuntur rationes principales.

Questio.iij. Vtrum deus sit subiectū in Theologia: ¶ Primo ostēditur ratio per se primi subiecti in scientia cum conditionibus eius.

¶ Secūdo ostēditur q; deus est subiectū in Theologia & quo modo.

¶ Tertio refelluntur opiniones aliquorum.

¶ Vltimo ad rationes principales.

Questio.iiij. Vtrū de⁹ sit subiectū theo. p̄ quā rōnē diuinitatis.

¶ Primo ponūtur opi. de questione.

¶ Secūdo arguit ptra eas. Et ponitur alia.

¶ Tertio soluuntur motiua primarū opi.

¶ Quarto inquiritur an Theo. sit de oībus p attributionem ad deum sub rōne diuinitatis.

¶ Vltimo ad specialia argumenta.

Questio.v. Vtrum theologia sit scientia. ¶ Primo ponūtur due opi. de questione & arguitur contra eas.

¶ Secūdo ostenditur ratio vere scientie/& conditiones eius.

¶ Tertio respondetur ad questionem.

¶ Quarto respondetur ad rationes opinionum.

¶ Vltimo ad rationes principales.

Questio.vi. Vtrum habit⁹ Theo. sit vn⁹ indistinctus in se. Et de omnibus alijs scientijs possibilibus haberi naturaliter distinctus subalternans sibi aliquam illarum vel alicui illarum subalternatus.

¶ Primo ponūtur opiniones de questione scōm aliqua membra eius.

¶ Secundo ostenditur qūo scientia pōt dici vna/ Et ab alijs distincta.

¶ Tertio Respondet doctor ad questionem.

¶ Vltimo ad argumēta contra ipsum.

Questio.vij. Vtrū ex ordine ad praxim vt ad finē dicatur primo/& principaliter noticia practica/vel ex ordine ad obiectum/seu ad praxim vt ad ad obiectum.

¶ Primo declaratur quid sit praxis. Et ponūtur nonnulle conclusiones.

¶ Secūdo ostenditur vtrum ex eodē dicatur intellectus/& habitus/vel actus practicus.

¶ Tertio ex quo primo & principaliter dicatur hīt⁹

¶ Quarto inqrit an speculatiuū/& practicum sint differentie essentiales intellectus & habitus.

¶ Vltimo soluuntur rationes principales.

Questio.viij. Vtrū Theo. sit practica: vel speculatiua.

¶ Primo ponūtur opi. de questione. et arguitur contra eas.

¶ Secundo respondet doctor aliter ad questionē.

¶ Vltimo ad rationes principales.

¶ Distin. prime.

Questio prima Vtrum obiectus per se primū fruitionis sit tm̄ finis vltimus bonum supremum.

¶ Prīo ostdit qđ sit obiectū fruitionis p se primū.

¶ Scdo sm̄ quā rōnē/& an sit vna vel plures.

¶ Tertio inquiritur an possibile sit frui aliquo qđ est in deo/nō fruēdo alio quod est in ipso.

Questio.ij. An frui sit actus potētie fruitiue/vel passio eius.

¶ Primo ponuntur descriptiones vel⁹ frui. Et ostenditur cuius potentie sit actus.

¶ Secūdo inquiritur an fruitio (supposito q; sit actus & opatio) sit idē essentialiter qđ declaratio.

¶ Tertio an anima fruatur.

Questio.iij. An apprehenso sine vltimo per intellectum necessarium sit voluntatē frui. supposito q; voluntas sit principium effectiuum liberum cuiuslibet fruitionis.

¶ Primo distinguitur de apprehensione finis.

¶ Secūdo ponūrur opi. sm̄ articulos questionis.

¶ Tertio ponitur opinio doctoris de questione.

¶ Vltimo soluuntur rationes.

Questio.iiij. An vti sit actus propr⁹ voluntatis.

¶ Primo ponūtur descriptiones de ly vti.

¶ Secūdo ostenditur cuius potētie sit vti.

¶ Tertio quid sit obiectum ipsius vti.

¶ Vltimo quorum sit vti.

¶ Distin. ij.

Questio prima Vtrū in tota vniuersitate entium sit dare aliqd ens simpliciter primum actu existens.

¶ Primo distingūtur de causis per se/& per accidens/& de ordinatione ipsarum & de quadruplici primitate.

¶ Secundo adducūtur rōnes ad pbandum quod est primū ens in vniuerso/& quo modo.

¶ Tertio doctor dicit mentem suam de predictis rationibus.

¶ Vltimo ad rationes.

Questio.ij. Vtrū ens primus simpliciter in vniuerso sit infinitum actu intensiue in perfectione & vigore.

¶ Primo describitur infinitū & distinguit de eo.

¶ Secūdo ponit opinio q; deus sit finitus. Et arguitur ptra esm pbādo q; sit infinitus.

¶ Tertio adducūtur ratiões ad probandum deū

esse infinitum.
¶Quarto solu untur dicte rationes/cum rationibus probantibus dei finitatem/quia non ꝓcludit.
¶Ultimo ad rationes principales.

Questio.iii. Utrum sit tm̃ vnum ens primū vel vnus de⁹ in vniuerso
¶Primo interpretatur nomen dei.
¶Secundo adducuntur rationes ad probandum vnicum deum esse.
¶Tertio ponitur mẽs doctoris de dictis rõnib⁹.
¶Ultimo ad rationes principales.

Questio.iiij. Utrum tantum vnitate et simplicitate diuine essentie stet pluralitas personarum.
¶Primo ponitur opinio Commentatoris erronea cum suis rationibus ⁊/quozũdam errozibus.
¶Secũdo declaratur positio fidelium/⁊ ostenditur ꝓbabiliter non esse impossibile stare simul vnitatem diuine essentie cum pluralitate personarum
¶Tertio soluuntur motiua Cõmentatoris.
¶Quarto ad rationes principales.

Questio.v. An tãtum sint tres persone in natura diuina.
¶Primo adducũtur rationes aliquozum ad probandum ꝙ in diuinis nõ sunt nisi tres persone/quia mens non cõcludere videntur.
¶Secũdo adducũtur alie rationes/⁊ soluitur ꝙ.
¶Tertio soluuntur rationes speciales.

Questio.vi. Utrũ trinitas ꝑsonaꝝ possit efficaciter ostendi viatori.
¶Primo ostenditur an possit efficaciter demonstrari per scripturam veteris testamenti pluralitas diuinarum personarum cuicunq; recipienti ipsam scripturam/quia de scriptura noui testamenti non est dubitandum.
¶Secũdo inquiritur an trinitas personarum possit efficaciter ostendi per rõnem naturalem.
¶Tertio respondetur ad rationes.

¶Distin.iij.

Questio prima Utrũ deus sit naturali ter cognoscibilis.
¶Primo datur intellectus questionis. Et excluduntur alique distinctiones que solent fieri ab aliquibus. Et diuiditur questio per membra.
¶Secundo ponuntur opiniones de questione ẽm membra seu articulos.
¶Tertio ponitur opi. doctoris de questione.
¶Quarto soluuntur rationes cõtra eum.

Questio secũda An deum esse sit per se notum.
¶Primo ostenditur quid sit ꝓpositio per se nota. Et excluduntur nõnulle distin. super hoc.
¶Secũdo respondet doctor ad questionem.
¶Tertio ad rationes.

Questio.iij. Utrum vestigium trinitatis sit mouerī in creatura.
¶Primo ostenditur quid sit vestigium /⁊ vnde sit
¶Secõ in q̃b⁹ ꝓsistit vestigiũ trinitatis in creatꝝ. translatum ad propositum.
¶Tertio ostenditur quibus ista correspondent ⁊ quibus non.
¶Ultimo ad argumenta.

Questio.iiij. Utrum respectus creature ad deum (qui ab aliquibus distinguitur vestigialiter) differat essentialiter a fundamẽto suo.
¶Primo ostenditur quid notatur/⁊ differt ab alio essentialiter ⁊ formaliter.
¶Secundo respondetur ad questionem.
¶Tertio ad argumenta.

Questio.v. Utrum ymago trinitatis sit in creatura rõnali ⁊ intellectuali
¶Primo ponit rõ ymaginis i corpibus vnde est in spiritib⁹/⁊ oñdit ymaginẽ trinitatis eẽ in mẽte
¶Secõ oñditur q̃ sunt illa q̃ correspõdent in deo ymagini creature. Et respectu quoꝝ est ymago.
¶Tertio ad rationes.

Questio.vi. Utrum potentie pertinẽtes ad ymaginem sint essentialiter idem cum substantia anime.
¶Primo ponuntur due opi. in communi. Et arguitur contra eas.
¶Secundo respondet doctor ad questionem.
¶Tertio ad rationes aliozum.
¶Quarto ad rationes principales

¶Distin.iiij.

Questio prima Utrum in natura diuina sit aliqua productio intrinseca.
¶Primo ponuntur rationes aliquozum volẽtiũ ꝓbare in diuinis esse ꝓductionem ad intra. Et soluuntur dicte rationes tanq̃ insufficiẽtes.
¶Secũdo ostẽditur ꝙ alias rõnes ꝓbabiles (que etiã soluũtur) ꝙ in diuinis est possibilis productio intrinseca ⁊ ꝙ est ibi actu.
¶Tertio respondetur ad rationes.

Questio.ij. Utrum in diuinis sint tantũ due ꝓductiones alterius ⁊ alterius rationis.
¶Primo ostenditur per aliquas rationes ꝓbabiles ꝙ in deo sunt alique productiões alterius ⁊ alterius rationis.
¶Secũdo ꝙ ille sunt tantum due.
¶Tertio mouentur instantie/⁊ soluuntur.
¶Quarto ad rationes principales.

Questio.iii. Utrum productio diuina sit vniuoca/vel equiuoca/loquẽdo de productione intrinseca /cuiusmodi est generatio vel spiratio.
¶Primo premittuntur aliqua ad intellectũ questionis/⁊ concluduntur nõnulle conclusiones.
¶Secũdo rñdetur ad questionẽ per.3.opiniones.
¶Tertio ad argumenta.

Questio.iiij. An hec sit vera de⁹ genuit deum.
¶Primo ostenditur ꝙ hec non est vera deus genuit alium deum.
¶Secundo ꝙ ista est vera deus est pater/⁊ filius ⁊ spiritussanctus.
¶Tertio ad argumenta.

¶Distin.v.

Questio prima Utrum essentia diuina generet vel generetur.
¶Primo ponitur vna opinio de questione.
¶Secũdo arguitur cõtra eam/⁊ respondetur aliter ad questionem.
¶Tertio soluuntur motiua prime opi.

¶Quarto ad alia argumenta.

Questio.ij. Utrum filius generet de substantia patris quasi de materia
¶Primo ostenditur ꝙ filius est de substantia patris/ad quod omnes conueniunt.
¶Secundo ponitur opinio tenens ꝙ filius est de substantia patris quasi de materia.
¶Tertio arguitur ꝓtra eã/⁊ soluũtur motiua et⁹.
¶Quarto ostenditur quomodo debeat intelligi ꝙ filius est de substantia patris.
¶Ultimo ad argumenta.

Questio.iij. An relatio sit actus vel quasi actus essentie.
¶Primo ponitur vna opinio ꝙ relatio comparatur ad essentiam sicut actus.
¶Secundo ponitur alia respondendo ad q̃nem/ Et arguitur contra primam.
¶Tertio respondetur ad argumenta.

Questio.iiij. Utrũ cõicatio / ⁊ ꝓductio sint idem in diuinis.
¶Primo ostenditur differentia ⁊ cõuenięntia cõmunicationis ⁊ productionis.
¶Secũdo mouentur dubia ⁊ soluuntur.

¶Distin.vi.

Questio prima Utrum deus pater genuit filium natura.
¶Primo distinguitur de natura.
¶Secundo respondetur ad questionem.
¶Tertio ad argumenta.

Questio.ij. Utrum pater genuit filium necessitate.
¶Primo premittuntur nõnulle distinctiones ad intelligentiam questionis.
¶Secundo respondetur ad questionem.
¶Tertio ad argumenta.

Questio.iij. Utrum pater genuit filium voluntate.
¶Primo premittitur quedam distinctio.
¶Secũdo respondetur ad questionem.
¶Tertio ad argumenta.

Questio.iiij. Utrum pater genuit filiuꝫ volens.
¶Primo ponitur vna distinctio/cũ opinione cõmuni de vno membro questionis.
¶Secundo ponitur vna opinio de totali questione. Et arguitur contra eam.
¶Tertio ponitur alia opi. ⁊ similiter arguitur cõtra eam. Et respondetur aliter ad questionem. Et soluuntur motiua predictarum opinionum.
¶Quarto ad argumenta.

¶Distin.vii.

Questio prima Utrum potentia generandi dicat aliquid absolutum ad relationem.
¶Primo ponitur vna opi. ⁊ arguitur contra eã.
¶Secundo premittũtur aliqua ꝓ solutiõe q̃nis.
¶Tertio respondetur aliter ad questionem.
¶Quarto ad rationes prime opintonis.
¶Ultimo ad argumenta.

Questio.ij. Utrum in diuinis possint esse plures productiones eiusdem rationis.
¶Primo adducũtur rationes aliquozum ad probandum conclusionem fidei/ꝙ non sunt in diuinis plures productiones eiusdem rationis. Et soluuntur dicte rationes/q̃ nõ ꝓcludere videntur.
¶Secũdo adducũtur alie rationes ꝓbabiliores: Et respondetur ad questionem.
¶Tertio instatur cõtra dicta. Et soluitur.
¶Quarto soluuntur argumenta principalia.

Questio.iij. Utrum in filio sit potẽtia generandi.
¶Primo distinguitur de potentia.
¶Secũdo oñditur an in filio sit potẽtia generãdi Et an possit generare.
¶Tertio soluuntur argumẽta.

Questio quarta Utrũ generatio actiua sit in patre.
¶Primo ostẽditur an generatio sit actio de genere actionis vel quasi.
¶Secundo vtrum actio de genere actionis sit in agente.
¶Tertio an generatio actiua sit in patre.
¶Quarto ad argumenta.

¶Distin.viij.

Questio prima Utrum deus proprie ⁊ verissime sit deus: ita ꝙ esse sibi verissime ⁊ proprie conueniat.
¶Primo ad euidẽtiam questionis inquiritur an ens sit vniuocum ad omne positiuum extra intellectum existẽs/seu ad oẽ ens: ⁊ per ꝑns ad deũ/⁊ creaturã. Et vtrũ ad creaturã/⁊ quicqd est in ipsa.
¶Secundo inquiritur an esse sit de conceptu diuine essentie vel non.
¶Tertio respondetur ad questionem.
¶Quarto ad argumenta.

Questio secunda Utruꝫ deus solus sit summe simplex.
¶Primo oñditur ꝙ deus est simplex in gñali.
¶Secundo in speciali/⁊ quo modo.
¶Tertio ostenditur ꝙ nulla creatura est omnino simplex/⁊ per consequens ꝙ solus deus est summe simplex.

Questio tertia Utrum solus deus sit immutabilis.
¶Primo distinguit de mutatiõe vel mutabilitate
¶Secundo ostẽditur ꝙ deus simpliciter ⁊ omnino immutabilis.
¶Tertio ꝙ omnis creatura est aliquo mõ mutabilis/⁊ per ꝑns solus deus simpliciter imutabilis.
¶Ultimo ad argumenta.

Questio.iiij. Utrum deus vel aliquid sibi formaliter intrinsecũ sit in aliquo genere vel predicamento.
¶Primo distinguit de genere ⁊ declarãtur mẽbra diuisionis.
¶Secũdo ponitur vna opi. de questione.
¶Tertio respondet doctor aliter ad questionem.
¶Ultimo ad argumenta.

¶Distin.ix.

Questio vnica Utrum generatio a patre sit eterna.
¶Primo inquiritur an generatio arguat in diuinis personis realem distinctionem generantis a genito.

Index.

¶Secūdo an generatio diuina sit eterna.
¶Tertio an inter generationem ⁊ genitum sit aliquis ordo realis ex natura rei.
¶Quarto soluuntur argumenta.

¶Distin.x.

Questio vnica Utrum voluntas sit principium principium ꝓductiuū spiritussancti vel cōcandi nām diuinā ipi spūsancto
¶Primo inquiritur an voluntas sit principium quo spirandi spiritūsanctum/vt cōmunicandi sibi naturam diuinam.
¶Secūdo oīditur ꝙ spūssanct⁹ de necessitate ꝓcedit ⁊ producitur dato ꝙ voluntate ꝓducatur.
¶Tertio inquiritur vtrum respectu eiusdem act⁹ operatiui vel productiui / et eiusdem obiecti stent simul necessitas ⁊ libertas
¶Quarto oīditur ꝙ ex hoc ꝙ spiritussanctus liberrime procedit tanq̄ amor.
¶Ultimo soluuntur rationes ⁊ argumenta.

¶Distin.xi.

Questio vnica vtrū spūssanct⁹ ꝓcedat a pfe ⁊ filio vel a pfe solū.
¶Primo ostenditur ꝙ spiritussanctus procedit a patre ⁊ filio.
¶Scdo qua relatione filius a spūssancto distinguatur. Utrū scz filiatione/ vel spiratione actiua.
¶Tertio An spiritussanctus distingueretur a filio si non procederet ab ipso.
¶Quarto respondetur ad argumenta.

¶Distin.xii.

Questio vnica Utrū pater ⁊ filius spirent spiritumsanctum / vt sunt vnum/vel plura seu plures.
¶Primo inquiritur de quesito.
¶Secūdo an pater ⁊ filius possint dici plures spirationes/vel debeant dici tantum vnus.
¶Tertio inquiritur vtrū oīno vnifōrmiter spirēt ⁊ ꝙ consequens vtrum prius vel magis sit ab vno q̄ ab alio.
¶Ultimo soluuntur argumenta.

¶Distin.xiii.

Questio vnica vtrū gñatio actiua ⁊ spiratio actiua distinguantur in diuinis.
¶Primo ponit modus certus de qōne apud oēs
¶Secūdo mouetur dubiū/ ⁊ ponūtur opiniones circa illud que demū improbantur.
¶Tertio ponitur opinio doctoris.
¶Quarto ostenditur ꝙ spiritussanctus ꝓtest dici ingenitus/⁊ quo modo.
¶Ultimo ad rationes.

¶Distin.xiiii.

Questio vnica Utrū in psonis diuinis sit ꝓcessio temporalis.
¶Primo ostēditur ꝙ in diuinis est ꝓcessio tēporalis ⁊ quomodo.
¶Secundo inquiritur an spiritussanctus fm istā positionem detur tantum in donis suis / vel cum hoc in persona propria.
¶Tertio an scti viri possint dare spiritumsanctū
¶Ultimo ad argumenta.

¶Distin.xv.

¶Questio vnica Utrum quelibet psona diuina mittat/ ⁊ mittatur.
¶Primo ostēditur quid sit missio. Et quomodo distinguitur a ꝓcessione/datione/⁊ apparitione.
¶Secūdo inquiritur an quelibet persona mittat ⁊ mittatur/⁊ quo modo.
¶Tertio soluuntur argumenta.

¶Distin.xvj.

Questio vnica Utrum facta fuerit visibilis missio spiritussancti
¶Primo distinguitur de visibili missione ⁊ inuisibili /⁊ differentia inter eas.
¶Secūdo ostēditur ꝙ aliquādo spūssanctus missus est visibiliter/⁊ in quibus signis.
¶Tertio quibus personis missus est/⁊ per consequens an patribus veteris testamenti vel solum in tempore gratie.
¶Ultimo respondetur ad argumenta.

¶Distin.xvij.

Questio prima Utrum necesse sit ponere in mēte viatoris charitatem habitum creatum ad hoc ꝙ sit accepta a deo/⁊ possit mereri de condigno vitam eternam.
¶Primo inquiritur an sit necessarium necessitate absoluta ponere charitatē habitum creatum in anima/vel mente ad hoc vt sit gratia/⁊ possit elicere actum meritorium de condigno.
¶Secundo an hoc sit congruum ⁊ necesse ponere loquēdo de necessitate diuine ordinationis cum sic ordinauit:⁊ an ita sit de facto.
¶Tertio quid senserit magister circa hoc/ vtrum scilicet negauerit charitatem habitū creatū vel nō.
¶Ultimo soluuntur argumēta.

Questio secunda Utrum charitas augeari vl possit augeri
¶Primo aliquibus premissis ostenditur ꝙ charitas augetur.
¶Secundo ponitur vna opinio de modo per quē augetur.
¶Tertio ponitur alia opi. circa idem.
¶Quarto iterum alia quam tenet doctor.
¶Ultimo soluuntur argumenta.

Questio tertia An charitas possit augeri in infinitum.
¶Primo ponitur vna opinio de questione cum rationibus pro ea/que impuguantur/⁊ soluūtur.
¶Secundo ponitur alia cum suis motiuis que soluitur.
¶Tertio adducitur opinio doctoris magis grata.
¶Ultimo soluuntur rationes ad argumenta singula.

Questio quarta Utrum charitas possit aliquando minui in habente ipsam.
¶Primo ponitur quedam distinctio de potentia dei/⁊ de possibili per ipsam. Et ostenditur ꝙ charitas potest diminui secūdū alterum membrum distinctionis.

Operis.

¶Secūdo adducitur vna opinio ꝙ charitas potest diminui fm alterum mēbrum distinctiōis / ⁊ aliqñ diminuitur de facto cū motiuis illius opinionis.
¶Tertio ponitur alia quā tenet doctor. Et arguitur contra primā. Et soluuntur motiua eius.
¶Quarto soluuntur argumenta.

¶Distin.xviij.

Questio vnica Utrum donum sit ppriestas spiritussancti.
¶Primo oīditur q̄d importatur nomine doni.
¶Secūdo vtrū esse donū sit ppriū spiritui sancti.
¶Tertio an sit proprietas eius constitutiua in eē personali.
¶Ultimo soluuntur argumēta ⁊ rationes.

¶Distin.xix.

Questio prima Utrū in diuis sit equalitas.
¶Primo ostenditur ꝙ in diuinis est equalitas.
¶Secūdo inquiritur an ista equalitas sit in magnitudine/eternitate/⁊ potestate.
¶Tertio an equalitas/similitudo/⁊identitas sint distincte relationes in diuinis/vel non.
¶Ultimo soluuntur rationes.

Questio secunda. Utrum vna persona diuina sit in alia per circūincessionē/ ⁊ econuerso.
¶Primo ponitur ꝓclusio que est certa apud omnes ꝙ persone sunt in seinuicē ꝙ circūincessionem.
¶Secundo ponuntur due opiniones contrarie de modo.
¶Tertio adducitur alia/ ⁊ declarat/ respondēdo ad motiua ꝓdictarum duarū opinionum.
¶Ultimo respondetur ad argumēta principalia.

Questio tertia. Utrū in diuinis sit ratio totalitatis vel maioritatis alicuius.
¶Primo ostenditur ꝙ in diuinis non est aliqua ratio totalitatis completa/⁊ perfecta.
¶Secūdo ꝙ nec ratio maioritatis.
¶Tertio soluuntur argumenta.

¶Distin.xx.

Questio vnica Utrum psōe sint equales in potentia.
¶Primo inquiritur an potentia generādi vel spirandi cadat sub omnipotentia.
¶Secundo respondetur ad questionem.
¶Tertio ad argumenta.

¶Distin.xxj.

¶Questio vnica Utrum ista sit concedenda solus pater est deus.
¶Primo inquiritur an vnū relatiuum sit de conceptu quidditatiuo alterius per se primo modo.
¶Secundo an dictio exclusiua addita vni correlatiuo excludat aliud vel predicatū ab alio.
¶Tertio an hec sit ꝓcedenda solus pater est deus

¶Distin.xxij.

Questio prima Utrum deus sit nominabilis a nobis.
¶Primo ad intellectum questiōis inquiritur q̄d nomen/ seu vox significatiua ad placitum principalius significat. Utrum rem vel conceptum rei secundum esse actum concipiendi.
¶Secundo inquiritur an deus sit nominabilis a nobis
¶Tertio an plurib⁹ nominibus.
¶Quarto dicitur ad argumenta.

Questio secūda Utrum attributa/secundum que nominat⁹ deus diuersimode/sicut sapientia/iusticia/intellect⁹, ⁊c. sint in deo idem quod deus realiter.
¶Primo declaratur quid sit attributum in diuinis. Et quid est esse idem realiter aliquid cū alio.
¶Secundo. Inquiritur an attributa sint in deo realiter.
¶Tertio an sint ibi formalitet.
¶Quarto an sint idē cū eētia realr ⁊ad sensuicē
¶Ultimo respondetur ad argumenta.

Questio tertia Utrum perfectiones attributales secūdū quas diuersimode nominatur deus distinguantur tantū in ipo secundum rōnem vel opus intellectus.
¶Primo ponitur vna opinio que dicit in, generali ꝙ attributa nō distinguunt in diuinis nisi solum per opus rationis/⁊ intellectus. Et ponūtur tres modi quibus dicūtur attributa distingui solum ꝓ opus intellect⁹ ⁊ rōnis/ fm tripartitionē opiniōis
¶Secundo arguitur cōtra dictos modos dicendi precedentis opinionis.
¶Tertio soluūtur motiua et⁹ in gñali ⁊pticulari.
¶Ultimo respondetur ad rōnes principales.

Questio quarta Utrū perfectiōes diuine attributales fm quas diuersimode nominatur deus distinguantur in deo ex natura rei.
¶Primo ponitur vna opi. ꝓbabilis ⁊ cōmunis.
¶Secūdo alquibus ꝓmissis ponitur alia doctoris magis grata. Et orgultur cōtra primam.
¶Tertio soluuntur rationes dicte prime opi.
¶Quarto ad argumenta principalia.

¶Distin.xxiij.

Questio vnica Videlicet q̄d hoc nomē psona significet vel substantiam/vel relationem. Et an sit nomen absolutum vel respectiuum.
¶Primo describitur persona.
¶Secundo inquiritur an significet substantiam/ vel relationem.
¶Tertio declaratur qūo in diuinis est persona.
¶Ultimo soluuntur rationes.

¶Distin.xxiiij.

¶Questio vnica Utrum vnitas ⁊ termini numerales dicant aliquid positiuum in deo.
¶Primo inquiritur an vnitas transcendens vel vnum addat aliquid positiuum super ens cuius est Et cum quo consequenter.
¶Secundo vtrum vnum vel vnitas dicant in deo aliquid positiuum:
¶Tertio inquiritur de numero vel termino nūerali an scz numerus de genere quātitatis possit inuenitri in diuinis:⁊ in separatis a quanto.
¶Ultimo qūo se habeant termini numerales in diuinis. Et soluuntur argumenta.

Index

¶ Distin.xxb.

Questio vnica vtrū persona sit nomē prime intentionis vel secunde.

¶ Primo inquiritur vtrū persona sit nomen secū de intentionis vel prime.

¶ Scdo dato q sit nomen prime. An sit nomē vnū uocum ad personam creatam vel increatam.

¶ Tertio an sit vniuocū nomen ad tres personas increatas.

¶ Quarto soluuntur rationes.

¶ Distin.xxbj.

Questio prima vtrū psone diuine cōstituantur per proprietates absolutas.

¶ Primo inquiritur an in natura diuina sit vnicū suppositum absolutum.

¶ Secundo an psone diuine tres constituant per aliquas proprietates absolutas. Et adducunt rationes aliquorū volentium hoc demonstratiue impugnare que tandem soluuntur.

¶ Tertio ponitur mens doctoris de questione.

¶ Quarto dicitur ad argumēta.

Questio secunda An persone diuine constituant in esse suppositali vel psonali. Et distinguant per relationes originis.

¶ Primo ponit vna opi. q persone diuine nō distinguunt: nec cōstituunt per relationes: sed scipsis totis primo. Et arguitur contra eam soluēdo motiua eiusdem.

¶ Scdo adducit alia opi. dicēs q relationi repugnat primo constituere z distinguere personā. Et ostendit tū q relationes originis cōstituunt z distinguunt personas: z que sint ille: z per quē modū Et soluuntur motiua aliorum.

¶ Tertio inquirit an circunscriptis relationibus possint intelligi persone diuine distincte vel non.

¶ Quarto dicitur ad argumenta.

¶ Distin.xxbij.

Questio prima vtrū generatio actiue dicta z paternitas sint eadez proprietas vel relatio ex natura rei.

¶ Primo inquirit an generatio z paternitas sint eade relatio formaliter/z quomodo distinguātur.

¶ Scdo vtrū primū suppositum diuinū cōstituat in esse personali per istam proprietatem generatio actiua z paternitas.

¶ Tertio dicitur ad rationes.

Questio scda vtrum verbū creatum sit intellectio actualis.

¶ Primo inquiritur quid sit verbū / z ostendit q est intellectio actualis.

¶ Scdo inquiritur vtrū omnis intellectio actualis sit verbum.

¶ Tertio de modo generationis verbi. Et an modus quē ponit quidam doctor, sit conueniens.

¶ Quarto soluntur rationes.

Questio tertia vtrū verbum in diuinis dicatur essentialiter vel psonaliter/ seu notionaliter. Vel vtrū sit essentiale aut notionale.

¶ Primo inquirit an verbū sit psonale ī diuinis.

¶ Scdo vtrū verbū dicat respectū ad creaturam.

¶ Tertio (qz fit mētio de imagine) īquirit an imago dicatur essentialiter vel personaliter.

¶ Ultimo ad argumenta respondetur.

¶ Distin.xxbiij.

Questio prima an ingenitum sit proprietas solius patris.

¶ Primo inquirit quomodo ingenitū/vel īnascibilitas (quod idem est) accipiant in proposito: z qđ est patris solius proprietas.

¶ Scdo vtrum ingenitū scdm quod distinguit a paternitate dicat quid positiuum/ seu proprietatez positiuam.

¶ Tertio vtrū ingenitū sit proprietas constitutiua patris in esse personali.

¶ Ultimo ad argumenta.

Questio secūda vtrū essentia diuina determinet sibi ex se primā notionē que est paternitas vel generatio actiua.

¶ Primo (quia fit mētio de notionibus) ostendit quid sit notio in diuinis. Et quot sunt notiones.

¶ Secūdo quot essentia diuina determinet sibi notiones diuinas z quo ordine vel quo modo.

¶ Ultimo soluuntur argumenta.

¶ Distin.xxix.

Questio vnica an in diuinis sit principium.

¶ Primo distinguit de principio. Et ponitur differentia inter principium z causam.

¶ Scdo inquiritur quomodo in diuinis est principium z causa/z respectu quorum.

¶ Tertio an ratio principij ad intra/z ad extra sit vniuoca in deo. Et cū hoc an vnū principiū ad intra dicat vniuoce de deo patre cum filio respectu spiritussancti. Et de patre respectu filij. et an vnū principiū ad extra dicat vniuoce de tribus.

¶ Quarto vtrū pater z filius sint vnū principium spūssancti. Et an tres sint vnū principiū creature.

¶ Ultimo respondetur ad argumenta.

¶ Distinct.xxx.

Questio prima vtrum dei ad creaturā sit aliqua relatio realis.

¶ Primo ostēdit que sit relatio realis z que non.

¶ Secūdo ponitur vna opi. de questione cuz suis motiuis: z arguitur contra eam.

¶ Tertio ponūtur duo alij modi dicēdi qui tenēt cōclusionē veram. At quia nō habēt motiua sufficientia ideo impugnantur:

¶ Respondet quarto doctor ad questionem et ad argumenta:

Questio secūda vtrū in deo ad creaturā sint alique relationes noue.

¶ Primo inquirit an a deo sit aliquis respect⁹ nouus ad creaturam.

¶ Secūdo (dato q sic) an scdm aliquē respectū rationis: siue eternū/ siue nouum deus terminet relationem realem creature ad ipsum. Et per psequēs an respectus creature ad deuz coexigat necessario aliquem respectum rationis in deo ad sui terminationem.

¶ Tertio an respectus rationis dei ad creaturam sit prior respectu reali creature ad deum.

¶ Ultimo dicitur ad rationes z argumenta.

¶ Distin.xxxj.

Operis

Questio prima Utrum idētitas/equalitas/z similitudo in diuinis personis sint relationes reales.

¶ Primo premittunt aliqua ad intellectū ꝙstiōis

¶ Secundo ponit vna opinio subtilis cū suis motiuis. Et modo dicendi.

¶ Tertio adducuntur instantie cōtra dictam opinionē que non concludere ostenduntur.

¶ Quarto ostenditur q tales relationes nō sunt reales in diuinis: sed rationis tm̄. Et respondetur ad motiua. 1. opi. z ad argumenta principalia.

Questio secūda An cōmunia z essentialia conuenienter approprientur personis diuinis.

¶ Primo ostēditur, quid sit appropriatio. Et quo modo sit in diuinis. Et ad quid.

¶ Secūdo declaratur appropriatio Hylarij.

¶ Tertio secundum Augustinum.

¶ Quarto soluuntur argumenta.

¶ Distin.xxxij.

Questio vnica Utrum pater/z filius diligant se spiritusancto.

¶ Primo inquiritur an pater sit sapiens sapiētia genita.

¶ Secundo an pater dicat verbo.

¶ Tertio ostenditur propositum/z soluuntur argumenta.

¶ Distin.xxxiij.

Questio prima. Utrum relatio vel proprietas relatiua sit idem/seu eadem cū essentia diuina.

¶ Primo adducūtur 3. opi. solēnes de questione. Et arguitur contra eas/z soluuntur motiua earū.

¶ Secūdo ostenditur q essentia diuina z proprietas siue relatio idem realiter sunt.

¶ Tertio q distinguūtur formaliter ex natura rei preter omnem intellectum.

¶ Quarto instat ꝰ dicta/z soluit/z ad argumēta.

Questio secunda. Utrum proprietas sit idē quod persona.

¶ Primo inquiritur an proprietas sit in persona et in essentia.

¶ Secundo in quo est prius.

¶ Tertio ostendit propositū/z soluunt argumēta

¶ Distin.xxxiiij.

Questio vnica Utrum persona sit idem quod essentia.

¶ Primo ostenditur quomodo essentia est in persona et econtra.

¶ Secundo de identitate vel distinctione essentie et persone adinuicem.

¶ Tertio ad argumēta respondetur principalia.

¶ Distin.xxxv.

Questio vnica An in deo sit intellectus vel scientia ex natura rei formaliter.

¶ Primo inquiritur vtrum in deo sit scientia/ z intellectus ex natura rei formaliter.

¶ Secundo de primo obiecto intellectus vel scientie dei. An sit sua essentia scm rationem essentie.

¶ Tertio de quibusdam obiectis secūdarijs quomodo scilicet intelligantur vel sciantur.

¶ Quarto dicitur ad rationes.

¶ Distin.xxxvj.

Questio prima Utrum deus intelligat distincte omnia alia a se

¶ Primo ostenditur q deus distincte z perfectissime intelligit omnia alia a se. Et quomodo possit esse per se obiectum intellectus diuini.

¶ Secūdo an creatura prius sit representata z expressa per diuinam essentiam ꝙ actu intellecta. Et soluuntur argumenta.

Questio secunda Utrū ydee sint respectus aliqui ad ydeata/z ad creaturas distincte cognitas.

¶ Primo inquiritur an ad hoc q deus intelligat distincte creaturas sint necessarij in ipso aliqui respectus rationis ad ipsas.

¶ Secundo an respectus rationis qui ponitur in deo ad creaturas sit ydea. Et ostēdit quid sit ydea ponendo rationem eius.

¶ Tertio instatur z soluitur. Et ad argumenta respondetur.

Questio tertia Utrū omne aliud a deo cognitum ab eo habeat propriam ydeam in ipso.

¶ Primo adducūtur duo modi dicēdi de questione solemnes. Et improbantur. Et tandem motius eorum soluuntur.

¶ Secundo respondetur aliter ad questionem.

¶ Tertio inquiritur an deus habeat ī se infinitas ydeas. Et soluuntur argumēta principalia.

¶ Distin.xxxvij.

Questio vnica An deus sit vbiq.

¶ Primo ostendit q deus est vbiq; presens/z quomodo.

¶ Secundo inquiritur an hoc sit proprium deo.

¶ Tertio an ex omnipotētia dei/z immēsitate possit demonstrari q deus sit vbiq.

¶ Ultimo soluuntur rationes principales.

¶ Distin.xxxviij.

Questio vnica Utrum deus habeat determinatam z fallibilem noticiam de futuris contingentibus.

¶ Primo ponūtur duo modi dicēdi de questione Et improbantur. Et motiua eorum soluuntur.

¶ Scdo respondet ad ꝙstionē scm vnū aliū modū.

¶ Tertio ponuntur instantie que cum principalibus soluuntur.

¶ Distin.xxxix.

Questio vnica Utrum deus sciat necessario z innumerabiliter quecunq; scit.

¶ Primo inquiritur an aliqua connumerantia, sit in rebus/z per quem modum.

¶ Secundo an scientia dei de contingentibus sit innumerabilis.

¶ Tertio an sit necessaria de oībus quecunq; scit.

¶ Quarto vtrū sub scientia eius z prouidētia cadant omnia. Et soluuntur argumenta.

¶ Distin.xl.

Finis.

Questio vnica An omnes predestinati necessario saluabuntur.
¶ Primo ostenditur quid vocetur p̄destinatio Et qūo distinguitur ab alijs que se tenēt in deo ex parte diuine scientie.et q predestinatio est in ipo.
¶ Secūdo an p̄destinatio imponat suo respectui z libero arbitrio necessitatem.
¶ Tertio videtur ex hijs de proposita questione.
¶ Quarto an numerus predestinator̄ possit augeri vel minui. Et dicitur ad rationes.

¶ Distin.xlj.

Questio vnica Vtrum ex parte predestinati vel reprobati sit aliqua causa/z ratio p̄destinationis vel reprobatiōis
¶ Primo ponitur quidā modus dicēdi/z improbatur. Et soluuntur motiua eius.
¶ Secundo ponitur vnus alius.
¶ Tertio iterum ponitur alius.
¶ Quarto adhuc alius qui videtur probabilior.

¶ Distin.xlij.

Questio prima Vtrum deum esse omnipotentem possit demōstrari ratione naturali.
¶ Primo premittuntur ad questionis intellectū nōnulle distinctiones.
¶ Secūdo ponūtur alique cōclusiones de questione z improbātur. Vbi videbis prolixum tractatus de omnipotentia dei fm intētionem philosophor̄.

Questio.ij. Vtrum ratio possibilitatis z impossibilitatis ex parte creature/z ex parte dei accipiantur.
¶ Primo ponitur vna opi. que improbatur.
¶ Secūdo ostēditur que sit ratio possibilis z ipossibilis. Et vnde accipitur.
¶ Tertio q deus potest in omne possibile.

¶ Distin.xliij.

Questio vnica Vtrum deus possit facere ex se aliquid infinitus in actu.
¶ Primo ponitur opinio multorum q nō cū multis motiuis.
¶ Secūdo respondetur aliter ad questionem / arguendo contra primam opinionem.
¶ Tertio soluunt motiua eī cū rōnib⁹ p̄ncipalib⁹

¶ Distin.xliiij.

Questio vnica An deus possit z potuit facere aliquid de potentia absoluta quod non de ordinata.
¶ Primo declarātur termini potentie absolute z ordinate z respondetur ad questionem.
¶ Secūdo inquiritur an deus de potentia absoluta posset aliū mundū facere/z istū mundū meliorē.
¶ Tertio vtrum possit quecquid ab eterno potuit.

Sequitur

Indicis.

¶ Distin.xlv.

Questio prima Vtrum in deo sit voluntas ex natura rei / qua velit seipsum.
¶ Primo ostenditur q voluntas est in deo ex natura rei formaliter.
¶ Secūdo de⁹ vult seip̄m/z oīa sua intrinseca.
¶ Tertio inquiritur an libere velit seip̄m Et per quem modum. Et soluuntur argumenta.

Questio.ij. Vtrum deus velit omnia bona alia ab ipso.
¶ Primo ostendit q deus vult omnia bona alia a se. Et quo modo.
¶ Secūdo an deus per suā voluntatem p̄incipalius sit causa rerum q̄ per suam scientiam.
¶ Tertio an sine sui mutatione posset nō velle aliquid quod aliquādo voluit/z econtra.

¶ Distin.xlvi

Questio vnica An deus velit mala.
¶ Primo inquiritur q̄d sit malum/z distinguitur.
¶ Secundo an deus possit vele malum z permittere fieri.
¶ Tertio an possit precipere malum.
¶ Quarto an velit mala fieri.

¶ Distinct.xlvij.

Questio vnica Vtrum diuina volūtas de alijs a se fiendis/z nō fiendis semper impleatur.
¶ Primo premittuntur nōnulle distinctiones de diuina voluntate.
¶ Secūdo respondetur ad propositum.
¶ Tertio inquiritur an aliquid fiat contra diuinā voluntatem.

¶ Distin.xlviij.

¶ Questio vnica ⁊ vltima.

Vtrum teneamur conformare voluntatem nostrā voluntati diuine
¶ Primo declaratur questiū/z rñdetur ad illud.
¶ Secundo ostenditur an teneamur nos cōformare diuine voluntati/z qualiter.
¶ Tertio an in forma /z mō q omnia velimus ex caritate. Sicut deus qui est benedictus in secula seculorum. A M E N.

¶ Explicit Index questionum ⁊ articulorum huius operis super primum Sententiarū.

Prologus.

¶ Reuerēdi patris Fratris Joannis de Bassolis minorite/Sacre Theologie professoris/ac interpretis profundissimi in primum sententiarum.

Prefatio.

ps.118. Grego. **¶ Principium verborū tuorū veritas.** Beatus Gregorius. 20. moraliū loquēs de sacra scriptura z scientia eius sic dicit Oēm scientiā atq; doctrinā sacra scriptura sine aliqua cōpassione transcēdit eo q vera predicat ad celestem patriam vocat a terrenis desiderijs ad superna amplectēda cor legentis inuitat vsu fastidium tollit z tanto amplius diligitur q̄to amplius meditatur animū legentis humilimis virtutibus adiuuat sublimibus sensib⁹ leuat

Sacre scripture laus z dignitas. **¶ Ex quibus** omnibus colligit q scientia sacre scripture que i libro sententiarum quasi aurū preciosum in thesauro recondit in quatuor pulegijs ceteras scientias humanitus adinuētas antecellit. Est esti honore dignior q̄ tangitur ibi sacra scriptura oēm scientiaz z. Secundo est fulgore clarior q̄ tāgitur eo q vera p̄dicat. Tertio est valore potior seu melior q̄ tāgit ad celestē patriā vocat z. Quarto ē vigore firmior vel potior q̄ tāgit ibi q̄ vltio aīm legēz z. in quatuor per ordinē in verbis de ipsa propositis describūtur. In quibus tanq̄ caput z principium aliarū scientiaz nūcupatur cū dicitur principiū z. Est enim scientia pre ceteris excessiue dignitatis quia principiū. Secūdo est scientia exp̄essiue claritatis q verorū. Tertio ipsa est sciētia possessiue repletiue seu diciatiue bonitatis quia tuorū. Quarto est sciētia permāsiue firmitatis quia veritas. Habet em̄ pre ceteris eminētie dignitatē q̄ principiū z hoc a causa originali. Secdo habet euidētie claritatē q̄ verborū z hoc ex causa formali habet opulentie vel affluentie bonitatē z hoc ex causa finali q̄ tuorum. Habet nichilominus pmanētie firmitatē ex causa materiali q̄ veritas. Est igit scientia dignissima sicut principiū. Sciētia clarissima q̄ verborū. Sciētia plenissima ditissima seu carissima q̄ tuorū. Scientia firmissima q̄ veritas. ¶ Dico igit primo q scientia sacre scripture habet pre ceteris dignitatē eminētie quasi principiū sicut em̄ principiū dignior alijs p̄positionib⁹ in scientia. Unde z dignitas appellat sic recte ista sciētia alijs sciētijs dignior est z inter ipsas obtinet principatū. Ūñ z ipsa est scientia caput hñs z dea sciētiarū sicut dr de metaphisica in plogo metaphisice p̄pter q̄ pulcre de ipsa dr in figura. Gen. 2. c. Plātauerat autē dñs de⁹ paradisum voluptatz a principio in quo posuit hominē quē formauerat Gen. 2. vbi tāgunt quatuor q̄ pro

Gen. c. 2.

bāt hui⁹ scie p̄cellētē dignitatē. Est. n. ista scia diuinit⁹ inspirata z radicata q̄ tāgit cū dr. Plantauerat autē dñs de⁹. Secdo dico q est diuinit⁹ mirabiliter decorata paradisuz inq̄t voluptatz. Tertio q̄ est diuinit⁹ eternal̄r ordinata a p̄cipio inquit. Quarto q̄ est diuinit⁹ mirabilit̄ locata fecūdata z habitata i quo posuit hominē z. ¶ Dico p̄mo q ipsa est diuinit⁹ inspirata z radicata pfundi⁹ spāliť vel singulari⁹. Dñs. n. de⁹ plātauit eā z ispirauit i faciē ei⁹ spiraculū vite. Hō. n. aristoteles phūs nō galien⁹ medicus nō legista iustinian⁹ sz q̄s dñs plātauit q̄ est thesaur⁹ z plenitudo oīs scie z iō ipsa est liberria ad p̄cipādū. Est. n. scia dñi scia dei vel diuia: diuia iquā possit nō hūana nō terrena nō aīalis z diabolica sicut illa sapia mūdana: sed dñs plātauit eā sicut vineā p̄ciosam cui⁹ vinū delectāt deū z hominē sicut oliua copiosaz cui⁹ oleū sanat debiles sicut p̄mula gratiosaz cui⁹ odor recreat diligētes. Plātauit igit dñs de⁹ ipsaz. Plātauit. n. eā dñs iesus i quo habet stil⁹ gloriose sublimitatz z auctoritatz in cui⁹ sermone silet vēt⁹ p̄phetice vanitatz z cui⁹ cogitatiōe placat abyssus curiose p̄funditatz p̄pter q̄ dr i psal. 79. Dux itinerz fuisti in ꝑspectu ei⁹ z plātasti radices ei⁹ z ipleuit terrā operuit mōtes vmbra ei⁹ z arbusta cedros dei extēdit palmites suos vsq̄z ad mare z vsq̄z ad flumē p pagines ei⁹ dux itinerz fuisti. dr q̄ ipsam regulasti plātasti z. q̄ ipam pfundasti operuit mōtes q̄ ipsam sublimasti. Extēdit palmites q̄ ipaz dilatasti vel alit̄ exponit. dux itinerz fuisti ipaz rectificādo z plātasti radices ei⁹ i ipam pfundādo operuit mōtes vmbra ei⁹ ipaz exaltādo/extēdit z. ipsaz dilatādo lōgū cēt exponere. ¶ Secdo dico q ipsa est a deo decorata iocūdi⁹ q̄ gadi⁹ voluptatz i quo iuenit humor aquarū iterne deuotiōis viror herbarū exīne p̄tēsiōis fruct⁹ arbor̄ pfectiōis cāt⁹ auiū diuine pfessiōis Si. n. phia illa crena hz mirabiles voluptates z delectatiōes ob sui pulchritudinē multo fort⁹ sacra scriptura. Ūñ recte dr padisus voluptatz z ortus delitiarū q̄ i ea iuenit humor iterne deuotiōis decor vel cādor floride z externe puersatiōis fruct⁹ sapide z viuide opatiōis. Et cāt⁹ auiū armonice iubilatiōis g ipsa est ort⁹ pclusus fons signatus z emissiōis sue padisus malor̄ punicor̄ cū pomor̄ fructib⁹ canticor̄. 4°. Iste ē padis⁹ i quo egregie driuanť quatuor fluuij aq̄ diue sapie q̄ sūt quatuor libri sniarū ad irrigandū vniuersaz supficiē terre. Iste ē padis⁹ de quo Adā iste terren⁹ ois sapiēs mūdan⁹. Emisit inq̄t eū dñs de⁹ de padiso voluptatz vt oparet terrā de qua sumpt⁹ ē Gen. 3. Ista est etiā qua vniuersa irrigank sic padisus asanq̄ subuerteret dñs sodomā z gomorrā g scriptura sacra z gfa doctrie sue est sicut paradisus in benedictionib⁹. De isto paradiso dicit Damascenus libro quarto. Pulsem⁹ igit i paradisuz pulcherrimū scripturarū omnimodis itellectualiū volucrū cantilenis circumsonantē aures nostras tāgētē qiasi cor ipz z ꝑtristatū z ꝑsolatū. ¶ Dico tertio q ipa ē diuinit⁹ eternal̄r ordīata vel ordīata p̄ncipali⁹ q̄ a p̄rio de⁹. n. de⁹ p̄mo debuit p̄uidere sciētiā de seipso anteq̄ de alijs sic ipe est p̄mū ens z p̄mū scibile inter omnia entia z non ante alias scientias istam adinuenit p̄udentia sua sicut dicitur Baruth. 3. cr ipsa de seipsa dicit dñs possedit me in initio viarū suarū anteq̄ quicq̄ faceret a p̄ncipio ab eter-

ps.79.

Cantic. ruin. 4.

Gen. 3.

Damasc.

Q̄ sacra scriptura est a deo decorata

puer.8. no ordinata sum ⁊ ex antiqs anteq̄ terra fieret ⁊c. Prouerbiorum.8. vbi manifestum est q̄ preponit vnus ꝓter rectitudinē sui. Preponitur terris ꝓpter sui latitudinem vel amplitudinē. Preponitur fontibus propter sui limpitudinē. Preponit montibus ⁊ collibus propter sui celsitudinē. Preponitur abissis propter sui profunditatē. Preponitur fluminibus propter sui mobilitatem. Preponitur omnibus aliis breuiter propter sui solēnitatē. Ipsa enim est qua omnia fuerunt mensurata qua omnia fuerunt figurata qua omnia fuerunt ponderata qua omnia fuerūt ordinata ⁊ id omnib⁹. Preponitur sicut ars omnipotenter dei plena rationibus omnium vincētium. 6. de trinitate. Igit̄ a p̄n cipio dominus possedit me: quia a deo primitus in spirata in initio viarum suarum: quia a deo primitus regulata anteq̄ quicq̄ faceret: quia a deo primitus fabricata. A principio quia anteq̄ primitus acceptata. Est enim liberrime possessionis ad occupandum possidēdum obtinēdum rectissime ostēsionis ad dirigēdum veterrime durationis ad reuerēdum ⁊ celerrime promotionis ad erigendum suos possessores quia a principio.

q⁹ theologia ē diuinit⁹ hita tata fecundius ⁊c. ¶ Quarto dico q̄ ipsa est diuinitus habita fecundius quia in ipsa sicut in paradiso posuit hominez quē formauerat id est formādum disposuerat dominus Iesum. In scriptura nāq̄ sacra inuenitur homo iste dominus Iesus christus qui ipsam semp custodiuit semp excoluit semp defendit sicut adam positus fuerat in paradiso vt operaretur ⁊ custodiret illus. Sed ille de terra fuit terrenus non est vis de eo sed noster habitator ⁊ cultor sacre scripture est secūdus. Adam de celo celestis ⁊ ipse est ille homo mirabilis qui se cūdum sacram scripturam non solum est homo sed etiam est homo deus de quo homine dicitur Gene. 2. Gene sis. 2°. Tulit deus hominē ⁊ posuit eū in paradiso voluptatis vt operaretur ⁊ custodiret illū. Q̄ etiā Ezechie. 28. dicitur Ezechielis. 28. Tu signaculum similitudinis plenus sapientia ⁊ perfectus decore in delicijs paradisi dei fuisti. Tu signaculus altitudinis q̄ in scripturis scientijs fuisti figuratus plenus sapientia quia de scripturis fuisti inspiratus est format⁹ perfect⁹ decore quia in scripturis ⁊ ēm scripturas fuisti cōuersatus in delicijs paradisi fuisti ⁊c. q̄ in scripturis legis cozonatus ⁊ in eis delectatus iue nitur in sacra scriptura xp̄i figuratio contēplatio christi/ conuersatio christi delectatio vel premiatio Apoc. 2. seu exaltatio de ipso. n. p̄cipue scriptū est Apoca lipsis. 2°. Vincenti dabo edere de ligno vite q̄ est Gene. 3. in paradiso dei mei lignum vite in medio paradisi dicitur ⁊ Genesis. 3. Afferēs fructus duodecim p mēses singulos. Et potest hoc exponi de scriptura in medio ecclesie quasi in medio paradisi vl̄ de xp̄o in medio scripture. Affert eñ duodecim fruct⁹ studētibus in scriptura. In primis enim tribus anni mēsibus affert tres fructus. In primo fructum fidei in cognoscēdo. In secundo fructum fidei cōfitendo. In tertio fructum caritatis in diligendo et isti sunt mēses incipientiū. In tribus secūdis mēsibus affert tres alios. In primo fructum patiētie in sustinendo. In secundo fructū diligētie. In primo fructum prudentie in iudice constantie in tollerando. In secūdo fructum iusticie in operādo. In tertio fructū clemētie in miserando ⁊ isti sunt tres mēses proficientium. In tribus tertijs affert. In primo fructum humilitatis obediendo. In secūdo fructum austeritatis vel sinceritatis in continēdo. In tertio fructum tenuitatis ⁊ paupertatis in possidēdo ⁊ isti sunt menses excellentium ⁊ perfectorum. Sed in tribus vltimis mēsibus qui sunt menses vite beate affert primo fructū diuine claritatis ad intuendum. In secundo fructum diuine bonitatis ad perfruendum. In tertio fructum diuine bonitatis ad permanendum fructus scilicet visionis fruitionis et tentionis de dignitate et auctoritate huius sacre scripture. Nota Augustinum de ciuitata dei libro. 11. ca. 11.

q⁹ theologia hz p̄ ceterz̄ claritatem euidētie.

¶ Sequitur secundū principale vbi tangit q̄ ista scientia habet prē ceteris claritatem euidētie ⁊ tā gitur in hoc qd̄ dicitur verbū. Verbū eñ sicut scitis de sua ratione est quid expressiuum conceptus mentis. Vnde et cum aliquis loquitur vel profert verbum dicimus q̄ declarat ⁊ manifestat cōceptū suum. Verbum eñ declaratiuum est ⁊ manifestatiuum cōceptus ⁊ obediētia de quo formatur conceptus ⁊ per consequens verbum. In hoc ḡ q̄ ista scientia prē ceteris est manifesta ⁊ clara recte dicit scientia verborum non quia sit sermocinalis scientia sicut grāmatica logica ⁊ rethorica: sed quia est clara ⁊ manifesta. Vnde ⁊ super oēm dispositionē stellarum luci cōparata inuenitur prior. est eñ lux vera que illuminat omnē hominē venientē in hūc mundum vt dicitur Joan. 7. Joan. 7. Prouer. primo. Propter qd̄ de ipsa dicitur. Prouer. primo. Sapientia foris predicat in plateis dat vocē suam in capite turbarum clamitat in foribus portarum verbis profert verba sua. Ecce ḡ pateunt ⁊ clare docet ista sacra scientia ꝓpter quatuor claritates quatuor sensuū ēm quos a sacris doctorib⁹ exponit qui sunt quasi quatuor radij lūinares quatuor fluuij speculares quatuor oculi visuales quatuor tituli gñales quatuor rote q̄b⁹ currus scripturarū deportat quatuor ponte q̄bus de⁹ sapie subintrat quatuor note q̄b⁹ cantus scripturaꝝ mēsurat quatuor colūne q̄b⁹ tēplū scripture sustētat. Et isti quatuor sensus ī ꝓbo p̄fato vesignant. Sapia. n. foris p̄dicat q̄ad sēsuz̄ historia cū siue hystorialē ēm quē locut⁹ est beat⁹ Hieronymus. In plateis dat vocē suā quātū ad sensuz̄ tropologicū vel moralē ēm quē locut⁹ est beat⁹ Gregorius in capite turbarū clamitat/ quātū ad sensum analogicū ēm quē locut⁹ ē Ambrosius vt sic hēat sacra scriptura q̄druplices sensus claritatē ⁊ q̄dru plicis doctorz̄ correspondētē auctoritatē. Sensꝰ hi storii. claritas. ¶ Tāgit p̄mo claritas sensꝰ hystorici. Propter qd̄ dr q̄ diuia sapiētia foris p̄dicat ī isto sensu q̄. n. dr ī hoc vt in pluribꝰ foris apparet ⁊ ptz q̄si oib⁹ in supficie lre patētis ⁊ simplicitate ꝓbozū q̄ despicit a supbis ꝓpter qd̄ dicebat aplꝰ dū placuit deo p stulticiā p̄dicatiōis saluos facere credere. 1. cozin. 1. Aplus. 1. cozin. 1. Egrediebat sapia foris ī hoc sensu ⁊ loqbat ī idipaz. Iste sensꝰ est p̄mꝰ iter alios q̄si p̄ior ordo lapidū ī rōnali iudicij ⁊ ī veste p̄deris aaro ī quo describunt parētū magnalia ad addiscēdū exprimēdū ⁊ reos leuādū: q̄ ipse alterū sensuuz̄ fundamētū alioꝝ fulcimētuz̄ aliozum nutrimentū. ¶ Scdo tangit claritas sensus tropologici cū dr. In plateis dat vocē suā prē dicationis sicut scitis p̄dicāt ī plateis ⁊ ī locis cōbus sicut in ecclesijs. Ecclesie. n. recte platea dicit

quia est locus cōplanatus emundatus ⁊ dilatatus in talibus plateis sapientia dat vocem quia in sensu morali p̄dicat quid agēduz̄ quid canēdū quid timēdum quid sperandū quid sequēdum propter qd̄ ipsa in plateis. Sicut cynamomum et balsamum aromatizans odorem dedi quasi mirra electa odorem suauitatz̄. Vnde ⁊ in figuraz̄ dicitur Mecmi. 8. Mecmie octauo q̄ cōgregatus est omnis populus quasi vir vnus ad plateam. Et sequitur q̄ benedixit esdras domino deo voce magna ⁊ q̄ legerunt in libro legis dei distincte ⁊ aperte ad intelligēdum ⁊ iste est secundus ordo lapidū in quo describuntur magnalia ad exequendum. Analogici sensus claritas. ¶ Tertio describitur claritas sensus anagogici cū dicitur in capite omnium turbarum clamitat iste sensus clamitat potissime in capitibus turbarū in prelatis ⁊ doctoribus nō in turbis propter sui claritatē excellētez̄ que est claritas contēplationis. Vnde et loqui sub isto sensu attribuitur Augustino doctori precipuo ⁊ volanti super alios quasi aquila grandis ponens in arduis nidū suum vbi. 39 de hoc prudētia sensus scripture dicitur Prouerbiorū. 8. Sapientia clamitat ⁊ dat vocē suam in excelsis summis quia verticibus. Et q̄d dicit. Ecce p̄bete inquit aures vos qui continetis puer. 8. multitudines ⁊ placetis vobis in turbis nationū. Sapi. 6. Sapiētie sexto. Isti sunt precipue doctores ⁊ prelati iste est tertius ordo vbi describuntur parētum magnalia ad contēplandum. ¶ Quarto tāgit claritatem sensus allegorici cū dicitur in foribus portarum vbis. Per fores portarum vbis nō intelligo nisi figicias ⁊ imaginatur earum: quia p eas sicut per fores ingrediuntur ad thalamū scripturarū ad vbem sicut ad exteriora ad interiora intrat/ ⁊ hoc per sensum allegoricum siue figuraleꝫ ꝓter puer. 8. quod dicitur de sapientia. Prouerbiorum. 8. q̄ ipsa stans iuxta portas ciuitatis ⁊ in ipsis foribꝰ loquitur. Et iste est quartus ordo lapidum in quo describuntur parētum magnalia ad pretendendum ⁊ figurandum istam: ergo claritatē quadruplicē habet scriptura sacra ⁊ ideo clarissima vt accedat de verbis eius illud prouerbioꝝ primo. Parabole salomonis filij Dauid regis Israel ad sciendam sapientiā ⁊ disciplinam ad intelligēdum verba prudētie ⁊ suscipiendam eruditionē doctrine iusticiaz̄ iudicium ⁊ equitatē vt detur paruulis astucia adolescētulis autē scientia ⁊ intellectus audiens et sapiens sapientior erit ⁊ intelligēs gubernacula possidebit. Ecce claritas oīmbus patēs propter quod pulcre dicit de ipsa Augustin⁹ ad volusianū. Audo inquit quo sacra doctrina cōtexitur omnib⁹ est accessibilis quasi. n. amicus familiaris sine fine ad cor in doctorū pariter ⁊ doctoris. Et beatus Gregorius in prologo moraliū. Sacra scriptura īquit oēs scientias locutionis sue more transcedit: q̄ in vno ⁊ in eodē sensu dū narrat sensum prodit misterium ⁊ sicut misteriis prudētes exercet sic plerūq̄z supficies simplices fouet. De scdo p̄ncipali vbi tāgit q̄ hec scientia hz prē ceteris claritatē euidentie.

¶ Sequitur tertium vbi tangitur q̄ hec scientia prē ceteris habet bonitatē opulētie ex causa finali quia tuozum. Est. n. verborum sed non quorūcunq̄z verborum puta vanozum falsozum malozum sed tuozuz̄ dñe iesu xp̄e qui es verbū bonū a patre eructatum. Eructauit inquit verbum bonum ergo tuozū. Est enim scientia tuozum ministeriozum prodigioꝝ tuozum vestigiozum tuozū stipēdiozum ⁊ iudicioꝝ. Est dico ministeriozuz̄ tuozum de tuo genere nobilissimo. Est tuoꝝ prodigiozum quia de tuo opere strenuissimo Est tuozū vestigiozū: quia de tuo fidere dilectissimo. Est tuozum stipendiozum quia de tuo munere fertilissimo vel clarissimo. Propter primuz̄ dico q̄ mētem ornat verissimis de tuo genere. Propter secundum mētem cibat meris delicijs de tuo opere. Propter tertium mētem leuat altis fastigijs ⁊ sublimibus pro tuo federe. Propter quartum mentē ditat plenis diuitijs de tuo munere. Ergo bene tuozum ministeriozum que mētem ornant veris scientijs. Mirabilia eñ testimonia tua ⁊c. ⁊ mirabilis facta est scientia tua. Psal. 118. Psal. 118. Tuozum etiā prodigiozum que mētem cibant meris delicijs de tuo opere. Q̄ dulcia fauc⁹ meis eloquia tua etiā delectasti me dñe in factura tua. Tuozū etiā vestigiorum que mētem leuat altis suspirijs de tuo federe q̄ habuisti ad nos in tua incarnatione benedicta. Prope ei es tu dñe ⁊ oēs vie tue veritas ēmo potius claritas. Vnde ista sunt verba federis qd̄ pepigit dñs filijs israel. Sed tuozum stipendioꝝ qui mētē ditant summis diuitijs de tuo munere. Ideo dilexi mādata tua super aurum ⁊ topazion. In vijs testimoniozum tuozum delectatus sum sicut in omnibus diuitijs inclina cor meum ad faciendas iustificationes tuas in eternum propter retributionem Psal. 118. Psal. 118. De istis diuitijs exclamat apostol⁹. Ad Romanos. 11. Aplus. Altitudo diuitiarum sapientie ⁊ scientie dei. i. huius sacre sciētie que est in fructu plenissima ⁊ habet opulētie bonitatē quod notatur cū dicitur tuozum. De vtilitate huius scientie loquit Augustinus. 14. de trinitate in principio dicens. August. Non vtiq̄z quicquid sciri potest ab homine potest in rebus humanis vbi plurimū superuacue vanitatis ⁊ noxie curiositatis est huic scientie tribuo. Sz illud tantūmodo quo fides saluberrima qui ad veram beatitudinē ducit nutritur defenditur ⁊ roboratur qua scientia non pollēt plurimi fideles Quis polleant fide plurimum. Aliud est eñ scire tantūmodo q̄ homo credere debeat. Aliud autē scire q̄ admodum hoc ipsum ⁊ pijs opituletur ⁊ cōtra impios defendatur. Ex quibus ptz vtilitas sacre scripture quā habent ex fine suo: vt scilicet fides saluberrima nutriatur/ defendatur ⁊ roboretur ⁊ tandem finaliter beatitudo que non nisi eterna est feliciter attingatur.

q⁹ theologia hz p̄ aliꝫ permanentie firmitatē

¶ Sequitur quartum principale vbi sacra scriptura describitur tanq̄ illa que habet prē aliꝫ permanētie firmitatem ex causa materiali: quia veritas. Est enim veritas mea totum qd̄ hic dicitur sine aliquius erroꝛe amissione: quia procedit immediate a diuina veritate: et ideo ista est veritas admirabilis veritas predicabilis veritas rumunabilis veritas inuincibilis. Ista est illa veritas que est singularis regularis veritas salutaris. Et veritas aliarum exemplaris secundo Esdri octauo. Veritas manet et inualescit in eternum et viuit et obtinet in secula seculorū: vbi tangit quatuor quare permanet ista sciētia et veritas plusq̄ alie. ¶ Primo quia ipsa diuinis fundamētis collocat. veritas inquit manet: scdo q̄ diuinis incremētis augmētat ⁊ inualescit in eternum tertio quia diuinis argumē 2. Esd. 3

tis cõprobatur: quia viuit: quarto qz in diuinis cõplementis accumulatur z obtinet in secula seculorum. ¶ Dē primo nota q fundamēta eius in montibꝰ sanctis, Psal. 76. Fundamētū. n. scripture sacre xp̃s est petra solidissima supra quā fundata est psal. 76
veritas scripture z sup auctoritatē eiꝰ. 1. ad cozi. 3. 1. cozi. 3.
Fundamentū aliud nemo ponit pter id qd̄ positus est oīs iesus xp̃s z ideo veritas dñi manet in eternū. ps. 116. Bonā. n. i fundamētis syon lapidē angularē electū pciosuꝫ oīs q credit i meno ꝓfundet
ysa. 28 ysa. 28 ¶ Scdo dico q diuinis incremētis augmētat ⁊ualescit in eternū nō decidit i terrā ista ꝑitas nō qz tota vnū aut vnꝰ apex nō pteribit a lege donec oīa fiēt. Istud est gramē synapis qd̄ ꝓiectū in terrā in tm̄ creuit q sup oīa olera altarū sciarū apparuit z i eo nidificauerūt aues celi maxīe intelligētes z doctores q̄ quotidie crescebāt z fructificabāt i scīa dei. Propt̄ qd̄ z semē est verbū dei mathei. 13. qd̄ attulit fructū aliud tricesimū aliud sexagesimū aliud centesimū. Vñ z ipsa dicit de seipsa. Mat. 13.
Gen. 3. Gen. 3. Lōparauit me dñs sozori mee z ⁊ualuit soroz eiꝰ lippa oculis lya est mūdana z terrena scientia z ista est Rachel pulcherria z decora. Illa mūdana lꝫ plures filios z auditores habeat q̄ ista tm̄isti prepōderāt z ⁊ualēt tm̄ rei veritatē. Mā p filiū istius theologū bonū z deuotū filij alterius scīe de periculo liberant sicut p Joseph accrescētem filij lye fuerūt liberati. ¶ Tertio dico q diuinis argumētis vigozat qz viuit nō est mortua sicut ille sz ē vitā hns z argumēta viuētia facit: qz ad hebreos. 4. ad he. 4.
4. dz q viuꝰ est sermo dei z efficax z penetrabilioz oī gladio ancipiti ptingēs vsq; ad diuisionē aīe et cōpagū quoq; z medullarū z nō est aliqua creatura ⁊uisibilis in ꝓspectu eiꝰ z c̄. Inquit. n. xp̃s. Ego sum via veritas z vita. Joan. 14. Via sine deuio veritas sine dubio vita sine tedio. Ego inquit viuo z vos scolares mei viuetis. Qui me ⁊uenerit ⁊uenet vitā z lignū vite his q̄ apprehēderūt eā. Prouer. 3. Christꝰ. Joā. 14.
3°. z hauriet salutē a dño. ¶ Quarto dico q ipa ē diuinis pplemētis cumulata qz obtinet in scīa scīorū. Ista veritas sic fuit cumulata z ꝓsummata q si bi subiecit totū mundū impatozes reges pncipes duces magistratꝰ z tyrānos qz supbos z sublimiū colla pria ꝑtute calcauit. Ecclesiastici. 24. Et in omni gēte pmatū tenuit. Vñ prio machabeoꝝ 8. dz q obtinuit regiōes gētiū z tyrānos z facti sunt illi i tributū. Jn tributū facti sunt illi regiones gentiū z tyrāni qñ ad fidē xp̃i quersi fidei iugo dulcis magistri Jesu xp̃i sunt subiugati ita vt soli regi z pncipi z doctori huiꝰ scripture regi seculoꝝ imozali ⁊uisibili soli deo eēt honoz z gloria in scīa scīorū amē. 1. ad thimo. ¶ Scdo q excellit alias scientias i firmitate pmanētie nec mix̄ q ipa est solida pphetarū ozaculis martirū pugnaculis z oīm iustoꝝ habitaculis z receptaculis. Propter qd̄ de ipsa dicit maximus ꝺ curtosos z dubios pscrutatozes istius veritatꝭ. Mouerimus itaq; : qz non sine magno discrimine de religionis veritate disputamus q̄ tantozū sanguine confirmatā videmus magni periculi res est si post prophetarū ozacula post apostoloz testimonia post martirū vulnera veterē fidē quasi nouellā discutere presumas cū post tam manifestos duces in erroze permaneas z post morientiū sudozes ociosi disputatione p̄tendas. ¶ Veritas ergo est ista doctrina sacra illa inq̄ de qua dicitur. 3. Esdre. 4. q forte vinū corporalis vinolētie fortioz est rex mūdialis excellētie fortiores sūt mulieres animalis immūdicie sed super omnia vincit veritas diuine sapientie scientialis theologie: ergo carissimi persistamus in ista veritate vt dicatur de quolibet nostrū veritas mea z misericordia mea cum ipso z in nomine meo exaltabit cozнu eiꝰ Psal. 88. Quomodo exaltabitur sicut dicitur alibi. Cozнu eius exaltabitur i gloria. Psal. cxj. Ad quā nos perducat dominus iesus christus doctoꝝ veritatis qui cum patre z spiritu sancto viuit z regnat in secula seculoꝝ. Amen. 3. esd. 4: psal. 88.

¶ In primū prohemium primi sentētiarum. Questio prima.

Vero in isto principio vtꝝ sit possibile q̄ puꝰ viator habeat aliquā noticiā euidētē alīa a sciētijs naturalibꝰ possibilibꝰ haberi. ¶ Et arguit̄ Primo q nō quia talis noticia aut eēt a priori aut a posteriori. Non a priori: qz deo nichil est prius nec a posteriori quia omnis noticia a posteriori potest haberi de deo per naturam q̄ z c̄. ¶ Item talis noticia aut esset intuitiua aut abstractiua Non intuitiua: quia talis facit habentem beatum z ponit extra viam nec abstractiua qz essentia diuina non abstrahit ex sua natura: ergo z c̄. ¶ Item talis noticia esset medium inter fidem z visionē vt videtur quia inferioz visione eo q non beatificat z superioz fide: quia esset euidens ex obiecto non autē possibile vteraq; vt patet de pallido qd̄ est incōpossibile albo z nigro ergo esset incōpossibile fidei z visioni sed nulla est noticia viatoris ⁊compossibilis: vt videtur. ergo z c̄.

¶ Contra illud est absolute possibile qd̄ ex terminis non implicat contradictionē vt videtur. Propter hoc enim dicimus aliquid esse simpliciter incōpossibile quia ex terminis implicat contradictionē: sed talem noticiam haberi a viatore nullam implicat contradictionē vt videtur z postea amplius apparebit: ergo z c̄.

¶ In ista questione sic pceda

¶ Primo declarabo terminos questionis z q̄dam preambula ad responsionem. ¶ Secundo ponam opiniones ad questiones per articulos z rationes. ¶ Tertio ponam rēsponsionē que michi videt arguendo contra opiniones aliozum. ¶ Quarto solua rones eoꝝ. ¶ Quinto ad rationes principales.

¶ Circa primum sic procedo. ¶ Primo declaro quid intelligo per viatorem. ¶ Secundo declarādo quid intelligo per noticiam euidētē ex obiecto. ¶ Tertio distinguitur de tali noticia. ¶ Quarto de potētia z possibili. ¶ De primo dico q noīe puri viatoris vt in proposito capitur accipio z intelligo illū qui non est in termino beatitudinis z tendit ad ipsum per fidem z spem precipue ita q tendit beatitudinem formalem qua perficiatur z beatificetur in deo qui est beatitudo obiectiua et nondum habet ipsam. Per fidem enim secundum apostolum ambulamus z non per spem sicut p viatorē in rebꝰ tēporalibꝰ intelligo aliquē tendētē in terminū qui Quidviatoꝝ.

mouet ad ipm̄ z nōdū hꝫ ipm̄. Viatoꝝ. n. qui vadit Romā tēdit vt veniat ad eā z nondū est in ea z cū assecutꝰ est eā nō dz ampliꝰ viatoꝝ ꝫ magꝫ quiescit in termino suo quē attingit. Hec de primo.

Noticia euidēs ex obiecto.

¶ Circa scdm dico q noticia euidēs ex obiecto est illa cui itellectꝰ assentit ex vi obiecti z vi sua naturali ad quē assensuꝫ nichil facit ꝑterīū volūtatis nec cooperat ad ipm̄ vt eidem veritati itellectꝰ assentiat nisi sint incītū euidētie z cogēte intellectū volūtas operat copulādo itellectū obiecto ꝺm aliquos quocūq; mō itelligat saltē loquēdo de qbuscūq; dilectoīb⁹ seq̄ntib⁹ pmā. Volūtas. n. pōt auertere aut ꝙuertere itellectū ad quodcūq; vel a quocūq; obiectū saltē post primā tellectionē: qz nō est i ptāte nra ꝺm Augu. de libero arbitrio qbus visis tāgamur isto noticia fidei nō est euidēs qz q̄tūcūq; intellectꝰ sibi fuerit ꝙuersus ad obiectū fidei nō tm̄ assentiet sibi itellectꝰ vt vero nisi ex ꝑterio volūtatis moueat ad talē assensum ꝺm Augustinū z redire nō pōt quis nisi voles hec de scdo. ¶ De tertio dico q est duplex noticia talis euidēs ex obiecto itellectual' vna q̄ dz abstractiua z alia q̄ dz intuitiua. Jntuitia noticia aūt est illa dr̄uitter loquēdo q̄ ꝙcernit obiectū subiectū p se primū exñs actu vel potētia i natura pria z i re extra ꝑsens cognoscēti vel cognoscibile p ipsam. Duplex noticia euidēs ex obiecto.

¶ Et ista descriptio declarat. Dicit. n. prio q cōcernit obiectū qz nō min⁹ notificat noticia ex obiecto q̄ potētia. Potētia autē scdo de aīa notificat ex obiecto saltē mediāte actu. Et addit ibi p se: qz ex obiecto vel ex obiecto p accidēs nō dz describi: vl' denoīari aliqua noticia sicut nec aliqua potētia qz cū talia sint incerta z indeterminata nūq̄ determinate sciret vel describeret aliqua noticia vl' potētia ꝑter istā rōnē etiā relinquit phūs ens p accidēs vt ptz. 6°. metha. ¶ Scdo dico obiectū primariū qz si aliqua noticia habeat duo obiecta vnū primariū z aliud secūdariū ex secūdario nō sortit denoīationē vel descriptionē seu rōnē specificā ꝫ solū ex primario. vñ z si oporteat q obiectū intuitiue noticie sibi actu coexisteret i re extra nō tm̄ oportet z hoc de secūdario obiecto sed solū sufficeret de p̄mario. vñ dico q scīa dei quā habuit ab eterno de creaturis nō exñtibus i actu fuit vere ituitiua fuit essi de creaturis sicut de obiectis secūdarijs perfectius z eminētius ptētis in obiecto primario qd̄ ē essentia diuina z pfecti⁹ repñtatis p ipsam eēnt vel future essent i seipsis. Qz autē fuerit noticia dei ituitiua de ipsis, hoc ptz tm̄ qz pfectissima potuit haberi de ipsis alias deꝰ pficeret i sciētijs z esset vere mutabilis. intuitiua autē noticia eiusdē xp̃s. f. z respectu eiusdē obiecti semp est nobilioꝝ q̄ abstractiua: quare z c̄. Tū qz eadē est noticia essentie diuine z creature ab eterno cognite p ipsam: ꝫ noticia est sentie est ituitiua vt ptz: quare z c̄. Tū tertio qz. 15. de trin. c. 12. dicit Augustin⁹ nō aliter anteq̄ crearent z postq̄ ꝙsummata sunt ei nota sunt/ q̄ nō aliq̄ nouit creāda q̄ creata vel ꝑfecta q̄ fiēda. Et ideꝫ scribit. xj. de ciui. dei. c. xxj. p totū. Sed deꝰ intuitiue nouit facta: q̄ fiēda bñ q̄ dz obiectū p se p̄mariū Etiā p̄marti⁹ ꝛp se nō solū respectu obiectoꝝ scdoꝝ possibiliū z posterioꝝ ꝫ etiā respectu negationū z ipossibiliū q̄ etiā ꝫ nō existat i re extra nō posſint existere/ tm̄ ituitiue a deo cognoscunt qd̄ ꝑbat p eadē rones duas prias pcedētes. ¶ Sz dz exñs

Nota.

inter actū ⁊ obiectū vt repr̃sentās obiectū. Si. n. species mediaret inter obiectū ⁊ potentiā actuando potentiā ⁊ dando sibi obiectū primū intelligētis sicut imaginant aliqui ⁊ sicut aliqui posuerunt antiquitus speciē in patria ꝑ hoc nō tolleret noticia intuitiua. Sicut etiā ponerēt aliqne non ꝓpter necessitatē repr̃sentādi obiectū: vt ꝑ talē noticiā attingat puta abstractiuā: sed ꝓpter ꝓditionē seu dispositionē organi vel ꝓpter aliqd aliud quicqd sit illud sicut forte. ¶ Diceret aliqs de specie visibili in visu adhuc nō tolleret talis species noticiā intuitiuā vīs ⁊ visio corporalis intuitiua dicerēt intuitiua, vnde distinguit. Per hoc igit potissime distinguit intuitiua: qz intuitiua semp fit imediate. Sz abstractiua naturalit ⁊ de cōi lege sp est mediata actualt vl saltē nā est eē qcqd fiat i actu ꝑfecte posset diuina. puto esse qꝺ ꝑfecte diuina notitia abstractiua possit causari ⁊ ꝓseruari sine aliquo medio vel repr̃sentatiō sicut ēt ꝓbatū est s. qꝺ intuitiua obiecti causati siue suo obiecto causato adducūt aūt aliqd ad ꝓdictā descriptionē qꝺ oportet obiectū eē pr̃s intuitiue nō quacūqꝫ presentia reali nature ꝓpter ipsius obiecti ⁊ existētie illi. sed in rone obiecti. Dicūt. n. qꝺ quātū est ex pte obiecti nō sufficit qꝺ de⁹ sit pr̃s realit ꝑ intimū illapsum ⁊ realit ipsi intellectui ꝑ essentiā pr̃iam ⁊ potentiā sicut est pr̃s intellectui viatoris ⁊ etiā cuiuscūqꝫ dāpnati: sed oportet qꝺ in rone obiecti immediate cognoscibilis sicut est pr̃s intellectib⁹ beatorū: ⁊ ideo in patria videt intuitiue. i via autē non istud nō intelligo esse vim qz cū de⁹ beatificet ꝑ rōnē essentie sue ⁊ realis existētie planū est qꝺ rō eētie ⁊ nature sue est ratio obiecti beatifici: ꝙ idē extra intellectū est pr̃s ꝑ essentiā suā ⁊ actualē exīriā suā quātū est ex pte sui sicut etiā pr̃s in rone obiecti. Esse em pr̃s in rone obiecti nichil reale addit sup rationē essentie sue ⁊ actualis existētie nisi forte respectus ratiōis de quo nichil ad ꝓpositū. Unde dico qꝺ quātū est ex parte obiecti ⁊ quātū ad pr̃iā requisitā ei⁹ ita de⁹ est pr̃s viatoribꝫ ⁊ dāpnatis sicut est beatis ⁊ ideo nō oportet illud addere: vt videt. Sic igit apparet q̄ sit noticia intuitiua.

¶ Noticia vero abstractiua ꝓout capit in ꝓposito est illa q̄ deficit ab aliqua cōditiōe posita i descriptiōe intuitiue. Et pōt dici qꝺ est quecūqꝫ noticia que de lege cōi ⁊ naturalit nō ꝙcernit obiectū suū ꝑ se primariū actu exīs ⁊ pr̃s realiter cognoscenti necꝫ imediate cognitū sed semp mediāte actualit si naturalit fiat ⁊ de lege cōi: aptitudinalit autē si solū virtute diuina fiat siue medio vel repr̃sentatiuo aliquo sicut supius est expressum talis inq̄ est abstractiua. Ex quo stanti apparet qꝺ oīs noticia nra intellectualis quā habemus naturaliter et de lege cōi est abstractiua ⁊ nulla intuitiua qz oīs talis immediata ⁊ ꝑ aliquod repr̃sentatiuū ei⁹ est fantasma vel species intelligibilis aliqua: ⁊ ideo non est aliqua dubitatio de ipsa abstractiua an ipsa sit possibilis. ¶ Sed magis est dubiū an possibilis sit aliqua intuitiua nostro intellectui qz ipsam minime experimur. Et adducit ad hoc vna ratio ad ꝓbandū qꝺ sic a Scoto in quolibeto suo q̄stiōe sexta arguit sic oīs ꝑfectio cognitionis absolute q̄ pōt ꝙpetere cognitiue sensitiue pōt eminēter ꝙpetere cognitione intellectiue. nūc autē perfectionis est in actu cognoscēdi vt cognitio est posse ꝑfecte attingere primū obiectū cognitus. Non autē ꝑfecte attingit in repr̃sentādo seipa in aliqua similitudine diminuta. veruat ab ipso sensitiua autē habet hāc ꝑfectionē in cognitiōe sua qꝺ pōt obiectū attingere vt existēs est ⁊ pr̃s realiter in seipso ⁊ nō tm in repr̃sentādo ⁊ similitudine diminuta: ꝙ ista ꝑfectio potest ꝙpetere intellectui i cognoscēdo ⁊ ꝑ pr̃s noticia intuitiua quare ⁊c. Et ista noticia intuitiua q̄ est idē qꝺ visio facialis accipit ab apostolo. 1. ad cozin. 13. Videmꝰ nūc ꝑ speculū in enigmate: tūc autē facie ad faciē/ nūc cognosco experte. tūc autē sicut ⁊ cognitꝰ sum ꝙ intuitiue ꝙ ⁊ Joannes in canonica sua. Videmꝰ inquit eū sicuti est. ¶ Ex ꝓdictis cōcludo q̄dā corelaria. Primū est qꝺ omne illud pōt esse obiectum primariū noticie intuitiue intellectualis qꝺ pōt esse vel existere extra intellectū pr̃s realiter cogniti siue sit ēntie siue existētie siue subst̄ātia siue accidēs saltē loquēdo de absolutis quicquid sit de relatiōibus ⁊ respectib⁹ qz bene est dubiū vtrū possint esse obiecta primaria alicui⁹ noticie. Et oīe illud pōt esse obiectū primariū noticie abstractiue qꝺ pōt sibi esse pr̃s cognoscēti pr̃s repr̃sentatiuo qꝺ est solū ratio cognoscēdi siue essentia siue exīria siue ꝺquid sit breuiter. ¶ Ex quib⁹ ꝓcludo scōo qꝺ noticia abstractiua nō ōr nec est ꝑ tāto abstractiua: qz abstrahat ab esse actualis exīrie in rone obiecti cogniti/ qz ⁊ ipm esse actualis existētie pōt abstractiue cognosci: qz ⁊ repr̃sentari ꝑ repr̃sentatiuū supra intellectū. Sed pro tāto ōr ⁊ est abstractiua qz abstrahit ab esse actualis existētie ⁊ pr̃sentia reali obiecti in pria natura ⁊ est cōditio vel ꝙfectio existētis in re extra etiā inquātū naturaliter fit ⁊ de lege cōmuni. Accidit em noticie abstractiue qꝺ obiectū suū est sit in re extra actu exīs: qz naturalit ⁊ de lege cōi sit ꝑ repr̃sentatiuū qꝺ indifferēter repr̃sentat obiectū siue existat siue nō. ¶ Ex his cōcludo tertio qꝺ due ꝓclusiones obiecti noticie intuitiue puta exīrie ⁊ pr̃tie possunt esse cōclusiones intrinsece obiecti vt supra obiectū cognitū immediate ⁊ siue repr̃sentatiue saltē existētia q̄ dicit aliquid absolutū nō sit de pr̃sentia forte qz dicit duplices possunt eē ꝓditiōes intrinsece obiecti alicui⁹ abstractiue licet nō cuiuslibet ⁊ formalr inclusē i obiecto ly mediāte ⁊ ꝑ repr̃sentatiuū. Vñ de eodē obiecto simplr et totalit pōt esse intuitiua ⁊ abstractiua ⁊ ēm eandē rōnē obiectiuā idē em credo ⁊ videbo ⁊ sub eadē rōne obiectiua ⁊ breuiter quicquid pōt cognosci i tuitiue ⁊ abstractiue. Tertia aūt ꝓditio obiecti noticie intuitiue. s. qꝺ imediate cognoscat actualit et aptitudinalit nō pōt ꝙpetere obiecto abstractīe vt sic nec alicui⁹ abstractiue nec etiā cognitio obiecti abstractiue. s. qꝺ mediate cognoscat pōt ꝙpetere obiecto ituitiue vt sic vñ ptz qꝺ abstractiua ⁊ intuitiua potissime ꝑ mediatū ⁊ imediatū distinguunt hoc de noticia euidēte. ¶ Circa tertiū scientifici q̄ ponit i titulo q̄stionis dico qꝺ noticia scientifica ꝙpter qꝺ pōt dici dupl sicut ⁊ scia. vno⁰ virtualit. alio⁰ formalr. Noticia scientifica ꝙpter qꝺ virtualiter ōr simplex subiecti vel medij seu etiā pncipij vel cause qz talis noticia ꝑ modū cause ⁊ ꝑ tualit quoquo mō ꝓtinet noticiā scientificā passionū ⁊ ꝓclusiōis sicut calor ꝑ tualit vel calidū ōr illis qꝺ ꝓtinet calori virtualit ⁊ pōt efficere calorē formalit in materia. Noticia nō scientifica formalit ōr noticia passionis vel conclusē de subiecto vel noticia ꝓclusiōis deducte ex primis veris necessarijs causisq̄ conclusionis ⁊ hoc euidēter ꝑma facie potest esse ꝓplexi ⁊ incōplexi. scōa nō est nisi ꝓplexi prima potest esse mediati ⁊ immediati. scōa nunq̄ nisi mediati et ista est scientia ꝓprie dicta de qua amplius loquar infertius ⁊ dimitto ꝙpter breuitatē modo autem distinxi noticiam scientificā ꝓpter quid: qz illa solum facit ad ꝓpositum. Certum est em apud cōmuniter loquentes qꝺ de deo potest haberi noticia aliqua euidēs scientifica: qz ⁊ a posteriori ꝑ creaturas nec istud in ꝓclusione ponebatur. ¶ Ultimo distīgo de potētia ⁊ de possibili et dico qꝺ aliquid dicit alicui possibile naturaliter illud scz in qō potest ex principijs naturalibus ⁊ causis cōcurrētibus suppositis sola generali influentia sicut asinus ꝑfectus potest generare ⁊ ignis calefacere. Alio modo dicit aliquid possibile alicui supnaturaliter puta solū illud qō licet nō repugnet sibi nec sit simpliciter impossibile: tū illud non potest assequi nec ad illud potest attingere ex principijs ⁊ causis naturalib⁹/ sed solum virtute diuina cū influētia speciali sicut dicimus qꝺ possibile est homini viatori habere caritatē infusam/ qz deus absolute loquēdo sibi pōt infundere eā ⁊ infundit eā disponētibus se ⁊ animā etiam rationalē correspondere disposito tū non sic infundit cōiter multas ꝑfectiones quas posset infundere de potētia absoluta: quia nō ordinauit nec determinauit sic infundere sicut illas ⁊ de talibus ꝑfectionib⁹ poneret noticia euidēs de deo de qua querit questio si ipsa poneret possibilis viatori: qz paucissimis ⁊ in spāli infundi videret ⁊ nō de lege cōi etiā dispositis ad ipaz si q̄ diffinitio assignaret

Recapitulatio tituli q̄stionis.

¶ His premissis quacunqꝫ virtute sit possibile viatori puro nō hīti aliqd impossibile viatori habere aliquā noticiā euidētem scientificā de deo a scietijs vl noticijs possibilib⁹ acquirī naturaliter ex creatura. ¶ Ad hoc autē respōdēt aliqui reputātes certū qꝺ talis intuitiua nō possit haberi: qz illa ponit extra statū vie que nulla talis noticia abstractiua potest quacunqꝫ virtute haberi a viatore puro ⁊ qꝺ ipa est simpliciter impossibilis siue sit noticia simplex siue diuina essentie q̄ est scientia virtualiter nec per pr̃s noticia cōplexa que est scientifica formaliter. hoc autē ipi probant. ¶ Primo sic. ex parte noticie abstractiue. Cuicūqꝫ est impossibile aliquid prius essentialiter ⁊ ipꝫ posterius/ qz alias posterius non dependeret a priori essentialiter sz noticia intuitiua dei essentialiter est prior abstractiua eiusdem ergo ⁊c. Minor probatur: quia nulla abstractiua habet nisi deducta ex aliqua intuitiua qꝺ declarat i deo: qz deus nō cognoscit aliquid abstractiue nisi qz primo cognoscit essentiā suā intuitiue in angelo: qz angelus ꝑ hoc qꝺ intelligit essentiā suā intuitiue cognoscit alia a se abstractiue. Itez in nobis nichil em cognoscimus abstractiue imaginādo vel intelligēdo nisi prius sensatum aliquo mō ⁊ cognitū intuitiue qz nichil est in intellectu qui pri⁹ fuerit in sensu: ꝙ cū noticia dei intuitiua sit impossibilis viatori ⁊ ista abstractiua. ¶ Scōo sic illud qō cognoscit abstractiue nō cognoscit nisi vt ens in potētia ⁊ ipfectū: qz noticia abstractiua abstrahit ab eē obiecti i actu: ita⁹ qꝺ accidit sibi qꝺ obiectū actu existat ⁊ potētiā ponit essendi i obiecto et impfectionē ꝑ pr̃s/ ipꝫ de⁹ est purus act⁹ ⁊ summū necesse esse yt ptz ꝙ ⁊c. ¶ Itē tertio ens in potētia

aliqd est possibile alicui dupliciter.

eiusdē est obiectū noticie abstractiue nō cognoscit nec pōt cognosci nisi ꝑ ens i actu. ix. metha. ipa ens in actu: ⁊ pr̃s qñ cognoscit facit noticiā intuitiuā ꝙ ⁊c. ¶ Itē quarto. Si noticia abstractiua possit haberi de aliquo obiecto nō pcedēte intuitiua sequitur qꝺ scia nō referet realit ad obiectū: qz abstractiua noticia posset eē obiecti nō existis / nō entis ad nō ens/ aut nō est relatio realis sz hoc est ipossibile ⁊ 5 Arist. v. metha. ꝙ ⁊c. sed intuitia nō pōt haberi de deo a viatore/ ꝙ nec abstractiua. ¶ Quito sic. si abstractiua illa de deo cēt possibilis viatori aut ipsa cēt pfectior ꝙ intuitiua aut eque pfecta aut min⁹ pfecta/ nō primo⁰ nec 2o⁰ qz tūc beatificaret sicut illa/ nec tertio⁰ qz noticia dei de creaturis ab eterno cognitis est abstractiua/ qz nō fuerūt exīres ab eterno/ nec deo pr̃tes: ⁊ tñ est pfectissima ⁊ nobilissima. ¶ Sexto/ qz illud qꝺ cognoscit in seipo ⁊ obiectiue ⁊ est pr̃s/ cognoscit intuitiue: sed ēm te qui ponis hāc abstractiuā de⁹ ꝑ ipam cognoscit obiectiue i seipo ⁊ est pr̃s cognoscēti: ꝙ illa abstractia est impossibilis: imo ipsa est intuitiua: ⁊ ꝑ pr̃s beatifica. ¶ Septimo sic. Impossibile est esse duas noticias alteri⁹ rōnis eiusdē obiecti ⁊ eiusdē potētie quia idē mḡtū idē ⁊ in eodē semp natū esse facere idē effectus euidēti diuersificanr nisi ex agēte vel ex materia: vt patet. ix. meta. sz iste due noticie sūt altertus ratiōis ꝑ te: qz vna beatificat ⁊ nō alia et sunt eiusdē obiecti ⁊ eiusdē potētie: ꝙ altera est impossibilis nō intuitiua planū est/ igit abstractiua.

9. metha.

9. metha.

¶ Octauo impugnat ista abstractiua ex parte obiecti. s. diuine essentie. videt esse qꝺ nō possit sic cognosci ab intellectu nostro cōiūcto manifeste ⁊ clare/ qz sicut ōr scōo meta. sicut se habet oculus nicticoracis ad lumen solis ita intellectus noster ad ea que sunt manifestissima in natura cuiusmodi ē de⁹ ⁊ substātie separate: ꝙ ⁊c. ¶ Nono ex parte modi vl medij quia si talis noticia abstractiua posset haberi hoc esset vel mediāte repr̃sentatiuo qꝺ est sensus vel sine tali medio repr̃sentatiuo nō primo modo quia sensus quecūqꝫ creatura cū sit finita ⁊ impportionata diuine essentie nō potest eam distincte repr̃sentari impossibile est em qꝺ superesse vel inesse finito speciei fundet esse repr̃sentatū intendibile infinitū ipsius dei vel qꝺ deus habeat esse repr̃sentatus finitum: quia tunc falsē repr̃sentaretur ⁊ ꝓpter hoc etiā negatur sensus in patria: qz oīs sensus que poneretur esset inferior ordinis ⁊ effectus equinocus cuius ⁊ per pr̃s non potest repr̃sentare distincte quia nec adequaretur deo sicut nec talis effectus cause sue adequatur nec scōo modo: qz tūc immediate haberetur de deo ⁊ essent ituitiua ⁊ sic non abstractiua: quia etiam oportet necessario esse obiectū esse pr̃sens aliqua pr̃sentialitate ꝑ se requisita ad noticiā ad hoc vt potētia possit elicere circa ipsam actum suum. Sed pr̃sentialitas ꝑ se requisita ad abstractiuam est pr̃sentialitas in repr̃sentatiuo non obiecti in seipso: ergo non potest fieri sententie repr̃sentatiuo: ergo nullo modo. Cōfirmatur ista ratio: quia omnis noticia est in aliquo lumine sī ꝙ possibilis est talis abstractiua noticia ad hoc est in lumine nature aut fidei aut glie aut i lumine medio iter fidē ⁊ lumē patrie nō primo⁰ qz ē ipo portionatū nec sufficit nec 2o⁰ pz nec tertio qz illo lumē est beatorū nec in lumine medio: qz negat ab illo qui ponit abstractiuam istam: ergo ⁊ cetera.

2. meta.

Ad hoc potest dici statim q̄ nō in lumine gl̄rie nec fidei nec in lumine medio sed negatur sed in lumine alio ꝛ illud sufficit habito repr̄sentatiuo supra dicto vel si concedatur lumē illud mediū esse possibile sicut puto tūc non currit argumentū. ¶ Decimo ex pte status q̄ noticia q̄ repugnat fidei nō potest haberi a puro viatore. tūc em̄ potest simul habere duas noticias formaliter repugnātes sed tal' noticia abstractiua euidens de deo repugnat fidei q̄vna est euidēs ꝛ alia nō euidēs vna est clara alia nō clara ista cōtradicūt circa idem obiectum. tunc idē obiectū esset intelligēti eidem euidēs ꝛ nō euidēs ℊ ꝛc. Item noticia q̄ facit in euidētiā de obiecto ꝛ habet necessario obscuritatē enigmaticā non stat nec potest stare in eodē intellectu cū illa que facit euidētiam clarā de eodē obiecto vt patet: sed fides necessario facit in euidētiam. Tum q̄ nō facit euidētiā: ℊ in euidētiā. Tum q̄ est noticia enigmatica. 1. ad corinth. xiij. Videmꝰ nūc per speculū. et ad heb. xj. Fides est argumētū nō apparētiū ℊ ꝛc.

¶ Item si noticia abstractiua demōstratiua staret in viatore cū fide q̄ habetur p auctoritatē tūc cum quib⁹ habitus inclinet in obiectū suū oportet ꝛ quoꝛ habitus simul accipiēdo plus inclinaret intellectū in idē obiectū ℭ alter tm̄: sed hoc est falsū nō plus em̄ inclinat demonstratio cū fide ℭ sine fide. q̄ si adduceret auctoritas ad ꝓpositū demōstrationis nichil diminueret de inclinatiōe demonstratiōis. ℊ fides ꝛ sciētia abstractiua non stant simul.

Doct. ad questiōes

¶ Sed quicquid sit de istis rationib⁹ videt posse dici primo q̄ noticia abstractiua de deo euidēs mō supra dicto est possibilis viatori puro ℭtute diuina que potest sibi eā dare manēte ipso puro viatore ꝛ hoc loquēdo de noticia simplici diuine essentie ꝓ ꝓns de noticia scientiali cōplexoꝝ omniū diuinoꝝ salt̄ necessariorū sicut postea deducet. Hoc ꝓbo primo ex parte obiecti puta essentie diuine. scdo ex pte subiecti puta intellectus cōiūcti ipsius viatoris tertio ex pte modi vel mediꝰ ex pte obiecti.

Rationes doctoris

¶ Arguo sic primo. Si cuicq̄ alique due noticie possunt haberi ides obiectū totaliter ꝛ sub eadē rōne quicquid potest esse obiectū vnius potest esse obiectum alterius. Quātū est ex pte obiecti hoc patet ex terminis/q̄ obiectū vtrobiq̄ ponit idē: ꝛ sicut dictū est supra. Noticie intuitiue ꝛ abstractiue pōt esse idē obiectū ꝛ sub eadē ratione ꝛ quicq̄d est cognoscibile ituitiue est etiā cognoscibile abstractiue: q̄ mediate. Tum ℊ deus possit cognosci intuitiue sicut oēs concedūt ꝛ ab hoīe puta visione beata ℊ ꝛ abstractiue sed nō a beato sm̄ q̄ beatus dr̄ ℊ a viatore. ¶ Scdo sic. si essentia diuina nō pōt a nobis abstractiue cognosci ℭtus est ex pte sui vt obiecti aut hoc esset: q̄ necessario est ꝑsens cognoscēti aut q̄ est necessario eē sic q̄ eius essentia nō abstrahit a suo esse/aut q̄ est infinita ꝛ imꝓportionata cognoscēti nō video ibi plura ex pte sui. Si primum nō obstat q̄ angelus sibi ipsi maxime ꝓsens est ꝛ tm̄ potest seipsum abstractiue cognoscere sm̄ multos ꝛ probabiliter loquētes. Et planū est q̄ anima nostra sibi ipsi ꝓsens est ꝛ tm̄ seipsam abstractiue cognoscit/nec sm̄ obstat q̄ sicut dictū est supra ipsum existere pōt abstractiue cognosci: licet existere non abstrahat a seipso. Nec tertiū quia per idē sequēretur q̄ nūq̄ intuitiue ab aliquo posset cognosci/quia semp excedit imꝓportionabiliter ꝛ in infinitū quācunq̄ potētiā cognitiuā ꝛ noticiā creatā: ℊ ꝛc.

¶ Item q̄cūq̄ aliqua duo sunt vbi sunt distincta/sic se habēt q̄ vnum illoꝝ potest abstractiue intelligi ꝛ similiter vbi sunt ꝛ inueniunt vnita. vnitas em̄ eorum vel idēptitas non tollit aliq̄d de intelligēte alterius quin illud possit causare vel terminare simile noticiam sed esse ꝛ essentia se habēt q̄ vbi sunt distincta sic q̄ essentia non includit esse/q̄ essentia potest cognosci abstractiue imedia te immediatione obiectꝰ: licet nō immediatione re ꝓsentatiui. ℊ in deo etiā sicut est de essentia posito etiā q̄ sit ipsuꝫ esse ℭtitative. ¶ Item quarto nō est imperfectionis in obiecto creato ꝛ quidditate eius q̄ possit recte cognosci ꝛ intuitiue ꝛ abstractiue primo magis videtur esse perfectionis ℭ imperfectionis scilicet q̄ possit ab eadem potētia pluribus actib⁹ apprehēdi ꝛ causare illos actus ꝛ etiā terminare vel in se vel in repr̄sentatiuo sed nichil tale potest negari a deo ℭtum ex parte sui quin sit sibi possibile. ergo ꝛc. ¶ Et cōfirmatur quia creatura per seipsam in ratione obiecti cogniti potest causare imꝑfectam aliquaꝫ noticiam abstractiuaꝫ de deo vt patet. ergo ꝛ diuina eētia potest aliquā causare de seipsa vel saltem terminare ī ratiōe obiecti immediate cadētem super eam vt supra obiectum. Nec videtur hoc in aliquo veritati repugnare. hoc ergo est possibile ex parte obiecti. ¶ Aliaꝫ rationē vnā addit Scotus ī suo quolibeto questione septima talē. Cuicūq̄ obiecto ℭtum est ex parte sua non repugnat cognosci noticia maxime distincta infra intuitiuam eidē non repugnat abstractiue cognosci a viatore et euidenter hoc patet ex terminis. Sed diuine essentie vel deo nō repugnat hoc/quia diuine essentie cum de ipsa possit esse sciētia non repugnat cognosci ℭtitatiue vel quasi q̄d ditatiē vel diffinitiue sicut nec cuicūq̄ obiecto scibili q̄ probat per Aristotelem. vij. metaphisice vbi dicit q̄ de singularib⁹ ꝛ existētibus non est sciētia nec diffinitio nec demonstratio cōtingeret em̄ sciētiam quandoq̄ esse falsam. ꝛ per consequēs nō sciētiam: quia de singularibus actu existētibus potest manere eadem ratio apud intellectuꝫ varia ex natura ꝛ facta mutatione circa ipsaꝫ ꝛc. Imaginatur enim in hac ratione q̄ essentia diuina cū sit scibilis potest apprehendi diffinitiue quasi ꝛ quiddi tatiue. que quidē non est noticia intuitiua: sed īfra eam: quia noticia intuitiua cognoscit particulariter ꝛ concernit ꝓ se singulare existens quod non facit noticia abstractiua/diffinitiua/vel ℭtitatiua.

Ad rōnē Scoti.

¶ Sed et ad hanc rationem diceret forte aliquis q̄ maior est vera/ꝛ minor est falsa. Et ꝓparabatur quia de diuina essentia potest esse sciētia. Diceret q̄ verum est scientia intuitiua vel abstractiua per effectus ℭ habuerunt philosophi. Sed ex hoc nō sequit q̄ diffinitiue vel quidditatiue possit cognosci infra intuitiuā. Cū dicis noticia quidditatiua vel diffinitiua non est de singulari vel existēti secūdum q̄ huiusmodi verum est de singulari cōtingēte. ꝛ mutabili ꝛ de singulari q̄ est necesse esse nihil impedit quin de ipso possit esse noticia ℭ quidditatiua vel diffinitiua ex parte obiecti. ꝛ per consequens scientifica etiam secundum q̄ huiusmodi.

Nota.

Ex parte subiecti ꝓbo ꝓpositionē. Sexto sic. quecūq̄ potētia beatificabilis est soluꝫ in actu perfectissimo in toto genere cognitionis. Si nō repugnat in via ꝑfici quecūq̄ noticia minus perfecta in toto genere suo circa idem obiectū vbi patria de se: quia da oppositum iā nō est solum beatificabilis in actu illo ꝑfectissimo. Sed potētia intuitiua viatoris solum est beatificabilis in actu perfectissimo circa deum que est actus intuitiuꝰ ℔m doctores aut sanctos ergo. Si non repugnat in via perfici per noticiam abstractiuam p̄dictam que ē minus perfecta ℔m totum genus suum ꝛ ꝓ ꝑns alteri⁹ rationis quia non ita perfecte nec attingētia eiusdem rōnis attingit obiectuꝫ sicut illa. ¶ Itē si illud q̄ videtur minus ineē inest. ꝛc. Sed minꝰ videtur q̄ potētia intuitiua viatoris imꝑfecta ex se possit imperfecte puta abstractiue attingere obiectum creatū imꝑfectum ℭ obiectuꝫ ꝑfectissimū qō est deus q̄ ℭto obiectū est imꝑfectius tāto magis ꝑfecte videtur posse attingi a potentia imꝑfecta dum tm̄ aliquid aliud nō impediat: ꝛ tamē hoc potest ergo illud. ¶ Item hoc sic. si potētia ituitiua viatoris nō posset illam noticiaꝫ abstractiuam recipere. hoc videretur: quia natura eius ē q̄ nihil abstractiue intelligat nō pri⁹ cognitū intuitiue puta sensatum sicut etiam arguūt alij: sed hoc nō obstat. Dico em̄ q̄ talis ordo cognoscēdi nō ē ēntialis nec necessarius potentie absolute loquēdo ſz solum in acquirēdo noticiā vel principium eius puta speciē ex sensibilib⁹ ꝛ naturaliter seu de lege cōmuni. Q̄ probo. q̄ si intuitiua eiusdē subiecti aliq̄ semp esset necessaria ad abstractiuā aut hoc eēt in esse aut ī fieri nō pōt dici q̄ in eē. Tū q̄ oppositū videmus in noticia visiua ꝛ fantastica seu intuitiua eiusdē. Hue em̄ vltime sunt frequēter sine ꝑma actu remanēte. Tū q̄ noticia intuitiua nō cōtinet obiectū abstractiue sicut dicimus q̄ obiectū volitionis ꝓtinetur ab intellectōe. Sz ista abstractiue cognoscēs pōt hr̄e ꝓncipiuꝫ sufficiēter apt̄ se sine illa. Tū q̄ dato q̄ cōtineret ꝛ esset necessarius iste ordo de lege cōmuni adhuc de⁹ absolute posset abstractiuā facere sine intuitiua p̄cedēte sicut videtur ꝓbabile ꝛ verum: q̄ deus possit facere volitionē sine intellectiōe eiusdē obiecti p̄cedēte vel cōcomitante cū non sit causa intrinseca eius nec ꝓxima simpliciter nec secūdo mō ē necessaria absolute q̄ si sit necessaria solum in fieri planum est q̄ est sine causa extrinseca vel aliq̄d extrinsecū. Cause em̄ intrinsece nō solum sunt necessarie in fieri sed etiam in esse: ꝛ tunc sequitur q̄ nō est necessaria absolute ad abstractiuaꝫ quia quicquid pōt deus mediante causa secūda extrinseca secūdaria ꝛ multo fortius aliquo alio si nō ponatur causa potest p se ipm̄ immediate. ergo nullo modo ē necessaria absolute loquendo. ¶ Item dato q̄ esset necessaria ī fieri puta ad acquisitionem p̄ncipij speciei vel repr̄sentatiui adhuc stat q̄ viator posset habere abstractiuā cessante illa intuitiua quia sibi remanet sufficiens principium penes se qua posset in illam noticiam que nō poneret ipsum extra statuꝫ vie q̄ nō eēt intuitiua. quare ꝛc. Hoc ponit expresse ille Tho. q̄ ponit expresse q̄ deus possit infundere se ceco nato species coloris p quas possit fantasiari ꝛ acquirere sciētiam de coloribus. Ponit etiam in prima parte sua species impressas a deo in intellectu angelico vt eas abstractiue cognoscat multa que num ℭ fuerunt nec cognouit intuitiue. ¶ Cōfirmatur

ista ꝓpō: quia deus potest reuelare in fideli euidenter q̄ ipe dānabitur q̄ nō credidit articulos trinitatis deum eē trinum ꝛ vnum. Sicut etiā dānat⁹ infidelis nouit se dānatū euidenter ꝓpter hoc q̄ nō credidit alias nō haberet vermē nec remorsuꝫ scientie ꝛ nouit hoc certitudinaliter ꝛ euidēter se scz iuste dānatum ꝓpter hoc sicut etiā potest deꝰ reuelare philosophis ꝛ ꝓphetis euidenter multa. Sed impossibile est q̄ infidelis viator vel damnatus nouerit euidēter se iuste dānatum vel dānādū quia credidit trinitatem nō nouerit euidenter deū esse trinū ꝛ vnum. Et patet q̄ nō pvisionem dei q̄ tunc eēt beat⁹: nec ꝓ fidem q̄ fides nō est noticia euidēs. ergo ꝛc. Item quia angelus bonus vel ēt malus naturaliter potuit scire euidēter q̄ miracula xp̄i erant vera ꝛ tm̄ adducebant⁹ ad testificandum de cognitiōe fidei q̄ xp̄s eēt deꝰ? q̄ ꝛ ipe p̄dicabat ꝛ cū hoc sciuit euidēter q̄ deus nō est testis falsꝰ: ergo naturaliter ꝛ euidēter potuit scire q̄ illa conclusio est vera q̄ xp̄s ē deꝰ? Iz forte nesciuerit hoc angelus malus q̄ fuit a deo ꝓhibitus vel impeditus. ¶ Item aliqs virtute diuina potest euidēter cognoscere visionem beatificam alicui⁹ beati/ dato q̄ nō sit beatus sicut etiā deus vel subst̄ias separatas vel angelos etiam naturaliter. Et si dicas q̄ requiratur lumē glorie deus potest illud recernere dato q̄ nō visionē sicut pōt disponere sine forma: sed visio beatifica trinitatis est exꝑssa similitudo repr̄sentatiua obiecti q̄ q̄ verbū est nec oporteat q̄ ꝓtineat eētialꝫ vel virtualiter q̄ hoc accidit nō forte ad noticiam cōprehēsiuam ꝛpfectam. Sufficit em̄ q̄ sit exꝑssa similitudo vel q̄ contineat actū non obiectū simile em̄ simili cognoscitur ergo naturaliter vel saltem ℭtute diuina viator purus potest abstractiue euidēter cognoscere ea de quib⁹ est fides. ¶ Item si fides ꝛ sciētia possunt stare simul in intellectu viatoris sequitur q̄ nō repugnat potentie viatoris talis noticia abstractiua euidens ℭ sciētia vt videt ſz fides ꝛ sciētia in intellectu viatoris stant simul de eodē obiecto vt ꝓbo. ℊ ꝛc. Dico ꝓbatur quia si non starent hoc videretur ꝓ tanto quia fides vel ē quedam incuidēs noticia ex se vel necessario habz ineuidētiam ānexam. ſz hoc non obstat quia non plus fides necessario habz ineuidētiam ℭ opinio hesitationē: ſz opinio nō habet necessario hesitationē ℔m philosophū libro Ethicorum vbi reprobat illos qui dicebāt q̄ nō cōtingit agere ꝓtra sciētiam ꝓpter suam certitudinē sed bene cōtra opinionē ꝓpter suam incertitudinem.

Phūs.

¶ Si queras hic quid facit opinio ex quo non facit formidinem. Dico q̄ sillogisimus thopicus generat opinionē ℔m quē adheret̄ p̄clusioni opinate ℭtū pōt facere vel fieri potiꝰ ꝑ syllogismū thopicū. Accidit aūt q̄ cōformidine vel sine nec illa habēt vel causat ex syllogismo thopico ḡnatiuo opinionis ſz aliunde. Et nō q̄ opinio nō est formido nec necessario annexa formidini sicut ꝓbatur hic. nec causa formidis: ſz ꝓuenit formido vl'ex dispositione recipientis medium sic non adherēdo firmiter vel ex equalitate rationū ad partes oppinatas: vel ex aliquo alio. Contra quos dicit q̄ hoc dictuꝫ non valet q̄ est dare opinionem ita certā ꝛ cuilibet aliquis adheret ita firmiter sicut sciens adheret ꝛ est certus de obiecto scito ita q̄ in nullo dubitat sicut nec iste. ergo ꝛ ē. ¶ Itē phūs tertio phisicoꝝ ad

Nō ē formidine.

3. phisic.

uertēdum q infinitum nō sit in natura adducit rationes ꝓbabiles facientes opinionē ꝛ rationes demōstratiuas ſm suam reputationem. Item q̄ quāto augetur interdicit seu ꝓriuat opinio tanto minuitur formido: ergo nec sunt idem nec necessario se cōcomitātur. Item opinās potest estimare se scire licet formidās nō ergo ꝛc̄. Non ergo opinio est formido nec facit eam nec causat: ꝛ ponit esse formidans sine opinione sed habeat rōnes eque ꝓbabiles advtrāq; partē quibus equualēter ꝓsentiat vel assentiat tūc nullam opinionē habet vel hȝ cōtrarias ꝛ tūc habet formidinē. Simil̄ pōt habere opinōes sine omni formidīe sic etiā declaratur q̄ adheret ita firmiter sicut scīēs. ¶ Iterū etiam me uidentia ista nō videt nisi quedā negatio vel ꝓriuatio euidētie vel quedā impfectio noticie talis sȝ negatio vel ꝓuatio euidētie nec sunt de ratione habitus illuminantis nec ꝙ se passiones eius q̄ enim fides que est quoddam lumen intellectus habeat obscuritatem ꝙ ꝙ se passione vel de sua rōne nō videtur ꝓbabile sibi. Si autem dicat imperfectionē talis noticie vel euidētie sue respectu euidētie scientifice tunc possunt stare simul sicut duo que sunt alterius rationis quorum vnū est minus pfectū alio sicut albedo ꝛ dulcedo in lacte dato q̄ vna sit perfectior alia. ¶ Item q̄ saltem actus vn⁹ stet cum habitu alterius ꝓbatur: q̄ nō plus repugnat act⁹ sciētie ꝛ habitus fidei de eodeꝫ obiecto quē actus intemperantie ꝛ habitus temperantie circa idē obiectum puta eandē passionē vt videtur sed actus alicuius intēperantie stat cum habitu temperantie ꝛ ecōuerso. ergo ꝛc̄. imo q̄ plus videt actus aliqs in fidelidelitatis stat cum habitu fidei de eodem obiecto. quare ꝛc̄. Vude dicendo: q̄ fides ꝛ scientia per se ꝛ formaliter non repugnat ꝛ dicendo q̄ ineuidentia vel obscuritas conuenit fidei sicut accidens ꝙ accidens ꝛ separabile ab ipa ꝛ ideo dicēdo q̄ in intellectu viatoris possunt simul stare hoc ex parte subiecti qui ponitur intellectus viatoris. Item q̄ cause istorum effectuū nō repugnātiū pura scientie ꝛ fidei hec auctoritas ꝛ mediū demōstratiuū stant simul alias fidelis addiscēs per demonstrationem q̄ est q̄ deus est vn⁹ ꝓdet meritū fidei q̄ est absurdum. Item obiectū potest simul cognosci ꝛ magis clare in verbo ꝛ minus in ꝓrio genere. Item abstractiue ꝛ ītuitiue angelus potest cognoscere seipm ꝛ in ꝓrio genere per speciem sui/ ꝛ intuitiue sicut ꝛ inferior potest ipm cognoscere. quare ꝛc̄. Item quia nullam habet repugnantiam formaliter patz inducēdo ꝙ oppositiones ꝛ maxie de cōtraria q̄ non sunt ꝓtrarie nec sunt motus vel mutatio ab vna in aliam vt patet intuēti. ¶ Decimo ꝓbo ꝓriorem ꝛclusionē ex parte medīi vel modi dicendo enim q̄ hoc est possibile sicut ꝙ speciem representatiuā eēntie diuine distincte ꝛ imediate que solum erit ratio cognoscendi ꝛ nō obiectū primo cognitum quez deus pōt infundere intellectui btōris ꝛ arguo sic cuicūq; obiecto ꝯtūcūq; pfecto nō repugnat pfecte ꝛ vltimate exprimi ꝙ aliquez actum cognitiuū: eidem nō repugnat distincte representari per speciem sicut per rationē cognoscēdi licet nō ita pfecte exprimatur sicut per actum. Sicut hoc videt de quocūq; obiecto: sed eēntie diuine nō repugnat vltiate ꝛ pfecte exprimi ꝙ actuȝ cognitiuū q̄ est visio in patria ſm oēs. ergo ꝛc̄.

Dices q̄ non est simile de actu ꝛ de specie. dico q̄ imo est simile ꝛ nullū impfectuȝ potest dici de specie vel adduci q̄ nō possit adduci de actu. ¶ Itez quicquid pōt cadere sub intelligētia ꝛ sub memoria q̄ intelligētia ꝛ memoria sunt equales in obiectis ſm Augustinū. 10. de tri. 11. c. Sed diuina eēntia potest cadere sub intelligētia ꝙ actum visionis vt in beatis. ergo ꝛ sub memoria per speciē representatiuam sui. Et cōfirmatur de Paulo: quia in raptu vidit deum sicut vident beati in patria scōm Augustinum in antepenultima questiōe ad Dosium Et sup Gen̄. ad lām. c. x. ꝛ xij. ꝛ de videndo deum. Et similiter de Moyse dicit. sicut ꝛ dicitur Numeri. 12. Ore ad os loquor ei: ꝛ palā non per enigmata ꝛ figuras deum videt ꝛ tū postea memoraliter recordabat. De hoc dicit ad cor̄. 12. Scio hominem huiusmodi ante ānos. ꝛc̄. ꝛ vidit vel audiuit archana vera que nō licȝ homini loq̄. Recordabatur ergo ꝛ de actu ꝛ de obiecto actus per speciem aliquā vt videt. quare ꝛc̄. ¶ Item nō est imperfectionis q̄ eēntia creata possibiliter ꝓrumi non solum per actum sed etiaȝ ꝙ speciē repntati: ergo nec imperfectionis videtur hoc ponere de deo nec impossibile ē q̄ de ipo habeatur aliqua species talis representatiua si enim de obiecto impfecto potest haberi expressiuum impfectum puta repntatiuum q̄ est species multo fortius de obiecto perfecto q̄ est deus. quare ꝛc̄.

¶ Aliqui assignant vnum alium modū ꝓ omnendi quia deus potest infundere ꝓdictam noticiam abstractiuā etiā sine mediatione speciei tamen nō reputo alium modū: quia si abstractiua talis possit causari ꝛ eē a deo sine specie tamē semꝑ apta nata est in seȝel in aliqua eiusdem ratiōis sibi simili fieri mediāte specie sicut dictum est supra ideo dimitto istū modus. ¶ Adducitur enim vna ratio ꝙ premissa ꝛclusione de possibilitate abstractiue quicquid pōt omnia voluntas facere cōcurrente sua eēntia ꝛ presentia eius vt cā secūdaria potest ꝛ sine illa: sed deus per suam volūtatem potest causare noticiam de seipo cōcurrente presentia sue eēntie vel essentia sua ꝓsente vt cā secundaria. ptz in beatis. ergo ꝛ sine illa: sed talis noticia esset abstractiua: q̄ abstraheret a ꝓsentia. ergo ꝛc̄. ¶ Ista ratio nihil valet q̄ ista concluderet de intuitiua sicut de abstractiua imo nec deducit nisi de intuitiua beatorum. Secundo quia non omnis noticia abstrahens a ꝓsentia obiecti est abstractiua. Tertio quia diuina essentia vt conceditur cōtra voluntatē nullius est causa effectiua nec ꝓmaria nec secūdaria. Tunc em̄ esset causa necessaria ꝛ nō libera q̄ est in esse reali.

¶ Ex premissis cōcludo q̄ homo pur⁹ viator nihil habēs incompossibile vie vrtute diuine auxilū potest deuenire in aliquam noticiam sciētificam formaliter ꝛ vere demōstratiuā de deo ꝛ pfectionibus eius ꝛ p consequēs articuli a ꝓriori fidei qui sunt de necessarijs ab eodem possent demonstratiue sciri vt abstractiue q̄ ꝓbo sic per rationem Scoti in quolibeto. 4. 7. quia intellectus potens habere conceptum virtualiter includentem omnes veritates necessarias ordinatas imediatas sibi ꝛ mediatas de deo potest de ipo hꝫ sciētiam vere demōstratiuā vt patz de alijs ꝛ de alijs obiectis. Sed intellect⁹

Hic tangit aliuȝ modum.

Rō scoti

uiatoris est huiusmodi sicut probatū ē supra multipliciter. ꝯ ꝛc̄. Et illa sciētia esset verissime theologia aliqua quecūq; ꝛ habens ipam verissime eēt sciens ꝛ tamē nō posset aliū docere istam eo q̄ termini eius nō sunt quidditatiue agnoscibiles naturaliter sicut sunt termini aliarum scientiaȝ de quarum qualibet dicit philosophus ꝓio methaphisice q̄ signum scientis est posse docere. Sic ergo apparet de abstractiua noticia euidenter ſȝ q̄ posset haberi de deo a viatore. ¶ De intuitiua nō/dicūt aliqui q̄ ipa virtute diuina potest hēri a viatore manēte quod probant sic. Primo de ratione bītudinis est perpetuitas actus beatificiː ſȝ aliquis viator potest habere actū diuine visiōis sine ꝓpetuitate ꝛ permanētia illius q̄ raptim ꝛ transitorie sicut paulus habuit. ergo pōt ipm habere dato q̄ nō sit beatus. ergo viator. ¶ Item q̄ ipossibile est q̄ aliquis sit beatus ꝛ non frui deo q̄ summa merces est vt deo fruamur ſm August. 1. de doctrīa xpiana. sed virtute diuīa aliquis pōt intuitiue videre deū dato q̄ nō fruatur eo per dilectionē q̄ omnem formam absolutam ꝓiorem eēntialiter alia deus pōt facere sine illa ergo visionem sine fruitionē. ꝯ possibile est q̄ aliquis nō bīus videat deuȝ ꝛ per ꝓns q̄ videat viator deum intuitiue. ¶ Item de ratione beatitudinis hominis est imortalitas carnis. Dicimus enim q̄ xps fuit viator propter mortalitatez carnis sed possibile est q̄ stante mortalitate carnis aliquis habeat visionem diuinā sicut fuit de Paulo. ꝛ dicit bīus Hieronymus in epistola ad marcella. de quibus in extremo cōstitutis ſm eum nec dū defunctis vel sepeliendis. ergo ꝛc̄. ¶ Sed ista opinio non videtur eē vera. Primo q̄ illa forma non stat in puro viatore qui est essentialiter vel quidditatiue vel per eēntiam bītudo formalis q̄ ipossibile est q̄ talis forma sit in subiecto siue ꝓmanenter siue transittiue quin det sibi esse beatum sicut albedo dat subiecto eē album ꝛ p ꝓns quin ponat ipsum extra statū vie ꝛ in termino: sed visio diuina p essentiā suā est formalis bītudo hois ſm intellectuȝ ſm oēs vel saltē ſm eos. Et pōt ꝓbari q̄ attingit immediate clare obiectum beatificū sub ꝓpria ratione. ergo ꝛc̄. Nec valȝ qđ dicis q̄ perpetuitas ē de rōne bītudinis: dico em̄ q̄ hoc est falsum sicut nec perpetuitas eēndi est de rōne altitudinis equaliter enim beatitudo ē beatitudo si maneat vno die sicut si mille vel in infinituȝ: bene tamē verum ē q̄ beatitudo hēat ꝓpetuitatem annexam secūduȝ ordinem diuine bonitatis que nunc est de lege que in beatis. ¶ Item impossibile est q̄ idē habeat ꝛ nō habeat terminum ſȝ purus viator nō habet terminum sicut dictū est supra. ergo impossibile est ꝛ implicat cōtradictionem q̄ habeat terminum qui est visio. quare ꝛc̄. ¶ Item spes vt pertinet ad purū viatorem ꝛ tertio non stant simul q̄ spes est nō habiti. Q̄ autem videt quid sperat spes q̄ videt non est spes ſcm apostolum ad Ro. Jam spes nō differret a gaudiosis posset eē respectu habiti. ꝯ via ꝛ visio non stant simul. ¶ Item visio scm eos ē ꝑncipalius beatitudo q̄ fruitio: si ergo visio non pōt stare in aliquo dato q̄ non sit beat⁹ similiter ꝛ fruitio ꝛ per consequēs vtrūq;. quare ꝛc̄. ¶ Dico igitur q̄ impossibile est purum viatorem habere talē noticiam intuitiuam de deo: ꝛ hoc est q̄ dicit dns Moysi Exodi. 33. Non videbit me inquit homo ꝛ viuet vita nīq; puri viatoris. Hec de secundo articulo principali.

¶ Tertius articulus est soluere rationes aliorū adductas supra cōtra de abstractiua ꝛ postea alias de intuitiua. Ad primam igit dico q̄ quicquid sit de maiore quia forte pōt habere aliquas calūnias: minor nō est vera absolute loquēdo sed solum accipiendo noticiam abstractiuam ex sensibilibus in nobis/vta/sensus/memorie ꝛ experientie. Q̄ dicitur de deo idico q̄ deus nullam noticiam habet abstractiuā de quocūq;: nec vn⁹ q̄ habuit vnde alia a se ꝙcunq; sint illa intuitiue cognoscit sicut dictum ē supra: ꝛ ideo non est ad propositum. ¶ Ad illud de angelo dico q̄ vel angelus cognoscit deum vel seipsum vel aliquid aliud: sed deum cognoscit naturaliter ꝛ per cōsequēs abstractiue quia ītuitiue nō cognoscit ꝛ per consequēs abstractiua quia intuitiue nō potest planum est q̄ nō oportet q̄ prius cognoscat deum ītuitiue sed seipm cognoscat abstractiue vel aliquid aliud. Dico q̄ nō est sibi ītuitiua prior intuitiua alicuius obiecti nisi vt acquirat ꝑncipium illius obiecti representatiuum: vel q̄ per aliquid aliud vt per obiectum prius cognitum aliquid intelligit ꝛ similiter etiā de intellectu nostro Ista autem necessitas nullo modo habz locū in ꝓposito nostro ꝺ abstractiua respectu dei qui potest infundere principium representatiuum sui dato q̄ non videat intuitiue ꝛ dato q̄ prius intuitiue videretur cessante tamen intuitu posset manere spes ꝛ per illam in puro viatore manere noticia abstractiua. Nota hic q̄ ista rō si aliquid cōcludat videre cōcludere q̄ nec noticia fidei nec theologie nostre posset haberi de deo a viatore q̄ ipa est abstractiua ꝛ viatori est impossibilis intuitiua. quare ꝛc̄.

Forte tamē ad hoc dicere⁹ q̄ non cuilibet noticie abstractiue necessario est previa intuitiua cuiusdā obiecti vel alterius mediate qua acquirit sed tantum noticie abstractiue euidenti. Sed quōcūq; dicatur rō nihil valet sicut patz in solutione cuiusdā rōnis. ¶ Ad scm̄ dico q̄ maior est falsa. illud em̄ q̄ cognoscit abstractiue pōt eē fūme eē ꝛ fūme perfectum. vnde non cognoscit vt ens in potentia nec vt in perfectum per se ꝛ ex parte sua licȝ imperfecte cognoscat. Tu dicis abstractia abstrahit ab eē obiecti: dico q̄ verum est ꝓ tanto quia obiectum licȝ sit in se fumme necesse eē tamē in cōtum ē obiectū talis noticie nō est necesse eē ſȝ accidit: hoc ergo non simpliciter ꝛ absolute sed in comparatione ad talem noticiā cognoscit: hoc autem stat cū fumme perfecto ꝛ necesse eē. ¶ Ad tertium dico q̄ minor est falsa ꝛ capiēdo vniuersaliter. Non em̄ ens in actu quātūcunq; presens etiam semper facit noticiā intuitiuā: ſȝ solū qñ imediate cognoscit duplici imediatiōe supradicta. ¶ Ad quartū dico q̄ nō sequit illa ꝓns imo adhuc dicūt obiectū sit ens reale ꝯtūcūq; prio cognosceret abstractiua noticia referret ad ipȝ. Tu dicis q̄ talis noticie possit eē nō entis ꝓcedo q̄ non est entis in seipo imo etiam q̄ potētie dei absolutiua non entis in representatiuo. Sed tunc dico bene q̄ scientia nō refert ad obiectum sicut nec frequenter de facto refert ad obiectum non est in re nec oportet ipm semper eē scientia manēte ꝛ cessante visione vel sensatione exteriori vel exteriori nec obiectum dicit Aristoteles ꝛ ſ

Ad rōes aliorū de abstractiua.

Ꝓphūs.

De noti. intuitiua opi. quorūdam.

ꝙ ꝓpetuitas nō ē de rōne bītudis

Opi. ꝓio ꝓria.

Exo. 33.

Ad non ens nulla est relatō realis.

ipse intēdit hoc nego eū: qz ad non ens nulla pōt eē relatio realis. Et ꝓsidera istas rōnes quia oēs ꝓdicte possunt retorqueri cōtra faciētes. ¶ Ad q̄tum dico q̄ illa abstractiua non esset eque ꝓactica sicut intuitiua nec perfectioꝛ. sed minus perfecta. Quando ꝓbas q̄ non de noticia dei quā habuit quā dicis esse abstractiuā. Dico q̄ ipa est ꝛ semper ꝛ fuit intuitiua sicut ꝓbaui supra ꝛ declarauī.

¶ Ad sextum dico q̄ illud quod cognoscīt in seipso obtinet ꝛ est ꝓsens cognoscēti nō ꝓpter hoc cognoscīt intuitiue nisi imediate oīno cognoscat si ponatur obiectum primarium: sed pōt cognosci abstractiue si mediate cognoscat sicut de⁹. Modo de facto cognoscīt a nobis sicut dicīt ꝛ ponīt in ꝓposito. ¶ Ad septimum dico q̄ maioꝛ est falsa pōt em eadē potētia habere duas noticias alterius rationis respectu eiusdez obiecti si aliquid cōcurrat ad causalitatem vnius vel ad vnam ꝛ nō ad aliam ita q̄ nihil fiant ꝓ diuersa media vel vna imediate ꝛ alia mediate sicut patz q̄ naturalis ꝛ mathematicus demonstrat rontunditatem terre per diuersa media ꝛ possibile q̄ nō idem intellectus naturalis ꝛ mathematici hoc faciat fides etiam ꝛ visio sunt eunt eiusdem obiecti quia ad ipm quod credīt vidēbitur sub eadez rōne oiecti. Tu dicis idē ꝛ ꝝtū idem. ꝛc. Verum est de agēte naturali nō libero ꝛ etiam de naturali agente cū quo nihil aliud cōcurrit ad causandum tale inꝝ nō impedimētum ī passo eodem modo disposito approximato semp facit idem vel plura eadem ita q̄ non solum facit vnum ꝛ idem sed plura eadem aliquādo potest facere ita q̄ eadem q̄ faciebat prius facit semper ꝛ non alia.

Nō quo idē inꝝtū idē sp facit idē

Tu dicis effectus nō diuersificat nisi ex agēte vel materia. Dico q̄ verum est vel ex seipo sed non ex diuersitate materie vel agentis: sed ab eodem agēte ꝛ ab eadem materia possunt esse diuersi effectus valde bene si agens sit equiuocū ꝛ passuz equaliter ꝛ vniformiter dispositum ad omnes suos effect⁹ sicut est intellectus ad plures tales intellectiones.

Et isto modo potest dici si non sufficiat prima solutio que dicit q̄ in abstractiua ꝛ intuitiua non est penitus idem agens qz posset dici q̄ imo posset eē idem agēs puta de⁹. ¶ Ad octauū dico q̄ vato q̄ illa auctoritas Aristotelis notet impossibilitatem nō cōcludit propositum qz illa impossibilitas non est ex parte obiecti qō est manifestissimum ꝛ maxie intelligentie sed impossibilitas est solum ex parte potentie non absolute ꝛ simpliciter sed naturaliter ꝛ de lege cōmuni hoc aūt nō est cōtra me: qz nō pono talem abstractiuam possibilem viatori naturaliter sed solum virtute diuini auxilij ꝛ ex influētia speciali. Tum nō videtur de intentione Aristotelis q̄ ifa sua itendat possibilitatem sed solum difficultatem qua per hoc ipe probat difficultatez methaphisice ex parte subiecti vel partium principalium subiecti que sunt deus substātie separate manifestissime in natura non autem impossibilitatem tunc enim frustra laboraret ꝛ circa eam. ¶ Ad nonus dico q̄ talis noticia potest haberi meditāte speciem ad proportionem q̄ nō dico q̄ talis species licet sit finita tamen potest esse sufficienter proportionata secūdum mutationem que sufficit ad repsentandum sicut etiam actus intuitiuus est sufficienter proportionatus deo ad distincte exprimendum ipm ꝛ tantum de vno sicut de alio. Preterea

anima est ad imaginem dei licet sit finita tamē bene concedo q̄ nulla species creata sic potest deū repsentare q̄ per ipsam possit intelligi deus perfecte sicut est intelligibilis sicut nec q̄ quēcūq̄ actus creatum sic potest intelligi perfecte tamen dico q̄ sufficiēter ad habēdum predictam noticiaz abstractiuam. Cum dicis vltra q̄ in esse reali finito speciali non potest fundari esse intētionale ꝛ repsentatum dei quod est infinitum nego istud. Non em̄ habeo ꝓ inconueniēti q̄ in esse reali finito fundetur esse intentionale infinitum licz impossibile eēt q̄ in ipo fundaretur esse reale infinituz qz illud est maius ꝛ perfectius vel dic qō est repsentatū non debet intelligi formaliter in repsentatiuo vel specie repsentante sed debet intelligi quedam denominatio extrinseca que tamen est obiecti potius q̄ speciei licet talem denominationē sortiat ex specie ꝛ ideo eē repsentatum diuinū nō dicit nisi eē diuinum cum quodam respectu rationis qui potius debet intelligi fundari in ipo q̄ in specie lz in nostro sit formaliter ꝛ scm veritatē sicut nec alia entia rationis sed solum sunt in intellectu obiectiue nec sunt in aliquo subiectiue. Vel potest dici eē repsentatum dei finitum si fundet in specie. Posset etiam haberi pdicta noticia imediate actualiter: licet semper mediate aptitudinaliter: ꝛ p hoc differt ab intuitiua. ¶ Ad confirmatiōes de inferiori ordine speciei ꝛ effectu equiuoco dei ꝛ de inadequatione ptz q̄ nihil valet sicut nec de actu nō esn̄ adequatio lz habitudo mutationis nec equalis gradus in ordine est tantum vt patz sibi ꝛ effectus equiuocus potest esse ratio cognoscēdi alium: patz de specie albedinis ꝛ albedine. ¶ Ad decimū dico ad minoꝛē q̄ sciētia abstractiua ꝛ fides nō repugnant ꝓ se ꝛ formaliter de eodem obiecto. Tu dicis sciētia est euidēs fides non. ꝛc. Dico q̄ si argumentum est bonuz idē sequitur contra incōueniēs vel simile qz scm te ꝛ scm plures ꝛ quasi oēs opinio pōt stare cum fide de eodē opinto est cum formidine fides sine formidine certum ꝛ nō certū ita cōtradicunt sicut euidēs ꝛ non euidēs clarum ꝛ nō clarum. ergo si ibi ꝓtradictio ꝛ hic similiter. Similiter si dicas q̄ obiectum non est euidēs per fidem ergo est ineuidēs qz ad negatiuam de predicato finito sequit affirmatiua de predicato infinito supposito subiecto apto nato. Dico q̄ non est verum nec tenet hoc in predicatis compositis sed faciendo talem consequētiaz committit fallacia consequētis vel scm quid ad simpliciter. Unde non sequit hic lapis non est lignum album: ergo hoc est lignū non album. Prima em̄ hz duas cās fitatis ꝛ scda vnam. Prima enim potest esse vera: quia hoc non est lignum ꝛ sic non ē lignum album vel quia est lignum non tamē est album ꝛ ita cōmittitur fallacia consequētis arguendo a pluribus causis veritatis ad vnam. Sic dico in proposito hoc non ē euidēs per fidē ergo ē ineuidēs non sequitur. Prima em̄ habz duas causas veritatis/ vel quia omnino non euidēs: non tamē ꝓ fidem sed ꝓ sciētiam Sed scda habz tantum vnum sensum: sclicz q̄ simpliciter ꝛ omnino non euidēs. Similiter etiam committitur fallacia fm̄ qd ad simpliciter arguendo sic obiectū non est euidēs ꝓ fidē. ergo est ineuidēs vel nō euidens vel non est euidēs simpliciter quia aliūde potest eē euidēs sicut etiam eēt fallacia non est scitus

Nō hec.

per fidem: ergo non ē scitum simpliciter. ergo ꝛc. Unde dico q̄ fides nō facit ineuidētiam sed potiꝰ euidentiam aliqualem quia lumē est noticia q̄dam ꝛ ita manifestatio quedam est scdm apostolum nō tamen euidentiam scientificam facit sed aliā alterius rōnis sibi conuenientem. Similiter dato q̄ nō faceret aliquam euidentiā adhuc tamē non sequit q̄ faceret ineuidētiam sicut non sequit prudentia non facit iustum sed iusticia: ergo prudentia facit iniustū sed est fallacia manifesta. vnde dico q̄ ineuidentia vel huiusmodi potest tolli manente: ꝛ hic aliquando stet cum fide ieuidentia opposita ineuidentie scientifice: tamē fides nō facit eam nec causant eam sed aliunde sicut tenebra que est in nocte/ licet luceant stelle que est carētia perfecti luminis ipsius solis non causat a stellis sed magis aliunde quia ex interpositione terre inter solem ꝛ emisperium nostrum ꝛ illud lumen modicū ꝛ imperfectū. Lumen quod habetur in nocte ꝛ causat a stellis sic de modico lumine vel euidentia modica per fidez ꝛ ineuidētia scientia q̄ habetur nō ex fide sz ex sciēntia medij sciētifici quod patet qz talis ineuidentia frequēter prēcedit fidem. ¶ Ex quo manifeste patet q̄ neq; est fides nec ꝓpria passio fidei nec cātur a fide vnde vnum sine altero indifferenter haberi potest licet aliquādo concurrāt ꝛ incōueniēs maximum est q̄ fides sit ieuidentia vel causet eam vel cōcomitetur necessario quia tunc quāto maioꝛ ꝛ perfectioꝛ fides tanto maioꝛ ineuidētia ꝛ ignorātia ꝛ deus infundens fidem obtenebraret intellectum non autem illuminaret sicut patz ꝛ doctores nitentes declarare fidē niterenꝰ ad obscuritatem vel ineuidētiam q̄ sunt falsa ꝛ irrationabilia. Cum igitur fides sicut ostensum est nō habeat secum necessario annexam ieuidentiā nec repugnat scientie sicut ꝓbatum est supra. nec aliter opinio necessario habeat secum formidinem sicut ꝓcesse sum est ꝛ per consequens nullam habeat repugnātiam ad scientiam vel fidem. Similiter nec ista ad visionem credo q̄ oīa sunt simul ꝓpossibilia sez absolute loquēdo siue quātum ad habitus siue quātū ad actus. Dico igitur q̄ nō est cōtradictio vnū habitum esse euidentem ꝛ alium non euidētem ꝛ illō obiectum eidem intellectui esse euidens per vnuz habitum ꝛ non esse euidēs per alium qz nō est secūdum idem vnde in argumēto est manifesta ignorātia elenci sicut si argueretur sic. Sortes est albus ꝓ albedinem ꝛ non est albus per ꝝtitatem; ergo est albus ꝛ non albus. Vel potest dici q̄ qñ fides stat cum sciētia de eodem obiecto idem obiectum ē intellectui ꝛ tollitur non euidētia siue ineuidētia fidei; si aliquā tamen ineuidētiam faciat obiectū tamen euidēs est per scientiam non tamē per fidem: quia ex fide non habet q̄ sit euidēs. Unde tunc ex fide nec habet euidentiam loquendo de euidentia ex obiecto nec nō euidētiam siue ineuidentiam sibi oppositam sed euidentiam ex dicto vel testimonio alteri⁹ vel sermone alicui⁹ sicut sortes est alb⁹ per albedinem nec est verum dicere q̄ sit non albus ꝓ tunc sed bene verum q̄ licet sit a tribus non tamen per quantitatem sed per albedinem. Aliud em̄ eē non album vel non esse album per aliquid ꝛ eē album non tamen per illud sed per quoddam aliud ꝛ tunc planum est q̄ nō est contradictio hoc obiectū est euidens per scientiam ꝛ nō est euidēs per fidez

Ineuidētia nō est necessario annexa fidei nec fori-do.

quō tollitur ieuidentia.

licet sit euidens non tamen per fidem: sed per sciētiam ita q̄ negatio feratur nō supra totam compositionem lz sup̄ terminum qui est fides. ¶ Ad undecimū dico q̄ fides nō facit necessario ieuidētiaz eū dicis q̄ imo: qz ē hitus aliqs qui nō facit euidētiam. Dico q̄ verū est nec tamen sequitur q̄ ꝓpter hoc faciat ineuidētiam lz neutrum loquēdo de euidencia vel ineuidentia ex obiecto licet faciat euidētiam ex dicto vel testimonio alterius si tamē hoc debet dici euidentia saltē facit adhesionē quo qūo ad illud quod est nō apparentium dico q̄ in pluribus ꝛ de lege cōmuni obiectuz fidei est nō apparens nec de ipo habetur scientia licetipa nō apparentia nō sit obiecto fidei intrinseca conditio imo nec per se accidēs sicut dictum est supra ꝛ supnaturaliter. Vel potest dici q̄ est nō apparētium nō absolute ꝛ simpliciter sed in relatione ad fidem: quia fides non facit euidentiam obiectt vt dictum est.

Fides est nō ap parentiū

¶ Ad duodecimū dico q̄ sciētia et auctoritas ꝛ p consequēs fides que habetur per eam stāt simul de eodem obiecto ꝛ vterq; habitus habet adhesionez sibi conuenientem suo modo. Et cum dicis q̄ non plus adheret aliquis per vtrūq; q̄ per demonstrationem dico q̄ nō plus intensiue tñ pluribus modis extensiue. ideo nō arguitur postea ad propositum de auctoritate ducta ad propositū demonstrationis q̄ nihil diminuit de inclinatione vel adhesione per demonstrationem. Dico q̄ verū est q̄ nō est sibi oppositum nec tangit in aliquo: lz magis aliā que erit per auctoritatem. Similiter corrumpitur si recipiatur ista auctoritas que quasi adhesio causat distincta ab inclinatione ꝛ adhesiōe p demōstrationē ꝛ alteri⁹ rōnis ab ipa: ꝛ ita nō min⁹ adheret vel inclinat ꝓ demōstrationē q̄s pri⁹. Tu dicis saltē cū auctoritas opposita iclinet ad dictamē oppositū ꝛclusiōis demōstrate sequit q̄ idē ꝛtellect⁹ pōt simul iudicare opposita de eadem cōclusiōe vel affirmationem ꝛ negationē circa eosdem terminos/ vnum per fidē ꝛ aliud per demonstrationez. Dico q̄ stante demonstratione alicuius cōclusionis non pōt recipi nec stare auctoritas de opposito licz possit stare de proposito q̄diu em̄ manet demōstratus impossibile est q̄ intellectus nō assentiat vel suo cōtradicto assentiat vt videtur. Aliter soluit vnus q̄ intensioꝛ est adhesio per vtrūq; q̄s per alterus quia adhesio ꝓ demonstrationez val inclinatio pficitur ꝛ intendit ex adhesione ꝓ fidem q̄tum ad aliquez gradū sicut lumē per aliō lumē supueniēs ꝛ auctoritas opposita si recipiatur diminuit illam inclinationem vel adhesionem totalē ꝛ pfectā q̄tū ad illū gradum quē habebat ex fide vel opposita auctoritate q̄s dimittat totaliter adhesionē demonstrationis q̄ remanet q̄ta est possibilis ꝓ demonstratōnem vel etiā auctoritas ista ꝓ opposita supueniēs causat adhesionē ad oppositū stante demonstratōe sed solus tollit adhesionē vel gradū illū qui causat per fidē si recipiat: teneo me cū prima solutione.

Nota.

Ad rōes de ituitiua.

¶ Ad primā rōnē de intuitiua dico q̄ ꝓpetuitas non est rōne btitudinis sicut dictū est supra loquēdo simplr ꝛ absolute qz nō est de rōne actus btifici licz sit additio annexa btitudini ꝓut habet mō a btis de lege cōi ex ordinatiōe diuine voluntatis. Preterea si tu stas in isto nō video quare de⁹ illuc ipe vat raptim viatori ꝛ trāsmittit nō possit cōseruare in eo ꝓpetuo sicut ꝓseruat etiā in btis ꝛ etiaz

ipm viatorē sicut ꝑseruat Enoch ⁊ Helias. Et sic viator manēs posset eē beatus. Ad illud de paulo dico q̄ pro illo tunc fuit vere beatus ꝯtum ad intellectum ⁊ ꝓ ꝑfis nō fuit viator scdm intellectum.

¶Ad scdm dico q̄ possibile est q̄ aliquis sit btūs scdm intellectum ⁊ nō scdm volūtatem: ⁊ ꝓ ꝑfis q̄ videat deum btifice ⁊ nō fruat eo: sz non esset ꝑfecte ⁊ totaliter beatus. Cum enī visio sit eēntialiter beatitudo intellectus nō expectat fruitionē in beatificando hoiem ꝟm intellectum q̄ nec ipa fruitio pertinet ad intellectum sed magis ad ipam voluntatem sicut inferius apparebit.

¶Ad tertiū dico q̄ cum mortalitate carnis stat beatitudo aīe vnde ⁊ ꝑfs fuit vere btūs ꝟm aīam. ⁊ ideo dico de q̄busloquitur Hieronymus. Nō fuerūt puri viatores sz fuerunt scdm aīam cōprehensores ⁊ btī: ⁊ iō non ē ad ꝓpositum.

Ad rōes ꝓncipa.

¶Ad primū principale questionis dico q̄ noticia simplex intuitiua nec esset a priori nec a posteriori per modum obiecti: sed eēt ab ipo deo ⁊ de ipo deo vt de obiecto. Sed de noticia demonstratiua dico q̄ esset a priori q̄ prioritas demonstraretur per rationem essentie q̄ est prior ipa quoqūo.

¶Ad scdm dico q̄ talis noticia posset eē abstractiua licet eēntia dei nō abstrahat a suo esse si hoc ponatur quia non req̄ritur hoc ad noticiam abstractiuam sicut dictum est supra.

¶Ad tertiū dico q̄ est medium p participationē vtrius q̄z extremi sicut pallidi albi ⁊ nigri: ⁊ tale nō stat cum extremis in sua extremitate per ꝑfectione scdm multos quicqd sit de hoc ⁊ tale medius nō ē ista abstractiua inter fidē ⁊ visionem. Aliud est medium per abnegationem vel ꝓcessum seu ordines formarum disparatarum scdm perfectum ⁊ magis vel minus perfectum. ⁊ istud medium bene stat cum extremis in eodem ꝯtum est ex ratione medij nisi aliud ipediat sicut posset in extremis declarari ⁊ in proposito tale medium est abstractiua inter fidem ⁊ visionem. Et ideo dico q̄ ꝯtum est ex hoc non habz repugnantiam ad fidem sed potest stare cum ipsa in viatore sic de isto.

¶In primum sententiarum Prefatio secunda seu Prologus.

Osee.1. Ambro.

Principium loquendi domino in Osee. Osee primo capitulo. Sicut dicit Ambrosius in prologo sup̄ episto. bti Pauli in principio. Rerū principia ita sunt primit? inq̄renda vt earū noticia plenius habeatur. Tūc enim rei ratio facilius determinatur si eius principia primitus adiscant. hoc etiā vult Aristoteles in primo phisicorum. Cum igit deus sit causa prima ⁊ oīm rerum visibilium ⁊ invisibilium primus principiū merito in primo libro sententiaꝝ determinat de eo q̄ a digniori rationabiliter est inchoandum. Et hoc est q̄ dicit verbum propositum. Principium inquit loquēdi domino in Osee.

Aristo.

q̄ i hoc libro dz eē sermo dei

¶Primo debet esse sermo de domino in libro isto sicut de primo oīm rerum principio i quo verbo describitur iste prim? quem habemus p manibus recitandū. Primo ꝯtū ad scitū primordiale. vel initiale. Scdo ꝯtū ad actū sciālē vel sermocinalem. Tertio quantum ad suum materialem.

¶Quarto ꝯtū ad fructum primordialē ⁊ q̄ specialem.

Pria de scriptio huius libri.

¶Describitur ergo primo ꝯtū ad gradus vel scitus primitatem q̄z principium. Secūdo quātuz ad actus ptātem vel qualitatem loquendi. Tertio quātum ad sinus quātitatem: q̄z dño dominum caput pro materia in sinu suo. Quarto ꝯtum ad fructus bonitatem q̄z in Osee. Osee interpretat sperans in eo vel saluatio eius iste est fructus libri huius.

¶Dico ergo primo q̄ describit iste liber sicut in situ primitiuus cum dicitur principium. Principium etiam rōne sua primitatem vel prioritatē habet respectu principiati. Nam inter principium et respectu eius dicitur semp est aliquis ordo qui nō est sine poni ⁊ posteriori quicquid dicat. Unde iste inter quattuor libros sententiaꝝ est sicut prima colūna/sicut prima quadriga/sicut prima rota/ ⁊ sicut prima tuba primi angeli. ⁊ iō bene principium de quo vel potuit dicere magister in figura illud Genes. 49. Ruben primo genitus me? tu fortitudo mea ⁊ principium doloris mei. Ibi liquet q̄ iste liber est principium quoddam subtilitatis ad pscrutandum cum dicit Ruben vel credulitatis ad declarandum: quia Ruben em̄ interpretatur videns filium. Et iste primus videt filium dei patris in sinu eius id est docet, videre ⁊ in eodem videtur per veram videndū deū nemo vidit vnq̄ in primo nisi vnigenitus filius qui est in sinu patris. Et quid p certo ipe scilicet prim? liber enarrabit quia in isto principio erat verbum ⁊ verbum erat apud deum ⁊ deus erat verbum hoc erat in principio apd deū

Gen. 49.

Scda de scriptio.

¶Secūdo dico q̄ iste primus est principius nobilitatis ad inchoādum Primo genitus inqt meus Ad nobilitatez pertinet primogenitura sicut stirps Unde ⁊ primo genitus ⁊ ceteris paribus nobilior est alijs. Et iste liber primus primogenitus est magistri: ⁊ ideo de ipo potest dici illud Luce scdo: q̄ pepit filiū suū primogenitū q̄n composuit istuz librum. Et videte q̄ istum primogenituz reclinauit in presepio studētium qui sunt recte siue animalia ad presepe domini sui q̄z non erat ei locus in diuersorio Non decebat q̄ solēnis liber i diuersorio poneretur sz in palam ⁊ statim inueniretur. Et ꝑpter hoc ipe est principium viarum dei aliorum librorū propter suam nobilitatem sicut dicitur de lucifero propter suam nobilitatē naturalē super alias creaturas. Job. 40.

Luce.2.

Tertia.

¶Tertio dico q̄ est principium soliditatis ad roborandum principium ⁊ fundamētum solidum est iste primus vt in verbis eius possit homo fundari sicut supra firmam petrā. Tu fortitudo mea ⁊ refugium meū es tu psal. 30. Est em̄ iste liber fortitudo ⁊ refugium fidelium ad roborādum eos in fide vel in fidei veritate de diuinis: iō potuit dicere magister de ipo illud Job. 36. Repetam scientiam meam a principio ⁊ operatorē meū probabo iustū. Et ideo dicebat Psalmista Adhereat lingua mea faucibus mei si non meminero tui si non ꝓposuero tui iherusalem in principio. ⁊c.

Psal. 3.

Quarta.

¶Quarto dico q̄ est principiuz diffinitatis ad laborandum ad laborem componentis: legentis: ⁊ etiam audientis ⁊ ideo dicitur principium doloris mei dicebat magister: id est laboris ⁊ sudoris quos habuit componendo librum istum sententiarum. De isto dolore conquerebatur magister ꝓponendo eum nobis illud Treno. ꝓmo. Attendite ⁊ videte si est dolor sicut dolor meus. Ego em̄ in flagella paratus sum ⁊ dolor meus in cōspectu meo semper Propter quod etiā dicebat mgr̄o a domino Treno. 2. Consurge in nocte in principio vigiliarum effunde sicut aquam cor tuum in cōspectu domini ad studendum ⁊ cōponendum librum istum qui est tibi principium difficultatis ad laborandus. Hec de primo principali.

Treno. 2.

Dñia de scriptio huius libri.

Cōmendatio huius libri.

¶Sequitur scdm principale vbi cōmendat iste liber primus sicut instructiuus ꝯtum ad actus q̄z loquēdi actus eius est loqui exprimere multos cōcept? ⁊ multas sententias ⁊ multas de deo veritates loquitur em̄ iste liber ad faciliter capiendū vnde ipe est liber scriptus intus ⁊ foris suauiter ad demulcendum vnde est illud volumē qđ factum est in ore

Ezechielis.3.

Ezechielis. Ezechielis. 3. Et apponeverbo tanq̄m mel dulce sublimiter ad recipiēdum. Est em̄ iste liber apponere cuius dignus est soluere ⁊ ad plenū manifestare signacula cuius nisi deus ꝑfs nisi doctor summus ⁊ vtiliter ad eligendum. Unde ipe est liber vite in cuius obiecto omnia electoruz nomia ascribūtur vt accedat ⁊ dicat magister deb̄ bis suis in hoc libro illud Johānis sexto. Verba q̄ ego loquor vobis spirit? ⁊ vita sunt verba q̄ ego loquor.

Johā. 6.

¶Ecce quō instruit faciliter/ docet faciliter verba. ⁊ c. docet suauiter vobis/docet subtiliter spūs/ docet viuaciter ⁊ vita. Per primum docet catholicos. Per secūdum mulcet vidicos. Per tertium latet hereticos. Per quartum culpat sophisticos. Ecce quomodo instruit ad faciliter capiendū apd catholicos planis eloquijs ⁊ dicāt sibi catholici. Ecce nūc plane loqueris nobis. Ecce quō instruit suauiter ad demulcendum pulchris sciētijs q̄z magistri. 13. Nobis datum esse nosse misteriuz regni dei gui vobis em̄ verbum salutis huius missuz ē spūs Ecce quō instruit sublimiter ad rapiēdum ⁊ excludendū hereticos: q̄z in Ezechiele scribit q̄ leuauit me spiritus inter celum ⁊ terram de spiritalib? em̄ docet imo de summo spiritalibus. Quod enī natū est de spiritu spiritus est Joh. 3. Spiritus vbi vult spirat ⁊ vocem eius audit ⁊ nescis vnde veniat aut quo vadat sic est omnis q̄ natus est ex spiritu. Spiritus docebit nos omnē veritatem. Spiritus sancti cet patris vnde qui loquitur in vobis sicut em̄ verbum libri est ⁊ vita sunt. Ecce quō incipit viuaciter ⁊ vtiliter ad confundendum sophisticos cautis astucijs vitalis liber est iste. Unde potest dici magistro ad quem ibimus nisi ad te verba vite eterne habes. Joh. 6. Sic ergo primus iste cōmendatur quātum ad actum scientialem ⁊ instructiuū ⁊ hoc de secundo principali.

Ezechi.

Johā. 3.

De ꝑtēt; in hoc li.

¶Sequitur tertium principale vbi describitur quātum ad signum contentiuum. Est enim sinus capacissimus quātum ad suam materiam q̄z dñs est quez in vtero suo dñm caput dño. Describit enim dominum ⁊ precat dominū ⁊ versatur in dominū Unde dico q̄ ipe est loc? de quo dicit Jacob. Genes. 28. Vere dominus ē in loco isto ipe est etiā ciuitas cuius nomen est dominus ibidem ipe etiam templuz de quo dicitur psalmo. 104. Dominus in templo sancto suo. Et est celum de quo dr̄ Celū celi dño. Dico q̄ hic est materia vel subiectū dñs ꝟe simplicissime ꝓsone nobilissime stature vel figure ꝑfectissime ⁊ corone potentissime.

gene. 28.

ps. 104.

¶De primo dicit iste liber Deuteronomij. vj. Audi israel dñs deus tu? vnus est quia indiuisibilis quia incompossibilis quia imper mutabilis.

Deu. 6.

Isaye. 66.

¶De scdo dicit Isaye. 66. hec dicit dominus. Si ego qui alijs generationem tribuo ipse sterilis ero. Est enim i diuinis persone prime fecunditatis in generādo prime natiuitatis i emanando prime liberalitatis in inflamando ꝓcedendo quasi flamma sicut ꝓcedit spūs sanctus.

Hester. 15.

¶De tertio scribitur Hester. 15. Valde mirabilis es domine ⁊ scientia tua plena est gratiarum. Est em̄ ibi gratia summe sciētie imꝑscrutabilis summe decentie infastibilis summe clemētie ierhaustibilis summe iusticie inobliquabilis.

Eccle. 1.

¶De quarto Eccle. 1. Unus est altissimus creator oīm omnipotens rex potens ⁊ metuendus nimis sedens super thronum ⁊ dominus deus. Ecce domina ꝑstantissima ⁊ ꝯtū ad potentiam exaltandi vnus est altissimus. ⁊c. Et quantum ad potentiā iudicādi ⁊ timpandi quia sedens supra thronum. ⁊c. ergo dominus illuminatio mea: quia hic determinatur ⁊ quātum ad naturalem vnitatem ⁊ ꝯtum ad personalem trinitatez ⁊ quantum ad perfectionalē pulchritudinem ⁊ quātum ad imperialem celsitudinem.

¶Sequitur quartū principale vbi describit quātum ad fructum completiuum in osee q̄ interpretatur sperans in eo vel saluatio eius. Finis em̄ libri ē spare in deo ⁊ saluari in eo. psal. 61. In deo enim salutare meuz ⁊ gloria mea deus auxilij mei ⁊ spes mea in eo est. Et ꝓpter hoc istud est verbū domini quod factum est ad Osee ⁊ nō solū ad osee sed etiā in Osee. Dicitur Osee. 13. Ego sum dñs deꝰ tuus q̄ eduxi te de terra egypti ⁊ deū absq̄ me nescies ⁊ saluator non est ꝑter me. vere dñe non est saluator ꝑter te qui ꝓ fine hui? libri sanas a culpa mortalis flagitij a tuba carnalis pugnicij a via ꝑsentis exilij a pena finalis supplicij. Primū p gratie ifusionē. Scdm p crimis purgationē. Tertiū p patrie reductionē. Quartū per glorie largitionez Igitur Joelis. 2. in mōte syon erit saluatio in hoc primo qui est recte mons syon mons specule domini In quo vtiq̄ adhuc de longe videt dñs sed finaliter videbit in illo magno monte scdo machabeoruz scdo. Jam ascēdit moyses et videt dei hereditatē: ⁊ de quo ps. loqtur. ps. 14. Dñe q̄s habitabit in tabernaculo aut q̄s requiescet i mōte scdo tuo Ad quē nos ꝓducat q̄ cū ꝑre ⁊ sctō spū viuit ⁊ regnat in secula seculorum.

Osee. 13.

Wach. 2

ps. 14.

¶Questio scda plogalis hui? primi sciētiarum.

Secundo q̄rebz necessarium fuerit hoī ꝑ sta tu isto aliquā doctrinā supnaturale reuelari ad quā nō potuit attingere virtute luminis naturalis. ¶Videt q̄ nō primo sic. Potentia q̄ habet aliq̄d cōmune p obiecto naturaliter adequato ꝑt naturaliter p actū suū impare q̄libet ptentuz sub illo sicut visus in quantitatib? colorē. Et ꝓbat q̄z alias illud nō eēt adequatum in tota cōitate sua sz potius aliq̄d minus cōmune sz intellect? hz ens p obiecto sibi naturaliter adequato ꝟm Auicē. prio

1.metha. metha· sue sic dicētem q ens ⁊ res prima ꝑfessiõe imprimũtur in intellectũ nec declarat ex alijs de⁹ autem etiam sub ꝓpria ratione persone cõtinetur sub integro ⁊c. ¶ Scõo sic. Sensus nõ indiget ali qua noticia supnaturali ad finem cõsequẽdum. ergo nec intellectus. ¶ Probatio ꝫsequẽtie q⁹ intellectus est multo perfectior ꝯ sensus. Natura autez non deficit in necessarijs multofortius in ꝑfectis ꝯ in imꝑfectis. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Si aliqua talis doctrina necessitatur hoc est ꝓpter ꝑportionem potentie ad obiectum vt sit cognoscibile ⁊a potentia qua nõ põt in ipm vt potẽtia est in puris naturalibus vt videt: ergo opz potentiã per aliqd ꝓportionari ⁊ illud autẽ erit naturale ⁊ tunc nõ ꝓportionaliter aut supernaturale ⁊ p ꝑns ad ipm oportet potentiã ꝓportionari ⁊ hoc vel per aliqd naturale ⁊ sic standum in primo vel ꝑ aliquid supnaturale ⁊ sic ꝓcessus in infinitum. quare ⁊c.

2.ad thimo.3. ¶ **Contra** scõe ad Thimo.3. ¶is scriptura diuinit⁹ insꝑtata vtilis ẽ ad docendum ⁊c. Et Aug.xj. de ciui. dei cap. scõo. Scripture catholice fidem hẽtibus ex rebus quas ignorare oino nõ expedit. ergo necessariuz est hoi habere talẽ doctrinã reuelatam supernaturaliter.

Nõ acceptionẽ 3 ly necessarium. ¶ **Hic primo** declarabo quedã ad itellectum questionis. ¶ Scõo ponã positionẽ philosophorũ de questiõe. ¶ Tertio arguã contra eos ponẽdo aliam positionem / ⁊ mouebo instantias. ¶ Quarto respõdebo ad questiones eor. ¶ Quinto ad rões principales.

¶ **Circa primũ** Notandũ est primo q⁹ non accipit hic necessariuz ꝓ eo qd̃ est ipossibile aliter se habere qd̃ ẽ necessarium ex causa formali nec accipit necessarium ꝓ violento qd̃ accipit ex sua causa efficiẽte ꝫ accipitur necessarium ex suppositione q⁹ est necessarium ex fine ꝑ suppositũ sicut volẽti trãsfretare necessaria est nauis vt volenti equitare necessari⁹ est equus. Sic etiam queritur hic An homini ꝓ statu vie ad suũ finem ꝓsequẽdum sit necessaria talis doctrina. ¶ Scõo notandus q⁹ questio est de statu vie qui nunc est qui est stat⁹ nature lapse ⁊ nõ ꝑfecte de statu innocẽtie ⁊ nature instituite. ¶ Tertio est intelligendum q⁹ passiuũ ⁊ receptiuus põt ad duo compari / scz ad actũ quẽ recipit vel ad agẽs a quo recipit. Primo mõ in ipo ⁊ naturaliter vel violenter vel neutrũ. Nam si forma sit talis q⁹ ad ipaz natura inclinetur dicit potentia ⁊ ꝑfectio naturalis. Si sit talis q⁹ sit ꝓtra inclinationem naturalem. dicitur violẽtari tale ⁊ violentum est hic si sit talis q⁹ nec ẽm inclinationẽ naturalem nec equa dicit ad ipam in subiecto potentia neutra. Exemplum de primo dicimus q⁹ graue naturaliter mouet deorsum ⁊ leue sursum. De secũdo dicim⁹ q⁹ graue violenter sursum ⁊ leue deorsum. Exemplus de tertio Si esset vnũ corpus nec leue nec graue ⁊ idifferẽs ex se ad vtrũq; motum diceremus q⁹ mouet scõm potentiam neutrã ⁊ angelus etiã cũ mouet sursum vel deorsum. Si aũt passum cõparetur ad agens a quo recipit in hac cõparatione est naturalis ⁊ supnaturalis cõpando eũ receptũ ad agens est naturalis quando recipit ab agente quod est natum imprimere tãlẽ formam tali passo vel receptiuo naturaliter ẽm cursum cãrum secũdarum suppositarum generali influẽtia sicut lignũ naturaliter recipit calorem ab igne. Tunc aliqñ est supernaturalis quãdo passum recipit formã a tali agẽte qd̃ nõ est naturaliter impssiuũ talis forme nec cũ causis scõis attingentibus ad talẽ formã ꝑ se sed cũ spãli influentia sicut dicimus q⁹ deus infundit supnaturaliter caritatẽ sic ergo naturale put distinguit cõtra violentum ⁊ ipm violentũ ⁊ neutrũ accipiũtur ꝑ cõparationem passi ad agẽs. ¶ Nota hic q⁹ forma aliqua dupliciter põt dici supnaturalis. Uno mõ in se sicut caritas ⁊ hui⁹ forme q̃ nõ pñt haberi nisi per creationem ⁊ per ꝑns nõ nisi a solo deo ꝑ volũtatem suã non coopante agẽte creato. ¶ Alio mõ ꝯtum ad modũ hñdi ipam q⁹ videlicet licet possit haberi mediãte agẽte naturali vel ab agẽte naturali habeꝯ tũ a solo deo infundente imediate sicut geometria eadẽ que posset haberi ꝑ studiũ possz a deo infundi ⁊talis forma in se est naturalis ꝫ ꝯtũ ad modũ hñdi posset eẽ supnaturalis vel poti⁹ possit supnaturaliter hẽri ¶ Et de fora supnaturali isto mõ scõo / verũ est q⁹ exẽplo ꝑcise ẽ supnaturalis habenti q⁹ immediate habeꝯ ab agente supnaturali. Primo aũt mõ forma supnaturalis est ex hoc nõ solum: sed ex hoc etiã q⁹ nõ põt hẽri nisi ab agente supnaturali ⁊ nõ nisi ꝑ creationẽ vnde ad primum modũ supnaturalis sequit secũdus: ꝫ nõ ecõuerso sicut ptz. ¶ Et est aduertendũ hic ꝓpter aliquas instantias que possent fieri q⁹ qñ dr violentũ ⁊ neutrum accipi ꝑ cõpationẽ passi ad formã nõ intelligitur hoc ꝑcise excludẽdo agẽs q⁹ forma nõ imprimeretur nisi ab agẽte. Vñ ⁊ Aristo.3. Ethicoꝝ bñ coassumpsit agẽs in descriptione violẽti. Violentum est cuiꝰ principiũ est ab extra: sed hoc dr specialiter q⁹ illud quo distinguũtur naturale ⁊ violẽtum ⁊ neutrũ nõ est agens ita q⁹ ista requrunt distincta agentia vt ptz: sed forme sunt q̃bus distinguũt vnde ipossibile est eandẽ formã esse naturalẽ ⁊ violentam, ⁊ neutraz alicuipasso eidẽ. ¶ Similiter qñ dicit naturale ⁊ supnaturale accipiũ ꝑ ꝓportionez ad agens nõ est hoc itelligendũ ꝑcise quin aliquo mõ accipiant ꝑ cõparationẽ ad formã nõ vt ꝑformantem vel receptã. sed vt cãtam a tali vel tali agẽte. Sed intelligendũ est hoc distinctiue q⁹ naturale ⁊ supnaturalis vel naturale ⁊ supnaturale requrũt necessario agentia ꝑcisa esse distincta ⁊ diuersa ita q⁹ nũq; formam aliquã supnaturaliter agẽs ẽm vel causa scõa nec vnq; naturaliter agit cã prima qñ ẽ precisa ⁊ imediate cã ꝑcipue. Nõ aũt naturalis et supnaturalis semp arguũt distinctas fõrmas imo eadem forma põt naturaliter ⁊ supnaturaliter cãri sicut idẽ calor in ligno ab igne naturaliter ⁊ iõ immediate supnaturaliter. ¶ Est ergo qstio ista vtr necessariũ sit homini ꝑ statu isto quẽ experimur ad cõsequẽdum finẽ suũ habere aliquã doctrinã reuelatam ad quã nõ possit tota spes humana ex naturalibus attingere sed solum aliquo superiori reuelante puta deo ¶ Et hec de primo.

Mota de forma.

3.Ethi.

Titulus qõnis.

opi. ꝓho. ¶ **De secundo** dico: q⁹ opinio philosophoꝝ fuit q⁹ nõ. phi cũ negant gfam ⁊ extollunt naturã: vnde dicerẽt phi q⁹ noticiã sibi necessariam homo posset acquirere ex causis naturalib⁹ hoc ꝓbatur primo: qz sicut dicitur tertio de aĩa. Intellectus agens est quo ẽ oia facere sicut possibilis est quo est omnia fieri in esse intellectio. Ex hoc sic habens ex suis naturalibus actiuũ ⁊ passiuum quibus fit ois intellectio ⁊ quibus fiũt oia in esse intellectiuo põt ex suis naturalibus in oẽm intellectionẽ ⁊ noticiã sibi necessariã qz ex pluribus nõ dependet intellectio vt effectus sicut a per se causis ⁊ẽntialiter nisi ex actiuo ⁊ passiuo sufficiẽter approximatis ⁊ nõ impeditis: quequidẽ sic dispositis agũt necessario: si actiuũ sit non liberũ cuiusmodi est intellect⁹ agẽs: sed hõ ex suis naturalib⁹ hz ꝓdicta ꝓncipia. ergo ⁊c. ¶ Scõo sic quasi ꝑfirmãdo omni potentie passiue naturali coꝛrsidet aliqua potẽtia actiua naturalis alioquin esset frustra vt videt qz nõ posset reduci ad actum: sed intellect⁹ possibilis est in potentia passiua naturali ad oẽm intellectionẽ ⁊ ad oia in esse intelligibili: qz ẽm Cõmentatorẽ. 3°. de aĩa. Aristo. adiuenit nouum gen⁹ materie quod est intellectus possibilis materia in genere intelligibiliũ. ergo ⁊c. Igit ex causis nãlibus põt hõ in oẽs noticiã sibi necessariã. ¶ Tertio sic. C. methaph. diuidit speculatiua scia ĩ phisicã mathematicã ⁊ methaphisicã: ⁊ dr ibi q⁹ nõ est alia possibilis. qz iste ꝓsiderãt de omni ẽte ⁊ modo entis. ꝫ nõ est aliqua necessaria ꝑter istas nisi tractaret de aliquo qd̃ nec eẽt ens nec pars entis nec modus entis: sicut etiã nõ est necessaria aliqua alia practica actiua vel factiua ꝑter acquisitas vel acq̃ribiles naturaliter vt videt. ¶ Quarto sic homo ex puris naturalib⁹ põt intelligere ꝑma ꝓncipia ꝑfectiualiter cõtinẽtia oẽs cõclusiones ⁊ ꝑ ꝑns omnes ꝙclusiones. ergo nõ est aliqua alia doctrina homini necessaria ꝓna ptz. Probatio añtis q⁹ ꝓ teest naturaliter intelligere terminos cõissimos ex quibus cõficiuntur ꝓncipia sicut ens ⁊ similia ꝓncipia aũt cognoscimus in ꝯtũ terminos vt dr ꝓ posteriora. ergo ⁊c. ¶ Quinto sic. hõ ex puris naturalib⁹ potest cognoscere quecũq; sibi necessaria de quibuscũq; entib⁹. ergo non est necessaria talis doctrina. ꝓna patet / probatio añtis. Quorũcunq; necessariorũ homo põt naturaliter cognoscere terminos ⁊ cõplexiões siue ipa necessaria: q⁹ necessaria: illa autẽ sunt imediata ⁊ sic cognoscunt cognitis termis. Aut sunt mediata ⁊ cũ extrema cognoscantur põt ⁊ mediũ cognosci ⁊ cõponi cũ extrẽis ⁊ sic deuenitur necessario ad imediata cognita ex terminis ꝑ q̃ poterũt cognosci alia imediata. Sed quorũcunq; necessariorũ intelligibiliũ etiã ꝑ fidem ẽm te q̃ ponis q⁹ põt hõ termios nãliter cognosce / qd̃ ptz q⁹ eũdẽ ꝙceptũ de terminis hz infidelis disputãs cũ fideli de quocũq; termino alias nunq; disputarent ad rẽ: ꝫ solũ ad nomẽ. ergo ⁊c. Hec de secundo principali.

alia opi. ¶ **De tertio** dicitur q⁹ positio catholicorum est ꝓtraria q̃ cognoscũt defectũ nature ⁊ perfectũ gratie. Ad arguendum cõtra phõs ꝓbant primo q⁹ aliqs sit finis hois nõ attingibilis ꝑ naturam vel cognoscibilis distincte puta cognitio substãtiaꝝ supatarũ ⁊ ꝓncipie ꝓxie sicut est in se ipa ⁊ ꝑfecte nõ solũ ex effectib⁹ sicut cognoscimus in via. Cognitio aũt illa finalis ⁊ beatifica est intuitiua. Et duo ex hoc deducũt q⁹ ỏ isto fine ⁊ eius obiecto necessaria est homini aliqua doctrina reuelata. Primum ꝓbant aliq; ꝓbabiliter. Primo sic magis per sua siue quasi demonstratione potẽtia q̃ hz aliqd cõmune ꝓ ꝑ se obiecto ꝓxio ꝓprio ⁊ adequato hz vel hẽre põt / qlibet ꝓtentũ sub illo per se obiecto suo ista est declarata supia. Sed intellect⁹ hois hz ens ꝑ tali obiecto ẽm Auicennam. ergo ⁊c. Sed de⁹ sub ꝓpria rõne ꝓtinetur sub ente ⁊ per creaturas nõ possum⁹ ipm sic ꝑfecte cognoscere qz creature sunt effect⁹ equoc⁹ nõ adequãtes cãm suã. ꝫ alia cognitio perfecta est nobis possibilis. ¶ Scõo sic. Naturale desiderio hois ẽ ad cognitionẽ cause in scipa qui est illa ꝯ cognitõ per effectũ nõ cognosceret eã ꝑ se vt est in scipa ꝫ ex naturali lumine vel habitu nõ possum⁹ cãm primam nisi ꝑ effectus cognoscere nec aliuz modũ experimur. ergo alia ẽ nobis possibilis. ¶ Tertio sic Phũs dicit. 1. phisicoꝝ ⁊. 2. methaphi. q⁹ ad cognoscendũ effectũ opz oẽs cãs cognoscere alias nihil valeret reductio sua in scõo methaphisice. per quẽ destruit ꝓcessum in infinitũ in causis fokalib⁹ per hoc q⁹ nihil ꝓtingeret / scie qz nõ possent ĩfinite cause scirι oz. ꝫ ꝓmã cãm scirι ꝑfecte possim⁹ scire ꝑfecte. ꝫ hoc nõ põt scirι ꝑ effectus vt dictum ẽ supra ¶ Quarto sic de deo nõ hẽm⁹ aliquã noticiã distinctam: sed nostra cognitio oĩs de eo est indistincta: quia ex creaturis. Si eñ creature possẽt facere distinctã noticiã ⁊ ꝓpriã de eo posset ꝙtare ⁊ btificare intellectũ qõ falsum est. Sed ei⁹ est possibilis noticia indistincta ⁊ etiã distincta eiusdẽ est possibilis eiꝰ vt vr: nõ eñ aliqd videt repugnare nec ex parte obiecti nec ex pte potẽtie. ꝫ ⁊c. ¶ Quito sic ex effectib⁹ ⁊ creaturis nõ habem⁹ de deo nisi noticiaz obscurã ⁊ in enigmate: sed de deo possim⁹ hꝭe noticiã clarã qz hoc attribuit̃ sensu de suo obiecto. ergo ⁊c. ¶ Iste rões sunt ꝓbabiles sed an sint demonstratiue dimitto / tñ nõ videtur mihi q⁹ demonstrent. hoc igit ꝓbato sibi q⁹ finis hois quo sit noticia clara ⁊ ꝑfecta ꝑ ie substãtie sepate in scipa est ꝯtũ ad sua ꝓpa. Probat postea q⁹ hoi ꝑ statu isto ad istũ finẽ adipiscendũ sit necessaria noticia ⁊ doctrina aliqua supnãliter hĩta ad quaz spes hũana nõ põt ꝓprio ex suis nãlib⁹ attingere. ¶ Prio sic. Omni agẽti ꝑ cognitionẽ necessaria ẽ distincta cognitio sui finis ꝓbat statim qz cũ tale agẽs ẽ ꝑ se agẽs ⁊ oẽ ꝑ se agẽs agit ꝓpter finẽ siue appetit finem dz hõ ꝑ statu isto nõ põt ex puris nãlib⁹ scire suũ finẽ distincte qd̃ ptz. Tũ qz ipe seqns nãle rõnẽ aut ponit felicitatẽ in cognitiõe subarũ sepatarum acqsita sicut vr ponere. 1. ⁊. 10. Ethic. Aut si nõ asseruit istã eẽ supmã nõ possibilẽ tñ aliã nõ inuestigauit ex suis nãlib⁹ vt pz nec aliã ꝙcludit ita q⁹ soli rõni naturali innitẽdo vel errabit̃ circa finẽ in particulari vel itellect⁹ dubi⁹ remanebit. Vñ. 1°. Ethi. dubitãdo dixit. Sit q⁹ ẽ deoꝝ donũ rõnabile est vtiq; ponere felicitatẽ eẽ. Tũ qz nulli⁹ substãtie finis cogscit a nobis ĩ hoc statu nisi ex actib⁹ ei⁹ nobis manifestꝯ ex qb⁹ oñdit̃ q⁹ tal finis tali nature ꝙueniat sicut ỏ vbi grauis cogscit ꝙ hoc q⁹ descẽdit deorsũ modo nullũ actũ exprimit̃ hic. Vñ certitudinaliter ⁊ distincte possum⁹ cogscere finẽ hois ꝓdictũ eẽ ꝙuenientẽ sibi saltẽ aliq̃ ꝓditiões finis ꝓt q̃s ẽ feruẽti⁹ ⁊ ꝑfi⁹ appetẽdũ puta ꝑfectus ⁊ ꝑfectio ei⁹ q⁹ ꝑficiat totũ hoies q⁹ hẽãt a toto ꝙiucto ⁊ nõ solũ ab aĩa hois separata ⁊ silles nõ possum⁹ rõne nãli quincere. ꝫ ⁊c. Pro pria ꝓfirmatiõe mioꝝ ẽ August. 18. de ciui. dei. ca. 19. Phi inqt nescientes ad quẽ finẽ ista referenda eẽnt inꝯ falsa q̃ locuti sũt vnde videt potuerũt ꝫ neccia ẽ hoi aliq̃ doctria supnãl qua istruat ỏ fine sup quo ỏ q̃ obiecto illi⁹ sicut de fine ei⁹. ¶ Tu

probatio scõi ỏ necessitate scie supnãlit habite. ⁊c.

1. ethico.

August.

forte dices q̄ ista ratio parum valet: q̄ homo p̄t cognoscere naturam suā ex puris naturalib⁹ quia non est sibi ip̄roportionata. ergo ꝛ per se finē eius puta finez suū sicut ex effectu cognoscīt cā a posteriori ꝛ patet hoc in natura inferiori q̄ ipa cognita cognoscīt finis eius ꝛ ita nō soluz ex actibus suis potest homo cognoscere finem suum: sed ex natura sua intrinseca. ¶ Tū q̄ dicit August. de predestinatione sanctorum q̄ posse habere fidē ꝛ caritatez nunc est hominis. ergo p̄t cognosci finis supnaturalis ad quē ista disponunt cognita natura hois.

2

¶ Tum quia homo naturaliter appetit finem illū quem dicis. ergo ex ordinatiōe naturali quā habet ad ip̄m potest eū sufficiēter cognoscere.

3

¶ Tū q̄ naturaliter est cognoscibile ens eē primū obiectū intellect⁹: q̄ hoc posuit Auicēna etiā potentia natura est naturaliter. ergo obiectū: mens eīm natura liter nouit se ꝑm August. de trini. ergo cognoscibile est intellectū esse beatificabilē in pfecta opatiōe circa optimū obiectū contentū sub ente: sed hec est visio dei ꝛ etiam quodlibet cōtentuz sub ente sicut patet de coloze ꝛ contento respectu visus. ergo ꝛc̄.

4.

Solutio obie. p̄ce dētiū.

¶ Ad primū dicerē q̄ natura nostra nō est nobis naturaliter cognoscibilis vt est ordinata ad finem illum supnaturalem sub ista ratione proꝓria ꝛ distincta sed solum sub aliqua ratione cōi ꝛ indistincta abstractibili a sensibus nec per ea vt ē capax fidei vel caritatis vel gratie vel glorie ꝛ taliū pfectionum supernaturaliū: nec q̄ ea in ē̄tum qlibz sub ente cōtentum sub ꝓpria ratione eius potest eē obiectum eius nec etiā vt appetit naturaliter talē finem: nō eīm cognoscīt a nobis pro statu isto natura ex sensibus ꝛ actibus quos experimur que nūq̄ possunt in hoc. ideo per idem soluēduz est ad oīa ista. Q̄z autem dicīt primo q̄ natura hois nō est sibi ip̄roportionata ꝑm istam rōnem ꝛ q̄ē tū ad illa supnālia cognoscēda de ipa. Dicerē q̄ imo in rōe obiecti cognoscibil' dicerē q̄ vez est simplr ꝛ absolute loquēdo sed quātum ad modum cognoscendi quem habemus. ¶ Ad scm̄ de Augustino dicetur q̄ licet illa potentia hñdi perfectiones supnaturales sit nature hois tñ nō scm̄ cōem rōnez que possit haberi ex sensibus scm̄ modum nostrum cognoscendi quē hēmus pro statu isto: sed ꝑm rōnez quaz nō possum⁹ cognoscere ex sensibus: vñ licz sit nature hois nō tñ cognoscibilis naturalr sicut nec scm̄ multos: licz ꝛ corruptibilitas sit naturalis alē hominis sicut tenemus p fidem nō est cognoscibilis p rōnē naturalem. ¶ Ad aliud dicerē q̄ deus est naturalis finis hois: sz dicerē q̄ nō natu. talit adipiscēdus sed supnaturaliter ita q̄ qlibet desiderium naturale hois licet forte: vñ ꝛ multi istum finem vel nō appetūt vel si appetūt dicerē q̄ nō ē notum q̄ hoc sit naturali appetitu sed appetitu sequente instructionē fidei iō nō valet. ¶ Ad quartum dico q̄ nō est naturaliter cognoscibile ens secundus totā latitudinē q̄libet ptentū sub eo scm̄ ꝓpriam rōnem ꝛ distinctā esse obiecti naturaliter adequatū intellectui nec mēs scm̄ istam rōnez est sibi naturalīt nota nec cogit dictū Auicēne: q̄ dicerē q̄ hoc nō dixit ex rōne naturali: sz ibi immiscuit aliq̄d de secta machometi: ꝛ cōsonum dictis suis alibi posuit eīm tertio Metaph. sue aīam separatam cognoscere esse substātiam innaturalē in se ꝛ iō habuit ponere ꝓsequēter q̄ ens est obiectuz

tigitur. Sed dicerē q̄ hoc non habuit ex naturali rōne nō habeē q̄ primū obiectū intellectus nostri excedat q̄ditatē materialē sicut videē ponere in .3. de aīa lz ꝑm rei ꝑfectam excedat sicut dicēē infra.

¶ Secūdo arguīt sic principalit. Omni agenti ꝓpter finem necessaria est cognitio qualiter finis acq̄rat: ꝛ oīa q̄ sunt ad finē necessaria ꝛ q̄ oīa illa sufficiāt. Sz eīm non cognoscēt certitudinaliter qualiter finis acquiratur potest errare circa modum acquirendi. Similiter si nesciret oīa necessaria ad ip̄m p̄t deficere a fine ꝓpter defectum vnius. Similiter si nesciret q̄ illa sufficiūt: sed dubitaret vel vacillaret nō posset efficaciter ꝓsequi intentū. Sed hec tria nō potest viator naturali rōne cognoscere circa finē suū nō primum: q̄ beatitudo ꝓfertur vel acquirit ꝓ meritis que deus liberaliter ꝛ ꝓtingenter acceptat ad tale premium ꝓsequēdum ꝛ per ꝓns ista acceptio cū sit libera ꝛ ꝓtingēs nō est determinate scibilis ex naturalibus: ꝛ hoc patz q̄ in hoc etiā errabāt philosophi qui ponebāt q̄ deus necessario agit quicq̄d immediate agit. Etiam alia duo nō sunt naturaliter nota: q̄ nō p̄t sciri naturaliter q̄ de⁹ determinat vel que ad illud primū ꝓsequēdum sicut nec acceptio volūtatis diuine hīta: hec ratio ergo necessaria ē homini alia noticia supnaturaliter habita. Hec ratio cōfirmat̄ per August. 11. de ciui. dei. ca. scdo. Quid inq̄t pdest nosse quo eundē sit si ignoratur via qua eundō sit. Et in hoc errabant philosophi qui ꝛ se aliqua vera de ꝑtutibus tradiderūt tamē falsa miscuīt scm̄ auctoritatē Augustini superius allegatam. Et ptz de policia Aristo. q̄ alio rum policias ꝓbauit q̄ nō est sine terrore ꝛ irrepre hensibilis: q̄ septimo politi. docet deos honorandos innues ibi plures deos ꝛ ibidē dicit q̄ orbati non sunt nutriēdi q̄ nō sunt vera vt videē. ¶ Contra hāc rōnē instaē: q̄ ea q̄ sunt ad finē nature sunt media inter naturā ꝛ finē. ergo cū ex natura cognoscatur ad extremū puta finis poterunt etiā cognosci media sicut etiā in alijs ex cōnexione ad finē cognoscunt media ad finem. ergo hic. ¶ Dicēē q̄ ex natura nō cognoscīt a nobis talis finis nec ipa natura vt sic a nobis cognoscīt sicut dicūt est. Et dato q̄ cognosceremus ambo ista extrema nāliter non tñ media illa q̄ nō sunt necessaria ista media ex natura rei sz ex volūtate dei ꝓtingēter ꝛ libere acceptātis. iō nō valz. ¶ Tertio sic p̄ncipaliter. 6. methaphi. dr̄ q̄ cognitio subārū sepataꝝ est nobilissima q̄ circa nobilissimū gen⁹ entis ꝛ hoc est verū nō solum quātum ad cōia que habet cū istis inferioribus sed multo fortius quātum ad ꝓpria eorū q̄ sunt nobiliora q̄ē illa q̄ per ꝓpria ab istis inferioribus ignobilibus. Sz ista ꝓpria nō possumus cognoscere ex ꝓprijs naturalibus q̄ hoc eēt p̄cipue p methaphisicam q̄ est suprema inter sciētias nāliter acq̄sitas. Hoc aūt nō est ipossibile nec ꝓpter q̄d q̄ subiectū methaph. qđ est ens nō includit ꝑ tualr ista ꝓpria vel ꝓprias passiones seu q̄si passiones seu eorum ꝓceptū. Et ꝓpter hoc. 1. methaphi. dicit Aristo. q̄ sapiēs id est methaphisic⁹ nouit oīa aliquo mō puta in vli nō determiate ꝛ in pticulari: sz vtrūq̄z nec etiā q̄ ex effectib⁹. Tū q̄ effect⁹ non adequāt cās istas. Tū q̄ effect⁹ vel adducūt in errore vel relinquūt itellectū dubiū plus eīm videē ducere in oppositum huius veritatis q̄ deus sit trinus ꝛ vn⁹ q̄ē

2m argu. p̄nci. 2ª opi. p̄ꝝ rum.

Auguſt.

7. politi.

3ª p̄cedē. rōnem.

3m. p̄nci.

1. metha.

in ꝓpositum q̄ e tiā deus quicquid agit immediate necessario agat q̄ē q̄ libere ꝛ ptingenē vel saltez adhuc nō deducūt effectus sz relinquūt intellectū dubiū. ergo opz hēre aliā noticiā de istis ꝓprijs q̄ē noticiam naturalē: q̄ deus ꝑm rōnem distinctam ꝛ ꝓpriam est obiectum finis humani quo puta visionis beate. Et ista rō maxime cōcludit vel videē cōcludere de noticia prime substātie separate in qua beatificaē homo. ¶ Sed forte dices q̄ non solū ex creaturis ꝛ ꝑ effectus cognoscimus deū ꝑm rōnes generales entis in q̄bus ꝓuenit cū sensibilibus sed scm̄ ꝓpria eius puta q̄ est infinitus eternus purus actus summū bonum: ꝛ sic de alijs que nō conueniunt creature sed sunt sibi ꝓpria. ¶ Diceretur ad hoc q̄ dato q̄ assumptū sit verū nō tñ ex creaturis possumus ista cognoscere certitudinaliter ꝛ distincte. ita q̄ sufficiat ad ꝓsequendū finem ymo cuz multis erroribus ꝛ admixtionibus falsitatū sicut ꝛ philosophi cognouerūt. quare ꝛc̄. Hec ratio tertia confirmaē per August. xi. de ciui. dei cap. 2. q̄ inq̄t Remota sunt a sensibus nostris q̄m testimonio nostro scire nō possum⁹ alioꝝ testimonia requirimur. Et hoc confirmat totam solutionem p̄ncipalem questionis: quia enim iste complexiones de quibus est sermo nobis ex se sunt neutre saltem ille q̄ sunt circa hominem ꝛ ens ad finē null⁹ potest suo termino credere de ipsis: sed oportz testimonij supnāle requirere alicuius supioris tota specie hūana puta diuinū testimoniū.

4m p̄ncipale.

¶ Quarto potest argui sic. Ratione naturali p̄t sciri q̄ deus ēm ꝓpriam ꝛ distinctam rōnem suā ē finis actuum humanoꝝ sicut etiā q̄ est efficiens p̄mū aliorū siue mediatus siue imediatū non curo: sed rōne etiā naturali hoc scitur q̄ actus humani melius ordinarent: si finis eorum distincte ꝛ ꝓprie cognosceē quod non p̄t cognosci ex puris naturalibus ergo ratio naturalis etiam cognoscit se deficere ꝛ aliam noticiā sibi necessariam ad finē cōgrue ꝓsequendū. ¶ Quito arguīt aliqui sic hō ordinatur ad aliquē finem ad quem est indispositus ex suis naturalibus. ergo in diget paulatiue disponi ad ip̄m: sed q̄ talē noticiā supernaturalē impfectam tamen disponiē ergo est sibi necessaria. Si dicas q̄ agēs perfectū cuiusmodi est deus p̄t formā inducere ꝛ facere totū in instanti sine tali dispositione necessaria in via dicūt q̄ verum est ꝛ ideo non vult q̄ absolute loquendo de potentia absoluta dei hoc sit necessariuz q̄n de⁹ posset btificare sine tali dispōne: sed de potētia ordinata ꝛ de lege cōi scm̄ legē sue sapientie qua sic ordinauit hoc sciri vt cōcaret homini adulto actuitatem aliquā meritoriā in via respectu finis attingendi p̄dicta noticia supnaturalis ē necessaria ex fine. ¶ Sexto arguīt sic ab alijs nullum agens vtens instrumento in agendo p̄t per illud instrumentum in aliquā actionem q̄ excedat natura illi⁹ instrumēti. Sed deus vtiē intellectu agēte vt instrumento limitato ad sensibilia ꝛ fantasiabilia ꝛ noticiā ex eis pro statu isto. ergo nō p̄t intellect⁹ agēs cōcurrere etiā nec instrumentū dei ad aliā noticiā sed ista nō sufficit nec alia est naturalis q̄ē illa in q̄ē tum p̄t intellect⁹ agens. ergo necessaria ē aliqua supnaturalis noticia hoī p statu isto. ¶ Iste rōes iudicio meo nō sunt demonstratiue prout iacēt: q̄ oēs supponūt quasi vnū scilz q̄ sit aliq̄s finis supnaturalis hominis ad cui⁹ noticiā sufficiēte non

q̄ p̄cedē tes rōnes nō cōcludūt. ꝛc̄.

possunt attingere ex naturalibus ꝛ istud nō est demonstratum sed per aliquas ꝓbabiles supius per suasum. Et ideo dico q̄ sunt rōnes ꝓbabiles mixte ex fide nec cōcludūt euidenter sicut etiā nec rōnes ph̄ōrum cōcludūt necessario vt apparebit i sōluendo. ¶ Tū quidā doctoz dicit q̄ tres ꝓme rōnes si accipiātur ꝛ formētur de noticia vel cognitione fruitionis vel visionis diuine q̄ ipa sit finis vel nō sit sub distinctione ꝓtradictoriaꝝ q̄ sunt rationes naturales ꝛ demonstratiue cōcludūt: necessariū est eīm hoī scm̄ eū scire an visio vel fruitio sit vel nō sit: ꝛ q̄ hoc sit necessarium habeē ex naturali rōne. Sed q̄ hec pars determinate sit vera puta q̄ visio sit finis nō habeē nisi ex fide: ꝛ ideo rōnes hoc supponētes vel accipiētes non sunt demōstratiue sicut dicit: sz ex creditis tm̄ apud fidelē: tamē dicūt ꝓpositū q̄ si ītellectus maneret dubi⁹ de ista cōtradictione p̄dicta nō posset homo ꝓsequi finem suum q̄ē est cōtra naturalē rōnem. Etiam de quolibet alterū ꝓtradictoriū est verū q̄ aūt finis vel q̄ non sit finis nō p̄t hoc ostendi ex naturalibus neutra eīm pars determinata hui⁹ cōtradictōis hz rōnem naturalem ipam necessario cōcludentem.

¶ Diceret aliquis q̄ bene apparet ex rōne naturali istā ꝓpōnem esse verā scz q̄ visio vel fruitio diuina est finis hominis vel nō est finis sub distinctione nec ad noticiam huius est noticia aliqua doctrina reuelata. Sed dicerē q̄ ex rōne naturali nō potest haberi q̄ visio sit finis sicut ipe dicit q̄ ad hoc naturalis nō attingit ꝛ ita etiā rōne naturali non potest cōcludi aliqua noticia homini necessaria reuelata de isto fine nec etiam rōne naturali p̄t haberi q̄ non sit finis q̄z hoc est falsum. ita nec rōne naturali p̄t haberi q̄ sit necessaria aliqua noticia qua cognoscaē nō esse finis nec noticia qua cognoscatur nō esse finis nec reuelata nec non reuelata ꝛ ita semper relinquiē: q̄z nulla est dñatio nec ratio naturalis per quā possit ꝓbari esse necessaria homini aliqua doctrina reuelata de suo fine cōsequēdo ꝛ de isto dicto non curo modo. Vtrum aūt hoc sit verum per omnia discutiendo prętermitto.

oꝑ. alia.

¶ Ulterius dicit iste doctor q̄ noticia potest dici supernaturalis dupliciter vel duob⁹ modis. Uno modo quia licet posset imprimi ab agente naturali tamen solū modo ab agente primo imediate imprimitur isto modo geometria que potest ex naturalib⁹ acquiri posset dici supnaturalis si a deo imediate imp̄meretur: ꝛ isto modo ista noticia que ponitur necessaria ꝓter ph̄ticas disciplinas nō est supernaturalis quia non est nata haberi ex naturalib⁹. Alio modo dicitur supernaturalis quia ꝛ solum habetur ex supnaturali agente ꝛ impossibile est eam acquirere ex puris naturalibus. ꝛ isto modo ponitur ista supernaturalis saltem quantuz ad primariam sue reuelationem.

Nō hec.

¶ Sed adhuc dicit tertio q̄ ista duplici de causa potest dici supernaturalis vna ratiōe: quia est a supernaturali agente ꝛ impossibile est eam esse ab alio. Secunda ratione quia a supernaturali agente vt supplente vices obiecti supernaturalis quod est essentia diuina saltem in aliqua virtualiter continēte istam: ꝛ licz nō in seipsa q̄ essentia diuina in ratione obiecti si eēt ꝓsens intellectui causaret aliquam noticiā claram de seipa eminēter vel perfectiōabiliter seu virtualiter continentē istam quam nunc hēmus reuelatā

Sed viderē q̄ ista nō sint ꝑa nec q̄ isti tres modi in aliquo distinguātur ℭ̄tū ad supernaturalitatē. ¶ Ex hoc em̄ ꝓcisevt viderē dicit aliquid supnaturale vel supernaturaliter habet: qz ab agente quod nō est natū naturaliter i ℭ̄m ipzimere vel causare nō coopante naturali agēte siue ergo illud vel aliquid continēs ipm̄ virtualiter possit ab alio impzimi siue non vt ab obiecto vel ab agente non diuersificat supnaturale ipm̄ in rōne dico supnaturalis ita q̄ forma tertij modi dicta ex eadem causa ꝛ ratiōe est supnaturalis vel supernaturaliter habita: tamē dicerē q̄ forma ex hoc est supernaturalis in se quia non nisi ab agente supnaturali habef licet possit haberi sicut caritas vel huiusmodi: ſz bene dicitur supnaturaliter habita: licet in se sit naturalis: quia tm̄ ab agente supnaturali habetur licet possit haberi naturaliter: qz cooperāte agēte naturali ꝛ sic aliquo⁹ posset sustinere primū dictū doctoris. ¶ Itē qualiter postea essentia diuina posse causare illam noticiam claram de seipa eminenter vel virtualiter cōtinentem istam perfectam reuelatam ꝛ ideo potest dici supernaturalis. Quero a te quomodo essentia in ratione obiecti intelligif causare noticiam illam aut in ratione finis aut terminantis/aut in rōne efficiētis. Si in ratiōe finis vel terminātis/ videf q̄ deus nō possit supplere istam causalitatem quia tūc esset visio dei vel posset eē sine ratione finis vel obiecti terminātis qđ est ꝓtra te alibi. ¶ Preterea deus nō pōt supplere p aliaz rōnem causalitatis cuiuscūq; aliquā aliā causalitatem suā respectu alicui⁹ effectus tūc em̄ pōt facere effectum ꝛ nō haberet ad ipm̄ rōne finis vel terminantis qđ est impossibile ꝛ p ꝓns nō haberet rōnē agētis quod em̄ causaret fine ꝛ agēte causaret necessario finis enim est eēntialiter prima causa. Si autem in ratione efficiētis obiectum causat. Tūc ꝛ illud qđ supplet vicē obiecti supplet vicem agentis ꝛ coincidit ille modus cū supernaturali ꝛ agente. ¶ Item nō potest dici q̄ cēntia vt obiectū primum ꝓ quāto obiecto qđ est ipa distinguif q̄ voluntatem causet aliquid ad extra tūc essentialiter ꝛ necessario causaret ꝛ nō libere qz nō ex voluntate qđ est reducere opinione ꝓbōrum. ergo nō pōt dici q̄ deus suppleat vicē obiecti in rōne efficiētis saltem de obiecto qđ est cēntia diuia q̄cquid sit de obiectis creatis. ¶ Preterea nō videf q̄ ista imperfecta reuelata deberet dici supnaturalis qz virtualiter cōtenta in illa cā cāta ab eēntia in rōne obiecti quia tūc qlibet virtualiter vel eminēter ꝓtentum in aliquo supnaturaliter ꝓducto posset dici supnaturale quod est falsum. ¶ Dico etiam vltra q̄ ista noticia naturalis est ipi intellectū intellectui comparando intellectū ad ipam ꝛ isto modo aliqua noticia est supnaturalis nec violēta nec neutra qz ad oēm noticiam huius intellectus inclinatiōez naturalem sicut materia ad oēm formā: sed est sibi supnaturalis in cōparatione sui ad agens a quo recipit eam nec est incōueniēs q̄ ex ꝓpatiōe ad diuersa aliquod idē diuersam denoīationē sortiaf. Sic igif catholice loquēdo distinguēdum est q̄ de lege cōi diuine ordinatiōis necessaria ē adultis p statu isto aliqua noticia habitualis supnaturalis quecunq; sit illa ad quem possit sed actus directiu⁹ ipsius in finē suū ꝓ tpe ꝛ loco. ¶ Ex quo ps q̄ nō est multum efficax instātia de adulto nō baptizato nec habente doctorē catholicū nec p ꝓfistalē noticiā quā nō possit habere ex puris naturalibus ꝛ ℭ̄tū ad habitum ꝛ ℭ̄tuz ad actū viuēte tū ſm̄ dictamē recte rōnis qui ſm̄ aliquos saluaref. Dico em̄ q̄ vel deꝰ infunderet sibi fidem ꝛ caritatem sine baptismo ꝛ doctore aliquo instruēte/ qz hoc mereref de ꝓgruo ex suis opibus naturalib⁹ rectis vel mediāte instructione aliquo disponēte ipm̄ ad fidē ex auditu ꝛ p baptismū sicut fuit factū Cornelio sine fide ꝛ caritate ꝛ finaliter sine istis dānaref ab aliq̄ in iusticia Tamen non est hoc tenēdum sed primū qz deus oī homini faciēti qđ in se est succurrit ad salutem licz possit nō succurrere succurreret ergo sibi noticiaz istā habitualem ꝛ doctrinā largiendo quocūq; mō ꝓdictoꝝ. Hec de tertio principali.

Ad rōes ꝓbōrum.

¶ Tunc ad rōnes ꝓbōz dico ad pmā q̄ intellect⁹ agēs ꝛ possibilis non sunt sufficiētes cause noticie supnaturalis ſz tm̄ illi⁹ q̄ pōt colligi ex fantasmatibus ꝛ sensibus p statu isto ꝛ adhuc p quāto cātas act⁹ se tenet ex parte aīe nō autē ex pte obiecti sed aliquo mō se teneat ex parte obiecti ꝛ qz noticia talis nobis necessaria ex sensib⁹ haberi nō ꝓt. iō ꝛc. ¶ Ad scām dico q̄ maior est falsa: non em̄ omni potentie naturali passiue vel receptiue coꝛrespōdet aliq̄ naturalis potentia actiua ꝓut actiua naturalis. Dicit potentiā creatā nec etiā ꝓut dicit potētiā actiuam nō liberā. Tu dicis tūc illa eēt frustra dico q̄ nō qz est dare aliquā potētiā actiuā per quā potest reduci ad actū ꝛ ita atq; necessario q̄ creatura pl⁹ naturaliꝛ possit pati ℭ̄ possit agere. Creatura em̄ que ē corpus recipit aīam rōnalē ꝛ tm̄ nulla creatura pōt actiue attingere ad aīam directe qz etiā est ab extrinseco vt videf dicere Aristo. licz indirecte attingendo ad dispōnes. Tu dicis. nā nō defficit i necessarijs verū est in necessarijs sibi possibilib⁹ cuiusmodi sūt organa cuiuscūq; potētie motiue organice q̄ nam dediſſet stellis ſm̄ Aristo. ſi dediſſet eis talē potentiā motiuā organicā: sed bene in necessarijs supnaturalib⁹ nec est ꝓprie deficere si nō facit aliq̄d ipossibile sibi ſ ybi nō facit aliq̄d qđ erat sibi possibile nisi ipediref tūc dicif deficere sicut in oratis deficit. Nec hoc est vilificare naturā humanam q̄ nō facit actiue in aliq̄d sibi necessariū ſz est dignificare si ſz ita dicere qz negatio ꝓpe nō dicit dignitatē tm̄ pfectioz nō ē rōne negatiōis ſ rōne nature apte ad pfectionem: quia hoc est ponere q̄ sit tāte pfectiōis q̄ nata sit recipe ꝛ hꝰe pfectionē ꝛ esse capax ei⁹ ad qu ā nō pōt attigere actiue vel aliqua creatura. Et dico q̄ istud multoplus dignificat nām hūanā ℭ̄ Aristo. dignificat eā si pōt felicitatē supmam nobis possibilē ꝓsistere in speculatione ad quā possum⁹ nāliꝛ attigere qz illa quā pono ē multo pfectior ꝛ nobilior ꝛ eminētior putavi sio beata ad quā dirigit ista ipfecta reuelata. Aliꝛ dicerē q̄ intellect⁹ possibilis nō est i potētia passiua naturali ad talē noticiā p statu isto quē experimur. Credo tm̄ q̄ imo sit in potētia nāli ꝓut ꝓaꝛ ad ipam noticiā vt receptiuū: nō tm̄ attingere pōt nāliter ſz supnaturaliꝛ ꝛ mō quo dictū est supra: iō teneo me cū pria solutiōe. ¶ Ad tertiū de sciētijs speculatiuis dī ꝛ bñ q̄ de eisdez obiectis pōt hēri diuerse scie vel noticie p diuersa media sicut de eadem rotunditate terre demonstrat mathematicus ꝛ naturalis per diuersa media: non enim solum ex

Nota.

Noticia habitualis aliq̄ supnālis necessaria ē adulto.

obiectis diuersificētur habitus ꝛ inquātū forma ꝛ inquantū habitus: sed etiam ex mediis: ita q̄ licet diuersorum obiectorum non possit esse vnus habitus qz diuersa sunt. qz scibile secanf quēadmodū ꝛ res tm̄ eiusdē obiecti pōt esse diuersi habit⁹ nec oppositum dicit Aristoteles: nō em̄ dicit scientie vniuersaliter quēadmodum ꝛ res: sed dicit q̄ secanf ꝛ ita ℭ̄ cum q̄ scientie speculatiue de sexto ꝓio determinent de omni ente ꝛ nō entis/ ꝛ tm̄ potest esse aliqua alia absoluta istis necessaria nobis. S5 per istam responsionem licet saluetur possibilitas non tamen necessitas vt videf. qui em̄ cognoscit q̄ terra sit rotūda p medium naturale nō ops nec est sibi necessariuz hoc cognoscere p mediū mathematicū Et ideo dico q̄ ꝛ si ille noticie speculatiue determinent de omni ente speciali ꝛ mō entis nō tm̄ sufficienter ꝛ cōplete ꝛ distincte ℭ̄tum est necessariū viatoꝝ sicut dictum est superius ꝛ ꝓbatū est qz nō ℭ̄tum ad ꝓpria ꝛ distincta ipōrum. ¶ Ad quartū dicif q̄ principia prima nō pōt extendere se ad cōclusiones aliquas nō sensibiles. Tum qz sapiūt naturam sensibilium ex qbus termini eoꝝ abstrahūtur. Tum qz intelletus p quem debet fieri applicatio limitaf tantū ad sensibilia. Sed contra hoc est quia nō dubitamus primum principiū de cōtradictione esse verū in separatis siue in sensibilib⁹ vtrobiq; enim scimus ipm̄ esse verum. Aliter dicitur q̄ non possunt applicari ad tales conclusiones qz nō solum ex maioribus sequunf ꝓclusiōes: sed cū hoc ex minoribus euidēter sumptis sub maioribus minozes aūt necesse in ꝓposito non sunt naturaliter note. ideo ꝛc. Contra qz minozes sumēde sub principijs primis ꝓdicāt terminos cōmunissimos sub subiectis eozum: sed notum est terminos cōmunissimos dici vel ꝓbari de quocūq; quare ꝛc. ¶ Dico ergo q̄ prima principia non cōtinent virtualiter omnes cōclusiones/ termini enim primoꝝ principiozum vel rationes eozū cū sint cōmunissimi non continent virtualiter nisi cōmunissimas passiones non autem ꝓprias ꝛ ideo nec ratio alicui⁹ termini primoꝝ principioꝝ ꝓpter quid ad concludendum de aliquo aliquam ꝓpriam passionem. Unde per istud principium. Omne totū est maius sua parte puta q̄ trinarius est maioz binario non autē in quāta ꝓportione determinate se habent ad ipm̄ puta q̄ in sexquialtera vel q̄ quaternarius sit duplus ad binarium quia nō includif in subiecto principij puta in toto: sed solū maioritas respectu partis. ideo nō valet. ¶ Ad quintum dico q̄ homo ex puris naturalibus nō pōt cognoscere de quocunq; intelligibili illud qđ est sibi necessarium ad ostēdendum finem. Cum dicis q̄ talia necessaria aut sunt mediata aut ĩmediata. diceref q̄ aliqua possunt eē mediata ꝛ aliqua ĩmediata. Tu dicis si sint ĩmediata cognoscūtur ex terminis. diceref q̄ possunt cognosci ex terminis si termini eozū in speciali ꝛ ꝓpij sint noti: sed diceref q̄ hoc non potest eē naturaliter. Tu dicis q̄ imo qz eandem noticiam terminozum habet infidelis siue fidelis disputās cū eo. Diceref q̄ nec fidelis nec infidelis habet cōceptū ꝓpios terminozum diuinozum ꝛ distinctos nec requiritur hoc ad noticiā fidei que nō est euidens ex obiecto nec ex terminis: sed hoc est necessarium in quācūq; cognitione alia cuiuscūq; ĩmediati: habēt ergo cōceptus cōmunes ꝛ indistinctos a sensibus

Nō hec ē noticia fidei. ꝛc.

abstractos ꝛ tamen hanc cōplexionem ĩmediatam fidelis cognoscit assentiendo ꝛ infidelis non: quia fidelis nō dat aliā noticiam de terminis ℭ̄ illam q̄ habetur ex meris naturalibus posset ergo habere eosdem conceptus de terminis ꝛ nō possunt habere noticiam certam certitudine adhesionis de complexione illa: sed semper intellectus infidelis vel negabit vel remanebit dubius vel neuter. Sed dicatur cōtra illa que dicūtur in solutione q̄ aliquis potest ex puris naturalibus formare complexiōes ex istis terminis sicut etiam vnus infidelis: ꝛ pōt eis adherere firmiter ex ꝓperto voluntatis siue oppositis. videtur q̄ aliquis firmiter adheret falsis ꝛ impossibilibus tanℭ̄ veris. Patz de hereticis qui adherent suis heresibus. Dico q̄ sicut dicitur in sequenti notabili non sunt necessaria illa que dicunf in ꝓsenti solutione: sed possibilia. quare ꝛc. Cum dicitur vltra de mediatis/ diceref q̄ infidelis non potest agere ea certitudinaliter nec aliquis ex puris naturalibus. Tu dicis q̄ imo qz ex quo cognoscuntur termini extremi potest cognosci. diceretur q̄ nō valet: tamē a nō cognoscūtur termini ꝓprij ꝛ distincti ex puris naturalibus nec per cōsequēs immediata ex quibus dependent ipa mediata cōplexa ex terminis abstractis ab alijs puta a sensib⁹ Si dicatur hic q̄ nec per fidem habef aliqua noticia terminozum quā nō habeat infidelis disputās cum fideli. Tum quia etiam medium in ꝓposito non est essentialiter ordinatum inter extrema sicut illud cuius intellectus recludif in altero extremo/ vel est ipm̄ cuiusmodi difficultio est inter subiectuz ꝛ passionem: sed est medium sumptum sub alio extremo quod est particulare eius sicut sumeref triāgulus sub figura ad ꝓbandum primitatem quasi aliud extremum de figura modo nō oportet q̄ quicunq; concipit talia extrema q̄ ꝓpter hoc possit concipere medium. Unde non ops si aliquis habz conceptum figure abstractū a quadrāgulo vel aliqua alia figura a triangulo ꝛ cū hoc habeat conceptum primi acceptum vel abstractum ab alijs ℭ̄ a figuris puta a numeris q̄ ꝓpter hoc possit cōcipere triangulum ꝛ ꝓbare primitatem de figura per triangulum. Sic diceref in ꝓposito q̄ licet de diuinis concipiamus aliquos trinos quasi extrinis aliūde abstracte sibi ꝛ acceptos quasi ex ꝓprijs eozum ꝛ ex talibus terminis cōmunibus abstractz ab alijs possimus formare cōplexiones ꝛ ꝓpositiones aliquas mediatas: non tamē scimus eas eē veras quia nec concipimus terminos ꝓprios ex quibus fiunt complexiones immediate a quib⁹ dependent ille mediate. ¶ Nota q̄ solutiones omnium istarum rationum per quas videtur sustineri necessitas fidei vel doctrine reuelate ad actum credendi: licet sint ꝓbabiles non tamen video quare nō possit aliquis firmiter assentire hijs que sunt fidei ex puris naturalibus sicut potest apprehēdere terminos ꝛ formare complexiones non obstante q̄ nō sunt euidentes ex terminis sicut magis patebit in tertio. distinctione vigesima quarta. vbi de necessitate fidei inquiretur: vnde predictas rationes non affirmo. quare ꝛc.

¶ Ad primū principale Dico q̄ obiectuz naturaliter adequatum vel naturale alicuius potentie potest dici dupliciter. Uno modo q̄ tale obiectum sit natura

Ad rōes principales.

liter attingibile ⁊ ex puris naturalibus attingat. Et sic dico q ens accipiendo pro contento sub eo scōm totam latitudinem entis nō est obiectū adequatum naturaliter intellectui quātum ad omnem noticiam possibilē: sed est dare aliquā noticiam alicuius entis ad quā homo nō potest attingere ex puris naturalibus. Et si oppositum intelligit Auicē na nego eum. Alio modo dicitur obiectū adequatum naturaliter potētie quia potentia vt cōparatur ad quēlibet actum est circa ipm actum ⁊ circa qlibet cōtentum sub ipo naturaliter pficit per ipsum actum ⁊ omnis talis actus est ei naturalis inquantum potentia comparatur ad ipm vt receptiuū vel subiectum ad formam ⁊ ola per se mouētia vel terminantia ipm actum potentie sunt ptenta sub ipso vel ipm est isto modo: pcedo q ens est obiectū primum itellectus nostri nō propter hoc sequitur aliquid contra predicta sicut patet. quare ⁊c. ¶ Ad scōm de sensu nego ꝓiam qz sicut pz ex supiozib⁹ superiora sunt capacia alicui⁹ tante perfectiōis q ipamet non possunt illā producere nec ex puris naturalibus attingere sed solum ab agente naturali: ⁊ hoc attestatur nobilitati eorum sed inferioza cuiusmodi est sensus non sic non sunt essn tante perfectionis capacia ⁊ ideo oēm perfectionem sibi possibilem possunt ex naturalibus ⁊ naturaliter attingere. ¶ Ad tertium dico q talis noticia non ē necessaria ꝓpter inꝓportionē potentie ad obiectū vt sit cognoscibile quasi inꝓportionem ordinat tolli per aliquod aliud supernaturale nescis quid. Nam sicut intellectus poneret imediate ꝓportionatus ad illud aliud supernaturale ⁊ ad istam noticiam ⁊ qua ratiōe inꝓportionat⁹ ad noticiā supernaturalem hui⁹ obiecti pari rōne ad istud aliud supernaturale sed ponit necessario ꝓpter talem qz ex effectibus ⁊ sensatis ⁊ imaginatis ex quib⁹ intelligimus pro statu isto non pōt haberi certitudo de talibus complexionibus quax certitudo vel certa noticia est necessaria nō propter inꝓportionē ad obiectum cognitū absolute loquēdo nisi ista ꝓportio intelligatur ad obiectum vt ad illud qō nō sic distincte ⁊ certitudinaliter cognoscibile ex effectibus ⁊ naturalibus. Et sic ꝓprie dicat inꝓportionata obiecto nō in se sed in creaturis ꝯtum ad talem noticiam quam nō possint facere de eo sz talē inꝓportionē nō ops tolli p aliqd aliud pr⁹ supernaturale ad hoc vt a deo infundat vel reueletur talis noticia qz ⁊potētia imediate ē i potētia nāli ad ipam ⁊ in potētia obediētiali ad agēs reuelans vel infundens quod est deus.

¶ Questio tertia ꝓologalis hui⁹ ꝑmt sentētiax.

Boeti⁹.

Tertio quero btx deus sit subiectum in theologia. ¶ Et videt primo q nō qz scm boetiū de trini. Forma simplex subiectū eē nō pōt sz deus ē forma simplr simplex. ergo ⁊c. ¶ Scōo sic. Materia ⁊ finis nō coincidūt i idē numero scōo phīsi. Sz deus est finis hui⁹ scīe nō g materia etiam est efficiēs g nō materia: qz ista non coincidūt. ¶ Tertio sic nō hz principia qz est primū ens ⁊ ꝓncipiū aliox nec partes integrales: qz simplex nec subiectas: qz ex se est ⁊ singularis nec passiones qz in deo nihil est qō nō sit essentia diuina. g nō est subiectū in aliqua scīa: ꝓna tenet primo posterioꝛ. ¶ Quarto sic de subiecto scīe vel demonstrationis ops ꝓsupponere qd ē primo posterioꝛ: sed deus nō habet quod est scōm Auicennam quarto methaphisice. ergo ⁊c.

Augustin⁹.

¶ **Contra** Augustin⁹. g. de ciui. dei ca. 1. Theologia est forma vel rō de deo. ergo de⁹ est sibi subiectū: qz a subiecto denoīatur scīa. Item deus est principiuz in entitate. ergo ⁊ in cognoscibilitate vel vniuersalitate ex scōo methaphisice. g ꝓ rōnem ei⁹ ꝓnt alia cognosci in scīa: ergo potest esse subiectum huius scientie.

¶ In ista questione sic pceda

¶ Primo ostendā ꝓ se rōnē primi subiecti in scīa ⁊ cōditiones ei⁹. ¶ Scōo ostendā q de⁹ est subiectum in theologia ⁊quō. ¶ Tertio ex hoc excludā multas opiniones aliorū circa hoc. ¶ Quarto solūam rationes principales.

De rōne ꝑmi subiecti i scientia notanda.

De primo Dico q hec est ratio primi subiecti i scīētia ante oīa alia duplici ꝓcognitiōe vel noticia si ē ⁊ quid est ꝓ ꝓpriam rōnem eius formalē ⁊ actualem. ¶ Tertiam partē ꝓbabo/scz q subiectum sit primo notū in scīa quia in cētialiter ordinatis oz omnia reducere ad vnuz primum in quo est status secūdo methaphisice. saltem ꝓbabiliter loquēdo. Sed oīa que sunt in scīa per se vna sunt ad inuicē essentialiter ordinata i cognoscibilitate. g reducūtur ad vnum primū notū simplr ⁊ nō videt nisi subiectum. quare ⁊c. ¶ Item qz oīa q̄ cognoscunt in scientia vel sunt ꝓncipia vel ꝓclusiones ex tū ad cōplexa vel subiectū vel ptes subiective vel passio vel causa vel aliqd his ꝓ se habitudinē ad subiectum ꝓ quāto ꝓsiderat in scīa: sed oīa ista etiā noticia eorum per se reducunt ad noticiam subiecti. ꝓnoticia eīm cōclusionum reducet ad noticiam ꝓncipiorum: noticia ꝓncipiorum ad noticiam terminorum puta subiecti aut predicati: noticia autem ꝑdicati reducet ad noticiam subiecti si sit predicatum per se scōo mō. Si nō predicatum principij sit ꝓ se primo modo tunc ad hoc dico q subiectum adhuc ꝓfuse necessario cognoscit. ¶ Hā primū cognitū ꝓfuse est sens⁹ specialissima sicut dicet infra non aūt diffinitio nec pars diffinitiōis ex tūcunq; sit cōioz diffinito ⁊ similr ꝓ idē pt⁹ de oībus supra dictis pt⁹ q noticia eorū ad subiectū primo notuz cōfuse reducitur ⁊ sic pt⁹ pria conditio q subiectū est primo notum ⁊ q primo occurrit intellectus in scīa. ¶ Scōa ꝓditio est q duplici noticia ꝓcognoscitur scz quid est qō dicit ꝓ nomē ⁊ si est quiditatium non in re ⁊ in effectu. Sz an sit q̄ditas vel ecētia aliqua cui non repugnet esse foze vel fuisse: ita q nō sit de nūero ipossibilū sicut figmēta qz de nōente nō est scīa ⁊ hoc dr. 1. poste. de passiōe nō ꝓcognoscit qd ē qō dr ꝓ nomē. sz de dignitatib⁹ vel ꝓncipijs qz sūt ꝑa: ⁊ hoc de ꝓncipijs imediatis ad intelligendū. ¶ Tertia ꝓditio est q sit notū ⁊ ꝓter aliā rōnē si eīm ꝓ rōnē alteri⁹ eēt notū tūc non esset primo notū: sz magis illud ꝓ cui⁹ rōnē esset notū ⁊ ad id reduceret sicut ad ꝓmū: ⁊ sic nō eēt subiectū. Ex hoc notāt aliq q relatio nō pōt eē subiectum alicui⁹ scīe qz nō pōt esse nō primo quia nec ꝓ rōnē ꝓpriam sed magis per rationem fundamēti cuius

noticiam necessario presupponit noticia rōnis. Similiter de negatione vel priuatione: hoc tamen dictum ē ad alioꝛ difficultates ex ꝓpositū ꝓncipale.

¶ Quarta ꝓditio est q per rationem nō solū ꝓpriam sed cū hoc per formalē quia per materialez rationem nihil est primo notū. ¶ Quinta cōditio q per ꝓpriam rōnem formalem non potētialem sz actualē qz potentiale ex m q huiusmodi vel ꝓ rōnē formalem seu potentie nihil potest eē primo notū. Actus termini est prioz potētia in cognitione nec ens in potentia scōm q cognoscitur nisi per ens in actu vt patet nono methaphisice. ¶ Ex predictis cōcludi pōt q subiectum notum aliquo modo virtualiter ⁊ effectiue vel obiectiue saltem cōtinet noticiam omnium aliorum que cognoscūtur sicut ꝓncipium essentialiter ordinatis / ad cuius noticiam omnes alie resoluūtur ⁊ ipsam originaliter ⁊ radicaliter ꝑut cōsideratur in scīētia presupponūt. Ex hoc etiam patz q primo continet quia ipm in continendo vel esse cognito non dependet ab alijs sed alia ab ipo. ¶ Contra sicut se habet obiectum prime potentie ad potētiam: sic obiectum prime scientie ad scientiam vel habitus ad habitum: sed obiectum primus causat. ⁊c. Ex hijs patz q quicquid potest cē primo notum duplici noticia predicta eo modo quo predicitur potest esse subiectum in aliqua scientia.

Cōditiones subiecti respectu scīe.

¶ **Secundo** pono conditiōes subiecti in comparatione ad scientiam Et dicitur q prima conditio eius est q ipm specificat scientiam sicut causa prima cōtinens scīētiaz vel habitum ⁊ mensurans: sed hoc non est intelligēdum q specificet eam ⁊trinsece sicut differentia vel forma intrinseca eius sz p modum cause extrinsece. Secūdo q nō est intelligendum q specificet eam precise ⁊ adequate ita q solum deuno subiecto ipe sit vnus habitus quia de eodez obiecto sicut dictū est supra possunt esse habitus ⁊ scīētia diuersa ⁊ inadequate specificat sicut causa extrinseca equuoca quocūq; modo intelligatur illa causalitas.

¶ Secūda conditio sequitur ex predicta subiectū dat scientie vnitatem ⁊ intelligendum eodem modo de vnitate sicut de ꝑficatiōe vt apparet primo posterioꝛum: est autem scīētia vna. ⁊c. ¶ Tertia cōditio est q subiectum primū dat dignitatem vel nobilitatem. hoc patz primo de natura bonoꝛū honorabilium. ⁊c. Et per Aristotelem alibi etiaz qui dicit q magis est cognoscere aliquid probatiue de nobiliozibus obiectis cuiusmodi sunt substātie separate ex multum ⁊ demōstratiue de alijs minus nobilibus. Ex hoc patet q subiectum dat scīētie denoīationē. ¶ Quarta cōditio est q ipm subiectum scientie sic etiam subiectum principiorum scientie siue immediata sint ⁊ per se primo mō, fuit mediata ⁊ per se secundo modo: mediata enim reducuntur ad immediata immediate ad terminos quorum primus est ipsum subiectum. ¶ Secundo iuxta hoc pono conuenientiam ⁊ differentiam inter primum obiectum habitus vel scīētie ⁊ inter primum obiectū potentie. ¶ Prima cōueniētia ē q primum obiectū vtriusq; scz potētie ⁊ scie terminat actum eius. ¶ Scōa cōuenientia est q primum obiectum vtriusq; est adequatum vtriq; quia in nihil tendit potentia vel habitus per actum suū nisi in primū obiectum vel per rōnez primi obiecti

Cōuenientie ⁊ter obiectuz scīe ⁊ obiectū potentie.

¶ Tertia cōueniētia est q qñ aliq̄ potētia vel scīa respicit aliqua plura obiecta quorum quodlibz potest terminare aliquem actum eius per naturā ꝓpriam sicut quilibet color vel qlibz lucidum actū visus: quodlibet tale obiectum potest esse obiectuz prime potentie vel scientie primiate immediatiōis non tamē primitate adequatiōis. Sed aliquid cōmune per predicationem dicet obiectum primum adequatum potentie vel habitus sicut color vel lūcidum ponitur obiectuz adequatum intellectus et etiam methaphorice ab aliquibus. Sz vide iuxta istam cōuenientiam q talis habitus vel scīētia nō potest dici vna per se ⁊ essentialiter nisi forte vna genere vel ordine quodā: quia dictum est supra in qualibet scientia per se vna ⁊ essentialiter nō est nisi vnum subiectum primum vtraq; primitate/⁊ primitate adequationis ⁊ primitate imediationis: qz immediate occurrit ante omnia: ita q ⁊ter obiectū potentie per se vnius ⁊ obiectum scīe vnius per se non tenet ista conueniētia. ¶ Quarta conuenientia est q quādo potentia vel scientia respicit vnuz solum per ꝓpriam illius ꝓpriam: ⁊ alia non nisi per illud nō autem ipsum ens in cōmuni. ¶ Quinta conuenientia est q quādo aliqui potētie vel habitui assignatur aliquod obiectum adequatum cōmune per ꝑdicationem non oportet q ipm ponat adequatum in mouēdo potentiam ad actū vel habitum nec in mensurando actum: sed solum in terminando actum vtriusq; ita q licet quodlibet cōtentum sub ipo possit terminare actum non tamen mouere ad actum nec mensurare ipm. Unde ⁊ relato scōm aliquos licet posset terminare actum ītellectus vel actum alicuius scīētie non tamen potest mouere ad ipm nec ipsum mēsurare ex tūcunq; contineatur sub ente qō ponit obiectum adequatū intellectus ⁊ etiam methaphorice secundum eos.

¶ Alij tamen dicūt q nō potest primo terminare sicut nec mensurare vel mouere: potest tamē secundario terminare/licet non mensurare. Quando autem potentia vel scientia respicit vnum solum per rationem ꝓpriā ⁊ alia tm̄ per rationē eius. Dico q id solum est adequatum in mouendo ⁊ mensurando vel quasi mouēdo ⁊ quasi mensurando qō dico propter diuina que non mēsurantur nec mouentur tamen alia bene possunt terminare actum secūdario tamē non primo nunq; autē mouent vel mēsurant actum. Est autem differentia inter obiectū primum ⁊ habitus ⁊ potentie in comparatione ad ipas qz obiectum primū. Sed rōnem motiui in cōparatione ad potētiam vel quasi. Nota quid sit obiectum causare vel mensurare saltem secūduz illos qui ponūt q obiectū mouet siue totaliter siue partialiter/nō autem habet rōnem motiui respectu habitus vel actus: sed magis causatiui vel mensurātiui vel quasi: nō enim mouet habitum vel actum/ sed causat vel mensurat accipiendo mensurare pro confirmare ⁊ mensurari pro cōfirmari obiecto.

materia ⁊ subiectuz qūo accipiuntur i aliq̄ scīa.

¶ **Quarto** ponaz iuxta hoc quomodo accipiuntur materia ⁊ subiectus in aliqua scientia: ⁊ dicitur de hoc ⁊ rationaliter q quia ars mutatur/ nam inquantum potest in arte vel in scientia accipiuntur ista sicut in natura alquo modo. In natura autem illud dicitur subiectum quod habet in se primū actū formalez qui est forma substantialis ita q est in actu substandi vel

in potentia ad accidens. Materia autez dicit ens secundum se carens forma substantiali z existens immediate in potētia ad formam substātiale z postea ad formam accidentalem terminatam saltem. Ita dicūt ipi q subiectū in scia dicit illud quod deest z in se habet rationem formalem obiectiuam per quam pōt mouere intellectum ad actū vel habitum scie vel saltem ipm respicit scia q ꝓpriam rōnē eius licet obiectum non moueat sm alios ita q in se habet actum primum per quē aspicitur a potentia z scientia z est in potentia ad noticiā que ē quasi accidentalis sibi z accidēs vel actus secūdus nō quidē in potētia trāsmutabili qz in ipo nō recipit scientia nec actus eius sed in potētia denominabili z obiectali vt denominet extrinsece ab ipsa sciētia sicut obiectum scitum vel cognitū. Materia dicitur illud qō in se habet ꝑmum actū nec rationem per quam aspiciatur a potentia vel scientia sed nec secūdum se z ꝑ ꝓs aspicitur a potentia sed in habitudine ad subiectū ita q ops q quasi subinduat formam obiecti z rationem q aliquaꝫ habitudinē ad ipm vt possit cadere sub actu scdo noticie z dicitur scitum denominatiue vel cognitū. ¶ Alio mō potest hoc exponi q etiam obiectū primū scientie pro tanto dicit subiectum qz sibi cōuenit primꝰ noticie scientialis. Ipm est esse sicut dicitur supra. qō est precognitum duplici cognitione: scz si est z qd est z est in potentia accidentali ad vlteriorem noticiam de seipo habendam. Materia ꝯo est oē illud quod nō est sm se ꝓcognitum in scientia sed est in potentia z ad primaꝫ noticiam z ad scdam vlteriorem z totum in habitudine ad subiectum. ¶ Tertio modo dicitur q subiectum in scia dicit methaphorice solum scdm imaginationem qz ad modum actuum transeuntium in materiā exteriorem dicitur actus scientie trāsire in obiectum z quasi recipi in obiecto licet scdm rei veritatem maneat in anima sicut in vero subiecto suo z ideo obiectum primuꝫ methaphisice dicit subiectum z omne aliud ab ipo dicitur materia z ideo respectu potentie z scientie magis proprie dicitur aliquod obiectum q subiectum. Hec de primo articulo vbi declarata est ratio subiecti primi scientie.

Deus an subiectū in theologia z quō pria opi.

¶ Quantū ad secundum articulū dicūt aliqui q deus nō est subiectū in theologia/sed magis ens diuinū vel res diuina in communi accepta. Q ꝓbant. Tum qz deus nō cōtinet sub se vniuersaliter omnia q̄ determinātur in theologia: sed magis ens diuinum qō videtur eē cōmune ad omnia de quibus agitur in theologia. Tum quia deus est subiectuꝫ in methaphisica secūdū Cō mentatorem vltimo cōmento primi phisicoꝝ. ergo non in theologia. Alias em̄ sciētia nō accipet vnitatē ab obiecto vel theologia z methaphisica eēnt vna scientia. ¶ Tum qz sicut se habet potentia ad obiectum sic sciētia ab subiectū: sed cōmuniter potentys assignatur pro obiecto adequato cōmune ad oīa cognoscibilia p eas sicut visui assignaꝫ colozatum vel lucidū z intellectui significaꝫ ens ergo isti sciētie dz assignari tale subiectum puta ens diuinum non autem deus vel aliquod virtualiter continēs omnes veritates eius. ¶ Tum qz scientia presupponit suum subiectū z nō demonstrat secundum cōmentatorem in ꝑdicto quinto vbi cōcedit hoc cū Auicēna sed in theologia ꝓbatur deus ergo z t̄. ¶ Alij arguūt aliter sicut se habet subiectum ad subiectum ita sciētia ad sciētiam proportionabiliter: sed ens est subiectum methaphisice sicut ponūt z ponit Auicēna primo Methaphisice sue z capitulo tertio: z Aristoteles quarto methaphisice in principio. ergo t̄. Si deus eēt subiectū theologie/theologia subalternaretur methaphisice sicut deus continetur sub ente hoc est falsum qz tunc methaphica esset nobilioꝫ. quare z t̄. ¶ Item quia deus nō potest esse simpliciter primo notus quia non cognoscitur deus a viatore nisi deductiue ex alijs primo notis puta ex effectibus. ergo nō potest esse subiectum qz subiectuꝫ necessario in primo notum.

Cōtra ꝑcedē. opinionem.

¶ Contra istam opinionē arguēdo ad hominem ꝓbando primo q ens diuinum non est subiectum: qz ille qui posuit hāc opinionem in scripto suo primo dicit in summa q deꝰ est subiectum in theologia. ergo t̄. ¶ Scdo quia quando ponitur aliquid cōmune p predicationem in sciētia sicut ens in methaphisica: tale ꝑmune debet conuenire formaliter z intrinsece cuilibet positiuo considerato in scientia vt sit passio vel hmōi sicut patet de ente: sed ens diuinum non sic cōuenit cuilibet determinato vel considerato in theologia non em̄ creatura est ens diuinum formaliter z intrinsece: sed solus deus ergo t̄. ¶ Tū qz enti diuino sic cōmuniter accepto ad omnia determinate in theologia nō conueniūt proprie passiones theologice sicut eē primum z vnum z sic de alijs. ¶ Tū quia nullum cōmune cōtinet virtualiter nec intelligibiliter oēs veritates theologie nō enim continet veritates ꝑprias diuinas determinatas ī theologia quia tūc tale cōmune contineret etiam eas z poneret in creatura vbi ipm inuenit. ¶ Tuꝫ quia istud diuinum nō videt nisi secūdum nomē. ab agēte simpliciter accepto ita em̄ verificatur de omnibus sicut ens z conuertitur cum ipo secūdum acceptionem eorum: ergo ens subiectum in theologia hoc est falsum.

Dēs doctoris.

¶ Dico igitur q ens diuinum accipiēdo sicut accipiunt ipꝰ: z improprie extendo ad oīa que possunt denominari a deo quoquomodo nō est hic subiectuꝫ. Sed dico q si ꝓprie z formaliter accipiatur ens diuinum p eo cui intrinsece z quiditatiue conuenit deitas dico q ipsum est subiectum: hoc autem dico deuin.

q deus ē subiectū in theo.

¶ Declaro igitur pro secundo q deus est subiectum in theologia. Ad cuius euidētiam primo distinguo de theologia primo quātum ad se totam. Dico q est quedaꝫ nobis viatoribus pro statu isto Theologiam in se voco illaꝫ siue sit in effectu siue nō que nata est haberi de obiecto theologico secūdum q natum est manifestari apud intellectum sibi proportionatum vel dispositum z non impeditum secundum naturam z veritatem obiecti quam voco theologiam euidentem ex obiecto siue sit intuitiua quēadmodum habuit deus z beati siue sit abstractiua quam superius probaui possibileꝫ viatori. Theologiam vero quoad nos vel nobis / voco theologiam quam habemus modo. z habent magistri z doctores communiter pro statu isto: et est Theologia illa que potest haberi de obiecto theologico apud intellectum nostrum pro statu isto.

Nota.

¶ Secūdo distingo de theologia quātum ad partes q quelibet istarū habet vnā partē vel quasi ꝑtē que est de necessarijs z impossibilib⁹ aliter se habere vt q deꝰ est trinꝰ z vnꝰ z hmōi z alia est pars de cōtingētibus simplr z possibilib⁹ alit se hꝫ puta q deus creauit z de alijs cōsimilib⁹ qui simpliciter sunt ꝓtingētia z nō necessaria. Ꝑria distinctio ab vno doctore declarat sic. Si aliqs ītellectus nō posset intelligere geometricalia euidēter tñ posset certitudinaliter assentire haberet geometriam que potest dici fides sibi non scientia sed illa que habetur ab intelligentibus modo geometricalia euidēter est scientia simpliciter z in se etiam si nullus esset intellectus geometricus quia obiectum geometrie natū est facere vel saltem de hoc qō de ipso habeatur talis noticia apud intellectum sibi proportionatum. Si talis intellectus poneretur nec est intelligendum q ista theologia z illa sint eadē theologia vel sint eadem noticia. Tunc enim cum habērētur vna z alia z sic vna est euidens in se ita haberetur euidenter z alia cum sit neuidens ex obiecto ineuidenter haberetur z ita idem intellectus p eandem noticiam cognosceret idem obiectum euidenter z ineuidēter qō est contradictio plana. Nec distinguitur etiam sic q theologia in se non possit theologia alicui quoquomodo quia tunc impossibile esset eam haberi ab aliquo quod est falsum. Albedo enim in se est albedo alicui habenti ipam. Similiter etiam theologia nobis est theologia in se aliquo modo quia quod nichil est in se nichil est ī alio sed sic distinguūtur quia impossibile est que nata est haberi euidēter de obiecto apud intellect: in proportionatum sit illa que potest haberi et habetur modo cōmuniter pro statu cōmuni z prime appropriatur nomen theologie in se. secunde vero nomen theologie nobis.

Scotus.

Resolutio doctoris.

¶ Hoc premisso dico q deꝰ est subiectum in theologia in se quātum ad necessaria vel in theologia necessariorum que est in se sciētia. Et probo hoc primo sic. Illud quod continet primo z adequate z nullū aliud intelligibiliter omnes veritates alicuius habit⁹ est primum subiectū vel obiectum eius ꝓbabo statim quia obiectū primum habitus dat sic cōtinere omnes veritates habitus sicut dictum est supra. Ex quo igitur nullum aliud continet veritates predictas oportet q illud continens sit obiectum vel subiectū eius: sed deus continet virtualiter omnes veritates theologie necessariorum in se: vt patet et nichil aliud probabo: quia aliud non vt causa siue ad quod habeant attributionē quia deus cām non habet nec se nec aliud a se nec etiam habet attributionē vel dependētiam ad aliud nec vt effectus continēdo tales veritates per demōstrationem quia sicut dictum est supra effectus non ducunt in tales veritates vt q deus sit trinus z vnus z vnde nullus effectus apud quemcunq; intellectum demonstrat deum trinum z vnū quitamen est veritas theologica ergo solus deus istas continet. z per consequens est subiectum.

Deus est subiectū in theologia necessariorum

Scda ratio doctoris.

¶ Secundo sic. Theologia ista de qua loquimur est de his que sunt soli deo naturaliter nota z intellectui ergo de obiecto soli deo naturaliter noto sed solus deꝰ est sibi naturaliter notus: ergo t̄. Ꝓbatio prime: quia si sit de aliquib⁹ alijs que sunt naturaliter nota creature oportet dare aliquam superiorem ista q̄ sit de solum naturaliter notis intellectui diuino. Cum enim intellectus diuinus sit infinitus z excedat intellectum creatum impossibile est naturaliter notum z sibijpsi qō non potest esse naturaliter notū alicui intellectui creato. z per consequēs de illo poterit esse sciētia superior ista quod est falsum. Ꝓbatio alterius scilicet q deus solus sibi soli est naturaliter notus: quia omnis essentia creata pōt esse naturaliter nota alicui ītellectui creato oportet ergo si aliquid est soli deo naturaliter notum q hoc sit ipsemet quare z t̄.

Tertia.

¶ Tertia ratio est ista: qz per nullam scientiam habetur ita distincta z perfecta noticia de alio q non est subiectum eius sed potiꝰ alterius scientie sicut de eo quod est primum subiectum: quia finis intrinsecus sciētie est nosse primū subiectum eius sicut de subiecto. tunc etiam nō esset ratio quare illud non esset subiectum eius ergo si deus non est subiectum in hac scientia potest distinctius z perfectius cognosci in aliqua alia z illa erit prior z superior ista quod est falsum saltem de intuitiua z etiam de abstractiua in suo genere.

Quarta.

¶ Quarta ratio. Illud est primū obiectū vel subiectum scientie qō primo respicit sciētia z per rationem eius omnia alia scdm qualibet similitudinē vel attributionem ad ipsum sicut illud primum obiectum potētie quod est huius respectu eius vt patet de colozato z lucido respectu visus. Sed deus in ista theologia simpliciter necessariorum est huiusmodi: quia ipse est ad quem cognoscēs z habēs hanc noticiam primo aspicit z non ad alia: nisi per ipsum z habitudinem per ipsuꝫ hoc patet de intuitiua cuius primarium obiectum est essentia et de abstractiua similiter cuius representatiuum vt medium primo representat essentiam: ergo z cetera.

Quinta.

¶ Quinta ratio. Quia nobilissima scientia est circa nobilissimum genus entis vt dicitur sexto methaphisice. Scientia enim nobilitatem sortitur ex obiecto ꝑcipue sed ista est nobilissima in se: quare z t̄. Deus est nobilissimum genus entis seu ens nobilissimum. Si ista ratio cōcludat qō scilicet nobilissima scientia sit circa nobilissimum genus entis sicut circa primum subiectum z secundum Aristotelem z secundum Cōmētatorem metaphisica est nobilissima scientia possibilis acquiri oportet consequenter ponere sicut z ponit Cōmentator q subiectum mediate qō est genus substantiarum separatarum est subiectum metaphisice. Si autem non sit vera illa propositio de subiecto sed de parte vel causa subiecti. tunc non oportet dicere q genus illud substātiarum separatarum est subiectum metaphisice dato q sit nobilissima scientia secundum Aristotelem. Sufficit enim q versetur circa substantias separatas non sicut circa subiectum: sed sicut circa causas vel partes subiecti sui qō est ens. Sed quid de theologia dico q ipsa simpliciter nobilissima vna quecq; in suo genere intuitiua in genere intuitiuarum z abstractiua in genere abstractiuarū. Et ideo dico qō oportet ipsum necessario verſari circa nobilissimum sicut circa subiectum non sufficit autem q sicut circa partes vel causam subiecti subiectum enim est simpliciter perfecti⁹ cuius totum subiectum primum est nobilissimum q̄ illa cuius subiecti aliqua pars est imꝑfecta vel cuius subiectum est cōmune ad perfectum z imperfectum vt videtur: z ideo dico q metaphisica non est simpli-

De nobilitate theologie.

citer nobilissima licet sit forte nobilissima iter sciē
tias possibiles acquiri ex puris naturalib⁹ sine fi
de et noticia aliqua supernaturali nec oportet ar
guere ex sua nobilitate q̄ habeat nobilissimū sub
iectum primum sicut de ista cum nobilitas scientie
simpliciter depēdeat ex obiecto. ¶ Sexta ratio est
illud obiectum primum in scientia cui soli conue
nunt potissime proprietates immo omnes princi
paliter note in scientia vt patet inducendo per pro
prietates ergo ꝛ cetera. ergo de theologia simplici
ter que est necessariozum.

6 ratio.

De obiecto theologie que est contingentium.

¶ De theologia vero simpliciter que
citur q̄ nullum est subiectum vel obiectum primū
ex natura sua determinate continens tales veritā
tes contingentes nec etiam vt notum noticiam ea
rum quia omnia que sunt in deo indifferenter ꝛ cō
tingenter se habent ad tales veritates vel oppositā
eozum q̄tum est ex se et secundum id quod sunt
ex natura rei solum enim veritates necessarie de
terminate continentur virtualiter seu intelligibili
ter in aliquo obiecto quod quidem natum est vt ta
les veritates de ipso determinate ꝛ scibiliter ex se
ipso habeantur. ¶ Et ideo dicitur vltra q̄ quia in
ter veritates contingentes est ozdo ꝛ aliqua est pri
ma veritas contingēs sicut suo modo est aliqua ne
cessaria prima subiectum vl obiectum primū theo
logie contingentium debet assignari illud de quo
primo ꝛ immediate dicitur predicatum prime ve
ritatis contingentis quecunq; sit illa: que quidem
veritas prima contingens principium est aliarum
quia prima in ozdine ipsarum.

¶ Dicitur autem primum subiectum ve
ritatis prime contingentis q̄d
vt tale visum natum est primo videri coniungi cuꝫ
predicato illius: quia primum verum notum est in
contingentibus secundum ipsos non est nisi per in
tuitionem extremozum. ¶ Primum ergo intuibi
le priorimum cui inest predicatum prime contingē
tis: vt contingentia sunt ꝛ de facto. Non enim lo
quimur modo de contingentibus pro possibilitate
vel esse possibili ipsozū ꝛ sic sunt necessaria: hoc au
tem est intuibile primum est essentia diuina etiam
eodem modo accepta sicut quando dicebatur esse
subiectum primū theologie necessariozum. Et ideo
dicunt concludendo q̄ totius theologie simplicia
ter ꝛ in se siue vt in se consideratur siue vt in intel
lectu dei ꝛ beatozum est essentia diuina: vt hec est
cuius visio a beatis non est formaliter scientia: sed
intellectio simplex que est scientia virtualiter ꝛ pre
cedens naturaliter ipsam scientiam sicut simplex
intellectio entis ꝛ cuiuscunq; alterius subiecti.

¶ Hic dicitur primo⁹ q̄ nichil potest assignari in
deo reale quod determinate cōtineat veritates cō
tingentes theologicas.

¶ Contra Deus scit ab eterno complexio
nes determinate ꝛ veritates cō
tingentes ꝛ multas etiam reuelauit prophetis.
Sed hoc non est nisi per aliquid determinate con
tinens istas veritates per illud enim q̄ determina
te non continet aliquid non potest illud determina
te sciri ergo oportet ibi dare aliquid quod determi
nate eas contineat. ¶ Preterea beati determina
te sciunt multas veritates immo omnes veritates
contingētes fidei ꝛ articulozum iam preteritas de
facto sed hoc non potest esse nisi per aliquid in deo
determinate continens eas saltem in esse intelligi
bili cuiusmodi est essentia diuina facta determina
tione de ipsis in voluntate que determinato conti
net ea virtualiter et determinate et non per intui
tionem extremozum in seipsis. Similiter quia ex
trema de se sunt indifferentia ad tales complexio
nes vt oppositas ipsarum: ergo ꝛ cetera. ¶ Secun
do dicitur quod primum obiectum huius theolo
gie debet assignari illud quod est immediatum q̄d
est subiectum prime veritatis contingentis a qua
dependent alie vel saltem que est prima in ozdine
contingentium ꝛ dicitur postea q̄d hoc est essentia
eodem modo quo subiectum est in theologia neces
sariozum.

De primo obiecto huius theologie.

¶ Contra Essentia secundum rationē hu
ius essentie vt prima voluntati
et cuilibet determinationi eius de quocunq; obie
cto contingente est subiectum primum in theolo
gia necessariozum: quia vt sic est in prima in ozdine
omnium diuinozum sed essentie vt sic nō est natum
immediate inesse predicatū alicuius veritatis con
tingentis. Tum quia ante determinationem diui
ne voluntatis nulla est contingentia. Voluntas. n.
secundum ipsos alibi est prima causa contingentie
in rebus. Tum quia predicatum contingentis: et
per consequens veritas contingens posset cogno
sci certitudinaliter per rationem essentie quod est
impossibile et contra eos etiam alibi ergo essentia
non est subiectum theologie contingentis sicut ne
cessarie. ¶ Iterum impossibile est q̄ essentia in ra
tione essentie sibi determinet aliquod predicatum
cuiuscunq; complexionis contingentis: quia tunc
mensurare naturaliter determinaret sibi ipsum et
necessario: et per consequens tolleretur ipsa cōtin
gentia: ergo impossibile est q̄d ipsa videatur: vt na
ta primo cōiungi alicui tali predicato ꝛ immedia
te etiam secundum dicta eozum. et per consequens
impossibile est q̄ sit subiectum primum ꝛ immedia
tum alicuius complexionis contingentis ꝛ predi
cati eius.

Nota de ēntia di uina.

¶ Contra illud etiam quod dicitur q̄ pri
mum verum contingēs non co
gnoscitur nisi per intuitionem extremozum: ita q̄
ipsuꝫ est solum et precise intuibile quia ꝛ licet hoc
verum sit: vt comparatur ad theologiam beatozuꝫ
ꝛ dei que est solum ꝛ precise intuitiua de primo cō
tingente. hoc tamen non est vniuersaliter verum.
Nam sicut dictum est supra quicquid potest cogno
sci intuitiue ꝛ abstractiue: sed primum contingens
potest cognosci intuitiue: ergo saltem abstractiue
a viatoze. Nescio enim quare deus non posset reue
lare primam complexionem contingentem: ita q̄d
certitudinaliter cognosceret eam suo modo sicut ꝛ
primam et necessariam. Et forte fuit facta paulo
post visionem dei ꝛ in multis prophetis qui multa
contingētia clare cognoscebant abstractiue: tamē
non intuitiue vel visiue sicut deus ꝛ beati. Et ides
non videtur michi bene dictum q̄tum ad theolo
giam contingētium videtur igitur michi dicēdum
sine preiudicio cum vno doctoze ꝛ satis cum isto ta
men alibi q̄ essentia diuina vt essentia est ꝛ prima
determinationi sue voluntatis intuitiue vel abstra
ctiue cognita est ratio cognoscendi omnes quidda
tates ꝛ negationes omnium terminozum et com

plexiones necessarias eozūdem ꝛ negationes com
plexionum per accidens tamen de negationibus ꝛ
sic est subiectum theologie simpliciter que est neces
sariozum sicut dictum est supra. Alio modo potest
accipi: vt actu existens mediante voluntate sua sub
ipsa determinatione sue voluntatis de contingen
tibus ipsis alijs ab ipsa determinatione ꝛ actu vo
lendi vt cadit supra obiectum contingens quodcū
q̄ extrinsecum ꝛ sic dico q̄ est ratio sciēdi id est cer
titudinaliter cognoscendi complexiones contingē
tes extrinsecas que cognoscuntur per theologiam
contingētium nec inter istas est aliquis ozdo essen
tialis sed tantum ozdo accidētalis qui causatur ex
ipsa determinatione vel actu volendi contingēter
cadente super talia volita prius ꝛ posterius. Sed
de ipsa determinatione est difficultas cui primo in
est. Et dico q̄ primo ꝛ immediate inest diuine vo
luntati vt actus eius. Ita q̄ ista est prima ꝛ imme
diata ꝛ contingens voluntas vult vel determinat
aliquid contingens vel fiendum. Et dico istud q̄d
istud predicatum non potest prius cognosci inesse
subiecto q̄ insit: quia tunc ꝛ pro tunc subiectuꝫ est
determinatum ad ipsum licet pro tunc quando est
possit ꝛ intuitiue cognosci a deo a beatis si tūc fuis
sent beati ꝛ abstractiue a viatozib⁹. ¶ Ex quo sta
tim concludo q̄d si primum subiectum vel obiectuꝫ
theologie contingentium in se est voluntas diuina
stans sub determinatione eiusdem voluntatis ꝛ vt
sic stat sub ea determinate continet contingētia ip
sa de quibus est ipsa theologia de qua est sermo.
Tunc oportet q̄ obiectum primum theologie con
tingentiū contineat determinate veritates. Si au
tem primum obiectum huius theologie cum ipsa
non sit scientia non contineat determinate tales ve
ritates tunc potest poni essentia etiam vt precedit
voluntatem ꝛ determinationem eius esse primum
obiectum talis theologie vel si ponatur essentia vt
sequens quasi voluntatem q̄ repꝛesentatiua deter
minationis eius oportet ponere q̄ primum obie
ctum theologie contingētium non sit primo deter
minate contingens veritatem ipsozum sed secūda
rio ꝛ repꝛesentatiue non primario ꝛ creature sicut
voluntas. Et nota circa omnia ista q̄ licet contin
gentia vel veritates contingentes determinate cō
tineantur ꝛ pꝛesententur ꝛ cognoscantur ipsi deo
nunq̄ tamen de ipsis est scientia pꝛopꝛie sumpta:
quia illa non est nisi de necessarijs licet de ipsis sit
scientia large accipiendo pro determinata ꝛ certa
cognitione. Tu dices si voluntas est obiectum pri
marium ergo in deo est duplex obiectum primariū
scientie sue. ꝛ per consequens duplex noticia vel
scientia ꝛ per consequens duo verba ꝛ sic habem⁹
quatuoꝛ personas vel duos in diuinis filios. Et si
militer in beatis est duplex actus scientialis intui
tiuus quod est contra Augustinum decimoquinto
de trinitate vbi dicit q̄ totam scientiam nostrā vni
co intuitu videbimus quare. Respōsio dico q̄ ob
iectum primum noticie potest dici dupliciter. vno
modo ante quod nichil est cognitum vel cognosci
bile vel ratio cognoscēdi simpliciter ꝛ absolute lo
quēdo ꝛ sic impossibile est q̄ in diuinis sit nisi vnū
obiectum primum respectu cuiuscūq; noticie tunc
enim essent plures memoꝛie ꝛ plures scientie ꝛ plu
ra verba quod falsum est et impossibile alio modo

Determinatō quō pōt inesse diuīe vo lūtati ꝛc.

Act⁹ scīa lis ī btis duplex.

obiectum dicitur obiectum primarium non simpli
citer in toto ambitu diuinozum: sed secundus quid
pro tanto quia illud quod primo determinate con
tinet ꝛ non illud quod simpliciter est prius: ꝛ isto
modo ponitur voluntas modo predicto esse primū
id est immediatum ꝛ determinatum subiectum vl
obiectum istozum contingentium quia ante ipsam
vt stante sub determinatione coassumendo deter
minationē respectu contingentium extrinsecozum
ꝛ ante ipsam concomitantem determinationem ni
chil est: nichil est determinate continens vel ha
bens ipsam habēs determinationem immo nec ip
sa vt prima est illi determinationi. Sic ergo appa
ret de subiecto primo theologie simpliciter ꝛ in se.

De theo logia que dicīt ne cessariō

¶ De theologia que est necessario
rum. Dicitur
q̄d in noticia non euidente ex obiecto non oportet
assignare obiectum q̄ virtualiter contineat verita
tes eiusdem noticie vel scientie nec etiam q̄d vt no
tum contineat euidentiam vel euidentem noticiaꝫ
ipsam veritatum vt note sunt in tali scientia vel q̄
talem noticiam ꝛ intellectum habenti per ipsam.
Theologia autem nostra est quedam noticia non
euidens ex obiecto quantumcūq; sit de necessarijs
sicut nec illa que est de contingentibus ꝛ ideo non
oportet sibi assignare obiectum primum quod vir
tualiter ex se contineat omnes veritates eius: nec
etiam vt notum contineat euidentiam eozum si es
set notum ꝛ ita theologie nostre sufficit assignare
pro primo obiecto vel subiecto primum notum de
quo immediate cognoscitur prima veritas necessa
ria theologie nostre q̄d est ens infinitum concept⁹
enim entis infiniti est conceptus pfectissimus pos
sibilis haberi a nobis de deo sicut dicunt ꝛ ens in
finitum neutram contradictionem habet: quia nec
continet virtualiter veritates theologie nostre nec
vt notum continet euidentiam ipsarum per conse
quens si esset notum. ¶ Dicunt etiam vlterius q̄d
quia theologia nostra est de eisdem veritatibus no
stris de quib⁹ est theologia simpliciter ꝛ in se: ideo
assignatur. Sed idē subiectum a theologia illa pri
ma q̄tum ad hoc q̄ est continere veritates istas pu
ta deus. Sed quia illud non est euidens nec nobis
notum non continet vt notum euidentiam istarum
quia nec est nobis notum. ¶ Et si arguitur cōtra
eos q̄ ex hoc sequitur q̄ non sit subiectum dicunt
quod verum est q̄d non est dare euidentiam: sed ne
ne est subiectum quantum ad alias conditionē que
est virtualiter continere huiusmodi veritates.

¶ Ista nō intelligo esse vera. Qꝛ dicitur primo q̄d
in noticia non habente euidentiam ex obiecto non
posset assignare obiectum q̄d contineat virtualiter
veritates illius noticie.

¶ Contra fides est noticia nō habēs
euidentiam ex ob
iecto q̄tum oportet sibi assignare deum pro obie
cto que continet virtualiter seu intelligibiliter om
nes veritates fidei necessarias saltem ꝛ vt nobis
continet euidentiam causarum sicut patet. in pri
ma ergo illud dictum non est vniuersaliter verum
etsi non est verum de fide nec etiam de scientia fi
dei que est theologia nostra. ¶ Qꝛ dicitur vltra q̄
sufficit sibi assignare pro obiecto ens infinitū. Ex
hoc concludo q̄d oportet sibi assignare deum: quia

ens infinitum ꝯtum ad illud positiuꝫ qđ dicit nō est nisi deus. Infinitas enim in essentia diuina non dicit secundum eum alibi speciale attributum: sed gradum intrinsecum qui in nullo variat rationem essentie ita ꝙ illud est dicere ens infinitū eo modo quo cōuenit deo ⁊ deum. ¶ Ex quo sequitur vltra ꝙ sicut deus cōtinet virtualiter veritates istas ita ⁊ continet euidētiam eorum vt notum si contingeret ipsum esse notum sicut in patria. Preterea infinitum intensiue continet virtualiter omne illud qđ potest efficere vel causare sed istas veritates ⁊ noticias earum potest efficere vel causare: quia omni potens in intellectu causato ⁊ ꝯ causare licet non proprie in intellectu diuino. Etiam est principiuꝫ originale istarum veritatum eodē modo sicut deus quia idem sunt quare ⁊ cetera. Oꝫ dicitur vltra qđ conceptus entis infiniti est conceptus perfectior ꝯ possimus habere de deo multum est dubium. videtur enim ꝙ conceptus diuinitatis sit perfectior vel non minus perfectus si ponantur distincti conceptus quia conceptus ille qui in eodem est incompossibilis alicui imperfectioni non est perfectior illo qui incompossibilis est cuilibet imperfectioni quia nichil repugnat imperfectioni nisi propter perfectionem/sed conceptus entis vniuocus existens secundum eum deo ⁊ creature est compossibilis imperfectioni creature/quia in creatura inuenitur: ergo non est perfectior conceptu diuinitatis. ¶ Dices licet conceptus entitatis vel entis sit compossibilis creature ⁊ imperfectioni eius/tamen conceptus entis infiniti non dico ꝙ nichil valet: quia infinitas cuꝫ sit gradus intrinsecus talis conceptus non tollit a conceptu compossibilitatem cum aliquo cum quo erat secundum se compossibilis vt videtur nec ponit repugnantiam formalē conceptus viderentur cum illo: quia nec variat conceptum secundum eos: quare ⁊ cetera. Istud tamen sicut dubium relinquatur. Quod dicitur vere deꝰ esse subiectum concedo ꝯtum ad continentiam virtualem et quasi istarum veritatum. Et concedo ꝙ non est scientia vel noticia habens euidentiam cum obiecto isto nec veritates eius: vt note sunt per eā possunt esse euidentes sicut nec ipsa eadem manēs potest euidens esse/nec per consequēs accipiendo proprie scientiam sicut dicitur infra. Non tamen oportet propter hoc dicere illa que sunt improbata.

ꝙ in theologia nra deus est primum subiectū.

¶ Probo igitur ꝙ in theologia nostra que est necessariorum deus est subiectum vel obiectum primum. ¶ Primo sic. Eiusdem obiecti primi est fides ⁊ scientia qua fides gignitur/ nutritur/defensatur et roboratur: sed theologia nostra est huiusmodi secūdum Augustinum decimoquarto de trinitate capitulo primo. Sed primum obiectum fidei ꝯtum ad necessaria saltez ponitur deus: immo ꝯtum ad omnia patet inducendo in articulis fidei ergo ⁊ cetera. ¶ Secundo sic. Quia illa scientia que est perfectio superioris portiōis est de subiecto primo eterno quod est deus vt videtur. Non enim potest esse de subiecto non eterno: quia cum ad non eternum non reducatur eternum nec attribuatur sibi impossibile est ꝙ talis scientia sit de nō eterno sicut de subiecto/primo quia tunc nullo modo esset de eternis quod est contra rationem superioris portionis ⁊ pfectionis eiusdem. In hoc enī distinguuntur ab inferiori portione ꝙ versatur circa eterna/sed theologia nostra precipue necessariorum est perfectio portionis superioris quo ad intellectum pro statu isto: vt videtur. ¶ Item tertio Augustinus decimoquarto de trinitate capitulo primo dicit ꝙ pro aliqua parte sui theologia nostra est sapientia sed hec pars videtur pcipue theologia necessariorum: ergo est de aliquo eterno formaliter ⁊ primo/hec non est nisi deus quare ⁊c.

¶ Quarto sic. Ista scientia est nobilior aliis ī via sed hoc non est/quia euidentior propter modū demonstrandi: ergo hoc est quia superioris ⁊ nobilioris subiecti: hoc non videtur nisi deus/ consequentia patet: quia secūdum Aristotelem primo de anima duobus modis vna scientia est nobilior alia. Aut quia certior. Aut quia melior ⁊ honorabilior quare et cetera. ¶ Quinto ad hoc potest adduci ratio superius posita de theologia simpliciter.

¶ Sexto patet hoc: quia illud est subiectum primum in scientia cui conueniunt passiones in scientia considerate: sed deo primo conueniunt passiones primo considerate theologice sicut esse trinū ⁊ vnū ⁊ huiusmodi: quare ⁊c.

De obiecto theologie respectu cōtingētium.

¶ De theologia nostra respectu contingētium dico ꝙ idem est obiectum eius primum sicut theologie in se ⁊ simpliciter respectu eorumdē contingentium eo modo quo dictum est supra. Tum quia est de eisdem contingentibus: licet non euidēter/sicut illa. Nec propter ineuidētiam sui oportet sibi aliud subiectum vel obiectum assignare / sicut nec nře theologie de necessarijs oportet aliud subiectum assignare a subiecto theologie simpliciter. Tū quia deus vt ponitur subiectū illius theologie simpliciter respectu contingētium/sic nec cōtinet virtualiter nec determinate seu intelligibiliter omnes veritates huius partis theologie / sicut patet. quare ⁊ cetera.

Opinio cuiusdā.

¶ Dicit tamen vnus doctor ꝙ idem est subiectum vel obiectum theologie necessarie et contingentis puta deus non est: tamen subiectum theologie contingentium: vt continens virtualiter ⁊ determinate veritates huius theologie/etiam si intuitiue viderentur sed sicut a nobis cognoscibile primū illi cui intuitiue noto natum esse predicatum prime contingentis ineesse eterno cui natum est predicatum prime veritatis contingentis immediate ineesse est diuina voluntas sicut dixi supra. Primum autē intuitibile vel cognoscibile sibi id est diuine voluntati proximum est essentia diuina vel deus: ita ꝙ essentia diuina vt concomitans voluntatem sub actu suo volendi ponere-tur hic subiectum / non autem sic absolute sicut in theologia necessariorum: vt dictum est supra: licet oppositum videatur dicere doctor iste. Qui videtur secundum eum sufficere ad rationem primi subiecti vel obiecti theologie contingentis ꝙ sit primum intuibile vel cognoscibile proximum illi cui primo natum est ineesse predicatum prime contingentis ⁊ immediate nec oportet ꝙ tale subiectum etiam si esset visum faceret euidentiam illarum veritatum/nec ꝙ virtualiter ⁊ determinate eas contineat: sed solum indeterminate ⁊ cuꝫ in diuina ad oppositas veritates ⁊ hoc. Tum quia noticia contingentium non potest dici proprie scientia: quia

de contingētibus non est scientia. Tum quia non est euidens obiecto primo dato ꝙ ex alio posset esse euidēs. Unde ⁊ in visione beata veritates contingentes complexe non sunt euidentes ex ratione essentie vt essentia est precise ex visione determinationis diuine voluntatis de ipsis ꝯtum ad contingentia extrinseca vel ex ipsamet determinatione visa in re ꝯtum ad euidentiam veritatis de ipsa determinatione contingenter ⁊ libere deo conuenientc ita ꝙ per nichil determinate cognoscitur illa veritas nisi qz vr ista complexio in re huius pdicati ptingētis qđ est velle aliquid extrinsecum ad subiectū qđ est voluntas. Si hoc sufficiat ad primum subiectum theologie contingentis non fuit necessarium etiam supra ponere aliud obiectum theologie simpliciter ⁊ in se tam respectu contingentium ꝯ necessariorum: quia nec illa est euidens simpliciter ex obiecto primo accipiendo obiectum primum isto modo: ⁊ sic forte potest opinio superius improbata sustineri ⁊ teneri de subiecto pro theologie cuiuscunq; ⁊ apud quēcunq; intellectum ꝙ est deus absolute loquendo ⁊ secundum eandem rationem quecunq; sit illa. Accipe modum dicendi quem voluerts ⁊ hoc de isto sufficiat.

reprobationes diuersarum opinionū ḋ obiecto theolo.

¶ Ex predictis de subiecto theologie excludo primo vnā opinionem que dicit ꝙ verbum est subiectum theologie qz impossibile est ꝙ verbo conueniant omnes veritates sed aliqua necessaria sunt vera de patre/ aliqua de filio/aliqua de spiritu sancto / aliqua de tribus/ita etiam aliqua contingentia de singulis/ et de tribus/ita ꝙ vnum non potest esse primū subiectum: quia ad ip sum nō possunt reduci omnes veritates: sed tres persone sunt quasi tres partes ipsius subiecti: non tamen proprie partes sicut dicetur infra.

¶ Ex hoc etiam patet ꝙ per idē ꝙ christus totus deus ⁊ homo non potest esse primum subiectum theologie sicut ponunt aliqui quia tunc veritates necessarie de patre ⁊ spiritu sancto/puta ꝙ pater generat/ꝙ spiritussanctus procedit non essent theologice qz non possunt reduci ad totum christum/nec etiam veritates necessarie de tota trinitate/nec etiā alique veritates ptingētes de pfe ⁊ spiritu sancto ⁊ tota trinitate: quia ista non possunt attribui per se ipsi christo nec reduci ad ipsum vt subiectum cum christus ipse secundum ꝙ ponitur subiectum ab aljs conti neat in se intrinsece naturam humanam creatā: qz est essentialiter posterior patre ⁊ spiritu sancto : et tota trinitate quare ⁊c. ¶ Ex predictis etiam patet ꝙ credibile in cōmuni acceptum ad omnia que tractantur in theologia non potest esse subiectum theologie sicut dicūt aliqui. Et hoc probatur quia tale commune non potest virtualiter cōtinere passiones ⁊ theologicas veritates sicut dictum est supra de ente diuino in communi accepto. Nec breuiter aliquid nisi deus potest poni primum subiectum theologie quare ⁊c.

ad rōnes negantiū deum esse subiectus theo.

¶ Ad rationes eorum que probant ꝙ deus non est subiectum Ad primam dico ꝙ ad rationem primi subiecti nō oportet ꝙ ipsum contineat vniuersaliter vniuersalitate predicationis: sed vniuersalitate continentie potius ⁊ virtualiter/eo modo quo possibile est omnia cōtinere immo impossibile est hoc in theologia sicut probatum est supra. ¶ Ad secundam dico ꝙ siue deus sit subiectum immediatum siue non qđ tamē non puto adhuc dico ꝙ non sequitur quin possit eē subiectū in theologia. Et hoc dico nisi aliud impediret: quia sicut dictum est supra de eodē. obiecto sub eadem ratione possunt esse diuerse scientie ⁊ habitus. Tu dicis. Scientia tunc non sumit vnitatē ab obiecto dico ꝙ non sicut tu imaginaris sed pro tanto habet vnitatē: quia si scientia sit vna oportet ꝙ obiectum sit vnum hoc tamen non sufficit ⁊ ideo nō oportet ꝙ de subiecto vno sit tantum vna scientia: quia aliunde pōt diuersificari. ¶ Tamen vt plenus soluatur argumētum dico ꝙ deus non est subiectum immediate ⁊ nego auerroym in illo cōmento. Tum vero dicit auerroys ꝙ mediata non probat deum esse ⁊ postea dicit auerroys ꝙ metaphisica non probat deum esse sed phisica.

Contra ꝙ subiectum nō probetur in aliqua scientia hoc est propter primitatē subiecti in scientia qā ante omnia p̄supponitur sed maiorem primitatem habet aliquid ad scientiam posteriorē ꝯ ad priorem/vel saltē non minorē. Cum ergo per te deꝰ habeat primitatē indemonstrabilē per metaphisicam que tamē est simpliciter prior multo fortius talem primitatem habebit ad phisicam ꝙ per ipsam non poterit demonstrari. Preterea si phica demōstrat subiectum mediante per cōsequēs demonstrat primum principium metaphisice cōfectum ex illo subiecto ergo est simp̄r prior metaphisica et subalternat sibi eam qđ est falsum. Itē ex proprietate qualibet in effectu equaliter dependente a causa possum? concludere causam esse: sed motus non solū est pro prietas in effectu dependens a causa: sed sunt multe alie cuiusmodi sunt proprietates metaphisice distincte ꝯtum ad aliquas sui partes/que sonant imperfectiones in tantis necessario dependentibus a summo pfecto/ ergo metaphisicus ita bene demōstrat deum sicut phisicus: immo potius vt videt. ¶ Dico igitur ꝙ vterq; dicit falsum possibile enim est ꝙ scientia demonstret subiectum esse a posteriori ꝙz est vt forte etiam propter quid non tamen loquēdo de esse quidditativo secūdum ꝙ precognoscitur de eo si est scīm ꝙ huiusmodi sed de eē in effectu ⁊ in re. Tamen teneo cū Auicēna ꝙ deus non est subiectum in metaphisica nec in aliqua scientia naturaliter acquisita quia qualibet tali oportet ꝙ subiectū primū possit esse statim notū per viam sensus sicut patet inducēdo in aljs deus autē nō est statim notus ex sensibus ꝯtum ad illud ꝙ primū ⁊ proprū occurrit de deo puta ꝙ sit summū vel maximū ens Sed si hoc cognoscitur hoc est ex cōparatione ad entia et discursu quodā quare ⁊c. ¶ Ad tertū dico ꝙ nō sicut se habet potētia ad obiectū ⁊ ecōuerso/ita se habet scientia ad subiectum ⁊ ecōuerso: qz sicut dictū est supra non mēsurat potētiam nec continet ipsam virtualiter sicut subiectū scientiā. Sed subiectū vel obiectū cōparatur ad potētiam vt motiuum ad mobile modo planū est ꝙ eiusdē mobilis possunt esse plura motiua/⁊ quodlibet per rationē propriam nō ordinatam ⁊ ideo potētie sic mobili a pluribus nō potest alteri illorum assignari pro primo per se obiecto adequato sed oportet ꝙ cōmune omnibus. Eiusdē autem mēsurabilis ⁊ causati nō sic sunt plures cause ⁊ mēsure in eodē genere nō or

ꝙ deꝰ nō subiectū in aliqua scīa naturaliter acquisita.

dinate ⁊ totales ⁊ ideo oportet q̄ obiectū scientie sit bonum quasi mēsurans ipsum ⁊ continēs virtus liter: quia nō est maior vnitas in mēsurato ⁊ causato q̄z in mēsura ⁊ causa. Non ergo oportet q̄ obiectum primū scientie vnius p̄ se sit aliud cōmune/sicut obiectū scientie: licet sit simile vtrobiq̄ inter potētiam ⁊ hoc obiectū ⁊ scientiā ⁊ subiectū q̄tū ad terminationem actus quia vterq̄ terminat actum vtriusq̄. Tu dicis primo. In sciētijs cōmuniter assignātur obiecta p̄munia ꝑm predicationē sicut in metaphisica ens ⁊ in p̄hica naturali ens mobile vel corpus. Dico breuiter q̄ vel tales scientie nō sunt vne simpliciter ⁊ ꝑm speciem: sed bene ꝑm genus ⁊ subiecto ⁊ ordine/⁊ vel illa subiecta non habēt cōpletam rationē subiecti sed deficiunt eis due cōditiones subiecti scz mēsurare ⁊ virtualiter continere licet eis ꝓueniat tertia scilicet terminare actum.

Ad 4. ⁊ reliqua. Etiam potest dici q̄ potētia est maior ambitus q̄z scientia: ideo nō oportet esse totam vnitatē in obiecto potētie sicut scientie. ¶ Ad quartā patet ex p̄dictis. vno modo scientia p̄obat suū subiectum et nō est de dicto cōmentatoris in solutione argumēti. Ad quintum de subalternatione dico q̄ istud argumētum est contra illam opinionē que ponit ens esse subiectū metaphisice que tñ p̄munis est ⁊ vera Ex hoc enī sequitur q̄ oēs scientie subalternātur metaphisice sicut ⁊ subiecta earum continētur sub ente: qđ tñ est falsū. Et ideo dico q̄ ad subalternationē scientie nō sufficit q̄ subiectum cōtineat sub subiecto: sed requiritur q̄ sciētia accipiat sua p̄incipia ab alia/sicut perspectiua a geometria qđ non facit theologia a metaphisica sed procedit ex p̄ncipijs ideo nō subalternat sibi. ¶ Ad sextū dico q̄ ipsum cōcludit q̄ deus nō potest esse primū subiectum alicuius sciētie naturaliter ⁊ ex meris possibilibus naturalibus habēt sed bene scientie reuelate vel depēdētes ex reuelatis cuiusmodi est theologia nostra vel theologia superior que nō potest haberi ī lumine naturali/⁊ oīa naturaliter: quare ⁊c. Quia de talibus nō oportet q̄ subiectus sit primo notū ⁊ statim possit haberi ex sensibus vel diceduz est q̄ nō oportet subiectum scientie esse primo notū simpliciter sed scōm q̄ est subiectū in tali sciētia ita q̄ etiam potest accipi noticia eius ex alio obiecto cognito sicut etiā videmus q̄ substātia p̄supponit cognitionē accidētis: ideo non valet.

ad rōnes p̄ncipales. ¶ Ad p̄mum p̄ncipale dico q̄ forma simpliciter simplex cuiusmodi est de⁹ non potest esse subiectum respectiuum ⁊ pfectibile per aliud ad qđ sit in potētia. tunc enī esset alteri cōponibile ⁊ nō simpliciter simplex: sed bene potest esse esse subiectū circa quod vel de quo sit aliqua scientia: quia hoc nichil nouum receptū ponit ī eo ⁊ stat cum omnimoda simplicitate. ¶ Ad secundum dico q̄ materia que est pars cōpositi ⁊ finis ⁊ efficiens nō coincidūt sed materia circa quā per modū obiecti bene coincidūt ⁊ ideꝫ numero hmōi autē materia est deus respectu huius sciētie nō distinguēdo modo inter materiā ⁊ subiectus. ¶ Ad tertiū dico primo q̄ obiecto scientie accidit q̄ habeat p̄ncipia ita q̄ accidit sciētie ⁊ demōstrationi ꝑm q̄ huiusmodi/q̄ sit ex p̄ncipijs vel ex causis/sed hoc solum verū est ⁊ tenet in scientia de obiecto causato ⁊ p̄ncipiato/sicut dicetur infra vel dic q̄ licet de⁹ non habeat p̄ncipia inesse ⁊ sit in p̄ncipiatus tñ in se habet aliqua per que possunt aliqua demōstrari de eo/⁊ de quibus possunt formari propositiōes immediate ad cōcludēdum metaphisicas/⁊ a p̄iori/⁊ sic cuiuslibet entis q̄tūcunq̄ primo possunt esse p̄ncipia. De partibus etiaz dico q̄ hoc accidit scientie absolute loquendo q̄ subiectū habeat partes siue integrales siue subiectiuas/⁊ per cōsequēs accidit sibi q̄ obiectū suū per se sit vniuersale ⁊ cōuenit hoc scientie de scibilibus creatis. Vel potest dici q̄ quasi partes subiectiue ipsius dei sunt tres persone. ¶ Ad illud de passionibus dico q̄ diuisa essentia hz multas pfectiones quasi passiones quomodocūq̄ distinguanē abinuicē q̄ sufficiunt ad veraz demonstrationē de ipsis. ¶ Ad vltimū dico q̄ de⁹ nō habet quid est diffinitiuū: quia tūc esset limitatus ad genus ⁊ differētiam quia oīs diffinitio stricte accepta est ex genere ⁊ differētia bene tñ habet quidditatē ⁊ conceptū quidditatiuū essentie sue et hoc sufficit ad demōstrationē ⁊ scientiā de isto habendam. Sic de isto.

¶ Quarta questio p̄logalis seu introductoria in p̄mum sententiarum.

Quarto q̄ro vtruz deus sit subiectū theologie p̄ p̄priā rationē diuinitatis. ¶ Et arguit primo q̄ nō: qz sciētie specialis debet eē subiectū sub ratiōe speciali ⁊ absoluta: sed ratio diuinitatis nō est ratio cōtracta: sed magis absoluta: ꝑ ⁊c. ¶ Secundo sic. Nobilissima scientia debet habere subiectū sub ratione nobilissima: sed hec est ratio bonitatis ⁊ nō ratio diuinitatis: qz ratio bonitatis ⁊ ratio finis idem dicit. Bonū enī ⁊ finis idem. 2. metaphisice. Qz autē ratio finis sit nobilissima patet p̄ Auicēnā 6. metaphisice qui dicit q̄ si esset aliqua scientia de fine illa esset nobilissima: ꝑ ⁊c. ¶ Tertio sic. Illa ratio que ex se formaliter ⁊ intrinsece est infinita nō est ratio obiectiua scientie finite cū enī obiectoꝝ pfectiones denominēt scientias ⁊ sciētie denominētur ab obiectis sequerē q̄ scientia finita esset infinita qđ est contradictio sed ratio diuinitatis est huiusmodi ꝑ ⁊c. ¶ Itez quarto sub eadē ratione nō videtur esse obiectū scientie in create et huiꝰ scientie create. tunc enī nō esset p̄portio inter scientias ⁊ obiecta: sed de⁹ sub ratione diuinitatis est obiectus scientie sue: ꝑ ⁊c. ¶ Confirmat qz dicit Hugo de sacramētis in principio q̄ opera restaurationis sunt hoc subiectū: ergo deus inq̄tum incarnatus ē caput ecclesie: quare ⁊c.

2. metha. Auicēna Hugo de sacramētis. Cassiodorus.

¶ Contra Cognitio alicuiꝰ sub ratiōe cōtracta p̄supponit cognitionē eius sub ratione absoluta: sicut patet de cognitione lineevisualis/que p̄supponit cognitionē ⁊ sciētiā de linea absolute per geometriā. Si ꝑ ⁊ deus eēt subiectū sub aliqua ratiōe cōtracta/⁊ nō sub ratione absoluta diuinitatis theologia p̄supponeret aliquā scientiā p̄riorē de deo: hoc est falsum: ꝑ ⁊c.

¶ In ista questione sic p̄cedā ¶ Primo ponā opiniones circa eā. ¶ Secūdo arguam cōtra eas ponēdo altā que tñ magis placet. ¶ Tertio respondeo ad rōnes eoꝝ. ¶ Quarto inquirā an theologia sit de oībus per attributionem ad deū sub ratione diuinitatis. ¶ Et quinto ad rationes speciales.

De⁹ an p̄ p̄priā rōnē diuinitatis sit subiectū theologie 1. opi.

¶ Quātum ad primū est quedam opinio q̄ deus ꝑm rationē diuinitatis nō est subiectū in theologia qđ ꝓbant. Tum quia deus sub ratione diuinitatis est subiectū vni⁹ partis metaphisice puta que tradit in. xij. ergo nō theologie. Antecedēs patet/cōsequētia p̄batur: qz quecūq̄ due scientie sunt de eodē obiecto ⁊ ꝑm eandē rōnem possunt haberi de eodē in eodē lumine vt videt: quia cozrespondētia est inter habitus lumina ⁊ obiecta. Si ꝑ metaphisica possit haberi in lumine naturali: ꝑ ⁊ theologia hoc est falsū ergo ⁊c. ¶ Item quādocūq̄ aliquod obiectū ꝑm p̄priā rationē est contētiuum omnium ⁊ se extēdit ad oīa/etiā scientia que est de ipso ꝑm illam rationē de eadē se extēdit vel saltē non repugnat sibi hoc. Sed deus p̄ p̄priaz rationē diuinitatis oīa cōtinet tam intrinseca q̄ extrinseca q̄ ergo theologia est de deo ꝑm p̄priam rationē diuinitatis/ipsa se extendit ad infinita cognoscēda ꝑm p̄prias ratiōes: hoc est falsum: quia tūc esset infinita. ¶ Confirmat q̄ si ratio formalis obiectiua theologie vel visionis beatifice esset diuinitas vl̄ aliqua ratio formaliter infinita sequerē q̄ actus noticie vel visionis crea te esset infinitus intēsiue q̄ cū sit ipossibilis processus in infinitū in speciebus/⁊ actus diuersificētur ⁊ nobilitētur ex obiectis/sequerē q̄ actus diuine visiōis excederet aliquē actū noticie respectu creature in infinitū/et q̄ esset nobilioz infinitis actib⁹ varijs ꝑm speciem/⁊ per consequēs q̄ esset actu infinitus. Et hoc argumentū adduci potest de ratione obiectiua fruitionis vie vel patrie q̄ non sit aliqua ratio formaliter infinita ⁊ est quasi cōtra oēm opinionē ⁊ hoc argumētum eque cōcludit dato q̄ nō sit possibilis p̄cessus in infinitū: qz licet non sit possibilis dato tñ hoc p̄ impossibile adhuc excederet talis actus vt videt. Posset autez dici q̄ ratio nō concludit infinitatē actus: quia licet ceteris paribus talis actus esset nobilioz infinitis actib⁹/nō tñ contineret eos pfectionaliter nec excederet quēlibet impropoztionabiliter/sicut actus diuini intellectus sed quēlibet ꝑm p̄portionē determinatam quare ⁊c. Vel sicut dicetur infra tractādo de caritate nobilitas maioꝝ obiecti nō semp tantā nobilitatē in sciētia/nec sic oportet subiectū ⁊ scientiā cōmēsurari semp: sed tantū modo obiectū infinitū et scientiā increatā diuinā/nō autē scientiā creatā q̄ excedit ab obiecto. Vñ licet ceteris paribus talis essentia esset nobilioz alijs quodāmodo intēsiue ⁊ extēsiue: nō tñ simpliciter ⁊ absolute infinita eēt. ¶ Itē tertio. Ratio obiectiua sciētie debat accipi ꝑm exigentiā finis illi⁹ sciētie vt ptz: qz scies nō versat circa obiectū nisi ꝓpter finē ipm: sed ratio diuinitatis nō est ratio deifica ꝑm exigentiā finis theologie: sed magis rō boni finis/sed theologia est amoz vel caritas qz finis p̄cepti est caritas q̄ p se respicit bonū p̄ p se obiecto: ⁊ nihil nisi ꝑm rōnē boni: ꝑ ⁊c.

¶ Itē quarto obiecta noticie nunq̄ excedūt virtutē luminis cozrespōdētis illi noticie sicut ipossibile est q̄ aliqđ habeat rōnē obiecti visibilis ⁊ excedat lumē sensus visus. Sed rō diuinitatis cū sit infinita simpl̄r excedit lumē quodcūq̄ in nobis siue naturale siue infusuz: ꝑ ⁊c. ¶ Dicit ꝑ q̄ ipossibile est rōnē diuinitatis esse rōnē formalē obiecti theologie: sed oportet aliam assignare. ¶ In assignando autem sunt tot sciētie quot capita. Quidā enī dicunt q̄ deus est subiectū theologie sub rōne bonitatis vel rōne finis. ¶ Alij q̄ inq̄tū glorificator vel reparator. ¶ Alij q̄ est subiectū p̄ vnā rōnē finitā quā ponūt in deo ex natura rei ls sit materialr vel fundamētaliter infinita quā ponūt obijci scientie beatoꝝ ⁊ ipsi theologie qz nō possunt videre q̄ sciētie vl̄ noticie formalr finite sit obiectiua iō formaliter infinita. ¶ Propter qđ etiā dicit vnus doctor ī suo quolibeto q̄ de⁹ nō sub eadē rōne est obiectū sciētie sue p̄rie ⁊ sciētie beatoꝝ ⁊ viatoꝝ: qz est obiectū sciētie sue ꝑm suā infinitatē/ita rō infinitatis est rō formalis obiecti sciētie diuine ⁊ ab ipsa infinitate formalit sciētia ei⁹: sed ipe de⁹ ꝑm rōnē sue eētie est obiectū sciētie create: sic q̄ ls infinitas cōcomitet: nō tñ est rō formalis obiectiua: nec ab ipsa formenr ⁊ mouenr isti p̄ tres vltias rōnes. ¶ Alij dicūt q̄ sub rōne credibilis qz sub ista rōne est obiectū fidei q̄ p theologiā nutrit/gignit/defēdit ⁊ roborat. ¶ Alij q̄ sub rōne nō apparētis: qz theologia est sciētia nō euidēs ex obiecto. ¶ Alij sicut Thomas ī p̄ma pte summe q̄stione p̄ma q̄ aliquid in q̄tū supnaturaliter reuelatū: qz p̄ istā rōnē saluat veritatē theologie. Et tñ postea dicit ibidē q̄ de⁹ sub ⁊ p̄ rōnē diuinitatis est subiectū: qz ipa ē p̄ quā oīa p̄sidrata attribuunt sibi ⁊ reducunt ī ip sum attribuunt sibi. vñ nō videt q̄ ip se dicat p̄ir.

Resolutio. 1. opi.

variē opi. de ratiōe formali obiecti theologie.

¶ Sed cōtra oēs istas opiniones arguo. Et p̄io q̄ de⁹ nō sit subiectū theologie sub rōne bonitatis ꝓ q̄to bonitas dicit rōnē distincta ab eētia vel diuinitate. Secio p̄ia sciētia simpliciter non respicit obiectū suū sub rōne formali obiectiua secūdaria sed sub rōne p̄ma: sed theologia nō distinguēdo modo de theologia: sz accipiēdo eā ꝑm gen⁹ suū ⁊ cōtet est p̄ma sciētia simpl̄r ⁊ summa vt patet. Ratio autē bonitatis est rō secūdaria ⁊ posterioꝝ rōne entitatis diuine vel deitatis: ꝑ ⁊c. ¶ Itē bonitas habet rōnē passiōis respectu alicui⁹ p̄rioris rōnis ī deo qūocūq̄ distinguat ergo nō p̄t esse rō primi subiecti: qz tūc oporteret dare aliquā p̄riorē scientiā ipsa theologia ꝑm totū gen⁹ q̄ respiceret p̄riorē rōnē sicut sibi p̄ se obiectiuā ⁊ primo. ¶ Itē cognitio ei⁹ qđ est qđ quid est p fectissima. 7. metha. ⁊ p̄ia. ⁊ p̄ oīs ratio quidditatiua est rō primi obiecti: ſz nec bonitas nec etiā q̄cūq̄ ratio attributalis siue q̄cūq̄ alia distincta abeētate est rō ei⁹ quicqđ est nec cognitio talis ē cognitio qđ qđ est ꝑ nec aliqua talis rō est obiectiua. Sicut enī si esset dare supmā ⁊ pfectissimā sciētiaz de hoīe in genere suo vel ꝑm gen⁹/illa nō esset de hoīe ꝑm rationē generalē: qz esset cōfusa ⁊ indistincta/nec ꝑm rōnē passionis: qz p̄supponeret scientiā per rationē quidditatiuā: nec sub rōne alicui⁹ respect⁹ vel negationis: qz p̄supponeret noticiā de ip so ꝑm rationē fundamēti vel alicui⁹ positiui sed de hoīe ꝑm rationē quidditatiuā ita hoc in ꝓposito. ¶ Ex quo ptz q̄ nulla ratio quis cōitate p̄dicationis vel

3 p̄cedē. opi.

7. meta.

Correlarium.

veritatis pōt esse ratio obiectiua theologie. Tum qz nulla talis ꝓtinet virtualiť ſ̄itates theologicas Tū qz theologia nō eēt nisi noticia ꝓfusa ꝛ idistincta. Tū qz etiā rones cōmunes nō sunt soli deo naturaliť note nec etiā aliqua ratio attributalis vŕ q cūq posteriox rone quidditatiua. Hā eūdē ordinē hńt inter se iste rones ad primā qū ocūq distinguātur ac si realiť distinguerenť:ꝛ ideo cū ipossibile sit vbi realiť distinguunť q aliqua posterior rō ipa qd ditatiua sit formalis ratio obiectiua ꝛ prima alicuius scietie prime de hńte ipsam. Ita ipossibile est hec in deo dato q sim rōnē tantūmō distinguanť.

q de⁹ sub rone glorificationis/crediblis/ dilibiľ ꝛc. nō ē subiectum theo.

¶ Secūdo ꝓbo q de⁹ sub rone glorificatiōis credibilis/ diligibilis/ vel capitis seu repatiōis siue reuelabilis nō sit subiectū theologie. Et siť de oibus talib⁹ q̄ dicūt respect⁹ rōnis ad extra qz sciētia q̄ ꝓsiderat subiectū suū sm respectū rōnis/ita q ratio ei⁹ formalis obiectiua est aliqd rōnis tm̄ est sciēta rōnalis ꝛ non realis. Hec ptz de logica oēs illi respect⁹ p̄dicti ꝛ etiā respect⁹ cuiuscūq causalitatis dei ad creaturā est respect⁹ mere rōnis:qz dei ad creaturā est relatio rōnis:vt ptz.ꝑ ꝛc. Et nota hic q etiā ens rōnis nō est ī deo formaliť:qz relatio rōnis si sit aliqđ ens illud est diminutū ꝛ imꝑfectissimū qđ nō cōuenit deo formaliter. ¶ Iterū ꝓbať qz nulla talis rō facit p se vnū ꝛceptū cū deo p accidēs vnū sic ens rōnis cū ente reali:ꝑ ipossibile est q sit rō obiectiua sm quē de⁹ est subiectū in theologia qz vel theologia esset mere sciētia rōnis:vŕ oporteret necessario p̄supponere alias duas q̄ essent de ꝓtib⁹ hui⁹ ꝛceptus vni⁹ p accidēs hec duo sunt falsa sicut patet. ¶ Si dicas q ista nō dicūt respect⁹ rōnis sed aliquā rōnē substractā:tūc habeo ꝓpositū q sub ratione vel per rationē diuinitatis;quia isto modo accipiendo eodē modo est deus ꝛ redibilis ꝛ glorificator exist̄ēte deitate tanq̄ substracto seu fundamento istorum respectuum.

q rō sit apparēťz nō ē obiectū theo.

¶ Tertio ꝓbo q ratio nō apparētis nō pōt esse ratio obiectiua formalis theologie. Impossibile est q nemo sit ꝑia rō obiectiua formalis alicui⁹ ꝓsitiui de nō ente essi formaliter nō est sciētia ꝑio posterior. Negatio autē est formaliter ꝛ intrīsece nō ens ſ̄ theologia est habitus ꝓsitiuus vt ptz:ꝑ ꝛc. ¶ Itē nemo nō nisi p affirmationē cognoscit/ꝑ ipossibile est q sit ratio ꝑma formalis obiectiua alicui⁹ noticie vŕ scie quare ꝛc.

q de⁹ nō est subiectū theo. sub rone finiti ꝛc.

¶ Quarto ꝓbo q de⁹ nō est subiectum sub rone finiti vel alicui⁹ finitatis q̄ sit in deo ex natura rei. Ꝓꝛio sic. Illa ratio q̄ est ficticia ꝛ ipossibilis nō est rō obiectia alicui⁹ sciētie ſ̄ ratio talis ē ficticia ꝛ ipossibilis ī deo: qz cū de⁹ sit ī finit⁹ ipossibile est ponere ī eo aliqđ finitū ex natura rei:ſ̄ solū ī respectu ad creaturas sm aliquos hoc ponentes de ydeis. ¶ Itē qz cognita euidēter ista rone si eēt possibilis ī deo:nō haberēť euidētia de ſ̄itatib⁹ necessarijs theologicis:qz talť rō finita nō pōt ſ̄ualiť aliquā ī cludere nec ī cōceptu nec ī effectu ſ̄itatē istā q de⁹ sit trin⁹ ꝛ vn⁹:qz ista ab oīb⁹ doctorib⁹ ſ̄ resoluiť ad rōnē ī finitatis dine. Dicūt.n.q ipossibile ē de quocūq limitato ꝛ finito/ꝑ illa nō pōt poni rō ꝑia formalis obiectiua theologie. ¶ Itē q̄ rone ponis eā obiectiuā theologie pari rone debes eā ponere obiectiuā btītudinis tāte:vŕ vnā aliā finitā/qz btītudo creata finita est:ſ̄ ipossibile est q aliqs btificeť ī aliq̄ rone finita qz nec ī ipaz quietari qz potētia beatificabiľ nō quietať nisi ī obiecto p suā rōnē formalē oīa obiecta secūdaria ꝓtinētē ꝓfectionaliť vel ſ̄tualiť quoqūo Ultra.n.qcūq finitū datū pōt aliqđ appetere:ꝑ nec ꝺ poni rō formalis obiectia theologie aliqua rō finita ꝓpter eī finitatē. Sic ꝑ ptz q nulla ꝑdicta rū opinionū hz veritatē. Hec de ꝑmo articulo.

Opi. dctoris q de⁹ subrō ne ꝓpria essentie siue ꝛc. est subiectū theolo.

¶ Secūdus articul⁹ est ad q̄stionē rnde re. Ad cui⁹ euidētia distinguo ꝑio de theologia q̄tū ad ꝓtes ei⁹ sicut supra Est.n.qđā theologia necessariox. Et qđā theologia ꝓtingētū veritatū. De theologia necessariox quecūq sit illa siue dei siue beatox siue viatorū. dico q de⁹ est subiectū ei⁹ ꝑ se ꝑmū sub rone ꝓpria essentie sue hui⁹ q̄ est rō diuinitat̄. ¶ Hoc ꝓbo sic ꝑio sub illa rōe de⁹ ē subiectū theologie hui⁹ sub qua vel sm quā ꝑio ꝓtinet quasi ſ̄tualiť oēs ſ̄itates scibiles theologie. Ista patēt ex p̄dict̄ supra d rone obiecti:ſ̄ hec est rō essentie dine vel diuinitatis q̄ hec est rō simplr ꝑia ꝛ quidditatiua ipsi⁹ dei Alie autē rones sunt posteriores ꝛ quasi passiones: ꝑ ꝛc. ¶ Sc̄o sic. Sub eadē rone de⁹ est obiectū intellect⁹ sui sicut ostēdet distinctione quita vel septima. ꝑ ꝛc. ¶ Itē sub illa rone de⁹ est subiectū in theologia sub qua excedit ī cognoscibilitate oīa alia cōsiderata ī ipsa:vt vŕ. sed hec ē rō deitat̄ ꝛ nulla alia ꝑ ꝛc. ¶ Itē sub illa rone de⁹ est subiectū in theologia sm quā ꝛ sub qua oīa alia ꝓsiderata in ipsa melius attribuunť ad ipm ꝛ in ipm reducunť:qz hec ē ratio ꝑmi subiecti ſ̄ hec est rō diuinitat̄ sicut ptz cōparādo eā ad qualibet aliā rōnē. ꝑ ꝛc. ¶ Multā rōnē adducit iste doctor quā nō ītelligo sub illa rō ne q̄ est actualior dz ee de⁹ subiectū theologie: sed rō entie vel diuinitat̄ est actualior ꝙ rō bonitat̄ qz est magz incōicabilis ꝙ illa. Hō sic.n. diuinitas cōicať ad ex̄ sicut bonitas:ꝑ ꝛc. Hō ītelligo q pl⁹ possit alicui cōicare dina bonitas ꝙ diuinitas hec aliter essi vtrūq cōicabile est ꝛ infinitū etiā sm eū alibi. ꝑ. Si illū qđ est min⁹ cōicabile ē magz actuale/ꝑ relatio est magz actualis ꝙ bonitas imo ꝙ diuinitas:hoc est falsuz:qz relatio saltē sm eū nec est finita nec ī finita:ꝛ p ꝑns nō est ita actualis sicut illud quod est ex se formaliter infinitū cuiusmodi est quodcūq absolutū. ¶ Teneo igiť me cum rationibus ꝓcedētibus ꝛ addo sextā: qz sub illa ratione de⁹ est subiectū theologie p quā ꝑcipue de ipo possumus denoīare de eo ꝓprietates theologie ꝛ quita euidēter cognita habenť ꝑmo p eā euidētia de talib⁹ passionib⁹ qđ insint deo/sed hec est ratio diuinitatis ꝛ nulla alia:vt vŕ:igiť ꝛ. ¶ Nota q oportet necessario ꝛceptū diuinitat̄ vel rationē formalē p quā deus est subiectū in theologia esse ī deo ex natura rei ꝛ distinctā ab aliis rōnibus vel nō eādē cū rationib⁹ vel cōceptib⁹ passionalib⁹ ante omnē actū intellectus. Ꝓꝛio qz oportet q rō formalis p ꝓria obiecti scie realis sit realis ꝛ vt sit distincta a rōnib⁹ vel ꝛceptib⁹ passiōalib⁹ alioqui vt rō formalis subiectiua nō eēt nisi ens rōnis formaliť. Sc̄o qz intellect⁹ circa deū non pōt fabricare vel causare aliquē cōceptū sibi ꝙtitatiuū nec obiectū diuinū pōt mouere aliquā potētiā ad causandū seipm ita nec conceptū aliquē sibi quidditatiuuz. Et ideo nichil est qđ dicūt q intellectus circa deū fabricat diuersos ꝛceptus:quoꝝ vn⁹ est quidditatiuus qz ꝓius

Nō hec de ꝛceptu diuinitatis ꝛc.

ꝛ alius passionalis vel aliq passionales. Nullus.n. cōceptus factus p intellectū pōt esse deo qđditatiuus cū sit ens rōnis ꝛ nō de⁹ diuinitas aūt ꝛceptē dei quidditatiuus cognoscibilis actui cōcipiēdi de⁹ est nec ideo aliqs est qđditatiu⁹:qz posset magis econuerso qz quidditatiuus ideo ꝓpri⁹ ita q in oī de quo est ꝓpie scia demōstratiua ꝛ ꝑter qđ oportet q sit ordo qđditatiu ꝛceptē ad alios vel aliū/ꝛ hoc non est ex pte ītellect⁹ vel actu ei⁹ qz vnico actu simplici pōt haberi scia. Pōtz de actu ītelligēdi diuino ꝛ ita oportet eē talē ordinē añ talē actū ītellect⁹ i obiecto de quo est scia realis:ꝛ p ꝑns opz ibi eē distinctionē ex natura rei ꝛ hec ponitur in ipso deo.

De theologia q̄ē ꝓtingētū. 1. modus

¶ De theologia vero cōtingētū siue dei siue beatorux siue viatorux dici pōt sm duplicē viā sicut tactū est ī ꝑcedēti q̄stione. ¶ Una est sm doctorē istū q sub ea rone de⁹ est subiectū theologie ꝓtingētiū puta sub rone diuinitat̄ sub qua est obiectū theologie necessariox/tū nō eodē modo vt vnifozmiť se hz p istam rōnē ad hāc ꝛ ad illā:qz ad hāc cōparat vt obiectū nō ꝓtinēs determinate ſ̄itates ꝓtingētes hui⁹ theologie ꝓtingētis:nec etiāvt notū euidētiā ipsarū dato q euidēter videnť:sed sicut ꝓtimū intuibile ꝑmū ꝑimū illi cui natū est ꝑdicatū ꝑime ꝓtingēt̄ ineſſe ſ̄ ad theologiā necessariox saltē dei ꝛ beatorū q̄ est theologia simplr ꝛ in se hz se de⁹ vt cōtinēs virtualiter veritates ipsius:ꝛ vt notū euidētias earū:qz iste sunt euidētes ex obiecto. ¶ Alio⁹ dicere

2. modus

tur sicut tactū fuit supra q de⁹ sm rōnē entie sue sic absolute sumptā. Non pōt esse subiectū theologie ꝓtingētis:qz sic nō ꝓtinet determinate ꝛ scibiliter veritates ꝓtingētes. Sed sm q essentia diuina accipiť vt volūtas stās sub determinatiōe diuine volūtatis sic ꝓtinet determinate ꝑdictas veritates eo mō quo supius dicebať ꝛ ita poti⁹ sm rōnē voluntatis vt stātis sub actuali determinatiōe est ꝑmū subiectū theologie ꝓtingētis. Nō q act⁹ determinatiōis cadat infra rōnē subiecti ꝑimi qz ipe est ꝑdicatū ꝑime ꝓtingētis:vt dictū est supra.ſ̄ oportet necessario q hec sit ꝙditio requisita q volūtas stet sub eo ad hoc vt determinate ipm habeat et p ipm determinate ꝛ scibiliter. i. certitudinaliť alia cōtingētia extrinseca ꝓtineat ꝛ p ꝑimā ꝓplexionē ímediatā ꝓtingētē q̄ nō pōt cognosci determinate virtute alicui⁹ obiecti vel ꝑimi subiecti incōplexi sed soluz ex seipsa cognita tota ꝛ exīte possint alie cōtingētes ſ̄itates certitudinaliť cognosci. ¶ Et sic videť ꝛceptū quo ꝛ sub qua rone de⁹ sit subiectū in theologia ꝓtingētiū. Si em̄ accipiať subiectū ꝓ eo qđ ꝓio occurrit ad noticiā vel sciētiā alicuius sic de⁹ etiā sm rōnē diuinitat̄ est subiectū ī theologia ꝓtingētiū. Sed si accipiať subiectū ꝓ eo qđ ꝓio certitudinaliť ꝛ determiate hz vel ꝓtinet veritates alicui⁹ noticie ꝛ scie. Dico q ꝙtū ad istā cōditionē deficit essentia diuīa vel rō diuinitat̄ a rone subiecti absolute ꝛ ꝑcise sumpta/ſ̄ opz cōcurrere volūtatē stantē sub actu suo determiatiuo: qz sic habet vel ꝓtinet determiate istas ſ̄itates vŕ saltē opz expectare vsq ad tertiū signū i quo essentia etiā sm ꝓriā rōnē diuinitat̄ illa ꝺeťmiatiōe facta p volūtatē in ſcdo signo determinate repſitat eā ꝛ cōtinet ieē ītelligibili ꝛ p istā vŕ mediāte ipa extrīsecas ſ̄itates ꝓtingētes quocūq triū modox videť ꝓbabiliť posse dici sic ꝑ dico q de⁹ sm ꝓriā rōnē

Ad rōes ꝑceden. opi. huiť contra.

diuinitat̄ est subiectū ī theologia. ¶ Ad rones ꝺ rie opinionis ¶ Ad pmā ꝺz q hz de⁹ sit subiectū illi⁹ ꝓtis metha. sm rōnē diuinitat̄ pōt tm̄ eē subiectū theologie sm eādē rōnē. Mī dicis ꝑ ſ̄ haberi ābo ī eos luīe dico q nō sequiť. dicim⁹.n.q de⁹ est subiectū fidei ꝛ btē visionis ꝛ tm̄ sm multos nō pōt act⁹ eox haberi ī eos luīe ꝑ nec ī ꝓsito ꝑter naturā diuersaz ipsarū noticiarū ī seipsis. Tu dicis ꝑ nō ē corrīdētia obiectox ꝛ luminū dicerek q nō talē qualē tu imaginar̄. nō.n.ē talť ꝓprtio q si obiectū est idē q lumē sit idē/sicut nec ī fide nec ī visiōe:sicut etiā nō opz q si obiectū est idē q hīt⁹ vel noticia sit eadē:ſ̄ ē talť ꝓprtio ꝛ corrīdētia q obietū idē ītelligibile ē p quēlibet hītū vel noticiā cita ipsaz ī luīe corrīdēte hītui illi ꝛ hō sufficit. Ꝓ ēt illa rōvŕ eē ꝺ alias ꝙsequētes:qz tūc metaphisica eēt sciā ī finita ꝛ extēderet se ad oīa distincte ꝛ pfecte. ¶ Ad sm dico q qñ obiectū se extendit ad oīa nō opz q scia ꝓtet hoc se extēdat ad oīa ī quolibet ītellectu hńte sciaz ꝛ illo obiecto ſ̄ solū ī illo ītellectu q̄ adeq̄t tali obiecto in ītellectuitate tale ita q tm̄ ꝛ ita ꝓfecte ꝑt ītelligere q̄tū obiectū ē intelligibile ab ītellectu quocūq qualiscūq solus ītellectus diuin⁹. Iz em̄ scia q̄tū est ex pte obiecti possit se extēdere ad oīa/tm̄ ex pte subiecti ī quo ē ꝛ recipiť restrictionē ꝛ determinationē nec opz q quicūq scies oīa sciat:sed vn⁹ pōt scire de eodē plura ali⁹ pauciora sicut ex eodē ꝑncipio vn⁹ scit elicere plures ꝛclusiones ꝛ ali⁹ pauciores. Obiectū.n. pōt excedere sciētiā sicut causa eꝺuca ei⁹. Hō tm̄ scia pōt excedere obiectū. qz mēsurat et ꝺeterminat ex ipso. Aliter ꝺicēdū est q si rō est bona p eā sequit q ens nō pōt eē subiectū in metaphisica sicut patet Et ī ꝺico q nō ops actualiť cognosci oīa nāliť ad qđ se extēdit tale obiectum nisi ab intellectu infinito qui adequať obiecto ꝛ quē nichil pōt latere. Dico tm̄ q etiā ab ītellectu creato pōt cognosci oīa supernaturaliter. Ult̄ credo q intellect⁹ creatus pōt etiā actualiter ꝛ distincte ītelligere sicut de⁹ quēad modū ꝛ ī sm deū nō obstāte q sit infinit⁹:nō tm̄ ita pfecte ꝛ clare nec etiā nāliť sicut de⁹. ¶ Ad tertiū dico q rō diuinitat̄ ē rō ꝙueniēter accepta sm exigētiā finis in theologia. Dato etiā q finis theologie sit amor caritatiu⁹. de⁹.n.ꝑ ꝓriā rōnē diuinitatis. Ꝓꝛio est ꝺiligibilis ꝛ amabiľ nō solū nāliť sed etiā caritatiue. Tu ꝺicis q nō ſ̄ p rōnē bonitatis sue:ꝺico q rō bonitat̄ ī deo ꝙtū ad illud qđ ꝺicit ꝓsituū extra ītellectū si aliqđ tale ꝺicat nō ꝺistinguiť a rone diuinitat̄ ſ̄ vel sunt penitꝰ idē ꝛ realiť ꝛ formalr vel solū rō bonitat̄ ꝺz ab illa sm intellectū ꝛ rōnē tm̄ vel sm negationē aliqua q̄ duo non pōt eē rones obiectiue ꝑmarie alicui⁹ hītus vŕ act⁹ ꝓsituť. ¶ Ad quartū ꝓs ex ꝺictis ꝺico em̄ q ob iectū vel rō obiecti nū ꝙ excedit hītū vel noticiā q̄ est de obiecto sm rōnē obiecti quin possit aliquo⁹ attīgi ab hītu illo ī luīe sibi corrīdēte ſ̄ nō opz q adeq̄te ꝛ pfecte sic ꝺictū ē ꝛ. Cū ꝺicis de visu q nichil ē visibile ad qđ nō extēdat sevis⁹ ī luīe ꝓrio. ꝺico q istū ē ꝛ te sic ꝛ me. Tu.n. ponis mīta ītelligi ꝛ de deo ꝛ nō ī luīe ꝓrio nāli ipsi⁹ ītellect⁹ ita q ad ipaz nō sufficit lumē nāle. ¶ Dico igiť q ꝑ ipse ctionē ꝛ artationē vis⁹ ꝑuēit q nihil possit videre ad qđ ꝙtū est ex parte sui non sufficiat lumē visus naturale. Non sic est autē de intellectu:quia potentia illimitata ad omnia entia et potest in multa ad

que tamen non potest attingere naturaliter nec p̄fecte etiam potest ipsa attingere ꝗ̄tum sunt attingibilia ita ꝙ obiecta ꝛ excedunt potentiam ꝛ excedunt omne lumē sibi possibile infundi in cognoscibilitate. Nota etiam ꝙ posset dici nullum aliud lumen de necessitate requiri nisi lumen naturale ex p̄te cognoscibilitatis ꝛ hec de secundo articulo.

Theolo. an de oīb⁹ p attributionē ad deū ꝛc.

¶ Quantum ad tertium articulū. Utrum sc̄z theologia sit de omnibus per attributionē ad ipsum deum sub ratione diuinitatis vel ꝙ ratione diuinitatis. Dicit ꝙ triplex est theologia in genere. Una est dei: alia est beatorū/ꝛ alia viatorum. ¶ De prima videret aliquis ꝙ ipsa non est de omnibus scibilibus per rationē diuinitatis/ vel essentie diuine quia multe sunt veritates scibiles que continētur. Primo in quidditatibus creatis etiam per impossibile si essentia diuina nō esset. Si enim non esset deus adhuc triangulo conueniret habere tres ꝛ homini risibilitas: sed illud quod primo non continet aliquam veritatē non potest esse intellectui ratio cognoscēdi eam vt videt. Cum igitur ratio diuinitatis non contineat primo tales veritates sed magis proprie quidditates rerū non videtur ꝙ possint esse omnia scita a deo per rationē diuinitatis: sed aliqua sciuntur a deo de rebus per proprias quidditates ꝛ rationes ipsarum.

De theolo. dei. 1. opi.

P̄ceden opi.

¶ Sed istud non potest esse verū primo quia si intellectus diuinus moueretur aliud ad aliquā noticiam ab aliquo extrinseco a sua essentia puta a quidditatibus creatorū necessario depēderet in sua intellectione ab aliquo extrinseco/ꝛ non esset simpliciter primū independēs: quia suum intelligere est sua essentia ꝛ per consequens nō esset deus: immo vilesceret suus intellectus. Si enim per suam essentiam non intelligit veritatē aliquam de linea: tunc necessario post intellectionē essentie sue expectat motū linee ad hoc vt cognoscat illam veritatē/ꝛ sic est in potētia passiua ad intellectionem suam recipiendam ex linea/ quod est impossibile: immo necessario sequeretur ꝙ essent in eo plures intellectiones realiter distincte vna essentie sue ad quam nihil facit linea: ꝛ alia ad cuius veritatis geometrice de linea ad quā nichil faceret essentia. ¶ Item oīs potētie actuabilis vl perfectibilis a diuersis obiectis ꝑtute propria eorum primū obiectum non est aliquod eoꝝ sed commune eis vt dictum est supra: sed ꝑ predictam potētiam quelibet res virtute propria potest causare noticiam alicuius veritatis de seipsa in intellectu diuino sicut linea aliquā veritatem geometricam: ita ꝙ est actuabilis ꝛ perfectibilis per diuersa obiecta virtute propria ipsorum: ergo obiectū primū diuini intellectus nō est essentia sua sed aliquid cōmune sibi ꝛ alijs hoc est falsum sicut probabitur infra ꝗ ꝛc. Nec valet si dicas ꝙ immo essentia est primum obiectum/ quia omnia alia attribuuntur essentie sue ita enim omnia accidētia attribuuntur substantie ꝛ tñ non oportet ꝙ substantia sit primū obiectum adequatum intellectus nec hoc poneretur.

¶ Item si essentia diuina esset primū obiectum diuini intellectus sicut supponitur planū est ꝙ nō cōmunitate predicationis sed ꝑ virtutē continētie aliorum sed si quelibet quidditas moueret diuinaz intellectualē diuinum intellectū iam non esset primū ꝑ virtutē continēdi ꝗ ꝛc. ¶ Item sequeretur ꝙ intellectio aliqua noua esset in deo cū esse quidditas rei tante nō sit in effectu sed ꝛ in re ab eterno sed de nouo impossibile est ꝙ ab eterno moueat ad aliquā veram intellectionē realem: ergo de nouo diuinus intellectus mouetur ab ipsa ꝛ ita mutatur ꝛ est ens in potētia: ꝛ per consequēs non est actus purus nec deus ꝛ intellectiones multe eius sunt. Dicēdum est ergo ꝙ theologia dei est de oībus scibilibus p rationē diuinitatis eo modo quo dictū est supra. Assignando rationē obiecti theologie: quia obiectū primū theologie sue facit oīa alia actu cognita in intellectu suo: ita ꝙ in primo signo ꝑ rationē ꝛ modum intelligēdi nostrū facit noticiā de seipso. Jn scdo noticiā omnium quidditatū creatarū quas continet virtualiter. Jn tertio vero noticiam omniū veritatū in illis quidditatibus determinate ꝛ scibiliter contētarū non autē ipse quidditates faciunt apud intellectū diuinū illam noticiā sicut nec suā ita ꝙ iste ordo noticiarū plurium ꝑ rationē non est sicut creatorum ꝛ sicut creatarū: ꝓ sicut trium effectuū vel quasi effectuum ab eodem principio ꝑ quēdam rationis ordinē procedētiū puta ab essentia diuina ita ꝙ si motio essentie diuine respectu diuini intellectus cessaret in primo signo ꝛ in prima noticia nunq̄ deus posset intelligere q̄dditates creatas nec ꝑfectiones ꝓplexasq̄ ipsis ꝙ ꝑ possibile ē ꝙ ab aliquo extrinseco obiecto moueat.

Mō hec.

¶ Et hoc dictū sit de theologia dei vt cadit sup necessaria. ¶ De ipsa vero vt cadit sup contingētia dicitur sicut in p̄cedēti questione vbi dicebatur quomodo deus est subiectum in ea vel primū obiectū ꝑ rationē diuinitatis. Dico etiā vltra ꝙ deus noticiā solū theologicā hꝫ de oībus ꝛ sua theologia est sibi oīs sciētia ꝙ ipsa sola nō includit aliquā limitationē nec imperfectionē/ ꝛ est in ipso oīs noticia sibi possibilis p rōnē entie sue quōcūq̄ accepte/ sicut supius dicebat. ¶ Nec valet motiuū aliorū ꝫ hoc ꝙ multe veritates nō cōtinent primo ꝛ immediate i essentia diceret ꝙ hoc non requirit ad noticiā diuinā theologicā de ipsis: sed sufficit ꝙ mediātib⁹ quidditatib⁹ creatis ꝓtineat illas sc̄z hoc bū requireret ad noticias ꝓprias ꝛ distinctas taliū veritatū in primo: vel forte posset dici ꝙ ista meditatio quidditatū int essentiā diuinā ꝛ veritates vel passiones eorū nō est in rōne cause sc̄z immediate i rōne cause de⁹ ꝓtinet tales ꝑtates multe veritates q̄ ipse quidditates. ¶ Aliter dr melius ꝙ diuina essentia primo ꝓtinet tales ꝑtates sicut ꝑma cā ꝓtinēs etiā ꝑtates quas sequunt passiones de q̄bus sunt. Cū dicis ꝙ nō qz si p impossibile deus nō eēt adhuc iste quidditates ꝓtinerēt eas dico ꝙ ita arguā ꝫ te si tales nō eēnt i re ꝛ i effectu adhuc de⁹ ꝓtineret ꝛ ꝓtinebat ab eterno qñ nō erāt. Pro te ponis incōpossibilia. Si.n. de⁹ nō eēt q̄dditates ille nō eēnt: ꝛ p oīs nichil ꝓtinerēt: ꝗ ꝑ te nō cōtinerēt: qz de⁹ nō eēt nec ipse eēnt ꝛ ita nichil valet Mō ꝙ si de⁹ nō eēt quidditates creaturaꝝ nō eēnt nec inesse reali nec inesse intelligibili qz q̄dditates creaturarū primo hñt eē intelligibile p diuinā intellectionē sicut dicek infra: ꝛ p oīs nō ꝓtinerēt tales ꝑtates nec inesse intelligibili nec inesse reali.

De theologia dei vt cadit sup ꝓtingētia.

¶ De theologia ītellectu beatoꝝ dico ꝙ cū ꝙ eūdē actū cognoscat eēnia diuina ꝛ q̄d nāli repūtat ꝑ rōnē essentie ꝙ ipsa est de oīb⁹ quidditatib⁹ ꝛ cōplexionib⁹ necessarijs p rationē essentie diuine sue sit finita sue infinita. Nō em̄ posse videre ex quo ē actꝰ idē cognitiuꝰ eēnie ꝛ aliorꝝ ipsaꝝ quo possit videri diuina essentia vl cognosci euidēter ꝛ clare. non autē omnia que naturaliter ꝛ necessario representat cuiusmodi sunt oēs quidditates simplicium terminorū/ꝛ per consequens oēs quiddita tes vel cōplexiones necessarie ipsorū vacuo ꝙ ista sint infinita: non em̄ est maius cognoscere infinita ex tēsiue q̄ infinitū intēsiue. Si autē ponerēt alius actus ꝛ alius actus cognoscēdi essentiā ꝛ alia p ipsam (quod tñ nō credo esse verū) tūc deus posset influere ad primū non influendo ad secūdū.

De theologia viatorum an sit de oīb⁹ ꝛc.

¶ Hec valet qđ dicunt aliqui ꝙ essentia diuina est obiectū intellectus beatorū nō naturale sed voluntariū ꝛ ideo nō oportet ꝙ oīa representet ꝛ ꝙ oīa cognoscant p essentiā: qz licet deus sit obiectum volūtarium ꝗ̄tum ad influendū ad actū ipsum ita ꝙ si vult videtur ꝛ si nō vult nō videtur non tñ est obiectus voluntarius ꝗ̄tum ad hoc ꝙ actu posito in esse non videant omnia que essentia diuina representat necessario ꝛ necessitate naturali/ quia sicut dicit idem actus est respectu essentie diuine ꝛ altoriꝰ p ipsam ꝛ ideo sicut ad eundē actū non potest simul influere ꝛ nō influere ita nec hoc potest. Cū dico ꝙ theologia beatorū non est oīs noticia eorum sed habēt aliā noticiam ꝛ sciētiam rerū in proprio genere qz nō repugnat eos moueri ad actum ab obiectis extrinsecis siue p seipsa siue p representatiua ipsorum ꝛ nō solum habēt noticiā vel scientiā rerū naturaliū ꝛ in vno sed etiā vespertinā ꝛ in proprio genere. Unde nō solum habēt scientiā de linea p essentiam diuinā: sed etiam p ipsaꝫ lineam ꝛ sic de alijs obiectis. Unde patet ꝙ distinctio huius doctoris ꝙ theologia beatorū potest cōsiderari in se ꝛ sic de oībus vel vt habita ab intellectu tali puta creato ꝛ finito ꝛ sic potest haberi de oībus etiā p rationē essentie diuine ꝛ de facto limitationē non habet nisi ex voluntate diuina ostendēte illa q̄ placēt sibi in essentia sua ꝛ ideo loquēdo de facto est de tot quot vult de⁹ ostendere nō est ad propositū quocūq̄ esse modo capiat siue in se siue in tali intellectu siue de possibili siue de facto dico ꝙ est de oībus supradictis.

De theologia viatorum an sit de oīb⁹ ꝛc.

¶ De theologia eorū respectu cōtingētiū dico ꝙ nō oportet dicere ꝙ sit de omnibus p rationē diuinitatis vel ignorant vel nesciunt multa cōtingētia de quibus fiunt ꝛ possunt eis fieri revelationes immo ꝙ nulla cōplexionē contingētem cognoscunt p rationē diuitatis cognoscēdo verbū vel in verbo: quia qua ratione viderēt vnā ꝛ oēs alias/ ꝛ eodē actu: qz essentia diuina pro illo tertio signo ꝑ quo est representatiua cōtingētium nō verificat eos sed pro primo tm̄: ꝛ ideo nō cognoscūt aliquas cōplexiones cōtingētes p eā actu suo beatifico: sed si p eā pro illo tertio signo cognoscūt aliqua hoc ē p actꝰ alios ꝛ varios ꝛ multitudinē contingētiuꝫ.

¶ De theologia vero viatorū q̄ est theologia nostra revelata vel ex revelatis p̄decēs dicit ꝙ ipsa nō est de oībus ꝫ hꝫ tm̄ ꝑ diuinaz revelationē ꝛ voluntatē ipsius dei revelātis. Uñ ipsa est solū de his q̄ ꝑ sacra scriptura revelant ꝛ de his q̄ ꝑ elici ex ipsis illatiōe necessaria ꝛ euidēti qz sicut dr apoca. vlt. Si quis apposuerit adhuc apponet et de⁹ plagas q̄ sunt in libro isto. ¶ Scdo dr ꝙ nec ipsa ꝑ esse de oīb⁹. Tū ꝑter defectū intellect⁹ nostri ꝑ statu isto nō potētis intelligere quidditates oīm terminoꝝ. Et reuelatio autē de cōi lege ꝛ cui intuit theologia nra non est nisi de his quoꝝ terminos possumꝰ naturaliter cōcipere ita ꝙ reuelatio ista tm̄ est de veritate complexionū nō de cōceptib⁹ terminoꝝ. Et tñ aliquo⁹ de oīb⁹ etiā alijs a deo fm̄ quādā rōnē generalē ꝙ oīa sunt a deo ꝑducta vel ꝑducibilia: nō autē fm̄ rōnes speciales: vt dictū est quare ꝛc. Tū vt dicūt ꝑter defectū theologie nre qz non pōt stare cū cognitiōe euidēti de eisdē cognoscibilib⁹ ꝑter sui imperfectionē ꝛ ineuidētiā. Sed ista ratio est supius soluta nec cōcludit sicut dictū est supra. Et dico ꝙ theologia reuelata pōt stare de notis naturaliter nobis puta ꝙ de⁹ est vn⁹ vel oēs vel hmōi. Si tñ ista pōt rōne nāli demōstrari nec ista rō ipedit i aliquo. Tūc.n. theolog⁹ vl fidel nullo⁹ deberet addiscere demōstratiōes istoꝝ: qz ꝑderet fidē: ꝛ p ꝑs meritū fidei ī credēdo qđ ē absurdū. Sic ꝗ ꝑs quo theologia ē de oīb⁹ ꝛ quo nō. ꝛ hec de tertio ar. ꝑncipali.

Mō hec.

Ad rōes principales q̄stionis.

¶ Ad primam rationē q̄stionis dico ꝙ specialis sciē dē eē ratio obiectiua spālis suoꝰ qūcūq; hoc itelligat ꝫ posset habere i metaphisica. Tu dicis ꝙ ratio diuinitatis nō est rō spālis: dico ꝙ imo spālissima ꝛ ꝫctissima fm̄ ꝫctū opponit vniuersali ꝛ absoluto fm̄ ꝑdicationē ꝛ hoc sufficit: nō tñ est ꝫcta ad noticiā sicut alie rōnes posteriores nec oportet immo impossibile est hoc sicut superius est ꝓbatū. ¶ Ad secūdū dico ꝙ ratio diuinitatis est ratio nobilissimi finis dicit fundamētū ꝛ respectus rationis dei ad effectū: ꝛ isto modo finis est causa ꝛ de ipso est nobilissima: dicit ꝙ nō sed ratio diuinitatis ia dictus est ad supra ꝙ eadē est ratio diuinitatis ꝛ bonitatis ꝗ̄tū ad illud ꝙ dicit positiuū extra intellectū.

¶ Ad tertiū dico ꝙ nō oēs pfectiones vel ꝓprietates in obiecto denominat scientiā, sicut pfectio lapidis q̄ est lapidetas vel ꝓprietas ei⁹ que est duricia nō denominat scientiā de lapide. Modo em̄ est scientia lapidea vel dura vel corporea sicut patet. Jta dico in ꝓposito ꝙ ꝗ̄tūcūq; sciētia sit de infinito ꝛ sub ratione infinita ꝗ̄tum ad illud qđ dicit positiuum cuius est ratio deitatis nō oportet ꝙ sit vl dicat infinita formaliter ꝛ subiectiue. Hoc em̄ sibi repugnat aliūde ꝛ ex seipsa ꝛ ex subiecto saltē fm̄ illos qui ponūt ꝙ nō posset esse creatura actu infinita intēsiue in propria pfectione sui generis. Et dato ꝙ posset esse nō est tñ necessariū ꝙ sit. ¶ Ad quartū dico ꝙ deus est subiectū scientie sue ꝛ sciētie create sub eadē ratione infinita intrinsece q̄ est ratio dei infinitatis nō obstante proportione ꝛ correspondētia obiecti ad scientiā vel noticia que nō est semp fm̄ equalitatem pfectionis ꝛ gradus in natura sed est talis proportio qualis sufficit sc̄z ꝙ hoc possit esse eius noticia ꝛ istud cognitus per illud et hoc stat cū predictis. Ad cōfirmationē de Hugone pro operibus restaurationis. Et Cassiodorus pro christo capite ꝛ consimules dicēdum ꝙ non loquunt ꝙ theologia sit de istis tanq̄ de obiecto formali ꝛ primo sed tanq̄ de materia ꝑsiderata i sciētia fm̄ attributiones ad formale obiectū eo modo quo dictum est supra in corpore questionis.

¶ Questio Quinta Prologalis introductiua in Primū sententiarum.

Quinto ꝙ obtruz theologia sit scientia. ¶ Videtur ꝙ sic. primo sicut se habet lumē naturale ad naturalia: ita lumē supernaturale fidei vt videtur ad supernaturalia: sed ī lumine naturali potest haberi ⁊ habetur scientia de naturalibus: ergo ⁊ in lumine fidei de supernaturalibus: hec non est nisi theologia: ergo ⁊c.

¶ Secundo sic. Theologia cum sit habitus cognitiuus aut est fides aut opinio aut prudētia aut ars aut sapientia aut intellectus aut scientia non est fides: quia secundum Augusti. 14. de trinita te primo. Fide pollent plurimi fideles qui non pollent hac scientia/nec opinio quia certa est: nec prudentia patet: nec ars quia nec est principaliter circa factibilia nec circa agibilia/nec intellectus vt patet ergo vel sapiētia vel scientia: si scientia habeo propositum: si sapientia etiam habeo propositum quia sapientia scientia quedaz est sed non quecuncz sed de altissimis causis ⁊ illa est metaphisica secunduz Aristotelem: ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Nō minus est scientia illa noticia que innititur auctoritati illius de quo constat: quia non potest falli nec fallere q̄ illa q̄ innititur humano experimēto fallaci sed theologia innititur auctoritati diuine de quo constat etiam ratione naturali ꝙ non potest fallere nec falli/quia non esset deus: ergo non est minus scientia q̄ aliqua hūanitus adinuēta ꝑ viā sensus mēoz⁊ experiētie. ¶ Quarto sic. Si theologia nō est scia theolog⁹ nō ē sciēs ſz hō ē nimis vilificare theologiā ⁊ theologos/⁊ dicere eos īanū laborare: q̄ ⁊c.

Auguſt. ¶ Contra Augustinus primo retractationū ca. 14. Scientia diuina beatissimum est ⁊ beatitudineꝫ patrie preferre debet: ergo viatores non habēt scientiam de diuinis: ergo theologia non est scientia.

Aplus. ¶ Item apostolus 1. ad corin. 5. vbi dicit ꝙ nunc ambulamus ꝑ fidem nō aſit ꝑ spēm. Et glosa dicit ibi ꝙ nō ambulam⁹ nisi ꝑ fidē. nō q̄ ꝑ sciētiā. ¶ Tertio sic p̄ncipia opinata non possunt facere nisi opinionē/ergo nec credita nisi fidem sed principia theologie sunt credita: quia sunt articuli fidei ergo ⁊c.

¶ In ista questione sic p̄cedā

¶ Primo ponam duas opiniones de ista questione ⁊ arguam cōtra eas. ¶ Scōo ostēdam ⁊ ponaz rationē vere scientie ⁊ conditiones eius ꝙ se/⁊ per accidēs. ¶ Tertio rñdebo ad questionē. ¶ Quarto ad rōnes opinionū. ¶ Quito ad rōnes p̄ncipa.

Theologia an sit scientia. 1. opi. ¶ Circa primum dico ꝙ est vera opinio que ponit theologiam esse scientiam vere subalternā tamē sciētie beatorum procedit eā ex principijs notis in lumine superioris sciētie puta sciētie beatorum sicut dicit cuiusmodi sunt articuli fidei. Et nō ꝓpter hoc debet negari scientia nec ꝑspectiua negaꝫ scientia dato ꝙ procedat ex p̄ncipijs declaratis in geometria/⁊ supponat sua principia a geometria hoc est ēē natura sciētie subalterne. ¶ Et aliq̄ declarāt

Exēpluz hoc ꝑ exemplū de medicina quā habet medicus in expertus docēs eā: talis ēē dicitur sciēs ⁊ habere scientiā que ꝓcedit ex principijs ⁊ propositionib⁹ vniuersalib⁹/quarū non habet euidētiā per ꝓpriaz experientiā sed solū modo credit galieno vel ypocrati sicut exptis: ita ꝙ de suis principijs solum habet fidem ⁊ tñ habet scientiam ⁊ dicitur sciens sic in proposito suo modo.

Rationes doctoris pro hac. 1. opi. ¶ Pro ista opinione arguiſ sic. ¶ Primo scientia subalternata inq̄tum hmōi est vere sciētia alias male distinguerēt ꝑ sciētiā subalternantē in genere sciētie sed sciētia subalternata ēm ꝙ hmōi supponit sua principia ex alia sciētia ⁊ habet tñ fidem de eis: q̄ siſ in theologia.

¶ Scōo sic. Perspectiuus inq̄tum ꝑspectiuꝰ est sciēs: q⁊ ꝑspectiua ēm ꝙ hmōi est sciētia sed aliqs pōt habere ꝑspectiuā ⁊ esse ꝑspectiuus dato ꝙ nō habeat geometriā saltē virtute diuina q⁊ sunt habitus essentialiter distincti. q̄ siſ aliqs pōt habere theologiā vt vere scientiā dato ꝙ nō habeat scientiā beatorū nec euidētiā suoꝝ p̄ncipioꝝ. ¶ Tertio sic. Phūs ⁊ Cōmentator dicit. 6. ethicoꝝ ꝙ sufficit ad rationē sciētie ꝙ principia eius sint nota inductione aliqualiter/nec oportet ꝙ ex euidētia terminorū omnimoda sint accepta/q⁊ alias nulla eēnt principia ī scientijs ꝓpriis vel eriā subalternis vel nō essent alia a principijs aliarū ⁊ sic multe sciētie eēnt vna sciētia/sed non minus sufficit ad rationē vere sciētie vt videt ꝙ principia sint accepta ex assertione multoꝝ fide dignorū ex vita ⁊ miraculis eorū/que sunt signa ita rationabilia de testimonio veritatis eoꝝ sicut sunt aliqua sensibilia naturalia in q̄bus aliqs pōt inducere sicut ptz in theologia: q̄ ⁊c. ¶ Quarto sic. Si theologia nō est sciētia hō est q⁊ principia ei⁹ vel illa de q̄bus tractat nunq̄ ī telligunt nec possunt itelligi euidēter sed solū credunt hoc nō obstat q⁊ hoc est falsum ēm beatū Augustinū. 83. q. 9. vbi dicit ꝙ aliqua primo credunt ⁊ postea intelligunt qualia sunt ea de diuinis reb⁹ que nō pſit intelligi nisi ab his q̄ mūdo sunt corde. qō fit p̄ceptis seruatis q̄ de bene viuēdo acciptunt ergo ⁊c. ¶ Ad hoc est auctoritas Augustini superius allegata ⁊ q̄dā alia ibidē vbi dicit de theologia huic inquit sciētie tribuo q̄ ⁊c. Et aplꝰ. 1. ad corin. 13. distinguit donū sciētie a dono fidei sed hec sciētia nō videt nisi theologia: q̄ ⁊c. ¶ Aliqui etiā volētes vlterius saluare istā subalternationē ⁊ declarare eā dicūt ꝙ aliqua sciētia vel ars pōt alteri subalternari tripliciter. Uno⁰ q̄tū ad subiectū sicut ꝑspectiua geometrie ⁊ musica arismetice. Alio⁰ ex fine sicut frenefactiua equestri vel militari. Tertio modo ex mō cognoscēdi idē diuersimode pfecte et impfecte sicut naualis astronomie. Naualis. n. cognoscit futurā tēpestatē demōstratiōe: q⁊ solū mō ex signis ⁊ frequēter exp⁹ ē: ſz Astronom⁹ cognoscit eā pfecte ⁊ ꝓpter qō q⁊ ꝑ p̄ductionē ⁊ hitudinē syderū adinuicē q̄ est causa illi⁹ tēpestatis. Primo⁰ dicūt theologia vie nō subalternaſ scie beator: q⁊ sunt ꝺ eodē obiecto ⁊ sub eadē rōne nec 2o⁰ q⁊ sūt ad eūdē finē. Tertio modo subalternaſ q⁊ illō idē ꝙ ista cognoscit credendo ⁊ imperfecte illa cognoscit videndo ⁊ perfecte: quare ⁊c.

Auguſt. ¶ Contra istā opinionē arguo sic. primo ex dictis opinātis scientia vera nō stat cū fide de eodē obiecto sicut ipse dicit exꝑſ se in. ij. ij. q. j. sed theologia stat cū fide de eodē ēm omnes: ergo theologia non est vere scientia. Sed dicunt aliqui ad hoc ꝙ scientia vere demōstratiua

Auguſt. Nota. 6 ethi. 3. 1. pced. opi.

que est scientia propter quid euidēs ex principijs per se notis euidenter per resolutionē immediatā in terminos notos via sensus nō stat cū fide ⁊ ista est scientia subalternās vel saltem nunq̄ est subalternata talis autē sciētia non est theologia sicut dictum est: ⁊ ideo stat cum fide et sic intellexit oppinans vt dicunt. ¶ Contra primo quia dictum primum in se est falsum sicut ostensum est supra. talis enim sciētia propter quid bene stat cum fide. Secundo quia non soluit argumētum Cum enī scientia nō possit stare cū fide (sicut dicit doctor) q⁊ scia est euidēs ⁊ fides ineuidēs/videt ꝙ sicut de ratione fidei est ineuidētia ēm eum: ita de ratione vere fidei cuiuscūq̄ sit euidētia: quia ꝙ hoc distinguitur ⁊ repugnā tia ꝙ sicut non est dare fidē que non sit ineuidēs ita nō sit dare veram scientiā que non sit euidēs non solum euidētia illationis: quia ista est inter falsa ⁊ impossibilia de quibus nō potest cēve re sciētia sed euidētia p̄ncipioꝝ ⁊ rei vel obiecti Vel igit theologia nō est vere sciētia ⁊ sic nec subalternans nec subalterna quod est contra positionē vel non stat cum fide quod est manifeste falsum ¶ Secundo sic subalternās ⁊ subalternata nunq̄ sunt de eisdē veritatibus. Primo hoc patet inducēdo in oīibus ī illo tertio modo subalternatiōis quē ponūt alij ex modo cognoscēdi: quia naturalis nō est de eisdē veritatib⁹. Primo cū astrologia: ſz aliquas priores veritates habet astronomia veritatib⁹ naturalis: q⁊ p̄clusiones subalternātis sunt principia subalternati sed theologia nostra ⁊ beatoꝝ sunt de eisdem veritatib⁹ eque primo licet nō eque pfecte/nec repugnat hoc quia sunt de eodem subiecto primo ⁊ sub eadē ratione. Hec ēm minor confirmaſ quia primi cōceptus de deo fōmabiles noti sunt tam nobis q̄ beatis: et ideo ytraq̄ est de his que de deo primo possunt scire quecunq̄ sint illa quod nunq̄ reperitur in subalternante ⁊ subalterna. Patet iuducēdo sicut dictum est supra: licet enim non sit de tot de quot est illa: sed istud nō obstat nec facit subalternationē. Tunc enim scientia scientis quatuor conclusiones geometricas subalternaretur sciētie alicuius qui sciret decē quod nichil est dictum: quare ⁊c. ¶ Tertio sic habēs scientiam subalternatam potest simul habere vel acquirere scientiam subalternam vel econuerso/ quia habēs sciētiam subalternatam potest simul cognoscere sua principia euidēter ⁊ propter quid sed habēs theologiam nostram de qua intēdunt non potest simul habere scientiam beatoꝝ saltē ēm eos q̄ ⁊c. Adhuc probatur per eos/ quia ista scientia stat cū fide visio non stat: q̄ ⁊c. Patet etiam quia cognitō nostra vie est enigmatica: visio autē clara: ergo nō stant simul saltem ēm eos. ¶ Quarto sic. Illa p̄ncipia non possunt esse euidētia in habēte ipsam nec per resolutionē in terminos statim notos ꝑ sensuz nec per inductionē requisitam ad sciētiam ⁊ necessariam: nec per scientiam superiorez ita ꝙ in nullo depēdet a scientia superiori in habēte/nec sicut ab obiecto vel principio: nec sicut a potētia vel habitu vel specie vel medio sicut est de theologia nostra respectu theologie beatorum: quia illa non potest haberi cum ista ēm eos. Unde dicere ꝙ theologia ꝑpter hoc est scientia simile est ac si diceretur aliquis scire geometriam: quia credit ꝙ aliquis ali⁹ sciat eam vel per aliquem modum alium inq̄tum illius

Alia opinio qualiter theolo. ē scia. Mō hec. Iſaie. 7. Auguſt.

qui tamen pollent fide ꝛc. Sed in lumine fidei nō
potest haberi scientia: quia et ita pollerent fideles
quod est contra Augustinum. ergo in aliquo lumi-
August. ne supiori. Scdo ꝙ illud Augustini homelia ꝓia
super Joan. ꝛ super illud Joan. ꝓmo. ꝛ vita erat
lux hominū Joannes inquit de illis montib⁹ erat
de quib⁹ scriptū est. Suscipiāt montes pacē popu
lo ꝛ colles iusticiā. ꝑ pacē intelligit sapientiā/
qua maiores illuminank: ꝙ iusticiā fidē qua mino-
res illustank. igit maiores ꝑter fidē habēt sapien-
tiā vel scientiā qua illuminank puta doctores ꝛ su
Idem. periores. Sō probāt etiā per illud Augustini cō-
tra epistolā fundamēti. Ego catholicā fidē profi-
teor ꝛ ꝙ illā me ad ꝓfectionē vel scientiā puentre ꝑ
sumo/nō iā hominib⁹ sed deo intrinsecus mētē no
Richar. strā illumināte atq; firmāte. Scdo ꝙ Richardum
ꝓmo de trinitate. Erit itaq; intētionis nr̄e i hoc
opere nō solū modo ꝓbabiles. vey etiā necessarias
adducere rōnes ꝛc. Et ꝙ Anselmū de incarnatiōe
verbi. Auctoritas ista est ca. viij. Si quis legere di
gnabit duo parua opuscula meo mologio q̄ ad hoc
facta sunt: vt ꝙ fide tenemus de diuina natura ꝛ ꝙ
Alie ra- sonis ꝑter incarnationē necessarijs rōnib⁹ ꝛ aucto
tiões pro ritatib⁹ sacre scripture ꝓbari possunt. ¶ Ad hoc
i.opi. adducunk alie rationes. ꝓma est ista. s. ꝙ theolo
gia est vel potest esse sciētia: qz illud scimus eē pos
sibile ad qd̄ scimus nullū sequi impossibile: sed ad ar
ticulū fidei quēlibet scimus vel scirē possumus nō
sequi aliqd̄ impossibile. ḡ ꝛc. ꝓbak minor: qz sil-
logismus ꝙ quē ꝓbak sequi impossibile aut peccat
in materia aut in forma aut i vtrobiq;. Si in mate
ria aliqua ꝓpositionū est falsa/aut igit est imedia-
ta/ꝛ sic ex terminis apparet falsa ꝛ possumus stati
cognoscere ipsam esse falsam. ꝓmū nāq; falsum
possumus statī cognoscere/qz alias naturaliter er-
raret intellect⁹. Aut est falsa cōclusa ꝛ mediata et
hoc ꝙ sillogismū peccantē in materia vel in forma
Si in materia tūc aliqua ꝓpositionū est falsa sicut
ꝓius/ꝛ est falsum imediatū vel cōclusum ꝛ media
tū sicut ꝓius ꝛc. ꝛ erit ꝓcessus in infinitū vel de-
noiaret ad aliquē ꝓmo falsam q̄ statī apparet fal
sa. Si autē argumētū vel ratio peccet in forma po
test aliquis assignare fallaciā �considerātē artē elenchozum
Aristotelis ꝛ videre ꝙ nō ꝓcludit. ꝓtest igit ali
quis scire nullū credibile esse impossibile: ḡ aliqua es
se possibilia sed in ꝓpetuis nō differūt esse ꝛ posse:
ḡ ꝛ artículos que sunt de necessarijs credibilibus.
¶ Itē in lumine supradicto pōt cognoscere termi
nos cuiuscūq; ꝓplexi necessarij/imo qd̄ plus est i
lumine naturali sicut deductū est superi⁹ in secūda
questione/licet nō ꝯsiderātos. ḡ ꝛ cōplexiones eorū
ꝛ mediatas ꝛ imediatas. ḡ habere scientiā ꝯre ꝛc.
ꝛ hec est scōa opinio de lumine. Dicūt etiā ꝙ ꝓce-
dictū lumē nō infundere in baptismo ꝓ post lōguā
studij exercitationē supposita fide ꝛ disponētibus
se ad lumē ꝓdictum suscipiendū ꝛ habendum.

ꝓ opinio nē Henri ci pcedē. ¶ Contra oppinātē Henricū ꝙ ipe in sum
ma sua loquēs d ista materia di
cit ꝙ ad intelligendū. s. credita nullū lumē speciale
requirit aliud a fide: ꝛ ꝙ ꝑ ipis multo min⁹ requirit
lumē speciale ad intelligēdū sēsus litteralē scriptu
re ꝛ cōclusiones theologicas ex illo veducere/ꝛita
nō requirit tale lumē in quo habeat sciētia theolo
gie stans cū fide. ¶ Lōtra istā opinionē arguunt
aliqui ꝓmo sic ꝙ nō sit dare tale lumē: qz impossi-
bile est nos habere nobilissimos habit⁹ qui nos la
teant sed nullus scit vel experit in seipso tale lumē
¶ Scdo qz tale lumē nec est gratia gratū faciens:
qz multi hñt theologiā qui sunt peccatores ꝛ sunt
perfectiores ꝯ multi iusti/ Nec est gr̄a gratis da-
ta q̄ sit de specialib⁹ donis spiritussancti de quib⁹
dicit. i. ad cozin. 12. Alij ꝙ spiritū dak sermo sapiē I. ad Co-
tie ꝛc. qz ista nō dātur ad ꝓfectionē hominis ī terio rin. 12.
rē: sed etiā ad ecclesie edificationē ꝛ vtilitatē: quia
vnicuiq; datur manifestatio spiritus ad vtilitates
ꝛc. Sed ꝙ istud lumen nō possunt alios docere con
scientiā suā etiā sm eos nec ē etiā de illis. Isaie. 11. Isaie. 11.
Requiescet sup eū ꝛc. qz ista nō stant nisi cū gratia
ergo est nichil. Tertio qz de⁹ ꝓpidet sufficiēter in
baptismo de oībus necessarijs ad scientiā fidei: vt
videf sicut ꝛ de fide ꝓpidet sed de isto lumine non
ꝓpidet in baptismo etiā sm eū: ḡ nō est ipsam da-
re. ¶ Secūdo principaliter arguūt ꝙ impossibile
est theologiā esse scientiā verā in tali lumine. Tuz
qz vnusquisq; fidelis ꝯtumcūq; fidelis ꝛ ꝓfectus
plus assentit mere theologicis ꝓpter auctoritatem
dicētis ꝯ ꝓpter aliquā ratioēvel deductionē: ergo
de ipsis nō habet scientiā. Tum qz tale lumē ꝛ sciē
tia in ipso necessario excluderet fidē ꝓpter sui eui
dentiā. ¶ Tertio qz nullus potest scientifice doce
re theologica. ḡ nullus habet de eis scientiā: qz si-
gnū scientis est posse docere. ¶ Quarto qz ita sunt
incōpossibilia duo cōtradictoria sicut quatuoz vel
sicut mille/sed scientia ꝛ opinio nō stant simul sm
eos: qz inter se duplicit ꝺdicūt sicut certū/et nō cer
tū euidēs ꝛ nō euidēs. ḡ similit fides ꝛ scia nō sta-
būt: qz ꝺdicūt vera cōtradictione sicut euidēs ꝛ nō
euidēs: sed hic habem⁹ fidē: ḡ nō scientiā. ¶ Quin-
to sic. Fides non euacuak nisi in patria: ḡ simul hic
habebimus fidē ꝛ illā scientiā quā tu ponis in illo
lumine: ḡ pari ratione de aliqua cōclusione geome
trica possumus habere simul scientiā geometrie et
fidē de ipsa siue credulitatē qd̄ est falsum. ¶ Sex-
to sic. Si vnus philosophus habēs scientiā q̄ de⁹
sit cōuertak ꝛ habeat fidē seu accipiat iā non habe
bit scientiā de scibili ꝓius ꝓpter repugnātiam ha
bituum: ḡ similiter si habēs fidē ꝓius accipiat sciē
tiā illā quā dicis de suo credibili iā non habebit fi
dē: ḡ ꝛc. ¶ Iste rationes ꝺ lumē ꝛ istā scientiā ni- ꝺ ꝑceden
chil valēt in se. Et ideo soluo eas ꝛ postea adduco tes rōnes
alias ꝺ ꝓdictā opinionē. ¶ Ad ꝓmū dico ꝙ si ꝺ opi. hēri-
argumentū est bonū sequit ꝙ nullus habet carita ci.
tē: qz oēm hoiem latet caritas sua. Et dico ꝙ istud
nō valet de habitibus infusis sed solū de habitib⁹
naturalibus acquisitis/cuiusmodi nō est tale lumē
¶ Ad secundū dico ꝙ potest dici ꝛ est gratia gra
tis data/ꝛ nō gratū faciens/ꝛ stat sine gratia ꝛ sta
re potest. Tu dicis non datur ad vtilitatem eccle-
sie dico ꝙ imo ꝯtum ex se est non solum ad perfe
ctionem subiecti: vnde et de erotheo dicit beatus
Dionysius secundo capitulo de diuinis nominib⁹ Dionys.
ꝙ quasi passus et effectus didicit diuina. Et dicit
ibi glosa ꝙ hoc fuerit reuelatione diuina/ꝛ erudi
tione ac si experimento dixisset. Unde diceretur ꝙ
multi sancti prophete ꝛ apostoli habuerūt tale lu-
men ꝛ aliqui discipuli quos instruxerunt apostoli.
Si autē sit aliquis doctor modo qui ipsum habeat
licet scientifice docere nō possit nisi discipulus ha
beat tale lumen/ vel diceretur ꝙ non oportet quā-
libet gratiam gratis datam dari pro cōmunitate.
Sicut etiā doctor quicūq; nō potest docere aliquē
de naturalib⁹ ꝛ istis inferioꝛib⁹/nisi habeat lumen
naturale tū multo efficacius ceteris parib⁹ exhoꝛ-
tare ꝛ ꝓsuadere ꝛ monere pōt ꝙ nō hīs tale lumē
saltē hoc pōt adherētes tale lumē. ¶ Ad tertiū di
co ꝙ de⁹ ꝓuidet in baptismo de his q̄ sunt simpli-
citer necessaria ad salutē: tale autē lumē nō est sim-
pliciter necessariū ad salutē: sed fides ꝛ caritas ꝛc.
Ad rōes ꝺ sciaz in ipo luie. ¶ Ad ꝓmū cōtra scientiā in isto lumīe: dico ꝙ illa maior est falsa.
dato esti ꝙ aliqs haberet tale lumē ꝛ scia in ipso nō
adhereret firmius ꝓ scientiaz ꝯ ꝓ fidē: qz nichil est
certius hoī sua fide nō loquēdo de certitudine eui
dētie: iz adhesionis. verū est em̄ ꝙ plus adhereret
habēs fidē ꝛ scientiā: qz plurib⁹ modis sed nō intē
sius ꝓ scientiā ꝯ ꝓ fidē vel pōt dici cōcedēdo ma-
iorē ad minorē ꝙ quicūq; habet illud lumen plus
adheret ꝓ scientiā ꝯ ꝓ fidē: qz adhesio q̄ sequit eui
dētiā in tali lumine maior est ꝯ adhesio sequēs fi-
dē ad testimoniū alteri⁹ nec potes michi ꝓbare op
positū. ¶ Si em̄ aliqui nō plus adherēt ꝯ ꝓ fidem
dico ꝙ nō habēt illud lumē nec scia in eo. ¶ Ad se
cundū dico ꝙ si ad hominē aliquē negantē simulta
nē fidei ꝛ scie argumentū/tū cōcludat sicut etiā de
ducit ꝛ cōfirmat quarta ratio. Tū non ꝺcludit cō-
tra quēcunq; volentē ponere tale lumē/ qz diceret
ꝙ fides ꝛ sciētia stant simul valde bene/sicut victū
est supra. ¶ Ad tertiū dico ꝙ nō potest dicere ha-
bēs talē nisi discipulū dispositū etiā tali luminevt
dictū est supra. ¶ Ad quartū dico ꝙ ꝺcludit ꝓtra
opinantē. Ita. n. est impossibile ꝙ vna ꝺ dictio stet
sicut ꝙ cētum milia. Et dico ꝙ si opinio ꝛ scientia
nō stāt simul ꝓpter illā duplicē ꝺdictionē/nec etiā
fides ꝛ sciētia stabūt ꝓpter illā vnicā. Sed argumē
tū nō est ꝺ eos qui vellēt dicere ꝙ tam oppunio ꝯ
sciētia ꝯ fides de eodē stant simul qd̄ reputo verū
esse. ¶ Ad quintū dicēdum est eodē modo. ¶ Ad
sextū dico ꝙ est ꝓtra opinantē. Unde ꝺcludo ꝓtra
eū ꝙ nō necessario ꝑsupponit tale lumē ipsam fidē
nec ecōuerso: sed vtraq; absolute pōt haberi sine al
tero licet de facto habeak nō habeak nisi cōcomitā
te fide vel ꝑcedēte. ¶ Septima rō solet adduci qz
ois sciens inflectēdo se sup actū suū potest scire se
scire: sed nullus experit nec pōt scire se scire diui-
na/ḡ nō est talis sciētia. Diceret etiā ad hoc ꝙ illi
qui habebāt tale lumē sciebāt se scire ꝛ intelligere
diuina. licet forte possibile sit hoc siue forte ꝙ ali-
quis sciat aliqd ꝛ nesciat se scire nisi habitualiter
sed nō actualiter. Scire em̄ qui est actus respect⁹
ꝛ scire se scire qui est actus reflexus sunt duo act⁹
distincti essentialiter quorum ꝓmus est scire ipse
actus respectus. Qz autē ꝓmus actus sit sine secū
do ꝛ posteriozi nichil inconuentes. Et frequēter pa
tet ꝙ aliquis cōsiderat sciētifice de aliqua ꝯclusio-
ne ꝛ nichil cogitat de seipso an ipse sciat vl nesciat
ita ꝙ actu scit cōclusionē: ꝛ tū actu nō cōsiderat se
scire: potest tū hoc cognoscere nec ego nego istud:
ꝛ dico ꝙ illi potuerūt hoc scire. Si autē aliqui nō
possint hoc scire diceretur ꝙ nō habēt illud lumen
nec actuz sciendi ipso. Et est ista solutio intelligē
da de actu sciendi ꝙ potest scir vel aliter potest di
ci ꝙ non oportet ꝙ scies sciat se scire vel possit sci
re se scire de omni scire sed solum de scire sm habi
tum naturaliter adquisitum de scire autē predicto
non oportet sicut aliquis potest credere sm fidem
et ex fide infusa ꝛ diligere ex caritate infusa: ꝛ ta-
men nunq; potest scire se diligere deum caritatiue
nec credere eum ex fide infusa. Et ista solutio ma-
gis conuenit cum ꝓma.

Alie rōnes ꝙ ꝑcedē. ¶ Circa predictaz igitur opinionē videtur
tamen ꝓmo ꝙ non sit impossibile
tale lumen ponere sicut nec lumē ꝓphetic̄ū quia
nullam video repugnantiam in hoc nec ex pte sub
iecti nec ex parte agētis nec ex parte ipsius effect⁹
nec ex parte status vie qua ambulamus per fides.
¶ Secundo dico ꝙ in tali lumine pōt haberi sciē
tia ꝛ noticia euidēs de credibilibus ꝛ meris theo-
logicis ab aliquo viatoze: quia possunt itelligi ter
mini theologici in tali lumine ꝯtum sufficit ad no
ticiam euidentē ꝛ deductionem scientificam ex ip-
sis complexionibus immediatis formatis de ipsis
citra visionem. Sed hic dicitur vnum bonum du-
bium scilicet ꝙ in tali lumine possunt itelligi com-
plexiones vel propositiones euidenter non cogni
tis terminis aliter ꝯ modo. hoc enim videretur im
possibile: quia impossibile est ꝙ cognoscatur alia
quid ꝛ non cognoscantur omnia intrinseca eius eo
modo quo ꝛ ipsum cognoscitur: quia alias cogno-
sceretur propositum ꝛ non cognosceretur: quia nō
intrinseca. Unde impossibile est cognoscere domū
quin cognoscantur partes eius/sed propositio ma
terialiter cōstituitur ex terminis sicut dicitur quin
to metha. ita ꝙ termini sunt partes intrinsece eius F. metha. 2
ergo impossibile est ꝙ cognoscatur terminis igno
raris vel non cognitis si euidēter. ¶ Item secun
do complexio vel propositio importat habitudinez
quandam vel relationē extremi ad extremum/hoc
dicit complexio vel compositio/sed sm eos relatio
non cognoscitur nisi ꝙ fundamētum cognitum/ ḡ
ista complexio nō pōt cognosci nisi ꝑ terminos co-
gnitos vel terminis cognitis/saltē euidēter sicut ꝛ
complexio cognoscitur: quare ꝛc. Itē ꝯclusio scien
tifice cognoscitur nisi cognitis euidēter ꝓncipijs
vel maiore ꝛ minore/ꝛ illatione sua ex ipsis: ḡ mul
tomnus complexio vel propositio cognoscitur ni
si cognitis terminis: vt videf. Qz autē dicūt ꝙ noti
cia terminoꝝ se habet sicut causa effectiua ad no-
ticiam propositionum. Diceret aliquis ꝙ hoc non
est verū sicut nec termini ad propositionē sed sicut
propositio materialiter constituit ex terminis ita
noticia ꝓpositionis in se cōtinet noticias termino
rū quasi partiales ita ꝙ non se habet sicut efficiēs
ad propositionē: sed sicut materia potius vel quasi
materia seu partes: vel saltē sicut noticie fundamē
torum respectu noticie relationum vel relationis/
ita ꝙ sicut etiam sm eos impossibile est quacunq;
virtute ꝙ cognoscatur relatio/ꝛ ignoretur funda-
mētum. Ita ī proposito diceref quare ꝛc. sed istud
sub dubio relinquatur. ¶ Nota hic de noticia ter- Nō hec.
minoꝝ ꝛ compositionis vel ꝓpositionis seu com
plexionis ꝙ sicut estimo de terminis ꝓpositiōis ha
betur duplex noticia vna de ipsis seoꝛsum ꝛ secun
dus saltē natura ꝯ formetur propositio ꝛ ille noti
cie terminoꝝ possunt dici causa effectiua noticie
cōplexionis vel ꝓpositionis qua cognoscunk nō se-
oꝛsum sed indistincte a ꝓpositiōe ꝛ puto ꝙ sm cursū
naturalē opz ꝑmas noticias terminoꝝ cū ista ma-
nere. Alioq; nō apparet ratio quare nō posset for
mari vel cognosci cōplexio anteq; haberētur sicut
postea si non manerent vel ipsis non manentibus

quicquid possit fieri de hoc ꝑtute diuina/ꝛ ille noticie nō sunt partes huiꝰ tertie que est cōplexionis sed sunt prime ad ipam. Et credo q ꝑtute diuina pōt haberi sine illis nō tñ sequit q intelligat complexio nō intellectis terminis sicut patet vel saltē intelligunt eadē intellectione qua cōplexio vt dictū est. Tertio videt michi hoc q istud lumē nō sufficit ad habendū noticiā euidentes de terminis siue etiā de cōplexionibus theologicis. Et arguo sic. Lumē est in quo vel ab quo videt aliud. Nō. n. est obiectus qō videt saltē in ꝓposito. Nec est illud per qō videt q nō est potētia. Cū ergo nō sit illud quod videt vel intelligit requirit vltra lumē ipsus obiectū sufficienter presens nec presentet obiectū ad hoc vt talis noticia intellectiua/abstractiua habeat: sed hoc nō potest cōuenire subiecto ꝑ seipsus vel in seipso: q talis ꝑsentia ꝑ accidēs se habet ad noticiā abstractiuā sicut dictū est supra. g lumē nō sufficit. Iterū sicut dixi oportet obiectū ꝑsens repzesentatiuo ad talē noticiā/sed lumē nō repzesentat obiectum nec est similitudo obiecti sicut nec lumē intellectus agētis repzesentat obiectū: sed species impzessa vel expzessa ita hic sed ipsi nō concedūt speciem impzessam. Iterū etiā deus nō habet speciem expzessam in fantasmate distincte repsentātem ipm: g tale lumen nō sufficit: q nullo modo per tale lumē nisi ponat aliud habeat sufficiēs presentia obiecti ad noticiā euidentē abstractiuā terminoꝝ nec etiā principioꝝ. ¶ Quarto dico q licet impossibile sit inesse viatori aliquā theologiam euidētem in isto lumine cū aljs requisitis ad ipam q impossibile est q theologia nostra vie quaꝫ hñt cōiter doctozes ꝛ ad quā potest homo deuenire per exercitiū studij adiutus fide possit esse euidēs scientia nec aliquid eiusdē ratiōis cū ipsa. Et in hoc cō tradico sibi: q videt dicere vel velle q idē habitus qui acquisitus est ꝑ studiū adiutū fide q est ineuidēs possit fieri scientia ꝛ habitus euidēs superueniente illo lumine infuso a deo/licet em eadē obiecta possint esse euidētia ꝑ vnā aliā theologiā possibilē in illo lumine nunq̄ tñ idē habit. pōt esse euidēs qui prius fuerat ineuidēs. Et hoc ꝓbabilr vbi ostendet q theologia nostra ne c est necesse potest scientia ꝓprie accipiendo scientiam sicut nec fides potest esse scientia ꝛ sicut opinio nō pōt esse sciētia Hec de primo articulo principali.

diffinitio scie ꝓpter quid ꝛ ꝑ ꝓprie dicte cū declaratiōe ei⁹

¶ Secundus articulus est videre quid est sciētia ꝓpter qd ꝛ ꝓprie dicta sicut capit ab Aristotele in primo posteriorum Dico igit q sciētia formaliter accepta ꝓprie loquēdo de ea ē noticia intellectualis certa ꝛ euidēs alicuius veri necessarij cōplexi euidēter deducti ex aliq̄bus necessarijs prius notis euidēter mediate vel immediate. Per hoc q sciētia dr esse cognitio differt ab omni actu vel habitu voluntatis vel cuiusmodi potētie que nō est cognitiua ꝑ hoc qd dicit intellectualis differt ab omni actu ꝛ quocūq̄ pertinente ad potētias sensitiuas in. qbus nō est ꝓprie sciētia Per hoc q dr certa differt a suspitione ꝛ opinionē que vniuersaliter ꝛ necessario ex gñe suo certitudinē nō habēt sicut sciētia. licet opinioī nō repugnet certitudo. Per hoc q dr euidēs testimonio ꝓprio scz differt a fide vel credulitate que nō potest dici sciētia eo q nō est sic euidēs ꝓprio testimonio: sed innitit testimonio alteri⁹. Per hoc q dr q est veri dr differre ab oīi habitu vel actu erroris q est certe falsus: q scientie nō potest subesse falsum: ita q semp ꝓ formā obiecto. Per hoc q dr necessarij dicit esse a suspicione ꝛ opinione q̄ possunt esse de cōtingētibus ꝓpter qd Aristoteles dicit q de singularib⁹ corruptibilib⁹ nō potest esse sciētia: q tunc cōtingeret qñq̄ scientiā nō esse sciētiam: q cōtingeret ipsam falsificare ꝑ mutationē obiecti cōtingētis ꝛ possibilis aliter se habere ipsa manente ea dē in aīa q̄ prius erat. hoc aūt est impossibile. Per hoc q dr cōplexi differt a simplici intelligētia terminoꝝ q̄ nō pōt dici sciētia nisi virtualiter. Per hoc q dr euidēter deducti distinguit ab ignorātia dispositiōis aggrauat ꝑ palogismū peccātē in forma cuius deductio nō est euidēs: sed peccat fm aliq̄ fallaciā ꝛ ideo nullus paralogismus pōt gñare sciētiam. Per hoc q dr ex aliquibus necessarijs differt ab omni noticia aggrauata ꝑ syllogismum falsigraphū peccantē in materia ꝛ ꝑ syllogismus dyaleticū vel ꝓbabilē quoꝝ prius ꝓcedit ex falsis ꝛ secūdus ex ꝓbabilibus non necessarijs ꝓpositionib⁹ ꝛ si forte aliq̄n necessarijs non tñ euidenter necessarijs. Per hoc q dr prius notis euidēter differt ab intellectu q est principioꝝ immediatoꝝ q̄ sunt primo nota in genere ꝓplexoꝝ que dr intellectus fm Aristotelē primo posterioꝝ q principiorū est intellectus sciētia vero conclusionū: vt dicit ibidē. Intellectus em̄ est habēttium euidētiā ex terminis simplicib⁹ nō ex veris prioꝛib⁹: q circa simplices terminos vel intelligētiā simplicē ipsoꝝ nō est veritas vl falsitas sicut dicit tertio de aīa ꝛ. 6. metha. Et intellige q nō requirit ad verā scientiā q ista sint prius nota tēpoze vel duratione sed sufficit q prius natura sicut ponit Aristoteles. 5. metaphi. q principia vel maioꝛ ꝛ minoꝛ sunt prioꝛes natura ipsa cōclusione. Per hoc q dicit mediate vel immediate datur intelligi q nō solū noticia cōclusionis generata ex principijs imediatis est sciētia: vtrū etiā illa que est ex principijs mediatis que possunt ꝑ alia mediata demōstrari sicut ptz de ꝓncipijs sciarū subalternarū. ¶ Ista sūt ꝑ se ad sciētiam ptinētia prout sciētia non extēditur large ad fidē eo modo quo dicit Auguste. 15. de trin. c. ab sit inquit: vt sciētie nos negemus q̄ testimonio aliorū didicimus. Accipiēdo etiā ꝓprie scientiā nō vt distinguit cōtra sapientiā ab eodē Augustino. 12. de trinitate q ad sapiētiam ptinet eternarū rerum cognitio ab sciētia vero hūanarū rerū. Sed accipiēdo sciētiā ꝛ sciētie prout accipit philosophus primo posteriorū vbi dicit q sciētie opinamur vnumquodq̄ simpliciter ꝛ nō solito modo quod est fm accidēs cum causam arbitramur cognoscere ꝓpter quam res est ꝛ quoniā illius est causa ꝛ non est cōtingere hoc aliter se habere. Et hoc scire est per demonstrationem cognoscere: vt dicit. Et statim subiungit q sciētie est: vt diximus vl possumus necesse est demonstrationem sciētiam esse ex veris ꝛ primis ꝛ immediatis causiꝫq̄ cognitionis notionib⁹ ꝛ prioꝛibus. Et loquitur hic de scientia in potissimo statu que est ex ꝓncipijs immediatis licet etiā illa que procedit ex principijs mediatis sit scientia sicut dictum est supra. Et ista dispositio scientie se extendit tam ad scientiam habitum q̄ ad scientiā actum. ¶ Sūt alique em̄ ꝓditiones q̄ conueniunt eis scientie alicui vel sciētijs aliquib⁹ nō ꝑ se inq̄tum

Aristo.

1. poste.

3. de aīa ꝛ 6. meta.

5. metha.

Auguste.

1. poste.

Mō cōditiones habent sciarū et cōueniāt

ꝓma ꝓditio.

scientie sunt absolute: sed inquātum sunt de obiectis creatis vel in tali vel tali intellectu vel altiūde quocūq̄. ¶ Prima est q̄ tenz se exparte obiecti q scientia aliqua est de vniuersali. Si enim hoc ꝙ niret scire per se vnde scientia ꝛ ex suo genere nūq̄ posset esse scientia de singulari aliquo: ꝛ sic nec deo qō falsum est. Sed dico q oīs scientia de creatura tanq̄ de obiecto primario est de vniuersali. Quod probatur q oīs sciētia est alicuius passiōis proprie de subiecto ꝓprio ꝛ adequato sibi quē concludit demonstratio de illo subiecto: sed nullū singulare creatuꝫ potest habere ꝓpriam sibi passionē nec determinare sibi aliquem: nō enim sortes determinat sibi risibilitatem absolute ꝛ in cōmuni: quia tunc ꝑlato nō posset eē risibilis nec hāc risibilitatem quia cum ipe sit subiectuꝫ eiusdē rationis cum platone ꝛ sua passio: puta hec risibilitas cum risibilitate platonis nō potest sibi plus determinare hāc q̄ illam/nec passio hec potest plus esse determinata ad hoc subiectum q̄ ad illud. ergo de singulari creato nō potest esse scientiā: sed est de vniuersali. pura de specie vl natura specifica que sibi determinat passionem talem adequate ꝛ primo ex suis principijs: ita q primo sibi inest ꝛ cuicūq̄ per ipam sicut dicitur in descriptione vniuersalis prio poste.

2. ¶ Secūda ꝓditio est q scientia acquiratur ꝑ medium demonstrationis qō est diffinitio ꝓprie sumpta vel quod qd est diffinitiuum: ꝛ hoc etiam ꝙuenit ex parte obiecti creati quod est species: siue sit subiectum siue passio: cuius diffinitio accipitur ꝑ medio. quia omne creatum quod est species limitatum est ad certum genꝰ ꝛ certam differētiam sicut ad principia intrinseca sibi ex quibus inest quiditatiuo cōstituitur vel ad materiam vel ꝛ formā si sit cōpositum: ꝛ ideo oportet necessario q demonstratio ꝓpter quid in creaturis procedat ex istis: scz in singulari illimitato quod est deus non opz hoc: nec oportet q ꝓprie loquendo habeat principia intrinseca dato q de ipo sit scientia ꝛ demōstratio etiam ꝓpter quid sicut nec oportet q sit species

3. vel aliquod vniuersale. ¶ Tertia conditio est etiā que prouenit ex parte subiecti vel obiecti creati q nulla scientia vel demonstratio potest concludere nec concludit passionem aliquam eēntialiter distinctam a subiecto actualiter inesse subiecto. Et hoc patet quia conclusio demonstrationis nō potest eē falsa. Sed si aliqua aliqua scientia vel demonstratio concluderet passionem talem actu inesse subiecto posset esse falsa ꝛ falsificari q talis passio posset nō ineē actu eo q deus omnie prius eēntialiter

4. distinctum potest facere sine posteriori cuiusmodi est passio talis respectu subiecti ergo ꝛc. ¶ Quarta conditio est: q sciētia ꝓcedat ex causis subiecti vel passionis inesse: hoc ꝓuenit sciētie ex obiecto creato quia omne creatum necessario est creatuꝫ ꝛ nihil per se habet rationē ꝓriori eēntialiter distincti respectu alicuius cum sit causa eius vl reducta aliquo modo ad causam. Et ideo oportet q scientia ꝛ demonstratio ꝓpter quid procedat ex causis hoc autē nō oportet vniuersaliter de ōmni scientia puta de sciētia de deo vel alicuius eiusdē sibi realiter quod nō potest esse creatum: tamē de deo ꝑsit fozmari cōplexiones īmediate ex quibus quasi ꝓ ribus itellectu ꝛ quasi prius natura itellectis alie complexiones mediante ꝓpter quid ꝛ a prioꝛi demonstrantur ac si realiter distinguerentur ab ipo ꝛ in ipo vel ab ipso ꝓdicta demōstrata causarētur.

5. ¶ Quinta conditio est q̄ ꝙuenit in scientia ex imperfectione subiecti puta q ꝓcedat secūdū discursum silogisticū in quo prius natura ꝛ duratiōe principia cognoscūtur q̄ ꝓclusiones ex potētialitate ꝛ imperfectione intellectus. De intelligētia etiā dicitur q nō discurrit: sed cognoscit cōclusionem in principio nisi ex principio: nec post nō curo de hoc In intellectu autē diuino perfecto non existēte in potētia sed semp in actu impossibile est eē talē discursum secundū rem: quia nihil expectat de pfectōne vel cognitiōe: nec ꝙ consequēs potest vnam recapere post aliam: sed vno simplici intuitu que primo fm rationem intelligēdi cadit sup termios q̄ super principia ꝛ prius super principia q̄ sup cōclusiones verissime sit omnia ꝛ pfectissime nō discurrendo ab vno in aliud fm̄ mozā durationis vel successionis: sed solum fm̄ ordinem rōnis. Hec de secundo articulo similiter ꝛ sciētia ī subiecto creato vere est creata nō sic in deo sz magis causa.

¶ Tertius articulus est reꝑndere ad questionē Utrum theologia sit sciētia ꝓprie dicta eo modo quo dictuꝫ est supra de sciētia. Et dico breuiter q distinguēdo theologiam penes substātia. Theologia triplex est in genere/vna ē dei/alia est btōrū/ꝛ alia viatorum. Theologia dei est necessariorum ꝛ est contingētium. Et similiter alie suo mō. ¶ Ido dico de theologia dei q ꝓut cadit super necessaria complexa scōaria ꝛ mediata: q ipa ē verissime sciētia formaliter eo modo quo dictū est supra: qz in ipa verissime saluātur oēs ꝑ se cōditiōes descriptiōes sciētie superius enarrate: sicut ptz in singulis inducēdo. Et pōt probari q vbiq̄ est dare plures ꝑfectiones ordinē habētes ad primā ꝛ originaliter seu radicaliter cōtētas. In prima ibi potest fieri demōstratio talium ꝑfectionum in inuicē ita q scōa pōt demonstrari de prima q rationē prime vel saltem tertia de prima ꝑ scōam: qz dicūt aliqui q in deo scōa ꝑfectio non pōt demonstrari ꝓpter quid de prima/eo q prima simpliciter simplex est. ꝛ ideo non pōt hēre rationē notioꝛ scip̄a respectu prime ꝓprietatis: qz saltē ordinē habēt inter se ꝛ talē habitudinē q̄tum ad hoc ac si eēnt realiter distincte ꝛ ꝑ consequēs ita possunt demōstrari: sed in diuinis ē dare tales ꝑfectiōes plures eēntialiter ordinatas quomodocūq̄ distinguātur ꝛ intelligitur iste ordo: qz in ipis nō ē possibilis ꝓcess⁹ in diffinitus. ergo ꝛc. ¶ De theologia dei ipamet ꝓut cadit sup cōtingētia: dico q ls sit noticia certa ꝛ euidēs ꝛ infallibilis: tñ ꝓprie loquēdo nō est sciētia qz deficit sibi illa cōditio q nō est veri necessarij: habet tamē aliquas conditiones scire. ¶ De Theologia btōrum dico q ipa est duplex. vna necessariorum ꝛ vna contingētium. De theologia necessariorū scibilium etiā mediata ꝛ complexa q̄ cōuenit btis: vt bti. sunt. Dico sicut dixi supra suo modo de theologia dei ꝓut cadit sup necessaria mediata complexa q ipa ē sciētia vere ꝓpt quid quātūcunq̄ habeant vnum actum ꝛ vnicum simplicis intuitionis omniū in ꝟbo suo modo sicut deus quiquidē actus primo fm naturalē intelligēdi ordinē cadit sup terminos q̄ sup principia ꝛ sup ꝓncipia q̄ sup conclusiones. ꝛc. sicut dictum est de deo

de theologia dei.

de theologia btōrum.

tuo modo. Nota q in deo nec in beatis principiuz
seu noticia principij sit ratio cognoscēdi pclusionē
z sit motiua ad noticiā cōclusionis sicut ī nobis ſz
magis diuina eēntia est ratio intelligendi oīa ista
ordine quodā: tamē ac si vnum ex alio cognosceretur: quia prius principiū posterius pclusionē vtrū
tamen in aliquo prius nota q est essentia diuina.
Unde nō est semp necessarium q veductio pclusionis ex principio sit ratio cognoscēdi pclusionem sicut patet in sciētia dei z beatorum quam habēt in
verbo: z hoc facit ad intellectum descriptionis date supertus de sciētia. ¶ De theologia vero cōtingentium dico q ipa ꝓprie loquēdo non est sciētia
sicut dictū ē supra de theologia dei respectu contingētium q sibi deficit conditio z ratio p se obiecti sciētie: est tamē certa cognitio z euidens predictorum cōtingētium p rationem primi obiecti theologici eo modo quo dictum est supra. Assimilatur
enim intellectui principiorum aliquo modo/ saltez
thologia prime cōtingentis hoc intellige si ita sit:
q beati in verbo habeant noticiaī aliquorum cōtingētium quod est dubiuz q nō accipit principiū
ex aliqua priori complexa sicut dictum est supra: z
adducit vnus doctor. ¶ De theologia viatorum.
dico q vna est possibilis abstractiua euidens z demonstratiua respectu necessariorum mediator de
deo: sicut ꝓbatum est in prima questione: z non cuiro modo vtrum in lumie supradicto in secūda opinione possit haberi vel non. Et illa ē veriſſime sciētia de deo q hz oēs conditiones supius requisitas
z positas in descriptione sciētie. Et est vere sciētia
z pōt aliquis eē vere sciēs p eam euidēter z demōstratiue viator existēs nihil habēs incompossibile
statui vie nec actui sicut dictū ē supra. ¶ De theologia aūt ptigētiū sit possibile hēri q reuelationē
abstractiuam z euidētez a viatore dico q nō ē sciētia ꝓprie dicta nihilominus q alie cōtingentium
supradicte. ¶ Alia est theologia viatorum quam
habēt modo doctores exercitati ī studio sacre scripture aditi fide z lumine naturali cōcurrēte qua
sciunt scripturaz exponere cōtrouersias soluere fidem saluberrimam in catholicis nutrire contra hereticos z aduersartos defendere z roborare z dubia scripture declarare. Et rationibus aliqualib⁹
illa que sunt mere theologica q̄ non possunt haberi ex puris naturalibus approbare: z sic de aliis q̄
faciunt moderni theologi. Et dico q ista duplex
est z habet duas partes vna versatur circa contingens z alia circa necessaria De illa que versaf circa contingentia puta circa aliquos articulos fidei
de facto: puta q verbum est incarnatum: z ꝓsequētia ad istum articulum: z sic de similibus. Dico q
non ē sciētia ꝓprie dicta: qz deficit sibi cōditio p
se necessaria obiecti sciētie ꝓprie dicte qz obiectū
debet eē necessarium: z ponitur contingens.

De nfa theo. q̄ ē necessariorum quō nō ē scia. zc.

¶ De theologia vero nostra que ē necessariorum que sunt
mere theologica vel ex ipis necessario ꝓsequitur z
non ex aliis. Dico q nec est nec pōt eē sciētia eadē
manente specie vel numero: loquēdo ꝓprie de sciētia modo quo dictum est supra: nec subalternās alicui: nec alicui subalternata: nec in lumine fidei:
nec in lumine nature nec in lumine illo medio: nec
in lumine patrie si eēt possibile eā ibi stare. ¶ Et
arguo sic. impossibile est q ille habitus sit scientia

De theo. doctorū exercitatoꝝ in sacris lr̄is.

ꝓpr̄ se accepta qui quādo inest alicui nō facit ipsum eē vere sciētem in quocūq; lumine insit: sicut
impossibile est albedinem esse subiecto aliquo per
infōrationē: z nō faciat vel dēt eē albū illi q̄cūq;
ineſt z q̄ocūq;: ex quo formaliꝝ ineſt: ſz habit⁹ isti⁹
theologie multis theologis ineſt: z nō facit eos eē
vere z ꝓprie sciētes euidēter .eo modo quo descripta est sciētia supra. g z zc. Adaioz pz minor probatur: quia nullus est habēs hanc theologiā q̄ nō magis assentiat cognito propter auctoritatem dicentis q̄ propter quācunq; deductionē in q̄ctum hanc
habēs theologiam: nō dico modo de alia possibili
ergo nō facit ipsum sciētem. ergo zc. ¶ Item impossibile est q cōditio sit magis certa q̄ principiū 1. poste.
qz ꝓpter quod vnum quodq; tale: z illud magis
primo posteriozum sed in quocūq; ꝓcessu theologie que est circa mere theologica principium ē creditum tantum: z ei assentitur propter auctoritatē
dicētis vel scripture ex testimonio alieno. ergo impossibile est q̄ditio p istū habitum vnq̄ sit scita.
¶ Item actus z habitus sciendi nō videtur depēdere nisi ex subiecto vel obiecto z potentia per se
principijs: z lumine in quo possunt haberi talia ꝓcipia: nō aūt a voluntate z assensu suo q̄diu ītellectus cōuertitur ad talia obiecta nō impediente
voluntate aut retrahēte vt si a voluntate non nisi
vt a copulante aciem intelligētie cū obiecto: nōvt
a causante assensum in intellectu: sed iste habitus
theologicus z actus eius necessario dependent ab
istis: sed etiam ab assensu volūtatis hūjs que sunt
fidei: etiā secūdum illos ponētes lumē: z ſm ꝓios
qui ponunt subalternationem: quia oēs necessario
p̄supponunt fidem: z nullus pōt credere nisi volēs
ergo nō est sciētificus iste habit⁹. ¶ Preterea nō
video quare eadē ratione nō posset dici aliqua opinio de aliq̄ necessario posse fieri z eē scīa in aliquo
lumine supioꝝ vel ſtute diuīa qō ē ipossibile sicut
impossibile ē q̄ fides sit scīa z q̄ sit vel fiat opinio
in quocūq; lumine· Dices q imo qz deus posset facere eandem noticiam / quā facit mediante assensu
voluntatis ītediate: z sine voluntate cooperante:
z ita nō dependent ab ea. Et posset dici sciētia dico
q nihil valet. Si ēm deus faceret ītediate talem
noticiam: nō ꝓpter hoc eēt alterius nature: nec eēt
scientia sicut nec ꝓius. Ita enim dicerē tibi q opinio posset eē sciētia: qz posset causare eam ītediate sine medio illo pbabili. Eiusdem enim rationis
est homo creatus z generatus vt patet: ideo nōvalet. ¶ Item si ista theologia est sciētia aut hoc est
propter certitudinem adhesionis que habetur de
illis ex quibus procedit: aut propter certitudinem
illationis illoꝝ ad que procedit: aut propter lumen superueniēs quia ipm nō ītutat naturā eius
nec propter certitudinem adhesionis: quia tūc fides posset dici scientia: nec propter euidētiam illationis: qz ista est inter falsa vt asinus est homo: asinus est risibilis z tamē nō facit sciētiā de rebus ipsis: nec de antecedēte nec de ꝓsequēte. quare zc.
¶ Item quero a te qui ponis istō lumē in quo ista
theologia potest eē sciētia. Utrum lumine supueniente maneat ista in natura propria. An vtrū corrumpatur z vna noua alia dicatur. Aut vtrū ī aliā
transmutetur: si manet non est sciētia nec facit sciētem: sicut nec ꝓius si corrumpatur non est scientia
imo nihil est/ si in aliam trāsmutatur aut illa ē eius

dem rationis cum ista z nō est sciētia sicut nec prima/ aut alterius rationis: z sic nulla eiusdem rōnis
cum ista est sciētia: quod est propositum. Tu dicis
nullum istoꝝ est si primo mō perficitur. Dico q
non valet qz si perficitur hoc nō ē nisi per aliquod
additum eiusdem rationis qō nō mutat naturā vel
speciem eius. quare zc.

Resolu. q theo. necessari oꝝ nō ē scia ꝓpe dicta.

¶ Dico igitur breuiter q nec est sciētia nec possibile est ipaz
esse propriam sciētiam sicut impossibile est hominē
esse asinum: in eēntialiter eēm ordinatis deficiēte primo deficit z secūdum: euidētie eēm principij z conditiones sunt ordinate eēntialiter in processu sciētifico diffiniēte. ergo euidētia in primo ex quo p
ceditur: z ex ipo solum procedi pōt p talem habitū
necessario deficit euidētia in cōclusione: z p consequens scientia sic est in proposito. ergo zc. ¶ Sed
tunc restat declarare qualē habitum habēt theologi super fideles qui nō hīt de credibilibus nisi fidem. Dico hic q theologus habet habitum declarandi scripturam z arguēdi ex ipa z soluēdi repugnantiā: z hoc vel ex propzijs sicut p vnum locum
scripture exponitur alius: vel ex alijs sciētijs etiā
arguēdo ad ostendēdum aliquādo possibilitatē eorum q̄ sunt in theologia. Sed dico q nullus istoꝝ
habituum pro quāto ē theologicus est habit⁹ sciētialis nec euidēs. Si ēm ex vno loco scripture q̄s
arguat vel probet vel declaret alium/ planum ē q
vtrūq; est creditum/ z sicut creditur antecedētivel
declarāti: ita z consequēti vel declarato. Tu dicis
imo Paulus demonstrat z scriptura in plurib⁹ locis. Si xp̄s resurrexit z nos resurgemus. Dico q
in mere theologicis in scriptura sacra nulla est demonstratio vnde q simus resurrecturi hoc est creditio sicut etiam q xp̄s resurrexit: z ita creditum ē
cōsequēs sicut z antecedēs: z sic de alijs. Si ꝺo huiusmodi declarās scripturam vtatur aliquibus cōmunibus alijs sciētijs: z declaratis ī ipis ad declarandum aliquid theologicum: sicut frequenter modo faciunt doctores īmiscentes phīca theologie.
Dico q si in ipis ē euidentia q hoc nō est in q̄ctum
theologica sunt sed in q̄ctum aliena z si adducūtur
ad declarandum aliquod mere theologicuz nunq̄
faciunt euidentiam scientialem de ipo: sed tantum
probabilem: quia ad hoc nō sufficiunt. Et frequenter talibus coassumūtur aliqua que sunt fidei: z mere credita ad declarandum aliquid mere theologicum/ z tunc nō est maioz euidētia in conclusione q̄
in credito assumpto: nunq̄ enim est maioz euidētia
conclusionis q̄ cuiuscūq; p̄missarum vnde z in mixtionibus semper pclusio sequit debiliozē p̄missaz.

q purus theo. nullū hz hītū ꝓpriū z euidentem. zc.

¶ Sic ergo dico breuiter q purus theologus secūdum q huiusmodi
z in q̄ctum ad habitum z q̄ctum ad obiectum/ nullum habz habitum euidentē/ qui vere z ꝓprie possz
dicit sed tantū largo modo posset appellari: sicut z
Augustinus dicit nos scire ipropzie loquēdo illō
quod per fidem testimonio aliorum didiscimus et
habitus quidē explicatiuus declaratiuus pcordatiuus sacre scripture qui acquiritur per studiuz cū
lumine naturali adiuta fide. Et potest dici fides
quedam excepta. hec de tertio principali. ¶ Nota
hic q fideles cōmuniter habent fidem infusam de
articulis: z similiter acquisitam z de hijs que credē
da eis ꝓponūtur de sacra scriptura similiter z theologi talem habitum habent. ¶ Secundo theologi
habent habitum declaratiuū sacre scripture: z sic aliorum.
expositiuum z pcordatiuum repugnātiarum: q̄ videntur ibi eē: z hoc ex propzijs sicut per vnuz locū
sacre scripture exponitur alius vel cōcordatur z talis aliquo modo theologia pōt dici. primus magis
dicitur fides licet etiam aliquo modo theologicus
habitus vel theologia possit appellari. ¶ Alium
habitum habēt deductiuū pclusionū theologicaꝝ
ex articulis z creditis quasi ex principijs: z iste magis ꝓprie dicitur theologia: quia magis assimilatur modo sciētifico in alijs sciētijs z noticia illaruū
conclusionum deductarum ex principijs vel articulis creditis: quorum est fides ꝓprie dicitur theologia que habetur cōmuniter p studium: que magis
ꝓprie dicitur theologicus q̄ alij precedentes.
¶ Quartum habitū hīt defensiuz vel probatiuū
per rationes demonstratiuas vel pbabiles philosophorum qui assumūtur in obsequiū theologie: z
talis habitus nō est theologia sed potius philosophia. Sed si fiat defensio ex propzijs vel probatio
talis pertinet ad pdictos habitus: scilicet secundū
z tertium: z omnes isti possunt acquiri vel naturaliter z in naturali lumine excepta fide infusa vel saltem in intellectu aduto fide cum naturali lumine:
sed est dare quintum habitum theologie abstracti
uum possibile viatoꝝ de quo dictuz est in prīa que
stione z iste nō habetur cōmuniter a fidelib⁹ nec potest haberi vl acqīri virtute luminis naturalis etiā
aditi fide sed modo predicto in questione prima.

Ad rōes 1. opinio.

¶ Quartus articulus ē soluere ad
¶ Ad primum q prima opinione q theologia est
sciētia subalterna. Quādo dicis q scientia subalterna scōm q huiusmodi est sciētia/ concedo. Cum
dicis q tm̄ minō habet fidem de suis principijs. Dico q hoc est falsum: sed vel hz noticiam eoꝝ ex sensu euidētem: sicut perspectiua ex sensu habet q radius visibilis a speculo reflectitur ad oculum directe vel ex scientia superiore ꝓbante sua principia: ita q vel nō est actu sciēs: vel necessario habz euidentiam de suis principijs altero istoꝝ duoꝝm
modoꝝ vel aliūde: quia sicut pspectiua non eēt
sciētia nec posset esse nisi sua principia possent esse
euidentia istoꝝ duoꝝm modoꝝ vel aliunde: ita
non pōt aliquis sciens pspectiuam nisi habeat euidentiam pncipioꝝ vel sciat ea reducere in sensū
immediate vel in prima pncipia: que omni intellectui stanti nota sunt ex terminis. Unde z si principia perspectiue non possent cognosci euidenter
nisi propter quod p geometriam. Dico q aliquam
scire pspectiuam z nō geometriam est vnum nihil
dictu z ignorare vocē prōpriam. Qz dicitur de medico inexpto dico q nō habz scientiam ex quo stat
in sola credulitate pncipioꝝ. Tu queres quare
ergo magistratur: dico q idez quero a te quare magistrantur theologi. cum tamen maiores theologi
z doctores qui vnq̄ fuerunt dixerunt q theologia
non sit ꝓprie scientia. Responde mihi/ z ego tibi.
Similiter quare magistrantur decretiste z legiste:
vel pōt dici q scientia medicine potest haberi per
experimentū z euidentiam suoꝝm pncipioꝝ a
nobis viatorib⁹ nō sic theologia nostra. ¶ Ad secundum dico q virtute diuina potest stare pspectiua siue geometria: imo virtute nature si principia

q sciētia medicine pōt hīi ex pncipijs iō est scia.

perspectiue non solum sunt cognoscibilia propter quid per principia geometrie: sed p reductiones in sensum ⁊ euidentiam sensus. Si aūt deus posset facere eandem euidētiam de principijs eius imediati q̄ ⁊ mediātibus principijs geometrie ⁊ facit eā tunc stat p̄espectiua sine geometria: quod non habet locum in ꝓposito in quo nulla est euidentia nec a deo nec aliunde. Si nō ⁊ tunc nihil ad propositū

¶ Ad tertium dico q̄ de dicto cōmētatoris supra q̄ nō est ad ꝓpositum: loquēdo de principijs communibus sciētiarū acceptis p inductionem in singularibus sensibus quod nō habet locum in p̄incipijs vel articulis fidei. ¶ Ad quartum dico q̄ nū q̄ mere theologica p theologiam nostram euidenter intelligūtur: sed vel impropꝛie accipitur intelligere pro tali explicatione vel declaratione supra dicta ⁊ hoc est intelligendum in patria: vbi sunt pfecte mundi corde: ⁊ implentes p̄ceptum de diuina caritate: vel hoc est intelligēdum nō per theologiā nostram que habetur a doctoꝛibus cōmuniter sz p illā reuelatā abstractiuā possibilē de qua dictū ē in p̄ima questione: quam habuerūt: vel videtur multum probabile mōtes illi magni de quibus fuit Johannes sm dictum Augustini. Ad aliud Augustini dico q̄ accipit ibi scientia large: ⁊ absolute pro scientia fidei vel noticia certa quacūq̄ que propꝛie non est scientia. ¶ Ad aliud apostoli de dono sciētie per idem pōt respondeꝛi vel potest dici q̄ p illō intelligit sciētiam illam possibilez abstractiuā quā ipemet habuit vt videtur sed non de ista.

Ad motiua vel autoꝛitates scde opiniōis

¶ Ad p̄mum alterius opinionis dico q̄ ē Augustini huic sciētie tribuo sicut dictum est ad aliam auctoꝛitatem q̄ large loquitur de sciētia. ¶ Ad secūdum de pace qua montes illuminātur: dico q̄ ista pax nō ē theologia nostra sed est illa possibilis que fuit eis data puta Johanni ⁊ paulo: siue illo lumīe qō tu ponis siue nō: vel si intelligatur theologia nostra nō opꝛ ꝓpter hoc q̄ sit sciētia propꝛie dicta. ¶ Ad tertiū de ricardo: dico bene q̄ ad probādum multa theologica possunt adduci rationes necessarie per theologiam illam aliam possibilē/⁊ forte in illo lumine quod ego reputo possibile vel etiam a beatis in lumine glozie: licet non sit necessarium haberi ipm a doctoꝛibus: sed dico q̄ nō p theologiam nostram: imo dico q̄ tales latent nos ⁊ industriā nostram.

¶ Ad aliud cōtra epistolā fundamēti dico q̄ Augustinus vel itelligit de sciētia vera patrie ad quā ambulamus per fidem: ⁊ hoc videtur intendere p illud non iam hominibus sed deo intrinsecus mentem nostram illumināte ⁊ infirmante: vel etiam de ista theologia/quā vocat veram sciētiam q̄ scientia virozum sed impropꝛie dicta. ¶ Ad aliud Anselmi dico q̄ euidēter nō assignat demonstrando: ⁊ potest ad ipm sicut ad p̄cedētia respondeꝛi ⁊ ad auctoꝛitates similes que sonant theologiā eē sciētiā.

Ad rōes eiusdē se cūde opi.

¶ Ad p̄mam rationem eoꝛum dico: et ad scdam: q̄ in lumīe taliqō ipi ponunt per aliquaz theologiam euidentē possibilem que dicta est supra: vel forte sine tali lumine possent cognosci demonstratiue mere theologica ⁊ sciri: sed dico q̄ nunq̄z p istam theologiam quocūq̄z lumīe superueniēte. Et quādo dicitur q̄ illud scitur eē possibile de quo scitur q̄ ad ipm nō sequitur aliqō impossibile. Dico q̄ ista nō est vera absolute loquendo: qz ad vltimum impossibile si est ipm dare nullum sequitur impossibile: ex parte illa qua est vltimum: ⁊ tamē nō propter hoc scitur possibile. Preterea posset esse illud ipossibile de p̄mis impossibilibus ad quod nullum sequeretur maius impossibile ex cuiꝰ ipossibilitate maioꝛ vel magis euidēte sequatur vel possit concludi illud fuisse impossibile. Ad minoꝛem que dicit q̄ ad quēlibet articulum possumus scire nō sequi aliquod impossibile. dico q̄ hoc est falsum. Nam sicut mere credo articulum: ita mere credo ipm nō eē impossibilem vel ad ipm nō sequitur aliquod impossibile. Dicit q̄ imo qz syllogismus per quē probatur sequi impossibile aut peccat in materia aūt in forma: dico q̄ in vtroq̄ potest peccare. Tu dicis si peccat i forma potest solui per artem elencoꝛum. Ego dico q̄ nō oportet qui scit artem elencoꝛum in generali: sicut scitur a logicis ⁊ a nobis (nō loquoꝛ modo de deo nec de beatis) q̄ propter hoc possit eam applicare ⁊ vti ea in omni materia: sed ars excedit intellectum: sicut in particulari in qualibet materia applicanda nec ipe Aristoteles sciuisset soluere decimam partem argumentoꝛum peccantiū in forma: que potuissent sibi fieri: sz fuisset ligatus in multis sicut vna capza. ¶ Scdo dico q̄ pōt peccare in materia ⁊ altera ꝓpositio vel ambe erūt false: nec sciā euidenter ipas eē falsas. Tu dicis aut erit primuz falsum non cōfusum sed mediatum falsum ex terminis: ⁊ sic statim patebit ex terminis eē falsum: dico q̄ non oportet q̄ sit mihi euidens falsum. Nota hic exemplum de Aristotele qui cōclusit eternitatem mundi vel mundum esse eternum que est cōclusio falsa ⁊ conclusa ex falso vel ex falsis: p cōseq̄ns ⁊ tamē nō potuit videre falsitatē istarum oīm nec sequitur q̄ necessario errauerūt: vel naturaliter qz debuit stare neuter. Apparentia eīm vera licet non ducant naturaliter intellectum in nouitatem mundi non tamē ducunt in eternitatem mundi: ⁊ ideo nimis extēdit apparentia ⁊ intellectum suū pluscq̄ debuit ⁊ errauit: putans q̄ sicut videbat nūc moueri celum ita fuerit semp quod tamē nō oportet nec sequitur q̄ recipiam illud pro vero ita q̄ errem naturaliter: sed stabo neuter ita q̄ nec sciam hoc nec illud per cōsequēs: si syllogismus peccat vel nō peccat ⁊ sic etiam nesciam si cōcludit vel non. Potest etiam falsum esse mediatum ⁊ tunc respondēdum est eodem modo ad illam deductionem vlteriozem que deducit vel ad falsum imediatum vel ad pctm in forma sicut iam responsum est. quare ⁊c. ¶ Aliter respondet vnus doctoꝛ q̄ licet sciētia ad articulum nō sequi impossibile pro tanto qz de omni pro positione accepta in contrarium possim scire ipam non esse necessariam: tamē non scio hoc per istū modum q̄ omnē ꝓpositionem que falsa est in se acceptam in contrariū possum probare ipam eē falsaz: ⁊ ideo nescio simpliciter loquēdo ⁊ euidēter nullū sequi impossibile ⁊ necessario. Et ponit exēplum: possum scire q̄ istud argumentum non valet cōtra trinitatem. Nulla eēntia eadem subsistit in tribus personis: sed si eēt trinitas eadem eēntia in tribus subsisteret: ergo nō est trinitas. Possuz enim scire q̄ maioꝛ nō est necessaria: nec vniuersaliter vera necessario. Qz si ꝓbatur per inductionem in alijs eēntijs creatis ⁊ limitatis fit fallacia ꝓsequētis: ita nō est in istis. ergo nec in aliquo alio: tamē non possuz

Nō hec.

scire ex hoc aū sit trinitas vel nō sit trinitas: qz non possum ostendere in proposito p̄dictam propositionem esse falsam/sicut qui probaret q̄ astra sunt paria qz sunt incoꝛruptibilia. Dico q̄ bene posset responderi vel sciri q̄ ex incoꝛruptibilitate eoꝝ non sequitur paritas/ ⁊ ita argumētum posset euidenter deficere: ⁊ possem ipm soluere: sed ex hoc nescirem vtrum astra sint paria: vel vtrum sint imparia. ita in ꝓposito nō oportet dato q̄ sciamus soluere contraria articulis ⁊ credibilibus nō tamē scimus ea. ¶ Ad secūdum respondeo sicut dictum est supra in secūda questione ad vltimum argumentum pro positione philosophoꝝ.

Ad rōes p̄incipales qōnis

¶ Ad p̄mū p̄ncipale de lumine supernaturali. Dico bene q̄ possibile est dare tale lumē in quo habetur noticia aliqua que esset vera sciētia. Sed diceretur q̄ istud nō est lumē fidei nec eē pōt: qz est imperfectum ⁊ insufficiens ad hoc: nec sufficit ad intelligenda illa diuina euidēter sicut lumen naturale: quod determinatū est faciēduz euidētiā de istis inferioꝛibus: sed solūmodo sufficit per modum lumīs respectu actus sui qui est credere. ¶ Ad secundum dico q̄ theologia nostra est quedaz fides excepta acquisita per studium cū ingenio ⁊ lumine naturali addita fide qua habēs eam sit facere opera p̄dicta: opera que nescit simplex ita q̄ nescit simplex ita q̄ ista nō pollet: licet polleat fide quare ⁊c. Alio modo potest dici q̄ ipropꝛie loquēdo est sciētia vel sapiētia. ¶ Ad tertium dico q̄ ꝑtuis demōstrari possit: q̄ deus nō possit fallere nec falli cuiꝰ testimonio initik scriptura doctrine sacre: ⁊ adhuc certū sit cum hoc: nō tamē euidēter q̄ deꝰ dixit ista ⁊ sicut credēda possint que tamen nō demonstratiue ⁊ euidēter ꝓpositi sed tm̄ fide dico q̄ hoc nō sufficit ad sciētiā qz nō est hec euidētia ex testimonio ꝓpio ⁊ obiecti vel rei in se: sed ex testimonio alterius: vnde licet bene habeatur certitudo adhesionis non tm̄ euidētie. iō ⁊c. ¶ Ad vltimum dico q̄ theologus scōm q̄ hmōi non est sciēs propꝛie loq̄ndo de scientia: nec hoc est vilificare theologos nec theologiam: qz nobilius ⁊ perfectius est cognoscere ista que cognoscit deꝰ deo/q̄ oīa alia iferioꝛa de quibus tractāt alie sciētie. Nam scōm Aristotelez de aīalibus magis expedit scire vel cognoscere pauca ⁊ minus certitudinaliter de suprioꝛibus / q̄ multa ⁊ magis certitudīaliter de istis inferioꝛibꝰ ⁊ minus nobilibꝰ. Unde dico q̄ theologi iter oēs debēnt haberi in maxima reuerētia. Sic de isto.

nō dictū Aristo.

¶ Questio sexta Prologalis/ seu introductiua in primum sententiarum.

Truz habitꝰ theologie sit vnus indistinctus in se ⁊ de oībꝰ aliꝰ sciētijs possibilibꝰ haberi naturaliter distinctus subalternans sibi aliquam illarum: vel alicui illarum subalternatus. ¶ Et videtur q̄ sit vnus habitus ī se quia primum in vnoquoq̄ genere ⁊ nobilissimum est maxime vnum decimo methaphi. sed theologia est prima ⁊ nobilissima sciētia eo modo quo pōt dici vel habitus sciētificus. ergo ⁊c. ¶ Scdo videt q̄ nō sit ab aliꝰ habitibus ⁊ sciētijs distinctus p̄ecipue a methaphisica. Tū qz methaphisica q̄ tū ad aliquam sui partē puta q̄tum ad duodecimum hz idem subiectum: ⁊ sub eadem rōne: puta deum nec potest dici q̄ nō sz habet deū sub ratiōe entis: hoc enim est falsum: qz passiones ibidē inuestigate non cōueniunt enti sm q̄ ens: puta q̄ sit actus purꝰ vita ⁊ intelligens ⁊ vnus p̄inceps: sed deo ipi ⁊ soli conueniūt. quare ⁊c. Tum quia theologus non habet alias sciētias terminoꝝ suoꝝ q̄ methaphisicus: ergo nec alium habitum vel sciētiam vt videtur: sciētia eīm sm aliquos nō est nisi vnus cumulꝰ speciez in intellectu. ¶ Tertio arguit q̄ subalternetur alicui alteri puta methaphisice. Tum qz subiectum ipiꝰ puta deus cōtinetur sub subiecto illiꝰ puta sub ente. Tum qz videtur accipere aliqua p̄ principijs que sunt probata in methaphisica: etiaz in phisica: puta q̄ deus est ens summū ⁊ purꝰ actꝰ ⁊ primum mouēs. ergo ⁊c. ¶ Quarto arguitur q̄ omnes alias sibi subalternet. Tum qz reddit ꝓpter quid p̄inciꝑiorum oīm sciētiarum per rōnem proꝑij subiecti virtualiter ꝓtinētis alia subiecta. Tū quia p̄estituit finē omnibus alijs/ ⁊ dirigit eas in finem sicut architectonica: nauifactuam: ⁊ militaris: frenefactuam. ergo ⁊c.

10. meta.

¶ Contra q̄ nō sit vna qz considerat multa pertinētia ad diuersas potētias puta eternum ⁊ agibile quoꝝ vnum spectat ad sciētificam ⁊ aliud ad ratiocinatiuum. vt dicit sexto ethicoꝝ ita q̄ non habet vnum subiectuz. 6. Ethi. Qz sit ab aliꝰ dicta patet qz innitik lumini fidei quod ē aliud a lumine naturali coꝛrespōdēte aliꝰ. Qz nullam alia subalternet qz oēs alie sunt euidentes ⁊ipa ineuidens. Qz etiam nulli subalternetur quia p̄incipia ipsius per nullam aliarum possunt esse euidentia. ⁊c.

¶ In ista questione sic ꝓceda

¶ Primo ponam opiniones de questione sm aliqua membꝛa eius. ¶ Scdo ostendam quō scientia potest dici vna ⁊ ab aliꝰ distincta. ¶ Tertio rīdebo ad questionē. ¶ Et quarto ad argumēta si qua sint contra me.

¶ Est igitur vna opinio q̄tus ad primum mēbꝛuz qōnis que dicit q̄ theologia est simpliciter vna ⁊ vnꝰ habitus in se indistinctus ⁊p ꝓsequēs a quocūq̄ alio distinctus. ¶ Prima ratio est ista. Illa sciētia est vna que est de vno subiecto secūdum vnam p̄imā ⁊ formalem rationem hec patet primo posteriozū. Et iam vna que est vniꝰ subiecti: ista est hmōi sicut probatum ē supra. ergo ⁊c. ¶ Itē si theologia nō esset vna hoc maxime videretur ꝓpter multiplicitatem obiectoꝝ consideratoꝝ in ea: sed istud nō impedit. Tum qz non est in ea nisi vnum obiectum primarium: a subiecto aūt primario solum accipit scientiam vnitatē vel distinctionē: nō a materia vel ab obiectis secdarijs. Tum qz habitus nō hīs euidentiam ex obiecto nō distinguitur ad distinctionem obiectoꝝ vel ꝓsideratoꝝ p eum: tūc eīm fides esset multi habitus/imo tot habitus quot credibilia. ⁊ ita nō eēt vna fides cōtra apostolū ad Ephe. quare ⁊c. ¶ Tertio sic. Jn p se ⁊ essentialiter ordinatis necessario est status ad aliquid vnum in se qz multitudo oīs ordinata p se imo etiam ordinata p accidens tandem necessario reducūtur ad vnum: sz

p̄ia opi. de vnita. ⁊ distin. theolo.

habitus cognitiui sunt essentialiter ꝛ per se aduicem ordinati: qꝫ in ipsis nō est ꝓcessus in infinitū: ergo in ipis est vnus primus qui nō est nisi theologia: qꝫ si ponaꝫ alius oportebit qꝫ sit nobilior theologia. quod est falsum. ¶ Quarto qꝫ immediati⁹ oritur a diuina sapiētia ꝛ scia que est maxime vna.

Alia opinio ꝓ opposita

¶ **Alia est opinio** simpliciter cōtraria que ponit qꝫ theologia non est simpliciter vnus habitus ſ simpliciter plures: licet aliquo mō magis vnus q̄ plures sciētie alte puta geometria ꝛ arismetica adinuicē sm vnitatem cōparate. ¶ Primum probatur ꝓio sic

quō theo nō ē simplr vna.

Ille habitus nō est simpliciter vn⁹: cuius sunt plura obiecta simpliciter ꝛ primo ꝛ nō p attributionē vnius ad ad alterum. Ista patet p maiorem alioꝝ ex opposito eius: sed theologia est huiusmodi quia habet vnum obiectum eternuz mere speculabile ꝛ aliud a gibile bonū mere practicabile. Et nō deuno per cōparationē vel habitudinem ad alterum: sed distincte: equaliter em̄ vel plus debet aliquis theologus determinare de virtute ꝛ bono sicut philosophus nec agitur in theologia de bono agibili ꝓpter speculationem theologie ipius ptz manifeste. Nō em̄ est speculationis gra: sed vt boni fiamus multo fortius q̄ negocium libri ethicoruz. Tum qꝫ tale bonū vt cōsiderat a theologo habet nobiliorem ꝛ perfectiorem finem q̄ vt a philosopho. Tum qꝫ moralia theologica sunt perfectiora in se q̄ phīca ꝛ cū plures in ꝓria ꝛ distincta scientia ab alijs tractat agibilia vel moralia vt patz de sciētia libri ethicoꝝ: que distincta est ab omni alia: ergo ꝛ theologus habet ꝓpriam scientiam. Unde sm istos non minus est ꝓpriū theologo de scientia morali vel scientia agibilium vel speculabiliū ꝓncipaliter: q̄ sit ꝓpriū philosopho ꝛ per ꝑs distincte sunt sciētie istoꝝ apud theologū sicut apd philosophū ergo habitus theologicus non est simpliciter vn⁹.

¶ Scdo sic nō minus ꝓueniūt oīa entia in ente q̄ in deo: qꝫ deus quiditatiue ꝛ per se nō ꝓuenit omnibus sicut ens sed ꝓpter ꝓueniētiam entium in ente ꝛ cōtinētiam sub eo: non possunt scire de omnibus entibus esse vna sciētia puta metaphisica. ſ ponunꝫ sciētie distincte puta methaphisica/ethica/phisica/ꝛ sic de alijs. ergo similiter ꝓpter cōuenientiam vel attributionem entiū ad deum nō debet poni nec est vna theologia de oībus. ergo theologia de eternis ꝛ de agibilib⁹ vel moralibus sunt simpliciter distincte. ¶ Itē in methaphisica determinatur de deo sub ratione finis / in cuius actu ꝛ speculatione posuit Aristeteles felicitatem humanam ꝛ finē oīm virtutū. ꝛ ptz decimo ethicoruz qꝫ in actu sapientie: sapientia autē methaphisice est sm eū ꝓio methaphisice ꝛ tamē ꝓpter hoc nō tractauit in ea de virtutibus qꝫ nō videbatur sibi necessarium. ergo similiter nō obstātie qꝫ in theolia tractē turagibilia in ordine ad deū vt ad finem non opꝫ sit vnus habit⁹ cū theologia que tractat de deo ꝛ de eternis ſ erunt plures theologie simpliciter.

Qualit theo est magis vna q̄ ꝑs scie:

¶ **Secundo** declarāt quō theologia possit dici vna ꝛ dicūt qꝫ est vna vnitate luminis: qꝫ tota inititur lumini eidem supnaturali vnitate etiam aggregationis in causante sacre scripture vnitate etiā ordinis ad eundē finē: scz ad beatitudinem: sed ista nō faciunt in ea vnitatem simpliciter quia sicut arguunt alijsi primuum sufficeret omnes sciētie naturales possent dici vna scientia simpliciter hoc ē falsum. ¶ Preterea etiā diuersitas luminis nō diuersificat simpliciter sciētiam/sicut nec visionem. Idem em̄ ꝛ visione eiusdem rationis pōt videri vt dicūt in lumine solis ꝛ in lumine candele vel ignis. Preterea lumen non facit obiectum idem vel diuersum nec p ꝓs habitum a simili vt videtur: sed obiectū idē vel diuersum manifestat. Sic etiam habitū eundē vel diuersum illustrat. Nec etiam sm qꝫ oēs scire possent aggregari in vno volumine nec tertium qꝫ oēs possunt ad finem eundem ordinari ꝛ ordinātur ad beatitudinē mediate vel immediate vt patet.

Qꝫ theo. ab oībus alijs distinguit.

¶ **De secundo** mēbro questiōis dicitur qꝫ est ab omnib⁹ alijs distincta: ¶ Ratio huius assignatur ab aliquib⁹ ista quia illa scientia que habet subiectum distinctum ab omnibus alijs ꝛ sub ratione distincta: est ab oībus alijs distincta: sed ista est hmōi: quia habz deū sub ratione deitatis totalis et adequati ꝛ / primo formali subiecto. ꝛ nulla alia naturaliter acquiribilis vt ptz. Si dicas qꝫ imo methaphisica in duodecimo ad hoc dicetur infra. Et dicerēt ipi modo qꝫ aliter cōsideratur deus in duodecimo methaphisi. Et arguitur in theologia vel qꝫ duodecimus methaph hice nō facit vnam scientiam per se: sed est ꝑs methaphisice cuius subiectum est ens non aūt de⁹.

¶ Aliter arguūt alij sic: Ille sciētie quarum ꝓncipia theologia sunt alia ꝛ alia sunt distincte ſ ꝓncipia theologia sunt alia a principijs aliarū puta articuli fidei. ergo ꝛc. ¶ Alij sic tertio. Ille sciētie q̄ sunt euidentes distinguūtur ab illa que nō est euidens: sed sciētie phisice possunt esse ꝛ sunt ex meris naturalibus euidētes theologia vero nō. ergo ꝛt.

¶ Alij sic. Scientia q̄ habetur nisi ꝓsuppositā fide distinguit ab illis que ꝑt haberi sine fide ꝛ habentur ab infidelibus sed theologia ꝛ alie scientie sic se habēt. ergo ꝛc.

De subalternatiōe theolo. primꝰ modus.

¶ **De tertio** membro dicūt aliqui qꝫ subalternat sibi oīes alias. Ratio eorum est ad hoc qꝫ illa sciētia que dicit ꝓpter quid de principijs omnium aliarū subalternat sibi alias. Propter hoc em̄ dicitur pspectiua subalternari geometrie: sed ista est hmōi respectu oim speculatiuorum: saltē qꝫ alij scētes speculatiui semper resoluunt sua principia prima in noticiam sensitiuam exꝑimentalem fallibilē ꝛ agnoscūt solūmodo quia deus suis principijs: ſ theologia resoluit in causam ꝓpter quid: puta in deum qui est omniū causa prima. ergo ꝛc. ¶ Item etiā ad practicas ostēdunt qꝫ subalternātur ei quia ꝑstituit eis finem debitum ꝛ ideo habēt finem priorem ꝛ ordinat alias in finem: sed scientia cuius finis est sub fine alteri⁹ subalternatur sibi vt videtur sicut architectonica sibi subalternat manifactiuā. ergo ꝛt. ¶ Ex hoc concludunt isti q̄tum ad quartū qꝫ nulli alij subalternantur qꝫ subalternat: non est autem circulus in subalternationibus. ergo ꝛc.

scōs modus.

¶ **Alij dicunt** totum contrarium qꝫ ista theologia nullum subalternat sibi hoc probāt ꝓio: qꝫ ista theologia nō dicit ꝓpter quid respectu principiorum aliarū scientiarum: sed quelibet sciētia resoluit sua principia in per se rōnem subiecti sui quia cōtinet predicatū siue sit a deo siue nō a quocūq̄ sit nec per ꝑs vepē

det principium nec conclusio sn esse cognoscibili a deo v el a subiecto theologie posito enim qꝫ possibile vel impossibile/qꝫ triangul⁹ non sit a deo adhuc ex ratione sua cōtinet hoc qꝫ est habere tres angulos equales duobus rectis qꝫ hoc est necessarius sicut triangulum eē triangulū. ideo ꝛt. Qꝫ em̄ homo sit homo nō est causa licet sit causa aliqua qꝫ homo sit. ¶ Tertio arguitur sic impossibile est sciētiam euidentem subalternari scientie non euidēti: licet enim sm aliquos possibile sit scientiam nō euidentem subalternari sciētie non euidenti: sicut theologiam sciētie beatorum: tamē ecōuerso impossibile est: qꝫ possibile est qꝫ sit maioꝝ euidētia in subalternata q̄ in subalternāte: ſ theologia nō est scia euidens sicut ptz ergo nō subalternat sibi sciētias phīcas naturales que sunt euidentes.

Theolo. an aliqui scie hūane subalternetur.

¶ **De quarto** mēbro dicūt aliqui qꝫ nulli sciētie humane subalternatur theologia ꝓpter rationem p̄dictam in tertio mēbro: qꝫ ipa subalternat sibi oēs vt dicitur ibidē.

¶ Alij assignāt aliā rationē primo qꝫ si subalternaretur alicui sciētie hoc maxime videretur de metaphisica: sed nō subalternatur methaphisice qꝫ licet subiectum cōtineaꝫ sub subiecto deus sub ente tū nō addit aliquid extra rationē entis: sicut linea visualis super lumen absolute. ergo ꝛt. ¶ Iterū arguūt alij: qꝫ theologia non accipit sua principia a methaphisica. ergo nō subalternatur sibi. Antecedens patet qꝫ principia eius sunt articuli: ꝛ dato qꝫ essent alia tamē ex methaphisica nec ex rōne entis vnq̄ posset ꝓbare suas ꝓclusiones vel passiones quas considerat de deo: nec principia ad ꝓbandus ipas qꝫ nō continetur in ente puta qꝫ deus sit trin⁹ nec in aliquo ꝓbato in methaphisica. ergo nō subalternatur alicui. Hoc de primo articulo.

Quō aliqua scia potest dici vna.

¶ **Secūdus articulus** ē videre quō aliqua sciētia ꝑt dici vna. Et dico de hoc qꝫ sciētia dicitur vno mō virtualiter: ꝛ ista est simplex intelligētia alicui⁹ subiecti vel obiecti ꝓtinētis in se virtualiter vel originaliter seu intelligibiliter a priori: precipue propter atem aliquam vel aliquas ꝓprietates demonstrabiles de ipo ꝛ proprie loquēdo talis intelligentia simplex nō est sciētia. quia etiam isto modo intellectus principij posset dici sciētia qꝫ continet aliquo modo virtualiter ꝓclusionem vel noticiam ꝓclusionis scibilis. ¶ Alio modo capit sciētia formaliter qui est habitus conclusionis demōstrate siue ꝓpter quid ꝛ a priori siue qꝫ ꝛ a posteriori. Et extendendo nomē eius ꝓ habitu cuiuslibet ꝓclusionis deducte ex aliquibus certis siue sint euidētia siue credita eo modo quo dictus est supra theologiam esse scientiam. Et sicut sciētia virtualiter que est actus intelligendi subiectum vel obiectum simplici intelligētia vel habitus aliquis ꝓ eo derelictus ē circa obiectum simplex: ita dico qꝫ iste habitus est formaliter scientia est primo obiecti cōplexi ꝓclusi qd quidem est conclusio ipa sicut etiā intellectus respectu ꝓnciporum. Si ponatur habitus distinct⁹ a potentia primo est respectu principij vel cōplexi quod est principium non deductuz. ¶ Ex quo statim concludo qꝫ sicut actus simplicis intelligētie q̄ sunt circa obiecta simpliciter diuersa sunt simpliciter diuersi actus ꝛ distincti: qꝫ non potest eē maior diuersitas in priori q̄ in posteriori eēntialiter Ita

Correlaria. I.

dico ego qꝫ sunt diuersi actus vel habitus quib⁹ intelliguntur distincta principia ꝛ diuersa: ꝛ similiter distincti habitus sciētiales vel distincte scientie q̄ sunt circa diuersas ꝛ plures questiones distinctas ab inuicē: ꝛ hoc dico vbicūq̄ ꝛ quādocūq̄ intellect⁹ ꝛ scientia realiter distinguūtur a simplici intelligētia sicut postea apparebit. ¶ Ex quo statiz vlteri⁹ apparet qꝫ non est vera opinio dicētium qꝫ oim cōplexoꝝ deductoꝝ reducibilium ad vnum sim plex incomplexum: quod ponūt primum obiectum in sciētia: sit vna sciētia formaliter accepta ꝛ indistinctus ꝛ simplex habitus vn⁹ vnitate speciei specialissime. ¶ Et probant per illud primi posteriorum Aristotelis dicētis qꝫ vna sciētia que est vni⁹ generis subiecti partes ꝛ passiones eius cōsideras ꝛ per habitudinem obiecti primi ad potentiā. Sic enim se habet subiectum primū ad scientiam sicut obiectum ad potentiā: sed exnitate primi obiecti incomplexi potētia dicitur vna. ergo similiter sciētia. ꝛt. Non enim sicut dictum est supra per se primum obiectū nostre theologie formaliter accepte est illud incōplexum quod ponitur cōmuniter subiectum vel obiectum in sciētijs sed magis aliquod complexum deductum sm ꝓcessum sillogisticū vel argumētum qui pertinet ad tertium actum intellectus q̄ cōpositio vel diuisio seu intellectio compositionis vel diuisionis affirmationis negatiōis nō est aliquod simplex qꝫ tunc magis esset simplicium intelligētia ꝛ pertinēt ad primum actum. ꝛ iō argumenta eorum ꝛ dicta eorum supponūt vnum falsū. Qꝫ istarum pluriū cōclusionuz siue ordinatarū adinuicem: siue non sint plures habitus essentialiter ꝛ simpliciter distincti. Patet qꝫ vnus potest haberi ꝛ acquiri sine alio saltem ꝓio: sine posteriori ī habitibus ꝓclusionum habētium ordinem sicut patet manifeste ꝛ vterq̄ indifferenter sine altero in questionibus quarū vna non dependet ex alia nihil aūt potest haberi sine seipso vel sine aliquo qō simpliciter ꝛ eēntialiter est idem sibi: quia tūc idem esset ꝛ non esset qō est cōtradictio manifesta. ¶ Ad Aristotelē dico qꝫ ipse nō accipit ibi scientiā p̄cise formaliter: sed accipit cū ea etiā simplicem intelligentiam subiecti vel obiecti: ꝛ nō solum vnam scientiā formaliter sed etiam oēs scientias formaliter quarum conclusiones possunt reduci mediate vel īmediate in illud simplex primo intellectus eo mō quo geometria dicitur cōmuniter vna sciētia: ꝛ arismetica vna accipiendo ꝓ toto quodā secūdum ordinem quēdam cōstituto ex istis/ita qꝫ est hic vnitas ordinis in quoquidē intelligentia simplex illi⁹ obiecti simplicis incōplexi est prima que non est sciētia formaliter postea noticia ꝓncipij cōplexi q̄ dicitur intellectus: ꝛ tot sunt ibi intellectus quot ꝓncipia: ꝛ postea noticia ꝓclusionis deducte ex principio vel principijs que dicit sciētia ꝛ sunt sibi tot scientie specifice ꝛ simpliciter distincte quot ꝓclusiones: cōstituūt tamen vnam scientiā totaleꝫ ordine quodam reductionis in principia ꝛ ꝓncipioꝝ ad subiectum vnuz: sicut oēs cōclusiōes geometrie constituūt geometriā: ꝛ arismetice arismeticā. Et etiam ibi vnitas primi inter istas scientias diuersaruū ꝓclusionū sed nō vnitas speciei specialissime.

ad dctm phi. I. posteriorū.

¶ Ad aliud de potentia ꝛ obiecto dico qꝫ si valeret argumentū qꝫ omnes habitus ptinētes ad vnā potentiam essent vnus habitus ꝛ deberēt habere

vnum primum obiectum incōplexuz sicut potētia ipa a quo eēnt z dicerentur vnū. ¶ Ideo dico q̄ non est simile de potētia z habitu sicut dictū est supra in secunda questione. Potentia essiue est magis illimitata/ z ad plura se extendit potest manere vna z manet vna q̄tūcunq; varietur actus z p cōsequēs habitus: z ideo potest sibi assignari obiectum vnum ex cuius vnitate dicatur vna q̄tūcunq; se extendat ad omnia sic aūt nō est de actu z habitu. ¶ Preterea dico q̄ primū obiectum habitꝰ nostri vnius scientialis est vnū necessario z illud voco vnam conclusionē deductam cuiꝰ vnitas necessario requiritur ad vnitatem potentie: saltē in potentijs inferioribus z minus illimitatis z magis artatis. Quicquid sit de potentijs superioribꝰ cuiusmodi sunt intellectus z voluntas quarū forte i creaturis non est assignare aliquod vnū principiū obiectum hoc tamen nō assero nec oppositum.

Reso. doctoris. ¶ Sic ergo dico q̄ ad vnitatē scientie nostre necessario requiritur vnitas cōclusionis z per ꝑs vnitas subiecti qz ex subiecto nō vno non potest fieri propositio vel cōclusio sicut patet. ¶ Dico scdo q̄ vnitas subiecti vel conclusionis nō sufficit ad vnitatem scientie licz necessario requiratur: sed cū hoc requirit vnitas medij vel principij. Nam sicut dictum est supra de eadem questione pōt esse scientie diuerse puta naturalis z mathematica eadem enim conclusio de rotunditate terre ꝓbatur naturalis p medium naturale puta per equalē tendentiā partium terre ad centrum: qz sunt partes grauis homogenei puta terre z methaphisicus/puta astrologus per ortū vel occasum signorum vel astrorū. ergo ꝛc. ¶ Itē certū est q̄ aliqua cōclusio eadem demōstrari pōt ꝓpter quid z quia z p ꝑs sciri: sed non est eadez scientia propter quid z quia ergo ad vnitatem scientie non sufficit vnitas cōclusionis vel obiecti seu subiecti. ¶ Item eadem cōclusio penitus demōstratur per plures causas sicut p causam finalē solū vel p causam efficientem solum vel per formā solum: ergo z stat q̄ iste demonstrationes nō sunt eedē nec p ꝑs scientie iste. ¶ Item de eodem obiecto est fides z visio z tñ non sunt vna noticia nec eiusdē rōnis qz visio est noticia imediata facialis z fides habz autoritatem pro medio: ergo a simili noticia quarum vna est mediata per istud medium z alia p aliud medium non sunt eiusdē rationis nec eadē scientia hoc patet etiā sexto methaphisice vbi Aristoteles ꝓpter diuersum modum diffiniēdi idem z per ꝑs ꝓpter diuersas diffinitiones eiusdem q̄ diffinitiones dñt esse media diuersificat scientiā naturalem z methaphisicam: qz methaphisicus diffinit nō cōcernēdo materiam vt aquilum vel canum/naturalis vero z cōcernēdo materiā vt symū. ergo ꝛc. Tamen dico hic q̄ scientia ꝓpter q̄d perfecta z cōpleta cuiꝰ medius est diffinitio ex oibus causis: vel cuius mediū est omnes cause simul accepte nō pōt variari ex medio: sed sicut est idem subiectum: ita idem medium quia ipossibile est diffinitionē completam pfectaz eiusdem esse nisi vnam: qz sibi adequate correspondet quiditas illius diffiniti impossibile est ēm esse plura media cōplectētia omnes causas qz tūc neutrum complecteretur oēs causas. Sed dico q̄ siue scientia propter quid impfecta que solus habetur per alteram causarū, vel scientia propter quid; z qz

6. meth.

vel scīe quia de eadem conclusione possunt variari ex medys stante idēptitate subiecti z conclusionis. Ad vnitatem ergo scientie specificā loquendo de specie specialissima necessario requritur vnitas non solum conclusionis z subiecti verū etiā vnitas medij. Et nota hic q̄ in genere abstractuarum non plurificantur specie tales scientie de eodem obiecto per idem medium perfectum licet bene in genere scīētie absolute possint plurificari si vna sit ītuitiua z alia abstractiua. ¶ Tertio dicunt aliqui q̄ etiam requiritur vnitas luminis/ licet vnitas luis sine ꝑdictis nunq̄ sufficiat sicut ꝓbatus est supra q̄ scīm ipos si est diuersitas luminū q̄ sit eadem conclusio z idem medium: non tamē est scīētia sicut probant de scientia btōrum: quam habent de aliqua cōclusione eadem q̄ sit aliquis viator: puta q̄ triāgulus habet tres in qua idem subiectū triāgulus scilicet z idem ꝑdicatum z tamē scīētia beati z scientia viatorum nō sunt eiusdem rōnis: qz si arguerez in infinitum infra ꝓtiam pfectionē num q̄ posset cē ita perfecta sicut scīētia beati z cōprehensoris quam habet de eadē cōclusione. ¶ Preterea effectꝰ videtur diuersificari ex suis p se causis diuersificatis: sed lumē est per se causa scientie vel habitus z actus scīētialis vt videtur. Videmꝰ enim de lumine intellectus agētis q̄ est p se causa actus intelligēdi quia est quo est per se omnia facere sicut possibilis quo est omnia fieri vt dicit tertio de aīa intellectus agēs z ipm lumen naturale itel lectus idē sunt. ergo diuersificato lumine diuersificaz necessario actꝰ z habitꝰ scīētialis. ergo ad vnitatem requiritur p se vnitas luminis. quare ꝛc.

Quid ad vnitatez scientie.

Et requirit vnitas luminis q̄ aliquos.

¶ Sed cōtra videretur alicui ex dictis aliquoz quia lumē non est p se causa habitus vel actus scīētialis ī aliquo genere causē nō in genere causē materialis vel subiecti qz hec est causa intellectꝰ possibilis nec etiam dispositionis subiecti: qz intellectꝰ possibilis eoipo q̄ possibilis est dispositus imediate ad receptionē oīs actus z habitus mediāte actu qūocunq; intelligatur mediacio illa vel ad habitū vel mediāte ipo ad actum: quātum ad habitꝰ infusos. Propter hoc enim negant aliqui speciem impressam in intellectu ꝓtiozem naturaliter actu intelligendi: quia potentia habet ordinem immediatum ad actum. ¶ Iterum etiam quia pari ratione videtur eē imediate dispositus ad habitū vel actum sicut ad illud lumen: quia z ipm lumen habitus vel actus quidem est z ita nō oportz ponere lumen vt principium dispositiuum intellectus nec vt receptiuum actus vel habitus nec se habz etiaz vt efficiens ad actum vel habitus. Tum ēm eos quia tale lumen est indistinctum z vnum subiecto cū intellectu possibili z ita impossibile est q̄ moueat ipz ad actum. Tum qz etiam ēm eos intellectus agēs qui est ipm lumen naturale vel agit in fantasmatibus positiue sed tantum priuatiue vel segregatiue q̄ agendo per accidēs z remouēdo prohibēs z impedimētum vt fantasmata possint mouere intellectum. Tum qz videmus in isto lumine corporali q̄ put distinguit ab obiecto nec requirit ꝓpter obiectum nec propter visum sed propter medium disponēdum ita q̄ ad per se causalitatem effectiuam actus videdi videret sufficere obiectuz vel saltem potentia cum obiecto. Nam etiam lumen se habet in ratione cause finalis respectu habitus vel actꝰ.

ꝑ ꝑdicta de lumie ꝛc.

Patet nec ēm est finis quo habitꝰ/ qz ponit prius ipso habitu nec finis illius sed magis ipsum obiectū est finis illius/ z actus est finis quo ipsius habitus nec se habet in ratione forme respectu habitus nec forma ex qua cū aliquo materiali fiat ipse habitus qz accidētia nō sunt ꝓposita ex materia nec forme informātis ipsum: qz est prius ipso habitu subiectū autē prius est ipsa forma vel accidente suo: q̄ nullo modo ex diuersitate luminū debēt diuersificari habitus nec ad vnitatē habitꝰ requirit vnitas luminis. ¶ Preterea ex illo nō habet habitꝰ vnitatē sicut ex aliquo necessario ad eiꝰ vnitatē cui? solū est manifestare obiectū vel talē vnitatē habitꝰ: qz manifestare vnitatē nō est causare vnitatē sed presupponit eā sed de ratiōe luminis nō videt esse nisi quid manifestatiuū sicut in quo vel sub quo: q̄ non videt q̄ sit causatiuū distinctionis vel vnitatz ꝛc. sed talia manifestat. Quid autē sit veriꝰ vtrū ꝓpria opinio vel scōa sub dubio ad ꝑsens relinquat.

Qz ad vnitatē specificā habitus ꝛc. requirit vnitas specifica subiecti ꝛc.

¶ Quarto dicūt aliqui q̄ ad vnitatē specificā habitus vel actus scientifici requirit vnitas specifica subiecti imediati z proximi. Ratiō ēm sufficiēs diuersitatis effectꝰ est diuersitas materie vel subiecti vt dicūt. Sed videmus q̄ idē agēs in alia z alia materia facit effectꝰ alteriūs rationis. Sed istud nō reputo verū. Non ēm video quare plus ad vnitatē specificā habitus vel actus cognitiui requirat vnitas specifica subiecti q̄ ad vnitatē habitus appetitiui z de illo planū est q̄ nō requirit. Sed eadē est caritas vel eiusdē ꝑfice rationis in angelo z hoīe z beatitudo eiusdē rationis sicut in hoīe z hoīe vel angelo z angelo alias nunq̄ caritas hoīs posset equari caritati angeli si illa angeli esset alterius pfectiozis rōnis.

Summatio huius articuli.

¶ Qz dicūt de diuersitate materie vel diuersitate dispositionis eius q̄ sufficit ad variationē effectus dico q̄ nō est verū vniuersaliter ꝓcipue in primis accidētibus consequētibus totū cōpositū ēm multos saltē sicut videmus q̄ in hōmine z asino q̄tum cūq; sint substātia alterius specifice ratiōis z alterius tñ in eis recipitur quātitas eiusdē ratiōis. ita q̄ ad vnitatē specificā accidētis vel forme accidentalis nō requirit vnitas specifica subiecti sicut patet sed solū hoc oportet quādo subiectū determinat sibi tale accidēs per propriā rationē adequate vel tale accidēs determinat sibi tale subiectū adequate z precise sicut etiam diceretur de forma substantiali quacunq; que secundum rationem propriam specificam vel quasi specificā determinat sibi ꝓpriā materiā sic vel sic dispositā in forma est. Sed sic nō nō est de habitib? z actib? intellectiuis: qz dico q̄ ipa nō respiciūt determinate in subiecto hāc rationē specificā vel illā: qz tūc impossibile esset q̄ homo haberet aliquē ita nobilē habitū vel actū sicut angelus qō patet expresse falsum de aīa ꝓ ꝑt: sed respicit in subiectis natura generis quasi rationē recipiendi in eis naturā videlicet intellectualē in cōi que est eiusdez rationis in oibus: non tñ specifice.

¶ Dico igit q̄ ad vnitatē specificā actus vel habitus scīētifici nō necessario z vniuersaliter requirit vnitas specifica subiecti: sed ad eiꝰ vnitatē necessaria est vnitas obiecti vel subiecti primi z vnitas medij quicquid sit de lumine de quo ad presens sub dubio relinquat. Scientia diuina est vna realiter. Tū qz eadē cum essentia que est primū obiectū

Tum quia infinita in sua ratione. Tū qz adequās obiectū primū. Tū qz simplr prima. hec de scdo articulo quo scilicet z ex quibus dicatur esse vnus.

De vnitate theologie diuine.

¶ Tertius articulus est respōdere ad questionē de theologia. Et primo de vnitate eiꝰ. Et adhuc primo de vnitate theologie diuine quo est vna postea de theologia beatoz z tandē de theologia viatorū. ¶ De primo igit dico q̄ habitus diuine theologie vnꝰ est simpliciter z realiter infinit? z actus etiā ipsius q̄ est actus diuine intelligētie adequatꝰ quo oīa simul pfectissime scit z intelligit impfectiōis est ēm in potētia q̄ in ipsa possint succedere vel succedāt plures actus q̄ bus attingat modo ad vnū obiectū modo ad aliud sicut in nobis experimur: imo etiā impfectionis est in potētia q̄ in ipsa sint plures habitus z actus intellectuales ēm rem vbi autē actus z habitus ponitur infinitus z respectu obiecti primi infiniti, virtualiter vel pfectionaliter vel intelligibiliter cōtinētis oīa z totaliter cōprehēsi nō est necessariū: imo dico ipossibile est ponere plures actus realiter distinctos vel habitus eidē potētie cōuenientes qz vnicus adequat totū. Dices q̄ nō differūt realiter ꝛs formaliter ex natura rei. ¶ Scdo dico q̄ hoc est impossibile: qz ipossibile est ponere i deo distinctionē formalē absolutoz nisi illarū que ēm ꝓprias rationes quidditatiuas dicūt pfectiones simpliciter. Modo dicerez q̄ licet diuinū intelligēdum absolute acceptū dicat pfectionē simpliciter / non tū tale vl tale intelligere: z similiter de habitu intellectuali in q̄tum intelligere infra seipm distinguit specifice vel quasi specifice. Sz isto modo magis dicūt ista limitationē z imperfectionē z ideo nō pōt poni in deo talis distinctio nec in ipso est nisi vnū intelligere formaliter sicut nec realiter. Sic autē nō est in deo sed ibi est vnū intelligere formaliter infinitū z simpliciter ipsi potētie intellectiue adequatū qō est ipsi potētie idem realiter z etiam obiecto quomodocūq; aliter distinguātur. Similiter etiaz in deo est vna theologia z vnus habitus infinitus idem realiter cū potētia z obiecto z actu intelligēdi. Tamen dico q̄ secundum rationem z modū nostrum intelligendi iste habitus realiter vnus z idē sicut et actus intelligendi distinguitur in deo secūdum distinctionem obiectorum super que transit. Nam vt transit super quemlibet terminum incomplexum / et precipue super primum terminum vel obiectum quod est deus secundum rationem diuinitatis. Dicitur actus simplicis intelligentie z habitus sibi correspondens suo modo: secundum vero q̄ transit super principium complexum sicut dicitur habitus intellectus qui est principiozum z secundum diuersitatem principiozum: vt sic dico qō secundum rationem diuersificatur. Secundum vero q̄ transit z cadit super conclusionem deductam per processum demonstratiuum quantum ad theologiam necessariozum saltem dicitur proprie et vere scientia. Et dico quod diuersificatur secundum rationem et pluralitatem secundum distinctionem talium conclusionum. ¶ Et similiter theologia contingentium suo modo secundum diuersitatem vel distinctionem contingentium complexoz̄ ex quibuscunq; alijs deductoz̄um. Ita quod licet deus omnia sciat et intelligat vnico simplici habitu et actu realiter propter suam infinitam

actualitatē ⁊ perfectionem summam. Tamen secū dum rationē ⁊ modum intelligēdi nostrum qui cō surgit ex his que experimur sicut distinguñ in eo actus ⁊ habitus ⁊ habēt inter se similem ordinē ra tionis qualem ordinē realem habent vbi ista inue niunt distincta realiter sicut in nobis. Vnde ⁊ act⁹ vt cadit super simplicē terminum p̄ior est seipso se cūdum rationē: vt cadit super principium ⁊ vt sup principium q̄s vt cadit super conclusionē deducta ex principio etiam vt cadit sup vnam conclusionē p̄ior seipso sm rationē: vt cadit super aliam secun dum ordinē ipsarum conclusionum ⁊ etiam principi p̄ioꝝ suo modo. Et sic ptz de vnitate diuine theo logie in se.

De disti. theolo. di uine ab alijs.

¶ De distinctione eius ab alijs dico sicut dictum est su pra q̄ quia theologia dei est sibi omnis scientia nō includens imperfectionē hoc est dictu est sibi scien tia perfectissima de omni scibili per rationē diuini tatis que est obiectum primi ⁊ impossibile est pone re in eo aliam sciētiam accipiendo theologiam si cut supra accepi geometriam p̄o vno habitu secū dum quēdam ordinē complectentē ⁊ intelligētiam primi subiecti incomplexi ⁊ aliorum terminoꝝ ⁊ principioꝝ ex terminis ⁊ conclusionum ex princi pijs qui sunt realiter distincti actus vel habitus in geometria: non tamē in theologia dei: sed solum secundum rationē ⁊ modum intelligēdi. Dico con sequēter q̄ iste habitus vel actus theologicus di stinguitur ab omni alia scientia vel actu cognitiuo sicut intrinseca diuina distinguntur a quocūq; ex trinseco ⁊ a quocūq; non deo: quia ipsa complecti tur oēm actū vel habitum dei cognitiuum ⁊ sibi in trinsecum vt dictū est ⁊ patet ex p̄dictis.

De subal ternatiōe theo. diui ne respe ctu alia⁊ sciētiarū.

¶ De subalternatione eius respe ctu aliarū dico breuiter q̄ nec subalternat sibi aliam nec sub alternatur alicui. Q⁊ autem non subalterneť alicui patet: quia est simpliciter p̄ima in genere scientia rum sicut deus in genere entium. Est etiam nobilis sima ⁊ certissima q̄ nullam subalternat: que oēs conditiones ꝑpugnant scientie subalternate: vt pa tet. ¶ Q⁊ autem non subalternet sibi aliquam aliā scientiā difficilius est videre: quia eo ipso q̄ est p̄i ma ⁊ suprema ⁊ certissima respectu omnium alia⁊ videretur q̄ oēm aliam sibi subalternaret. Dico tñ q̄ nullam quia scientia subalternans ⁊ subalterna ta possunt haberi ab eodem intellectu. Quicūq; n. habēs scientiam subalternatam cognoscens tantū modo: quia de suis principijs potest vt videtur sci re propter quid de eisdem per subalternantem sed ista a nullo habēte alias sciētias formaliter potest haberi in eodem intellectu: ergo ⁊c.

¶ Preterea et est idem quasi. Habēs scientiā subalternā tem potest habere subalternatam vt videť: sed de⁹ hīs istā nullam aliā habere potest: ergo ⁊c. Tu dices q̄ immo subalternat sibi alias. Tum q⁊ ad ip sam resoluuntur principia aliarū. linea em̄ pfecti⁹ cognoscitur ꝑ rationē essentie diuine vise sicut co gnoscit eā deus q̄s per ꝑpriam rationē sicut cogno scit eā geometria: ⁊ ꝑ oēs principiū quodcūq; de li nea cognoscīť pfectius ꝑ theologiā dei q̄s ī geome tria. igit ad ipsas stat vltimata resolutio principio rū oīm aliarū scientiarū ⁊ ipsa omnē aliā subalter nat. Tum q⁊ etiā oībus alijs p̄stituit finē fuit; sic cut maxime architectonica q⁊ oīm est artifex ⁊ ma gistra. ¶ Dico hic q̄ primū non cōcludit. licet em̄ principia aliarū ⁊ prima obiecta incōplexa ⁊ simi liter termini ⁊ cōclusiones aliarū clarius ⁊ pfecti⁹ cognoscañ ꝑ illā q̄s ꝑ istas. Tñ alie sciētie ex seip sis vel ex alijs quib⁹ subalternātur quantū ad ipas habēdas certitudinaliter ⁊ sciētifice habēt: vñ co gnoscāt sua p̄ncipia ⁊ ex p̄ncipijs cōcludāt suas cōclusiones ꝓpr̄ias quib⁹ ꝓ̄o modo ⁊ qualitate sua. Excepta theologia nostra vie q̄ sicut dictū est supra ꝓprie loquēdo nō est sciētia: ⁊ ideo nec ex seip sa nec ex aliqua cui subalternetur habet hoc q̄ scie tifice cognoscat suas cōclusiones/nec sua principia euidēter de qua etiā ꝓbatū est supra q̄ nō subalter naň sciētie beatoꝝ. Preterea etiā dato ꝑ scientiā diuinā cognoscañ oīa clari⁹ ⁊ pfectius q̄s alias habēs tñ aliquā aliā nunq̄s pōt sua principia decla rare ꝑ ipsam: q⁊ nunq̄s pōt habere istā. Iterū etiaꝫ si clarioꝝ ⁊ minus clara noticia eiusdē sufficeret ad subalternationē tūc scientia alicui⁹ habētis aliquā scientiā puta geometriā min⁹ clare ⁊ pfecte subal ternareť sciētie habētis ipsam geometriam magis clare ⁊ pfecte eandē em̄ conclusionē ⁊ ꝑ idē mediū scit vnus magis clare ⁊ perfecte q̄s alius.

¶ Ad secundū dico q̄ ista sciētia bene ē principalis oīm ⁊ magi stra sed nō ꝓpter hoc sequiť q̄ ꝓprie subalternet sibi alias: licet sit superioꝝ ⁊ certioꝝ ⁊ p̄stituat finem aliꝫ quoquomodo sicut nec metaphisica licꝫ sit no bilioꝝ principalioꝝ aliꝫ ⁊ oibus supioꝝ ⁊ act⁹ ei⁹ sit finis oīm aliarū q⁊ ipsa sola libera est ⁊ ꝓpter se oēs autē alie ꝓpter ipsam sm Aristotelē sicut dī citur primo metaphisice nō tñ sibi oēs alias subal ternat. Sic igitur dico q̄ loquēdo ꝓprie de sub alternatione theologia dei nec subalternat sibi ali quem nec alicui subalternatur. I. metha.

¶ Sequitur de theologia beatoꝝ. Et quā dico primo q⁊ ⁊ si actus simplicis intelligentie obiecti diuini vel essentie diuine ⁊ omniū aliorum simpliciū per eā vt per rationē cognoscēdi ⁊ obie ctum primo cognitū est vnus ⁊ idem actus beatifi cus sm substātiam vel essentiam sicut videtur dice re. Augustin⁹ quītodecimo de trinitate/tñ loquēs sub dubio. Fortasse inquit ibi nō erūt cogitatiōes volubiles sed totā scientiā nostrā vnico intuitu vi debimus tñ iste actus variaň ⁊ plurificaň sm ratio nē ⁊ modū intelligēdi: sm q̄ cadit sup hoc vel illud obiectū/nō minus q̄s actus intelligēdi diuinus/im mo rōne fortioꝝ. Si ꝑ de actu isto dicaň q̄ est vn⁹ qui etiā ipsa cognitio matutina verbi ⁊ aliorum in verbo simplicium terminorum. De vnita te theolo gie beato rum. Augustī. Nō hec.

¶ Nota hic q̄ sicut dictū ē supra. Essentia diuina intuitiue vel abstractiue co gnita euidenter est rō intelligēdi oēs quidditates terminoꝝ ⁊ ꝓplexiones eoꝝ necessarias/⁊ ita vt vi deť oportet dicere q̄ idē sit actus vel habit⁹ beati quo cognoscit deū beatifice ⁊ oēs terminos ꝑ ipm ⁊ oēs necessarias ꝓplexiones eoꝝ sicut sunt princi pia siue ꝓclusiones/ita q̄ sciētia beatoꝝ in verbo cōformiter est vna simplex quātum ad actum sicut scientia dei et indistincta realiter: sed bene secun dum rationem: vt cadit super incomplexum et complexum quod est principium et postea super

conclusionem. Vnde theologia eoꝝ est vnus ac tus habens p̄o primo obiecto deum/ quod est ob iectum infinitum et hoc sufficit. Non enim oportet q̄ intelligentia principij vel conclusionis realiter distinguantur ab intelligentia simplicis termini vbi actus/ vel est idem potentie et primo obiecto ⁊ simpliciter infinitus sicut in deo vel vbi obiectum actus est infinitum clare et euidenter intellectum sicut in proposito. Sed vbi obiectum primum fini tum est hoc est necessariuꝫ ita q̄ circa idem obiectū primum non potest esse ibi idem actus qui sit intel ligentia terminoꝝ ⁊ principioꝝ et conclusio num. ¶ Et eodē modo dicas infra de scientia via toꝝ abstractiua possibili ꝓbata supertus cui⁹ obiectum primum est essentia diuina euidēter no ta: licet non viuiue sicut videtur in patria a beatis ⁊ hoc conformiter ad predicta. Si tamen non est ne cessarium q̄ sit ide m actus respectu omnium p̄e dictoꝝ sed solum respectu essentie diuine ⁊ sim plicium terminoꝝ sicut diceret aliquis. tunc di cēdum esset sicut hic in corpore questionis est nota tum. ¶ Et concordando hoc cum predictis dicere tur q̄ essentia diuina est qua cognoscuntur omnia predicta: sed nō vnico actu sed pluribus ordinatis quoꝝ p̄ior potest aliquo modo dici ratio respe ctu posteriorum. Quia tunc non esset necessariū q̄ videns diuinam essentiā videret omnes terminos ⁊ complexiones necessarias eoꝝ/cuius oppositum dictum est supra. ideo teneo me cum predictis sicut ⁊ Augustinus videtur dicere decimoquinto de trinitate capitulo decimoquarto. Forasse non erunt ibi volubiles cogitatiōes sed totam scientiā nostram vno simul intuitu videbimus hoc est vno actu. Ita q̄ omnis sciētia nostra in verbo erit vn⁹ actus simplex realiter indistinctus. Distinctus ta men secundum rationem eo modo ⁊ ordine quo de diuina scientia superius dicebatur: licet respectu complexoꝝ ⁊ incomplexoꝝ: principioꝝ et conclusionum. Nec intelligo q̄ habeant aliā theo logiam abstractiuam non ꝓpter incompossibilita tem visionis ⁊ theologie abstractiue/ sed quia nō est necesse hoc ponere: quia cum venerit quod per fectum est euacuabitur quod imperfectum est. Ha bent enim perfectam theologiam in verbo ⁊ nō in digent illa imperfecta. ¶ Tu dices q̄ beati habēt alias sciētias rerum in ꝓprio genere sicut geome triam ⁊ arismeticam: ergo a simili non est inconue niens ponere in eis vnam theologiam abstractiuā ꝑeter illam visiuam quam habēt in verbo. Dico q̄ licet sit possibile simpliciter nō est tamē conuenies nec necessariū: nec est simile de alijs sciētijs ⁊ theo logia. Cum enim theologia habeat p̄o primo ob iecto deū sufficienter: immo potissime habeť theo logia in ꝓprio genere quando habetur in ipso deo viso. Vnde inter theologiā visionis in verbo ⁊ in ꝓprio genere potissimam non cadit distinctio ꝑ ꝓprie licet bene sit distinctio inter visiuam ⁊ abstra ctiuam quas impossibile est easdem esse sicut dictū est supra.

¶ Quātum ad propositum etiam non est simile: quia omnis no ticia quā habēt de rebus in verbo est theologia ip soꝝ vel pertinens ad ipsam ⁊ ideo in verbo solū habent theologiam ⁊ nullam aliā scientiam ⁊ ideo valde congruum est ponere in ipsis alias scientias

De subal ternatiōe theo. beatoꝝ.

¶ Secundo dico q̄ nullam sibi subalternat primo quia si subalternaret sibi aliquam hoc maxime videretur de theologia nostra: sꝫ hoc est falsum: quia fi des non subalternatur scientie: sed scientia sciētie sicut probatum est supra: ergo ⁊c. Iterum sciēntia que nō est eiusdem per se ordinis cum alijs nō sub alternat sibi alias: quia subalternans ⁊ subalterna ta sunt essentialiter ordinate sicut p̄ioꝝ ⁊ posterioꝝ sed ista non est eius ordinis cum alijs: quia ipsa est visiua ⁊ alie abstractiue. Abstractiua autem vel in tuitiua accidentaliter ordinatur ergo ⁊c. Dico igi tur q̄ nec aliquā subalternat nec alicui subalternaň

¶ De vnitate theologie abstractiue via toꝝ que esset eis possi bilis euidēs ⁊ vere scientifice idem dicerem ꝑ om nia quantū ad ꝓclusiones q̄s ⁊ de theologia visiua beatoꝝ. Ultim ad eius vnitatē vel distinctionē ab alijs omnibus. ¶ Quod vero ad eius subalterna tionē dico q̄ nulli subalternaň ⁊ ꝓpter idem. Dico etiā q̄ nullā subalternat: ⁊ hoc maxime videret de theologia nostra sed hoc est falsuꝫ. Tum quia sunt eiusdē pbiecti primi ⁊ de eisdē veritatibus primis vna euidēter ⁊alia nō euidēter. Tum q⁊ theologia nostra nō est sciētia ꝓprie dicta nec pōt eē quocūq; supueniente sicut dictum est supra: quare ⁊c. ¶ De theologia nostra que habeť a doctoribus modo di co primo p̄mittēdo quomodo ītellectio sui obiecti primi. s. dei sit vna in nobis vtrū vno actu simplici ⁊ indiuisibili ītelligamus ipm vel nō: sed magis cō ceptu aggregato ex multis intelligēdo illa vel etiā remouēdo impfectiones vel quomodocūq; aliter: q⁊ de hoc dicek infra distinctione tertia de habitu acquisito suoꝝ principioꝝ vel quasi principioꝝ. ¶ Ex quib⁹ deducit suas cōclusiones q̄ nō est sim pliciter vn⁹ ⁊ indiuisibilis sed multiplicaň ⁊ distin guiť sm distinctionē ipsoꝝ p̄ncipioꝝ ⁊ taliū cō plexoꝝ ⁊ potest vn⁹ acquiri sine alio ꝑ frequētē cō sideratione de vno ⁊ non de alio siue principia sint articuli fidei siue non ⁊ vnus instruit de vno et nō de alio sicut dictum est supra de habitu princi pioꝝ in scientijs alijs. Ita dico hic et loquor

De vnita te ⁊ subal ternatiōe abstracti. viatoꝝ.

De vnita te theolo. ⁊ viatoꝝ habite a doctori bus.

de habitu acquisito. ¶ De habitu infuso qui ē fides respectu articulorum fidei virum oporteat ipsum multiplicari vel non diceretur infra soluēdo quod dam argumentum quod est contra me supra factū. Et isti sunt plures habitus sic ordinati suo modo/ sicut prima obiecta ipsorum que sunt ipsa complexa que ponuntur in theologia quasi principia/ex q̄ bus deducuntur alia sicut conclusiones. ¶ Similiter videtur michi dicendum q̄ theologia quā accipio pro habitu cōclusionum deductarum ex predictis principijs non est vnus habitus simpliciter indistinctus ꝛ specie specialissima: sed est multi habitus vel aggregatus ex multis habitibus partibus specifice distinctis secūdum pluralitatem ꝛ distinctionem conclusionum predictarum habētium aliquem ordinem inter se aliqualem. Et similiter habitus isti ordinantur ad constituendum vnum habitum totalem complectentem non solum tales habitus conclusionum deductarum sed etiam principiorum ex quibus deducūtur ꝛ ipsas noticias terminorum/inter quas noticia sui subiecti puta dei est simpliciter prima inter noticias aliorū vt theologice cognitarum ꝛ respectu huius totalis habitus positum est supra deum esse subiectum vel obiectum primum: quia simpliciter primum obiectuꝫ prime noticie incōplexe ad theologuꝫ secūdum qđ huiusmodi pertinentis quomodocūq; illa noticia sit vna quod discurrendum ad presens relinquetur Ita q̄ theologia nostra nō est vna nisi ordine quodam sicut etiam geometria ꝛ acquiritur ꝛ potest acquiri ꝛ haberi habitus vel actus vnius conclusionis ꝛ ignorari alia prioris saltem conclusionis sine habitu posteriorꝭ. ¶ Ex quo sequitur necessario q̄ non sunt vnus habitus simpliciter indistinctus ꝛ indiuisibilis nisi idē sine seipso habeatur vel etiā acquiratur. Et hoc de vnitate eius sufficiat. Q̄ autem sit ab oīnibus aliis distincta patet. Tum quia ipsa est ineuidens ꝛ alie euidentes Tum quia nulla alia humanitus inuenta habet deum sub ratione deitatis pro subiecto sicut ostensum est supra. Tum quia ipsa est nulla alia humanitus possibilis est de soli deo naturaliter notis sicut ista. Tum qꝛ omnes alie possunt habere certitudinem sibi debitam sine omni fide. Ista autem non: quare ꝛc.

De subalternatiõe theo. hite a doctoribus.

¶ **De subalternatione** eius dico q̄ nulli subalternatur breuiter nec sciētie dei nec beatorum sicut probatum est supra nec illi abstractiue possibili sicut probatum est supra: quia illa nullam subalternat: nec etiam alicui scientie humane subalternatur: quia hoc maxime videretur de metaphisica/ non est autem hoc verum. Tum quia licet subiectū eius cōtineatur sub subiecto metaphisice sicut sub quodam vniuersali scilicet sub ente tamen non addit aliquid extra rationem entis quia nihil effugit rationem entis: quia de oībus predicatur ens quid ditatiue saltem secundum conclusionem ꝛ opinionem licet non asserā hoc: qꝛ bene dubito de hoc subiectum autem subalternate addit aliquid extra rationem subiecti ipsius subalternantis sicut lineavisibilis super lineam. Tum quia non accipit sua p̄ncipia a metaphisica ad probandum suas conclusiones potissimas: vt q̄ deus est trinus ꝛ vnus et huiusmodi: quia hoc non potest continere eis nec aliquod principium metaphisicum sicut dictum est supra. Tum quia ista non potest esse noticia euidens ex quocunq; superueniente metaphisica autem euidens est: quare ꝛc. ¶ Sic ergo patet ad questionē quomodo theologia est vnus habitus distinct⁹ ab alijs. Et si subalternat sibi aliquem alium vel alicui subalternatur. Et hec de tertio articulo principali.

Ad argumēta prime opi. ō vnitate. theo.

¶ **Restat soluere in** quarto articulo ad aliqua superius facta argumenta si qualia sunt contra dicta. Ad primum prime opinōis de vnitate theologie dico q̄ non oportet q̄ theologia pro illo totali aggregato eo modo quo accipiuntur sciētie quando est sermo de subiectis earum vel obiectis sit vnus habitus simplex ꝛ indiuisibilis: licet obiectum primum puta deus sit vnum ꝛ sub vna ratione: qꝛ pro tanto dicitur esse obiectum primum totius theologie: quia est obiectū prime noticie theologice que est simplex apprehensio subiecti: sicut dictum est supra. ¶ Preterea ostēsum est supra q̄ vnitas subiecti non sufficit. Ista autem totalis theologia cōtinet multos habitus quorum quilibet habet proprium obiectum ꝛ primum sibi adequatum: ꝛ ideo non diuersificantur ex obiectis secūdarijs sicut imaginatur argumentum: sed ex primarijs: ideo non valet. ¶ Ad confirmationem de habitu non habēte euidentiam ex obiecto cuiusmodi est fides quam non oportet diuersificari ex obiecto vel obiectis et de theologia nostra. Diceretur q̄ quicquid sit de habitu infuso cuiusmodi est fides/de habitu tamē acquisito vel acquiribili hoc oportet: quia sicut dictū est supra talis habitus acquiri potest: ꝛ per consequens haberi de vno ꝛ non de alio ꝛ dependet ab actibus distinctis circa diuersa obiecta elicitis/ et a distinctis obiectis causabilis sic autem nō est de fide infusa: sed ista duo ibi deficiunt. ¶ Ad aliud dico q̄ dato q̄ habitus cognitiui sic ordinentur nō oportet dicere theologiam esse vnam simplicem noticiam ꝛ habitum indistinctū: sed sufficit q̄ sit vna secundum ordinē quēdam ꝛ nobilior omnib⁹ alijs accipiendo theologiam sicut accipitur geometria vel astronomia immo nec talis vnitas est possibilis in sciētijs viatorū ꝛ illa est simpliciter prima ꝛ nulla alia accipiendo eas isto modo sed solum in scientia diuina ꝛ beatorum quam habent in verbo sicut dictum est. Ad illam diuinā scientiam summe vnā reducuntur omnes habitus cognitiui scientifici imo etiā q̄cunq; alij ꝛ in illa est stare sicut etiā in deo est status entium vniuersi ꝛ illa est simpliciter prima: vt iam dictum est. ¶ Ad tertium quando dicitur q̄ immediate oritur in genere scientiarū viatori a scientia diuina. Dico q̄ hoc dato nō oportet q̄ sit vnus habitus indistinctus et simplex et indiuisibilis sicut supra dictum est sufficit illa vnitas que ponitur in alijs cū excellētia eiusdem scientie qua alias excellit in nobilitate obiecti.

¶ **Alias ratiões oppositeopi** nionis pro quanto concludunt quod theologia nō est simpliciter vnus habitus indiuisibilis ꝛ simplex ꝛ indistinctus cōcedo: sed quia minus concludunt Concludunt enim quod theologia eternorum necessariorum: et theologia agibilium vel contingentium non sunt plus vna theologia vel scientia q̄ Geometria et Arismetica vna scientia quod est falsum sicut dictum est supra. ¶ Ad primam dico q̄ theologia agibiliuꝫ considerat de eis secundum ordinem ꝛ attributionem ad subiectum primū theologie qđ est deus sub ratione deitatis/ nec oportet q̄ a theologo tractenť ista ī sciētijs ita distictis sicut sunt metaphisica ꝛ ethica Aristotel'. Cum dicis vltra q̄ immo: quia theologica moralia habēt nobiliorem finē q̄ moralia phisica dico q̄ si sit sermo de fine cuius extrinseco ꝛ simpliciter primo qui est deus eundē finem habent ista ꝛ illa. Si de fine immediato ꝛ fine cuius cōcedatur aliqualiter quia finis istorū immediatius ꝛ pfectius attingit finē cuius remotū puta beatitudo formalis supernaturalis perfectius attingit deū q̄ beatitudo naturalis: qđ Aristoteles posuit finē moralū suorum. Sed ex hoc nichil sequitur ad ꝓpositum dato eñ q̄ ista sint nobiliora ꝛ nobiliorem finē habeant qui est finis cuius non tamē oportet q̄ habeant ita distinctā scientiā a theologia necessariorū eternorum sicut sunt metaphisica ꝛ ethica: qꝛ in metaphisica nō determinatur de fine cuius agibiliumvt de subiecto: sed potius de ente sed in theologia necessariorū determinatur de fine cuius agibiliū theologicorū: vt de subiecto. Et ideo dico q̄ ad illā reducitur ista sicut agibilis etiam ꝓsideratur ab ea in relatione ad primū eternum qđ est primū obiectū: ꝛ constituunt magis vnā scientiam q̄ metaphisica ꝛ ethica nec cōcludit argumētum/ꝛ cū hoc stat q̄ non minus perfecte ꝛ distincte determinat theologus de agibilibus q̄ philosophus: immo q̄ perfectius licet nō in distincta scientia a theologia speculabilium modo predicto. Sed si dicta aliorū essent vera sequeretur q̄ theologia esset minus vna q̄ ethica ꝛ metaphisica. Dicunt eñ alibi q̄ ethica ordinatur ad metaphisicam sicut operatio ad felicitatē contēplatiuam. Modo planum est q̄ maior est cōnexio inter finē ꝛ id quod est ad finē q̄ inter duo disparata ad vnum tertiū finē cuiusmodi sunt theologia speculabiliū ꝛ agibiliū sm eos vel quorum neuter est ꝓpter aliam sicut dicūt. Sed dico q̄ licet neuter sit ꝓpter aliam: quia inter eas nō cadit talis distinctio sicut iter diuersas sciētias ad theologum tamē pertinet cōsideratio ꝛ diuinorum seu necessariorum ꝛ operabiliū sicut dictum est supra. Nec sequitur q̄ si theolog⁹ cōsideret agibilia q̄ cōsideret ea speculationis gratia: sed modo supradicto quo vna scientia potest esse plurū. ¶ Ad secūdum dico q̄ ꝓpter cōuenientiā omniū entium in ente nō potest dici q̄ metaphisica consideret vel cōprehendat in se scientiam omnē de quocunq; ente in vniuersali ꝛ in particulari: quia ius nō est aliquod vnū reale ad quod possint illa reduci/nec ad quod habeant aliquā realem ꝛ verā habitudinem. Sed dico q̄ oīnia que tractātur in theologia a primo obiecto suo reducūtur ad ipsum/sicut ad aliq̄d verissime vnū/ad quod habēt realem ꝛ verā habitudinē ꝛ omnia ipsa cōtinet virtualiter. Ita q̄ primo licet entia plus cōueniant in ente sm predicationem tamen plus conueniunt in deo sm virtualē contīnētiam ꝛ reductionem in ipsum: ideo non valet. ¶ Ad tertium dico q̄ Aristoteles non potuit ponere metaphisicam ꝛ ethicam vnam scientiā eo modo quo dicimus q̄ theologia est vna: quia Aristoteles non determinauit de fine agibilium etiam de fine cuius/puta de deo imo nec de fine quo/puta de felicitate/sicut de primo subiecto vel obiecto sed magis de ente ideo ꝛ cetera: sed theologus qui determinat de deo sub ratione diuinitatis qui est finis quorumcunq; agibilium ꝛ per istam rationē mouetur in toto habitu suo ꝛ cōsideratione sua secundum q̄ huiusmodi potest habere vnam theologiam ꝛ de moralibus ꝛ de eternis vnam dico suo modo sicut dicimus q̄ geometria est vna.

Ad rōes de subalternatiōe theo.

¶ **Ad rationes** que probant q̄ theologia subalternat sibi omnes alias. ¶ Ad primam dico q̄ non resoluuntur ad ipsam nec reducūtur principia aliarum: quia ipsa est simpliciter ineuidenter omnibus alijs. Tu dicis q̄ ipsa reducit in causam propter quam terminos aliarum: ꝛ per consequens principia scilicet in deum. Dico q̄ licet consideret aliquo modo omnia quantum ad habitudinem effectus ad causam: non tamen euidenter ideo non valet. ¶ Ad secundam de practicis dico q̄ nō subalternat practicas licet prestituat eis finem euidenter ita q̄ euidēter appareat q̄ iste finis quē prestituit eo modo q̄ prestituit ipsum vt obiectum beatificum vel actū beatificum sit finis aliarum practicarum sicut est euidens q̄ finis prestitutus ab architectonica est finis manufactiue ex natura rei. ¶ Alia argumenta que probant q̄ nulli subalternatur/concedo quantum ad conclusionem sed principium deficit: quia dicit q̄ omnem aliam sibi subalternat. Hoc eñ est falsum: et ideo ratio non valet ad conclusionem. Alij sunt magis probabiles: ideo in sua pace dimittantur.

Ad rōes principales ꝗstionis.

¶ **Ad primum principale di/** ctum est supra quomodo ex primitate ꝛ nobilitate theologie nostre non potest argui q̄ sit vnus habitus simplex ꝛ indistinct⁹: immo impossibile est hoc sicut superius est ostensum. verum est tamen quod theologia diuina est maxime vna: quia perfectissima ꝛ simpliciter prima inter habitus cognitionis: non sic theologia nostra que non est vna nisi in genere scientiarum nostrarum / quarum nulla potest esse simpliciter vnus habitus: eo modo quo dictum est supra. ¶ Ad secundum diceretur q̄ deus licet sit subiectum alicuius partis metaphisice/pars tamen illa metaphisice cum alijs constituit vnam totalem scientiam puta metaphisicam que habet pro obiecto primo ꝛ adequato subiecto ipsum ens: et ideo impossibile est q̄ sit eadem pars illa: tñ theologia nostra que habet pro subiecto primo ꝛ adequato ipsum deum: ita q̄ nulla scientia humana totalis habet idem subiectum ꝛ sub eadem ratione: ꝛ p consequens impossibile est q̄ ista sit eadem cum alia alia vel cum aliqua parte eius. licet eñ in metaphisica ꝗtum ad aliquam sui partem determinetur de deo: non tamen vt de primo ꝛ adequato subiecto metaphisice: sed vt de causa partium subiecti puta aliorum entium ꝛ primo sub ente: ꝛ ita semper in reductione ad ens non sic in theologia. ¶ Preterea etiam nō sufficit vnitas primi obiecti ad vnitatem scientie. ¶ Ad tertium dico q̄ licet theologus habeat eos sensus de terminis aliarum sicut et alij tamen de eisdem terminis habet alias conclusiones: vel complexiones: vel aliter deductas q̄ alij / et ideo aliam scientiam. Nec ipsa scientia formaliter accepta est ille cumulus specie

rū simpliciū terminoꝝ sicut accipitur. ¶ Ad quartū dico q̄ non sufficit ad subalternationē q̄ subiectū cōtineatur sub subiecto sicut dictum est supra. ¶ Ad quintū dico q̄ licet accipiat aliqua declarata immediata ꝛ aliūde sciētijs aliquando. Nunc̄ tñ pōt ea reducere euidēter inquantum theologia ad euidēter ꝛ per se nota vel saltē nunc̄ ad metaphisicam vel aliaꝝ scientiā: vt ad priorē reducit ea. Ad alia duo que probant q̄ subalternat alias respōsum est supra. sic de isto.

¶ Questio Septima prohemialis seu introductiua in Primū sentētiarum.

Septimo q̄rob̄tr

Ex ordine ad praxim vt ad finē dicāt primo ꝛ principaliter noticia practica vel ex ordine ad obiectū seu ad praxim vt ad obiectū. ¶ Arguit prio q̄ ex ordine ad praxim vt ad obiectū seu ab obiecto dicat noticia prio ꝛ p̄incipaliter practica q̄. 6. metha. diuidit phūs practicas a speculatiuis penes obiecta sicut ptz ibidē. Dicit. n. q̄ practice sunt de talib⁹ obiectis quoꝝ scimus principia speculatiue vero nō: g̃ videt q̄ primo ꝛ principaliter ex obiecto noticia sit practica: q̄ ex ipso distinguit primo a speculatiua. ¶ Scōo sic. 6. ethicoꝝ distinguit phūs obiectū practice ꝛ intellectus practici bonū agibile ꝛ ptingēs distinguēdo ista a speculatiuo intellectu ꝛ habitu: ꝛ per p̄ns ergo ꝛc.

6. meta.

6. ethic.

3. de aīa. ¶ Contra tertio de aīa dicit philosophus q̄ intellectus sola extēsione ad opus vt ad finē sit practicus. Et propter hoc etiaꝫ dicit q̄ intellectus practicus differt a speculatiuo fine: g̃ similiter habitus vel actus prior ꝛ principaliter ex fine fit ꝛ est practicus. ¶ Scōo sic prio metaphisice distingūt practicā ꝛ speculatiuas per fines. dicit esse q̄ finis speculatiue est veritas sed finis practice est opus. g̃ ꝛc.

1. metha.

¶ In ista questione sic predā

¶ Primo declarādo quid est praxis. Et cōcludā aliquas cōclusiones. ¶ Scōo ostendā vtrū ex eodē dicat intellectus ꝛ habitus vel act⁹ practicus. ¶ Tertio ex quo primo ꝛ principaliter dicat habitus: vtrum ex fine vel ex obiecto ꝛ quō. ¶ Quarto vtrū speculatiuū ꝛ practicū sint differētie essentiales intellectus ꝛ habitus. ¶ Et quinto respondebo ad rationes principales.

Praxis diffinitio et ei⁹ conditiones.

¶ De primo dico q̄ praxis a qua dr noticia practica eo modo dicit infra est operatio alterius potētie ab intellectu et alteri⁹ generis a cognitione ex se ꝛ natura sua finid q̄d est nō ordinata ad generandū noticiā: vt instrumēt aliter aut via aut dispositio naturaliter posterior intellectiōe q̄ est in potestate scientis vel intelligētis apta nata dirigi p rectā rationē ꝛ p se finis intra prius ꝛ principalis noticie directiue vel sciētie.

Praxis diffinitionū declaratio.

¶ Prima cōditio patet. s. q̄ praxis est operatio alterius potētie ab itellectu q̄ ad praxim dicit intellectus extēdi vel tēdere extra se modo itellectus nō extēditur ad aliquā operationē suam: ſ magis sim eam manet intra se: quare ꝛc. Preterea q̄ si praxis nō esset alterius potentie ab intellectu sequeret q̄ logica que dirigit actus intellectus in discurrēdo esset practica: q̄ dirigeret praxim talē que ponit in intellectu saltē si acquireret ex appetitu talis finis cui⁹ est directiua. ¶ Scōa ꝓditio p̄z q̄ est alteri⁹ gñis a cognitiōe q̄ q̄ sit alteri⁹ gñis a cognitiōe itellectiua. Jā ptz eo q̄ ē alteri⁹ potētie ab intellectu. Q̄ etiam sit alteri⁹ gñis a cognitiōe sensitiua p̄z: q̄ cognitio sensitiua in nobis p se ordinatur ad noticiā intellectiuā acquirēdaꝫ sicut sensus ad intellectū ꝛ ita ipsa est propter scientie. Et si esset aliqua noticia dirigēs ipsam ipsa eēt necessario speculatiua quia propter scire: ꝛ ita nulla cognitio sensitiua est praxis. Preterea sciētia non dicitur practica a cognitione: sed ab operatione: vt distinguit contra cognitionē. primo ꝛ scōo metha. phisice g̃ praxis ex qua dicitur noticia vel scientia practica est alterius generis a cognitione. ¶ Tertia cōditio q̄ ex se ꝛ sm id q̄ est nō est ordinata ad generādum vel causandū noticiā patet: quia talis operatio causatiua noticie: vt sermo vel loquela exterior sensibilis ordinat per se ad scire. Sciētia autē dirigēs operationē propter scire est speculatiua ergo talis operatio nō potest dici praxis. Item q̄ si talis operatio esset praxis tūc scientie sermocinales essent practice. Et intellige istā rationē sicut illam precedētem de logica q̄ dirigit tales operationes cōsequēs est falsum. g̃ ꝛc. ¶ Quarta conditio scz q̄ est naturaliter posterior intellectione patet: q̄ noticia prior necessario ipsa praxi. Tuꝫ quia est ostēsiua obiecti circa quod debet elici ipsa praxis. Tum q̄ praxis debet sibi conformari ad hoc vt sit recta. Preterea actus qui nō habēt posterioritatē ad intellectionē cuiusmodi sunt actus vegetatiue potētie/ ꝛ actus potētie sensitiue/ ꝛ appetitus sensitiui preuenientes rationē ꝛ moderamē ratiōis nō sunt p̄xie praxes quia nō habēt ordinē talē ad intellectionē nec p cōsequēs intelligo aliqua p extensionē ad ista potest dici practica. ¶ Quinta conditio scz q̄ est in potestate intelligētis vel sciētis. patet principiū esse actuū praxis est in sciēte sm philosophū. 6. ethicoꝝ vbi dicit q̄ artifex indiget arte ad recte operandū. Et similiter aliquis indiget virtute ad recte eliciēdum ꝛ agēdum in moralibus sed nullus indiget virtute vel arte ad aliq̄d cui nō est principium actuum habēs ipm in sua potestate quia ars est principium effectiuum ꝛ reducitur ad genus cause efficientis. Secūdo phisicorum: ergo ꝛc. Item sexto metaphisice dicitur q̄ in practicis sciens habet principium actuum operationis a qua dicitur noticia practica ꝛ est causa operatiōis Propter hoc enim practice dicuntur actiue vel factiue. ¶ Sexta conditio scilicet q̄ est diligibilis p rectam rationem. Patet praxis enim est operatio in qua contingit recte ꝛ nō recte propter hoc enim respectu talis praxis ponitur necessaria noticia directiua que non est necessaria nisi respectu operationis que potest esse recta ꝛ non recta. Q̄ enim necessario est rectum ꝛ non potest esse non rectum: nō indiget directiuo sed talis operatio dirigibilis est per intellectum qui intelligitur sibi et alijs potentijs secundum Augustinum quinto decimo de trinitate capitulo septimo. Et potest iudicare nō solum de actu suo: sed etiam aliarum potētiarum ꝛ eos per consequens dirigere si sint dirigibiles: ergo praxis non solū p̄supponit intellectionē primā

1. ꝛ. 2. metha.

6. ethi.

2. phīs.

6. meta.

Auguſt.

6. ethic.

Nō hec de praxi.

2. metha.

ostensiuā obiecti sui: sed vt regulam ꝛ mensurā alicuius modo cui debet elici ꝓsimiter vt sit recta hoc idem dicitur sexto ethicorum de electione q̄ necessario electio recta requirit rationem rectam et non solum verum est hoc de electione que est quedam praxis sed etiam de omni praxi que est actus voluntatis aliquo modo pari ratione. ¶ Nota hic q̄ non sufficit q̄ noticia sit ostensiua ad hoc: vt sit practica sed cū hoc directiua alioquin omnis noticia esset practica ꝛ ois actus volūtatis eēt praxis a qua dicitur noticia practica quod non est verum. Nota vltra q̄ praxis est dirigibilis ex qua dicitur noticia practicia: alioquin enim non apparet ratio quare omnis operatio volūtatis nō possit dici praxis tam illa que est dirigibilis g̃ que non est dirigibilis cum ipsa sequat actū intellectus ostēsiuꝫ obiecti ꝛ sīr sibi cōueniāt oēs alie cōditiones hic posite de praxi que nō necessario cōcomitant istā. Et patet de actu citharizandi ꝛ aliꝫ praxibus respectu quarū ponūtur artes directiue ipsarū ꝛ nunc̄ ponerētur respectu ipsarū nisi essent dirigibiles ꝛ posset in eis esse error. Unde patet q̄ nec tales artes nec aliquis habitus directiuus alius debet esse practicus principaliter ꝓpter substātiam actus sed propter circūstantiā vt actus g̃tū ad suas circūstātias in quib⁹ cōtingit errare dirigat. ¶ Septima cōditio. s. q̄ sit per se finis ꝓprius intrinsecus ꝛ principalis directiue noticie vel intellectiōis. Q̄ finis patet. 2. metha. Finis practice est opus illud opus voco praxim. Q̄ per se finis patet q̄ oportet q̄ sit finis ex natura talis noticie nō ex intētione vel volūtate scientis: ꝛ p accidens. Tunc esset q̄nc̄ idē esset practicus ꝛ q̄nc̄ speculatiu⁹: q̄ nichil est dictu q̄ habitui practico p se primo vel saltē scōo modo q̄uenit esse practicū: ꝛ ideo ipossibile est q̄ vnc̄ sit speculatiuus sicut dicēt inferius. Q̄ intrinsecus finis dico nō q̄ oporteat ipsam praxim elici ab eadē potētia ꝛ in potētia intrinsece cū noticia vel habitu practico: sicut imaginant aliqui ꝛ falsē: q̄ tūc finis practice sciētie nō esset opus: sed veritas ꝛ cognitio vel actus ei⁹ cognitiuus q̄d est falsum ꝛ cōtra Aristotelē sed intrinsecus est sibi q̄ intrinsec⁹ est ambitui ꝛ diffinitioni scientie vel noticie q̄ ptinet ad p se diffinitionē vel descriptionē eius g̃tūcūc̄ sit in extrinseca potētia. A fine esset extrinseco licet p se nō dicit scientia practica vel speculatiua. Tunc enim sciētia moralis diceret speculatiua ab Aristotele ꝓpter finē suū que est felicitas ꝓplatina vel speculatiua sm eundē q̄d tñ est falsum: imo ipsam posuit practicā vt potuit nec debuit eā ponere speculatiuā ex tali fine. Nā talis finis extrinsecus est causa remota ꝛ cōis: a tali autē causa nō habet effectus determinate ꝛ distinctiue q̄ sit nature talis vel talis. Oportet etiā q̄ sit finis ꝓprius per eandē rationē ita q̄ nō solum sit p se ꝛ intrinseca. Oportet etiaꝫ q̄ sit finis principalis q̄ si finis est sub fine ꝛ nō principalis ab illo nō dr noticia practica dato q̄ sit ꝓprius ꝛ intrinsecus sicut patet. Si finis esset ꝓprius ꝛ intrinsecus sciētie moralis est cognitio boni agibilis intrinseci. Dico aliquo modo nō tñ principalis: sed principalis est opatio boni agibilis humani. Jdeo dico q̄ moralis scia non est sciētia cui⁹ finis sit veritas ꝛ speculatiua: ſ practicus ab isto fine principali est esse vt boni fiamus sm Aristotelē: quare ꝛc. Si dicas q̄o g̃ differt a prudētia ex quo tractaꝫ practica est dico q̄ sicut ars ab experiētia: q̄ vna est de bono humano agibili i vniuersali scz sciētia ethicoꝝ/ alia in particulari sicut prudētia: ꝛ sic etiā diuersimode dirigūt praxim vnā in vniuersali vel in generali alia i particulari.

Resūptō dictoꝝ cum alia praxis diffinitione

¶ Sic g̃ patet descriptio praxis q̄ est cadē cū alia descriptione breuiori cuiusdā doctoris que dicit q̄ praxis est actus alteri⁹ potētie ab intellectu naturaliter posteriori intellectiōe natus elici ꝓximiter rationi vel intellectioni recte ad hoc vt sit rectus.

Corrolariū primū.

¶ Ex predictis infero quedā corrolaria. Primuꝫ est q̄ praxis nō est nisi actus volūtatis seu operatio Actus dico elicit⁹ vel iperat⁹ q̄ praxis est act⁹ alterius potētie ab itellectu ꝛ alterius cognitiōe posteriori naturaliter intellectione ꝛ potestate sciētis ꝛ dirigibilis recta ratione sed nullus actus hꝫ ista nisi actus volūtatis elicitus vel iperatus: q̄ cūc̄q̄ alia opatio detur aliqua eiusdē rōnis cū ea pōt esse prior intellectione vt ptz discurrēdo p act⁹ oīm aliarū potētiarū. Silr nullus actus est dirigibilis recta rōne ꝛ in potestate sciētis nisi actus volūtatis elicitus vl impatus.

Scōm.

¶ Scōo cōcludo q̄ actus volūtatis elicitus cuiusmodi est velle est primo ꝛ p se praxis ꝛ p p̄ns effi separatus ab omni actu cuiusc̄ cūc̄q̄ potētie inferioris siue appetitus sensitiui siue potētie motiue iperabili ab ipsa volūtate quia tali actui volūtatis elicito p se primo q̄uenit nō praxis. Dato q̄ nullū actū inferioris potentie habeat sibi cōnexū circa idē obiectū sicut cōtingit in actu volēdi deū circa quē aliqua appetitiua sensitiua vl motiua nō potest habere aliquē actū elicitū. Et tñ actui volendi deū sic ostensum in particulari oēs particule descriptiōis ipsius praxis sibi cōueniunt sicut patet discurrēdo per oēs quare ꝛc.

3. de aīa.

Tertium

¶ Tertio ipsuꝫ appetit ꝛ vult efficaciter. Quarto intellectus ex appetitu ꝛ volitione finis efficaci mouetur ad cōsiderandū de his que sunt ad finē: ꝛ tūc primo intellectus incipit esse practicus ꝛ operatiuus: vt dicunt: ꝛ ante nō est practicus nec operatiuus: vt dicūt. Intellect⁹ aūt ꝓsiderās aliq̄d nō mot⁹ ex desiderio finis ē speculatiu⁹: q̄cūq̄ est ipe ꝓsiderat. Sed habitus vel actus dr practicus ꝛ est ex obiecto quicquid obiectū est operabile vl factibile

An ex eo dē dicat intellect⁹ ꝛ habit⁹.

1. opinio.

dicitur autē speculatiuus ex obiecto nō operabili vel factibili p intelligētem. Et quia obiectū operabile/z non operabile sunt per se z prima obiecta habituū/z actuū, z sunt obiecta formaliter distincta/oportet q diuersificēt habitus z actus secūdū speciē/ita q vn⁹ sit speculatiuus/qui est de nō operabili z alius practicus qui est de operabili/qđ cadit sub potestate vel operatione scientis/causando ipsum ēm eos. Jdeo dicūt q differētia habituum z actuum p speculatiuū et practicū est differētia p se z formalis. Sed differētia speculatiui z practici nō sunt differētie per se z essentiales in intellectu: sed accidētales quia intellectus nō respicit operabile vel nō operabile pro per se primo obiecto: sed magis ipm ens cui accidūt ista. Correla. ¶ Ex dictis istor sequit q si aliquis ꝓsideret de operabili aliquo nō motus ex appetitu vel desiderio finis q habēt consideratiōē practicam z intellectū speculatiuū ita q in intellectu manēte speculatiuo potest esse habitus z actus practicus. Si autē consideret de obiecto non operabili in se motus tm ex desiderio finis habebit considerationē speculatiuā z intellectum practicū. Si vero consideret z moueatur ad talem considerationē ex appetitu finis/habebit z intellectū practicū. Si autē de non operabili z nō moueatur ex desiderio finis alicuius habebit considerationē speculatiuā z itellectū speculatiuū. ¶ Et 3.de aīa. cōfirmatur istud per illud tertij de aīa q intellect⁹ 6.ethic. practicus differt a speculatiuo fine. Et p illud sexto ethicorū q bonū intellectus practici est verū se habēs confesse. i. cōformiter ad appetitū entiū qui est appetitus finis. videt ergo q intellectus dicat z sit practicus ex fine vel appetitu eius. Sed habitus ex obiecto sic dicit. 6. metaphisice p obiecta. n. ibi distinguūt speculatiue a practicis: g ꝛc.

5 ꝑcedē. opi. ¶ **Contra** Istam opinionē arguo/prio cōtra illud dictū q ex alio dicat intellectus z habitus practicus. Aut em accipiūt intellectū vt stat sub actu vel habitu/Aut accipiunt intellectū crude z absolute. Si primo modo tūc necessario ex eodē est vtrūq: puta habitus vel actus practicus z intellect⁹/vt stat sub istis: quia vt stat sub istis necessario denominat ab istis/z in ordine ad idem vt videt. Est em omniū istorū vt sic idem obiectū finis z idem actus. Tum quia in intellectu vt stat sub habitu speculatiuo est eadē ratio: quare dicat speculatiuus sicut de habitu: quia amborum est eadē carentia vel positio appetitus finis quare ꝛc. Si accipiūt intellectū secūdo modo vt nudam potētiam ꝑcisam ab habitu z ab actu: nō pōt illud dictū esse verū: quia intellectū vt sic nec cōuenit esse practicū nec speculatiuum sed solū modo intellectū z vnicā potentiā simplicē z omnino vniformiter se habētem: g ꝛc. ¶ Secdo sic ex actibus practicis nunq̄ generat habitus speculatiuus sz practicus: g similiter i intellectu practico nunq̄ generat habitus speculatiuus nec ecōuerso. Eadē em videtur ratio de vtroq. Si dicas q nō q⁹ intellect⁹ dicit practicus ex fine z habit⁹ ex obiecto/z ita stat q intellectus nō sit practicus: z tm habit⁹ erit practicus. Jta dicā tibi de actu z habitu/q actus poterit esse speculatius/z habit⁹ generatus erit pra- 2.metha. cticus: quare ꝛc. ¶ Tertio sic fcdo metaphisice ꝺz q finis habit⁹ speculatiui est veritas sed finis practici est opus sicut dicit tertio ðaīa: q⁹ intellectus speculatiuus differt a practico fine: g ex fine dicit tā intellectus q̄ hītus practicus/z ita bene vtrūq; ēm Aristotelē sicut de intellectu tm. Jtē tertio de 3.de aīa. aīa dicit de intellectu practico distinguēdo eum a speculatiuo q obiectū eius est agibile bonū z cōtingēs: ergo ex obiecto est practicus cōtra te. ¶ Sol- Solutio uit ad hoc q finis practice est opus nō per se sed p ꝑcedē. in accidēs z in potētia z aptitudine tm inq̄tum scilicet est de obiecto operabili p se ēm q obiectū operabile cōsiderat ēm talē habitū scientie practice in vniuersali que quidē ꝓsideratio nō sufficit ad hoc q subijciat istud obiectū operationi ī actu/ideo requirit necessario altus habitus z alia consideratio particularis in actu a scientia practica z illa nō est nisi in intellectu practico sicut dicit. Jta q ille habitus nō solū generat ex actibus practicis q̄ sunt circa obiectū operabile. verū etiā in intellectu practico z actibus eius/q⁹ ad tales generatiōes predicti habitus mouet intellectus ex appetitu finis cōsequēdi. Quia g finis ille. s. opus nō est nisi ī potētia: z p accidēs nō oportet q ex fine tali vniuersaliter z per se accipiat p se distinguēdo practicaz a speculatiua: sz magz ex obiecto p se opabili. ¶ Cō- ꝺ ꝑcedē. tra opinātes primo quia cū scām eos habit⁹ z act⁹ solu. principalit distinguātur vel vnuocent ex obiectis si in intellectu speculatiuo ponat vnus habit⁹ practicus respectu operabilis z vn⁹ alī⁹ in intellectu practico. tūc ad quicquid vn⁹ z alius/q⁹ eiusdē rationis sunt z respectu eiusdē subiecti operabilis z tūc alter supfluet (vt videt) q⁹ cū ex voluntate quo modocūq; se habeat ad actus intellectus siue appetēdo finē siue nō: nō distinguātur habitus z actus sed ex obiecto ēm eos/nō habit volūtas vni q posit in aliquid in qđ nō possit alius. ¶ Jterū q⁹ tūc in eadē potētia intellectus qui est eadem potētia sue sit practicus siue speculatiuus erūt duo habit⁹ eiusdē rationis: puta ille generatus ex actib⁹ practicis in intellectu speculatiuo/z ille generatus ex actibus practicis intellectus in intellectu practico moto ex desiderio finis/hoc est falsum: ergo ꝛc.

¶ Jterū contra opiniones. Aristoteles nō loquit de fine p accidēs intellectus practici nec ī potētia sed de fine p se. sicut em veritas est p se finis speculatiui habitus non p accidēs/ita z opus vniformiter est p se finis noticie habitualis vel actualis: et ita Aristoteles distinguit eas ex per se finib⁹ vtvidetur. 1.metha. ¶ Cōfirmat hoc: q⁹ Aristoteles primo metaphisice facit tale argumētum. Scientia est gratia vsus seu opis: ergo est minus nobilis. Sed hoc argumētum nō valet nisi vsus vel opus sit per se finis quia nō valet de fine per accidens: g ꝛc. Et ita licet nō valeat consequētia ēm me sicut dicā infra nisi exponēdo eam valuit tm ēm iudicium Aristotelis z ēm intētionē eius vsus vel opus est per se finis noticie practice: quare ꝛc. Unde nō vident tenere suū Aristotelē. ¶ Jtem cōtra opinionē in se subiectū magis denominat a per se cū distinctione accidētis sui q̄ a conditione accidentali eius: ergo si intellectus potest dici practicus ex cōditione accidentali voluntatis ordinantis actum eius in finem secundum te multo magis potest dici z denominari practicus ex per se z essentiali conditione sui hītus qua habit⁹ ꝺz practicus puta ex ordie ad obiectū ēm te vel ex ordine ad finem secundū me.

¶ Et ita dico q ex eodē bzeuiter intellect⁹ est pra- resolutio

Ex quo ꝓio ꝛpn cipat⁹ di cat hīt⁹. 1.opi.

ēticus z hītus vel act⁹ eius/siue sit ex obiecto/siue ex fine. Et qđ istorum sit verū apparebit in sequēti articulo questionis. Dico tñ q nō vnifomiter z eque per se vel ūediate dicit intellectus practic⁹/ sicut habitus vel actus/sicut etiā postea apparebit Hec de secundo articulo.

¶ **De tertio articulo** dicunt aliqui q̄ noticia seu habitus/seu dicūtur practici ꝑncipaliter ex obiecto ita q z si noticia dicat practica ex praxi / hoc nō est inquātum praxis est finis: sed inquātum obiectum secūdarium noticie practice circa obiectuz primum ipius noticie practice/z etiā praxis/ita q notia ex hoc dicitur practica q⁹ extēditur vel extē dibilis est ad praxim vt ad obiectū/nō aūt ad finē ¶ Hoc probant primo sic. Finis nō est causa alicuius nisi vt amatus z desideratus actualiter mouens cām efficiētem vt ptz: sed scire quid extendibilitas ad opus z ratio practici: per ꝺns siue finis sit actualiter amatus a sciēte sicut nō pōt enim talis noticia practica esse in intellectu quōcunq; voluntas se habeat circa finem appetēdo siue nō appetendo ipm/imo si p impossibile poneretur q⁹ intellectus esset in aliquo sine voluntate. ergo ꝛc. Si autem dicat q finis nat⁹ est amari anteq̄ talis cognitio habeatur nō valet: q⁹ ista aptitudo nō dat fini q actus causet: nullus autē effectus habet eē in actu a causa actu nō causante. ergo ꝛc. ¶ Jtē aut finis vel elicitus z habitus in re z in effectu facit scientiā vel noticiā esse practicā aut vt intentus z amat⁹. Non primo modo q⁹ sic est posterior ipo habitu vel noticia practica sicut directū per ipam et regulatum vt supra dictū est de praxi. Prius autē in suo priori nō dependet a posteriori. Hec secūdo modo vt amatus z intensus: q⁹ anteq̄ finis sit amatus vel intent⁹ est noticia practica. Preterea etiā vt amatus z intentus vel cōsideratus habet rōnez obiecti z nō finis. g ex obiecto est noticia practica ¶ Jtem si scientiam esse practicā est ordinari eam ad praxim sicut ad finem: sequitur q sciētia moralis nō est practica: hoc est falsum z ꝓtra Aristotelem. ergo z illud ex quo sequit ꝓbatio ꝑne: quia si finis sciētie moralis est aliqua praxis illa videt eē actus virtutis moralis hoc est impossibile: q⁹ act⁹ appetitus sensitiui in quo reponūtur saltez alique virtutes morales: imo ēm aliquos omnes siue etiā alicuius potētie inferioris non potest eē finis vel habitus seu actus itellectualis: q⁹ sunt simpliciter innobiliores eis vt ptz. ergo ꝛc. ¶ Jtē obiectū secundum qđ obiectum primo virtualiter ꝓtinet totam practicam sicut etiā totā noticiā speculatiuā cōtinet obiectum ipsius primo principia: z mediātibus ipsis continet cōclusiones. ergo noticia practica nec q̄tum ad principia nec q̄tū ad cōclusiones plus dependet a voluntate vel fine q̄ noticia speculatiua sed soluz ex obiecto: q⁹ anteq̄ finis sit amatus obiectum ꝓtinet virtualiter istam noticiā ¶ Jtem aut habitus z actus dicūtur practici propter aptitudinalem extēsionem ad opus vel ad finem aut ꝓpter actualem nō ꝓpter aptitudinalē: quia illa nō est aliquid in re sed est solum respect⁹ rationis nec est aliquid reale nisi tm in potentia sz nihil est in actu tale p aliquod potētialevel aptitudinale tm. ergo ꝛc. Preterea etiā q⁹ si ꝓpter aptitudinalem extentionem z aptitudo aliqua nō cō-

uenit alicui nature q̄ repugnat alteri nisi ꝓpter aliquod absolutum in tali natura quē sequit talis aptitudo talem naturam nō autem aliā oportet q⁹ noticia practica sit aliqua ꝺditio absoluta que non est speculatiua. z illa oportet q⁹ sit ab aliqua per se causa noticie practice: aut igit ex obiecto: aut ex intellectu: aut ex fine. Non ex intellectu pt⁹ nec ex fine q⁹ siue finis sit amatus siue nō ꝙuenit talis extēsio aptitudinalis ipi sciētie. g ex obiecto. ¶ Preterea etiam tam nō esset extensio aptitudinalis ad finem sed actualis sicut effectus ad causam vantē sibi actualiter suam naturaz absolutā. Nec potest dici q⁹ ab extensione actuali ad finem dicatur noticia practica: q⁹ tūc aliquis nō intēdēs actualiē operaret nō haberet noticiā practicam; z ita faber dormiens nō haberet habitum fabricalem practicum/ 6.meth⁹. quod est falsum. quare ꝛc. ¶ Item. 6. methaphisi. distinguūt practicē a speculatiuis/ q⁹ sunt de reb⁹ quarum principiū est in sciente: ille aūt nō ergo ex obiectis accipiūt principaliter practicum vel speculatiuum/ Puta penes operabile z nō operabile. 6.Ethi. ¶ Item. 6. Ethicozū distinguit rōcinatiuum ad quod pertinet practicū a scientifico ad quod pertinet speculatiuum penes obiectum: puta operabile z nō opabile. g ꝛc. ¶ Item alibi Aristoteles facit istam ꝙsequentiam. Si est aliqua substātia separata z īmobilis scia de ipa est speculatiua sz ista ꝑna nihil valeret nisi noticia speculatiua accipetur ꝑncipaliter de obiecto non autez ex aliquo alio. ergo similiter sciētia practica accipiē ꝑncipaliter ex obiecto z nō ex aliquo circa obiectum puta ex praxi vel operatione nisi inq̄tum ipa etiam est obiectus ¶ Et similiter intellectus practicus sicut dicūt ipsi.

¶ Adducunt alique rationes q̄ ex obiecto primo quia ex obiectis specificant habitus sicut z actus ex quibus generant. 2. de anima. Secūdo q⁹ obiectum est causa habitus in cāta: praxis autē que est finis est causata ab obiecto ergo principali⁹ ex obiecto. Tertio quia finis circūscriptis z positis obiectis nihilominus esset habitus speculatiu⁹ z practicus. Quarto z ipe scie puta speculatio z praxis distinguunt ab obiectis. Quinto q⁹ obiectū est ꝑncipalioz finis q̄ praxis q⁹ finis est cuius praxis vero finis quo ergo ex fine sequitur q⁹ ex obiecto. Nōes q⁹ ex obiecto ꝓio dicat hītus. ꝛc.

¶ Ad ista potest dici q⁹ actus distinctiue nō speculant ex obiecto q⁹ eiusdem obiecti possunt eē distincti actus. Ad illud scōi de anima loquit de actibus sensuum particulariū per idem ptz ad quartū de finibus. ¶ Ad scām nō ops q licet obiectuz sit causa in causata q⁹ sit magis distinctiua q⁹ non est magis determinata sed minus. ¶ Ad tertium dicitur q⁹ fine circūscripto non esset habitus practicus: z hoc magis ptz infra in ista questione. ¶ Ad quintum dico q⁹ obiectum praxis sit principalioz finis nō tamen magis ꝙprius sed minus nec sit determinatus sicut praxis nec propinquius secundū conditiones positas in descriptione praxis. Ad ꝑce- rōnes.

¶ **Contra** istam opinionem arguo. Et primo q⁹ ex fine vel ex praxi vt finis est accipiat principaliter z dicat practica nō ex obiecto ꝑncipaliter/licet ex obiecto simul tamē sine premio: sic ratio quiditatiua cuiuslibet rei accipitur z depēdet ex p se causis eius ab vna quaq; secundum ordinem z modum suū: sed noticie practice non solum est causa per se obiectum nec ali- ꝺ ꝑcedē. opinionē

quem vt obiectū: sed vt finis imo ꝓncipalioꝛ causa est finis. Finis autē noticie practice est praxis/ accipiendo finē sicut supra in descriptione praxis sed per se intrinsecū ꝓtū ꝓncipale. ergo ex praxi inq̄tum finis vel ex fine / principalius est ratio noticie practice. ¶ Item ex eo dicit intellectus ꝛ habitus practicus ſm eos sicut dictum est supra: sed intellect⁹ practicus dicit ex fine ꝛ est principalius sicut finis est principalioꝛ causa. Hoc patz/ꝙ finis vt amatus vel intentus est principium itellectus practici sicut dicit .3. de aīa ꝛ .6. ethicoꝝ ex-
3. de aīa. 6. Ethi. 3. de aīa. preſſe: ꝙ dicit ibi de appetitu ꝙ est principium intellectus practici. Iste aūt finis nō est nisi amat⁹ ꝛ intentus. Et etiam dicit in tertio de aīa ꝙ practicus differt a speculatiuo fine. quare ꝛc. ¶ Itē secundo sic. Scientia practica est ꝓpter op⁹ ꝛ per se ordinatum ad ipm: opus autem est praxis: ergo ex praxi sicut ex fine accipitur noticia practica. Nec potest dici sicut fingūt aliqui: ꝙ practica sit ꝓpter opus per accidēs ꝛ in potentia pro tāto scilicet ꝙ est de operabili: quia nō est idem eē de operabili ꝛ ꝓpter opus sicut nec est idem finis ꝛ obiectum.

Phūs. Hererea ꝙ ibidem dicit philosophus ꝙ practica differt a speculatiua scientia non aūt dicit obiecto. Tūc essi Aristoteles distinxisset vnam ab alia
6. Ethi. per accidens nō p se. ¶ Item sexto ethicoꝝ bonū intellectus practici est vere cōfesse se habēs appetitui recto: sed hoc nō est nisi ꝙ ex appetitu recto ipsius finis tanq̄ regula ꝛ mēsura ꝛ principio primo accipitur noticia practica: ergo noticia practica accipitur ex fine intento. Loquit essi Aristoteles de appetitu finis/ nō de electione sequēte noticiam practicam eoꝝ que sunt ad finē/ dicit ibidē Cōmentator. Intendit essi bñ phūs ꝙ appetitus rect⁹ ꝛ rō recta sunt duo ꝓncipia electoꝝ/ scilicz appetitus finis ꝛ ratio recta/ nō ergo intelligit de appetitu eligibili qui est electio: ꝙ tunc esset circul⁹ in per se ꝛ essentialiter ordinatis: quia tunc appetitus vel electio esset principiuz rationis recte: ꝛ ratio recta esset principiū electionis recte/ vel appetitus in eodem genere principij ꝛ cause/ quod ē circulare: ꝛ oportet sic accipere ꝙ appetus qui est volitio finis est principium rationis recte practice/ ꝛ ista duo sunt principia electionū ꝛ est intētio Aristotelis ibidem. quare ꝛc. Appetitus ergo finis siue finis vt appetitus vel intēt⁹ est vnde accipitur veritas intellectus practici ꝛ regula mensure prie ei⁹. ꝑ ex fine accipit noticia practica. ¶ Itē illud in ordine ad qđ accipit rectitudo ꝛ pctm accedendo ad ipm vel recedēdo ab ipo: videtur esse prima regula ꝛ mensura noticie practice/ ꝛ a quo ipa accipitur ꝛ dicitur practica/ sed hoc est finis vt patz
2. phiſi. secūdo phisi. ergo ꝛc. ¶ Item sicut se habent principia in speculabilibus/ ita fines in practicis ꝛ in agibilibus sicut dicit scdo phisicoꝝ. sed nō solum ex obiecto sed etiā ex fine dicit. Et est noticia practica: ꝛ dependet a fine in ratione practici. ¶ Itē illud dicit prima mensura ꝛ regula noticie practice ꝛ actuum humanoꝝ. Unde habet aliqua potentia ꝙ imperet oībus alijs potentijs et moueat ad actus suos: quia nulli sunt actus humani nisi ex motione voluntatis. Sed hoc habet voluntas ex fine: quia sibi correspondet finis in vniuersali/ non solum finis particularis. ergo ex fine ꝛc. ¶ Item illud ꝓprijssime dicitur regula ꝛ exceptio debet dici noticia practica p comparationem ad quod dicitur scienter aliquid rectum: sed hoc est finis vel appetitus illius / ita ꝙ nō noticia hz nec habere pōt rationem directiui nisi ex fine: qui est prima regula ꝛ principium ad quod aspicit agens. quare ꝛc.

¶ Item probo ꝛ si non ſm eos tamē scdm veritatem sicut ꝛ in sequēti questione ex obiecto precise non sit noticia practica quia de eodez obiecto pōt esse ꝛ speculatiua ꝛ practica/ siue de obiecto remoto siue ꝓpinquo: quod est praxis sicut theologia vie ꝛ patrie/ vel dei. Et tam ſm alios similiter ꝛ theologia nostra ꝛ methaphisica ꝗtum ad duodecimū in quo ponūt multi deum esse subiectum vel similiter methaphisica cōsiderat de ipa praxi/ ꝛ terti⁹ de aīa tanq̄ de actu voluntatis ꝛ tanq̄ de obiecto: ꝛ tamen est speculatiua nō obstāte ꝙ de ea sit aliqua practica. ergo ꝛc. ¶ Item sciētia practica aut est actua vel factiua sexto methaphisice: ſz ꝙ aliqd sit factiuum vel actiuū nō habet nisi ex appetitu ꝛ de siderio finis/ quia finis est principiū mouens vt pz quare ꝛc. ¶ Item intellectus practicus est qui dicit aliquid de ꝓsequendo vel fugiendo ꝛ similiter scientia practica: sed nunq̄ in ꝓpetuū ante appetitum finis dicit aliquid fugiendum vel ꝓsequendum vt patet. ergo ꝛc. ¶ Item ex eadem videt dici noticia practica ꝛ actus bonus vel malus moraliter: sed hoc est principaliter ex fine / qz ꝓncipalis circūstantia in moralibus est circūstantia finis. ergo ꝛc. ¶ Addit vna ratio ab aliquib⁹ de qua parum timeo: quia obiectum cōparatur ad habitū sicut efficiens ꝛ sicut terminus ꝛ finis: sed nō accipitur ratio practici vel speculatiui ex ipo inquātum ad efficiens: qz obiecto non causante habitum sed immediate causaret ipm nihilominus esset habit⁹ practicus vel speculatiuus: ꝛ nō solum obiecto nō causante actualiter: sed nec aptitudinaliter. Patz de prudentia infusa: ad quam nō opatur obiectum creatum: similiter de fide quā deus in rōne obiecti non causat effectiue: sed inquātum volēs. ergo si ex obiecto accipit ratio practici: hoc est vt est terminus ꝛ finis ꝛ sic habetur ꝓpositum quia ex fine nō curo de ista ratione qz eodem modo cōcluderet ꝙ non ex appetitu finis vt ex casu vel priori naturaliter nō esset noticia practica. ¶ Et ideo diceret ꝙ prudentia infusa nō est practica sicut infra de fide in sequēti questione videbit ꝙ non solum ex obiecto verum etiam ex fine: imo ꝓncipalius intellect⁹ habitus vel actus sint vel dicanf practici. Ratio igitur quiditatiua noticie practice ꝛ extensio eius non solum dependet ꝛ habef ex obiecto verūetiaz ex fine que est praxis vt finis est. Et dico ꝙ principalius accipiendo ꝑ distinctius dependet ꝛ accipitur ex fine qui est praxis quod est etiā obiectū noticie practice: ꝛ etiam ex praxi vt est finis ꝗ vt ē obiectum secūdarium ipsius noticie practice: ꝛ p consequēs intellect⁹ practicus dicit ex fine vel ex appetitu finis motus: quia ex eodē est intellect⁹ practicus ꝛ habitus vel actus sicut superius dicebaf.

¶ Et est aduertendum ꝙ alicuius noticie ad praxim potest intelligi extēsio talis multiplex vna possibilis ꝛ illa potest cōpetere noticie mere speculatiue que est noticia finis ꝑcedens appetitum eius. Mō hec de extensione noticie ad praxī ꝛc.

¶ Alia est extensio actualis noticie ad praxim et ne cessaria noticie practice: sed nō ꝙ de cōmuni lege habef quicquid deus posset aliter/ ꝛ ista est ex-

tensio vel habitudo noticie actu practice ad praxī formaliter: qui est appetit⁹ finis ꝛ est habitudo mēsurati ad mensuram/ ꝛ regulati ad regulantē ꝛ ꝓncipati ad principatiuuz/ ꝛ posterioꝛis essentialiter ad suum ꝓs ꝛ sicut ad finem intentum licet sequatur aliquādo in re ꝛ in effectu sicut est de multis finibus qui sunt prioꝛes intētiōe ꝛ posteriores in re. Ex ista habitudine vel extentione ad praxim sicut ex sepatione dicit vel denominaf noticia practica.

¶ Tertia est extēsio apptitudinalis ad praxim et ista ꝙuenit noticie practice in ordine ad praxim sequentem vt in re ꝛ in effectu ꝛ est respectus prioꝛitatis ꝛ directiui respectu talis praxis ꝛ ꝓfirmatiui sibi ita ꝙ in praxi vt in re ꝛ in effectu est posterioꝛitas ꝛ directio ꝗsi passiua ꝛ conformitas ad noticiā practicam ꝛ ex ista extensione ad praxim non dicit noticia practica in actu qz ista nō est nisi aptitudinalis ꝛ respectus quidē rōnis: aliquādo tamē est respectus actualis quādo praxis est in actu sed est accidentalis qz accidit noticie practice ꝙ ipsam consequitur in re talis praxis.

¶ Nota hic ad euidentiam positiōis que tenef ꝛ ad solutionē aliquaꝝ difficultatum ꝛ argumētoꝝ ꝓrarioꝝ: ꝙ praxis que dicitur finis ille a quo dicit noticia vel scientia practica dupliciter accipi pōt. Uno modo vt intēta ꝛ prioꝛ ꝗ noticia ipa practica: ꝛ vt sic nō est aliō ꝗ amoꝛ finis vel appetit⁹ finis vel ipsiusmet praxis que est finis obiecti: non est aliud dico realiter licet nō sunt idem realiter: ꝛ quia nō est aliud realiter accipitur vnum pro alio sed intēdere vel amare finem ꝛ finis vt intentus ꝛ amatus ꝛ hoc modo accipitur quādo dicit ꝙ ex hoc habitudine ad finē vt intentum qz vt sic causa est ꝛ aliquid prius realiter ꝗ noticia practica sicut ꝛ finem amare vel intēdere prius est noticia practica ꝛ ipa dependet ex fine amato vel potius ex amoꝛe finis qz finis amat⁹ vt sic ꝗtum est ex parte sui nō dicit nisi ens rōnis/ sed amoꝛ finis dicit ens reale verum. Ens aūt rationis nō est vere causa entis realis ꝛ ita dixi ꝙ potius ex amoꝛe finis. Et ita dīt oia intelligi ꝗtum ad istam conclusionem: siue passio siue auctoritas siue solutiones rōnum oppositarum accipiēdo propter finem intentum vel amoꝛe vel intētione finis id est praxis: que ꝓprie ꝛ realiter nō est causa noticie practice: nisi accipiendo eam pro praxi circa finem vel amoꝛe finis que simpliciter vel est ipa praxis vel obiectum praxis. ¶ Alio modo pōt accipi praxis ipa ꝓut effecta ꝛ in re posita ꝛ directa p noticiam practicam: loquēdo de praxi circa illud qđ est ad finē ꝛ sic nō est causa noticie practice nec vere finis/ cui⁹ inq̄tum finis est vere causa cū passione in eē ꝗ causa noticia practica ꝛ directa vel aliquo mō causata ab ipa/ nec sic debet accipi quādo dicit ꝙ ex praxi noticia praxis ꝛ ex ipa dependeāt simpliciter principia nec potest esse sine ipa ſm ordinem ꝛ cursum seu virtutem naturalem/ sed potiꝰ debet accipi vel p praxi circa finem vel obiectum remotum id est ꝓ appetitu finis remoti quod ē obiectum praxis vel p praxi ipa circa finem vt intenta ex possibili p amoꝛe vel intētione eius modo supradicto ꝛ vtrūq̄ istoꝝ pōt ꝑcedere realiter noticiam practicam aliquam ꝛ ab eo potest naturaliter dependere: verū est tamē ꝙ ſm habitudinē directiui qui ꝓsequit noticiam practicam dicit noticia relatiue ad praxim ipam vt ponibilem in effectu qz talis respectus aptitudialis est nō actualis/ sed talis respect⁹ vt sic nec a quo dependeat vel sit practicus sed nihil talis respectus mensuraf ꝓformitatis in noticia practica ad appetitum vel amoꝛem finis: est respectus ad illud a quo depēdet habitus practicus in esse tali. Naturaliter dico quia bene puto ꝙ de⁹ posset facere absolutū habit⁹ practici sine amoꝛe vel appetitu finis/ ꝛ ꝙ talis sit ille respectus mēsurati ꝛ ꝓformati in noticia practica patet p tertium de aīa/ ꝛ p sextum Ethicoꝝ/ ꝛ p secūdum Phisicoꝝ sicut allegaf ꝓ ista positiōe que hoc declaraf scz ꝙ ex fine dicit noticia eē practica ꝛ sic de speculatiua suo modo. ¶ Et nota hic specialem diffinitatem de speculatiua quia nec ex fine suo exhibito est talis/ cum ille sit posterioꝛ nec ex fine appetito: qz non opz ꝙ ipam ꝑcedat talis appetitus veritatis qui est finis eius: ergo similiter de practica ꝛ suo fine vt videf. Stude et dicas cōsequēter ad ꝓdicta de vtraq̄. Si enim habitus speculatiuus dependeat ab appetitu huius finis qui est scire finem. Patet p descriptionem praxis supra positam quia est actus intellectus. ¶ Sed vnde habet actus causaliter ꝙ sit speculatiuus nō videtur ꝙ ex fine qz non finis suiꝑius nec ex appetitu finis/ ita ꝙ intellectus practicus ꝛ noticia foraliter practica. semp ꝑsupponunt appetitum quicquidem appetit⁹ est vere praxis siue finis ille sit finis quo quis est aliqua praxis/ siue finis cuius sicut est obiectum: vel finis vltimus remotus. Appetitus autē finis qui est praxis qui necessario ꝑcedit quālibet noticiam formaliter ꝛ actu practicam ꝛ p consequens apphensio finis etiam in particulari ꝗtūcunq̄ sit directiua ipius appetitus finis in particulari qui est vere praxis in qua cōtingit recte agere ꝛ nō recte/ nō est formaliter ꝛ actu practica quia non depēdet ex appetitu finis ꝓmo imo ipa est ꝓma appetitui finis/ ꝛ est mere speculatiua formaliter loquēdo ꝗtūcunq̄ sit directiua illius praxis q̄ est appetitus finis/ ꝛ est ꝑfectio intellectus speculatiui. ¶ Ex quo apparet ꝙ licet contingat praxī esse circa finem in particulari sicut circa deuz non tamen circa ipm ꝑcise contingit eē noticiam practicam qua ꝑcedet omnem praxim nec etiam intellectum practicum. Unde praxis formaliter simpliciter poz est in re ꝛ in effectu noticia practica foraliter nisi forte diceref ꝙ ad noticiam practicaz foraliter sufficeret ꝑcedere praxim virtualiter/ puta appetitum finis in ꝓmuni/ in quo nō ꝓtingit error/ ꝛ ex tali appetitu moueri ad noticiā finis impartiri qua esset formaliter practica/ licet non ꝑcederet eam praxis formaliter: tamē si sic diceref nō tolleref quin noticia sit practica ex fine ꝓncipalit. Quod autem dictuz est supra in descriptione praxis/ ꝙ praxis est operatio naturaliter posterioꝛ intellectione nō est intelligendū de intellectione practica vniuersaliter loquendo de praxi: sed soluz de praxi que est obiectio earum que sunt ad finem sed vniuersaliter loquendo de praxi accipienda est ibi intellectio in cōmuni ad speculatiuam ꝛ practicaz. Semper esſ vt ꝓdictum est prioꝛ est aliqua praxis

Nō hec.

Act⁹ vñ speculatiuus.

Nota de fine noticie practice.

etiam in re: ⁊ in effectu ꝯ noticia formaliter ⁊ actu practica/verum est tamē ꝙ intellectio ꝑma appetitui finis potest quoquomō dici practica possibilit ⁊ denominatiue ꝓ tanto qz directiua praxis circa finē in particulari qz nō est formaliter actu nec compositе ⁊ proprie practica: quia nō est directiua ex appetitu finis: sed est mere speculatiua sicut dictum est supra. ℣Et multominus adhuc dico ꝙ appᵉhensio finis in vniuersali vel in cōmuni est practica imo est speculatiua mere. ℣Tū quia nec depēdet ex appetitu cum sit simpliciter ꝓior omni appetitu finis: nec est directiua etiam qz in actu volendi finem in cōmuni vel in vniuersali sicut bonū in cōmuni vel in vniuersali: sicut bonum in cōmuni non contingit bene ⁊ male agere ⁊ ideo solum est ostensiua obiecto/nō autē directiua operationis vñ multominus est practica ꝯ noticia finis in particulari in quo ꝓtingit rectitudo ⁊ pctm̄ vel error: licet neutra sit practica formaliter ⁊ actu vel simpliciter loquendo: sed simpliciter speculatiua. ℣Si dicas ꝙ cognitio finis se habet sicut principiū ad noticiaꝫ eorum que sunt ad finē ⁊ ista sicut cōclusio. ℣Cōclusio autem practica resolvit in principium practicū ergo illa est practica/scilicet cognitio finis dico ꝙ illa nunq̄ est ꝑncipium noticie practice nisi ex appetitu finis ꝓme/⁊ ita semper reddit intētum.

Ad rōes ꝑme pce. opt. ℣Tunc ad rationes aliorū. Ad primum aliorum ꝑbantiū ꝙ practica noticia ꝑncipaliter sumat ex obiecto dico ꝙ noticie practice nō cōuenit extēsio ad opus/nec rō practici ad op⁹/ nec rō practici ãte appetitū ⁊ intēsionē finis/ imo dico ꝙ ois noticia ꝓior appetitu actuali ipius finis est modo speculatiua formaliter ⁊ actualiter loquēdo. vñ nec posset esse noticia practica naturaliter in ītellectu voluntate supata ab ipo/⁊ ponere noticiā practicam sine appetitu finis vel sine appetitu/siue est ponere principium naturaliter dependēs/ sine suo ꝓncipio a quo dependet ⁊ ꝙ noticia practica sit noticia

Ad 2m. speculatiua ⁊ ecōuerso. ℣Ad scm̄ dico ꝙ finis vt intentus vel potius intētio finis est causa noticie practice nec ꝓuenit noticie practicitas sine fine actu amato ꝓus vel appetitu qz vel noticia dicitur practica ex obiecto vel ex fine vel ex vtroq̄ non ex obiecto/qz idem obiectum potest esse speculatiue ⁊ practice/sicut deus/sicut etiam abstractiue ⁊ ītuitiue/⁊ diuersarum potentiarū intellectus ⁊ voluntatis/ergo oportet ꝙ ex fine vel vtroq̄ ⁊quocūq̄ modo oportet ꝙ ex fine/ſ nō ex fine in re: qz est posterior noticia ꝓtica/ergo ex fine intento: vel potius

Ad 3m. ex appetitu finis necessario: imo naturalit ipi noticie practice. ℣Ad tertium dico ꝙ moralis scientia est practica/ ⁊ ꝙ finis eius vnde dicit̄ practica est opus virtutis moralis ⁊ſi omnes virtutes ponantur in appetitu intellectiuo/⁊ in voluntate principalius ⁊ voluntas est nobilior ꝯ intellectus. ℣Tūc dico ꝙ actus virtutis moralis ita ꝙ argumentum illud de ignobilitate actus virtutis moralis nō curit ꝓtra me. Si autem ponantur virtutes morales in appetitu sensitiuo: vel voluntas sit ignobilior intellectu. Tunc argumentum est ꝓtra Aristotelem/ qui ponit ꝙ finis practice est opus/⁊ distinguitur a cognitione/⁊ ꝓsequens opus virtutis moralis non obstante ꝙ sit ignobilior noticia practica ītellectiua/⁊ actu eius est. ℣Et ideo respondetur ꝙ non semp est verum ꝙ finis sit nobilior/eo ꝙ est ad principale de fine quo/cuiusmodi est actus virtutis moralis respectu noticie practice/licet non sit in eadē potentia cuius ipa: sed eiusdem iste vel suppositi et hoc sufficit. Aliter ⁊ melius iuxta predicta est praxis ipa posterior noticia practica/⁊ vt in se vel i re est non est ꝑncipium noticie practice/ nec illud vnde dicit̄ noticia practica: sed magis vt intenta/ ꝓ tanto qz amor eius vel intentio eius seu etiā ꝑncipalior finis est illud principius noticie etiā practice/modo licet talis praxis in re ptineat ad appetitum sensitiuum/tamē amor ille ptinet ad voluntatem/⁊ est nobilior illa ⁊ ita non ꝓcludit argumentum dato etiam ꝙ virtutes morales sint in appetitu sensitiuo. ℣Ad quartū dico ꝙ ꝑmum obiectuꝫ Ad 4m. noticie practice nō ptinet noticiā practicā: nec ꝑncipia practica sine fine intēto/imo dico ꝙ ista accipiuntur ex fine intēto ⁊ obiecto simul ⁊ ꝑncipaliꝫ ex fine/sicut ꝓbatum ē supra scō physicoꝝ ⁊ sexto ethicorum. Ad illud quod dicit̄ ꝙ principium practicum necessarium nō depēdet a volūtate ⁊c. Dico ꝙ ꝑncipium practicum scm̄ ꝙ sumit̄ a fine intento ⁊ amato est contingēs: qz dependet a fine intento a voluntate sicut ⁊actus appetēdi finem/vel appetitus finis/quod idē est/qđ contingenter ⁊libere elicit̄ a volūtate/tamē habitudo noticie ꝫ ꝑncipij practici ad finē intentū vel appetitum finis/ ⁊ habitudo praxis eliciende ad noticiā practicam ad hoc vt sit recta ⁊ necessaria/⁊ sic ꝑncipium cum hoc ꝙ sumitur a fine intēto ⁊ a voluntate quātum ad habitudinem necessariam quā includit/ pōt esse necessaria. ℣De ꝓtingentibus em̄ ⁊ inter ꝓtingētia in se sunt habitudines necessarie/nō sic autē de ꝑncipijs speculatiuis que nō sumūtur ex fine intento

Ad 5m. qui est praxis ⁊ nō dependēt a volūtate. ℣Ad quᵗum dico ꝙ p extensionem actualē sicut ex ꝙ se passione nō ꝓuenit noticie ꝙ sit practica nō intuit siue ⁊ quiditatiue sed ꝙ naturam suā absolutam. ℣Cum dicis tunc faber nō intendēs actu opari non habebit habitum practicum. Dico ꝙ aliquis nō intēdēs actualiter opus nunq̄ habet in ꝓpetuū actum noticie practicū/nec ꝙ ꝓsequens potest acquirere habitum practicum/nec sm̄ habitudinē practicuꝫ nō potest exire in actum practicum/potest tamē hēre habitum practicum/qz actualis intētio non requiritur necessario ad seruationē habitus/licꝫ ad actᵍ eius vel acquisitionem. Ad habitum autem quiescentem non requirit aliquis actualis appetitus/ sed solum habitualis ita ꝙ habitus practicus req̄rit habitum appetitus finis/ vel ſ non requirat ipsum saltem in acquirendo ⁊ operādo necessario requirit actualem appetitus finis sicut ꝙ se ꝑncipijs eius. Tu dices ergo eadem noticia aliquādo erat practica aliquādo speculatiua de eodē obiecto dico ꝙ nunq̄ eadem noticia erit speculatiua ⁊ practica/vel modo speculatiua ⁊ modo practica. Sed dico bene ꝙ de eodem obiecto operabili potest aliquis habere noticiam speculatiuam aliquā nō intendendo finem praxis/⁊ aliā practicam ad quaꝫ mouetur ex desiderio finis. quare ⁊c. Vel ſ nō potest de illo haberi nisi practicam/sicut ponis/semp illa in actu dependebat ex desiderio finis actuali/ eo mō sicut dictū est supra/alias nunq̄ erit. ℣Ad Ad 6m. septum dico ꝙ non oportet obiectum primū ⁊ remotum noticie practice esse opabile ꝙ scientem qđ

patet qz ars citharisandi est practica / ⁊ eius obiectum primuꝫ vel remotū est cithara/de qua nō opꝫ ꝙ sciens citharisare faciat eā vel sciat facere sicut patet. Ars equitandi etiam cuius primuꝫ obiectū est equus: vel animal equitabile: quod nō pōt fieri per equitem. Similiter ars medicine est practica: ⁊ tamē eius obiectum primū qđ est corpus non potest fieri p ipam. Dico ergo ꝙ nō semp obiectū primarium noticie practice est contigens ⁊ opabile ꝙ scientem sed hoc accidit in aliquibus ⁊ de aliqbus particulariter ita ꝙ distinctio Aristotelis ꝙ obiectum opabile ⁊ nō opabile: vel non est vniuersalis sed particularis tm̄/⁊ in aliquibus vero habꝫ locū in aliquibus vero nō/sed intelligit̄ de primo obiecto vel remoto scientie vel noticie practice/vel ſ̄ est vniuersalis dico ꝙ nō est intelligenda de obiecto remoto sed de ꝓpinquo quod est praxis: tale eīm ꝙ est ꝓtingens ⁊ opabile per scientem/⁊ hoc sufficit ad distinctionem practice a speculatiua. Dico tamē ꝙ praxis ipa principalis inquātum finis dat noti-

Ad 7m. cie ꝙ sit practica ꝯ vt obiectum sicut supius ē ostensum. ℣Ad septimū de sexto Ethicorū dico ꝙ de praxi que est contingēs in ꝯtum ꝓtingenter alicit̄ a voluntate libera sunt alique veritates ꝓtingētes ⁊ quantum ad illas noticia practica ptinet ad rōcinattuum. Alique autem alie veritates sunt necessarie de praxi puta ꝙ tales ꝓditōes ſunt ei ad hoc vt sit recta ⁊ noticia istarū veritatū ptinet ad scientificum. Ad aliud de sexto methaphysice dico ꝙ ſ illa ꝓsequētia tenet gratia materie īmediate que ē speculatiua non tamē tenet vniuersaliter/nec formaliter tenet. Unde dico ꝙ ꝓsequentia est nulla noticia vel sciēcia est de subā sempiterna ⁊ īmobiliter: ergo est speculatiua/sicut patet ex dictis superius et etiam declaratis. Non em̄ oportet ꝙ primum obiectum ⁊ remotum noticie practice sit semp ob operabile ⁊ contingens sicut dictum est supra: sed sufficit ꝙ obiectū primum quod est praxis. Vel potest dici ꝙ non oportuit semp repetere Aristotelē illa que dixerat prⁱ⁹. Unde supponēdo illud quod dixerat in scō de fine speculatiuo supplendum est in antecedente huius consequentie qui est veritas deus enim substātia sempiterna est īmobilis qui est obictū ⁊ hoc supple ſ finis est veritas sicut methaphisica tunc scientia est speculatiua/tū ꝓtia solutio magis valet puta ad mentē Aristotelis. Et est tertia que sequitur ad rei veritatem. Vel potest dici ꝙ Aristoteles in illa ꝓsequētia sequutus ē ꝑncipia sua qz nō vidit ꝙ dilectio caritatiua dei esset per se finis alicuius sciētie de deo/⁊ ꝙ illa dilectio indigeret illa scientia non solum vt ostēsiua obiecti sed etiam vt directiua circa obiectum/etiam ex appetitu ipsius praxis q̄ est dilectio ipa ⁊ ꝙ illi noticie necessario cōformetur ipa praxis vt esset recta sicut nos tenemus. Si em̄ hoc vidisset illaꝫ ꝓsequētiam non fecisset. Hec igitur sufficiat de tertio articulo principali.

Practicū ⁊ speculatiuū an sint dre essentiales intellect⁹ ⁊ noticie

℣Quartus articulus est vi/

dere vtrum speculatiuū ⁊ practicum sint differentie essentiales intellectus ⁊ etiā noticie. ℣Et primo dico ꝙ speculatiuum ⁊ practicū nō sunt de conceptu quiditatiuo intellectus absolute sumpti ⁊ in cōmuni simul ⁊ cōiunctim accepta primo: quia tūc ois intellectus ⁊ respectu cuiuscunq̄ obiecti esset simul speculatiuus ⁊ practicus quod est falsum. Secundo qz nō est possibile ꝙ iste due differentie opposite sint de cōceptu alicuius vnius ꝙ se potentie/differentie enim opposite nō possunt esse de cōceptu quiditatiuo alicui⁹ entis per seynius. quare ⁊c. ℣Secūdo dico ꝯtum ad istum articulū ꝙ nec alterum istorum puta speculatiuum vel practicus potest esse de ꝙ se cōceptu intellectus absolute ⁊ in cōmuni accepti: qz tunc ois intellectus respectu cuiuscunq̄ obiecti esset practicus vel speculatiuus: quod est falsum. ℣Tertio dico ꝙ speculatiuum ⁊ practicuꝫ non sunt differentie eētiales intellect⁹ diuidentes ipm̄ in rōne potentie: ita ꝙ alia sit potentia intellectus speculatiu⁹/⁊ alia intellect⁹ practicus quod ꝓbo quia intellect⁹ noster respicit sal-

Augustī. tem sm̄ cōmuniter loquētes ꝓ per se obiecto primo ⁊ adequato/⁊ ideo nō variat intellect⁹ in rōne potentie ex variatione ꝓtentorum sub entequorum vnum habet ordinem ad appetitum finis ꝓ quāto est scientia de ipo. Aliud vero non sicut visus nō variatur ad variationem colorum/ sic in intellectu dico in ꝓposito. Secūdo quia superior potentia inferior nō variant potentiam sed solū officia ⁊ actᵍ potentie sm̄ Augustinum. 12. de trini. cap. 4. Ergo simuliter nec speculatiuum ⁊ practicum sunt. ergo differentie accidentales intellectus eidem potētie diuersimode puenientes. ℣Quarto dico ꝙ speculatiuum ⁊ practicum simul non sunt de cōceptu quiditatiuo noticie siue habitualis siue actualis in cōmuni sicut dictum est ⁊ ꝓbatum de intellectu.

℣Quinto dico ꝙ speculatiuū ⁊ practicuꝫ nō sunt differentie essentiales distincte ipsius noticie accepte in cōmuni diuidentes eā in diuersas noticias semp est differens. ⁊ hoc ſ accipitur speculatiuum ꝓ negatione habitudinis ad praxim/ vt ad finem̄ appetitum vel ad appetitum finis/⁊ practicuꝫ ꝓ tali habitudine ⁊ extensione ad praxim. Cuius ratio est quia noticia quecūq̄ scm̄ totum gen⁹ suum ⁊ speciem ⁊ individuum dicit aliquid absolutū ꝓ sitiuum ⁊ modo supponaꝫ/modo impossibile est ꝙ aliqua habitudo vel relatio seu negatio talis habitudinis vel rationis sint differentie sepate/nec adequatā quiditatiuo alicuius absoluti positiui sicut patet. Jam enim non esset illud absolutum vel positiuum quare ⁊c. Secūda ratio est qz speculatiuū ⁊ practicuꝫ sic accepta necessario ꝑ supponūt naturas ipārum noticiarum absolutas/sicut fundamēta ipārum que ꝓsequūtur/⁊ ex quibus ꝓsurgunt ⁊ in quibus fundanf/sicut posteriora in ꝓrib⁹ ergo non ꝓstituūt naturas illas sicut specifice differētie vt videtur. ℣Sexto dico ꝙ speculatiuū ⁊ practicū accepta modo ꝓdicto possunt dici passiones vel ꝓprietates distincte ipsius noticie. ita ꝙ speculatiuum cōueniat vni noticie cui ꝓuenit negatio habitudinis eius ad praxim vt ad finē vel ad appetitū finis/sicut ꝓ se causam eius ⁊ practicam conueniat alteri noticie secūdum speciem ⁊ genus proximuꝫ ⁊ individuum differenti cui cōuenit habitudo talis ad finem/⁊ sunt per se passiones inseparabiles a predictis noticijs/⁊ eis necessario conuenientes secundum ordinem nature vt ꝙ se subiectis. ℣Alio modo possunt accipi speculatiuū ⁊ practicum ꝓ formalibus distinctis intrinsecis noticie practice ⁊ speculatiue quibus distinguūtur iste genere proximo ⁊ specie ⁊ individuo que quidem ꝑncipia cō

sequūt practicum ꝛ speculatiuus modo p̄dicto accepta. Et isto mō possunt dici differentie specifice ꝛ essentiales noticie ipām noticiam in cōmuni que species subalternas diuidentes ꝛ ipas species formaliter p̄nētes ꝛ ipsis noticijs ex suis per se causis p̄uenientes. Cum enim noticia practica secūdū totum genus suum respiciat ꝛ habeat appetitum finis que est praxis p̄o per se causa sua/non autez habitus speculatiu⁹ nō habeat oportet necessario q̄ isti habitus specifice distinganf:ꝛ sint alteri⁹ rationis/ ꝛ q̄ speculatiuus sit vnus per cōsequens nunq̄ possit fieri ꝛ esse practicus nec econuerso.

¶ Ex quo apparet eē falsum qđ aliqui dicūt eundem habitū posse esse nūc speculatiuū nunc practicum ex voluntate arbitraria intendētis opus vel nō intendētis / ꝛ applicantis ad opus vel non applicantis:quod est vnum nihil dictum. Hec de secundo articulo principali. ¶ Similiter etiam ptz falsum qđ dicūt aliqui eundem habitum esse in scz simpliciter speculatiuū quia ex obiecto secundum eos ꝛ tamen alicui habenti per accidens esse practicum sicut dictum est de theologia contingentiū p̄cipue in nobis/q̄ est doctrina praxis circa theologica p̄tingenter/bona vero recta vt ē colere deū in sacro altari:vel huiusmodi. Non em̄ est directiua ex obiecto quia nec obiectum diuinuz determinate p̄tinet rectitudinem talis praxis/vt dicunt ꝛ bene in hoc sed est directiua ex suppositiōe diuine voluntatis determinātis rectitudinem talis praxis qua agnita cognitio p̄ma est directiua praxis sequentis/ꝛ sic per accidens ꝛ habenti practica vt dicūt:puto autem q̄ hoc nō videf verum:sed sicut est in se speculatiua ꝛ simpliciter secūdum eos ita ꝛ habenti vel si habenti practica tunc etiam in se practica /practicum enim ꝛ speculatiuum p̄ se diuidunt habitum nō per accidens.

Ad rōes p̄ncipa. qōnis.

¶ Ad primum argumentum

quod probat noticiam practicaz accipi ex obiecto principaliter patet ex predictis ad illud sexti methaphisice. ¶ Ad secundum de ratiocinatiuo et scientifico de sexto Ethicorum /patet igitur quid sit dicendum. ¶ Ad tertium de tertio de anima q̄ obiecti practici est agibile bonum ꝛattingens. Dico q̄ si intelligatur vniuersaliter de primo obiecto non est verus sed de obiecto proximo quod est op⁹ vel praxis est vniuersaliter verum. Et dico q̄ ipm est finis ꝛ magis ex ipso vt finis est accipitur noticia practica vt obiectum dicente Commentatore tertio de anima q̄ intellectus per quem agitur differt a speculatiuo fine id est per finem suum ꝛ declarat idem de habitu vel actu in secundo methaphisice super illud finis practice est opus ꝛ speculatiue est veritas. Dicit enim sic. Scientia operatiua quāuis vtatur ratione ꝛ speculetur de causis ꝛ tamen non est digna vocari scientia speculatiua quia non scrutatur de causis rerum ꝛ diffinitionibus earum nisi vt scientes eas agant ꝛ non vt sciāt sicut est in scientijs speculatiuis. Ecce quo modo ex fine distinguit intellectum ꝛ habitum practicū a speculatiuo. Sic de isto.

Cōmen.

¶ Questio octaua prologalis seu introductoria in primum librum sententiarum.

¶ Vtrum theologia

sit practica vel speculatiua.

Boeti⁹.

¶ Et videf q̄ speculatiua p̄ boetiū de trinitate q̄ assignat tres p̄prietates speculatiue/ inter quas ponit theologiaz cuius subiectum est substātia prima/que caret materia puta deus: sicut dicit ibidem.ergo ꝛc. ¶ Secundo sic omni practica est aliqua speculatiua nobilior sicut innuit p̄o methaphice. ergo nobilissima scientia est speculatiua sed ista est nobilissima. ¶ Tertio sic. Scientia que est de substātia sempiterna et immobili est speculatiua sicut dicit. 6. methaphi. q̄ est de nō operabili q̄ scientem:sed ista est huiusmodi/vt ptz quia de deo.quare ꝛc. ¶ Quarto sic. Scientia inuēta est omnibus necessarijs advitam existentibus ꝛ propter fugam ignorātie:quod patet quia sollicitudo necessariorum ad vitam impedit acquisitionem huius scientie. ergo ista est speculatiua p̄ia ꝓbatur ex primo methaphisice.

6. meth.

¶ Contra

Scientia que aliquid querit vltra veritatem ꝛ speculari non ē speculatiua sed practica vt ptz per Auicēnam primo methaphisice capitulo septimo sed ista est huiusmodi quia ad Ro.13.dicit q̄ plenitudo finis vl' legis est dilectio. Et ad Thimotheum q̄ finis p̄cepti est caritas. Et Mathei .22.dicit q̄ in duobus p̄ceptis caritatis vniuersa lex pendet ꝛ prophete. Et Augustinus de laude caritatis diuine q̄ ille tenet quicq̄d paret quicquid latet in diuinis codicibus qui caritatem seruat in moribus.q̄ ꝛc.

1. metha. Auicen. Ad ro.13 Mathei 22. August.

¶ Secūdo sic. Scientia que est vt boni fiamus ꝛē scientia diuine legis est practica vt dicitur secūdo Ethicoꝝ:sed ista est huiusmodi.ergo ꝛc.

2. Ethi.

¶ In ista questione sic ꝓceda

¶ Primo ponam opiniones de ea ꝛ arguam contra eas. ¶ Secūdo respondebo ad questionem aliter. ¶ Tertio ad rationes principales.

¶ Quātum ad primum dico

Theolo. an speculatiua vl' practica varie opiniōes.

q̄ de questiōe sunt quinq̄ opiniōes in ꝓmuni. Alii qui em̄ ponunt q̄ theologia est mere speculatiua. Alij q̄ ē mere practica. Alij q̄ ē speculatiua ꝛ practica. Alij q̄ est affectiua. Alij q̄ est contemplatiua. ¶ Primi qui dicunt q̄ est mere speculatiua etiam inter se variāt primus mod⁹ dicēdi est q̄ duplex ē actus voluntatis/vnus perficiēs voluntatē qui est respectu finis. Alius qui perficit a volūtate. Primus sicut dictum est actus voluntatis respectu finis ꝛ est operatio perfecta quam in seipsa voluntas elicit ꝛ qua fini vltimo se venit vel contingit. Secundo est respectu eoꝝ que sunt ad finē Et actio bona que voluntas extra se in aliud tēdit quia per talem actionem cum sit circa illud quod ē ad finem tendit in ipm finem mediāte eo quod est ad finem in prima actione sicut voluntas non indiget aliquo directiuo nec aliqua noticia prima directiua sed solum ostēsione obiecti/ita q̄ ad istū actū solum requiritur speculatio obiecti vt ostēsiua obiecti perfecte Non autem vt dicit ejam in aliquo quia respectu finis voluntas determinata est naturaliter, Talis autem actus simpliciter pertinet ad

Summatio p̄dicte p̄me opinio.

q̄ habit⁹ nō p̄t ex fine extrinseco dici practic⁹.

scientiam speculatiuam sicut dicūt:ita q̄ licet ordinetur aliqua noticia ad talem actum voluntatis/ tamen non est practica sed speculatiua. Sz in alio actu voluntatis indiget directiuo quicquid pertinet ad scientiam practicam. Scientia essi directiua vel noticia practica est vt dicūt. Ita q̄ hic ē speculatio vt actionem dirigat/quod est p̄prium noticie practice. Modo dicūt vltra q̄ actus qui perficitur a voluntate circa ea que sunt ad finem nō est finis theologie nisi finis sub fine/ sed magis alius qui perficit voluntatem ad quam ordinat alius vt ad finem/nō est tamē finis intrinsecus: sed magis extrinsecus quia in alia potentia/ꝛ per ꝛsequēs ex tali fine nō potest dici theologia practica vel speculatiua:si extendatur ad ipm sed magis dicit speculatiua ex fine p̄prio ꝛ extrinseco/que est speculatio ipa vel cognitio veri theologici /quequidem non est directiua respectu opationis volūtis circa finem que operatio est finis extrinsecus. Et ideo dicunt q̄ teologia speculatiua est nō practica quia actus principaliter intentus in hac scientia est act⁹ volūtatis circa finem in qua indiget directiuo sed tantum ostentatione obiecti. Est igit speculatiua quia in actu suo principali nō indiget directiuo.

¶ Pro ista opinione q̄ sit speculatiua videf primo per illud agit in sermone de Jacob ꝛ Eseau. Ola inquit opera mea sunt vt mundetur oculus mētis interior quo videf deus ergo scientia nostra advisionem dei ordinat q̄ non est directiua ergo ē speculatiua. Item scientia dei ꝛ beatorum non ē practica ꝛ directiua quia in eis nō potest eē error nec per consequēs scientia earuz est directiua ergo simiiter scientia nostra nō est practica sed speculatiua ex carentia directiui/in actu suo p̄incipali. Itē tertio. Fides est habitus speculatiuus vt videf quia sibi succedit visio ergo similiter scientia fidei que ē theologia. Itē quarto q̄ si ista scientia eēt practica qz extendit se ad affectum vel dilectionem caritatis se ipsius voluntatis tunc omnis scientia eēt practica qz omnis sciētia aliquo modo ad affectuz se extendit eo q̄ ad ipam sequitur dilectio vel cōplacentia vel aliquid aliud in affectu. ¶ Dicūt ergo isti q̄ ꝓtūcunq̄ theologia se extendat ad dilectionem dei sicut ad finem suum extra gen⁹ cognitionis a quo nō potest dici speculatiua ex fine suo proprio ꝛ intrinseco sicut ꝛ quilibet alius habit⁹/ quiquidem habitus est actus eius cognitiu⁹ finis non directiuus in volitione eius vt finis/ꝛ ita mere speculatiuus ꝛ obiecti ostensiuus sicut dicunt.

¶ Q̄z autem habitus nō possit dici practicus a fine aliquo extrinseco sed opoꝛtz necessario q̄ a fine intra genus cognitionis q̄ est veritas cōfesse se his appetitui recto ꝓbant. Tum quia talis actus obiecti est perfectu⁹ habitus practici nō aūt finis aliquis qui est in alia potētia extrinseca. Idem enim est finis positio ꝛ habitus. Tum quia talis act⁹ haberi potest ab omni habēte habitum practicum et non nisi ab habente: Alius autem qui est extra genus cognitio non potest haberi a non habēte habitum sicut in proposito patet q̄ aliqs potest habere dilectionem caritatiuā dei dato q̄ nō habeat theologiam.ergo ex fine isto nō debet dici nec speculatiua nec practica. Tum qz etiam actus extra gen⁹ cognitionis est finis proprius ꝛ intrinsecus alicuius habitus appetitiui alicui⁹ virtutis moralis/nō ergo alicuius habit⁹ intellectiui qz isti habitus differunt specie ꝛ genere ꝛ p̄ cōsequēs ex tali fine nō potest dici habitus practicus vel speculatiuus:sed magis ex fine p̄prio ꝛ intrinseco dicitur habit⁹ speculatiuus puta ex actu qui est veritas non directiua alicuius operationis extrinsece:vel practic⁹ ex fine suo ꝛ bono ītrinseco:qui est bonū suū. Bonum autem intellectus practici ꝛ habitus est verū cōfesse se habens ad appetitum rectum vt dicitur sexto ethicorum ꝛ ē veritas directiua operatiōis alicuius extrinsece potentie vt dicunt.

6. ethi.

¶ Alij ponunt

q̄ theologia ē mere speculatiua licet extendat ad dilectionē dei/dato etiam q̄ dilectio dei possit recte ꝛ non recte elici:ꝛ per ꝑns q̄ theologia sit directiua dei non est vere praxis/quia nō est circa obiectum ptingens. Dicit aūt Cōmētator p̄mo ethicorum q̄ praxis est operatio secūdum electionem. Electio autem non nisi ptingentium vt ptz tertio ethicorum/sicut nec ꝓsilium nō em̄ ꝓsiliamur de necessarijs. Et ideo dicūt q̄ teologia non est practica sed speculatiua qz non extēdit se ad veram praxim igitur speculatiua.

2⁹. mod⁹ 1. opi. Cōmen. 3. ethico.

¶ Tertij dicunt

q̄ theologia speculatiua est licet etiam extendatur ad volitionem vel dilectionē dei/qz nulla volitio vel delectatio vel actus volentis p̄prie ē praxis:vel si est praxis non tamē nisi in habitudine vel ordine ad aliquem actum imperatum infertori potentie puta aptitudine sensitiue vel motiue:qđ probant. Tum qz omnis praxis sequit electionez per istud sexti ethicoꝝ quia electio est principiū actus vel praxis nec illius gratia sed vnde motus nō finale sed effectiuum. Principium autē naturaliter precedit principatū electionis.ergo illi actus sunt praxes. Tum qz dicit Cōmentator primo ethicoꝝ q̄ praxis est operatio secūdum electionem:q̄ ergo praxis sequitur electionem ꝛ non est ipa electio. quare ꝛc. ¶ Probant specialiter de dilectione dei meritoria q̄ nō est praxis. Tum qz nō est in potestate nostra naturali sed requirit agēs supnaturale ꝛ habitum supnaturalē. Tum qz nō est circa contingens operabile a nobis. Tum qz est principalis sed in quo consistit vita contemplatiua scōm Jsidorum. 4. ꝛ Gregorium super Ezechielē. Jgitur non est praxis saltem eomodo quo philosophi acceperunt praxim. ¶ Sed ad primuz dico q̄ primo est in potestate nostra saltez dispositiue in me dico q̄ elicitiue quia ad actum nihil facit habitus vel si modo elicitiue saltē dispositiue sicut sanitas in potestate medici non cōpletiue ꝛ tamen medicina dicitur. Ad secūdum nō oportet q̄ circa ptingens sit ipa praxis sicut probatur in p̄senti questione licet aliquādo sit ita ꝛ in pluribus ꝛ cōtemplatiua nostra. Ad tertiuz dico q̄ dilectio dei est principali⁹ in vita cōtēplatiua nostra quā sic narrauerūt philosophi: ꝛ non obstante hoc est verissime praxis; nec idem dicunt sancti vitam contemplatiuam/ qz dixerūt philosophi vitam speculatiuam. ¶ Dicūt ergo q̄ theologia practica nō est qz non extendit ad veram praxim/ eo q̄ circa obiectū ei⁹ puta deū non potest aliqua potentia inferior intellectu ꝛ voluntate habere aliquem actum. ¶ Iste ergo tres vie ponunt theologiam eē mere speculatiuam dato q̄ extendatur ad dilectionem dei vel finis ꝛ hoc

Summatio hec. opinio.

ssiue voluntas ad illam dilectionem naturaliter determinetur precedente ostensione obiecti ꝛ non possit errare in ea circa finem sicut dicē ꝓma hora: siue cōtingenter eliciatur ista dilectio ꝛin ipa possit errare: qꝛ dilectio ipa dei nō est praxis eo qꝛ nō est circa obiectum ptingens vt dicit scda via vel qꝛ nulla opa voluntatis est praxis vt dicit tertia via.

2m ꝓmum modū ꝓne ꝑcē. opinioīs

¶ **Contra** primam viam quātum ad fundamentum primi argumēti ducendo rationem fundamentalem ad oppositū illa scientia est practica cuius actus est directiuus praxis ēm eos: sed actꝰ theologici sunt huiusmodi qꝛ ꝛ si in volitiōe finis inuniuersali vel in cōmuni nō contingat errare tamē in volēdo finem in particulari cōtingit errare/ꝛ bene ꝛ male agere/ ita qꝛ circa finem ostensum in particulari voluntas pōt deficere etiam secūduꝫ eos: tum rōne obiecti in particulari: tum etiaꝫ rōne circunstantiarum ita qꝛ ad volitionem finis in particulari voluntas nō est naturaliter determinata. ¶Ostensio autē finis ꝓ theologiam non est sic in vniuersali sed in particulari. ergo ipa debet poni sic etiam volitionis ipsius finis ergo practica. ¶Secūdo sic cuiꝰ dilectio principaliter intendit extra genus cognitionis eiꝰ/ cognitio principaliter intenditur intra genus cognitionis ꝛ ipsi cōcedūt. Sed interna dilectio finis intenditur principaliter extra genus cognitiōis eiꝰ/ dicūt ergo cognitio finis principaliter infra genꝰ cognitionis sed cognitio obiecti p̄ncipaliter intēditur in qualibet scientia ergo finis est obiectū primum vel obiectum in theologia/sed a fine principaliter accipiūtur p̄ncipia practica vt dictum ē supra: ergo principia theologie sunt practica ergo ꝛ cognitio per ꝓs tota theologia. Ad idē ēm genꝰ secūdum practicus vel speculatiuū pertinēt principia ꝛ ꝓclusiones sicut ptz quare ꝛc. ¶Contra secundum dictum scꝫ qꝛ ex fine intrinseco ꝛ intra genus cognitionis dicaī noticia practica qꝛ ꝓio me

1. metha. thaphisice dicīt qꝛ practica est gratia vsus speculatiua ꝓpter scire: ergo ꝓpriꝰ finis per quē distinguitur practica ꝛ speculatiua. ¶Est aliud extra genus cognitionis: qꝛ vsus ipe vel operatio aliqua q̄

2. metha. non est scire. Item scdo methaphisice dicit philosophus qꝛ finis speculatiue est veritas practice autem opus qꝛ q̄uis practica ꝓsideret veritatē tamē ibi non sisteꝫ/ sed ꝓpter opus ꝓstat qꝛ in cognitiōe cōsistat veritas. ergo hic accipitur opus vt distinguitur ꝓtra cognitionē. Igitur cognitio nō est finis vnde dicaī aliqua scientia practica esset speculatiua qꝛ esset gratia scientie quod est falsum.

3m modum ꝓie opi.

¶ **Contra** scdam viam q̄ dicit qꝛ dilectio dei que est vltimi finis in particulari non est praxis qꝛ nō est circa ptingēs. ꝓbatum est qꝛ imo qꝛ sibi ꝓueniunt oēs ꝓditiōes posite in descriptione praxis vt ptz discurrēdo. Iterum quia ꝓbatum est supra qꝛ nō oportet primum obiectum praxis esse operabile ꝛ ptingens. Unde falsum accipiunt fundamētum. Iterum illa operatio est vere praxis ad quā sunt elicitiue vt caritas ꝛ non impatiue vt voluntas inclinat virtus appetitiua vel moralis vt ptz scdm oēs. Sed ad dilectionem finis vltimi in particulari vel dei inclinat virtus appetitiua ꝛ moralis puta caritas ꝛ etiā amor vel amicitia naturaliter acquisita que est amor ꝓsonus rōni recte naturali respectu dei. ꝛ ꝛc. ¶Contra

firmatur qꝛ actus humanus ꝓprie ꝛ in potestate hominis qui non ptinet ad intellectum videl cē praxis ꝛ ꝑcipue quādo est dirigibilis

3. 3m modum prie opi. ¶ **Contra tertiā** viam q̄ ponit qꝛ actꝰ voluntatis eliciꝰ nō est ꝓ se praxis patuit supertus hoc esse falsum / ibi ostensum fuit qꝛ actui voluntatis elicito ꝓio conuenit esse praxim: ꝛ aliꝫ non nisi per ipm. ¶Contra illud etiaꝫ qꝛ dicūt electionē nō esse praxim sed causam eius ꝓbo qꝛ hoc est falsuꝫ. primo quia secundum Aristotelem septimo ethicorum. ¶Electio est operatio directiua ꝓ rectam rōnem. Dicit enim ibi qꝛ nō est electio recta nisi ratione recta ꝛ habitu virtutis ergo electio est praxis. ¶Est ēm opatio extra genus cognitionis directa ꝓ rōnem rectam. 7. Ethi.

¶Iterū operatiōes ex quibꝰ generaī habitꝰ vel virtus mozalis videnī esse praxis sicut etiā actus ipsius virtutis qꝛ ex eisdem generaī/eosdem elicit per similes sed ex frequētia electionū generaī virtus mozalis. ergo ꝛc. Non solum ergo actus sequētes electionem sunt praxes immo ipe electiones. Immo dico qꝛ dato qꝛ nullus actus elicatur a potentia aliqua inferiori circa aliquod obiectum/ sed solum voluntas elicit electiones: qꝛ vel ille electiones sunt praxes. Si ēm non habens pecunias frequēter eligat distribuere eas liberaliter si haberet vere acquireret sibi habitum liberalitatis: nec refert aliqua vlterior ꝓsecutio vt videtꝰ qꝛ obiectū habet sufficienter in fantasmate p̄sentatum circa quod volūtas potest electiones elicere frequenter ꝛ in seipa habitum virtutis generare. quare ꝛc.

¶Iterum ex habitudine ad effectum nō habet eā qꝛ sit talis vel talis: sed electio vel actus volūtatis elicitus comparaī ad actus inferiarum potentiarum vt causa ad effectū. ergo ex habitudine ad ipsas non habet qꝛ sit praxis imo magis ecōuerso videtur ergo mihi qꝛ iste tres vie accipiūt fundamēta falsa ꝛ ideo non teneo eas. ¶Confirmaī qꝛ electioni ꝓuenit descriptio praxis ꝛ philosophus dicit qꝛ agibile ꝛ eligibile idem sunt.

Ad rōes ꝑmi mōi ꝑme opi. ¶ **Ad ꝓmū argumentuꝫ** ꝓ prima quantū ad primuꝫ dictum dico qꝛ oīa opera nostra sunt ad purgandū mētis oculum vt deus videaī vel cognoscaī loquēdo de operibus istis extertozibus saltē sicut ieiunare vigilare ꝛ sic de aliꝫs: ꝛ nō soluꝫ vt videī imo amplius vt visus diligaī nec istud excludit Augustinus. ¶Ad scdm dicī infra in corpore questionis quando dicetur. An sciētia dei ꝛ beatozum sit practica vel speculatiua quicqd ēm sit de hoc certum est qꝛ non est ad ꝓpositum qꝛ volitio cōsequens nostram theologiam ꝛ sciētiam hic in via necessario indiget directiuo quātum ad multa. ¶Ad tertium diceret qꝛ fides est visio diuina beatifica dato qꝛ non sint practice sed speculatiue tamē theologia nostra practica est quātum ad aliqua vel forte etiam imo sine forte ab aliquibus dicīt qꝛ fides est habitus practicus ꝛ etiam visio diuina practica ē secundum aliquos/ quid autem sit de hoc inferius apparebit. ¶Ad vltimum dicīt qꝛ nō quecūqꝫ extensio ad affectū vel ad aliquid in affectu facit noticiam practicam: sed solū extensio directiui ex appetitu finis: ꝛ breuiter quecūqꝫ noticia directiua est alicuius praxis ꝛ appetitu finis qui est praxis aliqua illa est practica. Non aūt sic est de qualibet

Ad rōes scdi dicti ꝑmi mōi ꝑme opi. noticia. ¶Ad primum ꝓ secūdo dicto dico qꝛ licet finis ꝓprius ꝛ intrinsecus cuiuslibet habeaī sit actus elicitus non tamen semper est totus finis ꝓncipalis a quolibet denominari/ sed magis actus aliquis intrinsece potentie sicut patet/ cum aliquis fornicatur ꝓpter lucrum/ magis dicitur auarus ex fine principali q̄s fornicator vel luxuriosus. Sic in proposito dico qꝛ finis ꝓprius intrinsecus ꝛ principalis cum hoc scientie practice ex quo dicetur talis non est cognitio veri sed opatio boni extra genus cognitionis. ¶Ad secundum per idem dico qꝛ non concludit de fine principali / talis enim finis haberi potest a non habente habitum illum practicum licet non finis ꝓprius ꝛ intrinsecus qui est elicitus ab habitu. Vel diceretur in proposito qꝛ aliquis non potest habere dilectionem caritatiuam dei nisi habēs theologiam vel aliquid correspondens fidei vel ꝓclusioni. ¶Ad tertium dico qꝛ idem actus potest esse finis duoꝝ habituum genere ꝛ specie differentium sed non vniformiter: sed vnius sicut finis īmediatus ꝛ ab ipso immediate elicitus mediate nec ab eo īmediate elicitus: ꝛ tamen vtriusq; est per se finis intrinsecus. Intrinsecus dico sicut dictum est in precedenti q̄stione in descriptione praxis sicut in ꝓposito dilectio caritatiua ꝛ / est finis caritatis ꝛ theologie sicut ab aliquibus diceretur. Qꝛ autem dicūt qꝛ bonum intellectus practici est verum cōfesse se habēs ad appetitum verum est: sed ex bono nō dicīt practicus sed ex fine magis que est extra intellectum ad quem extenditur vt dictum est supra.

Ad motuū scdi modi 1. opi. ¶ **Ad illud** ꝓ secūda via que dicit qꝛ dilectio dei finis vltimi in particulari non est praxis quia nō est circa obiectum cōtingens. Dico ad Commentatorem qꝛ praxis est operatio secūdum electiones. Hoc bene verum est de aliqua praxi sed nō de omni. ¶Est ēm aliqua praxis que nō est electio licet omnis electio sit praxis.

Ad motuum. 3. modi. 1. opinio. ¶ **Ad ꝓmum** ꝓ tertia via que ponit qꝛ nullus actus voluntatis elicitus est praxis nisi in ordine ad aliquē imperatum inferioris potentie. Dico qꝛ electio bene est principium effectiuū alicuius praxis/ puta actꝰ illius impatis: sed non sequiī ex hoc qꝛ electio nō sit praxis/ cum ipa sit talis qꝛ indiget virtute ꝛ rōne recta sicut causis finis/ vt dicit ibidem Aristoteles Sequitur qꝛ ex ordine ad actū impatū sicut praxis imo magis ecōuerso: qꝛ ipa est ꝓio praxis/ ꝛ ex ipa sicut ex causa habet actus imperatus qꝛ sit praxis ꝛ bona/ quando electio recta est ꝛ bona praxis.

¶Ad secūdum patet qꝛ bene actꝰ impati sunt praxes sed dico qꝛ electiōes ꝓius sunt praxes. ¶Ad tertium sicut ꝓius quādo soluebatur argumentuꝫ secūde vie vel diceret forte qꝛ ibi accipit Cōmentator electionem ꝓ ipa electione actus volendi vel eligēdi que est actio de genere actionis/ que nō est ꝓprie praxis: sed magis ipa electio accepta ꝓ actu elicito absolute ad quam comparatur illa elicitio sicut causa effectiua vel sicut ꝓductio sicut etiam comparatur actio ad terminū in ratione p̄ncipij effectiui/ ideo nō valet hoc de ipa operatione in cōmuni.

2. opi. qꝛ theo. est ¶ **Alia opinio** est qꝛ theologia ē simpliciter practica/ quod ꝓbant diuersi diuersimode. ¶Primo sic Illa scientia est practica cuius cōclusio prima ꝛ principaliter intenta est practica/ puta qꝛ deus est diligendꝰ Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo/ quem concludit ista scientia ex propria ꝛ intrinseca ratiōe sui primi obiecti/ puta ex rōne diuinitatis/ per quam habet deus qꝛ sit diligibilis vel diligendus ex natura rei. Qꝛ autem ista sit vltimata ꝛ principalis conclusio theologica patet per Augustinū vbi supra. Ille habet quicquid patet quicquid latet in diuinis codicibus. ꝛc. Et per illud Apostoli ad Thimotheum finis precepti. ꝛc. Sed qꝛ ipsa sit practica ꝓz: quia ista conclusio directiua ē praxis/ puta diuine electionis. ergo ꝛc. ¶Secūdo sic Scientia legis diuine est simpliciter practica: qꝛ ē simpliciter ꝓter directionem in operatione boni Hec est ēm ratio legis ratio directiui ꝛ regulatiui vel ꝓmouendo in bono vel retardādo a malo: ꝛ theologia est scientia legis diuine quod videī per illud Jaco. primo. Qui autem prospexerit in lege libertatis perfecte non auditoꝛ obliuiosus factus. ꝛc. Propter quod ante dixerat. Estote factores verbi ꝛ non auditores. ꝛc. ¶Tertio sic. Illa noticia est simpliciter practica que est aptitudinaliter conformis volitioni recte ꝛ naturaliter ꝓioꝛ ipsa/ quia cum volitio illa sit praxis talis noticia est directiua ꝛ regulatiua eius ꝛ per cōsequens practica: sed theologia nostra est huiusmodi. ergo saltem illa que est necessariozum: quia primum obiectum theologie est cōforme virtualiter ꝛ volitio est recta. Tum quia a ratione obiecti quod est deus sumuntur principia rectitudinis in volitione. Tum quia etiam ipsum determinat intellectum nostrū ad noticiam determinatam rectitudinis praxis que ē circa necessaria ꝓius naturaliter q̄s aliqua voluntas creata velit ꝛ eliciat praxim alias non esset necessaria. Igitur ex obiecto primo theologie sequitur in ipa tam prioritas q̄s conformitas ipsius ad praxim ꝛ per cōsequēs theologia necessaria est practica quia habet illam duplicem extensionem ad praxim vnde dicitur noticia practica. ¶Quarto sic. Primum obiectum theologie est finis vltimus ꝛ principia in intellectu creato sumpta a fine vltimo necessario sunt practica: quia sunt directiua ꝛ virtualiter contentatiua noticie ꝛ praxis que est circa ea que sunt ad fines: ergo principia theologie sunt practica sed cuius sunt principia practica ꝛ cōclusiones eius sicut eius principia speculatiua ꝛ conclusiones. ergo theologia nostra est simpliciter practica ꝛ nullo modo speculatiua.

simplicīt practica. Augustī. Apls Jaco. 1°.

2m scdam opinionē ¶ **Contra istam** opinionē arguo q̄tū ad sua fundamēta qd autem sit de ista conclusione inferius apparebit. Primum fundamētum est qꝛ cognitio principalis theologie est practica ex ratione obiecti primi qđ est deus. Cuius ratio est ratio diuinitatis. Cōtra quia sicut probatum est supra ex ratione obiectiui obiectum est non habet notica nec cōclusio nec p̄ncipium aliquod esse practicum: sed ex appetitu finis vel ex fine appetito. ergo ex ratione obiecti vt obiectum est non habet theologia qꝛ sua conclusio principalis ꝛ formaliter intenta sit practica

¶Scdm fundamētū est qꝛ theologia est scia legis diuine q̄ est directiua ꝛ in opatiōe vel in praxi. Cōtra qꝛ hec theologia scdm ea q̄ sunt ꝑcipali? ꝓsiderata/ in ea ꝛ alia nō nisi ꝛ attributionē ad ipa nō ē

scientia legis diuine: sed scientie nature et perfectionis diuine/puta q̄ est deus trinus ꝛ vnus ꝛ sic de alijs:licet in aliqua eius parte consideretur bonum agibile morale de quo est lex diuina/ non autem de predictis et necessarijs. quare ꝛ cetera.

¶Tertium fundamentum est q̄ theologia habet duplicem exclusionem ad praxim vnde dicitur noticia practica ex hoc q̄ obiectum eius principium continet virtualiter rectitudinem praxis ꝛ determinat intellectum nostrum ad noticiam de tali rectitudine pri⁹ naturaliter q̄ eliciatur praxis. ¶Contra ista prīo/quia dicit q̄ ex cōformitate aptitudinali ad praxim posteriorem habet theologia q̄ sit formaliter ꝛactu practica quia ex aliquo qō nichil est in actu non habet aliquid tale esse in actu. Sed iste respectus duplex est:puta aptitudinalis cōformitas ꝛ priozitas respectu praxis non est aliquid in actu sed in potentia tantum: ꝛ sic est aliquid in actu non est nisi aliq̄d rationis/ergo ex ipso non habet noticia q̄ sit formaliter ꝛactu practica realiter

3.2m dicti scde opi.

¶Secundo dicit q̄ istum respectuz duplicem habet principaliter ex obiecto ꝛ per consequēs q̄ sit practica. Contra quia ex illo q̄ secūdum se est indifferens ad noticiam practicam vel speculatiuam non habet noticia principaliter ꝛ distinctiue q̄ sit practica/sed sic est de quocunq̄ obiecto sicut dictū est supra. q̄ circa q̄cunq̄ obiectum in particulari potest aliquis intellectus versari ex appetitu finis vel nō ex appetitu finis p̄cedente sicut patet. ergo ꝛc. ¶Preterea sequeretur si ex obiecto quia virtualiter cōtinet predicta diceretur noticia practica q̄ nullam possemus habere noticiam speculatiuam ꝛ ita duodecimus methaphice esset liber practicus vel scientia practica /quod est falsum immo plus sequeretur q̄ de nullo ente particulari possemus habere noticiam speculatiuam / quia esse tale continet virtualiter per modum obiecti saltem partialiter rectitudinem aliqualem ꝛ aliqualē praxis possibilis elici circa ipsum ꝛ etiam determinationem intellectus ad noticiam talis rectitudinis ꝛ per consequēs partialiter ꝛ per modū obiecti primi ipsius noticie practice:sed hoc est falsum. quare ꝛc. ¶Preterea etiam noticia dei de seipa ꝛ beatorum de deo vel fine vltimo in particulari eēt practica/quia noticia dei respectu sue volitionis ꝛ similiter in beatis de visione ꝛ fruitione: hoc autem non videtur verū. quare ꝛc. Nota q̄ ides potest eē

Nō hec.

obiectum noticie practice ꝛ speculatiue quod pz̄ per philosophum primo ethicorum capitulo decimo. vbi dicit q̄ rector ꝛ geometra cōsiderant lineā rectam sed hoc vt operetur scilicet rector alius vt sciat quid linea recta. Hoc vult Cōmentator sexto Ethicorum quinto ꝓmento. Est enim vt sciens

Cōmen.

inuenire. ꝛc. Et ex dicto suo ibidem videtur probare q̄ si diuerse potentie possunt eiusdem obiecti sicut intellectus ꝛ voluntas multofortius diuersi habitus eiusdem potētie puta speculatiuus ꝛ practicus. Unde Commentator secūdo Ethicorum.

Idem.

commento decimooctauo. dicit q̄ diuerse scientie sunt de eodem obiecto. Exemplificat ꝛ non solum est hoc verum de obiecto remoto sed de obiecto ꝓximo sicut ponitur praxis obiectum noticie practice que consideret de ipsa sicut dicerent aliqui. Similiter etiam medicina diuiditur in speculatiuam ꝛ practicam: ꝛ sunt de obiecto eodem vt de corpore sanabili. Similiter non est hoc inconueniens licet q̄ de eodem obiecto cū obiectum sit causa equoca simpliciter atq̄ secundum quid vniuoca respectu scientie/ ꝛ ita potest manere. Unde dato q̄ scientie varientur secūdum practicum ꝛ speculatiuum. Est multum inconueniēs dicere q̄ de deo nō possit haberi scientia speculatiua sicut vident alij dicere qui ponūt theologiam pure practicā ex obiecto sicut videtur dicere scotus. Et videt esse falsum de theologia dei que est mere speculatiua ꝛ similiter theologia beatoruz sicut dicetur infra. quare ꝛc. ¶Dices q̄ non sequitur quia licz sit ibi praxis ꝛ conformitas noticie ad praxim tamen in illa praxi non contingit error:bene scilicz vel male agere:ꝛ ideo noticia non habet rationem directiui: dico q̄ hoc nihil valet in eis licet valeat secūdum veritatem:quia sicut arguit contra primam opinionem ita potest argui contra eos quia sicut agens q̄ se intendit formam non autem remotionem cōtrarij nisi per accidens / ita habitus practicus per se dirigit id est per se conformis est ꝛ prior volitione recta per accidens excludit errorem vbi error est possibilis vel compossibilis habitui propter imperfectionem habitus non sic in deo ꝛ beatis vbi non est error compossibilis vel propter perfectionem noticie sicut in beatis ergo non obstante hac noticia dei de seipo ꝛ beatorum ꝛ practica :hoc autem non est verum sicut dicetur infra. quare ꝛ cetera.

¶Quartum fundamentum est q̄ a fine sumuntur principia practica. Finis autez est obiectū in theologia. Contra aut a fine vt finis est ꝛ distinguitur contra obiectuz sumūtur principia practica: ꝛ hoc est contra eos supra/vbi dicunt q̄ ex obiecto est noticia practica nō ex fine vt finis est ꝛ sub isto sensu non est verum q̄ finis sit obiectum vel subiectum prius in theologia quia vt sic distinguitur ab obiecto ꝛ quia sicut nō est subiectum in theologia vt desideratus vel amatus sicut patet vt dictum est supra q̄ sub ratione finis saltem reduplicando respectum non est deus subiectum in theologia aut finis vt obiectum est illud bene sumuntur principia practica:sed hoc est falsum sicut probatum est supra in precedenti questione. quare ꝛc. Videtur ergo mihi q̄ predicta opinio sic absolute probata nō est vera quantum ad fundamenta.

3.4m fūdamētus 2.opi.

¶ **Tertia opinio** principalis ē q̄ theologia est speculatiua ꝛ practica. Et isti variātur quia vnus eoruz ponit

3.opi.q theo. est. specu.ꝛ practica.

vbi q̄ sit vna simplr̄ tm̄ est speculatiua ꝛ practica huius rationem assignat q̄ illa scientia q̄ vna existēs se extendit ad p̄sideranda in philosophicis disciplinis quaz alia sunt practice ꝛ alia speculatiue simul est practica ꝛ speculatiua. Sed theologia se extendit ad p̄sideranda in alijs scientijs quaz alia sunt speculatiue ꝛ alia practice: vt pz̄ in via existēs sicut patet q̄ se extēdit ad oīa subvna formali rōne puta in q̄ tum sunt diuino lumīe cognoscibilia. ergo ꝛc. Un dicit q̄ in philosophicis disciplinis vna sit speculatiua ꝛ alia practica tamē theologia est practica ꝛ speculatiua sicut scientia diuina suo modo est vna respectu sui ꝛ respectu factibilium ab ipso ꝛ vtrūq̄ cōprehendit. Dicit tamē q̄ p̄ncipali⁹ est speculatiua q̄ practica/ q̄ principalius agit de reb⁹ diuīs q̄ de actib⁹ hūanis. Ex reb⁹ aūt diuinis hz q̄ sit speculatiua ex actibus humanis habet q̄ sit practica.

Secūdo q̄ de actibus humanis nō considerat nisi secundum q̄ per eos homo ordinatur ad perfectionem dei cognitionem vel visionem in qua beatitudo consistit.

2ª modꝰ tertie opinionis

¶ **Alius qui ponit** q̄ theologia non est simpliciter vn⁹ habitus: sed plures ponunt q̄ theologia secūdum diuersas sui partes est practica/ ꝛ speculatiua. Sicut enim illa scientia esset speculatiua ꝛ practica: in qua scriberentur aliqua de iure: ꝛ aliqua de philosophia:siue scriberentur in distinctis libris ꝛ capitulis:siue interscalariter in eisdem libris ꝛ capitulis. Ita theologia practica est ꝛ speculatiua: q̄ in ipsa tractantur ꝛ agibilia ꝛ speculatiua nō semper indistinctis libris vel capitulis. Sed interscalariter frequenter in eodem libro:ꝛ in eodem capitulo/ꝛ comiptim / sicut patet discurrenti per scripturam. ¶Q̄ autem theologia sit practica ꝛ speculatiua probant/quia nulla scientia speculatiua distinctius tractat de agibilibus/q̄ eozum cognitio sit necessaria ad cognitionem speculabiliuz/vel ad speculationem/nec aliqua mere practica distincti⁹ tractat de speculabilibus/q̄ eozum cognitio requiratur ad praxim vel operationem. Ista patet quia nulla mere speculatiua tractat de agibilibus nisi propter cognitionem speculabilium / vel propter speculationem : nec aliqua practica tractat de speculabilibus nisi propter operationem. Sed theologia tractat distinctius de speculabilibus ꝛ agibilibus q̄ cognitio speculabilium sit necessaria ad operationem / ꝛ q̄ cognitio agibilium sit necessaria ad speculationem: quia ita tractat de quolibet istorum distincte ac si esset precise de isto: ergo ipa non est mere practica nec mere speculatiua:sed practica ꝛ speculatiua. ¶Item scientia que dicitur secundum multitudinem obiectorum quorum vnum est mere speculabile ꝛ aliud agibile vel practicabile:non potest dici mere speculatiua / nec mere practica/vt patet:sed theologia est huiusmodi (vt dicunt)ergo ꝛc. ¶Dicunt tamen isti sicut alij q̄ principalius est speculatiua q̄ practica/quia pars principalioz ꝛ nobilioz theologie/ que est speculatiua/ versatur circa obiectum nobilius/ puta circa eterna. Alia autem circa agibilia. ergo ꝛc. Ethimologia est nominis hoc ostendit q̄ Theologia est finis vel ratio de deo principaliter/ꝛ sic principaliter est speculatiua. Tertio quia in q̄tum speculatiua magis conuenit cum fine/finis vltimo qui est visio beata diuine essentie. quare ꝛc.

3.1.mod3.opi.

¶ **Contra primam** viam arguo primo/quia impossibile est q̄ vnus habitus simpliciter indistinctus sit speculatiuus ꝛ practicus sicut ostensum est supra/ quia habitus practicus dicit habitum directiuum ex appetitu finis/ita q̄ immediate per contradictionem diuiduntur. Sed theologia est simpliciter vnus habitus sicut dicunt ꝛ probant ex vnitate formalis rationis/per quam omnia considerantur in ea. ergo ꝛ cetera. ¶Et nota hic/ q̄ Thomas videtur sibijpsi contradicere ponit in eadem prima parte/ꝛ in eadem questione: licet in alio articulo:q̄ deus secundum rationem dei est subiectū in Theologia : et tamen ponit hic q̄ deus secundum quod reuelabilis vel cognoscibilis per reuelationem est subiectum. Modo istud non dicit rationem dei/sed secundum quod deus:sed magis respectu rationis ad cognoscentem : nec potest dici q̄ non assignat in hoc rationem subiecti ꝓ quanto se tenet ex parte subiecti/sed ex parte cognoscētis: sicut sensibile dicit obiectum sensus : quia ex ista rōne scilicet rōne reuelabilis. Arguit vnitate theologie. Unitas autem scientie non accipitur ex ratione subiecti nisi ꝓ quanto se tenet ex parte subiecti:que est ratio causatiua vel creatiua vel habitus vel actus scientifici. quare ꝛc. ¶Ex quo patet esse falsum / q̄ ipsa vna existens est practica ꝛ speculatiua. Sequeretur enim q̄ tunc esset practica de speculabilibus ꝛ eternis/sicut de agibilibus/ꝛ speculatiua de practicis vel agibilibus seu contingentibus/sicut de eternis ꝛ speculabilibus: quia ipsa vna existens non solum est alterius sed amboz̄. quare ꝛ cetera. Exemplum eozum de scientia dei non est ad ꝓpositum: quia vel ipsa est mere speculatiua/vel saltem ipsa est infinita ꝛ illimitata: ꝛ sibi competere possunt practicum ꝛ speculatiuum/que omnem habitum limitatum ꝛ finitum necessario diuidunt contradictionem vt dictum est supra. ¶Contra vltimum dictum q̄ sit magis speculatiua q̄ practica quia ordinatur ad visionem dei principalius. Hoc enim est falsum q̄ in visione totaliter vel principaliter consistat beatitudo sicut intendunt. Nam in fruitione ꝛ dilectione principalius consistit sicut inferius ostenditur/ita q̄ magis ordinatur Theologia ad fruitionem ꝛ dilectionem q̄ ad visionem/quia vtrūq̄ ordinatur ad fruitionem/ vel dilectionem precise: et per consequens ex fine illo qui est visio non debet dici speculatiua:sed magis ex fruitione deberet magis dici speculatiua:sed magis adhoc q̄ scia esset practica sufficeret p̄ncipali⁹ ipas ordinari ad dilectionem/sicut videtur intendere opinantes ambo.

Correla.

¶ **Contra secūdam** viam que ponit multomagis cō

2m.mo dū 3.opi.

uenienter q̄ Theologia non est vnus habitus sed plures/ꝛ q̄ est speculatiua ꝛ practica secūdum diuersas partes suas. Arguo primo q̄tum ad fundamentum suum ponit enim q̄ theologia ꝓ tāto est speculatiua ꝛ practica / quia de obiectis diuersis quorum vnum est agibile ꝛ contingens/ꝛ aliud est necessarium ꝛ eternum/ita q̄ videtur dicere immo dicit expresse/q̄ ex obiecto principaliter habet noticia q̄ sit practica vel speculatiua : quod est falsum/sicut multipliciter probatum est supra: ꝛ ideo ex hoc argui non potest q̄ theologia sit practica ꝛ speculatiua. ¶Secundo adducitur ratio eius ad oppositum illa scientia in qua non cōsiderātur aliqua distinctius q̄ necessarium sit ad praxim / vel operationem dirigendam est practica secundum eum. Sed theologia est huiusmodi/quicquid enim tractatur in theologia siue sit eternum siue agibile ꝛ contingens/siue finis in particulari/ siue proprietas ꝛ conditio eius/siue ad finem ꝛ effectus/siue conditio eius totum facit / ꝛ est necessarium ad directionem praxis: ꝛ operationem qua contingeret ꝛ posset errare operans nisi cognoscat ista ꝛ ita dico q̄ minoz sua est falsa.. Et ratio magis est ad oppositum q̄ ad ꝓpositum suum. ¶Tertio quia illa scientia que tantam habet vnitatem licet consideret de eterno ꝛ temporali vel agibili/ quam habet geometria vel arismetica/non potest

dici practica ꝛ speculatiua ex obiectis illis vt videtur. Ex quo enim obiecto non impediunt tantam vnitatem/quanta est illa/videtur ꝙ nec impediant quin possit esse tātum speculatiua sicut geometria/vel tantum practica sicut ethica:sed theologia ē hmōi sicut ostēsū est supra. ¶ Ex predictis apparet ꝙ non oportet dato ꝙ obiectum principale ꝓsideratum in theologia sit eternum: ꝛ a quo sit denoīatio eius. Agibile aūt sit minus p̄ncipale/ quia minus nobile ens:ꝙ theologia sit magis speculatiua ꝫ practica / īmo cū hoc staret ꝙ p̄ncipalius practica esset directiua alicuius praxis appetitu finis. Et quia ex tali fine habz noticia ꝙ sit practica vel mere speculatiua/si non esset;directiua alicuius talis praxis/qz ex hoc dicitur noticia speculatiua/neutrum autem ex obiecto p̄cise sicut superius ostensum est. ¶ Cōtra vltimum dictū ꝙ inātum speculatiua magis assimilatur finiviltimo que est visio. Arguitur sicut argutum est contra viam precedentem:qz idem sapiunt ꝛ intendūt ambo dicta. Hec de tertia opinione in cōmuni.

Lozrela.

Nota sequentia.

¶ Nota hic ꝙ non videtur ponēdum tertium membrū/ꝙ nec sit practicum nec speculatiuum. Primo qz est cōtra Aristotelem sexto methaphice. vbi dicit ꝙ omnis sciētia ē speculatiua vel practica. ¶ Secūdo qz practicum ꝛ speculatiuum sufficienter diuidūt noticiam essentialiter/sicut intellectiuum accidentaliter: ita ꝙ sicut intellectus est speculatiuus vel practicus/ ita ꝙ quilibet habitus scīētialis vel actus p̄ficiēs ipm/ita ꝙ p̄fecti⁹ speculatiui est speculatiu⁹ ꝛ practici practicus. ¶ Tertio quia finis ꝛ bonum sciētie est veritas p̄esse. se habens ad appetitum rectū ergo est practica sexto Ethicorum/vel nō: ꝛ sic est speculatiua. ¶ Quarto qz vel noticia est directiua praxis ex appetitu finis. Et dicitur practica / vel non/ꝛ sic est speculatiua.

6. meth.

6. Ethi.

Ultime opi.

¶ Alias autem duas opiniones quaꝝ vna ponit ꝙ est contemplatiua ꝛ alia affectiua dimitto quia in p̄ōptu apparet esse falsum/scdm intentiones ponētiuꝫ ipas: que per ista intendunt assignare alia mēbra noticie: ꝫ speculatiuum ꝛ practicum quod est impossibile sicut supi⁹ est ostensum. Si autem diceretur contemplatiua ꝛ affectiua/cum termini sub speculatiuo ꝛ practico/ vel vnum sub speculatiuo ꝛ aliud sub practico/tūc ꝫtum adhoc instans non differrent in cōclusione. Iste sunt vie cum premissis. Tamen hoc intendere non videntur opinantes. Hec de p̄mo articulo.

Opi. peculiaris doctoris

De theo. dei.

¶ Secūdus articulus est respondere ad questionem. Ad cuius euidētiam distinguo de theologia sicut p̄ius. Theologia enim quedam est quā habet deus/alia theologia beatorum/ꝛ alia viatorum. ¶ De theologia dei siue sit necessariorum siue contingentiū siue quorūcunq; breuiter dico supponēdo ꝙ praxis dirigibilis p̄ noticiam vel sciēticam practicam sit eiusdem formaliter cuius est noticia practica / nō autem alterius quod videtur p̄babile. Tuꝫ qz sexto methaphisice noticia practica est respectu praxis cuius p̄incipiū est in sciente ꝛ per p̄s praxis ꝛ noticia sunt eiusdē formaliter. Tum qz sicut dictum est supra ex appetitu finis mouetur intellectus ad noticiam practicam ꝛ praxis directionem/ꝛ p̄sequēs eiusdem est praxis ꝛ appetitus finis/ꝛ eorum que sunt ad finē Tum qz alias practica nō haberet per se p̄ioritatem ꝛ causalitatem respectu praxis:quia p̄mo habet causalitatem ꝛ directionem circa praxim/ q̄ est status volūtatis elicitus a sciente /sicut dictum est supra/ꝛ mediante illo ad actum extrinsecum imperatum/quod videtur inconueniens·quare ꝛc̄.

6. meth.

Nota.

¶ Nota hic ꝙ omnis praxis in extrinseco suppositō habet rationem imperati respectu extrinseci suppositi potius ꝫ actus eliciti:modo sicut dictuꝫ est supra. Ratio praxis prima conuenit actui elicito:ꝛ ideo suppositum quod in seipso nō habet actū elicitum:que sit praxis : nullo modo sibi conuenit aliqua praxis nec noticia eius:dato ꝙ sit directiua alicuius operationis practica est sed speculatiua.

ꝙ Theo. dei ē simplicit speculatiua.

¶ Hoc igitur dicto/siue p̄babili:dico tunc ꝙ noticia dei quecūq; speculatiua est simpliciter ꝛ absolute loq̄ndo quod p̄obo sic. Illa noticia que nec est/nec potest esse directiua alicuius praxis intrinsece ipsi scienti:non potest esse nec est practica:hoc patet ex predictis. Sed noticia dei de quocunq; obiecto talis est:quia nulla praxis intrinseca diuina est dirigibilis/nec potentia eius practica errare potest/quia tunc peccare posset tamen illa potē tia sit voluntas non autem aliquando alia potentia/sicut suppono ad p̄sens·vbi autem non est error possibilis/non est ponendum aliquid directiuū quia frustra poneretur.ergo ꝛc̄. ¶ Secundo p̄obo idem quātum ad noticiam dei vt cadit super necessaria quia sicut dictum est supra. Noticia formaliter practica necessario p̄supponit appetitum finis ꝛ volitionem/vt noticiam vel quasi noticiā ad ipsam/licet forte alio modo aliquid p̄supponat: sed ipsum obiectum primum quod est essentia diuina vna tamen intellectu sufficienter in ratione motiui virtualiter ꝛ quasi virtualiter ꝛ determinate continuate continet omnem noticiam diuinam de quocunq; necessario /nec expectatur ad hoc voluntas/nec aliquis actus eius sicut dictum est supra. ergo nulla noticia de quocunq; necessario in deo formaliter practica. ¶ Tertio in speciali p̄obo hoc idem. Nulla noticia est formaliter practica:qz non sequitur vel non potest sequi aliqua praxis circa idem obiectū : que est in potestate cognoscentis In potestate dico libertatis secundum conditionem eliciendi/ vel non eliciendi hoc p̄obatum est: quia respectu talis praxis necessarium est directiuum primo sed nulla praxis diuina circa quodcūq; necessarium sic est in potestate dei: ꝙ necessario vult omne necessarium:ꝛ non potest non velle. ergo ꝛc̄. ¶ Quarto p̄obo hoc de noticia dei respectu contingentium/illa noticia non est formaliter practica que posterior est ꝛ sequitur omnem praxim in cognoscente : hoc patet ex predictis. Et si ēm noticia practica foraliter nō sit semp p̄or omni praxi:tamen aliqua semper est vel potest esse p̄ior in ipso cognoscente. Sed noticia dei de contingentibus fiendis posterior est in deo omni praxi: si tamen sit ibi aliqua praxis (quod non credo) omni actu voluntatis circa contingentia:vōltas enim p̄ius determinat de contingente vel de contingē tibus ꝫ intellectus ipsa cognoscat vt dictum est supra. ꝫ ꝛc̄. Dico ꝙ ī deo aliqs est act⁹ q̄ seq̄t ipas noticiā de p̄tingētib⁹/puta act⁹ potētie executiue actus productiuus ad extra/ꝛ illa poterit dici praxis/licet non actus voluntatis/qui est p̄ior. Responsio. dico ꝙ non est ibi ille tertius actus alicuius tertie potentie/sicut dictum est supra:sed ipsuꝫ producere diuinum ad extra non est nisi velle hoc esse pro tali nunc vel tempore: dato etiam ꝙ esset illa potentia executiua tertia/adhuc non posset dici actus suus praxis. qz actus voluntatis elicitus in deo non est praxis/cui tamē p̄imo cōueniret rō praxis:sicut dictum est supra/ꝛ per cōsequens nec ille electius posterior tertie potētie a volūtate imperatus posset dici praxis. Impossibile est enim in aliquo actu esse praxim in quo actus volūtatis eliciti nō est primo praxis/sicut ostensum in precedenti questione. Similiter in illo nō cōtingeret errare. ¶ Videtur ergo ēm p̄missa ꝙ theologia dei speculatiua est. Si aūt dicas ꝙ primum suppositū non est verum scz ꝙ oportet praxim ꝛ noticiā practicam esse eiusdem formaliter/nec hoc est necessarium ꝛ ita scientia diuina qz potest extendi ad oēs praxes scōrum agētium/dirigendo ipas:ꝛ etiam ex appetitu finis id est ex amore suiꝑsius/q̄ ē finis oīm pōt dici practica/ꝛ ita non est speculatiua/vel eadem noticia simpler esset speculatiua ꝛ practica quod est incōuenīēs. Dico ꝙ oibus istis concessis quorum tamē primū est falsuꝫ/ꝛ 2tra primū suppositum p̄ius ꝓbatum / adhuc stat ꝙ noticia dei de quocūq; obiecto est mere speculatiua qz ꝛ si sit directiua praxis scōrum agētium sicut mensura ꝛ regula ipārum/ꝛ etiam ex appetitu finis scz suiꝑsi⁹ tamen appetitus iste vel amor quo formaliter deamat ꝛ diligit seipm/nō est formaliter praxis/quia non est dirigibilis/nec ī ipa p̄uenit errare sic dictū est supra noticia nō pōt dici formaliter/ꝛ actu dici practica/quā nō p̄cedit praxis formaliter ad quācunq; praxim possit extendi/siue intrinsecā cognoscenti/siue nō/vnde ꝛ noticia vltimi finis in particulari nō potest dici formaliter ꝛ actualiter practica/qz ipm nō p̄cedit praxis formaliter ad quācunq; praxim possit extendi/siue intrinsecā cognoscenti/siue nō/vnde ꝛ noticia vltimi finis in particulari nō potest dici formaliter ꝛ actualiter practica/qz ipm nō p̄cedit formaliter aliqua praxis/īmo nec aliquis actus volūtatis nisi forte volitio finis vltimi finis in vniuersali in qua errare nō p̄tingit/ ideo semp manet ēm me ꝙ sciētia dei est mere speculatiua/licet scōm alios qui ponūt ꝙ noticia dicitur practica ex duplici respectu ad praxim/scz p̄oritatis ꝛ cōformitatis:ita ꝙ nō ponūt noticiā actu practicā necessario p̄cedere appetitū finis/ qui sit formaliter praxis:scientia dei posset dici practica si tamen hoc ponerek ꝙ non oportet noticiam practicā esse eiusdē formaliter. Hec de theologia dei.

Gibilis qz potentia volitiua cuiuscūq; beati absolute errare potest/ꝛ licz nō in actu beatifico dilectionis.ergo noticia beatorum saltem directiua est voluntatis ꝛ potētie ipsoꝝ ꝛ per p̄ns practica. Dico ꝙ istud non valet Tum qz potentia nō ponitur dirigibilis nisi ꝓpter actū. Impossibile est ēm ipam dirigi in se sine actu/sicut ipossibile est ꝙ erret sine omni actu/ꝛ noticia practica ponitur ꝓpter directionē actus vel potentie quātum ad actum/modo sicut dictum est in actu isto nō ꝓtingit errare. igit ꝛc̄. Preterea dato ꝙ dirigeret potentiam scōm se ipa visio vel theologia beatoꝝ adhuc tamē ex hoc non esset practica/quia nō ex appetitu,finis p̄me visioni que sit vere praxis/sicut dictum est supra.

Ex eadem sequitur ꝙ nō oporteret sic noticiam practicam ꝛ praxim esse eiusdē/ꝛ ipa theologia beatorum esset directiua alicuius praxis extrinsece / vel alterius a dilectione beata/ꝙ adhuc non esset practica sicut dictum est supra de theologia dei.

¶ Sic ergo de theologia beatoꝝ siue sit necessariorum siue ꝓtingētium si tamen habēt theologiam aliquā in verbo de ꝓtingentibus. De sciētijs aūt alijs a theologia quas habent beati in ꝓrio genere vel noticijs. Aliter est dicēdum nec istud modo est ꝓsequēdum. Similiter ꝛ si qui theologiam habent nō beatificam sed in ꝓrio genere satis potest responderi per predicta. ¶ Et nota hic iuxta p̄dicta ꝙ ad hoc vt noticia sit practica necessario oportet ꝙ sit directiua vel nata dirigere opationem in qua ꝓtingit error vel positionē quātuꝫ ad talē operationem ponēdam/vel sic ponēdam / vel etiā non ponendam a potentia ipa: ꝛ si quātum ad ista non possit esse error tūc dico ꝙ noticia prima nō potest esse directiua nec practica p̄sequēter. Si dicas ꝙ accidēs est ꝙ noticia excludet errorē ltcz p se ꝛ cōformetur sibi operatio recta. Et ideo sufficit ꝙ ꝫtum est ex se directiua esset. Si possit esse error in actu vel in potentia ipa. Et dato ꝙ nec in potētia sicut in volūtate dei nec in actu sicut est de actu bti fico:nō ꝓtingat error tamē noticie p̄ie sunt practice. Dico ꝙ nō est verū:qz nec stant ista simul ꝙ noticia sit directiua/ꝛ operatio vel potētia nō sit dirigibilis. Si ēm noticia directiua p accidens excludat errorem per se tamen ponit directionem modo stātibus predictis/nec potest ponere/nec ponit directionem : ꝛ ideo dico ꝙ talis noticia siue dei siue beatorum est solum ostēsiua obiecti/ꝛ non directiua/nec ex se nec aliquomodo/ꝛ ideo ꝛ speculatiua.

Quid ad noticiam ē practicam.

¶ Si dicas adhuc ꝙ potentia beati potest elicere vel nō elicere fruitionē ꝫtum est ex se/ꝛ ita potest peccare ꝛ amittere talem actū/vel etiam ipm magis ꝛ minus intense elicere/vel in aliū finem ordinare/ꝛ sic est dirigibilis. Dico ꝙ nullo modo est in sua ptāte ꝫtum ad tria prima/qz scōm me / ꝛ sicut dicam in quarto:vel scōm causalitatē habz supertalem actum beatificum similiter de actuvltio quia si ordinaret in aliud ꝫ in deum talem actū illa ordinatio nō esset actus beatificus/nec respectu illi⁹ ponitur visio beatifica ostensiua obiecti primo/nec etiaꝫ directiua nec est sermo modo de illo. Et dato ꝙ omnia ista essent in potestate voluntatis beate/ adhuc non esset visio beatifica directiua ex appetitu finis precedente ipsam visionem/que sit formaliter praxis ex quo moueatur ad talem visionem/ꝛ ideo manet semper speculatiua.

ꝙ Theo. btōꝝ est mere speculatiua.

¶ De theologia Beatorū ides dico ꝙ oia sicut dictū est de theologia dei scz ꝙ ipa est mere speculatiua. Cuius ratio est qz ipa nō est directiua alicuius praxis vel operationis ex appetitu aliquo finis p̄ius: qui sit vere ꝛ formaliter praxis. Nec ēm ante suam theologiaꝫ que est visio ipa beata habēt appetitū finis vel aliquam volitionem q̄ sit vere praxis: quia nec finis in vniuersali/nec finis in particulari/ q̄ ē de⁹ Sed visio p̄ia est volitio beatorū de fine/nec etiā dilectio illa sequens visionem est praxis:qz in ipa non cōtingit errare:ꝛ ita nō est dirigibilis impossibile est ēm ꝙ in visione beatifica sit error vel pctm quia substantia talis actus est ꝙ nō pōt esse nisi circa obiectum debitū ꝛcū circūstantijs ita ꝙ non est vel necessario est rectus. ¶ Dices potentia est dirigibilis qz potentia volitiua cuiuscūq; beati absolute errare potest/ꝛ licz nō in actu beatifico dilectionis.ergo noticia beatorum saltem directiua est voluntatis ꝛ potētie ipsoꝝ ꝛ per p̄ns practica. Dico ꝙ istud non valet Tum qz potentia nō ponitur dirigibilis nisi ꝓpter actū. Impossibile est ēm ipam dirigi in se sine actu/sicut ipossibile est ꝙ erret sine omni actu/ꝛ noticia practica ponitur ꝓpter directionē actus vel potentie quātum ad actum/modo sicut dictum est in actu isto nō ꝓtingit errare. igit ꝛc̄. Preterea dato ꝙ dirigeret potentiam scōm se ipa visio vel theologia beatoꝝ adhuc tamē ex hoc non esset practica/quia nō ex appetitu,finis p̄me visioni que sit vere praxis/sicut dictum est supra.

De theo. viatorum abstracti ua.

¶ Sed de Theologia viatorum abstracti ua eis possibili dico q̄ videretur esse speculativa. Cum enī illa non sit in potestate hominis: sed adeo infunditur non videt̄ q̄ ex appetitu finis sit directiva opationis vel praxis/vel appetitus finis in homine motivus intellectus est ad istam noticiam vt videt̄ si tamen diceret̄ q̄ habito p̄ncipio huius theologie p infusionem scilicet specie rep̄sentativa diuine essentie distincte: posset hō moueri ex appetitu/ꝛ desiderio finis ad actus istius theologie habitualis generativ̄: ꝛ per ꝑs ad habitum directivum alicuius praxis vel operatiōis circa deum puta diuine dilectionis in qua adhuc potest errare cū nō sit actus beatificus/posset dici ꝓseq̄nter q̄ ipa est practica ꝛ esset/ꝛ hoc ꝓbabilit̄. Si autem sed ad actum vel habitū p̄dictum nō est natus moueri intellectus/nisi a deo infundēte speciem vel principium rep̄sentativum/ꝛ nō ex appetitu finis primo qui est praxis tunc teneat primus modus. ¶ De theologia viatoꝝ quā hñt modo doctores ꝛ theologi quā acq̄rūt per exercitiuꝫ studij adiuti fide. An sit speculativa vel practica vel ei vtrūq̄ conueniat est dubium. Et dico de hoc sicut ad p̄sens mihi videt̄ q̄ ipa fm se totā ꝛ qālibet sui partem/licet in se aggreget plures habit⁹ partiales (vt dictum est supra) practica est. Quod probo noticia vel scientia q̄ ex appetitu ꝛ desiderio finis/quicdē appetit⁹ vere est praxis/ex natura sua directiva est alicuius praxis vel opationis/necessario est practica/sicut apparet ex dictis: sed theologia vie est huiusmodi qō patet: q̄ dico q̄ oīs addiscens ꝛ intendens theologie sl ꝓfomiter agat fm quod natura theologie exigit ex desiderio ꝛ amore finis eius qui est deus vel finis q̄ est dilectio dei caritativa pfectior/mouet ad addiscēdum ꝛ studēdum in theologia/ꝛ cognoscēdum oīa q̄ tractāt̄ur in theologia/siue sit finis siue id que tractant̄ ad finem/siue sit necessarium ꝛ eternū/siue agibile ꝛ cōtingens/ꝛ breuiter quicqd considerat ex appetitu finis in particulari/qui est vera praxis/ mouet̄ ad considerationem/ꝛ ꝓsiderat vt dirigat praxim circa finem vltimum ad hoc vt sit recta ꝛ perfecta vel circa aliquid quod est ad finem. Accedens enī ad eam si conformiter agat nature ipsius theologie. Primo vult ꝛ diligit deum desiderando ipm. Secundario voluntas mouet ex tali volitione intellectum ad noticiam seu sciam theologicaꝫ directionem diuine dilectionis fm circūstantias debitas/vel eorum que sunt ad finem: qui est deus seu dilectio ei cōuenit ad finē sub fine. Et oia breuiter tractata in theologia vt sic ad hunc finē ordinātur. ergo est simplr practica. ¶ Scdo sic aut est speculativa/aut practica aut vtrūq̄/nō pōt dici speculativa pure q̄ finis su⁹ p̄ncipalis nō est veritas imo potius caritas vel dilectio caritativa directa p ipsam ex desiderio finis illius qui est deus/vel tp̄ius dilectiōis qui est finis quo. Vñ nō ordinat fruitionem ad speculationem quia tūc esset peruersa: eo q̄ fruitio ad nichil ordinari pōt vt ad finē nisi vt ad obiectum fruitionis/vel fruitionē pfectioꝛē qui ē deus/cuiusmodi nō est visio. Nec pōt dici q̄ sit speculativa ꝛ practica/quia scientia vna est tantū vnitate ẽ̄ta geometria vel arithmetica sicut ꝓbatum est supra: ita q̄ nō minus habet vnū finē ẽ̄ illa data q̄ diuersa ꝓsideret/sicut etiā ethica q̄ tractat nō solum de bono humano agibili verūtiā de potentijs aie: q̄ non sunt opabiles p scientē. ergo oportꝫ q̄ sit practica mere/q: nō est dabile medium iter istas tria/imo nec iter duo extrema loquēdo de vno habitu simpliciter indistincto. ¶ Itē tertio illa scia q̄ est vt boni fiamus ꝛ ex desideriꝫ hui⁹ finis acquiritur est practica/sed ista est hmōi multofortius ẽ̄ Ethica ergo ꝛc. Dicūt aliqui q̄ cū idē sit practicū q̄ operatiuū/q̄ oīs noticia opativa p modū exemplaris ꝛ regule p̄concepte est practica i quocūq̄ ē ꝛ sic opativa. ꝛc. Dicit aūt per modū exēplaris q: regule p̄cōcepte ad differentiā opativi elicitiōe q: hoc modo oīs habitus licet opativ⁹ vel sui act⁹ elicitivus nō tamen est practicus. Similiter etiā ad differentiam operativi instrumētaliter ꝛ coelicitiue/q: noticia principiorum speculabilium licet sit coopativa intellectui agētis respectu noticie conclusionum/nō tamē est practica. Similiter nec aliqua scientia ministrativa propōnium alteri. ex hoc potest dici practica sed talis sic opativa p modum forme exemplaris ꝛ regule p̄concepte ipi operato Iste enī modus opativi ꝓprius est artiꝫ vel noticie practice. Alij vero cōes sunt alijs entibus naturalibus. Etiam dicūt isti q̄ scientia dei de rebus operabilibus ab ipo practica est ꝛ similiter noticia q̄cunq̄ sit opativa in illo in quo sic est opativa: ꝛ q̄ loquitur est practica: ꝫ q: sic est opativa silloghismi vt ars/nō obstante q̄ in eadem potētia secū/ꝫcs in intellectu. Hoc enī accidit vtrū in eadem vel in diuersa q: materiale est istud/ꝛ nō variati id qō est p se ꝛ multofortiꝰ theologica practica est/ cū sit isto modo opativa dilectionis dei/que est actus ꝛ finis suus principalis/ꝛ cum sit vt boni fiamus nō minus ẽ̄ ethica. Ista videt̄ intentio scientiaꝝ doctorum. Primo apostoli ad thimotheū. Oīs scriptura diuinitus inspirata vtilis est. ꝛc. Et sequitur vt sit homo pfectus ꝛ ad omne opus bonum instruct⁹ ꝛc. Accepi etiam auctoritates allegatas ad istam partem in principio qōnis. Iterū dicit Augustin. in scdo de trinitate. Creatura ꝛ scriptura ad hoc sūt vt ipe ḡrā ipe diligaꝫ/qui ꝛ illā circuit ꝛ istā inspirauit. Et est auctoritas expssa ad ꝓpositū. ḡre ꝛc.

Apls.

August.

¶ Sed forte instabis contra p̄dicta q: si ꝑ p̄dicta sunt vera sequit̄ q̄ nō amās deum/vel non intendēs actu amare deū/nō potest acquirere theologiā cuius oppositum apparet manifeste/quia multi acquirūt ꝛ habēt qui nunq̄ curauerunt de deo: nec vnq̄ ad talē finem vel ꝓ tali fine ad theologiā accesserunt/imo frequēter illi qui sunt magis indeuoti ꝛ qui minus curāt de deo sunt illi qui sunt subtiliores ꝛ profundiores ꝛ maiores in theologia. quare ꝛc. Notꝫ.

¶ Item sit theologia est habitus simpliciter practicus oportet q̄ perficiat intellectum practicum sicut dictum est supra: Sed hoc est impossibile: quia cum theologia sit nobilissimus habitus acquisitus: oportet q̄ perficiat nobiliorem intellectum/ puta speculativum multofortius ẽ̄ Methaphisica: vel sapientia naturalis vel ꝓphisica. Q: autem intellectus speculativ⁹ sit simpliciter nobilior: patet per Cōmentatorem penultimo ꝓmento sexti Ethicoꝝ vbi dicit/neq̄ melioꝛi particule anime prudentia est virtus quasi sapiētia. Sꝫ qd sapiētia speculativi hīt⁹ intellect⁹ ꝛ vict⁹/prudentia aūt practici. quare ꝛc. Itē fides est habit⁹ speculativus. ergo ꝛ theologia q̄ est scia.

Ad ꝫm. Cōmen.

Solutio ¶ Ad primū istaꝝ dico q̄ null⁹ intendens finem hui⁹ scientie etiam actualiter pōt acquirere habitū vel habere actum scientie huius quā voco theologiaꝫ fidelium ꝛ amētium cuius finis est amoꝛ dei. Unde in hoc bene dixerūt qui eam posuerūt amatiuā vel affectiuam sicut practicam/amoꝛis diuini directiuam sicut suo modo dicitur ars amatoꝛum ouidij: nō distinguēdo a practica ꝛ speculativa / quasi neuter: quia hoc est impossibile sed bene de eodem obiecto pōt haberi vna alia in illis que nō mouentur ex amoꝛe finis huius/nec acquirēdo nec in vtēdo q̄b⁹ sufficit scire/ꝛ non curāt de diligere vel modicum ꝛ nihil sapit talibus illa theologia/ ꝛ dū apparet quomodo sapiūt diuina/ꝛ illa est alterius rationis a nostra / ꝛ est speculativa / sicut theologia Aristotelis speculativa est/quam ordinauit ad scire. Theologia autem sanctoꝝ doctoꝝ practica est eo modo quo dictum est supra / nec habeo q̄ inconuenientē q̄ de eodem/obiecto habeātur distincte noticie specie ꝛ genere differētes/ quaꝝ vna sit practica ꝛ alia speculativa/quia iste non distinguūtur ex obiecto sed ex fine sicut dictum est supra.

Ad. 2m. ¶ Ad scdm dico q̄ theologia nostra perficit intellectum practicum non aūt speculativum. Tu dicis intellectus speculativus est nobiliꝰ/concedo: sed non circa quodcūq̄ obiectum / ꝛ in quocunq̄ actu suo: sed in supremo actu suo sibi possibili circa qdcunq̄ obiectum. Dico q̄ est nobiliꝰ/ ꝛ ideo habet aliquam perfectionem nobiliorem ẽ̄ practicus. ꝛ dico q̄ illa perfectio nō est theologia nostra: sed est visio beatifica: quam posui theologiam speculativam. Theologia autem nostra practica ꝛ perficiens intellectum practicum / est simpliciter nobiliꝰ quacunq̄ speculativa possibili haberi de lege cōmuni q: immediatius ꝛ perfectius ordinaꝫ ad illā sicut via directiua in ipam nō obstante q̄ perficiat intellectum practicuꝫ. Unde dico q̄ vniuersaliter ꝛ absolute falsum est q̄ omnis noticia speculativa sit nobiliꝰ simpliciter quacunq̄ practica. Contra videtur q̄ noticia per se diuiditur in practicam ꝛ speculativam/sed altera istarum differentiarum p se est nobiliꝰ non practica/ sicut etiam dictū est q̄ est dare speculativam simpliciter nobiliorem omni practica/ergo speculativa/ꝛ per consequēs omnis speculativa omni practa sicut omne animal rationale est nobilius omni irrationali. Et forte probabiliter posset dici q̄ non semper altera ipsarum differentiarum per se diuidentium esse simpliciter nobiliorem alia/sed sufficit q̄ alterius rōnis ꝛ opposita. Alioquin puto q: multe difficultates incurruntur in multis positis que non possunt sic faciliter vitari sicut per istud. ¶ Ad tertium de fide dico q̄ loquēdo de fide infusa quantū ad habitū nō videtur mihi q̄ possit dici habitus practicus scdm predicta q: nō dependet in habente nec acquiritur nec est acquiribilis ab ipo ex appetitu finis q: nullo modo est habitus acquisitus sed infusus. Sec⁹ est autē de fide acquisita explicita eodē modo de prudentia si ponatur quam vocat theologiam nostraꝫ que sic acquiritur. Et potest acquiri vt predicitur etiam quātum ad habitum ex actibus consideratis num frequētatis. Tu dices ergo fides infusa ẽ̄ habitus speculativus ꝛ perficiens intellectum speculativum/cōcedo. Contra. Actus fidei qui est credere est practicus: q: est vel esse potest ex imperio voluntatis desiderantis finem in particulari elicitus. Ad directionem caritatis: quia credere nō potest quis nisi volens. ergo ꝛ habitus fidei practic⁹ est. Non enī est possibile q̄ habitus sit speculativ⁹ ꝛ actus practic⁹. Bene dico q̄ actus talis practic⁹ ꝛ tamen habitus speculativus nō ẽ̄tum ad actum sed in seipo nec habes pro inconuenienti q̄ habitus qui nō est acquisitus per actuꝫ nec acquiribilis finitum genus suū sit speculativus: ꝛ act⁹ sit practicus: sed de habitu ꝛ actu acquisitiuo talis habitus vel consimilis ei in specie est impossibile. Tu dices eiusdem est perfectio actus ꝛ habitus sed fides perficit intellectum speculativum ergo ꝛ actus fidei/ ergo nō est practicus. Dico q̄ maioꝛ non est vera de habitu infuso/ ꝛ actu qui sibi attribuitur vniuersaliter loquēdo / quia habitus talis infusus cuiusmodi est fides nihil facit ad substātiam actus/ nec ad modum intrinsecū aliquem ipsius actus/nec est ex actibus generabilis: sed solum disponit intellectum speculativum/cuiusmodi est perfectio vt credens firmiter adhereat in credendo: si tamē hoc faciat/quod quidem credere non est p̄cise q: nō est alterius generis a cognitione: licet sit actus practicus ita q̄ disponit habētem ad certitudinem adhesionis nō ad certitudinem cognitionis/quia tūc esset in intellectu practico cum actu. Sufficit autē q̄ sit in eadem potentia vel in alia ad hoc vt sic disponit habentē ad firmiter adherendum ex imperio voluntatis: ꝛ ita sufficit q̄ in potentia intellectus sit iste habitus non in intellectu practico sed speculativo. Unde diceretur q̄ adhesio firma credentis est in intellectu speculativo/ꝛ est quedā motio passiua ꝛ determinativa intellectus speculativi ab ipa voluntate ꝛ intellectus speculativus iudicet ꝛ reputet verum firmiter idem quod intellect⁹ practicus credit: sic ad istum. ¶ Si non placent predicta potest dici q̄ fides est habitus practicus tamē infusus nec oportet q̄ habitus practicus infusus sit acquiribilis ex motione voluntatis desiderātis finem/vel volentis: sed sufficit q̄ ad actū eius sic posset voluntas mouere/licet vtrūq̄ de habitu acquisito: cuiusmodi est theologia nostra ꝛ fides acquisita requiratur.

Ad argumēta ꝓm. qōnis.

¶ Ad primum principale dico q̄ Boetius, accipit ibi theologiā ꝓ methaphisica quā vocat Arist. etiā theologiā/nec est intētio Boetij ibi q̄ de⁹ sit subiectū immediate adequatū ꝛ ꝓmū. Sꝫ est deo ꝓ tāto q: de⁹ est ens nobilissimū ꝛ pfectissimū sub subiecto/ puta sub esse ꝛ ꝓpter ꝓncipalitatē ei⁹ sub subiecto Dicit Boeti⁹ q̄ de⁹ est ibi subiectū. ¶ Ad fm dico q̄ theologia est nobilissima scia inter oēs alias quas hēm⁹ de lege cōi/qō ptꝫ ex obiecto ei⁹ nō obstāte q̄ sit practica sicut dictū est supra nobilitatis est enī iferioris attingere supi⁹. 7. politice. Et q: voluntas est supioꝛ potētia ẽ̄ intellect⁹ iō nobilitatis est in ipa attingere ꝛ ordinare p actū sue theologie ad actū volūtatiꝫ circa nobilissimū obiectū qō est de⁹ ꝛ multo nobili⁹ ẽ̄ in methaphi. nō ordinari ad hoc. Et dico q̄ Aristo. supposito illo qō ipe tenuit q̄ methaphisica eēt nobilissima iter oēs alias sciētias possibiles hēri in via a nobis debuit ponere ꝓsequēter q̄ eēt practica ꝛ nō speculativa/ sicut ponimus modo de theologia sed hoc nō debemus

7. Polit.

ponere vel tenere de metha phisica/que nec est nō
bilissima nisi in genere scientiarū naturaliter acq̄
ribilium:nec tractat de conditionibus finis nisi in
vniuersali quātum potest haberi ex naturalibus ꝛ
per consequēs non est directiua praxis / vel si tra
ctat in particulari de aliquibus conditionibus ap
petibilitatis finis :nō tamen ex amore ꝛ desiderio
finis:quod quidem desideruꝫ sit vere praxis:et iō
semper manet speculatiua Aristotelis. Si tamen
addiceret quis de obiecto Methaphisico ad co
gnoscendum de deo in particulari: ꝛ ex desiderio
diligendi deum in particulari amore naturali vel
caritatiuo/dico q̄ acquirit methaphisicam practi
cam alterius ratiōis ꝛ speciei a methaphisica Ari
stotelis ꝛ nobiliorem ipa simpliciter. Vel dicen
dum est aliter ad argumentum q̄ loquendo in to
to genere habituum vniuersaliter nobis possibiliū
nobilissima sciētia nobis possibilis est speculatiua
scilicet visio beata:quam ego posui speculatiuam
vel theologia dei inter omnes scientias vniuersa
Nō hec. liter. ¶Nota hic/q̄ Aristoteles forte non posuit
aliquam noticiam vel scientiam practicam respec
tu obiecti eterni ꝛ in se necessarij: sicut est deus ſz
tantum circa obiectum cōtingēs ꝛ agibile seu ope
rabile in se ꝛ ideo quia posuit circa obiectum necel
sarium aliquam speculatiuam/ꝛ illud obiectuꝫ est
simpliciter nobilius omni obiecto contingente:po
suit aliquam speculatiuam ꝛ methaphisicam eē no
biliorem omni practica/non sic autem oportet nos
dicere sicut patet ex supradictis. Ponimus enim
theologiam practicaꝫ de deo:qua non est nobiliꝰ
hac in via:nec methaphisica nec alia :licet simpli
citer loquendo bene sit aliqua speculatiua simpli
citer nobilior omni practica:sed illa non est metha
phisica quēadmodum putauit Aristoteles. Unde
nec valet argumentum suum quod facit primo me
thaphisice. Scientia est gratia vsus ergo est min?
nobilis gratia forme:licet in aliquibus sit ita/sicut
etiam nec valet scientia est gratia sciendi.ergo no
bilioꝛ licet in aliquibus sit ita. Aliqua nāq̄ practi
ca nobilioꝛ est q̄ aliqua speculatiua ꝛ econuerso.
Unde puto si posuisset practicam ꝛ speculatiuam
de eodem obiecto sicut reputo possibile ꝛ probatū
est supra/non fecisset premissam consequentiam.
Unde nec nos qui distinguimus ab eo ī principio
habemus necessario concedere talem consequētiā.
¶Ad tertium patuit supra de consequentia Ari Ad.3,ꝛ 4m.
stotelis quomodo valet non gratia forme ꝛ vniuer
saliter ꝛ hoc in precedenti questione de substantia
enim sempiterna ꝛ imobili non oportet vniuersali
ter q̄ scientia sit speculatiua. ¶Ad quartum
dico q̄ hec scientia nō est ꝓpter necessaria extrinse
ca sed ꝓpter intrinseca puta propter dilectionem
dei:ꝛ compositionem motuum/ꝛ ideo non est inuen
ta omnibus necessarijs ad vitam habitis / nec ac
quiritur ipsis presuppositis / ꝛ stat q̄ sit practica
multo fortius q̄ philosophia moralis /que data q̄
esset inuenta omnibus necessarijs extrinsecis ad vi
tam/adhuc esset practica:quia compositiua motū
ꝛ finis eius est operatco boni agibilis intrinseci
moralis necessarij ad vitā humanam secūdum re
ctam rationem. Unde ꝛ ex appetitu huius finis
acquiritur ꝛ habetur/ꝛ ipsa/quod considerat spe
culabatur non solum propter fugam ignorantie
vel contemplationis gratie sed vt boni fiamus si
cut dicitur in secūddo Ethicorum. Ita dico in ꝓ
posito de theologia q̄ licet presupponat ad suffi
cientiam vel necessitatem vite necessaria extrinse
ca recti ꝛ distractio circa ipa impedit studentes in
ea/tamen practica est/ ꝛ non speculatiua / quia est
propter necessaria ꝛ intrinseca eo modo quo dictū
est supra. Aristoteles autem non poterat hoc po
nere de Methaphisica sua de qua non vidit q̄ or
dinaretur ad aliqua necessaria nec itrinseca nec ex
trinseca disponendo. Igit ꝛc. Et ista de questioni
bus prologalibus ꝛ introductorijs sufficiant.

¶Reuerendi patris Fratris Joannis de Basso/ lis Theologie professoris ac interpretis planissimi in primam distin/ ctionem Primi libri Sententiarum.

¶Questio Prima.

¶Circa distinctionē Primam queram de duobus. Primo de frui. Secundo de vti. Circa primū querā primo ō frui quantū ad obiectum. Secundo quantum ad conceptū. Tertio de frui q̄tū ad modū.

¶Est ergo prima q̄stio vtruꝫ obiectum per se primum fruitionis sit tantuꝫ finis vltimus bonum supremū. ¶Et arguitur q̄ nō videtur q̄ aliquid intra sit obiectum fruitionis. Primo/quia illo per se est fruendum qō per se est amandum/quia frui est amore inherere propter se primo
August. de doctrina christiana capitulo primo:sed virtutes
Ambro. sunt propter se amande ēm Ambrosium sup illud Galathas quinto. Fructus spiritus est caritas ꝛc. ¶Secundo sic. Illud est obiectum fruitionis/qō potest saciare capacitatē fruentis ꝛ quietare:quia fruitio est quietatio quedā in obiecto fruibili: sed aliquod bonū creatum ꝛ finitum potest saciare et quietare capacitatē fruentis/quia ipsa est finita:et per consequens repleri aliquo finito:ḡ ꝛc. ¶Tertio sic. Quelibet forma terminat ꝛ saciat capacitatē materie:quia alias cum illa naturaliter inclinaretur materia ad aliaꝫ:ꝛ sic quiesceret violēter sub quacunq̄ forma qō est falsum:ergo similiter quodlibet obiectum potest saciare capacitatem potētie fruentis/ergo quodlibet potest esse obiectum fruitionis.

August. ¶Contra Augustinus primo de doctrina christiana. Res quib⁹ fruendus est sunt pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus/ꝛ hi tres sunt vna res:ergo ꝛc.

¶In ista questione sic pceda

¶Primo ostendam quid sit obiectum fruitionis per se primū. ¶Secundo ostendam scōm quam rationem. Et vtrum illa ratio sit vna vel plures. ¶Tertio inquiram vtrum possibile sit frui aliquo quod est in deo/nō fruendo alio quod est in ipso.

¶Quantū ad primū articu/

lum sic procedam. Primo distinguā de fruitione. Secundo probabo/ꝛ declarabo mēbra distinctionum. Tertio quid est obiectum fruitionis sm mēbra illius distinctionis. ¶Dico igitur primo q̄ est
Fruitio multiplex. quedam fruitio ordinata ꝛ recta/quedā inordinata ꝛ quedam potest intelligi quasi neutra ꝛ cōmunis ad istas sm aliquos sicut fruitio in cōmuni/ prima est respectu obiecti debiti ꝛ sm debitas circūstantias. Tertia est ꝑmunis ꝛ quasi indifferēs ad istas ¶Et q̄ sit dare talē fruitionē. Probant aliqui sic Quando aliqua potētia ex se non est determinata ad rectā operationē vel nō rectam:sed ē indifferēs ad vtrāq̄/actus eius scōm se cōmunis est ꝛ indifferēs ad vtrāq̄:vt patet/quia actus in cōmuni acceptus est tante cōmunitatis quāte est potētia ipsa/ sed volūtas vel potētia fruitiua in creatura est talis potentia:ergo ꝛc. Non est autem intelligenda ista distinctio sic q̄ ista fruitio in cōmuni accepta vel indifferēs ponat ꝓprie in numerū quasi duabus primis sicut nec superius cum suo inferiori ponit in numerum/sic q̄ inueniatur distinctum ab illis ꝛ sine illis vel posset inueniri. Tunc enim sequeretur q̄ esset dare aliquā fruitionē que nec esset ordinata nec inordinata quod est impossibile: qꝛ ista distinguntur immediate per contradictiones/ sed accipienda est fruitio isto tertio modo vt cōmunis est ꝛ in se considerata inq̄tum fruitio absolute.

¶Tunc dico q̄ obiectum fruitionis ordinate est solus finis vltimus ꝛ bonū supremum/in quo eminēter ratio oīs boni ꝛ in quo est formaliter carētia oīs mali probo sic. Primo qꝛ creatura intellectualis vel rationalis nata est intelligere ꝛ diligere summū bonuꝫ quod est deus quia imago eius est scōm Augustinū. 14. de trinitate q̄ in nullo debet quietari nisi in illo. ¶Scōo quia potētia fruitiua non potest quietari nisi in perfectissimo in quo est omnis boni plenitudo:quia quocūq̄ bono partialī proportionabiliter adhuc voluntas potest aliquid vltra appetere/vel potētia potest in aliquid aliud tēdere:ꝛ per consequēs non est saciata:sed tale perfectissimū non est nisi deus finis vltimus sicut patet ergo ꝛc. ¶Tertio sic. Si aliqua potētia respicit per se plura obiecta nō quietatur nisi in illo qō continet eminenter perfectionem omnium aliorum sed inter obiecta potentie fruitive soluꝫ bonū summum vel ens summum est huiusmodi:ergo ꝛc. Hec est esū sententia Augustini primo confessionū fecisti nos esū domine ad te inquietū est coꝛ nostrū donec requiescat in te. Item Augustinus de natura boni in principio. Tam magnum bonum est natura rationalis vt nullū sit bonū quo beata sit nisi solus deus. ¶De obiecto fruitionis inordinate/dico q̄ potest esse quicquid est tale q̄ ipso potest voluntas frui indebite ꝛ inordinate/vel aliquid ꝓter primū ꝛ summū bonū/si inordinatio proueniat ex actu ex defectu obiecti/vel ipsum summum bonū: sed si inordinatio proueniat in actu ex defectu alicuius circūstantie debite hoc patet:quia circa quodcunq̄ potest voluntas vel potētia fruitiua hīe fruitionē indebitā vel ex defectu obiecti vl ex defectu circūstātie:ḡ quodcunq̄ pōt poni obiectū fruitionis indebite ꝛ primum. ¶De obiecto fruitionis in communi iam patet aliqualiter ꝛ dico q̄ obiectū eius primum ꝛ adequatū potest poni finis absolute loquendo vel bonū quod dicit aliquid cōmune ad finem simpliciter. Primum ex natura rei / cuiusmodi est deus ꝛ ad finem apparentem tātum/que presentatur volūtati a ratione errante:que iudicat nō finem pro fine ꝛ ad finem prestitutum ab ipsa voluntate vel potētia fruitiua/quā dico voluntatem sicut probabo infra primū est obiectum fruitionis vt saluatur in fruitione recta. Et aliud etiam obiectum quod presentatur a ratione errante satis patet/sicut manifestum de illis qui posuerunt felicitatem. Alij in diuitijs. Alij in honoribus. Alij ī delicijs:sed tertium obiectū non est ita manifestum. Et ideo probo q̄ aliquid possit prestitui a voluntate sibi ipsi pro vltimo fine ex sua libertate/ qꝛ sicut in potestate voluntatis est velle ꝛ nō velle/ita ī potestate eius est modus volendi scilicet referre ꝛ nō referre/quia in cuius potestate est agere ꝛ modus agendi/ergo sicut voluntas ex libertate sua potest hoc velle vel nō velle/ita potest aliquid velle/nō est referendo primatum vel contrarie in aliud sicut in finem ꝛ per quē potest aliquid sibi pro fine prestituere. hoc apparet in demonibus in quibus scōm

1. exclusio.

August.

2. exclusio de obiecto fruitionis.

Nō ō duplici inordinatōe act⁹ fruitiui.

3. exclusio.

Volūtas est potentia fruitiua.

aliquos est finis a voluntate eorum non a ratione eorum: vt errante presentatus excellētia/ scz ꝓprie ⁊ ita in eis est amor proprie excellētie vsqz ad contēptum dei/quo amore sibi prestituerūt finē istū/et qui amor fuit fundamētuz ciuitatis dyaboli scōm Augustinū: quare ⁊c. Sed tñ differētia est huiꝰ obiecti sic prestituti ad alia duo obiecta. Quia in obiecto primo summo bono ⁊ in fine apparēte precedit ratio finis/ante actum voluntatis siue realiter siue apparēter. Sed in tertio modo obiecti prestituti ratio finis sequitur actum voluntatis. Ex eo eñ cauſaliter vel quasi ꝙ voluntas vult tale obiectum non referēdo in ipso vltimate ⁊ positiue tale obiectum demōstratiue sortitur rationē finis. Sic igitur finis vltimus in cōmuni potest dici obiectū fruitionis in communi.

Epilogꝰ

Nō Auicēne probans tertiā intelligētiā fruisecunda.

¶ Ex predictis autem de obiecto fruitionis ordinate concludo positionē Auicēne quam scit nono metaphisice capitulo quarto esse falsam vbi dicit ꝙ prima intelligētia producit secundam ⁊ secūda primam sicut dicetur in secūdo/⁊ ponit consequēter ꝙ obiectuz fruitionis tertie intelligētie est secūda intelligētia ⁊ sic deinceps/ quia vnūquodqz productum intelectum potest quietare sufficienter in suo principio totali productum ⁊ ita frui ipso: vt videtur etiā ordinate cuius oppositum probāt due rationes superius de obiecto fruitionis ordinate. ¶ Et pōt argui iterū contra eum quia intelligētia tertia fruēs secunda ⁊ beatificata in ipsa aut videt secundā intelligētiam esse finitam aut infinitaz/aut nec vidit eius finitatē nec eius infinitatē/non videt eam infinitam: quia infinita nō est falsa/cum opinione nō est aliquis beatus: immo stulcius nichil est dicere scm Augustinuz quarto de ciuita. dei. c. quarto. Si videt eam/ finitā ergo potest intelligere aliqd posse excedere ipsam: immo actu excedere: quia infinitum nō repugnat enti/ergo est possibile ⁊ si est possibile est in actu. Etiam nō repugnat ꝙ aliquo finito sit aliquid maius ⁊ potest illud appetere ⁊ velle immo debet plus ꝙz secūdam intelligētiam/ ꝙ non quietatur in secunda nec beatificatur. Hoc eñ experimur in nobis ꝙ possumus appetere quodcūqz maius bonuz ostenditur alio. Nec potest dicere ꝙ tertio modo/scilicet ꝙ nec videat finitatē eiꝰ/nec infinitatē: quia tunc nō videret ipsam perfecte cuz sit finita vel infinita/⁊ sic non quietaretur in ipsa: quare ⁊c. ¶ Item ratio que mouit Auicēnam est ad oppositum: quia ⁊ si secūda intelligētia causata est prioꝛi scm eum ⁊ oportet ꝙ sint cause essentialiter ordinate: sed impossibile est ꝙ aliquid dependēs possit esse terminatiuum fruitionis recte: quia omni tali est dare aliquid maius ⁊ perfectius a quo ipm dependet: ergo ⁊c. Hec de primo articulo vbi ostensum est ꝙ finis est primum obiectum fruitionis et quomodo hoc potest poni.

Sub qua rōne aliquid ē obiectū fruitionis.

¶ Secundus articulus est sub qua ratione aliquid est obiectum fruitionis ⁊ an tales rationes vel talis ratio sit vna in summo bono ⁊ obiecto fruibili vel plures. ¶ Primo dico ꝙ in obiecto fruitionis potest considerari sua quidditas. Secundo sua bonitas prout distinguit a quidditate. Et tertio respectus vel ratio finis que est relatio rationis ad id qđ est ad finē fabricata per intellectum propter autez illud quod est finis/vel quod dicitur finis ad id qđ est ad finē. ¶ Modo dicūt aliqui ꝙ nec in fruitione ordinata nec in fruitione in cōmuni sumpta nec breuiter in aliqua fruitione iste respectus finis potest dici ratio formalis obiecti. Tum quia talis respectus nō est aliquod ens reale sed ens diminutū tantū/⁊ ens rationis/⁊ scm quid. Tum quia si esset aliquod bonū quod non esset finis/⁊ ad qđ volūtas nullum ordinē haberet vt ad finē adhuc posset illa frui: vt obiecto. Tum quia cum ista ratio sit quidam respectus nō potest esse ratio terminandi dependentiam actus fruitionis ab obiectū fruibile ⁊ per consequēs nō potest esse ratio obiectiua formalis ipsius fruitionis: sed aliqua ratio absoluta sicut sequitur ex ista ratione. ¶ Secūdo dicitur ꝙ ratio finis qui est predictus respectus in fruitione ordinata licet non sit ratio obiectiua tamen concomitatur obiectū ex cōparatione sui ad id qđ est ad finē facta per intellectū non expectando voluntatē/⁊ etiam in fruitiōe circa obiectum ꝙ ratio erronea/ostēdit ⁊ iudicat sicut finem. Sed in fruitione circa obiectū quod voluntas prestituit sibi vt finē respectus iste sequitur finē voluntatis: vel sicut cōditio actus/vel sicut cōditio obiecti vt actu terminantis actum fruendi per actum cōparatiuum talis obiecti ad talem actum. ¶ Tertio dicitur ꝙ ratio bonī formaliter accepta prout distinguit a quidditate nō potest esse ratio obiectiua fruitionis. Ratio eñ boni vel dicit appetibilitatē que est respectus rationis rei appetibilis ad appetitū: vel dicit rationē perfecti. Modo nō potest eē ratio obiectiua prout dicit illum respectū rationis sicut dictus est supra de respectu finis/nec etiā prout dicit rationē perfecti: quia ratio perfectionis prout distinguitur a quidditate perfecta non dicit nisi negationē imperfectionis/sicut dicunt: negatio autem/ nō potest esse formalis ratio terminandi actum fruitionis positiuū sicut dicūt: ergo ⁊ cetera. Negatio eñ est formaliter non ens. ¶ Et ideo relinquit ꝙ ratio obiectiua fruitionis sit ratio quidditatiua ipsius finis. Ita ꝙ finis per suam rationē quidditatiuam substractam respectui finis ⁊ etiam bonitati est obiectum fruitionis sicut deus per suam diuinitatem ⁊ sic de aliꝭs. ¶ Probāt ab aliquibus ꝙ bonitas non distinguitur ab entitate ex natura rei in deo: nec per consequēs in cōmuni ad deum ⁊ creaturam/ sed sunt penitus idem: quia per eandē rationem ex natura rei deus est primū ens ⁊ vltimus finis vel primū in essendo ⁊ vltimum in terminando vel reducēdo ꝙ si per diuersas rationes sequitur ꝙ cū vna sit prioꝛ ꝙz alia puta ratio entitatis ꝙz ratio bonitatis: ⁊ per cōsequēs secunda reducit in priorem/⁊ per consequēs nulla est prima in essendo ⁊ vltima in terminādo vel resoluendo/hoc patet etiam de materia. per idem eñ est prioꝛ generatione ⁊ vltima in resolutione. Sed deus per entitatē est primū ens ⁊ per bonitatem deus est vltimus finis: ergo entitas ⁊ bonitas sunt eadē ratio vel quidditas ex natura rei. ¶ Confirmatur/quia per idē est primum ens ⁊ primum intelligibile ⁊ appetibile/ que est eñ dispositio rei in entitate/ ⁊ cognoscibilitate ⁊ incognoscibilitate/ ⁊ appetibilitate precipue ponēdo ꝙ intellectus ⁊ volūtas est idem formale obiectum sicut infra dicetur in secūdo. Et dicit etiā status de essentia diuina respectu diuini intellectꝰ vel voluntatis etiā scm rationē essentie. Sed deus per entitatē est primum ens per veritatē/primū cognoscibile per bonitatē/primū vel supremū appetibile: g ⁊c. ¶ Modo patet hic scm me ꝙ ratio formalis bonitatis i diuinis nō est positiua realis absoluta sicut ponunt aliqui: quia nec vnitatis nec veritatis. cū eñ sint passiones transcēdentes que mētes cuilibet entitati oportet ꝙ nō solum diuinitas habeat propriam bonitatē: sed etiam sapientia iusticia ⁊ relatio puta paternitas: ⁊ tunc planum est ꝙ nō potest esse passio paternitatis absolutiua/nec relatiua relatione reali/qz non potest assignari terminus/ergo nec bonitas in absolutis est realis positiua absoluta. ¶ Si dicas cōcedo: ergo probatur bonitas in abstracto de deo vel diuinitate/ sed bonitas nō dicit aliquid positiuum formaliter ⁊ simiter veritas. Ego sum veritas ⁊c. Dicerē ꝙ iste accipiendo bonitatē ⁊ veritatē proprie ⁊ pro passionibus nō sunt vere predicationes sed accipiēdo veritatē pro vera rei entitate sicut quādo dicimus veritas humane nature similiter bonitatē pro bona rei entitate simul sunt vere/nō quia sint idē realiter accipiendo ista proprie/nec etiā distinguntur formaliter scm positiuas ratiōes ⁊ extra intellectū quia tunc necessario oportet ⁊ cuiuslibet istarū esse propriam quidditatē/bonitatē/veritatē/vnitatem eo ꝙ iste rationes transcēdentes ⁊ cui nō solum rei sed rationi positiue extra intellectum consequēter ⁊ ita si distinguantur ab iuntis positiue necessario oportet dare infinitas tales rationes in qualibet ⁊ est processus in infinitū actu/non sic de non trāscēdētibus simpliciter: vt de sapientia ⁊ iusticia in intellectu ⁊ voluntate.

Obiectō

Soluttio.

Ꝟ dicta ꝓ ce. opi.

¶ Contra aliqua istorum specialiter ꝙ obiectū fruitionis alicuius non dico ꝙ antecedens inordinate cuiusmodi est illa cuius obiectū est finis nō ex natura rei. Sed ex dictamine rationis errantis vel ex ꝓstitutione voluntatis potest esse respectus ipsius finis ⁊ etiam respectus appetitiuus. ¶ Primo sic Illud qđ potest esse formalis ratio obiectiua istiꝰ fruitionis indebite qđ ratio errans potest dictare: vt rationē habēs obiecti fruibilis: quia id potest esse obiectū talis fruitionis quod potest ostēdi a ratione vt subiectū fruibile/siue ratio non erret sicut indebita fruitione: siue erret sicut in fruitione inordinata. Sed ratio errans potest dictare voluntati ꝙ ratio obiecti fruibilis sit ille finis respectus vel appetibilitatis: quia de hoc nō est impossibile aliquam opinionē esse falsam qua hoc videatur opinati: ergo ⁊c. ¶ Item scōm illud videt posse dici ratio obiectiua fruitionis inordinate circa obiectuz prestitutum: vt finē a voluntate quod voluntas potest sibi statuere ⁊ prestituere sicut finē: sed sic est đ illo respectu finis vel appetibilitatis sicut patere potest per rationē ipsorum/ quia in eius potestate est actus ⁊ meus actus: ⁊ per consequēs sicut in potestate voluntatis est velle istos respectus ita ⁊ vel le ens sic: puta nō referēdo finem vlteriorem: quare ⁊c. ¶ Eodem modo argueretur de negatione illa que dicit ratio perfecta ꝙ volūtas potest sibi eā prestituere: vt formalem rationē obiecti fruibilis: si tñ possit per se velle aliquā negationē eius oppositum non reputo demonstratū/ saltē ponēdo ꝙ voluntas est totalis causa sue volitionis: obiectū autem non est causa effectiua nec totalis nec etiā partialis. ¶ Quicquid tamē sit de p̄dictis dico ꝙ nec respectus rationis nec negatio aliqua potest esse pse ratio formalis obiectiua fruitionis ordinate: sed dico ꝙ deus scm aliquā suam rationē realem positiua est per se primū obiectum fruitionis ordinate ¶ Nota hic ꝙ deus est obiectum fruitionis ordinate precipue beatifice scm propriam rationē formalem diuinitatis qua formaliter est de?: quia illa est prima ratio perfectissima simpliciter in ipo per quā potest primo quietare appetitū ⁊ actū fruitionis ad quā omnes alie rationes cōparantur: vt passiones ⁊ posteriores/eo ꝙ illa ratio secundaria ꝓ quā continet appetibiliter omnē aliam rationem ⁊ esse aliud ens sicut ⁊ intelligibiliter ⁊ entaliter: nō autē per aliquam aliam. Si eñ ratio bonitatis scm aliquos ponatur ratio obiecta ⁊ destructa ex natura rei a ratiōe diuinitatis ⁊ formaliter infinita nō tñ est sic prima/nec per eam cōtinet deus sic omnia alia/sicut per rationē diuinitatis: sed ipsa magis in ratione obiecti secundarij cōtinet in ratione diuinitatis nō econuerso. licet sint eadē realiter diuinitati nāz ratione proprij cōceptus formalis formaliter infiniti nō ratione infinitatis in quo debetur hoc ꝙ sit prima ꝑfectio simpliciter ⁊ nulla alia talis: quia nulla quidditatiua nisi ipsa sola ⁊ ideo prima est quidditatiua primo ente: qua est id quod est quidditatiue scz deus. Unde quia ipsa est quidditatiua simpliciter ꝑfecta: ⁊ per cōsequēs prima ipsa est ratio intelligēdi esse aliud quātum est ex parte sua. Etiaz rationes alias formaliter infinitas q̄ sunt in deo/⁊ dico ꝙ ad hoc nō oportet ꝙ cōtineat eas formaliter/nec eminēter/nec virtualiter/nec realiter. Adhuc siue per identitatē realē: quia dato ꝙ non essent eadē realiter: adhuc esset ratio intelligēdi ipsas/sicut etiam patet de creaturis cuz quibus nō est eadem realiter/⁊ tamen est ratio intelligēdi ipsas/⁊ non solum quia cōtinet eas virtualiter vel eminenter/sed quia talis ꝑfectio quidditatiua primi entis/⁊ per consequēs prima ⁊ simpliciter ꝑfecta in toto genere entis. Unde videt ꝙ nulla alia ratio obiectiua ex se posset beatificare: dato ꝙ eēt realiter differēs ab ista ꝙtumcūqz infinita sicut nec potest modo: sed illa prima tātum que ponit modo predicto esse ratio intelligēdi alias. Unde nec deꝰ nec beati modo beatificātur nisi in sola essentia et ꝙtitate diuina/ sicut in rōne formali obiectiua posset tñ haberi vnus actus in creatura nō beatificus abstractiuus vel forte intactiuus de qualibet alia perfectione scōm se: vt de ratione obiectiua formali absoluta/saltem modo quando sunt eēdem realiter etiam dato ꝙ realiter distinguerent sicut ⁊ formaliter tamē ille non esset beatificus: vt dictū est: quare ⁊c.

Nō de? est ꝙ se p̄mum obiectū fruitionis ordinate.

¶ Tūc restat videre An talis ratio i deo sit vna tñ vel plures. Et videtur ꝙ plures/quia primo ethicorum capitulo septimo dicit Philosophus ⁊ cōmētator ꝙ sicut ens ⁊ verū sunt in quolibet genere ita ⁊ bonū. Et loquitur ibi de Roboam: ergo sicut relationes habent proprias veritates ⁊ vnitates: ita ⁊ proprias bonitates: ⁊ p consequens proprias rationes obiectorum fruibilium ⁊ distinctas: quare ⁊c. ¶ Preterea sicut vnum conuertit cum ente ita ⁊ bonū: ergo sicut est vnitas in diuinis essentia-

An ratio qua de? ē primū obiectū fruitiōis ⁊c. sit vna vl plures. 1. opinio. 1. ethico.

lis ⁊ personalis/ita ⁊ bonitas vel entitas:g ⁊ fruibilitas vel rones distincte fruibiles. ¶ Preterea actus credendi numerant circa personas diuinas: quia circa personas sunt distincti articuli:ergo inter actus fruendi circa eas numerant. Sed hoc nō potest esse nisi propter distinctas rationes obiecti fruibilis scim quod huiusmodi:g ⁊c. Item in diuinis sunt pfectiones attributales distincte formaliter ex natura rei ab inuicē ⁊ ab essentia quarū quelibet ex se est formaliter infinita sm vnam opinionē probabilē/ergo in deo distincte rationes fruibiles vt videtur:quare ⁊c.

opi. doct. q̄ p̄cedēs nō ⁊c. est vnica.

¶ Sed his non obstātibus dico q̄ in deo nō est nisi vna ratio per se primo fruibilis quod probo primo sic. In deo nō est nisi vna ratio p se primo obiectiua visionis ⁊ intellectionis scz ratio diuinitatis. Alias em oporteret in deo numerari intellectiones ⁊ verba qđ est impossibile:g similiter in deo nō est nisi vna ratio obiectiua p se prima fruitione. Item in essentialiter ordinatis necessario est dare vnum p se primum scdo metaphisice:sed rationes fruibiles loquēdo de fruitiōe ordinata sunt p se ⁊ essentialiter ordinate:qz in ipsis nō est ꝓcessus in infinitum: g ibi erit vna p se prima. Hanc voco rationē primam simpliciter in ordine omniū diuinorū que est absolutissima ⁊ simpliciter prima ⁊ qua primo deus i se habet oēm perfectionē a se eminēter ⁊ primam perfectionē formaliter:⁊ hec est ratio diuinitatis quā probaui supra. Et posui rationē obiectiuam theologie/siue dei siue beatorū siue viatorū. ¶ Sed tñ est aduertēdum q̄ in deo sunt plures alie rationes per se fruibiles:quia ex se sunt tales.non tñ primo sed per rationē diuinitatis:ita q̄ actus fruēdi primo cadit necessario sup essentiā diuinā secundario autez super alia diuina licet p se. Sic igit patet qđ est obiectū fruitionis ⁊ sub qua ratione est an talis ratio sit vna vel plures in primo fruibili.

2. metha.

Nō hec.

Ad rones 1. opi. p̄c.

¶ Ad p̄mū q̄ sint plures dico q̄ bonū conuertitur cum ente/⁊ potest poni in quolibet genere. Et dico q̄ quelibet quidditas habet propriā bonitatē:immo ipa est propria bonitas sua:quātum ad illud qđ dicit bonitas reale positiuū. Et ideo dico bene q̄ quelibet relatio diuina habet propriam bonitatē. Sed dico sicut(probatū est)q̄ nō quelibet bonitas est per se prima ratio obiecti fruibilis:sed bonitas prima:imo potius essentia ipsa. ¶ Ad secundum. Et per idez ad tertiū dico q̄ propter imperfectionē actus credēdi/quē non causatur imediate ab obiecto credibili vel a deo:sed p diuersa media ⁊ auctoritates ipse potest variari:licet prima ratio obiecti credibilis sit vna diuinitas ipsa/nisi forte ponat(sicut tactum est supra)q̄ singulum cōplexum credibile est primū obiectū singuli articuli:sed sic nō est de actu fruendi:qui immediate est alicuius incōplexi scilicet dei:⁊ p propriam rationē eius primaz/⁊ actus perfectionis circa ipsum q̄ actus credēdi. ¶ Ad quartū dico q̄ dato q̄ attributa sic distinguant:tñ argumētum contra me nō concludit:quia inter omnes rationes diuinas est vna simplicit prima/ sicut dictum est supra.

¶ Tertius articulus an sit possibile frui aliquo in summo obiecto fruibili/nō fruendo omnib? que sunt in ipso. Et primo videdum est hoc de viatore Secūdo de comprehēsore. Et tertio quid est de facto in vtroq;. ¶ Primo ergo videduz si viator potest frui essentia diuina/nō fruendo aliqua pfectione attributali/supposito q̄ sint distincte in deo ex natura rei. Et videtur michi q̄ absolute loquendo est possibile viatorem frui essentia diuina:nō fruendo pſona. Quia possibile est absolute viatorē itelligere diuinam essentiam:nō intelligēdo personaz quia pſona aliquid includit vltra essentiā/puta relationē preterquā essentia est aliquid. Omne autez quod relatiue dicitur est aliquid preter id quo relatiue dicitur sm Augustinū de ciuitate:⁊ septio de trini. ca. ij. dicit q̄ si essentia relatiue dicit : non est essentia. Potest ergo absolute loquendo a viatore intelligi essentia:nō intelligēdo relationē/nec personam/p consequēs sicut potest viator intelligere absolutum fundamētum/non intelligēdo respectū sed ipsam:sicut intellectionē potest intellect⁹ ostēdere voluntati vt finē ⁊ summū bonum:ergo volūtas sic potest ea frui. ¶ Secūdo ho patet:quia sm multos/⁊ cōmuniter loquētes:possibile est cōcludi ex naturalibus aliquā personam:vel relationē ipsius cōstitutiuam/sicut ponimus in diuinis:g absolute est possibile viatori etiā sm modū suū intelligēdi naturalem cōcipere essentiam/non cōcipiēdo personā vel relationē/⁊ ita frui essentia:nō autē relatione vel pſona. Et hoc sicut puto fruitiōe recta ⁊ ordinata actuali/esset tñ non recta si sic frueretur essentia/q̄ negaret vel contēpneret relationē vl pſonam:eo modo etiam quo ponimus ibi pſonā nō ratione ipsius fruitionis:sed ratione contēptus annexi circa pſonam. Unde dico q̄ fruitio recta diuine essentie actualis saltē hoc habet annexuz:q̄ nec actu nec habitu contēpnatur pſona:vel conspuat: licet etiam annexam nō habeat necessario fruitionē actualem pſone/etiam loquēdo de fruitione sequēte noticiam fidei/nec etiam habitualem loquēdo de fruitione recta sequente iudicium naturalis rationis:que ad noticiam pſonarum diuinarum deuenire non potest/licet etiam nō posset eas negare: sz stat neutra. Sic ergo patet quomodo viator potest frui essentia nō fruendo relatione vel persona.

viator an possit frui vna persona non fruendo alia.

Augusti.

viatoz non potest frui pſōa nō fruendo eēntia

¶ Tamē econuerso dico q̄ impossibile est absolute ⁊ implicat cōtradictionē frui persona nō fruendo essentia/quia ipsa essentia intrinsece includitur in pſona/sicut etiam impossibile est cognoscere vel intelligere pſonam/nō intelligēdo essentiam sibi intrinsecam:sicut intelligere totum vel quasi totum: nō intelligēdo partes vel quasi partes:nō q̄ essentia sit pars vel quasi pars in pſona:sed quia pſona constituitur ex essentia ⁊ relatione/⁊ totum ex partibus. ¶ Sed an sit possibile frui relatiōe nō fruendo essentia/⁊ per consequēs non fruendo includēte essentiam/puto q̄ sic loquēdo de fruitione inordinata ⁊ indebita/nō autē de fruitione ordinata/forte esset non posset relatio intelligi nō intelligēdo essentiam ⁊ suum fundamētum:tamē q̄ neutrum est alteri quidditatiue intrinsecum:voluntas ex sua libertate potest ferri in hoc/⁊ non in illud:sicut dicetur infra:de pſona ⁊ pſona:⁊ per consequēs voluntas potest frui relatione:dato q̄ nō essentia.⁊ p cōsequēs dato q̄ nō fruatur persona. Sed dico q̄ talis fruitio nō esset recta nec ordinata : quia relatio diuina scdm huiusmodi:vt cum distinguit ab essen

viator an pt frui essentia diuina non fruēdo alia qua pfectione attributali. ⁊ ecōtra.

tia nō est supremū ⁊ summum bonū:quia nec est infinita:sicut inferius ostendet:quare ⁊c. Et ideo talis fruitio esset inordinata:vel ex errore rōnis ostēdētis relationē tanq̄ finē ⁊ summū bonum: vel ex prestitutione ipsius voluntatis/qua prefigeret sibi talem. ¶ Sed videdum est si viator potest frui persona vna nō fruendo alia. Et dico ad hoc q̄ viator absolute loquēdo potest actualiter frui vna pſona nō fruendo alia/etiam correlatiua alterius:qz planū est de non correlatiuis:quia vna pſona altera nō correlatiua potest intelligi:nō intelligēdo altam:sicut pater vel filius:nō intelligēdo spiritū sanctū. ¶ Sed de pſonis correlatiuis difficilius est videre. Et dico q̄ hoc est possibile:⁊ probo sic quando aliquid sequit ad alterum per locum extrinsecū:licet vnum nō posset intelligi:nō intelligēdo alterū/tñ voluntas ex sua libertate potest ferri in vnum:⁊ nō in alterum:sm multos/licet nō multum reputetur istud dictū. Et ideo potest adduci illud mediū ratio libertatis ⁊ nulla cōtradictio in hoc:quia volūtas fertur in obiectū suum:vt in re est . Est em volitio motus anime ad rem:in re autē hoc non est illud nec includit ipsum intrinsece/sed sic est de pſonis correlatiuis:quia licet vnū non posset intelligi distincte ⁊ perfecte scdm q̄ relatiuum est:nō intelligēdo aliud:tñ vnum nō est aliud : nec includit aliud quidditatiue realiter ⁊ intrinsece:sed vnū sequitur ad aliud per locū extrinsecuz:sicut patet de loco a relatiue oppositis/qui est locus extrinsecus ergo ⁊c. ¶ De fruitione autē qua voluntas potest frui vna pſona ⁊ nō alia quātum ad suā ordinationē vel deordinationem:idem est dicendum sicut de fruitione qua voluntas potest frui essentia nō fruēdo pſona/vel relatione : vt dictum est supra.nisi q̄ fruitione recta sequente iudicium naturalis rōnis nō potest quis frui vna pſona non fruendo alia saltē habitualiter:sicut poterat frui essentia nō fruendo pſona/quia non pari modo sm iudicium rationis naturalis sequit persona relatiua ad essentiam sicut presuppositta persona relatiua in diuinis sequitur persona correlatiua ad eam . Unde secundum iudicium naturalis rōnis optime sequitur in diuinis:est pſona relatiua ad intra ad aliam / g ibi est aliqua correlatiua:non tñ sequit in deo est essentia:ergo ibi est pſona relatiua/saltē hoc non potest iudicare ratiōe naturali:quare ⁊c. ¶ Sed vltra videdum est si viator potest frui essentia diuina non fruendo aliqua pfectione attributali eius: ⁊ econuerso vel vna pfectione attributali:nō fruēdo alia ⁊ econuerso/supposito q̄ ista sint distincta ex natura rei in deo. Et dico absolute q̄ sic viator pōt frui essentia nō fruendo aliquo attributo. Cuius ratio est quia distincte potest intelligere essentiā: non intelligēdo attributum aliquod/sicut absolutum aliquid primo intelligibile:⁊ ideo dico q̄ pōt ea frui actualiter nō fruendo aliquo attributo ⁊ ordinate dum tñ habitualiter fruatur attributo:tam loquēdo de fruitione sequēte fidem/ q̄ iudicium naturalis rationis:eo modo quo diffinitio attributorum ab essentia ptinet ad finē vel rationem. ¶ Econuerso dico q̄ potest etiam frui attributo:nō fruēdo essentia/sicut ⁊ potest concipere attributum:nō concipiendo essentiam cōceptu absoluto/qui debet attributo:⁊ similiter p eandez rationē posset aliquid frui attributo vno/nō fruendo alio. Sed vtrū fruitione ordinata posset aliquis frui attributo: ⁊ non essentia/vel vno attributo nō fruendo essentia nec attributo alio. Videt posse dici q̄ nō:quia sicut dictum est supra. deus est obiectū p se primū fruitionis ordinate p vnicam simplicē rationē indistinctā ⁊ simpliciter primam in eo qui est ratio sue diuinitatis. Sic ergo aliquis frueretur etiam actualiter vno attributo/⁊ nō alio:iam acciperet nō obiectuz primū pro obiecto primo:⁊ ita in ordinate frueret vt videtur. Tu dices q̄ attributis diuinis:nec relationibus/nec pſonis est fruendū/sed magis vtēdū dico q̄ nō sequit:sed ipsis est fruendū : eodē modo actu cum essentia:quia sunt idipsum realiter qđ essentia/⁊ vltimus finis. Tu dices cōtra/ quia dixisti supra. q̄ ordinate potest quis frui essentia / non fruendo istis:ergo nō eodem actu est fruendū istis ⁊ essentia:dico q̄ aliquo actu potest quis ordinate frui essentia:non fruendo istis:sicut dictū est supra sed nō econuerso. Sed dico q̄ si ordinate quis fruat istis/oportet q̄ aliquo eodem actu fruat essentia. Et dico q̄ isti sunt distincti actus necessario : quo quis potest frui essentia p̄cise/⁊ quo pōt frui essentia ⁊ aliis cum ipa/possibile est ergo q̄ aliquo actu fruatur qs ordinate essentia/nō aliis ⁊ aliquo alio actu fruatur ⁊ aliis:sed nullo actu est possibile econuerso q̄ aliquis fruatur aliis ⁊ nō essentia ordinate dico nec est etiam possibile q̄ aliquo actu vtatur aliquis ordinate diuinis attributis vel personis:quia sunt res quibus fruendum est sm Augustinum primo de doctrina christiana. Nulla autē maior puersitas est q̄ frui vtendis vel vti fruendis sicut dicit. 83. q. q. 28.

Augusti.

¶ Sequitur de comprehēsore. Et primo quātum ad possibilitatē vtrum absolute loquēdo posset frui essentia nō fruendo pſona. Postea vtrum posset frui pſona vna nō fruendo altera. Tertio vtrum essentia nō fruendo attributo vel vtrum vno attributo nō fruendo alio. ¶ De primo dicūt aliqui q̄ nō. Sed impossibile est hoc simpliciter: probant hoc primo ex parte visionis:postea ex parte fruitionis . Ex p te fruitionis probāt q̄ impossibile sit videre diuinam essentiam nō videdo personas. Tum quia si videretur essentia/⁊ nō per se:talis visio esset cōfusa ⁊ indistincta. Tum quia/visio esset nō existentis/et vt in actu existētis. Essentia autem nō existit nisi i personis:⁊ qua ratione in vna ⁊ in alia. Tum quia essentia nō potest aliquē actum efficere vel aliquid causare sine pſonis. ergo a simili nec actum videdi terminare ⁊ ita si videt necessario pſone videntur. Tum quia persone distincte sunt in essentia: g impossibile est videre eam distincte:nisi videdo personas. ¶ Ex parte fruitionis probāt consequēter q̄ sit possibile frui essentia:nō fruendo pſonis. Tum quia voluntas nō plus abstrahit vel distinguit obiectuz suum q̄ intellectus. Tum quia fruitio quetat fruentē:fruitio essentie solius nō quietat qz tūc nō posset fruens essentia simul frui pſona vel simul posset quietari duabus fruitionibus:qđ est falsum Tum quia mens est imago trinitatis:g sm aliquā potētiam suam quietari nō potest nisi in tota trinitate/⁊ in deo/vt trinus est quare ⁊c. ¶ Consimiliter dicūt q̄ de potētia absoluta dei etiam impossibile est q̄ apprehēsor videat vnam pſonam:non videdo aliam/⁊ q̄ fruatur vna non fruendo alia. Ad

Compze hēsor nō pōt frui essentia nō fruēdo pſona sm Hēricū.

Auguſt. hoc eſt Auguſtinus primo de trini.ca.viij. vbi dicit q̄ vna p̄ſona ſine alia videri nō poteſt: quia vnū ſunt. Ad quod dici poteſt q̄ verum eſt de potentia ordinata/vel inquātum ſunt vnus. Et conſimiliter dicerē q̄ impoſſibile eſt frui eſſentia non fruendo attributis: vel vno non fruendo alio.

Opinio propria. ¶ Sed non video q̄ implicet cōtradictionem q̄ aliquis beatifice videat diuinā eſſentiam: nō videndo perſonam vel relationē: vel attributum. Probo igit̄ q̄ hoc eſt deo poſſibile: quandocūq; ſunt aliqua duo obiecta diſtincta/quoꝝ vnū eſt primarium: & aliud ſecūdarium. Hoc patet de ſe: quia quod primariū intelligit̄ & nō ſecūdarium: per aliquē actum limitatum & nō ſecūdarium: nulla cōtradictio eſt: ſecus eſſet ſi ſecundarium poneret intelligi/& non primarium. Sed eſſentia diuina & relatio vel p̄ſona ſic ſe habēt q̄ eſſentia eſt obiectū primarium/ relatio vt perſona vel attributum ſunt obiecta ſecūdaria: vt patet: ergo poteſt actus etiā beatificus cadere ſup eſſentiam & nō ſup relationē vel perſonā vel attributum. Eſſentia eñ dei vel diuinitas ipſa ſub ratione diuinitatis eſt obiectum ſufficienter beatificū. ¶ Itē nulla eſt ſpecificatio cōtradictiōis q̄ ſubiectū vel fundamētū intelligit̄ aliquo actu nō intelligēdo paſſionē vel quaſi paſſionē/ſeu p̄fectionē poſteriorem: vel reſpectum fundatum ſup ipſum: ſed attributa vel p̄ſone ratione ipſarum relationum: & relationes ipſe ſunt quaſi paſſiones: vel reſpectus. Eſſentia vero quaſi ſubiectum vel p̄fectio prior et fundamētum: & cē. ¶ Sed hic eſt vna difficultas bona difficultas. Cū eſſentie & cuiuſlibet alterius in diuinis ſit vna ratio obiectiua fruibilis beatifice: quia alia p̄ quā to diſtinguūt a diuinitate non ſunt obiecta fruibilia beatifice: p̄cipue relatio cū non ſic p̄fectio ſimpliciter nec formaliter infinita vel infinitum: non eñ eſt primum quomodo volūtas poſſet vno frui & nō alio beatifice dico & ſimiliter de viſione beatifica. Et non video niſi q̄ hoc eſt impoſſibile aliquo actu eiuſdē ratiōis cum illo qui ponitur modo in beatis/ſicut patebit infra: ſed alio alterius ratiōis quē poteſt deus facere p̄ciſe circa eſſentiam: nō circa alia: nec eſt impoſſibile q̄ circa idem obiectū primarium eodē modo p̄ſentatus poſſent eſſe actus alterius rationis: & in eadē potentia. ¶ Vide etiā

Scotū hāc inſtātiam cōtra Scotum ex dictis ſuis in tertio. Dicit eñ q̄ ſi diuina eſſentia eſſet ratio terminādi vnionem aſſumpte humanitatis ad verbū: cū eſſentia antecedēter ꝓueniat tribus diuinis ſuppoſitis terminādi: materia ſuppoſita terminaret/& ſic incarnarētur ſicut tria diuina ſuppoſita creant per vnam volūtatem. Etiam pater & filius ſpiritū ſanctum/ergo ſimiliter in p̄poſito: ex quo eſſentie et relationes & trium p̄ſonarum: & breuiter omniū diuinorum eſt vna ratio beatifice fruibilis & antecedēter cōueniens eis ad fruitionē vel viſionē: nō poteſt volūtas frui vno & nō alio: & ſimiliter de viſione. Cogita ſolutionē p̄ Scoto/& vide de hoc infra in tertio diſtinc.j.q.iij.articulo tertio. ¶ Item p̄bat̄ p̄dicta cōcluſio per exemplum in naturalibus. Planū eſt eñ q̄ aliquis poteſt intelligere & videre colorem: dato q̄ nō intelligat vel videat relationes multas fundatas in colore: ergo ſimiliter poteſt aliquis videre diuinā eſſentiam/dato q̄ nō relationes p̄ſonales fundatas in ipſa/& per conſequēs perſonas/& etiam attributa/que ſunt p̄fectiones fundate in eſſentia & originaliter eā ſupponentes. ¶ Dico ergo q̄ aliquo actu beatifico factibili vel cauſabili a deo poteſt intellectus cōp̄hēſorum videre diuinā eſſentiam/nō videndo p̄ſonā/vel relationē: vel aliquod attributum. ¶ Sed dico q̄ nullo actu poteſt videri p̄ſona quin videatur eſſentia: quia ipſa includit̄ in ea. Dico etiā q̄ nullo actu beatifico poteſt videri relatio quin videat eſſentia q̄ relatio ſecūdum ſe vt diſtinguit̄ ab eſſentia non eſt obiectum beatificum. Vtrū autem aliquo actu beatifico poſſit videri vel intelligi: nō intelligēdo eſſentiam vel videndo nō eſt ad p̄ſens declarādū. Q̄ p̄ſona & relatio nō p̄t videri nō vi ſa eēntia. 2. ꝓclusio

¶ Dico etiā q̄ nullo actu beatifico p̄t videri attributum nō videndo eſſentiam: quia quātumcunq; attributum dicat p̄fectionem infinitam nō tamen primā nec quidditatiuam: & ideo nō poteſt eſſe obiectum beatitudinis primum: ſed hec eſt eſſentia ſolum ſub rationem eſſentie. 3. ꝓclusio.

¶ Tamē dico q̄ aliquo actu beatifico poteſt quis videre vnum attributum cum eſſentia: dato q̄ nō aliud: ſicut eſſentiam dato q̄ nō attributū: eo modo quo dictum eſt ſupra. Si tū eſt dare aliquē actum vnum viſiuum qui ſit vnicus & indiſtinctus omnium iſtorum/ ſicut eſt actus ille quē habēt beati modo de facto: dico q̄ impoſſibile eſt ipſo manēte q̄ per illum actum videatur eſſentia: & nō relatio vel p̄ſona vel attributum: quia manēte eodem actu neceſſario ſemp idem vel eadē intelligunt̄ per ipſum: quia eſſe intellectiuū vel nō eſt aliud ab intellectione: vel neceſſario cōcomitat̄ ipſum: & ideo ſicut manet eadem intellectio ita manet ſemp eadem eſſe intellecta per ipſam. Similiter dicēdum eſt de quocūq; actu eiuſdem rationis cuius illo: qui ponitur modo circa obiectum beatificum: q̄ vnuſquiſq; iſtorum per idem qđ eſt abſolutū ex natura ſua ſpecifica eſt vtriuſq; obiecti vni⁹ vt p̄mary/& cuiuſlibet alterius vt ſecūdarij: nec addit aliquid vt eſt ſecūdarij ſup ſeipſum vt p̄imarij: ſed ipſe per idipſum per quod attingit̄ p̄imarium attingit & ſecūdarium/nō addēdo aliquid abſolutū: quia non eſt dare tale abſolutum: nec reſpectū realem: quia ad obiectum ſecundarium nō habet actū reſpectum realem cōmunem ſi infinita poſſunt eſſe quare &c. Similiter etiā quia per illud nō menſuratur nec cauſatur/& ita eſt obiecti ſecūdarij exiſtentis ſicut nō exiſtētis/patet de viſione beati quā habēt de creaturis in verbo/licet nō exiſtant in actu. Similiter reſpectu rationis cōparatiuus rationis quia p̄ius aliquid eſt cognitum vel amatum q̄m reſpectus rationis cōparatiuus fabricet circa ipſum vel ſaltē ſimul. Et dato q̄ ſic. nichil ad propoſitum. Vnde quod dicūt aliqui eundem actum qui ponit modo in beatis eſſe fruitiuus diuine eſſentie & relationis vel perſone & attributi: poſſe eſſe fruitiuū eſſentie tm̄/eſt impoſſibile ſimpliciter. Non eñ hoc fieret niſi per aliquā mutationez realem circa actū qui eſt impoſſibilis: & penes aliquid abſolutum: vt ſupra dictū eſt. Et penes reſpectū realem: quia ad obiectum ſecūdarium nō eſt talis reſpectus in ipo actu. ¶ Si dicatur q̄ nō penes abſolutum in actu ſine potētia. Patet quia q̄ nullū abſolutum eſt tale in potētia ipſa/& tale abſolutum poteſt ſe habere vt obiectum ſecūdarium: ergo nō impedit attingētiam obiecti ſecūdarij/quod poteſt attingi: ſiue ponatur ſiue amoueatur. Vnde & eadē attingentia eſt realiter in tali actu obiecti primi & ſecūdarij: et per idē abſolutū ſimplex vtriuſq; attingit & vtriuſq; cauſatio & cōſeruatio eius & alie p̄time p omnia vt attingat vtriuſq;: quare impoſſibile eſt q̄ maneat attingēdo vnum & nō aliud. ¶ Contra hoc tū videt eſſe vna difficultas: quia ſm iſta videret q̄ ſcientia diuina de futuris cōtingentibus eſſet neceſſaria/& q̄ neceſſario & nō contingenter deus ſciat illa. Cuius oppoſitus dicet infra. Et diceret ad hoc q̄ ſingulare eſt hoc in noticia infinita: quia licet in ſe ſit neceſſaria obiectum eius contingēs ſic contingenter cognitū: & ipſa neceſſario poſita nō ponatur neceſſario obiectum tale in eſſe cognito: conueniunt etiam noticie infinite multa que nō poſſunt conuenire noticie create vel finite/nec horum ſimilia: puto tū q̄ ſit poſſibilis aliquis actus beatificus alterius rationis: ergo videri poſſet diuina eſſentia p̄ciſe/& nichil aliud: ſed ille nō eſſent eiuſdem rationis cum iſto qui ponitur modo de facto in beatis/nō obſtante q̄ in eadem potētia & reſpectu eiuſdem obiecti formalis: & codē p̄ſentati: quia nō video illis poſitis impoſſibilitatē variationis i actibus ex ſe formaliter. Et dico q̄ propter illū actuz nec per alium eiuſdē rationis cum ipſo vnq̄ poſſet aliquid aliud videri: ſed ſolum & p̄ciſe diuina eſſentia. Vnde dico q̄ imaginātes q̄ deus poſſit facere manēte eodē actu qui habebatur modo a beato/q̄ beatus per ipſam poſſit videre diuinā eſſentiam/& nō relationē vel perſonam vel attributum/ immo qđ plus eſt quidditas omnium creaturarū & cōplexiones neceſſarias ipſarum/imaginātur falſum: ſicut ſi imaginarenē q̄ maneret idem actus et non maneret: & q̄ deus influeret ad eundē actum & nō influeret. Sic igit̄ patet de viſione. ¶ De fruitione dico q̄ nō video contradictionem quin deus poſſet facere q̄ cōp̄hendēs aliquo actu beatifico poſſit facere compzehēdēz frui eſſentia nō fruēdo relatiōe vel p̄ſona/vel attributo aliquo & recte vni formiter: ſicut dictum eſt de viſione.

De viſione & fruitiōe vni⁹ p̄ſone ſine alia. 1. opinio. ¶ Sed de perſona & perſona eſt magis dubium & p̄imo quantum ad viſionē. Vtrum poſſit vna videri nō videndo aliam: p̄cipue de correlatiuis: quia de nō correlatiuis nō habetur dubium magnum: ſed de correlatiuis puta de patre & filio: dicit vnus q̄ pater videt ſe eternaliter p̄iuſq; filium: quia pater eſt p̄ior origine filio/& illo p̄iori habet eſſentiam & intellectum & p̄ſonalitatē ſuam/ergo in illo p̄iori poteſt intelligere ſeipſum/& videt/& eſt beatus/ in illo p̄iori autē non intelligit filium: q̄ filius nō eſt in illo p̄iori originis: quia tūc eſſet p̄ior origine & nō poſterior: & pater nō videt eū in illo p̄iori beatifice/quia viſio beatifica nō eſt niſi exiſtentis. ¶ Item ſecūdo ſic. Pater eſt a ſe/& ex ſe formaliter: nec aliquid recipit a filio vel ex filio: ergo vtvidetur poteſt intelligere eſſentiam ſuā nō expectando p̄ductionem filij & videre ſeipſum beatifice. ¶ Si dicatur q̄ non: quia obiectum beatitudinis eſt eſſentia diuina vt cōicata tribus/vel ſaltē communicata tribus/ita q̄ beatificare nō poteſt niſi in tribus ſuppoſitis exiſtēs. Contra nō modo requiritur ad beatitudinē obiectum q̄m potētia/ergo nō minus requiritur q̄ beatus ex ſe vel a ſe habeat obiectum beatitudinis in ſe formaliter cum omni ſua neceſſaria conditione ad beatificādum/ q̄m potētiā ipſam beatificalem: ſicut ergo pater nō expectat filium nec eius p̄ductionē in habēdo intellectum/ ita nec eſſentia in ipſo expectat filium vt poſſit beatificare/& ita nō neceſſario cōmunicata eſt tribus anteq̄m poſſit beatificare: & cē. ¶ Dicunt ergo iſti q̄ vna p̄ſona etiam relatiua poteſt videri: nō videndo aliam/& q̄ deus etiam hoc poſſet haberi in intellectu viatoꝝ p̄ro illo p̄iori ſigno originis. Et per conſequens de fruitione dicunt q̄ poſſibile eſt frui vna: non fruendo alia. Summatio p̄cedē. opi.

¶ Sed contra iſta arguo. Nō eñ reputo verū q̄ vna perſona poſſet videri diſtincte: nō intelligēdo aliud abſolutum/& nō relatiuum: quia relatiuum quidditatiue eſt ad alterum: ſed p̄ſona diuina nō eſt abſoluta ſed relatiua: & cē. ¶ Contra illud quod dicit patrem in diuinis intelligere ſeipſum nō intelligēdo vel videndo filiū falſum eſt ſimp̄r & abſolute: q̄ ipſum eſſe patrē nō eſt niſi referri ad filiū nō in telligēdo filiū: & cē. Q̄ vt q̄ filius i illo p̄iori originis nō eſt. Contra. Impoſſibile eſt neceſſe eſſe p̄o quo cūq; ſigno non eſſe/quia ſi aliquādo & p̄o aliquo ſigno nō eſt neceſſe eſſe: ſed poſſibile eſt accipiens de nō eſſe eſſe: ſ̄z filij dei eſt neceſſe eē & cē. Nō eñ ſequit nō eſt p̄i⁹ nā: & nō eſt. Si eſt p̄i⁹ origine eēt p̄ius eē/& poſteri⁹ nō eē: cū p̄ius & poſteri⁹ origine poſſint eſſe ſimul natura: ſequeretur q̄ idē ſimul natura eſſet & nō eſſet: quod eſſet cōtradictio. Similiter ſi p̄ius eſſe natura/argueret poſterius in illo p̄iori nō eſſe: ſequeretur q̄ idem ſimul duratione eſſet & non eſſet: quia p̄ius & poſterius natura ſe poſſunt compati in eodem inſtanti durationis. Mōs doctoris.

¶ Dico igitur q̄ vna p̄ſona diuina vi deri non poteſt ſine ſua correlatiua. ¶ Secūdo dico q̄ nec poſſibile eſt q̄ deus pater intelligat ſeipſum vel filium anteq̄m intelligat ſpiritū ſanctum: nō propter correlatiuū quia pater & filius ex ſuis relationibus cōſtitutis nō referunt̄ ad ſpiritum ſanctum: ſed p̄opter plenitudinē p̄fectionis in actu intelligēdi diuino: qui eternaliter eſt omnium intellectorum. Alias enim poſſet deo aduenire de nouo intellectio alicuius: & ſic poſſet mutari & nō eſſet deus. ¶ Tertio dico q̄ licet hoc poſſit deus tamē poteſt comp̄hēdēz virtute diuina videre patrem & filium/nō videndo ſpiritum ſanctum: quia nec ſunt correlatiue p̄ſone in ſuo eſſe p̄ſonali/nec oportet ponere q̄ p̄opter plenitudinē perfectionis actus creati/actus oīm attingat ſed de⁹ poteſt (crede) creare vel cauſare aliquē actum beatificū in intellectu: quo videbit beatifice patrē vel filium: non videndo ſpiritū ſanctū: licet impoſſibile ſit quacūq; virtute patrē videre diſtincte & pertecte nō videndo filium / ſicut abſolute eſt impoſſibile intelligere vnum correlatiuum/non intelligēdo aliud. Ideo dicitur. Philippe qui videt me videt & patrem. ¶ Quarto dico q̄ nō obſtāte hoc poſſibile eſt virtute diuina q̄ comp̄henſoꝝ etiam beatifice fruatur vna p̄ſona & non alia/puta patre & nō filio/patre & filio & non ſpiritu ſancto. Patet quia poſſibile eſt videre patrem & filiū non videndo ſpiritū ſanctum: ſed q̄ poſſit comp̄hēdēz frui patre & nō filio. Per aliam rationem oportet probare: hoc probo quia ſi aliquid ſequit̄ ad aliud per locum extrinſecum: nō oportet ſi voluntas vult antecedēs q̄ velit conſequēs: verbi gratia. Ad di-

gnitatem ꝛ dominium abbatis sequitur ꝙ locum extrinsecū esse monachum vel ordinatum/nō oportet ꝙ si aliquis velit abbatis dignitatē/ꝙ velit esse monachus:sed potest vnum velle nō volēdo aliud/sed si esse monachum sequeretur dignitatē ꝙ locus extrinsecum/sicut animal sequitur hominē:non posset voluntas sic velle primū nonvolendo secūdum/sed ad vnum relatiuum sequitur aliud per locū extrinsecum:vt patet ꝛ dictum est supra:ergo ꝛc. Dico igitur absolute loquendo ꝙ frui est perfrui vna persona non fruendo alia.

Quid de facto sit tā respectu cōprehēsoris q̄m i ꝓpria virtute.

¶ Vltimo restat videre quid est de facto in cōprehēsore:ꝛ quid est in virtute ꝓpria. ¶ Et primo dico quantū ad visionem/ꝙ in potestate intellectus creati nō est videre vnam ꝑsonam non videndo aliam: nec essentiam nō videndo personam/ꝛ sic de alijs: quia intellectus nec scīm se nec finem motionem volūtatis est liber in alia visione:sed visio illa beatifica causatur a deo in intellectu fin imperium ꝛ beneplacitum diuine voluntatis. ¶ Secundo dico ꝙ nec in potestate voluntatis create est frui vno ꝑdictorum nō fruendo alio/ꝓpter eandem rationē:posito ꝙ voluntas effectiue nō eliciat actum fruitionis beatifice/sicut dictum est de intellectu. Si autē ponatur ꝙ voluntas ipsum eliciat:tūc dico ꝙ non est in potestate volūtatis ordinate nō impedire ꝙ fruatur vna ꝑsona ꝛ nō alia vel alijs predictis. Si esset non frueretur omnibus iam esset inordinata:qz obligatio precepti de diuina dilectione maxime manet in patria/ꝛ ideo peccaret:sed omnibus illis qui sunt ad ipsum/ꝙ deus nō frueretur. Et dico ꝙ hoc non posset ex se manēs beata. ꝛ ꝙ consequens ordinata ꝓpter implicationē contradictionis:sed dico ꝙ sue libertati relicta. Si posset elicere aliquē actum nō beatificum circa deū immediate visum/posset frui vna persona ꝛ nō fruendo alia/vel essentia nō fruēdo ꝑsona:ꝛ sic de alijs predictis ex sua libertate sic patet de possibili. ¶ De facto dico ꝙ quilibet beatus vnica fruitione fruitur omnib⁹ predictis: ꝛ videt omnia predicta:vt patet. Et impossibile est manētibus actibus istis quin videant omnia ꝛ fruantur omnibus predictis. Impossibile est em̄ ꝛ ꝙplicat contradictionē ꝙ manente intellectione vel visione creata ꝛ limitata vel determinata. ꝛ per consequēs ad tale obiectum alicuius obiecti ipm̄ obiectum nō sic visum vel intellectum. ¶ Modo restat vltimo videndum de essentia ꝛ attributo quantū ad fruitionē in cōprehensore loquēdo de persona dei. Et dico de hac recta vniformitate per omnia sicut dictum est supra de visione. Sicut em̄ possibile est videre essentiam nō videndo attributum etiam beatifice/sic ꝛ frui essentia nō fruēdo attributo/ loquēdo de potētia dei:ꝛ sic de alijs dictis:quādo de visione dicebatur:loquēdo autem de potētia creature sicut dictum est etiam de visione/ꝛ de facto:sicut dictum est de visione.

Ad rōes dicētium essentiam non posse videri nō videndo ꝑsonam.

¶ Et sic ad tertium articulum est respondendum ad primum illorum qui dicebāt ꝙ nō potest videri essentia non videndo personam ꝛc. ¶ Secūdo dico ꝙ talis visio essentie nō videndo personam nō esset confusa sed distincta:quia nō esset alicuius vniuersalis cōmunis ad plura suppposita cōmunitate predicationis sed etiā alicuius singularissimi fin ꝓpriā rationē que est essentia diuina ex se hec ꝛ singularitas quedam. ¶ Ad secūdum dico ꝙ esset visio existētis in actu loquēdo tamen de existentia cōmunicabili licet singularissima. Non autem loquēdo de existētia incōmunicabili vel suppositali:licet enim essentia nō existat nisi in ꝑsonis habet tamē ꝓpriam existentiam cōmunicabilē distinctā a qualtibet existentia incōmunicabili ꝑsonarum:ꝛ ꝓpriorum ipsa. ¶ Ad tertium dico ꝙ nō est simile de efficere ꝛ determinare. Actus enim creandi qui est ipsum velle diuinum:nō potest non cōuenire cuilibet persone diuine:quia necessario cuilibet conuenit / nec deus super hoc habet aliquā causalitatē:vel potestatem super seipsum/ꝛ ideo nec essentia:nec persona terminare potest quin persona ꝛ quelibet persona creet necessario:quia etiam creatio necessario ꝑ supponit emanationē personalem:sicut dicetur in secūdo:sed aliud est de terminatione alicuius actꝰ quia esse actus ipse terminabilis potest esse imperfectus ꝛ nō adequat intellectibilitate omnia diuina in ratione obiecti:sicut adequat actus diuine intelligētie. Ideo dico ꝙ potest terminare ad aliqd in diuinis .dato ꝙ nō ad aliud:sed hoc esset impossibile si actus esset causate perfectionis sicut actus intelligēdi diuinus:vel si ponatur idē actus respectu omnium sicut modo de facto ponitur in beatis fin Augustinū decimoquinto de trinitate. Aliter dicitur ꝙ argumētum bene cōcludit ꝙ nulla virtute fieri potest quin actus terminetur ad omnia diuina in ratione cause finalis:sic est a tota trinitate quia sicut dicitur primo de trinitate. Opera trinitatis sunt induisa ad extra:sed nō sequit quin posit terminari ad aliquid in deo in ratiōe obiecti: dato ꝙ nō ad aliud : qz deus in ratione obiecti nullius est causa breuiter:tūc essi mere naturaliter ꝛ necessario causaret altquid: quod est impossibile et falsum:sicut dictum est supra. ¶ Ad quartus dico ꝙ persone vel relationes nō sunt distincte in essentia sicut partes in toto vel sicut intrinsece ꝛ quidditatiue cōtente in ea:ꝛ magis sicut suppposita in natura:vel sicut relationes in fundamēto:ꝛ ideo nō conuenit/sed possibile est absolute ꝙ distincte videat essentia:non autem relatio vel persona:vel attributum quodcunq;.

Augustꝰ

Ad rōes ꝓdictorū d fruitione.

¶ Ad primum eorūdem de fruitione dico ꝙ voluntas non plus abstrahit obiectum suum q̄m intellectus: loquendo de abstractione immaterialitatis:sed loquendo de abstractione que est velle vnum.non volēdo aliud: bene plus abstrahit q̄m intellectus:quia sicut dictū est:licet intellectus nū possit videre personam relatiuam non videndo correlatiuam:tñ potest volūtas frui vna ꝛ nō alia. Ad idem potest dici aliter ꝙ saltez possibile est ꝙ intellectus sic abstrahat obiectū ꝙ intelligat essentiam/nō intelligēdo personam:et sic de aliquibus suprādictis. ¶ Ad secundus dico ꝙ volūtas potest quietari fin voluntatē in fruitione solius essentie precise/ꝛ etiam in fruitione oīm diuinorum simul:nec fruitio omnium diuinorū est magis quietatiua q̄m solius essentie diuine. Sed dico ꝙ si iste due fruitiones sunt eiusdem rationis/ꝛ quecūq; due forme eiusdem rationis nō possunt simul inesse eidem fruenti si autē illud non est impossibile tūc ex hoc nō est impossibile eos simul esse/licet forte ex alio sit impossibile videlicet qz quelibet

replet capacitatem voluntatis: ꝓpter quod fiue sint eiusdem rationis siue non diceretur ꝙ non possunt stare simul quod tamē ad ꝓsens discutiendū relinquatur. ¶ Ad tertium dico ꝙ licet mens sit imago trinitatis tamē potest quietari in sola essentia diuina:quia omnia alia opposita ad ipsam non sciunt aliquid maius ꝛ perfectius:quare ꝛc.

Ad rōes aliorū dicētiū vnā ꝑsonā relatiuā ꝑ posse vidi q̄m sus correlatiua ꝛc.

¶ Ad primum aliorum probātiū ꝙ vna ꝑsona relatiua potest prius videri q̄m sua correlatiua. Dico ꝙ pater in q̄tum principium productiuū absolute accipiendum est prior origine: ꝛ in q̄tum prior est precise origine sibi nō competit ꝙ sit suppositum/vel ꝙ relatum:ꝛ secundum hoc precise nō simul habet intellectionem verbi cum seipso: licet aliunde habeat:sed quia pater non solum est prior origine:sed sic prior per modum suppositi relatiui constituti per relationem ad filium. Dico ꝙ simul necessario habet intellectionem sui ꝛ filij:ꝛ hec est causa precisa. Unde stant ista duo simul ꝙ pater in quantum prior origine absolute nec sit suppositus absolutum nec relatum:id est ex hoc non habeat ꝙ sit suppositum relatiuum : et tamen simul coexistat filio vel verbo / inquantum tale suppositum relatiuum ad ipsum ꝛ simul intelligat eum cum seipso. Aliter potest dici ꝙ prius ꝛ posteri⁹ origine sunt simul natura/siue quantum ad fundamenta cuiusmodi sunt pater ꝛ filius:siue quantum ad relationes prioritatis ꝛ posterioritatis:quia sunt oppositе relationes:ꝛ ideo necessario simul intelliguntur quantumcunq; vnum sit prius origine/ꝛ aliud posterius/et simul coexistunt/et hoc quidem vt a quo aliud:ꝛ hoc vt quod ab alio.licet enim filius nō sit in illo prioti origīis sub hoc sensu : quia sic prior origine tamen in suo posteriori origīis est cum illo prioti:ꝛ non potest dici absolute non esse:quia si cut pater in suo prioti est a quo alio:ita ꝛ simul necessario filius in suo posteriori est qui ab alio/quia prius origine non est nisi a quo alius/ꝛ posteri⁹ nō est nisi qui ab alio. Impossibile est autem ꝙ intelligatur vel videatur qui ab alio secundum ꝙ huiusmodi nisi videatur alius prō quocunq; signo visō: ꝛ econuerso ꝙ videatur ꝛ intelligatur a quo alius nisi alius:quare ꝛc. ¶ Ad secundum dico ꝙ pater a se ꝛ ex se formaliter est beatus/et a se et ex se habet obiectuꝫ beatificū formaliter et perfecte. Sed dico ꝙ simul cum ipso filius est beatus ex se forma liter:tamē originaliter a patre:ideo non habet hoc aliam difficultatem ab alio argumento. Instantia que fit ibi contra quandam solutionem non est contra me:quare ꝛc. Sic ad questionem.

Ad rōes principales q̄stionis.

¶ Ad primum principale dico ꝙ virtutes sunt ꝓpter se amande/si ly ꝓpter dicat circunstantiam cause formalis:quia ex se formaliter sunt bone:sed non ꝓpter se amande si ly ꝓpter dicat circunstantiam cause finalis:et ideo nō sunt primum obiectum:nec per se fruitionis ordinate. ¶ Ad secundum dico ꝙ capacitas anime cum sit finita potest repleri ꝛ satiari formaliter aliquo finito:quia nulla forma eius potest esse actu ī finita:ꝛ inherens sibi:sed dico ꝙ abiectiue non potest satiari nisi in obiecto finito:sicut dictum est supra : ita ꝙ nichil per modum obiecti potest perfecte satiare ipsam vel replere/nisi infinitum:tamen aliquid finitum potest ipsam satiare ꝛ implere per modum forme. ¶ Ad tertium dico ꝙ non quecūq; forma satiat appetitum materie:imo dico ꝙ nulla breuiter. Cum enim appetitus materie non possit satiari per aliquid nisi sic per informans ipsam. Et impossibile est eandem formam aliquam continere omnes alias : sic eminenter vel perfectionaliter ꝙ hoc sufficiat ad satiandum appetitum eius: sequitur ꝙ nulla forma satiat appetitum eius. Et ideo falsum accipiebatur. Ad probationem dico ꝙ non quiescit violenter sub aliqua forma : qz non inclinatur determinate ꝛ precise ad oppositam formam:sicut dicimus ꝙ graue ad vbi deorsum/et leue ad sursum:sed naturaliter ad omnes formam inclinatur ꝛ ideo naturaliter quiescit sub qualibet ꝛ nulla potest sibi inesse violenter:quare ꝛc.

¶ Distinctionis Prime.
Questio Secunda.

¶ Secundo quero de frui ꝓtum ad conceptum. An sit actus / seu operatio potentie fruitiue:vel passio eius.

¶ Et arguo ꝙ sit passio volūtatis:quia fructus est vltimus quod expectatur de arboze sed delectatio est vltimū quod habetur de obiecto fruibili/sicut patet:ergo delectatio est fruitio : sed delectatio est passio secundum Aristotelem quarto ethicorum : ergo et cetera. 4.ethi.

Ad Galathas.5.

¶ Item ad Galathas quinto. Fructus spiritus est gaudium:sed gaudium est passio sicut et tristicia:ergo fruitio est passio:quare et cetera. ¶ Item desiderium est absentis ꝛ delectatio presentis/fruitio maxime est presentis:quare ꝛc.

¶ Contra voluntas actu elicito amat deū et operatione sua/aut igitur ꝓpter aliud:et sic vtitur ꝛ est peruersa / aut ꝓpter seipm̄:ꝛ sic est fruitio ergo fruitio est actus:ꝛ operatio voluntatis:quare ꝛc.

¶ In ista questiõe sic ꝓcedā.

¶ Primo ponam descriptiones frui et ostendam cuius potentie sit actus. ¶ Secundo inquirā vtrū fruitio/suppositio ꝙ sit actꝰ ꝛ operatio sit idem essentialiter qđ delectatio. ¶ Tertio inquirā vtrum anima fruatur.

Descriptiões de ly frui secundum Augustꝰ

¶ Quantum ad primum potest dari vna descriptio frui. Primo de doctrina christiana. Qꝺ frui est amando inherere alicui ꝓpter se. Et ista descriptio videret dicere ꝙ frui sit actꝰ voluntatis perfectus:quo aliquid ꝓpter seipsum amatur. ¶ Alia est descriptio Augustini quarto de trinitate nono ꝙ frui cognitionis in quibus voluntas ꝓpter se delectata conquiescit. Et ista videtur innuere ꝙ frui capiat in se aggregando duplicem naturam : puta actum ipsum fruentis : qui est actus voluntatis:et delectationem consequentem talem actum quasi passionem. 2ª. descriptio.

Tertia.

¶ Alia descriptio ponitur de frui perfecte respectu dei que est Augustini primo de trinitate quarto.ꝙ plenum gaudium est frui trinitate. Et ista

videtur dicere q frui solum dicat passionem vel delectationem que est gaudium. ¶ Alia descriptio ponitur vndecimo de ciuitate capitulo vigesimoquinto. Ea re frui dicimur qua nos non ad aliud referenda per seipsam delectat. ¶ Quid autem significet vocabulum frui proprie ante actum vel passionem vel vtrunq; difficile est probare. Tamen ex proprietate constructionis grammaticalis potest hoc declarari. Jstud enim verbum frui construitur cum ablatiuo significante obiectum ex vi transitionis. Talis autē constructio debeť verbis significantibus actum. Vnde cōgrue ꝛ recte dicit fruor deo vel aliquo alio. Et Augustin⁹ dicit frui mur ea re de qua capimus voluptatē ꝛ fruimur cognitis ꝛc. Talis autē constructio non debetur verbis significātibus passiones. Non eñ dicimus delector deo sicut fruor deo. Jdeo dico q frui significat actum potētie fruitiue: non autem passionem. Sed de significato vocabuli nō est cōtendendum ēm Augustinū primo retractationū. c. ix. vbi dicit q cum res congruat nō est vis facienda in nominibus. ¶ Dico igitur vlterius non ꝓtendendo q frui est actus ꝛ operatio potētie fruitiue. Et si alique auctoritates vel descriptiōes videtur dicere q dicat passionē vt passio distinguitur ab operatione: vel etiam vtrūq; dico q intelligēde sunt per cōmitātiam/quia talē actum fruitiuum cōcomitatur delectatio que nō est operatio sed superueniēs passio sicut pulchritudo supueniť iuuentuti. ¶ Scōdo dico ꝯtum ad primū articulum q frui est actus voluntatis: ꝛ nō ipsius intellectus. Primo quia nobilissime potētie est nobilissimus actus circa obiectū nobilissimū: sed voluntas est huiusmodi. Ratio ad hec: quia eiusdē potētie est fruitio ꝛ intētio: sed intētio est voluntatis/ꝫ ꝛc. ¶ Secundo sic. Frui est actus nobilissimus ad quē immediate sequitur delectatio: qz ēm Augustinū primo de doctrina christiana. Summa merces est vt deo fruamur. Sz nobilissimus actus ad quē sequiť delectatio est actus voluntatis. Patet per Hugonē supra primum de angelica hierarchia vbi dicit q amor seu delectatio preeminet scientie/quia intrat amor vbi scientia foris stat. Et nō solum hoc est in via: sed etiā in patria. Vnde ꝛ ab amore dicitur seraphin ordo superior/nō cherubin: cui attribuitur scientia/nec potest exponi sic q aliquid diligatur qđ non cognoscitur sed intētio etiam est q dilectio intrat ꝛ scientia foris stat/quia actus voluntatis ex parte ipsius actꝰ perfectius ꝛ intimius attinget idem obiectū qđ attinget actus intellectus/ꝫ ꝛc. ¶ Jterum quia vltimate ꝛ terminatiue inter actus ipse actus volūtatis obiectum/ꝛ ipse intellectus ad hoc attingit: vt voluntas tandē attingat: quare ꝛc. Dico ꝫ q frui est actus voluntatis sicut videre vel visio est actus intellectus. ¶ Tertio declaro qualis actus vel q̄s actus. Et dico q sicut in ītelleciu suo modo est duplex actus quo assentitur alicui vero ꝓplexo. vnus quo assentitur vero complexo propter se ꝛ euidentiam propriam eius/sicut assentitur principio. Alter vero quo assentitur alicui vero nō propter se ꝛ propriam euidētiam primo: sed propter principia ꝛ propter aliud. Jta in voluntate sunt duo actus amādi vel volendi bonum. Vnus est quo voluntas vult bonū vel aliquid propter seipsum quasi finem vltimum/non referēdo in aliud: nec propter aliud.

Alius quo vult bonum propter aliud / nō propter seipm: sistēdo vltimate in ipso: sed referēdo ī aliud vt in finem. Primus est actus fruendi ipsum frui. Secūdus est ipsum vti: vel actus vtendi: sicut dicetur infra. ¶ Et dico q actus fruēdi beatificus est actus amandi deum ꝓpter seipsum: ꝛ est actus amicitie quo quis vult deum: ꝛ diligit ipsum propter seipsum/ꝛ vult sibi perfectionem quam habet in esse. Non est autem actus concupiscentie sicut dicūt aliqui: ꝛ falsc. Qui dicunt q obiectum fruitionis immediatū non est deus ipse: sed aliquis actus vel perfectio fruentis quod est falsum/sicut in quarto poterit apparere/ꝛ sicut etiam probatum est supra q obiectum fruitionis ordinate non est nisi deus. Similitudo autem predicta inter duplicem actum volūtatis ꝛ intellectus potest declarari ex Aristotele sexto ethicorum vbi dicit q id quod est in mēte affirmatio ꝛ negatio: dicitur ī appetitu prosecutio vel fuga. ¶ Et ideo sicut in mēte est duplex affirmatio vna qua affirmatur aliquod propter se et aliquid propter aliud. Jta est duplex prosecutiv' volitio in mēte: vt dictum est supra. sed inter istos actus ex parte ītellectus/ꝛ alios duos ex parte voluntatis est differētia duplex. Prima quia semper illi duo actus habēt distincta obiecta cōplexa ꝓncipium ꝛ conclusionem: quia ex re/ꝛ euidētia alia ꝛ alia in ipsis obiectis variantur. non sic autē in actibus voluntatis: sed idem potest esse obiectū vtriuſq; actus: ꝛ hoc ex libertate voluntatis sic vel sic obiectum acceptantis sicut dictum est in questione p̄cedente. Vnde volūtas potest vti licet sibi vel frui ꝛ econuerso. Secunda differentia est quam ponit doctor iste scotus q illi duo assensus sufficiēter diuidunt assensum ex parte intellecti ita q intellectꝰ non assentit alicui vero: nisi vel propter se sicut ꝓncipio: vel propter aliud sicut conclusioni: nec inter istos assensus est aliquod medium vel aliquis assensus neuter: qz secundum ipsum nō est aliqua euidētia media a qua posset accipi veritas aliqua: q̄ nec esset veritas principij nec cōclusionis. Sed ꝓter istos duos assensus voluntatis medium (vt dicit) quia potest presentari voluntati aliquod bonū absolute apprehensum sub ratione boni/ non sub ratiōe boni ꝓpter se ꝛ finalis: vel boni propter aliud ꝛ ad finem. Voluntas autem potest habere aliquē actum circa bonum sic apprehensum absolute: non volendo ipsum propter se/nec volendo ipsum propter aliud: sed/stando sic ꝛ potest etiam suspendere actum intellectus ne inquirat vtrum sit bonū propter se/vel propter aliud: ꝛ hoc bonus prouenit ex sua libertate.

¶ Sed hic sunt aliqua dubia vt videtur. Primo q sit possibilis aliquis actus medius voluntatis inter frui et vti qui sit neuter: hoc enim videtur falsum: quia frui ꝛ vti immediate videntur distinguere per contradictionem omnem actum voluntatis/ quia frui est velle aliquid nullo modo referendo: vti vero est velle referendo: ergo et cetera. ¶ Preterea sicut voluntati potest presentari bonum non dictando q propter se vel propter aliud: ita intellectui potest presentari verum absolute/non cognoscēdo propter se vel ꝓpter aliud: ergo saltē intellectꝰ ex imperio ꝛ motione voluntatis/sicut poterat assentire illi vero absolute ostēso assensu medio vel neutro/sicut voluntas illi bono. Et patet in exemplo q frequēter intellectus assentit alicui conclusioni anteq̄ habeat medium: ꝛ tūc nō assentit ei vt ꝓncipio patet/nec vt conclusioni: quia non deduxit.

¶ Preterea volūtas volēdo illud bonum absolute oltēsum nec vult ipsum referēdo ꝛ sic vtitur vel non referēdo ꝛ sic fruitur: ꝛ prestituit sibi ipsum p fine. Et similiter posset argui de actu illo suspēdi intellectum ab inquisitione quod est fruitio: vel vsus. ¶ Item Augustin⁹ in litera facit tale argumētum: deus diligit nos/ꝛ nō fruitur nobis: ꝯ vtitur. Sed istud argumētum nō valeret si esset actus voluntatis: qui nec esset vti nec frui/sed neuter: sz esset in eo fallacia consequētis. Videtur tū probabiliter alicui q talis actus medij sit possibilis: quādo scilicet voluntas vult aliquid absolute/nunq̄ sistēdo in eo tanq̄ in fine: nec etiā referēdo in finem sed nichil cogitādo de fine. Jta q ad frui nō sufficit nō referre ī finē sz requrit velle sicut finē: ꝛ ꝓpter seipm positiue. Quicqd sit de hoc certū est q fruitio ē actꝰ pfectus volūtatꝫ circa finē q̄ocūq; sit finis: quo volūtas aliquid vult propter seipsum: nō referēdo ad aliud. Actum autem perfectum sequitur delectatio sicut dicitur quarto ethicorum. Et ideo dico q fruitionē consequitur vel cōcomitatur delectatio Hec de primo articulo.

¶ Secundus articulus est videre vtrū fruitio vel dilectio fruitiua ꝛ delectatio sint idē realiter ꝛ essentialiť. ¶ Et dicūt aliqui q sic. Tum qz in eadem potentia/ ꝛ respectu eiusdem obiecti vt ptz. Tum quia sequūtur ad eandem intellectionem obiecti/sicut ad causam Tum qz opposita ipōrum: scz odiū ꝛ tristicia sunt idem realiter. Unde odium est quedā tristicia. Tū quia ambo habēt eundem effectum scilicet quietationem in obiecto. ergo ꝛc. ¶ Dicūt tamen isti q dilectio ꝛ delectatio differunt ratione / sicut via a Thebis ad Athenas/ꝛ ecōuerso: qz idem actꝰ potest a potētia ī obiectum dicť dilectio: sed prout est ab obiecto in potētia dicitur delectatio. Unde dicimus q obiectum delectat: sed potētia diligit.

¶ Sed dico q dilectio vel fruitio ꝛ delectatio sunt essentialiter distincta: ꝛ differunt realiter. Tum qz opposita ipōrum differunt essentialiter: scilicet odium ꝛ tristia: qz in beatis est odium pcōrum/ ꝛ nō est in eis tristicia. Tum qz odium qđ est nobile quoddam ipsius volūtatis est quid voluntarium / quia in deo voluntas cōplacet actu reflexo. Placet esti alicui odire aliū sed in tristicia nō potest quis sibi placere/quia ipa est inuoluntaria: quia tristicia pena est de his q̄ nobis nolētibus accidunt. Tum quia dilectio inuenitur valde intēsa in demonibus: qui seipsos diligūt valde intēse: ꝛ tamen nulla delectatio est in eis: vel saltem est ibi valde remissa. Tum quia aliquis pōt nolle aliquod obiectū futurū ꝛ non tristatur/ ꝛ durante illo nolle potest supuenire obiectum nolitū ꝛ causare tristiciam: nulla mutatione facta scōm nolle/ergo ꝛc. ¶ Dico ꝫ q differūt realiter ꝛ essentialiter. Et dico q quandoq; se habēt dilectio ꝛ delectatio: sicut actus elicitus effectiue a voluntate cuiusmodi est delectatio ꝛ passio recepta ab obiecto/ vel etiam a potētia/non curo modo discutere hoc. Quandoq; autem se habēt sicut actus voluntatis/ qui est velle/ꝛ passio/q̄ nō est operatio vel velle/sic tamen q vtrūq; causatur a deo per suā voluntatē effectiue scōm quēdam: sicut est in dilectione ꝛ fruitione beata/ꝛ delectatione consequente secundum aliquos: saltem illos qui ponunt q actus fruitiōis beatifice causetur in voluntate. ¶ Qz igitur dicūt aliꝰ q differūt ratione sicut via ab Thebis ad athenas ꝛc. Dico q si per viam intelligant spacium intermediū falsum est: sed si per viam intelligant motum ipsum: tunc planum est q non solum differunt ratione sed re. Alius est enim realiter motus qui fit ab Athenis ad Thebas. Et alius qui fit ab Thebis ad Athenas. Sic dico q alius est actus qui fit a potentia in obiectum: qui est dilectio.
Alia est passio que fit ab obiecto in potentia: sicut in primo/ꝛ dato q vtrunq; sit a deo vel ab obiecto eo modo quo dictum est supra: non oportet q sint idem: nec exemplum est ad propositum.

¶ Ad primum aliorum dico q licet sint ab eodem in eadem potentia: non tamē eodem modo ꝛ ordine sicut dictū est. Preterea etiam non semper sunt ab eodem in eadem potētia: sed vnum aliquando est ab ipsa potentia: sicut dilectio/ꝛ aliud ab obiecto sicut delectatio secundū aliquos: non curo modo. Unde ista ꝓpositio simpliciter est falsa q actus qui sunt eiusdem potentie/ꝛ respectu eiusdem obiecti sunt idem actus vel eiusdem rationis. ¶ Ad secundum dico q accipit falsum. Nam odium ꝛ tristicia non sunt idem: sicut probatum est. ¶ Ad tertium dico q accipit falsum q intellectio sit causa vtriuſq;: ita q aliquo actu elicito causet aliquod istorum: sed causantur a potentia vel ab obiecto vel vtrunq; a deo sicut dictum est/nec oportet etiā q dato q habeāt eandem causam: q sint idem/nec eiusdem rationis precipue si causa est equiuoca/ sicut in proposito.
¶ Ad quartum dico q siue habeant eundem effectum siue nō/non oportet ex hoc q sint idem. Preterea per illam quietationem non intelligo nisi dilectionem talem: vel delectationem vel negationē tendentie in obiectum vt absens: ꝛ per modum desiderij/et ista negatio nō est aliquis per se effectus sicut patet: quare ꝛc.

¶ Tertius articulus est videre que sunt illa quibus cōuenit frui. Et dico de hoc q cum frui sit velle ꝛ amare aliquid propter se: appreciando illud tā ꝯ finē/ꝛ ſtando ꝛ quiescendo in eo/ q breuiter omnis creatura intellectualis/ꝛ volitiua potest frui: siue deꝰ qui fruitur seipso siue beatus/siue viator iustus: siue peccator siue spiritus damnatus. Differēter tamen sicut differenter quietantur ista in obiectis quibus fruuntur. Nam ipse deus seipso fruitur perfectissime/ꝛ quietatur in seipso per seipsum primo ꝛ immobiliter: sicut terra in centro suo mōdo. Deus enim centrum est spirituum: in quo quietātur in deo per se/ꝛ immobiliter/quia per aliquid sibi intrinsecum/ꝛ inseparabiliter/non tamen primo/sicut partes terre adherentes quietantur in cētro: sed iusti viatores quietantur in deo summo bono/et obiecto fruibili per se: quia per aliquid sibi intrinsecum / non tamen primo nec immobiliter/ sed mobiliter / sicut lapides super terram quietantur in centro. Peccatores autem et damnati: quia in ordinate fruuntur nullo modo quietantur per se; nec primo nec immobiliter / sed

Quarta. Significatio ꝺ ly frui. Auguſt. Hugo. Frui qualis actus volūtatꝫ dicatur. Duplex actus voluntatis. 6. ethic. Nota. 4. ethic. Fruitio ꝛ delectatō ant sint idē realr ꝛ essentialit. 1. opi. opi. doct. resolutio Ad rōes prime p̄cdē. opi. Frui quibus cōuenit.

quietãtur in aliquo bono creato: puta fruẽdo seipsis ⁊ amãdo se vsq; ad contẽptum dei/tamẽ viatores peccatores mobiliter: ⁊ illi damnati immobiliter. ⁊ per cõsequẽs simpliciter nõ quietantur: sed ꝓ accidẽs quod est ex se nõ est sufficiẽter quietatiuũ sed tãtum ex actu ⁊ volũtate sic accipiẽtis obiectũ creatum: inordinate fruendo tali obiecto/ sicut existẽs in naui qui mouetur nullo modo per se quietatur in cẽtro/nec primo nec immobiliter: immo magis mouetur quãtumcũq; per accidẽs quiesceat: respectu alicuius partis in qua vult iacere vel gradum figere. ¶ Ex predictis apparet ꝙ appetitus sensitiuus ⁊ multominus appetitus naturalis frui nõ potest proprie accipiendo: quia licet appetitus sensitiuus possit aliquid appetere: nõ referendo in aliud negatiue/nõ tamẽ priuatiue vel cõtrarie: appreciãdo obiectum vt summũ in quo velit quiescere: ⁊ multominus appetitus naturalis. Vnde dico ꝙ nichil proprie fruitur/nisi habẽs volũtatem qui est appetitus intellectiuus. Et oĩs habens intellectũ et volũtatẽ frui põt aliqua fruitione ordinata: vel inordinata. Sic ad questionem.

Correlarium.

Ad argumẽta pñcipalia q̃stionis.

¶ Ad primum principale cum probatur ꝙ fruitio est passio non autem operatio/ dico ꝙ fructus est vltimũ qđ expectatur de arbore nõ tanq; actus vel passio: sed tanq; obiectum attigẽdum per actũ/ad quẽ sequit delectatio: sicut pomum dicit fructus quia est vltimũ expectatum de arbore attingẽdum obiectiue/ per actũ gustus/ ad quẽ sequitur delectatio. Tunc dico ꝙ nec dilectio nec delectatio possunt dici fructus: ꝫ solũ obiectũ circa quod versatur/ ⁊ ita nichil sequit. Dices ꝙ imo ꝙ viatores expectãt duo de obiecto/vnum est actus ipse vel operatio circa obiectum beatificũ/ ⁊ hoc est primum. Aliud est delectatio ⁊ hec est secũdũ ⁊ vltimũ/ ergo delectatio est fruct⁹ ⁊ fruitio ipsa/vt videtur. Dico ꝙ ista proprie loquẽdo non expectãtur sicut fructus: sed sicut actus ⁊ passio seqũs circa fructum ipm/quod est obiectũ sicut recte actus gustãdi vel delectandi expectãtur famelico circa pomũ gustãdum. Preterea dato ꝙ delectatio posset dici aliquo modo fructus: nõ tamẽ deberet dici fruitio: imo magis deberet negari fruitio. Fructus em ⁊ fruitio nõ sunt idem immo distinguũtur: sicut actus ⁊ obiectũ/nisi velimus extendere nomẽ fructus. ¶ Ad secũdum dico ꝙ auctoritas est ad oppositũ. Cum em auctoritas nominet passiones vt gaudiũ. Ex hoc sequitur ꝙ passio puta delectatio vel gaudium nõ est ipsa fruitio: qr obiectum fruitionis est fructus. passio autẽ nõ est obiectum suiipsius. Cũ ergo dicit apostolus ꝙ gaudium vel delectatio est fructus nõ accipit ibi proprie fructum cõparando passionẽ ad fruitionẽ eiusdem obiecti extrinseci: cuius ipsa passione sed magis accipit ibi ꝙ passio est fructus respectu alicuius actus/qui potest habere istam passionem pro obiecto: ⁊ ita etiã posset habere aliquis actus fruitionẽ ipsam pro obiecto/ ⁊ ita esset ipsa fruitio / fructus quidem/quia delectatione posset quis frui: vel saltem velle ipsum amore cõcupiscẽtie/sicut etiã appetitus sensitiuus appetit gustare ⁊ delectari/ideo nõ valet. Preterea ita dicitur ibi ꝙ fructus est caritas pax pacientia ⁊c. ¶ Ad illud quod adducitur non oportet ꝙ si delectatio est respectu presentis/ ⁊ etiam fruitio/ ꝙ delectatio sit fruitio: sed est fallacia consequentis. Sic enim probaretur ꝙ visio est delectatio: quia vtraq; est presentis.

¶ Distinctionis Prime.
Questio Tertia.

¶ Tertio q̃ro de fruitione actum admodum. Utrum scilicet apprehẽso fine vltimo ꝙ intellectum necessariũ sit volũtatẽ frui: supposito ꝙ volũtas sit principium effectiuum liberum cuiuslibet fruitionis

August.

¶ Arguitur ꝙ sic. Augustinus. xiij. de trinitate. ca. iij. iiij. ⁊. v. dicit ꝙ omnes homines volunt esse beati: ⁊ non possunt non velle beatitudinem: sed beatitudo est vltimus finis: ergo ⁊c.

Auicẽna

¶ Secundo sic. Auicenna octauo metaphisice dicit ꝙ delectatio est connunctio conuenientis cum conuenienti: sed finis est conueniens volunta ti: ergo fine presentato per intellectum habetur delectatio/ ⁊ ꝙ consequẽs fruitio vel volitio.

4. phisi.

¶ Tertio sic. Finis mouet metaphisice voluntatem, sicut efficiens proprie: sed agens approximatum passo necessario agit ergo ⁊c.

¶ Quarto sic. Omne ens mobile presupponit aliquod immobile quarto phisicorum: ergo omnes volitiones mutabiles ⁊ contingẽtes presupponunt vnam necessariam immobilem: hoc non videtur nisi volitio finis: ꝫ ⁊c.

¶ Contra Necessitas nõ stat cum libertate: sed voluntas vult libere finẽ non igitur necessario: ergo potest ipsum non velle.

3. de aĩa.

¶ Confirmatur hoc: quia intellectio vel visio vlti mi finis: siue in vniuersali siue ĩ particulari est speculatiua/sicut patuit supra: sed ad itellectionẽ speculatiuam non sequitur necessario volitio. Patet tertio de anima.

¶ In ista questiõe sic ꝓceda.

¶ Primo distinguam de apprehensione finis. Et distinguam questionẽ in articulos. ¶ Secũdo ponam opiniones ẽm articulos questiõis. ¶ Tertio ponam quid michi videt de questione. ¶ Et quarto soluam rationes.

Apphensio finis vltimi mltiplex.

¶ Circa primum dico ꝙ apprehẽsio finis vltimi potest ĩ intelligi vel finis in vniuersali ⁊ in cõmuni: vel finis in particulari vt dei. Apprehensio etiam finis in particulari potest intelligi duplex vna clara et aperta/sicut visio diuine essentie: quam habent sancti in patria/ ⁊ alia obscura ⁊ enigmatica/sicut viatores intelligunt ⁊ apprehendunt deum.

Volũtas an velit necessario finem apphẽsũ ĩ vlvt bonũ in cõi.

¶ Secũdum hoc potest distingui questio in tres articulos Primus est. An volũtas velit necessario finẽ apprehẽsum in vniuersali: vt bonum in cõmuni. Secundus est. An voluntas necessario velit ⁊ immutabiliter finem apprehẽsum ⁊ visum clare ⁊ in particulari. Tertius est. An voluntas necessario velit finem vltimum apprehensum in particulari obscure tñ ⁊ enigmatice. Hec de primo articulo.

1. opinio.

¶ Quantũ ad secũdum articulum circa primum membrum questionis est vna opinio ꝙ fine vltimo apprehenso in vniuersali: vo

luntas non põt nõ velle ipsum: sed necessario stãte tali apprehẽsione vult ipm. Tum quia intellectus necessario assentit primo principio: vt vero. ergo voluntas fini vltimo: quia simile est de fine ⁊ principio ex secũdo physicorum. Tum qr participatio ne vltimi finis vult volũtas oĩa que vult/ ꝫ ipsum vult necessario. Tũ qr in vltimo fine non est aliqua ratio mali: nec defectus boni: ergo ipm non potest nolle ⁊ nõ velle similiter. Tum qr si nõ vellet ipm/ necessario hoc videt pter eius libertatẽ: qr necessitas ⁊ libertas videnr repugnare: sed necessitas ꝙcũq; ⁊ libertas nõ repugnant: etiã ẽm alios: qr ipse ponũt ꝙ pater ⁊ filius necessario producũt spiritũ sanctũ/ ⁊ tñ libere. Similiter deus vult libere seipsum: ⁊ tñ necessario solũ: ergo necessitas naturalis tollit: nõ autẽ necessitas immutabilitatis: ergo ⁊c.

¶ Additur vna ratio: qr volũtas diuina volitione simplicis cõplacẽtie necessario vult oĩa alia a se bona: ꝫ multofortius volũtas creata necessario vult ipsum: alioquin esset liberior ꝙ diuina volũtas: qr libertate a coactione: ⁊ libertate contradictionis. Voluntas diuina solũ primo modo respectu sui ⁊ creaturarũ/quãtum ad simplicẽ cõplacẽtiã. Sed dicetur ꝙ nõ sit liberior: quia diuina libertas cũ sit vna maior est in infinitũ: ⁊ prepõderat pluribus libertatibus creature includẽs oẽs eminẽter. Unde nec vult liberius creaturã ꝙ seipsam: quare ⁊c.

2. opinio priori aduersa.

¶ Alia est opinio contraria que dicit ꝙ fine apprehẽso in vniuersali volũtas nõ necessario vult ipm; sed põt absolute ipm nõ velle/ ⁊ nullũ actũ elicere: Tum qr

August.

ẽm Augustinũ primo retractationũ nono: ⁊. xxij. ca. nichil est tam in potestate voluntatis/ ꝙ ipa voluntas: ⁊ accipit voluntatẽ pro actu suo: cũ ergo in potestate voluntatis sit actus intellectus circa finẽ/quia potest auertere intellectũ a cõsideratione finis/ ⁊ per cõsequẽs mediante actu auersiuo intellectus possit/multomagis poterit immediate non velle finẽ: ita ꝙ immediate habebit in sua potestate suum actũ elicere: vel nõ dato ꝙ finis sit apprehẽsus. ¶ Et nota hic ꝙ primo retractationum habetur/ ꝙ nichil tam est in potestate volũtatis: qđ id quod volũtate adest: vel ꝙ ipsa volũtas est/ ⁊ illud est actus eius primo: quia nichil aliud volũtate vel volũtarie adest nisi mediante actu volũtatis. Sed primo de libero arbitrio dicit Augustinus de volũtate: accipiendo pro actu volũtatis. Quid quid tam in potestate voluntatis est: ex quo etiam patet ꝙ primo retractationũ idem intellexit. Item tertio de libero arbitrio dicit satis cito post principium. Voluntas igitur nostra: nec esset voluntas nisi esset in nostra potestate: potro quia est ĩ potestate libera nobis est. Nõ em est nobis liberum qđ in potestate nõ habemus/ ⁊ anteq; per colũtatem optime veritas clamat: neminẽ aliud posse sentire esse ĩ potestate nostra/nisi quod cum volum⁹ facim⁹. Qua propter michi tam ĩ potestate nostra est ꝙ ipsa voluntas. Tum quia agẽs de necessitate remouet omne impedimẽtum si potest: patet sed voluntas non remouet de necessitate omne impedimentũ ad volitionẽ finis: quia nõ de necessitate semper tenet intellectum consideratione finis vt patet. Tum quia voluntas non necessario tenet finem sibi presentatum: vel presentem intellectum. ergo non necessario quiescit in ipsa: consequentia patet inducendo

Augustꝫ.

Jdem.

ꝫ pdictã opinionẽ

in omnibus que necessario quiescũt in aliquo: quia necessario tenet illud sibi presens si potest. Tum qr voluntas nõ semp vult vltimum finem toto conatu suo: ⁊ secundum vltimum potentie: ergo non necessario vult ipsum. Tum quia potentia libera per participationem vt visus vel appetitus sensitiuus secundum quod eis imperat voluntas non magis necessario tendit in vnum obiectum ꝙ in aliud: ergo nec potentia libera per essentiam: cuius modi est voluntas. Tum quia vnius limitate ⁊ finite potẽtie non est nisi vnus modus agendi / puta naturalis seu necessarius et liber: sed voluntas est vna potentia: et vult aliqua libere et libertate contradictionis: ergo simpliciter omnia. et nichil voluit necessario. ¶ Dicunt ergo ꝙ sicut circa quoddam bonum particulare presentatum et apprehensum obscure voluntas potest elicere actum suũ vel non elicere: ⁊ potest omnem actum circa ipsum: ita et circa finem in vniuersali apprehensum: et hoc ex sua ingenita libertate. Et si voluntas necessario vellet finem necessario teneret intellectum in consideratione quantum posset/ ⁊ fantasma in presentatione: ⁊ omnia posteriora ad istum appetitum finis essent necessaria: quod est falsum.

Volũtas an necessario velit finem apprehẽsum visũ clarũ ⁊c.

1. opinio.

¶ De secũdo membro est vna opinio ꝙ voluntas necessario vult vltimum finem apprehensum in particulari ⁊ clare/sicut apprehẽdunt sancti deum in patria voluntate tamen eleuata per habitum glorie: quia alias non posset secundum eos. Hoc probant. Tum quia nulla ratio mali inuenitur in vltimo fine sic visũ/ et omnis ratio boni: et ita voluntas non habet causam auertendi se nolendo vel etiam non volendo. Omnis autem voluntas habet suam volitionem secundum Anselmum. Tum quia non obstat libertas voluntatis sicut quia prius. Tum quia voluntas stante visione dei in intellectu posset peccare: si posset non velle ⁊ sic esse misera: Tum quia non esset aliunde assignare causam certitudinis de beatitudine: ex quo voluntas posset non frui. Tum quia voluntas creata est vniuoce voluntas: cum' increata' secundum aduersarios: ergo vult aliquid necessario sicut illa: hoc non videtur deus clare visus ⁊c. quare ⁊ cetera. ¶ Dicunt etiam plus ꝙ deus non posset oppositum scilicet ꝙ stante visione volũtas nõ frueretur.

3 pdicta opinione

¶ Ad hec predicta arguit: qr alias voluntas creata esset libera respectu obiecti diuini ꝫ diuina: qr pluribus modis scilicet libertate contingentie / et libertate a coactione. ¶ Secundo quia diuina voluntas vult necessario bona possibilia: et illa sunt necessario bona in esse possibili/ ⁊ non sunt bona nisi quia volita. ¶ Tertio quia tunc voluntas pro illo instanti visionis posset odire / quia potentia indifferens ad actus oppositos/ quando non est sub uno potest esse sub alio quanto: quia si volũtas pro illo potest non velle deum: potest tamen velle visionem dei/ sed non nisi volendo deum: quia nõ fruendo tunc peccaret. ergo vtendo ⁊ referendo deum: ergo vult deum. ¶ Quarto quia pro illo tunc obiectum actiuum presens passiuo dispposito non impedito et eo modo quo natum est hoc agere: et hoc pati: ergo necessario sequitur actio vel fruitio.

Alia opinio priori cōtraria.

¶ Alia est opinio tota opposita isti q̄ voluntas potest nō velle absolute loquendo ꝛ sue libertati relicta finē vltimum scilicet deum: ℭtumcunq̄ visum in particulari/dato q̄ in se habeat caritatem comprehēsorum: per quam sit habitualiter elevata. Hoc probant. Tum quia voluntas ex se cum sit vna potentia limitata: habet vnifōrmē modum volēdi omnia: quia est vna potentia sed aliqua visa potest velle ꝛ non velle: ergo ꝛ deum. Tum quia in potestate sua est actus eius: supposito q̄ sit effectiua actꝰ beatificī: ergo sic potest elicere q̄ etiam non elicere. Tum quia maior approximatio ad obiectū non ponit necessitatem in actione: sed tantum intensionem. Visio autem non est nisi maior approximatio obiecti: ergo ꝛc. Tum quia equalis caritas potest

Ad aliq̄ huiꝰ opi.

haberi in via/sicut in patria/ꝛ tamen in via nō necessario elicit. ¶ Contra illud quod dicūt q̄ deus non potest facere omnem formam absolutam priorem sine posteriori: visio est huiusmodi respectu dilectionis ꝛ fruitionis: ergo ꝛc. dicas q̄ verum est nisi ambo dependeant a tertio: sicut in proposito/quia visio ꝛ fruitio beata dependent ab eodem obiecto. ¶ Contra et si ambo dependeant ab obiecto diuino: non tamen necessario causat ea: quia contingenter ꝛ nō per modum obiecti: ergo potest sic causare primum. Similiter etiam licet ambo a termino: non tamē ab inuicem necessario. Et si ista responsio esset bona deus non posset facere aliquā creaturam sine alia: quia omnes dependent a deo/quod est vnum nichil dictu. Patet manifeste ꝛ de actiuitate quod facit sine isto: ꝛ multofortiꝰ potest facere econuerso. ¶ Dicunt ergo q̄ hoc possibile est virtute diuina ꝛ non solum virtute diuina verū etiam virtute voluntatis sibi relicte licet de facto secundum ordinationem diuinam nunq̄ voluntas suspendet actum suum licet posset sibi relicta.

Volūtas an velit finem vltimum enigmatice visum: ꝛc.

¶ Quantū ad tertium membrum satis sunt opinantes q̄ voluntas potest non velle finem vltimū apprehensum in particulari nō clare sed enigmatice ꝛ ideo circa hec non resisto.

¶ Dicūt tamen illi qui ponunt secundam opinionem ad vltimum articulum contra alios q̄ si rationes eorum concludunt voluntatem necessario velle finem vltimum in vniuersali / concludunt etiam necessario velle finem vltimum in particulari vltimum scilicet fruē: si enigmatice ꝛ obscure. Nec de scio arti.

Opi. peculiar; doctorꝫ circa p̄cedētes articulos.

¶ De tertio articulo videtur michi dicendū q̄ neutra pars vtriusq̄ articuli (de quo posite sunt opiniones) est demonstrabilis nobis: nec ad aliquē earum potest haberi a nobis necessarium argumentum/nec ex fide/nec ex ratione

¶ Ad hanc tamen questionem dicūt aliqui q̄ voluntas potest considerari dupliciter: posita visione dei clara in intellectu: quia nichil sine deo manutenente diuine in actu fruitionis: vel specialis influentie ad ipsum: ꝛ sic non potest non frui: immo nec potest frui: quasi ex puris naturalibus non potest in actu fruitionis beatifice: vel cum deo specialis influentie vel manutenentie in actu tali/ꝛ sic non potest non frui. Alioquin enim non potest nō dari ratio certitudinis in beatitudine/ꝛ immutabilitatis vel impeccabilitatis: quare ꝛc. ¶ Nec obstat si dicatur q̄ voluntas tunc cogeretur: quia bene verū est q̄ necessitas sit impeccabilis deo gratie si non violentatur: quia hec est p̄fectio ad quaꝫ naturaliter inclinatur: nec libertas excludit omnē necessitatē. ¶ Qui enim tenēt primam viam primi articuli/ꝛ etiam secundi dicēt q̄ non obstāte libertate voluntatis potest ipsa necessario velle finem vltimum in cōmuni apprehensum: ꝛ non pōt non velle stante apprehensione: quia nō omnis libertas voluntatis create est libertas conditionis: qua potest aliquid velle ꝛ nō velle: sed est ibi dare aliquā libertatem necessitatis: sic q̄ necessitas ipsa sit quedam libertas/ꝛ voluntas ipsa: qua necessario velit aliqua puta finem vltiꝫ in particulari clare/ꝛ etiā finem apprehensum in vniuersali: sicut dicitur suo modo in voluntate diuina esse quedam libertas necessaria ꝛ immutabilitatis: qua vult seipsum ꝛ omnia suā intrinseca ꝛ libertas conditionis scōa contingētium ꝛ extrinsecorum ad se/saltem ℭtum ad volitionē efficacem: licet forte necessarium sit ipm velle omne bonum loquēdo de volitione simplicis complacētie/ita q̄ voluntas vna posita habebit ꝑ vnum modum generalem: scilicet modum libertatis: sicut intellectus modū nature/ꝛ ita in creatura sicut i deo. Et similiter pro forma opinionis secūdi articuli diceretur/puto tamē q̄ illa opinio de fine apprehēso in vniuersali a nobis viatorib⁹ sit vera/ꝛ magis cōcordat cum apparetib⁹ scilicet q̄ bonum in cōmuni ℭtumcunq̄ p̄sentatum possumus nō velle: hoc est vt videtur ꝛ in nobis experimur. ¶ Qui autem tenēt secundam opinionē primi articuli: ꝛ similiter scōi: dicēt q̄ voluntas creata non habet respectu in cuiuscūq̄ obiecti quomodocunq̄ p̄sentati nisi libertate contradictionis: ita q̄ pōt illō velle ꝛ nō velle: q̄vt videt nō hꝫ aliquā libertatem que non sit defectiua: et qua non possit peccare circa quodcunq̄ obiectum vel peccatum commissionis: vel peccatum omissionis: saltem nō eliciendo actum circa ipsum: ꝛ nullam habet libertatem: qua necessitetur ad eliciendum actum rectū circa quodcunq̄ obiectum quomodocunq̄ p̄sentatum. Unde supponendo q̄ voluntas sit elicitiua actus intrinseci: non est dare causam certitudinis de ꝑpetuitate beatitudinis: nisi ex parte ipsius vel reuelantis anime: ergo nunq̄ voluntas desistet ab actu: licet absolute posset desistere: sed etiam alios recurrere ad deum ꝓ certitudine beatitudinis: q̄ certum est q̄ non possunt habere certitudinem de videndo deum perpetuō/ꝛ per consequēs de volēdo nisi ex deo reuelante: nec videtur michi demonstrabile. Tamē illa libertas prima necessitatis in volūtate causata. ¶ Et ideo dico q̄ nec cōclusio secunde opinionis nec prime sunt demonstrabiles. Tamen dico q̄ dictum vltimum prime vie est verum: deus enim absolute loquendo potest facere visionem sine fruitione: sicut probatum est supra: immo puto q̄ econuerso deus potest facere fruitionē sine visione: qd nō video implicationē ꝓtradictionis aliquā. Si ꝫ tota questio in dubio relinquat.

Ad rōes ꝓme opi. ꝑ primo membro.

¶ Ad rationes vtriusq̄ opinionis ꝓ vtroq̄ membro est reuerēdū. ¶ Ad primū dico q̄ principiū ad itellectū: ꝛ finis respectu volūtatis ē ℭtūdo ℭtū ad duo Primo q̄ sicut itellectꝰ ex principio pcedit ad noticiā conditionis: ita voluntas ex volitione finis proce

dit ad volendum id quod est ad finē. Secō etiā est similitudo quātū ad ista obiecta/q̄ sicut ꝓncipiū ꝛ cōclusio sunt ordinata in bonitate/ita finis qui est finis ex natura rei ꝛ id qō est ad finē sunt ordinata in bonitate. Sed dicerē q̄ nō tenet ſſ̄litudo ℭtuꝫ ad necessitatē volēdi finē: sicuti itellectꝰ necessario assentit ꝓncipio: quia intellectus nō est liber: sed voluntas creata libera est circa quodcūq̄ obiectuꝫ suū/etiā libertate cōtradictionis. Si eim esset solū simile/sequerer q̄ nō solū finē vellet necessario ipa volūtas: ſz etiā id qō ē ad finē ꝓpter finē sicut itellectꝰ necessario assentit ꝓclusiōi ꝓpter ꝓncipiū. ¶ Ad secūdum dici potest q̄ bene cōcludit q̄ volūtas nō potest nolle positiue vel detestari finē vltimū/ si tñ nō possit aliquis odire vel nolle nisi malum/qꝛ i ipso nō est defectus boni: nec ratio mali: sed bene potest ipsum nō velle suspēdendo oēm actū circa obiectum immediate. Et ad hoc nō oportet q̄ voluntas habeat curare in ℭtum nō velle nō est aliquis actus: sed magis negatio actꝰ. Et quicquid sit de suspēsione omnis actus cuiuscūq̄: tñ potest suspēdere oēm actum volēdi circa istud obiectū per aliqō nolle elicitū: quasi dicendo sic: ego nolo aliquid elicere circa obiectum istud/ꝛ iste actus nolēdi habet ꝓ obiecto actum elicitū non qui ineſt vel defuit: sed potuit ineſſe / nec sequitur ex hoc q̄ nollit obiectum/sicut nec nolēs ipm ℭtumcūq̄ nolit elicere aliquē actum circa obiectū: tñ est questio si est demonstratū q̄ voluntas nō possit velle malū: licet videatur dicere Dionysius de diuinis nominibus q̄ nullus operatur a spīās ad malum: nec scio etiā demonstratum per cōsequēs. ꝛ similiter q̄ volūtas causata nō possit nolle illud in quo omnis ratio boni/ꝛ nulla ratio mali. ¶ Ad tertiuꝫ dicendū est q̄ volūtas nō vult omnia participatione finis vltimi nec boni prius voliti vel primo voliti: sed solū participatione eius vt entis: sed tñ illud dictum est verum: ꝛ ideo nō valet ꝛ dato q̄ participatione eius vt obiecti primo volitivellet: adhuc nō sequeretur q̄ vellet ipsum necessario/vnde antecedēs nec valet ad propositū ꝛ est falsum: ꝛ cōclusio nichil valet ¶ Ad quartum diceretur q̄ voluntas ratione sue libertatis defectiue que est libertas sua quecunq̄ contradictionis potest nō velle vltimū finem: quia cessitas simpliciter repugnat tali libertati: sicut arguitur ꝛ bene.

Ad dicta 2. opi. ꝓ ri aduerse ꝓ 1. mēbro.

¶ Ad primum opposite opinionis quā do dicit q̄ vel magis est in potestate voluntatis ℭ volūtas/dicerē q̄ verū est sed nō in potestate contradictionis respectu cuiuscūq̄ obiecti actu p̄sentati/si actus volendi respectu finis p̄sentati est i potestate necessaria ipsius volūtatis: sicut ꝛ in libertate necessaria supra dicta/sed respectu aliorum est in potestate ꝛ libertate contradictionis. ¶ Ad secūdum diceretur q̄ p̄ter ista agēs de necessitate tollit necessario omne impedimētum sue actionis habet aliquas instās tias: qꝛ homo naturaliter ꝛ necessario appetit scire sicut dicitur primo metaphysice si nō actu elicito ꝛ in hoc patet dissimile: ꝛ tñ non necessario admouet impedimēta sciendi/nec appetēdi: qꝛ tūc semp studeret/ꝛ de principijs ꝛ cōclusionibus cogitaret qd est falsum. Iterū intellectus necessario assentit principio/ꝛ tñ nō semp: sed aliquādo alteri principio: nec homo semp tenet intellectū in cōsideratio

1. metha.

ne eius. Similiter etiā appetitus sensitiuus necessario appetit bonū sensibile apprehēsum: ꝛ tñ non tenet necessario sensum in apprehēsione boni et de naturis similibus. ¶ Ideo dicerē ad secūdū, etiā cōcessa prima ꝓpositione illa q̄ agēs necessario tollit omne impedimētum: saltē si potest. Q̄ voluntas nō potest tollere omne impedimētum volitionis finis hic in vis: quia nō potest tollere intellectiones aliorum obiectorū mouētium sensum: ꝛ p ꝓsequēs intellectum: quia nō est in potestate nostra quibus visis tāgamur sm Augustinū tertio de libero arbitrio ca. xv. nō est accipiendū de tactu vel de actu voluntatis. Nam omnis actus voluntatis nostre simpliciter est in sua potestate: licet nō imputetur sibi primus actus precedēs deliberationē simile: quia non est perfecte sic in potestate sicut sequens: sicut etiam nec actus etiā primus in intellectu est perfectus/in tōtum sicut deliberatiuus. Sed intelligit illud verbum Augustini de actu intellectus: qō patet per hoc quod ibidem accipit ꝓ eodem tactu vel tangere seu tāgit: vel venire in mētes. Venit autem in mētem aliquid per intellectum occurrendo intelligibiliter: quia nō plus habetur per hanc auctoritatē nisi q̄ actus intellectus qui est ꝑim⁹ omni actui voluntatis non est in potestate nostra nec est hoc accipiendū de actu voluntatis: primi enim actus ipsius intellectus nō sunt in potestate voluntatis. Et quia volūtas nō potest velle actu elicito nisi intellectus intelligat finē: ꝛ nō est in sua potestate sicut dictum est: ideo nō amouet impedimētū istud semp nec semper vult finē vl̄ potest dici q̄ nō consideratio finis nō est impedimētum violentās voluntatē a volitione finis: quia nō dicitur q̄ absolute: ꝛ quocūq̄ pacto voluntas necessario velit finē: sed finē apprehensuꝫ: ꝛ ideo ipedimētū istud nō mediat inter obiectum ꝛ potētiam: sicut trabes mediat inter graue ꝛ cētrum violētādo graue: sed potius tollit obiectū vel necessariam conditionē obiecti. Et diceretur q̄ ita est naturale voluntati et necessarium q̄ nō velit finē non apprehēsum: sicut q̄ velit ipsum apprehēsum: nō sic autem est naturale graui qō quiescit sursum impeditū per trabem sed violenter quiescit: ꝛ ideo nō est simile de graui frāgēte trabem: sed potest etiam de voluntate tollente non consideratione ꝛ tenente in consideratione: ſz si non cōsideratio posset esse medium inter voluntatē ꝛ obiectum vel finē apprehēsum: tunc voluntas tolleret eam ℭtum posset. ¶ Ad tertium dicerē q̄ non oportet nec hoc potest volūtas. ¶ Ad quartum diceretur q̄ immo quātum est ex parte sua/ nisi impediatur semper vult vltimum finem toto conatu. ¶ Ad quintum diceretur q̄ non est simile de visu ꝛ potentia inferiori respectu sui obiecti / quo dicit ad finem ꝛ de voluntate respectu finis: ideo non valet. Preterea diceretur q̄ obiectum visus p̄sentato nec etiam appetitus sensitiuo omni modo quo requiritur ad sensationē necessario sensus sentit: nec potest voluntas impedire: licet in potestate voluntatis sit auertere sensum ꝛ impedire p̄sentia obiecti. ¶ Ad sextū diceretur q̄ volūtas creata est vna potentia: sicut et diuina non obstante q̄ habeat duplicem modum libertatis sicut illa: ꝛ habet tātum vnum modum in communi scilicet libertatem absolute/sicut intellectus generalitatez; sed non quelibet libertas est contradictionis.

Ad rȭes 1.opi.pro secundo membro.

¶ Ad primum primo opinionis pro illo mẽbro q̄ in vltimo fine viso in particulari est ratio omnis boni ⁊ nulla ratio mali. ¶ Et similiter ad scm̄ de libertate q̄ ipsa nō impedit dicendum est penitus sicut supra. ¶ Ad tertium diceretur q̄ nullum inc̄uenies est q̄ voluntas sibi relicta stante visione dei/possit peccare ex sua libertate defectiua/vel peccato p̄missionis/nō fruendo deo. Et nota hic argumẽtum q̄ voluntas nō posset esse impeccabilis etiā per gloriaz sed posset suspendere actum suum respectu obiecti beati clare visi:⁊ posset nō cooperari ad actum diligẽdi qui est debitus ex precepto diliges dñm deuz tuū. Soluerek tñ dicẽdo q̄ volūtas informata habitu posset suspẽdere talem actuz sibi relicta:nō tñ potest nec posset deo determinãte ipsam ad hoc et cõseruantẽ volitionẽ ⁊ elitionẽ volūtatis. Sed dices q̄ nō oportet sibi addere q̄ relinquatur:sed simpliciter ⁊ absolute ipsa poterit peccare: q̄ ad non volendū sufficit ipsa per seipsam:licet nō ad volendū/q̄ nonvelle nullus actus est sed negatio actus/nō sic autẽ est de nolle qui est actus/⁊ ita sic poterit peccare volūtas nec erit plus cõfirmata ī suo actu beatifco/supposito q̄ eliciat ipsum effectiue: q̄ voluntas viatozis:quod est falsum. Diceret ad hoc q̄ supposito volūtatẽ elicere effectiue actū beatificū q̄ ex aliquo intrinseco volūtatis volūtas nō est cõfirmata/q̄ volūtas viatozis:sed addis per istū modum:quia deus sic ordinauit q̄ voluntas nunq̄ suspẽdet actum:licet posset suspẽdere. Ordinauit.n. q̄ voluntas beata semp eliciet:⁊ hoc reuelauit beato/⁊ sic certificat eos de sua beatitudine sicut certificauit prophetas de futuris ptingẽtibus qui erãt hoīes volturi ⁊ facturi:licet absolute possent non velle:q̄ ordinauit q̄ actus semp inerit ab ipso deo siue cooperãte volūtate sicut ⁊ fine nō cooperante volūtate/sicut esset si volūtas nollet cooperari. Tu dicis ipsa peccaret si nollet cooperari dico q̄ verū est ⁊ nichilominus haberet beatitudinem ⁊ intellectus ⁊ volūtatis:⁊ esset in eis cõfirmata nō ex se sz a deo eliciente actū totaliter/nec habetur pro inconuenienti q̄ volūtas ex se nō vellet ⁊ haberet actuz volẽdi deū ab alio/puta a deo. Unde nō video cõtradictionẽ quin deus beatificare posset ⁊ in beatitudine firmare vnum peccatorẽ:vel diceret ad hoc q̄ voluntas eliciat actum beatificum cooperando ipsi deo:tamẽ non tenetur ad hoc nec obligatur ex precepto/⁊ideo nō peccaret si omitteret sicut nō tenetur etiam ex p̄cepto creatura videre deū. Tu dices immo obligatio p̄cepti manet in patria dicere tur q̄ licet nō impleatur p̄ceptū in patria ꝯtuz ad actū:q̄ habek pfectius actus diligẽdi deuz:tū non ꝯtum ad modū q̄ ex obligatione nec meritoria implear:⁊ ideo nec demeritoria omitteret:⁊ ita oportet dicere illos/q̄ dicūt cooperãte ipsa voluntate. ¶ Ad quartū patet per dicta. ¶ Ad quintū diceretur q̄ volūtas nostra nec sua libertas est vniuoca totaliter cū voluntate diuina. Sed pro quanto illa est cõtradictionis ⁊ cadẽs contingẽter sup aliqua: non autez quantum ad hoc vult aliqua necessario.

Ad dicta 2e.opi. p̄cedẽti cõtrarie p̄ scdo mẽbro.

¶ Ad primum contrarie opinionis patet p̄ supradicta quomodo voluntas est vna potẽtia:licet habeat duplicem libertatem. ¶ Ad secundum diceretur q̄ approximatio diuersa obiecti que est alteri⁹ rationis:sicut est in beato ⁊ potẽtia ipsa/sic nata ferri in obiectū taliter approximatum inducũt necessitatẽ in actione stãte tali approximatione. ¶ Ad tertium de caritate patet q̄ habens caritatem in via non necessario elicit actum:quia non habet obiectum sibi sufficienter p̄sentatum illa p̄sentatione necessaria/ad hoc vt voluntas necessario fruatur fine stãte tali p̄sentatione.

Ad rȭes principales q̄stionis.

¶ Ad primum principale dico q̄ Augustinus loquitur de volitione habituali sm̄ p̄optitudinẽ inclinatiõis ī volūtate adhuc nō autem actuali qui sit aliquis actus elicitus. Unde ista auctoritas nichil valet pro conclusione argumẽti ⁊ male accipiunt eaz alij. Aliter etiam posset dici dato q̄ loqueretur Augustinus de velle actuali:q̄ illud velle omnium respectu beatitudinis de quo constare videtur magis ptinet ad cõcupiscentiam q̄ ad amicitiam. Primo eñ modo plures appetunt beatitudinem amoz autẽ concupiscẽtie non est amoz fruitiuus:quia magis pertinet ad vsuz referẽdo amatum in aliquid amatū ipm̄ ⁊ amoze amicitie/⁊ ideo saltẽ q̄tum ad fruitionem nō haberet auctoritas locum. Prima solutio magis valet.

¶ Ad secundum de Aluicenna diceretur q̄ nichil conuenit actualiter voluntati nisi q̄ ipsa vult actu ⁊ hoc est in sua libertate p̄tradictionis ⁊ potest nō velle. ¶ Ad tertiū diceret q̄ diuersus modus mouẽdi ī fine ⁊ deficiẽte tollit p̄sequtiã:quia scilicet finis metaphisice mouet ⁊ agens effectiue ⁊ p̄ne hinc est q̄ finis non mouet necessario licet agens approximatum. Vel potest dici ⁊ melius q̄ omne quantũcunq̄ approximatum patiẽti vel etiam obiecto agit necessario/sed aliquod contingenter ⁊ libere:sed dico de voluntate ꝯtũcunq̄ approximetur obiecto. ¶ Ad vltimum diceretur q̄ non oportet omnes volitiones reducere ad vnam volitionẽ immobilem ⁊ necessariam a voluntate causata:sed ad ipsam volūtatem vel etiam ad volitionẽ diuinã increatam ⁊ similiter actionem quare ⁊c.

¶ Distinctionis Prime.
Questio Quarta.

Quarto q̄ro de vti vtrum sit actus proprius voluntatis. ¶ Et videk q̄ non. Tum quia quelibet potẽtia vtitur q̄ potest frequentare actum suum circa obiectū et acquirere vsuz. Tum q⁹ vsus est referre sm̄ Augustinū/sz ad rationẽ ⁊ intellectum ptinet aliquid referre ad aliud sicut ⁊ cõferre vel ordinare. Sapiẽtis eñ est ordinare primo metaphisice. Ordinare etiã oportet res in finẽ:quod est vti/pertinet ad prudẽtiam sm̄ philosophum ⁊ cõmentatorem. 6. ethicoz̄:ergo vsus est actus intellectus practici. Augustt.

¶ Contra vti sm̄ Augustinum de trinita te quarto est aliquid assumere ī facultatem voluntatis:ergo ⁊c. Augustt.

¶ In ista questiõe sic p̄cedã. ¶ Primo ponã descriptiones de vti. ¶ Secũdo ostendã cuius potẽtie sit vti. ¶ Tertio quid est obiectum ipsius vti. ¶ Quarto quorum est vti.

Vti descriptões sm̄ Augustinū.

¶ Circa primũ dico q̄ vna ẽ descriptio no primo de doctrina christiana capitulo primo vti est illud quod in vsum venerit ad illud quod amas referre:vel ad id quo fruendum est.
Alia est descriptio Augustini decimo de trinitate q̄ vti est illud quo in facultate volūtatis assumik/non ꝓpter ipm̄ sed p̄opter aliud appetere:⁊ hoc si aliud sit recte amandum / alias enim esset abusus.
Alia est descriptio August. xj. de ciuitate dei.ca. xxv. vti dicunt ea re quam ꝓpter aliud querimus.
Hec de primo.

Cuiꝰ potentie sit vti.

¶ Cuius potentie est actus/dico q̄ ẽ actus voluntatis/quia eiusdem potentie est intendere finem/vel aliquid ⁊ ad ipm̄ referre vt patet:sed volūtatis est intendere finem. Tum quia persecutio ⁊ fuga in pte superiori ad voluntatem pertinent. Tum q̄ intendere videtur eẽ respectu finis ⁊ boni: que maxime spectãt ad voluntatem. Unde ex ordinatiõe ad volūtatem dicitur aliquid bonũ. Tum q⁹ penes intentionem attenditur meritum ⁊ demeritũ precise meritum autem ⁊ demeritum pertinẽt principaliter ad voluntatem. Tum quia intendere est motus aĩe ad rem quod fit p̄cise scm̄ voluntatem per amorẽ quo anima tendit quo vtik/cũ nichil aliud sit nisi referre aliquod finem in finem est actus voluntatis/quia abusus pctñ est:⁊ formaliter culpa ergo vsꝰ. Item cuius potentie est mouere se ⁊ alias potentias ad suas operationes p̄opter finem actus est vsus vt patet.sed hec est voluntas. ergo ⁊c. Hoc dicit illa descriptio prima/⁊ etiam scda q̄ vti ẽ aliquid assumere in facultatem volūtatis. ergo ⁊c.
¶ Sic igitur dico q̄ sicut intentio est actus volūtatis elicitus / licet actus rationis vt dictatus vel directus. sic vti est actus voluntatis ⁊ elicientis:licet sit rõnis vt dirigentis. Et est aliarum potẽtiarum inferiozum inq̄tum actꝰ earum imp̄antur a ipsa voluntate in ordinem ad finem/applicãdo potentias ⁊ mẽbra ad opera ipsarum. Unde cytharizare dicitur vsus cytharę/quia ⁊ cytharas dicik vti cythara ⁊ certans dicitur vti equo. Et hec de secundo articulo.

Quid sit obiectuz ipi⁹ vti.

¶ De tertio articulo Dico q̄ accipiendo vsum p̄out distinguik contra abusum: q̄ obiectum ipi⁹ vti est ⁊ potest esse quodlibet itelligibile citra deū Tum quia quodlibet citra deū potest assumi in facultatem voluntatis ꝓpter deum vt finẽ/⁊ hoc vel positiue sicut sunt scda hũtia de se ordinẽ ad deū vt ad finẽ/vel oia etiam indifferẽtia vt leuare festucã quod potest voluntas velle p̄opter deum/vel p̄uatiue seu ptrarie/cuiusmodi est peccatũ vel malicia/detestando ista ꝓpter deum ⁊ dolendo. igitur ⁊c.
¶ Loquẽdo autem cõmuniter de vsu vt se extendit generaliter ad omnẽ actum ꝯtum est fruitio/⁊ sic etiam se extẽdit ad abusum. ¶ Dico q̄ omne intelligibile potest esse obiectum vsus:etiam aliquis quia in potestate voluntatis est omne intelligibile referre in aliud sicut in finem/ ⁊ diligere vel nolle ipsum ꝓpter aliud non p̄opter se/⁊ hoc ꝓbat sicut ꝓbatum est supra/q̄ voluntas pōt sibi p̄stituere pro fine quodcũq̄ intelligibile/saltem loquẽdo de bonis imo de oĩb⁹ sicut dictũ est. ¶ Contra videk

obiectio.

q̄ aliquis non possit vti actu ꝓpter volendi quo vtitur aliquo alio vel fruitur:q̄ si vtik illo aut hoc est eodẽ actu:⁊ tũc actꝰ rectus ⁊ reflexus sunt idẽ actꝰ quod est impossibile/quia actus rectus est obiectũ reflexi de alio actu elicito/⁊ tunc habũt ibi actꝰ in voluntate ⁊ eiusdem rationis:q̄ respectu eiusdem obiecti est in eadem potentia:sed actus primꝰ ⁊ reflexus q̄ nō potest dici q̄ actus primus corrumpatur. Sz oportet q̄ maneat ad hoc q̄ aliquis eo vtatur. ¶ Respondeo q̄ imo aliquis potest vti actu suo:⁊ dico q̄ oportz hic in via quicq̄d sit in beatis oportet q̄ hoc sit per alium actum. Tu dices q̄ nō per aliũ q̄ aut manet aut corrũpitur. Dico q̄ vtrũq̄ potest dici. Primo q̄ manet: ⁊ dico q̄ non sunt eiusdem rationis:q̄ vnus est obiectum alterius ⁊ p̄supponunt ipm̄. Tu dices q̄ sunt eiusdem potentie ⁊ eiusdem obiecti/dico q̄ nõ/sunt eiusdẽ obiecti imediati sicut primum. Et dato q̄ essent eiusdem obiecti ⁊ eiusdẽ potentie:non tñ oportz q̄ sint eiusdem rationis sicut patet ex supra. Distinctio autem eorum ꝓpendi potest q⁹ vnus necessario p̄supponit alium vel in seipso vel in similitudine ipsa rẽsentativa natura ecõuerso:pōt etiã dici q̄ primus corrumpitur sed manet in sua similitudine derelicta:qua potest representari ⁊ intelligi ⁊ per cõsequẽs potest eo frui. ¶ Ex predictis etiam ad intelligentiã predictoz̄ potest notari q̄ ista dictio scilicet fruitio ⁊ intẽtio sunt eiusdem obiecti q⁹ respectu finis. Similiter vti ⁊ electio sunt eiusdẽ obiecti primi eius qũ refertur ad finem. Differunt tamen intentio ⁊ fruitio/quia fruitio dicit quietationem in obiecto siue in fine. Intẽtio primo dicit respectum quẽdam ⁊ motum ⁊ tendentiã in illã quietationem vel in obiectuz quietatiuũ Electio etiã ⁊ vsus differunt quia vsus vel vti sm̄ q̄ huiusmodi nõ dicit nisi respectum ad finem / referendo aliquid ī ipm̄:talis electio cũ illo respectu addit aliũ ad illud:respectu cuius ipm̄ quod eligik vel ꝓferk Unde electio circa obiectum vel in obiecto includit duos respectus/ vnum ad finem ⁊ aliũ ad finẽ cui ꝓfertur/⁊ respectu cuius p̄eligik vt cõmuniter dico. hec de tertio articulo.

Quoruz est vti.

¶ Quãtum ad quartum articulum dico q̄ oĩs creatura imo omnis res intentionalis vel rationalis vti põt/sicut ⁊ frui/accipiẽdo vti communiter siue deus/siue beatus/siue peccato/siue iustus viator/siue damnatus q̄ omne tale ens potest aliquid assumere in facultatem voluntatis:⁊ ad aliud referre vt ad finem ꝓpter se amatum/sicut ⁊ potest frui aliquo vt dictum est supra. Tamen dico q̄ accipiendo vti stricte/ vt distinguitur contra abusum q̄ nec pctõr viator vtik nec dãnatus/q⁹ nihil referunt in deum ⁊ finem debitum/quo fruendũ est:licet pctõr non scm̄ q̄ peccator: sed scm̄ q̄ homo viator possit vti:damnatꝰ autem vti nõ potest: nõ quia hoc sibi repugnet ex natura sua simpliciter ⁊ absolute loquẽdo/sed q⁹ deus ordinauit nõ influere ⁊ cooperari eis ad aliquẽ actũ rectum pro statu illo/sicut dicetur inferius in quarto/vel in secũdo de obstinatione demonũ vel damnatoz̄um. Appetitus enim sensitiuus ex se:⁊ scm̄ se p̄cipue vel naturalis nec vti nec abuti possunt quia nõ possunt referre aliquid in finem/sicut nec ꝓpria possunt frui fine. Sic ad questionem.

Ad rões pricipa. ¶Ad primum principale dico q vti non est aliarum potētiarum nisi voluntatis tanq̄ ellicientium: sed est cuiuslibet alteri⁹ potentie inferioris/sicut exequētis. Et est rōnis aut dirigētis vel dictantis. ¶Ad scām dico q ad intellectum potest referre nō elicitiue/ sed dictatu ⁊ directiue vel cōsultiue / ⁊ ideo ad ipm nō pertinet vsus sicut actus elicitus sed sicut actus dictat⁹ vel directus. Per idem ad illud de sapientia ⁊ prudentia. quare ⁊c.

¶Distinctionis secūde primi libri sentētiaꝝ.

Questio prima.

¶Circa distinctionē secundam querā primo de diuina nō entitate ⁊ vnitate. Secūdo de diuinarum pfonaꝝ pluralitate. ¶Circa primus quero tria. Primo vtrum in tota vniuersitate entiū sit dare aliquod ens simpliciter primum actu existens. Secundo quero vtrum tale ens simpliciter primum ⁊ causa omnium aliorum sit simpliciter actu infinitum intensiue. Tertio vtruꝝ sint talia plura entia vel esse possint in vniuerso.

8.metha. ¶Ad primum sic arguit primo q non sit dare vnū ens simplr in vniuerso qz forme se habēt sicut numeri actauo methaphisice sed in numeris ascendēdo scām pfectionem non est dare primum: qz in ipis est ꝓcess⁹ in infinitum. ergo ⁊c. ¶Scdo sic: quia si esset dare tale ens primum illud nō esset ab alio/ ⁊ per cōsequēs a se/aut igitur a se effectu/quod est iposs̄ibile: qz vel generat seipm vt sic primo de trinitate. capitulo primo. Aut a se formaliter vel finaliter vel materialiter. Non finaliter quia sicut nihil efficit seipm/ita nihil est finis sui / nec formaliter nec materialiter/qz tūc oportet q ab aliquo effectiue/ nō a seipo vel ab alio. Iterum etiā eē a se formaliter nō arguit primum ens qz vnūqdq̄ est ens ex se formaliter. ¶Tertio sic. Si esset tale agēs primū ⁊ causa prima omnium/aut egeret necessario ⁊ naturaliter/⁊ sic nihil esset ꝓtingens in vniuerso/ aut contingenter/⁊ sic nihil esset necessarium/quorum vtrūq̄ est falsum/⁊ cōtra oēs philosophātes. qre ⁊c.

2.metha. ¶Contra In vnoquoq̄ gñe est dare vnū primū. ergo in genere entium. Item secūdo methaphisice i nullo genere cause ē ꝓcessus in infinitum. ergo est dare primam causam. quare ⁊c.

¶In ista questione sic ꝓcedā

¶Primo distinguam de causis per se ⁊ p accidēs Et de p se ⁊ p accidēs ordīatis ⁊ de ḡdruplici pmitate. ¶Scdo adducā rōnes ad pbādū q est dare primum ens in vniuerso illa quadruplici premitate cōcurrēte in eodem ente. ¶Tertio dicam quid mihi videtur de rationibus vtrum demōstrent vel non. ¶Et quarto ad rationes principales.

Cāp se quid. ¶Circa primum dico q est dare causam per se ⁊ per accidens. Causa per se alicuius effect⁹ illa est cui cōuenit vt talis est illum effectum per seipam nō per aliquod extrinsecum vel per accidens causare. Sicut dicim⁹ q edificator per se edificat ⁊ causat domum/mouēdo instrumēta edificādi/vel partes domus situādo. Et calidum p se calefacit p calorem sibi intrinsecum. Cāp ac cidens. ¶Causa p accidēs dicit illa/que coniūcta est cause per se ⁊ accidit sibi vel ambo eidem/sicut dicimus q musicus per accidēs edificat vel album/qz edificator est musicus vel albus. Ita q causa per se est illa que causat per ꝓpriam rōnē formalem sibi intrinsecā/vel per aliquid sibi intrinsecus. Causa per accidēs est illa que nō causat per ꝓpriam rōnem formalem sibi intrinsecam: sed coniungitur tali per se cause sic de causa p se ⁊ p accidens. Cause p se ordinate. ¶De causis autem p se ordinatis sciendum q refert dicere causas p se ⁊ per accidens ⁊ causas. per se ⁊ eēntialiter ordinatas: quia in causis per se ⁊ per accidēs semp est cōparatio vn⁹ ad vnū vn⁹ scilicet cause ad vnum effectum/ita q ciusdē effectus vnius vna est causa per se/⁊ vna per accidens frequēter/non oportet q semp: sed causas per se ⁊ essentialiter vel accidētaliter ordinari ⁊ semper in habitudine ⁊ comparatione plurium causarum ad vnum effectum cōcipientium: ita q siue sit ibi ordo eēntialis inter causas/siue accidētalis /semper accipiuntur plures cause respectu ciusdēs effect⁹/ ⁊ hoc est necessarium quia ordo nō est nisi iter plura. Dñcia int cās eēntialr ⁊ accidētalr ordiatas ¶Dicūtur autem cause essentialiter ordinate respectu alicuius effectus differre a causis per accidens ordinatis in tribus. Primo qz causatū dependet necessario secūdum naturā saltem quantuꝫ ad fieri ab omnibus causis per se ⁊ eēntialiter ordinatis/nō autem ab accidentaliter ordinatis/ver bi gratia Asinus generatus ab asino generante ⁊ a sole/non aūt depēdet ab asino qui generauit illū asinum generatum: qz ipo nō existente potest generari. Correla rium. ¶Ex quo ptz q oēs cause p se ⁊ eēntialiter ordinate ad aliquē effectū simul requirunt ad ipm nō aūt p accidēs ordinate. ¶Scdo differūt qz in essentialiter ordinatis semp prior⁹ ⁊ posterior⁹ causa sunt alterius ⁊ alterius rationis: in accidētaliter ordinatis nō. Et istud ozitur ex primo. Nam nulla causa depēdet eēntialiter in causando a communi eiusdem rationis: qz in causatione alicuius sufficit vnum vnius rationis / ex quo est causa totalis. ¶Tertia differētia est q ad effectum necessarium est simul concurrere omnes causas eēntialiter ordinatas/⁊ simul scām cursum nature saltem/ quod ptz quia vna dependet ab alia i causando vt predictum est/⁊ p consequēs effectus ab omnibus depēdet: nō sic aūt de accidētaliter ordinatis: quia vna eoruꝫ eēntialiter ab alia nō depēdet in causando/licet depēdet ab alia in ꝓduci ⁊ fieri. Quadruplex pmitas itelligibil' vel imaginabilis. ¶Tertio distinguo de quadruplici primimitate intellgibili vel imaginabili que non dicit aliquam impfectionem: quarū triplex est causalitas vel primitas causalitatis non autē quarta. Prima dicitur primitas causalitatis efficiētis vel effectiue. Scda ē pmitas finalitatis. Tertia pmitas exēplaritatis. Quarta est primitas eminētie. Primitas materialitatis non hz hic locum: quia dicit impfectionem. Prima differt a secūda sicut efficiēs a fine differt etiam a scda ēm Augustinum sicut cōe ⁊minus cōmune: quia efficiēs ē quid cōmune ad efficiēs per intellectum ⁊ ad efficiēs naturaliter. Causa autem exēplaris est quid efficiēs p intellectum siue a proposito Tres etiam prime differūt a quarta: qz ipa quarta scilicet primitas eminētie non est primitas causalitatis: sed nobilitatis ⁊ ciusdē excedētie. Dicimus ēm q albedo supereminet aliis coloribus/⁊ tamen non habet causalitatē super eos. Et ista videtur primitas mensure respectu mēsurati eo modo accipiēdo mēsuram quo dicitur albedo mēsura colorum: ⁊ deus entium. Nō tamē q si accipiat ꝓprie causalitas ⁊ primitas causalitatis in proposito. Tūc primitas efficientie nō importās imperfectionem non extēdit in cōmunitate pmitatem exēplaritatis: qz non est pfectionis imo impfectionis naturaliter causare. Si aūt accipiatur causalitas efficientie large ad ꝓducere qcunq̄: tunc excedit quia non est impfectionis ꝓducere naturaliter nō exemplando non est dictio impfectionis vniuersaliter sicut ī deo patre respectu filij. Nō bñ. ¶Et nota hic q ordo essentialis inter res essentialiter distinctas vniuersi duplex est vnus eminētie alter dependētie. Eminētie ordo essentialis dicit quo vnū p rationem essentie sue vel nature per se est nobilius ⁊ excellētius alio/⁊ iste ordo est iter quiditates ⁊ species vniuersi ⁊ indiuidua diuersarum quiditatum ⁊ inter se ⁊ ad deū/ita q deus est simpliciter primus in isto ordine/quo nihil est maius nec esse potest: ⁊ quo omne alius est minus ⁊ ita de⁹ est primū in vniuerso quātum ad ordinem eminētie/⁊ est in ordine sicut extremū summū huius ordinis/nec hoc ponit in deo aliquam impfectionē/imo potius pfectionē arguit: licet talis primitas nō sit demōstrata/sicut dicitur in presenti questione. Ordo de pendētie duplex. ¶Ordo vero dependentie dupliciter dicitur. Uno modo in essendo. Alio modo in causando vel quasi/ ⁊ primū in hoc ordine vel prius dicitur ⁊ est quod pōt esse/⁊ causare: ēt sum est ex se dico ⁊ per se: alio non existente vel nō causante. Posterius vero dicit q nō potest esse vel causare alio nō existēte / vel nō causante/p se dico: nō solum per accidēs ⁊ cōmunicatiue: de ordine dependētie in esse. Planum est q totum vniuersum dependēs a primo ente quod est deus. Nā absolute loquēdo ⁊ per se sine omni alio a se sine oī creatura/sed nō ecōuerso. Unde ⁊ dependētia creature ad deum sibi est eēntialis vel cōsubstantialis. Vide. ¶Sed inter eēntias absolutas quarum neutra inclinat aliam est talis ordo/nec adinuicē nec in comparatione ad deum. Unde ⁊ Auicēne quia posuit q illa intelligentia ꝓducit tertiam ⁊ sedaꝫ quartam ⁊ q sic dependet ordināte abinuicē falsa est. Dixi autem supra de essentijs absolutis: qz non sic de respectiuis que nō possunt eē sine fundamentis absolutis ⁊ terminis suis/licet ecōuerso. Similiter dixi de absolutis eēntijs quarum vna non includit aliam quia eēntia compositi: eē non pōt sine essentia partis: licz sit alia ⁊ absoluta: ⁊ ita compositum ⁊ totum depēdeat a partibus in essendo. Ordinis depēdentie ⁊ eminētie dif ferētia. ¶Ordo vero dependētie ⁊ eminētie distinguitur ita q iste nō est ille: licet possit simul cōcurrere inter eadem ordinata: ita q idem respectus eiusdem sit eminens: ⁊ sit illud a quo illud eēntialiter depēdeat: quia non pōt eē sine illo quod est eminēs: licz bene ecōuerso p se duo: quia aliud non requirit ipsum ad suum eē. hoc patet in deo respectu creature qui est primum ēm ordinem eminētie/⁊ est excedens/⁊ est primus in ordine depēdētie a quo omne aliud depēdet eēntialr. Aliquādo etiam non ꝓcurrunt ibi duo ordines/ita q aliud est eminēs respectu alterius: a quo tamen excessum non depēdeat: sicut ptz de albedine respectu nigredinis/⁊ de aliis speciebus vniuersis in rebus absolutis. Aliquando non se habēt quasi totaliter ecōtrario/ quia illō quod est primum ēm eminētiam/ē depēdēs ab illo respectu cui⁹ est eminēs: ⁊ ita quod est prius in vno ordine est posterius in alio/ptz de composito substantiali quod depēdet a materia vel a forma ⁊ tamē nobilius est vtraq̄. ¶Similiter dependētis eēntialis in essendo distinguitur ab ordine eēntiali in causando: licet possint concurrere inter eadē extrema/sicut patet inter deum ⁊ creaturam/ qz creatura depēdet eēntialiter a deo/⁊ in eēndo ⁊ causando non ecōuerso. Possunt tamē aliquando separari quia bene aliquid dependet ab alio in causando/ quod non in eēndo. Potest enim eē ⁊ manere sine illo: licz non possit causare sine illo/sicut ptz de manu ⁊ martello vel secura. Martellus ēm vel securis nihil pōt causare nisi a manu moueatur: ⁊ sit in causando: si tamē aliquid causat extēdēdo ferrum/ vel diuidēdo lignum depēdet a manu in causando non tamē in eēndo: pōt ēm manere in eē sine manu Si dicas q in fieri depēdet a manu scām ordinem nature. Dico q licet fieri martelli dependeat/non tamē ꝓpter hoc martellus/aliud est ēm fieri martelli/⁊ martellus ⁊ ita nō depēdet martellus a manu vel saltē non nisi quātum ad fieri: ⁊ non in cōseruari nec in manēdo in eē: ⁊ sic stat ꝓpositum. Dicitur autē ab aliquibus q aliquis potest dependere ab alio. Uno modo sicut causatum a causa: ⁊ hoc sicut materiatum a materia/vel formatum a forma/ vel effectum ab efficiēte/ab alio non sicut causatū a causa sicut causatum secūdario a causato primario/ vt si eiusdē cause vel pluriū sint duo effect⁹ ordinati: quoruꝫ neuter sit causa alterius: tamē vnus non possit causari nisi alius pri⁹ causetur: ⁊ hoc dūtaxat ratione vel natura scōus effectus depēdet eēntialiter a prio. hoc hēs tñ ꝺ prio ꝓncipio circa ꝓncipiū Sꝺ qz hoc ē dubiū aliās discutiēdū relīq̄. ¶Predictū vero ordinē eēntialis dependentie in cāndo ⁊ non in eēndo: ponūt aliqui inter causas separatas a materia: scilz intellectiuas matrices ordinatas creatas: Sꝺ istud reputo falsum simpliciter / ita q sicut non ordinatur ēm dependentiam in eēndo/ita nec in operando: ⁊ solum ad primam intelligētias ⁊ in eēndo ⁊ in opando/sicut etiam de fine: qz vna intellectiua creata non depēdet ab alia a fine: ⁊ solum a prima nec ēt̄um ad eē nec ēt̄um ad operationem sic suo modo de efficiētia ⁊ eē ⁊ opationis.

¶Superest adducere rationes ad pbādum/quod est aliquod primum ens in vniuerso: quod habet primitatem efficientie: ⁊ primitatē finis/⁊ primitatē eminētie. Et modo accipiatur primitas efficiētie ⁊ exemplaritatis pro eadē ⁊ istis primitatibus respectiuis habitis de tali ente /quia non cognoscimus primum ens nisi ex effectibus/sta tim hēbim⁹ esse ei⁹ demonstratus a posteriori. Sicut dicit doctor Scotus ⁊ bñ/licet etiam dicat vnum dubium/hoc scilicet q deum esse/potest demōstrari a priori ⁊ propter qd sed non nobis: ⁊ propter hoc videtur dicere ⁊ eminere q eē actu non est de cōceptu quiditatiuo primi entis: quod est dubium ⁊ inferius apparebit. q sit aliqd ens pmū inuntuerso ⁊c. r. ratio. ¶Prima ratio igitur ad pbādū pmissam conclū

August. stionē/scilicet q̄ est vnum primum ens in vniuerso est ista/ aliquid est causatū ꝛ causabile effectiuum ꝛ effectibile:aut igitur a seipso/aut a nihilo/aut ab aliquo/nō a seipso:q̄ nulla res oīno gignit seipsam vt habetur primo de trinitate ꝑmo. ꝓper rationē etiā ptz q̄ nō ens nūq̄ est causa entis:aliquid autē q̄ sit productum̄ est nō ens/ergo nō potest esse ꝑncipium ꝓductiuum sui nō a nihilo:sed a se:ꝛ nō ab alio:habeo ꝓpositum:q̄ illud est primus effectiuū q̄ effectuum non causatum. Si ab alio quero de illo sicut prius/ꝛ erit dare primū efficiens:vel erit ꝓcessꝰ in infinitū in eētialr ordiatis/q̄ est impossibile.ꝙ ꝛc. ¶Cōtra istā rōnē instat q̄ nō ē inconueniens q̄ sit ꝓcessus in infinitū/sicut posuerunt philosophi generationem ante generationem in infinitum/ꝛ sicut ponunt theologi de processu creaturarum possibilium in infinitum/etiam in ascēdendo ꝛ alterius rationis/ꝛ per consequēs eētialiter ordinatarum. ¶Dicitur q̄ instantie nō valēt prio quia nec philosophi/nec aliqui nunq̄ posuerūt ꝓcessum in infinitum/nec in causis ordinatis eētialiter. ꝓprima autem instantia est de causis per accidens ordinatis/vt q̄ homo generans ꝑcesserit hominem in infinitum/vel generatio generationē q̄ bene posuerunt philosophi. Secūda autē instātia non est de causis:sed de effectibus eiusdē cause sicut ptz. ¶Q̄ aūt nō sit possibilis ꝓcessus in infinituz in causis eētialiter ordinatis ꝓbat nisi ponat status in eētialiter ordinatis/existens semꝑ redibit primus: scilicet q̄ erit aliqua causa ꝑma effectiua cui oēs alie subordinātur. ¶Primum probat ex tribus differētijs causarum eētialiter ordinatarum a causis q̄ accidēs ordinatis. ¶Ex prima sic vniuersitas causatorum eētialiter dependet ab aliqua causa/ꝛ vniuersitas cātorum est causata:ꝫ illa non potest accipi infra vniuersitatē causatoruꝫ q̄ tunc vel esset in causis circulus / vel idem causaret seipm/quorum vtrūq̄ est impossibile. ergo in causis essentialiter ordinatis necessario est dare ꝑmaz simpliciter indepēdētem ꝛ in causalitate/q̄ dato q̄ non sit vel q̄ vniuersitas nō sit causata/vel q̄ sit circulus in causis eētialiter ordinatis /vel q̄ idez causabit seipm ex secūda differētia sicut in causis que sunt alterius ꝛ alterius rationis/semper prior erit pfectior:ꝯ in infinitū ꝑior in infinitū pfectior. ¶Si ergo est dare ꝓcessum in infinitum: est dare viam in infinitate pfectionis in causando ꝛ p cōsequēs primam:q̄ infinito simpliciter nō est maiꝰ esset autem aliquid maius:ꝫ nō eēt: primū ab alio depēderet. ¶Ex secūa differētia sic omnes cause eētialiter ordinate simul requirūtur necessario ad cātionem effectus/si ergo est ꝓcessus in infinitum in causis;ergo infinite cause in actu requirūtur ad causandum aliquem effectum quod nullus ponit.

¶Quarto ꝓbatur hoc sic: q̄ si in essentialiter ordinatis est ꝓcessus in infinitum/ꝛ in ipis per consequēs est aliquid primum:sequit q̄ nihil est in eis prius aut posterius:sed oīa erunt intermedia p negationem prioris vel posteriozis ꝛ habitudinis ad primum:sicut deducit philosophus secōo methaphisice. quia sicut etiam ipse in quinto. ꝓprius est illud quod est primo ꝙpinquius:sed ponere eētialem ordinem sine priori ꝛ posteriori / est ponere ordinem ꝛ nō ordinem/ergo ponere quod in eētialiter ordinatis est ꝓcessus in infinitū/est ꝓtradictio manifesta sic ergo ꝓbatur q̄ in eētialiter ordinatis nō est processus in infinitum. Et cōfirmatur q̄ nullus effectus esset perfecte cognoscibilis a priori ꝛ dependeret ab infinitis causis que sunt cognoscibiles. Et similiter haberet in se infinitos respectꝰ reales/ad illas causas:quod tamē nō habetur pro inconueniēti ab aliis:vel diceret quātum ad primus q̄ non potest plus perfecte cognosci si ponat ꝑma causa infinita/ꝙ si cause ponātur infinite. Desecūdo vere consideraretur vel diceret quātūm ad quēlibet casum refertur effectus: sed ad immediatam/ꝛ q̄ illa solum vere causat attingēdo effectū suum. ¶Secōo ꝓbatur q̄ nec in accidētaliter ordinatis est ꝓcessus in infinitum/ nisi ponatur status in infinitum in causis accidētaliter ordinatis/non posito statu in essentialiter ordinatis/sequitur statim cōtradictio/quia tunc sequitur q̄ quelibet natura creata est in quolibet suo supposito:quia in oībus causis ꝛ causatis est ꝓcessus in infinitum:ergo necessario vel erit circulus/vel idez causabit se quia oportet q̄ quicquid causet ab aliquo causet/ vtrūq̄ autem est impossibile ꝛ implicat contradictionem: si ergo ponitur ꝓcessus in infinitū in causis essentialiter ordinatis:necessario oꝑtet ponere aliquod primum simpliciter independēs cui subordinātur. Nec valet si dicas q̄ in illis q̄ sunt eiusdem speciei nō est ordo essentialis:tunc ergo si ponatur in eis vnum necesse esse:alia oīa poterūt esse ab eo sine eētialr ordine:ꝛ per cōsequēs sine statu in essentialiter ordinatis. ¶Cōtra q̄ illa q̄ sunt eiusdem rationis equaliter sunt necesse esse vel possibile:ergo possibile ꝛ causabile. quare ꝛc. ¶Et ideo dicit ponēdo ꝓcessum in infinitū in p accidēs ordinatis/ꝛ negando ordinem essentialē ad aliquid extra totam multitudinem ipoz cui eētialr subordinantur/est cōtradictio manifesta. Item nō est necessarium totam infinitam ordinariom per accidens simul esse sicut dictū est supra. sed illa possunt sibi inuicem succedere:sed impossibile est q̄ aliqua successio duret in infinitū nisi sit aliq̄d continuans talem successionem/ꝛ illud nō potest esse infra multitudinem succedentium:q̄ cum quodlibet cedat ꝛ aliud sibi succedat:sequeret q̄ ens eēta nō ente. ergo semꝑ oportet dare aliud ꝑmum cui oīa subordinātur essentialiter ꝛ sequitur ꝓpositū. ¶Hec ad declarationem prime rōnis principalis de efficientia/ꝛ exclusione prime instātie circa ipam ꝗtū ad secūdam instātiam negaretur illa opinio vel diceretur q̄ non est ad ꝓpositum:quia ex ea nec sequit circulus /nec sequitur q̄ idem causet seipam sicut in causis ꝛ causatis. ¶Secūda ratio est ista. Esse aliquid primum effectum non omnem implicat cōtradictionem:quia nullam dicit imꝑfectionem;ꝛ p consequēs potest poni in effectum: ꝛ si potest poni oportet q̄ sit/quia nō potest poni a seipo effectiue nec ab alio:tūc nō esset primū nec a nihilo: ꝫ si eēt processus in infinitum omne effectū necessario eēt imperfectum:ꝛ ab alio dependēs: ergo impossibilis est talis processus in infinituz;cū esse effectiuū nō dicat imꝑfectionem/potest alicui cōuenire sine imperfectione vt videtur:ꝛ p cōsequēs potest sibi cōuenire sicut ꝑmo nō depēdēti ex alio. quare ꝛc.

¶Ex primitate finalitatis arguitur q̄ sit vnum ens ꝑmum in vniverso/in essentialiter ordinatis necessario est dare primum simpliciter indepēdēs/ sed fines sic sunt ordinati.ergo ꝛc Secōo sic esse finem nullam dicit imperfectionem:ergo potest alicui ꝓuenire sine imꝑfectiōe: sed nō ꝓuenit sine ꝑfectione/nisi ꝑmo fini:ergo potest eē primus finis. Et sic potest esse/oportet q̄ sit:alias esīt ipsi⁹ oportet dare alium finē ꝓpter quem poneretur in effectu.quare ꝛc. ¶Cōfirmatur q̄ alias auffertur natura boni ꝛ omnis actio vel operatio ad terminum non finitum/ꝛ hoc soluetur infra distinctione tertia. ¶Ex primitate eminētie probat hoc idē sic. In essentialiter ordinatis est deuenire ad aliquod primū:sed entia sunt ordinata secūdum perfectionem:q̄ est ibi dare magis perfectum ꝛ minus ꝑfectum.ergo in eis est dare primū quod est perfectissimum ꝛ eminētissimum.ꝑmo methaphisice. Secundo sic.esse ꝑfectum nullam dicit imperfectionem ergo potest cōuenire alicui sine imperfectione: q̄ non implicat cōtradictionē:sed si nō eēt dare ꝑmū perfectum cōueniret cuilibet cōmuni perfectione/ ꝛ quodlibet minus perfectum dicitur imperfectū respectu magis perfecti.ergo ꝛc. ¶De primitate exemplaritatis nō oportet procedere q̄ coincidit cum primitate efficiētis. Efficiēs em̄ naturale nō potest eē simpliciter primum efficiēs.quia cum nō agat ex ꝓposito ꝛ cognitione/ꝛ tamē intēdat finem:sed q̄ dirigatur in finem ab agēte cognoscente ꝛ exēplante:per cōsequēs patz secōo physicorum ꝛ de bona fortuna : ꝛ tunc sicut prius arguitur est aliquid est exemplatum aut ergo a seipo. ergo ꝛc.

q̄ nō ē ꝓcessus in infi. i causis eētialr ordiatis.

Phūs.

q̄libz ꝑmū ens ꝛc. bz ꝗlibz ꝑmitatē cābile.

¶Iste sunt rationes que adducūtur ad ꝑbandum q̄ in vniverso est aliquod ens primum efficiēs/posterius/finis ꝛ principium eminēs. Modo vltrius est ostendendū secōo q̄ quodlibet primum secūm istam triplicem ꝑmitatem ꝛ qualibet est causabile simpliciter. ꝓbz ꝓ̄o de primo efficiēte:q̄ nō est cābile causalitate finis quia finis nō causat nisi mouēdo efficiens methaphisice. Si ergo esset causabile causalitate finis/p cōsequēs etiam causalitate efficiētis/ꝛ ita non eēt primum efficiēs ꝓtra positum. patet etiam nō causabile causalitate efficiētis vel exemplantis: quia est primum efficiens vel exemplans. ꝓpatet etiam q̄ non est causabile causalitate intrinseca materie vel forme:q̄ causalitas materie vel forme est simpliciter posterior ꝛ imperfectior causalitate finis et efficientis:ergo qd̄ nō est causabile a fine vel efficiente/nullo modo est causabile a materia vel forma:ꝯ nullo modo. ¶Secōo dico q̄ illud qd̄ est primum primitate finis ē simpliciter causabile causalitate finis. Et q̄ causalitate finis patet:q̄ ponit primū. Q̄ causalitate efficientis patet:q̄ qd̄ caret fine sicut caret efficiente q̄ agēs vel efficiens non agit nisi motus ex fine omne em̄ per se agens agit ꝓpter finē. 2. physicorū:ꝯ ꝛ si est incausabile causalitate finis ꝛ agētis vel efficientis ꝛ exemplantis:nec est causabile causalitate materie vel forme sicut probatū est supra de efficiēte. ¶Tertio ostendo q̄ primum simpliciter primitate eminētie est in causabile iam nō esset eminētissimū ꝛ ꝑfectissimū/ sed magis aliquid aliud/a quo causaret: vt patet. quare ꝛc. ¶Ultimo restat ostēdere q̄ illud qd̄ est primū etiam alijs primitatibus qd̄ probo sic. ꝓprium efficiēs/ꝛ p consequēs exemplans agit ꝓpter primum finē aut igitur ꝓpter seipsum ꝛ habeo ꝓpositum/q̄ est primus finis/ꝛ p consequēs optimum ꝛ eminētissimum:aut ꝓpter aliū finē a se ꝛ ita nō est primum efficiens/q̄ qd̄ habet finem necessario habet efficiēs/sicut dictuz est supra. Similiter primū efficiēs ꝛ simpliciter indepēdēs/ꝛ per consequēs vel ꝑfectionis deficit sibi: ꝙ eminētissimū ꝛ ꝑfectissimū:ergo tres iste primitates necessario cōcurrunt in eodē. hoc potest etiam probari. ꝓprimum efficiēs est actualissimum primus finis optimum ꝛ summum idem sunt:ergo etiā. Hec de secundo articulo.

4 ratio.

¶Tertius articulus restat quidvi detur de rōnibus adductis ad probādum eē aliquod ens simpliciter primum in vniverso. Et videtur mihi q̄ sunt valde probabiles/ꝛ magis ꝙ quecūq̄ rōnes q̄ ꝑ sunt adduci ad oppositum: ꝛ q̄ difficile est ad eas respondere. Secūdo videtur mihi q̄ nō sunt demōstrationes:ꝛ q̄ possunt solui probabiliter:ita q̄ nō cogant intellectum ad negādum ꝓcessum in infinitum in causis per se ꝛ eētialiter ordinatis. ¶Ad cuius euidētiam est notādum q̄ cause possunt dici essentialiter ordinate dupliciter. Uno modo quia sunt cause alterius rationis a quibus omnibus simul habētibus causalitatem ex semnicē sicut inferior a superiori:imperfectior a ꝑfectiori/ est aliquid causatū vel causabile:ꝛ ordo ponatur in eis ex habitudine varia ad aliquid ꝑmum simpliciter ꝛ ꝓfectissimum illius ordinis. Alio modo possunt intelligi cause eētialiter ordinate que sunt alterius rōnis ꝛ simul necessario cōcurrunt ad effectum habentiū causalitatē ad inuicē siue nō/siue in hītudine ad aliqd ꝑmū vl ꝑfectissimū in illo ordie in ascēdendo:sed altera istarum duaꝝ causarum vel quia scilicet alia est nobilior ꝛ perfectior:ꝛ sic habet ordinem perfectionis:nō autē habitudinis ad tales vnam ꝑmam simpliciter perfectissimam. Uel q̄ ordo accipitur in eis in habitudine ad infimū que dicatur ꝑma:ꝛ illa que ꝛmediatior est sibi est ꝑior ꝛ sequēs posteriori in ifinitum/ꝛ cum actu sic i ordine ad ifinitum/semꝑ ꝓpinquior illi est imꝑfectior/ꝛ remotior:ꝛ ideo magis perfecta ꝛ ꝑfectione ꝑrior. Uerbi gratia secundum ponētes creaturas possibiles in ifinitum in ascēdēdo. Certum est q̄ inter se sunt eētialiter ordinate / vel primo vel secūdo. Non solum em̄ habēt ordinem ad deū/sed habēt ordinem vnum inter se/qui vel accipitur ex maiori ꝛ minori perfectiōe ipārum/ nō ex habitudine ad aliquam suprēmam in eis/q̄ nō est eam dare/vel accipitur scōm maiorem vel minorem distātiam ab ifima creatura:que est imꝑfectior/ licet sit ꝑior ꝛ remotior/ꝑfectior licet posterior. Uel forte potest dici q̄ cum illa ex habitudine ad quam accipitur ordo sit infima q̄ ꝓpinquior sibi debet dici posterior/ꝛ remotior ꝑrior/nec est inconuenēs in tali ordine sic accepto sicut de rebus vel causis per accidens:si causa eēt ab eterno sic recte potest dici in causis/q̄ nō est status in eis in ascendendo:licet sint eētialiter ordinate altero duorum modorum vlteriori nō autē ꝑrior. ¶Et nota hic q̄ ordo eētialis modo arguit aliquod primum nisi ordo sit finitus:sed si ordo ponatur ifinitus nō aūt efficaciter aliquod primum:saltem ex illa parte qua ponitur ifinitus. Et si dicas q̄ prius est primo ꝓpinquius:ꝛ vbi nō est primum nō est habitus. Dicere tur q̄ prius est primo ꝓpinquius in ordine finito/

qd̄ de rōnib⁹ ꝓcedētib⁹ ꝛ ꝓbātib⁹ aliqd̄ ens simpl'r ꝑmum ꝛc.

Cāe eētialr ordiatur dupliciter.

Nō ē ordine eētialis.

2.rō ꝑncipalis.

2°. phisi.

3. ratio.

ita q̄ licet in ordine sit prius ⁊ posterius nō tamen oportet q̄ primum/nisi ordo ponatur finitus. Et nota scdo q̄ isto modo potest saluari ordo eētialis in causis per se ordinatis sicut in speciebus numeroꝝ scdm aliquos p̄cedētibꝫ in infinitū sursum ⁊ q̄ possint p̄cedere in infinitum videtur per aliud q̄ per species numerorum/quia actus reflexus est alterius speciei ab actu recto vel etiam reflexo: super quē cadit sicut super obiectum imediatus/⁊ in talibus actibus possibile est p̄cedere in infinitum ergo etiam q̄ semp intellectus in infinitum potest reflectere se sup actum suum immediate p̄cedētē.

Contra hoc/tamē est vna difficultas q̄ tunc intellectus c̄reatus videtur habere virtutē actu infinitam quia infinitas species actuum virtualiter cōtinentē cuius solutio ad p̄sens dimittatur q̄ ponitur infra in quarto libro. Similiter etiam secūdum me ⁊ veritatem diuinam eētia vel etiam actus intelligēdi eiusdem rationis existēs representat q̄dditates creaturaꝝ/⁊ nō determinat ab aliquo alio immo nec a seipō vel seipa ad certam multitudinē ipārum: q̄ nō est p̄incipium liberum ergo sibi cōuenit infinitas representatorū ⁊ ita infinite species sunt possibiles: q̄ predicta possunt solui ad rōnes.

Ad rōes p̄cedē. adducta/ ad p̄ban dū vnum ens p̄mū ⁊c.

¶ Ad p̄imam cum dicitur de efficiēte aliquid est effectum cōcedo diceretur/q̄ nō a nihilo nec a seipō sz ab alio Cum queris vltra de illo dicerē q̄ est effectiuum/⁊ sic ascendēdo in infinitū. Tu dicis in eētialiter ordinatis nō est p̄cessus in infinitum: diceretur q̄ verum est in eētialiter ex habitudie ad aliq̄d primum ex illa parte non est p̄cessus in infinitum. Sed diceretur efficiētes nō sic sunt ordinate i sursum/⁊ p̄o tanto dicūtur essentialiter ordinate: q̄ sunt nature diuerse quarum vna est nobilior alia/⁊ habet causalitatem ab alia ⁊ entitatem: ⁊ sic in infinitum ascendēdo sēp ad aliquid perfectius vel p̄fectius/vel sunt essentialiter ordinate in habitudine ad infimum/⁊ ex illa parte oīs p̄cessus in infinitum. Tamē probatur quia in eētialiter ordinatis non est p̄cessus in infinitum: q̄ vniersitas causa torum dependet ab aliqua causa vna. Dicetur q̄ nō est verum sed quelibet vna dependet ab alia p̄fectiori: ⁊ illa a perfectioi ⁊ sic in infinitum est aliquis circulus nec sequitur q̄ idem a seipō. Unde vniersitas nō est aliquid vnum essentialiter q̄s debeat intelligi dependere ab vna causa extrinseca isti vniersitati: sed p̄o tanto dat intelligi ista vniersitas causata: q̄ ālibet pars eius causata nō est a seipsa/sed ab alia: ⁊ illa ab alia ⁊ sic infinitum/⁊ curritur argumentum sup falsam imaginationē/sicut dicit aduersarius. **¶** Ad secūdum diceretur q̄ prior vel superior causa vno modo accipiēdo ibi ponitur tem p̄o maiori persecutione est p̄fectior: ⁊ cum dicis ergo est ibi dare aliquam infinitam ⁊ indepentem. Negatur cōsequētia: q̄ diceretur q̄ nō est dare ibi p̄mam/nec perfectissimam/nec in infinitam distantem sicut nec inter creaturas p̄ducibiles in infinitum vel etiam inter numeros scdm Augustinū duodecimo de ciuitate dei capitulo.18. Ubi dicit q̄ oēs numeri a deo intellecti sunt infiniti: nullus tamen inter eos est infinitus. Habet tamē difficultatem cōtra se Augustin⁹ q̄ si omnes numeri sint infiniti: ⁊ tota multitudo eorum est aliquis nūer⁹ Sequitur q̄ aliquis numerus est in diuina intelligentia infinitus. **¶** Ad tertium diceretur q̄ infinite cause cōcurrunt ad eundem effectū: nec est inconueniēs. Tu dicis Nullus posuit/⁊ ideo dico q̄ nullus demonstrauit nō ponēdum: quia nō plus est inconueniēs q̄ ad effectū infinitum p̄currant actu infinite cause q̄ ad ipm requiratur vna causa infinita/sicut ponitur de deo similiter de cognoscente eius per causam infinitam sicut per infinitos similiter de respectibus ad causas infinitas sicut ad infinitam: tamen potest dici q̄ nō est demonstratum q̄ oēs cause causarent effectum: sed tm causa imediata: licet illa causaretur ab alia superiori: ⁊ ita solum referretur effectus ad causam imediatā nō ad oēs/sicut etiam nec est demonstratio apud eos q̄ deus causet oīa imediate sed q̄ scdam intelligētias sibi demonstratam: sed ⁊tra hoc est q̄ tunc nō essent cause essentialiter ordinate in causando: q̄ nō oēs simul cōcurrerēt ad causandum: sed de hoc non est vis facienda. **¶** Ad quartum diceretur q̄ si in eētialiter ordinatis nō est p̄imum in sursum: non est dare prius ⁊ posterius. Dico q̄ verum est p̄o habitudine ad illud p̄imum sed alio modo est possibile vt p̄dictum est: ⁊ ita posset saluari ordo essentialis necessarius inter causas essentialiter ordinatas p̄eter illud p̄imum in sursum. **¶** Ad quintum de infinitate per accidens q̄ nō potest poni negatur status in causis per se ordinatis. Diceret imo bene: quādo dicis q̄ quelibꝫ natura creata ē in suo supposito cōcedo sed diceretur q̄ hec ab illa ⁊ illa ab illa in infinitum ⁊ ita est circulus nec idē est causa sui: ⁊ ideo diceretur q̄ stante p̄cessu in infinitus in causis per se ordinatis stat in ordinatis per accidens. **¶** Ad sextum diceret q̄ tota successio ordinatorum per accidens erit a toto ordine supioꝝ causarum per se ordinatis sed nō ab vna causa tm incausata sicut tu imaginaris quātumcūq; in p̄ se ordinatis nō sit status in sursum. **¶** Ad secūdam rationem p̄incipalē de p̄imitate efficiētis vnum/ dicitur q̄ efficere nō dicit impfectionem cōcedat cum dicis ergo cōuenit alicui sine impfectione cōcederetur sub isto sensu q̄ efficere nō est impfectio in quolibet habēte ipm nō cōcludit. Diceretur est q̄ sicut impfectio nunq̄ cōuenit alicui sine perfectione aliqua. Ita nunq̄ perfectio cōuenit alicui sine aliqua imperfectione: ita q̄ sicut non est dare ens simpliciter ⁊ totaliter impfectum: ita nō est dare ens totaliter carēs omni perfectiōe. Ideo etiaꝫ eodē modo potest ad alias rōnes de fine ⁊ de eminentia quia per idem incēdunt. Et ita diceret vel posset dici q̄ nō est demōstratum esse aliquod ens simpliciter p̄imum in vniuerso/sed sola fide videtur hoc tenēdum. **¶** Quantum ad alia que probātur postea scilicet q̄ primum qualibꝫ istarum p̄imitatum est simpliciter incausabile quacūq; causalitate/⁊ q̄ p̄currūt iste p̄imitates in eodē ente nō intromitto me/nisi q̄ nō p̄cedūt ex demōstratis. Nā ille p̄imitates non sunt demōstrate esse in re: sicut dictum est/tamē nō puto q̄ sit euidēs vel demonstratum: q̄ illud q̄s caret efficiente caret fine / ⁊ q̄ primus finis ⁊ primū efficiēs in idem cōcurrant: sicut in principio secundi apparebit.

Augustī.

Ad secūdā rōnes p̄incipalē

¶ Sic ergo dicendum q̄ in vniuerso est aliquod ens primum simpliciter: ⁊ illa triplici p̄imitate in eodem ente concurrente: sed hoc sola fide tenendū est: ⁊ non est demonstratum.

Sūmatō

Ad rōes p̄incipa. qōnis.

¶ Ad primum principale ex/ pediendo me/dicerur q̄ inter numeros est dare numerum perfectissimum possibilem ⁊ infinitum actu ⁊ est in mēte diuina obiectiue: ⁊ in illo est status. Sic daretur in entibus vnum infinitum intensiue ⁊ primum: vltra q̄s non est processus. Et dato q̄ in numeris esset p̄cessus /nō oportet q̄ in entib⁹/nec ꝑtum ad hoc est simile/ ꝓbatur. Et etiā Aristotēles accipit ibi similitudinem inter numeros ⁊ formales differētias in quidditate tclusos/ꝑtum ad hoc q̄ sicut subtracta vnitate a numero nō manet eadem species numeri/ ita subtracta vna formali differentia nō manet ratio diffiniti/nō autem ꝑtū ad omnia vult illam simlitudinē intelligi. **¶** Ad secūdum dico q̄ primum ens est a se effectiue: non quidem positiue: quia efficiatur ab aliquo: sed p̄uatiue: q̄ sic est q̄ nō causatur ab aliquo. Est etiā ex se formaliter: ⁊ de hoc nō curo. **¶** Ad tertiū dico q̄ primum ens agēs est liberū: ⁊ agit extra oīa contigēter: nō autem necessario sicut posuerūt. Et dico cōsequēter q̄ nihil est in re ⁊ in effectu necessarium: sed omnia in re ⁊ in effectu sunt simpliciter contingētia: ⁊ possibilia nō esse/p̄eter primū. Dico etiam vltra dato q̄ si ageret necessario ea que dicerunt philosophi nō sequeretur oīa ē necessaria sicut inferūt nec tolleretur cōtingentia a rebus licet si ageret oīa eo modo quo dicūt theologi/ ⁊ cū hoc ageret de necessitate omnia essent necessaria: ⁊ tolleretur omnis nouitas: ⁊ omnia essent eterna. Sic de isto.

¶ Distinctionis secūde.
Questio secunda.

¶ Ecūdo q̄ro vtrū ens primū simpliciter inueniens sit infinitum actu intensiue in perfectiōe ⁊ vigore. **¶** Videt q̄ nō: quia vnū cōtrarium si esset actu infinitum nō relinqueret aliq̄d de suo cōtrario in vniuerso/ sicut si esset calor infinit⁹ nichil relinqueret de frigore: ⁊ hoc loquendo siue de cōtrario formaliter/siue de cōtrario virtualiter.

8.phis.

Unde si sol haberet virtutem calefaciendi infinitā nihil relinqueret de frigore: licet sol modo sit calidus formaliter sed tm virtualiter: sed bonum contrariatur malo/⁊ multa sunt mala i vniuerso: ergo non est aliquod bonū vel ens infinitū in vniuerso.

7.phis.

¶ Secundo sic quod est hic ⁊ non alibi est finitum sm logicum/ergo quod est hoc ⁊ nō aliud est finitū in esse: sz deus ita est hoc ens quod nō aliud/vt ptz ergo ⁊c. **¶** Tertio sic. Si est virtus infinita in aliquo mouebit in nō tempore. 8. phisicoꝝ. de infinita virtute in magnitudine/ꝓpartiōne nō in magnitudine: q̄ nō est minor/⁊ similiter septimo ꝓphisicoꝝ per regulam illam. Si tanta virtus in tāto tempore. ⁊c. Sz mouere in nō tempore est impossibile: q̄ motus cum essentialiter sit successiuus nō potest eē in instanti. ergo nō est aliquod ens infinite virtutꝫ

3.phis.

¶ Quarto sic. Infinitum dicit impfectionē: ⁊ nō conuenit nisi quātitati/vel materie/ vel numeris/⁊ huiusmodi. Ex tertio phisicorum: sed in primo ente cū sit actus purus nulla est implicatio. ergo ⁊c.

¶ Contra Illud est infinitum cui⁹ magis nō est numerus nec finis: hoc ē primū ens quod dicitur deus sicut dicitur in psalmo ergo ⁊c.

¶ In ista questione sic p̄dā
¶ Primo distinguā de infinito ⁊ describam ipm.
¶ Secundo ponam vnam opinionē q̄ deus est finitus: ⁊ arguam contra eam ꝓbādo q̄ nō sit finit⁹
¶ Tertio adducā rōnes ad ꝓbādū q̄ sit infinitus.
¶ Quarto soluam ad eas/⁊ ad illas que probāt finitatem eius: quia non video q̄ demonstrent.
¶ Ultimo ad rationes principales.

Infinitū dupl⁹ ca.

¶ Circa primum dico q̄ infinitū dicitur ꝗtum ad p̄positum duobus modis Uno modo ꝓuatiue/alio mō negatiue. Sicut inuisum dicit duobus modis ifinitum. **¶** Priuatiue dicitur q̄s nō est actu finitus tamen finabile q̄ aliud: ⁊ hoc vel in actu sm esse vel sm actum in fieri. Isto mō dicimus q̄ materia aliqua infinita est: cōparādo ad formam in subeēndo successiue formis ipis: licet sit ex se ⁊ in se infinita ꝗtum ad p̄oprium suū esse quia ex se nō est finita per formam: sed in potentia ad ipsam. Tamen pōt finiri per formaꝫ id est determinari ad aliquod esse vt sit actu pars talis esse determinati: puta esse determinati compositi huius vel illius. Et infinitus isto modo acceptum dicit imperfectiones ⁊ potentialitatem/⁊ partialitatem sicut patet. Isto modo etiam diuisio cōtinui dicitur infinita: q̄ extra quā libet diuisionem est dare aliam. Et diuidēdo semp restat aliquid accipere de infinito: diuidēdo scdm partes eiusdem proportionis: nō eiusdem ꝗtitat⁊ ⁊ ita quelibet diuisio habet rōnem partis/ ⁊ nō est dare totalem diuisionem cōtinui in actu: q̄ tūc diuisio esset finita ⁊ perfecta: ⁊ finita sm q̄ finitū opponitur isti infinito. Et similiter additio in nūeris est infinita: quia extra quālibet additionem data⁊ ⁊ perfectam: semper est dare aliam possibilem: finitum aūt ꝓut opponitur isti infinito potest dici oīne perfectum totuꝫ/extra q̄s nihil est accipere de ipo siue sit limitatum siue illimitatum ⁊ infinitū: eo modo quo dicitur statim de infinito. **¶** Alio modo dicitur infinitum negatiue quod nec est finitū: nec finibile per alterum: ⁊ sic est idem q̄s perfectum: ⁊ tale infinitum dicitur existere in actu simpliciter: nec repugnare enti simpliciter perfecto / imo maxime cōuenit sibi: ⁊ loquēdo isto modo de infinito simpliciter nihil est infinitum nisi habēs oēm perfectionem simpliciter possibilem: ⁊ intelligibilem/nō solum perfectionez huius nature/vel illius: sed oēm perfectionem siue formaliter siue eminēter: eo modo quo est possibile omnia haberi in aliquo vno/et ita finitum simpliciter vt opponitur isti infinito ē omne illud quod caret aliqua perfectione possibili vel intelligibili: sic q̄ nō habet eam nec formaliter nec eminēter: ita q̄ finitū istud potest coīcidere cū infinito primo modo/sicut etiam finitū oppositus infinito primo coincidit cum infinito secūdo modo accepto. **¶** Tunc describo infinitū primo modo/⁊ dico q̄ infinitum ⁊ eius quātitatem vel naturam accipientibus semp restat aliquid accipiēdum/ sicut in materia accidētali naturam materie vel potius successionē formarus in materia vel materia/ sm q̄ in ea succedunt forme vel possunt succedere.

Infinitū .i. mō accepti descriptio.

restat accipere formã ad quam est in potẽtia: q2 de se nõ includit eam/z potest recipere aliam z ita est forma extra ipam: sicut etiam de continuo in quãtum subest diuisioni/vel in diuisiõe ipa accipienti quãcũq; diuisionem. Restat accipere aliã possibilẽ extra ipam z preter eam. Et similiter in additione numeri vel in numero: vt stat sub additiõe infinitũ est cui nihil est de entitate: eo modo quo possibile ẽ eam haberi perfecte in aliquo vno. zc. Si eẽnt possibiles entitates cõtẽte procedere in ifinitum sm maiorem z minorem perfectionẽ alterius ratiõis. Hoc dico pro tanto q ad hoc q aliquid sit actu infinitũ simpliciter/nõ oportet q hẽat in scipo oẽm entitatem possibilem: vel intelligibiles formaliter sicut entitatem asini vel equi: q2 tales entitates nõ sunt possibiles haberi in aliquo vno formaliter: sz eminẽter bene sicut in deo. ¶ Alio modo describitur infinitũ isto modo q ifinitum est ens quod excedit omne finitum/siue limitatum siue extẽsiue ab alio/sm quãcũq; proportionẽ datam intelligibilem ita q nulla proportio determinata potest esse inter ipm: z qcũq; finitu: q2 dato q aliqua possit esse proportio determinata: inter ipa nõ est finitus quia finiti ad infinitum isto modo nulla est proportio. Et dixi q tale ens est infinitus simpliciter. Infinitum tamẽ scõm quid/z in aliqua rõne entis potest esse in actu sicut puto: potest enim esse infinita quantitas actu: vel infinitus calo2 actu: vel infinitus numerus actu/vel potẽ multitudo: de quo nõ oportet q excedat omne finitũ in perfectiõe z entitate: sed solum oportz hoc de illo finito: quod est eiusdem ratiõis finitum/sicut si esset linea infinita actu/nõ excederet in perfectione hominẽ: sed bene improportionabiliter excederet quãcũq; lineam finitam. ergo zc. ¶ Sed quo modo potest poni infinitum in actu dico q secus est de primo infinito z de secundo. Primum em infinitum quod est ifinitus in potẽtia: ẽ tale q in ipo vel de ipo semper est aliquid extra accipere/sicut patet tertio phisicorum z ideo non est ponibile in actu: sed sibi repugnat ex propria z formali rõne sicut negatiõi repugnat affirmatio. Infinitum aũt secũdo modo est totum z perfectum: totum quia nihil est extra quod non sit in ipo vel formaliter vel eminẽter: z hic vel simpliciter quãtum ad totũ ens totum secũdum quid secundum aliquam determinatã rationẽ entis/perfectum: q2 nihil deest sibi/z ideo ex sua formali rõne habet q sit in actu/si sit infinitum simpliciter: vel saltem sibi nõ repugnat/si sit infinitum scõm quid vt linea infinita. ¶ Est autem aduertendũ q sicut finitum̃ z ifinitum in quãtitate dicũt modum magis intrinsecum: cũ quecũq; proprietas vel passio/accipiendo infinitum z finitum vltimo sibi oppositum/sicut finitum z infinitũ in perfectiõe vel cõtitate virtutis dicunt modum intrinsecum illius cuius sunt/ita q circũscripta quacunq; passione: vel quasi passione/adhuc manet finitas vel infinitas cuiuscũq;/quãtum ad id positiuum quod ista dicũt Exemplũ habeo circũscripta quacũq; passione vel proprietate sua adhuc manet in natura sua/z ex ipa met finitus est vel infinitus/z hoc nullo modo circũscribi potest a sua natura vel a sua quantitate. Hec de primo articulo.

Scda infiniti descriptio.

Infinitũ quõ ponitur i actu

Nõ hec.

¶ Secũdus articulus est po/

nere opinionem quorũdam volentium artare z limitare deũ dicẽtium q deus pbabiliter loquendo potest dici finitus. Et hoc videtur pbare sic. Tuz quia act9 z formã est causa finitatis sicut materia est causa infinitatis: sed deus maxime est actus/z maxime recedit a potẽtia z materia. ergo zc. Tuz q2 omne perfectũ est finitum: q2 nullum nõ habens finem est perfectũ vt dicitur 3o. Phisicoꝝ. Finis autem terminus est. 5. Methaphisi. Omne igitur perfectum finitũ est z terminatũ: sed deus est summe perfectus. Tum q2 deus habet vltimũ in actu sue nature/q2 si nõ haberet nõ esset perfectus: quia sibi deficeret aliquid. ergo zc. Tum q2 omne quod comprehenditur a quocũq; est finitum/vt ait Augustinus. 12. de ciui. dei. cap. 18 de magnis: q2 attigitur scõm vltimum: sed deus cõprehenditur a seipso perfecte. ¶ Nec valet dicere q licet deus sit simpliciter z realiter infinitus: tamẽ sue intelligentie est finitus: ita q nõ est incõueniẽs ifinitum cõprehendi a seipo/sed nõ sequitur ergo est simpliciter finitum sed huic tm. Cõtra q2 omne intellectũ a seipo nihil diminuit de ratiõe dei: imo est idez q deum esse/q2 sua intellectio est sua essentia/z id qđ est: ergo habet fieri deus cõprehẽsus est infinitus suo intellectu: g simpliciter res em hñt illud ensve risimile quod hñt apud intellectũ diuinus cui non potest esse falsum. ergo zc. Tum q2 tertio phisicorum philosophus improbat diffinitionẽ/ quã quidam dabant de infinito dicẽtes q infinitũ est cui nihil est extra quia infinitum est cuius est aliquid semper extra sed dei nihil est extra. Ergo secũdus Aristotelẽ non est infinitus/vel Aristoteles male reprehendit alios z dixisset falsum: quod dicit q non est illa ratio infiniti. Si dicatur etiã q ipe loquit ibi de infinito primo modo/ nec vult negare infinitum scõ modo: z propter hoc reprobat illas descriptionem: tunc loquitur in equiuoco de infinito non distinguẽdo que nõ sunt sibi imponẽda: ergo quicquid sit de hoc nõ videtur saltem de intentione Aristotelis q sit aliquid actu infinitũ. Deo igitur potest dici finitus sicut dicũt z nõ potest dici infinitus/nec sequitur ex hoc q habeat aliquas proportiones determinatam ad creaturã sicut nec linea ad punctum: dato q vtrũq; sit finitum. Nec spiritus ad corpus. Unde quãdo dicitur Dominꝰ laudabilis nimis: etiam verum est q2 creatura non potest laudare ipm digne cũtum debet: quãdo em dicitur imensus verum est quia est prima mensura omnium: z ideo nõ est mẽsurabilis scõm Cõmẽtatorem quarto methaphisice. Hec est positio.

3.phis. 5. meth. Augustꝰ Cõmẽ. Ꝺ pcedẽ. opinionẽ

¶ Contra istam positionẽ premitto primo/ q sicut dictum est supra. Finitum vno modo accipitur ꝓut opponitur infinito. dicto primo: z sic finitum nihil aliud est cũ ens aliquod: cui nõ ꝓuenit infinitas primo modo dicta/z isto modo accipiẽdo finitum dico q potest cõcurrere cum infinito dicto secũdo modo in eodẽ ente/z tũc ptz q habito deum esse finitum isto modo q nõ est finitus in potentia: sicut materia vel diuisio continui vel augmẽtum numeri: nõ ꝓpter hoc habetur quin sit infinitus in actu/ licet stent ista duo simul. Sed accipiendo finitum pro numero infinito dicto secũdo modo: quod nõ est actu infinitum z per consequẽs est ens limitatum simpliciter in ot

q de9 nõ est finit9

rationẽ z perfectione entis. ¶ Dico q impossibile est dicere z inconueniens q deus sit finitus. Hoc ego pbo sic. Primo impossibile est q summum et primum perfectum habeat in se aliquam imperfectionem: quia da oppositum: iam non est perfectum. Datus enim est z prius: quod nullam habet imperfectionem cũ ad aliquam habet imperfectionez: z ad perfectum semper reducitur imperfectum: sed esse limitatum z finitum imperfectionem dicit/ sicut patet: quia dicit negationem perfectionis simpliciter z absolute/z artat ad perfectionem. ergo z cetera. ¶ Secundo sic. Omne finitum et limitatum necessario est limitatum ad genus aliquod: quia hec est prima limitatio possibilis/ sicut patet discurrendo per limitationes ad speciem ad individuum ad locum: z sic de alijs. Sed deus non est limitatus ad aliquod genus: q2 tunc necessario esset compositus ex genere z differentia: que quidem compositio negatur ab omnibus in deo: ergo z cetera. ¶ Item impossibile est q substantia limitata sit realiter sapientia z suum intelligere: quia subst̃a finita limitata est ad rationem substantie: z non est a substantia/tunc enim limitata non esset: sed illimita: z suos limites excederet. Sed substantia diuina est suum ẽsse intelligere z velle secũdum omnes sanctos: z philosophos: ergo non est limitata vel finita. ¶ Item quarto. Substantia limitata vel finita non potest simul in tribus suppositis formaliter z naturaliter: quia sicut est finita/ z limitata ad substantiam: ita z ad subsistentiam: z ad hanc subsistentiam. Sed diuina substantia secundum omnes sanctos z fidei veritatem simul z naturaliter subsistit in tribus suppositis: ergo z cetera. ¶ Item nullum simpliciter simplex est finitum: quia omne tale est non componibile alteri. Omne finitum componibile est alteri. Probatio/ quia natum est cum aliquo addito facere maius: sed deus est simpliciter simplex z purus actus. ergo z cetera.

Summatio predi

¶ Dico igitur quia licet de/

De9 pba tur ifinitus

monstrari non possit sicut dicam infra/ q deus sit simpliciter infinitus: nec iste rationes adducte hoc demonstrant: licet sint multo probabiliores cũ aliorum rationes: quibus probant q sit finitus. Et similiter multe rationes inferius valde probabiles pro infinitate adducũtur: que non demonstrant: tamen dici non debet nec potest q ipse sit finitus: nisi primo modo sub isto sensu: quia non est infinitus sicut materiale z sicut diuisio continui. Et ideo dico q absolute loquendo non debet dici finitus sed simpliciter loquendo: oportet magis dici infinitus/quod est nobilius z perfectius in ipso. Omnes autem rationes aliorum nihil probant contra hoc sicut inferius apparebit. Hec de secundo articulo.

¶ Tertius articulus est ad/

ducere rationes quibus deus probatur infinitus. Ostenditur autem hoc ex parte infiniti in se. Secundo ex parte diuine nature: z eminentie. Tertio ex diuina causalitate. Quarto ex negatione causalitatis: quia scilicet deus non est causatus. Quinto ex parte intelligentie. ¶ Ex parte infiniti in se. Tum quia infinitum non repugnat enti: statim enim intellectus cognosceret repugnantiã. Sicut etiam sensus sentit disconueniens obiectum suo: sicut discordiam in cantu percipit auditus: et sic de alijs. Tum quia nõ repugnat infinitas quãtitati: ergo nec enti. Tum quia finitum non est quidditas entis: nec propria passio: ergo infinitũ non repugnat enti: tum quia quantitati molis non repugnat infinitas in accipiendo: ergo nec enti repugnat infinitas in simul existendo: ergo nec quantitati virtutis z perfectionis repugnat hoc: ergo est possibile: et si est possibile est actu. Oportet ergo ponere actualem infinitatem in aliquo ente non nisi in deo. Confirmatur quia infinitatem in potentia oportet reducere ad infinitatem in actu sicut entitatem in potentia ad entitatẽ in actu ergo z cetera. ¶ Ex parte nature diuine arguitur sic. Tum quia non est limitata ad genus z speciem: que est prima limitatio: ergo est infinita. Tũ quia deus est ens z non est limitatus vel terminatus aliquo termino entis contrahente ipsum a parte entis: quia tunc esset in genere. Prima enim et immediata contrahentia entis sunt decem genera z per consequens est ifinitum ens: quia totum ens habens vnitiue omnem perfectionem entis. Tum quia est suum intelligere et nolle z actus purus. Tum quia deus secundum Anselmum Proslogion. Deus est quo nihil maius excogitari potest modo quocunq; finito potest cogitari maius: sine implicatione contradictionis: ergo deus est infinitus. Tum quia natura diuina subsistit in tribus suppositis naturaliter: quod non est possibile de natura limitata ex parte causalitatis efficientie. Tum quia deus potest reducere ad actum distantiam finitam inter ens/vel non/vel nichil: quia potest causare. Si dicatur q distantia non est infinita sed finita: sicut terminus positiuus saltem nulla est proportio inter terminum et terminum: et per consequens reductio de termino ad terminum arguit potentiam infinitam: sicut minor proportio arguit maiorem virtutem: z difficiliorem transfinitum. Tum quia deus potest mouere per tempus infinitum: et in virtute propria. Tum quia deus quãtum est ex se potest in infinita quocunq; modo: licet sit repugnantia effectuum in existendo eo modo ipso: quo est primum efficiens. Nec propter istam repugnantiam in existendo ex parte effectuum tollitur infinitas ex parte dei. Confirmatur quia posse etiam in infinitas species est perfectionis simpliciter: quia melius ipsum cũ nõ ipsum. Alioquin non poterit probari de aliquo q sit perfectio simpliciter: sz omnis perfectio simpliciter probari potest efficaciter in esse deo: z connexit sibi. ergo zc. Tum quia cause secunde nichil addunt ad causalitatem dei in perfectiõe: quod patet ex intentione philosophorum/qui non ponunt causas secũdas concurrere cum prima ad causalitatem effectuum: propter indigentiam z imperfectionem prime cause: sed magis propter effectuz imperfectionem. Confirmatur vel hoc q2 causatio dei respectu creature est nobilio cũ productio alicuius infiniti: puta filij vel spũs sancti: q2 illa ẽ volitio z aliqd absolutũ ipe respect9 g ipa natura lis nõ dicit ifinitatẽ dei: nisi forti9 cũ faceret illa

Tus ex parte ifiniti in se, zc.

Ex parte diuine nature ꝓbat deus ifinitus. zc.

Anselꝰ

si esset naturaliter nota/quare ⁊c̄. Patet etiam ratione quia tunc effectus ad quod concurrunt ⁊ requiruntur plures cause esset nobilior ⁊ perfectior q̄ ille ad quem pauciores cause. Et sic musca esset nobilior angelo vel intelligentia quacunq; : quod est falsum. Confirmatur per Cōmētatorem duodecimo Methaphisice ⁊ primo celi ⁊ mundi qui p̄pter finitatem motus posuit secūdam intelligētiā Tum etiam q̄ causa prima nobilius ⁊ perfectius habet in seipsa causalitatem ⁊ virtutem cuiuscunq; alterius cause q̄ habeat illa causa/quia est causa equiuoca respectu omnium causarum aliarum ⁊ causabilium.quare ⁊c̄. ¶Ex causalitate finalitatis arguitur sic.Tum quia deus est talis finis q̄ in ipso potest quietari volūtas. Volūtas autem quietari nō potest nisi in bono infinito/ quia quocunq; bono finito dato voluntas potest velle maius.

Cōmen.

ꝓbatio ī finitatis dei ex diuina cālitate.

Tum quia mediate mouet vel non potest mouere ad efficiendum infinita si cēnt ponibilia ⁊ cōpossibilia. ¶Ex parte carentie causationis cuiuslibet quia scilicet nō habet causam intrinsecam quia nō habet materiam/forma autez sumitur per materiā ⁊ materia per formam. Et ideo deus est infinitus esse.⁊ purum esse forme.quare ⁊c̄. ¶Ex parte sue intelligētie ꝓbatur hoc. Tum quia itelligit infinita actu distincte ⁊ perfecte: sicut enim sunt possibilia infinita successiue in accipiēdo sic sunt infinita actu accepta in diuina intelligentia / ergo est infinita:quia intelligere plura ⁊ distincte maioris est perfectionis q̄ paucioza ergo intelligere infinita distincte ⁊ perfecte est perfectionis infinite.

Expte carentie.

Ex parte sue intelligētie

Tum quia alia obiecta ab obiecto primo diuie intelligentie nihil addūt sibi in intelligibilitate/ nec sui intelligētia potest aliquid addi in intelligibilitate/quia tunc perfectius cognosceret presentia ⁊ existentia q̄ futura ⁊ non existentia : quod falsum est:ergo deus est infinitus. Tum quia posset existere toti infinito si esset in actu:ergo etiam ⁊ vtrumq; istorum ex se iste sunt rationes valde ꝓbabiles quātum ad aliquas quibus secūdum aliquos ostēditur deus/vel primum ens actu existens inuniuerso esse actu infinitum intensiue in perfectiōe ⁊ virtute:quarum aliquas multi reputant demonstrationes. Hec de tertio articulo.

¶Quartus articulus est in

Quid dr̄ōnib⁹ ꝑce. ꝓbatib⁹ dei ī/ finitatē. ⁊c̄.

quo videtur mihi dicēdum q̄ licet deus sit infinit⁹ secūdum scripturam ⁊ sanctos. Quia magnus dominus ⁊laudabilis nimis: ⁊magnitudinis eius nō est finis. Et sapientie eius nō est numerus. Tamē non videtur michi hoc demonstratum ex apparentibus demonstratione cogente intellectum ex euidentia rei/sic q̄ necessarium sit intellectum tali demonstrationi vel tali rationi proposite assentire. Sed dico bene cum hoc q̄ adhoc habentur alique rationes ad oppositum ⁊ facilius potest hoc sustineri q̄ ad oppositum. Et idcirco ad omnes rationes est respondendum in isto articulo. Et primo ad aliquas que probant deum esse finitum quia minus euidēter ⁊ probabiliter cōcludunt q̄ alie ⁊ cū hoc falsum concludunt.

Ad rōes dicētium

¶Ad ꝓximam dico q̄ actus ⁊ forma informans materiā est causa finitationis : id est determinationis materie ad tale esse:sed nihil obstat quin actus purus non informans sit ratio ⁊ causa infinitatis intensiue in actu que nō est infinitas materialis vel potentialis.

deū eē finitum.

¶Ad secūdam dico q̄ nō omne perfectum finitū est. Tu probas q̄ nullum perfectum est nō habēs finem. Dico q̄ verum est si natum est habere finem ⁊ finiri. Sic autem non est de deo. Deus enim necessario habet quicq̄d potest habere: ⁊ est finis aliorum non habēs caput:nec caudam/nec primū / nec vltimum. Et argumētum currit cōtra falsam imaginationē de vno sicut de vno corpe. ¶Ad quartam dico q̄ deus apprehendit seipsum ⁊ tamen nō est finitus:nec sibi:nec alicui:sed est simpliciter infinitus sicut ⁊ suus intellectus est infinitus et sua intellectio. Tu dicis. Quicquid comprehenditur scientis comprehensione finitur secūdum Augustinum. 83.q.7. ⁊ in questione quindecima arguit sic. Intellectus intelligit se.ergo apprehendit se ⁊ sibi est finitus. Dico q̄ non accipit ibi finiri ꝓprie sed accipit finiri pro totaliter intelligi/ ita q̄ nichil lateat de comprehenso: sicut extra finem rei nichil est. ¶Ad quintam dico q̄ philosophus improbat diffinitionē de infinito datam vel quia solum intentio sua fuit in tertio physicoz̄ de infinito in corporalibus: ⁊ de infinito priuatiue/sicut videtur etiam quādo diffinit infinitum. Q̄ infinitus est cuius quantitatem accipiētibus semper est aliquid extra accipere vltra illud quod actu acceptum est de illo:vel q̄ ista descriptio cuius nihil est extra/data fuit ab eis de infinito in cōmuni non distincto prius de infinito. Et ideo deberet conuenire cuilibet infinito/quod non est verum:q̄ licet alicui conueniat non tamen omni / ⁊ ideo non est bona. Vel si vis omnino contendere q̄ de intentione Aristotelis fuit q̄ nullum est infinitum nisi infinitum priuatiue ⁊ in potentia. Ego dico q̄ ipse dicit falsum ⁊ male redarguit Platonem quantum ad rationem infinitatis/licet ratione separationis a singularibus bene si sic intellexit Plato/q̄ etiam ipse reperit tale infinitus ex parte forme quam posuit Plato ydeam:ita q̄ in ipsa ydea reprobat infinitatem tertio Phisicorum. Q̄ dicit contra seipsum. Et in octauo phisicorum: ⁊ in duodecimo methaphisice. Vbi ponit principium motorum infinitum: ⁊ probat in extensione : et certum est q̄ in illa infinitate priuatiua ⁊ principali:quia tūc esset corpus vel virtus in corpore cuius oppositum ipse probat octauo Phisicorum ex intentione. Et dico tunc q̄ ipse sufficienter processit de infinito sicut ⁊ ipsi non distinguēdo de infinito sicut nec ipsi. Si dicas q̄ ista non sunt sibi imponenda /dico q̄ maiora inconuenientia vel equalia imponuntur sibi/ vel saltem multa nec habeo pro incōuenienti. Nō dicitur vltra q̄ deus liez̄ sit finitus/tamen nullam determinatam proportionem habet ad creaturam nec econuerso:etiam si creature procederent in infinitum in sursum: secundum perfectiones alteri⁹ rationis sicut nec linea ad punctum. Dico q̄ istud non valet:quia si creature essent possibiles ⁊ producibiles ab ipso tales necessario sequeretur deus esse infinitum ⁊ si illud primum esset demonstratum ⁊ istō sicut dicūt'cōiter oēs ⁊c̄. Cuiuslibz̄ finiti ad alterū finitū est aliqua ꝓportio'veter iata sim

August.

aliquam perfectionem: ⁊ licet non scām quecunq; Vnde ⁊ si puncti ad lineam nulla sit proportio in quātitate:quia punctus non est quantus. Tamen in perfectione entitatis est proportio determinata aliqua:quia linea non est ens infinitum. Similiter ergo inter deum ⁊ creaturam hoc est falsum: quia deus secundum quācunq; perfectionem vastam in proportionibus est creature. Similiter exēplum de puncto ⁊ linea/nō est ad propositum quia punctus non potest augeri nec ponitur augeri sed infra suam perfectionem / que semper est eiusdem rationis:⁊ideo nunq̄ potest attingere ad perfectionem linee quantūcunq; finite:sed si poneretur augeri secūdum perfectiones alterius ⁊ alterius rationis in infinitum:sic ponitur creatura ponibilis Dico q̄ punctus excederet lineā: ⁊ posset excedere in perfectione nisi linea eēt infinite ꝑfectionis. Vel etiā si poneref augeri in infinitum in aliqua ratione v el intellectiōe aliqua/poneref ꝓuenire cum linea vt in entitate planum est q̄ excederet lineam aliquādo in illa cōmuni rōne:licz̄ semp ām ꝓpriam rationem qua distinguīf a linea maneret infra lineam/ nec ad eam attigeret cum igitur deus excedat qūlibet datum in finitū/etiam si possent dari ifinita specie differentia semper digniora ⁊ nobiliora/ quod non repugnat de primario intellectu:q̄ finitus nō pertinet ad rōnem quidditatiuā entis creati:⁊ ita potest poni sine implicatiōe incōpossibilitū quod ꝓbabile videf q̄ deus sit in ꝑfectiōe ifinit⁹ nisi aliter dicatur. Sed dico in ꝓposito de vnitate creature respectu dei nō de vniuoca creatura q̄ est modo ideo non valet.

Adrōes ꝓbantes deū eē in finitum.

¶Ad rationēs ꝓbantes ifinitatē. Ad primam diceref q̄ nō est demonstratū q̄ infinitū actu nō repugnet enti:⁊ p cōsequēs cuilibet enti. Cum dicitur q̄ intellectus statim apprehēderet disconuenientiam infiniti ad suum obiectū quod est ens:diceref q̄ verum est de intellectu ꝑfecte intelligēte res: sicut sunt in se intelligibiles:nō aūt de nostro intellectu intelligēte imꝑfecte q̄ nō intelligeret ita ꝑfecte sicut auditus sentit solū sonum. ¶Ad secūdum diceref q̄ nō est demonstratum q̄n infinitū sit modus intrinsec⁹ vel passio oīs entis. ¶Ad tertiū dicif q̄ licet q̄titati ⁊ per cōsequēs enti nō repugnat infinitas in accipiendo. Tamē nō ꝓpter hoc sequif q̄ nō repugnet nobiliori ⁊ maiori ifinitas:que est ifinitas actualis intensiua nec est demōstratū. ¶Ad quartuz q̄ est primum ex parte nature dicēdi q̄ nō est demōstratum quin deus sit in genere aliquo/puta in genere substātie:vel q̄ aliq̄ ens finitū/vel saltē q̄ nō infinitū possit eē vel sit nō in gñe. Ideo diceref q̄ ꝓpria limitatio nō est ad genus vel speciē:sed ad hāc naturam. Ad illud q̄ addit q̄ de⁹ est totū ens falsuz est. Si dicis q̄ nō limitatur ad genus verū est sed tamē est hoc ens ⁊ singulare ⁊ determinatum ens/ nec est omne ens alioqn nihil esset p̄ter ipsum ⁊ sic esset asinus ⁊ equ⁹ ⁊ oīa. Et dato q̄ eēt omne ens nō est ꝓbatū q̄ sit infinita entia nec q̄ sit infinit⁹. Quādo dicis nō est limitatus ⁊ terminatus q̄ infinitus:potest dici q̄ verū est negatiue nō positiue sicut si esset linea bipedalis sine punctis. quare ⁊c̄. ¶Ad quintum diceref q̄ nō est demonstratū aliquod ens cuius substātia sit vnum intelligere:q̄ sicut in ꝓtozi questiōe dicebat nō est demonstratuz

aliq̄s ens eē in cāturz:vel aliter q̄ q̄ticunq; sit suū intelligere:nō tamē est ꝓpter hoc infinitus simplr sed non est finitus illa infinitatiōe vel cōsimili substantia:que nō est suū itelligere ponitur finita/ ita q̄ nō op⁹ q̄ vniuersaliter loquēdo substātia finita non sit suū intelligere sed bñ verum est de aliqua/ sed de omni nō est demōstrata. ergo ⁊c̄. Tu dicis exiret limites suos/dico q̄ nō sed bene exiret limites inferiorū ⁊ imꝑfectionis substātie q̄ nō est suū intelligere. Nō additur de actu puro. dico q̄ non valet q̄ etiam relatio in diuinis est actus purus: ⁊ tamen nō est formaliter infinita sicut ꝓbabitur infra. ¶Ad sextum diceretur q̄ maius omni finito nō potest excogitari sine cōtradictiōe:sed talis cogitatio esset ficticia sicut cogitatio ⁊ ita stat q̄ de⁹ non sit finit⁹ ⁊ tamē sit summū cogitabile. ¶Ad septimum diceretur q̄ nō est demonstratū q̄ natura diuina non substat in tribus suppositis naturaliter ⁊ ideo nō est demonstratū q̄ sit infinita ꝛc̄ credita. Aliter q̄ dato q̄ natura diuia subsistat in tribus suppositis quod tamē nō est etiādēs nec demōstratum ex hoc:demonstrattue non potest ꝓbari q̄ sit infinita:sed tamen q̄ est alterius rōnis ab aliis subsātijs vel naturis licet ista ratio sit multū ꝓbabilis:⁊ ille ꝓcedentes pro infinitate sicut adducte sunt supra alique cōtra finitatē dei. ¶Nota hic q̄ sicut ex hoc q̄ natura diuia subsistit in plurib⁹ suppositis nō ponitur magis imperfecta q̄ hec tantū subsisteret in vno:ita q̄ nō pl⁹ pōt demōstrari ifinitas eius ex hoc q̄ subsistit in trib⁹ q̄ non ex hoc q̄ in vno licet sit illud ꝓbabile argumētum:q̄ nō videtur hoc nec tenef de alijs substātijs finitis q̄ aliq̄ earum vna numero sit in tribus suppositis. ¶Ad octauuz q̄d erat primū ex sufficiētia dicitur q̄ ista ratio parum valet q̄ inter nihil ⁊ ens causatum nō est infinita distantia:sed tanta distantia priuatiua quātum est extremū positiuū quod nō est infinitus Ad illud quod dicitur saltem inter terminos cātionis nulla est proportio. Ego cōcedo sed dico q̄ sequitur ex hoc virtus infinita in causante quia illa imꝓportio vel non proportio non est annexa alicui resistentie vel impedimēto positiuo / quod debeat tollere sicut ꝓportet quando ex maiori vel minori proportione aut alio:vel minor virtus in causante ⁊ transitus difficilior vnde si esset talis ꝓportio q̄ esset infinita resistentia passi vel contrarij annexa bene argueretur:sed non sic. Nota hic q̄ etiam inter esse ⁊ non esse forme compositi nulla est proportio ⁊ tamen habētur per generationem ab agente finito. ¶Ad nonum dicitur q̄ a multis et bene q̄ ratio Aristotelis illa nichil valet. Dato enim q̄ possit mouere tempore infinito ⁊ habeat effectū infinitum successiuū in virtute sua ⁊ omnia ꝓducibilia per ipsum successiue non est infinitum Dato etiam q̄ hoc habeat a se quia ad hoc sufficit virtus finita durans perpetuo a seipsa/ita q̄ ratio illa nihil concludit nec valet Quod addunt aliqui ad iustificandum eam q̄ virtuti diuine nullum resistens resistit sed mouet in infinitum mobilia resistentia motui/sicut corpora animalium que resistūt motibus motorum vel motuum proportionum quia grauia sunt ⁊ ideo resistunt mouentibus ea progressiuo motu. quare ⁊ cetera. Dico enim q̄ siue mobile resistat motui vel non/ non oportet q̄ mouēs ipsum perpetuo sit virtus infinita:sed sufa

Adueres

Nota.

ficit q̄ sit virt⁹ ꝓpetua infatigabilis/sicut q̄libꝫ intelligẽtia q̄tūcunq̄ sit infinita ideo nō valet.

¶ Ad decimū dicerek q̄ nō est demōstratū deum ex parte sua posse ꝓducere actu infinita simul. Ita q̄ nō solum est ipossibilitas hui⁹ ex parte effectuū sed etiam hoc deus nō potest ex pte sui:nec est inconuenies ꝓpter hoc si nō pōt ipossibile/ saltē hoc nō est demonstratū dato q̄ sit primū effectum q̄ sit potētie infinite. ¶ Ad vndecimū dicerek q̄ cause alie licet nihil addāt in pfectione cālitati pme causi:tū ex hoc nō sequitur q̄ sit infinita qz siue ipa p se siue cum alia vel alijs nullum effectum pūt actu infinitū r imediate potest effectum perfectiozē q̄ cum alijs:quia alie sicut dixerūt philosophi requiruntur ꝓpter iperfectionē effectus. Preterea etiā dato q̄ respectu alicui⁹ effectus qui potest eē imediate a causa pma/causa scda nihil addat pfectionis ad causalitatē prime cause. Tamē respectu alicuius alterius effectus aliquid necessitatis addit/ quia nō pōt ꝓduci sine illa r hoc ex ipfectiōe isti⁹ effect⁹. Ita q̄ ex dicto philosophoꝝ sequit q̄ effectus ad quem cōcurrūt plures cause est impfectior cuius oppositum assumitur in argumento. ¶ Ad aliud duodecimū dico q̄ nō est demōstratū q̄ causa prima sufficiēter ad agendū oēs actus cōtineat oēs virtutes oīm scdoꝝ agētiū. Tu dicis est cā quinoca oīm. Dico q̄ verum est r ideo ē nobilior qualibet alia. Sed dico q̄ nō causa oīm imediata r sufficiens:sed mediantib⁹ alijs ita q̄ nō est causa talis r sufficens oīm:sed alie requirūtur r sic cōtinet virtutes tꝫozum sicut possunt cōtineri sed non applicabūtur ad effectū nisi mediantibus illis/vel diceretur q̄ licet virtualiter r sufficiēter cōtineat virtutes oīm cārum scdaꝝ nō tamē ex hoc sequitur infinitas qz nec ille sunt infinite nec possunt eē/ vl diceretur adhuc q̄ nō est demonstratus q̄ sit causa oīm effectuū nec mediata nec imediata. ¶ Ad tertiumdecimū q̄ fuit primū ex fine Dico q̄ nō est demonstratum quin volūtas cū sit finita possit quietari in bono finito r si vnluntas appetit infinitum illa est volūtas ipossibilium vel ipossibilis. ¶ Ad quartūdecimum diceretur q̄ nō potest mouere metaphisice ad efficiēdum ifinita/nisi sicut agēs potest ꝓprie mouere ad causandū infinita. De quo dictum est supra. ¶ Ad quintūdecimū dicerek q̄ in ipa nō est materia. Dico q̄ nihil valet: sicut iacent verba/r sicut intendit ille qui posuit eam: qz tunc esset angelus infinit⁹:potest tamē colorari de actu puro nō receptibili nec receptiuo alteri⁹ de quo nō sequit demonstratiue q̄ sit infinit⁹:de quo dictum est supra. Et dicit etiā ibi q̄ materia finit ꝑ formā Dico q̄ bñ verū est sicut r eo mō quo dictū ē supra sed nō ops ꝓpter hoc q̄n habeat aliā infinitatē sui ppꝛij eē quā hz ex se intrinsece:etiā si eēt sine oīni forma. ¶ Ad sextūdecimū q̄ deus licet intelligat infinita actu r distincte nō tñ ops q̄ sit infinitus: quia aia xp̄i vel verbū videt infinita r tñ nō ē actu infinita. Tu dicis intelligere plura distincte ē maiozis pfectionis q̄ paucioza. Dico nō est vez quia eiusdem pfectiōis est in deo qz intelligit vnū sic q̄ infinita vel paucioza. Et similiter arguā tibi i aia xp̄i qui videt infinita in verbo/ r tñ nō est infinita nec infinite pfectionis. Unde nō est maiozis pfectionis indeo q̄ intelligat multa q̄ vnū solū puta seip̄m. Vel posset dici q̄ deus nō intelligit infinita distincte alterius r alteri⁹ rōnis/sed earūdē rōnum vel saltem q̄ hoc nō est demōstratū: sicut etiā nec demonstratus est q̄ intelligat aliquid extra se: sicut phabiliter diceret: r hoc nō arguit ifinitatē simpliciter sicut nec obiectum est simpliciter infinitum r hoc nō plus arguitur ifinitas q̄ ex multitudine causabilium sicut dictū est supra. ¶ Ad decimū septimus dico q̄ obiecta extrinseca ab obiecto primo diuine itelligentie nihil addūt in pfectione intelligētis:nec pfectius cognoscit p̄sentia q̄ futura:sed eodē mō tamē ex hoc nō seqtur ipsum esse actu infinitum qz nec alia sunt infinita obiecta extrinseca vel dicēdum est q̄ forte nō est demonstratum deum cognoscere nō entia r futura:sicut etiaꝫ ponit cōmētator duodecimo methaphi. Vel nota demonstratus q̄ futura sint infinita: vel diceretur forte q̄ imo extrinseca obiecta addūt aliquid in ītelligente nō:tū sequitur q̄ deus pfecti⁹ intelligat ea p̄sentia q̄ futura q̄ vnifozmiter est eadem intellectione itelligit ipe. ¶ Ad decimūoctauū dicerētur q̄ nō est demonstratū q̄ posset eē locus actu infinitus:de tpe certū est q̄ nō pōt actu dari infinitum quia successiuum est. Et dato q̄ possent dari:nō demonstratū est q̄ deus posset eis coexistere tempori infinito q̄cquid sit de loconō opozret ipm esse infinitum:nec sicut subiectum ipsi⁹ temporis.

¶ Ad primum principale di/

Ad argumēta principalia q̄stionis.

ceretur q̄ ens ifinitū simpliciter ageret necessario r nō ꝓtingēter nec libere:eo mō quo ponunt theologi ipm agere scz libere nō dimitteret malū i vniuerso. Sed dico q̄ agit ꝓtingēter r libere: r potest dicere q̄ placet sibi ꝓmittere. ¶ Ad scdm dico q̄ si ly hic demōstraretynū locū infinitum antecedēs esset falsuꝫ:qz posito q̄ eēt hic vno alibi adhuc eēt infinitū ꝑm locū sic est in ꝓposito de⁹ est hoc ens r nō aliud:qz ly hoc demonstrat eis infinitū tō non valet. Dico q̄ si eēt corpus infinitum nō compateretur secū aliud corpus nec finitū nec infinitum quia tūc duo corpora erūt simul in eodē loco: ergo similiter si est ens ifinitū nō cōpatiē secū aliud ens nec finitū nec ifinitū. Dico q̄ si esset corp⁹ infinitum nō cōpateretur secum in occupādo locū aliud corpus naturaliter loquēdo:licz absolute loquēdo de potentia dei posset ipm compati. Sed dico q̄ nō est simile de corporib⁹ respectu eiusdē loci r de entib⁹ ī vniuerso:r sic entitates nō repugnāt sicut dimensiones sibi repugnant r ab eodem loco mutuo se expellunt. ¶ Ad tertiū dico q̄ Aristoteles dicit q̄ si est virtus infinita ī magnitudine corpis q̄ sequitur q̄ moueat in nō tpe:qz est virtus infinita. Ego dico q̄ scitur q̄ moueat in tempore. Tū ꝓpter resistentiam mobilis scdm aliquos ita q̄ ad illud antecedēs seqtur ꝓtradictoria r q̄ moueat in nō tpe q̄ ifinita r agēs de necessitate nature: sicut quelibet virt⁹ extensa r p ꝑs scdm vltimū sue potentie. Vel dictū Aristo. nihil valz de virtute ī magnitudie qđ magis credo:nō em̄ video q̄re pl⁹ ꝓt⁹ infinita in magnitudine q̄ ex posset mouere. Ita em̄ ꝓficiant ille regule septimi phisi. in vno sicut ī alio. Ad illam q̄ regulam de septimo phisicoꝝ dico q̄ nō concludent plus nisi q̄ posset q̄tum est ex parte sua mouere in instāti. Sed dico q̄ hoc repugnat motui respectu cuiuscūq̄ virtutis siue in magnitudine siue extra/r q̄ in tēpore:quia in magnitudine nūc autem virtus primi motoris nō est virtus extensa:nec virtus in magnitudine qz tūc sequeretur vtrūq̄ illozum / vel nō plus in magnitudine q̄ extra valet dictum Aristotelis. Et ideo dico q̄ potest causare in nō tempore. Non dico mouere ex potest mouere in tempore:sed dico q̄ sua causatio non est motus ideo r̄. ¶ Ad vltimum dico q̄ de⁹ nō est infinitus eo modo quo materia vel aliquid corporale sed sicut dictum est supra.

¶ Distinctionis Secunde.
Questio tertia.

Tertio quero vtꝫ

sit vnum tantum ens primuꝫ vel vnus deus in vniuerso.

¶ Et arguitur q̄ non in perfectione r in genere entis est ponēdum quicqd est melius ꝓter ipm ꝓcise i diuinis ꝑm Anselmū monologio.15.

Anselm⁹

Sed melius est eē plures deos q̄ vnū qz plura bona paucioꝝbus sunt meliora.ergo r̄. ¶ Itē Anselmus alibi deus est quo maius excogitari nō potest ergo similiter dij sunt quibus mai⁹ cogitari nō pōt sed omne tale ponēdum est in re r in vniuerso secūdum ipm.ergo r̄. ¶ Item singulare r plurale idem sunt ergo sicut cōceditur ista deus est ens/ ita isti dij sunt entes per participationē ergo r̄ens per essentiam/sicut hominem per eēntiam angelus per cēntiam/sed ens per cēntiam deus est ergo r̄. ¶ Item si nō est nisi vnus deus ergo potest cognosci singularitas dei r deus in q̄ntum hic r scdm ꝓpriā r determinatam rationē hoc est falsum. q̄ r̄.

Deut.6.

¶ Contra

Deutero.6. Audi Israel dñs deus tuus vnus est Et in symbolij Athanasij Unus est deus non tres dij.

¶ In ista questione sic ꝓcedā

¶ Primo premittam quid nomen dei interꝑtat.
¶ Secundo adducā rationes ad ꝓbandum q̄ nō est nisi vn⁹ de⁹/quaꝫ aliaꝫ reputanꝫ demōstrationes
¶ Tertio dicam quid mihi videt de rationibus.
¶ Et quarto ad rationes principales.

¶ De primo

q̄d q̄ nomē dei intelligat.

q̄ nomine dei intelligo ens primū r summū simpliciter independēs:ergo nihil maius cogitari pōt ꝑm veram cogitationem : nisi implicādo ꝓtradictionez a quo oē ens cābile eēutialiter depēdet:cognoscens omne ens perfectissime:etiam amās ipm ꝑm quod est amabile r cognoscibile:hoc intelligo nomīe dei

Qnecesse ē deuz esse.

¶ Secūdo ꝓbo q̄ deus sit necesse eē; sed deo non repugnat esse qz summo enti sicut tenet ꝓpositas fidei non repugnat esse qz nō pōt eē ab alio qz primū ens incābile:ergo deus est necesse eē. Itē nullus potest nō eē cui aliqd est incōpossibile ponitiue vel ꝓpriatiue:qz nullū ens pōt destrui nisi ꝓpter icōpossibile sibi aliquo modo:sed deo cū sit a se qz est ens primū nichil pōt eē incōpossibile ponitiue nec ꝓpriatiue:quia illud incōpossibile aut posset eē a se aut ab alio. Si a se igit a se:ergo duo incōpossibilia sunt simul scz deus r illud incōpossibile suū:vel neutrū erit quia vtrūq̄ destruit vtrūq̄. Si dicas q̄ ab alio. Cōtra nulla causa pōt destruere aliquod ꝓter repugnātiam sui effectus ad illū nisi suo effectui debet inte sius vel ꝓfect⁹ esse q̄ sit illud destructibile: sz nullius entis ab alio est nobilius esse a cā sua q̄ sit eē necessarium a se:qz necessariū a se est independēs/ esse ab alio dependens.q̄ r̄. ¶ Iste rones demonstrant deū qz primum ens pfectissimū demonstrari nō pōt sicut dicebatur in prima questione huius distinctionis:sed ex suppositiōe rōnis ipsius dei q̄ habet ꝓ fidē q̄ deus est primū ens pfectissimū r a se procedens ad concludendum q̄ deus est necesse eē ec de primo.

¶ Quantum ad secūdum ad

q̄ ēvnic⁹ deus.

ducitur primo vna ratio q̄ nō pōt eē plures dij:qz materia est p̄ncipiū pluralitatis:uts q̄ impossibile est multiplicari aliqua eiusdē rōnis nisi per materiam:sed in deo nō est materia ergo etiā ista ratio intellecta de materia ꝓout est altera pars ꝓpositi distincta ptra formā : sicut intendit ille q̄ pōt eam oīno nihil valet:qz ex ipa sequeretur q̄ impossibile est esse duos angelos eiusdē speciei/saltē cū vno alio dicto suo q̄ in angelis nō est materia qđ est ex cōmunicatū ex fide ponit inter articulos r in se falsum sicut alias apparebit. Prio qz nō cōuenit cōtra plures deos alterius rationis:si tñ ratio intelligat vel accipiat illud eē materiā qđ est extra cōceptum quidditatiuū formalē ipsius rei sicut accipit Aristoteles.12.methaphisi. r primo celi r mūdi qñ dicit q̄ dicendo celū dico formā dicēdo hoc celum dico materiā. Et hāc materiā voco differentiā individualem qui est extra se cōceptū qdditatis specifice r formalis ipsius rei:tūc est bona ratio ī deo nō est materia qz extra ꝓceptū dei nō est sua singularitas imo est de cōceptu suo quidditatiuo: quod sit singularitas qđ r bene cōuenit ꝓbabiliter r nō pōt esse plures eiusdem rationis r nō plus ¶ Una ratio ponit e Scoto in suo quolibet questiōe quarta/q̄ nō possunt infinita realiter distincta quia infinito intentione cuiusmodi est deus nichil deficit entitatis/eo modo quo possibile est habere in vno aliquo ente/est esse ratio infiniti sed omnē pfectionē simplr est hꝫe in aliquo vno sūme pfecte hꝫe dico realr r ꝓ identitatē verā/qz nihil est sūme pfectū cui deficit aliqua pfectio simplr alteri incōpossibilis est melior in quolz ipa q̄ nō ipa/id est q̄ q̄cūq̄ icōpossibile sibi vna aūt pfectio simplr nō e melior alia:qz pari rōne eēt ecōuerso si efficerēt incōpossibiles:qz q̄libz eēt alteri incōpossibilis vel ecōuerso.q̄ infinitus hz in eē realiter r ꝓ identitatē oēm pfectionē simplr sz nō hz in se realr ꝓ identitatē illō qđ est realr distinctū ab eo. Igit q̄ ipossibile est infinitū eē distinctū realr ab infinito. Et ꝓ hoc ꝓbatur etiā q̄ diuine relatiōes nō sunt formaliter infinite/ cū sint realr distincte:r ipe hoc intēdit ibidē ꝓbare ad istā rōnē licz sit valde ꝓbabilis r apparēs/r forte necessaria:diceret tñ ab eo q̄ nō reputaret eā ꝓ demonstratiōe q̄ nō ꝓcludit nisi q̄ nō sunt plura infinita eiusdē rōnis:r eiusdē rōnis qz in quolz infinito intēsiue ꝓtinent oēs pfectiones simplr vni⁹ ordinis/ r de facto ipi deo ꝓueniūt oēs pfectiones eiusdē rōnis:q̄ ponūtur mō in vniuerso:tra q̄ alteri ifinito ipossibile ē ḡrere eiusdē pfectiones siue deo vel aliquas eiusdē rōnis:sz nō includit q̄n possint sibi cōuenire pfectiones simplr alteri⁹ ordinis r alterius rōnis/sicut nec ꝓcludit q̄n possit poni aliud ꝓncipiū r summū q̄ nō de⁹/nō tñ in eoꝝ ordie nec eiusdē rōnis:sed alterius ordinis r alteri⁹ rōnis.

Nō scotꝫ

Alie rõnes q nõ pñt esse plures dij alterius ⁊ alterius ratiõis.

¶ Adduco igitur alias rõnes ⁊ primo q nõ possint esse plures dij alterius ⁊ alterius ratiõis. Secũdo q nõ possint eẽ plures dij eiusdem rõnis. Prio sic Si sunt due nature diuine alterius ratiõis ⁊ p cõsequẽs duo dij oportet q cõueniant in hoc q ẽ necesse eẽ qz deus est necesse eẽ sicut probatus est. ergo oportet ponere q a qualibet. Alijs formalib⁹ rõnibus distinguũtur tũc quero de illis ratiõib⁹ aut sunt formaliter rationes necessario eẽndi aut non: si sic ⁊ ppter has est ratio primus/quia dij sunt necesse eẽ: ergo vterq; duabus formalibus rõnibus ⁊ sic necesse eẽ: sed hoc est impossibile qz tũc cum neutra illarum rõnum includat aliam alteram earum circũscripta materia vterq; deus necesse esse: ⁊ illa vterq; necesse est eẽ p aliquid quo circũscripto michilminus est necesse eẽ: quodiest falsum. Si dicas q illis rationibus formalibus nõ sunt formaliter necesse eẽ: sequitur q se totis nõ sunt isti dij necessarij eẽ/vel q iste rõnes nõ includũtur in dijs istis intrinsece sicut nec nõ necessario qz possibile ẽ includit in necessario quod est falsum. ¶ Item due nature eminẽtissime non possunt eẽ in vniuerso nec in re/ quia nature sunt sicut numeri: duo aũt numeri alterius rõnis non pñt eẽ eiusdez perfectiõis vel equalis: sed materia diuia est eminẽtissima & nõ possũt esse due tales nature: ⁊ per psequẽs duo dij alteri⁹ rationis qz per qđ excellẽtia dicitur vni soli ꝑuenit ergo ⁊ c. ¶ Tertio sic si sint due nature eminẽtissime ⁊ duo dij ambe vel omnes equales sunt fines ⁊ efficiẽtes ⁊ terminãtes dependẽtiaz vniuersi: quia alias nõ sunt dij sed impossibile est eiusdẽ eẽ duos fines vel causas efficientes totales in ordine codẽ scilicet q vtraq; sit prima ⁊ etiam eiusdẽ dependẽtie duos terminos totales primos: qualiter circũscripto nõ minus causa finiretur ⁊ causaliter ⁊ terminaretur: quod est impossibile: ergo impossibile ẽ plures deos eẽ/⁊ tollit vnitas vniuersi sicut ⁊ vnitas ordinis: ⁊ istud argumẽtum ibi bene concludit de duobus dijs eiusdem rõnis sicut diuersarum rationum. ¶ Quarto sic ex parte intellectus si sunt duo dij aut vnus intelligit alium aut nõ/si nõ/non est deus qz deus intelligit oia intelligibilia. Si sic aut ergo per eẽntiam suam scz dei intelligẽtis/ nõ potest dici per eẽntiam dei intellecti: qz tunc deus intelligens depẽderet in intelligẽdo ab aliquo obtecto extrinseco/⁊ sic non eẽt deus nec potest dici q per eẽntiam dei intelligẽtis: quia nulla eẽntia ẽ ratio intelligendi aliam nisi cõtineat ipam quocũ qz modo: sed vnus deus nullo modo cõtinet alium ¶ Item etiam qz cum alius sit intelligibilis/p eẽntiam suam nõ potest cognosci perfecte ab aliquo/ q̃tum est cognoscibilis nisi per eam. Dices q imo per eẽntiam similem alterius dei qui est eiusdez rationis cum eo. Cõtra qz ex hoc q iperfecte cognoscatur ab alio: qz certum q eẽntia alterius non est ratio cognoscẽdi alium/nisi q̃tum ad illud quod ẽ eis cõmune: ⁊ ista cõfuse ⁊ in vniuersali: ⁊ ita non cognoscit sicut deus perfectissime. ¶ Ex parte voluntatis vero sic. Si sunt plures dij oportet q vnus intelligat alium quãtus est diligibilis alias nõ eẽt deus ergo deus vnum tantum diligit alium q̃tus seipm quia vterq; est in ifinitum diligibilis: ꝛ hoc est falsum: quia tunc non diligeret ipsum ordinate quod est contra perfectionem dei: q totam inordinate diligeret patet: qz vnumquoq; ceteris paribꝰ plus teneretur diligere seipsum q̃ aliud: nisi sit pus eius vel effectus. Hic autem neutrum: ergo plꝰ tenetur diligere seipsum. Si dicas q diliget eũ plus nec minus: idem sequeretur sicut prius: ita q pone re duos deos est implicare cõtradictionem/ q scilicet vterq; sit deus ⁊ neuter sit deus. ¶ Sexto sic Aut vnus deus fruitur alio deo diligendo ipsum aut vtitur ipso. Si vtitur iam abutit ⁊ non est deꝰ si fruitur ergo vtitur seipo ⁊ abutitur ⁊ sic nõ deꝰ. ¶ Ex parte vtriusq; scilicet intellectus ⁊ volũtatis ꝓbatur septimo sic. Impossibile est eẽ eiusdem potentie duo obiecta adequata ⁊ tũc neutrum adequatum: sed deus est obiectum adequatum intellectus sui ⁊ voluntatis: ergo ipossibile est q sint duo dij. ¶ Ex parte boni infiniti arguitur octauo sic. Si sunt plures ipi primi accepti sunt maius bonũ q̃ alter: quia quecũq; perfectio potest nũerari maior est in pluribus q̃ cum vno secũdum Augustinum sexto de trinitate primo capitulo: sed voluntas quocũq; bono dato potest velle mai⁹: ergo voluntas nõ quietabitur in altero deorum cum tñ sit bonum infinitũ quod est cõtra rationem primi boni ifiniti. ¶ Ex omni potentia arguitur nono sic. Si sint plures dij sequitur q nullus omnipotens sit/sed q alter faciet illum nulli potentẽ in agendo sed destruendo quẽcunq; effectum alius volet facere vel incipiendo: quia sicut vnus potest velle/ ita alius potest nolle/⁊ ita cum quelibet possit velle ⁊ nolle libere omnem perfectionem/vnus poterit facere alium nulli potentem: quod est impossibile. ¶ Qz autem nõ sint plures dij eiusdem rationis ꝓbatur specialiter licet alique ratiões premisse etiã hoc cõcludant. Primo sic. quecũq; sunt eiusdẽ rationis plura: neutrum eorũ est simpliciter simplex nec purus actus: quia quodlibet eorum ĩcludit aliquid quod est in potentia ad aliquid secũdum quod vnus distinguitur ab alio: ⁊ non est ex se aliud/sed deus simpliciter simplex est purus actus ergo non possunt eẽ plures dij eiusdem rationis. ¶ Undecimo sic. Illud quod est eiusdem rõnis pluificabile non determinat sibi multitudinem eorum que pluificãtur. sed sicut sunt duo ita possunt esse infinita talia. Si ergo sunt duo dij eiusdez rationis possunt/infiniti ⁊ si possunt: actu sunt: quia deus ẽ necesse esse: ergo sunt infiniti dij actu quod est absurdum. ¶ Sic ergo patet secũdum aliquos ista ꝓclusio demonstrata ex ꝓpositionibus q se notis sumptis ex apparẽtibus quia impossibile est eẽ plures deos: ⁊ hoc de secundo articulo.

Ex pte volũtatis reprobatur deo pluralitas ⁊c.

August.

Quid de preceden tib⁹ rõnib⁹: an scz dmõstrẽt vnicũ eẽ deum. ⁊c.

¶ Quãtum ad tertium artículum dico q nõ videtur michi demonstratũ q sit tantum vnus deus sed videtur dicẽdum q hoc habetur ex fide: sicut dicit rabi Moyses libro tertio capitulo sexto vbi dicit q vnitas dei accepta a lege: ⁊ hoc dicitur Deutero. 6. Audi Israel dñs tuꝰ vnus est. Et per illas auctoritates sacre scripture ⁊ ecclesie ⁊ sanctoꝝ. Dico tamen q rationes adducte sunt valde ꝓbabiles ⁊ multo plus q̃ alique q̃ adducãtur vel possunt adduci ad oppositum sicut puto. Tñ nescio qz hñtvim demõstrationis/nõ esse video rõnẽ demõstratiuã qz nõ possz dici ab aduersario q sunt duo dij alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rõnis eẽsles in pfectiõeoũno/quoꝝ neut excederet aliũ/nec obstat qđ dicũt alij q ipossibile ẽ duas pfectões alteri⁹ rationis esse aliquas sicut numeros/licz esset nõ videamus aliquas duas species equales secũdum equales sicut ⁊ numeri: tamen nõ apparet demõstratio ad procedẽdum in potestatem earum. Et similiter diceretur q̃tum ad hoc de duob⁹ dijs vel pluribus alterius rationis ⁊ iõ restat ad rõnes respondere.

Ad hec dẽtes rõnes ꝺ pluralitate deum.

¶ Ad primam cum dicitur q si sũt duo necesse eẽ diceret q sunt duo necesse esse alterius ⁊ alterius rationis: quorũ neutrum in aliquo ꝓuenit cum alio in aliqua ratione realj/⁊ ideo falsuz est qđ accipitur in ea/quia in ratione necessario essendi vniuoca: ita q non est in quolibet illorum nisi simplex nõvniuoca: que ratio necessario essendi est alterius ⁊ alterius ratiõis simpliciter ab alia ⁊ totaliter: ⁊ ideo nõ ꝓcedit argumentum: quãdo esset queris de alijs rõnis quib⁹ distinguitur: dico q se totis distinguitur. Preterea posset argui cõtra te p istud argumẽtum qz tu ponis q deus conuenit vniuoce in creatura in perfectione entis. Quero ergo de illa ratiõe qua differt a creatura aut illa est necesse esse/aut nõ essendi necesse esse/aut non. Si sic ⁊ illa ratio etiam qua conuenit cum creatura sit ratio essendi necesse esse: tũc duabus rõnibus deus est necesse eẽ. Si aũt non sit necesse eẽ/vel ratio necesse esse tũc necesse eẽ includet possibile eẽ/vel deus non erit necesse eẽ. Si dicas q imo ratio qua distinguitur a creatura est ratio necessario essendi ⁊ nõ illa postq̃ conuenit cum creatura tunc sequitur idem ⁊ ita nõ valet. ¶ Ad secũdum diceretur q due nature eminiẽtissime possunt esse inuniverso: qz dicitur de numeris dicendi q forte nõ est impossibile esse duos numeros equales alterius rationis/sicut ⁊ duas species equales saltẽ q̃n possint esse alique due semper equalis perfectiõis ⁊ per cõsequẽs numeri indiuiduorũ talium specierum nõ apparet demõstratio. Probatur etiam nõ est simle omnino de numeris ⁊ de quibusdam speciebus ⁊ entibus: sed de entibus ad inuicem ordinatis imo nec Aristoteles ponit istam similitudinem inter entia ⁊ numeros vniuersaliter: sed sicut dictũ est in precedẽti questione codicis q per excellẽtiã conuenit vni soli/quod verum est scdm eundem ordinem: sed ad duo excellentia possunt esse in eodez due habitudines subordinationis valde bñ/nõ video quare nõ si etiã sic eadez natura humana assumeretur a tribus suppositis ad ipa tria eẽnt tres habitudines vnionũ ⁊ eque primo. Si sint duo excellentia ⁊ duo prima dico q nõ cõstituunt eundẽ ordinem nec terminant: sed sunt duo ordines eorũdem essentiam ad alia duo excellentia et prima et optima. Nota hic q due differentie indiuisibiles eiusdem speciei sunt simpliciter alterius rationis: ⁊ tamẽ neutra est nobilior alia. Similiter ⁊ due relationes in diuinis sunt simpliciter altertus rõnis ⁊ tamen vna non est nobilior alia. Unde potest dici q sunt tres eminentissime relatiões. Similiter de pfectionibus attributalibus in deo. quare ⁊c.

Nõ hec.

¶ Ad tertium cum dicis q nõ possunt eẽ eiusdem effectus duo fines primi ⁊ duo efficientes nec duo terminãtes eius dependẽtiam. Diceretur q verũ est secũdum vnicam habitudinẽ sed scdm plures ẽ possibile hoc. Tu dicis ergo est aliquis finis pri⁹ ⁊ efficiens alicuius ⁊ terminãs primum dependentiam essentialem eius quo circũscripto nthil min⁹ est ipo. Diceretur q nõ habetur pro inconueniẽti q vna causa circũscripta manet eadem per aliã/ nõ tamẽ manebit dependẽtia/nec relatio effectus ad aliam causam que circũscribitur esse ⁊ datur exemplus ad hoc illa que causantur a deo q causis illis in suo fini depẽdeant ab aliqua / qua circũscripta nihil minus fierẽt vel saltem possent fieri: quia deꝰ posset facere imo facit totum quicquid agit causa secũda/⁊ sicut causa p te sufficiẽs: ⁊ tamẽ effectus in fieri dependet a causa secũda. Tu dices hoc est in eodem ordine: ergo nõ videtur quare non possit esse hoc in alto ordine tta bene: nec videtur vnde oppositum demonstretur. Sed ista solutiõ nõvidetur bona: qz quelibet habitudo effectus vt causati ad suam causam simpliciter primam est essentialis similiter ⁊ cõsubstantialis: ⁊ ita circũscripta habitudine ad vnum primum circũscribitur essentia: ⁊ per consequẽs habitudo ad aliud primum: ponẽdo q habitudo illa sit consubstantialis. Deberet ergo dici q circũscripto altero primo nõ manet effectus: ⁊ impossibile est hoc supposito alterum deum velle effectum esse: licz vterq; deus si ponatur velle sit causa totalis/neuter tamẽ sine alio ex repugnãtia effectus cum implicatione cõtradictionis. Si ponatur alter velle ⁊ causare sine alto: sicut dicetur in solutiõe cuiusdam argumẽti infra. ¶ Ad quartum de intellectiõe diceretur q vnus deus intelligeret alium ⁊ per essentiam alterius dei; sed p eẽntiam ꝓprij dei intelligentis. Quãdo dices q nulla essentia est ratio intelligendi aliã nisi aliquo mõcõtineat ipam. Dico q aliquo modo vna continet aliã in proposito/saltem in eẽ intelligibili nõ tamẽ oportet q in esse reali nec formaliter: nec virtualiter/nec eminenter/sicut etiam nec essentia creature continet aliquo istorum modorũ eẽntiã dei/⁊ tamẽ continet eam in eẽ intelligibili aliquo mõ secũduz cõmuniter loquẽtes/quia iuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta cõspiciuntur. Etiam ad Rõmanos primo. tamẽ in hoc est differentia q essentia dei intelligẽtis cõtinet aliud in esse intelligibili perfecte sicut ipa est perfecta ⁊ pfectissima nõ sic autem creatura deuz. Nec valet qđ additur q aliꝰ deus est cognoscibilis per essentiam suam ergo nõ cognoscitur perfecte nisi per eã. Dico q verum est ab illo intellectu respectu illius est cognoscibilis per eam: sed hoc nõ est respectu intellectus alteri⁹ dei sed respectu intellectus sui. Si diceretur q non est demonstratum an deus aliquid itelligat extra se vel si aliquid: non tamen nisi per ea que sunt presentis vniuersi ⁊ que possunt constituere vnũ ordinem ⁊ vnum vniuersum cum eis: nõ autem ad vniuersum cui ꝑsideret alter deꝰ nec deũ ipsius tũc solutũ esset argumẽtũ. Et similiter ꝺ cãritate ⁊ potentia ⁊ volitiõe et nolitione diceret. ¶ Ad quintum de volũtate diceret q vnus deꝰ vult ⁊ diligit alium deũ: ⁊ diceretur q equaliter diligit seipm/⁊ alum: ita q fruit vtroq; ⁊ seipo ⁊ alio: qz vterq; est bonum summũ ⁊ infinitũ ⁊ equale bonum. Tu dicis vnus tenet plus diligere seipm q̃ aliud nisi sit effect⁹ vel pars ei⁹. Dico q nõ est vez sed si est eq̃ bonũ cũ ipo nõ ordinatũ ad aliqd aliũ ⁊ simpl'req pr imũ dico q eq̃ põt ipm diligere sicut seipm per idẽ. ¶ Ad 6ᵐ q vn⁹ deꝰ fruit alio nec tñ vtit seipo ꝺ q̃ nõ sũt deꝰ. Et nõ iurta solutiões q̃nti argumẽti qz pt in eẽ psonali distigo a filio ⁊ tñ nõ plus diligit se q̃ filiũ. ¶ Ad 7ᵐ dico q possibile

Ad ro.

est eiusdem potētie esse duo obiecta/quorum quod libet est alteri esse impfectiue ꝛ simplr primū in entibus:sed non sunt prima ambo nec adequata per istum modū.Quia qlibet eorum sit primo intellectum a potētia/ꝛ per rationē eius oīa alia sicut dictum est.Sed isto modo loquēdo quilibet deus habet essentiam ppriam pro obiecto adequato.quare ꝛc. ¶ Ad octauum dico q ambo nō sunt maiꝰ bonum ꝯ vnꝰ intēsiue loquēdo: q quilibet est infinitum ꝛ supremum bonum:tamē extēsiue loquēdo sunt maius bonum qꝫ plura bona. Ad illud Augustini Dico q verum est de perfectione limitata Talis em numerata in multis maior ē aliquo modo in multis ꝯ in vno:ꝛ tamē bene est dubiū quomodo ꝛ an maior intēsiue cū nō sint vna perefectō sed possint esse due equales/sicut humanitas in forte ꝛ platōe. ¶ Ad nonum dico q si sint plures dij libere volentes ꝛ cōtingēter:quod tamē nō est demonstratum p hoc statim solueretur argumētum vnus nō faceret alium nulli potētes. Si em ambo velint eundem effectum/ꝛ si ambo nolunt nō erit/si vnus velit ꝛ alius nolit:ꝛ hoc ponatur possibile dico q nō erit.Tu dicis hoc derogat omni potentie alterius qui vult ipm esse. Dico q nō derogat/sed hoc derogaret si nō effectus ꝓueniret ex impotentia ipsius. Si autem ꝓuenīat ex nolittone alteriꝰ qui est ita perfectus sicut ipe nō derogaret sue oīpotentie/sicut nō derogaret si vellet ipm nō ee. Et nota hic q vno deo volēte effectum esse alio nolente ipm esse/effectus nō esset nūꝯ ex impotētia volentis:sed magis ex potētia nolētis vel ex impossibilitate effectus alio nolēte: qꝫ effectus ad vtrūq; est effectus cōsubstantialis: ꝛ ita amoto respectu ad vnum:ꝛ similiter remoueretur ad alium. Nō videtur tñ michi q ista solutio sufficiat: ideo magis valet vltima hic. Aliter potest dici ad istud argumentum q vniformiter dicendum esset de pluribus dijs sicut de vno ꝯtum ad velle ꝛ nolle eundē effectum:nō propter necessitatem volendi ipōrum absolute acceptam scīm ordinem ad effectum: qꝫ impossibile est eundem effectū simul nō esse ꝛ esse. Et ex hoc arguimus q nō est possibile vnū velle ꝛ aliud nolle:licet quilibet absolute posset ipm velle ꝛ nolle. Si aūt q nō est demōstratum deū nō velle de necessitate tunc nō valet argumētum:vel etiam si diceretur q vnus deus non intromitteret se/ nec posset/nisi de hijs q̄ sunt mundi sui / ꝛ ita respectu illorum tantum esset oīpotens tūc etiam nō coget argumētum. ¶ Ad decimū dico q bene ꝓbat q non sunt plures dij eiusdem rationis:ꝛ similiter vndecimum. Tamē dico q ex istis posset argui cōtra eos qui faciūt. Jpi em dicūt q equalitas est relatio realis in diuinis.Tunc sic due equalitates in aliquo cōueniūt:ꝛ in aliquo differunt:ꝛ per consequēs neutrum est simpliciter simplex. Et similiter quecunq; sunt plura eiusdem rationis nō determinātur ad certam multitudinē suppositorū vel indiuiduoꝝ:sed equalitates in diuinis sunt plures eiusdem rōnis.ergo ꝛc. Ergo pñt esse infinite:ꝛ si pñt esse infinite sunt infinite. Hec de quarto articulo.

Ad rōes ꝓncipa. qōnis. ¶ **Ad primum principale dico** q nō est melius plures deos esse:sed multo peiꝰ qꝫ impossibile est pluresdeos esse:qꝫ tūc neuter eēt deus sicut deductū est supra ꝓbabiliter ꝛ tenetur ex fide. ¶ Ad scīm dico q deus est quo maius excogitari nō potest sine cōtradictione. Sed dico q plurale statim implicat cōtradictionem: ita q plures dij cogitari nō pñt sine cōtradictione. ¶ Ad tertium quod videtur cōfirmatio huiꝰ dico q nūerus differt ab aliquibus alijs modis significandi grāmaticalibus:qꝫ numerus exigit aliquid correspondēs ex parte rei vnde accipiatur/sicut numerꝰ singularis vnitatem:ꝛ pluralis disiunctionē ꝛ multitudinem. Et tunc dico q ista bene cōceditur deꝰ est ens:qꝫ deo vnitas ꝛ singularitas cōuenit: ſz nō ista dij sunt entes in re dico:licet forte intellectus per impossibile:qꝫ deo repugnat distinctio ꝛ multitudo in natura:ita q istud plures dij implicat in compossibilem modū significādi ad rem significatam ꝛ rationē quasi in se falsam. Quādo dicis plurale ꝛ singulare idem important. Dico q istud singulare deus importat ꝛ significat sub modo cōuenienti:sed dij sub modo repugnāti. Vel posset dici ꝛ melius q deꝰ cum sit singularitas quedā res importata:ꝛ per ipm plurale nō habet plurale loquēdo sicut necessitas/ꝛ debet poni nomē ppriū. Si autē plurale habet:hoc nō est nisi ex abusu loquentium:vel extendēdo nomen dei ad aliqua alia. Ex abusu autem nō tenet argumētum. Tu dicis apostolus dicit ꝑma ad corinthios. Si quid multi dij ꝛ domini multi. Et prophēta Dauid dicit. Ego dixi dij estis ꝛ filij excelsi omnes ꝛ dij fortes terre Dico q equiuoce accipiunt nomē dei pro dijs nūcupatiue/ꝛ pro participantibus bonitatē dei: non pro deo per essentiam. ¶ Ad quartum dico q in qualibet specie est ens per participationem reducibile ad ens per essentiam/ sicut impfectum ad pfectum. Sed perfectum duplex est vnum qō nec dicit imperfectionem nec habet necessario annexam ꝛ tale inuenitur in summo perfecto sine aliqua imperfectione: ꝛ ad ipm redducūtur omnia imperfecta sue rationis: que sunt per participationem in alijs sicut ad essentiam diuinam quelibet alia essentia ad sapientiam diuinam quelibet alia imperfecta ꝛ sic de alijs. Aliud est perfectum quod etiam necessario dicit impfectionē vel habet annexā/sicut quodlibet creatum quatūcunq; perfectum sīm speciem ꝛ genus suum sicut homo vel angelus / ꝛ ad talia perfecta nō oportet q impfecta reducantur. Unde nō oportet q omnes homines reducantur ad vnum hominem perfectum/ q̄ sit ens p eētiam:nec omnes angeli ad primus angelū: nec oēs asini ad vnum asinum:sicut omne ens secūdum perfectionem ꝯtum ad imperfectionem suam ad summum ens deum qui est vere ens per essentiam:qꝫ a nullo participans ex se / ꝛ ideo nō oportet ponere plura entia per essentiam/nec plures deos. ¶ Ad quintum ꝛ vltimum dico q non est nisi deus vnꝰ. Unde hoc non potest demōstrari/ꝛ ideo non oportet q cognoscatur singularitas sua nisi per fidem/ ꝛ vt sic obiectum cognitum non autem perfecte/ vt ratio cognoscēdi ipm deum. Non enim cognoscimus deum in via per eētiam suam:nec per singularitatem suam que est idem totaliter sicut per rationes cognoscēdi:sed per alia que manu ducūt nos vt habeamus ista pro obiectis cognitis. ergo ꝛc. Vel dic q nō cognoscimꝰ distincte ꝛ ieuidēter diuinam essentiam/vel singularitatē in seipsa sufficienter ad oīa que allegantur cognoscenda.

perfectū, duplex.

¶ Distinctionis Secunde. Questio Quarta ad secundum membrum eiusdem spectans.

Quarto ꝙro quo/ ad secundum mēbrum huius Secūde distinctionis. Utrū tñ vnitate ꝛ simplicitate diuine essentie stet pluralitas psonarum. ¶ Videtur q non quia contradictionē includit q sint plura necesse eē:sed diuina essentia est necesse esse:ꝛ quelibet psona diuina est necesse esse:ergo impossibile est esse plures personas diuinas in essentia diuina. ¶ Scēdo sic. 7.thopi. Quecunq; vni ꝛ idem simplici sunt realiter eadem illa inter se sunt realiter eadem septimo thopicoꝝ. Sed quelibet persona diuina si ponatur est realiter eadem simplici essentie/ergo ꝛ alteri psone/ergo impossibilis est pluralitas psonaruꝫ. ¶ Tertio sic. Nichil est ponēdum in vniuerso ꝛ in summo pfecto/qō non sit ad maiorem pfectionē/ sed tres psone vel plures si ponātur non dicunt maiorem pfectionē ꝯ vna/quia tunc quelibet non esset infinita/quod est falsum:ergo ꝛc. Quicquid em est perfectionis in vna ꝛ in alia:ꝛ ita si nō esset nisi vna nichil pfectionis deficeret in vniuerso. ¶ Quarto sic.Quecūq; aliqua sunt realiter eadem ꝛ essentialiter:multiplicato vno realiter multiplicatur ꝛ reliquum/sed essentia ꝛ psona sunt huiusmodi:ꝯ ꝛc. Athana. ¶ **Contra** in symbolo athanasij fides catholica hec est vt vnum deū in trinitate:ꝛ trinitatē in vnitate veneremur/neq; cōfundentes psonas neq; substantiam separantes.

¶ In ista q̄stione sic procedā.

¶ Primo premittam opinionē Commentatoris erroneam/ꝛ aliquas rationes pro ea/ꝛ aliquos errores aliorum. ¶ Secundo declarabo positionē fidei/ostēdēdo probabiliter q nō est impossibile stare simul vnitatem diuine essentie cum pluralitate personarum. ¶ Tertio respōdebo ad rationes pro Cōmētatore. ¶ Et quarto ad rōes ꝓncipaliores.

Opi. Cōmētatoꝛ erronea ꝺ pluralitate pſo. in diuinis. ¶ **Circa primum** dico q opinio vltius erroꝛ auerrois duodecimo metaphisice est q impossibile est in natura diuina esse pluralitas psonarum/ꝛ videtur ibi expresse fidem nostram dicēs sic/putauerunt antique trinitatē esse i deo in substātia/id est in supposito/ꝛ voluerūt euadere/quia cōsubstantia siue numerata cōgregatum est vnū per vnam intētionem additā congregato. Et ex hoc formatur vna ratio talis/si essent plura supposita in natura diuina:ipa nō conuenirēt cum ea nisi sīm intētionem vniuersalis:ꝛ p consequēs natura diuina esset aliquid potētiale ad supposita/sicut vniuersale ad sua inferioꝛa Similiter etiam supposita inter se nullam haberēt vnitatē nisi ordinis vel aggregationis/quod est in cōueniēs in numero:ꝯ ꝛc. ¶ Item deo debēt summa vnitas sicut ꝛ summa entitas:sed maioꝛ est vnitas essentie ꝓne ꝯ essentie tñ:vt patet ergo ꝛc. ¶ Item impossibile est q vniuersale sit extra itellectum:sed omnis natura cōmunis suppositis pluribus est vniuersalis:ergo cū natura diuina sit cōmunis pluribus suppositis vna numero/ꝛ cuꝫ hoc existat extra intellectum:sequitur q vniuersale est extra intellectum. ¶ Itē impossibile est intelligere aliquam essentiam in distinctis suppositis: quia sic distincta vel per se vel p accidēs:sed natura diuina nō est diuisibilis nec p se nec p accidēs: quia est simpliciter simplex:ꝯ ꝛc. ¶ Item impossibile est q aliquid sit vna res ꝛ plures res: ergo ipossibile est q sit vnus deus ꝛ tres ꝓsone/ et quelibet ꝓsona est vna res. ¶ Itē si essent in deo plura suppositā qōlibet cōueniret cum alio/ꝛ distingueꝛet ab eo/non nisi per aliud ꝛ aliud/ꝛ ita nō esset simpliciter simplex nec deus quare ꝛc. ¶ Alij etiā heretici circa hoc diuersi mode errauerunt/sicut Arrianus ꝛ sui sequaces/qui omtserunt substantiam ponentes tot substantias quot ꝓsonas. ¶ Alij vero fabellius ꝛ sui sequaces in hoc errauerunt:cōfundendo personas dicētes vnicam substantiam ꝛ vnicam personā:ꝛ hi omnes errauerunt ꝛ locuti sunt falsa. Hec de ꝓmo articulo. Arrianoꝝ error. Fabellioꝝ error.

¶ **Secūdus articulus** est adducere rationes ad probādum q vnitas diuine essentie cōpatiatur secum pluralitatē diuinarum ꝓsonarum et ad hoc est prima ratio talis. Quicquid non est perfectus possibile est stare in summo vno ꝛ pfecto: sed pluralitas ꝓsonarum quibus cōmunicatur natura nō est impfectiōis.q em in creaturis natura possit cōmunicari vel cōmunicetur plurib? suppositis nullius est impfectionis:sed bene impfectionis.Q in eis dividatur ꝛ numeretur: ꝛ q nō sit tota in vno: ergo amouēdo ipfectionem ꝛ accipiēdo quod non est impfectionis:sed possibile est q vna ꝛ eadē natura diuina indiuisa cōmunicetur tribus ꝓsonis ꝛ subsistat in eis. ¶ Scēdo sic. Suppositum in supposituꝫ absolute loquēdo nō imponit pfectionē:quia sicut dicetur infra formalis ratio suppositi nō addit nisi negationē:sicut in creaturis vel relationē sicut in diuinis:ergo numeratio suppositi nō includit nec dicit numerationē alicuius pfectionis:nec per consequēs essentie que dicit pfectionē: igit nō implicat contradictionē essentiam nō numerari:ſz manere vna/ꝛ suppositā numerari/ꝛ per cōsequēs est hoc possibile. ¶ Tertio sic. Ex se determinari ad vnam ꝓsonam vel ad vnū suppositum nō est perfectionis simpliciter nec esse incōpossibile pluribꝰ suppositis/quia hoc inuenitur ꝛ conuenit cuilibet supposito/nichil autez quod inuenitur in quolibet supposito. Unde suppositum pfectionis est simpliciter sed essentia diuina/ꝛ quicquid se tenet ex parte essentie ꝛ pfectionis simpliciter:ergo essentia diuina ex se nō determinat sibi incompossibilitatem ad plura supposita: ꝛ p consequēs nō repugnat q stet in pluribus suppositis quare ꝛc. ¶ Item licet quedam essentia limitata nō possit esse in pluribus suppositis naturaliter ꝛ sibi proprijs:eo q sicut limitata est in esse ita in supposito:tamen de essentia illimitata nō videtur aliquid ipossibile:nec sequit nō potest haberi ex alijs substātijs q non sit ita in deo vel in essentia diuina:qꝫ ista est infinita / ꝛ alie non:ergo nō est ita sic etiam nec in alijs substātijs est idem intelligere ꝛ velle cum eis/ꝛ tñ hoc oportet ponere in deo:nō est tñ omnino simile. Hoc apparet p exemplum familiare. Anima em rationalis ratione sue illationis aliqualis ꝛ simplicitatis est vna ꝛ eadem formaliter in qualibet parte corpo Fidelius opinio q vnitati diuine cēnte nō repugnat pluralitas personarum.

ris/nec hoc est impfectionis in ipsa: immo magis hec attestatur iue pfectioni qua supereminet z excedit alias formas eductas/de quibus hoc negaf/ sed bene est impfectionis in ipsa q ipsa det p informationem ꝓdictarum partium licet sit pfectionis q ipsa dat esse. ¶Est etiam impfectionis in ipsa q ipsa nō dat totale esse hominis vel vt forma scōm ponētes plures formas in homine. ¶Ex qua parte ī perfectionis in partibus q dat esse q nō sint entia perfecta z tota per se subsistētia: sed magis partes alicuius totius amoueantur: igitur omnes imperfectiones/z ponantur que sunt pfectionis habebimus q nō est inconueniens q essentia diuina illimitata simpliciter z vnica indistincta similis sit ī pluribꝰ suppositis actu distinctis/nō per informationē vel inherentiam/sed per idētitatem vt aliqs qs est quodlibet suppositus: z aliud quo quolibet suppositum est formaliter dans eis totale esse/licet nō sint partes essentie nec alicuius totius sed tria distincta pfecte subsistentia igitur ꝛc. ¶Item natura quecūq; cōmunicabilis est pluribus per idētitatem/quia omnibus suis indiuiduis/ergo z natura diuina pluribus suppositis quia hec nullā dicit imperfectionē. Sed ipsa non est diuisibilis: quia simplex. ergo vnica natura stat cum tribus suppositis Sic igitur dico ad questionē q cuz vnitate diuine essentie stat pluralitas psonaruz: nec in hoc aliqua cōtradictio inuenitur: sicut est deductum probabiliter licet non sit demonstratum: et hec de secundo articulo.

Ad rōes Lōmēta toris.

¶Tertius articulus est soluere ad rationes adductas pro erroze Lōmentatoris. ¶Ad primum dico q ℈tumcūq; suppositā numerantꝰ in diuinis quia tū essentia nō partitur nec diuiditur ī eis/ ita q sit alia in vno z alia in alio: non est vniuersalis: nec consequēter suppositā ipsa sicut in intentione vniuersalis sed sicut in natura que ex se singularis est/immo singularitas que dans eis esse diuinū pfectionum: z ita aliam vnitatē habēt in ipsa diuina suppositā/ℨ vnitatē aggregationis: immo nec aggregationē habēt in ipsa aliquo modo / qz nō sunt essentialiter distincta: sed vnūquodq; ipsoꝝ est vere simile idem cum eo sicut dicetur: nec sequitur aliqua cōpositio inter ista vt patet. ¶Ad secundum dico q deo nō debetur summa vnitas nec essentie/ sicut z summa entitas vel essentia que est perfectio simpliciter/nec repugnat talis vnitas pluralitati que nō ponit impfectionē z ideo nichil obstat quin sit in ipso diuinitas psonarum: vel diceretur etiam q in deo est summa vnitas p sone: quia quelibet persona est summe vna licet sint plures. ¶Ad tertiū dico q vniuersale nō est extra intellectū/nec essentia diuina vniuersalis est: quia ex se singularis est z singularitas quedam/nec est partialis nec diuisibilis in suis suppositis nec separatur a suppositis sicut ydea ℙlatonis vt sibi imponit ℝristoteles. ¶Ad quartum dico q nō est impossibile diligere aliquam naturaz omnino indistinctā: nec p se nec p accidēs in suppositis distinctis/quādo essentia illimitata est z infinita/z quādo suppositā non distinguntur essentialiter/sed sunt essentialiter idē licet distinguātur psonaliter. ¶Ad quintuz dico q impossibile est q aliquid sit vna res z plures: loquēdo de pluralitate opposita illi vnitati/z ideo ī possibile est q aliqua res sit vna essentia z multe essentie/sed de multitudine vel plenitudine nō opposita nullum inconueniens videtur/z ideo nichil obstat quin vna res sit vna res q̄ est essentia: et res absoluta z multe res denominatiue quarum quelibet est psona. ¶Ad sextum dico q psona licet includat diuinā essentiam per quā conuenit distantiam z relationē: per quā distinguitur ab alia: nō tamen est cōpositā sed simplex/ licet ista distinguātur ex natura rei: quia alterū est infinitum simpliciter/infinitum autem nō est compossibile alteri/z faciunt ista vnum q idētitatez nō per cōpositionē. ¶Et hec de tertio articulo.

Ad rōes principales.

¶Ad primum principale di/co q psone nō sunt idem essentie diuine totaliter: ℨ aliquo mō distinguunt ab ea ex natura rei: sunt autē bene sibi eedes essentialiter z ideo intēse sunt eedem essentialiter: nō autem p sonaliter vel suppositaliter. ¶Ad secūdum dico q includit contradictionē q sint plura necesse esse essentialiter distincta licet nō sit demonstratum: sed q sint plura tantum personaliter distincta quozum quodlibet et omnia simul sint vnū z idem necesse esse absolutū: non est inconueniens. ¶Ad tertium dico bene q tres persone nō sunt aliquid maius ℨ vna: nec dicūt maiorem pfectionē in vniuerso. ¶Et tamē dico q ponendo sunt plures nō ad maiozem pfectionē/ sed ex necessitate eiusdez pfectionis quia exigit hoc diuina pfectio/z qua ratione necesse ponitur in vna z alia similiter. ¶Ad quartum dico q aliqua sunt vnuz essentialiter z totaliter adequate extra intellectū z in nullo distinguitur: tūc vno multiplicato z multiplicatur z reliquum idem sicut dicēt infra: ℨ sint essentialiter idem. Ideo nō cōcludit. Sic de isto.

¶Distinctionis Secunde. Questio Quinta secundo mēbro eiusdem deserutens.

¶Quinto quero vtz sint tātum tres persone in natura diuina. ¶Videt q non ℨ q sint ibi quatuor: qz equalis dignitas vel maiozis ē nō esse ab alio: sed a se / sicut esse ab alio/ℨ in diuinis sunt due persone ab alio/ergo due nō ab alio vel a se. ¶Item q quatuor quia in diuinis sunt tres producte. ℙrobatio qz ibi sunt tria principia productiua. s. natura intellectus z voluntas multo foztius ℨ in creaturis. ¶Et ibi etiam vna nō producta: ℨ ꝛc. ¶Item q quatuor quia secū multiplicāt vt patet: sed ibi sunt due ab alio: ergo sunt due a quibus alie. ¶Itez q infinite quia essentia diuina ratione sue infinitatis est ratio producēdi z essendi ibi plura suppositā: ergo cū ipsa sit simpliciter infinita z ratio producēdi z essendi ibi suppositā infinita. ¶Item q nō nisi due quia suppositū productum cum sit infinitum adequat totam virtutem producentis: quare ꝛc.

Joannes

¶Contra prima Joannis. Tres sunt que testimonium dāt in celo ꝛc. ¶Et

Marcus

Marci vltimo. Baptisantes eos ī nomine patris et filij z spiritussancti.

¶In ista questiōe sic ꝓceda. ¶Primo adducam rationes aliquozum ad ꝓbādum q in diuinis nō sunt nisi tres p sone/ z ostēdā q ipse nō concludunt. ¶Secūdo adducā alias rationes ad ꝓbādum/ soluēdo ad questionē. ¶Tertio soluam ad rationes principales.

Rationes aliquoꝝ q tm̄ sint 3. p sone ī diuinis.

¶Circa primum vnus doctoz sic probat q tm̄ sint tres p sone in diuinis/quia p sone in diuinis sunt relationes ipe subsistētes z ecouerso. Ita q plures p sone sūt plures relatiōes subsistētes ab inuicē realiter distincte. Realis aūt distinctio nō est inter relatiōes diuinas nisi rōne oppositionis relatiue/oportet ergo duas relationes oppositas ad duas p sonas ptinere: nec possunt esse in vna z eadē. Unde paternitas z filiatio necessario pertinēt ad duas personas. prima ad patrē z filium. Et cuz in diuinis nō sint nisi quatuoz sicut supponit/accipiantur alie due opposite adinuicē: sed spiratio actiua vel passiua vel ꝓcessio ipsa. Iste nullam oppositionē habēt ad primas/sed ad seinuicē tātum/z per cōsequēs impossibile est q eidem persone cōueniant. Oportet ergo q vna earum cōueniat vtriq; dictarum personarū/scilicet patri z filio/aut q vna vni/z alia alie Sed impossibile est q processio vl spiratio passiua cōueniat patri z filio vel alteri ipsoꝝ: quia tunc processio per modum qui est generatio prodiret a volūtate scōm q accipitur spiratio et processio/ et sic persona generās genita procederēt a spirante/ quod est impossibile. ¶Relinquitur ergo ℨm istū q spiratio cōueniat z persone patris z persone filij/quia nullam habet oppositionē ad paternitatē nec ad filiationē. z per cōsequēs oportet q processio cōueniat alteri p sone. s. spiritu sancto/ qui procedit per modum amoris z ita scitur q sint tātum tres p sone in diuinis. ¶Aliꝰ doctoz sic arguit supponēdo primo q in diuinis nō distinguūtur suppositā per absoluta/quia impossibilis est scōm ipsum distinctio talis per absoluta: nisi in natura partibili z imperfecta distinguūtur. ergo p relatiōes. Addo vlterius probat q nō sint tria scz vnum inproductum z alia duo producta. ℙrimum probat sic. Aliquod est suppositum productiuum in diuinis. Aut igitur est a se non productum aut ab alio. Si ab alio pari ratione z illud ab alio z sic in infinitū/ quod nō est dicēdum: igitur est ibi aliquod inproductum z a se. Tūc probat q est vnum quia si dicatur q sint plura oportet ipsa distingui aliquib⁹ relationibus/aut igitur relationibus mutuis originis/quod est cōtra suppositum quia sunt inproducta aut relationibus ad aliqua prioza producentia quod est etiam cōtra suppositum aut relationibus aut aliqua ꝓducta ad terminos quos producūt/et hoc est impossibile: quia relatio talis necessario esset vna in eis sicut z vnum principium ꝓductiuuz vna essentia/vel aliud quodcunq; absolutum/ sicut etiam spiratio actiua vna z eadem in patre z filio z ita per relationē ad ꝓducta nō possent distingui ergo nullo modo/igitur nō est ibi nisi vnus inna scibilis hoc idem ꝓbat: quia codē modo vt ℍylarius de synodis ꝓbatur vnitas p sone inna scibilis/sicut vnitas vel: quia sicut dicit ℍilarius qui concedit plures inna scibiles concedit plures deos. Qz autē sint tātum due p sone producte probatur: quia ī diuinis sunt due ꝓductiones fundate sup duas operationes essentiales intelligere z velle/quelibet habet terminum totaliter exhaurientē virtutem p̄cipij ꝓductui/z ita non possunt amplius aliqua produci. Et oportet q sint tres p sone in diuinis.

ℍylarius

¶Sed prima ꝓbatio videtur deficere supposito etiā q primum dictum sit verum q p sone sunt relationes subsistētes: quia scōm dictum nō est verum q distinctio nō sit in diuinis nisi per relationes oppositas. Dico ergo q sicut ꝓbabitur infra q imo est ibi aliqua distinctio per relationes disparatas: quia filius distinguitur a spiritu sancto p filiationē/que est ꝓpria relatio ei⁹/z pater per paternitatem ꝓpriam primo: que tm̄ non opponūtur spirationi passiue. Unde z si spiritussanctus nō procederet a filio adhuc distingueret ab ipso sicut dicet infra. Ex quo patet q p hanc rationē nō habetur dato q in diuinis nō sunt nisi quatuoz relationes quin possint esse quatuoz p sone subsistentes z distincte per illas sicut q relationes disparatas primi ex ista ratione nō probatur quin spiratio actiua possit cōuenire alicui alteri p sone a patre z filio z spiritu sancto: sed bene ꝓbatur q nō potest cōuenire spiritu sancto si sibi conueniat spiratio passiua vel processio/z ita nō impeditur quaternitas. Quādo dicit vltra q oportet q paternitas z filiatio cōueniant distinctis p sonis cōcedo. Et ideo dico q pater z filius sunt due p sone. Et quādo dicit vltra q spiratio z processio nullam oppositionē habent ad illas duas priozes: sed adinuicē cōcedo z cōsequēter dico q nō oportet sed vna illarū ꝓueniat vtriq; predictarum p sonarum vel vna vni z altera alteri puta spiratio actiua cōueniet alicui p sone que nec est pater nec filius. Et alia scz processio cōueniet spiritu sancto z etiā nec est pater nec filiꝰ z ita habemus quatuoz z ita neutra istarum conueniet alicui dictarum p sonarum nec probas oppositū. Nā dicis vltra q processio nō potest cōuenire filio vel patri vel vtriq; dico q nō probas hoc quod dicis/ q tūc persona generās z genita procederēt a spirāte. Dico q si processio esset in filio tūc p sona genita procederet a p sona spirante prima a patre. Ita q eadem p sona erat genita z spirata/z eadem cēt generās z spirās: nec tu probas oppositum. Et dico q eadem p sona prius ℨm rationē esset generās ℨ spirans/z genita ℨ spirata/z ista spiratio p̄supponeret generationē saltem nō esset prioz ipsa sicut dicis. Et q filiatio z spiratio sunt cōpossibiles videtur posse relinqui ex dictis tuis: qz tu idez dicis q si spiritussanctus nō procederet a filio nō distingueretur ab eo ita q filiatio z spiratio passiua nō sunt incompossibiles p sone sicut dicis q nō opponūtur: z ideo dico q illa deductio nichil probat de intēto.

5.r. ꝓbationem.

¶Contra secūdam probationē dico q licet suppositā cōstituerētur per absoluta: nō tamē oportet q diuina substātia partiretur vel diuideretur. Unde dico q ex ratione demōstrari nō potest quin multitudo suppositoꝝ absolutoꝝ sit compossibilis vnitati diuine essentie. tū suppositoꝝ p diuine p sone cōstituantur z distinguātur per relationes adhuc trinitas nō probatur: quādo essz dicitur q in diuinis est aliquod suppositum a se cōcedo. Quādo dicitur q illud est vniuocum dico q nō probatur hoc/quādo dicitur si essent plures distinguerētur aliquibus rationibus verū est. Quā-

ℨ secūdā probationem.

do dicis ideo relationib⁹ ad aliqua ꝓducta dico ꝙ imo posset hoc esse per relationes alterius ⁊ alterius rationis ad ꝓducta. Nec oportet ꝙ tales relationes essent eadē relatio in ipsis licet sup eandē cēntiā fundarent sicut nō oportet ꝙ filiatio ⁊ spiratio sint eadē relatio: quia nō sunt eiusdem rationis ⁊ respectu eiusdē ꝓducti. Ꝓterea etiā dicerēt ꝙ possent distingui aliquibus relatiōibus mutuis nō ꝙ originis sed aliquibus aliꝫ per relatiōes vero mutuas cōmunes dici nō potest ꝙ distinguant quia ille semp̄ ꝓsupponūt distinctionē. ¶ Cōtra illud etiam de exhaustione principiorum ꝓductiuorum per ꝓsonas productas quero quomodo intelligit istam exhaustionē vel intelligis ꝙ productum exhaurit virtutem principij intēsiue ⁊ sic nō habes ex hoc vnitatē ꝓductiui vel extēsiue ⁊ intēsiue ⁊ hoc est petere propositum. Diceret cm̄ ad uersarius ꝙ non sic exhaurit vnū quin aliud possit produci ꝟm idem principiū ⁊ ita nō concludit dualitatem ꝓsonarum productarum. ℞ dicit similiter ꝙ eodem modo ostēditur vnitas innascibilis sicut vnitas dei. Contra ꝙ vnitas dei ꝟm modum dicēdi cōmunem. Ꝓbatur etiam secundum te ex his que deo cōueniunt in respectu ad creaturam ꝫ nullo modo potest in deo demonstrari ꝓsona relatiua ergo nec vnitas alicui⁹ talis ꝓsone. Ꝓterea primitas dei respectu creature bene stat cum pluralitate ꝓsonarū siue sit a se siue nō. Cum ꝫ ex creaturis ꝓbatur vnitas dei ex ipsis nō potest ꝓbari vnitas alicuius ꝓsone relatiue. ¶ Ad dictum Hylarij respōdeo ꝙ qui cōcedit duos innascibiles cōcedit duos deos de facto: sed istud nō declarat: vnitas esm dei accipitur ex hoc ꝙ diuina infinitas nō diuiditur in plures essentias: quia essentia dicit ꝓfectionē simpliciter quā oportet esse vnā. Sed non est ita manifestum de innascibilitate quare nō posit dare in pluribus suppositis: quia nō dicit perfectionē simpliciter sicut essentia. Tum quia etiā innascibilitas non cōcludit incōmunicabilitatem nisi aliud dicatur. Quādo etiam dicitur ꝙ ꝓsone nō distinguūtur in diuinis nisi per relatiōes originis siue disparatas siue oppositas/hoc oportet probare ⁊ nō assumere: quia statim negaretur. Et hec de primo articulo.

Ad Hylarium.

Rationes doctoris de nūero ꝓsonaruꝫ i diuinis

Qz i diuinis est tm̄ vna ꝓsona nō ꝓducta.

¶ Secūdus articulus est adducere ꝓbabilitates alias ad oppositas quatuor. Ad ꝓbādus ꝙ in diuinis nō sunt nisi tres ꝓsone. Ꝓbo primo qz ibi est tm̄ vna nō producta. Secundo ꝙ ibi sunt tātum due producte. ¶ Primus sic. Quicquid de se potest esse in pluribus suppositis ⁊ non determinatur per aliud a se ad suppositū potest esse in infinitis suppositis/sed ſ possunt esse plura suppositā nō producta in natura diuina innascibilitas vel ingenitū eiusdem rationis potest esse in plurib⁹ suppositis/⁊ nō determinātur ex alio vel per aliud ad suppositum sed ex se: quia est prima ꝓprietas vel prima necessario in diuinis: ⁊ est necesse esse: ꝫ sunt infinita suppositā nō producta: ſz sunt vel possunt esse plura hoc est falsum: ergo illud ex quo sequit. ¶ Istam rationem ponit vnus doctor que est bona. Tamen aliqui arguunt cōtra eam: quia iste idē doctor ponit ꝙ relationes cōmunes sunt reales in diuinis ⁊ eiusdem rationis: ⁊ tm̄ non sunt infinite. Sed respondet iste doctor ꝙ determinātur ad certum numerum per relationes suppositales: vel ꝓprietates ꝓsonales priores ipsis/⁊ ideo nō est simile de ingenito ⁊ de illis. Sed an ista responsio valeat vel nō infertus apparebit. ¶ Si dicas ingenitum nō poneretur eiusdem rationis si poneretur in diuinis sicut nec ponitur eiusdem rationis genitum vel productum sibi oppositum/⁊ istud cōmune est ad filium ⁊ spiritū sanctum. Dico ꝙ nō valet Nam licet ingenitum vel innascibile non ponatur eiusdem rationis indutibilis ꝓut negat duplicem modum procedēdi alicuius ꝓsone/ sicut nec affirmatio sibi opposita/tamē accipiēdo ꝓsonam cui cōuenit ingenitum ⁊ totalem rationē ingeniti integram/oportet ꝙ esset eiusdem rationis et etiam eiusdem constitutiuum. Sicut em̄ nō potest michi assignare rationē quare generans ⁊ primū spirans nō sit persona eiusdem ratiōis licet in se habeat duplicem ꝓprietatē per quas vna cōstituitur ⁊ non per aliam. Et licet sibi cōueniat duplex principiū ꝓductiuum quod diuidi vel separari non potest: quia cuicūq; conuenit intellectus ⁊ volūtas necessario ⁊ ecōuerso/ꝙ volūtas appetitus est in ratione. Ita nō potest michi assignare rationē quare nō sit idem suppositum ingenitum quod nec ingenitū vel accipiens esse per generationē nec per spirationem licet sibi iste innascibilitates partiales vel quasi partiales cōueniant: quia neutra ꝓ se accepta dicit notionē ꝓsone producte: sed notio cōplectitur ambas. Quicquid est em̄ ingenitum vel innascibile ꝟm vnam ⁊ ꝟm aliam/accipiendo ingenitum: vel dicit notionē persone nō producte: quia da oppositum ꝙ ꝟm vnam sit genitum ⁊ non ꝟm aliam. Jam nō est persona producta: sed producta sicut filius vel spiritussanctus: quare ⁊c. ¶ Secdo sic. Munc̄ pluralitas ponēda ⁊ sine necessitate euidēte: sed nulla necessitas nec a se intra nec ad extra concludit plures innascibiles: ergo tantum est ponendus vnus. ¶ Tertio sic. Una essentia nō videtur a se habere primo nisi vnum modum existēdi ꝙ enim immediatissime ⁊ primo habeat duos modos existēdi nō videtur: quia tunc in modis existendi nullus esset ordo: sed si essent plura suppositā ingenita oppositus sequeretur vt patet: ꝫ ⁊c. Qz autem sit ibi aliqꝺ suppositum ingenitus patet: quia aliquod productiuū nō productum ne sit processus i infinitum sicut arguunt alij ⁊ bene probabiliter tm̄. ¶ Quarto sic. Impossibile est ꝙ in natura vbi oia sunt de se hoc sint aliqua plura eiusdē rationis. Unde si homo ex se esset hic homo/ita parum homo posset plurificari sicut sortes/si in natura diuina quicunq; modus subsistētie personalis infra seipsum est eiusdem rationis ⁊ ex se hic sicut filiatio eiusdem rationis: sicut spiratio passiua ⁊ ꝓcessio ⁊ similiter modus ꝓsone nō ꝓducte: qz nō minus videtur cōpetere vnitas nō ꝓducto ꝫ ꝓducto: ⁊ est ex se hic: qz alias ꝟm se esset in potētia ad singularitatem ⁊ cōtrahibilē per ipsam: ergo ꝓsona ingenita multiplicari nō potest. Est igitur in diuinis vna tm̄ ꝓsona nō producta. Modo ꝓbo scōm scilicet ꝙ ibi sint tm̄ due ꝓducte ⁊ ab alio sic in diuina natura sunt tātum due productiones. ſ. per modum intellectus vel nature quod est idem/sicut dicetur infra ⁊ per modum voluntatis: quia cum diuine ꝓductiones sint ad intra ⁊ intrinsece eo ꝙ ꝓductum qꝺ est deus non potest differre a subst̄tia diuina substantialiter quia tunc nō esset deus. Ista autem duo principia sunt principia operādi vel producēdi intra que nullam importāt imꝑfectionē oportet ꝙ scām ista duo ponātur in diuinis due ꝓductiones alterius rationis quarū quelibet nō sit infinita numero vel quasi nūero sicut ꝓbatum est supra: quia quelibet ex se est hec: sed vtraq; productione ꝓsona producit ⁊ tantum vnica per quālibet/ita ꝙ vna productiōe vna ꝓsona. Ꝓbo istam quātum ad duo quelibet posset calumpniari. Posset em̄ dici primo ꝙ istis duabus productionibus vnica tm̄ ꝓsona ꝓducitur et nō duc. ¶ Contra. Impossibile est ꝙ vna ⁊ eadē persona accipiat esse duabus ꝓfectionibus totalibus ⁊ ꝓfectis/quarum quelibet adequatur sibi terminū suum: quia tūc altera supflueret sed iste sunt due perfectiones ꝓfecte quia diuine/quarum quelibet adequat sibi terminum quia quod productio nō adequat sibi terminum hoc est vel ꝓter imperfectionē sui/vel ꝓter imꝑfectionem termini: vt videtur ⁊ hoc loquēdo tam de adequatione intēsiua ꝫ extensiua/quorum neutrum hic habet locum: ergo ⁊c. Hoc apparet etiam in istis inferioribus vbi est simpliciter impossibile ꝙ idem sit ꝓductum per naturam ⁊ per artem naturalem ⁊ artificiatum ab eodem principiante: ꝫ ⁊c. ¶ Secūdo dicetur ꝙ persona ꝓducēs nō est alia realiter a ꝓducta. Contra/hoc est cōtra Augustinum primo de trinitate primo/ꝙ nulla est res que seipsam gignat vt sic: ergo ⁊c. Et iam cōtra rationem sicut ostēdetur infra quādo ostēdetur ꝙ ratio generātis ⁊ geniti necessario cōcludit realem distinctionē: non potest autē realiter distingui ꝓducens a ꝓducto: quia tunc natura diuina partiretur: oportet etiaꝫ ponere plura essentialiter actu infinita. ¶ Cōcludo igit ꝙ sunt tātum due ꝓsone producte in diuinis/⁊ tm̄ vna non est ꝓducta sicut dictū est supra/ergo tm̄ tres/sicut est ꝓbatum. Hec de secundo articulo.

Augustin.

Summatio ꝓdictorum.

Nota.

Ad rōes ꝓncipa.

¶ Ad primum principale dico ꝙ equalis dignitas in diuinis est esse ab alto/ et a quo alius/nec tū sequit̄ ꝓclusio ſ est forma figure distinctionis cōnumerādo quale vel quantum in quod. ¶ Ad secūdum dico ꝙ in diuinis nō sunt nisi duo principia ꝓductiua/ſcz intellectus ⁊ voluntas. Natura autē coincidit cum intellectu: quia eūdem modum principiandi habēt. Et nota hic ꝙ in creaturis intellectus coincidit cū natura in numero principiandi actum suum intrinsecum: sed cū arte coincidit cum volūtate in principiando aliquod extrinsecum: puta domum/vel aliquid huiusmodi. Si in deo coincidit intellectus ⁊ natura principiādo suppositum diuinū/scilicet verbum deo intrinsecum: sed cum volūtate ⁊ arte principiando entia extrinseca vel creata. Et si dicas ꝙ nō coincidūt in creaturis. Dico ꝙ possunt ibi distingui ꝓter imꝑfectionem entium: tm̄ nō distinguuntur quātum ad modum principiādi naturalē/ quia similis est vtrobiq;. In deo autē vbi idem sunt intellectus ⁊ natura/⁊ etiam idem modus agēdi vel principiādi omnino coincidūt/vel saltem nō sunt distincta principia productiua. ¶ Ad tertium dico ꝙ relatiua secum multiplicāt quātum ad relationes: sed nō quātum ad suppositā/alias nō posset esse idem suppositum esse pater plurium filiorum quod est falsum.

¶ Ad quartum dico ꝙ essentia diuina ratione sue infinitatis nō est ratio existēdi in ipsa nisi vnicum suppositum primo ⁊ immediate/sed alia mediante productione/⁊ ita sicut sunt duo principia productiua ⁊ due productiones: ita ⁊ duo producta tantū ⁊ nō infinita. ¶ Ad quintū dico ꝙ vnum ꝓductū adequat totam virtutem principij ꝓducentis ꝑtū ad illud principium quo producitur: sed nō quātū ad aliud: ⁊ ideo potest esse adhuc vnum aliud ꝓductum ab eodem producente secundum aliud principium productiuum.

¶ Distinctionis Secunde. Questio Sexta ⁊ vltima secūdum membrū eiusdem specialiter concernens.

¶ Vltimo q̄tum ad secūdum membrum huius secunde distinctionis q̄ro. vtrū trinitas personarū possit efficaciter ostēdi viatori. ¶ Arguo primo sic. Si vnum relatiuum potest efficaciter ostendi/⁊ reliquum/sed imago trinitatis in anima potest efficaciter ostēdi viatori/⁊ per rationē naturalē: quia esse imaginē vel ad imaginē est naturale homini: ꝫ ⁊c. ¶ Secundo sic, per rationē naturalem potest efficaciter ostēdi ꝙ deus habet duplicem potētiam infinitiuam productiuā ad intra intellectum ⁊ volūtatem/ quia licet ipsas perfectissime/⁊ planū est ꝙ ratione ꝓfectionis conuenit eis esse principia productiua: ergo ꝙ rationē naturalem ostendi potest ꝙ in deo sunt due ꝓsone producte ⁊ vna producēs. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic efficaciter potest ostēdi ꝙ deus (cum sit virtus infinita) habet aliquod productum sibi maxime simile infinitum: sed nō nisi ad intra ergo ⁊c. Et similiter arguendo de duobus productis secūdum duo p̄ncipia. ¶ Quarto sic. Efficaciter potest iste articulus sustineri ꝙ deus est trinus ⁊ vnus: ergo efficaciter potest sciri ꝙ ad ipsum nullum sequitur ꝑsibile: ⁊ per cōsequēs ꝙ est possibile deum esse trinū ⁊ vnum. Sed demōstratum est ꝙ quicquid est possibile in deo actu est: ergo ⁊c.

¶ Contra dicit ꝙ mens deficit ⁊ vox silet in talibus diuinis explicādis: ergo ⁊c. Ambrosius. Ambrosius primo de trinitate

¶ In ista questiōe sic ꝓceda.

¶ Primo ostēdam an possit efficaciter ostēdi per scripturam veteris testamēti pluralitas diuinarū personarum cuicūq; recipienti ipsam scripturā/qz de scriptura noui testamēti nō est dubium. ¶ Secūdo inquiram vtrum trinitas personarum possit efficaciter ostendi per rationē naturalem. ¶ Tertio respondebo ad rationes.

¶ Circa primum dico efficax ostensio per scripturā dupliciter potest intelligi. Uno modo sic ꝙ negātem illud qđ ostendere oporteat cōsequēter plane negare scripturam/⁊ dicere cōtradictoria manifeste ex scriptura. Alio modo sic ꝙ rationabiliter vel rationabiliori modo exponēdo scripturam oporteat illud cōcedere: ita ꝙ nō possit esse rationabilis eidē scripture negādo illud quod ꝓbatur/sicut ponendo/sic nec ita consonus scripture. ¶ Primo modo nescio si est adhuc sufficiēter ostensa per scripturā Ostensio ꝓ scriptura duplex

Pluralitas diuinarū psonax an p scripturā veterem possit oīa di.

veteris testamēti trinitas psonarū vel pluralitas. Secūdo modo videtur michi sicut dicūt doctores ꝛ magister sentētiarum in hac distinctione secūda/ q̄ efficaciter est probata pluralitas ꝛ trinitas psonarum per scripturas antēticas recepras a quibus dam recipiētibus vetus testamētū. ¶ Ad hoc adduco aliquas auctoritates. Prima est quam adducit magister in hac distinctione in principio Gene sis. In principio creauit deus celum ꝛ terram. Hebraica veritas habet. In prīcipio creauit Heloyim Heloym autem est nomen plurale huius nois ex ꝛ heloy: sicut patet sciētibus hebraicam hanc auctoritatem libro de trinitate. primo inducit Augustinus sup Genesim. Et in tertio libro post mediū adducit illud. Faciamus hominē ꝛc. Et ibidē deducit in auctoritate ergo allegata nomē plurale. ſ. Heloym coniungitur cum verbo singulari creauit per quod aperte vat intelligi sacra scriptura q̄ i diuinis est aliqua pluralitas psonalis cū vnitate diuine essentie. ¶ Sed ad hoc multipliciter respōdetur ab aduersarijs fidei ꝛ pcipue a iudeis. Respōdetur enī primo q̄ hoc nomen Heloym indifferenter ponitur pro plurali vel singulari: ꝛ q̄ꝫ inueniantur pro singulari. tūc dicitur de deo vero sicut hic. In principio ꝛc. Et nunq̄ pro deo vero accipitur in plurali: sicut dicūt. Unde ꝛ dicit Hieronymus in epistola ad Marcellā de diuinis nominibus hebraicis q̄ Heloym potest accipi in singulari vel in plurali. Vide ibi. ¶ Secūdo respondēt alij q̄ inniteres super istam auctoritatē innititur baculo arūdineo ꝛ pfracto. Quantūcunq̄ esī Heloym sit plurale ꝛ dicatur de deo/nō tamē habēt intētum: q̄ talis modus loquēdi inuenitur i scriptura de vno solo/ sicut patet Prouerbiorū. xxviij. vbi loquit scriptura de suscitatione dicit Phitonissa Vidi deos vel Heloym ascēdentes de terra/ꝛ sequitur verbū Saulis qualis est forma eius: de alio etiam nomine: immo de alijs nominibus sic loquit scriptura sicut Ezechiel' quadragesimo sexto dicit sic. In die autem Kalendarum vitulum de armēto immaculatum ꝛc. Hebraica veritas sic habet vitulū armēto termini quod est plurale huius qd̄ est tenuin/qd̄ significat immaculatum/ꝛ ita plurale adiectiuum cum singulari substātiuo puta vitulum sine aliqua pluralitate distinguēda. Similiter Cāticorū primo. Trahe me post te in odorem vnguētorum tuorum curremus: ergo ꝛc. Ecce trahe me. Et postea curremus et sic in nullo habetur positum vato q̄ sit nomē plurale diuinū ꝛ cōseruatur cum adiectiuis pluralibus ꝛ verbis que soli deo cōuenire possunt. ¶ Contra primā respōsionē dico q̄ ipsa est falsa. Dico enī q̄ Heloym pluraliter acceptū frequēter accipit ꝺ deo: qd̄ pbo primo q̄ illud Josue vltimo. Non poteritis seruire dño/quia dominus sanctus ipse/hebraica veritas habet. Non poteritis seruire dño/ q̄ Heloym sancti ipse. Similiter Hieremie. xxiij. Peruertistis verba dei viuentis dñi dei nostri. Hebraica ſtas sic habet. Peruertistis verba Heloym viuentium dñi exercituuꝫ dei nostri. Et loco huius vltimi puta dñi exercituum ponit nomē dei tetragramathon/qd̄ significat meram substātiam diuinā. Similiter ysaye quinquagesimoquarto dicitur sic. Dominatur tui qui fecit te/dñs exercituum. Nomē eius/hebraica veritas habet dominus factor tuus qui factorem tui dominus exercituum ꝛc. Et ponitur hic loco dominꝰ exercituū ꝛ est nomen domini tetragramaton. Ecce q̄ in istis tribus auctoritatibus expresse ponitur nomē dei ꝛ precipue Heloym pluraliter in duabus primis. Et similiter equipolēt etiam i tertia/quia ponitur cum adiectiuis pluralibus. In prima dicitur Heloym sancti. In secūda dicitur Heloym viuentiū. In tertia dicitur factores tui dñs exercituum nomen eius/ergo per ista. Prima respōsio est falsa/ ꝛ habetur q̄ cum vnitate diuine essentie (que significatur per nomen dñi tetragramaton) stat ꝛ est pluralitas diuinarum psonarum. ¶ Similiter etiā patet q̄ Heloym accepto p nomine veri dei accipitur pluraliter: quia cōiungitur verbis pluralis numeri in scriptura/sicut patet i scdo Regū septimo q̄ est inquit gēs vt populus israel in terra propter quā iuit deus vt rediueret sibi populū ꝛc. Hebraica veritas sic habet. Quis est vt populus tuus Israel gens vna in terra propter quā iuerūt Heloym ad redimēdum sibi. Ecclesiastes scdo. Quis est homo inquit vt sequi possit regem factorē suum. Hebraica veritas sic habet. Quis est vt intret post regem qui iam fecerunt eum. Ecce quomodo nomen domini adiūgitur verbo pluralis numeri/ſaltez in prima auctoritate ꝛ accipitur pluraliter/ ꝛ in secūda ly/qui/qd̄ est plurale/iūgitur cuꝫ ly fecerūt/propter quod ꝛ in glosa hebrayca autētica dicitur super istud. Si queratur qui fecerunt eum scz hoīem potest dici q̄ deus sanctus ꝛ dñs consilij sui. Similiter respōdetur in glosa sup psalmum. Ego qui factus est ab Asaph deus deorum dñs/locutorum trium habetur in hebrayco Hel Heloym et nomē dñi tetragramatō. Querit igif glosa quare Asaph ter nominauit deum in prīcipio huius psalmi. Et rñdet q̄ vt ostēderet q̄ deus in tribꝰ proprietatibꝰ creauit seculum. Et si considerantur iste due respōsiones sunt verissime/ꝛ attestantur proposito. Nostra prima esī que dicit q̄ sanctus deus ꝛ dñs consilij fecit hominem vera est/quia deus pater ꝛ dñs consilij sui scz filius vel verbum ꝛ spiritussanctus. Alia similiter dicit hoc idem q̄ deus in tribꝰ proprietatibus relatiuis psonalibus creauit seculum/ q̄ indiuisa sunt opera trinitatis ad extra sm Augustinum. Nec valet quod dicunt aliqui exponēdo hāc glosam vltimam q̄ deus in tribus proprietatibus creauit seculum/quia in sua sapiētia ꝛ bonitate ꝛ potētis que sunt proprietates dei attributales non autem in tribus psonalibus paternitate scz filiatione ꝛ processione. Et q̄ etiam propter hoc dicatur Genesis primo. Creauit Heloym celū ꝛ terram non valet primo quia sicut deus operatur p sapientiam amorem ꝛ potētiam/ita artifex creatus/ ꝛ tū in scriptura nunq̄ inuenitur iste modus loquēdi de artifice creato/sed de solo deo. Secūdo quia magis distinguunt in artifice creato ista tria q̄ in deo/ꝛ ita cōuenientius posset esse modus iste loquēdi de artifice creato / et magis deberet inuenirt in scriptura. Tertio q̄ intentio Moysi in primo Genesis erat inducere populum ad veram fidē nō ad errorem: sed ipsum ab errore ydolatrie reuocare cōceditur/p modum loquēdi pdictum in plurali posset haberi occasio ꝛ inductio probabilis ad reddēdum pluralitatē in diuinis: vt Moyses reuocaret populum illum prauum ab errore ydolatrie. Non est verisimile q̄ ita locutus fuisset: nisi per hoc subtiliter intelligētibus saltem ꝛ alijs quecūq̄ potuissent aduertere significari voluisset/q̄ cum vnitate diuine essentie stat vere pluralitas psonarū. Similiter etiam q̄ nō dicitur de proprietatibꝰ formalibus dñs consilij alicuius: sed de suppositis ꝛ personis vna secum cōsiliantibus/alias suus modus loquēdi fuisset cōtrarius sue intētioni. Sic ergo prima responsio ad primaꝫ auctoritatem nichil valet.

ℌ 2. respō sionem. ¶ Contra secūdam responsionē dico etiam q̄ non valet. Ad illud em̄ de Phitonissa dico etiaꝫ scdm expositores hebreos/q̄ Samuel ex ordinatione et virtute diuina nō fuit solus suscitatus vt dicūt hebraici timuit ad diuinum iudicium vocari/ꝛ rogauit Doysem vt veniret secum ad testificandum q̄ integre seruasset legem ab eo scriptam. Et hec sentētia concordat cum Augustino in epistola ad Felicianum/quātum ad vnam opinionē quam tangit ibi Augustinus/q̄ Samuel non fuit solus suscitatus Phitonissa: igitur qui vocauit solum Samuelē admirās dicit in plurali video deos vl' Heloym ascendētes de terra. Saul autē qui solum curabat de Samuele petiuit postea que erat forma eiꝰ/ ita q̄ ibi nō ponitur Heloym sine pluralitate. Hic heloym ibi de duobus dicitur. Et sic argumētum roboratur. Si autē dicatur sm aliam opinionē quaꝫ tāgit Augustinus/q̄ Samuel vere nō fuit suscitatus sed apparuit aliqua forma representās eum/et cum hoc privatus mulieris adhuc stat propositus nostrum. ¶ Ad secundum de femmim dicitur q̄ femimim nō accipitur in accusatiuo/ sed in genitiuo vitulū femimim id est de numero duodecim immaculatorum qui seruabātur ex ordinatione sacerdotū ad sacrificādum/de quibus accipiebatur semper ille qui offerebatur in Kalēdis ꝛ principio mēsis. Unde nos habemus accusatiuum immaculatū vbi ibi habēt genitiuum pluralem. Apud eos autem non differunt accusatiuus pluralis ꝛ genitiuꝰ quia nō sic casus eorum nō variantur: ꝛ q̄ sit ibi femimim genitiuus pluralis ꝛ sit sensus de nūero immaculatorum illorum vitulorum qui sic seruabanē per illud qd̄ sequitur de agnis qui nō sic seruabantur. De agnis sicut inuenit manꝰ sua. Tertiū etiaꝫ exemplū de trahe me ꝛ curremus nō valet/quia liber cāticorum a doctoribus hebreorum exponitur de deo ꝛ synagoga/in qua sunt multe persone. Quī igitur dicit synagoga trahe me/ꝛ subiungit curremus. hoc dicitur propter multitudinē psonarū debentium currere post deum et trahi ad ipsum / ita q̄ nō ponitur verbum plurale nisi propter pluralitatem: ideo nō valet. ¶ Secundo dico q̄ non solū probatur falsitas psonarum diuinarum ex hoc nomine Heloym qd̄ pluraliter ponitur in lege: ſ expressius ꝛ clarius probatur per auctoritatem aliā psalmo quadragesimoquarto: que nō possunt exponi nisi de christo vbi exprimitur trinitas psonaruꝫ quādo dicitur. Sedes tua deus in seculū seculi virga equitatis virga regni tui. Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem: propterea vnxit te deus tuus. Hanc auctoritatem adducit Augustinus. xvij. de ciuitate. c. xxj. exponens de christo ꝛ ecclesia illum psalmum. Eructauit cor meum verbum bonū ꝛc. Hic em̄ exprimit natura assumpta vnctus est plenitudine gratie. Exprimitur etiam hic deus vngens tanq̄ psona distincta ab ipso ꝛ duplicatur deus ex parte vngentis ad denotandum psonam patris et spiritussancti. et sic ex ista auctoritate patet trinitas personarum ꝛ diuinitas christi/ ad qd̄ etiā probandum adducit eam Apostolus ad hebreos primo. Tertia auctoritas principalis est psal. cix. vbi dicit sic. Dixit dñs dño meo ꝛc. Hāc adducit Augustinus. xvij. de ciuitate. c. xvij. vide ibi. Item nota Augustinum libro quinto cōtra hereses vbi adducit multas auctoritates. Dominus dicit ad me ꝛ cetera. ꝛ alias plures. vide ibi. Et q̄ ista sint verba patris ad filium scilicet Dixit dñs dño meo ꝛc. Patet per trāslationem caldayeam que habet dixit dñs verbo suo/ꝛ per illud qd̄ sequitur in eodem psalmo/ex vtero ante luciferum genui te: qd̄ nō potest cōuenire nisi filio dei. Per hoc em̄ q̄ dicit hic dei verbum/ꝛ genitus de substantia dei ostenditur veritas essentie: quia diuinitas plurificari non potest. Per hoc qd̄ dicitur genitus de substātia dei/ ostenditur distinctio psonarum: quia nulla res seipsam gignit. Similiter etiam p hoc q̄ dicitur sedere ad dexteram dei/notatur distinctio psonarū: quia vna psona nō dicitur sedere ad dexteram suā propriam. Unde ad hunc sensum adducit salvatorꝰ hanc auctoritatē Matthei. xxij. ꝛ Apostolus ad hebreos primo. ¶ Quarta auctoritas est ysaye. 48. vbi loquitur dñs dicens. Non a principio in abscōdito locutus sum ex tēpore anteq̄ fieret ibi/ ꝛ nūc dominus deus misit me ꝛ spiritus eius. Hanc auctoritatem tractat Augustinus ad probandum diuinitatem christi. xx. de ciuitate. c. xxx. ꝛ vltimo vide ibi. Et deducit ibidem. xxxvj. Alias i veteri testamēto loquitur enim dominus in predicta auctoritate de datione legis: que nō fuerit data in abscōdito: sed in manifesto: qz de die ꝛ audiente vniuerso populo vocez dei loquētis. Exodi. xix. ꝛ xx. Et hoc est qd̄ dicit Non a principio in abscondito locutus sum vobis. Et subdit dominus ꝛ nūc me misit dominus ꝛ spiritus eius. Ubi dicit dñs se missum a deo ꝛ spiritum eius. Significans distinctionem psonalem inter deum mittētem ꝛ deū missum vnum scilicet incarnatum ꝛ spiritum eius. Ita q̄ hic ponit expresse trinitatē patrem ꝛ filium ꝛ spiritum sanctum. Et q̄ deus loquitur in his verbis patet per textum precedētem immediate ꝛ sequentem/vbi dicitur Hec dicit dominus redēptor tuꝰ sanctus israel/necvalet fictio peruersa Rabbi Salomonis ad euadēdum istud/qua dicit nō sunt verba dei loquētis: sed potius ysaye: qui cum omnibꝰ prophetis aly fuerunt in dationez legis presentes cum Moyse/ꝛ ibidem ex tunc omnes prophetias suas acceperunt. Sed postea prophetias denūciauerunt populo secundum q̄ tempora adeo diuersa sunt/ergo ista verba ysaye sm ipsum ab illo loco. Ex tēpore anteq̄ fierēt ꝛ eram id est a tēpore dationis legis dei que fuit in mōte sinay/ꝛ quod subditur/ꝛ nunc me misit dñs/fuit factum in tempore in quo ysayas missus fuit ad nunciandum suā prophetiam populo. ¶ Cōtra istam fictionem patet primo immo q̄ ista sunt verba dei loquētis/quia ꝛ illud quod immediate precedit nō a principio i abscondito ꝛc. Est verbum etiam secūdum ipsum/ et secūdum textum immediate precedētem. Ego primus ꝛ ego nouissimus manus mea fundauit terrā quod nō potest dici de ysaya. Item gloſa hebraica que representatur apud eos autētica sup illum locum. Exodi. xxº. Ego dñs deus tuus ꝛc. dicit sic.

Genes. i.

Augustī.

2. Regū.

Ecclesi. 2.

Glosa.

Solutio ad pcce. aucto.

Hiero.

pue. 28.

eze. 46.

Cantico rum. i.

ℌ pcedē. respon.

Josue vltimo.

hiere. 23.

ysa. 54.

psal. xliiij

Augustī.

Exodi. 19. ꝛ 20.

Rabbi Salo. ꝙ uersio.

ℌ Rabbi salomo.

Glos. hebrai. sup exo. 20.

Si dicis in secreto fuit sermo sez legis. Mõne etiã dictum est ysaye. xlviij. Non a principio in abscondito locutus sum ꝛc. Et patet per istam glosam q illud verbum ysaye dicitur in psona dei loquentis de datione legis. Item etiam glosa hebraica autẽtica apud eos super illud exodi. xix. venerunt in solitudine synai dicit data est lex in publico vt omnis qui voluerit eam recipere ꝛ sequitur ibidẽ. Et ecce deus sanctus ꝛ benedictus est dicẽs. ysaye scilicet. xlviij. A principio moculi locutus sum antequã fierẽt ibi eram ꝛc. Et ibidem habetur super illud Exodi. xx. Ego dñs deus tuus ergo non solum ex textu precedẽte ꝛ subsequente. Unde etiam ex glosis hebraicis q ista sunt verba dei loquẽtis de datione legis/i qua p̃sens erat/ꝛ postea missus a deo ꝛ spiritu sancto in carnẽ ad redẽptionẽ generis humani. Et etiam fingere ysayam fuisse in monte synai est valde absurdum: quia ysayas tũc nõ erat natus: immo postea fuit natus fere p̃ sexcẽtum octoginta sex annos. Si dicas q ysayas postq̃ recepit suas prophetias in monte synai mortuus est/ ꝛ postea resuscitatus ad prophetandum fictio est/quia scriptura hoc vllo modo innuit/immo magis contrariat maxime: quia oportet idem dici secundũ eũ de omnibus prophetis. Si anima ysaye fuit creata ex tunc ante tẽpus/ꝛ postea per totum illud tẽpus fuit vnita corpori parentum per generationẽ hoc est incõueniens. Tum quia dicit Genesis primo. Formauit dñs deus hominẽ terre/ꝛ ispirauit in faciem eius spiraculum vite. Ex quo patet q ortanisatio corporis nõ est posterior anima: imo potius prior. Un̄ zacharie duodecimo. Hec dicit dominus fingens spiritũ hominis in eo. Patet q homo nõ facit spiritũ nec ecõtra corpus. Unde ꝛ ibidem dicit glosa prosaica. Creator creat animas in perfectione figure corpori humani: quare ꝛ cetera.

ysa. 48.

Gene. 1.

zach. 12.

Iterus ꝫ p̃cedẽ. rñ siones.

Item cõtra vtrãq; respõsionẽ simul. Si ysayas fuit in monte synai cũ alijs prophetis/ꝛ ibi accepe rũt prophetias suas sequitur q scriptura veteris testamẽti sit falsa/quia in pluribus locis dicit prophetas recepisse spiritum prophete de viuo sicut de heliseo. 4. Regum secũdo. Et dicit Ezechieli. Ezechielis primo/ꝛ dicit multis alijs. Similiter falsa est quando dicit reuelationes factas p̃phetis quas prius ignorabãt/sicut de heliseo quarto Regũ quarto de illa simamite de qua dicit. Alia eius in amaritudie est ꝛ domin⁹ reuelauit a me. Et dicitur Daniele Danielis primo quomodo dñs dedit ei intelligẽtiam somniorũ ꝛ visionũ/ꝛ postea itelligẽtiam somnij Nabugodonosor. Et nono capitulo introducitur angelus reuelans sibi ministeriũ ebdomadarũ/ꝛ in pluribus alijs locis similia ducũtur: quare ꝛc. Ultima auctoritas est illa. Ecclesiastes primo. Funiculus triplex difficile rũpitur glosa hebraica/prius videtur esse ministerium trini dei vnius difficile discutitur. Sed hanc glosam antiquam moderni peruertunt retorquentes hanc trinitatẽ ad illa attributa diuina supradicta oñ est superius improbatum. De hoc nota Augustinũ libro cõtra hereses refellẽdo heresim iudeorum/vbi adducit plures auctoritates cõtra eos. Hec de primo articulo.

4. regũ.

Daniel. 1.

Eccle. 1.

Trinitas p̃o. diuinã possit efficacit rõne nãli demõstrari. 1. opi. 7

Quantũ ad secũdum articulum videretur forte alicui q trinitas p̃sonarũ diuinarum vel saltẽ aliqua pluralitas posset naturali ratione demonstrari. Et adducit aliquas rationes. Prima ratio est ista. Nõ est magis excedẽs trinitas ꝛ pluralitas p̃sonarum intellectũ viatorum/q̃ essentia diuina ꝛ vnitas eius/quia trinitas nõ est aliquid natus q̃ essentia: sed essentia diuina potest demonstrari esse p rationẽ naturalem: ergo ꝛ trinitas ꝛ saltẽ pluralitas p̃sonarũ. Secundo sic. In quocũq; possunt ostendi per rationẽ naturalem esse intellectũ ꝛ voluntatem ꝛ p̃fectissime potest ostẽdi ꝛ p̃sone producte per eam q sunt productiua aliquid intra ꝛ alia p̃fectione/ ꝛ tñ nisi alicuius subsistẽtis vbi sunt perfectissime: sed i deo possunt ostẽdi ista esse perfectissime quia est primũ agẽs. ꝛ per cõsequẽs per intellectum ꝛ voluntatẽ/ quia agẽs naturale nõ potest esse primum sicut dictum est supra: ꝫ ꝛc. Tertio sic per rationẽ naturalem haberi potest q in deo ponẽdum est quicqd est perfectionis simpliciter: quia ipse est ens simul perfectum sm cõmentatorẽ quinto metaphisice capitulo de p̃fecto. Si generare est simile est p̃fectionis simpliciter: quia tunc vnũquodq; est perfectus simpliciter quãdo potest generare sibi simile: ꝫ ꝛc.

Cõmẽtator.

Quarto sic. Per rationẽ naturalem haberi potest q omne p̃fectissimum producẽs producit perfectissime suũ sile ꝫtũ potest intelligi sine cõtradictione/quia alias nõ esset vere p̃fectissimam productionẽ/ad quã alia imperfecta reducerent. Producẽs em̃ per se intẽdit assimilationẽ. Si dñs est p̃fectissimum producẽs ergo p̃fecte suum simile pducit: sed nec est impossibile in substãtia aliena: q; necessario similiter nõ potest intelligi sine ꝓtradictione in substãtia ꝓpria ꝫ ꝛc. Quinto sic. Per rationẽ naturalem potest haberi diuinã essentiã sub ratione dicti intellecti ab ipso deo: quia itelligit se ipsum: sed verbum nõ est nisi essentia diuina sub ratione ꝛ relatione adducta: ꝫ ꝛc. Sexto sic. Per rationẽ naturalem haberi potest q quãto ponatur nobilior tãto est dare nobiliorem sibi actionẽ inde pendẽtem ꝛ minus dependentem a quocũq; extrinseco: sed dicũtur habere nobilissimam ꝛ perfectissimam potẽtiam infinitã productiuam/ꝫ est sibi dare aliquam nobilissimam actionẽ simpliciter nõ requirẽtẽ ꝛ coexigẽtẽ aliquẽ extrinsecũ nec vt subiectũ nec vt terminũ ꝫ ẽ dare actionẽ diuinã termitã ad intra: ꝛ sic p̃ductũ termim in deo. Hoc confirmatur per Augustinum de ciuitate dei vbi dicit q inuenit in libris ꝑlatonis. In p̃ncipio erat verbum hoc etiã dicit septimo cõfessionum prope p̃ncipium dicit sicloquẽs deo procurasse michi q quẽdam hominẽ quosdam platonicorum libros et ibi legi nõ quidẽ his verbis. In principio erat verbum/ꝛ verbum erat apud deum/ꝛ deus erat verbũ Sed verbum caro factum est ꝛ habitauit in nobis igitur legi. Et nota etiã q hoc nõ inuenik. viij. de ciuitate: sed decimo eiusdẽ capitulo. xxviij. Dicitur q quidã platonicus dicebat illud sez. In p̃ncipio erat verbum aureis literis considerãdum/ in super omnes ecclesias in literis eminẽtissimis proponẽdum/tñ nota de hoc Augustinũ contra hereses: sed planum est q plato nõ habuit hoc nisi p rationẽ naturalem: ꝫ ꝛc. Sed dico q ratio naturalis in ista questione est neutra/ꝛ stat iste quoad terminationẽ/q in ipsa sit in diuinis attingere nõ potest hoc p̃obo sic. Ratio naturalis nõ põt cognoscere

August.

8. de ciuitate.

diuina nisi ex effectu: ꝫ nullus est effectus naturaliter cognoscibilis/qui ponit in hoc ducere: q; ideꝫ effectus posset stare: si non esset trinitas in deo sm vnum suppositum absolutum/sicut imaginãtur in dei ꝛ sarraceni/ ergo ꝛc. Unde dictum est supra q deus demonstrari non potest q sit in vniuerso: nec vnitas eius per rationem christi/ nec trinitas dei. Item nulla substantia causata nec breuiter aliqua res potest sic stare in ordinibus suppositis: sed i lumine naturali nõ potest hoc haberi ex aliqua creatura: sed potius dico q imperfectũ duceret lumen naturale licet lumen naturale nõ dicat in oppositũ manẽs in sua rectitudine sed stat neutrum non declarans aliquid: nec de proposito: nec de opposito: Ad hoc adduco auctoritates. Prima est glose super illud apostoli ad cozi. loquimur sapiẽtes/ ꝛ vbi loquitur de sapientia dei genita que est absconditta in misterio: ꝛ quam nemo pncipium huius seculi cognouit scdm ipsum nemo prophetarum. Dicit em̃ glosa q sapientia dei non est inuestigabilis ergo no est cognoscibilis ratiõe naturali. Secũda est Hieronymi sup illud Mathei primo libro generationis ꝛc. vbi dicit q generatio christi sm diuinitatem est impossibilis affectu secundum illud ysaye. Generationem eius quis enarrabit. Et Ricardus. G. tri. c. xxij. dicit hoc q additur vna ratio ab aliquibus: quia diuina diuinitas est per relationes constitutiuas suppositorum: sed q relatio⁹ constituat suppositum non potest haberi per rationes naturales: ergo ꝛc.

Glo. sup apostolũ ad cozin.

Hiero.

ysayas.

Ricard⁹

Ad rões aliorum. **Ad rationes** in oppositum respõdeo. Ad primum dico q isto modo diuinam essentiam posse demonstrari ex effectibus non oportet per personas quia trinitas Inde trinitas non dicit aliquid necessarium causalitati prime ipsorũ effectuum sicut essentia/ sicut dictũ est supra. Ita trinitas magis est improportionata intellectui nostro nõ simpliciter: sed inquãtum non cognoscit nisi ex effectibus. Ad secundum dico q posito deum demonstratum esse perfecte intelligentie ꝛ voluntatem habere nõ sequitur propositum/q em̃ ista sint pura productiua ad intra/diceretur ꝫtum est perfectionis simpliciter sed potius tales perfectiones defectiue: sunt enim tantum productiua vbi possunt habere productũ essentialiter distinctum/ꝛ receptum inest/quod nõ potest esse in deo. Et ideo voluntas diuina ex sua perfectione summa tantum est productiua ad extra sicut diceret deus sed tamen ꝛ alicuius productiua. Ad tertium diceretur q generare non est perfectionis simpliciter: sed est p̃fectionis supplentis imperfectiõis: sicut dicitur secundo de anima. quia natura perpetuari non potest in ente. Ad quartum diceretur q deus est ita perfectus/q nullo producibili ab ipso est perfecte assimilabilis / et ita perfectissima assimilatur alicui⁹ productiui ad deum non est in idẽritate nature. Sed si impossibilis ꝛ implicans contradictionem ꝛ ficticia sed est ꝛ tñ perfectissima pductio: quia entis nobilissima producti in diuersitate substantie ꝛ ad similẽ cause quãtum possibile est. Ad quintum diceretur q licet per rationem naturalem habeatur deũ intelligere se potest ꝛ essentiaꝫ suam tñ cum hoc habetur q istud intelligere ꝛ est idẽ intelligibilitati/ ꝛ etiã intellectui/ꝛ its nõ potest haberi q sit aliquod dice

re reale iẽ aliquod productũ realiter sit a producẽte: sed tantum sm̃ rem. Ad sextum dico q nõ plus concludit: sed tñ hoc concludit q deus habet aliquam actionem productiuam nõ dependentem a subiecto receptiuo/nõ autem que nõ habeant rales extrinsecum a deo a quo terminus nõ dependet/nec credo ad oẽs q hoc etiam concludat: quia tũc concludet reationem ex naturalibus/tñ sub dubio relinquatur. Ad septimũ dico q si hoc i libris platonis arquit⁹ inuenitur quod tñ plato hoc nõ habuit peirationem sed vel per reuelationẽ/quia ipse fuit vrgo ad hoc dispositus: sicut videtur dicere Augustinus vel q ipse vidit hoc i libris aliquibus fidelium trãslatis in grecum. Ad quod p verbũ nõ intelligebat vel intelligẽtiam vel intellectionem diuinã que potek produci verbũ scdm rationẽ cõmẽs ydeas: non autem secũdum rem. Platone vero habuerũt platonici vt diceretur paternus intellectũ sicut patet de porphirio vt ait Augustinus primo de ciuitate capitulo vigesimo secundo/ q dicebat deũ patrem ꝛ deum filium/sez paternã mẽtem esse intellectum septimo capitulo vigesimo secundo/ꝛ vigesimooctauo: tñ prima solutio videk melior q plato intellectui est verbũ proprie: sed p reuelationẽ vt videtur hoc dicere Augustinus de vera religione Hec de secundo articulo.

August.

Ad rões p̃incipa.

Ad primum principale de imagine dico q anima sub ista ratione inquantum imago est/nõ potest naturaliter cognosci q; prius oporteret cognoscere trinitatẽ/sicut prius intelligitur extrema ꝫ relatio Ad secũdum dico de intellectu ꝛ volũtate et de perfecto maxime aliter aũt prius. Ad tertium dico q nõ potest sciri ad intelligẽtiam sequi impossibile si stet aliquid particulare. Ita dicitur q ad ipsum nichil sequit impossibile/ꝛ licet posse aliquid naturaliter sustineri/cõsimiliter dicit ad ea que sunt fidei/nõ tñ ponit efficaciter ostẽdi p̃ceptus p rationẽ naturalẽ ꝛ etiã efficaciter repugnant sicut est de probleumatibus neutrũ/vtrũ mũdus sit eternus que possunt ostendi sm vtrãq; partem/non tamen efficaciter ostendi ꝫtum ad aliquam personarum si remaneat neutra in lumine naturali.

Distinctionis Tertie. Questio Prima.

Circa distinctionẽ tertiam querã de tribus in generali. Primo de cognoscibilitate dei. Scõo de vestigio. Tertio de imagine. Circa primũ ẽro duo. Primo vtrũ deus sit naturaliter cognoscibilis. Scõo vtrũ deum esse sit per se notus. Ad primũ sic ꝓcedit videk q de⁹ nõ sit naturaliter cognoscibilis a nobis. Prio sic sicut se hñt sensibilia ad sensũ: sic fantastica ad fantasiabilia ad intellectũ: ꝫ sensibilia solũ mõ pñt sentiri ꝫ ꝛ fantasiabilia solũ pñt itelligi: ꝫ de⁹ nõ hꝫ fantasma ꝫ ꝛc. Scõo sic. 2. meta. dr q sicut se hꝫ oculꝰ noctue ad lumẽ solis ꝛc. ꝫ lumẽ nicticoracis nõ potest videre lumen solis ꝫ ꝛc. Tertio sic. Prio philosoꝝ. Infinitũ ꝛ ignotuꝫ nõ pñt naturaliter cognosci: ꝫ de⁹ est infinitus ꝫ ꝛc. Quarto sic. Gregorius sup Ezechielẽ dicit/ q

2. metha

1. phisico.

Grego.

quantūcunq; mēs nostra in contēplatione dei p̄o fecit non ad quod ipse est/sed ad quod quod sub ip so est attingit ꝛc̄.

¶ **Contra** Metaphisica est scientia de altissimis cāis puta de deo ꝛ alijs substātijs semp attingit. Sed metaphisica pōt naturaliter haberi/q; deus potest naturaliter intelligi. Item ad Romanos.i. Inuisibilia dei q; ea que facta sunt intellecta conspiciuntur ꝛc̄.

Ad Romanos.i.

¶ **In ista q̄stione sic p̄cedā.**

¶ Primo dabo intellectū questiōis ꝛ excludā alias quas distinctiones q̄ solēt fieri ab aliquib⁹/ꝛ distinguā questionē per mēbra. ¶ Scdo ponā opiniões in questione ꝫm mēbra sua. ¶ Tertio dicam quid videtur michi dicēdum. ¶ Et quarto ad rationes si que sunt contra me respondebo.

Nota sequētia p q̄onis intellectu.

¶ **Circa primum** dico q; intellect⁹ q̄stionis est iste. vtrū sez naturaliter sine aliqua influentia ipsius dei: sed solū cōcurrēribus puris naturalibus ꝫm influētiā generalē intellectus hois cōiunctus p̄o isto statu possit habere aliquē conceptū positiuū simplicē de ipso deo/quocūq; cōceptu cōcipiat aliquid intrinsecū deo ꝛ nature existēs in ipso/ꝛ existēs idē ipm q̄d est deus. ¶ Ex quo patet primo q; nichil valet ad istā questionē. Vna distinctio in qua dicitur q; de⁹ vno modo pōt intelligi q; cognoscat positiue ꝛ priuatiue. Priuatiue pōt cognosci q̄d nō est: sz positiue nō: quia nos querimus de conceptu positiuo nō priuatiuo/ꝛ ideo distinctio nō est ad propositū. Scdo tū q; dictū est q; destruit seipm: q̄n em dicit q; deus pōt cognosci negatiue ꝛ priuatiue: aut intelligit q; precise negatiue sicut de chimera cognoscit negatio positiui vnius positiuū nullū/ꝛ in via nō cognoscimus de deo plusq̄ de chimera: illud est manifeste falsuz/aut sic negatiue q; tū remouendo oppositū illius negationis ab aliquo posito in deo cui attribuit illa negatio: ꝛ sic necessario cognoscitur aliquid positiuum de deo ꝛ habet cōtra istud.

reprobat distinctio aliquorū de deo.

¶ Scdo sic. negatio quaz dicis cognosci de deo ꝛ deū ꝫm ipsam p̄ viā remotiōis aut est negatio negationis: vt dicēdo de⁹ nō est nō ens/ꝛ tūc sequit q; sit ens ꝛ habemus conceptū positiuū/aut est negatio extra genus cuiuscūq; affirmatiōis/ꝛ ita deus est nichil ꝛ cognoscimus deū esse nichil: aut est negatio in genere alicuius de aliquo ꝛ tūc in deo habemus cōceptū positiuū de deo/qđ est aliqđ a quo negat ꝛ remouet aliquid aliud. ¶ Tertio sic. Omne illud q̄d naturaliter amamus/possumus naturaliter cōcipere aliquo conceptu positiuo/ q; plures negatiões nō amamus sed deū amamus naturaliter: ꝛ possum⁹ amare: ꝫ ꝛc. ¶ Quarto sic. Negatio nō cognoscit de aliquo nisi p affirmationē scdo pyarmenias/ꝛ quarto metaphisice sed negationem cognoscimus de deo pte ꝫ per aliquā positionē ꝛ aliquid positiuū cognitiuū de deo ꝛ sic p̄dicta distinctio que nō est ad positū destruit seipsam. Dices. Oēs doctores ꝛ sancti dicūt q; deus cognoscit via remotionis sed via remotionis est via negationis. Dico q; nunq̄ dixerunt q; via remotionis precise ꝛ pure: sed cū hoc via attributionis ꝛ affirmatiōis cōcipiendo aliquid in deo ꝛ attribuendo aliquid ꝛ remouēdo aliquid aliud. ¶ Scda distinctio est q; duplex cōceptus pōt intelligi de deo vnus q̄d est: ꝛ aliud si est/vel an est homo. Dicit vltra q; de deo nō possumus cognoscere quid est: sed bene an est q; de deo nō possum⁹ cognoscere naturaliter aliquid nisi per effectus/qui nō adequāt suā causaz. Et ita nō possumus de eo cognoscere quid est sed bene an est: ꝛ q; est q; esse necessario excludit suā primā causam esse. Sest ista distinctio nō valet ad positum. Primo q; querimus de cōceptu simplici/p̄out cōceptus simplex distinguit cōtra affirmationē ꝛ negationē/que sunt pplexiones ꝛ ideo nō oportet distinguere de cōceptu simplici quid est/ꝛ de conceptu an est ꝛ si est sunt quātū ad rem in sic sunt p̄out cadit sub veritate positionis: q; quātum ad rem i se idē est dicēdum esse/ꝛ quid est dicēduz esse ꝫm eos Oz dicūt etiā scdo q; quātuz ad veritatē positiōis pōt cognosci deus: q; pōt cognosci q; ista positio est vera ex effectib⁹/deus est. Ex hoc sequit q; de⁹ possit cognosci cōceptu simplici/sicut noticia simplicis termini p̄ior est noticia positionis/ꝛ sic patet. Sequit ergo q; de⁹ possit cognosci aliqualiter in se. Preterea aut isti veritati huius positionis correspōdet aliquid in re aut nō. Si nō/nō est vera immo falsa ꝛ ita nō cognoscit veritas eius. Si sic ergo esse diuinū correspōdet in re ꝛ pōt cōcipi: ꝛ cū ipsum esse diuinū insit ipsa essentia eius etiā q̄daz ꝫm eos pōt cognosci quid est deus ꝛ cōcipi q; suū esse. ¶ Tertia distinctio solet dari q; deū cognosci a viatore potest intelligi ꝛ naturaliter ꝛ sic non est possibile/ꝛ supnaturaliter ꝛ sic est possibile/sed nō est ad positum q; querimus de cognitione naturali. Preterea dictū est i se falsum: q; planū est q; metaphisica est aliqua noticia de deo ꝛ nāliter. Etiā Aristoteles posuit felicitatē contēplationū possibilē. Item hic in cognitiōe naturali supmi obiecti dei/ꝛ istud argumentū etiā est sup conceptū negatiuum. Similiter etiam argumentum de dilectione dei in se/quā non sequitur cōceptum negatiuū. est etiam contra Apostolum qui dicit expresse q; philosophi potuerunt habere noticiam de deo naturaliter ex his que facta sunt ꝛc̄. Et ideo non videtur. ¶ Quarta distinctio solet dari q; deum cognoscere hoc: patermitatis est / vel in se concipiendo aliquid quod vere est in eo/et sic non est possibile vel in creatura cognoscendo effectum eius: ꝛ sic est possibile. Sed hoc non est ad propositum: quia quero de conceptu quo concipitur aliquid vere in trinsecum deo ꝛ tra in seipso: licet per effectus deueniamus ad illud quomodocunq; sit hec. Quero enim a te de cognitione dei in creatura / aut precise cognoscitur creatura: et sic nullo modo cognoscimus deum: nec cognoscitur plus per intellectuz q̄z intelligendo creaturam/q̄z per sensum frustrando creaturam quod est absurdum/ aut non precise cognoscitur creatura sed deus / cum hoc licet per creaturam quoquomodo: et sic in se cognoscitur et aliquid quod pertinet ad ipsum/cum per discursuz aliquo modo et in termino discursus habere aliquid aliud a creatura/que est principiuz discursus alias idem esset terminus ꝛ principium discursus quod nichil est dictu quare ꝛ cetera.

2.pharmenias.

2.distī.re probatio

Detertia distin.

4.distin.

aliqđ cognoscit duplicit.

¶ His ergo distinctionibus exclusis ꝛ dato intellectu questionis distinguo questionem. Cognitio enim alicuius ex parte obiecti potest poni in vniuersali ꝛ in particulari per se ꝛ per accidēs/in vniuersali dicitur aliquid cognosci quando cognoscit vniuersale ꝛ cōmune sub quo cōtinet illud ꝛ includit in ipso/in particulari cognoscit q̄n cognoscit ipz totū vt tale/ꝛ hoc determinatū p se. Sed ex pte obiecti cognoscit aliquid q̄n cognoscit idē ipm ꝛ aliquid quidditatiue inclusum i ipso. Per accidēs aūt quasi p accidēs q̄n cognoscit aliqđ qđ euenit sibi ꝛ aliqđ qđ est extra p se rōnē quidditatiuā eius licet cōueniat sibi sicut subst̄ātia diaboli sibi sentit p accidēs q̄n sentit albedo. Et tertia distinctio est ex pte cognoscētis ꝛ modi cognoscēdi q; aliqđ cognoscit abstractiue ꝛ intuitiue. Sed istā distinctionē relinquam⁹ q; planū est q; intellectus cōiunctus p̄o statu isto vie de qua est cōmunis non ponit aliquid extrinsecum a se nisi abstractiue.

Questio in mēbra partitur.

¶ **Est igitur** primus articulus ꝛ primuz mēbrū questionis vtrū intellectus cōiunctus viatoz possit habere aliquē cōceptū de deo cōcipiendo ipm in aliquo cōmuni: ꝛ cōcipiēdo aliquid cōe sibi ꝛ alijs quidditatiue inclusum in ipo sicut ens ꝛ hmōi. ¶ Scdm mēbrū vtrū possit naturaliter cōcipi in pticulari totū id qđ est cōcipiendo ipm ꝛ vt hec essentia est ꝛ determinata scdm conceptū sibi p̄riū/ꝛ nulli alteri cōuenientem. Et isti duo modi concipiēdi sunt p se. ¶ Tertiū mēbrū ē vtrū possit cognoscere vel cognosci naturaliter p accidēs ꝛ quasi cognoscēdo vel cōcipiēdo de ipso aliqđ qđ est in eo tū extra rōnē p se formalē et quidditatiuā eius. Hec de primo articulo.

1.opi.p̄o p̄rio mēbro q̄stionis.

¶ **Secūdus** articulus est ponere opinio nes ad ista mēbra q̄stionis. Quātū ad primū mēbrū. Est vna opinio q; sic/pōt esse de⁹ p se cognosci naturaliter in quodaz cōi sibi ꝛ creaturis/puta cognoscēdo ens/qđ pbāt sicut est aliquid cōeuniuocū cū illo cognito/illo alio pōt cognosci in cōmuni eo mō quo illud aliud cognoscit hoc patet q; cōe est vtriq; sed deo ꝛ creature ꝛ aliquid cōe vniuocū quidditatiue inclusum/est dictū de vtroq; sicut pbāt de cognita creatura naturaliter pōt cognosci de⁹ sic in cōi. Maior ptz/minor: p bāt q; cōceptus sit vnus ꝛ vniuocus deo ꝛ creature. Tū q; impossibile eidē intellectui q; sit sit dubi⁹ ꝛ certus de eodē etiā ꝛ dubius de cōceptu vni⁹ et illius entis puta dei ꝛ creature vt patet p philosophos. Quilibet em philosophus certus fuit de illo qđ posuit esse primū principiū/qđ erat ens/ꝛ tū nō fuit certus an illud esset ens creatū vel increatū puta hoc ꝛ illud ens: sed dubius: ita q; de igne erat certus q; esset ens: nō tū quale ens. Vtrū primū q; de se falso nō poterat esse certus: ꝛ primū q; tūc nō posuisset q; primū. Sit etiaz aliquis videns phos discordare potuit esse certus de esse primi principij quib⁹ posuit suū primū principiū esse ens ꝛ ratiōe opinionū dicit specierū diuersarū potuit dubitare quale ens vtrū ignis ꝛ sol vel hmōi ꝫ ꝛc. ¶ Secūdo sic. Si deo ꝛ creature non est aliquis conceptus cōis vniuocus sequit q; p creaturā nullū conceptum possum⁹ habere de deo/ꝫs est falsuz ꝛ ꝫ oēs ꝫ ꝛc. Probatio cōsequētie: q; conceptus creature nullo cōtinet conceptū dei nec virtualiter q; ille est multo pfectior/nec formaliter q; nichil est ens cōe: ꝛ vn⁹ nō est alij⁹: nec inclusus i alio: ꝫ ꝛc. ¶ Tertio sic. q; creatura haberet p̄p̄riū conceptū adequatū ꝛ p ꝫs nullū aliuz pfectiorē posset ducere. ¶ Quarto sic. Omnis inquisitio metaphisica ꝛ doctor sic p̄cedit ad cognitionē dei/q; a pfectionib⁹ priūctis q; amouet imperfectionē. Sed si nichil esset cōe deo ꝛ creature nō solū oporteret amouere imperfectionē sed totū illud qđ conceptū est ꝛ nichil relinquere: ꝫ ꝛc̄. Item Anselmus de libero arbitrio reprobat diffinitionē liberi arbitrij q̄ est potestas peccādi q; i deo est liberū arbitriū ꝛ tñ nō q̄uenit sibi potestas peccandi: ꝫ liberū arbitriū est eiusdē rōnis in deo ꝛ in nobis ꝛ silr ens. Similiter Augustin⁹, xv. de trinitate ꝓbat q; de⁹ est viuēs/q; viuētia sunt nobiliora ꝛ pfectiora nō viuētibus ꝛ nichil valeret argumētū suū nisi vita vniuoce acciptaꝛ in deo ꝛ in alijs: ꝫ vita a deo pōt cōcipi ꝛ cognosci naturaliter ex alijs viuētibus. Vita em quidditatiue ꝛ substātialiter de deo ꝛ in cōiuncto ꝛ c̄. Similiter. 2. metaphysice dicit q; illud est verissimū ex quo alijs inest vniuocatio ita q; ponit vniuocationē incertā ꝛ effectū veritas ꝫ vniuoce cōuenit primē cause: ꝛ p ꝫs similiter veritas. Sic ꝫ dicūt q; deus naturaliter p creaturā potest concipi p se in cōmuni / tñ ꝛ iste rōnes de vniuocatione entis soluēt infra distin. viij. q. j.

Aplus.

Eadem opi. q̄ p̄ri⁹ quoad. 3. mēbrum.

¶ **De secūdo** mēbro dicūt istimet q; p se primo modo p̄rio ꝛ distincto nō pōt deus naturaliter cognosci a nobis: tū q; nullus effectus in hoc ducere pōt: sed totū pōt ducere in noticiā dei scdm cōmunia sibi effectui cōuenientia. Tū q; si cognoscerek sic de⁹ naturaliter/naturaliter posset distingui a quocūq; nō a deo ꝛ a quocūq; alio ente. Tuz q; deus sub p̄ria ratione quidditatiua nō est obiectū nisi volūtarū nō autē naturale: nisi respectu intellect⁹ sui/ꝛ ita nō potest naturaliter cognosci ab aliquo sed solo deo p̄rialiter mouēte ꝛ influēte sicut dictū est supra de illa noticia abstractiua distincta subiecti theologie: tū quia aliquis naturaliter posset esse beatus quod est falsum.

De.2.mēbro opi. eadem.

¶ **De tertio** mēbro dicūt q; de⁹ quasi per accidēs cognosci pōt iust⁹ attributis sicut sapiens iustus: ꝛ sic de alijs: ꝛ etiā ex creaturis ꝛ sunt iste pfectiones vniuoce silr ꝛ creature sicut dictū est de pfectione entitatis: ꝛ illa possunt cōcipi de deo in cōmuni ex creaturis sicut pfectio entitatis/ꝛ sicut in particulari p se loquēdo ꝛ quidditatiue nō potest naturaliter cognosci deus/ sic nec p accidēs iustis attributis. Si autē querak ab eis/cū non possit de⁹ cognosci in pticulari aliquo p̄rio conceptu qui nō conueniet alicui alteri. Dico q; hoc est impossibile naturaliter loquēdo de conceptu simpliciter simplici nō resolubili in plures cōceptus cū de conceptu simpliciter simplici: sed simplici: quia nō cum nō faciente positionē dicit cūt q; est possibile ꝫgregando multas pfectiones simpliciter ꝛ oēs simul cuiusmodi est cōceptus entis primi boni veri iusti ꝛ sic de alijs in summo/quibus oībus aggregatis hec tū quasi descriptio dei cuiusmodi est ens summe bonū/summe iustū/summe sapiēs/primū infinitū ꝛ sic de alijs. Dicunt tū vltra q; cōceptus entis infiniti/ꝛ ille qui est perfectior et simplicior de deo / et conceptus entis infiniti. Est em prior et simplicior ꝫ conceptus entis boni et veri/et aliquorum simlium quia infinitum non est quasi attributum: sed positio eius cui conuenit: sed modus intrinsecus eius licet quidditatiuus sicut intensio forme. Est igitur prior ꝛ simplicior et tota perfectior quia oēs alios quasi virtualiter includit: q; sicut ens virtualiter includit

bonū ⁊ ens infinitū bonū ⁊ vnū infinitum ⁊ sic de aliis pfectionibus simpliciter. Si autez queraf an summū ens ⁊ primū possit dici conceptus pfectissimus dicūt q non. Si accipiaf summū ⁊ primū pro respectu rationis ad alia: sed si pro illo cui cōuenit respectus qđ primo cognoscimus tene verū: ⁊ hoc ens est infinitū. Addūt autē in vno alio loco cōcludēdo de isto ꝓposito q sicut de hoīe pōt haberi cōceptus in cōmuni sicut quādo cōcipiḱ aīal. Secundo cōceptus quātū ad aliquā ꝓfectē eius vt inquātum risibilis. Tertio ꝓceptus cōiunctus scđm eminētiam eius ad aliā: qđ est nobilissimū ⁊ pfectissimū aīal. Sic de deo naturaliter possit haberi conceptus in suo cōmuni cōcipiendo ens. Scđo quantū ad suā ꝓfectē concipiendo attributū. Tertio quantū ad ꝓeminētiā qđ est primū ens ⁊ summū sed de hoīe pōt vlterius haberi cōceptus primo et perfectissimus q ꝓriam dispositionē ⁊ quidditatē cōpletam. Non sic autē de deo vt dicūt ⁊ probatū supra q eos Sed si aliquis conceptus de deo proꝑ habereḱ ex creatura. Ille nō est quidditatiꝰ ⁊ simpliciter simplex / sed aggregatus eodem modo quo dictum est supra.

alia opi. **¶ Alia opinio** est que in aliquibus concordat cū predicta: sz discordat in aliquib⁹/ dicit eīm primus q de⁹ cognosci nō pōt p accidēs ex pte obiecti/ qz in ipso nullū est accidēs cū sit purus actus. ¶ Scđo dicit q de⁹ quasi p accidēs cognoscik in vniuersali tū ⁊ in cōi cognoscēdo aliqđ attributū eius cōe sibi ⁊ creature/nō cōmunitate vniuocatiōis sicut dicit ꝑcedēs opinio: sed cōmunitate analogie. In generali autē cognoscik deus vupliciter. Vno modo generalissime cōcipiendo quodcūq ens/ ⁊ cōcipiendo ens absolute/ ⁊ cōcipiendo ens indeterminate. Negatiue ⁊ ꝓuatiue/ quorū primū ꝓuenit deo: scđm creature generali⁹ cognoscik de⁹ cognoscēdo quodcūq attributū dei/ nō simpliciter ⁊ absolute sed cū preeminētia summa/ generaliter cōcipiēdo quodlibet attributū esse idē suo primo attributo qđ est etiam ꝓter finitatē. Isti igiḱ trib⁹ modis in cōi cognoscik de⁹ ex creaturis p species ipsarū creaturarum etiā ex creaturis. ¶ Vlterius dicūt q de⁹ ex creaturis nō cognoscik in particulari: qz cū creatura sit cū peregrina similitudo dei/ nō pōt esse ratio ⁊ mediū cognoscēdi deū in ꝑticulari: sz tm in cōi/ ⁊ quātū ad attributa in cōibus ꝓuenit cū deo. ¶ Sic ꝙ dicit ista opinio tria. Primo q de⁹ p se quidditatiue ex creatura nō cognoscik: qz ꝙcūq cognoscūtur ⁊ dicunt de deo nō natura ei⁹ sed q̄ circa naturā dicūt sm Damascenū lib. j. arti. iiij. ¶ Scđo dicit q nō cognoscimus deū in ꝑticulari/ nec p se nec p accidēs: sed quasi p accidēs: qz creatura nō est ꝓfecta similitudo sz pegrina ipsius dei. ¶ Tertio dicit q tm ex creatura cognoscimus deū quasi p accidēs in vniuersali: sicut dictum est supra.

Resolutio huius scđe opinionis.

3. opinio. **¶ Alia est** opinio de hoc etiā q̄ ꝓuenit cuz ista quātū ad hoc q essentia diuina nō potest cognosci ex creaturis: nec de⁹ quid sit sed tm an est deus. Ad hoc adducūtur rationes pro primis. Tum qz similitudo peregrina ⁊ imꝑfecta nō ducit incōuenientiā illius cui⁹ est quidditatiue in ꝑticulari. Tū qz si essentia diuina sic cognosceref q̄dditatiue quātūcūq etiā ex creatura: oporteret q ipsa esset p̄sens saltē in fine discursus ipsi intellectui ex ꝓpriā specie ⁊ similitudine/ qđ est impossibile: qz nō est dare talē Tunc qz si sic posset deus cognosci in ꝑticulari ⁊ quidditatiue ex creaturis: hoc maxime est cognoscēdo deū p causalitatē/ discurrēdo ab effectu ad ipsam pfectissimā. Sed hoc est ipossibile: qz ex creaturis nō pōt hō deuenire ad ꝓriā rōnē causalitaz diuine: qz tūc posset venire ad ipsam rōnē diuini suppositi/ cui ꝓuenit ista causalitas: qđ est falsum: qz ois causalitas quā pōt homo cognoscere ex naturalib⁹ staret in deo/ dato q in ipso esset vniuocū suppositū absolutū: philosophi posuerūt tū qz dicit Damascen⁹ lib. j. c. iiij. quid est deus impossibile est dicere sm substantiā. Dama.

Tum qz dicit Dionysius q p similitudines iferiorū ordinuz nullo modo possunt supiores cognosci. Dion⁹.

Tum qz dicit Algozael tertio metha. qđ est in primo principio est aliquid cui⁹ simile non est in ente. Algoza.

Illud nullo modo poteris itelligere. ¶ Pro aliis autē qui dicūt q de⁹ nō pōt cognosci quid sit: sz tātū. An est adducunf due rōnes. Prima est qz quiditas dei ad intellectū nostrū ꝓiūctū nulla est proportio virtute intellectus agētis/ sicut ⁊ itellectus noster coniūctus est cū materia. Quidditas eīm rei materialis est primarū obiectū adequatū intellectus nostri vt dicūt. ¶ Scđa ratio est: qz intellect⁹ noster ꝓiunctus nō cognoscit nisi ex sensibus: sz ex se ex sensib⁹ effectib⁹ nō pōt deduci i essentiā diuinā: qz sunt effectus equiuoci diuinā essentiā nō adequātes ꝙ ⁊c. de deo tū bene p effectus cognoscit. An est: qz esse effectus cōcludit primā causam esse.

4. opi. **¶ Quarta opinio** est q̄ dicit q deus cognosci pōt itellectualiter pluri⁹ modis. Vno modo sicut videf aliquid p̄sens nude ⁊ clare/ sicut de⁹ videf a beatis In isto non pōt cognosci naturaliter ex creaturis: qz de⁹ nō est p̄sens vt cōmoueat intellectū nostrum ad talē visionē: ita q solum modo mouet ad istā visionē qñ placet sibi ex inſuetia populi/ ⁊ ex creaturis non pōt moueri intellectus ad talē actū cognoscēdi deū. De⁹ itellectualit quot modis cognoscitur.

¶ Alio modo cognoscik aliquid absens tm in particulari ⁊ p se: qz p speciē ꝓpriā non conuenit imaginari colorē absentē intelligere quidditatē ei⁹ abstractiue: qz nulla creatura sensibilis ex qua accipik ois noticia nostra pōt gignere talē speciē ꝓriam dei. ¶ Tertio modo intelligik ⁊ cognoscik aliquid in ꝑticulari ⁊ indistincte ⁊ p se ex parte obiecti: nō tm per speciem ꝓriam: sed per alienā sicut ouis sua estimatiua cognoscit inimicū lupi q̄ nō est sensibilis nec habēs speciē ꝓpriam: sed per speciem accidētiuz lupi: ⁊ similiter inimicitiā ⁊ huiusmodi. Et si hoc potest virt⁹ sensitiua multo fortius intellectiua que est nobilior. Et isto modo dicunt multi q intellectus cognoscit substātiam per speciem accidētis. Quo sm istos itellectus nr pt cognoscere eēntiam diuinam.

¶ Et isto modo dicūt q intellectus noster cōiunctus pro statu vie pōt naturaliter cognoscere essentiā diuinā sm ꝓriā rōnē p se ex parte obiecti ⁊ i ꝑticulari: ⁊ tm ex specieb⁹ ⁊ ꝓter spēs effectuū ⁊ creaturarū. Hoc aūt ipsi ꝓbāt arguēdo simul 5 opiniones ꝑmissas multiplicit. ¶ Tū qz p creaturas possum⁹ demōstratiē cognoscere aliqđ de deo: qđ ē sibi ꝓriū ⁊ repugnat alicui cuicūq. et qđ ē eēntia ei⁹: ꝙ cognoscēdo illđ ex creaturis possum⁹ cognoscere deū q̄dditatiue: ⁊ eēntiā ei⁹ i ꝑticulari. Hec sunt 5 ꝓpositiones. opi.

ꝓbas. **¶ Tertie. I. Fo.LIX.**

iusticiam/ ⁊ bonitatē/ ⁊ sic de aliis pfectionibus in summa: ⁊ per consequēs q nulli alteri cōuenit/ et q ista sunt essentia eius: quia in ipso nullū est accidēs. Alias esset cōponibile quid ⁊ nō simplex/ nec primū ens/ nec primꝰ actus. ¶ Item oēs hoies naturaliter scire desiderāt: ꝙ maxime desiderāt scientiā/ circa maxime scibilia creationē altissimā: ꝙ posumus eā naturaliṫ habere/ sed nō nisi ex effectib⁹ ⁊ creaturis: ꝙ ⁊c. ¶ Item Aristoteles in ethicis ponit felicitatē hominis naturalē i speculatiōe supremi ⁊ optimi obiecti sm actū supreme virtutis quā vocat sapiētiā/ ⁊ posuit q potest haberi naturaliter ab homine statu isto: quia certū est q talē felicitatē posuit homini possibilē. Non est autē certum vtrū posuit alium statū homini possibilē post istam viam/ ⁊ q posuerit animā rationalē immortalē. Sed tot⁹ dubius loquiṫ de hoc nūc hinc nunc inde: ꝙ ⁊c. ¶ Confirmatur etiā quia posuit metaphisicam pro statu isto. Metaphisica autē concludit ⁊ cognoscit de deo q est actus purus/ quod est quidditatiuum ⁊ proprissimū deo. Item scđo metaphisice dicit Aristoteles q si cause finales et fines essent infiniti nullum esset agēs per intellectū/ cōsequētia nō valet nisi oporteat q agēs per intellectum cognoscat finē vltimū/ nō solum immediatum ⁊ proximū: ergo viator agēs per intellectum/ cognoscit finē vltimum ⁊ causam primā/ qua ex ipsa etiā dependet cognitio finis proximi. ¶ Item. 2. metaphisice/ arguit sic. Si cause sunt infinite nō cōtingit aliquid cognoscere: sed hec cōsequētia nihil valet/ nisi ad cognitionē cuiuscunq effectus oporteat oīnes causas cognoscere/ ꝙ ex quo cōuenit aliquid cognoscere in via ista naturaliter/ oporteat primam causam naturaliter cognoscere.

Phūs. 2. metha. 2. metha

3. vl. opi. **¶ Contra** vltimā opinionē aliquorū q̄ ponunt q quidditas dei cognosci nō potest ex creaturis. Sed quidditas rei naturalis est obiectū adequatū intellectus nostri cōiūcti. Arguit sic q istud principiū sit falsum. Tum qz intellect⁹ noster cōiūctus in patria nō posset deū cognoscere/ sicut nec in via/ qz extra obiectū adequatū nihil pōt eadē potētia cognoscere. Potētie autē hoīs distinguunf q obiecta. ¶ Cōtra qz nunq̄ excedit obiectū adequatū potētie nec potētia scit:

fide teneri q demõstratiue possit haberi talis conceptus verus de deo. Sed ꝓbabiliter dato q fides teneatur ipsum esse primã causam qz sicut dictum est immediate dato q deus sit prima causa non est demõstratum quin idẽ effectus quicũq; sunt naturaliter cognoscibiles possunt esse a causis ꝓcedẽtibus in infinitum non est demonstratũ. Dico nobis viatoribus ſm nostrũ modũ intelligẽdi quẽ habemus de cõmuni lege. ℂredo tñ bene q beatis i patria est demõstratum ⁊ saltẽ cuidẽs. ℂTertio dico q nõ solum fide verũ etiã probabili ratiõe procedẽte ex creaturis ⁊ ex effectibus ꝯ multo probabiliꝰ ꝯ possit adduci ad oppositũ. Tenetur ⁊ põt teneri deũ esse eternũ. Et vt philosophi reputarẽt illas rationes pro demõstrationibus/sicut Aristoteles ⁊ Cõmentatoꝛ ⁊ Auicẽna sompniauit enim Aristoteles se demõstrare primũ motorẽ. viij. phi sicoꝝ ⁊ vnũ principẽ summũ. xij. metaphisice. Et Cõmentatoꝛ dicit expresse penultimo cõmẽto primũ motorem ⁊ deum per viã motus. Et Auicẽna primo metaphisice capitulo primo dicit q deũ esse nõ est per se notum nec diſparatũ cognosci põt eñ sciri demonstratiue. Et plato etiam sensit idem et multi alij philosophi. Et ideo dico consequẽter q probabili ratione põt haberi cõsequẽter q de deo ex creatura ⁊ effectibus potest haberi a nobis aliquis talis cõceptus sicut de causa ex effectibꝰ precipue de prima ⁊ principali causa. Ad hoc est Augustinus de ciuitate capitulo sexto. viderũt ꝯ philosophi ⁊c. Vide igitur ibi loquẽs de ꝑcipuis philosophis ⁊ ꝑcipue platonicis dicit q ex creaturis viderunt deum esse primũ ⁊ supremũ ens incorporeum/inspirituale/⁊ esse causam omniũ aliorum et hoc est verũ saltem ratione probabili. Similiter sẽdo de libero arbitrio circa mediũ vbi vult demõstrare hoc per vnitatẽ. Idem inquit. Vide ⁊ adducit q creaturas ⁊c. ℂDicces philosophi non senserũt q deus esset immediata ⁊ tota causa omniũ sicut ponũt catholici sed solum aliquius intelligẽtie ⁊ huiusmodi. Dico q ad hoc est ratio multũ probabilis: ⁊ probabilioꝛ ꝯ ad oppositũ/⁊ potuerunt eã videre philosophi saltẽ primũ viderũt: scilicet deũ vnũ ens nobilissimũ ⁊ summũ / primã causam oĩm mediate ⁊ immediate/primã causaꝝ. Dico propter finalẽ siue efficientẽ/nõ curo propter qđ dicit apostol⁹ reprehẽdẽdo plurimos. Ad Romanos pꝛio q notũ est inquit dei manifestũ est nulli deus enim nulli reuelauit Inuisibilia enim ipsius a creatura mũdi per ea que facta sunt intellecta ꝓſpiciũ/sempiterna quoq; virtus eius ⁊ diuinitas/ita nec sunt mẽsurabiles qz cũ cognouissent deum nõ sicut deũ glorificauerũt sed euanuerũt in cogitatiõib⁹ suis ⁊ obscuratũ est insipiens coꝛ eoꝝ. Vult eñ dicere apostolus q precipue philosophi per naturales rationẽ probabilẽ/sicut poterat deus cognosci cognouerũt deũ ex creatura. Unde ⁊ ipsi sunt inexcusabiles q deo nõ seruerũt sed potiꝰ creature sicut alij peccatoꝛes ydolatre/⁊ ꝑcipue inexcusabiles. n. sic deũ cognouissent q etiã seipos demõstrare deũ reputassent. Unde ⁊ cõtra propꝛias cõscientias fecerũt seruiendo creature potius ꝯ deo creatoꝛi/q̃ est benedictus in secula. Uniuersaliter põt etiã dici q philosophi fuerũt inexcusabiles quia creaturas coluerũt/de quibus inexcusabiliter poterat videri q nulla erat deus: quia nulla carũ creatoꝛ cuiusmodi debet poni deus licet nõ sicut demonstratũ. Sed probabiliter valde ex creaturis cõclusum. Et a philosopho plures quidditates esse probauerunt. ℂQuarto dico iuxta predicta q de hoc põt haberi cõceptus simplex aliquis/cui coꝛrespondet res diuina ex parte obiecti et ꝑ se/⁊ in particulari quãtum est. Dico q ex parte obiecti ⁊ ꝑceptus sic est quod ptinet ad essentiã dei. Ex quo sequiꝫ q si bi nõ repugnat esse/⁊ cõceptus quid/⁊ licet imperfectus ex parte cõcipientis. Et ideo nõ possumus iſm pfecte distinguere nec cognoscere. Et conceptus etiã cõplexus q ipse est in re ⁊ in effectu: ⁊ q ista propositio est vera/deus est: ⁊ multas alias cõpleziones possumus habere de ipso/⁊ p cõceptus negatiuos quid nõ est/qđ non est nõ ens ⁊ huiusmodi sequentes. Ex ꝓdictis positiuis. Et possumus etiã habere de ipso cõceptũ nõ solũ quidditatiuũ sed etiã de nominatiuus cõceptus suarũ perfectionũ attributaliũ informare cõplexiones de ipsis: ⁊ hoc de deo siue creature sit aliquid vniuocum siue analogicuꝫ quia non puto q propter hoc oporteat ponere vnã uocationem realem inter deum ⁊ creaturam: ſꝫ sufficit analogia ⁊ intentio creature ad deum: ad hoc vt omnia ista possint haberi de deo ex speciebus ⁊ per seruitium creaturarum primo cognitarũ amouẽdo ea que sunt impfectionis: ⁊ attribuendo ea q̃ sunt perfectionis: sicut sancti ⁊ philosophi fecerũt ℂSic ꝯ dico deus potest naturaliter cognosci et abstractiue ex creaturis primo cognitis/⁊ põt concludi ipsum esse probabiliter/nõ autem demõstratiue simpliciter ⁊ absolute loquẽdo/ sicut dictũ est supra. Tu dices viij. metaphisice ⁊ phisica pro illa parte qua pꝛobãt deum esse nõ est sciẽtia. Ego concedo ⁊ dico q Aristoteles nunq; demõstrauit deũ esse / qz nunq; bene improbauit processum in infinitum in causis per se ⁊ essentialiter ordinatis/ eodẽ modo quo dictuꝫ est supra. Tu dicis. Si sunt fines infiniti nichil cõuenit cognoscere nec agere p intellectũ ⁊ totaliter bonũ. Dico quãtuꝫ ad primũ q iste parum cõtingit cognoscere aliquod pfecte/ si est vnus finis infinitus/sicut impossibile de deo/ sicut si ponãtur fines infiniti/ ⁊ iste parum agere p intellectũ ⁊ intẽdere finẽ: quia nõ est difficilius cognoscere ⁊ intẽdere infinite extẽsiue ⁊ ſm multitudinẽ ꝯ infinitum intẽsiue. Preterea etiã finis nec aliqua causa extrinseca cadit in dispositiõe siue diuisione substantie create/ ⁊ illa potest perfecte cognosci quidditatiue ⁊ diffinitiue: dato q cognitio sit finis eius: ⁊ quecunq; causa extrinseca: nõ sic de causa itrinseca. Quãtũ ad tertiũ dico q nõ tollit natura boni ⁊ finis: ſꝫ nã boni ⁊ supmi. Sic ad istud.

Aristo. Cõmen. Auicẽna Auguſt. Vide ꝛphos qui deũ nãlit cognouerunt. Aplus. Doctoꝛ resolutio Ad rões principales qõnis

ℂAd primum principale dico q nõ sic fantasma est obiectũ adequatum itellectui nostro sicut finis ille sensui/sicut bñ argutũ est supra. Sz bñ est sic quãtũ ad hoc q sicut sensibilia mouẽt sensuꝫ: sic p statu pñtis vite fantasmata mouẽt intellectũ: ⁊ ideo arguit. Oĩne pꝛio itellectũ a nobis eẽ fantasiatũ nõ arguit sũt de rõne itellectꝰ Uñ ⁊ itellectꝰ multũ cognoscit quoꝝ nõ sunt fantasmata sicut intẽtiones scõas plẽs ⁊ deũ ⁊ spũalia/tñ ex fantasmatibꝰ aliorũ. ℂA scõm dico q cõmẽtatoꝛ exponit illã ꝓpositionẽ nõ de ipossibili: ſꝫ de difficibili licet ratio sua quam adducit ad hoc parum valeat. Vel dicunt aliqui q sicut impossibile est q oculus vespertilionis videat lumẽ solis ita q intellectus noster videat clare. Unde intuiꝫ deũ naturaliter pro statu vie huius et ex creaturis/nescio tamẽsi ista fuit mens Aristotelis tamen non videtur q ipse intẽdit improbare suam cognitionẽ mediatam esse difficilem per hoc q ipsa versatur circa manifestissima in natura. Tunc autẽ probaret eam non solum difficilem: sed etiam impossibilem naturaliter. Ideo licet in ista solutione sit veritas pꝛima. Tãme argumentum est ad intentionẽ Aristotelis. ℂAd tertium dico q est infinitus in potentia/⁊ in accipiendo ⁊ tale infinitum vt sit alicui intellectu sic accipiente successiue secũdum motionem aliam ⁊ aliam partium infiniti/ cuiusmodi est intellectus noster qui mouetur ex rebus vel totum cognosci nõ potest nec ipsum etiam est in actu totum nec potest esse ⁊ ideo actu non potest mouere ad cognitionem totius sui. Aliud est infinitum intensiue sicut deus ⁊ tale potest cognosci etiaꝫ ab intellectu finito/licet finite ⁊ nõ perfecte/ sicut est cognoscibile siue itellectus finitus mouentur a tali infinito/sicut in visione beata ipsius dei siue mouentur ex aliquo finito pꝛius itellecto sicut ex creatura quãdo cognoscimus deũ naturaliter ex creaturis. Sic de isto. ℂAd quartum de Gregorio dico q pro tanto dicit hoc: quia imperfecte semper deum cognoscimus/⁊ plus deficimus ꝯ attingamus/Eodem modo potest dici ad oppositum. Tamen dicit q deus ignorando cognoscitur/et q intellectus nr aut vt ignoto cognitũ. Sic de isto ⁊c.

Nota. Dama. Anſelm⁹ Auicẽna

ℂDistinctionis Tertie.
Questio Secunda.

ℂSecundo ꝗrobtrũ deũ esse sit p se notum. ℂArguitur primo sic. illud est per se notum cuius noticia naturaliter omnibus est incerta. Propter eñ principia distinguuntur per se notum sed huius quod est esse deum noticia omnibus naturaliter est incerta secundum Damascenũ libꝛo primo capitulo primo ergo ⁊c. ℂSecũdo sic. Illud per se notum est esse quo nichil maius excogitari potest. Probo quia si non est/est id quo maius excogitari non potest. Sed deus est huiusmodi ſm Anselmum pꝛosolo. secundo: ergo ⁊c. ℂTertio sic. Illud est p se notũ qđ pcludit ex suo opposito: sed deũ esse est huiusmodi: qz si deus non est nulla veritas est/⁊ si nulla ℣tas verũ est veritatem nullam esse. ⁊ sic est aliqua veritas. ⁊ per consequens pꝛima veritas que est deus. ℂQuarto sic. Propositiones alique habẽtes euidentiam ex terminis habẽtibus entitatem secũdum q sunt per se note/⁊ similiter multe alie/ad quarũ noticiam sufficit q termini sint intellectu/non autem in re que habet euidẽtiam ex entitate terminoꝝ in re in effectu deus est.

ℂContra Auicẽna dicit capitulo primo metaphisice sue/q deũ esse non est p se notus: ꝯ ⁊c. Item per se notum nõ negauit sed dixit incipiens non est deus.

ℂIn ista q̃stione sic pꝛocedã. ℂPꝛimo ostendam que sit propositio per se nota ⁊ excludam aliquas distinctiones dictas ab aliis super hoc. ℂSecundo solum respondẽbo ad questionem. ℂTertio ad rationes.

Quid ꝓpositio p se nota.

ℂQuãtum ad pꝛimum dico q illa pꝛopositio est per se nota que habet cuidentiam ex suis terminis/quia quando dicitur propositio per se notũ/hoc non excludit noticiam terminoꝝ suoꝝ intrinsecoꝝ propter propositionẽ/immo ipsam includit Sed excludit noticiã omnium terminoꝝ suoꝝ qui nõ sunt de cõstitutione ipsius/⁊ similiter noticiã cuiuscũq; alterius cõpositionis ⁊ propositiõis. Dico etiam ex terminis vt sui sunt nõ est propositio per se nota. ℂCõtra si propositio aliqua sit nota ex diffinitione predicati ⁊ subiecti ⁊ vtriusq; non est per se nota: quia non est nota ex terminis vt sui sunt: immo nec ex terminis suis: quia diuisio ꝑdicati ⁊ subiecti et vtriusq; sunt termini alterius ꝓpositionis ab illa que est ex illo predicato ⁊ subiecto. Unde ista propositio homo est animal est essentialiter alia in ratione ꝓpositionis ab ista aliquid rationabile mortale est substãtia animata scẽm deum/⁊ est ad diffinitum consequẽtia patet alius numerus a diuisione qđ patet Tum quia noticia diffinitti que est noticia confusa est pꝛior ꝯ noticia diffinientis. Pꝛimo phisicoꝝ tũ quia ĩ diuisione potissima accipitur pro medijs diuisio alterius extremi ꝯ ⁊ diuisio est alius terminus a diffinito / ⁊ in demonstrattione potissima nõ sunt nisi duo termini/⁊ ita nõ est sillogismus quod est falsum. Dñ quia aliquod predicatum est p se notum de diuisione puta habere tres/ de diffinitione trianguli/quod nõ est per se notũ de affirmato/puta de triangulo/alias probaretur ⁊ demõstraretur p se notũ/⁊ eque notũ per eque notũ. ℂDic ergo pꝛopositio per se nota. Est illa que habet euidẽtiã statim ⁊ nata est habere apud intellectum bene dispositum ex noticia suoꝝ terminoꝝ vt sũt sunt. ℂExcludo primo vnã distinctionẽ de propositione per se noscibili ⁊ per se nota/quia sicut nõ oportet q sillogismus actu pertractetur ad hoc vt dicatur necessario cõcludẽs. Ita nõ oportet ad hoc vt dicatur per se nota q actu cognoscatur. Similiter etiam frustra distinguit de propositione per se nota sapientibus ⁊ per se nota omnibus quare eadem est ꝓpositio. Similiter frustra distinguitur de propositionibus per se notis primis in diuinis ⁊ re ordinis: quia nulla talia accidũt propositioni per se note. ℂExcludo etiam vnum dictum aliquorum dicẽtium q ad propositionẽ per se notam requiritur q sit per se producens. Dico enim q non requiritur hoc immo multe sunt propositiones per se note Secundo modo saltem non omne totum est cuꝰ sua parte. Unde dico accidit istud si tantum essentiale est propositiõi per se note: q quilibet bene dispositus non ozbatus scilicet ratione ⁊ nõ impeditus assentiat sibi statim cognitis terminis et facta complexione pꝛiori. Hec de primo articulo.

Reſumptio diſti. ꝓpoſitiõis per ſe note.

Excludũtur aliq̃ diſtin. de ꝓpoſitiõe per ſe nota ⁊c.

ℂQuantum ad secũdum dicitur q propositio ista deus est / non est per se nota loquendo de esse actualis existentie in effectu et in re / quia sic intelligitur questio. Cuius ratio est / quia quicquid est dicitur non statim

Aũ ſit p ſe notum deum eſſe ⁊c.

cognitis terminis:eo modo quo cognoscũtur ꝛ oc currunt intellectui nostro. Ista ꝓpositio est euidens vt termini/sicut illius ꝓpositionis sed solafide habetur ista ꝓpositio in demonstratione secundum alios non est per se nota simpliciter.

¶Secundo ꝓbatur hoc:qꝫ deus hoc modo non significat quãtum ad illud quod occurrit nobis de ipso/ꝛ modo quo occurrit aliquem conceptum simpliciter simplicem:sed aggregatuꝫ:quia nullũ aliũ possumus habere de deo hic ī via. Sed ꝓpositio que nõ est de conceptu simpliciter simplici / nõ põt esse per se nota/nec primo nota/eo ꝙ ꝓius oportet cognosci illos cõceptus videtur ad cõstituendum vnum cõceptum nõ simpliciter simplicẽ:quare ꝛc.

¶Si dicis ꝙ totum non dicit conceptũ simplicez ꝛ tñ constituit ꝓpositionẽ per se notã dico ꝙ timo cõceptus simplex est:licet nõ substractus. Et ꝑ terea melius dici potest ꝙ totum ex sua ratione et actu dicit partes vniri:nõ sic in ꝓposito. Eodem modo ꝓbatur ꝙ ista nõ est ꝑ se nota in esse est esse ꝛ in ens infinitum est/ꝛ actu operãs est. ¶Sic ergo dico ꝙ ista nõ est per se nota deus est licet essit vera ꝛ necessaria sicut tenemus ex fide ex demõstratione ẽm alios/ꝛ sic per se ꝓmo modo ẽm aliquos:quia esse existẽtie ꝙ se ꝓmo modo ꝛ quiditatiue cõuentre potest deo/tñ nõ est per se nota/ qꝫ nõ statim notis terminis vt termini eius sunt ꝓposito est nota/nec assentitur sibi ex euidẽtia terminorum sed ꝑ fidem tñ nec imputo ꝛ ꝙ demonstrationẽ scẽm qꝫ dicunt aliqui. Item ꝓpositio eẽ ꝙ se nota beatis qui cõcipiunt terminos eius euidenter ꝛ intuitiue impfecte ꝛ videt manifeste istã cõplexionẽ deꝰ est ꝛ est eis per se nota tanq̃ de diuinis ꝛ immediatissima ad quã omnes alie reducunt nõ intromitto modo. Tamẽ istud videtur sapere cõtra vnum dictũ ab eis ꝙ frustra distinguit de ꝓpositione per se nota in se/non tñ alicui: quia talis debet res iudicari qualis videtur optime dispositꝫ circa ipsam. ¶Si ergo ista ꝓpositio est ꝙ se nota beatis simpliciter loquẽdo ꝛ in se est ꝙ se nota. Et tñ sicut dicunt nõ est per se nota viatoribus:ꝑ ꝛc.

Similiter etiã quia per se notum ꝛ in se de ꝙ se notũ ꝛ simpliciter notũ videnꝫ esse idem ꝛ eodẽ modo nõ distinguitur etiam notum est in nobis notũ nec simpliciter notum nobis ignotum ꝛ quo ad nos cõtra Tho. parte prima q̃stione scda articulo primo ꝛ eodez modo diceretur ꝙ nec ista ꝓpositio est ꝙ se nota beatis licet sit euidẽter nota. Si eñ esset ꝙ se nota alicui omnibus essetper se nota omnibꝰ dico bene dispositis nõ impeditis:quia in se esset per se nota.

Ad rões principales qõnis

¶Ad primum principale dico ꝙ cognitio dei ꝓ tãto naturaliter oĩbus est infinita:quia quilibet ex natura sua natus est ipm cognoscere:eo ipso ꝙ est naturalis intellectualis ꝛ rationalis. Similiter etiam cognitio cuiuslibet intelligibilis est infinita naturaliter cuilibet. ¶Ad secũdum dico ꝙ nõ oportet illud quo nichil maius excogitari potest esse per se notũ ꝙ sic:qꝫ nec est notum ista duo scz quo nichil maius excogitari põt simul vniri ad cõstituendum subiectum propositionis licet illud quo nichil maius excogitari põt est/ ꝛ totam propositionẽ ꝓout dicit Anselmꝰ in ꝓsolo.per alias propositiones priores. Ad ꝓbationẽ si non est/non est illud quo maius excogitari nõ potest. Dico ꝙ bene sequitur/sed non propter hoc est per se notum illud esse. Sed bene sequitur si nõ est animal non est homo irrationalis/ꝛ tamen non oportet ꝙ ista propositio sit ꝑse nota:scilicet ꝙ homo irrationalis sit animal:immo est falsa. Aliquod enim predicatum non potest esse verum de ratione subiecti/ꝛ de subiecto falso non econtra de subiecto vero nullum falsum predicatum includens cõtradictoria est vera ꝛ ex septimo metaphisice. Dico igitur in ꝓposito ꝙ ista nõ est per se nota quo maius excogitari non potest est/quia nec est notuꝫ ista duo coniungi scilicet quo ꝛ nichil posse magis excogitari: immo diceret aduersarius ꝙ quolibet quo ꝛ aliquo magis excogitari potest in infinituꝫ sicut predicatum verum non est nisi de subiecto vero:cuius partes vere vniuntur inter se et econuerso. Ita dico ꝙ predicatum non est per se notum de aliquo subiecto non simpliciter simplici nisi sit notum partes illius vniri. ¶Ad tertium dicitur ꝙ per se notum est in communi esse/ꝛ tamẽ non sequitur ꝙ hanc veritatem puta deum esse: sed est fallacia consequentis a superiori ad inferius affirmando. Tu dicis ꝙ non:quia notum est primam veritatem esse:deus autem est prima veritas. Dico ꝙ nõ est per se notum primam veritatem esse/quia nec ꝙ hoc notum ista duo coniungi ꝛ vniri scilicet primã ꝛ veritatem ꝛ posset negari ab aliquo:sicut et ipm ens aliter respondemus negando antecedens:quia nõ est per se notum veritatem esse ꝛ cum ꝓbatur quia nulla veritas est/verum est aliquam veritatẽ non esse. Dicunt ꝙ non sequitur: sed bene sequitur non est verum aliquam veritatem esse sicut si nullũ tempus est:bene sequitur dies non est sed nõ sequtur vltra ergo nox est:quia in priori antecedẽte destructum est omne tempus. Similiter etiam hic destruitur. Omnis veritas in primo antecedente et ita inferendum est ac si nullus omnino intellectus esset:ꝛ ita nulla veritas nec affirmatiua nec negatiua:immo nec aliqua entitas nec per accidens veritas:ergo non est verum aliquam veritatem esse.

¶Ex his siue ex istis duab9 potest fieri vna ꝓpositica conditionalis vera. Ista simul stant nulla veritas est/non est verum aliquam veritatem esse: ergo si nulla veritas est/adhuc veritas est:quia ista conditionalis est vera. Item si vnum contradictorium non est verum reliquum est verum. Sed illa contradictio non veritas est ꝛ nulla veritas est: ergo si istud non est verum veritas est:sed ꝙ sit verũ nulla veritas est. Et ideo dico ꝙ prima solutio est melior ꝛ teneo me cum ipsa quando faciliter diceretur ꝙ si nulla veritas est nec complexa nec incõplexa sicut si nichil esset in toto vniverso nec posset formari aliqua propositio nec aliquod cõtradictorium esse actu verum sicut nec respectum distinctũ quare ꝛ cetera. ¶Ad quartum dico ꝙ accidit propositioni per se note maior ꝛ minor entitas terminorum:sed hoc est ei per se ꝙ notis terminis statim ex euidentia ꝛ noticia eorum vt sui sunt cognoscatur vera ꝛ consentiatur sibi siue termini solum habeantur in intellectu siue in re cum hoc siue necessarium esse siue contingens. Sic ad istud.

An ista quo maꝰ excogitari nõ põt est/sit ꝓa.

¶Distinctionis Tertie.
Questio Tertia.

¶Tertio ꝗro de vestigio duo. Primo vtrum vestigium trinitatis sit mouerit in creatura. ¶Videꝫ ꝙ non Tum quia tũc trinitas posset naturaliter cognosci per illd vestigium. Tum quia vestigium ꝓmo repꝛesentat ipam sicut pedem ꝛ aliquid huiusmodi in deo aliter non est pars. ergo ꝛc. ¶Contra Magister in littera.

¶In ista questiõe primo ostẽdam quid est vestigium/ꝛ vnde est trãslatum ad ꝓpositum. ¶Secũdo ostendam in quibus consistit vestigium trinitatis in creatura. ¶Tertio ostendam quibus ista coꝛrespondent aut non. ¶Vltio ad argumenta.

Opi. scoti de vestigio.

¶De primo dicũt aliqui/ꝙ vestigiuꝫ in coꝛporibus est ipressio que facta a plãta ꝛ per te animal in puluere ꝛ in aliquo alio receptiuo repꝛesentans illud cuius est/non secundum individuum:sed secũdum genus ꝛ speciẽ. Unde per vestigium pedis equi bene deuenitur in noticiam ꝙ transierit equus: sed nõ ꝙ hic equus ꝛ ille:ꝛ per hoc differt vestigium ab imagie:qꝫ ymago repꝛesentat secũdum rationem individui sicut ymago Nicolai Nicolauꝫ. Contra. Tum quia secundum ista si non esset nisi vnus equus impressio sui pedis non esset vestigium: quia repꝛesentaret vnum etiam secũdum rationem idiuidui scitur esse ꝙ non solum animal ꝛ equus transiens: sed ꝙ hic equus quia nõ est nisi vnus. Item etiã quia ipressio totius equi in puluere:ita parũ ducit in cognitionem huius equi sicut vestigium equi. Contra paruꝫ enim sciretur quis equus eẽt ipressus totus sicut cõmunis equus singularis transierit. Et ita ratio imaginis totius ꝛ vestigium in idem cõcurrunt quod est inconueniẽs. Item quia posset habere illud cuius ẽ vestigium aliquid sibi ꝓpriũ. ¶Dico igitur ꝙ vestigium in coꝛporibus est impressio facta a parte alicuius totiꝰ quãti repsentãs ipsam. De ymaginibus aũt/ymaginis est ꝙ sit ipressio facta a toto ꝛ secũdum imitationem ad totum repꝛesentans ꝓmo ipsum totum ꝙ vere repꝛesentet secundum hoc ꝛ ꝙ accidit sibi. Ex vestigio autem in compositionibus trãscriptum est ad ꝓpositum ꝛ translatum. Et dicitur questio vestigij quãtũ spectat ad ꝓpositum est ꝙ sit aliquid repꝛesentatiuuꝫ vestigiati in ratione partis vel quasi partis. Et dico ꝙ tale quid est in creatura respectu trinitatis sicut statim melius apparebit in secundo articulo.

Qꝛ autem vestigium trinitatis sit in creatura patꝫ per Augustinuꝫ sexto de trinitate vltimo Ubi dicit sic. Oportet vt creaturã ꝑ ea que facta sunt cõspicientes trinitatez intelligamus cuius creatura quo modo dignum est ꝛ semper ꝛ vestigium. Ad ꝑbandum vero istud nõ habetur ratio naturalis qꝛ tunc per rationem naturalem posset intellectigari trinitas in diuinis quod est falsum. Cum enim vestigium repsentet aliquas ꝓprietates appropriatas determinatis personis. Si vestigium naturaliter cognosceretur oporteret naturaliter cognosci personas quibus appropriantur ille:ꝛ propria ipsarũ Unde sicut sola fide tenemus trinitatem: ꝛ similiter vestigium trinitatis nisi forte vestigium eẽt repꝛesentatiuum perfectionum formalium ꝛ tũc sicut dictum est supra an possint iste demonstrari ꝛ deus ipse.

Opi. hẽrici i qb9 ꝓsistat vestigium.

¶Quantum ad secũdum in quibus consistit vestigiũ in tribus respectib9 creatur ad deum sub ratione exemplaritatis que ẽ recepta relatiuorum per modum vnius ꝛ similis sub ratione etiam efficientis que est de secundo modo relatiuorum:ꝛ sub ratione finẽtis qui est de tertio modo. ¶Contra Tum quia vestigium potest pꝛe cognosci vestigiato respectus autẽ non potest pꝛe cognosci suo termino. Tum quia ratio vestigij ꝗtum ad aliquas partes secunduꝫ sanctos assignatas:non dicit respectum puta vnita mod9: species ergo ꝛ. Tum qꝛ in omnibus modis relatiuoꝝ est mutua relatio realis nisi in tertio modo. Deus autem secũdum nullam relationem realem ad creaturas refertur:ergo nulla creatura refertur ad ipsuꝫ primo modo:nec secõ. ꝓbatio etiam ꝙ nec tertio:quia omnis relatio dicitur tertio modo ꝛ accidens relato. Sed nulla relatio ad deum vt ad finẽ est sibi accidens:quia nõ potest adesse vel abesse sibi. ergo ꝛ. Unde dico ꝙ isti respectus sunt trãsecẽdentes in quolibet genere inueniuntur.

Opinio ꝓpria.

¶Dico igitur ꝙ ratio vestigij consistit in aliquibus que repꝛesentant deum per moduꝫ similis cuiusmodi vnitas/veritas/ꝛ bonitas/quoꝝ primum attribuitur ꝛ appropriatur patri quia principium secũdum appropriatur filio qꝛ verbum. Tertium spiritui sancto qꝛ donum. Similiter etiam ponitur ab Augustino sexto de trinitate. Ultimo per modum similis vestigium in vnitate specie et vtuidue vnitas: sicut pater repꝛesentat diuinam vnitatem q̃ appropriatur patri. Species diuinã pulchritudinẽ q̃ appropriatur filio:quia ymago. Ordo dicit respectũ ad operationem cõuenientem ꝛ appropriatur spiritui sancto. ¶Aliter assignaꝫ ratio vestigij ī aliquibus ꝓportionabilis ꝛ ꝓportionabilitatis creature ad deum q̃ ad aliqua que nõ possunt concludi esse formaliter in deo ex creaturis: sed ꝓportionabilia ipsorum. Et ista sunt tria secũdum illud. Sapien. vndecimo. Omnia in pondere ꝛ mensura disposuisti. Hec sic similiter etiam vna que est in specie modo ꝛ ordine:licet aliqua iparum secũdum similitudinem alio modo vt dictum est supra. Idem enim sunt in ꝓposito modus/mensura/ꝛ species:ꝛ numerus/ordo ꝛ pondus. Similiter ꝛ alia secundũ Augustinum. 83. questio. ꝛ Dionysium de diuinis nominibus ꝙ in qualibet creatura inuenitur substantia quia ipsa stat verius qua distinguitur operatio qua ꝑficitur non est vna de istis assignationibus. Hec de secundo articulo.

Sapi. 11.

Quibus coꝛrespõdẽt ꝓdicta de vestigio/ãs nõ. ꝛc.

¶De tertio articulo dico/ꝙ cum vestigium primo repꝛesentet patrem ꝙ vestigium nõ est primo respectu totius trinitatis ꝛ pro priorum ipsius trinitatis:ſ̃ est primo respectu approbabilium perfectionum scõm quod huiusmodi que sunt ipse perfectiones ꝛ ꝓprietates omnibus personis cõmunes. que habent cõtrartationez partis respectu totius trinitatis eo ꝙ ipsam totaliter non dicũt. Trinitas enim dicta potest accipi quasi

totum quoddam nūerale secūdum cōceptum nr̄m cuius partes ⁊ quare partes sunt tres psone ap propriatur vere vni psone/accipit quasi ꝑ psona ⁊ parte licet omnibus personis cōueniāt. Ideo isto modo vestigium rep̄sentat partes primo nō totaꝫ trinitatem. ¶ Dico igitur q̄ in deo illa que correspondent vestigio in creatura sunt pfectiones quas psonis tñvt approbabiles in approbilitate sūt illi sicut eternitas ⁊ passio vel vnitas patri scīpa filia bonitas spiritui sancto: ⁊ hijs si que sunt alie appropriationes. Hec de tertio articulo.

Ad rōes p̄cipa. ¶ **Ad primum principale di/** co q̄ vestigium sm q̄ huiusmodi potest naturaliter cognosci in creatura nec ꝑ consequēs trinitas ipsa sed sola fide tenetur. ¶ Ad scām dico q̄ i deo nō est proprie pars sed aliquid acceptum quasi pro parte sicut dictum est supra: ideo ⁊c.

Distinctionis tertie.
Questio quarta.

Quarto q̄ro vtrū respectus creature ad deum qui ab aliquibus distinguit vestigialr̄ differāt cēntialit a fundamento suo. ¶ Videtur q̄ sic. Quia predicamenta distinguntur essentialiter ab inuicē/ alias cēnt premisse essentie ip sorum contra philosophū primo posteriorum. Sed respectus vestigialis creature ad deum differt predicamēto ab ipa. ergo ⁊c. Minor patet q̄ est in genere relationis: creature aūt multe sunt i genere aliquo absoluto. Dico sic. accidēs differt cēntialiter a subiecto: q̄ quod vere est nulli accidit. primo Physicoꝝ: sed respectus creature ē accidens: ⁊ causa est subiectū relatum quando est accidens. ergo ⁊ cetera.

¶ **Contra** Non minus creatura refert ad deum q̄ sciētia ad obiectum. Sed substantialiter ⁊ quiditatiue refertur ad obiectum quinto methaphisice: quia sciētia est per se relatiuum vero per accidēs. ergo ⁊c.

¶ **In ista questiōe sic ꝓceda.** ¶ Primo ostēdas quid notatur: ⁊ differtur ab alio essentialiter ⁊ formaliter. ¶ Secūdo respōdeo adquestionem. ¶ Et tertio ad argumenta.

Que differūt eēntialit ab aliq̄. ⁊c. ¶ **Contra primū** Dico q̄ illa distinguntur essentialiter extra intellectum quorum vtrūq̄ dicit aliquid positiuum ⁊ vnum potest eē in re ⁊ in effectu sine alio sicut probat Augustinus q̄ color differt a figura: quia figura potest eē ⁊ manere sine colore/ ⁊ figura a quantitate: quia quantitas potest esse sine hac vel illa figura. Unde oportet q̄ sint essentie distincte sicut etiam ꝓbat Aristoteles/ q̄ materia est aliud principium ⁊ quacūq̄ pma quia ipa manēs eadē potest subesse alteri forme a quacūq̄ forma data. Talia enim necessaria habēt distinctas essentias/ sicut ⁊ distincta esse: nō tamē econtrario oportet q̄ oīa eorū que sunt eēntialiter distincta: vnū possit esse sine altero. Hoc esm fallit in relatiuis ⁊ in relationibus oppositis: ipe esm licet sit essentialiter distinctus a filio non tamē potest esse sine filio: propter quod adducitur talis ad predicta. q̄ eēntialiter distincta sunt illa quorum vtrūq̄ est positiuum ⁊ ipa sunt adinuicem separabilia ⁊ saltem sunt in sepabilibus. vnde licet paternitas essentialiter distincta a filiatione: ⁊ non sit separabilis ab illa pro tanto: q̄ vna in re ⁊ in effectu non pōt esse sine alia tamen sunt in reb⁹ separabilibus/ quia vna in substantia patris que nō potest esse sine substantia filij: ⁊ econuerso. Sed adhuc nō sufficient ista vniuersaliter loquendo. Non esm oportet dato q̄ aliqua sint eēntialiter distincta: q̄ etiam sint sepabilia ⁊ in separabilibus: quia relatio mouētis ⁊ moti actiuit passiui in volūtate mouēte seipsam nō sunt separabiles ab inuicem vt videtur: quia vna nō potest eē sine alia nec sunt in sepabilibus quia in eodē subiecto simplici imediate: ⁊ tamē essentialiter distingūtur ꝑpter quod etiam dicēdum est q̄ vna potest eē sine alia: saltes p̄or sine posteriore: actio sine passione: immo etiam posterior sine p̄ore: sicut passio sine actiōe saltem virtute diuina: que nō sunt apposite sed disparate ⁊ diuersorum p̄dicamentorum/ sicut reputatur verum: q̄ deus posset suspēdere actionem voluntatis supplendo eam manente passione: vel dato q̄ nō sint sepabiles scām aliquos tantum nec in sepabilibus tamē sunt distinctorum generū ⁊ specierum ⁊ individuorum: q̄cūq̄ autem diuersa individua siue aliorum generum siue eiusdē generis ⁊ speciei sunt eēntialiter distincta: quia essentia cuiuslibet generis partitur ⁊ diuiditur ⁊ numerat necessario in suis individuis diuersorum generuꝫ Unde ⁊ diuersorū generū nō subalternatim positorum necessario sunt diuersi sensus ⁊ differētie.

¶ Sic ergo essentialiter distincta sunt illa quecūq̄ sunt separabilia ⁊ inseparabilia vel individua diuersa specie ⁊ genere ⁊ etiam eiusdē generis ⁊ speciei. Dicēdum reali ꝑut distinguātur ad rem essentialem quia omnis distinctio eēntialiter arguit necessariō distinctionem realem licz nō ecōuerso. Dico ad ipm q̄ illa realiter distinguūt quecūq̄ dicūt aliquid positiuū extra intellectū ⁊ neutruꝫ eorum est actu infinitum dato q̄ essentialiter non distinguantur. Et patet hoc in diuinis de duabus relationibus adinuicem cōparatis que realiter ab inuicem distinguūtur licet nō eēntialiter: ⁊ p consequens dico q̄ in creaturis quecūq̄ sic se habent q̄ vtrūq̄ iporum dicit aliquid positiuum: opz q̄ realiter distinguātur: quia in creatura nihil est infinitum nec aliquid tale vltimata abstractione acceptum cū alio p̄dicatur. Unde dico animalitas ⁊ rationalitas sunt distincte realitates in homine: licz non sint essentialiter distincte: q̄ vtrūq̄ eorum dicit aliquid positiuum extra intellectū: quia aliquā intentionem methaphisicam realem: ⁊ neutrum est aliquid. Item nec aliquid parum in abstracto pōt p̄dicari de alio. Unde ista est simpliciter falsa animalitas est rationalitas. Similiter vnum est in potentia ad aliud scilicet animalitas ad rōnalitatem Unde ⁊ faciunt cōpositionē: que nō est vera si esset realiter idem. ¶ De distinctione formali dico breuiter ꝓ modo q̄ illa distinguūt formaliter quoꝝ neutrum est alteri idē per se primo modo: nec sicut ipm nec diffinite: ⁊ per consequēs adequate: nec sicut pars diffinitionis eius ⁊ inadequate: ⁊ vtrūq̄ dicit aliquid positiuuꝫ. Et nota q̄ hic videt esse mutare (sicut verum est) q̄ illa que sunt idē realiter licet distinguātur formaliter/ vt iustitia in deo p̄dicat de se inuicem in abstracto ⁊ in vltimate abstractione accepta. Contra secūdum Auicēnam hūanitas non est nisi humanitas. ita q̄ nichil p̄dicatur de ea sic accepta: q̄ scām eum. Omne illud quod predicaretur de ea cōueniret sibi quidditatiue: ⁊ p consequens sic in ꝓposito de iusticia ⁊ seipa. Ultra dico q̄ Auicēna nō vidit aliquorum distinctoꝝ formaliter idētitatem realem: ⁊ ideo nec nouit p̄dicationem idētitatis sicut in ꝓposito. Hec de p̄mo arti.

De respectib⁹ vestigij respectu sui fundamēti. 1. opi. ¶ **Quantuz ad secundū articulum** videndum est primo de respectibus vestigij/ per cōparationem ad suū fundamentum. Secūdo de ipis p cōparationem ad seinuicem. ¶ Quātuz ad primū est vna opinio cōmunis multis: q̄ respectus creature ad deum in rōne exemplantis efficiētis ⁊ finis essentialiter distinguūtur a fundamēto ⁊ creatura super quā fundātur: sicut relatiōes que sunt idēttitates generis ⁊ fundamēto absoluto.

¶ Ad hoc adducūtur multe rationes secundū diuersos opinantes. Prima ratio est ista. Illa relatio non est essentialis creature: que nō fundatur in mente super essentiam eius: sed super aliquod distctum realiter ab essentia: patet quia relatio nō potest esse magis intrinseca ⁊ essentialis: alicui q̄ suū immediatum fundamētum. Sed relatio ista vestigialis non fundatur imediate in eēntia eius. Sed magis in ipo esse actualis existentie ipsius creature: quod differt realiter a creatura q̄ essentia creature nō est suū esse: sed in potētia ad ipm: alias eēt deus. ¶ Secūdo sic. Relatio vestigij nō transit in essentiam creature secūdum esse: q̄ hoc est proprium solius relationis diuine. Eo q̄ essentia est idem cū suo esse: sed in creatura nō: ergo non est essentialis creature. ¶ Tertio sic. Relatio creature est posterior natura ipa eēntia creature: sicut relatio suo fūdamento: sed nihil posterius alio naturaliter est sibi essentiale. ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Eadem ⁊ consimilis habens est effectus eius ad oēs suas cās in eodem genere cause vt videtur: sed habens effect⁹ ad suam causam effectiuā inferiorē creature ē eēntialis ⁊ nō accidētalis: q̄ est de quarto genere: ⁊ p tinet ad secūdum modum relationum: vt patz ḡnto methaphisice super subiectum a substātia quasi fundatus quasi sup accidēs ab ipo accidente: ſs respectus fundatus imediate super accidēs est accidens ⁊ de quarto genere patet. ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Ex absoluto ⁊ respectiuo ⁊ respectu nō constituitur vna essentia: q̄ nec ad vnū p se: ergo null⁹ respectus in creatura saltē est essentialis alicui absoluto: ſ nō est eēntialis est accidētalis. ergo ⁊c.

Que forma liter distinguāt

Augustin. Confirmatur quia relatio nō ponitur eadem ni si quia creatura nō potest esse sine deo. Sed istud non cōcludit: q̄ quod nō possit eē sine deo: hoc nō est ꝑpter idētitatem relationis cum creatura: ſz ꝑpter necessitatem essendi: que est in deo ⁊ ꝑpter dependentiam vtriusq̄. Similiter propria passio nō potest esse sine subiecto ⁊ econuerso. ⁊ sic in multis aljs. Hec visio sine visibili/ ⁊ tamen nō sequitur q̄ ista sint idem. Unde licet possibilitas essendi sine alia sit via cōcludendi q̄ vnum differt ab alio: non tamen econuerso impossibilitas essendi vnum sine alio est via cōcludendi q̄ sint idem nec realiter nec essentialiter: sicut potest induci per multa tempora. quare ⁊ cetera.

¶ **Alia est opinio** q̄ videtur aliquib⁹ scōa opi. q̄ respectus creature ad deū sunt accidētales nō aūt ꝑsubstantiales creature. Tum q̄ respectiuum ⁊ absolutum diuidunt ens: ergo nō possunt concurre in eandē eēntiam: sicut nec ens in se nec i alio. ¶ Secūdo quia creatura secūdum totam realitatem suaꝫ potest cōcipi ⁊ diffiniri sine tali respectu: ¶ Tertio q̄ scām Augustinum quinto de trinitate quod nō dicit in creaturis secūdum substātiam: restat vt scām accidens dicatur/ sed iste respectus nō dicitur secūdū substantiā. ergo ⁊c. Hec potest dici q̄ dicitur sm accidens q̄ est extra cōceptum absolutum q̄ etiā tunc haberet locum in diuinis illa regula qā negauit Augustinus. Similiter eodem libro dicit Augustinus capitulo vltimo. q̄ deus ex tempore dicitur dominꝰ vel creator: sicut creās/ nō sm aliquos accidēs in seipo: sed in creatura. Sz illud accidēs nō est nisi relatio ipa creature ad deū. ergo ⁊c. Augustin.

¶ Confirmatur quia relatio nō ponitur eadem ni si quia creatura nō potest esse sine deo. Sed istud non cōcludit: q̄ quod nō possit eē sine deo: hoc nō est ꝑpter idētitatem relationis cum creatura: ſz ꝑpter necessitatem essendi: que est in deo ⁊ ꝑpter dependentiam vtriusq̄. Similiter propria passio nō potest esse sine subiecto ⁊ econuerso. ⁊ sic in multis aljs. Hec visio sine visibili/ ⁊ tamen nō sequitur q̄ ista sint idem. Unde licet possibilitas essendi sine alia sit via cōcludendi q̄ vnum differt ab alio: non tamen econuerso impossibilitas essendi vnum sine alio est via cōcludendi q̄ sint idem nec realiter nec essentialiter: sicut potest induci per multa tempora. quare ⁊ cetera.

¶ **Ad ista** non potest faciliter responderi. ¶ Ad primum dico q̄ absolutū ⁊ respectiuum diuidunt ens ꝓtum ad formales nō ꝓtum ad essentias: sicut etiam actus ⁊ potētia secundum q̄ huiusmodi. Eadem enim eēntia ē quādoq̄ in actu q̄nq̄ in potentia: nō alia ⁊ alia: nō sic ens in se ⁊ in alio: sed quātum ad essentias: ⁊ tō sicut ista nō cōcurrūt in vnam essentiam ita nec illa i vnum cōceptuꝫ formalem. ¶ Ad secūdum dico q̄ diffinit tota essentia creature absolute ꝑpter illā respectum ad deum. Sed nō totaliter ꝓtū ad oēm conceptum: qui etiā essentialiter idē sunt. Sz ꝓtū ad cōceptus absolutos generis ⁊ differētie quib⁹ proprie species est diffinibilis/ cuius solius prope est diffinitio. ¶ Ad tertium dico q̄ Augustinus accipit accidēs nō pro distincto eēntialiter precise: ⁊ realiter quod facit ꝓpositio'cū ipo. Et dico bñ q̄ talis respectus licz nō distinguatur essentialiter a creatura tñ realiter/ ⁊ facit cōpositionē cum eo: est cum hoc est extra cōceptum quidditatiuum perfectum ⁊ cōpletum ipsius creature. ¶ Ad quartū dico q̄ aliqua duo sunt talia q̄ vnum est naturaliter p̄ius alio. Sed post nō potest esse ꝓtucunq̄ virtute siue post esse: argumētum est q̄ nō distinguūt essentialiter ab alio: alioqn nō ꝓbaret totus mundus nec sustineret multa que oportet fideles sustinere: quando dicitur q̄ creatura non potest eē sine deo: ⁊ per cōsequēs nec sine relatione ad ipm. Dico q̄ hoc cōcludit q̄ creatura ⁊ relatio nō distinguntur essentialiter/ precipue cū relatio ⁊ creatura sic se habeant q̄ vnum cōuenit alteri formaliter sicut relatio creature ⁊ sic q̄ creatura est p̄ior naturaliter. Sñ dicis de subiecto ⁊ propria passione. dico breuiter q̄ omne subiectus potest esse sine passione actu existēte: ⁊ visio sine visibili creato cū visibili: non sic est intrinsecum visioni sicut relatio creature: sed est aliquid extrinsecum sicut ps ꝓ ⁊c. ad dicta hui⁹ scōe opinōis

¶ **Alia est opinio** q̄ iste respectus est essentialis nō soluz sic q̄ nō est illa esse vt dicebat prima opinio. Sz q̄ est de cōceptu quidditatiuo eēntie create sicut ipa ratitudo eius. ita ex creatura non est ens ratuꝫ nec res nisi per suum respectum ad primā materiā formaliter ⁊ intrinsece/ ꝑut res ꝑmo distinguit a figmentis/ ⁊ a re dicta a reor reris. Hoc autem ꝓbāt 3. opinio.

primo quodcūq; nō est suū esse sed sibi ꝓuenit esse: non est ens ratum nisi per participationē deū esse formaliter: sed nulla creatura est esse sicut deus: licet sibi cōueniat esse. ergo nō est ens ratum formaliter ⁊ intrinsece nisi ex participatione esse. ℙarticipatio aūt dicit respectum ad esse diuinū participatum. ergo ⁊c. Sequitur vltra q̄ iste respectus ē sibi essentialis. ¶ Secūdo sic. Nichil aliud a deo potest perfecte cognosci sine cōparatiōe ad ipās causas primo physicorum ⁊ scdo methaphisice. Sed si essentia creature esset sic absoluta q̄ nō includeret essentialiter ⁊ quidditatiue respectū ipsa posset cognosci perfecte nō cognoscendo deum. ergo ⁊c.

1. physi. ⁊ 2. meth.

¶ Tertio sic ℙon minor est analogia ⁊ habitudo creature ad deum q̄ accidentis ad subiectum. Sꝫ illa tanta est ⁊ ita intrinseca accidēti q̄ accidēs nō perfecte potest cognosci nec diffiniri nisi per subiectum sexto Thopicorum ⁊ septimo metaphisice. ergo ⁊c.

6. thopi. 7. 7. metha phisi.

¶ Quarto sic. Cum cū intelligitur creatura esse ens cognoscēdo ipām aut intelligitur aliquid vnuocum deo ⁊ creature aut analogū: nō aliquid vnuocum q̄ nullū tale est ergo aliquid analogum: ergo nō cognoscūtur nec cōcipiuntur: nec est creatura nisi in habitudine ⁊ ex hītudine ⁊ analogia ad deum: ergo respectus creature ad deū est sibi essentialis ⁊ quidditatiue idem sibi inq̄tuꝫ est ens ratum.

August.

¶ Quinto sic. Augustinus. 3. de trini. dicit de primo bono. Ubidēs inquit bonū omnis boni ergo creatura nō est bona. nec similiter ens: nisi ex habitudine ⁊ respectu ad primum bonū q̄ alias non esset bonum omnis boni.

Boeti⁹.

¶ Sexto sic. Boeti⁹ de ebdomadibus. Si paulisper intellectum amoueas primum bonū tunc licet bona: nō tamē in eo beata q̄ sunt: ꝯ aufertur creaturis ratio boni ablata per intellectum primo bono/⁊ per cōsequēs bonitas ipōrum nō est nisi respectus ad primū bonū.

Auicēna

ℍoc ꝓfirmatur per Auicēnam quinto methaphisice. Ubi dicit q̄ humanas nō est nisi humanitas: ex se nō est res rata. oportet ergo q̄ per respectum ad deum sit rata. quare ⁊c.

predicti respect⁹ quō se hēant ꝓpati ad inuicē. 1. opi.

¶ Quantum ad secundum scilicet de respectibus istis quō se habent ad inuicem. Dicūt aliqui q̄ nō nisi idem ⁊ vnus respectus differūt secūdum rationem: idē ens est respect⁹ creature q̄ refertur ad deum vt ad efficiens: ⁊ vt ad finem: ⁊ vt ad exēplum siue exemplar vt dicūt. ℍoc ꝓbant qz super idem fundamētum secūdum eandem rōnem nō fundatur nisi vn⁹ respectus quia respectus nō videntur diuersificari nisi ratiōe fundamēti ⁊ rōne termini: ⁊ vtriusq̄. Sed hic est idē fundamētū creatura ipa sim eandē rationem: quia sim quidditatē suā: ⁊ idem termin⁹ puta deus: ⁊ scōm eandem rōnem. puta secundum diuinitatē suā: ergo idem respectus est vnuocus. Dicūt tamē q̄ sicut ponitur differentia rōnis ꝑut dicitur efficiens exemplās ⁊ finis ⁊ creatura etiā ꝑut dicūtur summa exēplata ⁊ effectata. Ita iste respectus differunt secūdum rationē: ita q̄ differt a seipso sim rationem inquātum est ad deum: vt ad efficiens ⁊ finem ⁊ exemplar.

2. opi.

¶ Alij dicunt saltem habēt dicere q̄ isti sunt respectus eēntialiter distincti: ⁊ alij: quod patz qz secūdum eos respect⁹ exemplati est eternus in creatura. ¶ Creatura enim ab eterno scōm ipos exēplata est: ⁊ refertur ad deū vt ad exemplans ponitur in esse quidditativo sibi: respectus aūt vt ad efficiēs ⁊ nouus/⁊ ex tempore sicut creatura de nouo existit quodcūq; existere non est nisi respectus creature ad deum vt ad efficiens. Et similiter dicerent de respectu vt ad finē/ quia plus cōuenit exēplans cum efficiēte q̄ cū fine vt patet/ qz omne exemplans est ⁊ eē potest efficiens ⁊ finis exemplati ⁊ effecti/ q̄ respectus effecti ⁊ exemplati vt videtur.

¶ Sed videtur mihi sine preiudicio q̄ vtraq; opinio de primo mēbro seu de distinctiōe ⁊ idētitate istorum respectuum ad fundamētum vel a fundamento est falsa respondendo. Igitur ad questionez q̄tum ad hoc dico q̄ respectus vestigiales non distinguūtur eēntialiter a creatura ⁊ a suo fundamēto. ℍoc probo primo sic. Si aliqua sunt essentialiter distincta et vnum est prius naturaliter alio: vnū potest eē in re sine alio: saltem prius sine posteriore/ qz nulla ꝑplicat contradictionem. Sed fundamētum in creatura est prius naturaliter ipō respectu vt patet ergo si distinguūtur eēntialiter absolute loq̄ndo aliqua virtute fundamenti quod est creatura poterit esse sine respectu ad deum: hoc est falsum. ergo ⁊c.

Opi. ꝓpria circa primū mēbrum. ⁊c.

¶ Secū do sic. Si subiectum ⁊ accidēs essentialiter distinguātur: cum subiectum sit prius naturaliter accidēte: subiectum potest esse ⁊ poni sine accidente multofortius q̄ accidēs absolutum sine subiecto. Sed si respect⁹ vestigialis est eēntialiter distinctus a fundamēto necessario est accidens eius/ ⁊ fundamentū tanq̄ subiectum est prius naturaliter ipa. 7. Methaphi. ergo potest esse sine tali respectu ad deum: ⁊ per consequēs sine omni dependentia ⁊ ita erit creatura ⁊ non dependebit ad hoc: hoc est falsum ⁊ impossibile. ergo ⁊c.

¶ Sed dices q̄ iste rationes nō concludunt/ dato ēm respect⁹ iste sit essentialiter distinctus a fundamēto: tamē non potest esse sine fundamēto nec eōuerso fundamētum sine ipo: nō qz sint essentialiter idem: sed quia posito fundamento necessario ponitur extremū qz extremū est necesse eē ⁊ causa fundamēti puta de⁹/ ⁊ ideo per accidens est hoc sicut si posita albedine vna materia q̄ necessario poneretur in aliquo alio albedo nō posset esse sine similitudīe q̄tūcunq; albedo ⁊ similitudo eēntialiter distinguūtur. ¶ Tertio diceretur ad istas rationes q̄ creatura pōt poni ⁊ esse sine istis respectibus sed nō sine dependentia ad ipm. ℙon ēm omnis dependētia respectus est: sicut nec eōuerso. Omnis respectus dependentie est/ vt ptz in respectu in diuinis.

obiectio.

¶ Contra ista primum dictum nō valet qz si per accidēs est q̄ creatura non potest eēsine suo respectu: oportet te dicere q̄ per se loquendo est possibile q̄ sit sine tali respectu: sed respectu omnis p se possibilis oportz dare aliquam potentiam actiuā: ergo oportet dare q̄ aliqua potentia possit facere hoc quod est falsuꝫ

ꝟ. r. dicti 1. opinio.

Nota hic q̄ omnis eēntia creata: sicut est distinct⁹ effectus ab alia/ ita habet distinctam ꝓportiam dependētiam ad deum/ ⁊ a deo numeratur enim infinitum. ⁊ oportet talem dependētiam ⁊ respect⁹ ad deum esse idem cum creatura ⁊ effectu. Si dicas q̄ creatura nō pōt eē sine dependētia ⁊ respectu actuali/ ⁊ sufficit q̄ sit naturaliter dependēs. Contra qz tunc circūscriptus deo per ipossibile creatura posset manere: ⁊ sic est necesse eē: potest ēm res manere in actu sine causa aliqua nō dependēs in actu: hoc est falsum. Item in dependens ⁊ necesse esse simpliciter est actu independēs: ⁊ nō potest eē nisi sit dependens: ergo nec possibile esse potest actu nō dependere. Si dicas q̄ nō est inconueniēs ꝓcedere i infinitum in respectibus qz super respectuꝫ potest fundari respectus ⁊ in infinitum. Dico q̄ nō in infinitum: sed necessario est stat⁹ in aliquo respectu coessentiali fundamēto ad aliquid sine quo nō potest esse nec poni in re ⁊ in effectu. ¶ Secō arguitur q̄ primū dictū nō valet si essentialiter distingueretur certum est cū vnum sit prius naturaliter alio/ nullā implicat contradictionem q̄ vnum sit ⁊ ponat sine alio. Sed deus pōt ponere in esse illud quod nō implicat cōtradictionem. ergo ⁊c. Exemplum de albedine ⁊ similitudine nichil valet pro eis. Eo ēm ipō q̄ similitudo est accidēs: ⁊ eēntialiter distincta albedine ⁊ posteriore ipa: sequitur etiam q̄ albedo ipsa possit eē sine ista similitudine ꝑ corruptionem alterius albedinis/ ⁊ q̄ ambe albedines possint eē ⁊ manere sine aliqua similitudine. Unde dico q̄ albedo nō posset eē per quācunq; virtutem sine similitudine ad aliam albedinem: q̄ similitudo nō esset accidens albedinis: nec eēt similitudo eiusdem ratiōis cum ista que est modo accidēs.

ꝟ. 2m dictum.

¶ Contra secūdam q̄ dicunt q̄ respectus creature ad deū non est sic essentia creature sicut idem q̄ formaliter distingūtur. ℍoc ꝓbo multipliciter arguēdo cōtra ꝓdictam opinionē/ omne q̄d relatiue dicit est aliquid ꝓter idem quo relatiue dicitur secūdum Augustinuꝫ septimo de trinitate Si aliquid ergo est ratum ꝑut res distinguitur cōtra figmētum. ergo ꝑ respectum nō est res rata: sꝫ magis ipa creatura est aliquid ex cui⁹ cōceptu q̄d quidditatiu ⁊ respectus. ¶ Secūdo sic relatio ⁊ respectus ꝓsupponunt fundamēto in esse rei quia non potest fundari super rem opinabilem tm̄ que cōuenit etiā figmētis ergo cū semper quidditatē creature fūdetur respectus vestigialis nō est ratitudo creature sꝫ esse ꝓsupponit/ alias fundaretur cum nichilo: ⁊ ipe per cōsequēs esset nihil: nō enim fundatur in seipo. ¶ Tertio sic. Humanitas ⁊ similiter quecūq; q̄dditas creata/ aut est talis q̄ sibi non repugnat subesse aliquid i re ⁊ in effectu. Aut sibi repugnat: aut necessario habz aliquid quod subest sibi/ ⁊ est in effectu: nō tertio modo qz tūc cēt necesse esse/ ⁊ deus: nec secūdo modo quia si repugnaret sibi nūq̄ per quēcunq; respectuꝫ posset sibi hoc cōuenire nec per ꝓsequēs ratificari ipa manēte ergo primo modo. igitur humanitas Unde humanitas est ens ratum a figmētis distinctum ⁊ nō per aliū respectum.

4. metha.

¶ Quinto sic. ℙhilosophus quarto methaphisice ducit ad inconueniēs illos q̄ dicebant apparentiam esse veram: q̄ omnia quidditatiue ad aliquid. Sꝫ suum inconueniēs nullum est si respectus est ratitudo creature qz tunc omnia saltē creatura erūt ad aliquid. quare ⁊c. ¶ Sexto sic. Si nichil est ad se: nichil est ad aliud distincte ergo si in creatura nichil est ratum ad se/ nichil erit ratus ad aliud. ¶ Septimo sic. humanitas secūdum q̄ humanitas/ aut habet quid ratiōis tantū aut quid rei Si quid rationis tm̄ sic figmētum nō est capax q̄d rei. Item etiam methaphisica que cōsideratae tales quidditates nō erit scīētia realis imo nō plus erit res scientia quia si esset de figmētis ⁊ habet q̄d rei q̄s repugnat figmētis tūc est ens ratum. ¶ Octauo sic. Si ratitudo creature est respectus impossibile est diffinire aliquid creatū nisi ꝑ adequatū sicut accidēs quod est falsum. ¶ Nono sic. ℙer illud creatura est formaliter ens ratum per quod primo distinguitur a figmētis ⁊ est terminus sue productionis/ ⁊ q̄d ꝑsupponitur possibile omni respectui Sꝫ hic est q̄dditas creature absolutavt ptz ergo ⁊c.

Resolu. docto.

¶ Dico igitur q̄tuꝫ ad hoc q̄ respect⁹ de quidditate ⁊ conceptu quidditatiuo ⁊ intrinseco creature sed necessario distinguitur formaliter sicut fundamētum ⁊ respectus. Quod ꝓbo sic. Quecūq; sic se habēt q̄ ambo dicūt aliq̄d positiuū extra intellectum ⁊ neutrum est de cōceptu alteri⁹ nec cōuenit altert per se primo modo illa formalit distinguūtur sic est de fundamēto absoluto q̄d est creatura: ⁊ de respectu fundato in ipo quia ipossibile est q̄d respectus sit de ꝓceptu quidditatiuo fūdato in ipo qz impossibile est q̄ respectus de cōceptu q̄dditatiuo absolutt et conuerso repugnante quid cause absoluti ⁊ nō absoluti respectum. ergo ⁊c. Distinguuntur ergo formaliter ⁊ quidditatiue: sed dico q̄ non solum formaliter sed etiam realiter: licet non essentialiter: eo modo quo dictum est supra. hoc ꝓbo ꝓmo sic. Quecunq; se habent q̄ ambe habeant aliquid positiuum ⁊ extra intellectum ⁊ neutrum eorum est actu infinitum: ille realiter distinguūtur. Sed sic est in ꝓposito de fundamento ⁊ isto respectu. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. quecunq; positiua extra intellectum sic se habēt q̄ neutrum eorum vltimate abstrahit predicatuꝫ de alio illa realiter distinguitur. Si essent realiter idē non

apparet quare nō possent de seinuicē p̄dicari. Sed sic se habent creatura ⁊ respectus ad deum nō ens humanitas p̄dicatur de respectu dicēdo q̄ humanitas sit respectus: ⁊ ecōuerso. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Impossibile est q̄ idem respectus realiter terminetur ad diuersos terminos essentialiter distinctos. Sed similitudo creata ⁊ suus respectus vestigialis ad deum terminatur ad diuersos terminos essentialiter distinctos/ vt patet ergo nō sunt idem respectus realiter distinguūtur: ergo ⁊ creatura ⁊ suus respectus realiter.

opi. doc. de. 2. mēbro vs de respectibus inter se. ⁊c.

¶ Vltimo videndum est quid est ⁊ quō de istis respectibus inter se an sint vnus tm̄ respect⁹ realis vel plures ⁊ si plures quō abinuicem distinguuntur. Et quātum ad p̄mū dico q̄ nescio vtrū sint vnus vel plures nec video argumentum efficax/ ad quam partē nisi q̄ pauciora ponenda sine necessitate potest eē dici p̄babiliter q̄ sunt tm̄ vn⁹ respectus realis ad deum distinctus sola ratione sicut suum fundamentum ⁊ terminus vt dictum est supra. Tamē dico q̄ argumētū illud efficaciter nō cōcludit: potest eē eiusdē fundamēti ⁊ respectu cuiusdā termini implicari relatio ēm speciem: ita q̄ nō oportet q̄ sī fundmētum ⁊ terminus sunt vnum q̄ relatio sit vna: ꝓpter hoc q⁹ ēm eundem calorem ꝓductū in aliquo ip̄m potest referri ad calefaciens qđ est etiam formaliter caliduci relatione puta similitudine que est de primo modo ⁊ relatione producti ad producens. Unde idem calor secūdum idem fundamētum fundat respectum similitudinis ad alium calorem: ⁊ respectum ꝓducti respectus eiusdē caloris. Similiter etiam patet hoc de respectu actiui ⁊ passiui: q̄ sunt respectus diſparati: q⁹ alterius ⁊ alterius generis quod fundat voluntas ēm idem ⁊ respectu eiusdē. ¶ Sic ergo potest dici q̄ sunt vnus ⁊ idem respectus nisi forte dicatur/ q̄ ex parte ipsius dei nō est eadem ratio terminandi istos respect⁹. Sed rationes terminādi formaliter ⁊ quidditatiue distinguūtur: q⁹ deus per rationem diuinitatis ⁊ eēntie sue terminor respectu creature ad deū vt ad finē. Sz deus p̄ intellectionē suam ⁊ actū intelligendi terminat respectu creature ad ipsum ⁊ ad exemplar quia per intellectum exemplat alia a se sed p̄ actū volendi termiat respectum creature ad ip̄m vt ad efficiens quia per voluntatem ⁊ actum suum ꝓducit alia ⁊ efficit. Et istud videtur ꝓbare dictū suū ponentes illam distinctionem formalē inter essentiam ⁊ diuina attributa. Et ponētes cum hoc p̄dictos respectus ad ip̄a terminari vnum ad eēntiā solum ⁊ ad actum intelligendi/ alium ad actū volēdi vt dicebatur: ⁊ ita posset dici q⁹ sunt plures respectus reales ⁊ alterius rōnis: tamē dico q̄ ratio adducta ad hoc superius nō cogit. Dicitur eīm q̄ sicut creatura ab eterno nō est finita nec effecta in actu ⁊ realiter/ ita nec est exēplata in actu/ sed finire ⁊ exemplare ⁊ efficere simul cōcurrunt: ⁊ esse finitum ⁊ effectum ⁊ realiter exemplatum. Sz bene ab eterno creatura sit intellecta ⁊ cognita ⁊ exemplata scōm rationes aliquo modo: nō tm̄ sic q̄ hēat respectum realem ab eterno ad deū: q⁹ tūc eēt eterna quod est falsum. De hoc magis dicetur in secūdo: sic ergo istud an sez sint vnus respectus ⁊ plures sub dubio relinquatur. ¶ De secūdo dico q̄ si sint plures respectus q̄ nō sunt essentialiter distincti. Hoc potest vnifozmiter ꝓbari quātum ad alias sicut dictum est supra q̄ nō sunt essentialiter distincti a fundamento suo. Secūdo dico q̄ sunt formaliter distincti: sicut etiam ꝓbatum est supra q̄ a fundamento/ sic ad questionem.

¶ Ad rationes illorum qui dicūt q̄ respectus vestigialis eēn tialiter distinguitur a fundamento ⁊ creatura.

Ad rōnes eoꝝ q̄ po nūt respectū vestigialē a fūdamēto ⁊c.

¶ Ad primum dico q̄ in mere simili fundamento Esse eīm creature non distinguitur essentialiter ab essentia: sed est essentialiter idem sibi: alias eīm cum ambo sint absoluta in multis creaturis ⁊ saltem alterum qđ est prius essentia. Vnū posset poni in re ⁊ in effectu sine alio: qđ est p̄dictio/ ⁊ dico q̄ differunt realiter / nō tamen essentialiter: sicut dicam in tertio. per hoc patz ad illud qđ sequitur. ¶ Ad secundum dico q̄ respectus creature ad deū sic trāsit in essentiam eiusdem: est eēntialiter idem sibi/ sicut esse creature: tamen vnū nō p̄dicatur de alio/ ⁊ saltem nō conceditur p̄dicari: quia neutrum est hic infinitum sicut essentia diuina infinita est/ ⁊ cum dicitur p̄dicari de sua relatione ⁊ econuerso. ¶ Ad tertium dico q̄ respectus iste est posterior natura suo fundamēto: quia fundatur in eo/ ⁊ initiē sibi ⁊ p̄supponit ip̄m p̄esse/ sed non ē posterius natura sicut alia natura ab ip̄o. Eodem mō quo accidens est posterius natura suo subiecto. ¶ Ad quartum dico q̄ nō est similis respectus ip̄sius effectus ad primam causam simpliciter ⁊ ad secūdam: quia primus est sibi essentialis. Secundus vero accidentalis quia potest esse sine illo: quicqđ enim absolute saltem ꝺous potest creare ⁊ ꝑseruare mediante causa secūda extrinseca: potest immediate sine ip̄a.

Ad argumēta illoꝝ qui dicūt q̄ respectus ad deum est ratitudo creature: dico q̄ ip̄a participatio que dicit respectū nō est de quidditate creature/ licet cōcomitet ip̄am in re ⁊ in effectu. Ex quo patet q̄ essentia creature et quidditas nō est talis qualis essentia p̄ma: que est secūdum eē: quia illa nullo mō talis est q̄ ip̄am possit ꝓmutari respect⁹ dependentie ad aliud: sz est verissime suū esse absolutum. Creatura autem non est suū esse sic indepēter in aliquo vel in alio/ licet essi sibi conueniat esse ab alio/ ⁊ habeat eē participatum nō tamen respectus ad illud aliud est quidditas sua. ideo maior ē falsa ⁊ neganda. ¶ Ad secūdum dico q̄ potest tota quidditas creature cōcipere suos p̄ se concept⁹ p̄mos non intelligēdo deum nec aliquē respectū ad ip̄m. Tu dicis nō potest iutelligi effectus nisi p̄ causas: dico q̄ verum est inq̄tum effectus: nec est quantum ad respectum quem habet ad causam / sz id quod est bene quia per quid absolutum. ¶ Ad tertium dico de accidēte q̄ quidditas tota accidētis absoluti potest intelligi nō intelligendo subiectum/ imo eē in re sine subiecto. Et dico q̄ dupliciter accidens intelligit. Uno mō illa q̄ sibi debētur intrinsece suo genere: ⁊ sic potest diffiniri per p̄sentia sui generis nihil apponendo de subiecto: ⁊ hoc est potissime quādo accipit accidēs in abstracto et accidens absolutum. Alio mō potest accipi q̄tum ad omnia que sibi conueniūt ⁊ possunt cōuenire/ ⁊ sic inherentia sibi conuenit ⁊ nata est ꝓuenire. Et quantum ad illā dico q̄ nō potest accidens cognosci nisi p̄ additamentum subiecti: ⁊ sic nō est ad p̄positum argumētum. ¶ Ad quartū dici potest ēm questiones suam/ q̄ nō intelligitur esse in creatura q̄ creatura est ens/ quidditatiue accipitur alterum significatum analogi: puta esse quidditatiuū: ⁊ qđ ditas creature: sed nō ꝓpter hoc ꝑcipitur habitudo illa analogie imutationis quā habet ad deum. Sz diceretur q̄ aliud vniuocū ꝑcipitur tūc minus valeret argumētum. ¶ Ad quintum qđ est de Augustino. Et similiter ad sextum de Boetio: dico q̄ primum bonū ⁊ summum est illud cuius participatione alia sunt bona: q⁹ sunt bona participantia ad illud. Sz non intendunt dicere q̄ ip̄a participatio que dicit respectū sit quidditas boni: vt q̄ ip̄a circūscripta per intellectū circūscribatur bonitas rei vel entitas loquēdo quidditatiue ⁊ per se primo sz tantum cōcomitatiue. ¶ Ad septimum de Auicena dico q̄ humanitas vel equitas nō cōcludit entitatem suam ratam. ita q̄ licz humanitas nō sit nisi humanitas/ ⁊ equitas nō sit nisi equitas / cum hoc stat q̄ sit sua realitas absoluta: qua formaliter intrinsece ⁊ rate ⁊ primo a figmētis est distincta: nō per aliquid aliud siue respectiuū: siue absolutum. Et ideo non valet.

Ad rōes ꝓncipa.

¶ Ad primum principale dico q̄ respectus creature ad deum est in eodem predicamento cū ipsa per reductiones: tū nō per se sic q̄ per se predicetur illud p̄dicamentum de ipso.

¶ Ad secūdum dico q̄ respectus iste non est accidens suo fundamēto sz idem sibi essentialiter. Solet additum argumētum ad istam ptinet q̄ prior est respectus effectus ad causas intrinsecas q̄ ad extrinsecas: ergo respectus ad causas extrinsecas est accidentalis ⁊ posterior alio respectu in ipo effectu. Et dico primo ad istud argumētum q̄ nihil valet q̄tum ad effectus simplices: qui nō sunt causati intrinsece/ de effectibus deo ꝓiunctis. Dico q̄ effectus ꝓiunctus si referatur ad causas intrinsecas sibi refertur ad eas: ⁊ ad causas intrinsecas saltem ad primam extrinsecam que est deus / ⁊ vterq̄ respectus est sibi essentialis. Et dico q̄ cōcurrit causalitatem effectus. ita q̄ nō prius naturaliter ex parte effectus. Si forte ex parte causarum quarum vna est prior alia naturaliter ab vna q̄ ab alia: quia materia etiam causaretur sibi p⁹ ⁊ alias posterius ⁊ etiam a causis intrinsecis causatur sue extrinsecis ⁊ econuerso quod est impossibile Ad argumentū in oppositū. Dico q̄ similiter est falsum: q̄ scientia quidditatiua et per se primo modo refertur ad subiectū. Et si phūs hoc intendat falsum dī Utrum autem p̄ se secūdo modo alias apparebit.

¶ Distinctionis tertie.
Questio Quinta.

Ad argumēta illoꝝ qui dicūt respectū ad deū eē rationē creature. ⁊c.

Nō hec.

¶ Dinto q̄ro q̄tuz ad ymaginem. Utrū ymago trinitatis sit in creatura rōnali ⁊ intellectuali. ¶ Et videtur q̄ imago trinitatis nō sit in mente nostra. Prio sic. ydeatum nō representat nisi suam ydeam: q⁹ non excedit in representando suū ydeatum in essendo: sz deus nō est ydea inquātum trinus: sed magis per rōnez essentie siue sue intellectionis que est vna. ergo ⁊c.

¶ Secundo sic. Si imago representans trinitatē esset in mente: tūc posset trinitas personaꝝ naturaliter cognosci sicut ⁊ imago: hec est falsum. q̄ ⁊c.

¶ Tertio sic. in qualibet ꝑsona est memoria intelligentia ⁊ voluntas: ergo ista non repsentant distincte trinitatem: sed magis vnitatem: quia memoria illa representat patrem sicut filium igitur.

¶ Quarto sic. In mente nostra est vestigium trinitatis: ergo nō est imago mea. Probatio q⁹ isti fuit modi representandi ex opposito distincti.

¶ Contra Magister in littera ⁊ Augustinus quintodecimo de trinitate capitulo octauo. Augustin. Ecce mēs nra meminit sui intelligit se diligit se. ⁊c. Hec si cernim⁹ trinitatē nō qđ deum: sz ipam imaginem dei. Et genesis prio. Faciamus hominez ad imaginē ⁊ similitudinē nrām. Gene. 1.

¶ In ista questiōe sic ꝓceda.

¶ Primo dicam de ratione imaginis in corporibus. vñ est i spiritib⁹/ ⁊ q̄ imago trinitatis sit in mēte. ¶ Secūdo ostendam que sunt illa que correspōdēt in deo imagini create: ⁊ respectu q̄rū ē imago.

¶ Quantū ad primū dicitur q̄ ymago dicit quasi imitatio. Unde dico q̄ ymago in corporibus dicitur illud quod imitatiue repsentat aliud quasi totum. Imago eīm in hoc differt a vestigio: quia vestigium ꝓmo est representatiuū partis ratiōe toti⁹. Et imago p̄rio repsentat totum: nō autem partem. Dico etiā q̄ imitando representat quia nō sufficit quecūq; repsentatio alicuius ab aliquo ad hoc vt representans dicitur eē imago. Sed requiritur ad imaginem imitatio totius representanti: ⁊ etiā exp̄ssio vni⁹ ab alio/ imaginis ab imaginato ad similitudinem imaginati/ nō autem ecōuerso q⁹ ēm Augustinum octuagesima tertia questionum. Quum licet sit simile alteri ouo: nō est ymago alterius out: quia nō est ab alio ⁊ ad vnitatem alterius expresse ⁊ productum. Ymago qđ ⁊ vnde dicit. Augustin.

¶ Sic ergo dico q̄ imago in corporibus est imitatio que est similitudo imitationis representans totum primo ⁊ expresse ad similitudinem alterius scilicet imaginati/ ex hoc aūt transumitur ad imaginem in proposito/ q⁹ dico q̄ mēs in qua quodda totum materiale: cuius partes sunt tres personе ⁊ non solum patrem ⁊ filium ⁊ spiritum sanctum: sed totam trinitatem personarū/ ⁊ essentie vnitatez/ ⁊ est expressa ⁊ producta imitando ip̄am. hec de p̄rio.

¶ Quantum ad secūdum sz in quibus cōsistit imago trinitatis in mente. Dico premittendo q̄ in nobis experimur duos actus in superiori parte accidentali sz intelligere ⁊ velle. In q̄bus consistat imago trini. in mēte. ⁊c.

¶ Secūdo ꝓmitto ꝙ in potentijs nudis respectu istorum actuū nō potest cōsistere imago trinitatis: quia inter ipsos nō est ordo originis sicut inter diuinas personas: sed nec etiā in actibus secūdis: tum quia in personis nō est cōsubstantialitas nec trinitas: ꝛ ideo oportet ꝙ ratio imagīs assignetur consistere in potentijs consubstantialibus sibi ꝛ essentie cum actibus ipsarum potētiarum.

Duobus mōis ymago trinitatis cōsistere in aliquibus.

¶ Assignatur ergo duobus modis imago trinitatis cōsistere in aliquibus. ꝓma assignatio est in memoria intelligentia ꝛ voluntate. Alio mō in mēte noticia ꝛ amore. ꝓmam assignationem ponit Augustinus decimo de trinitate capitulo quarto Secūdam ponit nono de trinitate ca. scdo ꝛ qnto: ꝛ decimo: ꝛ quintodecimo de trinitate dicit ꝙ ꝓma est euidentior. ¶ Dicamus ergo de prima. Dico ꝙ in mente nostra est aliqua perfectio quam est in actu primo ꝛ respectu noticie declarative gignēde ꝛ producēde: ꝛ est in prima fecūditate anime nostre: ꝛ hoc voco memoriā itellectū: scilicꝫ habentem principia obiecti intelligibilis per seipam ꝛ per representatiuū eius. Et complectitur ista memoria ad minus obiectum ꝓsens in scipo vel in representatiuo: ꝛ intellectum agentem. Vtrum aūt intellectus possibilis ꝛ etiam obiectum sit coactiuus ad gignitionem verbi ꝛ noticie declarative nihil mō hec est ergo memoria intellectus habens obiectus sibi presens: ꝛ hoc est prima fecunditas in mēte nostra: ꝛ representat personam patris que est prima in diuinis. ¶ Secundo est in mente nostra perfectio per quam potest recipere actum intelligendi ꝛ noticiam declaratiuam obiecti: puta intellect⁹ possibilis: ꝛ inquātum recipit ipam dicitur intelligentia ꝛ representat verbū vel filium in diuinis/ que est noticia genita subsistens tamen. ¶ Tertio est in mente nostra perfectio qua possumus recipere ꝛ elicere actum volitionis: ꝛ est voluntas ipa que vt sic stans sub actu volendi ꝟtum ad ipm actū causatur ab obiecto: etiā intelligentia vel etiā a seipsa Vel tamen primis quoquo: ita ꝙ a memoria ꝛ intelligentia aliquo modo causatur act⁹ volendi/ vel saltem prima sunt ꝛ naturaliter requisita. Et dico ꝙ voluntas vt sic stans sub actu volendi representat spiritum sanctum qui ꝓducitur vt amor subsistens ab vtroꝙ scilicet patre ꝛ filio. ¶ Quo modo ergo in istis omnibus ꝓsistit imago trinitatis. Dico ꝙ de ratione imaginis trinitatis est representare vnitatem diuine essentie: pluralitatem personarum/ ꝛ ordinem originis ipsarum. hoc autem representat per ista omnia. ꝓmo qꝛ iste potentie sunt cōsubstantiales: ꝛ sic representant essentiey unitatem. Secūdo qꝛ sunt tres qualitercūꝙ distincte non curo modo ꝛ sic personarum trinatem. Tertio quia in ipsis inquātum subsstāt suis actibus est ordo originis/ quia ibi sunt duo actus ꝓducti scilicet intelligere quod ꝓdicitur a memoria sicut verbum a parte: ꝛ velle quod ꝓducitur quocūꝙ modo a memoria ꝛ intelligentia saltem prima sunt ista necessaria sicut spiritus sanctus ab vtroꝙ. Sed inter ista ꝛ illa multe possunt dissimilitudines assignari ¶ Secūda assignatio est ꝙ imago consistit in hijs tribus scilicet in mente noticia ꝛ amore. ¶ Et ꝟtū ad hoc notandum est ꝙ mens dicit ꝟplicem fecunditatem anime: ꝛ sic includit tres potentias et vnam substantiam cui potentie sunt cōsubstantiales: ꝛ etiam sibi inuicem: sed noticia accipitur ꝓ producto ab altero ꝓncipio puta a memoria ꝟm primam fecunditatem. Amor autem accipitur ꝓ actu producto a duobus principijs quocūꝙ mō dicant ordinem originis sed non cōsubstātialitatem Et in hoc deficiunt a repsentando perfecte rationem trinitatis: sicut etiam illa que dicta sunt in prima assignatione in multis deficiunt. ¶ Ex predictis apparet quo modo prima assignatio est euidētior ꝟ secūda. In prima enim accipitur cōsubstantialitas vel vnitas potentiarum in substantia ꝛ trinitas: ꝛ ordo originis. In secūda autem non accipitur consubstātialitas nisi subintelligendo potētias ipsis actibus productis. Tamē etiam in secūda est aliquod euidentius ꝟ in prima: quia mēs cū includat dupliceꝫ fecūditatem vel potentiā fecūdam expressius representat primam personam ꝟ memoria tantum: licet respectu toti⁹ trinitatis prima sit euidētior ꝛ expressior. Hec de secūdo.

¶ Quātum ad tertium Dico ꝙ in deo reperiuntur tria. ꝓmum est vnitas essentie. Secūdum est ordo ꝛ habitudo originis inter personas. Et ideo dico ꝙ imago accēditur nec correspondet alteri trium predictorum tantuꝫ sed omnib⁹ simul. Ita ꝙ imago representat omnia predicta. Ita ꝙ repsentativa tam vnitatis essentie ꝟ trinitatis personarum ꝟ etiam ordinis ꝛ originis inter ipas. Et hoc est essentiale imagini nostre et etiam angelice. Sic ad questionem.

respectu quorū est imago.

¶ Ad primum ꝓncipale dico ꝙ ydeatū sm ꝙ hmōi nō representat nisi suam ydeam. Sed ydeatum qđ est etiam ymago bene representat trinitatem: sicut predictum est in corpore questionis. ¶ Ad scdm dico ꝙ imago licet sit in mente: nō tamen vt sic potest cognosci per rationem naturalem nec per consequens ipa trinitas. ¶ Ad tertium dico ꝙ memoria in imagine nō representat sic memoriam in vna persona quin sit in alia scdm id quod est: sed ꝟtum ad hoc distincte representat ꝙ vna persona representat eam vt est principium productiuum: nō aūt in alia ꝛ sic de alijs. Vñ licꝫ memoria sit in filio: nō tñ est in eo vt principiū ꝓductiū. ¶ Ad quartuꝫ dico ꝙ vestigium ꝛ imago non sunt rationes repiēndi opposite: sed soluꝫ dispare/ ita ꝙ eidē ꝓnt cōuenire. Dico tñ ꝙ nō eadē creatura rationalis vel intellectualis est vestigium et imago. Totaliter est enī vestigiū sm suā substātiam: sed imago scdm suam substantiam ꝛ potētias ꝓsubstantiales ꝛ act⁹ ꝓductos vt dictū est supra quare ꝛc. Sic de isto.

Ad argumēta ꝓncipalis.

¶ Distinctionis tertie. Questio. 6.

Sexto quero vtꝫ potentie pertinētes ad imaginem sint essentialiter idem cum substantia anie. ¶ Arguūtur ꝙ nō. Primo qꝛ diuina suppōsita que representantur per eas realiter distinguūtur ergo similiterista potentie. Dices ꝙ nō sed act⁹ earum bene. Contra qꝛ tunc ymago non esset perpetua qꝛ actus non sunt ꝓpetui ꝟ ꝛc. ¶ Scdo sic. Quia actus sunt realiter ꝛ essentialiter distincti/ ergo ꝛ potētie: nō esīt videl maior vnitas in posteriori ꝟ in priori. Actus autem est prior potentia. igitur ꝛc. Item si potentie sunt essentialiter eedem anime ꝛ adinuicē: tūc possunt ista ꝓdicari de seinuicem in abstracto ꝙ idētitatem hoc est falsum/ nō enim intellectus est voluntas vel aia vel ecōuerso. ergo ꝛc. ¶ Contra. Noticia est sua potētia passiua ergo nihil repugnat qñ anima sit sua potētia.

An potētie ꝓncipales sint essentialiter idem cum substantia anie.

¶ In ista questiōe sic ꝓcedā. ꝓmo ponā duas opiniones in cōi ꝛ arguā ꝟ eas. ¶ Secundo respondebo ad questiones. ¶ Tertio ad rōnes aliox. ¶ Et quarto ad rōnes ꝓncipales

1. opinio.

¶ Quantum ad primum est vna opinio cōis multis ꝙ potentie iste differunt essentialiter ꝛ realiter ab aia ꝛ ab inuicē sicut accidētia quedā absoluta ipsius anime. Hoc ꝓbatur multipliciter. ¶ Primo sic. act⁹ ꝛ potentia sunt eiusdē generis: qꝛ potētia reducit ad genus actus: sed actus scꝫ istarum potētiarum sunt qualitates quedā ꝛ accidētia: ꝟ similiter potētie. ¶ Secūdo sic. Agens per cēntiam est primus agens sicut ens per essentiā est primum ens ſ aīa non est primum agens ergo agit per aliquid quod additur sue essentie puta per potentiā que est accidens. ¶ Tertio sic. Omne agēs ꝙ suā essentiā semper agit ꝟ diu est / sicut etiā aīa semper viuit quia est vita per essentiā: ſ aīa nō semp agit. ¶ Quarto sic. Et est de potentijs sensitiuis: ꝓfectibilia diuersarum rationum requirunt perfectiōes diuersarum rationum: sed organa corporis sunt huiusmodi: ergo potentie perficientes sunt diuersarum rationum. ¶ Quinto sic. Accidens fluxibile non inest substantie nisi mediāte accidēte permanente (sicut patet de motu qui non est subātie: nisi mediāte quantitate.) Sed actus sunt accidentia fluxibilia: ergo potentie sunt accidentia permanentia.

1. Phisi.

¶ Sexto sic. Potentia est immediatū ꝓncipiū operationis: sed nulla substātia potest esse immediatum principium operationis: qꝛ nec operationis trāseūtis qꝛ agens talem actionem agit mediante forma contraria illi dispositioni quam habet passum: ꝛ ꝙ consequēs mediāte accidēte. Nec operationis immanentis: quia nec materia nec subiectum possunt esse principia effectiua suarum formarum receptarum: quia idem respectu eiusdem non potest esse simul in actu ꝛ in potentia. Quod patet etiā ꝙ philosophū primo phisi. vbi dicit ꝙ subiectū ſ materia cum forma nō est causa accidētiū nisi velut mater est causa efficiēs respectu ꝓlis. ¶ Septimo sic. Impossibile est idem simplex absolutū ee essentialiter idem cum pluribus absolutis: qꝛ tūc esset vnū ꝛ nō vnum. Sed potētie sunt plura absoluta: quia sunt distincta ꝓncipia operationū: quod non pōt conuenire eidem ꝛ secūdum idem: sicut nec materie scdm idem cōuenire potest ꝙ recipiat diuersas formas simul ꝛ imediate: sed mediantib⁹ diuersis dispositionibus ꝛ accidētibus absolutis. ¶ Octauo sic. Idem realiter vel essentialiter nō potest esse ꝓncipium operationum ꝛ inclinationum contrariarium. Sed actus appetitus sensitiui contrariat actui rationis/ vel etiam appetitus intellectiui frequēter. tertio de aīa. ergo isti appetitus distingun-

3. de aīa.

tur essentialiter ab inuicem: ergo ꝛ ab anima.

¶ Mono quia sicut se habet essentia ad esse ita potentia ad agere: ergo sicut esse ad agere ita ētia ad potentiam. Sed esse ꝛ agere differunt per locū a transmutata ꝓportione. ergo ꝛc. ¶ Ad hoc sunt auctoritates Cōmentatoris secūdo de anima. vbi dicit ꝙ anima diuiditur in istas potētias sicut ꝓmum in colorem ꝛ saporem. Alia autem Simplicij super predicamenta capitulo de qualitate. Vbi dicit ꝙ iste potentie suscipiūt magis ꝛ minus ergo sunt accidentia. Tertia est Anselmi de casu diaboli: qui dicit ꝙ necvoluntatem nec conuersionem voluntatis puto negari posse aliquid esse. Nam et si non sunt substantie: nō tamen ꝓbari potest eas non esse essentias: ergo sunt accidentia ex quo non sunt substantie sicut dicit Anselmus. Hec prima opinio cū suis motiuis.

Cōmē. 2 de ania. Simpli. Anselm⁹

¶ Alia opinio est de hoc hērici in suo quolibet. ꝙ potentie anime non differunt ab anima re absoluta: sed per respectus: ita ꝙ ipsa precise accepta rationem nō habet sed coassumpto respectu quod ꝓbat quia potentia diffintur per actum. nono Methaphisice. Actus autem non sic diffinit per actum. ergo anima secūdum se non est potentia sed secundum qđ subinduit respectum ad actum. ¶ Sed quo modo determinatur anima ad istos respectus vel ad potentias. Dicit ꝙ ad potentias organicas determinatur ex complexionibus ꝛ dispositionibus organoꝝ. Ad nō organicas autem obiicitur: quia ad intellectum agentem ꝛ voluntatem que sunt actiue potentie determinatur ex obiectis/ circa que nate sunt iste potētie agere: vel ex seipsis determinātur ad intellectum vero possibilē que est potentia passiua determinatur ex specie intelligibili recepti in anima/ ꝛ hoc est consonum imagini ꝙ sic iste potentie differant per relationes vel respectus: sicut ꝛ ꝓsone ipe. Hoc etiam est secūdum Augustinum nono de trinitate capitulo quinto. Vbi ponit ꝙ iste potentie differunt ab inuicem secūdum relationē. Hec est opinio secunda.

2. opi. q. 2 hēnrici. 9. metꝫ. Augustꝰ. 9. de tri. 7. metꝫ.

¶ Contra ꝓmam opinionē arguo primo sic. Quidditas substātialis est obiectū intellect⁹ nostri vel solum mediante fantasmate quia est ꝓrius cognoscibilis ꝟ fantasma ꝛ accidens quodcūꝙ: ꝛ potest intelligi non intelligendo aliquod accidens. Est enī ꝓrior natura cognitione ꝛ tempore septimo methaphisice: sed obiectum secūdum eos mouet effectiue potentiam ergo substantia est immediatū ꝓncipium operationis. ꝛ sic est sua potentia. Confirmatur de angelo/ qui intelligit substantias immediate sine aliquo fantasmate saltem/ quicquid sit de homine. ¶ Secūdo sic. Natura anime vel angeli per se est rationalis ꝛ intellectualis. Sed hoc nō esset nisi intellectus vel ratio essent substantia ipsorum Si enī sunt accidentia: iam enī natura nō est intellectualis vel rōnalis/ nec apta ad intelligēdum immediate secūdum se / sed per accidēs absolutū sup additum/ sicut substantia est alba vel esse potest per accidens mediāte quātitate: ꝛ ita natura aliquā intellectualis vel rōnalis non est essentialiter distincta a nata bruti/ qđ falsum ē. Et ꝟfirmat: qꝛ tūc talis natura non est per se btificabilis: sed ꝙ accidēs medium quod posset separari ꝛ beatificari: qꝛ hēre

in se formaliter beatitudinē quod est incōueniēs.
¶ Tertio sic. Impossibile est formalem terminum generationis esse nobiliorē principio totali productiuo: qz principiū tale vel est vniuocū vel equiuocum. Si equiuocū nobilius est (saltē in creaturis) Si vniuocum eque nobile est: si eñ nō haberet perfectionem equalē termino vel maiorem/tunc daret aliquid quod nō haberet: z vltra ꝓpriam virtutem z speciem ageret: z vltra terminū sibi adequatū aliquid ꝓduceret: que oīa sunt falsa: sed terminus generationis est substātia: ergo potentia generatiua mixti necessario est substātia z non accidēs: qz substantia simplicit est nobilior omni accidēte. ¶ Dices q in virtute substante accidēs potest eē principium generādi substātiā: sicut calor z securis agit in virtute aie z artificis. Contra. quero de illa virtute: aut est accidens aut substātia. Non substātia (ꝓbatur per te/z per rationes: ergo accidēs: z p cōsequēs ita parum potest in illa virtute: z cū illa eē principium substātie sicut prius: quia totū est inobilius termino formali generationis. ¶ Si dicas q nō intelligis illam virtutem recipi in accidente sed q cōcurrunt substātia z accidens vt duo agentia trahentia vnam nauem / quorum neuter pōt eā per se trahere. ¶ Cōtra sequit ex hoc q vnum nō agat in virtute alterius: ſz in virtute ꝓpria/sicut patet de quolibet trahente nauē: z ita accidens in virtute proꝑa causat substātiam qđ nihil est. ¶ Unde dico q calor nullo modo attingit ad generationem carnis generando: sed tm̄ per accidēs disponendo z calefaciendo. Similiter ex hoc sequitur ꝓpositum: qz tunc virtus z potentia substātie nō est accidens: sed substātia/qua imediate agit actionē sibi conuenientē. ¶ De instrumento dico q nullū instrumētum sim q huiusmodi habet aliquā actionem elicitā a seipō: sed tm̄ mouetur ab agēte.
Unde z securis nihil agit/sed solum mouet/z ipa mota sic lignū diuidit a secāre: qz duo corpora nō possunt stare simul/ ita q sunt duo mota quadā ordinatione causata a secāte: quorum vnum prius recipitur in securi z ligno diuiso vel moto. ¶ Preterea etiā exēplus est ad oppositū: qz si accidēs motum a substātia in virtute eius pōt eē principiū generandi substātiā: sicut instrumentū mouet a secāte: q saltē habemus q illius motiōis ꝓxime imediata causa est substantia nō mediāte aliquo accidēte: vel ipm accidēs nihil recipit a substantia z ita non plus pōt agere nec agit q̄m sim se ad gnationē substātie qđ eñ non se hs aliter ad actus ꝑmum nec ad actū scōm eliciēdum se hr̄e videt. ¶ Itē ex dictis eorum: qz ipi dicūt q aīa diuidit in suas potētias sicut totum virtuale in suas partes. Et dicūt q totum virtuale saluat in qualibet parte sua scōm substantiam/nō scōm totā virtutē: q aīa saluat in potētijs scōm subām: ergo potentie nō sunt accidētia.

Boeti⁹. ¶ Item Boetius dicit q diuisio totius in partes non est diuisio per accidens vel p accidēs diuisi/sz per se: ergo diuisio aie in potentias nō est sicut ī accidentia.

Aug. 9. de trini. ¶ Item dico q ipi dicūt plane ꝯra Augustinū nono de tri. cap. 5. miro tam modo ista in se parabola sunt a semetipsis: z tm̄ eoꝝ singula substantia est/z simul oīa vna subā vel essentia. Item

Idē. 10. decimo de trinitate capitulo penultimo. Hec tria

Idez. 9. de trini. Memoria/Intelligentia z volūtas sunt vna mēs vna vita/z vna cētia. Itē. 9. de trin. ca. 4. dicit q ista nō sunt in aīa sicut color aut figura: ergo nō sicut accidētia. ¶ Nec valet solutio aliquorum/qui dicunt q verum est vt sunt obiectiue in aīa tanꝫ obiectiua cognita z amota: sed formaliter loquendo z subiectiue sunt ibi sicut color z figura. Contra qz tunc precedēs auctoritas esset falsa quia nō essent vna essentia. Iterum etiā nihil valeret probatio August. Ibidē eñ ꝓbat q sunt vna cētia/ qz alias perfectio z accidēs excedēt suū subiectū in nobilitate z perfectione: qz accidēs: esset immediatum principium elicitiuū operationis vitalis non autem subiectum: z ita esset nobilius nō viuēte. Preterea Augustinus de spiritu z aīa dicitur mens cū recordatur/animus cū intelligit/ memoria cum memorat/volūtas cū ꝑsentit. quare z t. Aug. de spi. z aīa

¶ Contra secūdam opinionē arguo ꝓximo sic. Potentia passiua nō ĩcludit respectū ergo nec actiua/ cōsequentia ptz: qz actiuū non est minus absolutū q̄m passiuū/cū sit nobilius vel eque nobile. Antecedens ptz qz potentia passiua materie est p se pars cōpositi absoluti sicut z materia: nullū autem absolutum per se includit respectum. ¶ Itē nos loquimur de potētia scōm q est principiū opandirespectus aūt nō videt vniuersaliter ꝓncipiū agēdi. Cū ergo sint eedē ꝙtum ad fundamentum istorum respectuum sunt tdē in rōne potētie. ¶ Nec valet dicere q respectus nō est principiū agēdi elicitiuū sz determinatiuū: qz respect⁹ ad actū nihil ẽante actū nichil reale dico qz terminū nō habet: ergo nō determinat imo actus prius est respectu reali passiuo ad actum sicut terminus est prius ratione. ¶ Itez principium per se operationis per se vnius/ debet esse per se vnum: sed absoluto z respectu non nō sic est aliquid per se vnum. Item illud qđ ex sua rōne vnde tale dicit perfectionē simpliciter nō includit respectum: sed intellectus z voluntas sunt hmōi. g z t. Contra illud quod dicit de potētijs organicis q anima determinatur ad ipas per organa falsuz est. Organa enim magis sunt propter potētias q̄m econuerso. Unde sicut dicit Cōmētator primo de anima. Membra cerui nō differūt a mēbris leonis nisi qz anime differūt. Sic ergo ex potētijs magis debet accipi distinctio organorum q̄m econuerso. Cōmē. 1. de aīa.

¶ Quod dicitur etiā de potētijs actiuis: q determinatur aīa ad ipas per habitudines ad actus z obiecta. Contra quia ipe potentie secūdum te non sunt nisi respectus: vel saltem sunt ipsi respect⁹ ad actus: quia sic diffiniunt: ergo hoc est dicere q iste potentie explicis determinantur/z nō oportet quererre aliquid extrinsecum. Et similiter in alijs. Item etiam essent tunc tot tales potentie quot obiecta z actus: qz tot respectus. Contra illud de ītellectuali possibili: ad ipsum determinatur anima ex speciebus receptiuis: quia iste doctor negat alibi species intelligibiles impressas. Iterum etiam qz tunc tot essent intellectus quot sensus vel obiecta/ que sunt incōuenientia. Nec valet pro eis dictum Augustini q iste potentie sunt vnum⁹ad se et tria inquātum ad seinuicem referuntur. Primum dictum verum est de ipsis vt habet rationem principij: sic enim sunt vna essentia absoluta z ad se. Sz secundum verum est pro ipis vt substant actibus productis duobus mediantibus: quibus ad seinuicem referuntur sim̄ originē. Hec de prio articulo.

Opi. doctoris. ¶ Quantum ad secūdum dico primo q potentie anime in quibus imago cōsistit nō distinguūtur essentialiter a fundamēto siue ab anima ipsa nec a seinuicem: sicut ꝓbāt rationes adducte superius contra primaz opinionē. Et addo vnam quia illa quorum vnus nō potest eē z poni in effectu sine alio: nec sunt adinuicē relata: non distinguūtur essentialiter ab inuicē (sicut dictū est supra). Sed anima z sue potētie (cum sint ꝓsubstātiales secūdum Augustinum) sunt huismodi q̄tū ad primum: nec relatiue dicūtur adinuicem vt patet. ergo z t: Ad hoc sunt auctoritates adducte superius: ergo z t. ¶ Secundo dico q distinguūtur realiter z ab anima z ab inuicē in eadem essentia: quod ꝓbo sic qz quelibet istarum dicit aliquid positiuum extra intellectum. Non eñ dicūt negationes z neutra eaꝝ imo nulla est actu ifinita: nec habet esse indistinctum sed distinctum sim ꝓprias rōnes/ nec aliqua earum in abstracto ꝑdicatur de altera. Hec enim est falsa/anima est intellectus/vel intellectus est voluntas/vel ecōuerso: ergo z t. ¶ Tertio concludo ꝓsequēter q distinguūtur formaliter z ex natura rei: qz oēs dicunt aliquid positiuum/et nulla earum cōuenit alicui per se primo modo: ergo formaliter z q̄ditatiue differunt. Modus ponendi huius positiōis est iste q anima cū sit forma nobilissima potest in seipa vnitiue cōtinere potentias istas tanꝫ proprietates cōsubstantiales: z tamen manentes sim ꝓprias formales rationes quiditatiue distinctas z habētes consimilem ordinem adinuicem ac si essent essentialiter distincte. Et dico q hoc est ex perfectione aīe/z similiter ex perfectione cuiuscūq; alterius entis sic cōtinētis aliqua plura: sic vnitiue cōtinet amota omni imperfectione: (si sit simpliciter perfectū) sicut deus. Hec de secundo articulo. 7. meth.

Ad rōes pro ꝓria opinione ¶ Quātum ad tertium Dico ad primum argumentū prime opinionis q act⁹ z potētia obiectiua vel possibile obiectiuū sibi eōrespondens pertinet ad idem genus/ z ad eandem speciem z ad idē indiuiduū/sicut homo ī actu z hō in potentia. Sed de potētia operatiua vel subiecti ua nō est verū/ imo est impossibile qz esset ꝓcessus in infinitum: z nō esset dare imediatū subiectū accidens: quod esset substantia. ¶ Ad secūdum dico q agens per eētiaz suā sic q sua actio est sua eētia sicut deus est primum agēs z independens: sed agēs per eētiam suā sicut p rōnē agendi: pro tā to qz potentia sua nō distinguitur essentialiter ab ea non oportet q sit primū agēs/sicut etiā sim te z sim Auicēnam calor separatus calefaceret: z tm̄ p suā essentiā sicut per potētiam calefaciēdi calefaceret z tamen nō esset primū agens. ¶ Ad tertium per idem. ¶ Ad quartū dico q licz organa sint alteri⁹ rationis ꝙtum ad dispositiones: nō tamen ops q potentie perficientes sint alteri⁹ z alterius ēentie sed sufficit q sint distincte formaliter ex natura rei/ sicut dictum est supra/ad hoc vt informent diuersa organa: licet sint an ic ꝓsubstātiales. Aliter dicitur ab alijs q potētie sensitiue⁹ organice nō sunt cōsubstantiales aīe: sed accidētia z distincte essentialiter ab aīa z ab inuicem. Sed ꝯra hoc est illud argumētum supius factum de potētijs generatiuis quē est organica: z tm̄ oportet q substantia. Aliter dicitur q maior istius rōnis nō est vera etiam sim alium doctorem: qz anīa eiusdem rōnis existens: z vnica forma existēs in aīato informat organa que sunt alterius rationis nō solum in operando sz etiā in essendo. Patet quarto methaphi. circa finem.
¶ Ad quintum dico q maior est falsa. Calefactio eñ in aliqua potest esse nō mediāte alio accidente vt subiecto qz planū est q nō mediante humiditate nec frigiditate. Dices q mediante quātitate. Contra saltem de generatione z corruptione ops te dicere q sit imediate in materia/qz in istis fit resolutio vsq; ad materiam primā. Ita enim sufficit substantia suscipe accidēs aliquod fluxibile immediate sicut fluxū. Similiter etiam de motu ad quātitatem z quātitate patet qz est imediate in substātia. Et licꝫ hoc verum sit de aliquibus sicut de motu locali in corporibus qđ inest mediāte quātitate qz per quātitatem formaliter corpes occupāt locū vel saltem fundamētaliter: tm̄ vniuersaliter nō ẽverum. Sed arguere vniuersaliter est fallacia ꝓsequētis videlz sic. ita in aliq̄bus: g in oībus. ¶ Ad sextum dico q maior est falsa z cōtra Aristotelē septimo methaphisice. vbi dicit q generationē substantie ops substantiā preexistere: sed ad generationez accidens nō oportet ꝑexistere aliq̄ accidēs: ergo substantia potest imediatum principiuz causationis accidētis nō precedente vel mediāte aliquo accidente/sicut exēplificat ibi Aristoteles expresse ī illo capitulo qm̄ vera diffinitio ratio est. z t. Hoc autem confirmatur per dictum eius / qz accidens agit in virtute substantie z illa virtus substātia est nō autem accidens. Tunc esset ꝓcessus in infinitū. Quādo dicis non opationis transeuntis. Dico q immo. Cum dicis forma substātialis vel substantia nō est ctraria forme passi. Dico ꝓmo q quicqd sit de hoc ian sez substātia habeat ctrariū vel nō/q substātia licet nō sit formaliter cōtraria dispositioni z forme passiti bene virtualiter potest esse contraria/sicut patz in actiōe trāseunte equiuoca: qua sol calefacit lignū z expellit frigus/ q virtualiter continet calorem ipsum quē potest generare immediate per suā substantiā/sicut posset calor formaliter positus in sole. ¶ Tamen bene est dubium / an alique forme substātiales habeāt cōtrarium puta de formis elemētoꝝ: z de aliquibus alijs. Et dicūt aliqui q sic. Tum quia sunt transmutabiles adinuicem: vel materia sim ipas: termini aūt mutatiōis si sunt positi sunt cōtrarij. Quia vero qlibet fit ex quolibet cōtrarium ex cōtrario: album ex nigro. Tum qz cōtinētur sub eodem genere physico: z inter ipas est recipere magis vel minus: z per cōsequens distantiā maximam: ergo sunt ctrarie: quia sub eodem genere maxime a se distant. ¶ Ad hoc est auctoritas Auicēne. 2. physicoꝝ. vbi dicit q forme substantiales a quibus descendūt cōtrarie qualitates sunt cōtrarie: qz perficiūt vnum subiectū z vicissitudinaliter in eo. Et inter ipam est inuenire maximā distantiā. Hoc etiā amplius declarat ipe Quādo dicit q celum nō est generatum: quia forma eius nō habet contrarium in eo/qz forma generati habet cōtrarium in eo q mutatur sicut dicit. Fofe elemētorum z t. an hē ant ctrū. Auicē. 2 physicoꝝ Cōmē. 1. physicoꝝ
¶ Ad hoc est etiā cōmētator ꝓmo physicorum. cōmēto tertiodecimo. vbi dicit q nihil ꝓhibet substātias esse contrarias secūdum formas: sicut in sub-

stantijs simplicibus in elementis/ licet non in subst antijs cōpositis:q2 Aristoteles dicit in de generatione q corpora simplica sunt contraria. Verba sunt Cōmenta. vnde innuit ibi q verba Aristo. in predicamētis q substātia nō habet cōtrarium / est intelligendum nō de substātijs simplicibus:sed de cōpositis:tamē nō curo de hoc. Similiter etiā argumentum parum valet. Substantia nō habet cōtrarium ergo in ipa nō est motus/quia nec quantitas habet cōtrarium:z tamen in ipsa est motus.

¶ Ad probationem q substantia nō potest eē immediatum principium operationis imanentis dico q imo. Cum dicis de materia:dico bene q materia nō potest esse principium alicuius sue forme/ quia est in mera potentia ad ipsam respectu eius: quia tunc esset nobilior forma sua. Sed dico q subiectum aliquod potest esse principium sue opationis immanētis nec obstat illud falsum principium quod nihil est in actu z in potentia respectu eiusdē sicut alias ostendetur:qđ dicitur q materia cū forma est principium vt mater z subiectum verum ē/ sed nō pterea negatur quin vt efficiens. Vō additur q idem nō potest eē principiū effectiuū vel receptiuum plurium opationū. Dico q imo sicut eadem essentia anime recipit oēs istas potētias secundum te. Quod dicis de materia: dico q ipa secundum idem:z scōm id quod est recipit immediate diuersas formas sibi succedentes pura generati z corrupti:tamē argumētum nō currit ptra me: q2 dixi q potentie formaliter z realiter distinguūtur licet non essentialiter. ¶ Ad septimum dico q potentie nō sunt plura eēntialiter absoluta distincta/ z ideo anima potest esse vnū cū ipsis. ¶ Ad octauum dico q actus duorū appetituū nō sunt cōtrarij proprie:quia nō sunt eiusdem subiecti / sed sunt disparati actus:quorum vnus tendit in bonū vnū/ z alius in aliud frequēter. Appetitus autē isti distinguūtur/ etiā sicut dixi supra:vel adhuc plus q2 forte essentialiter sed non curo. ¶ Ad nonū dico q nō sic se habet essentia anime ad potentias: sicut ad agere. Prima em pbinatio est falsa:q sic se habeat potētia ad agere sicut essentia ad esse:quia secundum omnes/potētia z agere essentialiter differunt in creatura:nō autem essentia z esse. Et ideo magis debes dicere q sicut essentia ad esse/ita potentia ad posse:z tunc nihil habes. ¶ Ad commentatorem nego eū pprie loquēdo:s bñ sicut ponunt in formas z accidentia ita aīa in potētias formales. Vel aliter dic ad Cōmentatorem q ipe nō asserit/imo loquitur dubitatiue:potest enim dubitari vtrū sic dividatur anima/sicut accidētia. ¶ Ad simplicium quādo dicit q sunt ydoneitas non intelligit de istis potentijs. Sed de habilitatibus pertinentibus ad secūdam speciem qualitatis disponentib9 potentias naturales. vel ad simpliciū dico q ipe nō dicit verum:sed iste potentie sunt cōsubstantiales z in eodem genere cum substantia anie per reductionem. ¶ Ad Augustinum dico q iste potentie sunt equales imo eedem secūdum substātiam:secūdum actus suos hic in via possunt eē inequales: quia actus vnus potest eē perfectior actu alterius. Vnde dico q potentie secūdum substantiam nō suscipiunt magis z minus in eodem: licet forte in diuersis. ¶ Ad Anselmū dico q nō vult nisi impedire istam cōsequētiam:potentie nō sunt

Ad pmē.

Ad simplicium.

Ad aug.

ad ansel.

subtantie:ergo nichil sunt. Et planum est q cōsequētia nō valet:sed dico q non vult affirmare antecedens. ¶ Ad Dionysium de substantia virtute z operatione. Dico q intendit ponere aliquam distinctionem inter substantiam z virtutem: non tamen essentialiter/vel q accipit virtutem p aliquo habitu nature angelice/z tunc distinguitur virtus a substantia essentialiter.

Ad dyo.

¶ Ad illa pro opintone secūda:dico q non oportet omnino ad similitudinē inter potentias z personas:nec oportet q si vnum dicit respectum q aliud propter hoc dicat. ¶ Ad illud q potentia diffinitur per actum:dico q potētia prout est id quo aliquis agit vel potest non est respectus/tamē ipm cōcomitatur vel natus est cōcomitari aliquis respectus a quo forte non potentie ipsorum:z quātum ad illum describitur p actū. ¶ Ad aliud de Augustino patuit supra, arguendo contra opinionem.

Ad mot ua.2.opi nionis.

¶ Ad primum principale dico q nō concludit ptra me: quia pono q potentie realiē distinguūtur sicut z psone in diuinis:nō tamen essentialiter sicut nec persone. ¶ Ad secundū dico q actus essentialiter distinguūtur: nō tamen potentie quia potētia est principium actus:maior vnitas vel non minor debet z potest esse in principio q̄ in principiato. Tu dicis q act9 est prior potentia:dico q verum est in diuersis. Est enim dare aliquem actum priorem omni potentia existente in alio:non autem oportet q in eodē. ¶ Ad tertium dico q si essent realiter eedem nō video quin predicatio illa esset vera in abstracto:intellect9 est voluntas z econuerso quod reputo falsum. Argumentum ergo concludit q potentie differunt realiter non tamen essentialiter. Sic de isto.

Ad rōnes principa. qōnis.

¶ Distinctionis.4. Primi sententiarū. Questio prima.

¶ Circa distictiōem quartam quero pmo. Vtrum in natura diuina sit aliqua p ductio intrinseca ¶ Videtur q non / quia idem non potest esse necessarium z possibile:s omne intrinsecum deo est necessarium:z omne productus est possibile: quia potest produci vel potuit. ℈ zt. ¶ Secūdo sic. Impossibile ē idem esse necesse esse ex se z ex alio vel ab alio:quia qđ est necessarium ex se manet z potest esse quolibz alio circūscripto: sed quod est necesse eē ab alio nō manet alio circūscripto:sed esse intrinsecus deo est necessariū ex se:nihil ergo est ibi productū ab alio. ¶ Tertio sic. Impossibile est idem esse mutabile z immutabile: sed esse intrinsecus deo est immutabile: ergo nichil est ibi productum ab alio. cōsequentia patet:quia producens est prius producto: z in illo priori productum non est:s omne qđ habet eē post non esse est mutabile:ergo z cetera. Et confirmatur quia generatio est mutatio quidditatiue z eēntialiter:ergo essentia non habet personam productam nisi per mutationem. ¶ Quarto sic. Impossibile est idem esse dependens et independens: sed omne intrinsecum deo est independens:

Psalmi.

¶ Contra in psalmista dicit pater ad filiū Extvtero ante luciferum genui te. Et alibi Filius meus es tu ego hodie genui te.

¶ In ista questiõe sic pceda.

¶ Primo ponā rationes aliquoz/qui volunt probare q in diuinis est pductio ad intra:z soluā eas quia nō declarant positum nec fideli nec infideli.

¶ Secundo ostendam per alias rationes probabiles(quas etiam ego soluam)q in diuinis est possibilis productio intrinseca/z q est actu ibi.

¶ Tertio ad rationes.

q in diuinis sit pductō ad intra rōnes pcipi.

¶ Circa pmū arguūt aliq sic In diuinis est aliqua persona cōstituta:sed nō nisi per relationes originis:q2 si relatio nō cōstitueret personam:tunc illa adueniret psone z esset accidēs in deo:sed vbicūq est relatio originis ibi est pducens z pductum originans z originatus. ergo ꝛc. ¶ Secūdo arguitur sic. Summe actiuū z summe bonum summe se diffundit z cōicat. ergo de9 summe se diffundit:sed nō ad extra. ergo ad intra. ¶ Tertio sic pductio z actio pncipaliter intendunt assimilationem. ergo cū deus sit summe actiu9 summe assimilat sibi aliquod productum:non ad extra. ergo ad intra.

q rōnes hui9.1.o pino. nō ōmōstrāt

¶ Iste rationes nō ostendūt positus. Prima non ostendit nec declarat positum infideli: q2 ipe negaret relationem originis in diuinis/ z per ps cōstitutionē talem/z poneret in deo vnum tiñ suppositum absolutum nec ostendit etiā fideli. Primo/q2 probatio sua etiā apd fidelē nihil valet:q2 relatio actua nō constituit personā patris z filij z tamē nō accidit eis. Secūdo q2 nō est articulus expressus: nec ita notum fideli q persone stituātur p relatiões originis:sicut q sint ibi psone pducte z ita ex ignotioribus pcedit. ¶ Secūda ratio non cōcludit in fideli. Diceret em q summe actiuū z bonum z summe se diffundit z cōmunicat q̄tum est possibile: s talis cōmunicatio ad intra nō est sibi possibilis.

¶ Similiter ad tertiam diceret infidelis q summe assimilat sibi aliquid q̄tum potest: sed hoc nō potest. Et fidelis diceret ad vtrāq licz hoc verum sit tamen rationes nō declarant. Hec de primo.

Rōes doctoris ad pbandū pductionē intri. in diuis.

¶ Quantum ad secundū adduco tres rationes ad pbandū pductionem intrinsecam in diuinis. Prima est ista. Omne suppositū habens a se z perfecte pncipium pductiuū realiter potest p illud producere aliqđ pductū sibi adequatum. Sed aliquod suppositū diuinū habet a se z perfecte principiū aliquod realiter pductiuū ad intra:puta memoriam scām:ergo pōt pducere ad intra z realiter noticiam declaratiuā vel verbū sicut terminum sibi adequatum:z per consequēs infinitum sicut ponitur intellectus z etiam obiectū infinitum:z per consequēs etiam noticiam declaratiuam subsistētem:quia talis nō potest esse inherens/nec accidens cum sit infinita:ergo est subsistētia z persona:ergo in diuinis est persona intrinsece producta per memoriam. Et similiter potest argui de voluntate accipiendo eam sicut accipiebaꝫ memoria. Tota vis consistit in declarando maiorē z minorem. ¶ Primo ergo declaro maiorem.

Vō hec p maioris declaratione.

¶ Duplex enim potest esse ratio quare suppositus habens aliquod principium realiter productivum non potest producere secūdum ipm. Una est quia habet tale principium imperfectus vel imperfecte vt sicut si aliquid habet calorem imperfectum potest impediri propter illam imperfectionem caloris a ca lefaciendo. Alia ratio est quia licet habeat illud pncipium pductiuum tamen accepit ipsum ab alio (per productionem adequatam illi pncipio sicut filius in diuinis accepit memoriam a patre: ideo non potest generare/ quia accepit eam p productionem inadequatam memorie. Similiter ipiritussanctus accepit voluntatem ab vtroq. Primum excluditur in maiore quādo dicitur suppositum habere perfecte tale principiū pductiuū. Secundum excluditur quādo dicitur ipm habere a se et non per productiones adequatam illi principio Ita patet maior. ¶ Minor declaratur excludendo quattuor responsiones que possent dari ad eam Primo enim diceretur q memoria creata est pncipium realiter productiuum ad intra: non autem memoria increata sicut accipitur in minori. Secūdo q memoria est principium productiuum quando est vel contingitur cum intellectu possibili/qui potest recipere noticiam genitam vt inherentē sibi quod non habet locum in deo. Tertio diceretur q frustra ponitur noticia formalis producta in deo/ quia producēs per eam non perficitur nec ipa indiget quia sufficit noticia essentialis que est perfectissima respectu cuiuscūq intelligibilis. Quarto diceretur q memoria in deo nō est principium productiuum realiter: sed solum secundum rationem in deo vbi intellectus differt ab intelligente tantū secundum rationem. ¶ Primum excluditur. Diceretur enim q multo fortius memoria increata/ vel saltem equaliter est productiua verbi sicut memoria creata: quod probatur quia cum memoria ex ratione sue formalis perfectiōis sit principium productiuum verbi/z multo fortius inueniatur in deo q̄ in creatura:quia in deo p eēntiam in creatura per participationem sequitur q non minus sit productiua verbi in deo q̄ in creatura. Qz autem memoria sit ex sua ratione formali productiua verbi z ratione sue perfectionis(Imperfectio enim non est ratio producendi aliquid vel causandi.) ¶ Excluditur secundum per hoc q si memoria est productiua verbi inuenitur cum intellectu possibili non minus vbi inuenitur sine intellectu possibili et pfectissime:q2 z si ratio agendi z patiendi coniungantur. hoc tamen nō est vniuersaliter z per se:sed accidit hoc ratione alicuius nature in particulari: z ideo dicitur q ratio agendi non minus est ratio agendi vbi inuenitur sine ratione patiendi q̄ vbi cum ratione patiendi / quod patet quia medicina enim et infirmitas vel infirmus coniunguntur per accidens/puta quando medicus est infirmus:medicina autem est ratio curādi vel agendi. Et planus est q non minus est ratio curandi quando nō concurrit cum infirmo: sed est in medico sano: q̄ quando cum infirmitate concurrit in medico. Modo dico q accidit memorie. Vnde memoria quod coniungatur cum intellectu possibili : quia in deo est verissime memoria:

Vide hec ad hñdū minoris i tellectionem.

Soluti pcē.rñsio num.

non autem intellectus possibilis qui est ratio accipiendi. ergo ꝛc. ¶ Tertiū excludit per hoc q̄ illa noticia p̄sonalis nō est frustra: q̄ procedit ex plenitudine perfectionis ipsius p̄ducentis: non q̄ expectet p̄fici p̄ productuꝫ. Tūc diceretur ad formā instantie q̄ necessario in p̄ducētibus oportet stare ad aliquod producens qđ non perficitur per p̄ductum: sed est producens mere liberale/ita q̄ producit: nichil perfectionis adepturus p̄ productionem quia ipm̄ est simpliciter perfectum nullā habēs imperfectionem. Et tale dicitur agēs ex liberalite secundū Auicēnam sexto methaphisice: sicut in actibus humanis ille dicitur liberalis moraliter q̄ dat non expectans redditionem. ¶ Ad quartum diceretur q̄ de ratione memorie sit q̄ sit principiū reale verbi/vel si nō haberet p̄ductum reale eēt in potentia respectu illius p̄ductiōis: ꝛ ita memoria diuina nō esset necesse eē nec purus actus. Ex quo sequitur q̄ p̄ductum suum nō potest eē tantum ēm rationem sed ēm rem ꝛ verissime p̄ductum: ꝛ per consequēs realiter a p̄ducente p̄ductum. Sic ergo declarata est minor ꝗtum ad hoc q̄ memoria ē principium realiter productiuū noticie declarative gentte. Sed q̄ sit perfecta in aliqua persona diuina patet: q̄ deus est ens summe perfectuꝫ simpliciter. Sꝫ q̄ a se sit in aliqua persona p̄ductio ꝛ nō per productionē adequatam sibi patet: q̄ in personis diuinis nō est p̄cessus in infinitū: ergo in eis ē aliqua que habet memoriam: ꝛ alias pfectiones diuinas a se/ꝛ nō p̄ productiones adequatā: imo nec per aliquam p̄ductionem. Hec de prima ratione.

2. rō p̄ncipalis. ¶ Secūda ratio p̄ncipalis est ista. Obiectū in nobis vt est in memoria est ratio producendi vel cōcandi seip̄m vt est in intelligentia sit tm̄ secundum esse intentionale in specie vel in actu hoc est imperfectionis: q̄ si memoria est perfecta vel intelligentia: dicitur q̄ oportet necessario secūdum Aristotelem q̄ obiectum sit idem realiter cum ipsis: oportꝫ ergo q̄ tam potētia q̄ obiectum q̄ actus sint realiter idem in summe pfecto. Sed q̄ cōcetur obiectum/hoc nō est imperfectionis igitur accipiendo illud quod est perfectionis ꝛ dimittēdo impfectionem obiectū diuinū/qđ est diuina eētia pōt cōcare realiter q̄ aliquā productionē intellegētie subsistenti q̄ est p̄bū ab aliquo supposito hūte memoriā.

3. ratio. ¶ Tertia ratio est ista. In omni cōditione entis q̄ non dicit imperfectionem/necessitas est pfectiōis simpliciter sed p̄ductio est quedam p̄ditio entis/q̄ secundum huiusmodi nō dicit impfectionē nec habet ipam necessario annexā: ergo necessitas productionis debet poni in deo sed non ad extra. ergo ad intra.

Ad rōes scde opi. ¶ Iste rationes sunt p̄babiles non tm̄ demonstrant euidenter: ideo soluo eas. ¶ Ad primā diceretur breuit/ q̄ memoria vnde memoria sic absolute accepta vt abstrahit ab increata ꝛ creata saltem quelibet memoria nō est p̄ncipium realiter p̄ducendi aliquid ad intra sed tantū memoria creata. Tu dicis q̄ perfectio simpliciter: dicere q̄ verum est qđ licz sit dubium. Sed non curo modo: ponatur q̄ ita sit: ꝛ ita etiam intelligere vel velle est perfectio simpliciter ꝛ tamen nō sunt actus p̄ductiui. Dicis q̄ producere non q̄enit memorie create ratione imperfectionis. Dico q̄ verum est sic q̄ impfectio q̄ est negatio sit sibi ratio agendi. Sed dico q̄ q̄enit sibi rōne talis perfectionis create supplentis imperfectionem/sicut homini conuenit generare: supplet autem hoc imperfectionem producentis: quia nisi memoria creata esset p̄incipium realiter p̄ductiuū noticie nunq̄ posset creatura naturaliter intelligere: q̄ nō est suum intelligere: sicut deus. Ista autem imperfectio non est in deo. Et per hoc pt̄s ad totam deductionē ꝛ cōfirmationē eius q̄ ipa nō cōcludit. ¶ Ad secūdam dico q̄ obiectum in memoria realiter p̄ductiua ꝛ creata est p̄ductiuū sui similis actus vel ratio p̄ducēdi intelligētia: sed nō in deo quia nec in ipo memoria est realiter p̄ductiua sed tantū secūdum rationem: eo q̄ intelligentia sua non distinguit ab eo nisi scōm rōnem: saltē non realiter. ¶ Ad tertium diceretur q̄ p̄ductio q̄cūq̄ realis dicit impfectionem aliquā in p̄ducto necessario ꝛ possibilitates ꝛ dependentiā. Et ideo diceretur q̄ nullū p̄ductum est simpliciter necesse eē nec simpliciter perfectum: nec per ꝛsequēs ponēda est aliqua p̄ductio necessaria nec ad itra nec ad extra. Et si forte ad extra scōm philosophos: ꝛ quantum ad hoc ꝛcluderet argumētuꝫ de productione alicuius necessarij ab alio: tm̄ nō oportꝫ q̄ ad intra nec hoc cōcludit argumētuꝫ. Et q̄ diuina pfectio nō cōcludit talem productionē patet q̄ ita eēt pfectus deus si in eo esset vnicū suppositum absolutū ꝛ simpliciter p̄sona producēs nō est pfectior persona non producente. Hec de secūdo

¶ Ad primum p̄ncipale dico

Ad argumēta p̄ncipalia.

q̄ possibile vno mō opponitur impossibili: ꝛ sic est cōmune ad ⁊tingens ꝛ necessarium. Et sic dico q̄ omne productum siue sit necessarium siue ⁊tingēs est possibile sicut ꝛomne producēs. Secūdo modo opponitur necessario: ꝛ sic idem est q̄ contingens ad vtrūlibet. Et sic productum necessarium nō est possibile. Tertio modo vt opponitur alicui relatiue sicut actui. Et isto etiā modo est possibile actui incompossibile: nec isto modo productum necessarium est possibile. Alio modo vt opponitur etiam relatiue ad potens ꝛ isto quarto modo etiam omne productum siue contingens siue necessarium est possibile ꝛ relatiue dictum ad potens siue illud potens sit actiuum siue factiuum siue productiuum tantum. ¶ Ad secūdum dico q̄ nō est impossibile nec incōueniens aliquid esse necessarium ex se formaliter ꝛ ab alio productiue vel originaliter. Tu dicis q̄ necessarium ex se manet quocunq̄ alio circunscripto. Dico q̄ verum est si circūscriptio illi⁹ alterius non implicat contradictionem ad esse illudquod ponitur manere. Modo dico q̄ circūscriptio vnius persone cōtradicit ad esse altertus persone propter idētitatem nature in eis: ita q̄ sicut impossibile est filium productum manere non manente patre sed ipso circūscripto ita ꝛ econuerso. Ita bene aliter diceretur q̄ necesse esse ex se formaliter ꝛa se quantum est ex se pōt eē circūscripto quocunq̄ alio saltem maxime videt hoc de tali necesse esse: sed non sic de necesse esse ex se formaliter tantum: ab alio tātum productiue/q̄ possit eē quocunq̄ alio circūscripto: puta producente ipso quia pari necessitate qua est ex se formaliter necesse esse est ab alio productiue. ergo ꝛcetera. ¶ Ad tertium dico q̄ non omne productum est mutabile.

Ad p̄bationem dico q̄ p̄ducens est p̄ius origine producto. Sed dico q̄ esse p̄us origine non est p̄ducēs esse ꝛ productum nō esse: sed est eē ipsum a quo est ip̄m̄ p̄ductum: ꝛ ita nō oportet q̄ p̄ductū de nō esse transeat ad esse per mutationē aliquam. Ad ꝓfirmationem dico q̄ generatio nō ponitur in deo ēm habitudinem vel ordinē quātum ad subiectum sic esset est impfectionis ꝛ q̄uenit sibi esse mutationem: sed ponit in deo ēm ordinē ad terminus productum: ꝛ sic nō dicit impfectionem. Tu dicis q̄ generatio quidditatiue est mutatio. Dico q̄ falsum est/absolute dico loquendo de generatione vt transcendens est: q̄ est dare aliquam q̄ nō est mutatio ꝛ nō est creata nec in genere: verū est aūt q̄ oīs generatio cum creata in genere mutatio ē. ¶ Ad quartū dico q̄ nō esse p̄ductum est dependens q̄ est in eadē natura cū p̄ducēte licet nō posset eē nisi a p̄ducente sed eē p̄ductum in natura aliena dico q̄ est dependens. Sic ad istum.

¶ Distinctionis quarte.

Questio secunda.

Cōmen. S. phīsi.

¶ Secundo quero

Utrū in diuinis sint tantus due p̄ductiones alteri⁹ rationis. ¶ Argumentor q̄ non. Una natura nō hꝫ nisi vnū modum cōcandi sicut probat Cōmentator ꝓtra Aut ceinnam. S. Philicoꝝ p̄bās q̄ generatum p putrefactionem ꝛ per ꝑpagationē nō sunt eiusdem nature vel speciei. Tum q̄ alia ꝛ alia est materia generati p putrefactionem: puta cadauer/ꝛ generati per propagationeꝫ puta semē. Tum q̄ generatū p putrefactionem aut se hꝫ vt semp/aut vt in plurib⁹/aut vt in pauciorib⁹ non vt in plurib⁹ nec semp. Pt̄s ergo vt raro ꝛ vt in pauciorib⁹ a casu: ꝑ nō est eiusdem nature cū eo qđ est p ꝑpagationeꝫ: ꝛ vt semp vel in plurib⁹. hec est ergo maior. Sed natura diuina ē sūme una/ꝑ nō cōcaū nisi vno mō. ¶ Scōo sic una natura a suppositis eiusdē nature nō cōcatur nisi vnico tm̄ vt pat̄: sed natura diuina est una ꝛ qōlibet suppositū ei⁹ est eiusdē nature cum alio. ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. termius formalis cuiscunq̄ p̄ductionis diuine est vnus specie scz eētia: ꝑ ꝛ p ductiōes ipe. Botus ēm distinguūtur vel vniunt ex termino vt pt̄s. ꝛc. ¶ Quarto sic. Si potētia in deo est p̄incipiū p̄ductiuū: ꝑ hꝫ p̄ductionē alterius rōnis a p̄ductione intellect⁹ ꝛ voluntatis in deo sibi correspondentem.

Athana. in symbolo.

¶ Contra

In symbolo Athanasij dr filiu⁹ a pre solo ē nō fact⁹/nec creat⁹ sꝫ genit⁹. Et spūs scūs a pre ꝛ filio nō genit⁹ sꝫ procedēs: ꝑ in deo sūt gñatio ꝛ processio tm̄ alti⁹ rōnis.

¶ In ista questiōe sic p̄cedā.

¶ Primo ostendā p̄ aliquas rōnes p̄babiles q̄ in deo sunt aliq̄ p̄ductiones alteri⁹ ꝛ alteri⁹ rōnis. ¶ Scōo q̄ ille sunt tm̄ due. ¶ Tertio istabo ꝓtra predicta ꝛ soluam instantias. ¶ Ultimo ad rationes p̄ncipales.

q̄ in deo sunt alie

¶ Quantū ad primū

arguit p̄mo sic. Nō ē maior idētitas in p̄ductionibus adequatis saltem q̄ in principijs totalibus p̄ductius scōm que sunt ille productiones vt patet: ꝛ conceditur ab omnibus: nō esset minor idētitas in p̄incipijs q̄ in p̄incipiantis. Sed intellectus ꝛ voluntas que sūt p̄incipia p̄ductionum diuinarum distinguntur formaliter tanq̄ pfectiones alterius ꝛ alterius rōnis vt supponitur modo/alias p̄bandū. Sed q̄ sint p̄incipia p̄ductiua p̄batur q̄ ex sua ratiōe formali sunt p̄ductiua ad intra vt pt̄s ex. 5. methaphi. Et ipa sunt in deo formaliter secūdum rationeꝫ perfectiones p̄rias: eoip̄o q̄ sunt perfectiones simpliciter. Et sunt imperfectissime quia per essentiā q̄ multo fortius sunt ibi productiua q̄ in creatura ergo nō minus distinguūtur p̄ductiones earum q̄ ipa imo plus/sicut principiata plus distinguūtur q̄ principia. Et specialiter in proposito q̄ principia nō distinguntur nisi scōm quid ꝛ formaliter tm̄/eo q̄ alterum ip̄oꝝ est formaliter infinitum: neutra autem p̄ductionum est infinita formaliter: ꝛ iō realiter distinguūtur. ¶ Secūdo sic. P̄ductio q̄ modū nature est alterius rationis a productiōe q̄ principiū liberum ꝛ q̄ modū voluntatis vt pt̄s scōo physicoꝝ. Sed in diuinis sunt tales p̄ductiones: q̄ filius cū ꝓcedat vt verbū ꝛ ymago: per modū nature ꝛ similiter p̄ducit spūssanctus: cū ꝓcedat vt donū scōm Augu. quinto de trinitate ꝛ vt amor: liberaliter ꝛ q̄ modū volūtatis. ꝑ ꝛc. 2. phīsi. 5. de tri.

¶ Tertio sic. In diuinis q̄ est vnius rōnis de se hoc est iplificabile: sꝫ in diuinis sunt plures p̄ductiones/ita q̄ productio ibi plurificatur: ergo a distinctione p̄sequentis in diuinis sunt productiones alterius rationis. Maior p̄batur q̄ qđ est vnius rōnis ꝛ nō est de se hoc est in potentia ad singularitatem: ꝛ p ons ad existere sicut patet de humanitate: p̄ter quod ꝛ ponimus q̄ essentia diuia necessario est de se hoc: sꝫ de⁹ est quicqd est in ipo est primus actus nullā habēs potentialitatem. ergo ꝛc. Hec de primo.

¶ Quantum ad secūdum ar

q̄ in deo sunt tm̄ due p̄ductiones alteri⁹ ꝛ alteri⁹ rōnis ꝛc.

guitur sic. Ois multitudo aliquoꝝ reducit ad vnitatem vel ad minorem paucitatē que est possibilis Ista patet secūdum oēs. Sed est pluralitas p̄incipiorum. q̄ productuorum in diuinis ꝛ productionum/ ꝛ per consequens non potest reduci ad vnitatem p̄incipij: ergo ad minorem pluralitatem que est possibilis hec est dualitas. ergo ꝛc. P̄robo minorem p̄imo: quia p̄incipia diuina productiua non possunt reduci ad plura q̄ ad duo: quia omne p̄incipium productiuum per immediata dividitur in p̄incipium naturaliter productiuum et liberum: ergo vltimate resoluendo p̄incipia non possunt reduci ad plura. Sed p̄incipium naturaliter productiuum in deo est memoria: p̄incipium libere productiuum est voluntas. ergo ad ista reducuntur omnia alia si qua sunt. ¶ Secundo probatur q̄ non possunt reduci ad vnum quod sit alterum ipsorum: quia p̄incipium quod reducitur ad aliud est imperfectum secundum totum genus sue substantie: sed vtrūq̄ tam intellectus q̄ voluntas est p̄incipium simpliciter perfectum et perfectio simpliciter: ergo neutrum potest ad alterum reduci. ¶ Tertio p̄batur q̄ nec ambo ad aliq̄ tertiū puta ad eētiā/ quia principium qđ reducitur in aliud imperfectum est. Dato enim q̄ sit perfectum iam non reducitur: sed ambo ista perfectissima sunt in deo. ergo ꝛc.

ꝓdicta

Ꝓterea essentia ad quam ponis ista reduci vt reducūtur ad ipam est eiusdem rōnis: ⁊ sic habemus adhuc duo principia alterius rationis aut eiusdem rationis.

¶ Contra quia nullus vnius rōnis vt plura se habens: siue secm̄ cōitatē: siue secūdum causalitatem vel productionē: determinat se ad certam pluralitatem. Sed essentia diuina est ꝑncipium ⁊ ponitur ab eis eiusdem rōnis nec determinatur ad certā pluralitatē ꝓductionū per productiones ipas q; tunc ad idē determinare tur per idē: nec per relationes q; ꝓductiones sunt ipe relationes: nec per suppolita q; vel sunt posteriora ꝓductionibus actiuis vel constituūtur p ꝓductiões passiuas: ⁊ ita ad adhuc passiue ꝓductiones sunt superiores ipis aliquo modo sicut ꝓstitutum ipis ꝓstituētibus est aliquō posteri⁹: ergo eēntia diuina ex se potest habere infinitas ꝓductiões nec determinat ad certum numer ⁊ ita sunt ibi infinite ꝓductiones quod est falsum ⁊ absurdum: ꝙ ⁊ illud ex quo sequitur q; ipa vni⁹ rōnis existēs sit principium duarū ꝓductionum: nō ergo ꝑncipia ꝓductiua reducūtur ad ipam vt ad vnum ꝑmū ꝑncipium productiuū: quod videtur ꝓbari ex dictis tenētium partē oppositā. Dicūt em̄ q; essentia diuina nō potest cē obiectum vel principium distinctorum ꝓceptuū nisi ad aliquid ⁊ ad aliud cōpata. Ulū ⁊ ipi ponūt distinctionē ꝓdearū necessariam in diuina essentia ad intellectionē creaturar: ergo multo fortius distinctarum ꝓductionū pōt esse principium sm̄ eandē rōnes. Hoc etiā habēt cōcedere tenendo ꝑncipia sua: accipiunt em̄ q; vnū ⁊ idē simplex non potest esse ratio vel principium. Et propter hoc ponūt potentias anime esse accidentalia ꝙ essentia diuina est vnū ⁊ idem summe simplex. ꝙ ⁊c.

¶ Relinquitur ergo in deo esse tm̄ duo principia productiua ad intra nec plura nec pauciora ⁊ alterius rationis ergo cōsequēter in diuinis sunt tm̄ due ꝓductiones alterius rationis.

¶ Aduertendum est tamē circa rationes istas q; ꝓbabiliter declarant ꝓtum sed nō demonstrant euidenter. Supponūt enim omnes rōnes ꝑmi ⁊ secūdi articuli: q; memoria ⁊ voluntas sm̄ suas rōnes ⁊ perfectiones formales transcendentes acceptas sunt ꝑncipia realiter ꝓductiua: quod tm̄ non est euidenter ꝓbatum. Et ideo sicut nec demōstrant rōnes adducte superi⁹ ad ꝓbandū q; in deo est ꝓductio intrinseca ita nec demonstrāt iste q; in diuinis sint tot vel plures ꝓductiones. Similit dato q; in deo sit ꝓductio realis ad intra forte nō demonstrāt iste rationes. Diceretur em̄ q; intellectus ⁊ voluntas nō distinguntur vel nō sunt ꝑncipia ꝓductionum sed essentia ipa: ⁊ ita euacuantur due ꝓme rōnes adducte cōtra: ꝙ nō demonstrant vt videt. ¶ Ad tertium diceret q; in diuinis est tm̄ vnū ꝓductum quod est simplr adequatū ꝓducēti per rōnē diuine essentie: nec puto q; oppositū sit adhuc demonstratū licꝫ sit verū q; sint in deo plures ꝓductiones.

¶ Ad primam que ꝓbat q; due tātū alterius rōnis: diceret q; nō ē nisi vna ꝓductio. Sedo diceret dato q; ꝑles nō tm̄ op̄s q; tm̄ due sed plures sm̄ aliquē nūerum finitū vel infinitū: qm̄ ꝓbas ex ꝑncipijs in q; reddunt diceret q; non est hoc demonstratum q; in talia ꝓcipia reducātur/vel si reducāt q; illa sint tm̄ duo vl si sint tm̄ duo nō est demōstratū q; qōlz hēant tm̄ vnā ꝓductionē: fz dicere q; vl eēntia ē ꝑncipiū ꝓductiuū alterius rationis: ⁊ ita triū vel quatuor vel infinitar sicut duarum. Unde sibi nō repugnat (vt diceretur) multitudo in infinita suppositorum in actu sicut nec nature potentie in potētia: vel diceretur q; tm̄ trium vel quatuor ꝓductionum: sicut soli ꝓfiter plures ⁊ nō infinite. Et qm̄ dicis q; ē eiusdem rationis dicere q; nihilominus ex se pōt esse determinata ad tria vel quatuor sicut ponūt alij q; ad intellectum ⁊ voluntatē determinat que sunt alterius rationis. Quando ergo dicis q; cōmune ex se nō determinat sic. Uerū est potentiale sed actuale/⁊ necesse esse bene pōt. Patet de eēntia diuina respectu creaturarum vel specierum finitarum secundum aliquos.

¶ Quantum ad tertiū instatur ꝓtra ꝓdicta. Primo q; intellectus ⁊ voluntas reducantur ad eēntiam in rōne ꝑncipij q; sicut vnū quodq; se hz ad esse ita ad opari ⁊ ꝑncipiari. Sed intellectus ⁊ voluntas in eēndo reducūtur ad eēntiam ergo ⁊ in ꝑncipiando. ¶ Scdo sic. Si aliqd cōtineret p idēntitatem vel ꝑfualiter caloꝝ ⁊ luceꝫ illud diceret ꝑncipiū calefactionis ⁊ illuminationis. Sic in ꝓposito de eēntia ꝓtinēte p identitatem intellectum ⁊ voluntatē q; erit ꝑncipiū ḡnationis ⁊ ꝙspirationis. ¶ Tertio sic. In creaturis illud qd̄ est ꝑprietas accidētalis non est immediatū ꝑncipiuꝫ cōmunicādi naturā ergo in diuinis illud qd̄ est quasi ꝑprietas accidētalis vt intellect⁹/vel voluntas nō est etiā tale ꝑncipiū sed magis ipa natura. Diceres q; imo q; sunt ꝓsubstantialia/⁊ eadē realiter natura in deo. Cōtra etiā in creaturis itel lectus ⁊ voluntas sunt ꝓsubstantialia aīe/⁊ tm̄ nō sunt principia cōicādi naturā. ¶ Quarto sic. Primum in vnoquoq; genere ⁊ ꝑfectissimū hꝫ rōnem ꝑncipij. Sed essentia inter diuinas perfectiones est ꝑma. ⁊c.

Instātie ꝓ ꝓdicta.

¶ Confirmātur ista ꝑius q; eēntia sit ꝑncipiū ꝓductiuū/ q; eēntia virtualiter ꝓtinet intellectū ⁊ voluntatē ita q; ꝙ impossibile intellect⁹ ⁊ volūtas diuina possent ꝓducivel causari: essentia posset eas ꝓducere. Secundo quia natura est ꝑncipium motus vel productionis secundo ꝓhysicorum sicut etiam est via in naturam vt in terminum. Similiter q; non intellectus ⁊ voluntas: quia ista dicuntur vniuoce in deo ⁊ creatura ⁊ in creatura non sunt productiua substantie nec communicatiua. ¶ Si dicas q; in deo stant idem realiter cum subſtantia. Contra. Ista idemptitas se habet per accidens ad rationem ꝑncipiandi: quia si intellectus esset separatus a subſtantia / ita deberet ꝑncipiare: quia ꝑncipiare non conuenit sibi ratione qua est idem cum subſtantia: sed ex ratione sua formali qua intellectus. Alioquim subſtantia potius esset principium: sicut potest exemplificari de caloze separato qui nihilominus calefaceret. Similiter etiaꝫ quia intellectus habet et accipit a subſtantia virtutem ꝑncipij: et sic subſtantia potius est ꝑncipium: vel non: et sic idemptitas cum subſtantia se habet per accidens ad istud. Hoc non facit ad ꝓpositum. Ꝑterea accipio intellectum in suo

cōfirmatio in stantiarū ꝓdictaꝝ.

2. Phiſ.

transcendēti vniuoco ad deum ⁊ creaturam aut sibi cōuenit esse ꝑncipium productiuum subſtātie ⁊ sic i creaturis cōuenit sibi: aut neutrius ⁊ sic neutrius est ⁊ in deo ⁊ in creaturis quia quod cōuenit alicui sm̄ suum transcēdens in quocunq; inferiori inuenīaꝫ conuenit sibi illud vt videtur. Itude ⁊ solue. Et statim possunt ista solui.

Ad cōfirmatiões ⁊ ceteras rationes.

¶ Ad ꝑmū dico q; diuina essentia nullo modo virtualiter in esse reali ⁊ per modū ꝑncipij productiui ꝓtinet intellectum ⁊ volūtatē. vnde falsa est illa imaginatio q; ponit ibi ⁊ dato q; cōtineret nō oportet q; sit ꝑncipiū eoꝝ: sed intellectus ⁊ volūtas: ꝓz. ¶ Ad secūdā dico q; natura ꝓut distinguit ab intellectu ⁊ voluntate nō est ꝑncipium generationis verbi: sed memoria vel intellectus vt ꝑncipium quo: similiter et de termino/licet sit aliter in creaturis de quibus magis loquitur. ¶ Ad tertiam dico q; nō vniuoce sunt ista in deo ⁊ creaturis: vel si vniuoce nō tm̄ q̄tum ad ratiões speciales talis intellectus ⁊ volūtatis ideo ⁊c. ¶ Ad aliud ꝓ idēntitatē cū substātia. Dico q; sunt idē cū subā q; dicit p mā ꝑfectionē diuinā fz nō rōne illi⁹ idētitatis sunt ꝑncipia productiua: sed quia quodlibet ipsorum tale est infra rationē suam formalem qua distinguitur a quocunq;. Ex qua etiam debēt esse subſtantiam formaliter infimā eo mō quo subſtātia distinguit cōtra accidēs ⁊ talem putat talem intellectionē ⁊ voluntatem diuinam ex sua ratione formali. Ex quo patet ad illud de illa separatione si em̄ essent separata illa essent ꝑncipia productiua. Et similiter ad illud de transcēdenti ꝺr ꝓtio q; argumētum cōcluderet si intellectus esset vnius rationis ⁊ vniuocū transcēdens sed nō sic est: ⁊ ita est plurium rationū ad creatum in quo sibi cōuenit esse productum accidētaliter/⁊ increatum in quo sibi cōuenit ē productiuū subſtātiar. Aliter posset dici q; si ista solutio esset bona cōcluderet argumētum q; animal nō esset vnius ratiōis ad rationale ⁊ irrationale: ⁊ intellectus in suo trāscendenti non debet cōcedi esse productiuus accidētis tm̄ ⁊ determinate: nec subſtantie tm̄ ⁊ determinate / nec nullius istarum nec vtriuſq; sub cōiunctione: sed vtriuſq; sub disiūctione ⁊ ita nichil sequitur cōtra ꝓpositum vt patet. Require etiam de ista materia quasi ad voluntatē infra distinctione decima.

Ad instātias ꝑncipales ꝓ predicta.

¶ Ad ꝑmum dico distinguendo illaꝫ propositionem primā sicut se habet vnumquodq; ad esse ita ad operari qd̄ potest sic intelligi quia vnūquodq; sic operat sicut est ⁊ quo operatur eo est/⁊ tūc est vera: quia nichil operatur nisi ens: nec aliquo nisi quo est ens aliquo modo entitatiue. Sic nichil ad ꝓpositum maior pro tāto quia ad quodcūq; reducitur aliquid scm̄ rationē essendi: reducitur vt ad ꝑncipium quo secūdum rationem operandi: ⁊ sic est falsum etiam secūdum aduersarios qui dicunt q; intellectus ⁊ volūtas in essentia creata sunt accidentia. Accidens autem sm̄ rationem essendi reducitur ad subiectū/ ⁊ tm̄ ista nō reducūtur ad essentiam sm̄ rationē operādi quia essentia sm̄ ipsos nec est ꝑncipium intelligēdi nec voluntas sed ponitur q; est accidens: sic in ꝓposito attributa reducūtur ad essentiā in ratione essendi sicut ad ꝑmam ꝑfectionē simpliciter sed nō vt principia ⁊c. Ad illud de intellectu ⁊ volūtate in creaturis dico q; licet sint creature cōsubſtantialia: nō sic tamē sicut ista nature diuine q; sunt sibi realiter eadē ⁊ in suis rationibus formaliter infinita ⁊ simpliciter alterius rationis ab istis in creatura. Et forte cōsubſtantialitas nō est ratio quare sint productiua: sed ꝓpter rationes ipsarū sunt etiam perfectius consubſtantiales: quia etiaꝫ quātū ad actus suos: nō sic in creatura in qua actꝰ sunt accidētia. ¶ Ad secūdum dico q; lux ⁊ calor nō sunt perfectiones simpliciter ⁊ ideo vbi cōtinētur in vno ⁊ per vnum nō continētur nisi vnitiue ⁊ eminēter vel virtualiter nullo modo distincta a cōtinēte vt in ipso: nec saluātur rationes eorum formales in ipso. Et ideo illud cōtinēs debet dici ꝑncipium calefactionis ⁊ illuminationis nō ipsa distincte. Intellectus autē ⁊ voluntas sunt ꝑfectiones simpliciter ⁊ ideo vbicūq; saluētur ibi sunt ꝑmas formales rationes. Et possunt bene esse ꝑncipia productiua: ⁊ ideo nō est simile. ¶ Ad tertiū dico q; est contra eos quia ipsi dicūt q; accidētalis ꝓprietas est principium generādi ⁊ cōmunicādi naturam: licet in virtute subſtātie/ ita diceretur q; iste potētie in virtute ꝓprie quia sunt subſtantia diuina licet cū hoc differētes ab ea possunt esse ꝑncipium cōmunicandi diuinam naturam. Dico aliter q; accidēs non potest esse immediatum ꝑncipium generationis subſtātie/⁊ cū infertur ḡ nec ꝓprietas quasi accidentalis in deo licet sit causa subſtantialis sicut nec volūtas ⁊ intellectus i creaturis: nego cōsequētiam ⁊ similitudinem quia iste perfectiones attributales ⁊ actus eorum sunt idē simpliciter essentie ⁊ adequātur sibi i essendo: quia sunt subſtantia ex seipsis ⁊ infinite formaliter ⁊ tales/quales nō sunt intellectus ⁊ volūtas i nobis licet sint subſtantia ⁊ idem cum anima ⁊ in ꝑfectione: nō sic autem intellectus ⁊ voluntas in nobis et operationes ipsorum adequantur essentie: qz operationes ⁊ actus sunt accidētia et ideo nō possunt esse ꝑncipia cōmunicandi naturam. ¶ Ad quartum dico q; ꝑmum simpliciter in diuinis qd̄ continet alia in essendo nō potest ꝓcise acceptum esse ꝑncipium cōmunicandi naturam vtiquo: sed illud acceptum vt obiectum cum potētia intellectiua, integrat vnam memoriam que est vnum ꝑncipium cōmunicandi naturaꝫ complectēs ꝑncipiū quo vt potentiam ⁊ obiectum vt quod vel circa qd̄ sicut dicūt alij de subſtantia creata que non est ꝑma generatiua secūdum ipsos. Similiter de essentia obiecto ⁊ volūtate respectu productionis spiritus sancti. Hec de tertio.

¶ Ad ꝑmum ꝑncipale dico q; maior est falsa qd̄ patet in pluribus. Primo em̄ videm⁹ q; calor idem specie potest generari ex caloze vniuoce ⁊ ex motu equiuoce quomodocūq; intelligatur. Et similiter ignis ab igne ⁊ ex collisione. Uidemus em̄ in vegetabilibus q; generant ex semine ⁊ etiam ex putrefactione a sole scm̄ philosophos quomodocūq; ista intelligantur. Item ex in sensitiuis muſce generantur per propagationem ⁊ ex putrefactione ⁊ mures. Item vespe ex vespis ⁊ cadaueribus equorum. Item apes ex apibus ⁊ ex cadaueribus vaccarum. Primum exemplum patet per ipsummet ¶ Commētatorem scd̄o de celo cōmēto quadragesimo secūdo. Secundum de igne patet

Ad rōes ꝑncipales.

cōmētatorē 2. ⁊ 3. cel̄i

Ad rōes 1. arti. q; i deo sint ꝑles ꝓductiones ⁊c.

Ad rōes 2. arti. q; dicte ꝓdu. sf tm̄ due ⁊c.

per ipsum tertio de celo commẽto quinquagesimo
Jacz.12. metha. sexto/et duodecimo metaphisice cõmento decimo nono. Alia exempla de vespis ⁊ apibus patẽt ibidem. Qz autem predicta sint eiusdẽ nature hoc modo vel illo generata patet ex operationibus eisdẽ
Augu.3. de tri. circa eadem. Et per Augustinum tertio de trinitate vbi probat hoc quia generata per putrefactionẽ generant vniuoce similia sibi per propagationẽ ⁊ aliꝫ etiam/similiter etiam cõtradicit cõmentatori Augustinus in epistola a deo gratias/⁊ Ambrosius de incarnatione in fine. Similiter etiam magister suus septimo metaphisice vbi vult expresse qz aliqua cadẽ ⁊ simul natura sunt generabilia ⁊ fiũt a casu ⁊ a natura: sicut etiã ab arte ⁊ a natura. vult esse qz aliqua gñabilia ex semine possint gñari sine semine in quorum potest induci virtute celesti aliqua forma similis forme producte virtute seminis Similiter etiã ex fide oportet dicere qz homo creatus ⁊ generatus sint eiusdez speciei ⁊ nature/ sicut Adam ⁊ filius eius. Dicũt tamen aliqui q cõmentator octauo phisicorum in cõmento. 49. nõ loquitur nisi de homine/contra Auicẽnam qui posuit qz homo potuit generari equiuoce. Et tũc dico qz intentio sua nõ est vera nisi in animalibus perfectis que non possunt generari nisi vniuoce ⁊ ex semine/
2. phisi. tamẽ est adhuc dubium cõtra ipsum ex secũdo phisicorum vbi dicitur qz homo generat hominẽ ⁊ sol Sed quia rationes sue videtur concludere vniuersaliter de omnibus: dico qz si intẽdat hoc/ipse dicit falsum. ¶ Ad primam ꝓbationez dico q materia in vtrisqz est eiusdẽ rõnis prout accipitur materia pro parte generati in existẽte tam in propagato. s. ex in generato ex putrefactione. Si autem accipiatur materia vt est sub priuatione forme introducẽ de ⁊ vt est sub forma illius de quo dz aliud generari non oportet qz materia sit eadem ad hoc vt generatum sit eiusdem nature. Vñ nõ oportet qz semen
quot modis aliqd dz esse in pluribus vl paucioribus. sit eiusdem rationis cum cadauere/ licet semen intret materiam generati ex ipso. ¶ Ad secũdam dico qz ibi est equiuocatio. Aliquid em̃ esse in pluribus vel in paucioribus: potest esse dupliciter. Uno modo sic qz vn⁹ effectus specie potest habere duas causas vnam vniuocam ⁊ aliã equiuocam si em̃ cõparatur ad vniuocam est vt in pluribus: ad equiuocam vt in paucioribus. Et isto modo non sequitur quia si a casu per hoc qz causatur ab illa causa vt in paucioribus vtraqz causa tam vniuoca ex equiuoca est per se causa ⁊ ordinata ad talẽ effectũ. Alio modo potest cõparari idem effectus ⁊ suum oppositum ad eãdem causam: ⁊ tunc si effectus cõtingit vt in pluribus suum oppositum est vt in paucioribus ⁊ ecõuerso. Et qz sic est vt in paucioribus est a casu. Et sic patet quomodo esse in plurib⁹ vel paucioribus est equiuocum vel dic qz eadẽ natura non
Ad scdm principale. cõmunicatur nisi vno modo per idem principium: sed bene per diuersa principia. ¶ Ad secũdũ principale dico qz in creaturis natura vna cõmunis nõ potest cõmunicari a supposito illi⁹ nature nisi vniuoco modo: quia talis productio vniuoca est: ⁊ ratio productiua est natura que est eiusdem ⁊ vniuoce rationis sicut principium productiuz limitatũ ⁊ artatum. In diuinis autem sec⁹ est quia ibi sunt duo principia productiua alteri⁹ ⁊ alterius rationis sicut dictum est supra cõpossibilia in eodẽ suppposito. ¶ Ad tertiuz diceretur qz productiões nec
Ad.3. vnius nec distinguũtur ex terminis: sicut dicet infra de notionibus. Sed in proposito productiones ex principijs etiam ex terminis distinguunt qz terminus est altus ⁊ alius/⁊ nõ terminus formalis: qz in productione verbi est intellectio actualis in productiõe spũssancti est amoz/actualis. ¶ Ad quartũ dico qz oĩs potẽtia nõ est principiũ productiuũ ad intra secundum qz huiusmodi: sed ad extra tantum quia suum obiectum est ens possibile ⁊ dependens/ideo non valet. Ad.4.

¶ Distinctionis Quarte.
Questio Tertia.

Tertio querobtrũ productio diuina sit vniuoca vel equiuoca/loquẽdo de productione intrinseca cuiusmodi est generatio vel spiratio. ¶ Et accipiamus de generatione vt in paucioribꝫ qz magis videtur qz sit equiuoca tũ quia generans ⁊ genitum sunt alterius ⁊ alterius rationis quia pater specie/vl quasi specie differt a filio. Plus enim pater differt a filio ex filius a patre: sicut paternitas a filiatione quibus relationibus cõstituuntur ipsa suppositа. Tum quia productiones in diuinis sunt alterius ⁊ alterius ratiõis ergo habẽt terminos alterius ⁊ alterius ratiõis filium sez ⁊ spiritũ sanctũ ergo filius ⁊ spiritussanctus sunt alterius rationis: ergo a consimili ratione filius ⁊ pater. Tum quia differẽtia specifica nobilioz est ⁊ perfectioz in ratione differẽtie ex individualis: quia illa est formalis/ista materialis vel quasi materialis: ergo debet poni i psonis potius ex illa ergo producẽs ⁊ productum specie differũt ⁊ ita productio est equiuoca.

¶ Contra in symbolo Athanasij. Qualis pater talis filius talis spiritussanctus: ergo producẽs ⁊ productum sunt eiusdem rationis vel similis ergo productio est vniuoca. Athanasi⁹ i symbolo.

¶ Hic primo premittam aliqua/⁊ cõcludam aliquas conclusiones. ¶ Secũdo respondebo ad questionẽ ponẽdo tres opiniones. ¶ Tertio respondebo ad argumenta.

¶ Quãtum ad primum prez/ mitto primo qz distinctiua vltimata vel seipsis vel se totis primo distinguuntur: qđ probo quia alias esset processus in infinitum. Si em̃ distinguuntur oportet qz seipsis ⁊ sic habetur propositum: vel qz alijs ⁊ sic est processus in infinitum in distinctiuis nec etiam sunt vltimo distinctiua. Modo ita est qz differẽtie individuales in quolibet genere sunt differẽtie vltimo distinctiue: quia individuum vlteri⁹ nõ diuiditur sicut patet/ et ideo oportet qz se totis distinguantur ⁊ in nullo conueniant quidditatiue. ¶ Secũdo premitto qz nõ oportet qz tantũ distinguantur cõstituta per aliquid ex tum distinguunt eorum cõstitutiua. Exemplum nõ oportet qz tãtũ distinguãtur homo ⁊ asinus quãtum rationale ⁊ irrationale que sunt differẽtie constitutiue ipsorum sub animali: rationale ⁊ irrationale cũ sint differẽtie vltime in esse quidditatiuo se totis distinguuntur quidditatiue ⁊ in nullo cõueniunt. Homo tñ et
qz distin. vltꝫ dei se totꝫ distin.
asinus nõ sic se totis distinguuntur: sed in animali quidditatiue cõuenit sicut patet. Similiter etiam de duobus individuis sub eadem specie planũ est qz nõ se totis distinguuntur sicut differẽtie individuales: sed in specie cõuenit. ¶ Tertio premitto qz nõ omnia que magis distant magis repugnant. Exemplum subiectum ⁊ accidẽs magis distant ab invicem ⁊ differunt ex duo individua substãtia vel suppositа: quia sunt diuersorum generum ⁊ nõ sub alternatim positorum/⁊ tñ compatiuntur se inuicẽ naturaliter in eodem supposito vel subiecto/nõ tñ duo individua substãtie ita qz ista plus repugnant ad inuicẽ licet minus differãt. ¶ Ex his concludo
Conclusio. 1. altqua/primo qz licet individuales proprietates et differẽtie seipsis distinguãtur: nõ oportet qz suppoita constituta vel individua seipsis vel se totis distinguãtur. Secundo concludo qz non sequitur ali
2 qua magis differunt ergo magis repugnant.

1. opi. circa qõnez. ¶ Quantum ad secũdum est vna opinio que dicit qz productio quelibet diuina ad intra est vniuoca ratiõe nature eiusdem in producẽte ⁊ producto/quãdoquidem natura ⁊ fundamentũ producẽs ⁊ productũ sunt similia. ¶ Secõ dicit qz quelibet etiaz est equiuoca: qđ probat quia relationes cõstitutiue psonarum ꝓducẽtis ⁊ producti sunt alterius ⁊ alterius speciei vel quasi alterius speciei/⁊ ita producẽs ⁊ productum necessario in esse suppositali sunt alteri⁹ et alteri⁹ speciei vel rationis: ⁊ per consequẽs productio est equiuoca si attẽdatur ad relationes cõstitutiuas personarum. ¶ Dicũt tñ tertio qz non debet dici (absolute loquẽdo) qz productio diuina sit equiuoca: sed magis qz vniuoca: quia sicut cõcipimus sermonem vel equiuocationẽ productionis ex creaturis ⁊ in creaturis: productio illa dicitur vniuoca cuius producẽs ⁊ productum sunt eiusdem nature vel ratiõis. Sic est in diuinis quia natura nõ solum similis est in producẽte ⁊ producto. Verum etiam eadem et ideo est summa ⁊ perfecta vniuocatio inter producẽs ⁊ productũ. Equiuoca autem ꝓductio in creaturis semp aliam ⁊ aliam habet naturam in specie in producẽte ⁊ producto qđ non habet locum in diuinis: licet sit alia ⁊ alia relatio specie producentis ⁊ producti tñ eadem natura numero. Sic igit non debet absolute cõcedi qz productio diuina sit equiuoca sed cũ determinatione scilicet ad relationes. ¶ Dicũt etiam qz hoc attestatur perfectioni diuine productionis vt simul sit vniuoca ex idẽtatẽ nature est equiuoca ex distinctionem pone vel relationis: quia vt sic habet quicquid est perfectiõis equiuocã scilicet distinctionẽ vel pluralitatẽ rationum in producẽte ⁊ producto. Qz etiam ꝓducens ⁊ productum sunt distincta ⁊ alterius rationis: nõ tñ hoc habet impfectionem equiuoce productiõis scilicet qz natura sit alia in ꝓducẽte ⁊ ꝓducto. Similiter ipsa habet perfectionẽ productionis vniuoce quia producens ⁊ productum sunt similes in natura/nõ tñ habet imperfectionẽ qz natura materialiter diuidatur ⁊ partiatur in producente ⁊ producto consequenter ⁊c.

2. opinio ¶ Alia est valde ꝓbabilis ⁊ subtilis: qz ꝓductio diuina ad intra est equiuoca simpliciter ⁊ nõ vniuoca: primo quia principium formale ⁊ productiuum est alterius ratiõis
simpliciter a termino formali cuiuslibet productionis. Patet quia principium productiuum verbi in patre est memoria sm̃ rationez formalem memorie terminus formalis ꝓductiõis est intellectio actualis. nõ aũt natura diuina sm̃ rõnem cẽntie vel nature: ⁊ dato qz sic esset adhuc haberek propositum. Qz autem memoria sit principium/ ⁊ actualis intellectio sit terminus formalis hoc patet: quia generatio filij est productio verbi vt verbũ est. Verbum autẽ sm̃ Augustinum est qđ per se nascitur vel producitur vi memorie: ita qz memoria sm̃ qz huiusmodi primo cõmunicat intellectionem ⁊ ꝓducit verbum. Unde ⁊ hoc sibi cõmunicaret si per possibile vel impossibile esset intellectus vel memoria separata a natura. Licet em̃ generatio in creaturis sit vera in natura vt in terminum cõmunicatũ primo: tamẽ in diuinis vbi nõ est generatio vniuoce talis qualis in creaturis: sed generatio per se est productio verbi vi memorie: generatio est via in intellectionẽ sicut in terminũ formalem immediate ⁊ primo cõmunicatum ⁊ nõ in essentia ⁊ est via ad verbum sicut in terminum totalem productum. Similiter in productione spiritussancti principium productiuũ est volũtas nõ essentia: ⁊ terminus formalis cõmunicatus est amoz essentialis quẽ voluntas primo intẽdit cõmunicare sicut proprium actum ⁊ terminus totalis productus est spiritussanctus/ et donũ productum per modum voluntatis. Et confirmatur vtrũqz de intellectu ⁊ volũtate ⁊ ꝓductionibus ⁊ principijs et terminis formalibus earum. Unde ⁊ tales productiones simpliciter sunt equiuoce in creaturis vt patet. Et pcipue valet ista ratio apud illos qui tenẽt vniuocationẽ istorum ita in deo ⁊ creaturis vt videtur. Et qui ponunt qz intellectus ⁊ volũtas sunt principia istarum productionum ⁊ non natura sm̃ rationem essentie qz ego etiam reputo verum: licet nõ primum. ¶ Secũda ratio accipitur ex parte personarum productarum quia persone producte nõ vniuocãtur sed sunt alterius ⁊ alterius specifice vel quasi/ ⁊ nõ solũ sicut duo individua vel suppositа eiusdem speciei sed alterius ⁊ alterius. Probatio. Paternitas em̃ que per se includitur in patre producẽte est alterius rationis ⁊ quidditatis quasi specifice a filiatione et spiratione passiua/⁊ nõ cõparantur iste ad essentiã vel ad suppositа sicut differẽtie individuales quia planum est qz hecceitas vel singularitas nunqz ponitur sine quãtitate proprij generis. Paternitas autem ipsa est hec sicut est essentia et ita nõ est hec ceitas essentie quia essentia est quãtitas alteri⁹ generis. Similiter etiam ipsa est hec ex ipsa ⁊ pri⁹ intelligitur hec ex paternitas. Unde ⁊ ipsa est hec in tribus suppositis in quibus tamẽ formaliter nõ est paternitas. Similiter de filiatiõe et passiua spiratione: igitur suppositа quidditatiue ⁊ quasi specifice distinguuntur et ita productio quelibet simpliciter est equiuoca/sicut si produceretur asin⁹ ab homine vel huiusmodi. Et tenet argumẽtum precipue si ponat paternitas ⁊ filiatio vniuoce i deo et in creaturis: in quibus ista dicũt quãtitates specifice differentes. ¶ Tertia ratio accipitur quia si essent productiones vniuoce hoc videretur ꝓpter idẽtitatem nature ⁊ perfectionum essentialium in producẽte et producto: sed istud nõ facit nec inducit propositum sufficienter quia aut natura que cõ

municatur ponit principium productiuum aut nō Si nō tunc per accidēs se habet ad istam vniuocationē:quia vniuocatio vel equiuocatio productionis per se debet accipi ex principio formali productiuo correspondēter ad per se terminum formales productionis. Unde dato q ẽtum producat ẽtū tamen dicitur productio equiuoca quia quantitas nō est ratio producēdi vel causandi quantitatē. Si ponatur principium productiuum natura ipsa vel perfectio que cōmunicatur tunc aut est eiusdē rationis cum termino formali illius productionis: quod nō videtur precipue si ponātur intellectus & volūtas esse principia sicut probatum est in prima ratione & sic adhuc manet productio equiuoca.

Si dicas q essentia est principium & terminus formalis vtriusq; productionis sicut dicūt/tunc sequitur q non solum quelibet in se est vniuoca:sed etiā ad inuicem sunt eiusdem rationis sicut patet: sicut productio sortis a platone/& platonis a cicerone: qđ est inconuenies. Et pciple si est principiū totale quia si ponatur principium partiale tunc nō valet eis:quia nō sufficit vniuocatio principij partialis cum termino formali vt patet. Similiter etiaz hoc est valde dubium non curo modo. Aut ponitur principium productiuum nō tamen eiusdē rationis cū termino formali productionis tūc stat semp equiuocatio productionis sicut prius. Confirmaf hoc de productione spiritussancti:quia illa non est assimilatiua producētis ad productū ex vi productionis. Est em̄ per modū voluntatis vel amoris & nō per modum nature. Unde & spiritussanctus nō procedit per modum similis sicut verbum:nec est imago sicut verbum.

Per hāc opi. solui̇ntur motiua pcedē tis opi.

¶ **Qui vult tenere** istam viam patet via respōdēdi ad rationes eorū qui ponunt eam vniuocam esse sicut patet. Non em̄ sufficit ẽm istam viam q cōmunicetur eadem natura:sed cum hoc requiritur q principium formale productiuum sit eiusdē formalis rationis cum termino formali productionis. Similiter et tam in proposito producēs & productum non vniuocātur nec sunt suppositа eiusdem sed alteri⁹ & alterius rationis igitur & cetera. ¶ Si autem teneaf q sit vniuoca quelibet diuina ꝓductio. Tunc dicetur breuiter ad totam difficultatem precedentium q ad productionē vniuocam sufficit q producēs & productum sint suppositа eiusdem nature primo substantialis que est in ipsis licet illa natura nō sit principium productiuum in producente / nec sit etiā terminus formalis in producto. De principio ponitur exemplum ẽm illos qui ponunt potētiam generatiuam in creaturis esse accidēs/ & tm̄ per ipsam cōmunicatur natura vniuoce & generatur vniuoce homo ab homine/ et asinus ab asino. Et planum est etiam q formalis terminus ẽm hoc nō est eiusdem rationis cum principio:quia formalis terminus est natura vel substantia. Unde nō oportet semper formale principium & terminum vniuocari licet aliquādo sit ita. ¶ Ad exemplum de quantitate patet q quando ignis ẽtitas producit ignē ẽtum ibi est productio vniuoca. Et si ẽtitas esset prima natura substantialis ignis dato q substātia nō esset ratio producēdi:sed aliqua potētia accidētalis:nichilominus esset productio vniuoca. Unde semper ꝓductio ignis ab igne & sic de alijs est vniuoca. ¶ Ad illud de suppositis specie differētibꝰ dicitur q nō differunt diuina suppositа specie nec quasi specie/& q relationes non sunt ẽtitates:nec vntie indiuiduales ẽtitatis:nec hītes tales differētias sicut essentia vel alie ẽtitates:sed sunt cōditiones suppositales tm̄ implurificabiles in se / et in hoc assimilātur differētijs indiuidualibus. ¶ Ad vltimum non oportet q ex vi productionis sit assimilatio.

3 opinio a doctore mag; approbata.

¶ **Alia est opinio** q̄ michi magis placet q quelibet productio diuina ad intra est mere vniuoca/& non debet dici equiuoca aliquo modo. Qz ꝓbo sic primo. Ex eodem debet accipi/vel cōformiter saltem/vniuocatio vel equiuocatio productionis in creaturis et in diuinis:qz ratiōe sunt eadem vel similes vtrobiq; sed in creaturis accipitur vniuocatio productionis vel equiuocatio ẽm vnitatem nature vel simile in producente & producto/vel ẽm diuersitatē specificam alterius & alterius nature nunq; autez ẽm diuersitatem ꝓprietatum indiuidualium vel suppositalium. Probatio quia tūc vel nulla ꝓductio in creaturis esset vniuoca vel omnis vniuoca/ si esset nō vniuoca & per cōsequēs equiuoca. Probatio quia ꝓprietas ꝓductionis & ꝓducti semp sunt alterius & alterius rationis quia se totis distinguuntur primo sicut dictum est supza/ergo productio esset nō vniuoca vel equiuoca/& hoc quia natura aliquādo similis est vtrobiq; hic autē sunt simile. Cum igitur relationes producētes & producte sunt ꝓprietates ypostatice & quasi indiuiduales/vl suppositales immo vere suppositales ꝓductio manet vniuoca propter idētitatem nature nō obstante diuersitate rationis vel distinctione ipsarum relationum. ¶ Secundo sic. Omnis ꝓductio est assimilatiua & distinctiua producti sed maioris perfectionis est q est assimilatiua ẽm q distinctiua quia primum habet ex sua formali ratione. Et ideo dicit Dionysius scdo de diuinis nominibus q omnis effectus gerit similitudinem sue cause:scdm autem scilicet q sit distinctiua & hoc sine ex alio puta ex limitatione vel indiuiduali seu personali proprietate vel ex vtroq; & ideo productio vniuoca cū sit magis assimilatiua & magis perfecta/& p consequens omnis productio equiuoca necessario est imperfecta & arguit imperfectionem necessario vel in producēte vel in producto. Sed diuine ꝓductioni attribuenda est perfectio possibilis ꝓductioni et ab eo est remouēda omnis imperfectio ergo ipsa est vniuoca et nō equiuoca vllo modo. Et est sciēdum q nō oportet vniuersaliter q duarum ꝓfectionum diuinarum alterius rationis vna sit ꝓfectior alia. hoc cōfirmatur per Damascenū primo libro & secūdo vbi dicit q psone diuine sunt quasi indiuidua eiusdem speciei/sicut Petrus et Paulus nō accipiendo ꝓrie speciem sed quasi speciem. Hoc patet per Anselmum in monologio. ¶ Quarto q in patre & filio eterno est maior & expressior similitudo ẽm inter aliqua alia gignētia et genita. Sed planum est q inter aliqua alia est tāta similitudo q nullo modo inter ea est productio equiuoca ergo et cetera. ¶ Quinto idem patet per Augustinum ad Felicianum dicentem q nunq; est perfecta ratio patris et filij vbi non est maxima similitudo. Hec de secundo.

Dionysi⁹ 2⁰ de di. no.

Damasc. li.3.c.53.

Damasc.

Augusti.

Ad rōes principales qōnis

¶ **Ad primum principale di/** co q nō valet sicut apparet ex predictis: ꝓprietates em̄ indiuiduales vel quasi producētes & producētis & ꝓducti nunq; sufficiūt ad ꝓductionē equiuocam nisi sit alia & alia natura in producēte & producto qđ non habet locum in diuinis. ¶ Ad secūdum dico q nō semp productiones distinguunt ex terminis sicut nec motus etiā nō oportet q tenēatur vel distinguātur ẽm terminos quia motus circularis & relatio alicuius eiusdem corporis potest terminari ad idem vbi nō solum specie sed etiā numero. Unde ergo distinguuntur ꝓductiones. Dico q originaliter ex suis principijs sed formaliter ex seipsis:possunt etiaz in ꝓposito discerni p; termnos formales sed hoc non ipedit ꝓpositum. ¶ Ad tertium dico q differētia specifica necessario ĩcludit limitationem:quia nō potest perfectionē includere alterius differētie oppositе/& ita habet necessario imperfectionem annexam. Conditio autem suppositalis non. Verum est: sed non cuiuscunq; entis sed entis limitati & imperfecti & ista est materialis. Dico tm̄ q ī deo nichil est materiale vel quasi materiale sicut dicam infra: tamē verum est q in creaturis differētia indiuidualis est materialis:qz cōtrahit & limitat naturā & diuidit & artat aliquomodo sicut materia formam:& hoc nō potest ex sua ratione transcēdente. Unde nec ponitur differentia indiuidualis ꝓprie in deo licet bene conditio suppositalis que aliquādo minus ꝓprie sumitur pro differentia indiuiduali vel econuerso.

¶ Distinctionis Quarte.
Questio Quarta.

1. de trī.

Parto q̄ro vtrū

hec sit vera deus genuit aliū deum. ¶ Videtur q sic. quia deus genuit deum nō se deū primo de trinitate ergo aliū deum. ¶ Secūdo generans distinguit a genito:sed deus genuit deum/ergo deū distinctum a se ergo alium deum. ¶ Tertio sic. Deus generat alium/aut igitur deum:& habetur propositū Aut nō deū:& hoc est falsum. ¶ Quarto sic. Deus generat alium habētem diuinitatē/ergo aliū deum consequentia patz per Damascenum libro .3.c.53. Deus est diuinam habens diuinitatem sicut homo humanitatem.

Deut. 32

¶ **Contra** Preter deum non est alius de⁹ Deutero. xxxij. Videte q ego sum solus & nō est alius deus preter me ergo nō genuit alium deum.

De veritate isti⁹ de⁹ genuit alium deum.

¶ **Hic primo** ostendam q ista nō est vera de⁹ genuit aliū deū. ¶ Secundo q ista est vera deus est pater & filius et spiritussanctus.

¶ **Primum** probabo sic. Quilibet entitati correspōdet adequate aliquod ens vel aliquid ens sed diuina essentia est entitas singulariter nullo mō plurificabilis: ergo sibi correspondet adequate aliquod ens vel aliquid sed in re q̄ est hec nō cadit aliqua alietas vt sic ergo cum in deo nō posset dici alia entitas vel diuinitas nō potest ibi dici alius deus. Nam deus per modū coniuncti correspōdet adequate deitati. ¶ Secūdo sic. Si ista esset vera deus genuit alium deū hoc esset sub isto sensu deus genuit alium qui est deus Sed ad hāc non sequitur prima:quia distinctio secūdum proprietates indiuiduales vel psonales q̄ magis differūt vel primo sunt diuerse:non arguit distinctionem que conuenit diuinis suppositis de virtute sermonis vt patet. Unde licet hec esset vera deus genuit alium qui est deus/nō tm̄ prima.

q ista est vera/ de⁹ est pr̄/ filius & spiritussanctus.

¶ **Quantum ad secūdum di/** co q ista est vera deus est pater & filius & spiritussanctus & ratio est quia quando in propositione affirmatiua termni scilicet subiectum & predicatum idem significāt & modus significādi nō repugnat/ tunc ꝓpositio affirmatiua est vera. Propositio esm affirmatiua idētitatem extremorum importat: sed sic est in ista propositione vt patet. Deus em̄ in subtecto positus importat diuinam naturam cōcernēdo suppositum. Pater autem & filius & spiritussanctus ex parte predicati importāt eandem naturaz per indifferētiam:& hoc dicunt suppositа vel relationes quibus constituuntur suppositа:igitur &c.

Nō hec.

¶ Secūdo dico q ista propositio est vera ẽm predicationem formalem & idēticam. Ad cuius euidētiam notādum q cuilibet nature vniuoce correspōdet adequate aliquod ens singulare cuius ipsa est quo. Hoc autez singulare aliquādo est naturaliter incōmunicabile multis eiusdē nature vt in creaturis indiuiduum vel singulare solum:aliquādo communicabile vt in diuinis. Hoc autez singulare adequatum nature diuine significat deus vel hic de⁹ q quidam preintelligitur naturaliter ante quālibet personam diuinam/sicut illud qđ prehabet & a se oēm perfectionem simpliciter & essentialem & qđ est cōmunicabile suppositis sicut diuinitas ipa saltem suppositis ꝓductis. ¶ De primo autē supposito dico q immediate determinat sibi ipsum sine aliqua productione/quēadmodū & deitas. Et est realiter idem cuilibet supposito sicut & deitas/non tm̄ formaliter adequate sicut dicetur infra. Et ideo dico q tria suppositа cōgrue predicātur de hoc deo: vel de deo per idētitatem nō tm̄ formalem. Cōuersa autē huius scilicet ista:pater & filius & spiritussanctus sunt deus/magis est formalis quia in ipsa cōmunis vel quasi cōmunis intelligitur predicare de suppositis licet deus nō sit ꝓprie cōmune. Modo quādo cōmune predicatur de suppositis predicatio magis formalis est ẽm quādo fit ecōuersio igitur &c. Sꝫ de ista diuinitas est pater & filius & spiritussanctus dico q est vera/et etiam sua cōuersa tm̄ per idētitatez & neutra formaliter ꝓpter modos significādi abstracti & cōcreti repugnātes in predicatione formali siue quidditatiue siue denominatiue. Hec de principali secundo.

Ad argumēta ꝓncipalis.

¶ **Ad primum principale dico** q ista est vera. Deus genuit deum quia termini cōmuniter accepti supponūt pro suppositis. Quādo dicitur aut se deum/aut alium deum neutrum concedo. Si dicas idem est aliud vel distinctū & ita habeo propositum dico q genuit eūdem deum nō/ tm̄ se sed est fallacia figure dictionis ꝓmutādo lr̄ quale in hoc aliquid cū enim dico genuit eūdem deum nulla est reciprocatio ad se:q̄ tm̄ est cū dicit se deū.

¶ Ad secūdum dico q ibi est fallacia accidētis cō mutādo medium. Cum esse dicitur generās distinguitur a genito verum est z significat distinctionē personalem p relationes generantis z geniti. Sed cum dicitur vltra deus genuit deū/vel deus est generans/z deus est genitus licet ista sit vera absolute loquēdo non tñ accipitur pro supposito: qz tunc oporteret alietatem nō solum in supposito: sed etiam in diuinitate z in absoluto/qđ patet inferēdo conclusionez: ergo deus est distinctus a deo/vel alius.

¶ Ad tertium dico q potest concedi q deus generat alium: nō tamen debet cōcedi q alium deū: nec etiam alium non deū: quia nō contradicūt ista: aliū deum z alium nō deum: sed nō alium deum z alius deus. Et ideo dico q ista est vanda nō aliū deum. Si dicas ad negatiuam de predicato finito cū constantia subiecti sequitur affirmatiua de predicato infinito: z ita ad istam: nō genuit alium deū/sequitur ista: genuit alium nō deum. Dico q illa regula non tenet in cōpleris vt dicit philosophus in fine primi priorum. Unde iste due sunt false de lapide lapis est lignum album/z lapis est lignum non album/sic iste due deus genuit alium deum/z genuit alium nō deum: z ideo ista nō potest sequi ad verā/que est ista: deus nō genuit alium deū sicut nec ista lapis est lignum nō album/potest sequi ad istam lapis nō est lignum albū. ¶ Ad quartum dico q qñ dicitur genuit alium habētem diuinitatem: nō importat nisi alietatem in supposito: nullam autem in diuinitate z ideo cū alietas includitur in diuinitate vel cōcluditur plus cōcluditur q̄ erat in premissis: z est fallacia consequētis. Non esse potest cōcludi nisi sic habēs diuinitatem est deus: deus genuit alium habētem diuinitatez/ergo genuit alium qui est deus: nō alium deum nec ad primam sequitur illa sicut dictum est supra. Vel diceretur q ibi est fallacia figure dictionis cōmutādo hoc aliud suppositum in quale quid scilicet deum.

¶ Distinctionis Quinte libri Primi sententiarum Questio Prima.

¶ Circa distinctionē

Quintam quero. Primo vtrū essentia diuina generet vel generetur. ¶ Videtur q sic. primo quia pater generat: eēntia est pater: ergo eēntia generat. ¶ Secūdo sic Essentia est pater filij: ergo generat. Antecedēs patet: quia si cōuersa est vera z cōuertens: sed ista cōuersa est vera scilicet pater filij est essentia: q̄ z cōuertens essentia est pater filij: cōsequentia patet: quia si essentia est pater filij: ergo filius est filij essentie vt patris per locum a relatiuis sicut si sortes est pater platonis plato est filius sortis: q̄ filij generatur ab essentia. ¶ Tertio q generatur potest eodem modo argui de filio z essentia: est filius patris ergo generatur. Et similiter sicut prius: filius generatur/filius est essentia ergo z t̄. ¶ Quarto sic. Forma in generāte dicitur generans (saltem per accidens) z in genito dicitur generata: ergo similiter tenetur de essentia.

Extra de fum. trī. z fi. ca.

¶ Contra Magister in litera. Et extra de sūma trinitate z fide catholica.

¶ In ista q̄stione sic procedā.

¶ Primo ponam vnā opinionem antecē dicā de questione. ¶ Secūdo arguam cōtra eam/z respōdebo ad questionem. ¶ Tertio ad motiua illi⁹ opinionis z ad aliquas auctoritates pro ea. ¶ Quarto ad rationes principales.

¶ Quātum ad primum dico

Opi. abbat; Joachin q essentia est generās z genita.

q opinio fuit abbatis Joachin q essentia est generans z etiam genita/z inuehebatur contra magistrum Petrum lombardi. Magistrum: sententiaz in hoc. Scdo dicebat q pater z filius nō sunt vna essentia ita q habēt aliā z aliā essentiam. ¶ Primum probat quia si essentia nō est generās nec genita: sequitur q est quaternitas rerum in diuinis: q̄ hoc est falsum. Probatio cōsequētie qz ibi est res generans. Pater/z res genita filius: z res spirata spiritussanctus/z res nec generans nec genita nec spirans nec spirata scilicet essentia: q̄ quatuor res.

Richardus 6. de tri. ca. 12.

¶ Pro ista opinione quātum ad hoc videtur fuisse Richardus. vj. de tri. c. xij. vbi dicit q aliqui adducūt auctoritates ad probādum q essentia nō est generans nec genita in more golye z c. Et ibi videtur inuehi cōtra magistrum quātum ad istam opinionē. Item Augustinus septimo de trinitate capi. iiij. Sapientia nata est de sapientia z multa talia ibi/ergo similiter potest concedi essentia nata.

Aug. 7. de tri.

¶ Secūdum dictum colorabat Joachin per illud Joannis. 16. q est verbum christi ozātis pro fidelibus suis volo pater vt sint vnum in nobis sicut z nos vnū sumus sed planū est q fidelis nō poterat esse vnum vnitate essentie sed vnitate amicitie tñ z pacis vel dilectionis: ergo nec pater z filius vnū vnitate essentie sed tantum caritatis z dilectionis hoc q̄tum ad primum.

Joan. 16

¶ Quantum ad secūdum di/

3. opinionem Joachin.

co q opinio Joachin est falsa quātum ad primum dictum z secundum. Et reprobata in illa decretali Damnamus z t̄. Extra de summa trinitate z fide catholica. ¶ Quātū igit ad pmū dictū. Dico cū decretali z magro q eēntia diuina nec gnāt nec generat: nec est generās nec generata. Et probo hoc sic primo. Illud qđ generat necessario distinguit ab ipso genito realiter/z ab ipso realiter referr. Primum patet qz nulla res seipsam gignit vt sit. Secūdum etiā patet q generās refertur realiter ad genitum (inducendo in omnibus) sed essentia diuina nō est realiter distincta a seipsa/nec a persona nec a relatione seu aliqua re diuina/q̄ nō est generans nec genita. Minor patet: quia omnis essentia realiter distincta ab essentia diuina vel relatione seu psona vel attributo est creatura. Essentia autem dei creatura nō est. Qz etiā nō referatur realiter essentia ad aliud generās vl genitū ptz. Suppositū esse refertur/nō autem essentia. Igitur z t̄. ¶ Secūdo sic. genitum accipit esse simpliciter per generationē: quia generatio terminatur ad esse simpliciter sz essentia diuina nō accipit esse simpliciter sed tātuz cōmunicatur suppositis accipiētibus esse ergo z t̄. ¶ Tertio sic. Genitum nō potest esse ratio essendi ipsi generāti: sed essentia diuina est ratio essendi ipsi generāti in diuinis ergo nō est genita. ¶ Quarto sic. Et est ratio generalis q nec generat nec ge-

neratur: verba actiua z passiua que dicunt rem per modum adiacētis supposito: de quo predicanf: nō possūt p̄dicari formaliter de aliquo supposito sub vltimata abstractione. Et voco aliquid accipi sub vltima abstractione quādo accipitur precise sm illud qđ puenit sibi p se prio mō sicut hūanitas ita q nichil rei oīno accipiat nisi q̄ditas mera. Un Auicēna dicit q hūanitas est tm hūanitas. Ex quo patet p̄dicta maior q humanitas sm formalē predicationē nichil est nisi humanitas/z similiter de quacūq; alia quidditate. Sed essentia diuina sic accipitur sub vltimata abstractione sibi possibili/q̄ de ipsa nō predicatur aliud verbum psonale. Tunc esset formaliter predicaretur z quidditatiue qđ est falsum: ergo ista est falsa. Essentia diuina generat vel generatur. Potest tñ hoc verbum generare p identitatem predicari de essentia diuina/z similiter generari dicēdo/essentia est generare vel generari nū q̄ tamen verbum psonale: quia illa nō predicātur de aliquo nisi formaliter. Et hoc denoīatiue quantum ad ista verba. Formali autem predicatione vl denominatiue de vltimate abstractis. Unde licet ista sit vera homo currit: tñ ista est falsa humanitas currit. Dices q̄ similiter ista est falsa deitas creat. Dico q absolute loquēdo verū est/tñ a plurib⁹ cōceditur: licet ista negetur: quia non est occasio erroris sicut illa quia creare nō dicit aliquid pertinēs ad distinctionē z essentiam z personam determinatam: sicut generare vel generari.

¶ Ad motiua opini. Joachin

¶ Quātum ad tertiuz dico

q motiuuz Joachin/pro primo nichil valet: sed ex eodem motiuo potest cōcludi cōtra eum inconueniens qđ intendit vitare/scilicet quaternitas in diuinis. Probatio/in diuinis sunt tres res distincte pater z filius z spiritussanctus. In diuinis est res nō distinguēs nec distincta scilicet essentia etiā secūdum te/quia essentia nō est relatio nec psona formaliter: ergo ī diuinis est quaternitas. Ad hoc autem effugiendum posuit Joachin q essentia in diuinis nō est indistincta: qđ est maximū inconuentēs Uno esse inconuenienti dato multa sequūtur primo phisicorū. ¶ Dico igitur q in diuinis nō est quaternitas licet esse non generet nec generetur: tñ est eadem realiter cum generante z genito: quare z t̄.

I phisi.

Ad Richardus.

¶ Ad Richardum dico q si intēdit contradicere Magistro. Auctoritas magistri prevalet z ipse dicit falsum: quia auctoritas ecclesie que cōfirmat dictum magistri tenēda est: in tm q Augustinus dicit cōtra epistolam fundamēti q euangelio nō crederem si ecclesie nō crederem. Si autē Richardus nō intendit cōtradicere magistro tunc diceret aliquis q loquitur cōtra grecos aliquos qui pro eodem accipiunt substātiam et personam sicut patet septimo de trinitate ca. iiij. Tamen dico q sicut expresse apparet per verba sua ipse fuit illius opinionis/z nego eum sicut ecclesia negat ipsum. ¶ Ad

Ad Augustinum.

Augustinum diceretur q ista non est omnino pro pria qua dicitur sapientia nata de sapiētia. Tamē cōceditur z ponitur ab Augustino: quia sapientia nō est ita abstractum vltimate sicut essentia. Dicit esse sapientia principium operatiuum aliquid cognoscens: licet sit abstractum a sapiente ideo cōceditur ista. Nullo autem modo cōceditur ista essentia generat: quia essentia nichil omnino cōgnoscit. Vel dicendum est z melius sicut dicit magister infra q quādo dicitur sapientia nata. Sapientia p appropriationē accipit ibi pro supposito z yposkasi verbi cui appropriatur: essentia autē nulli appropriatur. Qz autē dicit Augustinus alibi filiū esse essentiam de essentia: nō includit essentiam esse generatam vel natam sed filium esse essentiā z esse de substātia vel essentia patris. ¶ Ad illud motiuum dicendum dicto: dico q nullum est: quia saluator intēdit ibi z accipit sicut proportionaliter nō vniuoce sed intēdit q fideles sint vnū vnitate sibi cōuenienti z proportionali puta vnitate caritatis z electionis: sicut pater z filius sunt vnum vnitate consubstantiali. Ita esse dicit christus alibi Mathei quinto. Estote perfecti sicut z pater vester celestis perfectus est. Hunc̄ est intelligēdum q vel perfectio patris sit accidēs sibi sicut perfectio moralis fidelium est eis accidēs vel q perfectio fidelū sit substantia eorum sicut quicquid est in patre est substātia eius: patet q non.

Mathē. 5.

Ad rōes principales.

¶ Ad primum principale dico

q essentia est pater substātie accipiendo vt est predicatio nō formalis sed idētica: propter quod non sequitur vltra q essentia generat: quia hic est predicatio formalis z denominatiua z mutatur quid in quale: sed bene est verū q essentia est generatio vel paternitas z est vniformis modus predicandi cum prima. ¶ Ad scdm principale dico q prepositiuus cōcessit ista essentiā est pater filij absolute p̄ter approbationes positas ibidem. Prima est p cōuersionem. Scda quia ista est vera essentia est pater: aut ergo alicuius aut nullius. Non nullius ergo alicuius puta filij. Sed dico cū magistro Alexādro z cum doctore isto Scoto q pater potest teneri adiectiue vel substantiue. Primo modo. Ista essentia est pater filij est falsa quia tūc pater denominatiue z formaliter predicaret de eēntia (qđ est superius improbatum) quia tunc hec esset vera: essentia generat. Alio modo potest teneri substantiue z sic significat suppositum z sic ista est vera per idētitatem non formaliter essentia est pater filij. sicut etiam sua conuersa pater filij est essentia. Accipitur em hic pater substātiue pro supposito: nō autem adiectiue pro proprietate paternitatis denominātis aliud formaliter. Isto etiam modo cōcludit bene illa probatio prepositiui q ista est vera essentia est pater filij. Quādo dicitur vltra q̄ filij est filius essentie. et per consequens essentia generat.

Nō hec.

Dico q̄ nō sequitur. Nam in prima essentia est pater filij/nō notatur nisi idētitas essentie ad patrem Jn secūda vero notatur relatio filij ad essentiā:qñ dicitur q̄ hoc sequitur per locum a relatiuis. Dico q̄ talis ꝓsequētia nō valet nisi in illis que sunt per se formaliter relatiua ⁊ quoꝝ est referri relatione modo in proposito quādo dicitur primo. Essentia est pater filij/accipitur essentia que nō est relatiuū formaliter nec per relationē refertur sed per idēti tatē/est pater qui est relatiuum:⁊ ideo nō sequitur q̄ filius sit filius essentie/sed bene sequeretur(licet non per locum a relatiuis)q̄tum est ex parte essentie. Essentia est pater filij:ergo filiꝰ est patris qui est essentia. Ad tertium patet q̄ ista adducta ad probādū q̄ essentia sit generata eodē modo soluuntur. Ad quartum dico q̄ nō est simile de forma in generante ⁊ genito creato qz forma limitata est ⁊ imperfecta ⁊ partita in eis ⁊ ideo forte per accidēs potest dici generans ⁊ genita nō autem diuina essentia eadē manēs ⁊ illimitata in vtroq̄ a nullo accipiēs esse simpliciter. Aliter dicitur ab aliꝰ q̄ nullo modo in generante dicitur generans:sicut nec materia sed illud quo generans generat:sed in genito dicitur per accidēs genita quia in ipa accipit esse simpliciter ⁊ nouum post nō esse. Mō sic autem est de essentia diuina vt dictum est supra.

Distinctionis Quinte.
Questio Secunda.

Aug.7. de trini.

Secūdo q̄rebtrū filius generetur de substātia ꝑris quasi de materia. Videtur q̄ non generet de substātia patris ꝛm Augustinū septimo trinitatis capitulo vndecimo ⁊ duodecio. Tres personas ex eadē substantia nō dicimus. Substātia autē vniformiter se videtur habere ad ꝓsonas/ nec filiꝰ est ex substātia vel de substantia ꝑris. Scdo sic. Jsta nō est vera q̄ filius sit essentie:quia ꝓter constructionē genitiui significatur q̄ essentia generat filium:⁊ p consequēs q̄ distinguatur ab ipsa filiꝰ ⁊ ecōuerso:ergo cū ista nō minus importet distinctionē filiꝰ est de substātia patris:quia nisi importaret distinctionē eadem ratione dici pater de substātia patris:videtur q̄ nō sit cōcedēda Tertio probo q̄ sit nō de substantia patris vt de materia/ materia est ens in potētia sed filius nō est in potentia essentie sicut in potētia materie:ergo ⁊c.

Aug.15. de tri.

Contra q̄ sit de substātia patris Augustinus decimoquinto de trinitate.c.xix.tractans illud ad colocēses primo. Trāstulit nos in regnum filij dilectionis sue: qd dictū est filij caritatis sue/nichil aliud est q̄ filij substantie ergo filiꝰ est de substātia patris. Scdo q̄ est de substātia vt de materia qz aut de aliquo vt de materia vel quasi/aut de nichilo. Non de nichilo:qz tūc esset creatura:ergo de aliquo vt de materia nō nisi de substantia ergo ⁊c.

Jn ista q̄stione sic procedā. Primo ostendam illud in quo omnes cōueniūt scilicet q̄ filius est de substātia patris. Secūdo ponā opinionem que ponit q̄ filius est de substantia patris quasi de materia. Tertio arguam cōtra eam. Et soluam motiua ipsius. Quarto ostēdam quomodo debeat intelligi q̄ filius est de substantia patris. Et vltimo ad ratiōes p̄ncipales.

Quātum ad primum dico

q̄ filiꝰ est de substātia patris. Quod probo primo per rationē scdo per auctoritatem. Primo sic:producit ipsum de sua substātia. Hoc enī ad rationem generatiōis requiritur sicut patet. Unde generās non de substātia vel parte substātie nō potest dici pater:sed deus sic generat filium q̄ vere dicitur pater vt patet q̄ ⁊c. Item filius aut est de nichilo:aut de substātia aliena:aut de substātia patris. Nō primo modo:nec scdo q̄ de substantia patris.

q̄ filiꝰ est de substātia ꝑris.

110

Augu. ꝺ trin. li.3. ca.9.

Hoc patet per Augustinū contra maximum in libro tertio capitulo nono:vere dei filius cogitatis sed hūc de substantia patris negatis:ergo oportet cōcedere q̄ filius est de substantia patris. Hec de primo.

Quantum ad secūdum est

vna opinio que ponit pro cōclusiōe q̄ filius est de substantia patris quasi de materia. Modus ponēdi eorum est talis. Nam sicut in generatione creature est aliquod potētiale qd̄ presupponitur generatiōi qd̄ subest vtriq̄ termino:⁊ aliquid qd̄ est terminus formalis vel forma:⁊ aliquid qd̄ est ꝓceptū ex ambobus:⁊ cōstitutum primū est materia:scōm est forma. Tertium vero cōceptū sic suo modo i generatione filij in diuinis aliquid est qd̄ quasi recipit tātum formaliter generationes ⁊ presupponit sibi ⁊ illud est essentia:⁊ aliquid qd̄ est quasi terminus formalis sicut est relatio ꝓstitutiua ⁊ distincta filij/qua filius est filius:⁊ tertium vel quasi tertium est filius vel ꝓsona producta ex essentia ⁊ illa sunt cōstituta. Dicit ergo in generatione naturali gentum potest esse ⁊ produci in materia sic in generatiōe diuina suo modo potest dici filius esse de substātia patris quasi de materia. Si autē arguaꝫ ⁊tra eos q̄ in eo qd̄ est purus actus nō est materia vel potētia:nec quasi potētia. Respondēt q̄ in puro actu nō est potētia ad aliud differēs re sicut materia realiter est in potētia ad formā/nec intētione sicut genus ad differēttam. Tūc enī oportet ibi dare mutationem realem ⁊ operationē intellectus p quā essentia reduceretur ad actum relationis sicut genus ad actum differētie:sed bene est ibi potētia ad aliquid differēs solum ratione. Et talis ꝓsona semper est in actu nec vadit ad actum per mutationē vt dicunt:⁊ isto modo substantia diuina dicitur esse in potentia ad filium vel ad relationem.

Opi. quorūdā q̄ filius est de substātia ꝑris quasi de materia.

110

Alij vero tenētes

hanc positionez declarāt eaꝫ tum ad modum ponēdi/⁊ dicūt q̄ i materia aliqua sunt pfectionis/⁊ aliqua imperfectionis. Jn istis enī generationibus ⁊ corruptionibus imperfectionis est q̄ materia de qua generās generat aliquid sit alia in esse numerali a materia generātis. Secūdo imperfectionis est q̄ materia de se est in potentia ante actum ad formam essentialiter distinctam ab ipsa:⁊ ad absolutam faciētem cōpositionē cum ipsa. Tertium est imperfectiōis q̄ ipsa cum sit subpriuatiōe forme inducēde vadit ad actū illius forme per veram trāsmutationē realem ⁊ determinat

Secūdum modꝰ huius precedē. opi.

ad actum/⁊ ad esse per ipsam ⁊ est in vnico supposito. Sed aliqua sunt perfectionis in materia primum quia materia communis est ⁊ eiusdem rationis generanti ⁊ genito cuius sit imperfectionis q̄ numeretur in eis. Secūdum est q̄ cum termino formali generationis constituit suppositum p se vnuꝫ licet sit imperfectionis q̄ per compositionem. Tertium q̄ materia est id de quo generatur illud quod per se generatur ne sit de nichilo/licet sit imperfectionis q̄ materia presupponatur termino vt ens i potētia ante actū/⁊ q̄ p trāsmutationē vadat ad actū. Aufferēdo igit ea q̄ sunt ipfectiōis ⁊ accipiēdo ea q̄ sunt pfectiōis pōt materia vel quasi materia trāsferri ad diuinā substātiā respectu filij:nō tamen accipiaꝫ que perfectionis sunt. Primo qz communis ⁊ eiusdem rationis generanti ⁊ genito licet non numeretur in ipsis. Secundo q̄ ipsa cum termino formali diuine generationis facit vnum per se suppositum vel constituit cum relatione ipsa/licet non per compositionem sed per idētitatem ⁊ non est artata ad vnum suppositum tantum. Tertio quia est de qua generatur filius ne sit de nichilo sicut creatura est de nichilo : licet non vadat ad actum per transmutationem/et ita dicunt q̄ filius est de substantia patris quasi de materia q̄tum ad ea que sunt perfectionis amota omni imperfectione. Et hec fuit intētio illius doctoris vt dicūt qui semper curauit amouere a deo et negare omnē imperfectionem/⁊ attribuere sibi omnem pfectionē.

Rationes pro precedēte opinione.

Pro ista positione

adducūtur rōnes. Prima est doctoris ponentis filium nullo modo posse dici esse de nichilo:quia non eo modo quo aliquid positiuum non est factum vel productum sicut dicimus q̄ tacens loquitur de nichilo:quia productus est:nec eo modo quo creatura dicitur de nichilo:qz illud quod factum est non presupponit aliquid de quo fiat:quia tunc esset creatura:nec eo modo quo imaginatur aliquid fieri de nihilo sicut ex materia li principio sicut dicimus q̄ domus est de ligno:qz non est in intelligibile : ergo oportet necessario q̄ sit de aliquo tanq̄ de materia vel quasi materia.

Secundo arguitur sic ab aliꝰ. Illud quod subest vtriq̄ extremo generationis puta generanti et genito est materia vel quasi materia/essentia diuina est huiusmodi vt patet. Tertio sic. Illud qd̄ quasi recipit terminum formalem generationis est quasi materia quia est quasi subiectum generationis : sed essentia quasi recipit terminum formalem generatiōis puta relationem qui est terminus formalis:quia per ipsam constituitur et distinguitur genitum/non autem per essentiam. Qz autem relatio sit in essentia ⁊ presupponat ipsaꝫ patet sicut relatio fundatur/licet non inhereat sibi: ergo ⁊ cetera. Quarto sic. Omni potētie actiue correspondet aliqua potentia passiua Sed potentia generādi in deo est potentia actiua vel quasi/ ergo sibi adintra correspondet in deo potentia quasi passiua. Hec non est nisi essentia / ergo ipsa est quasi materia. Quinto sic. Si ignis generaret ignem de sua substantia ita generaret ipsum sicut in substantia vel de materia aliena : sed generando ipsum de substantia aliena generat sicut de materia:ergo similiter de sua:ergo et pater dato q̄ generet filium suum de substantia sua/generat tamen quasi de materia. Sexto sic. Sicut generare est prius originē filio in diuinis / ita et generari et filiatio : quia generare et generari simul sunt / et constitutiuum prius est constituto. Tunc igitur in illo priori quoro quomodo generari est in essentia/non potest dici q̄ sicut in formali consubstantiali patri et filio; quia filius nondum est ergo sicut in materiali vel quasi:quia etiam prior est ipso constituto per eam. Septimo sic. Contra dictum aliorum dicētium q̄ filius est de substantia patris sicut de causa substantiali siue formali: quia secundum Ambrosium de spiritu sancto libro tertio capitulo quito/de aliquo esse est tantum duobus modis scilicet materialiter et potestatiue/et productiue seu effectiue/ ergo cum filius sit de substātia patris est de ipsa materialiter/et sic habeo propositum/vel tantum productiue ⁊ tunc substantia generat/nec etiam euitatur creatio/quia isto modo creatura est de substantia patris productiue:igitur et cetera. Octauo sic. Quia dictum contrarium supra facit Augustinum insufficientem/quia Augustinus disputans contra hereticos libro secundo contra maximianū capitulo decimo. Respondet q̄ filius est de substātia patris ne sit de nichilo. Querebant enim heretici de quo filius generatur vel pater generat filium ne sit de nichilo. Sed si Augustinus respondet q̄ de sua substantia tanq̄ de consubstantiali formali tunc nichil respondet ad questionem eorum : quia quodlibet formale ex parte patris se tenet ex parte principij productiui ⁊ ita nichil respondet:ergo quando dicit de substantia denotat circumstantias cause materialis vel quasi materie. Nono sic. Quando dicunt alij q̄ de substantia sicut de consubstantiali formali. Quero vtrum substātia vt sic accepta sit tantum in patre vel tantum in filio vel in tribus. Si in patre tantum tunc non potest dici formale filij quia etiam tunc nō est dicere aliud nisi q̄ est de substantia patris sicut de principio productiuo quo ⁊ ita non vitatur creatio:quia formale patris vt patris non est nisi principium productiuum filij:si est in patre ⁊ in filio tūc filius ita est de substantia sua sicut de substantia patris. Similiter etiam si vt est tantum in patre tūc patri acquiritur per generationem relatio filiationis et tunc pater est filius. Decimo sic. Si substātia est formale in generante ⁊ genito sicut dicunt sequitur q̄ substantia magis dicitur generari vel acquiri q̄ relatio. Videmus enim semper in generatiōe q̄ semper magz formale dicitur generari vel acquiri:hoc est falsum quia illud quod presupponitur minus dicitur acquiri ⁊ generari sicut materia i natura. Cū igitur essentia presupponatur:oportet q̄ se habeat quasi materia ⁊ relatio quasi forma. Hec est opinio.

Ambros. de spi. sā. li.3.

110

110

Ad istam questionem aliorum adducuntur alie rationes.

Rationes aliorū pro predicta opi.

Primo quia essentia in generatione filij non est sicut formalis terminus ergo se habet sicut materia vel quasi. Consequētia patet:qz non potest se habere nec sicut proprietas attributalis que est perfectio in esse secundo/ nec sicut proprietas ypostatica. Antecedens probatur . Tum quia termino formali / et ratione ipsius termino totali conuenit accipere esse per productionem / essentia autem non sic accipit esse. Tum quia cū essentia in ratione termini formalis

sit communicata ꝛ prior filio/ꝛ non nisi per productionem sequitur ꝙ sit vare productionem passiuā priorem filiatione/ꝛ ꝙ prius referatur essentia vel filius secundum essentiam ad patrem q̄ secundum filiationē. Tum quia per se formalis ꝛ totalis terminus generationis est genitum esse / sed planum est ꝙ essentia formaliter non habet filium genitus esse sed deum esse filiatione: aut habet genitum esse generatione passiua que est eadem igitur ꝛ cetera. Et omnia argumēta prō illa alia q̄ stīōe possunt adduci. ¶ Secūdo quia dicere vel generare in patre est actio vel quasi actio de genere actionis/non autem de genere relationis vel quasi. Et secūdum Scotum cōtra Henricum vbi probat ꝙ dicere nō est intelligere: quia dicere habet terminum productum: non autem intelligere/ et ita potest argui de relatione que non habet terminum productum sed actio vel quasi actio de genere actionis prius necessario presupponit subiectum: quia est habitudo ad subiectum vel quasi/non autem ad productum. Per hoc enim vno modo distinguitur a relatione de genere relationis vel quasi que est ad productū igitur ꝛc. Hec de secundo.

5 fundamētū precedentis opi.

¶ Quantum ad tertium arguo contra predictam opinionem. Et primo contra vnum fundamentum suum probando ꝙ essentia vel aliquid essentiale est formalis terminus generationis/non autem relatio ipsa sicut supra. Secundo arguam contra cōclusionem. ¶ Primo sic. Entitas simplex perfectissima non potest haberi per productionem nisi ipsa sit terminus formalis productiōis. Sed essentia diuina habet a filio per

Joan. 4

productionem secundum illud Joannis quarto. Pater quod dedit michi matus est omnib⁹. Hoc autem intelligit de essentia quam accipit per generationem: ergo ipsa est terminus formalis diuine generationis ꝛ habeo propositum/quare ꝛ cetera. Iste rationes prō termino formali generatiōis diuine quātum ad aliquas satis faciliter possunt solui/tamen valeant quantum possunt valere. ¶ Secundo sic. Generatio vel natiuitas est via in naturam sicut in terminum/vt patet secundo phisicoꝝ: sed relatio non dicitur natura diuina: sed magis essentia ipsa vt patet: quia tria supposita sunt eiusdem nature/non autem relationis eiusdem ergo et cetera.

2. phisic.

¶ Tertio sic. Si formalis terminus generationis esset relatio/tūc generatio esset ad aliquatio ꝛ nō generatio/quia terminus eius esset ad aliquid ꝛ non substātia: hoc est falsum. ¶ Quarto sic Si formalis terminus relationis esset relatio/generatio diuina non esset vniuoca/quia relatio non est eiusdem generis in generante ꝛ genito: sed hoc est falsum sicut dictum est supra: ergo et cetera.

¶ Quinto sic. Illud est formalis terminus generationis quod cōmunicatur filio a patre: sed essentia communicatur a patre non autem relatio puta filiatio: quia filiationem non habet: ergo ꝛ cetera.

Extra de sum. tri. ꝛ fi. catho.

Minor patet per illud capitulum extra de summa trinitate ꝛ fide catholica. Dampnamus. vbi dicitur ꝙ sine vlla diminutione filius nascendo patris substantiā accipit. Et Augustinus decimoquinto

Aug. 15. de tri. ca. 26.

de trinitate capitulo vigesimosexto dicit sicut naturam inquit prestat filio siue initio generatio/ sic spiritui sancto prestat essentiam siue initio processio/igitur ꝛc. ¶ Sexto sic. Hunc in creaturis prō prietas indiuidualis vel psonalis est terminus formalis generationis: quia tunc nulla productio talis esset vniuoca: sed magis ipsa est termin⁹ formalis. Sed relatio in diuinis est proprietas psonalis saltem filiatio ipsa que spectat ad ppositum: ergo ꝛ cetera. Vnde falsum est qđ ipsi dicunt relationes esse terminum formalem generationis in diuinis/ sed magis natura ipsa vel essentia diuina est formalis termtnus/nō distinguēdo inter essentiam ꝛ perfectionem attributalem: quia non puto ꝙ essentia scōm rationem essentie sit terminus formalis: ꝫ potius intellecto ipsa/ꝛ ex hoc forte posset assumi argumētum ꝙ essentia secundum rationē essentie nō sit terminus formalis sed ꝙ sit quasi materia. Nota enim ꝙ iste rationes prō conclusione principali faciliter quātum ad aliquas possunt solui ꝛ contra facientes retorqueri sed valeant quantum possunt.

¶ Ex isto probato arguo tūc contra conclusionē principalem. Primo sic. Impossibile est ꝙ ides suppositum habeat idem simplex sicut terminum formalem sue productionis et quasi materiam vel subiectum: quia tūc idem simplex respectu eiusdem productionis presupponeretur ꝛ non presupponeret: ꝛ duobus modis idem habet illud simplex/quorum altero circūscripto nichil minus haberet ipm Sed suppositum diuinum genitum habet diuinaꝫ essentiam/sicut formalem terminum generationis vt probatum est: ergo ꝛ cetera. Impossibile est em ꝙ idem secundum eandem simplicem rationē duobus modis habeatur ab eodem quia tunc illud bis esset tale scōm illud/ꝛ ita filius bis esset de⁹ ¶ Secundo sic. Cuiuscunq; suppositi est essentia diuina vt presupponitur generationi alicuius suppositi: est essentia diuina quasi materia eiusdem vt imprimitur sibi proprietas relativa tanq̄ terminus formalis qui per generationeꝫ acquiritur quod patet de se: quia materie vel quasi materie cuiuscunq; sit semp acquiritur ꝛ quasi imprimitur terminus formalis: sed essentia presupponitur generationi filij quasi materia ēm eos vt est persone patris: qz prō illo tunc aliquem modum subsistēdi habet/et nō nisi in patre/nondum autem in filio/quia nōdum habetur filius per generationem. Preterea etiam si in filio tunc etiam filius presupponeretur generationi sue/quod est falsum/ergo essentie vt in patre imprimitur relatio vt terminus formalis generationis: ꝛ ita pater ꝛ filius sunt eadem ratione persona. ¶ Tertio sic. Quandocunq; ad generationē concurrit actiuum et passiuum/prior est habitudo actiui ad passiuum/q̄ ad terminum productum: vl saltem simul/vt patet in omnibus. Si ergo ad generationem filij concurrit essentia vt passiuum et quasi materia / sequitur ꝙ pater refertur prius ad essentiam q̄ ad filium/vel saltem simul. Tunc quero de illo respectu ad essentiam quam preexigit/vl quod exigit generatio filij: aut est realis. et tunc pater refertur ad essentiam realiter. et per consequens distinguitur ab ea realiter: aut rationis/ et hoc est falsum: quia nullus respectus realis (cuiusmodi est generatio filij) preexigit vel coexigit necessario respectum rationis. ¶ Quarto sic. quod est in materia vel quasi materia est in potētia

5 p̄clusiō p̄cedē. opi.

et via ad terminum formalem sed essentia secundum ꝙ huiusmodi/non potest esse in potētia ad terminum formalem generationis: quia tunc esset in potentia ad seipsam quia ipsa est terminus formalis vt probatum est supra: ergo et cetera.

¶ Quinto sic. Illud qđ est genitum de aliquo quasi de materia/necessario accipit esse quasi per mutationem/sicut quod generatur ex materia prima accipit esse per veram mutationem: sed filius non accipit esse quasi per mutationem. Generatio em nec est mutatio nec cōmutatio: quia mutatio de sua ratione intrinseca aliquid imperfectum dicit/ꝛ similiter quasi mutatio quasi imperfectionem dicit ꝛc. Nota hic ꝙ generatio ex habitudine ad subiectum vel quasi subiectum: habet ꝙ sit mutatio vel quasi mutatio: licet nō totaliter ꝛ complete: sed cum hoc concernit terminum priuatiuum/ꝛ quātum ad hoc non cōcludit nec valet ratio ista. ¶ Sexto sic. Pater multo perfectius habet rationē agētis vel producētis in generatione verbi q̄ in productione creature: sed ratione sue perfectionis in agendo pater in producendo creaturam nichil supponit vt materia vel quasi materia / ergo similiter nec multo fortius in generatione verbi: nec sequitur ex hoc verbum esse de nichilo sicut dicetur infra. Item Augustinus cōtra maximum libro tertio capitulo decimoquinto. Spiritussanctus non est de aliqua materia nec de nichilo. Et sic relatio spiritussancti est in diuinitate sicut relatio filij: sed secundum eos essentia in productione spiritussancti non se habet vt materia: quia producitur per executionem ꝛ ex suffiatione non autem per impressionem. ergo similiter nec in generatiōe filij essentia est in materia: data ꝙ filius nō sit de nichilo. Videtur ergo ꝙ essentia in generatione filij non est quasi materia.

Ad rōes p̄cedētis opiniōis

¶ Ad primum prō precedēti opinione dico ꝙ filius non est de nichilo: ꝛ tamen non est de aliquo quasi de materia sed est de substantia sicut de consubstantiali formali sicut dicetur infra. Unde dico ꝙ est fallacia consequētis arguendo sic non est de aliquo sicut de materia vel quasi/ergo de nichilo. ¶ Ad secūdum dico ꝙ essentia non presupponitur termino generatiōis producto sicut materia vel quasi: sed sicut formale quo tam generans q̄ genitum habēt esse diuinum consubstantiale. Non enim essentia diuina subest terminis quorum alterum sit forma ꝛ alterū negatio forme/sicut materia in creaturis: qđ generatio diuina terminum a quo negatiuum nō habet: sed solum terminum ad quē positiuum: vnde ꝙ ipsam nichil abiicitur nec positiuum nec negatiuū Hoc est em imperfectionis in generatione. Et ideo dico ꝙ essentia rationē materie non habet sed magis rationē forme consubstantialis generāti ꝛ genito. ¶ Ad tertium dicēdum ꝙ relatio nō est formalis terminus generationis diuine sed magis essentia ipsa sicut superius est probatus. Si dicas ꝙ persona genita nō est filius sed deus ꝛ formalis ꝛ actualis est in ipo esse deū. ¶ Ad quartum dico ꝙ potētia generandi in deo nō est ppie potētia actiua sed abstrahit a potētia actiua/ꝛ est potētia productiua cui correspondet aliquod producibile vt terminus/sibi autem nichil correspondet prō subiecto vel passiuo. Preterea etiam de potētia actiua primi agētis non ꝙ sibi correspōdeat potētia passiua vt patet in actu creandi qui nullus passiuum presupponit sed solum aliquid creabile: vt terminus. Et si hoc non est verum de potentia actiua dei ēm productionē ad extra multominus ēm productionē ad intra. ¶ Ad quintū dico ꝙ accipit falsum. Si em ignis cōmunicaret naturā suā ad intra generando ignē de sua substātia nō generarēt vt de materia nec quasi de materia: sed sicut de fōmali consubstantiali generanti cum genito. ¶ Ad sextū dico ꝙ forte diceret aliquis ꝙ generari nō est prius origine filio: ꝫ est ipsa relatio formalis constitutiua filij. Tu dicis generare ꝛ generari sunt simul natura verum est sed nō simul origine. Et licet ideo generare sit prius origine filio nō tamē oportet ꝙ generari. Dicis ꝙ immo: quia constitutiuum prius est cōstituto: dico ꝙ non oportet hoc nisi vbi cōstitutum est aliquid preter cōstituti ua vel cōstituenda: sicut in naturalib⁹ cōpositū per se vnū dicit aliquid preter cōstituentia ꝛ pter partes. Persona autē filij nichil dicit pter essentiaꝫ ꝛ relationē: ꝛ ideo ista vt cōstitutiua nō possunt esse prioza filio sicut nec seipsis: ꝛ ita nichil valet argumētum. Vel aliter dicerē ꝙ generari est prius origine filio. Et cum queris cui inest, geniert in illo priori: potest dici ꝙ essentie vt fundamēto. Tu dicis/nō potest hoc dici quia essentia in illo priori nō est formale cōsubstantiali filio ꝛ patri/qz filius nōdum est. Similiter arguam contra te si ponas ꝙ in essentia quasi in materia filij quia filius nondū est ꝛ ita idem est cōtra te. Dico ꝙ in essentia sicut i formali cōsubstantiali cōstituente filium cum ipso generari vel filiatione. Tu dicis filius nondū est. Dico ꝙ non est verum: quia esse prius origine aliquo siue vt constitutiuum siue vt productiuum non est prius esse ꝛ posterius non esse: sed est vnū esse, productiuum ꝛ aliud productum: vnum etiam similiter potest esse constitutiuum et aliud constitutum.

Nota.

¶ Septimo dico ꝙ esse de aliquo ēm communiorem vsuꝫ loquēdi dicitur duobus modis illis: quia modus iste consubstantialitatis formalis ꝛ totalis inter distincta suppositaliter nō inuenitur in creaturis: sed solum in deo/tamen aliquo modo inuenitur ibidem sicut etiā dicetur infra saltē consubstātialitas partialis. ¶ Ad octauum dico ꝙ hoc non facit Augustinū insufficientē quia quod est de formali substantiali alicuius non est de nichilo. Tu dicis quod est formale patris habet rationem principij producti tantum respectu filij: dico ꝙ falsum est: sed cum hoc potest habere rationem termini cōmunicati filio per productionem: ꝛ ita euitatur qđ est vterq; consubstantiale ꝛ creatio filij sufficienter euitatur ꝛ ꝙ non est de nichilo: per cōmutationē huius formalis consubstantialis vterq;. ¶ Ad nonum idem argumentum fit contra eos de essentia quasi materia. Quero a te an solum sit materia vt in patre: ꝛ sic essentia non est materiale filij vel oportet ꝙ pater sit filius: etiam nō vitatur creatio si vt in ambobus tunc sequitur illa que arguunt cōtra eos. Dico ergo ꝙ essentia vt formale consubstātiale patri et filio non solum est in patre sed etiam in filio: quia non oportet dicere ꝙ precedat filium sicut si esset materia vel quasi materia. Tu dicis tunc filius diceretur de substantia sua. Dico ꝙ non/quia originatur a seipso sed a patre. Deus autem dicit in proposito nō solum cōsubstantialitatē

sed etiam originem: igitur ꝛc. ¶ Ad vltimum dico ꝙ essentia nec relatio in diuinis debent cōcedi generari precipue eēntia sicut dictū est supra. Tu dicis in creaturis magis dz generari terminus formalis ꝯ materia saltē ꝑ accidēs. Dico ꝙ verū est quia in creaturis terminus formalis accipit nouū esse singulare nō sic autē eēntia diuina ſꝫ esse cōicatū terminū/ꝛ tō dico ꝙ minus multiplicādo debet cōcedi generari ꝯ relatiuo quia accipit esse ꝛ non. cōmunicat ita ꝙ nullū argumētum potest verti ad propositū. ¶ Nota hic breuiter ꝙ in hoc stat pondus belli ſcꝫ ꝙ iste cōditiōes materie ſm quas ponētur trāsferri a diuina sicut cōmunes forme ꝛ aliqe cōueniūt forme que nō conueniūt materie/ꝛ illud qđ attribuit deo ſm rationē nobiliorem sibi debet attribui magis igit dicēdum est tales cōditiones conuenire diuine essentie ſm rationē forme ꝯ materie: vt posset declarari ꝙ singulas pdītiōes discurrēdo/sicut enī materia est indistincta plurium partiū ad generatarū i augmēto sicut materia ponit ita ꝛ forma. Patet in hoc aucto sicut materia est aliquid qđ sufficit ad mutationē quādo presupponit ꝛ est intrinseca productio/ita ꝛ forma nō minus est aliud similiter sicut materia et forma est fundamētum/ita forma est fundamētum forme vel respectus/similiter in posito diuina essentia per se ꝛ indistincta cōmunis et pluribus psonis nō sicut pars: sed sicut quidditas ipsarū. Hoc autem materie nō conuenit quare ꝛc.

Año itel ligatur filiū esse de substātia patris.

¶ Quantū ad quartum dico ꝙ filius licet nō sit de substātia patris quasi de materia est tū propzie eius substātia ꝛ de nichilo. Dico enī ꝙ est de substātia patris sicut de formali cō substantiali per istū modū ꝙ diceretur ꝙ angelus vnus siue produceretur ab alio in indēitate materie esset de formali cōsubstantiali posito ꝙ natura angeli sit forma simplex nō habēs materiam sicut ponūt aliqui ꝛ probabiliter/sicut etiam ſm vnum doctorem angelus dicit esse de natura intellectuali. Vnde sic est imaginādum recte de essentia diuina respectu suppositorum diuinorū ꝙ ipsa est forma eorū vnus eis esse diuinū formaliter: sicut ſi aīa primo informaret corp postea generaret alia pars eādem partē informaret ꝛ ſi tertia generaretur eādem partem informaret eadē existēs et tanꝯ vere forma ꝯtumcūqꝫ preexistens partibus generātis: sic essentia diuina primo dat esse psone patris secū darte psone producte per modum nature ſcꝫ filio/ tertio vero ipsi spiritui sancto: nec oportet ex hoc ꝙ habeat rationē materie dato ꝙ ab vna psona ꝑsupponatur in alia: qđ patet: quia qđ est cōgruum materie ꝛ forme: immo potius ꝓpriū forme ꝛ creaturis non debet attribui deo per modū materie: qz semp per modū nobilioꝛē debēt sibi oīa attribui sed ꝙ eadem forma ſit cōmunis pluribus videmus in creaturis: sicut eadē anima carnis generāti ꝛ genite: nō autem eadem materia potest esse simul sub diuersis formis disparatis nō ordinatis ꝛ ꝯ ex hoc ꝙ essentia diuina simul eadē est in generante ꝛ genito nō debet ex hoc dici ꝙ ſit materia: sed potius forma quasi ꝛc. Et hoc videt rationale. Causa enī materialis cum ſit impfecta ſm totum genus suuꝫ nō reducitur ad aliud simpliciter pfectum in genere suo ꝛ ideo in simpliciter pfectio non est possibile dare materiam vel quasi materiam sed tantū producens nullo modo exigens materiam nec aliquid quasi materiam / ita ꝙ essentia diuina nullo modo est materia vel quasi materia. ¶ Qz autem dicunt alij ꝙ materia habet aliquid perfectionis et quantum ad hoc trāsfertur ad diuina. Non autem quātum ad illa que sunt imperfectionis. Ita posset dici ꝙ asinus ꝛ equus habent aliquid perfectionis ꝛ possunt transferri ad deum / ita ꝙ in deo erit aliquid quasi asinus quod nihil est. Et ideo dico ꝙ in materia secundum ꝙ materia nichil est perfectionis quin concernat necessario imperfectionem: et ideo non potest transferri sine imperfectione: nec per consequens simpliciter loquendo nō pōt transferri sicut nec asinus vel quasi asinus igitur ꝛ cetera. ¶ Dico igitur ꝙ filius est de substantia patris non tanꝯ de materia vel quasi sicut dicunt auctoritates Augustini ꝛ Hylarij qui dicūt hoc expresse ꝙ filius non est de materia: nec tamen est de nichilo. Sed quando dicitur de substantia patris ibi notantur duo scilicet consubstantialitas patris et filij qui est in natura formali vtriuſqꝫ ꝛ hoc notatur in prepositione de sicut quādo dicitur iste anulus est de auro notatur consubstantialitas anuli et auri. Secundo notatur origo filij a patre per gentium patris. ¶ Ex quo patet ꝙ non potest dici pater de substantia filij sicut econuerso dicitur filius de substantia patris. Ex quo patet vlterius ꝙ dicendo filium esse de substantia patris vnum includitur et aliud excluditur. Excluditur enim filium esse de nichilo/agere enim aliquid de nichilo dicit nichil illius preexistere. Cum igitur hic preexistat substantia patris de qua gignitur filius. Patet ꝙ non de nichilo. Si enim ignis generaret aliquid de sua forma nō generaret ipsum de nichilo pluſqꝫ ſi de sua materia. Aliud qđ includitur est ꝙ filius generatur sicut viuens de viuente quia in natura ꝛ de natura viuente. Hoc enim requiritur necessario ad rationem filij/et non solum hoc: sed ꝙ producatur per modum nature: ꝛ etiam ꝙ de tota substantia sicut in diuinis/vel de parte substantie sicut in creaturis ꝛ ꝙ sint eiusdem nature sicut in diuinis: vel specie sicut in creaturis. Vnde dico ꝙ filius in creaturis non producitur in creaturis de substantia patris vel parte substantie patris: sicut de materia. Si enim non est materia fetus intrans substantiam fetus secundum ꝙ decisum est a patre/vt patet: et multominus dico ꝙ essentia diuina est quasi materia respectu filij. Dico igitur ad questionem ꝙ filius non generatur de substantia patris quasi de materia sed sicut dictum est supra.

Ad rōes principales qōnis

¶ Ad primū principale quod probat filium non esse de substantia patris. Dico ꝙ pro tanto dicit Augustinus tres personas ex eadem essentia. Non dicimus ꝙ exemplum notat originem et non tres sunt originate. Tamen dico ꝙ persone producte dicuntur ꝛ sunt ex substantia vel de substantia generantis. ¶ Ad secundum dico ꝙ ista non est vera ꝙ filius ſit filius essentie patris/ quando relatiuū construitur cū genitiuo(ſi ſit relatiuum originis cuiusmodi est pater vel filiꝰ)denotatur ꝙ illud ſit generatum ab eo vel generans ipsum: sicut sortes ꝛ filius platonis ꝛ plato est filius sortis: substātia aūt diuina vel essentia nō generat

filium sicut dictum est supra. Ista ergo non est vera ꝙ verbū ſit filius essentie quia notat distinctionē nō qualēcunqꝫ vel quācunqꝫ sed generātis a genito substantie vel nature a filio: ista autē filius est de substātia patris notat distinctionē a filio nō in casuali huius prepositionis de/sed in genitiuo sibi addito ꝛ determināte ipsum casuale: vnde non notat distinctionem in substantia sed in patre quādo pater additur sibi: licet ſi nō adderetur notaret distinctionem in essentia supple propter qđ etiam negat Augustinus istam ꝙ psone sunt ex essentia vel substātia/licet concedat istā ꝙ filius est de substantia patris. Nam per hoc ꝙ est de substātia notatur consubstantialitas. Per hoc ꝙ dicitur patris notatur origo/ꝛ per cōsequēs distinctio. Ad alia omnia apparet per predicta.

¶ Distinctionis Quinte.
Questio Tertia.

relatio ad relatum non fit actus

2. de aīa. et. 7. metha.

¶ Tertio ꝙro vtrum relatio sit actꝰ/ vel quasi actꝰ entie. ¶ Videt ꝙ sic ex duobus nō fit aliqd ꝙ se vnū nisi vnū sit actꝰ ꝛ reliquū potentia ſcdo de aīa ꝛ 7. metha. ſꝫ ex essentia ꝛ relatione ꝙ se cōstituitur vnū diuinū suppositum/ergo alterū eorum est actus puta relatio/ꝛ reliquum potētia puta essentia cui quasi inest relatio ¶ Secūdo ſic. qđ aliqua cōstituunt vnū illud quod est in alio habet rationē actus respectu illiꝰ vt patet de forma respectu materie: sed relatio est in essentia nō econuerso ergo ꝛc. ¶ Tertio ſic. Fundamētum videtur esse quid potētiale ꝛ presuppositū respectu relationis superuenientis: sed essentia est fundamētum relationū/ergo ꝛc. ¶ Quarto ſic. Illud qđ cōstituit ꝛ distinguit aliquid ab alio habet rationem actus: actus enī distinguit ꝛ separat nono metaphiſice: ſꝫ relatio cōstituit ꝛ distinguit suppositum non autem essentia ergo ꝛc.

9. meta.

¶ Contra vbicūqꝫ est actus ꝛ potētia i cōstituentibus/vel quasi actus et potētia in constituto/est cōpositio vel quasi: sed i diuinis nō est cōpositio nec quasi: ergo ꝛc.

¶ Hic primo ponam vnā opinionē ꝙ relatio comparatur ad essentiam sicut actus. ¶ Scdo ponam aliam respondendo ad questionē/ꝛ arguam cōtra primam. ¶ Tertio ad rationes principales.

relatioan ſit actꝰ essentie ꝛc. 1. opi.

¶ Quātum ad primum dicerēt illi de prima opinione questionis precedētis vt videtur(vel saltem dicūt aliqui) ꝙ relatio cōparatur ad essentiam sicut actus ad materiam vel ad potētiam seu quasi: sicut etiā dictū est supra ſcdm cos ꝙ essentia cōparatur ad relationē quasi materia ad terminum formalem generationis vel diuine productionis. Et hoc probatur per easdē ratiōes quibus probat ꝙ essentia se habet quasi materia: ꝛ per rōnes adductas ad primā ptē qōnis. Hec de prīo.

2ª opi. ꝙ relatō nō ſit actus ꝛc.

¶ Quātum ad ſecūdum. Primo probo ꝙ relatio nō est actꝰ nec quasi actus essentie. Scdo ostendo quomodo ista ꝓcurrūt ad cōstitutionē diuini suppositi ſtāte omnimoda simplicitate. ¶ Arguo primo ſic. Illud qđ est i termino perfectionis ꝛ infinitum intēſiue ꝛ purus actus ſcdm rem ꝛ ſcdm rationē non potest habere rationē potentie respectu alicuius. Ista patent ex terminis: sed essentia diuina est huiusmodi vt dictū fuit supra ꝛ hoc ſecūdum rem. Qz autē ſit talis etiā ſcdm rationē patet: quia sicut in creaturis materia que est realiter in termino imperfectionis nō dicit actus alicuius nec ſcdm rem nec ſm rationē saltē quare ꝛc. ¶ Secūdo ſic. Illud qđ est primus perfectione ſimpliciter ꝛ formaliter infinitum nō potest dici materia vel potētia alicuius respectu posteriorum. Dico perfectione ſimpliciter ꝛ formaliter infinitum: quia licet subiectū ſit primus perfectione ipo acciētē non tamen pfectione simpliciter infinita nichil imperfectiōis habēte sed essentia diuina est infinita ꝛ prima pfectione simpliciter. Probatio/ licet enī in creaturis vel in his que ptinēt ad generationē earum/ordo perfectionis et ordo originis econuerso se habeant(quia qđ est primus generatiōe vel origine est posterius perfectione sicut materia Et qđ est posterius generatiōe est primus perfectione ſicut forma: vt patet nono metaphiſice)tū in diuinis iſti duo ordines concurrunt. Qđ est enim ibi primus generatione est etiam pfectione: quia in diuinis non est processus ab imperfecto ad pfectum: qz in deo nichil est impfectum ſicut in creaturis. Cum igitur essentia ſit prior quasi generatione ꝛ via nature quia presupponitur(etiā ſm alios)est simpliciter prior pfectione ergo ipa nō est in potētia nec quasi potētia respectu relatiōis: sed magis eēt econuerso. Est igitur in termino pfectionis nō solū ſm rem sed etiam ſm rationē. ¶ Tertio ſic. Actuale determinat ꝛ cōtrahit potētiale suum vt patet: sed essentia nō determinatur per relationē nec relatio ipsam cōtrahit: vt patet ꝙ Damascenū lib. iij. c. ix. vbi dicit ꝙ caractistica ydioꝯata. i. relatiue ꝓprietates nō sunt determinatiue ipsius nature sed ypostasios. i. suppositi ergo ꝛc. ¶ Quarta ratio additur que nō est magni valoris: vbi relatio est actus fundamēti suppositum dicitur illo fundamēto referri sicut dicitur ꝙ sortes est similis nō solū similitudine sed etiā albedine. Sed suppositū diuinū nō potest referri vel dici referri essentia: tūc enī posset dici ꝙ pater diuinitate est pater cōtra Augustinū septimo de trinitate capitulo quarto ergo ꝛc. Dico igitur breuiter ꝙ relatio non est actus nec quasi actus essentie.

Damasc.

¶ Quantum ad tertium to/ tius questionis quod est secundum huius articuli dico ꝙ essentia diuina ꝛ relatio concurrunt ad cōstitutionem suppositi sicut duo actus quorum alter est infinitus ex sua ratione formali scilicet essentia alter vero non/scilicet relatio ꝛ concurrunt in supposito non per informationem vnius ab alio: nec quasi informationem sed per veram identitatem realem quia infinitum: similiter hoc habet ꝙ est realiter idem cum quolibet sibi compossibili in eodem supposito. Nec potest actuari ab alio / nec potest aliud actuare: sed ipsa essentia diuina est in suppositis: sicut quidditas quedam in forma infinita actuans et essentians ipsa: sicut anima in pluribus partibus corporis / vt forma: licet non vt tota quidditas et etiam informando.

quō relatio ꝛ eēntia cōcurrūt ad cōstitutiōes diui suppositi ꝛc.

¶ Ad euidẽtiam vero hui⁹ accipio vnũ exemplũ in creaturis/in sorte est ista tria cõsiderare scz sorteitatẽ humanitatem ⁊ ipsum sortem: humanitas in ipso est actus quidditatiuus pficiẽs ⁊ essentiãs ipsum/nõ tamen inherẽs:quia est ipsamet substantia sortis. Sorteitas est ꝓprietas indiuidualis determinãs ⁊ contrahẽs ipsam quidditatem vel humanitatẽ:quia illud cuius est puta sortes incõmunicabiliter vel potius indiuidualiter existit: vnde sorteitas se habet ad humanitatẽ sicut actuale ad potẽtiale ⁊ sicut cõtrahens ad cõtractum/⁊ faciũt vnũ indiuiduum per cõpositionem ⁊ vniuocationẽ actualis ⁊ possibilis. Sortes autẽ est ipsum indiuiduum ex his cõstitutum. Sorteitas autem ꝓprie loquẽdo non est forma inherẽs sicut actus quidem sed dicitur quedam realitas substantialis ⁊ indiuidualis qua sortes indiuidualiter existit. Indiuidualiter dico in plures sortes vel ī plures homines/nõ in plures partes. Similiter dico ꝙ in ꝑsona diuina est considerare ipsam essentiam q̃ est actus quidditatiuus essentians suppositũ nõ inherẽs vel qua si inherẽs alicui sicut forma. Secundo est ibi ꝓprietas relatiua ꝑsonalis nõ inherẽs vel quasi inherẽs alicui sed vans incõmunicabiliter existere vel subsistere/sed dissimiliter ad sorteitatem in sorte: quia ꝓprietas relatiua diuina nõ se habet ad essentiã sicut contrahens vel determinans ipsam/ nec sicut actuale ad potẽtiale/nec quasi potẽtiale:quia essentia ex sua infinitate includit per idẽtitatem realem omnes diuinas relationes licet nõ sit formaliter ⁊ quidditatiue. Et ideo persona constituta ex essentia ⁊ ꝓprietate non est vna quasi per compositionem actualis ⁊ possibilis sicut vnitas sortis ex humanitate ⁊ sorteitate:quia humanitas nõ includit realitatem sorteitatis nec econuerso sed suppositũ diuinum est vnum per veram realem idẽtitatem cõstituentium. Ex quo statim apparet ꝙ in ꝑsona est omnimoda simplicitas ⁊ nulla compositio:qz idem realiter non componitur sibi ipsi/ et quia ibi nichil est actuale respectu alicuius potẽtialis nec ecõuerso:qz quicquid est in deo est actus purus/⁊ ita simplex est ꝑsona sicut essentia ⁊ tres persone sicut vna simplex dico per priuationem vel negationẽ cõpositionis non autem distinctionis. Hec de tertio.

Ad argumẽta ꝓncipalia q̃stionis.

¶ Ad ꝓmum ꝓncipale dico ꝙ maior est vera de illis que cõstituunt vnum per idẽtitatem realem sicut in ꝓposito. ¶ Ad scõm dico ꝙ maior est falsa quãdo alterum transit p idẽtitatem realem in illud in quo est sicut relatio in essentiam siue infinitatis. ¶ Ad tertium dico ꝙ fundamentum in creaturis bene est quid potẽtiale respectu relationis:quia nõ est realitas relationis:in diuinis autem non habet locum. Et ideo nõ debemus imaginari essentiam diuinam vt fundamentũ materiale vel potẽtiale. Vnde pullulant diuine relationes quasi de potentiali vel quasi materia: sed sicut vnam formam infinitam vnde pullulant tres subsistentes. ¶ Ad quartum dico ꝙ relatio distinguit non essentiam sed personam a persona. Et est actus personalis non autem essentie. Essentia etiã distinguit non personam a persona: sed personam a quocunq; non deo ⁊ est actus essentialis et nullo modo materie nec quasi materia: sed ꝓncipalior actus ⁊ forma q̃ relatio.

¶ Distinctionis Quinte.
Questio Quarta.

Quarto q̃ro vtrũq; communicatio et productio sint idem in diuinis. ¶ Et videtur ꝙ non:quia communicatum ⁊ productum nõ sunt omnino idem scilicet essentia ⁊ persona/ ergo nec communicatio ⁊ productio. ¶ Preterea quod producitur realiter refertur sed qđ cõmunicatur non refertur realiter qz essentia non refertur:ergo ⁊c.

¶ Contra producens ⁊ communicãs sunt idez ergo productio ⁊ cõmunicatio sunt idem.

¶ Hic dico duo Primo ꝙ productio ⁊ communicatio in diuinis in hoc cõueniunt/quia vterq; dicit relationem et respectum quendã vt patet. ¶ Sed differunt in hoc ꝙ productio in diuinis dicit relationem realẽ producentis ad productum vel producti ad producens. Communicatio vero dicit respectum ratiõis communicantis ad communicatum puta persone producentis ad essentiam vel communicati ad cõmunicans scilicet essentie ad personam producentem aliam personam ⁊ communicantem sibi essentiam. ¶ Secundo differunt quia productio tam actiue q̃ passiue accepta conuenit persone/⁊ nullo modo essentie vt dictum est supra. Sed communicatio passiue conuenit essentie/⁊ nullo modo persone quia essentia communicabilis est. Communicatio autem actiue dicta cõuenit persone/⁊ nullo modo essentie: vnde essentia nõ communicat sicut nec generat vel spirat. Qz autem communicatio nõ sit relatio realis in diuinis. Patet/ quia nec realiter distinguũtur sicut dictum est supra. nec realiter refertur ad essentiam nec econuerso. Impossibile est autez in diuinis aliqua realiter referri nisi realiter distinguãtur:ergo et cetera. ¶ Sed hoc declarant aliqui accipiẽdo vnum quod est dubium dicunt ꝙ in generatione creature aliquid est terminus generationis per se primo scilicet compositum generatum:aliquid quod est terminus formalis et terminus per se/nõ tamen primo sicut forma ipsa. Et cõsimiter ibi etiaz est duplex respectus ad generãs vnus est qui est totius compositi alius est termini formalis ⁊ vteroz realis est:quia totum ⁊ pars vel forma realiter distinguuntur/⁊ possunt fundare distinctos reales respectus ad generãs:⁊ similiter ipsius generantis sunt duo respectus reales ad istos duos terminos realiter distinctos ab ipso. In diuinis autem dicunt ꝙ licet respectus termini per se primo ipsius productiõis scilicet suppositi producti ad producens ⁊ econuerso sit realis:non tamen respectus termini formalis qui est essentia: potest esse realis/nec econuerso:quia nec essentia realiter distinguitur a termino producto nec a producẽte. Cõicatio ergo cũ dicat respectum essentie ad producens vel ecõuerso/nõ potest esse respectus realis nec econuerso:quia nec essentia realiter distinguitur a termino producto nec a producente. Cõmunicatio ergo cũ dicat respectũ essentie ad producens vel ecõuerso nõ potest esse respectus realis:nisi forte diceretur quia nec essentia realiter distinguit et probabiliter idem est penitus in re essentia ⁊ productio ꝙ ponez tũc esset difficile euadere ꝙ essentia nõ sit producta ⁊ ꝙ cõmunicata realiter. Est igit respectus rationis vtrobiq; ⁊ ita nec est idem realiter ꝓductiõi/nec distinguit realiter ab ipsa:qz nõ est res sed respectus rationis tãtum sed distinguũtur tantum sm rationem.

an sit aliꝙ ⁊ aliꝙ respectus forme et cõpositi ad gñans ⁊ ecõtra.

¶ Hic est vnũ dubium. An scilicet sit alius ⁊ alius respectus forme ⁊ cõpositi ad generans ⁊ ecõuerso. Et videret aliqui ꝙ nõ quia forme ⁊ cõpositi nõ est alia ⁊ alia productio: qz vnica generatione ⁊ mutatione habetur forma et cõpositus vt videtur:ergo nõ est alia ⁊ alia relatio cõpositi ⁊ forme ad ꝓducẽs. Item si forma habet propriam relationẽ ad producẽs sequitur ꝙ sit terminus per se primus alicui⁹ ꝓductionis sicut per se primũ fundamentũ relationis ad producẽs hoc est falsum ⁊ cõtra Aristotelẽ:quia nulla generatio per se primo terminat ad formam:ergo ⁊c. Videtur ergo ꝙ dubium assumat:licet forte verũ sit qđ assumitur nec tollitur per istas ratiões que in cõtrariũ assumũtur. Potest eñ vnica mutatio generatiõis terminari ad duos terminos subordinatos formã scz ⁊ cõpositum habentes distinctas relationes ad generãs ⁊ primo ad cõpositum via pfectionis: sed primo ad formaz via origitus. Et ideo modus iste declarãdi distinguatur ⁊ accipiat ꝙ essentia nõ refertur realiter nec per se nec per accidẽs ad suppositũ producẽs:quia cũ hoc ꝙ relatiõe producti ad producẽs vel cõmunicati est eadẽ realiter cũ termino producto qui refertur realiter. Est etiam eadẽ producẽti ⁊ ideo ad ipsum nõ potest realiter referri. Forma autẽ potest referri per accidẽs vel per se non tñ primo ad generãs eadẽ relatione qua cõpositum quia realiter a generãte distinguitur. ¶ Ad argumenta apparet solutio ex predictis.

¶ Distinctionis Sexte libri Primi sententiarum. Questio Prima.

Circa distinctionẽ Sextam quero primo. Utrus deus pater genuit filium natura. ¶ Videtur ꝙ deus non genuit filium natura. Primo sic. Natura et intellectus sunt principia distincta ꝓductiua/⁊ habẽt diuersas rationes principiandi secũdo phisicorum. Sed filiꝰ processit per modum intellectus sicut dictum est supra ergo ⁊c. ¶ Scõo sic. Illud quod processit p modũ artis nõ producitur natura. Ars eñ ⁊ natura sunt distincta principia(vt artificiatũ non est naturale sicut arca vel domus)sed filius producit a patre sicut ars sm Augustinũ. 6. de trinitate. Est eñ ars omnipotẽtis dei plena rationibꝰ omniũ viuẽtium vt dicit ibidem. ¶ Tertio sic. 2. phisicoz. Natura est principiũ motus ⁊ quietis in eo in quo est p se ⁊ nõ secũdum accidẽs:sed filius non producitur per motum:nec etiam pater potest cessare vel quiescere a productione eius qz eterna/ergo ⁊c. ¶ Quarto sic quod producitur ab alio per modum nature potest naturaliter cognosci:sed filius dei nõ potest naturaliter cognosci:ergo ⁊c. quia sicut ipse dicit in Mathẽo. c.11. Nemo nouit filiũ nisi pater/nec patrem nisi filius/et cui voluit filius reuelare: ergo ⁊ ceteta. Mat.11. ca.11.

¶ Contra Damascen⁹ capitulo quinto generatio est opꝰ nature. Et Augustinus in litera. Filius est natura nõ voluntate. Et idem Augustinus decimoquinto de trinitate. Similiter Hylarius de trinitate omnibus creaturis volũtas naturam attulit sed filio naturã dedit. Damasc. August. Hylari⁹.

¶ Hic ꝓmo distinguã de natura. ¶ Secundo videbo ad questionẽ ¶ Tertio ad rationes.

¶ Quãtum ad ꝓmum dicitur ꝙ natura vt ad propositum vno modo dicitur esse essentia rei sicut dicimus cõmuniter ꝙ natura rei est humanitas. Alio modo dicitur natura ꝓprietas naturalis ipsius rei sicut dicit ꝙ ignis naturaliter est calidꝰ/⁊ est natura sua. Alio modo natura dicitur principium agẽdi aliquid vnũ determinate sicut ꝙ omnibus cõcurrentibus necessariis ad actionem nõ potest non agere vel saltem illud agit ex impetu nõ ex libertate/⁊ isto modo natura distinguitur cõtra voluntatem vel propositum siue artẽ seu agens a proposito in ratione principij. 2 phisicorum:⁊ modus agẽdi talis principij dicitur naturalis sicut dicimus ꝙ ignis naturaliter calefacit ignum sibi presentatum. Et natura etiã isto modo potest dici principium motus ⁊ quietis ⁊c. ⁊ etiam vis quedã in suis rebꝰ ex similibus similia ꝓcreãs ¶ Applicãdo ad diuina dico ꝙ natura ꝓmo modo dicitur essentia eius sm ꝓpriam rationem diuinitatis. Secũdo potest dici natura dei quelibet ꝓprietas naturalis essentie diuine / et isto modo etiam voluntas potest dici natura nõ solum in deo sed in nobis. Tertio modo dicitur in deo natura illud solum qđ est principium productiuz alicuius vnius productionis determinate ⁊ precise principium dico non liberum sed simpliciter primũ. Hec de primo principali. 2. phisic. Deus ꝑ se genuit filiũ natura ⁊c.

¶ Quantum ad secũdum dicunt aliqui ꝙ filius producitur per modũ nature vel natura accepta primo modo:qz essentia diuina in ratiõe essentie est bonũ principiũ imediate ꝓductiuũ filij sicut dictũ. Pro qua cõclusiõe arguebat supra quatuor medijs distin. xij. q. ij. adducẽdo instãtias i vltimo articulo q̃stionis. Sed quãtum ad hoc dico ꝙ est michi dubiũ: ⁊ pot ꝓbari mõ vnico medio ꝙ ꝑ nõ ꝓducit natura isto modo: qz nullus principiũ simplr pfectũ actũ eiusdẽ rõnis pot habere nisi vnũ ꝓductũ sibi adequatũ simplr(⁊ omne tale pot habere aliqs ꝓductũ sibi simplr adequatũ) sed essentia diuina est eiusdẽ rõnis ⁊ simplr pfecta ⁊ seipsa vt est principiũ ad intra sibi coꝛrũdet principiatũ simplr adequatũ. Et p ꝓns nõ est principiuz nisi vniꝰ ꝓductiõis. ¶ Hoc est ꝺ altos q̃ hñt ponere ꝙ essentia est imediatum principiũ spũsancti sicut ⁊ filij igit ⁊c. Hoc.n. est ꝓpter ipfectionẽ principij vl principiati/qz vnũ principiũ pot hre plura principiata/qz neutrũ eoꝝ adequat hñ tutẽ principiũ ⁊ p ꝓns est imperfectũ. Et ideo ꝓbabiliter videt dicendum ꝙ licet filio cõicet natura diuina pro mõ dicta nõ tñ ꝑ generat ipm natura vel eẽntia tanq; principio ꝓductiõ. Et confirmat qz nã nõ ẽ principiũ ꝓductiuũ

verbi sed intellectus vel memoria. Accipiēdo autē naturā secūdo modo scilicet pro proprietate naturali: sic dico q accipitur ꝓmuniter ad intellectū ⁊ voluntatē vel ad meꝑoriam ⁊ voluntatē qđ pene idem est. Et isto modo dico q filius non producitur natura vt sic cōmuniter accepta, quia nō qua cūq; proprietate naturali producitur sicut dicetur infra in tertia questione vbi dicetur q nō prodūcitur voluntate. Sed vtrū aliqua naturali proprietate producatur vt principio statim dicetur. ¶ Dicēdū est igitur q accipiēdo naturā tertio modo pro principio productiuo vt distinguit contra principium liberum qđ est voluntas q ter producit filium natura: qđ probatur sic. Memoria vel intellectus respectu suoꝝ actuū quos elicit habet rationem principij naturalis ⁊ nō liberi sicut dictum est supra: quia prima libertas est in volūtate/ et ideo in intellectu nec scōm se nec scōm actus suos est aliqua libertas antecedēs q̄ tum voluntatis ita q nō est principium liberū respectu suoꝝ actuū quos producit: sed solum inquantum cōcurrit cum volūtate ad principiandum aliquod artificiatū vel huius modi: ⁊ respectu actuum quos dirigit: sed filius in diuinis sicut dictum est supra probabiliter ꝓducitur per memoriam vel intellectū: ergo natura producitur filius: ergo isto tertio modo producit natura sicut principium: ⁊ per cōsequēs naturaliter q̄tum ad modū: quia principium naturale habet modū principiandi naturalem. ¶ Ex his patet q̄ supflue ponūt aliqui q ad hoc q aliquod principium producat modo naturali requirūtur tria. Primus est q sit determinatū ad vnum. Scdo q sit assimilatiuum. Tertio q nō exigat directiuum. Tertius eni supfluit eo ipso eni q est determinatū ad vnū: nō indiget directiuo: quia deuiare nō potest ab illo vno/ scōm etiam cōmune est omni agēti scilicet q sit assimilatiuum sm Dionysium de diuinis nominibus. Omnis effectus gerit similitudinem sue cause siue sit vniuocus siue equiuocus: ⁊ planus est q inueniunt agētia naturalia vniuoca sicut ignis generat ignem equiuoca sicut sol generat substātiā mixtam vel ignē: ⁊ ideo dico q filius producit natura quātum ad primum ⁊ per consequēs quātum ad modum nō requiritur nisi q principium sit mere naturale distinctū contra principium liberū qđ est voluntas. Ad hoc est auctoritas Augustini in quinto de trinitate scdo ca. vbi dicit. Verbum dei per qđ omnia facta sunt esse filium dei natura. Et Hylarius quito de trinitate loquēs de filio dicēs q est deus de deo nō per protēstionem sicut ramis ab arbore in idētitatem suppositi: aut diriuationē scilicet cū participatione nature/ sed ex virtute nature ⁊ ex principio naturaliter productiuo in eandem naturam scilicet in eandē naturam cum generante natiuitate subsistit. i. filiatiōe vel passiue generatione quod idem est/ et ita non est suppositum absolutum.

Correlarium.

Dionysi⁹

Augu. 5. de tri. c. 2

Hylari⁹.

Ad rōes principales qōnis

¶ Ad primum principale dico q intellectus respectu suoꝝ actuum quos elicit habet modum principiandi nature vt dictū est supra. Verbum autem diuinum est quasi intellectio subsistētis producta ⁊ elicita per memoriā vel intellectū. ¶ Ad secūdum dico q verbum nō est artificiatum sed ars sicut etiam pater est ars ⁊ spiritus sanctus: tamen istud appropriatur filio ratione sui proprij: quia verbū: sicut etiā est sapientia: ⁊ ita nō potest ex hoc cōcludi q procedat sicut artificiatum sed naturaliter sicut verbū a memoria. ¶ Ad tertiū dico q extendēdo descriptionē nature ad diuina ibi debet accipi motus pro ꝓductiōe seu operatione vel actione. Non autē propie loquēdo de motu. Similiter etiā extenditur ad diuina quātus ad productionē nō q̄tum ad quietē prout quies dicit priuationem: quia in deo nō est priuatio nec cessatio ab operatione vel productione natura in esse quia nulla est ibi imperfectio. Aliter dicitur q natura est principium motus ⁊ quietis: nō q semper sit principium vtriusq; in eodem. Nam sm Aristotelē. Celum naturaliter mouet ⁊ tñ naturaliter quiescere nō potest. similiter non oportet si pater generat filiū natura q quiescat ⁊ nō generet aliquādo vel posset cessare vel nō generare. ¶ Ad quartum dico q nō omne qđ producitur naturaliter pōt cognosci a nobis naturaliter nisi posset deduci ex effectibus. hic autē ex eis deduci nō pōt. Igitur ⁊c.

¶ Distinctionis Sexte.
Questio Secunda.

Hylari⁹ de syno.

Aug. ad Ꝓrosium

Ansel. li. 2. cur deꝰ homo.

¶ Secundo ꝙro btrū

pater genuit filium necessitate. ¶ Videtur q nō. Primo per Hylarium primo libro de synodis. Non naturali inquit necessitate ductꝰ pater genuit filiū: g̃ ⁊c. ¶ Scdo sic. Augustinus ad Prosium dicit q deꝰ pater nec genuit filium nec necessitate nec volūtate g̃ ⁊c. ¶ Tertio sic. Agēs necessario est imperfectū quia tale agens nō dominatur sue actioni nec habet etiam in sua potestate: sicut de agētibus naturalibus ⁊ aīalibus brutis que magis agūtur q̄ agāt: sed in deo nichil est imꝑfectum g̃ nō agit vel ꝓducit necessario. ¶ Quarto sic. Anselmus dicit Cur deus homo lib. ij. c. iij. q impropie dicit necessitas vbi nec coactio vlla est nec prohibitio: sed pater nō generat filiū coactus vel ꝓhibitus: g̃ ⁊c.

¶ Contra

Impossibile est filiū nō esse/ ergo non produci: ergo de necessitate producitur a patre.

¶ Hic primo

premittā aliquas distictiones necessarias ad questionē. ¶ Scdo respondebo ad questionem. ¶ Tertio ad argumenta.

Pater filiū gnare de necessitate duplicit potest itelligi.

¶ Primo premitto

q patrē generare de necessitate filiū pōt intelligi duobꝰ modis. Uno modo vt producat necessitate vt ꝑncipio: vel qñ hꝫ ꝑncipiū elicitiuū ꝓductionis: ⁊ tūc ly necessitate tenet noīaliter ⁊ ablatiue ⁊ est sensus q necessitas est ꝑncipiū quo ꝓducit filiꝰ. Aliter pōt hoc itelligi quātū ad modū: ita q modus ꝓducēdi sit necessariꝰ/ ⁊ tūc tenet ly necessitate quasi aduerbialiter ⁊ modaliter ⁊ est sensus q pr̄ ꝓducat filiū necessario. ¶ Scdo distinguo de necessitate. Accipit enī ly necessitas vnoꝰ metaphisice sm aliquē modū cālitatꝫ, et sic vnoꝰ dꝰ necessariū ex fine necessitate finis sicut ea q̄ sunt ad finē sunt necessaria. Aliꝰ accipit necessitas ex efficiēte vl mouēte ad istud reducit necessitas violētie siue coactionis. Tertioꝰ accipit necessitas ex causa materiali sicut dicimus q ossse cōpositū ex ptrijs necessario est corruptibile. Quarto accipitur necessitas ex parte forme sicut q homo sit risibilis vel huiusmodi: ⁊ ad istud reducitur necessitas ꝛmutabilitatis. ¶ Tertio premitto q in deo nulla sit ratio causalitatis ꝓprie accipiēdo causalitatē ad intra nulla potest ibi esse necessitas ex fine nec ex efficiente nec ex materia nec ex forma. Accipitur tamen ibi aliqua necessitas ꝓportionaliter ad necessitatem q̄ accipitur ex forma: qz in diuinis ē necessitas ꝛmutabilitatis excludēs cōtingentiam respectu oīm intrinsecorum: ⁊ hoc ex sua formali pfectione qua est necesse eē ⁊ista necessitas opponit contingentie. Hec de primo.

Obiectō ꝑ. 1. dictū

¶ Quantum ad secūdum dicitur primo q deus pater nō producit filiū necessitate accipiendo pro principio productiuo ly necessitate ⁊ nominaliter: qz necessitas nō est principium productiuum filij sed memoria: sed accipiendo necessitatem aduerbialiter ꝓ necessario dicitur q sic quia omne illud quod ꝓducitur/ ⁊ nō ꝓducitur cōtingenter producit necessario sed pater ꝓducit filium nō cōtingenter quia tūc filius absolute posset nō ꝓduci ⁊ nō eē. g̃ ⁊c. ¶ Contra primum dictū videtur q ꝛmo pater ꝓducat filium necessitate vt principio: qz memoria ⁊ sua necessitas idē sunt penitus extra intellectum sicut etiam voluntas ⁊ libertas. Libertas enim intrinseca est voluntate sed pater producit filium memoria vt principio ergo ⁊ necessitate memorie. Sz videt posse cōcludi ista conclusio sicut etiam spūssanctus qui voluntate ꝓducitur solum libere/ et hoc si voluntas ⁊ libertas eedem omnino sunt: si autem libertas ⁊ necessitas distinguūtur ab ipsis ⁊ dicant modos tūc non opz q pater isto modo ꝓducat filiū necessitate. ¶ Secundo dicitur q deus nō producit filium necessitate alicuius causalitatis quia filiꝰ nec aliquid intrinsecum/ causatuz est aliqua causalitate qđ en im causatur necessitate finis vel dependet a fine vel ē effectus causatus a fine: qđ causatur etiam necessitate efficientis vel producitur necessario: depēdet ex efficiente ⁊ per consequēs ex fine. Filius autez nullo modo depēdet ab aliquo: similiter etiam nec necessitate materie vel forme vt dicūt causas intrīsecas: qz locum nō habent in diuinis. ¶ Tertio dicitur q deus pater ꝓducit filium necessitate ꝛmutabilitatis quasi ꝓportionaliter accepta secūdū necessitatem forme id est necessario ⁊ ꝛmutabiliter et hoc ꝓuenit ex perfectione formali intrinseca diuine nature: que est necesse esse ⁊ opponitur cōtingēter. Hoc ꝓbatur dupliciter. Primo Nam sicut in omni ratione entis que nec dicit imꝑfectionez nec tꝑam habet necessario annexā: necessitas est condicio perfectionis simpliciter ⁊ ponēda est in summo tali. Dico aūt q necessitas dicit cōditionem perfectionis simpliciter in conditione non dicēte imꝑfectionem/ vel etiam respectu imperfecti qz non necessario agere est maioris imꝑfectionis in creatura vel etiā respectu creature in deo nō est in ea necessario agere. ⁊c. quia actio creature siue vt principiū siue termini necessario habet semper imperfectionem annexam saltem in termino: qz in creatura est ꝓductum imperfectum ⁊ ideo non est ex hoc q creatura necessario agat vel agatur seu creetur.

Ad rōes ꝑncipales qōnis.

Probatur adhuc ista maior. Quandocūq; aliqua duo p se ⁊ quidditatiue dividunt aliquod cōmune semper alterum dividētium est pfectꝰ ⁊ quicquid continetur sub eo: q̄ alter ⁊ quicq̄d continetur q̄d ditatiue ⁊ p se sub eo: sicut rationale dividens aīal ⁊ quicquid cōtinetur sub eo est nobilius irrationali ⁊ quolibet contento sub eo. Dico autem quidditatiue ⁊ p se qz si dividerēt per accidens vel essent aliqua nō pertinētia ad quidditatem dividentium cōstituētia vnam quidditatem cum dividēte tunc non valeret sed necesse eē/ possibile vel contingens dividunt ens per se multo fortius q̄ corruptibile/ ⁊ incorruptibile que dicunt substātiam rei secūdū Cōmentatorem quarto methaphisice. sed possibile vel contingens nō dicūt pfectionem simpliciter in ente ergo necesse ergo ꝓductio pfecta nullā habens imperfectionē nec ex parte principij nec termini est necessaria ⁊ non contingens: sed ꝓductio divina ad intra (qz pater ꝓducit filiū ⁊ vterq; spiritum sanctum) est hmōi ergo est necessaria. ergo ⁊c.

Cōment. 4. methꝫ.

¶ Secūdo ꝓbatur Omne producens totale naturaliter est ꝓductiuus nō dependens nec impeditū seu impedibile per cōtrarium nec p indispositionē subiecti ⁊ approximatū sufficiēter et de quo debet ꝓducere: necessario ꝓducit hoc apparet qz non est assignare rōnem quare nō agat vel posset etiam nō agere: sed deus pater respectu filij est tale ꝓducēs vt patet ex supradictis discurrendo per singula: g̃ ⁊c. ¶ Dico igit q pater ꝓducit filium necessitate memorie fecunde vel memoria ipsa fecūda necessaria: quod idem est: vt principio productiuo ⁊ etiaz necessario quod est idem in ꝓposito vt videtur. Nō aūt producit ipm necessitate coactionis vel violētie q̄ accipitur ex efficiēte nec necessitate cōgruentie que accipitur ex fine nec necessitate indigētie q̄ accipitur ex materia / sicut necessarium est homini comedere ex cōplexione sui corꝑis: nec necessitate exigētie alicuius forme vt causa intrinseca quia in deo nihil causatum est. Hec ad questionem.

Resolutio.

¶ Ad primum ꝑncipale dico

q Hylarius intendit excludere naturalem necessitatem non quācunq; sed violentie vel actionis: qđ patet per illud quod subiūgit nō naturali inquit necessitate cū nollet: quasi diceret Nō est ibi necessitas que volūtas est. ¶ Ad secōm de Augustino p idem. ¶ Ad tertium dico q nō omne ꝓducēs necessario est imperfectum/ sed solū vbi ꝓductio vel actio distinguitur a substātia ⁊ cōnotat aliquid imperfectū vt tertimini sic autē non est in deo. ¶ Ad quartū dico q Anselmus loquitur de necessitate per causam extrinsecam efficientem.

¶ Distinctionis sexte Questio tertia.

¶ Tertio ꝙrobtrum

pater genuit filium voluntate. ¶ Videtur q sic Ricard⁹ sexto de trinitate cap. 15. Dicit ingenitus velle habere de se sibi ꝓximē atq; condignū. Idem videtur mihi q gignere filium. Ecce q velle habere filium est gignere filium sed vult voluntate: ergo gignit voluntatem. ¶ Secundo sic. Augusti-

Ricard⁹ 6. de tri. c. 15.

li. 5.

August. nus cõtra maximũ.probat q pater genuit filiũ qz potuit:qz nõ est impotens/ z quia voluit quia non est in indiuiduis. Indiuidui aũt est de hijs que voluntate cõicantur: ergo deus pater voluntate genuit filium z cõmunicauit sibi essentiam suam.

¶ Tertio sic. Pater vult generationẽ z genitum ante generationẽ filij/ergo pat volũtate generat.

Damasc Aug. ad oro. ¶ **Contra** Damascenus capitulo octauo. Generatio est opus nature/non ergo pater generat voluntate sed natura. Itẽ Augustinus ad Orosium pater generat filium nec necessitate nec voluntate.

¶ **Hic primo** premittã vnã distinctionẽ. ¶ Secũdo respondebo ad questionẽ. ¶ Tertio ad argumẽta.

Prẽs volutate generare filiũ quot modis intelligit. ¶ **Quantum ad primum dicitur** q patrem generare filium volũtate põt intelligi vno modo sicut principio generandi/ ita q ly voluntate aduerbialiter capitur z tũc idẽ est q voluntarie. Et est sensus vtrum pater volũtarie genuit filium. ¶ Scõa distinctio est q accipiẽdo primo modo patrẽ gignere volũtate vt pncipio. Adhuc potest intelligi dupliciter. Vno modo de pncipio elicitiuo imediato z primo actus generationis. Alio mõ de principio supioi applicato primi pncipij z inclinatiuo ad actum generationis/ sicut voluntas in nobis dicit applicare intellectũ vel tenere in actu intelligendi/nõ aũt elicere actus intelligendi. ¶ Tertia distinctio est qz accipiẽdo ly voluntate aduerbialiter pro volũtarie põt intelligi hoc tripliciter. Primo q volũtarie potẽs hoc addere voluntate accedẽtem sicut dicẽt in sequenti questione nõ ẽ vis quia pater ante generationẽ filij voluit z sic voluntate vel actu voluntatis antecedente: vel potest intelligi q volũtate cõcomitante nõ antecedẽte/vel q volũtate sequẽte/vel q omnibus istis modis. Et ista distinctio ptinet magis ad questionẽ sequentẽ/z ideo nõ tractabo hic membra eius nec suum diuisuz/sed in sequẽti questione in qua queritur vtrum pater genuit filiũ volens. Hec de primo.

opi an generat filiũ voluntate z si sic quo ¶ **Quãtum ad secundũ dicitur** q pater nõ generat filium voluntate vt principio. Et primo pbo q pater nõ generat filium voluntate z pncipio imediate elicitiuo actus generandi qz illud quod pducitur per modum nature a principio totaliter perfecto/nõ pducitur p modũ voluntatis vel per voluntatem sed filius sic pducitur/z pater sic producit ipm per modum nature/ sicut dictũ est supra. ergo zc. ¶ Secũdo sic. Principium perfectum simpliciter nõ requirit aliqd cũ principium secum ad actum suum. Sed memoria in patre est principium simpliciter perfectũ immediate pductiuum verbi(cũ sit formaliter ifinita vt dictum est supra) ergo ad hoc nõ pcurrit volũtas.

Aug.5. de trini. ¶ Tertio sic. Illud qõ pducitur vt natum/non vt datum nõ pducitur voluntate: sed filius pducit (secũdum Augustinum)quo modo natus/spũssanctus qũo datus Quinto de trini. ergo zc. ¶ Et dico q sub isto sensu,negauerũt doctores z sancti istam:dicentes q pater nõ genuit filium volũtate Secũdo dico q nec pater genuit filium voluntate vt principio superiori applicante vel copulante memoriam ad intelligentiã. Quod declaro sic ẽ nobis voluntas nõ est conuertens nec mouẽs ĩtellectum respectu prime intellectiõis. Probatio qz prima intellectio non est in potestate nostra: qz secundum Augustinum nõ est in potest nostra quin visis tangamur tertio de libero arbitrio. Unde si in nobis nõ esset nisi actus intelligẽdi semper ĩstãs voluntas nullo modo haberet rationem pncipij respectu actus intelligẽdi:nec cõuertendo aciem intelligentie ad memoriam:nec etiam intelligẽdo ipsam sic conuersam q imperiũ suũ:sed sic est in diuinis quia ibi nõ est nisi vnica intelligẽtia producta ex plenitudine fecũditatis memorie z semp ĩstãs: z ista est verbum diuinum. Et ideo dico q voluntas nullo modo habet rõnem principij:nec cum principij respectu productionis eius. ¶ Circa quod est aduertendum q sicut intellectio qua pater intelligit formaliter (que nõ est producta naturaliter) pcedit volitionem. ita dicere qui est actus pductius spũssancti per modum voluntatis. ¶ Sed contra predicta obijcitur mltipliciter per dicta Augusti ni. Dicit enim.9. de trinitate capi.8. Verbum cuz mente de qua gignitur: medius amor coniungit. Et capitulo quarto Verbũ qõ ĩsinuare volum9 est cum amore noticia. Et capitulo quarto. Eadẽ notícia sibi placita digneq amata verbũ est. Et vndecimo de trinitate capitulo secũdo. volũtas inqt conuertit aciẽ vt formetur intrinsecus. Ex quib9 omnibus videturcolligi q voluntas est pncipiũ verbi copulando obiectum cũ potentia:z cõuertẽdo aciem ad memoriam. Et ideo dicit nono de trinitate q partum mẽtis pcedit appetitus. Et vndecimo q ad visionem requiritur intẽtio copulãs parentem cũ prole. Intẽto autem est actus volũtatis.quare zc. ¶ Ad hoc dico q hec omnia predicta ꝓa sunt in nobis/non respectu act9 pmi intelligendi pducendi:sed respectu aliorum actuũ sequẽtium vel respectu eiusdem pmi actus iam positi in esse vt continuetur. In deo autem nõ habẽt ista locum sicut dictum est supra quia ibi nõ est nisi vnica intellectio subsistens pducta vel etiam improducta semper stans z necesse eẽ. Et ideo nec vt pducatur nec vt cõtinuetur voluntas habet rationem principij nec cũ principijllo modo. Cum enim gignitio verbi sit prima pductio simpliciter in diuinis voluntas nullo modo potest esse principiũ respectu ipsius vt videt:sed memoria sufficit ad hoc per omnẽ modum. ¶ Dicis adhuc q põdicta Augustini nõ solum sunt verba in nobis sed in deo qz in voluntate nostra ponit Augustinus istos actus predictos:quibus videtur esse principium intellectionis inquãtum volũtas ipa est tertia pars imaginis/z nõ alium actum videtur sibi attribuere. Dico q imo alium actum sibi attribuit puta amorem obiecti z etiam noticie pducte circa obiectuz sicut patet.14. de trinitate vbi reponit trinitatem in mente noticia z amore. Et.15. de trinitate. Vbi assignat trinitatem in memoria intelligẽtia z volũtate circa idẽ obiectum. De amore autem vtriusq scilicet tam noticie q obiecti cõcurrẽtibus in voluntate nostra loquitur quintodecimo de trinitate capitulo tertio. Mens inquit z noticia qua se mouit amor quo se noticiam quoq sui diligit. zc.

¶ Unde dico vlterius q actus ille copulãdi obiectum cum potẽtia z cõuertẽdi aciem intelligentie ad memoriam nõ est volũtatis vt pertinet ad imaginem licet bene sit ipsius:ꝯ magis vt est amor obiecti vel noticie/z amor obiecti amor est intellect9 ab ipa voluntate ad vlteriorẽ noticiam obiecti:licet bene cõtingat amari noticiã obiecti z non ipm obiectum sicut ipe Augustinus dicit. 9. de trinitate. Diffinio nõnunq intemperantiam z hoc est verum. Placet michi diffinire intempantiã licz non placeat mihi incontinẽtia vel intemperãtia. igitur zc. Hoc ad questionem. ¶ Si dicatur q pater volũtate vt pncipio generat:qz verbum est nobilissimum productum/z voluntas nobilissimum pncipium. Similiter etiam qz perfectionis maioris ẽ in memoria patris q pluribus modis excludatur ab ea imperfectio:scilicet carentia actus generãdi videlicet z ex necessitate nature:z ex imperio volũtatis copulantis parentez cũ prole vel obiecto: ꝯ altero tm:sed ex vi nature:ergo est ponẽdum ĩ ipa Tertio qz intellectus in rõne principij cõcurrit ad pductionẽ spũssanti sicut intellectio ad pductionẽ amoris z per se:quia incognita non possunt diligi quarto de trinitate: ita q per intellectum psentat obiectum:ergo nõ est incõueniens q econuerso.

Solutio pce. istã. ¶ Potest dici ad ista q in diuinis(quicquid sit in nobis)intellectus est tta nobilis sicut voluntas. Ad secũdum dico q nõ possunt pcurrere in voluntate diuina illi duo modi amouẽdi carentiã illam: sed solum alter ex vi nature. Et vbi est alter necessario arguit imperfectionẽ scilicz q nõ tollitur ex vi nature/z q pductio nõ est necesse eẽ sed subest imperio voluntatis/et q memoria est in potentia ad ipsam. Ad tertium dico q nec intellectus nec ĩtellectio est per se principium pductionis spũssancti sed pręexigũtur propter ordinẽ potentiaꝝ. Et dato q sic esset nõ oporteret vt ptz qz nõ seruat econuerso idem ordo.

Ad argumẽta qõnis pnci. ¶ **Ad primum principale dicitur** q dictum Ricardi nõ est cõsonum Augustino/ nec est dictum certũ in hac parte. Aliter potest dici q velle gignere filium est ipm gignere nõ formaliter sed cõplacẽter z cõcomitanter sicut dicetur in sequẽti questione. Vel etiã tertio qz velle z gignere sunt idem realiter non tamẽ formaliter nec opz q voluntas sit principium vtriusq sicut nec est pncipium intelligendi licet velle sit intelligere predicatione ydemptica. ¶ Ad secundum dico q non solum est inuidia de nõ cõmunicando aliquid per voluntatem:sed etiã nõ cõplacẽdo in bono alicui alteri cõmunicato. Et ideo dico bene q pater voluit ab eterno generare nõ tamen propter hoc voluntate genuit sed voluntate in generationem z genitum sibi complacuit. Hic est inquit filius meus dilect9 in quo michi bene cõplacui ipm audite:igitur zc.

¶ Ad tertiũ dico q dato q pat voluit gnationẽ z genitum quocũq modo vel antecedẽter vel cõcomitanter vel subsequẽter(de quo tamẽ est dubium sicut apparebit in sequẽti questione). Non tamẽ sequitur ꝓpter hoc q pater volũtate genuit:sicut dato q pater in creaturis velit generare z habere genitum nõ tamen voluntate generat saltem sicut pncipio elicitiuo generationis:licet bene sicut pncipio applicatiuo potentie generatiue ad opus. Et in hoc est dissimile hic z in diuinis sicut dictum est supra:qz in diuinis voluntas nullo modo habet rationem pncipij in generando filium. Hoc em argueret necessario impfectionem in deo: ideo zc.

¶ Distinctionis Sexte.
Questio quarta.

¶ **Darto q̃ro vtrũ** pater genuit filium volens. ¶ Videtur q nõ: qz intelligere pus est ꝯ velle z intellectus ꝯ voluntas. Sed pater producit filium q intellectum vel intelligere:ergo producit filium ante velle/ ergo non producit filium volens. ¶ Secũdo sic. Si producit filium volens:ergo producit filium voluntate:qz non est volẽs nisi volũtate:sed hoc est falsum. ꝯ zc. Aug.15. de trini. ¶ Item Augustin9.15. de trinitate approbat responsionem illius qui heretico querenti respondit querẽdo consimiliter ab eo. An deus pater sit deus volens vel nolens/sicut ille querebat. An pater generet filium nolens vel volẽs. Et si respondisset q nolens sequitur q in deo est tristicia z miseria: qz tristicia est de hijs que nobis nolentibus accidunt Si respondisset q volens sequeretur q pater generat voluntate/ sicut voluit concludere contra Henricum q pater esset deus voluntate vel econuerso.ergo z cetera.

¶ **Contra** deus pater generat filium aut nolens aut volens. Si volẽs ha beo ꝓpositũ. Si nolens.ergo est miser qõ ẽ falsuz.

¶ **In ista questione sic ꝓceditur**. ¶ Primo ponam vnam distinctionẽ. Et illud qõ dicunt oẽs de qõne ꝯtũ ad vnũ mẽbrũ in diuinis. ¶ Secundo ponam vnam opinionẽ de questione z arguam cõtra eam. ¶ Tertio ponam aliam z arguam cõtra eam. Et respondebo ad questionem z ad motiua opinionum. ¶ Quarto ad rationes principales.

Prẽs volentẽ generare filiũ quot modis ꝯ intelligi. ¶ **Quantum ad primum dicitur** q patrem volentem gignere filium potest vno modo intelligi de actu voluntatis antecedente de nouo:ita q pater aliquãdo nõ voluit gignere modo vult gignere habẽdo nouam volitionem de generãdo. Secũdo potest intelligi de actu antecedẽte/ita q volitio patris ꝓcedit generationem filij/ non solum volitio essentie patris:sed volitio filij z generationis eius ꝓcedat dico nõ reẽ natura sed origine. Tertio potest intelligi q pater gignat filium volens volitione cõcomitãte ita q simul oẽ sint volitio generationis z generatio filij. Quarto q volitione subsequẽte z quasi approbante generationem z complacẽte in ipam ita q volitio filij z generationis sequeretur ꝑm rationem z modum intelligendi. Hec de primo. ¶ Quantũ ad secundum dico q oẽs ꝓueniũt cum Augustino contra Eunomiũ.15. de trinitate q pater non generat filium volũtate sibi de nouo antecedẽte qua de nõ volentate fiat volens. Tum qz deus pater mutaretur z per ꝑs nõ eẽt de9. Tũ qz etiã de9 esset nou9 z per consequens creatura: ideo zc. Hec patent ex dictis Ambrosij de spũssancto. Si deus incipe-

cõis resolutio circa qõez

ret esse pater mutaretur quod est impossibile.

prīa opi. an pr̄ generet filiū volēs.

¶ **Quantum ad secundum** dum principale dico q̄ est vna opinio q̄ deus pater non generat filium volens volitione antecedēte gignitionē verbi: ita q̄ breuiter nulla volitio p̄cedit ī patre aliquādo gignitionem verbi: sed magis sequitur secūdum originem vel rationē ⁊ nō modū intelligēdi. Hoc probat sic/intelligere perfectus patris p̄cedit suū velle/sed intelligere perfectum nō est sine p̄ductione verbi q̄ verbum est terminus ⁊ pfectio intellectualis operationis. ergo ꝛc̄. ¶ Tertio sic. Dicere ⁊ intelligere sunt idem / sed intelligere precedit omnē velle ergo ⁊ dicere. Dicere autē cum sit actus productiuus verbi non est sine ipo. ergo ꝛc̄. Cōfirmatur ista positio q̄ pater prius est pater q̄ sit volēs quia prius est p̄ē esse q̄ velle: sed pater est pater generatione actiua que est idem penitus cū paternitate ⁊ dicere quo dicit filium ⁊ habet simul filiū. ergo ꝛc̄. ¶ Dicūt ergo isti q̄ volēs non generat filium nō volitione subsequēte ⁊ cōplacēte ⁊ approbante ⁊ nulla volitiōe cuiuscūq̄ obiecti neq̄ essentie nec filij antecedente.

ȝ p̄ce. prīa opi.

¶ **Contra** istam opinionē q̄tum ad tria q̄ ponit. Primum est q̄ intellige re non est perfectū nec per verbum vel sine verbo. Secūdum est q̄ intelligere ⁊ dicere sunt idē. Tertium est q̄ dicere p̄cedit omne velle. ¶ Contra primum primo sic. Pater vt est prior origine filio est simpliciter pfectus: ergo habet formaliter oēm pfectionm simpliciter vt est prior filio origine: ȝ intelligere diuinā essentiā est pfectionis simpliciter/ quia illa intellectione pater est beatus formaliter vt patet. Beatitudo aūt diuina est perfectior simpliciter: ergo pater vt prior filio pfecte intelligit suam essentiam vt prior filio/ergo suum intelligere non pficitur per verbum. ¶ Secūdo sic. Si intelligere non sit perfectum nec p verbū tunc pater ⁊ filius sunt aliquid magis q̄ pater ⁊aliquid pfectius hoc est falsum igit̄: ⁊ plane cōtra Augustinū septimo de trinitate. ¶ Tertio sic. Intelligere patris ⁊ esse idem sunt ergo si intelligere patris pficitur verbo sequitur etiā q̄ esse patris/⁊ ita pater est verbo ⁊ sapit verbo sapiētia genita ꝑtra August.

ȝ. 2m dictum. I. opinio.

¶ Cōtra ȝm arguo sic. Perfectio simplr ⁊ nō pfectio simplicit̄ non sunt idē totaliter sed intelligere est perfectio simpliciter nō autem dicere q̄ tūc necessario cōueniret cuilibet persone / cū quelibet sit perfecta simpliciter. ȝ ꝛc̄. ¶ Scdo sic. Essentiale ⁊ incōicabile notionabile ⁊ incōicabile nō sūt idē totaliter ȝ intelligere est eētiale ⁊ cōmunicabile. dicere autem vel generare est notionale ⁊ incōmunicabile. ergo ꝛc̄. ¶ Tertio sic. Actus nō productiuus alterius termini a se ⁊ actus productiuus terminī alteriꝰ a se non sunt idez: intelligere est actꝰ nō productiuꝰ: q̄ cōuenit cuilibet persone formaliter: nō autem producere verbum sed est magis terminus vel quasi vt patet nono methaphisice ⁊ primo ethicorum. Dicere autē vel generare est actus productiuus termini alterius a se puta verbi vel filij. ergo ꝛc̄. ¶ Dicis q̄ ĩmo itelligere ⁊ dicere sunt idem actus q̄ sunt eiusdem potentie: quia potētie distinguñ per actus. Dico q̄ ⁊ si forte sit impossibile eandem potētiam habere duos actus sibi adequatos eque primo ⁊ nō subordinatos tamē bene

potest habere duos subordinatos: sicut dispositio ⁊ actus ad eandē potentiā pertinēt. Sic est in proposito de intelligere q̄ est dispositio p̄cedens necessario ⁊ de dicere qui est actus ꝓductiꝰ ⁊ quilibet ꝓportionat̄ itellectui ẽm rōnē ꝓpriam. Similiter etiam potest dici q̄ eadem potentia non potest habere simul duos actus adequatos operatiuos ambos vel ꝓductiuos circa idem obiectum: sed bene quorum vnus sit operatiuus ⁊ alius ꝓductiuus. In nobis etiā apparet q̄ in eadem potentia intellectus habet istos duos actus scilicet dicere vel producere intellectionem: ⁊ ipam itellectionē intelligere: tñ multū differūt ab intellectu diuino. Tum q̄ dicere est nobis actus de genere actionis: non autem in deo nec quasi de genere actiōis: quia nō est de subiecto vel quasi subiecto. Secūdo q̄ dicere ⁊ intelligere sunt actus essentialiter distincti q̄ sunt indistinctis p̄dicamētis nō solū formaliter sicut in diuinis ȝ etiā realiter. Tertio q̄ oē intelligere actuale in nobis est productum realiter: ⁊ per ꝑs verum: ⁊ ideo quodlibet intelligere in nobis p̄cedit aliquis actus ꝓductiuus q̄ est dicere in deo nō autem quelibet intellectio est ꝓducta: q̄ intelligere essentiale nō est productum: ȝ solum intellectio subsistens suppositaliter cuiusmodi est verbum.

ȝ. 3m dictū p̄dicte. I. opi.

¶ Contra tertium dictū opinionis arguo primo sic. Pater prehabet omnē perfectionē simpliciter vt prior origine filio sed volitio diuīe eētie ē perfectio simpliciter q̄ est beatitudo formalis eētialiter. ergo ꝛc̄. Non ergo dicere verbum vel generare p̄cedit omne velle. ¶ Secūdo sic. Intellect⁹ perfectus simpliciter potest intelligere perfecte obiectum sibi presens pro quocūq̄ signo. est sibi p̄sens ⁊ similiter voluntas velle: sed pro illo priori origīnis pro quo pater est prior filio intellectus patris est perfectus simpliciter/alias esset iperfectus ⁊ pfectibilis quod est absurdum ⁊ habet obiectū sume presens/⁊ similiter voluntas velle ĩmo intelligit ⁊ vult: ergo aliquid velle precedit dicere puta velle diuine essentie saltem in patre. ¶ Ex hijs apparet q̄ motiua aliorum accipiunt falsa simplicit̄. Intelligere essñ nō est actus productiuus sicut supponit prima ⁊ secūda: vt apparet ex predictis.

¶ Ad confirmationē suppositā dici potest q̄ pater est deus ⁊ est pater ⁊ non conuenit sibi q̄ sit intelligens vel volens inquātuꝰ pater/sed inquantū deus. ⁊ quia prius est esse deum q̄ patrem. Pater prius est volens diuinam eētiam q̄ sit pater. Aliter diceretur q̄ pater licet sit prius q̄ volēs tamē pro illo priori nō cohabet filium sed est prior filio origine saltē teneo me cū prima solutione.

2. opinio p̄incipal.

¶ Quātum ad tertium articulum

dico q̄ est alia opinio q̄ pater generat filiū volens volitione antecedēte scōm originem ⁊ etiā modum intelligendi. Volitione dico prius origīne ⁊ ratione vult filium ⁊ generationem filij q̄ generet filium. Hoc ꝓbant dupliciter. Primo sic. q̄cquid cōicatur filio habetur a patre. Patet: ȝ volitio ⁊ itellectio verbi cōicatur ipsi a patre: q̄ alias nō haberet ista: q̄ nichil habet q̄ nō nascendo acceperit ⁊ q̄ nō fuerit sibi cōmunicatum excepta relatione qua est filius que nō est sibi cōmunicata incōmunicabilis est. ergo ꝛc̄. ¶ Secundo sic. Pater prehabet omnē perfectionē simpliciter a se: sed in-

tellectio verbi et volitio precedunt verbū in patre ⁊ productionem verbi.

ȝ.2.opi.

¶ **Contra** istam opinionem quā nō teneo licȝ sit subtilis ⁊ pulchra: arguo primo sic. Illud quod est simpliciter necesse esse: et nō habet esse primo nisi p productionē realē nō potest esse intellectum vel volitum ante suam productionem: q̄ da oppositum q̄ preintelligit̄ ante suā productionem. Quero a te: an in illo priori in quo preintelligitur habet esse reale si habet esse et nō p ꝓductionem: ita est anteq̄ ꝓducat̄ quod est cōtra dictio. Si dicas q̄ in illo priori habet esse tantum intelligibile. Tūc sic. omne quod ante suū esse reale habet esse intelligibile tantum habet eē diminutum: q̄ esse intellectum tñ est esse diminutū et per cōsequēs tale nō est simpliciter necesse esse: ⁊ p cōsens maior patet. Et cōfirmatur quia sicut deo ex hoc q̄ est necesse esse: repugnat prius itelligi q̄ eē ita q̄ cuilibet diuine ꝓductioni ⁊ ꝓducto/ cū non sit minus necesse esse ĩmo idem necesse esse q̄ de⁹ licet non omnimode idem. Sed verbum est simpliciter necesse esse nec habet esse simpliciter nisi per ꝓductionem ergo impossibile est q̄ ante sui ꝓductionem sit cognitum ⁊ volitum: ¶ Hec ratio cōfirmatur quia nullum magis necesse vel necessariū seu inq̄tū magis necessariū presupponit minus necessarium vel etiam seipm inq̄tum minus necessarium vt patet: sed verbum in diuinis vt est terminꝰ realis ꝓductionis est magis necessarium q̄ vt cognitum a patre vel volitum vt patet: q̄ primo modo est ens simpliciter necesse eē sicut pater. Secundo modo est ens solum rationis ⁊ nō simpliciter necesse esse ergo ipm vt ꝓductum nō presupponit seipsum vt cognitum vel volitum. ¶ Secūdo sic si verbum cognoscitur a patre ante sui productionē ergo verbū est in scīētia patris ante sui productionem. Tunc sic. Omne ꝓductum vt est in scīētia ꝓducentis est ratio ꝓducendi seipm in actuali existentia sicut domus extra fit a domo in aīa. Propter quod etiam dicit Augustinus. 15. de trinitate q̄ verbum de tota scīētia nascitur ⁊ de omnino q̄s est in scientia patris: sed verbum nō est ratio ꝓducendi seipsum nec nascitur de seipso nec de noticia sui: ergo ꝛc̄. ¶ Tertio sic. Omne ꝓductum precognitum habet rationem artificiati ⁊ exemplati et refertur realiter ad noticiam producētis. Pr̄z de creatura respectu scientie dei. Est enim ꝓductum secūdum exemplar obiectiue relucens in scīētia ꝓducentis hoc patet septimo methaphisice. vbi dicitur q̄ ab arte fiunt quorum species est in aīa. Dico autem speciem quodcūq̄ erat: esse igitur ab arte fit sicut exemplatum ⁊ ydeatū cuius q̄ditas prest in anima scōm eē cognitum. Sed verbum nō est exemplatum nec ydeatum nec refertur realiter ad scientiam patris: licet ad patrem: nec realiter distinguit̄ ab ea q̄ tunc esset creatura: ergo verbū nō est precognitum sue productoni nec p consequēs prevolitum. Propter tertiam rationem videt̄ etiā q̄ creatura ante ꝓductionē verbi vel spūssancti non est precognita a patre: q̄ tunc verbum dependeret a creatura in esse intelligibili: ⁊ per ꝓsequēs nō est necesse eē nec de⁹ sicut deducit Anselm⁹. ¶ Quarto sic. Productio simpliciter est prior ꝓductiōe secundum q̄d: ergo prima ꝓductio simpliciter: est prior quacūq̄ productione secūdus quid: sed productio

7. meth.

realis verbi est prima productio simpliciter ergo ē prior ꝓductione eiusdē verbi secūdum quid puta in esse intellecto vel volito ergo prius ꝓducit realiter q̄ intelligatur. ¶ Quinto sic. Relativum aliquod reale vel realiter prius respicit suum correlatiuum in eē reali q̄ quocūq̄ alio modo: sed pater ē relativum realiter a filio ergo prius respicit suum correlatiū vt ꝓductum ⁊ existentez realiter q̄ vt intellectum ⁊ volitum. ¶ Adduntur hic due rationes de quibus minus curo / quia si filius prius est volitus a patre q̄ ꝓductus ⁊ per consequēs prius cognitus/cū omnis noticia patris sit intuitiua: q̄ perfectissima: ⁊ noticia diuina intuitiua de intrinsecis deo/nō est nisi presentis in se sequitur q̄ filius sit prius in re q̄ productus q̄ est falsum. ¶ Secūda ratio q̄ nullum verbum in nobis precedit actū voluntatis respectu ꝓductionis illius verbi. Pr̄z quia tunc cuiꝰ omnis itellectio in nobis esset ī potestate nostra cōtra Augustinum tertio de libero arbitrio: ĩmo nō oportet in diuinis q̄ ipsus dicere vel verbum precedatur ab actu volendi cadēte super dicere vel verbum: nō miꝰ enim ĩmediate potest sequi intellectum diuinum cui est cōsubstātialiter idem q̄ verbum nostrū cui est accidētaliter idē.

Aug. 3. de li. ar.

¶ Sic ergo

videtur dicēdum q̄ filius nō est prius volitus nec cognitus a patre q̄ ꝓductus nec etiā spūssanctus a patre et filio per easdem ratiōes. ita q̄ pater nō generat filium volēs volitionem cadentē super filiū ꝓuolitū ⁊ antecedentem licȝ bene volēs eētiam suam volitione anteecdēte. ¶ Secūdo dico q̄ bene generat filium volēs volitione cōmunicante generationē ⁊ genitum: ⁊ cōplacente in generante ⁊ genito: q̄ simul ꝓ omnē modum generat ⁊ habet filiū: ⁊ vult vel diligit generare filium. Non video q̄ expectet amplius quia ex tunc habet obiectum p̄sens secūdarium ⁊ suus intellectus est perfectus. Unde nō video ꝓsequenter q̄ generet filium voluntate subsequēte/qua prius generet filiū/⁊ postea velit hoc ⁊ placeat sibi sed simul sunt ibi omnia ista nisi forte alique rationes premisse concludant oppositum sicut videtur. Hec ad questionem.

Resolutio doc.

¶ Ad motiua

vltime opinionis: q̄ motiua prime sunt nulla vt patuit supra. Dico ad primum q̄ forma arguēdi non valet. Et similiter arguam tibi quicq̄d pater communicat filio prius habȝ eē/sed cōmunicatur filio creationem lapidis: ergo ꝑ habet esse ⁊ prius creat q̄ filius ꝓducatur vel q̄ ꝓducāt verbuȝ ergo hoc est falsum. Similiter de ſpiratione actiua que cōmunicatur filio nō tamē ꝑ habetur relatio ante filiationē vel generationē: nec sequitur ex hoc q̄ pater acquirat eam per generationē filij vel ex filio. Et ideo sicut dicunt doctores cōmuniter ad illam questionē. Utrum pater prī⁹ ſpiret q̄ filius/q̄ cōparando actionem ſpirativam ad terminuȝ vt sic non prius vel posterius est ab vna ꝑsona q̄ ab alia Sed comparādo ipam ſpirationem actiuā ad supposita ſpirantia: prī⁹ est a supposito patris: vel prī⁹ conuenit patri q̄ filio: pater eam habȝ a se filius a patre quia hoc est suppositum habere ad prius ori gine q: sic ab ipo aliud suppositus habet illud /nō sic q̄ vnum suppositum habeat ⁊ aliud non: sed sic quod pro illo signo pro quo supposita habēt vnuȝ habet sic q̄ aliud ab ipo. Et similiter de actu creā-

Ad motiua vltīe opiniōis

di/cõparando eñ ipm ad terminũ pductũ ille act9 nõ prius est ab vno supposito diuio ℔ ab alio. Cõparando tñ ipsum ad diuina supposita prius est a patre vel prius conuenit patri ℔ filio et vtrisq; ℔ spiritui sancto qz patri sic cõuenit q filio conuenit a patre ⁊ sic vtrisq; q spiritui sancto ab vtroq;.

¶ Ad ꝓpositum dico q intellectio verbi vel volitio cõparata ad terminum vt termin9 est puta ad verbum vt intellectum est nec cõuenit prius patri nec posterius filio/sed cõparata ad supposita intelligentia ⁊ volẽtia pro quãdo eis cõuenit. Dico q prius cõuenit patri ℔ filio pducto ⁊ licet pducto qz sic cõuenit patri/q cõuenit filio a patre. Ita q secũdum signum originis quod est signum filij pducti diuiditur in duo signa/in quo prino cõuenit patri intellectio ⁊ volitio verbi a se. In secũdo cõuenit hoc verbo vel filio a patre/⁊ ita nõ conuenit patri ante pductionem verbi sicut nec creatio conuenit patri ante pductionem verbi/licet patri cõueniat a se ⁊ verbo a patre. Tunc ad formam dico q pater ꝑhabet volitionem ⁊ cognitionem verbi/sed nõ sequitur q sic/puta ante pductionem verbi sed sicut predictum est:⁊ ideo est fallacia consequẽtis in argumẽto a plurib9 causis vel a plurib9 modis ꝑhabendi ad vnum determinatũ. Ad cõfirmationem eodem modo. ¶ Ad secũdum motiuũ dico q intellectio verbi põt considerari absolute vt intellectio est/⁊ similiter volitio ⁊ sic dicũt pfectionẽ simpliciter. Et vt sic dico q pater ꝑhabz eam filio Et ideo dico q intellectio vel volitio essentialis ⁊ vt sunt perfectionis ꝛsimpliciter precedunt filium in patre secundum originem. Alio modo ista intellectio eadem potest accipi vt cadit super obiectuz puta super verbum secũdum q huiusmodi: ⁊ sic dico q non dicunt perfectiones simpliciter sicut nec verbum. Unde verbum cum sit aliquid incõmunicabile. Et ita dico q non oportet ipsam precedere verbum in patre.

Ad rões ꝓncipa. qõnis.

¶ Ad primum principale dico q intelligere prius est ℔ velle prius est ℔ dicere vel verbum producere velle. Dico vt dicit perfectionem simpliciter licet dicere sit prius ℔ spirare Ita q non oportet q dicere sit prius ipo velle sicut intelligere ipo velle:: quia dicere non dicit perfectionem simpliciter ⁊ ideo non concluditur quin pater generet filium volens etiam antecedenter alio modo de volitione aliqua saltem. ¶ Ad secũdum maioz est falsa sicut dictum est supra. Dicesimo est vera si pater producit filium volens pducit libere:ergo volũtate. Dico q non oportet q libere dato q volẽs quia producit ipsum natura nõ voluntate vt principio licet voluntarie. ¶ Ad tertium dico q Augustinus approbat responsionem illius quia fuit bona ad hominem ad concludẽdum contra hereticum q pater esset deus vel voluntate vel necessitate inuoluntaria ⁊ tristante/sicut volebat hereticus arguere de productione filij a patre. Sed dico q respondẽdo ad rem: potuit dicere q pater genuit filium volens sicut predictum est. Non tamẽ sequit9 q volũtate sicut dictũ est supra.

¶ Distinctionis Septime primi Sententiarum. Questio prima.

¶ Jrca septimã distinctionẽ qro. Prio vtrũ potentia generãdi dicat aliquid absolutum vel relationem.

¶ Videtur q potentia generandi dicat ad aliud vel respectũ. Primo sic. Propria operatio suppositi est per ppriaz formam quia suppositum habet ppriam formam:ergo per illã agit. Similiter etiam sicut forma cõmunis ad effectum cõmunẽ ẽ ita forma ppria ad effectum ppriũ vel actionẽ. igitur. ⁊c. Sed ppria opatio vel actio suppositi paterni est generare/ergo cõuenit sibi p ppriam formaz que est paternitas nõ per cõmunem que est generatio. ¶ Secũdo sic. Omne absolutum in diuinis est absolutum tribus sed potẽtia generãdi nõ est communis tribus qz non potest generare ergo non est absolutum sed relatio. ¶ Tertio sic. quinto de trinitate. cap. quinto. Et est pater quo est ⁊ filius: sed paternitate est pater ergo ea est sibi filius: ergo paternitate generat. ¶ Quarto sic. Producẽs ⁊ productum cõuentre eidem implicat contradictionez. prino de trinitate: ergo etiã a simili pducere ⁊ produci cõuenire alicui vel aliquibus secũdum idẽ implicat cõtradictionem: sed pduci conuenit deo secundum aliquid absolutũ quia essentia est terminus formalis diuine productionis vt dictum est supra. Non ergo pducere conuenit ei per absolutum: sed magis per relationem.

5. de trĩ. capi. 5.

1. de trin.

¶ Contra Damascenus primo libro. c. 8. Generatio est opus nature sed non vt suppositi planum est ex distinctione quinta ergo vt principij/ ergo potẽtia generãdi dicit naturam ⁊ nõ relationem. Et magister in littera dicit q naturam ⁊ aliquid absolutum.

Damasc.

Mgr.

¶ In ista questione sic ꝓcedã ¶ Primo ponam opinionem ⁊ arguam ꝓtra eam. ¶ Secõ ꝑmittã aliqua necessaria ad solutionem. ¶ Tertio respõdebo ad questionẽ. ¶ Quarto ad rationes prime opinionis. ¶ Et vltimo ad rationes principales.

¶ Quantum ad primũ Est vna opinio q potentia generandi includit absolutum ⁊ respectũ sed formali9 ⁊ principalius respectũ. Modus ponendi talis est. Potentia generãdi ⁊ est principiũ elicitiuum generationis: ⁊ est principium determinatum. Q; sit elicitiuum hoc habet ex absoluto: qz ex essentia/sed q determinatum hoc habet a determinata relatione. Primum ꝓbatur sic. Actio positiua est per ꝓncipiuz positiuũ/generare est huiusmodi. ergo ⁊c. Sz in diuinis nihil est positiuũ nisi essentia ⁊ relatio: sed relatio nõ potest esse ꝓncipiũ agendi elicitiuũ sicut nec potest eẽ terminus actionis quinto phisicorum: ergo oportet q aliquid absolutum. ¶ Secũdum declaratur essentia est principium elicitiuum omnis actionis vel pductionis in diuinis ⁊ per cõsequẽs de se est indeterminatuz principium ad hanc vel illam pductionẽ. ergo ad hoc q aliquid pducat secũdum eam oportet q determinetur ad hoc vt sit principium elicitiuũ huiꝰ vel illius pductionis vel determinate. Sed nõ potest determinari nisi p relationem ergo relatio est determiatiua/sicut etiã in creaturis forma que est principium essendi p respectũ ad subiectũ est prin cipium agendi determinatum p respectum ad effectum determinatum ⁊ sic potentia que est determinatum principium pductiuum necessario includit duo/scilicet absolutum ⁊ respectiuũ. ¶ Adducũtur etiam alique rationes ad hoc ab aliis. Prima est ista. Omnis productio in diuinis siue in creaturis est per ꝓncipium distinctiua ℔ assimilatiua. Q; probatur/quia omnis pductio siue vniuoca siue equiuoca est distinctiua. Non omnis autem est assimilatiua sicut patet de pductione equiuoca et maxime de pductione ista ergo principium producti uum debet esse quid distinctiuũ pducentis a producto magis ℔ assimilatiuum/⁊ si vtrũq; tamẽ distinctiuum est ꝓncipalius: ergo ꝓncipiũ diuine generationis oportet q includat relationẽ que est distinctiua ⁊ principali9 ℔ essentiã/licet vtrũq; ĩcludat. ¶ Secũda ratio ad rationem ex parte agẽtis non requiritur nisi suppositum pfectum non impeditum habens principium sufficiẽs talis actionis. Si ergo essentia sit sufficiẽs ꝑcipium generandi ⁊ non includat relationez/⁊ ipa sit perfecte in filio q est suppositum perfectum ⁊ nõ possit impediri sequitur q filius poterit generare. ¶ Tertia ratio quero an essentie diuine ꝑcise secũdum se ⁊ in ratione essentie ꝙnat esse potentiã generandi/ aut vt fũdat determinatam relationẽ paternitatis in patre. Si primo modo ergo filio cõuenit potẽtia generãdi quod est falsum. Si secũdo modo habetur ꝓpositum q potentia generãdi ꝓncipalius dicit respectum. ¶ Quarta ratio nõ est potẽtia generãdi nisi vt in patre/sed essentia vt in patre nõ est nisi paternitas / vel saltem necessario dicit paternitatem sicut ⁊ pater: ergo ⁊ cetera.

Alie rõnes ꝓ hac opi. prima.

¶ Contra istam opinionẽ arguo ℔tuz ad duo que ponit. Primum est q ꝓncipium indeterminatum nõ põt exire in actũ nisi determinetur. Secũdum est q determinat per respectum. ¶ Contra primũ Primo sic qđ est ideterminatum ad plures actus indeterminatiõe potentie actiue potest exire in quẽlibet illorum ab℔ hoc q determinetur ab aliquo vel p aliquid aliud Hec est eñ differentia inter indeterminatum ẽm potentiam actiuã / ⁊ in determinatum ẽm potẽtiã passiuam. Q; indeterminatã secũdũ potẽtiam passiuam ad aliqua non potest in aliquod illorũ determinate/nisi determinetur ab alio sicut actiuo: vel ex alio sicut ex forma. Alias eñ posset in cõtradictoria simul. Et ideo respectu intellect9 ponere ꝓhereẽsim vel electorum determinãtem. sicut dicit9 no no methaphisice. ⁊ respectu materie indeterminate ad esse ignis vel nõ eẽ / oportet ponere formam ignis ad hoc vt determinetur ad esse ignis ⁊ sic de alijs. Sed indeterminatũ ad multa in determinatione potẽtie actiue sicut sol qui in virtute sua habet plures effectus nõ oportet q aliud determinari ad hoc vt determinate possit in vnum. Ita enim presente passo potest determinare vnum illorũ ac si non posset nisi illud qz q possit in aliud/ nõ tollit ab eo aliquid pfectionis nec p consequẽs determinationis potentie: sed magis cõfert pfectionem ⁊ illimitationem/sic ergo patet maioz. Sed diuina essentia si est indeterminata ad plures productiones in ratione ꝓncipij nõ potest eẽ hic nisi in determinatione potentie actiue: quia est actus pur9/ quia alias esset impfecta: ergo nõ indiget relatiõe determinante nec aliquo alio. ¶ Secũdo sic. Illud quod in ratione ꝓncipij actus est indeterminarum ad plura pducẽda quodam ordiẽ: potest in illa eo ordine quo nata sunt produci absq; aliquo alio determinante/qz hoc posito primo ⁊ ex se nõ põt nisi in primum ĩmediate quo posito statim immediate potest in secũdum. Sed essentia diuina si ponaf in determinatum ꝓncipium ad certam multitudineꝫ pductionum sicut ponunt alij necessario ponit indeterminata ad ipas ordine quodam. Et nõ equo immediate ad ambas: ergo nõ indiget relatiõe determinante ad ꝑmam nec ad secũdam. Diceret aũt doctoz iste qui ponit hanc rationẽ q impossibile ẽ ponere q essentia diuina eiusdẽz rationis existens ponatur ꝓncipium certe multitudinis suppositorum vel productionũ/vel q determinet sibi tantũ duas ordine quodam/ita q ipe habz ponere necesserio essentiam cõcurrere ad pducendum nõ vt ꝓncipium quo/sed vt obiectum. in ambabus pductionibus sed intellectum vel voluntatem vt ꝓncipiũ quo vel potentiam. Nullũ eñ ꝓncipiũ (quod nichil vnius rationis existens vel sicut commune ad particularia vel sicut principium ad principiatus) determinat se ad certam multitudinẽ illoz nisi sit ꝓncipium liberũ libertate ꝙngẽtie respectu illorum sicut diuina voluntas respectu creaturarum. Ex quo apparet q minoz huius ꝓpositionis non sumitur ẽm mentem eius/sed cõformatur ad dicta aliozum. Nota hic dubium quare diuina eẽntia in ratione fundamẽti vel ꝓncipij eiusdem rõnis existens/nõ potest sibi determinare duas pductiones alterius rationis/scilicet generationẽ ⁊ spirationẽ et ordine quodam eiusdẽ rationis existẽs omnino (sicut ẽm alios qui faciunt istam rõnem) determinat sibi duas potentias pductiuas scilicet intellectum ⁊ voluntatem formaliter ⁊ ex natura rei distinctas ⁊ alterius rationis. Dico q nõ est facile assignare rationem. ¶ Tertia ratio est. Si essentia diuina esset tantũ ꝓncipiuz pducẽdi filiũ nõ oporteret ipam determinari p relationẽ/ergo nec oportet hoc/licet sit cum hoc ꝓncipium pductiuũ spũsancti qz hoc nõ ponit in ea aliquã ideterminationẽ que sit impfectionis ⁊ per cõsequẽs nõ ponit in ea indeterminationem que impediat actionem vel pductionem huius vel illius suppositi.

Nota.

¶ Quantum ad secũdum dictũ scilicet q relatio determinat eẽntiam. Aut eñ intelligis q relatio actualis (cuiusmodi est paternitas) determinat eẽntiam Aut relatio quedaz habitualis alia que fundatur in essentia in ordine ad talẽ actum pductiuum: nõ potest dici primum. Probatio qz si paternitas determinat essentiam aut determiat eam sicut actuale potentiale/aut sicut ratio agendi/ aut sicut ratio vel conditio suppositi agentis. Non ꝓmo mõ/hoc est superius ꝓbatum distinctione quinta. Et est cõtra Damascenũ q relationes nõ determinãt essentiam. Non secũdo modo vt ratio agẽdi qz scõm te relatio non est ratio agẽdi. Nec tertio mõ/ ꝓbo qz suppositum vel ꝑditio supositalis cuiusmodi ẽ paternitas nõ dat ꝓncipio q sit determinatum ꝓncipium aliquid agendi / sicut lignum albũ nõ dat al-

℔ scdz dictũ dicte ꝓme opi.

bedini q̄ sit determinatum p̄ncipiū disgregandi: sed magis ecōuerso ex p̄ncipio habet suppositus q̄ determinate possit in illam actionē que conuenit p̄ncipio ergo nullo modo. ¶ Secūdo sic quod nō est principium agendi/nec determinate agēdi: sed relatio non est principium agendi ergo nec determinate agendi. ¶ Tertio sic determinari ad p̄ducendum aliquid infinitū nō est nisi q̄ aliud infinitum:sed paternitas nō est formaliter infinita/ergo nō determinat essentiam ad p̄ducēdum suppositū actu infinitū. ¶ Nec p̄ōt dici q̄ respect⁹ ille habitualis ad actum determinet p̄ncipiū primo q̄ fundamentū non est ex determinato respectu/sed magis ecōuerso determinat⁹ respectus ex determinato fundamēto. ¶ Secūdo q̄ actualis respect⁹ nō dat potentie q̄ sit determinatum p̄ncipium actuale q̄ sequitur actionem/ergo nec respect⁹ habitualis dat potentie q̄ sit determinatum p̄ncipium habituale talis actiōis imo p̄us est intelligere determinatam actionē & determinatus principiū q̄ illū determinatum respectum sicut p̄rius intelligūtur extrēa q̄ respect⁹/q̄ priora sunt. ¶ Tertio q̄ iste respectus habitualis ante actum nō est realis ſ rationis tm̄. Jn deo autem patet q̄ nō est relatio respectus in patre alius a paternitate vel generatione actiua que sunt idē respectus alias in deo essent plures q̄ quatuor relationes reales notiōales qō est falsus. Sed dicis forte q̄ paternitas iq̄tum est eadem cū generatione actiua determinat essentiā. Contra. ¶ Productio actiua p̄supponit suū p̄ncipium determinatum ad ipsam ergo nō determinat ipm̄ ad se ipsam nec ad p̄ducendus nec p cōsequēs productio passiua:quia illa p̄supponit actiuam & p̄ncipium determinatum consequenter. Dimitto ergo predictam opinionem.

Nō hec de potentia p̄ tel lectione questōis

¶ Quātum ad secundū p̄re/

mitto primo q̄ potētia q̄tum ad potētiale significatum significat respectum habitualem ad actum Et iste respectus in abstracto mere significatur p hoc nomē potentialitas:quodd̄ nomē significat istum respectum in vltimata abstractione & fundamento & a subiecto & a suppositō. Sz̄ hoc nomē potentia tanq̄ cōcretum huius nominis potentialitas significat ipm̄ respectum tanq̄ principale significatum suū sed tamē in ꝯcretione ad fundamētum suum quod est p̄ncipiū quo/ et forma que est ratio agēdi & ideo secūdario significat ipm̄ fundamentum. Sed istud participiū potēs dicit & significat totum scilicet respectum cum fundamēto vt concernit subiectum vel suppositū. vnde & potens concretus est huius abstracti quod est potētia. Et potentia aliquo modo etiā cōcretum est huius vltimate abstracti quod est potentialitas q̄ potētialitas significat istū respectū in vltimata abstractiōe ¶ Potentia vero nō/sed in cōcretione ad fundamētum licet in abstractione a subiecto vel supposito cui cōuenit. Sed potens in cōcretione vlteriorum quia et ad fundamētum & ad subiectū. ¶ Secūdo p̄mitto q̄ nō est,intētio questionis querere de potentia generandi quātum ad illum respectum habitualem q̄ sic questio nullam habet difficultatem. ¶ Planum enim est q̄ potentia sic dicit respectum/ sed intendit querere de fundamēto illius respect⁹ quod est p̄ncipium agēdi i quo habet questio difficultatem. ¶ Tertio p̄mitto adhuc q̄ potētia accipitur dupliciter. Uno modo precise p̄ principio agendi vel patiendi quo/eo modo quo dicit quito methaphisice. & nono. q̄ potētia est p̄ncipiū agēdi vel patiendi vel trāsubstantiandi actiue vel passiue. Alio modo accipit potētia nō solū p̄ro p̄ncipio quo:sed p̄ro omnibus necessario requisitis ad actionem vt ponātur in re & in effectu/& dicitur talis potentia p̄roxima:& p ipsam excludūtur omnia impedimēta & habētur omnia necessaria : & q̄ isto modo dicatur potentia apparet nono methaphisi. vbi dicit Aristotetes q̄ tunc aliquid est in potētia actiua quādo est in tali dispositione q̄ potest agere & econuerso de passiua q̄ potest poni imediate: nec oportet addere nisi impediātur/sed talis potētia excludit omnia impedimēta & includit oīa necessaria. Per hoc essi q̄ dicitur q̄ est in tali dispositione in qua potest agere intelligūtur omnia ista Hec de secundo.

Potētia dupliciter.

9. meth.

¶ Quātum ad tertium dico

respondendo ad q̄stionē q̄ accipiendo potentiā generandi precise p̄ro p̄ncipio quo elicitiuo act⁹ generādi q̄ nō potest dicere respectū tm̄ & precise Secūdo q̄ dicit aliquid absolutū mere. Tertio q̄ accipiendo potentiā secūdo modo p̄ro omnib⁹ necessarijs & ad generandum q̄ potētia dicit vtrūq;. Quarto q̄ principalius in ipa est absolutum.

Opi. doctoris de questiōe.

¶ Primus probo sic. Jmpossibile est q̄ p̄ncipiū agendi totale quo sit minus perfectū ꝯ terminus formalis illius actionis vel productionis:q̄ min⁹ perfectum vel nō eque perfectum saltem nō potest esse ratio cōmunicandi magis perfectum/sicut dictum est supra:sed essentia vel aliquid essentiale est terminus formalis diuine generatiōis sicut p̄batum est supra:ergo cū relatio nō sit eque p̄fecta q̄ non est formaliter infinita sicut illa impossibile est q̄ relatio sit p̄ncipium quo generādi. ¶ Secūdo sic quādo producēs & p̄ductum sunt eiusdē nature & p̄ductio per cōsequēs est vniuoca:impossibile est q̄ ratio vel p̄ncipium productiuū sit p̄prietas indiuidualis vel quasi indiuidualis. Probatio q̄ p̄ncipium producendi est ratio assimilandi p̄ductum producēti. Conditio autē indiuidualis vel quasi:nō potest esse ratio assimilandi/q̄ in nullo similis est alicui ex cōsequenti in p̄ducto/ q̄ se tota distinguitur a quolibet i p̄ducto/ & p̄cipue a p̄prietate indiuiduali eius / quia sicut dictum est supra. Proprietates indiuiduales se totis formaliter distinguūtur & in nullo p̄ueniunt & p cōsequēs sunt alterius rationis sed p̄ductio vel generatio diuina est vniuoca q̄ alicuius subsistentis in eadē natura cum p̄ducente sicut p̄babiliter dictum est supra ergo relatio que est p̄prietas suppositalis vt sic totaliter vel formaliter distinguitur a relatione p ductū nō est ratio vel p̄ncipius p̄ducēdi. Ex quo patet q̄ nō omne illud quo aliquid est/est sibi ratio agendi p̄recipue:sed ipo est indiuidualiter vel suppositaliter siue incōmunicabilit. ¶ Tertio sic. relatio eadem nō potest esse fundamētum suiipsius. Hoc patet q̄ i eo q̄ relatiue dicitur aliud excepto relato sed in deo patre fundamētus sue relationis ad p̄ductum est potentia vel p̄ncipium quo generandi/ergo ipa non est p̄ncipium quo generandi cum relatio nō sit nisi vnica tm̄ vt dictus est supra.

Nūo potētia non pōt dicere respectum tm̄. & c.

¶ Quarto sic. Si relatio est p̄ncipiū formale quo generandi sequitur q̄ pater sit p̄fectior filio. Probatio quia omne p̄ducens equiuocum totale alicui cuius est simpliciter nobilius & perfectius ipso sed pater (supposito q̄ relatio sit p̄ncipium p̄ducendi quo)est p̄ncipium totale & p̄ducens equiuocum ipsius filij/quia relatio est alterius rationis in p̄ducēte & p̄ducto/& p̄ncipiū p̄ducendi sibi simile nō habet in p̄ducto vt patz/ergo pater est simpliciter perfectior in filio/& ita fili⁹ nō est de⁹. Nota q̄ maior huius rationis licet sit p̄babilis et vera in creaturis non tamē est necessaria vniuersaliter forte/puta in diuinis. ¶ Quinto q̄ sequere q̄ paternitas esset nobilior filiatione quia est p̄ncipium p̄ducēdi & illa non. ¶ Scōm p̄obo sicut q̄ p̄ncipium quo p̄ductiuum vel generandi sit aliquid mere absolutum/q̄ aut est mere relatio aut mere absolutum:aut vtrūq;/ non potest dici q̄ mere relatio sicut p̄batum est immediate/nec q̄ relatiuum & absolutum:quia debet esse aliquid per se vnum multofortius ꝯ actus generandi cuius est p̄ncipium ergo oportet q̄ absolutū mere. ¶ Secundo sic.quādo producēs & p̄ductum conueniūt in eadem natura absoluta p̄ncipium cōmunicandi naturam est mere aliquid absolutus & natura illa/ sicut dictum est supra de potentia aīe generatiua. Et patet in creaturis alijs vniuoce generabilibus sed sic est in diuinis.ergo &c. ¶ Tertio sic. Nō tollit perfectionem imo ponit perfectiones in producente vel arguit/saltem nō tollit ab eo rationes absolutam & perfectionem p̄ncipij productiui : sed cōmunicare naturam suam alteri in ideptitate numerali nature arguit in deo patre summam perfectionem saltem p̄babiliter licet nō necessario:ergo hoc nō tollit ab eo rationem p̄ncipij productiui absoluti. Sed si per impossibile deus generaret aliū deum in natura vel gigneret alium deum natura aliquid mere absolutum esset p̄ncipium illius generationis/& hoc ex sua perfectione:ergo etiā quādo generat cōsubstantialem sibi in natura. Sic igitur dico q̄ aliquid mere essentiale & absolutum est p̄ncipium quo generandi. ¶ Contra. Si aliqua forma que per se est totale p̄ncipium illicitiuum alicuius operationis per se ponatur/per se agit.

q̄ potentia dicit aliq̄d mere absoluti. & c.

obiectio.

auicē. & Methaph.

¶ Ponitur exemplum de accidētibus in sacramēto Et Auicenna dicit sexto methaphisice q̄ calor separatus ageret. Si ergo essentiale vel aliquid mere absolutum est p̄ncium elicitiuus generationis vt dictus est cum omne tale sit p̄ius supposito/ potent illud essentiale generare in illo p̄iori/& ita generatio erit a non supposito/quod est falsum.

Rīsio.

¶ Ad hoc dico q̄ illa p̄positio p̄ima debet intelligi si illa forma est potentia p̄roxima & si est p̄ductiua a se distincti realiter vel essentialiter ab ipsa sicut calor. Modo dico q̄ essentia diuina nec est potentia p̄roxima nec est potentia productiua alicuius realiter distincti ab ipsa licet bene a p̄ducente. ideo & cetera. Quid est autem illud absolutum dicendum q̄ vel essentia p̄precise secundum rationem essentie/(secundum illos qui non ponunt distinctionem formalem essentie ab intellectu) vel memoria ipsa siue intellectus / sicut factum est supra:tamen sine assertione/ & hoc secundum ponentes illam distinctionem. ¶ Tertium patet scilicet q̄ potentia secundo modo dicta dicit absolutum & respectum vt scilicet includit omnia necessaria ad hoc vt suppositū generet:requiritur enim ad actū generandi necessario q̄ essentia sit in p̄imo supposito & per consequens cum in nascibilitate & paternitate et concurrentibus istis essentia habet q̄ sit potentia p̄roxima non q̄ sit p̄ncipium quo quia hoc habet ex se. ¶ Quartum patet scilicet q̄ p̄ncipalius in potentia p̄roxima sit absolutum ꝯ respectus quia absolutum est illud per quod potentia est p̄xima quo ad alia per que est p̄roxima: hoc etiam patet / quia absolutum illud est in quolibet supposito simpliciter perfecto non autem alia hoc patet tertio quia est formaliter infinitum non autem alia:igitur & cetera. Sic ad questionem.

q̄ p̄ncipalius est absolutum.

Ad rōnes p̄ime opi.

¶ Quātum ad quartum a /

ticulum dico ad p̄imum alterius opinionis concedendo cum ipsis q̄ relatio non est p̄ncipium elicitiuum quo. ¶ Ad secundum dico q̄ essentia diuina non est indeterminata indeterminatione passiua & potentiali sicut dictum est supra. Sed si ponitur indeterminata hoc est indeterminatione actiua & ita non indiget determinatiuo. Ad exemplus dico q̄ nec respectus ad subiectum est ratio essendi tale sed forma/quia tunc esse album non esset absolutum sed respectiuū nec album p̄nciplaliter significaret formam albedinis/ licet sine inherentia non sit album:nec etiam respectus habitualis forme ad actum est ratio formalis determinans formam ad actum sicut p̄batus est supra. Unde exemplum est falsum.

Ad rōnes adductas p.i. opi.

¶ Ad p̄imā rationem adductam

Dico q̄ omnis productio per p̄rius secūdum intētionem p̄ductionis est assimilatiua ꝯ distinctiua sicut dictum est supra. Et omnis breuiter assimilatiua licet non similitudine vniuoca:sed aliqua similitudine equiuoca vel analogica. Unde & omnis effectus secundum Dionysium gerit similitudinem cause. Et dico tunc q̄ quādo p̄ductio est assimilatiua vniuoce oportet necessario q̄ natura p̄ducentis sit ratio p̄ducēdi & p̄ncipium quo/ sicut dictum est supra & sic est in p̄posito.

Dionysi⁹

¶ Ad secundum dico q̄ maior est vera in creaturis/in diuinis autem plus requiritur scilicet q̄ licet suppositum sit perfectum & non impeditum/ et habeat p̄ncipium quo cum hoc oportet q̄ sit suppositum conueniens tali actioni. Filius autem nō est suppositum conueniens ad generandum / sicut dicetur infra & hoc potest poni hic loco impedimēti licet p̄prie non sit impedimentum in diuinis. Et ita potest dici q̄ noīi habet potentiam p̄ximam generandi quia accipit naturam per productionē adequatam p̄ncipio generādi nec per consequēs habet p̄ncipium sufficiens : licet habeat p̄ncipium quo. ¶ Ad tertium dico q̄ aliud essentiale mere & precise ad p̄ncipium quo & istud/ bene est in filio/& tamen filius non generat: quia plura requiruntur sicut dictum est. ¶ Ad quartum dico q̄ essentia vel essentiale secundum q̄ huiusmodi est p̄ncipiū quo puta memoria grandi:ſs q̄ memoria et voluntas spiratiua sm̄ q̄ voluntas : tm̄ potētia p̄ſ

bene concludit respectum vt dictum est supis.

Ad rões pncipales qõnis

¶ Ad primum pncipale dico q̃ quãdo forma cõmunis est non cõmunitate prędicationis sed cõmunitate idęptitatis numeralis in pluribus suppositis suppositũ bene potest agere propriam actionem per talem formã sic communem/sicut per principium quo sic autem est in diuinis:sed loquẽdo de propria forma secundum q̃ distinguitur ptra formam cõmunẽ cõmunitate prędicationis. Dico bene q̃ suppositum agit propriã actionem per formam propriam ⁊ non per formas alterius sicut est in omnib⁹ creatis q̃bus forma partitur ⁊ numeratur in distinctis suppositis non sic ẽ autem in diuinis. Et per hoc patet ad probationẽ q̃ non procedit in diuinis ꝙ est equiuocatio de cõmunitate forme. ¶ Ad secũdum dico q̃ omne absolutum est cõmune in diuinis. Et dico q̃ principium quo/generandi cõmune est/nõ tamẽ generare sicut dictum est supra. Si dicatur contra predicta q̃ philosophus arguit primo Ethicorum sic. Felicitas conuenit homini ⁊ nõ conuenit bruto. q̃ conuenit homini secundum intellectum in quo distinguitur a bruto ergo in pposito generare conuenit patri secũdum illud in quo distinguitur a filio ⁊ videtur q̃ ita potentia generãdi non est aliud cõmune sed relatio. Dico q̃ argumentum Aristotelis nõ valet gratia forme/⁊ ita nõ oportet q̃ valeat in propósito nostro/sed in pposito valet gratia materie/quia homo ⁊ brutum sunt essentialiter distincta ⁊ specifice/sic q̃ vnum habet intellectum ⁊ reliquum nõ habet:q̃ si haberet nulla ratio posset assignari quare nõ esset verificabile sicut in proposito datur ratio/quia filius nõ potest generare licet pncipium generandi sit cõmune. ¶ Ad tertium dico q̃ patri eo est filius quo est pater correlatiue quia paternitate est pater formaliter/⁊ per ipsam paternitatem habet filium correlatiuum vel correlatiue sed non eo pncipiatiue sed magis essentia qua de⁹. ¶ Ad quartum dico q̃ pducere ⁊ pduci conueniẽ eidem realiter implicat cõtradictionem : sed dico q̃ ista cõuenire distinctis suppositis realiter secundum idem vt principium quo ⁊ terminum formalem nõ implicat cõtradictionem:quia non ipliciat nisi q̃ principium pductiuum quo cõicetur pducto a producente/⁊ hic nulla est contradictio vt patet/quia communicatum preexistere potest communicationi:non sic productum productiõi: ꝙ idem pducat seipm est contradictio quia implicat q̃ non ens pducat ens sicut dicetur infra.ideo ⁊c. Auctoritates ad propositum concedo intelligẽdo eas de principio quo productiuo.

¶ Distinctionis Septime.
Questio Secunda.

Ecũdo q̃ro btrũ

in diuinis possint eẽ plures productiões eiusdem rationis. ¶ Videtur q̃ sic quia ponendum est in deo quicquid est perfectionis. ꝙ idem sit principium pluriũ productionum eiusdem rationis hoc est perfectionis/ vt patet in creaturis de patre generante plures filios.ergo ⁊ cetera. ¶ Secundo sic. Filius in creaturis potest producere alium productionẽ eiusdẽ rationis cum illa qua productus est :ergo similiter ⁊ multofortius in diuinis vt videtur. ¶ Tertio sic Productiões que habent idem totaliter pro principio ⁊ pro termino formali sunt eiusdem rationis sed sic est in diuinis quia essentia precise est terminus formalis vtriusq̃ productionis : quia ipsa est prima ratio assimilandi producens ⁊ productum: ⁊ similiter ipsa est principium quo vtriusq̃:q̃ principium quo nõ potest esse posterius termino formali in pductione vniuoca cuiusmodi est diuina productio Arguo nõ potest esse aliquid generans eẽ tiam nec etiam precedens:quia nichil precedit eẽ tiam.igitur ⁊ cetera. ¶ Quarto sic. Minor distinctio propinquior est vnitati q̃ maior:sed minor est distincto duarum vel plurium productionum eiusdem rationis q̃ plurium alterius ⁊ alterius rationis:ergo propinquior est vnitati diuine essentie et primi suppositi diuini:ergo i diuinis est distinctio productionum eiusdem rationis.

¶ Contra Si in diuinis possunt esse plures productiones eiusdem rationis necessario sunt ibi/sed hoc est falsum q̃ tũc haberemus plures personas.ergo ⁊c.

¶ In ista questione sic pceda

¶ Primo adducam aliquas rationes aliquorum ad probandum conclusiones fidei q̃ non sunt in diuinis plures productiones eiusdem rationis/⁊ soluam eas/quia concludere non videntur. ¶ Secundo adducam alias ad eandem conclusionem que videntur meliores ⁊ respondebo ad questionem. ¶ Tertio instabo contra dicta ⁊ soluam. ¶ Quarto ad rationes principales.

¶ Quantum ad primum di/

co q̃ fideles ⁊ omnes doctores catholici in hoc cõueniunt q̃ non sunt plures productiones eiusdem rationis in diuinis/puta plures generationes / et per consequens nec plures filij vel patres nec plures spirationes / et per consequens nec spiritus sancti.

Nõnes aliquoꝝ q̃ in diuinis non sunt plures pductiones eiusdẽ rõnis ⁊c.

¶ Sed ad hoc adducitur vna ratio talis. Aliquid eiusdem rationis non potest pluificari nisi per materiam sicut dicitur duodecimo Methaphisice. vbi probatur per hoc q̃ non sunt plures primi motores / nec plures celi:sed in diuinis non est materia:quia omnia sunt ibi actus purus ⁊ forma simplex/ ergo nichil eiusdem rationis potest ibi pluificari.

12.metha.

¶ Alia ratio adducitur. Omnia intelligit vnico actu simplici: ⁊ similiter omnia diligit vnico actu simplici / ergo nõ potest ibi esse nisi vnicum verbum productum/nec nisi vnicus amor productus/⁊ ita non nisi vnus filius ⁊ vnus spiritussanctus. ¶ Alij arguunt sic. Quelibet persona procedit naturaliter (quia ex necessitate naturediuine) Sed natura determinata est ad vnum / ergo non est ibi nisi vna secundum quemlibet modum predicandi.

Et ita non plures productiões eiusdem rationis. ¶ Alij sic Filius ex hoc est perfectus quia tota ratio filiationis in ipso continetur : sed quod totaliter continet vnam rationẽ est ipluificabile. ⁊c. ¶ Alij sic. pductio exhauriens ⁊ adequans virtutem principij pductiui ⁊ semper stans non potest pluificari:sed quelibet pductio diuina ⁊ vni⁹ rationis est huiusmodi:ergo non potest pluificari.

Ad hce. rões q̃ nõ cõcludere videtur.

¶ Dico q̃ iste rationes nõ pcludũt etiã apparenter. Non oportz enim insistere prime:quia si ratio esset bona sequeretur posito q̃ si in angelis non sit materia/ que est altera pars cõpositi (secundũ illos qui faciũt istas rationem) q̃ in eadem specie nõ possent esse plures angeli:quia in sua ratione accipiũt materiam ⁊ intendunt:que est altera pars cõpositi. Similiter de animabus separatis:⁊ de accidentibus quibuscũq̃ specialiter de spiritualib⁹:hoc autem est falsum ⁊ contra Damascenum in elemẽtario suo/capitulo duodecimo. Non solum secũdum vnũquẽq̃ ordinem angelorum ⁊ virtutum differẽtes ypostases condidit/sed etiam secũdum vnãquãq̃ speciem. Et etiam contra tres articulos excõmunicatos sicut alias ego dicam. Unde dico q̃ verbis acceptis ad intentionem illius doctoris de materia nihil valet ⁊ maior est simpliciter falsa. ¶ Secunda ratio non concludit. Videtur enim cõsistere vis in ista extremitate q̃ si non est nisi vnicum intelligere nõ est nisi vnicum verbum vel vnum dicere. Et dico q̃ ista consequẽtia gratia forme nõ valet euidenter. Diceretur enim q̃ in diuinis licz sit vnum intelligere infinitum ⁊ communicabile manens idem / tamen ibi possunt esse plura dicere incommunicabilia ⁊ quodlibet proprium est persone dicenti/ vndelicet intelligere non multiplicetur propter suam infinitatem et illimitationem : tamen dicere bene. In creaturis autẽ tenet istud gratia materie/ quia intelligere limitatum est ⁊ realiter pductum per dicere. Et ideo vbi vnum intelligere ⁊ vnum dicere ⁊ vbi plura intelligere plura dicere. ¶ Ad tertiã rationem dico q̃ dato q̃ persone pcedant naturaliter aliquo modo non tamẽ sequitur quin possint esse plures eiusdem ratiõis sicut plures calefactiones ab eodẽ igne. Tu dicis materia determinata est ad vnum:dico q̃ verum est ad vnum modũ producendi non ad vnum productum eiusdem ratiõis Unde dico q̃ ista ratio plus concludit oppositum eius quod intendit: cõcludit enim q̃ filius ⁊ spiritussanctus eodem modo productionis pducantur ⁊ per consequẽs q̃ productiones ipoꝝ sunt eiusdem rationis. ¶ Ad quartam rationem diceretur q̃ filius ex hoc non est perfectus / quia in se habet omnem filiationem : sed quia tñ se habet deitatem que est deus ⁊ simpliciter perfect⁹:⁊ ideo sicut deitas potest haberi a pluribus personis: et ideo non oportet q̃ quilibꝫ perfectus secũdum eam habeat eam omni modo possibili haberi. Ita non oportet q̃ filius perfectus habeat omnem filiationẽ/ sicut nec oportet q̃ suppositum relatiuũ perfectum habeat omnem perfectionem:⁊ sic omne suppositum relatiuum. ¶ Ad quintam rationem diceretur q̃ productio adequans virtutem principij ⁊ semper stans ex necessitate illius principij ⁊ per cõsequẽs adequans ⁊ exhauriens virtutem principij extensiue ⁊ intensiue nõ potest esse nisi vna eiusdem ratio nis. Et quando dicis est minor q̃ productio vni⁹ rationis est talis in diuinis ita q̃ est adequata extensiue ⁊ intẽsiue. Dico q̃ est petitio huius qõ queritur nec probatur. Tu dicis Actus productionis semper stat et est ab eodem principio et de eodem quasi de quo. Impossibile est autem q̃ ab eodem principio ⁊ in eodem materia/de qua sint multe productiones: quia impossibile est idem simul moueri ab eodem pluribus motibus eiusdẽs speciei vel rationis quinto phisicorum. Dico q̃ istud non concludit:nam ita diuersis principijs potest eadẽ materia de qua simul transmitari ad formas disparatas ⁊ alterius rationis simul/sicut ad formas eiusdem rationis ab eodem principio. ¶ Dico igitur q̃ essentia diuina de qua sicut de formali producũtur ypsone:illimitata est ⁊ infinita: ⁊ ita sibi non videtur repugnare q̃ ipsa sit de qua possint produci persone eiusdem rationis/sicut alterius ratiõis secundum productiones eiusdem rationis:nisi dicatur aliud. Preterea etiam ex ista ratione non haberur impossibilitas plurium talium productionũ simpliciter ⁊ ex parte principij pductiui. Ex hoc enim q̃ semper stat ⁊ adequat intensiue non tollitur possibilitas pluriũ/nisi probaretur q̃ adequat extensiue. Hoc autem per hanc rationem non probatur.igitur ⁊ cetera.

5. Phisi.

tamasce. in elemẽtario, ca. 12.

¶ Quantum ad secũdum ar

ticulum adducitur alie ratione ad eandem conclusionem. Primo arguendo ad impossibile. Si in diuinis possunt esse plures productiones eiusdem rationis:sequitur q̃ possint ibi eẽ infinite: consequens est falsum:quia tunc actu ibi essent infinite ergo ⁊ antecedens:consequẽtia probatur. Primo p Augustinum cõtra Maximium libro primo vbi dicit q̃ filius non genuit creatores ad deum sicut pater non quia nõ potuit/sed q̃a noluit oportuit. Et subiungit causam. Immoderata enim esset diuina generatio sicut dicit: ⁊ subdit q̃ nec impleretur generationis series si semper alter ab altero gigneretur nec eam perficeret vllus si non sufficeret omnipotens. ¶ Ex hijs verbis Augustini habetur q̃ si vnica persona tali productione in diuinis non sufficit ad complendum totam productionem talem in diuinis ita q̃ nõ sit possibilis alia talis:pari ratione nec aliqua persona:nec ex quacũq̃z/⁊ ita siue eundo in directum scilicet q̃ filius generaret alium filium/siue comparando ad vnam personam q̃ scilicet habeat istum filium ⁊ alium : semper qua ratione ponitur pluralitas ponitur etiam infinitas. ¶ Secundo probatur illa consequẽtia/ quia quicquid eiusdem rationis est plurificabile vel ad plura se habens ex se nõ determinatur ad certam multitudinem illorum/⁊ per consequẽs alibnde determinatur:sed si secundum idem principium possunt esse productiones diuine eiusdem rationis non haberur productio talis nec principium vnde determinentur ad certam multitudinem productionum ergo possunt esse infinite tales : ⁊ si possunt esse in deo sunt ibi actu. Minor probatur quia non potest determinari talis productio ad certam multitudinem per aliquid posterius ipa:quia a posteriori non habet aliquã entitatẽ:nec per ꝓs veritatez vel certã pluralitatẽ/nec q̃ aliquid simul natura cum ipsa/quia qua ratione vnum taliũ est plurificabile

Alie rões ad idẽ pbabilis res pcedẽtibus.

Augu. 5ma trinit.

Lozrcis.

ꝛ reliquum, ꝛ ita vnum non potest alium determinare ad certam pluralitatē sicut patet de paternitate ꝛ filiatione que sunt simul natura: nec ꝙ aliud prius/ qz talis ꝓductio nihil presupponit nisi pncipium eiusdē rōnis qō ita est indeterminatū ad eliciendum plures productiones tales/ sicut ꝓductio ipsa ad plures tales. Si dicas ꝙ imo a supposito ꝓducente potest determinari. Dico ꝙ non: qz suppositum in tot productiones potest ad quot pncipium ꝓductiuū se extendit: ꝛ ita est indeterminatū sicut pncipium: ergo semper sequitur infinitas si sit in ꝓductione eiusdē rationis pluralitas. ¶ Secunda ratio ostēsiua ꝛ habet quasi eandem vim cū prima ꝛ est talis omnis pluralitas necessario finita: vel est aliquozum alterius ꝛ alterius rationis vel necessario pexigit aliquid alterius ꝛ alteriꝰ rationis per quod determinetur: quia cum pluralitatē eozum que sunt eiusdem rationis repugnet ex se ꝛ ex eadem ratiōe omnem certitudinem pluralitatis oportet necessario ꝙ pluralitas certa/ vel sit aliquozum alterius rationis/ vel presupponat aliquem talem per quam determinetur: ſꝫ omnis pluralitas diuina est finita necessario: nec potest eē nō finita: quia tunc actu esset infinita/ ergo vel est aliquozum alterius ꝛ alterius rationis vel necessario presupponit eam: sed productio eiusdem rationis non presupponit aliquam talem: quia non presupponit nisi pncipium eiusdem rationis ꝛ suppositum potens in tot ad quot se extendit illud pncipium/ ergo i diuinis nulla est pluralitas perfectionum eiusdem rationis. ¶ Tertia ratio adducitur ex mente Aristotelis ꝙ in diuinis nō est materia non solū accipiēdo materiā pro eadē parte poſiti sed etiā sicut accipit Aristoteles materiā in vodecimo Methaphisice. vbi probat vnum mouens: dicens ꝙ quecunqz sunt numero dicta multa: vnū autem specie materiam habent. Accipit enim ibi materiam pro differentia indiuiduali contrahente quidditatē quā frequenter vocat formam: sicut etiam accipit septimo methaphisice ꝙ in materialibus vel nō habentibus materiam idem est quod quid est/ ꝛ habens vel ipsum cuius est: quia ibi ꝙquid est ex se est hoc/ non contractum nec determinatum per differentiam indiuidualem. Sed quidditas ex se est hoc ꝛ ideo sicut quidditas habet vnā rationem ita vnicam singularitatez: ꝛ ita implicat cōtradictionem manifestam ꝙ quidditas sit eiusdem ratiōis: ꝛ cum hoc sit pluralitas. Productio autem diuina vnius rationis est ad suppositum diuinum: ergo nō habet materiam. Et per cōsequēs non est plurificabilis ex se. ¶ Quarta ratio additur que habet quasi eandem vim cum ista. Omne quod ex sua ratione quidditatiua est hoc ꝛ singularitas quedam/ est suppositum implurificabile: quia sicut ratio non potest esse nisi vna/ ita nec singularitas potest esse nisi vna: sed quodlibet suppositum in diuinis eiusdem rationis existens est ex se hoc ꝛ singularitas quedam: alias enim ex se esset in potentia ad singularitatem hanc vel illam: nec potest esse purus actus/ ergo nullum tale est plurificabile/ ergo nec productio eiusdez rationis potest plurificari in deo/ imo implicat contradictionem manifestam. Nota ꝙ sicut in diuinis potentia operatiua habet obiectum sibi simpliciter adequatum ꝛ non possunt haberi plura talia: ita videtur ꝙ productum habet terminum sibi simpliciter adequatū ꝛ non potest in plures: sed in vnum terminum eiusdem rationis existens. Non enim tamen est simile quātum ad id quod sit vel possit esse terminus productus duarum potentiarum intellectus ꝛ voluntatis: sicut est idem obiectum amborum vt sunt potentie operatiue. Non sic enim idem potest esse ꝓductum per intellectum ꝛ voluntatem ad intra: sicut idem potest esse intellectum ꝛ volitum/ sicut patet secundum omnes. ¶ Quinta ratio est ista productio adequans intensiue ꝛ extensiue totam virtutem pncipij productiui non potest multiplicari principio manente vno/ econuerso/ sed quodlibꝫ principium productiuum diuinū adequat sibi productionem vel productum intensiue ꝛ extensiue in sua ratiōe econuerso. Probo quia ꝙ productum non adequatur principio productiuo vtroqz istorum modozum / hoc est propter aliquam imperfectionem vel in principio vel in producto: sicut patet in omnibus principijs ꝛ productis destruendo. In diuinis autem nulla est impfectio nec in pncipio nec in producto. igitur ꝛc.

Videtur ergo dicendum ad questionem imo omnino est dicendum ꝙ in diuinis nō possunt esse plures productiones eiusdem rationis puta plures generationes vel spirationes/ ꝛ per consequens nec plures filiationes vel paternitates: nec plures patres nec filij: nec plures spūssancti. Dictum est enim supra ꝙ sic se habent suo modo productiones passiue quē sunt idem ꝙ filiatio ꝛ spiratio passiua in diuinis sicut ꝓprietates suppositales seu indiuiduales in creaturis: modo etiam dictum est supra ꝙ ꝓprietas vel differentia indiuidualis in nullo cōuenit cum aliqua alia: ſꝫ se tota distinguitur ab eadem: ꝛ per consequens impossibile est ꝙ sint eiusdem rationis: igitur impossibile est ꝙ quecunqz productiones passiue diuine sint eiusdem rationis/ et ita impossibile est esse ibi nisi vnam generationem nec nisi vnam spirationem passiuam/ et per consequens nisi vnam actiuam: quia vna relatio tantuz opponitur vni: nec nisi vnam filiationem/ ꝛ per cōsequens nec nisi vnam paternitatem. Et hec de secundo articulo.

Resolu. doctoris circa qām.

¶ Quātum ad tertium instō contra predicta. Quecunqz productiones suppositorum in eadem natura sunt eiusdē rationis sicut patet/ quia omnes generationes hominum sunt eiusdem rationis: sed productiones diuine sunt suppositorum in eadem natura (sunt enim vniuoce ꝓductiones ad intra) igitur ꝛc. ¶ Secundo sic: Productiones vniuoce sunt eiusdem rationis. sed productiones diuine sunt vniuoce vt dictum est supra igitur ꝛc. ¶ Tertio sic. Si non sunt eiusdem rationis sed alterius ꝛ alterius oportet ꝙ altera sit perfectior alia: quia non possunt dari due relationes equalis perfectionis vt videtur: sed hoc est falsum quia tunc altera esset perfecta ꝛ imperfecta. Igitur ꝛ cetera. ¶ Quarto. Contra secundam rationem ꝛ primam aliquo modo: quia ita immediate a deo (qui est pncipium eiusdem rationis) possunt eē plura idiuidua eiusdē rōnis vel speciei sub certa multitudie ꝛ finita sicut alteriꝰ rōnis ꝛ alteriꝰ spēi igit nō ē illa maior ꝑa/ ꝙ sez oīs mltitudo certa vel

Instātie ꝓ ꝓdicta

Ad instātias ꝓcedentes.

Instantia videō ꝙ maior est falsa sicut dictum est supra qz eadem natura potest cōmunicari plurib⁹ modis/ ꝛ suppositā eiusdem nature pluribus ꝓdūctionibus alterius ꝛ alterius rationis ꝓduci. Dicis generationes oīm hoīm sunt eiusdem rationis cōcedo/ quia homo non potest generari nisi per pagationem: sed in multis alijs animalib⁹ ꝛ viuentibus nō est verū: ꝛ tūc similiter cōcedo ꝙ generatio diuina omnis est eiusdē rōnis: qa nō est nisi vnica generatio: sed dico ꝙ nō oīs ꝓductio diuina est eiusdem rōnis sicut nec omnis productio hoīs est eiusdem rationis: quia potest ꝓduci ꝛ per creationem ꝛ per generationē que est mutatio. ¶ Ad secundam dico ꝙ ꝓductiōes possunt intelligi dupliciter vniuoce: vno modo in genere ꝓductiōis: vel in specie inter se: ꝛ cōparando vnam ad aliam sicut calefactio ꝛ calefactio: generatio et gñatio: ꝛ isto modo ꝓductiones diuine non sunt vniuoce ꝓductiones: quia nihil est reale in eis cōmune vniuocū sed magis equiuoce ꝓductiones: ꝛ in isto sensu ly vniuoce accipitur aduerbialiter sicut diceretur ꝙ sortes ꝛ plato sunt vniuoce hoīes/ ꝛ sunt eiusdem rationis. Alio modo potest hoc intelligi ꝙ sunt ꝓductiones vniuoce qz sunt due ꝓductiones alteriꝰ rationis: quarum tñ quelibet est vniuoca in se: quia eadem natura est in producente ꝛ in ꝓducto suo/ ꝛ isto modo ly vniuoce accipit noaliter/ sicut si diceretur ꝙ generatio hominis ab hoīe ꝛ equi ab equo sunt vniuoce ꝓductiones/ ꝛ isto modo sunt ꝓductiōes vniuoce/ diuine. Nec ꝓductiōes seqr ex hoc ꝙ sint eiusdem rationis. ¶ Ad tertiam dico ꝙ licz sint alterius et alterius rationis. Neutra tamen est perfectior alia/ ꝛ possibile est esse duas rationes eque perfectas vel eque non perfectas/ nec habeo pro inconuenienti. Unde dico ꝙ paternitas ꝛ filiatio generatio actiua ꝛ passiua cum nō dicant perfectionem nec imperfectiones equaliter dicunt nō imperfectionē ꝛ vna non est alia perfectior vel imperfectior. ¶ Ad quartam dico ꝙ a deo immediate possunt esse plura indiuidua eiusdē rationis sub certa multitudie: sed ista determinatio certe multitudinis non prouenit ex suppositis ipsis nec ex natura cōmuni eorum quimo posset esse infinita ꝯtum est ex ipsis ꝛ ratione cōmuni eorū que est eiusdem rōnis in ipsis: ꝛ necessario essent plura si eēnt necesse esse/ sicut intrinsea diuina sunt necesse esse. Qz autem sint in certa multitudine ꝛ determinata hoc habent ex voluntate dei agentis determinante seipsam libere circa ipsam vel multitudinem ipsorum. Sic autem nō potest dici in proposito quia cum productiones ille nō possent determinari per aliquid/ oporteret necessario ꝙ essent infinite si eēnt plures possibiles: quia quelibet esset necesse esse et ideo oportet necessario ꝙ sint alterius rationis/ et oportet ꝙ omnis multitudo certa aliquorum que sunt necesse esse sit alterius rationis vel presupponat illam. Et credo magis hoc ꝯ primum / ita ꝙ non oportet addere secundum: sed absolute dicendum est sicut concludunt quarta ꝛ quinta ratio suprapositē/ quia omnis certa multitudo aliquorum qui sunt puri actus ꝛ necesse esse: est aliquorum alterius ꝛ alterius rationis nec possunt aliqua eiusdem rationis multiplicari ibi siue presupponant aliqua alterius rationis siue non. ¶ Ad quintam instantiam diceretur ꝙ si essentia diuina non esset ex se hec sibi non repugnaret plurificari ex se quia singularitas sua posterior esset ea: Et per consequens ipsa esset contrahibilis et partiabilis/ et per consequens potentialis. Omne enim quod de se non est hoc potest. ꝛc. hoc ꝛ hoc ꝛ sic de infinitis. Et similiter de filiatione et omnibus suppositis diuinis/ nec est simile de paternitate et filiationes ꝛ alijs. Dato enim ꝙ essentia quidditatiue non sit ista: ꝛ ex se/ non tamen est in potentia ad eas ſꝫ hoc habet singulare singularitate ꝙ quicquid non habet ipsam quidditatiue est perfectibile ꝛ cōtrahibile ad ipsam/ ꝛ per ipsam infra rationem propriā/ ꝛ per consequens est potentia vel potentialis ad eā ꝛ non est actus purus nec necesse esse. Aliter videtur dicendum ꝙ licet productio diuina vnius rationis quidditatiue sit hec/ sicut ꝛ quodlibet quod ponitur in deo ex natura rei: ꝛ precipue patet hoc quia singularitas nichil potest addere in ꝛc absolutum nec respectuum sicut patz discutienti: nec potest dicere negationem puram multo fortius ꝯ in creaturis. Non tamen videtur argumentū cogēs/ quia si non conueniret ei quidditatiue/ sed aliquo modo distingueretur ex natura rei ab ea: ꝛ esset posterior aliquo sicut relatio est posterior essentia suo modo inquātum esset in potentia ad singularitatē sicut nec essentia ad relationem vel suppositalitatem nec oportet ꝓcer quare hoc sit singulare in ꝙ posito pluſꝯ in alijs/ ꝛ ideo magis dicendum videtur ꝙ si generatio vel parernitas ꝛ sic de alijs suo modo non esset ex se hec siue quidditatiue siue non ita ꝙ vni rationi specialissime vel quasi/ non adequaretur vna singularitas semper vnius rationis possent esse multe singularitates: sequeretur necessario ꝙ talis natura vel rō eēt diuisibilis ꝛ ꝑtibilis ꝛ in potētia ꝯtū est ex se ad singularitatē: qz ꝓpter ꝓdictionē ꝙ aliquid non plurificatum ꝛ vnius

numero ī re habeat pluresſingularitates ⁊ ſit pur⁹ act⁹. Vnde ⁊ oportet neceſſario q oīs ratio eadē ⁊ vnā / cui poſſunt conuenire plures ſingularitates non ſit multiplicabilis ⁊ partibilis ⁊ diſtinguibilis per illas ⁊ in potentia ad ipſas. Hoc autem repugnat cuilibet diuino ſuppoſito ex natura rei. Patet.quare ⁊c. Sic patet quid de hoc ſentiendū ⁊ dicendum:ita q debet aliquid addi formādo rationem ad maiorem dicēdo ſic. Omne quod ex ſua ratione quidditatiua eſt hoc ⁊ ſingularitas quedā vt ſaltem habet vnā ſingularitatē tm̄ ſibi adequatam/licet non quidditatiue/eſt plurificabile. Sed quodlibet in diuinis vnius rationis exiſtēs eſt huiuſmodi.ergo ⁊c. ¶ Ad ſextam dico q adhuc ratio illa videtur ꝓcedere:quādo dicis q inadequatio producti ad principium non ꝓuenit ex imperfectione aliqua ſed ex illimitatiōe. Dico q ex hoc ſoluitur argumentum/qz ſicut principium ꝓductuum ponitur illimitatū/ita ⁊ipm̄ ꝓductum/igitur vnum non poteſt excedere aliud nec intenſiue nec extenſiue/⁊ ſi principium exceditur a predicamento extenſiue. Dico q principiatum nō eſt ita limitatum ſicut principium/ ⁊ per cōſequēs non eſt ita perfectum ⁊ cōſequenter imperfectum / quod non eſt verum in diuinis. Et hoc de tertio articulo.

Ad argumēta que ſtiōis p̄n cipalis.

¶ Ad primum principale dico q nō eſt perfectionis ſimpliciter q idem ſit principium plurium ꝓductuum eiuſdē rationis:ſed eſt perfectionis ſupplentis imperfectionem qz natura eſt ibi de ſe hec/⁊ ideo ꝓductiones eiuſdem rationis ſunt ibi multiplices. ¶ Ad ſecūdum p idē. ¶ Ad tertium dicitur vno modo q maior eſt vera in creaturis ibi eſſ qz natura que eſt principium ⁊ terminus ꝓductionis eſt limitata ⁊ finita / ⁊ ideo non poteſt dici ꝓductio eiuſdem rōnis cuius natura eſt principium ⁊ terminus formalis/eadē natura dico/ſed natura diuina eſt illimitata ⁊ infinita ⁊ ita poteſt eſſe principium ⁊ terminus formalis ꝓductionis alterius ⁊ alterius rationis ⁊hec eſt reſponſio cōmunis. Aliter reſpōdeo ad minorem cō formiter ad predicta ꝓbabiliter dicta/nō tñ aſſerēdo dicta q eſſentia p̄ciſe ſecūdum rationē eſſentie non eſt principium formale iſtarum ꝓductionum nec terminus formalis / ſed eſſentia vt intellectus eſt principium ꝓductionis verbi ⁊ eſſentia. Et voluntas p̄nciptum productionis ſpūſſancti/qz etiaz intellectus nō eſt principium ꝓductionis vel operationis niſi vt ſubintrans omnipotentie alicuius Ex parte alia diceretur q eſſentia vt intellectio eſt terminus formalis ꝓductionis verbi/vt aūt amor vel volitio eſt terminus ꝓductionis ſpūſſancti /et ita iſte ꝓductiones nō habent terminum nec principium eiuſdem rationis. ¶ Ad quartum dico q vnitati maiori eſt ꝓpinquior minor diſtinctio extēſiua id eſt minor pluralitas vel maior paucitas ꝓductionum/puta dualitas qz nō ſunt niſi due ꝓductiones diuine nō tres vel quatuor : ⁊ ſic ad maiorem. Ad minorem dico q diſtinctio aliquorum alterius rationis eſt maior intenſiue q̄ queq̄ diſtinctio aliquorum eiuſdē rōnis/ſi vocetur maior diſtinctio quādo diſtincta in nullo cōueniūt:ſed ſe totis diſtinguūtur/⁊ q ſic accipiendo maiorē diſtinctionem neceſſario in diuinis ꝓpinquior eſt vnitati q̄ diſtinctio minor. Vnde ⁊ diſtinctio ꝓductionuz q̄ ſunt alterius ⁊ alterius rōnis neceſſario ponenda eſt in diuinis vt ſit ibi certa multitudo ſicut dictuz eſt ſupra. Et maior poſitio non eſt vera q vnitati ſit ꝓpinquior minor diſtinctio intenſiue/ſed extenſiue vera eſt/qz vnitati ꝓpinquior eſt minor pluralitas ⁊ maior paucitas cuiuſmodi ē dualitas productionum alterius ⁊ alterius rōnis. Hoc etiā patet ex cōmuni opinione que ponit q prime vnitati diuine eēntie ꝓxima eſt diſtinctio aliquoz ſecundū rationū nō eiuſdē rōnis/ſed alteri⁹ ⁊ alterius vt ſit certa multitudo ꝓductionum ⁊ productorum vnde ponit q diſtinctio ꝓductionum ⁊ ꝓductorum preſupponit diſtinctiones rationis intellectus ab eſſentia vtrū verum ſit non curo. Hoc tamē videt non rationabile qz prima multitudo cū ſit actu finita ⁊ certa nō eſt aliquorum eiuſdem rationis ſed alterius ⁊ alterius rationis:⁊ per cōſequēs prima diſtinctio:quod patet etiam qz ipoſſibile eſt q aliqua eiuſdem rationis pzio diſtinguantur licet per ſe quia in aliquo ꝓuenīt neceſſario. Et dico q prima diſtinctio nō eſt niſi eorum que ſunt alterius et alterius ratiōis que in nullo cōueniūt q̄ditatiue.

¶ Diſtinctionis Septime.
Queſtio Tertia.

Augu.ꝺ maxi.

Ad Hebreos.i.

¶ Tertio q̄ro vtrum in filio ſit potētia generandi ¶ Videtur q ſic. Primo qz Auguſtinus cōtra maximū libro primo. Dicit q filius nō genuit/ nō quia nō potuit/ ſz quia nō oportuit / ⁊ per conſequēs filius potuit generare ⁊ habere potentiam generandi. ¶ Secūdo ſic ad hebreos primo dicit de filio pozt̄as oīa verbo virtutis ſue:igitur filius habet verbum ꝓductum/⁊ per ꝓſequēs potentiā generandi. ¶ Tertio ſic. Pater creatus cōicat filio/ non ſolum uaturā vel eſſentiam ſed etiam potētiā generandi:alias filius eſſet ozbatus ⁊ nō eſſet perfectus:igitur multo fortius ꝓmunicat pater īcreatus filio potētiā generandi. Et confirmat qz cōicat ſibi memoriam ꝓfectam que eſt principius quo vel potentia generandi vt dictum eſt ſupra.

¶ Contra Si filius habet potentiam generandi igitur generat qz in diuinis ad intra non eſt potentia diſtans ab actu:ſed oīa ſunt ibi neceſſe eſſe:ſed hoc eſt falſuz qz tūc haberemus in diuīs pluſq̄ tres p̄ſonas igit ⁊c.

¶ In iſta queſtione ſic ꝓceda ¶ Primo diſtinguam de potentia. ¶ Secundo reſpondebo ad queſtionem/ an in filio ſit potentia generandi ⁊ an poſſit generare. ¶ Tertio ad argumenta.

Potētia multiplex

¶ Quantum ad primum dico q eſt quedam potentia logica ⁊ eſt quedam potentia realis. Potentia logica non dicit aliquam rem breuiter:ſed ſolum dicit non repugnantiā predicati ad ſubiectum dato q vtrūq̄ ſit non ens ⁊ nichil. Iſto mō dicim⁹ q poſſibile eſt nihil predicari de chimera/dicēdo q chimera eſt nihil:qz p̄dicatū nō repugnat ſubiecto nec hz ꝺictōez ad ſubiectū

Ita etiam potētia vel nō repugnātia bene ꝓuenit rebus:ſed accidit ſibi inq̄tū talis q ꝓueniat eis qz etiā nō reb⁹ vel nō entib⁹ pōt ꝓuenire ſicut dictū ē.

¶ Alia eſt potentia realis vna actiua ⁊ alia paſſiua ſicut patet quinto ⁊ quarto methaphiſice. Actiua eſt principium trāſmutādi aliud inq̄tum aliud Et paſſiua eſt principium trāſmutandi ab alio inq̄tum ab alio : licet autē in deo non ſit proprie potentia actiua ſecundum iſtam deſcriptionem:quia ibi non eſt principium tranſmutatiōis nec tranſmutatio. Tamen in ipſo eſt potētia vere productiua realis ſicut dictum eſt ſupra. Et frequēter noīatur talis potētia actiua:ſicut etiam dicitur generatio actiua licet nō ſit ꝓprie dictum. Talis autē potentia productiua eſt potentia generādi realis ipſius patris. Et hoc de primo.

An in filio ſit potentia generandi. ⁊c. 1. modus

¶ Quantum ad ſecūdum dico q aliqui diſtinguūt iſtam q in filio ſit potentia generandi ſecūdum cōpoſitionem ⁊ diuiſionem cōcedentes eam in vno ſenſu ⁊ in alio negātes eam. Sed videtur michiabſolute dicendū q in filio nō eſt potentia generādi nec potentia logica nec potentia realis. Qz nō ſit potentia logica patet/ quia iſta eſt impoſſibilis filius poteſt generare vel habz potentiam generādi/ita q inter predicatum ⁊ ſubiectum eſt repugnātia:quod ꝓbo. Filius ſi pōt generare aut hoc eſt eadez generatiōe qua pater/aut alia:nō eadem qz tunc generaret ſeipm̄:nec alia qz ſicut oſtenſum eſt ſupra. Generatio(cū ſit vnius rationis in diuinis)nō poteſt multiplicari igit nulla ſed impoſſibile eſt q aliquis poſſit generare nulla generatione:vel habeat potētiā generādi nulla generatione. ¶ Secūdo ſic. Principiuz productiuū cōmunicatum alteri per ꝓductionem ſibi adequatam nō poteſt eſſe illi ratio agendi (ſicut ſi lignum accipet calorem per productionem adequatam caloꝛi non poſſet aliquid calefacere:alias non accipeꝛet caloꝛē per ꝓductionez adequatam caloꝛi cuius oppoſitum accipitur)ſed filio cōmunicatum eſt p̄ncipium ꝓductiuum vel potentia ꝓductiua verbi p ꝓductiodem ſimpliciter adequatam tali principio (ſicut oſtenſum eſt ſupra) igitur nō poteſt eſſe ſibi ratio agendi vel generādi in filio/ igitur nō eſt potentia generandi ideo nō poteſt generare. Si dicatur contra iſtam rationem q filio cōicatur intellectus ⁊ ſpūſancto volūtas per ꝓductiones adequatas/⁊ tamē intellect⁹ in filio ⁊ ī ſpūſancto ſunt p̄ncipia ꝓductiua creature. Igitur ſimpliciter in ꝓpoſito. Dico q intelligendum eſt circa idem obiectū eſſentia autem diuina ⁊ creatura nō ſunt idem obiectum vt patet:oportet autē in ꝓpoſito q ſit circa idem obiectum. quare ⁊c. ¶ Circa predicta nota q refert dicere iſta duo. Forma eiuſdem rōnis eſt p̄ncipium actionis eiuſdē ratiōis/⁊ forma eiuſdem rationis eſt p̄ncipium actionis eiuſdem rationis in quo habet. ⁊c. Prima eſſ vera eſt tam in diuinis q̄ in creaturis Secunda eſt falſa in diuinis vera tamē in creaturis. Primum patet qz in diuīs ⁊ in creaturis ꝓuenit hoc forme vnius rationis q ſit p̄ncipium ſue actionis. Secūdum patet q ſecūda vniuerſaliter vera eſt in creaturis:qz in creaturis forma eiuſdem rōnis partitur in pluribus ⁊ diuiditur in ipis /nec in aliquo eorum in quibus ſuenitur de cōmuni lege habet ꝓductionem ſibi adequatam ⁊ per conſequens in quocūq̄ inuenitur eſt principium actionis eiuſdē rationis/vel poteſt eē. In diuinis autem non ſic/quia forma eiuſdem rationis que eſt principium productionis in vno tñ habet productionem et productum ſibi adequata ſimpliciter. Et ideo dico q amplius in quocunq̄ ſit vel cuicūq̄ cōmunicetur non poteſt ſibi eſſe p̄ncipium vel ratio agendi. Vnde licet in filio ſit memoria perfecta eiuſdem rationis que eſt in patre/ non tamē memoria in ipo eſt potētia vel ratio agēdi/nec per conſequens generare poteſt. ¶ Tertio probatur hoc idem ſic / ſcilicet q iſta ſit negāda. In filio eſt potentia generandi/quando forma aliqua in abſtracto comparatur ad ſubiectum ſecundum rem idem eſt ſubiectum habere illam formaꝫ/ ⁊ illam formam eſſe: ⁊ ſubiectuim tale eſſe ſecundum talem formam(ſicut idem eſt corꝑ habere albedinem/⁊ albedinem eſſe corpori formaliter/⁊ corpus eſſe album per eam:vel ſaltem ſimul ſūt iſta in eodem:igitur ſimiliter in ꝓpoſito idem eſt filiū habere potentiam generandi formaliter/⁊ potentiam generandi eſſe illi formaliter / ⁊ filium eſſe potentem generare ſecūdum illam. Sed quādo gerundium importans actionem ꝓtruitur cum principio formali quo alicui⁹ actionis ſignificat q illō quod eſt tale illo principio formali poſſit in illam actionem ſicut potens potētia creandi pōt in creationem ⁊ poteſt creare: ⁊ ita ſi filius haberet potētiam generādi/⁊ per coſequēs potēs eſſet ſm eam tunc poſſet in actionem generandi ⁊ poſſet generare ⁊ per ꝓſequēs actu ⁊ neceſſario generaret quod eſt impoſſibile/igitur ſecūdum modum abſolutuz dicendum eſt ad queſtionem q in filio non eſt potentia generandi.

Aduerte

Alia rſio vel ſecūd⁹ modus.

¶ Aliter reſpondēt aliq ad queſtionem q potentia vel poteſt accipi pro principio formali quo preciſe ⁊ ſic dicunt q iſtud ſit aliquid abſolutum puta memoria perfecta. Potentia hoc modo eſt in filio ſicut ⁊ memoria/tamen in ipſo nullum habet ordinem ad actum quia non concurrit in filio alia neceſſaria ad actum vt potentia prorumpat in ipſum. Et dicunt q nec ſic debet abſolute proprie vocari potentia generandi. Alio modo accipitur potētia pro potentia proxima que includit omnia neceſſaria ad actum/⁊ iſto modo includit abſolutum vel reſpectiuū:⁊ ſic non eſt in filio ⁊ per conſequēs non poteſt filius generare non ex impotentia vel imperfectione ſua ſed ex proprietate ſua qua filius ſic productus eſt productione adequata principio productiuo : imo dico q poſſe generare neceſſario poneret imperfectionem in ipſo filio ſicut patet qz poneret neceſſario partitionem ⁊ diuiſionem in natura ſua ⁊ in adequationem productionis ad principium productiuum. Iſte modus ponendi vltimus non contradicit primo imo exponit eum vt ſpecificat / ⁊ ideo ſecundum q ſonat modus vltimus teneatur. Non enim video ſi potentia que eſt principium quo preciſe acceptum ſit aliquid abſolutū ſicut dictum eſt ſupra/quin ipſa ſit in filio. Tamen accipiendo potentiam ſecundo modo pro potētia proxima que complectitur omnia neceſſario requiſita ad actionem ſic non poteſt dici eſſe in filio. Et de iſta procedunt probationes ſuperius poſite Hec de ſecundo.

Ad rōes qōnis pn cipales.

¶ Ad primum argumentum

Dico q Augustinus nō accipit non potuisse negatiue sed magis puatiue pro impotentia. Et est sensus Augustini q filius nō genuit nō qz nō potuit/ id est nō ex impotentia qz impotens fuit: sed qz nō oportuit/ z etiā qz nō potuit negatiue: sufficit enī Augustino excludere a filio impfectionē z impotentiam/nō tamen vult sibi attribuere q possit vel potuerit generare/qz tunc necessario z actu generaret. ¶ Ad secundū dico/q potest exponi verbo virtutis sue id est virtute sua que est ipe/z per consequēs verbum/ z ideo nō oportet q habeat pductum verbum aliud a se. Vel aliter verbo virtutis sue id est imperio virtutis sue/quodquidē imperiū non est nisi velle suum nō autem aliud verbum pductum ab ipo. ¶ Ad tertiu dico q impfectiōis est in creaturis q pater cōicet filio potentiam generandi/sic q filius possit generare sicut dictū est supra. vel saltem est perfectionis nō simpliciter sz supplentis impfectionem/quia ita in ipis ptīf nec aliqua productio ibi adequatur simpliciter principio productiuo.

¶ Distinctionis Septime.
Questio quarta.

3. Phis.

¶ Quarto ꝙro vtruz

generatio actiua sit in patre. ¶ Videtur q non qz generatio in diuinis est quasi actio/ sed actio nō est in agēte sed ī passo tertio phisicoz. ¶ Secundo sic. Generatio actiua habet terminū extrinsecum a generante z formaliter extrinsecū: sed actio habēs terminum extrinsecū ab agente est actio transiens z non manēs in agente sicut patet quarto metha.

4. metha.

¶ Tertio sic. Generatio nō est in patre sicut in fūdamēto. Patet. nec sicut in subiecto patz/nec sicut in supposito qz precedit paternitatem que pstituit paternum suppositum. igitur nullo modo.

¶ Contra

Generatio passiua est ī filio igitur/similiter generatio actiua ē in patre/quia sicut filius dicitur formaliter genit9 ita pater formaliter generans.

¶ In ista questione sic pceda

¶ Primo ostendam si generatio sit actio de genere actiōis vel quasi. ¶ Secūdo inquirā vtrū actio de genere actionis sit in agente. ¶ Tertio vtrum generatio actiua sit in patre. ¶ Ultimo ad rōnes.

Actiōis de pdicamento actiōis cōditiones

¶ Circa primum

est aduertendum q actio de predicamēto actionis habet tres cōditiones que ad ipsam requiruntur. ¶ Prima est q sit in fieri siue successiue siue instantanee: quod patet per actorem sex principiorum qui dicit q omnis actio est in motu non accipit ppie motum/sed accipit ibi pro quolibet fieri ex quo patet q nulla forma permanens z habens esse quietum in subiecto est actio de genere actionis. ¶ Secunda conditio est q actio de genere actionis requirit subiectum. Quod patet/ quia actio est secūdum quā in id quod subijcit agere vt ille auctor. 6. Principiorū dicit. Sed in hoc est variatio inter aliquos: quia quidam volunt q actio requirit subiectum de quo vel in quo fiat aliquid/vel in quo corrumpatur aliquid nō tanꝯ subiectum ppium/ sed tanꝯ subiectum passionis et termini formalis ipsius actionis: z isti sunt qui ponunt actionem in agente. Alij vero volunt q requirat illud sicut subiectum proprium actionis nō solum passionis z termini formalis. Et isti ponunt actionem in passo de quo in secundo articulo inquiretur: tamen hoc verum est q actio necessario requirit subiectum z presupponit ipsum duratione vel natura. Ex quo patet q creatio vt dicitur de icreatis nō potest dici actio ppie creatio: etiam creatre create non potest dici passio de genere passionis propter eandem rationē. Unde licz non semper requirat quid/tamē semper in quid agat. Patet de actione corruptiua z passione correspondente suo modo. ¶ Tertia conditio q habeat habitudinem vel ordinē in terminū ponēdum vel corrumpendū per ipam sicut per actum positiuum corruptiuum tanꝯ via ad esse positum vel corruptum z quodāmodo ad non esse/non em̄ semper requitur q actio ponat vel agat aliquod positiue sicut dicit auctor sex. principiorum. Actio em̄ requirit nō quid agat secūdum quid/sed est vere aliqua actio realis q̄ tamen nihil ponit/sed quod erat positū destruit. Et dicitur actio corruptiua: licet etiam sit alia que ponit z dicitur actio positiua. Ex defectu huius conditionis dico q delectatio nec volitio nec sensatio nec intellectio et huiusmodi non sunt actiones de genere actionis: quia non habent ordinem in terminum aliquem per ipsas acquirendum vel corrūpendum sicut per actus productiōis vel corruptionis: sed ipsi sunt termini z vltimum potentie operantis z fines: sicut dicitur nono Methaphisice. z primo Ethicorum: z de delectatione apparet septimo z decimo Ethicorum. ¶ Et nota hic q non intelligit actionem vel passionem ordinari ad terminum productum sicut relatio ad suum correlatiuum. Nam actio est respectus ad agens non ad terminum productum / cum terminus productus sit posterior naturaliter actione z passione quibus mediantibus producitur. Verum est tamen q in actione z passione circa ipsas fundatur quidam respectus ordinis ad terminum vt propter quem introditur z ponitur vt ille terminus habeatur. Et dico bene q talis respectus non est realis quia sicut iam dictum est terminus est posterior natura ī re ad hoc q actio sit z passio/z ordinantur ad terminum vt ad id quod nondum est vel posterius est. Ad illud autem quod non est in re nunc̄ est ordo vel aliquis respectus realis. ¶ Secundo est aduertendum ex nono Methaphisice q quedaz est actio immanens z quedam transiens z ista est distinctio realis z methaphisica non autem grammaticalis: z tantū penes modos significandi sicut volunt alii qui dicere fictice z fingendo ne aliquid agat in seipsum. Actio autem immanens de genere actionis dicitur illa cuius terminus productus est in agente secundum eandem potentiam aliquam secūdum quam agitur et elicitur ab ipsa / ita q idem agat in seipsum per se et primo: sicut dicimus q elitio volitionis et intellectionis est actio manens in agente: quia secundum eandem potentiam recipitur terminus in volente scilicet volitio ipsa secundum quam elitio ipsam actionem / puta secundum voluntatem. Et similiter de intellectione respectu intellectus et de visione respectu visus et sic de similibus. Actio vero trāsiens est cuius terminus saltem est in extrinseca natura vel potētia a potētia eliciente/sicut calefactio cuius terminus puta caloz productus/sicut terminus formalis est extra calefaciēs puta ī ligno calefacto. Nec sufficit ad hoc vt dicatur actio immanēs q terminus maneat in supposito agēte em̄ aliquam partē sui/nisi pars sit eadē em̄ ea potentiā ī qua recipiat et a qua eliciatur: tūc em̄ quādo aliquis manu percutit caput habet actionem immanētem qđ est falsum. Habet enim vere actionem transeuntem ac si aliū percuteret: similiter aīal mouēdo seipz origine.

Actio de ḡne actionis an sit in agente 2c. 1. opi.

¶ Quantum ad secūdum ar

ticulum dicunt aliqui q actio de genere actionis per se z vniuersaliter loquendo nō est in agēte sed in passo. Ita q si aliquādo sit in agēte hoc accidit inq̄tum agens z passum sunt idē: sicut pz in actione immanēte: quia tūc nō est in agente scōm q huiusmodi sed scōm q patiens est. Hoc autē probāt ipsi per Aristotelem tertio phisicorum vbi determinat istud dicēs q actio z passio sunt idem subiecto tm̄ differunt ratione vel secūdum esse id est secūdum quidditatem. Sed passio est in passo igitur z actio. ¶ Secūdo sic. In quocunq̄ est motus subiectiue in eodem est actio z passio. Probatio quia dicit ibidē philosophus q hec scilicet actio z passio insunt motui ita q videtur ibi dicere q actio z passio habēt pro immediato subiecto vel fundamēto ipsum motum: sed motus per se est in eo qđ mouetur vel in passo seu moto igitur 2c. ¶ Item tertio sic. Si actio esset p se in agēte tunc agēs per se mutaretur: quia de nō habēte actionē fieret habēs eam z ita mutaretur: sed hoc est falsum: igitur 2c. ¶ Quarto sic. Deus potest calefacere lignū immediate educēdo caloz de potētia ligni sicut mediante igne/z planum est q ī ligno calefactio passio est de genere passionis tūc vltra nō est dare passionez sine actione. Quero igitur ī quo est illa actio de genere actionis qui est verus respectus realis correspondēs illi actioni non potest dici q sit in deo: qz deus nō refertur realiter ad creaturam: igit oportet q sit in ligno/calefactio igitur actio est in passo. ¶ Quinto sic. In eodē est dispositio necessitās ad formam z ipsa forma sed actio est dispositio necessitās ad terminū actionis qui est forma quia nō potest poni actio quin ponat forma/sicut nec actio sine termino. Videtur em̄ implicatio cōtradictionis dicere oppositum: forma autē per se est in passo igitur z actio ipsa. Dicūt igitur isti q actio z passio sunt ī passo nec oportet q actio denominet passum ita q dicatur agēs per illam sicut nec oportet q intellectus denominetur per intellectionē vt res intellecta licet intellectio formaliter sit in intellectu. hec est opinio. ¶ Modus ponēdi aliquorū de ista opinione est q actio z passio dicūt duos respectus in ipso motu sicut in subiecto vel fundamēto scilicet respectum ab hoc/z respectū in hoc: ita q motus vt ab hoc dicit actio vel ab agente: sed vt in hoc puta in patiente dicitur passio z videtur habere verba Aristotelis pro eis vt patet tertio phisicorum. Et isti ponūt q motus est idem q forma in fieri tātum. ¶ Alij de eadem cōclusione dicūt z bene ꝯtus ad hoc q ista sunt impossibilia. Primo qz si actio z passio fundarētur ī motu necessario actio z passio essent respectus intrinseci z non extrinseci aduentientes: quia posito fundamēto necessario ponerētur: quia impossibile est esse motum qui non sit ab hoc z in hoc: sed isti sunt respectus extrinsecy vt patet in auctore sex principiorum igitur 2c. Motus igitur nō est fundamētum vel immediatū subiectum ipsorum. ¶ Secundo quia potētia passiua videtur esse immediatum subiectum z fundamentum passionis: sed motus vel forma in fieri non est potētia passiua: sed magis ad subiectum motus pertinet ista potētia igitur 2c. ¶ Tertio contra illud dictum q motus z forma sunt essentialiter idē: forma manet z motus nō manet igitur mot9 z forma non sunt idem. Dices verum est forma absoluta et completa: sed nō vt in fieri. Cōtra: illud in fieri vel aliquid addit vltra formam z gradū forme sub ipso qđ nō manet manēte forma: z illud voco motū z habeo propositum q motus et forma essentialiter distinguuntur. Aut nichil addit z sic manente illo gradu manet in fieri sicut prius quod est falsum.

3. phisi.

Modus partialis aliquorū huiꝰ opi.

Alius modus eiusdem.

9. metha.

Aduerte

¶ Item impossibile est q eades species sit plures species realiter vel ecouerso sed si motus est idem cum termino sequitur hoc. Probatio quia ad eundem terminum spē possunt esse duo motus distincti specie/sicut circularis ⁊ rectus septimo phisicorum igitur ⁊c. Et ideo dicunt isti de eadem cōclusione q actio ⁊ passio sunt respect⁹ extrinsecus aduenientes qui fundant in potētia passiua ipsi⁹ mobilis vel passi scōm q subiectum vel passum se habet ad agens vt a quo est forma ipsa: ⁊ sic in ipo fundatur actio. Alio modo se habens ad agens vt ipsum in quo est forma inducta ab agēte/ ⁊ sic fundat respectū passionis/ita q respectus passiōis est respectus patientis ad agens vt in quo recipitur forma sed respectus actiōis est respect⁹ patiētis ad agēs vt a quo est forma recepta Et dicūt q isti duo respectus essentialiter distinguūtur. Tum quia sunt res diuersorum generū. Actio em ⁊ passio sunt diuersa predicamēta. Tum quia vnus eorum est causa alterius scz actio passionis/vt patet per illū auctorem sex principiorum qui dicit q passio est effectus illationis actionis. Hoc dicit cōmentator tertio phisicorum.18. cōmēto q actio motorum facit motum. Et ibidem. 19. ⁊.20. similiter quinto ethicorum nono capitulo 2mento.30. q operatio non est generatio vel motus quia est causa generatiōis vel motus. Unde si aliquādo dicat q actio est motus/hoc est dictu per causalitatē/ ⁊ quia etiā est dispositio necessitās ad passionē. ¶ Ulterius dicūt q isti duo respectus essentialiter sunt motus scilicet actio ⁊ passio sunt duo motus partiales subordinati ⁊ ita vnus motus vnitate ordinis quia ordinē habēt admiscē ⁊ ambo ad eundem terminū ordinātur. Actio em prior est passione ⁊ ambo sunt priores termino. Et q vterq; sit motus vel mutatio probant: quia vterq; est actus mobilis in eo qđ mobile in ordine ad terminū acquirēdū ⁊ est actus entis in potētia scōm q huiusmodi. ¶ Ex p̄dictis vltimo cōcludunt q quando dicitur actio ⁊ passio est vnus motus nō est intelligēdum essentialiter et quidditative/sed vnus subiecto: quia ambo sunt in eodem subiecto puta in passo nō in motu/ quia ipse motus et quilibet eorum est motus vel mutatio. Sunt etiā vnus motus non solum subiecto: sz vnitate ordinis inter se ⁊ ad eundem terminum. Hec est opinio.

7. phisic.

Cōmē. 3. phisicor.

5. ethico.

2. opi.

¶ Alia est opinio q actio ⁊ gñe actionis est respectus extrinsecus qui est formaliter ⁊ subiective in agēte p se ⁊ nunq̄ in passo nisi per accidēs quādo agens ⁊ passum adinuicem cōcurrunt in eodem/ ⁊ est respectus ad ipsum passum receptiuum forme vel termini formalis ipsius mutationis vel motus: non autē ad terminum productum siue totalē cuiusmodi est cōpositum: siue formalē cuiusmodi est forma: quia iste est in secūdo modo relatorum in agētibus creatis/ ⁊ est intrinsecus: quia ponitur statim posito fundamēto scilicet potētia actiua: ⁊ termino scz producto ipso. ¶ Q autez actio de genere actionis sit in agēte sicut in subiecto. Probāt primo per Aristotelem qui dicit tertio phisicorum q actio nō distinguitur ab agēte/igitur nō separatur ab eo sed est in eo sicut in subiecto. Ista ratio nō valet quia quando dicit actio est actus nō distinctus intelligit hoc quia est cōtinue ab agēte non interruptus nō quia

Q actio de genere actiōis ē in agente sicut i subiecto ⁊c.

sit formaliter in agente. ¶ Secundo sic. Impossibile est q eadē forma sit in aliquo subiecto formaliter ⁊ nō denominet ipsum sicut albedo albū ⁊ paternitas patrem. Sed actio nō denominat passum quia tūc passum diceretur agens qđ est falsum: igitur ⁊c. Nec valet exemplum illorum de intellectione ⁊ intellecto/ q licet intellectus bene denominet rem denominatiōe extrinseca/ tñ cum hoc denominat intellectum: quia per intellectionē dicitur intelligens formaliter. Similiter etiam si actio est i passo diceretur passum agens et per se hoc est falsum: ita q exemplum nō est ad propositum. licet em forma que nō est in aliquo subiectiue possit ipsum denominare denominatione extrinseca tñ impossibile est q forma sit in aliquo subiectiue ⁊ nō denominet ipsum. Dices q actio denominat passum sed ex hoc passum nō dicitur sed actum actuatum. Contra passum nō dicitur actuatum vel actū nisi secundum q receptiuum est sed secūdum q receptiuum est passiuum certū est q non respicit nisi passionez vel receptionē forme: igitur per actionē nō potest dici actum vel actuatum. Preterea nō video rationem cōuenire sicut subiectum passionis dicitur patiens subiectum actionis nō dicatur agens ⁊ ita sequitur propositum. ¶ Tertio sic. In eo est formaliter ⁊ per se respectus in quo est suum fundamentum vt patet in omnibus sed fundamētum actiōis est potētia actiua qua per se agēs agit/sicut fundamētum passionis est per se potētia passiua qua patitur ⁊ recipit/nō video quare nō/igit ⁊c. ¶ Quarto sic. Si actio est i passo oportet necessario q passum ⁊ per ipsam ad aliquid referat/nō nisi ad agēs quia nō ad seipsum per se ⁊ vniuersaliter loquēdo vt patet: nec ad formam receptam quia nec forme cōuenit aliqua actio respectu subiecti vel passi nec passo respectu forme igitur ad agēs: sed hoc est impossibile quia ad ipsum referri nō potest nisi vt patitur ab ipso: sed vt patitur nō refertur nisi per passionez vt patet/igitur nullomodo ponēda est actio in agēte. Cōfirmat qz cui⁹ est potētia ei⁹ est actus in de somno ⁊ vigilia: ⁊ accipit vniuersalr tā de potētia actiua q̄ passiua/alias nichil valeret argumētū suū: sed est fallacia cōsequētis concedēdo ad infinita plures causas veritatis ad vnā singularem. Item agēs dicitur perfectum in q̄tum agit sz non est perfectum nec aliquo qđ est formaliter in ipso ⁊ nō extra se. Item nono metaphisice. In eadē potētia precedit actum ergo actus ⁊ potētia sunt in eodem ⁊ exemplat ibi de actu citharizandi. Itē actio immanēs est in agente inquātum agens igit ⁊ trāsiens. Item cōmentator nono metaphisice cōmēto secūdo actio artis carpentarie est in carpentatore. Item Auicēna secūdo phisicorum capitulo primo in fine dicit sic. Dicūt aliqui q motio ⁊ mot⁹ sunt vna essentia: sed dicem⁹ subtiliori modo q veritas rei nō sic se habet: quia mouere est dispositio mouētis nō motus/ ⁊ comparatur motus ad mouentē vt est dispositio motus non mouētis. Item agere vel actio cōuenit alicui in actu ⁊ potētia actiua: sz qđ cōuenit moto ⁊ passo cōuenit sibi vt in potētia passiua quare ⁊c. ¶ Quinto arguūt aliqui. Respect⁹ oppositi nō sunt necessario ⁊ vniuersaliter loquendo ⁊ per se in eodē: sed passio ⁊ actio sunt respect⁹ formaliter oppositi. Passio autem est in passo per se ⁊ vniuersaliter non igit actio. Sed ista ratio nō

De sōno et vigi.

9. meta.

cōmē. 9. metha.

autcē. 2. phisicor.

valet iudicio meo quia actio ⁊ passio nō sunt respectus oppositi. Tum quia sunt alterius ⁊ alteri⁹ generis. Tum quia non sunt simul natura: quā actio cum sit causa passionis (sicut dicit principiator) est prior natura ipsa passione. Et ideo dico q sunt respectus disparati nō oppositi: ⁊ nō est isti ratiōi intendum. ¶ Et nota circa hoc q actio in agēte nō habet respectum aliquez oppositum nec in agente nec in patiente / similiter nec passio sicut nec respectus scientie ad scibile ⁊ creature ad deum non habēt respectus reales oppositos / quia tūc essent mutui qđ est falsum. Dicitur igitur ꝓportionabiliter q actio est formaliter in agēte quicquid sit de intētione Aristotelis que magis videtur declinare ad aliam opinionē sed nō video pro ea rationē/ ⁊ ideo de sua opinione parum est curandum.

Nota.

Ad rōes 1. opinio.

¶ Ad rationes ergo aliorum dicitur uno mō q actio aliquādo accipitur pro termino actionis ⁊ tūc dicitur actio acta ⁊ illa est in passo ⁊ de illa intēdit Aristoteles q est idem subiecto puta i passo. Alio modo accipitur actio pro ipsa productione vl'actu ꝓductiuo termini ⁊ isto mō nō intelligit de actiōe q̄ sit in passo sed magis in agēte: quia nō dimittur ab agēte. Quicquid sit de ista solutione dico q magis videtur intētio Aristotelis q actio sit in passo actio dico de genere actionis. Et tūc dico ad argumētum q Aristoteles nunq̄ habuit ita probabilē rationē de illo sicut habetur de opposito/ nec est necessario tenendus in hoc/ sicut nec in multis aliis.

¶ Ad secundum per idem est dicendum q actio ⁊ passio nō insunt motui sicut subiecto vel fundamēto sed ipsa passio est motus ipse / non autem actio/ passio igitur motus est / ⁊ ideo actio non inest motui sicut actio nō inest passioni. Dicis ista fuit intētio Aristotelis: dico q bene videtur sed Aristoteles nō probat hoc: alie solutiones dantur sed nō curo. ¶ Ad tertium dico q non sequitur. Agēs mutari vel moueri dato q actio sit in ipso: quia termi nus actionis nō est in ipso. Si dicas q sic imo omnino quia transit de nō actione ad actionē ⁊ sic de non agente agens. Dico q ita potest argui contra eos. Si actio est in passo sequeretur q passum fim actionem mutaretur ⁊ fim passionez ⁊ fim terminū vtriusq; ⁊ sic erunt ibi tres mutationes. Solue igitur ⁊ ego soluam. Et ideo dico q accipiendo omne illud mutari quod habet aliquid reale positiuū quod prius nō habebat: q agens mutatur isto modo sed non mutatur sicut habēs terminum motus vel mutationis sicut passum et hoc sufficit. ¶ Ad quartum dico q habes pro inconuenienti q sit passio de genere passionis sine actiōe de genere actionis quia isti nō sunt respectus oppositi nec mutui sicut dictum est supra: immo nec habeo pro inconuenienti ecouerso/ q̄ sit actio sine passione ⁊ termino vel forma producta: non tñ sine passo. Actio enim cū sit prior natura passione: quia causa eius: vl'etiā dato q non sit causa eius distincta essentialiter ab ea: sine contradictione potest esse sine ipsa. ¶ Ad quintum dico q nō valet de dispositione que non est ratio recipiendi actio autem non est dispositio que sit ratio recipiendi sicut patet: quia actio transit et termin⁹ formalis manet: quare ⁊c. Hec de scōo

Generatio actiua an sit i patre.

¶ Quantum ad tertium dico q generatio actiua non est in filio sed in patre. Primo sic. Opposite relationes originis non sunt formaliter in eodem supposito quia tunc idem suppositum originaret se ꝓtra Augustinum primo de trinitate capitulo primo: sz generatio actiua ⁊ passiua sunt opposite relatiōes originis in diuinis q̄e quid sit in creaturis: igit ⁊c. Sed generatio passiua est formaliter in filio nō igitur in ipso est generare sed in patre. ¶ Secundo sic. Respectus vel actus productiuus nō est per se primo ⁊ formaliter i termino producto quod patet: quia terminus productus habet esse per actum ꝓductiuum/ ⁊ ita posterior est ipso quocūq; modo/ ⁊ ita per se non est i eo per accidēs autez est possibile q sit in eo producto ratione partis sicut actus productiuus voluntionis est in toto volente producto⁹: quia est in voluntate que est pars eius. Similiter illi qui ponūt q actio est in passo dicūt hoc sicut q calefactio est in ligno calefacto quia est in parte huius totius puta i subiecto calozis/quia idem est subiectū actionis ⁊ termini formalis vt dicunt. Sic igitur quādo est producto immanēs ⁊ in subiecto: possibile est q actus productiuus sit per accidēs in termino ratiōe partis ipsius: vbi autem non est producto de subiecto nec quasi de subiecto nō est hoc possibile nec per se nec p accidēs: sed generatio diuina est respect⁹ vel magis actus productiuus non de subiecto nec quasi de subiecto: igitur nullo modo est in termino producto puta in filio igit in patre. ¶ Tertio sic. Respectus producētis ad ꝓductum semper est in producente ⁊ nunq̄ in producto/ sed generatio vel generare est respectus in diuinis producentis ad subiectum vel quasi subiectum sicut in creaturis / igitur est in patre producente. ¶ Quarto sic. Generare ⁊ paternitas sunt idem totaliter hoc patebit infra/ ⁊ hoc dicit expresse vigesima septima distinctio huius primi: alias essent in diuinis plures relationes q̄s quatuor quod est falsum: sed paternitas non est formaliter in filio quia tunc filius esset pater/igitur est in patre igitur ⁊ ipsum generare. Cōfirmatur de paternitate que est i patre igitur similiter generatio actiua patet de vtroq; in creaturis quia in patre est proximū ⁊ immediatum fundamētum vtriusq; scilicet potentia generatiua. Sic igitur dico ad questionem q generare vel generatio actiua est formaliter in patre.

Ad rōes principales.

¶ Ad primum principale dico q imo actio est in agēte. Et ad minorē dico q generare diuinum nō est actio nec quasi actio de genere actionis: ⁊ ideo dato q actio nō esset in agēte nō sequitur quin generatio sit in patre. ¶ Ad secūdū dico q generatio non est actio nec quasi actio. et q consequēs nec immanēs nec transiens sicut dictum est supra. Aliter diceretur q actio de genere actionis quecūq; est formaliter in agēte: tñ aliqua dicitur transiens quia terminus eius nō est in agēte/ et in hoc distinguit ab immanēte cuius terminus est in agente: ⁊ nō solum actio ipsa. ¶ Ad tertium dico q generare est impatre vt in supposito generante ⁊ dico q est idem q paternitas omnino extra intellectum ⁊ ita p generare ꝓstituit suppositū paternū sicut p paternitatē: quomodo autē seinuicem fim rationem presupponat vtrum generare paternitatē vel econuerso inferius apparebit.

¶ Distinctionis Octaue Libri Primi Sententiarum. Questio Prima.

Circa distinctionē

Octauaꝫ quero. Primo vtrū deus ppie et verissime sit ens ita q esse sibi verissime et proprie cōueniat. ¶ Videtur q deꝰ nō sit verissime ens qđ est ens vniuoce cuꝫ alijs entibus nō est verissime ens / sicut nec alia sed deus est vniuoce ens cum alijs: quia ens est vniuocū deo et creature secū dū aliquos igitur. ¶ Secundo sic. Quod negatur ab aliquo esse nō est verissime ens: sicut qđ pōt negari mediate ab aliquo nō est verissimū inter propositiones sicut patet quarto metaphisice sed deus est huiusmodi. Psalmi. dicit inspiēs in corde suo non est deus. ¶ Tertio sic. Illud non est verissime ens qđ non est formaliter ens: sed deus non est ens formaliter: qꝛ est causa equiuoca ipsius entis: sicut sol nō est formaliter calidus cum sit causa equiuoca caloris: igitur ꝛc. ¶ Quarto sic. Illud nō est verissime ens de cuius cōceptu nō est esse: sed esse non est de conceptu quidditatiuo diuine essentie: qꝛ potest cōcipi nō concipiendo ipsum esse vel non esse: quia potest haberi conceptus simplex sine comple ꝛo: igitur ꝛ cetera.

4. meta. Psalmi.

Contra

Sūmum ens ꝛ primum simpliciter est verissime ens / sicut summū ꝛ primū calidum est maxime calidum sed̄o metaphisice deus est huiusmodi: igitur ꝛc.

2. metha.

¶ In ista q̄stione sic procedā.

¶ Primo ad euidētiam eius inquiram. Vtrū ens sit vniuocum ad omne positiuum extra intellectuꝫ existens / seu ad omne ens ꝛ p consequēs ad deuꝫ ꝛ creaturam. Et vtrū ad creaturam ꝛ quicquid est in ipsa. ¶ Secūdo inquiram vtrum esse sit de ꝓceptu diuine essentie vel nō. ¶ Tertio ex his respōdebo ad questionē q deꝰ verissime ꝛ proprie est ens: immo ipsuꝫ esse. ¶ Quarto ad rationes principales.

¶ Quātum ad primum artículum.

Ens an sit vniuocū ad omne positiuum extra intellectuꝫ ꝛc. 1. opi.

Est vna opinio cōis ꝛ solēnis q ens nō est cōmune equiuocum ad omne ens: sed magis analogum / ita q analogice significat deum ꝛ creaturas substātiam ꝛ accidēs: ita q deum primo ꝛ creaturam secundario: substātiam etiam prius ꝛ accidēs posteriꝰ: ita q nullum cōceptum vnum cōmunez dicit deo ꝛ creature ꝛ substantie ꝛ accidenti. Hoc probāt multipliciter. Primo sic. Illa que se totis distinguuntur ꝛ in nullo cōueniunt non habēt aliquid cōmune vniuocum vt patet: qꝛ iā in nullo cōuenient: sed deꝰ ꝛ creatura sunt huiusmodi ꝛ similiter predicamēta: quia ea oppositum q deus conueniat cū creatura. tūc deus nō est simpliciter simplex. Habet esse aliquid quo cōuenit cū creatura ꝛ illud est potētiale scōm se: ad aliquid q qđ etiā distinguitur a creatura. Similiter etiaꝫ decē genera generalissima nō essent cōceptus simplices ꝛ irresolubiles / sed ceptus differētes: nec etiā decē prima in ceptibꝰ creatis ꝛ ita necessario haberēt aliquod genꝰ sub quo differrēt qđ est falsum: igit ꝛc.

¶ Secūdo sic. Effectus in nullo adequās suā causam nō habet aliquid cōmune vniuocum cum causa: qđ patet / quia se toto est alterius rationis a causa. Que esse sunt vniuoca adequātur in illo in quo vniuocant: sed deus est talis causa q creatura que est effectus illius in nulla pfectione immo in nullo adequatur sibi: sed in infinitū excedit ꝛ improꝓrtionabiliter: ꝛ deus scōm quodlibet positiuum qđ est in creatura est causa eius equiuoca vt videt. vnde nō valet eius instantia de sole ꝛ planta quorum vtrūq; est substantia vt patet: igitur ꝛc. ¶ Tertio sic. Illa que immediate diuidūtur per cōtradictionem nō habēt aliquid cōmune vniuocum nisi esset neutrū ad ipa ꝛ ita inter cōtradictoria esset medū quod est falsum ꝛ cōtra Aristotelē primo posteriorum. Contradictio est oppositio cuius scōm se nō est dare medium: ꝛ cōtra veritatem illius principij de quolibet esse vel nō esse ꝛc. sed deus ꝛ creatura substātia ꝛ accidēs sunt huiusmodi. Deus enim ꝛ creatura se habēt sicut causatum ꝛ incausatum / dependēs ꝛ independēs / finitum ꝛ infinitum ꝛ cetera: substātia ꝛ accidēs se habēt sicut inherēs ꝛ non inherēs: igitur ꝛc. ¶ Quarto sic. Si cōceptus cōmunis entis est vniuocus sicut dicis aut seipso toto distinguitur a cōceptibus proprijs entium aut nō: sed aliquo alio nō posito quia pars ratione conceptus proprij entium se totis distinguerent ab ipso ꝛ per ꝓsequēs essent nichil. Nam a quocūq; ens se toto distinguitur vel seipso / ipsuꝫ est nichil ꝛ ita deus ꝛ creatura nichil essent ꝓter illud qđ est cōmune ipsis quod est falsum: aut alio cōceptu distinguitur ab illis qđ non potest dici / etiam quia queritur de illo alio sicut de ꝓximo ꝛ sic vl' ꝓceditur in infinitū in cōceptibus metaphisicis ꝛ realibus vel stabitur in vno cōceptu entis qui seipso distinguit a proprijs cōceptibus entium hoc autem est impossibile sicut probatum est ergo ille ceptus communis vniuocus est impossibilis. ¶ Quinto que sunt multa ꝛ diuersa actu ꝛ potentia nō habēt aliquod vniuocum quia in illo vniuoco essent vnū sed deus et creatura sunt huiusmodi quia sicut nō sunt vnū immo multa ita impossibile est q sint vnum igitur ꝛc. ¶ Adducitur adhuc vna ratio quia sapientia nō dicitur vniuoce in quid decreata ꝛ increata igitur nec ens de creato ꝛ increato. Probatio antecedētis quia si sic esset tūc oporteret q quādo sapientia ꝛ qualitas in quid p̄dicarētur de sapientia creata q alterum in quid predicaretur de altero. quando essent duo predicātur de tertio oportet q alteruꝫ de altero: patet inducēdo in omnibus: modo nec sapientia transcēdens predicatur in quid ꝛ vniuoce de sapientia creata. Sed illa ratio si bene inspiciatur nō valet primo quia diceretur q forte ita concluderet cōtra vnitatem analogam entis ꝛ predicationē eius in quid de quolibet sicut cōtra vnitatem. ¶ Secūdo diceretur q nō est necessariū quādo duo predicātur in quid de tertio q alterū de altero predicetur nisi sint contenta in aliquo genere vel nisi vnū sit genus seu cōtentum in genere ꝛ alterum per se cōmune omni generi sicut ponit de ente. Sapientia autē transcēdēs nec est genus nec in genere nec cōe omni generi imo nec alicui predicamēto toti. ¶ Adducunt adhuc auctoritates. Prima est Damasceni in logica sua vbi dicit q ens nō est genus ad entia qꝛ sola vox est cōmunis. ¶ Secūda est Aristotelis quarto metaphisice vbi dicit

Damas.

4. meta.

3. metha.

cōmē. 4. metha.

Porphirius.

2. opinio

q ens est vniuocuꝫ deo ꝛ creat. ꝛc.

q entia nō dicuntur ēm vnum sed ad vnum igitur entia solum habēt vnitatem attributionis in ente non vniuocationis sicut ꝛ sana. ¶ Tertia est Aristotelis tertio metaphisice vbi dicit q ens non est genus quia predicatur de omnibus nec habet differētias extra conceptū eius: quia tūc essent nichil sed si cōceptus entis esset vniuocus vnum esset verum. ¶ Quarta est cōmentatoris quarto metaphisice capitulo de ente vbi dicit q ens nō dicit vnam intētionē ꝛ similiter Auicēna. Similiter cōmentator ꝛ philosophus tertio phisicoꝝ circa principiū hoc dicit expresse ꝛ alibi multotiēs. ¶ Quinta est porphirij q si quis entia vocet equiuoce nūcupabit nō igitur vniuoce sed analogice / accipitur ēm equiuocū ibi pro analogo quare ꝛc.

¶ Alia opinio est

q ens est vniuocum deo ꝛ creature substantie ꝛ accidēti vel dēcē predicamētis / non tū est vniuocū vltimis differētijs nec passionib' entis sic q predicetur de ipsis quidditatiue et vniuoce per modum alicuius cōis. ¶ Primū ꝓbant primo sic Illud cuius nomē est vnū, ꝛ ratio vna vel ceptus ad aliqua plura est vniuocū ad illa. Patet in principio predicamētoꝝ: sed ens est huiusmodi patet quia est idem cum cōceptu vero. Secundo q sit idem cōceptus vnus ꝛ idem intellectus non est certus ꝛ dubius simul de eodem hoc patet quia tūc esset dubius certus ꝛ nō certus: sed de aliquo cōceptu vero dei ꝛ creature substātie et accidētis intellectus est dubius: qđ patet primo per philosophos q fuerūt certi de aliquo puta de igne vel de sole vel' aliquo tali q esset ens / ꝛ tamen dubitauerūt vtrū esset primū ens / deꝰ vel aliud puta creatura. vnde et alii qui posuerūt ignem esse deum: tamē super hoc non fuerūt certi / quia hoc est falsum: nec fuerūt certi q esset creatura: quia tūc non posuissent cum esse deū igitur alius vnus cōceptus est entis ꝛ dei vel creature. Similiter patet de substātia ꝛ accidēte certū est ēm alicui intellectui q potētia anime est ens et tū dubium est sibi vtrū sit substantia vel accidens: igitur ꝛc. Hoc etiam confirmatur quia aliquis videns philosophos discordātes de ponēdo quid eēt ens potuit esse certus cū ipsis de cōceptu entis in aliquo / ꝛ tamē dubitare de cōceptu substantie vel accidētis. Dices q conceptus entis de quo est certus nō est vnus cōceptus sz sunt duo ceptus propinqui vel creature substātie vel accidētis et quia sunt propinqui intellectus nō distinguit. Contra Per istam rationē tollitur omnis vniuocatio cuiuscūq; cōceptus ita ēm diceretur tibi q cōceptus animalis nō est vnus ad hominē ꝛ assinum: sed sunt duo cōceptus proprij vel similes aliquo modo sub distinctione accepti: quare ꝛc. ¶ Secundo sic. Si cōceptus entis nō est vniuocus deo ꝛ creature substātie ꝛ accidēti / sequitur q nō possumus deū naturaliter cognoscere nec etiam substantiā: sed hoc est falsum: igitur ꝛc. Probatur consequētia quia si intellectus ggēs ꝛ obiectum fantasiatum puta quidditas sensibilis que est accidētis sint cause naturaliter agētes in intellectum possibilem toto conatu in ipsum: ꝛ immediate: causant pfectionē conceptū quē possunt causare in ipso: sed obiectū non potest causare in intellectu aliquē nobiliorem vel pfectiorem cōceptum cz sit suus proprius conceptus sibi adequatus: nec per cōsequēs potest causare aliud qui nō sit cōtētus in suo proprio formaliter vel virtualiter. Modo planū est q cōceptus dei nō continet virtualiter in cōceptu creature: sed magis ecōuerso: nec etiam cōceptus substantie in cōceptu accidētis sed magis ecōtra nec cōtinetur etiam essentialiter. Sed si ens non sit vniuocum / quia se totis distinguuntur deus ꝛ creatura accidēs ꝛ substātia sicut dicis: igitur nullum cōceptum possumus habere naturaliter de deo ex creaturis; nec substātie ex accidētibus nisi ens sit vniuocū ad ista ꝛ nisi dicat vnū conceptum essentialiter inclusum in ipsis. ¶ Tertio sic. In ente est cōparātio aliquoꝝ / ꝛ cōparātio nō abusiua sed propria. Vnde dicimus q deus est magis ens cz creatura ꝛ substātia cz accidēs: igitur ens est vniuꝰ: ꝛ patet consequētia septimo phisicorum vbi ēm non est cōmunitas ibi proprie nō est comparatio. ¶ Quarto sic. Aristoteles quarto metaphisice dicit q quibus inest vniuocatio si vnum est causa alterius illud est maxime tale ꝛ exemplificat de igne: tūc vltra deducit principia sunt cause veritatis igitur sunt maxime vera. Ista autem cōsequētia nichil valeret nisi ꝓsupponēdo q principia ꝛ predicamēta vniuocātur ī veritate. Et similiter potest argui de entitate / dicitur ibidē quia sicut vnū quoq; se habet ad veritatē sic ad entitatem. Igitur ens est vniuocū ad creaturā / ꝛ deū. Respondet quidam q ibi accipitur vniuocatio ꝓ analogia. Tota in hoc est translatio antiqua vniꝰ cōmenti in qua ponūtur que cōeuniunt diffinitioni. Modo planum est q si vna est idem ꝛ diffinitio q est vniuocatio ꝛ nō analogia. Item inter ens et nō ens est cōtradictio vera primo phisicoꝝ. Et patet per primū principium de quolibet ente vel non ente qđ est vnum ꝛ nō vnū dicēdum est multiplex. Vnde ꝛ terminꝰ entis distribuitur: ꝛ nō distinguitur talis propositio si quis omnia entia vocet dicit porphirius. vnde dicit q sua auctoritas nō cōcludit. Ita enim dicit philosophus q in genere latet equiuocationes septimo phisicoꝝ / ꝛ ens potest esse medium in vero sillogismo / sed si ens nō haberet cōceptuꝫ vniuocum nō esset vera cōtradictio quia nō esset vnius ad vnum / et similiter nō esset bonus sillogismus: sed in eo essent quatuor termini vel fallacia equiuocationis quia medium significat plura: igitur ꝛc. ¶ Sexto sic. Anselmus de libero arbitrio reprobat diffinitiones liberi arbitrij: qui dicit q est potestas peccādi; quia in deo est liberū arbitrium / ꝛ tū in ipso nō est potestas peccādi; sz ista reprobatio nō valeret nisi liberum arbitrium esset eiusdez rationis in creatura: ꝛ in deo similiter et in ente. ¶ Septimo sic. Augustinus decimoquito de trinitate probat q in deo est vita quia omne viuēs est nobilius nō viuēte: sed ista probatio nichil valet nisi vita vniuoce accipiatur vbicūq; igitur ꝛc. ¶ Octauo quia alias totus processus theologicꝰ ꝛ metaphisicus de deo esset vanus: quia amouēdo imperfectiones attribuunt deo id qđ inuenitur pfectionis in creaturis; sed iste processus nichil valet nisi id quod est pfectionis sit vniuocus hic ꝛ ibi quia si esset omnino alteriꝰ ratiōis hic ꝛ ibi; ita debet amoueri a deo qđ est perfectionis in creatura sicut id qđ est imperfectionis: quia nō plus ꝓuenit vnū deo cz aliud. ¶ Sic igitur dicūt isti q loquendo de vniuocatione que sufficit ꝛ requritur ad veram cōtradictionem ꝛ ad vnitatē medij / sillogismi

1. phisice.

7. phisi.

Anselm. de libe. arbi.

Aug. 15. de trī.

oportet necessario q ens sit vniuocum' deo ⁊ creature substãtie ⁊ accidẽti:quia hic est vera contradictio substãtia est ens/substãtia non est ens. Similiter hic est bonus sillogismus ens nõ est nichil substantia est ens:ergo substantia nõ est nichil.

q ens nõ est cõmune vniuocũ qddicatiue dictũ de vltimis differẽtijs ⁊c.

¶ Secundo dicũt q ens nõ est cõmune vniuocũ quidditatiue dictum de vltimis differẽtijs ⁊ de passionibus entis. Vocãt autem vltimas differentias que accipiuntur ab vltima realitate maxime determinata in natura specifica vt a rationalitate non autem ab aliqua parte essentiali puta a forma substãtiali aliqua vltima secũdũ ponẽtes plures formas puta ab anima/si qua tñ differẽtia accipiatur a forma:q de talibus differẽtijs predicetur ens quidditatiue nec sit vniuocus ipsis probãt primo sic quia vltime differẽtie sunt diuerse ⁊ se totis distinguũtur ita q in nullo cõueniunt / quia alias non essent vltime sed esset processus in infinitũ. Igitur nõ habẽt aliquod vniuocum cõmune in quid. ¶ Secundo sic. Sicut totum naturale resoluitur in aliquid mere potẽtiale quod nichil includit de actu/ forma li/⁊ in aliud mere formale qđ nichil includit de potẽtia naturali/scz in vltimam formam ⁊ materiam primã:ita videtur q cõpositum ex cõceptibus realibus resoluitur in cõceptum mere potẽtialem qui est cõceptus entis/qui nõ includit aliquem conceptum actualem ⁊ determinãtem:⁊ in cõceptũ mere actualem ⁊ determinãtem/qui nõ includit cõceptum mere determinabilẽ huiusmodi autem cõceptus entis est differẽtie vltime igitur ⁊c. Per hoc respondẽt ad Aristotelem tertio metaphisice probantẽ q ens nõ est genus nec habet differẽtias: qz includitur in conceptu quidditatiuo cuiuslibet/qđ videtur multum cõtra eos:dicũt enim q nõ est de intẽtione Aristotelis q ens sit de cõceptu quidditatiuo omnis differẽtie sed solum illarum differentiarum que nõ sunt vltime/genus autem nunqz est de conceptu quidditatiuo alicuí differẽtie/⁊ ideo ens nõ est genus. Aliter etiam respondetur q ens nõ est genus propter suam maximã latitudinẽ: qz de omnibus predicatur vel quidditatiue vel denominatiue sicut de vltimis differẽtijs sicut ⁊ vnum: nec habetur plus a philosopho ibi genus autẽ nullum de omnibus predicatur. Aliter etiam respõdetur q Aristoteles nichil determinat ibi sed tãtum arguit hinc ⁊ inde ⁊ procedit dubitãdo/ ⁊ ideo nõ oportet illi dicto Aristotelis adherere. ¶ De passionibus autem probant intẽtum suum. Primo sic qđ ponitur in aliqua diffinitiõe alicuius p additamẽtum tanqz aliquid extrinsecum nõ est vniuocus sibi quidditatiue predicatum de ipso vt patet i oibus:sed ens cũ sit subiectum ponitur in diffinitione cuiuslibet passionis sue per additamẽtum. Nota hic q cum ens ẽtum ad proximum cõceptũ sit subiectũ alicuius passionis transcendenter ⁊ passio sit extra cõceptum subiecti oportet q nõ sit vniuocum suis passionibus primis. ¶ Secũdo pbãt intẽtum de passionibus sic:predicationes per se secũdo modo cõuertuntur per se/nec primo nec secũdo modo. Patet primo posteriorum: sed predicatio passionis de ente est per se secũdo modo vt ens est vnum verum bonũ. Igitur predicatio entis de passione non est per se ⁊ in quid sed denominatiue tñ ⁊ per accidẽs. ¶ Tertio sic. Ens sufficienter additur in ens creatum ⁊ iii ens predicamẽtale vel in decem genera ⁊ partes essentiales substãtie materiam ⁊ formã vt videtur Si igitur ens vniuoce diceretur ⁊ quidditatiue de passionibus oporteret q passiones essent aliqua istorum diuidẽtium hoc est falsum:igitur ⁊c. ¶ Quarto sic:quia aut vnitas vel quecũqz passio entis addit aliquid positiuũ super ens cuiusmodi est passio ⁊ illud positiuũ includit ens quidditatiue aut illud positiuum non dicit vltra ens. Si primo modo igit ens quodlibet erit bis ens semel ratione entis qđ est subiectum ⁊ alio semel ratione passionis includẽtis ens. Similiter etiam idem erit passio sui quia ens erit passio entis ⁊ ita in infinitum potest deduci. Si secundo modo habemus propositum scz q passio nõ includit ens quidditatiue sicut negatio nõ includit aliquod positiuum. ¶ Sic igitur dicũt q ens non predicatur quidditatiue nec est vniuocum vltimis differẽtijs nec passionib⁹ entis:sed predicatur de ipsis denominatiue ⁊ ideo nõ possunt dici quantũcunqz predicetur ens de ipsis quidditatie. Hec est opinio secũda de primo articulo.

¶ Contra istam opinionem quantũ ad primum mẽbrum q ens dicat vniuoce de deo ⁊ creatura de substãtia ⁊ accidente argutum est supra ponẽdo primã opinionẽ:et arguetur infra secũdum mẽbrum. ¶ De passionibus et differẽtijs vltimis potest argui q ens predicatur quidditatiue de ipsis. Et primo de vltimis differẽtijs sic ex dictis eorum procedẽdo cõtra eos nõ minus distinguuntur extra intellectũ deus ⁊ creatura substantia ⁊ accidẽs ꝫ due differẽtie vltime cuiusdam generis/quia illa se totis distinguuntur/ ⁊ in nullo reali cõueniunt cũ deus non sit cõtractus ad genus aliquod sicut due differẽtie vltime ad idẽ genus:sed hoc nõ obstante ens est vniuocum quidditatiue ad deum ⁊ creaturã accidẽs ⁊ substãtiam vt dicũt/igitur ad differẽtiam ⁊ differẽtiam et est cõtra primam rationem. ¶ Secundo sic. Differentie medie se totis distinguunt ⁊ in nullo cõueniũt ⁊ cetera. Probatio qz se totis sunt differentie nec differunt per alias differẽtias quia tunc esset processus in infinitum si differẽtia esset differẽs ⁊ non diuersa:sed nõ obstãte hoc ens est vniuocum quidditatiuum differẽtijs mediis vt dicũt igitur ⁊ vltimis. ¶ Tertio sic. Differẽtia vltima est actualissima ⁊ perfectissima septimo metaphisice. Igit non est min⁹ ens ꝫ media / igitur quidditatiue est ens sicut illa secũdus te. ¶ Quarto sic. Omne illud qđ nõ est ens quidditatiue est nõ ens quidditatiue: sz nõ ens quidditatiue est nichil:igitur differẽtia vltima est nichil ⁊ nõ quid:sed ex nõ quid nõ fit quid sicut ex nõ substantijs nõ fit substantia igitur ex vltima differẽtia non cõstituitur aliquid nec singulare hoc est falsum igitur ⁊ cetera. ¶ Dices q immo vltima differentia est quid et ens denominatiue: qz entis quidditatiue. Contra ista priuatio est ens denominatiue quia entis puta subiecti igitur non plus est vltima differẽtia ens quidditatiue ꝫ priuatio hoc est falsum:igitur nõ solum denominatiue:sed quidditatiue sicut quodlibet positiuũ extra intellectum. Per idem potest probari de passionibus positiuis quibuscũqz q de ipsis predicat ens quidditatiue quia est ipsis vniuocum quoquomodo sicut infra dicetur secũdum positionẽ aliquorũ.

i. poste.

7. meta.

3. 2. mem bri huius 2. opi.

¶ Nota q aliqui dicũt ens esse vniuocum ad omnia nõ tñ genus ⁊ sic non sequitur q aliquid sit cõmune ad omnia entia tanqz genus nec q includat in cõceptu omnium vltimarũ differentiarũ eo modo quo genus:⁊ omnia dicta Aristotelis saluãtur isto modo quia scilicet ens est vniuocum ad omnia entia qz dicit totum cõceptum cuiuslibet entis: genus autem nõ dicit totum conceptum nec etiã de quo predicatur nec eius in cuius cõceptu includit Sed dicit partem ideo ⁊c. ¶ Sed istud non videt qz ens vel vnũ habet ꝛceptum vel nõ. Si nõ nõ est vniuocus si sic/aut ille cõceptus est simplex ⁊ irresolubilis aut compositus ⁊ resolubilis. Si est simplex/impossibile est q dicat cõceptum compositus alicuius speciei vel generis subalterni simpliciter Si est cõpositus/impossibile est q dicat cõceptum alicuius simplicis contẽti sub ente secundum eos/ nec q ptineat ad ipsum intrinsece:igitur ⁊c. Item si est vnus cõceptus impossibile est q dicat conceptus plures aliquorum que se totis distinguuntur et in nullo cõueniunt vt duarum differẽtiarum vel duorum diuersorum:similiter de cõceptu absoluti ⁊ respectiui cõtẽtorum sub ente. Item cõtradictio est dicere q ens dicat totum cõceptum alicuí⁹ speciei ⁊ genus illius speciei nõ dicat ipsum:quia genus includit ens ⁊ nõ dicit minus qz ens vt patet. ¶ Si dicas q ens nõ includatur adequate i genere:ita dico q nec genus in specie/⁊ ideo dicit partem cõceptus speciei ⁊ non totum:quare ⁊c. Item si ens dicit totum cõceptuz cuiuslibet entis:igitur entia sicut suis cõceptibus distinguuntur ita ⁊ cõceptus entis:⁊ tunc est contradictio q ens est vniuocum. Item qui cognosceret ens cognosceret totum cõceptum cuiuslibet entis/⁊ ita cecus cognosceret colorem quia potest habere cõceptũ entis/⁊ hoc posito q cõceptus entis sit vnus sicut ponunt ⁊ ita illa solutio ⁊ illud dictum nõ valet vt videtur Patet enim q oportet necessario ponere si ens est vniuocum q nõ dicat totum cõceptum cuiuslibet entis vt videtur/ ⁊ per cõsequẽs oportet dicere q entia addant aliquid extra cõceptum entis/ ⁊ nullus ꝛceptus sit simplex ⁊ irresolubilis nisi solus cõceptus entis ⁊ loquor de cõceptu obiectiue nõ de actu cõcipiendi vel modo ex parte cõcipientis/aut eẽ conceptus entis extra nichil ponit in numerũz cum propriis ꝛceptibus contẽtorum sub ente qui bus ponitur vniuocum ẽm aliquos etiam quantũ ad differẽtias ⁊ passiones ⁊ quecunqz entia ex natura rei:aut nõ ponit in numerum si nõ/tunc nõ est vnus ꝛceptus nec in tali ꝛceptu cõueniunt plus scz in propriis cõceptibus alioquin si est vnus conceptus(⁊ per consequẽs in eo cõeniũt)sequitur necessario q eodem penitus indistincte aliquid cõuenit cum alio ex natura rei ⁊ distinguitur ab eodem quia proprio conceptu qui est sibi proprius ⁊ conceptu entis qui nõ ponit in numerum cũ eo nec distinguitur ab eo ẽm eos. ¶ Si vero conceptus entis ponat in numerum cum cõceptu proprio cuiuslibet entis ⁊ distinguitur ab eo cõstituens aliũ intellectũ ⁊ aliam intellectionẽ ab eo tũc nõ est possibile vt cõceptus entis dicat totum ꝛceptum cuiuslibet entis:sed oportet q dicat partẽ. Sed tunc nec essario entia addunt aliquid qđ est extra rationez entis ⁊ ita sequitur vltra q ens nõ est vniuocum p se primo cuilibet enti vel saltem sicut superius suo inferiori siue transcendẽs siue non quod est contra eos ⁊ tunc dicunt hanc fuisse intentionem Auicẽne ⁊ Algazaelis.

3ª opi. q ens ẽ formaliter equiuocum ⁊ naturaliter analogum

¶ Alia est opinio q ens ẽ formaliter equiuocum ⁊ naturaliter analogum Illud esse formaliter dicit equiuocum cui nomẽ est vnum significãs plura quoz rationes vt significantur per illud sunt diuerse vt patet in predicamentis. Sic autem est de ente ad deum ⁊ creaturam/substãtiam ⁊ accidẽs q nomen entis est idem/rationes vero ⁊ significata sunt diuersa. Dicũt tamẽ q est materialiter analogũ pro tanto quia inter significata est analogia ⁊ habitudo vnius ad alterum sicut creature ad deum / ⁊ accidẽtis ad substantiam:sed ista habitudo vel analogia nõ significatur nomine entis: nec per consequẽs tollit ab eo veram equiuocationẽ formaliter loquẽdo ⁊ dato q significaretur nomine entis/tamen nõ tollit vnitatem nominis ⁊ diuersitatem significatorum nec equiuocationẽ. Unde ⁊ si significata canis inter se haberẽt attributionem vel analogiam/dum tamen vox esset eadem sicut rationes et significata diuersa remaneret canis equiuocus formaliter licet nõ materialiter sicut modo. Unde ⁊ Aristoteles inter equiuoca⁊ analoga in predicamẽtis non distinxit:quia analoga sunt quedã equiuoca. Unde dicitur equiuocus formaliter si significata eius habeant attributionem:dicitur autẽ analogus materialiter nec analogia est ex parte nominis:sed ex parte rerum significatarum sicut dicũtur q omnis vox vel est vniuoca vel equiuoca formaliter/primo quia omne nomen vel omnis vox significat vnam rationem et sic est vniuoca vel plures ⁊ sic est equiuoca. ¶ Scdo qz omne qđ occurrit intellectui vel occurrit sub vna ratione seu per vnam rationẽ vel sub pluribus igitur similiter omne quod significatur vel per vnam rationẽ ⁊ sic vnoce si vox est vna:vel secũdum plures ⁊ sic equiuoce. Non esse possunt plura aliqua pluribus modis significari ꝫ intelligi. Etiã cõcluditur hoc ex positione eorum qui ponũt tertium mẽbrum q est vox que est analogia que nec est vniuoca nec equiuoca. Dicũt esse q talis vox est que significat plura i habitudine vnius ad alterum:tũc sic/aut illa vox significat illam habitudinẽ solum ⁊ est vniuoca si habitudo est vna:aut illa quorum vnũ attributur alteri ⁊ sic equiuoca:quia vox est vna ⁊ rationes diuerse:aut omnia ista ⁊ sic adhuc est equiuoca vnde ens est formaliter equiuocum tamen sibi deficit conditio naturalis equiuoci ne sit totaliter et ita pfecte equiuocũ sicut canis:quia significata eius habent attributionẽ adinuicẽ vt dictũ est supra:tñ ens primo(vt dicũt)nõ significat primo illã attributionẽ cũ sit termin⁹ absolut⁹ vel eqtẽ absolut⁹ sicut relatiu⁹ nec philosoph⁹ dicit q eã significet:sed postqz illa analogia attributio entium sunt adinuicẽ sufficit ad vnitatem scientie/si enim ens illam habitudinem significaret illam de entibus predicaret quod est falsuz. Similiter etiam illa habitudo non est nisi vnius formaliter ⁊ subiectiue/⁊ ita non facit aliquam vnitatem istorum. Similiter etiam ipa habitudo est vna de numero entium quo igit saluatur vnitas entium significatorum per illam cum sit ab alijs entibus distincta. Non igitur significatur qz est nomen equiuocum ipm ens secũdum eos: ⁊ hoc

Porphirius. est qđ dicit Porphiri⁹. Si q̄s entis vocet equiuocę nūcupabit. Et huic opinioī plane assentit Boetius vt dicit/ꝛ Lincolniensis/ꝛ Cōmentator septimo metaphisice. Vnde dicunt isti hoc modo q̄ ens nisi determinetur per alterū significatorū ad standum p̄o vno determinate nō est cōueniens mediū in sillogismo/nec extremū alicuius cōtradictionis cōtra illos de precedēti opinione nec per ꝓsequēs p̄incipiū de ente: vel sit in cōmuni vel absolute accipiatur est vnum simpliciter sed multiplex / sicut et terminus entis/licet p̄o quolibet sensu sit verum ꝛ ideo simpliciter ꝛ absolute cōcēdatur ab omnibus esse verum nō distinguēdo ip̄m. Si tū illud p̄incipium de quolibet ente vel nō ente formetur de ente sic in cōmuni est equiuocē acceptum. Quādo autem dr̄ ō eos q̄ Aristoteles reducit Parmenidez ad istud incōueniens q̄ est ens esse nō ens tanq̄ ad cōtradictionē ꝛ per ꝓsequēs inter ens ꝛ nō ens est vera cōtradictio: dico q̄ Aristoteles cōcludit hoc nō ex intētione propria mere sed ex duobus quorū vnum est notius pluribus q̄ dictum Parmenidis ꝛ est illud q̄ ens dicitur multipliciter. Postea accipit dictum Parmenidis qđ est oppositum isti puta q̄ ens est vnū/ꝛ tūc ex istis duobus quorū vnus est notius pluribus puta q̄ ens dicitur multipliciter est de intētione Aristotelis/ꝛ alio dicto pariter nidis q̄ ens est vnū per sillogismū expositiuum cōcludit q̄ ens nō est ens arguendo sic/ ens est vnum ens nō est vnus sed multiplex igitur ens nō est ens ꝛ sic philosophus accipit duo opposita. In premissis concludit negationē eiusdem de seipso.

Parmenides.

4. opi. ¶ Alius est modus dicēdi q̄ vniuocatio duplex est vna que accipit ex indifferētia ꝛ reali cōuenientia eorum quibus aliquid dicit vniuoc⁹ ꝛ est vniuoca: sicut est vniuocatio hominis ad sortem ꝛ platonē/ꝛ vniuocatio alialis ad hominē ꝛ bouē. Alia est vniuocatio que accipitur ex indifferētia ꝛ in distinctiōe multiplicitatꝫ quia intelligēs indistincte intelligit illa quibus illud vniuocū dicitur vniuocari/ita q̄ vnitas talis vniuocationis nō est nisi rationis sicut est vniuocatio alicuius hominis ad sortē ꝛ platonē/sortes em̄ ꝛ plato vterq̄ est aliquis homo vniuoce/ita q̄ aliquis homo vniuocum est ad sortem ꝛ platonē/ꝛ tū nō est vniuocum acceptū ex aliqua reali indifferētia sortis ꝛ platonis/tūc em̄ acciperetur ab humanitate/ꝛ sic esset species sicut homo vel ab animalitate/ꝛ sic genus ꝛ sic de alijs superioribus. Nec accipitur ex differētijs individualibus sortis ꝛ platonis ꝛ aliorum q̄ iste se totis realiter distinguuntur ꝛ in nullo cōueniunt sed accipitur ex vnitate ꝛ indiuisione cōceptus vel actus cōcipiendi que indistincte cōcipiuntur sortes ꝛ plato vt significatiuo ꝛ intellectiuo per hoc qđ est aliquis: mouek autē intellectus ad hoc q̄ habeat actum vnum de ipsis ex habitudine ꝛ simili analogia quā habēt inter se ad hominē ꝛ a natura: quia sicut vnū est suppositum nature ita aliud ꝛ ex hoc cōcipit ea indistincte vno actu ꝛ imponit eis vnū nomen vniuocū quod est aliquis homo. ¶ Tunc dicit cōcordādo duas opiniones primas q̄ ens non est vniuocum deo et creature nec decē predicamētis loquēdo de prima vniuocatione: quia ista se totis distinguuntur realiter ꝛ in nullo cōueniunt cōuenientia vel indifferētia reali/sicut p̄obāt prime rationes: sed ens est analogum ad ista sicut dicit prima opinio. Sed accipiēdo vniuocationem secūdo modo dicit q̄ ens est vniuocum ad deum ꝛ creaturam/ꝛ ad decē predicamēta eo modo quo infra dicetur sicut aliquis homo suo modo est vniuocum ad sortē ꝛ platonem sicut p̄obāt rationes adducte p̄o secūda cōclusione ꝛ nō plus/talis em̄ vniuocatio sufficit ad saluandum cōtradictionē ꝛ vnitatē medij sillogistici omnino vt dicunt. ¶ Q̄ autem sit vniuocū hoc modo probāt. Tum quia ratio omniū istorum vt importātur per ens ꝛ intelliguntur per ens est vna: quia alias nō possem intelligere istum terminum qui est est ens vnica intellectiōe vel vnico actu ꝛ telligēdi/ꝛ planū est q̄ nō est cōmune igitur eius est vniuocū saltē hoc modo. Tum quia isto modo formatur de ente vna p̄opositio ꝛ vnū p̄incipium metaphisicum cuius habitus est vnus hoc autē non esset nisi ens esset vniuocū: quare ꝛc. Tū quia eius habet primum cōceptum in entib⁹ ad quē stat resolutio omnium cōceptuum vt videtur/ꝛ per cōsequēs conceptus eius ex parte concipientis est vnus ꝛ simplex ꝛ irresolubilis ꝛ nō vnum igit ꝛc. Similiter ipsum ens est terminus qui potest eē mediū sillogisticū ꝛ extremū contradictionis/ꝛ similiter ens est primū obiectum intellectui qui est potētia vna ꝛ scientie metaphisice: hoc autē oportet esse em̄ aliquā vnitatem saltem cōceptus seu modus cōcipiendi vel rei vt cōceptus est/licet non rei in se ꝛ absolute ꝛ res est. Modus ponēdi est iste dicit primo q̄ ens ex ipositione nominis hoc habet q̄ accipiendo vniuocationē primo nō est vniuocum: sed hoc nomē cōrpus vt accipiendo p̄o genere metaphisico vel logico hoc habet q̄ est vniuocum. Accipiendo autē ipsum p̄o genere phisico nō est vniuocum sed equiuocum em̄ cōmentatorem vel analogū. ¶ Secundo dicit isti q̄ ens vno modo potest accipi cōmunissime ad oīa entia siue rei siue rationis/ꝛ isto modo nō habet differētiam nec passiones: sed de omnibus quidditatiue predicatur per se primo modo sicut etiam res a reor reris dicta etiā de negationibus ꝛ impossibilibus p̄o quāto sunt entia rationis ꝛ de omnibus intelligētibus potest vniuoce predicari: vt dicit loquēdo de vniuoce secōo modo dicta ¶ Secūdo potest accipi ens p̄o oīm positiuo reali extra intellectum in p̄opria ratiōe ꝛ natura sua ꝛ isto modo dicit q̄ ens nō habet aliquas passiones positiuas reales/quia tūc idem esset passio sui ens entis/immo q̄ plus est sequeretur q̄ passio positiua nō esset positiua/qꝛ nō haberet ens reale positiuū de suo cōceptu quidditatiue incluso/sicut nec passio includēs subiectum sed ens isto modo habet passiones reales nō positiuas sed negatiuas vel priuatiuas cuiusmodi est vnū veritas et bonitas que extra intellectum secm̄ q̄ sunt passiones entis distincte ab ipso nō dicit nisi meras negationes em̄ istos vt apparet de vnitate quarto metaphisice/et ens positiuum reale nō predicatur quidditatiue de ipsis quia tūc essent aliqua positiua qđ est falsum. Sed de ipsis predicatur denominatiue/ꝛ p̄ consequēs in cōcreto sicut subiectū de passiōe/licet econuerso passio per se de subiecto predicek: ſ ens isto modo acceptū quidditatiue predicatur de omnib⁹ entibus ꝛ generibus ꝛ differētijs quibuscūq̄ quorūcūq̄ generū ꝛ de quibuscūq̄ passionibus positiuis quorūcunq̄ entium ꝛ quātum ad hoc dicit q̄ accipiendo ens isto modo p̄o quolibet vel alio positiuo extra intellectū positio illa est falsa que dicit q̄ ens quidditatiue nō predicatur de vltimis differētijs nec de passionib⁹ positiuis entium nec est vniuocū ipsis sicut superius argutum est contra eam. Tertio modo p̄t accipi ens p̄out est p̄mune deo ꝛ creature ꝛ decē predicamētis quātuꝫ ad illa que primo occurrunt de istis cuiusmodi est essentia vel natura talis entis/sicut quod intelligitur p̄ humanitatē est natura vel essentia hominis/ꝛ de deo occurrit deo primo deitas vel essentia diuina que est perfectio prima: ꝛ sic dicit q̄ predicatur in quid solum de essentia diuina ꝛ de predicamētis secūdum naturas ꝛ essentias ipsorum/nō autem de alijs diuinis puta attributis ꝛ relationibus que circūstāt essentiam quasi passiones em̄ Damascenum ꝛ Augustinū. Non em̄ dicunt naturam/sed que circa naturam quare ꝛc. De nulla etiaꝫ differētia alicuius generis p̄dicat quidditatiue/sicut nec genera ipsa. sed totū denoīatiue sicut ꝛ genera ipsa. De passionib⁹ etiā entiū positiuis nō p̄dicat q̄ddītatiue nisi sint passiōes essentialiter distincte a subiectis: ſ tūc denoīatiue sicut ꝛ substātia de ipsis. Et ideo ſ differētia vltima nō sit ens q̄ddītatiue accipiēdo ens isto vltimo mō/non tū accipiēdo ens secōo modo/et ideo nec per cōsequēs potest dici nichil formaliter ꝛ intrinsece hec est positio que videtur concordare duas primas opiniones. Per hoc q̄ ens nō est vniuocum primo modo sed secundo modo ꝛ ad omnia sicut superius est expressum.

Mota de acceptione entis em̄ istos.

Difficultates circa p̄ce. vlti. opi.

¶ Hec via videtur pati difficultates quo-
modo scilicet possit haberi vnitas conceptus et actus intelligendi de his que se totis primo distinguuntur tanquā de primis obiectis ex quibus necessario multiplicantur actus tertio de anima cum nulla sit vnitas in obiectis tamen ante actum intelligendi vel cōcipiendi: ſi dicas q̄ immo vnitas habitudinis vel proportiōis quia talis vnitas magis dicit distinctionē q̄ vnitatem. nichil em̄ attribuitur sibi ipsi vel proportionatur sibi ipsi. ¶ Prima difficultas videtur q̄ dato q̄ de entib⁹ habeat vnitas cōceptus/ꝛ tta sint vnum em̄ rationē ꝛ ens cum non sit vniuocum quia significat illum vnū conceptum tamen nō videtur hoc saluare veram cōtradictionē nec vnitatē medij sillogismi. Non em̄ quādo dicitur substantia est ens potest dici q̄ ens predicetur ibi quātum ad illam rationē cōceptus quā facit intellectus/quia tūc esset dictu q̄ substātia esset ens rationis. ¶ Similiter etiā quādo dicit accidēs est ens vel deus est ens ꝛ sic de alijs propositionibus/igitur ens tenetur ibi p̄o reali significato aliquo/sed in re nō est aliqua indifferētia vel vnitas significati ipsi⁹ entis: vt dicit ista positio. Igitur nec aliquā vera contradictio dicēdo de⁹ est ens deus nō est ens nisi restringatur ens vel determinetur ad standū determinate p̄o aliquo ente. Nec est aliquis sillogismus ī quo accipitur ens p̄o medio vt videtur non obstante illa vnitate rationis/que nichil facit ad res significatas de quib⁹ est sermo. ¶ Nota q̄ ad vniuocationē sufficit vnitas conceptus vel actus ex parte concipientis vt tactū est quodlibet nomen cōmune significans plura q̄ possunt concipi vno actu est vniuocum/ꝛ cum omnia possunt concipi vno actu ꝛ distincte etiam illa qui bus nichil est cōmune ens ꝛ nō ens/ꝛ breuiter quecunq̄ equiuocata sequitur q̄ omne tale sit nomen vniuocum. Preterea etiam quia multitudo actuū concipiendi aliqua dum tamen res ꝛ ratio rei significate (non dico realis) sit vnum ꝛ non vnum talez rationem significans non facit equiuocationem vl analogiam: igitur nec actus concipiendi facit vniuocationem nisi (bi sit aliud vt videtur. Preterea hic inquiritur vniuocatio entis secūdum quod est predicabile de entibus/inodo planum est q̄ quantum ad illum conceptum non est predicabile de entibus saltez quidditatiue vt patet/igitur nichil ad propositū. Preterea quomodo potest formari vn⁹ actus cōcipiendi de duobus diuersis se totis distinctis ꝛ in nullo cōuenientibus quorum neutruꝫ est primum obiectum nec ratio intelligēdi aliud / nec habet analogiam ad ipsum/sicut patet de duabus differentijs vel de duabus relationibus diuinis/q̄bus tamē ens est cōmune/sed si istud ita concludit contra cōmunitates analogie non curo. Preterea videretur q̄ non solum habeatur hic vnitas obiecti in conceptu: sed vnitas obiecti in re et ex parte obiecti quod est ens: quia intellectus nō facit suuꝫ primum obiectum sed presupponitur actui ens/et sicut nō facit ipsum ita nec eius vnitatem sed i sua latitudine ꝛ cōmunitate acceptum est primum obiectum intellectus: igitur intellectus nō facit vnitatem eius primā sed presupponit. Si dicas q̄ nō vnitatem proprie nisi proportionis que quia non est maior vnitas in actu cū sit posterior obiecto primo quod est ens. Preterea etiam quia quādo cōcipitur ens absolute ꝛ in cōmuni se habēs in ratione obiecti planum est q̄ cōceptio vel intellectio continetur sub ente/aut ergo ens habet aliquam vnitatē in ratione obiecti secūdum se ꝛ p̄oprie ista cōcipitur ꝛ sic habeo propositū q̄ nō solum vnitas cōceptus sed obiecti ꝛ ex parte sui et in se: aut non habet vnitatem aliam a cōceptione/ et sic sequitur q̄ idem est penitus intellectio creata/ꝛ idem quod intelligitur primo quia eadem vnitas vtriuſq̄ et sic eadem entitas. Si dicas q̄ nullam vnitatem habet nisi in ratione obiecti sed multitudinem analogicorum / ꝛ illa vnitas quam habet non est nisi rationis et sequitur vnitatem actus concipiendi/nec illa conuenit sibi in ratione obiecti vt motiui: sed vt terminatiui/tunc sequitur q̄ intellectus p̄ actuꝫ suum facit vnitatem primam primi obiecti sui qđ est impossibile. ¶ Tertia difficultas est q̄ ens secundum q̄ ponitur vniuocum et commune ad omnia debet predicari in quid de omnib⁹: puta de entibus realib⁹/patet secundum q̄ vniuocum predicta vniuocatione non potest p̄dicari in quid de omnibus entibus realibus patet: nec etiam denominatiue vt ista est falsa siue quidditatiue siue denominatiue q̄ deus sit ens rationis vel substantia vel homo. ¶ Quarta difficultas est ista q̄ ens immediate videtur significare omnia in que diuiditur sed ens diuiditur in ens rei et rationis: igitur immediate quodlibet istorum significat deus igitur quodlibet ens rationis vel quācunq̄ negationē vel quicquid vis nulla est vnitas in primo significato entis nec aliqua ī differētia ꝛ ita nulla vniuocatio. Et notatur q̄ nullū siue rei siue rationis est cōmune enti reali ꝛ ratiōis. ¶ Quinta difficultas est ista: quia non videtur verum q̄ negatio sit eius

1. diffic.

Secūda.

Quid ad vniuocationem.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

quidditatiue etiam loquendo de ente rationis: ens enim rationis secundum q huiusmodi nunq̄ contradicit enti reali sed negatio secūdum q huiusmodi contradicit enti reali/igitur ꝛ cetera/non est verum dictum vnum superius ab istis q ens sit commune quidditatiuum ad omne intelligibile siue sit negatio siue aliud. Et cōfirmatur etiam quia nulla affirmatio realis est quidditatiue ens rationis/igitur nec aliqua negatio entis realis quia hoc precise negat negatio quod affirmat affirmatio nihil ponendo breuiter. Sexta. ¶ Sexta difficultas quia nōvidetur q ens quod dicit perfectionem extra intellectum predicetur quidditatiue de omnibus quia illud quod predicatur de aliquo quidditatiue debet poni in eius diffinitiōe vt patet: quia diffinitio est sermo indicās quid est esse: sed ens in nulla diffinitione ponitur nec implicite nec explicite: sed sufficiunt genera ꝛ differētie vt patet: igitur ꝛ cetera.

Quid dicendū de vniuocatione entis. ¶ Propter istas instantias vel earuꝫ aliquas/dicūt q videtur posse dici q vel ens non est vniuocum illo secundo modo vniuocationis vel q sit vniuocū non tamen propter hoc saluatur cōtradictio inter ens ꝛ nō ens/nec vnitas medij sillogismi in ente: quicquid sit de hoc/secure ꝛ vere potest dici q ens non est vniuocum primo modo ad entia puta ad deum et creaturam ad substantiam ꝛ accidēs: quia ista sic totis distinguuntur primo ꝛ in nullo conueniunt/quicquid eīm est in deo est simpliciter ꝛ realiter alterius ratiōis ab omni eo qō est i creatura: nec ecōuerso secūdum aliquam indifferētiam vel vnitatez realem/tunc essꝫ nō esset simpliciter simplex/nec purus actus: sed haberet aliquid possibile in quo conueniret cum creatura ꝛ aliquid actuale per qō differt a creatura. Similiter ꝛ decē predicamenta nō haberēt conceptus simplices ꝛ irresolubiles/ ꝛ ita essent differētia ꝛ non diuersa qō est falsum/igitur ꝛ cetera. Similiter etiā quia deus sua entitate formaliter est deus/ꝛ sua entitas formaliter est deitas ꝛ econuerso/igitur sua entitas non est eiusdem rationis cum entitate creature nec cum aliquo creatore. Similiter esset causabilis ille cōceptus i deo sicut et in creatura quare ꝛc. Similiter quarto ille conceptus cōmunis entis aut esset absolutus et sic non cōueniret respectiuis intrinsece aut respectiuus ꝛ sic nō absolutis/aut neuter ꝛ hoc est impossibile quia absolutū ꝛ respectiuum diuidūtur immediate per contradictiones. Nota. Nota hic q entitas dei est deus intrinsece ꝛ formaliter infinita/si ergo esset entitas eiusdē rationis in creatura illa esset deꝰ ꝛ infinita vt videtur. Nota vltra q si ens haberet vnū conceptum cōmunem vniuoce omnibus entibus ille esset imperfectissimus ꝛ maxime potentialis/non est igitur possibile q cōceptus dei concludat ipsum a se ꝛ ad aliud vel non: q non sit ponere cōceptum neutrum ad absolutū ꝛ respectiuum patet quinto de trinitate p Augustinū vbi hoc dicit satis expresse vt patet intuenti. 5. de tri. ¶ Secundo videt dicendum q ens est analogū ad predicta/ ꝛ significat omnia illa immediate tū ordine quodam saltez rationis vel nature/sicut ꝛ inter se entia ordinē habēt primo deum secūdo creaturam/primo substantiam secundo accidens/ꝛ hoc secundū rationes entitatum istorū ꝛ hoc vt saluetur illud famosum dictum q non solum est dare terminum equiuocum: vel vniuocum: sed etiam analogum. Hec oportet vt dicunt alij q habitudo significati ad significatum importetur per terminum analogum vt quod dam medium inter illa vel ratio significādi: sed q primo significet hoc secundario illud/ quorum secūdum habet habitudinem ad primum licet immediate vtrunq; per priuationem conceptus communis alicuius ad vtrunq; dato q significet habitudo per terminum entis sicut videtur/non tamē primo sed magis aliquid ad quod est illa habitudo: sic autem non est de equiuocis mere sed eque primo et principaliter imponitur ad significandum omnia illa significata siue habeant ordinem ad inuicē siue non. Nō hec. Nota secundum istam positionem differē tiam inter vniuoca analoga ꝛ equiuoca a casu vel proprie sumpta quia nomen vniuocū sicut est vnū ita significat vnum et sibi in significando respondet ratio vna/ita q non solū ratio nominis est vna sed rei: equiuocum nomen multa significat immediate ꝛ est vnum nomē et vox vna ita q quodlibet eque primo ꝛ immediate/cētum est ex se dat intelligere ex sua impositione ꝛ simul omnia intelliguntur vel si non simul casuale est cētum ad eorum intellectiua/analogicum vero sub vnitate vocis vel nominis plura significat immediate per priuationez vnius conceptus cōmunis ad illa plura primo significata: sed tamen illa plura ordine quodam nature vel saltem rationis quia primo vnū secundo aliud: sicut etiam suo modo habent ordinem res significate secūdum q vna attribuitur ad aliam: vt accidēs ad substantiaz/creatura ad deum. Primo igitur dat intelligere substātiam secundo accidens ꝛ vtrūq; sub disiunctione: nec illa habitudo est primo significata quasi medij vl ratio significādi alia sed sicut vnū de aliis entibus immediate significatis quia vel est accidēs vel substātia deus vel creatura. ¶ Tertio videtur dicēdum q ens cū sit concretum entitatis vel essentie significat quodlibet ens sm rationem entitatis sed vtrum quidditatiue de omnibus predicetur non solum de passionibus vel differētijs: sed etiam de generibus ꝛ eorum speciebus. Dubium est magnum ꝛ dicitur cōmuniter q sic: quia de quo non dicitur ens quidditatiue illud quidditatiue ꝛ formaliter est nichil. Similiter etiam quia entitas i abstracto siue realitas vel quidditas predicanꝫ de naturis entiū in abstracto acceptis: vt de humanitate ꝛ sic de aliis/ergo similiter cōcretum de concreto vt ens de hoīe ꝛ hmōi. Aliis videtur q nō propter rationē prius factam quia tūc deberet poni in diffinitione cuiuslibet entis ꝛ planū est qz tunc esset genus vel differētia qō est factū ꝛ ideo dicūt q ens dicit pfectionē primaz in quolibet ente terminatiue p̄dicātiū de aliis ita q ens de nulla specie alicuiꝰ generis nec de aliquo indiuiduo quidditatiue p̄dicatur. Sed totuꝫ illud qō est per se in genere vel specie est extra rationem entis quidditatiue ꝛ econuerso/nec sequitur ꝓpter hoc q quidditatiue talia sint nō ens vel nichil: sicut non oportet q ens quidditatiue sit vnū vel nō vnum. licet non sit quidditatiue vnum: sed neutruꝫ est quidditatiue. Et tunc dicerent ad illam rationem immediate precedentem q entitas non predicatur de naturis creatis/sed est predicatio falsa dicēdo hūanitas est entitas: lꝫ possit dici ens. Et dicūt q illa rō entitatz nō ē vnica i entibꝰ sz analoga

Qualiter ens sēm rōnē entitatis q̄libet ens significat.

Concordātes autē cum alijs q vnum versus quietatur in entitate nō autē vniuocatur sibi sicut creatura ad deum / et accidens ad ipsam substantiam. Quod autem predictorum sit verius an scilicet q ens predicetur quidditatiue de entibus vel nō ad presens obmittatur inquirendum. Videtur michi tamen q cum prima entitas sit prima rei perfectio vel non alia a prima perfectione/q non possit esse nisi quidditatiua perfectio ꝛ non determinatiua ꝛ posteriorꝫ et per consequēs q ens quidditatiue de entibus predicetur: non tamen propter hoc debet poni in diffinitione quia nec dicit cōceptum in obiecto distinctum nec relatio ab his que ponūtur in distinctione. Et cum dicis q non predicatur aliqd de aliquo quidditatiue nisi p se primo modo/ et qō sic predicatur principaliter predicatur in ratione dicente quid ex primo posteriorum: saltem nisi sit ipsum vel diffinitio eius. Dico q ens predicatum de quolibet in re est ipsuꝫ ꝛ nichil aliud: et p̄dicatū de nō entibus est nichil aliud cꝫ ipsa nam sicut hic nō ponitur in diffinitione sua/nec ens etiam quod est ipsum diffinitum: sed q est ipsa differentia ponitur sicut ipsa ponuntur: sed non ponatur nomē entis ens igitur predicaꝫ quidditatiue id est in quid de entibus omnibus et hoc voco predicare quiddi tatiue. ¶ Ex quo patet q non valet ad propositus correla. ꝫ aliquos. dictum aliquorum pon entium ens esse vniuocum ad omnia et tamen non predicare quidditatiue de entibus: quia non pertinet ad diffinitionem alicuius entis/nec per consequēs ad quidditatem/ quia quidditas precise est illud qō exprimitur p diffinitionem ex genere et differentia. Ens autem licet sit vniuocum nec est genus/quia non habet conceptum contrahibilem nec potentialem extra quod sit aliquis conceptus sicut extra conceptum generis est differentia. Unde nec predicantur de se inuicem in abstracto sicut in abstracto vt entitas de qualibet entitate predicatur nec est differentia ipsa ens/patet/nec de hoc aliquis dubitat. Dico em̄ q sufficit michi predicatio in quid ad propositum/ sicut etiam ponitur in diuinis vbi non ponitur diffinitio ex genere ꝛ differentia/vel sicut ens in quid predicatur de generalissimo cuiuslibet generis q non diffinit. Unde ista est predicatio in quid deus est ens/substantia est ens / sicut ista deitas est entitas. Preterea etiam ponendo ens sic vniuocum sicut ponunt non video q ipsi soluant quomodo ens non sit genus/et quomodo conceptus eius non sit contrahibilis / et quomodo extra conceptum eius non sit aliquis alius/sicut magis dictum est supra: et ita non videtur quare non predicaretur quidditatiue etiam sicut pertinens ad diffinitionem distincte secundum proprium conceptum et non suum ꝛ sic deus et quodlibet predicamentum esset diffinibile et deus esset in genere ꝛ non esset purus actus Et in qualibet diffinitione deberet poni expresse nomen entis saltem si exprimerentur omnes partiales et distinctiui conceptus ipsius diffiniti non videtur esse verum/et tamen sequuntur omnia predicta ponēdo q ens sit vniuocum in re habēs vnū conceptum ex parte obiecti quare ꝛc. ¶ Veritamen quia rationes facte superius pro prima opinione et secunda non sunt vniuersaliter efficaces: oportet omnes soluere in quibus non oportet inniti et videre si que earum cōcludunt et tm̄ cōcludūt.

Ad rōes prīe opi.

¶ Ad primam prime opinionis dico q bene concludit non esse vniuocationem simpliciter in ente ad deum et ad creaturam ꝛ ad decem genera. ¶ Ad secundā per idem. ¶ Ad tertiam dico q deus et creatura non diuiduntur sicut duo cōtradictoria: quia tunc vnū eorum esset negatio quod est falsum: sed diuiduntur bene sicut aliqua ad que sequuntur affirmatio ꝛ negatio/et talibus bene potest esse vniuocum simpliciter et realiter sicut ad hominem sequitur ratiocinale/ad asinum non rationale et tamen ambob⁹ est animal equiuocum vt patet ita q ista ratio effectiue non concludit licet ad conclusionem primam adducatur. ¶ Ad quartam dico q bene concludit secundū illos qui ponunt q ens quidditatiue de omnibus predicatur: secundum alios non concludit: quia licet ille conceptus entis si poneretur vniuocus entibus se toto distingueretur a proprijs conceptibus entium tamen alij conceptus non essent quidditatiue nichil vel non entis tu dicis cuilibet conuenit quidditatiue alterum contradictoriorum dico q falsum est sed bene denominatiue saltem sicut dictum est supra de ente et vno vel non vno et ideo denominatiue proprij conceptus essent entis ¶ Ad quintam dico q bene concludit ens non esse vniuocū realiter ad entia Ad auctoritates omnes concedo q idem concludunt.

Ad rōes scde opi.

¶ Ad primam secunde opinionis dico q non concludit vniuocationem vniuersaliter simpliciter quando dicis q conceptus entis est certus et huius entis est dubius / dico q sicut conceptus entis est certus ita huius entis vel illius sub disiunctione/ non tamē huius determinate/et in hoc philosophi errauerūt/quia sicut sciuerunt q deus esset ens ita sciuerunt q hoc esset vel illud sub disiunctione/sed nescierunt si hoc ens determinate vel hoc determinate. Et ideo errauerunt quando posuerunt amicitiam deum vel solem deum. Unde ratio non concludit. ¶ Ad secundam, rationem dico q si ratio est bona nichil possimus cognoscere de deo ex naturalibus quod est sibi proprium distinguendo ipsum ab alijs: quia non possum aliquid de ipso nisi illud commune in quo vniuocatur cum alijs/et ita non plus cognosco ipsum distincte cꝫ cognoscendo substantiam cognoscam lapidem distincte: hoc est falsum: et ideo dico q res creata et conceptus suus non solum sunt causa actus concipiendi deus ex creaturis sed intellectus cum hic/et ideo omnia ista possunt in actu concipiendi deum qui in nullo conuenit cū creatura licet ille actus sit nobilior cꝫ cōceptus creature adequatus qui est sibi proprius quare ꝛc. Et ad hoc etiā occurrit q hoc imitaꝫ illud licet nō vniuoce sicut hō pictus imitaꝫ hoīem viuū ꝛ pictū cognoscik viuus licet nō vniuocētur simul. ¶ Ad tertiā dico q in ente nō est ꝓprie cōparatio nisi forte pro tāto q vnū imitaꝫ aliud: lꝫ nō vniuocek sibi sicut i his q̄ sunt eiusdē rōnis min⁹ pfectus imitaꝫ id qō est magz: lꝫ nō ecōuerso: ꝛ illud qō imitaꝫ bz min⁹ tale ꝛ ide etiā trāssumptū est ad ens q illō ens bz magz ens cētū imitaꝫ aliud lꝫ nō ecōuerso. ¶ Ad quartā p idē dvniuocatiōe Aristototelk dico q accipit ibi illō eē maxie tale vel ens ex quo alijs inest vniuocatio hoc ē q alia imitanꝫ ꝛ nō ecōuerso alij soluūt q loqꝫ ibi ō pncipijs ꝛ pclusiōib⁹

et ita bñ vnuocant in veritate sed nō de entibus. Sest ista solutio non est ad mētem eius nec ad mētem commentatoris: quia philosophus dicit ibidē q sicut vnumquodq se habet ad esse sic ad veritatem et econuerso. Similiter cōmētator dicit ibidem q intentio sua est q primum est causa omniū aliorum et q alia non habent esse nisi quia deducuntur ad esse per illud. Ad confirmationem de translatione commenti dicitur q sicut in diffinitis est vnitas analogice vel vniuocationis ita z in diffinitionibus et ideo diffinitiones possunt conuenire analogice sicut et diffinita. ¶ Ad quintam dicitur q inter ens et nō ens (nisi determinetur ad stādum pro aliquo ente determinante) non est contradictio: z videtur michi q Aristoteles determinatur ad hoc primo physicorum: sicut patet intuenti quomodo arguit contra Parmenidem: et similiter dico de medio sillogistico. ¶ Ad sextaz dico q Anselmus nō vult habere nisi q liberum arbitriū diuinum/est aliquid mutabile a nostro; ita q liberum arbitrium dicitur analogice de vtroq. Modo planum est q liberum arbitrium nostrum non imitatur liberum arbitrium diuinum in hoc q est posse peccare: sed posse libere velle ideo et cetera.

¶ Ad septimā per idem dico q non habetur plus per Augustinum nisi q in deo est vita non vniuoce dicta cum nostra: sed simpliciter alterius rationis q̄ in creaturis ex imitatione et effectibus/ tandem cognoscendo deum ex tuz ad aliquid posstiuū per viam eminentie. ¶ Ad rationes pro differentijs vltimis. Dico q bene concludunt ens non esse vniuocum eis vniuocatione simpliciter: z in quid immo dico q idem concludit de quibuscunq̄ differentijs: quia se totis distinguuntur. ¶ Ad rationes pro passionibus: dico bene q ens subiectū non predicatur quidditatiue per se de aliqua passione: nec ens de aliqua passiōe negatiua/predicat quidditatiue sicut dictū est supra: et bene dicunt in hoc illi de secunda opinione: Nec volo ad rationes respondere: tamen ille rationes non concludūt quin ens possit quidditatiue predicari de passionibus positiuis si que sunt: licet non ens quod est subiectum ad passionem: sicut secundum eos non est inconueniens q aliquid sit bis ens semel secundum genus et semel secundum differentiam mediam/similiter etiam diceretur q ides ens non esset passio sui sed vnius alterius. Similiter etiam diceretur q ens in communi non sufficienter diuiditur per decem predicamenta/z deum et partes essentiales substantie: sed ad omnia positiua: et sic ad illas rationes de passionibus. ¶ Ad rationes autem contra opinionem predictam de differentia vltima q non includit ens quidditatiue dico q tres prime bene procedunt contra opinantem ex dictis suis.

¶ Ad quartam diceretur q (qui vellet tenere q ens non predicatur quidditatiue de aliquo) q vltima differentia non est ens quidditatiue: non tamē oportet q sit nō ens quidditatiue ideo nego aliqua/sicut ens non est vnum quidditatiue sed denominatiue. Sic autem potest dici de priuatione vel negatione sicut patet. Si queras autē quid est igitur rationale quidditatiue / dico q non est nisi rationale sicut humanitas non est nisi humanitas/ et non negatio aliqua. secundum alios autem qui tenent q ens de omni positiuo predicatur quidditatiue illa ratio habet locum.

Cōmētator.

¶ Ad primam rationem ter/ tie opinionis: dico q dato q vox sit vna et rationes significate plures (si tamen habent inter se habitudinem vel analogiam et cum hoc primo imponatur vox vni rationi q̄ alteri) q vox non est equiuoca stricte loquēdo de equiuocatione/ sicut dicimus q canis est vniuocum: sed magis analoga. Aristoteles autē accipit equiuocum large in predicamētis pro non vniuoco: ideo z cetera. ¶ Ad secundā et tertiam per idem vt patet intuenti. Oz autem dicit postea q inter ens et non ens absolute loquendo non est contradictio: verum dicit / licet non respondeat secundum mentem Aristotelis. Ad argumentum de primo physicorum quia Aristoteles non concludit ens esse non ens per illum modum quem dicit: sed bene supponit q ens sit vnum ex dicto Parmenidis: tunc vltra querit quod est illud vnum ens/aut accidens aut subiectum si accidens igitur subiectum non est ens et per consequens nec accidens et ita ens non est ens: quod est contradictio in virtute illius dicti q ens est vnum. Similiter si substantia sit illud vnum ens / tunc accidens non est ens essentialiter/et non ens accidet enti / et cetera. Unde breuiter in tota deductione Aristotelis non est contradictio nisi supposito secundum Parmenidem q ens sit vnum: vel nisi ex determinatione ad vnū ens: vt ad substantiā et accidens.

Ad rōes 3.opi.

¶ Ad rationes duas quarte opinionis ad primā de vno coceptu entis. dico q conceptus signatus non est vnus: quia cū non possit esse nisi rationis: sequeretur primo q ens significaret ens rationis: si autem actus concipiendi sit vnus/eadem vis est immo minor sicut de actu concipiendi terminū equiuocum et significata per ipsum: quia saltem illa habent habitudinem et ordinem ad inuicē: equiuocata non/et ideo si intellectus potest simul intelligere multa ordinata tunc actus potest esse vnus cadens ordine quodam super illa si non: non.

Ad rōes 4.opi.

¶ Ad secundam de vnitate principij metaphisici dico q sicut terminus ens non est vnus sed multipliciter dictus secundum Aristotelem primo physicorum/z non secundum vnum: sed ad vnum quod conformiter de principio est dicendum: quare zc.

Et hec de primo articulo questionis.

¶ Quantum ad secūdum dicunt aliqui q esse actualis existentie non est de cōceptu quidditatiuo diuine essentie: sz distinguitur ab ea aliquo modo ex natura rei ita q perfecte et complete potest concipi diuina essentia conceptu abstractiuo non cognoscendo suum esse actualis existētie. hoc probant multipliciter. ¶ Primo sic. Existere et subsistere idem sunt in diuinis/ sed subsistere per quod suppositus constituitur non est de conceptu quidditatiuo essentie/igitur nec existere. ¶ Secundo sic. Quecunq̄ accepta secundum suas rationes cōmunissimas formales quidditatiue distinguuntur/igitur z cetera. ¶ Tertio sic. Esse in actu z esse in potētia sunt passiones vel modi entis in communi: igitur con cōueniunt enti quidditatiue sicut nec esse vnū vel plura. Sic etiam de necessitate esse z ptingēs esse. ¶ Quarto sic. Illud qō nō

esse actualis existē. an sit de ꝓcep. q̄dita. diuine cētie zc. 1.opi.

solum conuenit essentie sed etiā alijs attributis distinguitur quidditatiue ab essentia vel saltē nō est de conceptu suo nec alia attributa: sed esse actualis existentie est hūiusmodi: igitur et cetera.

¶ Quinto sic. Quia ista propositio de? est differt ab ista deus est deus: quia secundum cōmentatorē quinto metaphisice questio de esse actualis existentie pertinet ad probleuma de accidente/igitur esse aliquo modo distinguitur ab essentia vt predicatū a subiecto. ¶ Sexto sic. Si essentia diuina per impossibile non esset/adhuc posset abstractiue intelligi/nō intelligēdo esse per aliquod representatiuū eius. Ex hoc enim non potest concludi impossibilitas talis representatiui vt videtur: sed hoc non esset nisi esse esset extra cōceptum quidditatiuum diuine essentie: igitur z cetera. ¶ Septimo sic. Contingens esse non est de cōceptu quidditatiuo essentie create sicut nec esse: igit nec similiter necesse esse est de conceptu quidditatiuo essentie diuine.

Cōmē. 5. methꝫ.

¶ Octauo sic secundum Raby Moysem nomen domini tetragramaton est nomen abstractissimum inter omnia nomina diuina: significat enim meraz essentiam diuinam: sed si esse est de conceptu quidditatiuo diuine essentie/tunc illud nō est abstractissimum: sed esse est eque abstractum: igitur z cetera.

¶ Dicunt igitur isti q esse actualis existentie non conuenit diuine essentie per se primo modo sed magis secūdo modo. Secūdo dicunt q esse vel est modus intrinsecus essentie sicut infinitum suo modo: vel est perfectio quidditatiua differēs ab essentia/ tamē inter omnes ipsa est proximior essentie z realiter idem cum ipsa: et ideo essentia diuina est suuz esse z cetera.

resolutio ꝓce. opi.

¶ Contra istam opinionem arguo / et probo q esse actualis existentie est de cōceptu quidditatiuo diuine essentie et non distinguitur ab ea extra intellectum sed conuenit sibi per se primo modo. ¶ Primo sic. Illud quod ex se formaliter summe est necesse esse includit esse vel est esse ex suo conceptu quidditatiuo Patet/quia alias non esset formaliter ex se necesse esse. Necesse esse autem includit esse vt patet: sed eēntia diuina est ex se formaliter summe necesse esse: quia necesse esse est cui secundum primam et absolutissimam rationem suaz conuenit esse/ secundū

2 prece. opi.

Auicēna 5. methꝫ.

Auicennam quinto metaphisice igitur et cetera.

¶ Secundo sic. Illud de quo vel in quo non differunt questio si est/z quid est habet esse ex suo conceptu quidditatiuo: sed hoc est in deo sicut dicit Lincoliensis in principio secundi posteriorum: igitur et cetera. ¶ Tertio sic. Necessarium secundū Aristotelem est inuariabile et impossibile omnino aliter se habere: sed hoc conuenit deo precipue p suaz essentiam/et ista conueniunt primo essentie igitur esse conuenit deo quidditatiue siue ratione sue essentie. ¶ Quarto sic. In deo glorioso non est alia et alia intentio quidditatis z esse/ secundum Algazaelem primo tractatu sue metaphisice z prima diuisione: sed hoc nō esset verū si essentia diuina quidditatiue et per se primo modo non esset suum esse.

Lynco.

Algaza.

¶ Quinto sic. Illud cuius quidditatem non consequitur esse sed ipsa stabilitur per esse: ex suo conceptu quidditatiuo habet esse: sz essentia diuina vt necesse esse est huiusmodi secundū Auicennā octaue metaphisice capitulo quarto z quinto: igitur et cetera. ¶ Sexto arguit aliqui sic. Illud quod ex suo conceptu nō est esse z tamen sibi non repugnat esse est possibile esse vel contingens: quia ex quo nō est quidditatiue necesse esse/quidditatiue est nō necesse esse: et per consequens vel impossibile esse/vel possibile seu contingens: quia illa negatiua de necessario non habet plures causas veritatis primo priorum: sed deus non habet esse contingens vel possibile vt patet: igitur et cetera.

Auicēna. 8. methꝫ.

¶ Septimo arguitur sic. Illud quod est actus purus est quidditatiue suum esse: quia esse est primus actus in conceptibus: nec est aliquid in actu nisi p actualem existentiam et non per aliquid distinctuz ab ea Preterea etiaz quia alias esse se haberet ad essentiaz sicut passio in subiecto aut quasi subiecto oportet preintelligere necessitatez et esse anteq̄ in passione vt videtur/igitur oportet q essentia ex se quidditatiue necesse sit esse/sed deus est actus purus: igitur et cetera. ¶ Octauo sic. Necesse esse et possibile ens immediate per contradictionem/ igitur cuicunq̄ conuenit alterum illorum quidditative sibi conuenit: sicut etiam cuicunq̄ conuenit ens creatum quidditatiue sibi conuenit substantia vel accidens que diuidunt ipsum: sed deo conuenit ne cesse esse igitur quidditatiue.

Ad.3. vltimas ꝓce. rōnes 3.1.opi.

¶ Quicquid sit de aliis iste tres rationes vltime non videntur michi concludere quātum est ex vi deductionis ipsarum. ¶ Diceretur/enim ad primam q deus nec quidditatiue est necesse esse nec nō necesse esse/sic nec vnus nec non vnus vel sapientia vel non sapientia/et tamen non est in potentia ad esse/ sicut nec in potentia ad sapientiam nec ista negatiua de necessario non quidditatiue infert necesse esse sed est de inesse sicut patet/nec etiam infert illas duas seu alteram ipsarum. Nec sequitur euidenter q si non est necesse esse quidditatiue / q sit non necesse esse/sicut dictum est supra de vno et non vno. Sed bene sequitur q non est quidditatiue necesse esse: vel si ad illam sequitur q impossibile est diuinam essentiam non esse / verum est quidditatiue sic q esse sit de suo conceptu quidditatiuo et illud cōcederetur. ¶ Ad secundam diceretur q maioz est falsa. Ad probationem diceretur q esse non est primus actus sed magis essentia siue in re siue in conceptu. Unde sicut anteq̄ res existat vtrunq̄ est in potentia: ita vtrunq̄ est in actu et vtriq̄ conuenit actualitas quando res est et actualitas essentie prioz/et existentia quasi modus vel passio eius nec oportet prius in subiecto vel quasi in subiecto esse necessitatem essendi ante istam passionem que est ipsamet necessitas essendi sicut nec vnitatez ante vnitatis passionem: nec in creatura existere q est passio et extra conceptum quidditatiuum essentie create: quare et cetera. Unde non credo q aliqua ratio pura que non fundetur in auctoritate sicut fundantur precedentes necessaria et ineuidēs posset haberi ad hanc partem similiter nec ad oppositā

¶ Ad tertiam dicendū est q necesse esse z possibile/ nō diuidūt ens p ptradictionē sicut extrema ꝺditiōis qz tūc vnū esset affirmatioz aliud negatio/ sz bene sequunt ꝺdictoria ad ipa. Nō nō oportet de

omnibus talibus q conueniant quibuscunq; cõueniãt quidditatiue: q; possunt distinguere sicut passiões vel sicut accidẽtales. vel quasi accidẽtales p̃dicatates. Tñ puto bene q est de intẽtione doctoꝝ et philosophorum q quicquid non est quidditatiue ipsum esse q vel est impossibile vel possibile / et non necesse esse. ¶ Doctoꝝ resolutio. Dico igitur q esse actualis existentie ꝛ hec est intentio solemnium doctorum etiam Scoti distinctione secũda fui primi in illa questione vtrum deum esse sit per se notũ. vide ibidem.

¶ Ad p̃mũ aliorum ad p̃ie opi. dico q subsistere in diuinis duplex est vnum incõmunicabile quod est subsistere suppositale vel personale / ꝛ istud bene distinguitur ab essentia. Et similiter existere incommunicabile quod est idem sibi. Aliud est ibi subsistere vel existere essentiale ꝛ cõmunicabile ꝛ illud idem est penitus extra intellectum cum essentia ꝛ est ipsa per se primo modo. ¶ Ad secundum dico q essentia et esse secundũ cõmunissimas rationes suas vt abstrahunt ab eius esse in conceptu et in effectu a deo ꝛ creatura: supposito etiam q habeant rationes vniuocas: secundum rationem non habent q distinguantur quidditatiue nec q sint idem quidditatiue immo neutrum habẽt: quia in quibuscũq; entibus hoc cõuenit eis puta in omnibus creatis. In alio autem ente puta in deo non conuenit eis: sunt enim idem ibi ita q esse vnum quidditatiue vel non esse vnum accidit eis absolute sic a quibuscũq; secundũ q in diuersis possunt inueniri. Aliter posset dici q nõ est dare talem abstractionem essentie et esse secundum aliquam cõmunitatem vniuocam ad deum ꝛ creaturam sicut communiter diceretur. ¶ Tertio diceretur dato q eẽt hoc dare q adhuc esse posset includi in conceptu dei sicut et necesse est: licet distingueretur ab intentione essendi in cõmuni accepta. ¶ Ad tertium dico q nõ semper esse actu vel potentia necesse vel possibile seu contingens dicunt passiones entis sed aliquando partes vt in proposito sicut dicit Commentator in principio noni metaphisice de actu ꝛ potẽtia: ꝛ de necessitate esse dicit Aristoteles quinto metaphisice q necesse esse est inuariabile ꝛ impossibile aliter se habere / hoc autem non dicit potentiam entis sed magis partem: prius enim est necessitas in subiecto vt̃ quasi subiecto q̃ in passione vel quasi passione vt videtur / et ideo positio que ponit q prima necessitas essendi est passio destruit seipsam vt videretur alicui. ¶ Ad quartum dico q ita bene essentia cõuenit aliis attributis sicut esse quod est quidditatiue idem essentie ꝛ ita simile est de utroq;. Sed dico vltra q quodlibet attributum si ponatur quidditatiue distinctus ab essentia ꝛ quelibet relatio habet proprium esse actualis existentie qõ est sibi quidditatiue idem / et distinguitur ab esse actualis ipsius essentie / sicut ꝛ attributum ab essentia. ¶ Ad quintum dico q ista propositio deus est in re nõ alia est q̃ deus est deus vel essentia: ꝛ dico q questio de esse non pertinet ad probleuma de actualitate nisi solum in creaturis: quia in deo secundum Linconiensem non differt questio si est ꝛ si quid est. Aliter potest dici secundum Cõmentatorem q intelligit de esse quod significat complexionem propositionis vel extremorum in propositione et sic nõ est ad propositum. ¶ Ad sextum dico q si ratio est bona ita concludit q existentia non est quidditatiue existẽtia: quia si per impossibile nõ esset adhuc posset abstractiue intelligi per representatiuum ita bene sicut essentia. Et ita dico sicut dixi supra in questione prima / q noticia abstractiua de deo non abstrahit quidditatem ab esse in ratione obiecti cogniti: sed vt in re ꝛ in ente quia accidit sibi vt abstractione cognoscitur q existat in re: etiam existentie accidit q sit in re: vt sic cognoscitur. ¶ Ad septimum dico significatum nominis huius qui est vel esse / est ita abstractum in re sicut significatum nominis tetragramaton: sed secundum rationem / quia tetragramaton est magis abstractum sicut lux q̃ lucere / ꝛ cursus q̃ currere qui non differunt ab inuicẽ nisi secundum rationem. Hec de secundo articulo.

¶ Quantum ad tertium ar/ q deo p̃ prissime conuenit esse actualis existẽtie ꝛc. ticulum concludo ex predictis / et potest concludi q deo verissime et proprissime cõuenit esse actualis existentie: licet non vniuoce cum creaturis; immo nec verissime sibi conueniret si vniuoce conueniret sibi et creature quia nõ esset deus sicut dictũ est supra. ¶ Ad hoc ẽ prima ratio talis. Illi quod est simpliciter primum et summum in vniuersitate entium maxime conuenit esse: quia primum in vnoquoq; genere est maxime tale: sed deꝰ est huiusmodi: igitur et cetera. ¶ Secũdo sic. Illud a quo omnia participant esse est maxime et verissime / habẽs esse: igitur et cetera. ¶ Tertio sic. Illi verissime cõuenit esse cui soli cõuenit quidditatiue sed soli deo conuenit esse quidditatiue secundum Auicennam quia est necesse esse. Nichil autem aliud est necesse esse simpliciter. sic q de suo conceptu quidditatiuo sit esse et hoc secundum Auicennam: igitur et cetera. ¶ Quarto sic. Illud quod est mensura superuniens omnis esse est maxime esse: deus est huiusmodi: igitur et cetera. Hec de tertio articulo principali q deo cõuenit verissime esse / tamen analogice cũ alijs entibus.

¶ Ad p̃mum argumentum Ad p̃ncipales rõnes q̃stionis. principale patet ex predictis q deus non est vniuoce ens cum alijs. ¶ Ad secũdum dico q maior est falsa. Tu dicis primum principium complexum non posset negari mente dico q verum est: quia est summe proportionatum in esse cognoscibili intellectui nostro: non sic autem esse diuinum: ideo ꝛ cetera. ¶ Ad tertiuꝫ dico q bene concludit q deus non est vniuoce ens cũ rebus creatis: quia est causa equiuoca totius entitatis ipsarum.

¶ Ad quartum dico q esse est de conceptu quidditatiuo diuine essentie quando dicis q essentia diuina potest intelligi non intelligendo suum esse: dico q falsum est accipiendo esse notionaliter sed accipiendo essentialiter / bene est hoc possibile q; possibile est intelligere essentiam diuinã conceptu simplicis intelligentie non formando complexionem aliquam / vel compositionem q ipsa sit vel non sit / sed hoc non arguit q esse non conueniat sibi per se primo modo ꝛ verissime / sicut etiam ipsa conuenit sibiipsi. Sic ad istam questionem.

F. metha.

¶ Distinctionis Octaue.
Questio Secunda.

¶ Ecũdo q̃ro btrũ deꝰ solus sit summe simplex ¶ Et videtur q non sit simplex: quia simplicitas nõ dicit perfectionem simpliciter tunc esñ forma esset simpliciter perfectior q̃ compositũ igitur simplicitas non est in deo. ¶ Secundo sic: quia q forma debeat ineſſe alicui hoc est perfectiõis: licet sit imperfectionis q dependeat / igitur primum ponẽdũ est in deo q in eo sit forma dãs esse alicui materie vel subiecto: quare ꝛc. ¶ Tertio qõ alicui est accidẽs nulli est substantia: sed sapientia vel iustitia est accidens in creatura: igitur similiter in deo. ¶ Quarto sic. Videtur q solus deus non sit simplex quia punctus ꝛ vnitas videtur omnino indiuisibilis: igit summe simplicia. ¶ Quinto sic. Forma est simplici ꝛ invariabili necessaria consistẽs vt dicitur in sex principiatorijs igitur ꝛ cetera / ꝛ concludit hoc maxime de formis immaterialibus.
¶ Sexto sic. Prima principia vt materia ꝛ forma sunt simplicia quia alias esset processus in infinitũ in componentibus: igitur ꝛc.

¶ Contra Aug. 6. de trin. Magister in litera et Augustinus sexto de trinitate capitulo quito dicit q spiritussanctus est equalis patri propter summam simplicitatem. Et ideꝫ eodem sexto dicit q nulla creatura est vere simplex.

¶ In ista q̃stione sic procedã.
¶ Primo ostendam q deus est simplex in generali. ¶ Secũdo discurram per modos simplicitatis in speciali. ¶ Tertio ostendã q nulla creatura est omnino simplex / ꝛ per consequẽs q solus deus est summe simplex.

q deꝰ est simplex ī gñali ꝛc. ¶ Primum ostendo sic illud est oĩno simplex qõ nec est cõpositum ex alijs / nec ꝓponibile alteri: nec alterum componibile sibi vt patet: sed sic est de deo qõ probo. Primo sic. Purus actꝰ indepẽdẽs simpliciter nullam includit potẽtiam receptiuam nec aliquã dependẽtiam. Sed omne cõpositũ ex alijs vel cõponibile alteri necessario includit aliquã potentiam vel dependentiam ad aliquid igitur ꝛc.
¶ Secundo sic. Illud qõ est compositum vel alteri cõponibile potest esse pars alicuius vel includit aliquas partes in se: sed hoc est impossibile in deo cum deus sit infinitus simpliciter intensiue nõ potest excedi ab aliquo sicut pars / nec ĩcludere aliqd excessuꝫ vt partẽ: igit ꝛc. ¶ Tertio sic. Infinitũ intensiue includit per idẽtitatem realem esse ꝓponibile sibi in eodem: sed nullus tale est compositum vel componibile: igitur ꝛc. ¶ Quarto sic. Quod est in vltima ta perfectione nõ est in potentia ad aliquas perfectionem (patet de se) nec includit aliquam potẽtiam ad perfectionem: ꝛ per cõsequẽs nec est cõpositum nec cõponibile sed deus cum sit primũ necesse esse est huiusmodi. Hec de primo articulo.

¶ Quantum ad secũdum ar/ ticulum premitto q multiplex potest intelligi cõpositio / ꝛ similiter simplicitas: vna compositio potest intelligi ex materia ꝛ forma sicut ex principijs essentialiter distinctis vel ex accidente ꝛ subiecto. Alia cõpositio põt intelligi ex esse ꝛ essentia. Tertia ex actu ꝛ potentia. Quarta ex genere ꝛ differẽtia. Quinta ex partibus quantitatiuis. Sexta ex partibus homogeneis licet nõ quãtitatiuis. ¶ Dico igitur primo q deus est simplex per negationes compositionis ꝛ ex materia ꝛ forma. Primo quia omne compositum ex materia ꝛ forma dependet ab aliquo efficiente patet: quia causalitas materie et forme est imperfecta: igitur per necessitatem reducitur ad causalitatem perfectam cuiusmodi est causalitas efficiens vel finalis. Hoc etiam patet quia materia quantum est de se est in potentia contradictionis ꝛ mere passiua. Ad formam igitur quãtuꝫ est de se nõ est sub aliqua forma nisi per aliquod reducens ipsum de potẽtia ad actum: hoc autem non potest forma ipsa substantialis reducere materiam ad actum nisi informando eam ꝛ formaliter nõ autem effectiue: igitur oportet q ab aliquo efficiente reducatur ad actum forme a quo dependet ipsum compositum: sed deus cum sit primum efficiẽs non dependet ab aliquo efficiente / igitur ꝛc. Ista ratio potest adduci de quacũq; compositione substãtiali ex aliquibus realiter differẽtibus / nichil em̃ substantialiter cõponit seipsum: sicut nec causat vel efficit seipsum / ꝛ ita omne compositum substantiale necessario dependet ab aliquo extrinseco cõponente ꝛ efficiẽte quod nec est ipsum nec pars eius: propter quod ponit cõmentator duodecimo metaphisice q in deo non differunt realiter vita ꝛ intellegere vel sapientia: quia tunc necessario deus esset cõpositus ꝛ haberet aliquod efficiens prius ipsi ꝛ cõponẽs. ¶ Secundo sic. Vnitas compositi cum sit perfectior non potest reduci in vnitatem materie nec forme: quia quelibet earum est diminuta respectu illius reducti (dico sicut in aliquid perfectius vel eque perfectum cuiusmodi oportet esse aliquã causam totalem effectiuã cuiuslibet entitatis create causate) igitur oportet q reducatur in aliquam aliam entitatem et vnitatem que non videtur nisi efficientis. Sed entitas diuina nõ reducitur in aliquid sicut in efficiens nec in seipsum nec in aliquid aliud: igitur et cetera. ¶ Tertio sic. ꝛ est contra illud de materia et forma et subiecto et accidente: quod est purus actus non componitur ex materia et forma nec ex subiecto et accidente. Patet quia omne tale includit potentiam receptiuam et passiuam: deus est huiusmodi: igitur et cetera.

Cõpositio multiplex. Cõmẽta tor 12. metaphisice

q deꝰ est simplex ex negationẽ cõpositionis ꝛc.

¶ Secundo probo q deus non est compositus ex esse et essentia. Omne compositum ex esse et essentia quãtum est ex se est possibile esse secũdum Auicẽnam: vt dictum est in questione precedente. Sed deus cum sit primum et necesse esse: non est possibile non esse: igitur et cetera. ¶ Secundo sic. Illud quod est purum esse subsistens non est compositũ ex essentia et esse: sed deus est huiusmodi vt probatum est supra: igitur et cetera
¶ Tertio sic. Illud de cuius conceptu quidditatiuo est esse constituens eundem penitus conceptuꝫ cum essentia non est compositum ex essentia et esse / quia idem non componitur sibiipsi: sed deus est huiusmodi ex questione precedente: igitur et cetera.

q deꝰ nõ sit cõpositus ex eẽ ꝛ eẽntia.

m. 4.

q̄ de⁹ nō cōponit ex actu ⁊ potētia.

¶ Tertio ꝓbo q̄ deus nō est compositꝰ ex actu ⁊ potētia/quia est purus actus sicut dictum est supra. Secūdo quia oīne cōpositum ex actu ⁊ potētia est possibile esse sed deus nō est possibile:sed necesse esse:igitur ⁊c. ¶ Quartū dimitto ꝓbādum vsq; ad vltimā questionē huius distinctionis vbi ostendam q̄ deus nō est in genere. ¶ Quinto ꝓbatur q̄ deus nō est cōpositus ex partibus quantitatiuis/posset eē intelligi deus quantus:vel quia esset subiectum q̄titatis vel quia esset quantitas quedam molis subsistēs:vel quia esset virtus extensa per accidēs in aliquo corpore per se extēso sicut albedo. Sed nullo istorum modorū potest hoc intelligi:nō primo modo quia tūc deus esset cōponibilis accidēti ⁊ ens dependens/⁊ secūdum se imperfectum ⁊ potētiale/que oīnia repugnāt sibi. Nec secūdo modo q̄ q̄titas molis accidens est/⁊ natum inherere quod repugnat deo: Nec tertio modo hoc ꝓbat Aristoteles.viij.physicorum q̄ virtus primi motoris nō est ī magnitudine ꝓbatio/quia talis virtus sic extēsa per accidēs est maior in maiori magnitudine/cum igitur virtus primi motoris sit infinita nō potest poni in magnitudine finita:quia tūc posset dari aliqua virtus finita ꝙ illa est impossibilis igitur ⁊c. Ista ratio non ꝓbat apud illos qui dicunt q̄ q̄titas actu infinita nō est impossibilis(sicut reputo verum)ideo aliter deducitur q̄ virtus infinita si ponatur in magnitudine coextēsa sequuntur duo cōtradictoria:sequitur eē q̄ mouebit in nō tempore ⁊ motu ꝓprie acceptō vt distinguitur cōtra mutationem quia mouebit naturaliter ⁊ toto conatu. Omnis eē talis forma naturaliter agit ⁊ ex toto impetu:⁊ sequitur q̄ mouebit in nō tempore propter diuersam distātiā partium mobilis a virtute quanta mouēte / ⁊ quia impossibile est esse motum in non tempore cum sit per essentiam successiuus:igitur sequuntur incompossibilia ⁊ per cōsequēs positio est incompossibilis q̄ virtus diuina cū sit infinita sit virtus in magnitudine coextēsa:igitur ⁊c. Ista deductio Aristotelis nichil valet:quia non plus sequitur q̄ virtus infinita in magnitudine moueat in nō tempore ꝙ̄ q̄ virtus infinita separata posset mouere in nō tempore licet non necessario moueat:vel etiā si necessario moueat sicut diceret Aristoteles. Non est enim minus potēs virtus infinita extra magnitudinem:nec minus excedit virtutē finitam in vigore ꝙ̄ si esset ī magnitudine. Dico igitur q̄ dictū est nullū si est virtus infinita in magnitudine mouet in nō tempore. Repugnat eē motū esse in nō tempore quacūq; virtute:quia est essentialiter successiuus:⁊ si nō repugnaret dico q̄ virtꝰ extra magnitudinem infinita ita non posset mouere in non tēpore ⁊ ita moueret/si necessario ⁊ immediate moueret sicut virtus in magnitudine. Unde nō est ista ratio cogens ad ꝓbandum q̄ deus non sit quantus. ¶ Secundo sic. Quia tunc deus esset compositus ex partibus homogeneis vt albedo: vel caliditas infra speciem suam: quas aliqui vocant gradus ⁊ quas partes oportet ponere in omni forma que suscipere potest intensionem ⁊ remissionem/⁊ magis ⁊ minus hoc ꝓbo sic:quia omne habens tales partes non est actus purus sed subq̄ de⁹ nō ꝓpo.ex p tibꝰ q̄ntitatiuis.

8.phisic.

q̄ de⁹ nō sit cōpositus ex partibus homogeneis.

vna parte est in potentia ad alias sed deus est actꝰ purus. ¶ Secundo sic nullum habens tales partes dicit sibi omnes suas ex suo conceptu quidditatiuo. Patet q̄ tūc vbicūq; saluaretur conceptus eius quidditatiuus saluarētur omnes partes vel gradus:sed deus distinguit sibi ex suo cōceptu qd ditatiuo omnem gradum diuine essentie possibiles igitur et cetera. ¶ Sic igitur dico quantum ad secundum articulum q̄ deus est vere et summe simplex per negationem cuiuscūq; compositionis q̄ nec est compositus ex aliquibus nec alicui componibilis:nec est aliquid componibile sibi. Cōfirmatur est enim deus quicquid habet excepto relatiuo vndecimo de trinitate capitulo quarto.

Summatio predictorum.

II.de tri.

¶ Quantum ad tertium ar/ticulum dico q̄ est vna opinio q̄ omne creatum necessario est compositum ex actu et potentia ⁊ per consequens nullum creatum est simplex. ¶ Hoc probant dupliciter. Primo sic. Nullum creatū est purus actus quia tunc esset deus:nec pura potentia tunc esset nihil:igitur est compositum ex actu ⁊ potentia. ¶ Secundo sic. Ens per participationem est compositum ex participante ⁊ participato sed omne creatum est ens per participationem igitur et cetera. Componitur igitur ex actu sicut ex participato et potentia sicut ex participante. Confirmatur quia omne creatum cadit et recedit a simplicitate primi. ¶ Sed contra hoc arguitur quia si omne ens creatum est compositum realiter non est compositum nisi ex creatis. Tunc quero de aliquo illorum aut est compositum ex alijs creatis et sic erit processus in infinitum quod est falsum: vel non est compositum ⁊ sic non omne creatum est cōpositum. Preterea prima componentia non sunt composita alias nō essent prima:sed in rebus creatis est dare prima componentia principia enim nō sunt ex alijs.primo physicorum igitur et cetera. ¶ Dicunt igitur isti q̄ compositio est in quolibet creato non expositiuo et positiuo reali: quorum vnum sit actus ⁊ aliud potentia. Sed ex positiuo⁊ negatiuo:quod est:quia in omni creatura est aliq̄d positiuum et aliqua negatio vel carentia alicuius nati inesse:non quidem secundum se:sed secundum commune sibi quod est ens:quia in omni creato est aliqua perfectio entis sicut talpe deficit aliqua perfectio sibi non repugnans secundum genus suum quod est animal quod est visus. ¶ Secundo dicunt q̄ omnis essentia creata vel est composita ex materia ⁊ forma vel est mataria vel forma quarum vtraq; est altera componibilis. Si est accidens planum est q̄ est componibile alicui subiecto vel aliquod subiectum sibi. De substantijs etiam separatis que sunt forme non tamen materiales. Patet: quia non sunt simplices quia sunt in genere: et per consequens componuntur ex actuali ⁊ potentiali/ex genere ⁊ differentia:etiam sunt receptiua intellectionum ⁊ volitionum et affectionū que sunt accidentia secundum fidem quicquid de hoc senserit Aristoteles vt alias apparebit.

1.opinio q̄ nulla creatura ē summe simplex.

obiectio.

1.phisi.

resolu.huius 1.opi.

¶ Onus alius assignat q̄ in quolibet ente creato essentialiter distincto ab alio est compositio ex actuali ⁊ potentiali:quia natura in ipo composita cum sua differētia indiuiduali est sicut aliquid potētiale respectu illius differentie indiuidualis. Distinguitur enim realiter natura ⁊ differētia indiuidualis ⁊ non faciunt vnum nisi per compositionem. Ita relatio et fundamētum compositionis. Unde sicut ⁊ relationis vestigialis vel respect⁹. ¶ Sic igitꝰ dicit iste cōcordans in conclusione cum alio q̄ nulla creatura est simplex/nec aliqua realitas creata: q̄ quelibet vel est composita vel alteri componibilis/sicut realitas generis est componibilis. Realitas etiam cuiuscunq; differentie:realitas etiā cuiuscūq; speciei composita ex genere ⁊ differentia vel ex materia ⁊ forma: cum hoc et realitas cuiuscūq; indiuidui ex genere ⁊ differentia indiuiduali:⁊ cum hoc aliquā do ex materia ⁊ forma sicut in substantijs compositis:in omni ente creato eētialiter distincto est cōpositio ex respectu ad deū ⁊ suo fundamēdo. ⁊ forte sic de aliquibus alijs respectibus.

2.opinio

2.phisi.

Resolutio doctoris q̄ solus deus est sūme simplex. ⁊c.

¶ Concludo igitur scdm ista q̄ solꝰ deus est summe simplex quia ipe solus est non compositus ex alijs nec cōponibilis alteri nec aliud componibile sibi nulla autem creatura est talis.quare ⁊c. Dico tamen q̄ proprie loquēdo ex positiuo ⁊ negatiuo vel priuatiōe non est compositio in creatura. Sic enim forte posset poni cōpositio in deo quod non est verum: sed alijs modis ex positiuo ⁊ positiuo vt dictū est. ¶ Secundo cōcludo q̄ nō oportet q̄ omnis realitas creata vel increata reperta sit in cōposita ex positiuo ⁊ positiuo aliquo reali quia tunc esset processus in infinitū licet oporteat hoc de omni essentia creata. ¶ Nota hic q̄ idem simplex indistinctus extra intellectū per idem sibi/potest dici actuale ⁊ potētiale vel potentiale quia sibi non repugnat nō esse vel ens actu esse:sed cadit ⁊ deficit ab actualitate primi que est pura ac per hoc in potētialitatē cadit:ita q̄ nō est imaginādum scilicet q̄ actus ⁊ potentia in quolibet creato sint distincta realiter licet aliquando sit ita/nec per consequens q̄ semper faciant compositionem proprie dictam:sed bene arguunt eam pro tanto q̄ est talevel in se compositum sicut patet de composito ex materia ⁊ forma vel ex genere ⁊ differentia vel ex natura ⁊ differētia indiuiduali/vel quia est alteri componibile sicut ipa differentia indiuidualis que non est in se composita in simplicibus naturis:saltem nec realitas supremi generis/nec realitas differentie cum quelibꝫ istarum est alteri componibilis. Nota tamen q̄ nō omnis compositio talium est respectus realis: quia tunc esset processus in infinitum sed solum compositio eorum que essentialiter distinguntur. Unde stant ista duo simul q̄ aliquid vel aliqua sint realiter composita/sicut potentia ⁊ actus formaliter idem sunt ⁊ essentialiter cum hoc q̄ talis compositio non sit respectus realis sicut deus vere ⁊ realiter ē creator ⁊ dominus creature ⁊ tamen respectus dominii ad creaturam non est in eo realis nec potest ita dici de cōponētibus essentialiter distinctis que possunt separari ⁊ non vniuntur/nec per mutationem reales quam sequitur necessario vnio ⁊ compositio qui est respectus realis. Nunc respondeo ad rationes prime opinionis.

Nō hec.

Ad rōes pme opi.

¶ Ad primam dico q̄ si eēt pura potentia obiectiua nichil esset reale sed non est talis potentia. ¶ Ad secundū dico q̄ cōcludit si bene deducatur q̄ creatura est composita ex deo ⁊ ex seipa sicut ex participante ⁊ participato/⁊ ideo dico q̄ creatura dicitur ens per participationem non quia habeat partem ⁊ partem/sed illud quod est non compositum habet rationem partialis esse ⁊ defectum respectu esse diuini a quo est/⁊ quod est/ quasi totale ⁊ perfectum esse non defectiuum esse in aliquo. Ad confirmationem patet ex dictis.

Adrōes pncipales.

¶ Ad primum principale dico q̄ licet simplicitas non dicat perfectionem simpliciter sed solum negationem imperfectionisque est compositio: tamen potest poni in deo sicut vnitas que non dicit negationem/ et sicut relatio que non dicit perfectionem simpliciter. Vel aliter q̄ simplicitas ⁊ perfectio simpliciter tamen non sequitur q̄ materia sit perfectior ꝗ̄ compositum; quia licet materia sit simplicior: compositum tamē est actualius. Actualitas autem in creaturis est maior perfectio ꝗ̄ simplicitas ita q̄ secūdum istam solutionem perfectionis simpliciter licet in deo sint equales simpliciter:in creaturis tamen habent gradus. Prima solutio magis michi placet. ¶ Ad secundum dico q̄ impossibile est q̄ forma dat esse per cōpositionem sine dependentia: tamen dico bene q̄ aliqua forma dat esse aliquādo sine hoc q̄ ifomet sicut natura dat esse suppposito non per informationem. Similiter etiam suppositus dat subsistere nature non per informationem. ¶ Ad tertium dico q̄ sapientia creata que est accidēs nec aliquod eius est in deo nec aliquid vnitiocum sibi:sed sapientia est aliquid transcendens/⁊ conuenit enti ante diuisionem sui in deum ⁊ creaturam / ⁊ ideo nullo modo in deo est accidens/nec facit in ipo compositionem quātūcunq; ponatur distincta ex natura rei a diuina essentia. Similiter de alijs attributis ⁊ relatione. ¶ Ad quartus dico q̄ materia ⁊ forma sunt componibilia ⁊ sunt etiam composita ex aliquibus realitatibus realiter non autem ex essentialiter distinctis ⁊ ideo non valet processus in infinitum q̄ materia ⁊ forma non sunt simpliciter prima cōponentia.sed quidditas materie:ꝙ sua differentia indiuidualis ⁊ similiter de forma ⁊ ille amplius non componūtur ex alijs. ¶ Ad sextum dico q̄ forma est simplex(saltem forma respectiua extrinsec⁹ aduenies de qua intelligit ibi)⁊ hoc per negationē compositionis ex principijs essentialiter distinctis cuiusmodi sunt materia ⁊ forma/vel etiam ex partibus quātitatiuis per se intrinsecis non aūt quia sint componibiles cū sint accidētia vel composite ex genere ⁊ differentia ⁊ actuali ⁊ potentiali sicut de alijs dictum est supra.

¶ Distinctionis Octaue.
Questio tertia.

¶ Ertio ꝓbatur q̄ solius deus sit immutabilis. ¶ Videtur q̄ non sit immutabilis imo mutabilis: oē illud quod habet habitudinem ad aliquid p se mutabile est mutabile:quia habitudo permanere nō pōt termino suo non manente: sed deus est huiusmodi/habet enim habitudinem primitatis ad omnem creaturā ⁊ accidens

tis ⁊ causalitatis. Patet igitur ⁊c. ¶Secūdo sic. Omne illud quod se habet nunc aliter ℈ prius est mutabile: sed deus se habet aliter nunc ꝙ prius producendo aliquam rem de nouo/ qz modo est producens ⁊ prius non: ⁊ exit ab otio in actum/ igit̄ de⁹ est mutabilis. ¶Tertio videt̄ ꝙ nō solus ip̄e sit immutabilis qz quod est mutabile est subiectū vel terminus mutationis/ sed actio non est subiectum nec terminus mutationis / nec similiter motus vel mutatio quinto Phisicorum. Igitur ista nō sunt mutabilia. ¶Quarto sic. Aristoteles. 12. methaphisice in illo capitulo. Utrū aūt. ⁊c. Postq̄ ostēdit prius aliquod esse necesse esse ⁊ immobile vel immutabile inquirit si talia entia sint plura. Et respōdet ꝙ est dare plures substātias necesse esse sempiternas ⁊ immobiles ⁊ sine magnitudine: igitur non solum prima intelligentia que est deus est immutabilis sed alie plures intelligentie.

5. Phisi. 12. meth.

Mala. 3. **¶Contra** primū Malachie tertio. Ego dominus ⁊ nō mutor. ¶Contra secundum dicit Augustinus sexto de trinitate/ ꝙ omnis creatura mutabilis ē. Et similiter primo de trinitate dicit ꝙ solus deus est imutabilis. Et allegat illud Apostoli quarto Solus habz immortalitatem. igitur ⁊c.

Aug. 6. de tri.

¶In ista questione sic ꝓcedā

¶Primo distinguā de mutatōe vel mutabilitate. ¶Secdo ostēdā ꝙ de⁹ est simpliciter ⁊ oīo imutabil'. ¶Tertio ꝙ oīs creatura est aliquo modo mutabilis / ⁊ per consequens ꝙ solus deus est simpliciter immutabilis.

Mutatōnis acceptiones.

¶Quantum ad primum di/

co ꝙ mutatio accipitur vno modo ꝓprie/ alio modo accipitur large ⁊ improprie. Mutatio proprie accepta describitur tertio phisicorum/ ꝙ est actus entis in potentia secūdum ꝙ huiusmodi: vel act⁹ mobilis seu mobilis in eo qđ mutabile. Ex quo apparet ꝙ mutatio requirit subiectū cui⁹ ipa st act⁹ ⁊ accidēs. Ex quo patet ꝙ nec creatio nec annichilatio nec transsubstantiatio totalis est ꝓprie mot⁹. Mutari enim est aliter se habere nūc ℈ prius sed actualitas est entis. igit̄ nichil qđ totaliter accipit esse nouum vel nō esse mutatur quia prius nō fuit ens ⁊ per consequēs non se habuit aliter qz eodem modo se habuit sicut vnum nichil. Secūdo requirit in subiecto necessario negationem termini alicui⁹ positiui ad quā est/ vel positionē termini quā destruit: quia est inter duos terminos quorum vn⁹ est positiuus ⁊ alius negatiuus: hoc patet quia est actus entis in potentia. Ens autem in potentia includit negationem illius ad quod est in potentia/ ⁊ est in potentia ad aliquid vel ad negationem eius. Ex quo patet ꝙ si aliquid ꝓduceret̄ ab eterno quātūcunq; in subiecto ⁊ de subiecto hoc nō esset ꝙ verā ⁊ ꝓpriam mutationem qz in subiecto tunc nō precederet negatio termini. Tertio requirit̄ ꝙ sit actus habens ordinem in terminum: qz est act⁹ entis in potentia secūdum ꝙ huiusmodi/ qz in ordīe ad aliquem terminum ponēdum vel corrumpendū per ipam. Unde patet ꝙ nulla forma non habens ordinem in terminum (cuiusmodi est omnis forma absoluta) isto mō potest dici mutatio. Unde nec albedo nec forma substantialis possunt dici mutationes nec sunt motus nec generatio: qz tunc mutatio esset actus mutabilis in ordine ad seipsum quod ē nichil. Quarto oportet ꝙ mutatio sit actus instātaneus vel in fieri ⁊ successiuus: Instantaneus sicut generatio: Successiuus sicut motus. Unde impossibile est ꝙ aliqua forma permanēs sit mutatio vel motus. Et hoc patet ex ipsa ratione mutationis q̄ excludit esse permāsiuum. Quod eīm permanet nō mutatur secūdum ꝙ huiusmodi/ imo ista opponūt sicut album ⁊ nigrum. quare ⁊c. Et ista mutatio ꝓprie accepta cōmunis est ad generationem ⁊ corruptionē/ que sunt mutatiōes substantiales: ⁊ ad mutationes instantaneas accidentales cuiusmodi est illuminatio/ ⁊ ad mutationes accidentales successiuas q̄ sunt mot⁹ sicut alteratio augmētatio ⁊ latio. Un̄ ibi accipit Aristo. motū nō ꝓprie distinguēdo ipsum a simplici mutatione ꝙ etiam nōdum distinxerat inter ista. Unde ⁊ ibidē exēplificat ⁊ de motu ꝓprie dicto ⁊ de simplici mutatione cuiusmodi est generatio vel corruptio substātialis. ¶Alio modo accipitur mutatio improprie vel large ꝓ quacūq; noua inceptiōe alicuius esse realis vel desitione talis esse quātūcūq; non de subiecto; ⁊ hoc siue per se siue per accidens ⁊ isto modo creatio vel annichilatio dicūtur mutationes ⁊ transsubstātiatio: ⁊ omne breuiter quod pōt incipere vel desinere dicī mutabile: primo aūt mō nō/ sed solū subiectū mutatiōis dicīt mutabile Hec de primo articulo.

Secda mutationis accepto.

¶Quantum ad secūdum ar

ticulum Probo primo ꝙ deus non est mutabilis mutatione ꝓprie dicta ⁊ acceptōe. Primo modo primo sic. Illud quod nō est componibile cum aliquo nec potest habere rationem subiecti nō est mutabile primo modo patet ex predictis: sed deus nō est componibilis cū aliquo nec potest esse subiectū alicuius vt dictum est supra ⁊ ꝓbatum. igitur ⁊c. ¶Secūdo sic. Illud qđ nō est in potētia ad aliqđ non est mutabile ad aliquid sicut dictum est: qz mutatio est actus entis in potētia: sed deus cum sit purus actus ad nichil est in potētia. igitur ⁊c. ¶Tertio sic. quod est idē realiter omni ꝓpossibili sibi formaliter in eodē supposito non est mutabile: ⁊ de⁹ est huiusmodi cum sit infinitus intensiue simpliciter. igit̄ ⁊c. ¶Quarto sic. qđ secūdum totū id qđ ē ⁊ qđ habet est necesse esse est imutabile/ quod patet qz omne mutabile ℈ primum modū potest habere aliquid qđ nō h⁹: sed deus est huiusmodi. igit̄ ⁊c. ¶Secūdo probo ꝙ deus est imutabilis per negationem mutationis dicte large etiā ⁊ cōmuniter. ¶Primo sic. Necesse esse ex se formaliter non potest non esse vel eē post nō esse/ sed de⁹ est hmōi. igit̄ ⁊c. ¶Secūdo sic quod est primum simpl'r in entibus non potest mutari ab esse in nō esse/ nec econuerso: quia tūc dependeret ab alio ⁊ nō esset primum sed deus est huiusmodi. igit̄ ⁊c. ¶Tertio sic. Illud nō potest mutari ab esse in nō esse de cuius conceptu quidditatiuo est esse/ sicut nō pōt mutari a ꝓcepto quidditatiuo ad nō conceptū: sed deus est hmōi vt ꝓbatum est supra. igit̄ ⁊c. Et concludūt iste rōnes de deo ⁊ omni eo qđ est in ipo formaliter ⁊ ex natura rei qz omne tale est deus. Unde nec pōt esse subiectum nec terminus alicuius mutationis nec mutatio ipsa siue ꝙ se siue per accidens. Unde dico ꝙ est simpl'r imutabilis ⁊ per se ⁊ per accidens.

ꝙ de⁹ nō est mutabilis mutatiōe ꝓpe dicta.

Instātie; ꝫ ꝓdicta.

¶Sed forte instabis ꝙ deus est mutabi/

lis Primo modo quia quicunq; vult aliquid de nouo mutatur. patet. sed de⁹ vult aliquid de nouo qz creat aliquid de nouo/ suū aūt creare est suum velle secūdum me. igitur ⁊c. ¶Secūdo sic. Sicut se habz volūtas noua ad effectum nouū sic volūtas antiqua ad effectū antiquū sed volūtate noua nō potest ꝓduci effectus antiquus igitur nec antiqua vel eterna nouus: ⁊ deus ꝓducit aliquid de nouo igit̄ habet volūtatem vel volitionem nouam. igitur mutatur. ¶Tertio sic. vel deus ab eterno voluit effectum suū ⁊ sic de necessitate/ ⁊ sic effectus est eternus: vel voluit cōtingenter ⁊ tūc voluntas eius fuit indeterminata: sed nichil indeterminatū exit in actū nisi per aliqđ determinetur: igit̄ oportet ipsam determinari ⁊ ꝙ cōseqūs mutari. ¶Quarto qz si volūtas ei⁹ est indeterminata quare pl⁹ vult hoc ℈ illud nō videt̄ rō.

Solutio instātiaꝝ precedē.

¶Ad primam instantiam dico ꝙ deus

bet de nouo sed vnico actu eterno vult oīa ab eterno ex parte sui: ⁊ aliqua ꝓ tali imo ꝓ tali tēpore ex parte volitoris/ vnde dico ꝙ ratio actiua nō est nisi volitio eterna dei de qua voluit ⁊ vult rē eē ꝓ illo nunc in quo creatur. ¶Ad secūdam dico ꝙ prima comparatio vel similitudo est mala: quia voluntas noua est voluntas creata ⁊ limitata/ nec habet esse ante antiquum effectum nec natura nec durationē: voluntas autem antiqua diuina est illimitata ⁊ oīpotēs: ⁊ potest in aliquid posterius puta in effectum nouum cui ꝑexistit natura vel duratione/ ⁊ ideo dico ꝙ volūtas diuina ꝓpter sui illimitationem ⁊ perfectionem vnico simplici actu et eterno potest velle ⁊ vult omnia quecūq; vult ⁊ nouа ⁊ antiqua. ¶Ad tertiam dico ꝙ voluntas diuina voluit ab eterno quicqđ vult ⁊ voluit/ nec tamē sequitur ꝙ effectus aliquis sit eternus/ qz ab eterno voluit omnem effectū suum esse nouū ⁊ ex tempore/ ita ꝙ actus voluntatis diuine licet sit eternus in se ⁊ necessarius tamē obiectum sup quod transit potest esse contingens ⁊ nouum. Tu dicis igit̄ voluntas secundum se est indeterminata ⁊ sic vult cōtingēter. Dico ꝙ nō est indeterminata indeterminatione passiua sed bene actiua: nec etiam ꝓius ℈ determinētur tempore vel aliqua duratione: sed solum ratione. ⁊ ideo nec oportet ip̄m per aliqđ aliud determinari nec de nouo determinari nec mutari aliquo modo/ nec est etiam indeterminata ad actū intrinsecū sed ad obiectum contingens extrinsecum. ¶Ad quartum dico ꝙ voluntas dei est ꝓia causa oīm: prime autē cause non debet queri causa ⁊ ideo dico ꝙ voluntas vult hoc ⁊ non illud ⁊ hoc prius ℈ illud ⁊ nulla est causa altera sed solum qz voluntas est voluntas / ⁊ dico ꝙ in contingentib⁹ sicut ⁊ in necessarijs necesse est deuenire ad aliqua prima ⁊ ꝛmediata quorum non est altera causa. vñ inter ꝓpones contingentes necesse est dare aliquā primam ad quam stat resolutio omnium aliarum/ ⁊ illa est propositio deus vult/ sed voluntas diuina vult contingens vel contingenter quequidem volitio licet in se sit necessaria tamē vt transit super obiectum contingens quod est possibile ⁊ creatura dicitur ⁊ denominatur contingens.

varie phi losopho rū opi.

Auicēna 5. metha.

Q; oīs creatura aliquo ē mutabil.

Aug. 5. super Gen. ca. 8.

Gregs.

¶Quātum ad tertium arti/

culū dico ꝙ philosophi aliqua alia a primo posuerunt esse necesse esse ex se formaliter ⁊ aliq; ex ipsis sicut refert Augustinus vndecimo de trinitate dei. Posuerunt ꝙ illa sunt dependentia a primo non tamen sunt facta: ita ꝙ sicut a fine dependēt a deo non sicut ab efficiente quēadmodū imponunt multi astrologi. ¶Alij vero posuerunt ꝙ illa sunt necesse esse ex se formaliter ⁊ tamen dependētia ⁊ facta in primo necessario tamē/ ⁊ imutabiliter. Addo autem mēbrum qui est Auicēne quinto methaphice qui etiam imponit Aristoteli ab alijs ꝙ vnū quodq; incorporale aliud a primo est possibile esse secūdum quidditatem ⁊ necesse esse secūdum existētiam/ quam largitur agens necessario deus ne ponatur mutatio in ipo secūdum oēs istos oporteret dicere ꝙ non solum deus est imutabilis sed etiam alia a deo ⁊ corruptibilia ⁊ imutabilia aliquo modo/ licet non simpliciter ⁊ oīno sicut deus que oīa sunt falsa ⁊ cōtra fidem ⁊ de predictis inquirā in secdo.

tibus quia cū intelligibilia sint infinita intellectiones erunt actuinfinite ꝛ per cōsequēs subiectum ipsarū. Dices ꝙ intellectiones erūt actu. Contra ex hoc habetur ꝓpositum ꝙ sc̄a natura angeli mutabilis est ad fōrmam accidentalem. Dices ꝙ sunt substantia angeli. Contra qꝛ tunc substantia angeli erit infinita intensiue:qꝛ substantialiter continet intellectiones infinitas. Si dicas ꝙ pluribus intellectionibus succedentibus intelligat habetur ꝓpositum ꝙ substantia angeli sit mutabilis ad accidēs Si dicas ꝙ vnica intellectiōe/aut illa erit accidēs ꝛ sic habetur ꝓpositum si substantia angeli. Cōtra Omne quod habet ex natura ꝛ substantia sua (non dico tanḡ accidens distinctum)intellectionē infinitorum est substātialiter infinitū intensiue:angelus est huiusmodi per te igitur ꝛc̄:sed hoc ē falsum. Igitur intellectio angeli est accidēs eius ꝛp consequēs angelus est mutabilis ad ipam. Ista ratio tanḡ ꝓbabilis relinquatur quia non videf michi ꝙ demonstret. ¶ Nota hic ꝙ ista rō scōm me non est de magistro qꝛ infinita distincte nō arguit infinitam perfectionem in intelligente; ꝛ hoc siue sit illa intellectio accidens siue substantia intelligētis. De substantia dictum e supra distinctione tertia, vbi loquebatur de infinitate dei. De accidente dicetur in Tertio. distinctiōe quarta decima de noticia animę xpi in verbo qua videt infinita distincte in verbo siue verbum/ꝛ tamē illa intellectio nō est actu infinita:hoc tamē magis posset euadi quia hoc est per rationem vnius primi obiecti qđ nō cōprehēditur:nec ista eque ꝑfecte intelligunf sicut possunt intelligi /sicut nec primū obiectum per qđ intelliguntur perfecte comprehendiꝫ ꝛ ita nō opꝫ noticiam accidentalem esse infinitam infinitorum distincte:tamē forte aliqua similia possent dici de intellectione secūde intelligentie. Diceref enim ꝙ vel per seipsam vel ꝑ primam itelligitur alia/ꝛ nec seipsam nec primam itelligit ita perfecte sicut est intelligibilis sed solum primam/ ꝛ ita finaliter non video ꝙ illa ratio demonstret. Diceref etiā ꝙ illa prima euasio nō valet: qꝛ licet deus ita perfecte intelligat alia sicut sunt itelligibia ꝛ ꝙ obiectū comprehensum non tamē est ratio demonstratiua ꝙ deus sit infinitus requiꝛe supra distinctione secunda. Deiceretur tamē sustinendo illam euasionem ꝙ licet intelligere infinita quantum perfecte intelligi possunt non demonstret infinitatem itelligentis:tamē non intelligere perfecte ḡtum sunt intellgibilia tollit sufficiēter infinitatem intelligētis. Similiter etiam angeli sunt mutabiles secundum locum/secundum modum existendi in loco/secundum veritatem fidei/ꝛ Damascenum primo libro capitulo tertio. Alia autez sunt creata q̄ ꝓprie non sunt mutabilia secundum istum modum mutationis sed vel sunt mutiones ipse vel termini mutationum vel aliquid concomitās ipa.

Nota sequētis.

cōclusio finalis ꝙ sol⁹ de⁹ ē simplr immutabil.

¶ Concludo igitur ꝙ solus deus simpliciter est immutabilis quocunqꝫ modo mutationis nec effe potest esse subiectum mutationis qꝛ est purus actus/nec terminus mutationis quocūqꝫ modo /qꝛ primum est summum necesse esse / imo ipe solus necesse ee nō de nullo sicut ait August. 12. de ciui. dei. cap. 1. Et hec de. 3. ar.

Ad rōes ꝓncipa.

¶ Ad ꝓmum principale dico ꝙ deus nullam realem rationem vel aptitudinalem habet ad creaturam sed econuerso ad ipsum.

¶ Ad secundum dico ꝙ deus nichil vult volitione noua licet volitum sit nouuz in esse ideo dicitur creans de nouo. ¶ Ad tertium dico ꝙ licet mutationis nō sit mutatio vt subiecti:tñ incipit ꝛ desinit esse ꝛ ideo mutabilis est large. ¶ Ad quartum dico ꝙ Aristoteles in hoc erzauit.

¶ Distinctionis Octaue. Questio Quarta.

¶ Darto q̄ro vtruz

deus vel aliquid sibi formaliter intrinsecū sit in aliquo genere vel predicamēto. ¶ Videtur ꝙ sic. qꝛ si nō hoc videretur qꝛ est infinitus: quia infinito repugat eē in predicamento siue in genere: Sꝫ hoc non obstat qꝛ infinito non repugnat eē in genere. Nam philosophus. 6. Thopicoꝝ. docens diffinitionem linee recte que est cuius medium non exit ab extremis/ꝑ hoc ꝙ si esset linea infinita ista diffinitio non conueniret ei qꝛ nō haberet extrema igitur linea infinita est diffinibilis ꝛ possibilis ꝛ ꝙ cō sequens in genere quātitatis. quare ꝛc̄. ¶ Secundo sic. Omne ens contractum videtur esse in genere sed deus est ens contractum ꝛ ens determinatū qꝛ hoc ens singulare. igitur ꝛc̄. ¶ Tertio sic substantia est in genere:sed deus est substantia/ quia ē ens nō in alio sed per se stat:igiꝫ ꝛc̄. ¶ Quarto sic Simplex potestesse in genere vt patet de angelo/ igitur non obstante ꝙ deus sit simplex deus poterit esse in genere.

6. thopi.

¶ Contra Magister in littera. Et Augustinus quinto de trinitate ca. 2. Intelligam⁹ ḡtum possumus deum sine qūtitate magnum. ꝛc̄. Vbi excludit a deo predicamenta ꝛ etiam secundum que videtur denominari ipe de⁹.

Aug⁹. de trini.

¶ In ista questione sic ꝓceda

¶ Primo distinguā de genere ꝛ declarabo membra diuisionis. ¶ Secūdo ponam vnam opinionē de questione. ¶ Tertio respondebo ad questionē.

¶ Quantum ad ꝓmum dico

ꝙ est genus logicum ꝛ genus methaphisicum/ ꝛ genus phisicum. Genus logicum nichil aliud et vno modo ḡ intentiones secūde ordinate secūduz ordinem subiectibiliū ꝛ predicabilium ab ipo intellectu. Intellectus enim est qui facit intentiones secundas ꝛadaptat eas secūdum ordinem ꝛ habitudinem primarum. ¶ Unde dico ꝙ predicamētum logicum formaliter loquēdo nō est in se nisi intentio secūda generis generalissimi subalternarum et speciei specialissime ꝛ differentiarum ꝛ indiuiduorum vel indiuidui illius generis. Verūtamē quia intentio quelibet secūda cōcernit intentionē ꝑmā super quā fundatur: ꝛ ꝓpter hoc etiam gen⁹ predicabile in concreto differenter genus est quod ꝓdicatur. ꝛ c̄. ¶ Quid autem sit intentio secūda. Dico ꝙ non est nisi vnus respectus rationis operaⁿ per intellectum comparantem ad aliud conformitē ad primas intentiones que sunt ipsis in cōparatis. ¶ Aliter potest dici ꝙ genus logicum est qđ ꝓdicatur in quid de pluribus differētibus specie: ꝑ quātō cōcernitur ab intentione secūda generis fūdata super ipm intellectum ꝓ tāto esn dicitur logicum. ¶ Genus vero methaphisicū dicitur aliqđ quod predicatur de pluribus differentibus specie quod est a motu ꝛ a materia phisica abstractum.

quid genus logicum.

¶ Genus phisicum dicitur quod predicaf de pluribus differentibus specie in quid. quod est a motu ꝛ a materia phisica vel naturali coniunctum. vñ patet ꝙ idem potest dici genus logicum ꝛ methaphisicum vt substantia incorporea. Similiter idem potest dici logicum ꝛ phisicum vt substātia corporea. Sed methaphisicum ꝛ phisicum nequaḡ.

Predicamentum Bertha.

¶ Genus autem vel predicamētum methaphisicū nichil aliud est ḡ multitudo aliquoꝝ ex natura rei distinctorum ꝑdicabiliuz de seinuicē ordinate sm realitates magis ꝛ minus cōmunes ḡtum ad genera ꝛ species:vel nō cōmunes ḡtum ad indicia. Et puto ꝙ iste realitates debent vocari prime intentiones ꝛ quales sint tales realitates dicetur in fra. ¶ Unde dico ꝙ ꝑdicamentum substantie nichil aliud est ḡ multitudo substātie corporis/corporis aiati aialis/hois vl'asini/soztis vel bzuelli/ ꝛ etiam differentiarū lateralium q̄ per se non sunt in predicamēto:sed per reductionem ad illa que diuidunt ꝛ illa que cōstituūt. Genus aūt methaphisicum secundum ꝙ hmōi dicitur qꝛ abstrahēs a materia ꝛ motu sm rem sm intentionem Aristotelis. Unde videtur ꝙ aliqua oīno imobilia ꝛ immutabilia voluit esse in genere qđ tamen nō reputo verum. Unde non reputo ꝙ aliquod predicamētum methaphisicum abstrahat oīno a motu ꝛ mutatiōe imo nec aliquid quod est in ipo qꝛ omne quod ē in predicamento necessario est causatum ꝛ mutabile.

Predicamētū substātie.

Genus methaphisicum.

¶ Dicitur ꝓtanto methaphisicū genus qꝛ pertinet ad considerationem methaphisici cuius est cōsiderare aliquid abstrahens ab omni mutatiōe vel motu/cuiusmodi est deus qui est ꝓncipaliter pars subiecti sui quod est ens. Unde ꝛ substantie motrices alie a prima sunt vere mobiles ad locum: qđ tamen negat Aristoteles. ¶ Genus phisicum dicit magis substātiale ḡ predicabile ꝛ accipitur ꝑ subiecto vt materia quod est principium trāsmutationis phisice. Unde illa dicūtur esse eiusdez generis phisici quecūqꝫ sunt inuicem transmutabilia manifeste in eodem obiecto vel materia cuiusmodi sunt corruptibile ꝛ corruptibile ḡtum ad formas. Nō sic autem corruptibile ꝛ incorruptibile sed differūt pluſḡ genere sicut dicitur quarto methaphisice/ꝛ qūo pluſḡ genere dico ꝙ pluſḡ genere phisico qꝛ etiam differunt genere methaphisico ꝓmo non autem oportet ꝙ remoto: qꝛ sicut nunḡ sunt eiusdem generis phisici ita nunḡ eiusdē generis proxtimi. Unde ꝛ omnes species specialissime ꝑ se alicuius proximi vel sunt corruptibiles vel incorrupti biles ꝛ non est dare ibi vnam corruptibilem ꝛ aliā incorruptibilem/sicut patet inducēdo in omnibus Unde omnes species aialis sunt corruptibiles et omnes species angeli sunt incorruptibiles. Si aūt genus phisicum dicat genus predicabile. tunc illū genus accipitur a materia vel subiecto transmutationis phisice vel ab aliquo includente ipsā. Hec de primo articulo.

Que sūt gñis eiusdem phi.

Deus an sit in aliq̄

¶ Quantum ad secūdum dico

ꝙ est vna opinio ꝙ deus est in genere. Ad hoc autem adducit rationes. Prima est ista. Illud qđ est mensura omniū in genere substātie est in ꝑdicamento substantie/albedo mēsura oīm colorum est in genere colorꝫ:sed primus motor est huiusmodi secūdum Cōmētatorem quarto methaphisice Cō mento vigesimo septimo. igitur ꝛc̄. ¶ Secūda ratio est qꝛ Boetius de trinitate ponit ꝙ in deo manent duo genera: vnde ꝛ ponit ibidem ꝙ substātia continet vnitatem :sed relatio multiplicat realitatem/ igitur deus vel aliquid in deo est in genere.

gñe vel p̄dicamento. 1. opi.

Boetius

¶ Tertio sic per Damascenum in elementario capitulo nono. Dicit ꝙ incorporeū est differētia substantie ꝛ incorporeum cōtinet deum ꝛ angelū. ꝛc̄.

Damasc.

¶ Quarto sic. Sapientia est cuiusdam rationis in nobis ꝛ in deo:qꝛ vtrobiqꝫ est perfectio simpliciter sed in nobis est qualitas/igitur ꝛ in deo. Cōfirmatur per Damascecū qui dicit capitulo. 57. ꝙ natura dei est species suppositorum: igitur in diuinis ē species/ꝛ per consequēs genus.

¶ Alij qui dolūt

sustinere istā opinionem dicūt qꝛ ipugnari non potest quin deus sit in genere logico saltem quia adhoc ꝙ aliquid sit in genere logico non requiꝛitur aliqua distinctio nec cōpositio a parte rei:sed tantum a parte rationis / ꝙ aliquid possit concipi indeterminate ḡtum ad genus/ꝛ determiate ḡtū ad differentiam vel speciem. Genus enim vel spes vel differentia eiidem cōceptum ex parte rei dicūt secūdum eos differentē solum secūdum rationem determinati ꝛ indeterminati /vel determinabilis vel determinātis /hoc nihil ponit impfectionis in deo si sic vel sic accipiatur/ergo potest poni i genere logico substātie vt videf. Hec de scdo articulo.

Secūd⁹ modus.

¶ Quantum ad tertium ar/ticulum.

Primo ostendā ꝙ in omni re que est ꝑ se in aliquo genere etiam logico saltē vel ratione fūdamenti rei substracte seu primarum intentionum oportet dare distinctionem plurium realitatum in eodem supposito ꝛ per consequēs cōpositionem.

Bēs dōctoris.

¶ Secūdo ex hoc ostendam ꝙ simplicitati ꝛ pfectioni diuine repugnat ꝙ aliquid sibi intrinsecum sit formaliter in genere. ¶ Tertio respondebo ad rationes aliorum. ¶ Primum probo sic:septimo methaphisice sicut se habz tota diffinitio ad totum diffinitum/sic pars diffinitionis ad partes rei vel diffiniti: sed tota diffinitio dicit totā rem / igiꝫ pars diffinitionis dicit partem rei/non partē eētialem sicut materiam vel formam:quia multa diffiniuntur que non sunt composita ex materia ꝛ forma Igitur partem realem ꝛ realitatem aliquam/licet essentialiter nō distinctā/pars diffinitionis ē gen⁹ ꝛ alia est differentia. Igitur ista dicunt realitates distinctas partiales. ¶ Secūdo sic. Actuale ꝛ potentiale perfectibile per ipm semper dicūt realitates distinctas ad minus qꝛ nichil est perfectibile ꝑ seipm realiter sed genus dicit quid pfectibile per differentiam ꝛ quid potentiale ad ipsam qꝛ secundum Porphirium: genus potētiale habet differētias actu vero nullam igitur dicit distinctam realitatem a realitate ꝛ a reali conceptu differentie.

Qꝛ est dare distin. plurium realitatū in eodem supposito. ꝛc̄. in quibus.

Porphirius.

¶ Tertio sic. Aristoteles ꝓbat cōtra platonē. 8°. Methaphisice. ꝙ ydea non diffinitur: qꝛ diffinitio est sermo longus ꝛ habēs partes:sed ydea simplex

8. methꝫ.

est non habens partes: igitur ꝛc. Istud nichil valeret nisi sicut in diffinione sunt partes genus ꝛ differentia: ꝛ genus est in potentia ad differentiã: ita in diffinitione essent partes ꝛ realitates partiales. ¶Quarto sic. Si genꝰ dicit totũ quid ꝛ totã realitatem eiꝰ quod est in genere puta speciei: pari ratione ꝛ differentia: ꝛ tunc in diffinitione bis habetur totum quid ipsius rei: ꝛ per cõsequẽs alterũ superfluit. Sequitur etiam ꝙ nulla diffinitio est primo eadem diffinito/quia nichil semel acceptum est prio idem sibiꝑ accepto bis ꝙ semel: hoc est falsũ Unde diffinitio nõ dicit nisi semel ipsum quid rei/ nõ autem vt dicunt aliquid rationis/nec vt distinguntur secũdum rationem/ ꝛ ita si quodlibet eorũ dicit totum quid sequitur idem quod prius.

1. Phisi. ¶Quinto sic. prio Phisicox philosophꝰ arguẽs contra Parmenidẽ ponentem oĩa esse vnum dicit ꝙ si ponatur illud vnũ esse substãtiam puta hoĩem sequitur necessario ꝙ sint plura. Et accipit ad hoc ꝓbandum rõnem per se termini puta rõnem hoĩs: ponamus hoĩem esse aĩal bipes adhuc erunt plura puta aĩal ꝛ bipes/aut igitur plura secũdum rem ꝛ sic habeo ꝓpositum/aut plura secũdum rationem ꝛ sic nichil habet Aristoteles cõtra Parmenidẽ/qꝛ bene cõcedebat plura secũdum rationem. ¶Sexto sic. Si realitas generis ꝛ differentie sunt oĩno vna realitas tunc vna per se primo modo ꝑdicaꝫ de alia in absoluto vel saltem per idẽtitatem/quia nec res repugnat nec modus significandi. Primꝰ modus autem per se accipitur a re: sed hoc est falsum secũdum Aristotelem ꝛ secũdum omnes/ aĩalitas est rõnalitas. Similiter etiam genus nõ prẽdicatur per se de differentia tertio methaphisice. ꝛ sexto Thopicorum: qꝛ tunc vnũ aĩal esset duo aĩalia. quare ꝛc. Si queratur enim ꝙ de quocũꝫ prẽdicaretur genus per se de eodem ꝑ se prẽdicaretur sua differentia/ ꝛ ita de quocũꝫ animal ꝛ rationale ꝛ per se ꝓsequens de asino prẽdicareꝫ rõnale qđ est falsum. ¶Dico igitur breuiter ꝙ genus ꝛ differentia dicunt distinctas realitates in eadem essentia eius quod est per se in genere ꝛ qꝛ ex realitatibus distinctis impossibile est fieri vnum per se nisi vna alteri componatur sicut actus potentie. Dico ꝙ impossibile est ꝙ aliquid sit per se in genere methaphisico in quo non sit cõpositio. Similiter iste rationes concludunt de omni re que ponitur in genere logico quia genus logicum in tali re accipiꝫ ex genere methaphisico ꝛ intentione prima tanꝫ intentio secunda.

3. metha.

Qꝛ deus nõ est in gñe vel ꝑ dicamento.

¶Quantum ad secũdum ꝓbo primo ex diuisa simplicitate ꝙ deus nõ est in gñe vel predicamẽto oĩs res in predicamẽto existẽs est vere cõposita vt ꝓbatũ est sed deus ꝛ omne intrinsecũ sibi est summe simplex ꝛ nullo modo cõpositũ nec componibile. igitur ꝛc. ¶Secũdo probo idem ex infinitate: deus est actu infinitus intensiue igiꝫ omnia cõponibilia in ipo in eodem supposito sunt eadem realitas sed genus nunꝫ dicit eandem realitatem cum differentia et tamen sunt cõponibiles in eodẽ supposito. igiꝫ ꝛc. ¶Tertio sic modus intrinsecus alicuius cum ipo non constituit ipm differentia cum genere. Tunc enim albedo posset esse genus/ ꝛ modus suus intrinsecus differẽtia ꝛ sic tanta albedo vel tãta eẽnt alie species ab albedine quod est falsum; sed finitum ꝛ infintum diuidũt ens tanꝫ modi intrinseci entis/ saltem non dicunt differentias entis: nec alias q̃ditates ꝓprias/ igitur infinitum non constituit speciem sub ente/deus igitur nõ est species Unde albedo que est modo finita intensiue in ratione albedinis nõ ꝓpter hoc esset alterius speciei. Non est intelligendũ in hac ratione ꝙ infinitum prio eo ꝙ dicit positiuus sit modus entis sed magis est pars entis que est deus / sed sicut dicetur infra qñ dicẽt an infinitas sit attributum speciale. ¶Quarto sic ex ratione necesse esse(ꝛ est ratio Auicẽne octauo methaphisice)si necesse esse habet genus igitur intentio generis vel erit ex se necesse esse vel non. Si est ex se necesse esse/est in vltimata actualitate nec est per consequẽs actualis per differentiam/ ꝛ ita ẽ dare genus in aliquo sine differẽtia. Si nõ/ igitur non includitur in necesse esse/ ꝛ ita non est genꝰ eiꝰ. sed deus est necesse esse. igitur ꝛc. ¶Cõfirmatur quia omne qđ est in genere habet in se aliquã realitatem cui quãtum est ex se nõ repugnat esse in aliquo alio q̃ in illo vt aĩalitati non repugnat esse in alio q̃ in homine q̃tum est ex se: sed cuilibet diuise realitati repugnat ꝙ inuentiatur in alio: qꝛ tũc sibi accideret esse in deo/ ꝛ sic deus esset ens contingẽs ꝛ possent eẽ multi dij/ igitur ꝛc. Item deus est cautiatiuus cuiuslibet generis secũdum oẽm realitatẽ illius generis igitur nõ est in aliquo genere: quia si esset in aliquo genere sequeretur ꝙ eẽt causa alicuius sue realitatis imo suipsius. Item deus vnitur per realem idẽtitatem continet quãlibet perfectionem cuiuslibet generis igitur non est limitatꝰ ad genus sicut si esset aliqua forma que eẽt color et sapor tꝑa esset illimitata ad genꝰ sapozum vel colozum ideo non esset in aliquo istozum. ¶Dico igitur cõcludendo ꝙ cum deus sit actus purus ꝛ simplicissimus/ ꝛ infinitus simpliciter/ ꝛ necesse eẽ nec abstrahat ab eẽ actualis existẽtie: ꝙ nullũ prædicamentum conuenit sibi nec aliquod sed est supra oẽ genus : ꝛ est simplicitatis tante ꝙ in eo habens est id quod habetur exceptis relatiuis/qꝛ pater habet filium ꝛ nõ est filius sicut dicit Augustinus. 11. de ciuitate dei. Et ex hoc etiam patet ꝙ ibi nõ est genus ꝛ differentia/nec genus habet differentiaꝫ: qꝛ genus nunꝫ est differentia nec eõuerso.

Rosolutio doct.

¶Quãtum ad tertium huius articuli soluo rationes aliorum. Ad primam dicunt aliqui ꝙ Cõmentatoꝛ nõ habet intentionem magistri sui/quãdo dicit ꝙ deꝰ est mensura substantie generis nõ curo de hoc forte ꝙ imo qꝛ Aristoteles forte posuisset deus in genere licet implicite cõtradixisset sibi ponẽdo cum hoc/ ꝙ deus est actus purꝰ. Quicquid sit de hoc ꝙ deus est mensura cõmunis ꝛ extrinseca cuiuslibet alterius entis non aũt ꝓpria intrinseca nec vnigenea ꝛ per cõsequẽs ꝛc. ¶Ad secũdũ dico ꝙ Boetius nunꝫ dicit illud bene: tamen dixit illud scõm verum/ ꝙ substantia cõtinet vnitatem. ꝛc. Et dico breuiter ad ipsum ꝙ nõ est intentio eius ꝙ in diuinis maneat aliquod prædicamẽtum: sed dicit illũ quia omne prædicamẽtum vel est absolutum vel respectiuum vel ad se vel ad aliud/q̃ maxĩe attribuuntur substantie ꝛ relationi in creaturis nõ tamẽ vniuoce cum deo. Et Augustinꝰ expresse septimo de trinitate negat predicmentum substantie a deo: de quo magis videretur: licet concedat sibi nomẽ eẽ

ꝑme opi. Ad rões

tie. Essentia esꝰ diuisa nulli substat nõ ꝓpter debilitatem sui esse/sed ꝓpter infinitatẽ. ¶Ad tertium dico ꝙ Damascenus accipit imꝓpꝛie substantiam pro omni eo ꝙ nõ inheret ꝛ differentiam substantie incoꝛpoream pro omni eo qđ non est coꝛpus. Similiter etiam quãdo dicit ꝙ natura diuina est species suppositoꝛum impꝛopꝛie accipit speciẽ pro omni eo qđ est cõmune aliquibus eiusdẽ rationis existens/siue numeretur in eis siue non. ¶Ad quartum dico ꝙ sapiẽtia nõ est eiusdẽ rationis in deo ꝛ in nobis sicut dictum est supra. Et dico ꝙ sapientia nostra non est perfectio simpliciter quia se tota est accidens quoddam.

Ad rões ꝑncipales.

¶Ad primum principale dico ꝙ vel Aristoteles intendit ꝙ possit eẽ linea infinita ꝛ in genere per reprobationem illius diffinitionis: ꝛ dico ꝙ verum intendit licet contra seipm alibi. Dico esꝰ ꝙ infinitum actu/nõ simpliciter secundum oẽm perfectionem entis sicut deus: ꝙ sm aliquam rationem entis/potest esse in genere sicut linea infinita esset in genere quãtitatis ꝛ diffinibilis/non autem deus vt dictum est supra. Sed dico ꝙ cum hoc stat diffinitio illa: nec Aristotelesbene ꝓbat qꝛ siue linea recta habeat extrema siue nõ semper est verum ꝙ medium eius nõ exit ab extremis: de linea recta finita patet/de infinita etiã patet/qꝛ nec habet medium nec extrema: sed videtur ꝙ bene procedat cõtra eam/qꝛ si eẽt linea finita nõ plus eẽt ista diffinitio sua q̃ linee toꝛtuose vel curue infinite vel circularis qꝛ in omnibꝰ hꝭ mediũ non exit ab extremis qꝛ nec medium habẽt nec extrema vt patet aut Aristoteles intelligit nõ posse esse lineam infinitam actu que esset in genere ꝛ per consequens nec diffinibilem. Et tunc nõ video ꝙ argumentum suum valeat aliquid contra illam descriptionem linee recte supposito intento illo: quia nõ improbatur cõuenienter diffinitio data de aliquo per hoc ꝙ ipa nõ conuenit alicui qđ est ipossibile. Sicut nõ improbaretur bene diffinitio hoĩs ꝙ scilicꝫ est aĩal rationale/qꝛ non conuenit animali irrationali vel homini moꝛtuo/qm̃ ꝓpriat hoĩem Alioquin esset omnis diffinitio posset ipꝛobari de diffinito suo/qꝛ nulla cõuenit ei que repugnat suo diffinito. ¶Ad secundum dico ꝙ deus nõ est ens contractum siue constitutum ex aliquo contrahente ꝛ contracto sicut species: sed bene est contractũ impꝛopꝛie: quia est ita hoc ens ꝙ nõ aliud: quia ex suo conceptu quidditatiuo est hic/ ꝛ per consequẽs non est quidditas alicuius generis nec iudicium/ quia conceptus suus quidditatiuus simplex est. ¶Ad tertium dico ꝙ deus ꝓpꝛie non est substãtia nisi accipiẽdo substantiam pro eo ꝙ non inheret non pro substantia que est genus. ¶Ad quartum dico ꝙ nichil omnino simplex est in genere: Unde dico ꝙ angelus est compositus ex genere ꝛ differentia.

¶Distinctionis None Primi
Sententiarum Questio
Unica.

¶Circa distinctionẽ Nonam quero. Utrum generatio a patre sit eterna. ¶Et videtur ꝙ non: qꝛ vbi est idem duratio ꝛ esse: quod habet ꝓncipium suuꝫ esse ꝛ sue durationis: sed in filio dei est idem duratio ꝛ esse. Filius autem habet ꝓncipium sui cẽ: qꝛ prem igitur ꝛ durationis ergo non est eternus. ¶Secũdo sic. Sicut se habet coꝛruptio ad non esse : sic generatio ad esse: sed omne quod coꝛrumpitur hꝭ nõ esse post esse vt patet/igitur omne quod generatur habet esse post non esse ꝛ per cõsequẽs est nouum. ¶Tertio sic. Principiũ est prius principiato igitur pater filio/nõ natura : qꝛ eadem est natura in ãbobus igitur duratione/igitur filius nõ est eternus. ¶Quarto sic. Si a ꝛ b mensurantur tempoze: ꝛ b generatur ab a/a est prius tempoze tpo b: igitur similiter cum pater ꝛ filius mensurentur eternitatẽ ꝛ filiꝰ gñetur de pñe/pater est ꝓr filio eternitate/ ergo duratione. ¶Cõtra in Symbolo Athanasij. Eternus pater/eternus filius/ eternus spũs sanctus. Igitur generatio filij est eterna.

Athanas. in Symbolo.

¶In ista questione sic ꝓcedã ¶Primo inquirã vtrum generatio arguat in diuinis ꝑsonis realẽ distinctionẽ gñatiõis a genito. ¶Secundo inquirã vtrũ gñatio diuina sit eterna. ¶Tertio vtrum inter generationem ꝛ genitum sit aliquis ordo realis ꝛ ex natura rei.

¶Quantum ad primum articulum videreꝫ alicui ꝙ generatio nõ arguat i diuinis realem distinctionẽ gñatiõis a genito/ sed ꝙ idem suppositum realiter sit generans ꝛ genitũ pater ꝛ filius. ¶Primo sic. Idem potest esse mouens ꝛ motum sicut patet de voluntate/ ita ꝙ motio actiua ꝛ passiua ꝓuenit eidẽ: ergo simiiliter idẽ potest esse ꝓducens ꝛ ꝓductum generans ꝛ genitum/ita ꝙ generatio actiua ꝛ passiua eidẽ supposito conueniant. ¶Secũdo sic. Essentia diuina ratione sue illimitationis et infinitatis est communicabilis nec arguit aliquam distinctionem in habentibus ipsam sed relatio quecũꝫ vel generatio siue actiua siue passiua in diuinis est illimitata ꝛ infinita. ꝓbatur qꝛ nõ est finita. Finitum autem ꝛ infinitum diuidunt omne ens: est etiam realiter cũ essentia: igitur quelibet est cõmunicabilis ꝛ nõ arguit distinctionem in supposito sed filiatio ꝛ paternitas possunt conuenire eidem supposito vt videꝫ/ et per consequens generatio actiua ꝛ passiua.

Gñatio an arguat in diuinis ꝑsonis realẽ distin. generantis a gẽito ꝛc. i. opi.

¶Tertio illud quod quãto pfectꝰ est arguit maiozem vnitatem/in summo raguit maximã vnitatẽ ꝛ per consequẽs nullam distinctionem. Sed generatio quãto est perfectioꝛ tanto arguit maiozẽ vnitatem vel minozem distinctionẽ inter generans et genitum/ vt dictum est supra : igitur in deo in quo est summe pfecta generatio nullã arguit distinctionem sed summam vnitatem. ¶Quarto sic. Mõ plꝰ videtur de ratione generationis distinctio q̃ mutatio: sed generatio inuenitur in diuinis sine mutatione/igitur ꝛ sine distinctione. Confirmatur quia dem est ratio cõmunicandi seipm idez in numero.

Patet de diuina essentia igitur similiter generati se. Cōfirmatur scō qr ideni realiter est cōmunicabile r incōmunicabile. Patet de essentia r relatione/igitur idem realiter potest esse generās r genitum:quia non magis repugnat ista circa idez cōtra supradicta.

Opi. doctoris. ¶Sed dico sicut oportet dicere q generatio arguit in diuinis realē distinctionem generātis a genito. Hoc primo probatur sic. Nichil vat sibiipi esse simpliciter. Probatio/qz omne quod vat alicui esse simpliciter presupponitur illi vt patet: sed generans vat genito esse simpliciter qz generatio est ad esse simpliciter/ igitur generans non est ipm genitum realiter.

¶Secūdo sic. Relatiua realia abinuicem realiter distinguūtur intm relatiua sunt. sed generans r genitum in diuinis sunt relatiua realia r relationibus oppositis vt patet. igitur rt. ¶Tertio sic. Omnes quod est assimilatiuū alicuius ad setm ē distinctiuum alicuius a seipo qz nichil assimilatur sibiipi sed alterū alteri sed generatio est huiusmodi. Patet igit rt. ¶Quarto sic. Patet ex predictis alibi q generatio arguat nō solum distinctionem realem in diuinis sed etiam suppositalē: quia omne productum in diuinis est subsistēs: quia nichil potest ibi esse inherēs subsistenti:qr in diuinis non est accidens:sed generatum est productū r realiter distinctum vt probatū est/igitur subsistens in natura intellectuali r per consequens persona.

¶Quinto sic: qz q generatio non terminetur ad aliquid suppositaliter distinctum a producēte hoc est:quia est generatio secūdum qd nō terminata ad substantiam:sed generatio diuina terminat ad substantiam:qz in diuinis nullum est accidēs : nec per consequēs potest ibi esse generatio secūdum quid sed simpliciter tm. ¶Cōfirmatur ista positio per Augustinum primo de trinitate capitulo pmo qui dicit q nichil generat setm vt sit. Hoc idem dicit Anselm9 q nec natura pater nec ratio capit q idē seipsum generet. quare rt.

Aug. 1. de tri. ca. 1. Anselm9

Ad rōes pme opi. ¶Ad primum aliozū Dico q consequentia nō valet qz generare est dare eē genito in actu primo r simpliciter nichil autem cōtinet seipsum in actu primo quia tunc actus primus p̄ supponeret actui primo:sed mouere aliquid non est dare esse in actu primo sed in actu secūdo nichil obuiat quin actus primus possit cōtinere secūdum virtualiter vt patet/r ideo dico q licet idē possit mouere seipm nō tamen producere vel generare seipm. Preterea etiā relationes mouētis r moti nō sunt formaliter opposite sicut dixi supra:sed relationes producētis r producti sunt formaliter oppposite nec possunt stare in eodem per se sicut dictus est supra r precipue quādo productum est substātia nō inherens producenti sed subsistens sicut est in genere substātie.

¶Ad scm dico q relatio diuina nō est ex se formaliter infinita r ideo nō est cōmunicabilis :vel saltem ex eius infinitate arguit nō potest q sit cōicabilis. Tu dicis vel est finita vel infinita dico q neutrum ex se formaliter.sed bene dico q realiter quia eadem realiter cum essentia. Et isto modo finitum r infinitum diuidunt ens cōtm ad suppositā r naturas:nō autem cōtm ad oēs rationes in ipsis repertas:nisi pro quāto sunt eedez cum illis naturis vel essentijs. ¶Ad tertium dico q generatio non arguit vnitatem generantis cū genito sed bene similitudinem aliquā que nō stat nisi cum distinctione. Et ideo pfectissima generatio arguit maximā similitudinem r minimā distinctionē vnius ab altero sic est in diuinis. ¶Ad quartū dico q generatio transcendens est ad generationem que est creature r ad generationem diuinam que non est mutatio. Unde dico q generatio accepta in cōmuni ab strahit a mutatione/ non autem a distinctiōe generantis a genito sicut probatū est supra. ¶Ad cōfirmationem :cōmunicādi se nō est de ratione cum cōmunicato patet q cōmunicatū pōt existere imo presupponit cōmunicabile in diuinis sit infinitum r ideo intrinsecat ibi realiter ipm incōmunicabile Non sic autem generans est infinitum.

¶Quantum ad secūdum articulum Dico q fuit opinio Arrij heretica de qua loquitur Augustin9 sexto de trinitate capitulo.1. q filius dei nō est eternus:nec per cōsequēs pductio eius eterna:sed ex tempore nō esn potuit intelligere generationem vel productionez alicuius in esse/que nō esset ex nō esse. Et ita genitum necessario habet nō esse anteq generetur r per consequns est nouum r nō eternū. Et similiter generatio eius Unde posuit filium esse creaturam nobilissimam/ r perfectum ex tempore.

Status diuia an sit eterna

Opinio Arrij heretica.

¶Iste error est pessimus . Et arguo contra eum q filius in diuinis est eternus r generatio sua. Agens perfectū non dependes ab aliquo nec impedibile/agēs p modū nature vel necessario non per motū nec mutatiōem habet actionem vel productionē sibi coeternā r productum patet ex terminis:sz deus pater est tale producens respectu filij sicut dictum est igit. Secūdo sic. Si filius nō est eternus/r per ps̄ quitur q nec pater nec filius sit deus/hoc est falsū etiam secūdum Arrij. ergo rt. Qz filius nō sit deo patet qz nō fuerat anteq esset/ r est possibile esse r esse:q pater non esset deus patet etiā qz ab eterno non eēt pater/sed de nouo fieret pater r aduenire sibi paternitas relatio realis ad filium. r sic mutaretur secūdum Ambrosium de spiritu sancto ergo rt. ¶Tertio sic. Illud q producitur de substantia necesse esse est eternū sicut ripm necesse eē de cuius substātia producitur:alias esn eadez substātia eēt necesse esse/r nō necesse esse:sed filius producitur de substantia patris. ergo rt. ¶Quarto sic. qz in diuinis ponēda est generatio sine omni impfectione generantis r geniti sed impfectionis est in genito q incipiat esse r habeat esse nouum r per cōsequns q generatio eius nō sit eterna ergo rt. Hoc cōfirmatur per Augustinum sexto de trinitate capitulo primo Ibi disputādo cōtra Arrium ponit exēplum de igne r splēdore/q si ignis esset ab eterno splendor eius esset ab eterno/supposito q ignis sit agens naturale nō impeditum/nec agens per motum vel mutationē ptie acceptā: sed per simplicē creationē qz sicut dixi supra. Impossibile est q mutatio ptie sumpta nec per cōsequēs termini eius sint eterni secūdum se tota qz mutatio necessario p supponit negationem forme in subiecto vel formā negationis. quare rt. Hoc idem vult Damascenus ponens idē exēplum libro primo capitulo.9. r capitulo octauo. Ubi probat patrem semper esse r fuisse patrem/r per consequens generare r habere filium. Dixit sic. Non enim fuit vnq pater quādo non fuit filius/sed simul pater simul filius ex eo genitus. Pater enim sine filio nequaq vocabitur Si autem esset non habens filium r postea habuerit filium r factus est pater non existens ante hoc pater. Versus est ab esse et non esse patrem in esse patrem quod est blasphemia. Hec Damascenus.

3 errores Arrij.

Aug. 6. de tri. ca. 1.

Damasc.

Resolutio doctoris. ¶Dico igitur q generatio filij eterna/ ita q filius semper generatur quia generatio eius est eterna r stans r necesse esse/r semper genitus est: quia est perfectissima habens secundum terminum suuz perfectissime:ita q non expectat terminū sicut generationes istorum inferiorum cōtm ad alterationes r dispositiones procedentes propter imperfectiones earum in quibus est verum dictum Augustini. 83. questionuz. questione tertia. quod semper nascitur nunq natum est natiuitas habet eēm mora. In diuinis autem quod semper nascitur r semper natum est/r quod semper generatur semper generatum est. Hec de secundo articulo.

Primus mod9 ordinis, ¶Quantum ad tertium articulum. Utrum scilicet inter generātem r genitū sit aliquis ordo ex natura rei r priozitas aliqua generantis ad genitum. ¶Notādum q in re preter ordinem rationis r operationem intellectus/est duplex ordo. Unus est ordo durationis quo aliquid prius est tempore vel duratione/r iste satis patet. Alius est ordo qui dicitur nature. Et iste dicitur ordo quo aliquid est prius alio in cē/sic q aliud dependet in esse ab eo/non econuerso/sicut causatum a causa dependet non econuerso/r sicut noticia cōclusionis ex noticia principij non econuerso. Unde r Aristoteles dicit q premisse sunt priores conclusione/ quod intelligo non quantum ad propositiones in se/quia aliquando contingit q conclusio r premissa sunt realiter eedē sicut patet hic. Omne animal rationale moztale est risibile/ omnis homo est animal rationale moztale/ergo omnis homo est risibilis/premissa r conclusio sunt eadem ex parte rei signate sicut diffinitio r diffinitum/nisi forte dicatur etiam sicut dictum est supra q alia est propositio que formatur de diffinitione r alia que formatur de diffinito. Quantum ad noticias earum planum est q noticie sunt alie r alie r q vna dependet ex alia r non econuerso.

Nota.

Tertius mod9 ordinis.

¶Tertius modus ordinis vel tertij ordo dicitur ordo originis r breuiter in hoc consistit iste proprie/ q aliquid est ab alio vel hoc est ab hoc productiue vel originatiue sicut ab originante ipsum / nec est idem ordo cum ordine nature q non habet necessario dependentiam inter extrema nec diuersitatem nec separabilitatem: sed abstrahit ab istis omnib9 per se loquendo / ita q hoc tantum dicit q hoc sit ab hoc siue dependent siue non / siue in diuersitate nature siue non/siue separabiliter siue nō. Isto modo/quia sunt correlatiua dicimus q pater et filius ordinantur secundum ordinem licet sint simul natura.

Phūs li predicas.

¶Nota secundum ista / q vna relatio mutua vel vnum relatiuum mutuum alteri non videtur esse prioz vel prius origine alia vel alio / quia secundum philosophum in predicamentis Unum relatiuum vt sic nō est alterū causa vt sit/ita q non est ibi principiū vel causa essendi. Et videtur hoc probari : quia tunc non essent simul natura sed vnum prius r aliud posterius:ergo vnum non est a quo aliud. Et ita pater inquātum pater non est prior origine ipso filio / nec paternitas filiatione. Et vltra consequenter ordo originis non videtur stare cum simultate nature. Hoc videtur etiam confirmari quia vna relatio non est ab alia. Productionis enim non est productio/ergo nec est vna persona ab alia quia in persona nichil est nisi essentia et relatio / esse ante hec ordine essentie alicui conuenit produci. Comparantur enim diuine origines ad suum fundamentum vt ad principium originatum ex quo originantur et pullulant:et non vna ad aliam/et per ps̄ habētur persone ab hoc q vna originet aliam et q ab vna sit alia r sic vna non est prior origine alia . quare r cetera. ¶Solutio. Dico q vna relatio mutua et opposita alteri non potest esse vere causa alterius accipiendo propie causam : quia tunc nō essent simul natura/r hoc intēdit Aristoteles. Potest tamen vna relatio mutua esse origo actiua vel quasi passiua vel quasi alia sine ratione vere causalitatis:sed abstrahendo ab ea sicut in proposito de paternitate r filiatione diuina. Et sicut etiam dicit Auicenna suo modo sexto Methaphisice q causa etiam inquantum causa est prior effectu inquantum effectus r tamen ista secundum q huiusmodi dicunt respectus mutuos / quoū vnus non est causa alterius nec prior natura sed sunt simul natura.

Auicēna 6. metȝ.

2. mod9 ordinis.

9. metȝ.

¶Alio modo priozitatē assignāt alij secundum perfectionem naturalem/ita q est naturaliter perfectius est prius r naturaliter perfectius est posterius sicut videtur dicere Aristoteles nono Methaphisice. q forma est naturaliter prior materia licet econuerso sit cōtm ad primum modum vel ordinem nature. Iste autem ordo habet tres conditiones cōtm ad primum modum suum. Prima est q a priori natura id quod est posterius dependet realiter. Secunda conditio est q prius r posterius natura essentialiter distinguntur. Unde in eadem essentia simplici r inuariata impossibile est saluari istum ordinem. Tertia q prius sine posteriori potest sine contradictione esse/quia sicut dixi supra. Omne essentialiter distinctum ab alio quod est prius natura ipso sine contradictione potest esse sine ipso quia ex hoc q est prius r habet esse distinctum nulla contradictio implicatur. Et est notādum q esse prius r posterius natura se compatiuntur r possunt esse simul duratione. Ita q si multas durationis r ordo nature secundum prius r posterius stant simul / sicut patet de causa et effectu sibi coeuo. Ex quo statim sequitur q esse prius natura alio non est aliud esse quod est prius quando alterum nō est quod est posterius/quia tunc idem simul esset r non esset in eodem instanti temporis quod est cōtradictio plana.

Et vltra dico q̄ pater secundum q̄ huiusmodi est prior origine filio ⁊ tamen simul natura ⁊ pater est a quo est filius in diuinis non tamen est causa filij proprie. ¶Quando dicis vltra q̄ vna relatio non est/nec originatur ab alia: concedo licet vna persona ab alia:immo dico q̄ nec originantur proprie a fundamento/nec vi fundamenti ab aliquo/quia nō comparantur ad aliquid sicut termini productiui/ tunc enim paternitas esset producta et pater esset persona producta/quod est falsum: sed comparantur sicut origines nō sicut termini ⁊ sic i sunt origines q̄ non sunt producte et ideo comparantur ad fundamentum non solum vt ad fundamentum sed vt ad principium productiuum vt origines. Dico non vt producte: sed ipse persone sunt producentes vel producte licet nichil aliud sit in persona q̄ essentia ⁊ relatio: quorum tamen neuter conuenit produci nec per se nec per accidens:licet sit multū difficile intellectu nisi inueniatur simile in creaturis/sicut de multis alijs. Sicut etiam persona formaliter est persona non autem essentia vel relatio. Similiter dico quia vna relatio est prior origine alia / licet minus proprie q̄ persona quia vna non est ab alia sicut persona a persona: sed vna est sicut origo actiua / et alia sicut passiua : et ita vna prior alia/licet minus proprie ⁊ reducibiliter ad modum illum quo vna persona dicitur magis proprie q̄ alia modo predicto. ¶Circa hoc etiam intellige q̄ ordo originis totus potest stare cum eodem signo nature/ vnde non oportet si aliquid est prius origine sicut a quo originatur q̄ alius sit prius natura sed ambo possunt esse simul natura ⁊ multo fortius duratione. Ex quo statim sequitur q̄ esse aliquid prius origine alio non est ipsum esse prius et posterius non esse:quia tunc simul natura idem eēt ⁊ non esset scilicet ipsum posterius quod est cōtradictio. Sed esse prius origine est esse a quo alius: ⁊ esse posterius est esse aliquid quod est ab alio nō plus. ¶Isti sunt tres ordines qui ponuntur preter ordinem rationis.

Mota de primo ordine.

¶Circa quos etiam est aduertendum vltimo q̄ respectus prioritatis in primo ordine qui est durationis/⁊ respectus ad posterius non potest dici realis licet suum fundamentū sit reale /q̄ esse prius ab alio duratione est esse alio nondum existente / vel saltem necessario concomitante. Vnde priori durattone existente secundum q̄ huiusmodi posterius nondum existit vt patet. Ad non existens in re nulla potest esse relatio realis Similiter etiam patet per idē q̄ respectus p̄oritatis non potest dici realis sed sunt respectus rationis/ad quos tamē comparādos intellectus determinate mouetur ex rebus diuersis quarum vna dicitur posterior ⁊ alia prior/⁊ ad attribuendū isti prioritatem ⁊ illi posterioritatem. Et propter hoc dicitur iste ordo realis nō quia sit relatio realis.

De scdo ordine.

¶Sed de secundo ordine quātum ad primum mē brum est magis dubium / quia sicut dictum est supra esse prius natuta non est esse/alio non existente nec ipsum necessario concomitatur. Et ideo videretur q̄ magis posset dici ordo iste relatio realis ⁊ prioritas/q̄ de alio. Si aliud non impediat q̄ in multis accidit q̄ sint simul duratione. Et posset forte dici q̄ inter quecūq; duo limitata ⁊ finita ordo iste est relatio realis ex vtraq; parte: tamen inter duo quorum vnum est infinitum ⁊ illimitatum ⁊ aliud finitum ⁊ limitatum vt inter deum ⁊ creaturam non est relatio realis ordo iste ex parte dei/ scilicet respectus prioritatis:licet ex parte creature sit realis ⁊ forte idem cum respectu vestigiali. Similiter etiam inter creaturam ⁊ creaturam: sed est relatio realis ⁊ forte nō est nisi relatio cause que est ipsa prioritas/et relatio causati ad causam que est respect⁹ posteriozitatis. Vel forte posset dici q̄ sunt alie relationes / sed nescirē bene in quo genere reponere eas sic determinate/ quin forte possent dici in alio. Aduertendum q̄ si isti sunt respectus reales mutui q̄ ipsi sunt simul natura/ quia hoc est verum de omnibus respectibus mutuis:sed fundamenta non sunt simul natura sed se habēt sicut prius ⁊ posterius. Tertio modo diceret aliquis forte q̄ nunc̄ prioris est realis sed solum respect⁹ posteriozis sicut etiam respectus mensurati: et ita similes essent isti respectus respectibus de tertio modo dicatur de hoc quomodocunq; videtur melius iudicandi. ¶De tertio breuiter q̄ secundum illos qui ponunt istum ordinem in diuinis ipsi non possunt ponere nisi alterum istorum scilicet q̄ vel non dicant respectus reales in diuinis / vel q̄ non dicant alios respectus cōs producentis ⁊ producti generantis ⁊ geniti/spirantis ⁊ spirati/ quia in diuinis non sunt nisi quatuor relationes reales secūdum me/⁊ sicut dicetur infra. Et videtur consonū habens que dicta sunt q̄ ordo originis extra intellectum et in re non est nisi q̄ hoc sit ab hoc / esse a quo/⁊ esse qd̄ ab alio. Sic de istis in creaturis aut ibi inuenitur ordo originis dicatur de ordine nature suo modo.

De.3.ordinis opinio do.

¶Hijs premissis procedo ad tertiū articulum questionis Et dico sicut omnes catholici / q̄ inter generans ⁊ genitum/producens ⁊ productum/ in diuinis nullus est ordo durationis ita q̄ pater non est prior duratione filio. Hoc probatum est supra vbi ostensum est filium esse coeuum patri. Productio alicuius qd̄ est necesse non ponit immo includit inter producens ⁊ productum ordinem durationis. Probatio quia excludit in producto nouitatem essendi ⁊ durandi/eo ipso q̄ est necesse esse / quia si potest incipere non est necesse esse sed possibile est esse et non esse sed quodlibet productum diuinum ad intra est necesse esse quia est deus sicut ostensum est supra.ergo ⁊ cetera. ¶Secundo sic. Productum eternum non habet ordinem durationis ad producens/ nec producens est posterius ipso / nec ipsum producente operatiua non autem factiua: patet in nobis ex nono Methaphisice:ergo in diuinis voluntas est tantum operatiua ad intra: quia habet bene actum volendi: sed non productiua alicuius suppositaliter distincti a producente.

Inter generans ⁊ genitum an sit aliquis ordo.⁊c. 1.opinio.

¶Sic ergo dicunt isti / q̄ voluntas secundum q̄ huiusmodi non est principium communicandi naturam diuinam alicui persone/nec per consequens producendi spiritum sanctum. Sed natura ⁊ essentia precise secundum rationem essentie est immediatum principium duarum productionum diuinarum generationis verbi/et spirationis spiritus sancti. Dicunt tamen secundo q̄ non obstante hoc filius dicitur per modum intellectus / et spiritus sanctus per modum voluntatis pro tanto quia filius ab vno est ⁊ spiritussactus a duob⁹. Ad actionem enim per modum nature in creaturis non concurrit nisi vnum genus secūdum rationem sicut ad generationem vnius hominis non concurrit nisi vnus homo. Sed ad actionem per modum voluntatis possunt concurrere duo agentia equalis gradus ⁊ perfectionis:sicut patet in tractu nauis. Ex ista autem similitudie dicitur filius in diuinis procedere per modum nature vel intellectus:quod idem est sicut dictum est supra. Spiritussanctus q̄ modum voluntatis quia est a duobus puta a patre ⁊ filio spiratur.

Sūmatō dictorū hui⁹me opinōis

Alia opinio q̄ voluntas est pncī. cōiscandi natura. ⁊c.

¶Alijs autem videt q̄ dicta opinio est impossibilis/⁊ q̄ voluntas necessario est principium cōmunicandi naturam et producendi spiritum sanctum. Hoc autem ipsi probant primo sic. Natura intelligibilis non est principium alicuius operationis vel productionis nisi mediante potentia in ratione principij.ergo ⁊c. Potentia enim dicitur q̄ habet immediatum ordinem ad actum productiuum sicut operatiuum non autem natura. Vnde natura sicut etiam ipi dicunt alibi quia propter hoc ipsi ponunt potentias anime accidētia ⁊ in diuinis sunt due potentie tantum scilicet intellectus ⁊ voluntas : ergo vel intellectus vel volūtas est principium spiritussancti productiuum. Non intellectus patet secundum omnes:ergo voluntas.

¶Secundo sic. Voluntas perfectissima ⁊ infinita comparatur ad obiectum perfectissimum modo perfectiori ergo potest intelligi sine contradictione:sed si non compararetur ad ipm tanc̄ producti ua amoris spirabilis adequati obiecto non cōpararetur ad ipsum perfectissimo modo intelligendi sine contradictione quia nullam contradictionem includeret quia eternum sed quodlibet productū diuinum ad intra est eternum:ergo ⁊c. ¶Tertio sic. Cuius productio est simplex acceptio esse;non autem mutatio nec q̄ mutatio ex non esse non habet ordinem durationis ad producens. Patet quia oē habens ordinem durationis ad aliud aliquādo nō est et est postea nō fuit:sed productio diuina itrinseca est huiusmodi:ergo ⁊ cetera. Confirmatur q̄ est ei consubstantialis. ¶Secundo dico cum omnibus q̄ inter productum diuinum ⁊ producēs nō est aliquis ordo nature aut ille esset ordo perfectionis aut ordo creationis:non ordo creationis. Probo. Quorum vnum non dependet ab alio illa non habent ordinem istum nature: sed quodlibz productum diuinum est simpliciter indepēdēs quia est deus:ergo ⁊ cetera. ¶Secūdo sic. Quorum est eadem essentia illa non habent ordinem nature isto modo/sed producentis ⁊ producti in diuinis est eadem essentia ⁊ natura (vt probatum est supra) q̄ diuina natura simplex est ⁊ impartibilis. ¶Tertio sic. Quorum vnum non potest esse sine contradictione alio non existente/ non ordinātur natura: sed sic est de producēte ad productum diuinum/q̄ sunt idem necesse esse.ergo ⁊ cetera. ¶Nec etiam habent ordinem nature qui est ordo perfectionis. Patet. Primo sic. Illa que sunt summe perfecta simpliciter non ordinantur natura isto modo; producēs ⁊ productum diuinum sunt huiusmodi qui q̄ quodlibet est deus. ¶Secundo sic. Si vnum esset perfectius alio:alterum non esset infinitum intensiue:hoc est falsum quia productum adequatur producenti in diuinis/sicut dictum est supra.

¶Tertio sic. Si vnus esset perfectius alio/aut eēt ratione essentialium aut ratione relationis: sed nō ratione alicuius essentialis/quia eadem sunt in oībus:nec ratione relationis quia relatio sicut dictū est non dicit perfectionē/nec similiter imperfectionem.ergo ⁊ cetera. ¶Quarto sic. Nichil qō est in vltimato gradu perfectiōis est altero imperfectio⁹ sed omnia diuinis sunt huiusmodi.ergo ⁊c.

De ordine originis p̄ria opi.

¶De tertio ordine scilicet originis Et dicunt aliqui q̄ nō est in diuinis ordo originis nisi tantum ordo rationis. Quod probāt primo sic Vbicunq; est ordo ibi est aliquid prius ⁊ posteri⁹/ sed sicut dicitur in Symbolo in diuinis vel in hac trinitate nichil prius aut posterius. ergo ⁊ cetera. ¶Secundo sic. Vbicunq; est aliquid prius ⁊ posterius ibi aliquid est indignius ⁊ ignobilius:quia sicut prioritas dicit nobilitatē ita posteriozitas dicit ignobilitatem / sed in diuinis nullum est indignius vel ignobilius alio/ergo ⁊c. ¶Tertio sic. Sicut prius in suo priori/ sine contradictione potest intelligi sine posteriori/ non intelligendo scilicet ipsum posterius vt patet / sed pater non potest intelligi non intelligēdo filium/quia sunt simul natura ⁊ intellectu:ergo pater non est prior filio.

¶Quarto sic. Si pater esset prior filio quero a te an in illo priori filius sit vel non sit. Si dicas q̄ est ergo simul est cum illo quod dicis esse prius ⁊ neutrum:vel neuter est prior. Si dicas q̄ non sit: ergo filius non est deus:quia habet esse postcō nō fuit. ergo ⁊ cetera.

2.opi.

¶Alij vero dicunt q̄ in diuinis est ordo originis:quia vna persona est ab alia non econuerso. Si autem non eēt ordo/ talem habitudinem haberet vna ad alim qualem econuerso quod est falsum. ¶Secūdo dicunt q̄ ibi est ordo sine prioritate ⁊ posteriori propter rationes premissas impugnantes prius ⁊ posterius in diuinis. Ita q̄ ordo scōm istos abstrahitur a priori ⁊ posteriori/⁊ potest inueniri alicubi vbi non inuenitur prius ⁊ posterius:puta quādo eadem est substantia ⁊ natura ordinatorum sicut in proposito.

Opi.docto.q̄ in diuīs est ordo originis.

¶Sed videtur michi dicendum necessario in diuinis est ordo originis et cum priori et posteriori/circa quod sic procedo. Primo probo q̄ in personis diuinis ē ordo qui non potest dici rationis tantum sicut dicitur ordo eiusdem ⁊ seipsum. Secundo sic q̄ est ordo originis. Tertio q̄ cum priori ⁊ posteriori.

.I.

¶Primum sic. Inter quecunq; distincta realiter non est processus in infinitum:sed inter illa infinita est aliquis ordo. Probatio per aliud non cōcluditur primitas nisi per exclusiones processus in infinitum vt patet:ergo inter eas est ordo ex natura reilicet enim ordo (vt puto) non excludat processum in infinitum ēm aliquē modū vt dictum est supra bene tñ excluso pcessus in infinitū inter aliquē ordinē:inf finita equalia nō ē pcess⁹ in infinitū

ꝛ tamen inter ea non est ordo. ¶Secundo sic. Inter quaslibet vnitates est dare primam vt patet: sicut inter entitates entitatem diuinam inter alias omnes: ꝯ vnitas psonalis est aliqua vnitas: & iter psonas est dare pmã/& iter psonas diuias ē ordo. ¶Tertio sic. In qualibꝫ multitudine finita est dare primam vnitatem: sed multitudo diuinarũ personarum est finita. ergo ꝛ cetera. Similiter in quolibet genere est dare vnum primum. ꝛ cetera.

¶Sic ergo dico ꝙ inter personas diuinas est ordo ꝛ realis ordo eodẽ modo quo dictum est supra sic etiam inter deum ꝛ creaturam est ordo realis licet ordo ex parte dei non sit realis relatio. ¶Secundũ probo sic. Inter quascũq; personas non est similis habitudo originis/ sed vna sic est ab alia ꝙ non econuerso inter illas est ordo originis: sed sic est inter personas diuinas vt patet. ergo ꝛ cetera. ¶Secundo sic. quecũq; tres persone sic habent secundum originem ꝙ vna sola originat aliam ꝛ ambe tertiam/ inter illa est ordo originis vt patet. Da oppositum/ non est ratio quare hec plus originetur tantum ab vna ꝙ̃ a duabus pluscꝫ alia vel econuerso/ sed sic se habent tres persone diuine ergo ꝛ cetera. Preterea ordo originis nichil aliud est extra intellectum ꝯ hoc ab hoc: sed in diuinis est hec persona ab hac ergo ꝛ cetera. ¶Tertium probo ꝙ cum prior et posterior vbicunq; non est prius neq; posterius ibi non est ordo: sed simultas sicut patet inducendo in omnibus: vbi non est pri⁹ tempore ꝛ posterius ibi est simultas vel nullus ordo durationis. Similiter vbi non est prius natura nec posterius ibi non est ordo nature: sed in diuinis est ordo originis vt probatum est ergo prius ꝛ posterius. ¶Secũdo sic. vbicũq; est primum secundum ꝛ tertium ibi est prius ꝛ posterius. Prob̃o quia prius est quod est primo propinquius quinto Methaphisice: sed in diuinis est prima secunda ꝛ tertia persona. Secundum autem semper propinquius est primo ꝯ tertium. ergo ꝛ cetera. ¶Tertio sic. Impossibile est absoluere totum a partib⁹ vel relationem a fundamento: sed prius ꝛ posteri⁹ vel sunt ordinis: scilicet ordines partiales/ vel sunt fundamenta ordinis. ergo ꝛ cetera. ¶Unde dico ꝙ simpliciter impossibile est et implicat contradictionem ponere ordinem sine priori ꝛ posteriori. Unde dico breuiter ꝙ inter producens et productum diuinum intrinsecum necessario est ordo originis ꝛ prius ꝛ posterius origine. ¶Hoc confirmo per Augustinum in libro de triplici habitaculo. Vbi dicit ꝙ sancti videbunt in patria ꝙ pater est prior origine filio: ꝛ est expressa auctoritas/ sicut potest esse. Itẽ pro de trinitate capitulo pro. Nulla res est que seipsam gignat vt sit: quia tunc idem esset prius seipso. ergo generãs est ibi prius genito/ ꝛ maxime origine et hoc siue gignat producendo naturam/ siue non producendo: sed tantũ communicando. ¶Secundo sic. Hoc confirmo per origenem Omelia prima super Joannem. vbi dicit ꝙ pater est prior filio non natura sed causa. Modo certum est ꝙ ibi non accipit causam prop̃rie: quia de filio dicit ibi ꝙ est deus/ ꝛ per consequens increatus (Non sicut posuit Arrius) ergo accipit ibi causam p̃o origine/ ergo ꝛ cetera. Sic ad istud.

2m

3m

Augustꝰ. de tripli. hꝫitaculo

i. de trin.

Origeñ. home. sup Jo.

¶Ad primum aliorum Dico

Ad rõnes .1. pcedẽ. opi.

ꝙ in diuinis nichil est prius ꝛ posterius natura ve duratione sed bene origine quia prima ponũt imperfectionem. Ista autem non. Per idem patet ad secundum. ¶Ad tertium dicitur ꝙ maior est falsa de priori origine quia sicut dictum est supra prius ꝛ posterius sunt simul natura et intelligibilia: sed de priori duratione vel natura maior est vera. ¶Ad quartum dico/ ꝙ esse prius origine non est prius esse ꝛ posterius non esse. Et ideo dico ꝙ in illo pori originis non debet concedi filius non esse simpliciter ꝛ absolute/ sed tantum non esse prior. sed pater est prior et filius posterior/ quia a patre ꝛ vterꝙ est. Respondeo ad omnes auctoritates que videntur contrarie sicut ad primam.

¶Ad primum principale di/

Ad rõnes pncipa. hõnis.

co ꝙ in filio duratio ꝛ non esse idem sunt. Et dico ꝙ sic habet principium sui esse/ scilicet patrem originantem: ita ꝙ habet principium durationis sub hoc sensu/ quia principium originantis suam durationem vel ipsum durantem tamen eternaliter: sed non habet principium durationis sic ꝙ incipiat esse: vel potest dici ꝙ principium quando cõstruitur cum esse/ tunc signat originationem: sed quando cum duratione tunc denotat inceptionem et hoc ex vsu loquendi vt videtur. ¶Ad secundum dico ꝙ verum est de generatione que est mutatio que est a non esse in esse cuiusmodi non est in diuinis sed est simplex acceptio esse substantialis viuentis/ non de non esse. Unde generatio in diuinis non habet terminum a quo negatiuum/ nec est mutatio nec quasi mutatio sicut dictum est supra. ¶Ad tertium dico ꝙ pater vt pater est principiũ filij/ est prior ipso non natura nec duratione: sed origine. ¶Ad quartum dico ꝙ genitum ab alio mediante motu necessario est posterius generante tempore quia motus est quid successiuum et tempus similiter. Sed si esset generatio instantanea non per mutationem genitum non esset posterius generante secundum aliquam durationem. Modo sic est in diuinis ꝙ generatio diuina est in instãti eternitatis quod est instans et pmanens ꝛ nõ est mutatio nec quasi. Et ideo dico ꝙ filius genitus non est posterior patre generante/ nec eternitate/ nec aliqua duratione sed origine.

¶Distinctionis Decime.
Questio Unica.

Circa distinctionẽ

decimam quero vtrum voluntas sit principium productiuum spiritussancti vel cõmunicandi naturam diuinam ipsi spirituisancto. ¶Videtur ꝙ non illud quod de necessitate producitur non producitur a voluntate/ quia nõ producit libere: ꝯ spiritussanctus de necessitate producitur: quia est persona necessaria. ergo ꝛ cetera.

9. meth. ꝛ.2. pyar me.

¶Secundo sic. Potentie rationales sunt ad opposita nono Methaphisice ꝛ secundo Periarmenias: sed voluntas est potentia rationalis: ergo est ad opposita/ ergo est principium quod potest producere vel non producere q̃cquid producit: sed spiritussanctus non potest nõ pduci/ sicut nõ ee. ergo ꝛc.

2. Phis.

¶Tertio sic. Volũtas non est principium nisi artificiatorum ꝛ eorum que sunt a proposito/ non autem naturalium vt patet secundo phisicorum: sed spiritussanctus est quid naturalissimum/ ꝛ non q̃d artificiatum/ ergo ꝛ cetera. ¶Quarto sic. Omne quod producitur per voluntatem est precognitum siue productioni vt patet: quia volũtas semper presupponit intellectum: sed spiritussanctus nõ est p̃cognitus siue productioni quia tunc esset exemplatus ꝛ ydeatus sicut dictum est supra de filio. ergo ꝛ cetera.

¶Contra

Quod procedit vt amor procedit a voluntate vel per modum voluntatis: sed spiritussanctus procet vt amor secundum Magistrum in littera. ergo ꝛc.

¶In ista questione sic p̃cedã

¶Primo inquiram si volũtas est principium quo spirandi spiritumsanctum/ vel communicandi sibi naturam diuinam. ¶Secundo ostendam ꝙ spiritussanctus de necessitate procedit ꝛ producitur/ dato ꝙ voluntate producatur. ¶Tertio inquiram Utrum respectu eiusdem actus operatiui vel productiui/ ꝛ eiusdem obiecti stent simul necessitas et libertas. ¶Quarto ex hoc ꝙ spiritussanctus liberime procedit tanꝯ amor. ¶Ultimo ad rationes.

Volũtas an sit p̃n. quo spirãdi spũs scꝰ vl cõcandi sibi nãm diuinam. ꝛc. i. opi.

¶Quantum ad primum est

vna opinio que dicit ꝙ impossibile est ꝙ voluntas vt voluntas distinguitur ab essentia quomodocũq; distinguatur ab ea sit principium communicandi naturam diuinam ꝛ per consequens producendi aliquam personam. Sed ipsa essentia ꝛ natura diuina est ratio ꝛ principium communicandi seipsam ꝛ producendi aliquam personam. ¶Hoc autem probant. Primo sic. Ex dictis aliquorum qui ponunt ꝙ voluntas diuina est vnuoce voluntas cuius voluntate creata: sed ipossibile est ꝙ volũtas creata sit principium communicandi naturam substantialem/ nec generandi vel producendi substantiam ergo de voluntate increata est impossibile. ¶Secundo sic. Si voluntas diuina est principium communicandi naturam. Aut hoc est inquãtum voluntas absolute: aut inquãtum diuina ꝛ infinita. Non inquantum voluntas patet quia tunc vbicꝫ conueniret hoc sibi quod patet falsum in creaturis. Nec secundo modo quia infinita cũ infinitas dicat modum intrinsecum ꝛ perfectionale qui non variat rationem rei/ nec per consequens dant sibi nouam rationem principiandi. Si ergo voluntas secundum rationem suam absolutam non est ratio communicandi naturam substantialem nec etiam voluntas infinita. Similiter si inquãtum diuina non est diuina nisi deitate: sequitur ꝙ essentia magis est principium ꝯ voluntas. ¶Tertio sic. quales ordines habent aliqua vel non habent vbi distinguũtur secundum rem/ talem ordinem habent vel non habent vbi distinguũtur secundum rationem/ siue illa ratio sit realis siue non secundum alios: sed in creaturis vbi natura ꝛ voluntas realiter distinguuntur nunq̃ voluntas habet ordinem nec rationem principij in communicando naturam: sed natura tantũ ergo in diuinis ita est vbi distinguũtur secundum rationem. ¶Quarto sic. Voluntas vt voluntas non dicit nisi vnam tantum perfectionem/ nec includit omnes virtualiter nec formaliter sicut essentia que est prima/ et pelagius quoddam infinitum secundum Damascenum. Tunc sic vnica perfectio tantum/ que non includit alias sed est posterior aliis: aliquibus non potest esse ratio communicandi omnes alias perfectiones: quia tunc principium formale quo non esset ita perfectus sicut terminus formalis ipsius perfectionis: sed voluntas est huiusmodi vt dictum est. ergo ꝛ cetera. ¶Quinto sic. Voluntas non videtur esse nisi potentia operatiua/ non autem factiua. Patet in nobis ex nono Methaphisice: ergo in diuinis voluntas est tantum operatiua ad intra/ quia habet bene actum volendi: sed non productiua alicuius suppositaliter distincti a producente. ¶Sic ergo dicunt isti ꝙ voluntas secundum ꝙ huiusmodi non est principium communicandi naturam diuinam alicui persone: nec per consequens producendi spiritum sanctum. Sed natura ꝛ essentia precise secundum rationem essentie est immediatum principium duarum productionum diuinarum generationis verbi ꝛ spirationis spiritussancti. ¶Dicunt tamen secundo ꝙ non obstante hoc filius producitur per modum intellectus/ ꝛ spiritussanctus per modum voluntatis: pro tanto quia filius ab vno est spiritus a duobus. Ad actionem enim per modum nature in creaturis non concurrit nisi vnum agens secundum rationem/ sicut ad generationem vnius hominis non concurrit nisi vnus homo. Sed ad actionem per modum voluntatis possunt concurre duo agentia equalis gradus et perfectionis: sicut patet in tractu nauis. Ex ista autem similitudine dicitur filium in diuis procedere per modũ nature vel intellectus quod idem est sicut dictum est supra. Spũsanctus per modum volũtatis ꝙ a duobus/ puta a patre ꝛ filio spiratur.

Damasc.

Sũmatõ huiꝰ. i. opinionis

¶Alijs videtur ꝙ pre

dicta opinio est impossibilis/ ꝛ ꝙ voluntas necessario est principium communicandi naturam et producendi spiritum sanctum. ¶Hoc autem ipsi probant. Primo sic. Natura intellectualis non est principium alicuius operationis vel pductionis nisi mediãte potentia in ratione principij quo (potentia enim dicitur quia habet immediatum ordinem ad actum productiuum siue operatiuum) non autem natura/ sicut etiam dicunt alibi/ quia propter hoc ipsi ponunt potentias anime accidentia/ ꝛ in diuinis sunt due potentie tantum/ scilicet intellectus ꝛ voluntas/ ergo vel intellectus vel voluntas est principium spiritussancti productiuum. Non intellectus patet secundus omnes ergo voluntas. ¶Secundo sic. Voluntas perfectissima ꝛ infinita comparatur ad obiectum perfectissimũ modo perfectiori quo potest intelligi sine cõtradictione sed si non compararetur ad ipsũ

scda opi. pori ad uersa.

tanꝫ productiua amoris spirabilis adequati obiecto non compararetur ad ipsum perfectissimo modo quo potest intelligi sine cōtradictione: quia nullam contradictionem includeret intelligere aliquā voluntatem aliam que talem habitudinez haberet ad ipsum ergo ꝛc. Cum igitur voluntas diuina sit perfectissima / ꝛ obiectum quod est essentia diuina sit summum ꝛ perfectissimum / videtur ꝙ sit productiua amoris adequati spirabilis / hoc ē spūssancti.

ꝙ due pce. rōnes nō cōcludunt.

¶ Iste due rationes non cogunt / quia prima magis est ad hominem ꝙꝫ ad rem. Non enim oportet ꝙ in omnibus potentia differat a natura extra intellectum. Patet de caloze ꝛ sua potentia calefactiua. Similiter secūda non est quia ex diuina perfectione arguī nō potest ꝙ in deo sit productio ad intra sicut dictum est supra.

3. rō.

¶ Tertio sic. Sicut se habet memoria ad verbum / ita voluntas ad amorē spiratum: sed memoria vnde memoria / est productiua ꝛ parens verbi secundum Augustinum de trinitate a principio noti quasi vsqꝫ ad finē. ergo ꝛc.

August.

4 ¶ Quarto sic. Natura secundum se non potest eē determinatum principium determinate multitudinis productionum / quia nichil eiusdem rationis existens determinatur ex se ad certam multitudinem aliquorum / sicut dictum est supra secundum istos: sed natura non potest determinari per aliqd aliud quod alij ponent in diuinis ad istam certam multitudinem (sicut probatum est supra distinctione quarta) ergo vel oportet dicere ꝙ natura nō est principium istarum productibnum / vel ꝙ productiones sunt in actu infinite / quod est falsum: ergo primum est verum / ꝛ per consequens intellectꝰ ꝛ voluntas sunt principia earum.

ꝙ. 4. rō pce. non cogit.

¶ Ista ratio quarta non cogit sicut dicebatur supra distinctione quarta nulla repugnātia videtur quare aliquid eiusdem rationis in se non sit ex se determinatū ad certam multitudinem aliquorūꝫ ꝛ naturaliter / siue in ratione fundamēti / siue in ratione principij / siue etiam vniuersalis predicati / precipue si illa sint alterius ꝛ alterius ad que ponitur determinatum. Patet de diuina essentia respectu intellectus ꝛ voluntatis in ratione fundamenti. Similiter in ratione principij patet de sole qui potest in certas ꝛ determinatas productiones alterius ꝛ alterius rationis / ꝛ non infinitas. Similiter genus aliquod determinatum est ad suas species certas / ꝛ non possunt esse sub eo infinite. ꝛ ita illa propositio non est vniuersaliter vera: licet in ꝓposito natura nō possit esse imediatum principium productionis spiritussancti / sicut melius probant alie rationes ꝛ maxime illa que fundatur super auctoritatem Augustini.

¶ Quinto sic. Illud quod procedit vt donum ꝛ quomodo datum. Non quomodo natus habet voluntatem pro principio productiuo / vt patet. Sed spiritussanctus propter hoc non est filius quia procedit quomodo datus / non quomodo natus secundum Augustinum de trinitate. ergo ꝛc.

August.

¶ Unde dicunt isti ꝙ prima positio corrumpit et destruit totam doctrinam Augustini. de distinctōne filij a spiritussancto: ꝛ econuerso. Et cōtradicit ei. Non enī possunt videre si natura diuina vel eēntia sit principium productiuus spiritussancti sicut ꝛ filij: quomodo vnus plus procedit quomodo natus ꝙꝫ alius: nec quomodo vnus vt donum vel datus ꝙꝫ alius: ꝛ per consequens quare spiritussanctꝰ non sit ꝛ possit dici filius quod est falsum.

¶ Nec valet illa parabolica trāsumpto ꝙ vnus ē a duobus / ꝛ alius ab vno. Tum quia accipit falsū in sua declaratione. Tum etiam quia nō est ad propositum: accipit falsum quia in naturalibus actionibus pluribus concurrunt plura eiusdem rationis vel possunt concurrere sicut duo ignes ad calefaciendum idem / ꝛ duo luminaria equalia ad illuminandum eandem partem medij / sicut duo homines ad vnum tractuz / vel duo boues. Similiter pater ꝛ mater ad generationez filij / ꝛ possibile ē ꝙ vnꝰ sit ab alio sicut filius a patre. Non est etiam ad ꝓpositum Augustini saluandum. Tunc enim filius ꝛ spiritussanctus ex rei ꝓprietate ꝛ natura rei possent dici ambo nati vel ambo dati: quia a natura īmediate / immo neuter datus licet secundum quandam parabolicam distinctionem in capite tuo non dicatur vnus natus sed datus / ꝛ alius natus nō datus / sicut ꝓpatum ridere dicitur quando flores aperiuntur / quia os hominis ridentis aperitur. Et sicut Christus dicitur leo lapis angularis ꝛ petra. Et tunc nichil habet Augustinus quia filius non est spiritussanctus / quod est inconueniens. quare ꝛ cetera.

¶ Ad ꝓmum aliozum respō

Solutio scde opi. ad rōnes ꝓme

dent isti ꝙ volūtas in diuinis nō est oīno eiusdē rationis sicut in creaturis / licet aliquo modo secundum vnuocationem rationis ꝛ imperfectam non autem simpliciter. Et ideo nō oportet ꝙ si in creaturis non sit cōmunicatiua substantie ꝙ nec in diuinis. Preterea etiam voluntas in creaturis est productiua amoris tamē cum imperfectione quia amoris sibi inherentis sed non subsistentis quomodo est spiritussanctus. ¶ Ad secundum dicitur ꝙ voluntas vt infinita ꝛ diuina ꝛ talis voluntas productiua est amoris infiniti subsistentis: ꝛ quando dicitur ꝙ infinitum cum sit modus intrinsecus nō variat rationem voluntatis. Dico ꝙ infinitas nō variat rationem talis voluntatis eius scilicet cui conuenit sed bene vt voluntas infinita est si fieret infinita infra rationem suam esset principium cōmunicandi naturam sed diuina voluntas semper. Ad confirmationem ꝙ voluntas non est diuina nisi deitate. Dico ꝙ voluntas talis est in deo ex sua propria ratione formali secunduz quam distingui tur ab essentia ꝛ etiam formaliter infinita est infinitate sibi propria: verum est tamē ꝙ est diuina diuinitate / accipiendo diuinum pro denominatione voluntatis a prima perfectione diuina: non sic autem semper accipitur diuinum sed in communi ratione dicitur aliquid intrinsece aliquando.

¶ Ad tertium respondetur ꝙ illa propositio non accipitur secundum mentem eozum: bene enim dicunt ꝙ qualem ordinem habent aliqua vbi distinguntur realiter ꝙ proportionalem habent vbi distinguntur secundum rationem / ꝛ hoc inter se: sed non oportet ꝙ ad quecunqꝫ alia in ratione principij. Vel dicendum ꝙ voluntas in creaturis est productiua amoris: similiter etiam in diuinis. Sed differentia est inter hunc et illum amozem productū quia vnus est inherens ꝛ accidens / alter vero est substantia et subsistens. Et cum hoc dicerent isti ꝙ spiritussanctus ex vi productiōis sue primo est amoz / secūdario autem est substantia / pro quanto in diuinis amoz accidens esse nō potest propter diuinam infinitatem ꝛ simplicitatem / ꝛ ita seruatur ordo proportionalis vtrobiqꝫ. Aliter respondere tur ad istas tres ratiōes facilius quia diceretur ꝙ voluntas in nobis ꝛ in deo non est eiusdem rationis nec vniuoce dicta. ¶ Ad quartum dico ꝙ voluntas per identitateu realem etiam ex sua ratione formali hoc habet ꝙ omnem perfectionem simpliciter cotinet. Et ideo dico ꝙ ipsa potest esse principium communicandi oēs: tamē primo communicat amozem sicut dicerent isti secūdario vero (qz amoz idē est realiter cū oībus aliis) cōicat oēs alias perfectiones simpliciter / quarum nulla repugnat spiritui sancto / qz est ipe deus. ¶ Ad vltimū diceretur ꝛ bene ꝙ quicquid sit de factiuo volūtas in nobis non solus est operatiua: sed etiam sue operationis productiua ꝛ elicitiua / quecdem operatio est amoz vel velle ꝛ aliquādo nolle. Similiter etiā dico ꝙ non solum diuina voluntas habet operationem que est velle / que non est producta: sed etiā habet ad intra producere amozem non inherentem sed subsistentem: qui est ipe spiritussanctus. Si dicas ꝙ voluntas angeli non est causatiua motus secundum articulū parisiensem / ergo nec aliqua voluntas productiua substantie. Dico ꝙ non sequit de diuina voluntate / nec est simile nec necessaria cōsequentia vt patet. Similiter antecedens nō est verum nec secundum articulum: sicut dicetur in secūdo. distinctione quartadecima. ¶ Sic igitur de secundo articulo secundum istos diceretur ꝛ multus probabiliter ꝙ voluntas diuina est principium productiuum spiritussancti ꝛ cōmunicandi sibi naturam diuinam. Et hec de primo articulo.

ꝙ spūs sanctꝰ ꝓcedit ꝛ ꝓducit necessario.

¶ Quātum ad secundum ar

ticulum dico ꝙ voluntas necesserario principiat spiritumsanctum non quidem necessitate violentie que accipitur ex efficiente vel cogente: nec necessitate indigētie que accipitur ex materia: nec necessitate exigētie que accipitur ex fine. ¶ Probo ꝙ spiritussantus necesserario ꝓducitur: vel de necessitate imutabilitatis ꝛ ineuitabilitatis. Primo quia quod est necesse esse ꝛ nō est nisi ꝓ productionem necessario producitur. Probatio qz si non necessario producitur nō est necesse eē: nec habet esse nisi per productionem / quia deus ergo necessario producitur. ¶ Secūdo sic quod producitur cōsubstantiale producenti / si producens est necessarium ꝛ productum patet de se: sed spiritussanctus ꝓducitur vt consubstantialis producētibus ipsum qui sunt necesse eē: ergo de necessitate producitur.

¶ Tertio sic. In omni contradictiōe vel ratōe entis que non dicit imperfectionem nec habet imperfectionem annexā nullo modo necessitas debet poni / quia necessitas essendi etiam imperfectionē includit. Sed ꝓductio spiritussancti est aliqd qđ non dicit aliquā perfectionem nec habet aliquam īperfectionem / vel arguit / nec ex parte principij / nec ex parte termini ergo necessitas ponēda est in ipsa.

¶ Quarto sic. Voluntas perfectissima perfectissimo modo operatur ꝛ producitur circa obiectū perfectissimū amozem illi obiecto adequatus / qz alias non se haberet perfectissime circa illud obiectum / sed posset esse non recta ꝛ peecare / ipsa autē est sua rectitudo sed voluntas diuina est ꝑfectissima ꝛ sua rectitudo per eēntiam / ꝛ essentia eius est perfectissimum obiectum / quo circa ipsum operatur / ꝛ volēdo ipsum necessario / ꝛ producendo amozē sibi adequatum / alias enim peccāre posset et non esset necessario vera.

Nota q necessitate spūssc̄ crus ꝓduc. ꝛc.

¶ Circa hoc notandum est ꝙ quādo dicō spūssanctum ꝓduci necessitate immutabilitatis ꝛ ineuitabilitatis non intelligo per istam necessitatem: nisi vel voluntatem ipsam diuinam necessariam vel suam actualitatem necessariam que est idem ꝙ sua necessitas qua primci piat spiritum sanctum vel habitudinem producentium secundum voluntatem ad ipsum spiritussanctum vel etiam econuerso. Ita ꝙ sensus sit iste ꝙ habitudo producentium ad productum sit necessaria ꝛ ecōuerso. Et ista habitudo non est nisi ꝓductio ipsa actiua vel passiua. Et sic etiam potuit intelligi supra quando dicebatur ꝙ filius de necessitate producitur.

Obiectō nes ꝙ vo lūtas nō est princi piū ꝓduc tiuus ne cessario spūssācti ꝛc.

¶ Videtur ꝙ voluntas non est principium libere ꝛ necessario productiuum spiritussancti / eiusdem potentie et principij formalis / est idem modus agendi vel producendi respectu quoūcunqꝫ comparetur. Sed diuina voluntas est productiua creaturarum contingenter ergo ꝛ spiritussancti: si valet argumentum Scoti contra voluntatem ferri necessario in finem / ꝛ contingenter respectu eozum que sunt ad finem. ¶ Secundo sicut necessarium ꝛ contingens dividunt ens in eēndo ita ꝛ principium in principiando: sed idem ens non potest esse necessarium ꝛ contingens respectu quoūcunqꝫ: ergo nec idem principium in producendo respectu quoūcunqꝫ. ¶ Tertio quia impossibile ꝙ eodem simpliciter indistincto producatur aliquid necessario circa obiectum necessario volitū ꝛ aliquod contingenter quod non est volitum nisi per necessario volitum vt est creatura. Non obstāte ꝙ non sit obiectum infinitum est necessario volitum voluntate complacentie ꝛ contingenter volitione efficaci ergo non eadem voluntate vel volitione. ¶ Quarto quia essentia cum voluntate concurrit in ratione principij productiui spiritussancti sicut ad memoriam in generatione filij ꝛ est principium quo volūtas. Tum quia cōuenit cū intellectu ꝛ ita cum pluribus. Tum quia ex ipa habet voluntas / sicut ex radice / ꝙ sit productiua substantie vel spiritussancti quia inquātum diuina ꝛ infinita non inēztum voluntas est absolute. Igitur cum modus producendi in ratione essentie ꝛ in ratione obiecti sit naturalis / ex illo debet dici productio simpliciter naturalis ꝛ nō libera simpliciter ex voluntate: nisi velis dicere ꝙ simul est actualis simpliciter ꝛ libera simpliciter quod non conceditur.

Necessitas ꝛ libertas an respectu eiusdē actꝰ ꝛ obiecti sint simul. ꝛc. 1. opi.

¶ Quinto quia omne principium naturaliter principians in deo / necessario principiat ergo omne libere principians contingenter principiat: sicut enī principium vel principiari diuidūtur per naturale ꝛ liberum. Ita per necessarium ꝛ contingens: ergo sicut se habet naturale ad necessarium / ita liberum ad contingens. Hec de secūdo articulo.

¶ Quantum ad tertium ar

ticulum vtruz scilicet stentissimul necessitas ꝛ libertas in eadē potētia respectu eiusdē actꝰ ꝛ obiecti. Dicūt alij ꝙ hoc est ipossibile ꝙ volūtas ꝺcqd ꝓducit necessario mere nāliꝫ ꝓducit ꝛ nō liberꝫ: similiꝫ

si libere Non necessario:hoc probant sic. Potētia libera est potentia cōtradictionis respectu actus z oppositi vel negationis actus circa idem obiectū non solus respectu huius vel illius obiecti: qz hoc est potentie naturali. Patet ignis potest calefacere hoc lignum vel hoc tamē presente hoc ligno necessario calefacit nisi impediatur:nec potest nō calefacere z ideo non dicitur liber in agendo sed necessitas/ z potestas contradictionis respectu eiusdem nō stant simul vt patet:ergo nec libertas z necessitas. ¶Secūdo sic. R respectu eiusdes obiecti z actus non est nisi vnus modus agendi eiusdē potentie vt ptz/qz alias potentia nō esset vna:sed necessitas z libertas sunt duo modi disparati in agēdo imo oppositi sicut necessitas z contingentia vt patet.ergo zc. ¶Tertio sic. Si necessitas z libertas stent simul quero a te quō se habent ad inuicez qut sunt penitus idem/z tunc solum habemus vnū z idē:z tunc dicerē q necessitas z libertas stant simul nichil aliud est dicere ꝯ q libertas z libertas stant simul/aut q necessitas z necessitas stant simul quod est nichil dictu /aut aliquomodo distingūtur z tunc habemus duos modos agendi eiusdem potentie circa idem obiectum/ quod non videtur verum/sicut nec verum videtur q eadem potentia simul operetur naturaliter z libere circa idem obiectum. ¶Quarto sic. Augustinus primo de libero arbitrio dicit q motus lapidis deorsum nō est sibi voluntarius qz nō potest ipsum cohibere z postea dicit q si motus voluntatis vel quo voluntas conatur in nostra potestate non esset nec esset voluntarius nec culpādus. Tunc sic impossibile est q voluntas respectu eiusdem obiecti habeat actum in sua potestate z nō habeat ꝫ omnis actus liber est in potestate agentis. Nullus actus necessarius est in potestate agentis ergo nō stant simul necessitas z libertas. ¶Distingunt ergo aliqui istorum de voluntate q potest accipi vt natura z sic comparatur ad finem z ad quēcūqz circa que necessario operantur. Alio modo potest accipi vt libera z isto modo comparatur ad ea que sunt ad finez/z circa que contingenter se habet. Dicunt ergo isti q volūtas est principiū spūssancti vt natura nō aūt vt libera.

August. l.ō li.ar.

volūtatꝫ duplex acceptio

Ꝫ distinctionēvoluntatis ꝑme opi.

¶Sed arguo contra istam/z primo contra istam distinctionēvoluntas non habet aliquem actum nisi vt est potentia sed vt est potentia est vnica z indistincta / sicut intellectus:ergo vt cōparatur ad omnem actum et omnē obiectum manet vna nec debet distingui aliquo modo. ¶Secūdo sic. Eiusdem potentie z secundum eandem rationem est cognoscere aliquid in ordine vel habitudine ad aliud z secundum ipm Patetet de intellectu. Patet etiam per Aristotelem secundo de anima de sensu cōmuni qui probat q cognoscit in se obiecta qz cognoscit ea vt differentia. Sed voluntas vult id quod est ad finem in ordine ad finem et potest vnum velle in ordine ad aliud ergo ipsa eiusdem rationis z eadem / potest velle vtrūqz secundum se. Non igitur distinguenda est in natura pro quanto vult finem z libera pro ꝯto vult id quod est ad finem. ¶Tertio sic. Impossibile est distinguere aliquid in seipsum et oppositum eius. Sed sic distinguendo distinguitur voluntas in voluntatem z non voluntatem : qz secundum Augustinum voluntas non vt est natura

2. de aīa.

Auguſt.

sed libera voluntas est dicenda / ergo distinguere voluntatem in naturam z liberam est contradictio ¶Quarto sic. impossibile est q modi principiandi primo oppositi concurrant in eodem principio: tunc illa esset distinctio eorum/ sed modus agendi naturaliter z libere vel ex volūtate/sunt modi primo oppositi vt patet secundo phisicorum. Et ideo dico q sicut non oportet distinguere intellectus in naturam circa principia z intellectum circa cōclusiones ita nec voluntatem in naturam circa finem nec in liberam circa alia.

2. Phyſic.

¶Secundo ꝓbo q libertas et necessitas absolute loquendo de ipsis non de hac vel de illa non repugnant simul stare in eadem potentia respectu eiusdem actus z obiecti. Hoc probo sic. Quelibet perfectio simpliciter ī summe necessario est necessaria z necessitas quedam quia quicquid est in diuinis z in summe necessario est necessitas quedam. Sed libertas secūdum Anselmum est perfectio simpliciter/z est in deo ergo ipsa est necessas / z econuerso ibi est necessitas que est libertas. ¶Secūdo sic. libertati non repugnat infinitas/sicut nec alicui perfectiōi simpliciter ergo necessitas. Omne enim infinitus est necessitas quedam. ¶Tertio sic libertati perfecte simpliciter cuiusmodi est libertas volūtatis diuine respectu oppositi z summi obiecti nō repugnat q sit sua rectitudo per essentiaz. Ꝯ hoc posito dico q sequitur q respectu primi obiecti libertas z necessitas stant simul:quia impossibile est q libertas non necessaria circa optimum obiectus sit sua rectitudo quia talis potest non uelle absolute illud z ita peccare Hoc confirmo quia conditio intrinseca perfecte potentie vel in se vel in ordine ad actum vel obiectum non excludit modum agendi perfectum sed libertas est conditio ītrinseca voluntatis necessitas autem est modus perfectissimꝰ in agendo bene circa obiectum perfectissimū ergo libertas non excludit necessitatem.

¶Dico igitur q necessitas et libertas non repugnant absolute loquendo respectu eiusdem actus z obiecti. Ꝯ quo modo nō repugnat dico q est quedam necessitas principij agentis per modum nature. Et quedam necessitas principij agentis volūtarie. Et dico q ista necessitas quedam libertas est/ imo summa libertas z prima:Et dico q ista repugnat prime necessitati sicut principia ex opposito distincta repugnāt scilicet natura z propositum vel volūtas Si dicas vnde libertas z voluntas habet necessitatem dico q hoc est quia perfectissima voluntas circa obiectum perfectissimum. Si dicas quo modo distinguam vnam necessitatem ab alia. Dico q potest distingui vna ab alia sicut libertas vel voluntas a natura:quia necessitas naturalis principij vel est simpliciter prima in agendo vel ab alio est/z determinat necessitas ꝓ volūtatis nec ē prima nec ab alio determinat:ꝫ ex se sicut z voluntas. Semp enī itellect⁹ est ꝓ volūtate in eodē/ nō tñ determinat volūtatē : sed volūtas ex se vel a se determinatur. Ita q sicut nō est ab altera causa quare irrationale nō est rationale. Ita nō est alia causa quare hec necessitas nō est illa / z quare volūtas nō est natura. Et si potes capere q volūtas operatur circa aliquid necessario a seipsa potes capere

Reſolu. doctoris

Ꝑ pōdꝰ ꝓmā opi. q volun. z liber. ſi ꝓpugnāt ſimul ſtare zc.

fe libertatē necessariam. Sicut quādo capis q natura necessario operatur circa aliquid capis naturalem necessitatem. Unde nō est ibi difficultas nisi quia semp intelligitur necessitas esse naturalis qđ non est verum sed est necessarium volūtarium/quia actus necessarius volūtatis non nature:z per consequēs liber nō libertate contradictionis sed libertate absolute dicta que puenit alicui volūtati etiā vt distinguitur cōtra naturam. Et ita libertas cōmuniter dicta ad libertatē contradictionis z ad libertatem necessitatis est modus intrinsecus volūtatis in cōmuni ad hāc z illam:immo potius libertas nichil aliud est ꝯ voluntas seu actiuitas volūtatis sicut diceretur q naturalitas intellectus nō est nisi intellectiuitas sua qua est ītellectiuus. Unde breuiter libertas z volūtas conuertuntur sicut dicit Augustinus in Enchiridion capi.lxij. Non esn voluntas est aut libera dicēda est:qua sic volumus:vt nō solum miseri esse nolumus/ sed nec omnino esse possumus. Ex quo etiā statim patet q necessitas stat cū libertate vult esn dicere q volūtas ista qua necessario quis vult beatitudinē est libera et hoc maxime in deo qui summe necessario vult esse beatus z suā beatitudinē. Ad hoc est Anselmꝰ de libero arbitrio capitulo primo dicēs qui sic habet qđ dicet z expedit vt hec amittere nequeat liberior est ꝯ si sic habet ꝫm vt possit perdere z ex hoc cōcludit liberior est igitur voluntas que a rectitudine declinare nequit. Similiter Augustinus quīto de ciuitate dei capitulo quarto ponit expresse libertatem z necessitatem simul stare.

Augu. in enchi. ca. 62.

Anſel. de libe. arbi.

Augu. 5. de ci. dei.

Ex ſpūſſāctꝰ ꝯuis neceſſario ꝓducat libere tñ ꝓducitur.

¶Ex istis concludo illud quod erat propositus pro quarto articulo q nō obstante q spiritussanctꝰ necessario producatur tamen summe libere producit si voluntate producitur. Et q liberrime producat videtur quia illud qđ procedit vt amor procedit libere:quid esn liberius ꝯ amare nichil:sed spiritus sanctus procedit z nō per modum nature procedit libere/quia isti duo modi euacuāt omnem modum procedēdi vel principiādi vt dictū est supra. Sed spiritussanctus procedit z nō per modum nature:quia tūc esset filius vel natus: vt videtur per Augustinum:ergo zc. Hoc confirmatur qz procedit vt nexus liberalis patris z filij qui ad voluntatē reducitur vt ad principium. Ad rationes illorum qui dicūt q necessitas z libertas non stant simul. Dico ad primam q sez potētia libera vniuersaliter nō est potētia ꝓtradictiōis ad actū z ad negationē actus circa quodcūqz obiectum sed potentia libera est solum potētia volitiua habēs in potestate actum suum licet nō negationez actus aliquādo et nichil plus dicis de igne. Patet q non est liber quia nō est volitiuus. ¶Ad secūdum dico q eiusdem potētie non est nisi modus agēdi circa idē obiectus loquēdo de modo ex opposito distinctis per se diuidētibus modū principiandi cuiusmodi sunt libertas z naturalitas vel naturalis necessitas. Et ideo dico. Si vna potētia nō solū circa idem obiectum sed circa quecūqz agit vel naturaliter vel libere seu volūtarie. Et ipossibile ē q habeat istos duos modos agēdi sed de modis qui nō distinguunt ex opposito sunt predicti sub modo agēdi nec q se sub illis cōtinent sunt quasi accidētales vel quasi accidētaliter diuidētes. Dico q eadem potētia saltem circa diuersa obiecta potest habere plures tales et forte circa idem obiectum successiue. Tamē nō curo. Tales autem modi sunt necessitas z cōtingentia in agēdo/quare dico q voluntas diuina eadem potētia existens potest habere istos duos respectu diuersorum obiectorum licet nō respectu eiusdem obiecti. Unde respectu essentie z omnium intrinsecorum habet necessitatē quia illa sunt necesse esse z respectu aliorum habet cōtingentiam loquēdo saltem de volitione efficaci quia illa sunt cōtingētia nec est pfectionis aliquam volūtatem sic necessitari ad aliquod contingens. Ad minorem dico q necessitas z libertas absolute nō sunt modi oppositi sed bene verus est q necessitas z libertas hec puta libertas cōtradictionis repugnāt respectu eiusdez obiecti et simul. Nota hic q necessitas et libertas absolute loquēdo nō sunt modi agēdo oppositi nec incōpossibiles:sed magis naturalitas et libertas. Unde sicut nō oportet q omne principium naturaliter agēs necessario agat. Potest em aliqđ principium naturale impedire z ita nō necessario agere. Item nō oportet q principium liberum semper agat cōtingēter sed potest necessario agere aliquā do sicut in proposito. ¶Ad tertium dico q libertas z sua necessitas z volūtas nō video q ī aliquo distinguātur extra intellectū sed sunt idem re. Differunt tamen ratione quia voluntas significat per modum potētie:libertas autem z necessitas p modum passionis. Sed magis proprie volūtas sequitur vt his z cōcretum. Necessitas vero vel libertas vt quod habetur z abstractum vt actiuitas. Necessitas vero z libertas distinguunt secūdum nomina generalia pro tanto quia est dare libertatē aliquā que nō est necessitas z ecōuerso sed hec in proposito idem sunt extra intellectū penitus z differūt secūdus rationē propter nomina in cōmuni accepta quorum differētia accipitur ex differētia alicuius libertatis vel necessitatis que nō concurrūt aliquā do respectu eiusdem actus z obiecti vel etiam tantūmodo ad intra ꝫm diuersas opiniones de distinctis in deo ꝫm rationē. Et ita nō superfluit dicere q necessitas stet cū libertate in voluntate sicut ꝫm multos licet homo animal rationale nō differūt nisi ratione:tñ bene dicitur q animal stat cū rationalitate in homine similiter etiā secūdum aliquos de essentia z esse. Preterea etiā si differrēt aliquomodo extra intellectum. Adhuc nō valet argumentū cōtra hoc quia est idem cū precedenti argumento. ¶Ad Augustinū dico q sicut patet p verba eius ibi Augustinus intelligit q motus nō est sibi voluntarius culpabiliter quia nō potest ipsum cohibere sicut animꝰ noster suus motū. Ꝯ dico q ad hoc q tactus sit volūtariꝰ culpabiliter oportet q agēs possit ipsum cohibere sed nō ad hoc q sit voluntarius simpliciter vel vniuersaliter z idē sonat illud qđ postea allegatur. Quādo ergo dicis in argumēto q nullus actus necessarius est in potestate agētis falsum est ꝫ nō in potestate cōtradictiōis. Sed tñ hoc dicā esse in potestate quia accipitur cōmuniter esse in potestate quādo nō solū potest in actū

Ad rōes ꝑme opi.

Auguſt.

sed in oppositū act⁹ ⁊ talis potestas necessaria nō est meritoria sed potestas contingentie. Similiter quando dicis q̄ omnis actus liber est in potestate agētis cōcedo: sed nō in potestate cōtradictionis/ sed in potestate eliciendi necessario potest aliquis esse ⁊ talis est liber si est a volūtate habēte ipsum.

Ad rōes principales qōnis

¶ Ad primum principale dico q̄ spiritussanctus producitur libere ⁊ necessario ⁊ totū a voluntate. ¶ Ad secūdum quādo dicitur q̄ potestates rationales sunt ad oppositа. Dico q̄ oīs voluntas bene est ad oppositа sed nō respectu cuiuscūq̄ obiecti vel termini. ¶ Ad tertiū dico q̄ volūtas comparatur ad actum suum ⁊ ad extrinseca ad que cōcurrit cum intellectu disponente sicut mouēs. Actum autē suum nō producit sicut artificiatum sed alia. Vnde amor volūtatis nō est quid artificiale sed naturale. Similiter dico q̄ volūtas diuina nō producit spiritūsanctū ad intra sicut aliquid artificiatū sed sicut amorem subsistētē. Vnde maior propositio est falsa. Eodem modo dicēdum est ad secūdum q̄ omne qđ producitur per volūtatem nō oportet esse presonitum puta actū propriū Sed alia extrinseca artificiata. Sic dico q̄ nō oportet spiritū sanctum qui est amor esse precognitum: sed magis extrinseca ydeata ⁊ artificiata cuiusmodi sunt creature respectu dei. ¶ Nota hic q̄ spūssanctus nō est precognitus sue productioni ab ipsis producentibus: quia nec abstractiue. Patet: q̄ talis noticia q̄ sit impfecta deo repugnat nec ītuitiue: quia tūc esset exemplatus ⁊ ydeatus ⁊ similiter tunc preexisteret sue productioni/quia oīe diuinum intuitiue cognitum necessario coexistit cognitioni intuitiue de ipso.

Nota.

¶ Distinctionis Vndecime.
Questio Vnica.

Dama.

Idem.

¶ Arca distinctionē

Vndecimam quero. Vtrū spiritussanctus procedat a patre et filio vel a patre solū. ¶ Videtur q̄ nō a filio per Damascenum capitulo octauo. Spiritū sanctum ex patre dicim⁹ ex filio non dicimus: ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. Idem Damascenus ī epistola de trisagio dicit de spiritu sancto ex pfe q̄dē filij aūt ⁊ nō ex filio. ¶ Tertio sic. Per rationē grecorum nichil tenēdum est vt articuli fidei qđ non habetur ex euāgelio/nec in scriptura sacra ẽm Dionysium. Sed q̄ spiritussanctus procedat a filio nō habetur ex euāgelio licet pluries habeat q̄ a patre nec ex sacra scriptura alicubi: ⁊c. ¶ Quarto sic. Verum in nobis nō est productiuū amoris/nec habet causalitatē super ipm vt patet. Nec igitur in deo verbum vel filius est productiu⁹ amoris qui est spiritussanctus. ¶ Quinto sic. Spiratio passiua est propria vi persone ⁊ similiter generatio actiua ⁊ filiatio/⁊ similiter spiratio actiua Opponitur enim prime ⁊ videtur eque incōmutabilis sicut alie quia eque nō infinita. Confirmatur quia pater est principium perfectū ⁊ supfluę a filio.

Athanas⁹ ī symbolo.

¶ Contra in symbolo Athanasij. Spiritussanctus a patre ⁊ filio ⁊ cetera. Et symbolo misse qui ex patre ⁊ filioq̄ pcedit.

¶ Secūdo sic. Si spiritussanctus nō esset a filio non distingueretur ab ipso quia relationes originis tātum distinguuntur induinis. Sed spiritussanctus scōm omnes etiam secūdum grecos distinguitur a filio/quia ponunt trinitatem personarum/⁊ oēs debent ponere quod procedit ab eo.

¶ In ista q̄stione sic procedā.

¶ Primo ostendam q̄ spiritussanctus procedit a patre ⁊ filio. ¶ Secūdo ostēdam qua relatione distinguātur. Primo filius a spiritusancto. Utrum scilicet filiatione vel spiratione actiua. ¶ Tertio inquiram vtrum spiritussanctus distingueretur a filio si non procederet ab ipso.

¶ Quātum ad primum arti/culum.

error grecorum q̄ spūssc̄s nō procedit a filio

Est error grecorum qui tenēt q̄ spiritussanctus nō procedit a filio/⁊ rationes eorū tacte sunt in arguendo. Vnde dicūt nos esse excōmunicatos ex synodo Nicena ī qua fuit fides declarata ⁊ sanctum symbolum. Nulla tñ mentio facta q̄ spiritus sanctus p̄cedat a filio ⁊ tñ in fine dicit qđ quicūq̄ aliud dixit Anathema sit. Dicūt ergo q̄ nō est tenēdum verum quod Lyncopiensis dicit sup epistolam de trisagio q̄ sentētia grecorum ⁊ latinorū nō est cōtraria licet vera dissonēt multipliciter. Dicit ẽm q̄ huius vel hoc/sicut dicit ex illo ⁊ videret hoc rationabile sicut dicit vnus doctor q̄ alioquin vel greci vel latini sunt heretici. Greci ẽm habuerunt tot ⁊ tātos doctores ⁊ similiter latini/ve quib⁹ nō videtur probabile q̄ fuerunt heretici.

Fidelis opinio q̄ spiritussc̄s pcedit a pre ⁊ filioq̄.

¶ Quicquid sit de

hoc dico q̄ tenendus est firmiter q̄ spiritussanctus procedit a patre ⁊ filio. Primo q̄ auctoritatē ecclesie hoc dicētis ⁊ asserētis extra de summa trinitate ⁊ fide catholica vbi dicit q̄ firmiter tenēdum est ex fide q̄ spiritussanctus procedit ab vtroq̄. Auctoritas ẽm ecclesie cōfirmata est in tātum vt dicat Augustinus cōtra epistolam fundamēti q̄ euangelio christi non crederem nisi ecclesie crederē: ergo ⁊c. ¶ Ad hoc adduco ratiōes. Prima sic. Quodcūq̄ perfectum suppositū habēs principium productiuum alterius sub ratione prioritatis ⁊ per cōsequēs nō acceptū per productionē ad equatam tali principio/potest producere secūdum illud principium hoc patet. Ex hoc ẽm pater p ōt generare filium/sed filius est huiusmodi quicquid ẽm sit principium productiuum spiritussancti essentia sc̄z vel voluntas/planum est q̄ filius habet sibi cōmunicatum a patre tanq̄ suppositum perfectus ⁊ sub ordine prioritatis/quia secūda persona prior est tertia/sicut prima prior est q̄ secunda/⁊ non habet principium illud per productionē adequatam illi principio/siue illud sit volūtas. Patet/quia filius nō procedit per modum volūtatis/sicut fit essentia quia si hoc ponatur oportet q̄ sit principius duarum productionū diuinarum/sic q̄ neutra sit sibi adequata/sed ambe simul: ergo filius potest producere spiritūsanctum secūdum illud principium si potest ergo producit/quia in diuinis ad intra nō est potētia distans ab actu/ quia in perpetuis non differunt esse ⁊ posse. Similiter etiam si productio filij ponatur p modū intellectus/⁊ productio spiritussancti per modum voluntatis. Patet q̄ filius habet principiū productiuū spiritussancti sub ordine

Augustin. I. ratio.

vel cū ordine prioritatis ad ipsum/quia sicut se habēt intellectus ⁊ voluntas in operando ita ⁊ ī producēdo/sed in operando puta intelligēdo vel volēdo volūtas presupponit intellectum. Ita q̄ operatio intellectus prior est circa idem obiectum q̄m operatio volūtatis/⁊ prius aliquid est intellectū q̄m volitum/quia nichil volimus nisi cognitū decimo de trinitate quasi per totum/ergo ⁊ productio ẽm intellectū sicut est filij ⁊ ipsum productū prioza sunt productione spiritus per modum voluntatis/⁊ suo termino qui est spiritussanctus. ¶ Circa istam rationē. Nota scōm vnum q̄ nō est oratio similis vel eadem necessitas. Qz generatio precedat spirationē sicut intellectio volitionē. Intellectio ẽm precedit volitionē sicut dicit vnus duplici necessitate/ vna est per ordinē potentiarum qua intellectus est prior/secūda est quia per intellectum obiectum fit presens sufficienter ipsi volūtati/alias nō esset sufficienter presens vt dicit/generatio autez est prior spiratione. Non qz producere vel generare sic presentetur obiectum ipsi volūtati vt patet: sed tātum propter ordinem potētiarum scilicet intellectus et voluntatis/⁊ ita genitum puta filius prius est spirato sc̄z spiritusancto. Sed nescio vtrū ista sint vsquequaq̄ vera. Non ẽm video per actū intellectus presentetur obiectum sic q̄ ista presentia sit necessaria nisi propter ordinē potētiarum/nisi forte respectu illius actus quo volūtas velle obiectum nō absolute in se sed vt actu intellectum. Vnde videt michi q̄ obiectum sufficienter p̄sens est volūtati/saltem quādo est presens secūdum rem ⁊ seipsum vel secūdū seipsum/sicut essentia diuina volūtati beatorum/nec oportet q̄ alter fiat presens / sed solum precedit intellectio ex ordine potētiarum vt videt Qz sic intelligitur Augustinus vt puto q̄ si per impossibile aliquis haberet volūtatem sine intellectu ⁊ ita nō haberet ordinē istarum potētiarum/posset velle nō cognitum/sicut etiam potest facere de⁹ q̄ volūtas velit aliquod obiectū non cognitū/⁊ volitionē obiecti ponere ⁊ conseruare sine cognitione. Quicquid sit de istis. Ratio probabilis est multus cōtra grecos ad probādum q̄ spiritussanctus est a filio.

Mihil volitum nisi cognitū.

Nota sequentia.

2ª ratio.

¶ Secūda ratio est ista. In quocūq̄ sunt principia productiua ordinata secūdum esse sunt etiaz ibi ordinata in operari/si quodlibet illoz⁹ sit sufficiēs ad suā operationē ⁊ perfectū. Quod dico propter formam substātialem in creaturis quelibet sit in creaturis prioz secūdum esse forma accidentali actiua tū accidētalis prioz est in operādo. Et hoc arguit aliquā imperfectionē in forma substantiali q̄ nō potest statim prozumpere in actum suum nisi prima actione accidētaliter dispositiua: sed in persona patris sunt duo principia productiua pfecta simpliciter ⁊ sufficientia in ratione principij ad generādum ⁊ ad spirandum/puta fecunditas memorie ⁊ voluntatis/⁊ sunt inordinata inesse quia prima cōuenit patri primo. Vnde pater est/secūda autem nō sic licet ibi conueniat/ergo ista ordinata sunt in producēdo/ergo productio filij vel geniti/⁊ per cōsequēs genitum vel filius est prior q̄m productio geniti/sed in illo priori planū est q̄ filius habet principium spirādi idem cōmunicatum sibi a patre/ ergo sibi cōuenit producere secūdum illud principiū Ista ratio probabilis est siue ponatur q̄ eēntia sit sufficiens principium productiuum/siue q̄ memoria et voluntas/q̄ vltimo modo patet/sed q̄ primo modo(si ponatur)patet quia essentia etiā vt est principium generandi prior est seipsa secundū rationē vt est principium spirandi. Et tunc formetur ratio de vnico principio ordinato ad seipsum sicut formata est de duobus. ¶ Tertia ratio est ista. Tres personе diuine quia habēt idem principium ante productionē creature ideo dicūtur creare ⁊ eadem creatione ⁊ esse impossibile q̄ vna creet et alia nō. Cum igitur pater ⁊ filius habent ante productionem spiritussancti idem principium spirādi(sicut probatū est)necessarium est q̄ ambo spirēt/⁊ q̄ spiritus sit ab vtroq̄. Item quia alias in p̄sonis non esset summa germanitas/quia filius nichil attineret spiritussancto nec ecōuerso. ¶ Ad istā questionem sunt auctoritates scripture ⁊ doctorum multorū ⁊ etiā grecorum/quos allegat magister in litera sc̄z Athanasij didimi Crisostomi Cyrilli. vide invltimo capitulo distinctiōis/⁊ infinite quasi possent inueniri a doctoribus latinis: sed non est vis. Tum vide Augustinū decimoquinto de trinitate capitulo vigesimoquinto ⁊ vigesimosexto de magnis. Hec de primo articulo.

3ª ratio.

De distinctiōe filij a spūsc̄to pria opi.

¶ Quantum ad secūdum ar/

ticulum est vna opinio q̄ filius distinguitur per se primo a spiritu sancto p spirationē actiuam ⁊ nō p filiationē/licet bene cōcomitanter. Ad hoc adducūtur plures rationes. Prima est ista. Medius est illud qđ mediat inter aliqua extrema nō autem illa inter que nō est medius/vt patet de linea inter duo puncta/que distinguit ipsam ab inuicem. Non autem alia duo pūcta vel ista etiā puncta ab alijs/sed spiratio actiua mediat inter filium ⁊ spiritum sanctum. Non autē filiatio/sed magis inter filiū ⁊ patrem/sicut relatio inter extrema vt patet/ergo spirato actiua primo distinguit filium a spiritu scō/ nō autem filiatio. Secunda ratio. Relatio eodem modo distinguit quo manet/sed ipsa manet in diuinis ẽm rationem opinionis quia manet ẽm rationē ad aliud vt ad relatiue oppositū quo distinguit scōm opinionem/sed filius nō opponitur relatiue spiritui sancto per filiationē sed p spirationē ⁊c. ¶ Tertia ratio. Relationes disparate in diuinis nō distinguunt p̄sonam a p̄sona. Tunc enim pater vel filius quoz quilibet habet in se relatiōes duas separatas neuter eorum esset vna p̄sona / sed filiatio ⁊ spiratio passiua sunt disparate / ergo filiatio nō distinguit filium a spiritu sancto/ergo spiratio actiua. ¶ Quarta ratio est ista. Tantū distinguit generatio actiua a spiratiōe actiua q̄ntum spiratio passiua a filiatione ⁊ ecōuerso/sed primè nō distinguunt p̄sonas vt patet/ergo nec filiatio ⁊ spiratio passiua quare ⁊c. Vel dicas quare ille non distinguunt vel ille distinguunt. ¶ Quinta ratio est eo q̄ filius distinguitur a spiritu sancto quo ad ipsum refertur/quia distingui ⁊ referri/sed filiatione non refertur quia ad patrem refertur per ipsam ⁊ ipossibile est q̄ eadē relatio sit ad plures termios/⁊ ⁊c. ¶ Sexta ratio est ista eo distinguitur filius a spiritusancto quo distingueretur ab eodem si p impossibile pater nō esset vel filius nō esset a patre vt videtur/ quia quocūq̄ alio extrinseco circūscripto supmanet in aliquo illud qđ distinguit a quocūq̄ manēte/sed hec est spiratio actiua vt patet / nō autem

filiatio ergo ⁊c. ¶Septima ratio est. Eo distinguitur primo filius a spiritu sancto quo maxime distinguitur ab eo/sed spiratione actiua maxime distinguitur fili⁹ a spiritu sancto/quia per illam sibi opponitur nō solū ab ipso diſparatur sicut ēm filiationē. ¶Sic ergo dicunt isti ꝙ filius per se primo distinguitur a spiritu sancto ꝙ spirationē actiuā et nō filiationē/licet cōmunicatiue bene per filiationē/quia filiatio nō conuenit spiritui sancto/licet si spiritussanctus nō esset a filio sibi cōueniret cū spiratione passiua/ita ꝙ eadē ꝑsona esset genita ⁊ spirata/sicut eadē ēt ꝑsona generās ⁊ spirās/ sicut dicūt.

Summa. 1. opi.

2. opinio quā probat doct.

¶Alia est opinio quam teneo ꝙ filius primo distinguit a spiritu sancto ꝙ filiationē actiuam licet cōmunicāter vel assequēter. Ad hoc adduco aliquas ratiōes. Prima est ista. Eo distinguit primo filius ab omni alio ſpposito ꝑsonaliter quo primo cōstituitur in esse ꝑsonali. Idem em̄ est principium cōstituēdi in aliquo esse ⁊ distinguēdi cōstitutum ab alio secūdum tale esse/hoc patet inducēdo in omnib⁹. Sed filius cōstituitur ꝑsonaliter vel in esse ſppositali per filiationē/⁊ nō per spirationē actiuā⁊ vt patet sicut pater ꝙ paternitatē per idem em̄ est ens ſppositū ⁊ vnū ſppositū/ergo ꝙ ipsam primo distinguitur a spiritu sancto. ¶Secundo modo ꝓbatur sic. Filius aliquo modo prius est filius q̄ spiret spiritum sanctum. Si ergo ꝙ spiratione actiuā distingueretur a spiritu sancto/⁊ per cōsequens ꝙ spirationē constitueretur in esse ſppositali/ sequitur ꝙ prius esset filius q̄ ſppositū/hoc est falsum/ ergo non ꝙ spirationē sed ꝙ filiationē distinguit a spiritu sancto ¶Tertio sic. Si filius distingueret ꝑsonaliter a spiritu sancto ꝙ spirationē/⁊ ꝙ cōsequens ꝑsonaliter cōstituitur saltē in ordine ad spiritum sanctū/pari ratione ⁊ pater ꝙ spirationē distinguitur a spiritu sancto ⁊ in esse ꝑsonali constituitur in ordine ad spiritūsanctum/sed hoc est falsum: quia tūc pater ⁊ filius in ordine ad spiritū sanctum non essent nisi vna ꝑsona/quia eadem est spiratio actiua vtrobiq3:sed hoc est falsum. Tunc em̄ spiritussanctus nō posset dici tertia ꝑsona respectu duorū sed secūda diceretur quare ⁊c. ¶Quarto sic. Per idem aliquid est in seipo indistinctum ⁊ a quocūq3 alio distinctū. Patet sed filius est vnica ꝑsona indistincta in se ꝙ filiationē ⁊ non ꝙ spirationē: q̄ ⁊c. ¶Quinto sic. In filio nō est nisi vnica ꝓprietas ꝑsonalis(sicut ipsi fatētur velint nolint)quequidem est cōstitutiua ipsius:⁊ ꝙ cōsequēs distinctiua: sed hec est filiatio ⁊ ꝙ ipsam a patre distinguitur/ergo per spirationē a nullo primo distinguitur/sed ꝙ filiationē a quocūq3. ¶Sexto sic. Illud q̄ assequit ſppositum cōstitutum nō distinguit ipsum primo ab alio:sicut patet ꝙ risibile assequitur ipm̄ hoīem nō distinguit hominē primo ab asino:sed magis ipsum rationale q̄ cōstituit hominē in esse specifico: sed spiratio assequitur ſppositum filij cōstitutum vel cōmunicatur:ergo ⁊c. ¶Dico igitur breuiter ꝙ filius nō distinguitur primo a spiritu sancto per spirationē:sed ꝙ filiationē. Unde dico vltra cōtra alios ꝙ si ꝙ impossibile spiritussanctus non esset a filio adhuc distingueretur ab ipso ꝑsonaliter sicut dicetur in sequenti articulo contra eos.

resolutio doctoris

Ad rōes prie opi. ¶Ad primū ipsoꝝ dico ꝙ medium inter aliqua vel distinguuntur realiter ab ambobus:nec est cōstitutū formaliter alicuius ipsorum/sicut est de medio quo accipit si punctus aliq̄ positum/⁊ tūc dico ꝙ medium tale nunq̄ distinguit de primo extremo ad extremū Sed extremum per id q̄ est distinguitur ab alio ⁊ sic accipitur falsum. Aliud est extremū scōm ratione quod tamen est formaliter cōstitutiua alterius extremorū/sicut est filiatio i diuinis que est filij cōstituitiua:⁊ de tali medio dico ꝙ nō solū distinguit extremū ab extremo sed a quocūq3 alio nō tali. Unde si linea esset cōstitutiua alicuius pūcti in hoc esse pūctali nō solum distingueret ipsum ab vno pūcto alio/sed a quocūq3 alio/patet. ¶Ad secūdum dico ꝙ relatio sic distinguit bene sicut ⁊ manet pro tāto quia nō distinguit pro quāto est eadem cū essentia sicut nec essentia. Sed dico ꝙ nō solū distinguit ab eo respectu cuius opponitur relatiue:ſ3 bene ab alijs etiā respectu quoruſ nō opponitur:sed solum diſparatur quia cōstituit aliquod ſppositū q̄ secūduſ ipsam nō refertur realiter ⁊ formaliter nisi ad vnū ſppositum:licet scōm ipsam a plurib⁹ distinguatur cuiusmodi est filiatio. Unde licet ēm filiationē filius cōponatur relatiue nisi patri quo etiam ꝙ ipsam filiationem distinguitur:tamē bene ad ipsam a spiritusancto distinguit. ¶Ad tertiuſ dico ꝙ relationes que sunt cōstitutiue ꝑsonarū distinguūt eas cuiusmodi filiatio:⁊ spiratio passiua et spiratio actiua nullam ꝑsonam constituit ⁊ ideo nullam distinguit sed inuenit ſppositum ꝓstitutū ⁊ distinctū. Si queras quare alique separate distinguunt ab inuicē alia autem nō. Similiter quero a te alique cōstituunt ⁊ alique nō ⁊ non est ratio nisi quia ista est ista ⁊ illa est illa. ¶Ad quartū dico ꝙ tātum differūt spiratio actiua a generatione vel filiatione q̄tum filiatio a spiratione passiua. Tamē dico ꝙ nō facit tātum differre vel distingui spirantem a generāte vel a filio q̄tum filiatio distinguit filium aspirato ⁊ nō est cōstitutiua sicut filiatio vl spiratio passiua que sunt incōmunicabiles nō sic illa. Et nota hic ꝙ nō oportet relationes se tenētes ex parte principij vel ꝓducentis multiplicare ſppositā vel distinguere sicut ex parte ꝓductoꝝ vel principiatoꝝ:quia maior vnitas in principijs stat cū minori vnitate in ꝓductis. Unde patet ꝙ in eodem patre ad plures filios stant plures relationes paternitatis. Nō autē in eodem filio ad plures patres stāt plures filiationes. Similiter in eodē ſpposito stant simul relationes diuerse ꝓducētis per modum nature ⁊ per modū voluntatis vel artis ad diuersa ꝓducta:sed in eodem ꝓducto ꝙ comparationē ad idem ꝓducens nō stant tales due productiones passiue:immo nec ad diuersa totalia ꝓductiua nō subordinata vt patet. ¶Ad quintū dico ꝙ nō eo filius distinguitur a spiritusancto quo refertur ad ipsum realiter:q3 distingui in diuinis nō est referri realiter. Distinctio em̄ ibi nō est relatio realis sed rationis tm̄:⁊ ideo licet tm̄ referatur ad filium spiratione:non tm̄ ea primo distinguitur a filio sed magis ipsa filiatione:quia constituitur supquā fundatur vna relatio rationis que dicit distinctus. Tu dicis distinguuntur realiter ergo relatio distinctionis est realis: Dico ꝙ distinguit realiter quātum ad fundamēta distinctionis:q3 fundamenta sunt realia ⁊ distincta sunt realia:sed non distinguuntur realiter creator ⁊ dns creature/licet nō re

Aduerte

feratur realiter ad ipsam. ¶Ad sextū dico ꝙ maior est vera:sed minor includit incōpossibilia et est falsa. Si em̄ non esset filius a patre nec pater nō esset:dico nec filiatione nec aliquo alio distingueret a spiritu quia nō esset. Tollitur em̄ per hoc signuſ per se cōstitutiuum ꝑsonale q̄ est filiatio⁊ patet/ ideo ⁊c. ¶Ad septimū dico ꝙ per illud distingui tur primo fili⁹ a spiritusancto quo maxime vel solum distinguit ab eo ꝑsonaliter tm̄ non autē relatiue vel distinctione que fundatur sup oppositū vel oppoſita relatiue. Unde dico ꝙ primū distīguitur per filiationē ⁊ non ꝙ spirationē. Hoc patet in exemplo. Si sit em̄ soztes albus ⁊ plato niger/ planū est ꝙ soztes per albedinē plus ꝓtrariatur vel opponitur platoni inquātum niger/⁊ tm̄ non distinguit ab ipo ſppositaliter seu indiuidualiter primo per albedinē/sed per differētiam suaſ indiuidualē que non opponitur differētie indiuiduali platonis/sed ab ea ꝓprie. Hec de secundo articulo.

Q̄ quere an spiritussanctus distingueret a filio/si nō eēt ab eo dē est vanum.

¶Quantum ad tertium articulū dicūt aliqui ꝙ frustra queritur posito ꝙ spiritussanctus nō esset a filio. An distingueretur ab eo. Est em̄ questio vana ⁊ nulla(vt dicunt)q̄ ꝓbāt quia ista ꝓpositio scz ꝙ filius nō spiret poni nō potest secūduſ leges diſputātium/ergo questio et diſputatio nulla est que ꝓsupponit eā. Consequētia patet; Probāt antecedēs/quia positio illa que est impossibilis ⁊ includēs contradictoria poni nō potest secūdum leges diſputatio:quia tūc vl oporteret cōcedere cōtrariam que sequit ad talem positionē/quod nunq̄ est dicēdum/ quia ad maius inconueniens nō potest homo duci in diſputatione q̄ ad quod oportet vel oporteret negare q̄d sequit exposito/q̄d est etiam cōtra omnem legem diſputātium:quia pari ratione negabitur omne illud q̄d sequitur ad aliquid siue cōcessum siue nō/ ⁊ sic nunq̄ habebitur ad aliquid. Sed ista ꝓpositio ꝙ filius nō spirat includit contradictoriam scz incōpossibilia/quia summe necessario vero non opponitur nisi summū impossibile/⁊ ꝙ cōsequēs incōpossibile sed quicquid est verum in diuinis est summe verum et necessarium/ergo ista est ꝓpositio summe necessaria ꝙ filius spirat/ergo sua opposita puta ꝙ filiⁿ non spirat est summe falsa:⁊ ꝙ cōsequēs nō solū impossibilis sed incōpossibilis/ergo questio vel diſputatio supponēs ipsam est nulla. Et cōfirmaſ q3 si spiritussanctus nō est nec procedit a filio nō est/si non est nō distinguitur/quare videtur queri vtrū si non distinguitur/distinguaſ:hoc autē est nichil q̄rere.

q̄ precedēs q̄stio ē rōnabilis ⁊ bona.

¶Sed dico ꝙ rationabilis est questio ⁊ bona q̄d ꝓbo. Primo sic. Questio que supponit positionem que potest poni/ ⁊ cū hac possunt seruari leges diſputantium est rationabilis ⁊ bona. Ista est huiusmodi q̄ ⁊c. Probo minorē ostendēdo ꝙ ista positio est possibilis secūdum leges diſputātium. Tum quia ex primo intellectu terminoꝝ nō includit contradictoria:q3 spirare est nō de primo intellectu filij vt patet. Et ideo nō spirare filio nō contradicit. Contradictio em̄ est eiusdem ⁊ idem ⁊c. ¶Tum q3 spirare nō cōuenit filio per locū intrinsecū:sed per locū extrinsecū ⁊ cōcomitatur ipm̄/⁊ ideo potest supponi filius nō spirare/⁊ ꝙ consequēs spiritussanctus nō procedere a filio. Et queri cū hoc vtruſ distinguatur ab eo sicut si ponerek homo nō esse risibilis. Et quereretur vtruſ distingueretur ab asino/diceret ꝙ sic ꝙ rationale q̄d est primus ipso risibili:quia in talib⁹ potest optīe cōcedi ꝓcedēda ⁊ negari negāda. ¶Tū quia etiā si aliquid includat essentialiter in aliquo q̄d non est causa alicuius predicati removeatur ab alio. Et queratur an illo remoto cōueniat sibi illd predicatū est rationalis questio:quia remanet illud ratione cuius sibi inerat p̄dicatum in intellectū diſputātium. Unde altera pars determinate est dicēda ad talem questionē/puta si queratur vtrum circūscripta animalitate ab homine possit homo distīgui ab asino. Et videtur posse responderi determinate ꝙ sic/quia nō per animalitatem distinguit homo ab asino. Sed ꝙ rationalitates que est oīno extra cōceptum animalitatis. ¶Tum etiā quia simile ꝓpositionē ponit Augustinus quinto de trinitate sexto. Si pater(inquit)nō generet vel genuisset nichil ꝓhiberet esse eū vel dici ingenitū/ et tm̄ planū est ꝙ patrē non genuisse implicat incōpossibilia:quia per hoc est pater ꝙ generat. Generatio em̄ actiua ⁊ paternitas sunt eadem relatio/ & multo fortius in proposito si filius nō spiret potest quēri an distinguaſ a spirato:quia minus includuntur incōpossibilia q̄ ibi/quia ibi includūtur ex primo cōceptu subiecti/ hic autē non:sed cōcomitanter et quasi per accidēs. ¶Similiter etiam Richardus tertio de trinitate ca.xvj. Si vna tm̄ persona esset nichil ꝓhiberet eā habere plenitudinē sapientie ⁊ tm̄ planum est scōm fideles ꝙ ad habere plenitudinē sapiente sequitur pluralitas ꝑsonarum cōcomitanter. ¶Unde breuiter dico ꝙ positio potest pont secūdum leges diſputātum:quia leges diſputantium seruari possunt. Et debet terminate vna pars ad questionē respōderi. ¶Hec valet motiuū aliorū. Illam filium nō spirare/vel spiritūsanctum a filio nō procedere: licet opponaſ aliter vero necessario/nō tm̄ summe vero ⁊ necessario scōm leges diſputātium:quia nō opponitur alicui vero ꝑsone primo modo:ista em̄ nō est vera ꝑsone primo modo filius spirat:sed concomitanter ⁊ quasi secūdo modo est vera/⁊ ideo sua opposita non est falsa primo nec summe falsa/sed potest poni a diſputātibus et concedi eā que sequitur ad filium/puta distīgui a spiritusancto ⁊ a quocūq3 non filio/⁊ etiā ea que sequit a nō spirare:puta spiritūsanctū a filio nō procedere per idem. Ad confirmationem.

Augu. 5. de trin.

Richardus 3. de trin.

Ad motiuum aliorum.

¶Recipitur ergo precedens questio cōmuniter tanq̄ rationabilis ⁊ difficilis/⁊ dicit cōmuniter ꝙ si spiritussanctus nō procederet a filio ⁊ filius non spiraret spiritūsanctuſ neuter nō distingueretur ab alio et est formalis consequētia ēm ipsos vt si homo nō esset rationalis nō distingueretur specifice a bruto

an si filio spirāte et spiritūsancto nō procedē te ab eo distaſ ab altero distīgueretur 1. opinio.

¶Hoc autē probāt p rationes. Primo sic. Distinctio scōm relatiōes separatas necessario presuppoſuit distinctionē secūdū oppositas:quia distinctio scōm oppositas est maxima/⁊ ꝙ consequēs prima. Sed si spiritussanctus nō procederet a filio nec haberet ad ipsum relationē oppositionis nec eōuerso. Patet nec diſparationis. ¶Secōo sic. In diuinis ꝑsonis nō est distinctio penes essentiaſ sed per modos habēdi ipsam/quia vna ꝑsona habet eā ab alia vel ex alia/quia scōm Anselmū de processione spiritussancti ꝙ hoc est ibi distinctio quia deus est

Anselm⁹

ex deo sed si spiritussanctus nō esset a filio nō compararetur ad ipm sicut deus ex deo ergo nō distinguerek ab ipso. ¶ Tertio sic. Si stante ypothesi filius ⁊ spiritussanctus nō distinguerētur/hoc nō esset nisi quia generari ⁊ spirari adhuc distinguerentur. Sed stante ypothesi ista non distinguerent/ qr nec ex parte termini/quia terminus idē est ambo⁹ formalis puta essentis diuina/nec ex parte principij:quia idem est puta essentia/nec ex parte productū:quia tūc generari ⁊ spirari essent ab eodem supposito puta a patre qui est realiter vel psonaliter distinctus ergo nullo modo. ¶ Quarto sic. Generare ⁊ spirare nō distinguuntur nisi qr vnū eorū est cōpossibile cū opposito alterius/puta spirare cū generari in filio/& similiter generari ⁊ spirari non distinguunt nisi quiavnū ipsorū cōpatitur secū oppositū alterius/puta generari ipm spirare in filio ergo si filius nō spirat nō distinguit generari cum spirari/nec p consequēs genitū a spirato. ¶ Quinto sic. Si spiritussanctus nō spiratur a filio nō constituitur in esse psonali/quia ipa spiratio passiua a filio cōstituit ipsum/ergo nō distinguitur ab ipso in esse psonali nec econuerso. Ad hoc etiā possunt adduci oēs rationes prime opinionis in scdo articulo questionis quia ista cōsequēter se habet ad illam. ¶ Vltimo adducitur vna ratio talis vnū oppositorū p se nō distinguit illud cui inest nisi ab habēte oppositum eius/⁊ scdm p hmodi:sz stante ypothesi nulla est relatio oppōsita in spiritu sancto ei q̄ est in filio/ergo ⁊c. ¶ Ad hoc sunt due auctoritates Anselmi de processiōe spiritussancti. Anselm⁹ de ꝓcess. spūssan. Prima est hec neq̄ p hec potest intelligi esse a patre alius quia est spiritus patris:sed de illo nō habet esse / ergo similiter non posset intelligi alius a filio:sed de illo nō habet esse. ¶ Secūda auctoritas est prope finē libri hac(inquit)causa quia spiritussanctus est de filio. Patet eosdem de seinuicem non posse dici. Et propter hoc solū. Ecce qd videt Anselmus esse pro eis hec est positio. Idem,

2. opinio quā tenet doctor. ¶ Alia opinio quētia nō est formalis sz potest sustineri sine implicatione cōtradictiōis sustinēdo siue cōcedēdo concedēda ⁊ negando negāda scdm leges disputātium. Sed si per impossibile spiritussanctus nō esset a filio tñ distingueretur ab eo. Hoc probo/primo q̄ sit rationale quia si ista cōsequētia esset bona,statim prima formalitate greci (qui negauerūt vel nō posuerūt spiritū sanctū procedere a filio)fuissent hereticī negādo trinitatē diuinarum psonarū quia nō posuissent nisi duas psonas. Hoc autē non videtur probabile de tot ⁊ tantis hominibus/q̄ vel fuerīt hereticī/ vel q̄ nō videtur ipsam cōsequētiam esse bonā ⁊ formalem si sit bona nec eis imponit ecclesia negationē trinitatis sed aliter procedit cōtra eos:quia nō possunt saluare scripturā vt videtur quare ⁊c. ¶ Scdo sic. Danēte per se primo° formali ostitūtiuo alicui° inesse tali:⁊ p consequens distinctio eius ab omnino tali talis manet distictio eius ab omni nō tali:sed in rē in re/⁊ in intellectu in intellectu. Patet manifeste in oībus inducēdo. Sed state ypothesi q̄ filius nō spiret manet ꝓprium cōstitutiuum ipsius filij esse personali/puta filiatio saltem in esse in intellectu quia amoto posteriori vel cōmunicatiuo ⁊ a sequēte nō tollitur prius scdm intellectum/& manet saltem in intellectu distinctio filij a quocūq̄:⁊ p consequēs a spiritu sancto dices q̄ nō/quia pari ratione sequerek q̄ si pater ⁊ filius nō spirarēt q̄ vterq̄ distingueret a spiritu sancto ⁊ econuerso/⁊ tñ spiritussanctus nō esset quia a nullo spiraretur. Dico q̄ nō sequitur qd circūscripta spiratione passiua non simpliciter:sed vt a filio potest manere simpliciter ⁊ absolute ab aliquo diuino qd habet pfectum spirādi principium/cuiusmodi est pater sine aliqua implicatione cōtradictionis. Est em̄ suppositum perfectum cōueniens actioni/⁊ habēs principiū pfectū cōuehiens actioni/vnde spiratio passiua absolute accepta vt cōstitutiua suppositi ⁊ distinctiua eius nō includit q̄ a filio sit q̄ a supposito spirāte. Sed circūscripta ipsa a patre ⁊ filio non manet in aliquo ⁊ circūscribitur simpliciter/sicut si circūscriberetur risibile ab omni homine/ ⁊ ideo nec manet nec constituit nec distinguit. Aliter posset dici q̄ pari ratione sequerek de patre sicut de filio ⁊ de vtroq̄ sicut ꝺ altero/⁊ ita possent seruari leges disputātium hinc sez inde ⁊ potest manere distinctio i intellectū in oīnibus equaliter ⁊ nō tñ productio ¶ Tertio sic. Quod distinguit ab aliquo duabus differentijs quarū vna est prior/⁊ altera posterior/ amota posteriori manet prior sine cōtradictiōe/sed filius distinguit accipiendo distinctionē in cōmuni a spiritu sancto per filiationē primo ⁊ personaliter/p spirationē vero secūdario assequēter/sicut homo ab asino per rationale ⁊ risibile. ¶ Quarto sic. Si spiritussanctus procederet a patre sicut ponūt greci adhuc generatio ⁊ spiratio essent productiones perfecte ⁊ distincte realiter/qd patet maxime si ponatur distinctio formalis principiorum memorie ⁊ volūtatis/quorum vtrūq̄ est sufficiens ⁊ pfectum principium respectu sue productionis. Si vero non ponatur formalis distinctio principiorū adhuc patet ex dictis aliorū/quia nō min⁹ essentia q̄uis indistincta quia tñ illimitata:sed impossibile est q̄ idē supposituꝫ producatur ambabus productionib⁹ istis. Tum qr ambe sunt pfecte dantes totaliter eē suis terminis. Tum quia vna p modū nature alia p modū volūtatis/quorū producta nō possunt esse idem. Tum qr ex vi productionis est assimilatiua vniuoce puta generatio. Unde ⁊ genitū verbū dicit imago ex vi sue productionis. Alia est autē assimilatiua ex vi productionis ⁊ si sit assimilatiua nō/& ⁊c. Tuz qr ambe sunt pfecte dātes totaliter esse suis terminis quia impossibile est q̄ idez accipiat esse duab⁹ productionibus totalibus nō sub ordinatis alteri⁹ et alterius ratiōis vt patet/maxime de productionib⁹ quarū vna est naturalis per modū intellectus/alia libera per modū voluntatis ¶ Nec valet respōsio aliorum q̄ si filius nō spiraret productiones non essent distincte nec principium qd est essentia nisi esset in psonis distinctis esset principium dictarū productionū. Hoc em̄ est falsum:quia secundum eos vis spirativa ⁊ generativa vt principiū quo est eēntia nō includēs aliquam notionē vel respectum. Tum quia planū est q̄ nō est magis distincta nec pfecta in patre ⁊ filio q̄ in patre. Tum quia in patre et filio existens nō est principium istarū productionuz ratione oppositarū relationū quibus pater ⁊ filius distinguuntur:qz tūc pater ⁊ filius ꝓpter hoc principaliter spirarēt ⁊ haberēt vim spirativā quia relative opponuntur qd est nichil dictu. Tum qr pater cōmunicat eā filio ergo prius habet eam q̄ filius nō ex eo q̄ est in filio est vis spirativa sz prius q̄ communicetur:quare ⁊c. Cōtra solu. aliorū.

Aduerte quōpater posset spirare spūm sanctū nō gñando filiū ⁊c. ¶ Nota q̄ si pater nichilominus posset spirare spiritū sanctum/licet enim vtrūq̄ sit necessariū in patre ⁊ generare ⁊ spirare: nō tñ est bona ⁊ formalis cōsequētia a negatione vnius ad negationē alterius/sicut etiā patet de filio qr pōt spirare licet nō possit generare. Hoc autē probat. Nichilominus haberet principium spirativum perfectum totale suppositō cōueniente actioni/⁊ p consequēs nō cōmunicatū sibi p productionē illi principio adequatā scz voluntatē ipsam que eque perfecta est in patre q̄ patre ⁊ filio. ¶ Secūdo qr producto verbi in nullo videt aliqd facere in diuinis ad productionem amoris vel spiritussancti sic qui illa ablata per possibile vel p impossibile nichil minus possit produci spiritussanctus:quia nec est principiū nec actus productiuus nec psentatiuus obiecti circa qd/sed magis intellectio ipsa essentialis īproducta nec plus est essentialiter prior ad productionē amoris vel spiritussancti q̄ ad productiones creature/⁊ tñ concedit q̄ negata productione intrinseca propter hoc negetur productio extrinseca creature ēm formalem consequētiam. Sed conceditur q̄ si p impossibile deus nō posset generare nichilominus posset creare. Creatio em̄ que est productio extrinseca habet essentialiorē ⁊ magis necessariam habitudinē ad deū producētem q̄ ad productionē intrinsecā:⁊ ideo nō oportet q̄ negata secunda negetur prima:quare ⁊c. Si ergo pater nō generaret filiū nichilominus spiraret vel spirare posset spiritū sanctum:ita q̄ non est bona consequētia a negatione vnius ad negationē alterius ēm intellectū:licet in re sit/ita q̄ vtrūq̄ est necessarium ⁊ idem alteri essentialiter videt dato q̄ spiritussanctus non procederet a filio sed solū a patre:nō ꝓpter hoc esset filius sed esset nō filius:posito q̄ pater nō produceret filiuz nichilominus produceret spiritū sanctū. ¶ Tertio sic. Si spiritussanctus esset a solo filio et nō a patre per impossibile adhuc dinguerek a pre/et pater ab ipso p paternitatē quia ostituitur/ergo similiter si spiritussanctus esset solū a patre adhuc staret distinctio eius a filio⁊ econuerso. Antecedēs patet/quia si nō distinguerek a patre sequerek q̄ filius spiraret patrē vel produceret:⁊ p cōsequēs seipsum. Consequentia videt esse bona/quia equaliter comparatur spiritussanctus ad patrem et filium. ¶ Quarto sic. Si filius nō distingueretur psonaliter a spiritu sancto nisi p spirationē actiuam sicut ipsi dicūt/pari ratione nec pater/sed hoc est falsum:⁊ impossibile/⁊ hereticū. Probo quia sequit q̄ in diuinis nō sunt nisi due psone vel si sunt tres nō distinguunt psonaliter. Ultimū includit cōtradictionem manifestā/nec potest cōcedi ab aliquo intelligēte:ergo primū qd est hereticū probo quia alterū sequitur necessario quia psona nō distinguitur ab alia psonaliter nisi psonali pprietate / licet aliqua distinctione alia posset distingui nō per pprietatem psonalē: sz spiratio actiua licz sit pprietas vtriusq̄ nō tñ psonalis scdm omnes. Si ergo filiatione nō distinguitur fili? a spiritu sancto/nec per psequēs pater paternitate sed spiratione actiua/sequitur q̄ nō distinguunt adinuicem nec ab eo psonaliter/ et ita nō habemus tres personas:vel si habemus eas nō tñ psonaliter distinguuntur qd est contradictio plana. ¶ Et ideo patet q̄ vnū dictū istorū qd dicūt soluēdo ad primam istarū rationū est nullū ad propositū eorum. Dicūt tñ q̄ quādo aliquid habet duo distinctiua vnū conueniēs ⁊ aliud minus conuenit. Sed p minus cōmune distinguit ab illis cuz quibus magis ⁊ de proximo cōuenit et nō ab aljs sicut homo per animalitatē distinguit a lapide. nō autē ab asino sed per rationalitatē ab asino/nō autem a lapide. Sic in proposito dicūt q̄ filius habet duo distinctiua vnū magis cōmune qd spiratio/ et aliud distinguitur a spiritu sancto:ergo minus cōuenit:sed p aliud qd est minus cōmune scz per filiationē distinguit a patre cū quo magis conuenit:qz in spirattone actiua cōuenit cū ipso et ita nō valet illa ratio prima/quia filiatio nō est distinctiuum filij a spiritu sancto/sicut nec rationalitas est distinctiuum hominis a lapide sed a bruto: sed magis ipsa spiratio actiua ⁊ suū distinctiuum a spiritu sancto:sicut ⁊ animalitas est distinctiua hois a lapide. Lōtra eas riū cōtra dictū aliō rum. Instātie circa ꝓdicta.

¶ Contra ista primo. Si animalitas nō est de essentia hois nunq̄ distingueret essentialiter hominē a lapide/ergo similiter si spiratio actiua nō ptinet intrinsece ad psonalitatē filij/si pro quia vt patet quia posita essentia ⁊ filiatione quocūq̄ alio circūscripto ponitur fili? ; qz duabus relationibus nō costituitur filius in esse p sonali nunq̄ per eā distinguitur filius psonalit ab aliquo. ¶ Secundo sic. Si homo inōtum rationalis nō distinguitur a lapide sicut dicūt & isto modo homo nō est alterius speciei specialissime a lapide/ hoc est falsum:ergo homo p rationale non solum a bruto:sz etiā a lapide/⁊ a quolibet nō tali. ¶ Dico ergo q̄ homo distinguit a lapide ⁊ in genere p animalitatem nō per rationalitatē:qz per illam nō constituit in esse generis ⁊ in specie specialissima p rationalitatē non p animalitatem quia non dat sibi esse specificū. Et quia circūscripta animalitate adhuc distingueret a lapide per animalitatez. Sicem in proposito de spiratione ⁊ filiatiōe. Accipiūt ergo falsa ⁊ exēpla eorū sunt cōtra ipsos etiā exēpla ipsorum non sunt ad ꝓpositū:quia exemplū eorū non est de duobus distinctiuis quorum vtrūq̄ est de cōceptu quidditatiuo distincti puta hois scz animalitas ⁊ rationalitas. Non sic autem spiratio ⁊ filiatio se habent ad ipsum filium:quare ⁊c.

¶ Pro ista positione sunt auctoritates expressi oēs ⁊ plures q̄ p alijs. Prima est Augustini qui to de trinitate capitulo .xiij. Filius nō est spirit⁹: sed ⁊ spirit⁹ exit a patre nō quomodo nat⁹ sed quo modo datus. Non dicit quia est a filio:sed sicut dictum est:ergo circūscripto q̄ nō sit a filio . Simile dicit contra maximum libro scdo capitulo .xiij. Et Hieronymus etiā in regulis ⁊ q̄ hereticos ⁊ ponit magister distinctione sequēti. ¶ Secūda auctoritas Anselmi de ꝓcessione spūssancti capitulo .xio vbi dicit sic. Nam cū filius existit de deo nascendo spūssanctus procedēdo ipsa diuinitate natiuitatis et processionis referūtur adinuicē ⁊ adinuicē sunt alij. Ecce qd dicit idem cum Augustino. Et infra Auctoritates p ꝓpe. Augu. ſ, de trt. Idem cō tra maxi, Anſel. de ꝓceſ. ſpi,

dicit in eodem capitulo in fine. Nec iste(inquit)de quo est alius potest esse ille qui de se etiã nec qui de aliquo est valet esse ille de quo est sicut iam dictum est. Idcirco nec pater est filius aut spiritussanctus nec filius siue spiritussanctus est pater. Filius autem vt iterũ aliam causam dicã quoniã nondũ constat qm̃ spiritussanctus de illo sit & procedat. Ideo nõ est spiritussanctus/nec si spũssanctus est filiꝰ: qr filius nascẽdo habet esse a patre spiritussanctꝰ non nascẽdo sed procedẽdo. Ecce ergo dicit q illa est causa psonalis distinctionis spiritussancti a filio/ & q sit ab ipso.

Cõclusio doctoris. ¶ Et ideo dico breuiter cõcludẽdo q licet necessariũ spiritũ sanctum esse a filio & si nõ esset a filio in re non esset qr filius habet voluntatẽ eandem cũ patre secundam ad spirãdum:qđ tñ negarent/ita oportet q sit a filio sicut a patre: tñ ista nõ est formalis consequẽtia si nõ est a filio nõ distinguit a filio:sed scõm intellectum potest sustineri sm leges disputantium dato q nõ sit a filio qđ potest intelligi distinctus ab ipo quia nõ tollitur primo & p se per ypothesim suũ primum formale distinctiuum psonale qđ est filiatio/ et si nõ tollatur hoc nõ est formaliter sed cõmunicatiue materialiter/quasi sicut tollitur homo p amotionẽ risibilis in re & in effectu non tñ intellectum. Et ideo dico q amoto risibili stat ĩ ĩtellectu q homo distinguatur ab asino per rationale. Si in proposito est dicendum.

Ad motiua. 1. opi. ¶ Ad primũ aliorũ dico q quinq̃ in ter easdem duas personas loquẽdo de relationibus originis distinctio scõm relationes disparatas presupponit distinctionẽ scõm oppositas sed aliquãdo ecõuerso:quia relationes sunt originis dico sicut est de istis ĩ proposito nostro/sed quãdo relationes sunt cõmunes bene est hoc verũ aliquãdo:verbi gratia, Distinctio iter qualitatẽ & similitudinẽ pris ad filiũ psupponit distinctionẽ ipsoꝝ sm relatiões oppositas: nõ tñ p se & vniuersaliter in oĩbꝰ psonis hoc psupponunt: vt patet. Inter patrẽ & spiritũ sanctũ & filiũ & spiritũ sanctum. ¶ Ad scõm dico q auctoritates Anselmi sunt expressiores ad oppositũ vel econtra expremisse/cũ illa quã adduxit. Et illa per quã cõfirmatur maior nõ est ad propositum:sicut dicetur infra soluendo ad auctoritates precipue ad primam. ¶ Ad tertiũ dico q generari & spirari distinguerẽtur dato q ab eodem supposito vel ex parte principij:sed ponerẽ ea distinguĩ formaliter vel ex parte terminorũ formaliũ/qui sunt noticia amoris vel ex parte sui:vel ex seipsis formaliter/ stante vnitate principij et suppositi/sicut ipsimet ponũt stante vnitate principij:quia nõ video q diuersitas suppositi det principio q possit in plures productiones nes sed magis ecõuerso principium hoc dat suppositis. ¶ Ad quartũ dico q maior est falsa. Nõ enim hec est causa distinctionis precisa quare generatio actiua distinguat a spiratione actiua:quia vna cõpossibilis est cũ opposita alterius in eodem supposito:sed hoc est bene vnũ argumentum a posteriori ad probãdum illud. Unde dico q magis causaliter est hoc scz q vna earum est cõpossibilis oppositi alterius & alterius rationis sic realiter differẽtes q̃ ecõuerso. Unde dico q si per impossibile nõ spiraret nisi pater adhuc nõ tollitur ex hoc distinctio generandi aspirare. Seipsis enim formaliter & realiter distinguunt:siue sint a diuersis principijs formaliter distinctiuis siue ab eodẽ principio indistincto sicut ipsi dicũt. ¶ Ad quintũ dico q cõmunicanter & gratia materie bene sequit q in re si spiritussanctus nõ est a filio qr non est nec distinguit sed hoc nõ est ex formali consequẽtia q se sicut dictũ est supra. ¶ Ad vltimã rationẽ dico quia ratione oppositionis vnũ oppositum nichil distinguit nisi ab ipo sed distinctione simpliciter & absolute accepta bene distinguit a nõ opposito. Unde albedo nõ solus distinguit a nigro sed a quocunq̃ non albo. Sic filiatio nõ solum a patre sed a quocunq̃ non filio: & p consequens a spiritu sancto.

ad auctor. p. 1. opi. adduct. ¶ Ad auctoritates Anselmi dico q expressiones habẽtur vel ecõtra expresse ad oppositum sicut dictũ est supra. ¶ Tum ad primã dico q nõ est ad intentionẽ eius sicut patet ex auctoritatibus alijs preallegatis. Quando igit dicit q psone distinguunt q hoc q deus est de deo verũ dicit sed non intelligit q quecunq̃ psona pducta q̃ distinguit ab alia sit ab ipsa. Sed vel ab ipsa vel ab alia/sicut etiã dicit expresse q nõ per aliũ modum dicit spiritussanctus a filio q̃ & p esse ab ipso:quia nõdum erat certũ apud aliquos an esset a filio. Et tñ dicit & erat sibi certũ q distinguebat ab eo:quia erat deus ex deo patre alio modo q̃ filius/qr producẽdo & filius/qr producẽdo & filius/ nascẽdo ¶ Ad secũdam auctoritatem de trinitate dico q allegatur cõtra intẽtionẽ Anselmi/quãdo esset ponitur ibi & propter hoc solum/dico q nõ continuatur aduersum precedẽtem sed ad sequẽtem/sic quia spiritussanctus est de filio eodẽ de inuicẽ non posse dici ibi pũctus sequitur. Et propter hoc solum filiũ nõ posse esse de spiritu sancto ibi terminat versus. Et est fallacia manifesta & argumẽtum nullũ. Nec de tertio articulo.

Ad argumẽta principalia. ¶ Ad primus principale quo probat q spiritussanctus nõ est a filio/Dñs Lyconiensis dicit q nõ est cõtrartetas ad sententiam latinoꝝ de dicto illo:& tũc sicut magister dicit huius ita hoc ex hoc/vel principiatiue vel auctoritatiue. Quãdo ergo dicit q spiritũ sanctus ex filio nõ dicimus/nõ intendit principiatiue sed auctoritatiue & primo. Spiritus enim sanctus nõ est auctoritatiue a filio sed sub auctoritatiue. Videtur michi posse aliter solui valde bene q nondũ tẽporibꝰ illis erat declaratum istud. Et dicit Damascenus. Non dicimus spiritũ sanctũ esse a filio qr nõ affirmabat hoc nec etiã negabat vel negare intẽdebat/ vel si intẽdat hoc negare negandus est. Per idem ad secũdus. ¶ Ad tertiũ quãdo dicitur &c. dico q multa sunt tenẽda que nõ habenẽ expresse ĩ scriptura sacri canonis:sicut q christꝰ descẽderit ad inferos/& huiusmodi:& hoc vel ex traditione apostolorũ quos spiritussanctus edocuit vel ex vsu & cõsuetudine ecclesie/& sentẽtijs ab ipsa approbatis: vel forte diceretur q satis habetur hoc in scriptura q spiritussanctus procedit a filio. Unde dicit filiꝰ de spiritussancto:ille inquit de meo accipiet &c. ¶ Ad quartũ quãdo dicitur q verbũ in nobis nõ est productiuum amoris:diceret quicquid sit de hoc q nõ est similis:quia verbo in nobis nõ cõmunicatur voluntas que est principium productiuũ amoris sicut in diuinis. Dices intellectus in filio non est productiuus & nec volũtas:dico q nõ est simile: qr filius accipit intellectũ p productionẽ adequatã:nõ autẽ volũtatẽ. Dices iterũ q frustra ponit̃ pduci a filio qr pater sufficit:dico q nõ frustra nec ex patris insufficiẽtia:sz ex necessitate rei:qr pater cõicat filio volũtatez q̃ est principiũ spirãdi. Et eodẽ modo posset argui de creatura q non est nisi a patre. ¶ Ad quintũ dico q nõ est simile de spiratiõe actiua & de alijs tribꝰ:si enim esset simile tũc cũ nulla alia posset esse simul in eadẽ psona:sicut nec aliqua alia cuius oppositũ concedũt oẽs de facto. Ratio autẽ quare nõ est sibe est:qr nõ est cõstitutiua alicuius psone sicut tres alie:& ideo nõ est ppria patri nec filio nec alicui psone. Auctoritas ad oppositũ & ratio nõ cõcludit. Sicut patet in articulo tertio questionis.

¶ Distinctionis Duodecime.
Questio Unica.

¶ Circa distinctionẽ Duodecimã quero vtrũ pater & filiꝰ spirẽt spiritũ sanctũ: vt sunt vnũ vel plura seu plures

¶ Arguit̃ q vt plures qr spiritussanctus pcedit ab eis vt nexus (sicut dicit distinctione vndecima) sed nexus nõ est nisi plurium & vt plura:ergo &c.

¶ Scdo sic. Actio est suppositi: sed pater & filius sunt duo suppositi:g actiões sunt due vel vna bifurcata g spirãt duo. ¶ Tertio sic. Aut spirãt vt vnũ:aut vt duo. Nõ vt vnũ:qr nec vt vnũ in psona. Pater:qr sic nõ sunt vnũ/nec vt vnũ ĩ essentia:qr sic spũssanctus cõcurreret ad spirãdum seipm: nec vt vnũ in vi spiratiua vel principio:qr pater esset duo principia respectu filij & spũssancti ꝓpter duas vires in ipso:& sic duo suppositi quod est falsum.

Extra de sum. tri. & fi. catho. ¶ Contra extra de summa trinitate & fide catholica:fideliter pfitemur q spũssanctus pcedit a duobꝰ:vt sunt vnũ nõ duo nõ duabꝰ spirationibꝰ sz vna. Hec auctoritas nõ est in principio decretalũ: sed est in principio sexti libri sumpta ex pallio Lugdunẽsi sub Gregorio quarto Et similiter ab Augustino. v. de trinitate ca. xvj.

¶ In ista q̃stione sic procedã. Primo inquiras de questo.

¶ Scdo vtrũ pat & filius pñt dici plures spiratores: vel debeant dici tñ vnus. ¶ Tertio vtrũ omnino vniformiter spirẽt:& p pñs vtrũ primus vl magis sit ab vno q̃ ab alio.

Q pater & filiꝰ spirãt spũm sanctũ vt vnũ sunt &c. ¶ Quãtum ad primũ dico q est manifestũ & certũ apud oẽs catholicos q pr & filiꝰ sunt vnũ principiũ spũssancti tanq̃ spirates ipm vnica vi spiratiua & vnica spiratione hoc ptz & p determinationẽ ecclie ex de sum. tri. &c. sicut est allegatũ supra Et p rationẽ qr sicut pr producẽdo filiũ cõicat sibi principiũ quo spirãdi(q̃cũq̃ sit illud siue essentia siue volũtas)ita q hz filiꝰ illud principiũ sub alio respectu ad spũm sctm:& p pñs pot ipm producere/ & produxit sm ipm sicut dictũ est in distinctione pcedẽti. In primo articulo q̃stionis

Bonũ dubium. ¶ Sed hic ẽ aliud dubiũ cũ essi volũtas vna & eadẽ sit in patre & in filio/quaquidẽ cõcorditer volũt aliq̃d & pcordia notet distinctionẽ suppositoꝝ pcordatiũ(suppositi q volũtas sit principiũ quo & vis spirãdi sicut dicebat supra sm vnã opinionẽ ꝓbabilẽ) Est dubiũ vtrũ pr & filiꝰ magis spirẽt ista volũtate in q̃tũ vna est & sunt vnũ ĩ ipa. An q̃tũ pcordes sm hãc volũtatẽ. Et dr hic q licet supposita spirãtia sint distincta:nõ tñ ꝓpter hoc concedi pot q spirẽt vt plures/qr licet sint plures habẽt tñ vnicã vim spiratiuã. Sed qr vlterius ista vis spiratiua nõ omnino sub ratiõe vnitatz sue est primũ principiũ fecũditatis ad spirãdũ: sz sub ratiõe pcordie & amoze mutuo patris ad filiũ & econuerso vbi notak aliqua distinctio:pot dici q spirãt in q̃tũ sunt distincti. Adhuc autẽ esset amoris & pcordia(licet amor sit vnꝰ) tñ arguit distinctionẽ amãtiũ & alteriꝰ ratiõis aliquo est amor vt ipedit filiu & patre/& vt patri a filio. ¶ Dicunt igit q iste amor requirit in patre & filio vt ratio & principiũ spirãdi:ita q volũtas nõ habet rationẽ immediati principij quo & sufficiẽtis nisi ex amore mutuo supueniẽte. hec opinio confirmat̃ p Richardũ. vj. de tri. vbi dicit q spiritussanctus est amor incõcussissimꝰ & mutuus et ita oportet q in patre et filio sit mutuitas amoris qua producant spiritum sanctum.

1. opinio.

2 pc. opi.

¶ Cõtra istã opinionẽ arguit̃ ꝓmo sic. Vis spiratiua est eque pfecta in pre:vt est prior origine filio/sicut vis gñatiua:qr pr nullã pfectionẽ recipit a filio:nec psequẽter ad gñatiões filij/& in illo priori hz pfectissime vim spiratiuã et nõ expectat amorẽ mutuũ filij ad patrẽ & econuerso ¶ Scdo sic. Si vis spiratiua nõ ẽ pfecta sine amore mutuo & pcordi/& pfectius est ĩ patre & ĩ filio q̃ in pre tñ:hoc est falsum:qr tũc neuter haberet eã ꝓpfecte:qr filiꝰ nõ habet eã nisi cõicatã a patre: & ita nec ambo haberẽt eã pfecte/qđ ẽ falsum. ¶ Tertio sic. Prior est volũtas pfecta hñs obiectũ infinitũ diligibile sibi pñs ĩ aliquo supposito ptinẽte actio nẽ q̃ & sit amor obiecti: sz volũtas vt prior accepta est vis spiratiua pfecta in rone principij &. Tũ qr sic est principiũ quo liberũ opandi:& p pñs producẽdi aliquid volũtati cũ p actũ nõ distinguat libertas / nec ipe actꝰ in se sit liber formalr: sz tñ denominatiõe extrinseca:qr est volũtatz. Tũ qr etiã intellectꝰ si ponatur principiũ productiõis verbi nõ pot poni sic q mediante actu itelligẽdi(sicut ꝓbabit infra) & volũtas ꝓter actũ. i. nõ expectãdo actũ amãdi vel amorz vt principiũ ꝓpletiuũ est pfectũ principiũ quo. ¶ Si vidi cas ꝛ istas rones q eodẽ mõ ꝓcluderẽ q vna volũtas sm se:sm actũ intelligẽdi & volendi est prior origine ĩ pre & q̃ filiꝰ:vel spũssanctꝰ posset eẽ principiũ productiuũ creature. ¶ Et sil̃r q obiectũ nõ currit cũ potẽtia ĩ productiõe diuina: qr potẽtia vt distinguit̃ etiã ab obiecto est ifinita & libera si sit volutas & pfecta. ¶ Dicit̃ q nõ est sile de creatura qr ipsa producit̃ vt artificiatũ & ita oportet q sit cognita & amata & a tribꝰ/nõ qr principiũ sit ifficiẽs in vna psona sz aliũde sicut dicet ĩ scdo:puta q productio ad ĩtra psonaꝝ vnaꝝ ẽ necesse eẽ & etiã psone producte:nõ sic creaturaꝝ sz ꝓpter aliq̃ alia:sz vtr vo lutio seu amor sit principiũ quo productiuũ creature & ĩtellectio ipa est dubiũ. Et puto q nõ. Sz volũtas tñ sufficit ĩ rõne principij quo:sz ista bñ reqrant pp causaz ꝓdictã. ¶ Ad aliud & obiecto puto q obiectũ nõ pcurrit cũ potẽtia vt principiũ productiuũ ad ĩtra/imo nec ad ex:sz sic circa qđ opak q̃ ipa producit vl ẽrõ producẽdi vt ptz:qr tũc ĩ pre respectu filij & vtroq̃ respectu spũssancti/& ĩ tribꝰ respectu create

Solutio.

oportet dare duplicē relationē realē ad ꝓductū intrinsecū secūdū duo fundamēta distincta: sc̄z potentiam ⁊ obiectum/quod non est verum quare ⁊c.

4ª ratio ¶ Quarto sic. Volūtas habēs obiectū infinitū sibi ꝑsens ī suppoſito ꝓtēre ꝓductiōi nō est min⁹ ꝑncipiū ꝓducēdi amorē adequatū illi ꝑncipio q̄ hñs cū hoc obiectū secūdariū nō infinitū actu ꝑs vel hñs ip̄s ptz manifeste. Tū ex ordine obiector. Tū ex ꝑfectiōe ꝑncipij obiecti ad quā nichil addit obiectū nō infinitū secūdariū. Sed volūtas dīna vt potētia est: ꝓius aliquo mō ꝓioritatis hz obiectū infinitū sibi ꝑs q̄ filiū q̄ est obiectū secūdariū vt

5ª ratio. filiꝰ est/⁊ p ꝑs q̄ amorē mutuū ꝑ ⁊c. ¶ Quito sic Aut ꝑ ⁊ filiꝰ spirāt illo amore mutuo in q̄tū amor est absolute: ⁊ sic est vn⁹ ⁊ totaliꝝ indistinctus: ⁊ sic mutuitatē nō oportet ponere: qz sic ꝓcedit ī ꝑre ori gine: ⁊ hꝰ etiā est falsus sicut ꝓbatū est supra. Aut inquātū mutuꝰ ⁊ sic mutuitas est ꝑncipiū quo ꝓducēdi spiritū sanctū. Mutuitas. n. nō est nisi respectꝰ mutuitatis in amore multiplicato ī ꝑre ⁊ filio/ et sic

obiectio. spirarēt nō vt vnū ꝓncipiū sz vt duo. ¶ Dices q̄ amor vel volūtas sub amore est ꝑncipiū ꝑfectū ꝓducēdi: nō tū nisi vt ī ambob⁹. Cōtra. Quero q̄d p fectiōis addit volūtati ī patre p hoc q̄ cōicat filio certū est q̄ nichil: qz eque ꝑfecta est ī vtroq̄ simplr ⁊ absolute loquēdo. ¶ Dico igit q̄ volūtas ibi tā in ꝑre q̄ in filio est cōpletū ꝓncipiū spirandi: nec ꝑfectionē hui⁹ ꝑncipij ingredit aliq̄s actꝰ amādi licet actꝰ amādi sit ꝓior ī vtroq̄ q̄ actus spirādi.

opt. doct. de qōne. ¶ Rel̄ndeo q̄ aliter ad q̄stionē ꝑmittendo ꝓio q̄ ꝑ in ꝓio signo originis hz oīa q̄ hz a se q̄ sunt ꝑfectiōis simplr secundū q̄ hmōi: puta essentiā intellectionē ⁊ volitionē essentie sue q̄b⁹ formalr beatificat: hz etiā itellectū ⁊ volūtatē ⁊ vtrūq̄ cū fecūditate ꝑfecta ⁊ ꝑfectissime. ¶ In scō signo originis cōicat filio oīa ista q̄ sunt ꝑfectiōis pura essentiā itellectionē ⁊ volitionē essentie q̄bus q̄libet est btūs: intellectū etiā nō vt fecūdū vel vt fecūdus est qz cōicat sibi itellectū ꝑ ꝓductionē adequatā ipsi itellectui vel memorie vt ꝑncipio: sz volūtatē fecūdā sibi cōicat vt ꝑncipiū quo ꝓducēdi spiritū sanctū ꝑter rōnē ꝑpositā: qz ipsaz nō accipit filiꝰ ꝑ ꝓductionē voluntati adequatā: qz nō ꝓcedit ꝑ motū volūtaris. hz igit filiꝰ volūtatē fecūdā ⁊ actū amādi diuinā essentiā ⁊ patrē: sed ille actus nō ꝑtinet ad volūtatē vt est ꝑncipiū quo fecūdū ad spirandū. ¶ In tertio autē signo originis dico q̄ oīa ꝑ quāto sūt ꝑfectiōis simplicit cōicant spūisancto a ꝑre ⁊ filio: ⁊ hoc ꝑ idem ꝑncipiū totaliꝝ indistinctū ⁊ in rōne sui ⁊ in rōne ꝑncipij q̄ est volūtas fecūda ꝑri ⁊ filij: ⁊ ꝑ eūdem actū spirādi simplr indistinctū. ¶ Nō g̃ ḡrit vtrū pater ⁊ filiꝰ spirēt in q̄tū vnū vl in q̄tū distincti. Ly in q̄tū pōt reduplicare vel notare rōnē ꝑncipij ꝓ ductiui: vel aliq̄d necessario ꝑtinēs ad ip̄m: ⁊ sic dico q̄ inquātū vnū ⁊ nō in q̄tū distincti. vel pōt notare seu reduplicare cōditionē suppositoꝝ ꝓducētiū vel rōnes eoꝝ ꝑ quāto sunt suppoſita: ⁊ sic dico q̄ in q̄tū distincti/⁊ est sensus q̄ ꝑ ⁊ filiꝰ distincti spirēt spiritū sanctū ⁊ est verū/tū dico q̄ inquātū magis ꝓrie reduplicat rationē agēdi ꝑncipiū ⁊ sic vt

Augu. 5. de tri. capi. 14. posset absolute ꝓcedi q̄ in q̄tū vnū. ¶ Ꝓio cōfirmo ꝑ Augustinū. v. de tri. c. xiij. vbi dicit sic. Pater ⁊ filiꝰ sunt vnū ꝑncipiū ad spiritū sanctū sicut pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sunt vnū ꝑncipiū ad creaturam. ¶ Secundum patet de se.

Ad rōes 1. opi. vq̄ Richar. ¶ Ad Richardū dico qz rōnes quas innuit suū ꝓpositum nō vidētur valere: qz si amor esset iocundissimus in deo eo ipso quo mutuus ⁊ nō nisi qz mutuus patris ad filiū ⁊ quo: sequeret q̄ pater nō esset de⁹ formaliter amore vt in seipso: sz vt in filio correlatiue obiectiue. Amor enī quo est beatus est amor iocūdissimus/⁊ sic pater ꝓius origine nō esset beat⁹ q̄ filius: ¶ Sc̄o qz amor mutuus in nobis est iocūdissimus qz redamatio ex parte amati addit aliq̄d diligibilitatis sup amatū vt patet: redamatio enī est aliqua ratio diligibilitatis ꝑter amatū: sz totū oppositū est ī diuinis: qz filius nō est amabilior patri ꝓpter suā redamationē qz diligit patrē sed ꝑter essentiā suā diuinā quā habet ꝑter quā ꝓmo modo amat a patre/⁊ ideo nō oportet ponere mutuitatē in diuinis vt sit amor iocūdissimus nec ꝑfectior sim⁹. ¶ Preterea etiā dico q̄ ista ratio ꝑ Richardū est cōtra oppinātem q̄ ponit q̄ spūssanct⁹ distīguerēt a filio si nō esset ab ipso ꝑter modū suū distinctū ꝓducēdi a patre. Si sit fecūditas volūtatis ad spirandū nō est nisi vt volūtas ⁊ formaliꝰ in duobus spiritib⁹ nō posset spūi sancto ꝓpetere su⁹ modus ꝓducēdi distīctus nisi esset a filio: ḡ ⁊c. ¶ Dico igit ad Richardū q̄ vel ꝑ illa ꝑba nō vult habere nisi q̄ volūtas vt cōcors in actu amādi virtualr nō tm̄ formaliꝰ: qz pōt in actū amoris mutui ⁊ ꝓcordis: nō q̄ velit ꝓcludere actū amādi concorditer in ratiōe ꝓncipij quo est ꝓncipiū ꝓductiuū spūssancti: vel ipse vult habere ꝑditiōes suppositoꝝ spirātiū qz cōcordāt in amore: vel si ipse intēdit illud qđ accipit oppinās ꝑ ip̄m nō est dictū suū ꝑm mētem Augustini ⁊ teneo me magis cū Augustino ⁊ cuz rationibus supradictis. Hec de primo articulo.

Pater ⁊ filius ñ debeāt dici plures spiratores. ¶ Quantum ad secūdum articulū dico q̄ nō debet cōcedi q̄ pater ⁊ filius sunt plures spiratores. Ad hoc est prima ratio grāmaticalis. Substātiuum nō plurificaꝝ nisi significatus plurificeꝝ qz substantiuū subiectū eo q̄ in quiete ⁊ ꝑ se significat trahit vnitatē vel multiplicationē a ꝓpria forma. Pater ꝑ exemplū hoc nomē de⁹ nō plurificaꝝ sicut nec deitas: tū ꝑsona plurificaꝝ: qz suū significatū plurificaꝝ: sed significatū hui⁹ nois spiratoꝝ nō plurificaꝝ. Pater significatū suum est spiratio actiua/actus ipse nō plurificaꝝ nec ꝓprietas eius quo. Et ideo dico q̄ plurificari nō potest/ dicēdo plures spiratores sed quare: dicit bene spirātes dico q̄ adiectiuū cū significet ꝑ modū adiacētis ad suppositū vel substātiuum cui addit/ideo trahit naturā suā quātum ad plurificationē ex suppositoꝝ vel substātiuo/qz ḡ suppoſita sunt plura pōt cōcedi qz sunt plures spirātes. Sil̄r etia pōt ꝓcedi q̄ sunt plures creantes/nō qutē plures creatores: sed vn⁹ creator. ¶ Scōa ratio est/qz pater ⁊ filius sunt vnū ꝓncipiū spirādi quo. hoc est enī volūtas sed qđ respectu talis actiōis/hoc autē ꝓncipiū cō uenienter exꝓimit ꝑ hoc nomen spiratoꝝ ⁊ ideo spiratoꝝ nō plurificaꝝ. Dices ḡ sil̄r dicā vnū qđ spirat: ꝓcedo/⁊ sil̄r vnū solū spirās vl spirat cū neutro substātiuo: sz nō sic dz dicīvn⁹ sol⁹ spirās qz tenet adiectiue. ¶ Tertia ratio est qz oī entitati formali corresp̄det aliq̄d vel aliquis ens ēm illā adequate ꝓatet ex ꝓportione quo vel cuius ad quod: nō autem nō est inter quecūq̄ ꝓducētia: est enim dare aliquos duos producentes tertium/⁊ hoc per eandem vim ꝓductiuam in eodem actu ꝓductiuo sicut est in ꝓposito ideo nō magis spirat vnus q̄ alius. Hec de tertio articulo.

¶ Ad primum principale de nexu dico q̄ spūssanctus est nexus ꝓductus ⁊ dico bene q̄ est distinctoꝝ. Pater enī ⁊ filiꝰ sunt distincti alias nō cōnecterent: sed nō sequit ex hoc q̄ ꝓducāt istū nexū vel spiritū sanctū vt sunt plura sed q̄ vt vnū licet sint plura suppoſita q̄ in ipso cōnectātur. ¶ Ad scām dico q̄ in diuinis saltē actiones sunt suppositoꝝ sicut denoīatoꝝ per istas vt generare vel spirare. Sed q̄n dicis suppoſita sunt duo cōcedo: q̄ spirationes due. Nego cōsequētiam qz in duobus nō est idem ꝓncipium spirādi indistinctū: qz in duob⁹ potest esse vna scientia: sicut etiā nō sequit sunt duo scientes q̄ due scientie. Preter ea nō dicit philosophus ibidē q̄ actiones sunt suppositoꝝ sed singulariū: ideo nō curo. ¶ Ad aliud dico q̄ spirāt vt vnū ex vi spiratiua fecunda: qz est vna. Quādo dicis ergo eadē ratione potest dici q̄ pater generat vel spirat vt duo ꝓncipia vel ꝓducētia ꝓpter ꝓncipia duo que habet. Dico q̄ nō sequit qz ad multiplicationē formarū in abstracto nō sequitur multiplicatio in cōcreto nisi sint in diuersis: vñ multe sunt sciētie in aliquo/nō tm̄ dz multi sciētes. Ita dico in ꝓposito multe vel due sunt vires in ꝑre nō tm̄ pater dz multa ꝓducētia: quare ⁊c.

¶ Distinctionis Decimetertie.

Questio Vnica.

Circa distinctionē

Decimātertiā quero. Vtrum gñatio actiua ⁊ spiratio actiua distinguantur in diuinis.

¶ Videt q̄ non: qz generatio per hoc distīguit in creaturis ab aliis mutationib⁹ qz est ad substantiā in creaturis ḡ omnis ꝓductio terminata ad substātiam est generatio/ergo similiter in diuinis: sed vtraq̄ ꝓdictarū terminat ad substantiam: ergo ⁊c. ¶ Secundo sic. Quicquid est ī diuinis eiusdē rōnis est ex se hoc et singularitas q̄dā/ḡ ꝓductio dīna est vna tm̄/ḡ gñatio ⁊ spiratio nō differūt realr qz sunt vnitiuoce ꝓductiones/⁊ ꝑ ꝑns eiusdē rōnis. ¶ Tertio sic. Qđ distinguit ab alio realr refert ad ip̄m realr: qz distinctio nō dicit qđ absolutū sz respectiuū: sz vna ista nō refert ad aliā realr qz tūc vl seipsis ⁊ sic ecūt relatiōes oppoſite qđ est falsuz: vel aliꝰ relatiōibus fundat⁹ sup ipsas qđ est falsū: qz tūc eēt ꝓcessus infinitū ī relatiōib⁹ dīnis realib⁹. ¶ Quarto sic. Ab eodē simplici vniformr se hñte nō ē nisi vnū sz suppositū ꝓio ē vnicū simplex vniformr se hñs/ḡ gñatio actiua ⁊ spiratio actiua nō sunt nisi vna. ¶ Cōtra earū sunt distincti termini ꝓducti puta filiꝰ et spūssanctus: ergo ꝓductiones sunt distincte.

¶ In ista q̄stione

sic ꝓcedā. Primo ponā illud qđ est certū de questione apud omnes. ¶ Sc̄do illud in quo est dubiū/⁊ opiniones circa illud dubiū/⁊ arguam contra eas. ¶ Tertio dicam quid michi videtur. ¶ Quarto ostēdam q̄ spiritussanctus potest dici

Augustī. ¶ Ex solus pater vel filius correspōdet adequate volūtati fecunde vel spirationi actiue: ergo vterq̄ simul vt vnū hoc. autē conuenienter exꝓimit q̄ hoc q̄ est spirator. Dicit ergo vinus spirator. Si dicas ita posset dici vnus ens: dico q̄ si ens esset substātiuum ita posset dici: sed qz ens est participiū ⁊ per cōsequēs adiectiuū nō potest cōcedi nisi cū aliquo substātiuo. Unde bene dicit substātiue ⁊ neutraliter vnū ens: sicut vna essentia est vnus de⁹. ¶ Dico igit quātum ad istud ām articulū q̄ nō debēt cōcedi duo spiratores licet bene duo spirātes. ¶ Contra qz sequit vnus spirans q̄ vnus spirator/ḡ similiter plures spirātes/ergo plures spiratores: quia si singulare infert singulare ⁊ plurale plurale: dicō q̄ nō sequit. Nō enī sequit plurale ad plurale: sicut singulare ad singulare nisi forma significata ꝑ primū singulare ꝓsequēs numerēt in suppoſitis vt patet plures hoies: ergo plura animalia: sic non est in ꝓposito sicut nec vna psona ḡ vnus de⁹ plures p sone: ḡ ⁊c. Si igit inueniaꝝ ꝓcessum plures spiratores debet exponi in plures spirantes vel in plures qui spirant. Hec de secundo articulo.

Anp̄ p⁹ vel magꝭ spiret q̄ filius ⁊c. ¶ Quātum ad tertiū an scilicet ꝓius spiret pater q̄ filius vel magis Et vtrū omnino vniformiter spirēt vel nō: dico q̄ spiratio vel actus potest cōsiderari in se: vel q̄tum ad vim spiratiuā: vel quantū ad terminū ꝓductū vel spiratū. Et tribus istis modis dico q̄ est vniformitas immo vnitas magis: qz ⁊ actus est vnus. Vna enī est spiratio actiua: ⁊ vis spiratiua est vna et terminus spiratus est vn⁹ indistinctus/nec est magis alb vno vel minus. Si autē loquamur de spiratione q̄tum ad suppoſita spirātia. Sic est ibi aliquis ordo ꝓioritatis ⁊ posterioritatis ēm originē nō natura vel tēpore auctoritatis ⁊ subauctoritatis: qz suppoſita spirātia sic habēt spirationē q̄ vnū habet a se ⁊ sēm ab alio. Pater a se filius a patre/⁊ sic vn⁹ est ꝓius ⁊ alius posterius: vnus auctoritatiue alius subauctoritatiue/vnus principaliter ⁊ primo ali⁹ sub principaliter ⁊ secūdario. Hec est sentētia Augustini. xv. de trini. ca. xiij. ⁊. v. Hec est intelligēdū sicut dictū est supra q̄ pater ꝓius habeat spirationē actiuā q̄ filiꝰ ꝓio tāto/qz pater spiret in aliquo ꝓiori in quo filius nō spiret/qz tūc vel spūssanct⁹ bis ꝓducerēt si postea a filio ꝓduceret; vel spūssanctus nō esset a filio/quoruz vtrūq̄ est falsum. Sed ꝓio tāto dicit pater ꝓius spirare sēm originē qz pater a se ⁊ filius a patre: licet ambo simul spirent. Sic est etiā de creare si cōparet ad tres psonas dīuinas (vt dictū est supra in vna questione) vnde inter generationē ⁊ spirationē in patre ⁊ in filio est aliꝰ ordo ⁊ alius: qz inter duas primas est ordo act⁹ ad actū: inter spirationē vero hinc ⁊ inde nō est ordo actus ad actū: quia est idem actus indistinctus: sed est ordo suppositi ad suppositum nō habēdo talem actū. Sic patet quomodo vniformiter spirāt ⁊ quo modo non: ⁊ per hoc possunt solui multe auctoritates: dico tm̄ q̄ vnus nunq̄ magis spirat q̄ alter: qz vterq̄ spirat eadē ⁊ pari conatu imo eodē ⁊ vtrius q̄ est actus idē. Dices q̄ imo qz prima causa plus influit in effectuz q̄ causa secunda ⁊c. Dico q̄ prima causa est essentialiter distincta a sēda/ ⁊ nobilior ipsa/⁊ habet aliud principiū agēdi q̄ causa secunda/ideo plus potest influere q̄ causa sēda. Sic autem nō est inter quecūq̄ ꝓducētia: est enim dare aliquos duos producentes tertium/⁊ hoc per eandem vim ꝓductiuam in eodem actu ꝓductiuo sicut est in ꝓposito ideo nō magis spirat vnus q̄ alius. Hec de tertio articulo.

¶ Ad primum principale de

nexu dico q̄ spūssanctus est nexus ꝓductus ⁊ dico bene q̄ est distinctoꝝ. Pater enī ⁊ filiꝰ sunt distincti alias nō cōnecterent: sed nō sequit ex hoc q̄ ꝓducāt istū nexū vel spiritū sanctū vt sunt plura sed q̄ vt vnū licet sint plura suppoſita q̄ in ipso cōnectātur. ¶ Ad scām dico q̄ in diuinis saltē actiones sunt suppositoꝝ sicut denoīatoꝝ per istas vt generare vel spirare. Sed q̄n dicis suppoſita sunt duo cōcedo: q̄ spirationes due. Nego cōsequētiam qz in duobus nō est idem ꝓncipium spirādi indistinctū: qz in duob⁹ potest esse vna sciētia: sicut etiā nō sequit sunt duo scientes q̄ due scientie. Preter ea nō dicit philosophus ibidē q̄ actiones sunt suppositoꝝ sed singulariū: ideo nō curo. ¶ Ad aliud dico q̄ spirāt vt vnū ex vi spiratiua fecunda: qz est vna. Quādo dicis ergo eadē ratione potest dici q̄ pater generat vel spirat vt duo ꝓncipia vel ꝓducētia ꝓpter ꝓncipia duo que habet. Dico q̄ nō sequit qz ad multiplicationē formarū in abstracto nō sequitur multiplicatio in cōcreto nisi sint in diuersis: vñ multe sunt sciētie in aliquo/nō tm̄ dz multi sciētes. Ita dico in ꝓposito multe vel due sunt vires in ꝑre nō tm̄ pater dz multa ꝓducētia: quare ⁊c.

¶ Distinctionis Decimetertie.

Questio Vnica.

Circa distinctionē

Decimātertiā quero. Vtrum gñatio actiua ⁊ spiratio actiua distinguantur in diuinis.

¶ Videt q̄ non: qz generatio per hoc distīguit in creaturis ab aliis mutationib⁹ qz est ad substantiā in creaturis ḡ omnis ꝓductio terminata ad substātiam est generatio/ergo similiter in diuinis: sed vtraq̄ ꝓdictarū terminat ad substantiam: ergo ⁊c. ¶ Secundo sic. Quicquid est ī diuinis eiusdē rōnis est ex se hoc et singularitas q̄dā/ḡ ꝓductio dīna est vna tm̄/ḡ gñatio ⁊ spiratio nō differūt realr qz sunt vnitiuoce ꝓductiones/⁊ ꝑ ꝑns eiusdē rōnis. ¶ Tertio sic. Qđ distinguit ab alio realr refert ad ip̄m realr: qz distinctio nō dicit qđ absolutū sz respectiuū: sz vna ista nō refert ad aliā realr qz tūc vl seipsis ⁊ sic ecūt relatiōes oppoſite qđ est falsuz: vel aliꝰ relatiōibus fundat⁹ sup ipsas qđ est falsū: qz tūc eēt ꝓcessus infinitū ī relatiōib⁹ dīnis realib⁹. ¶ Quarto sic. Ab eodē simplici vniformr se hñte nō ē nisi vnū sz suppositū ꝓio ē vnicū simplex vniformr se hñs/ḡ gñatio actiua ⁊ spiratio actiua nō sunt nisi vna. ¶ Cōtra earū sunt distincti termini ꝓducti puta filiꝰ et spūssanctus: ergo ꝓductiones sunt distincte.

¶ In ista q̄stione

sic ꝓcedā. Primo ponā illud qđ est certū de questione apud omnes. ¶ Sc̄do illud in quo est dubiū/⁊ opiniones circa illud dubiū/⁊ arguam contra eas. ¶ Tertio dicam quid michi videtur. ¶ Quarto ostēdam q̄ spiritussanctus potest dici

ingenitus ⁊ quomodo. ¶Ultimo ad rationes.

Fiatio actiua et spiratio actiã an ī dīnis distiguunt.

¶Circa primū dico q̄ omnib⁹ cōstat q̄ generatio actiua ⁊ spiratio actiã realiter differūt ⁊ distinguunt. Et hoc ꝓbatur multipliciter. Primo sic. Relationes reales oppositе relationibus oppositis ⁊ realiter distinguunt realiter:q̄z impossibile est q̄ eadē relatio realiter opponatur pluribus p se ⁊ directe: sed generatio ⁊ spiratio opponūtur per se ⁊ directe filiationi ⁊ spirationi passiue que sunt realiter distincte: q̄ sunt cōstitutiue diuinoꝝ suppositoꝝ realiter distinctoꝝ scz filij ⁊ spūssancti. ¶Scdo sic. Relatiões quarū vtraq̄ est realis ⁊ vna est cōstitutiua ⁊ alia non est cōstitutiua distinguunt realiter/ sed sic est de generatione actiua ⁊ spiratione vt patet:g̃ ⁊c. ¶Tertio sic. Illa quoꝝ neutrū est formaliter infinitū/et ambo sunt positiua/⁊ vnū non est cōmunicabile: et aliud est incōicabile differunt realiter:sed sic est de generatione actiua ⁊ spiratiõe actiua:q̄z prima est incōicabilis ⁊ scda cōicabil' filio:g̃ ⁊c. ¶Quarto sic. Quecūq̄ dicūt aliquid positiuū extra itellectū ⁊ vnum nō potest p̄dicari de alio si accipiaꝫ in vltimata abstractione. Differūt realiter:q̄ da oppositū q̄ nō differant:dico q̄ cū res non repugnat nec modus significādi q̄z accipiunt in abstracto vnum poterit vere p̄dicari de alio:ꝫ generatio actiua nō potest vere p̄dicari de spiratione actiua ⁊ sunt aliqua realia:g̃ ⁊c. Ista ergo cōceditur ab oībus licet nō omnes ꝓbant eam per ꝓdicta media.

Vnde habeak distictio gñalitiōis ⁊ spirationis actie ⁊c. 1. opi.

¶Sed dubiū est in questione vnde habeatur distinctio istarum ꝓductionū/⁊ vnde sumaf:licet esn seipsis formaliter distinguant sicut ⁊ quelibet alia q̄ distinguuntur. Videt tn̄ q̄ aliunde originaliter vel quasi causaliter accipiaf distinctio eius. ¶Circa hoc autez sunt multe opiniones ⁊ varie. Undevna est opinio prima quã reputo magis rationabilē q̄ alias multas:q̄ distinctio istarū emanationū originaliter accipiꝫ ex suo principio q̄ est essentia diuina que est immediatū principiū vtriusq̄ emanatiōis vel ꝓductionis existēs totaliter indistincta ⁊ scdm rem ⁊ scdm rationē:in ratione principij dico ⁊ inq̄tuꝫ est quo respectu ꝓductionū taliū ratione sue illimitationis ⁊ infinitatis:q̄ potest in tales duas ꝓductiones indistincte ⁊ determinate ac si essent distincta formaliter sicut ponūt aliqui alij. ¶Q̄ aūt sit hoc verū ꝓbāt: q̄ illimitatio ⁊ continētia vnitiua aliquoꝝ non tollit ab illimitata continētia causalitatē vel actiuitatē ipsorum:q̄ nō tollit aliquid de perfectione vt patet in multis. Cum igit essentia diuina illimitata sit infinita simpliciter / posito q̄ vnitiue ⁊ distincte cōtineat intellectū ⁊ volūtatē/poterit tn̄ in istas ꝓductiones distinctas sicut si ista ponereē distincta in ipsa. ¶Hoc declarauit se cūdo:q̄z etiã scm illos qui ponūt q̄ intellectus ⁊ volūtas formaliter distinguunt ⁊ ex natura rei/ oportet reducere istã distinctionē immediate in vnitatē diuine essentie q̄ determinat sibi istas pfectiones ⁊ sub certa multitudīe/g̃ sit̄r ad ipsaꝫ īmediate potērūt reduci iste due actiões actiue nō posita aliqua distinctione prima.

ꝫ.1.opi. ¶Contra istaꝫ opinionē arguit ad p̄sens tripliciter. Primo q̄ si essentia diuina indistincta totaliter esset principium distinctiuum istarū ꝓductionū sequereē q̄ neutra ex natura rei esset libera sed mere naturalis vtraq̄ ꝓductio. Cū enim actus ipse ꝓductiuus voluntatis seu etiã operatiuus nō sit liber in se formaliter sed est quid naturale in se. Tū q̄z cuiuscūq̄ est generatiuus mere naturaliter est generatiuus q̄tum est ex se sicut actus ipsius habitus:⁊ tñ est generatiuus habitus. Tum q̄z alias posito in re velle vel nolle alicuius obiecti in potestate volentis vel nolentis scdm q̄ actu volēs vel nolens esset gaudere vel nō gaudere de obiecto:vel tristari ⁊ nō tristari q̄d est falsum:tū quia naturale ⁊ libere sunt differē tie principiorū:sed per actū nō cōuenit alicui potētie q̄ sit principiū. Tum q̄z intellectus ex se est p̄n cipiū naturale ⁊ nō per actū suū. Unde natura est principiū motus vt dicit actus: sed ante actū ꝓductiuum aliquod diuine nature nulla est omnino distinctio ī natura sed est ibi precise natura ⁊ essentia in sua nuditate:g̃ nō est ibi aliquid ex quo sicut ex principio possit dici ꝓductio libera sed oportet q̄ ambe sint mere naturales/⁊ ita spiritussanct⁹ naturaliter ꝓducit et exit a patre quomodo natus nō quomodo datus:q̄d est expresse cōtra Augusti nū quinto de trinitate ⁊ contra Anselmum de processione spiritussancti. ¶Dices q̄ verum est ex natura rei q̄ non est ibi aliqua ꝓductio libera: sed ambe sunt mere naturales et ex necessitate nature: tamen vna dicitur materialiter per modum intellectus ⁊ alia per modum voluntatis:quia vna est ab vno supposito et non presupponit aliquam aliam/ huiusmodi est ꝓductio filij/et propter hoc etiam filius dicitur natus et verbum. Alia autem dicitur per modum voluntatis: quia est a duobus / et aliam presupponit sicut voluntas in nobis presupponit intellectum ⁊ naturam:propter quod ꝓductum eius dicitur datum vel donū seu amor/ ⁊ ista conueniunt eis secundum rationem et denominationem ex habitudine vel inhabitudine ad creaturam. ¶Contra quia tunc filius ex sua proprietate reali non plus diceretur ⁊ esset verbum q̄ donū nec spiritussanctus plus donum q̄ verbū:nec verbum conueniret filio'nisi in habitudine vel ex comparatione sui ad creaturam que sunt absurda ⁊ cōtra Augustinum de trinitate in multis locis: et similiter q̄ dicitur q̄ vna est ab vno ⁊ alia a duobus et ita vna dicitur talis:⁊ alia talis:istud est nichil: forma enim ⁊ principium eiusdem rationis in quocunq̄ sit semper est principium actionis eiusdē rationis:sicut calor in quocunq̄ sit semper est principium calefactionis ita in duobus sicut in vno: ergo non potest vna esse naturalis quia ab vno/⁊ alia libera quia a duobus: nisi sit dare aliquod principium liberum distinctum aliquo modo contra naturam cuiusmodi est voluntas.

Correla. ꝓtra opi. quozūdā.

¶Ex quo patet etiam opinionem'esse nullam que ponit q̄ iste ꝓductiones originaliter distinguuntur per hoc q̄ vna est ab vno supposito et alia a duobus. Quero enim a te. Unde est hoc q̄ vna est ab vno et non potest esse a pluribus:alia vero est a pluribus:hoc non est nisi quia distinguuntur ⁊ sunt alterius rationis magis q̄ econuerso. Uñ prius est intelligere istã ⁊ istã distinctionē inter istas q̄ q̄ ista possit eē ab vno et illa a plurib⁹. Uñ dico q̄ ipsi assignant illud q̄d est posterius ⁊ nō causa. Preterea eiusdez ratiōis est calor siue principietur ab vno siue a plurib⁹ immo etiam vniuoce vel equiuoce principians. Preterea. Pari ratione intellectio volitio et essentia eēnt alterius rationis in filio a spiritussancto: quia in filio cōmunicaf ab vno sed in spiritu sancto ab amborb⁹/ et filio ab vno. Preterea q̄ suppositū magis principiās magꝫ sequit legē principij q̄ econuerso:q̄z ex principio hꝫ q̄ sit p̄ncipiās non econuerso/g̃ si p̄ncipiū in esse est naturale ⁊ modo naturali:hꝫ p̄ncipiare siue sit in vno siue sit in duob⁹. Ideo nichil ad ꝓpositū. Preterea quia sicut ꝓbatū est supra. Si spiritusꝫ sanctus non procederet a filio adhuc non propter hoc esset filius: sed sufficienter distingueretur abeo:⁊ hoc nō esset nisi quia vnus exit a patre quomodo natus ⁊ alius quomodo datus/ergo nō dicitur nec exit quomodo datus:quia a duobus sed q̄z per modum voluntatis quia adhuc saluaretur si a solo patre procederet.

2m argu. ¶Secūdo arguitur principaliter cōtra opinionem illam essentia diuina eiusdem rationis existēs se habet sicut principium ad istas productiones que sunt plures:sed quicquid eiusdē rationis existens/siue vt principium: siue vt causa vt ꝛmune vel vniuersale se habet ad plura/ex se nō determinatur ad certam multitudinē istarum sicut dictum est supra:ergo ⁊c. Nota q̄ eiusdem principij nō possunt esse duo ꝓducta simpliciter adequata sicut nec eiusdem potentie duo obiecta.

3m. ¶Tertio sic. Quodlibet perfectum principium eiusdē rationis existens habet aliquod productum sibi simpliciter adequatum vel habere potest. Probatio: quia sibi nō repugnat habere productum simpliciter perfectum/⁊ per consequēs sibi simpliciter adequatum ⁊ virtuti sue:ergo essentia diuina indistincta eiusdem rationis necessario habet vnum principiatum vel productum sibi simpliciter adequatuꝫ. Sed impossibile est q̄ eiusdez p̄ncipij sint duo producta simpliciter sibi adequata:quia tunc neutrum adequaretur sed principiatū excederet principium posse esn in talia plura est maiozis perfectionis q̄ in vnū quare ⁊c. Prima ratio magis valet q̄ due vltime per hoc possunt excludi rationes opintonis que non valent.

Adp̄ce.3 rōnes cō tra primã opintonē

¶Ad primam diceretur q̄ nunq̄ aliqd quantūcunq̄ illimitatuꝫ vel infinitum idem simplex et indiuisibile existens potest in duas productiones quarū vna est naturalis ⁊ alia libera quia cum ex alio non possit esse ista nisi ex principio:⁊ principium vnicum simplex vel est natura tantū vel voluntas tātum oportet aliud dare/⁊ nō possunt ista principia in idem cōcurrere. Cum dicis nichil tollitur perfectionis ab infinito per istam cōtinētiam vnitiuam:diceretur q̄ imo tollitur sibi propria ratio vnius perfectionis simpliciter:imo omniū perfectionuꝫ simpliciter:que sunt perfectiões simpliciter ex suis proprijs rationibus formalibus/ quas impossibile est saluari in vna ratione/⁊ ita impossibile est q̄ talia vnitiue cōtineantur in aliquo. ¶Ad secūdum dicitur q̄ non est simile quia intellectus ⁊ voluntas si ponātur distincta/nō oportet q̄ reducantur nisi ad vnitatē essentie:q̄ sunt naturaliter in essentia:sic q̄ nec sunt productiones'alique nec producta sicut est de proposito nostro:⁊ ideo licet oporteat reduci ꝓductiones vel producta ad distincta principia/ non tamē principia nisi ad vnum quod est essentia que nō est principium respectu ipsorū. ¶Nota hic q̄ illi qui ponunt q̄ essentia secundum rationem essentie est principium immediatum vtriusq̄ productiōis diuine non possunt saluare distinctionem istarū productionum sic q̄ vna sit libera et alia naturalis ex natura et p̄tate rei ita q̄ vna sit natti vel filij et alia dni. Natura enim vel essentia sic prescindendo ab ipsa voluntate nō est formaliter liberū principium:sed prima libertas residet apud voluntatē et ita mere naturaliter et modo naturali cuiusc̄q̄ p̄onatur ipsa principium productiuum. Cum igitur productio naturalis et per modum nature vni abvno sit vere generatio siue ab vno siue a duobus etiam actiue/et vt sic patet de patre ⁊ matre si proquia mater sit actiua ad generationem non potest vitari quin vtraq̄ productio sit generatio:⁊ vtraq̄ persona sit genita/quod est falsum et hereticū. Et contra Augustinum ⁊ distinctionē quam ipse dat inter filium ⁊ spiritū sanctum q̄ vnus nō est alius licet ambo sint a patre q̄z vnus quomodo natus et alius quomodo datus. Similiter etiam non est intelligibile quomodo essentia sola habeat rationes memorie cuius partus est ipsum verbum secūdum Augustinum. Sed necessario ad rationem memorie requiritur intellectus vt patet:⁊ similiter deuolūtate in productiuo doni liberaliter producti.

Alia opinio de distinctiõe spirationis ⁊ generatiõis actiue.

¶Alia est opinio solēnis etiam q̄ iste productiones scilicet generatio ⁊ spiratio distinguūtur ex suis principijs que sunt intellectus vel memoria:⁊ volūtas que distinguuntur solum in deo per operationē intellectus negociantis circa essentiam diuinam diuersimode operādo ipsam ⁊ quorum distinctio presupponitur distinctioni personarum ⁊ productionum que est realis:sicut suo modo distinctio ydearum que est solū rationis presupponitur distinctioni reali creaturarum.

ꝫ.2.p̄ce. opi. ¶Contra Sicut se habet ens reale ad ens rationis:sic distinctio realis ad distinctionem rationis:sed ens reale nō presupponit ens rationis:quia magis ens non presupponit minus ens in primo ente simpliciter: alias non est ratio quare ens rationis non posset precedere omne ens reale / ergo distinctio realis non presupponit distinctionem rationis/nec accipitur ab ea.

¶Secundo sic. Intellectus et voluntas vt sic distincta sicut ponis non sunt nisi entia secundum quid diminuta et entia in intellectu/et non dicunt formaliter nisi respectus:sed ens diminutum et secundum quid et tantum in intellectu non potest esse ozigo entis simpliciter⁊ realiter:cuiusmodi sunt verbum ⁊ spiritussanctus ⁊ productiones ipsoꝝ et cetera. ¶Tertio sic. Ens quod non est simpliciter necesse esse non potest esse ratio vel ozigo entis quod est simpliciter necesse esse:sicut nec minus necesse esse eius quod est magis necesse esse : sed ens rationis est huiusmodi respectu distinctionis istarum productionum distinctarum/ergo et cetera.

Ad exemplum ꝫ.3.

¶Ad exemplum de ydeis dico q̄ ydee pro q̄to nō dicunt nisi aliquid rationis impossibile est q̄ sit ratio vel causa distinctionis creaturarū siue in esse quidditatiuo siue in esse existentie actualis nec sic presupponitur nec etiam sic est de ydeis loquendo sicut ipsi:sicut inferius apparebit. ¶Ex hoc etiaꝫ patere potest q̄ opinio illa non est vera que ponit

Correla. fecluſiuū cuiuſdaꝫ opi.

q̄ distinguunt̄ ex principijs:q̄ principiū generatiōis est essentia cū innascibilitate/principiū spiratiōis est eētia cū inspirabilitate:& ita ex his distinguunt̄. Eodē em̄ modo pōt ip̄obari q̄ unna scibilitas vel ispirabilitas sup essentiā nō addūt nisi negatiōes q̄ nō sunt eētia vl nō nisi ens rōis q̄re ⁊c.

3ª principalis opinio.

¶ Tertia opinio est q̄ iste pductiōes distinguunt̄ ex terminis suis realit̄ differētibus/puta ex pductis p̄sonis q̄ realiter distinguunt̄/q̄ is iste pductiōes nō sint mot⁹: sunt tñ q̄si mot⁹ ⁊ vie i terminos illos pductos p ipsas. Hotus autē ēm Aristotelē. v. phisicozum distinguitur per terminos: quia non distinguuntur ab eis nisi sicut imperfectum a perfecto ideo ⁊c.

5. phisi.

3.3. p̄ce. opi.

¶ Contra istā opinionē arguo primo quā tū ad cōclusionē q̄ pductiones nō distinguunt̄ ex terminis: prius nō distinguitur originaliter ex suo posteriori sed magis ecōuerso. Sed pductiōes actiue sunt priores pductis & ⁊c.

¶ Scōo sic q̄d nō est ab aliquo originaliter nō distinguit̄ ex ipo originaliter: ab eodē em̄ est aliq̄d ⁊ est distinctū/sicut ab eodē est aliq̄d ens ⁊ vnū: ꝫ pductiōes actiue nō sunt ex terminis pductis ꝫ magis ecōuerso & ⁊c.

3.⁊.5. phisicozum.

¶ Tertio sic. Si motus distinguunt̄ a terminis hoc est ex terminis formalib⁹ nō ex subiectis vel suppositis. Patet ex.1ij ⁊. v. phiſi cox/⁊ patet p rationē q̄ alias dealbatio hois ⁊ dealbatio asini eēnt mot⁹ distīcti specie: q̄d est falsū. Sil̄ etiā de distinctōe numerali pt̄s q̄ alias dealbatio eiusdē hodie ⁊ dealbatio eiusdē iterato (post q̄ interuenit nigredo) nō essent mot⁹ distincti nūero: q̄ subiectū est idez: & penes terminos formales accipit̄ distinctio motuū: ergo si pductiones distinguunt̄ quasi motus: hoc est ex termino formali non ex suppositis: sed terminus formalis vtriusq̄ productionis est idē puta essentia ēm ipsos/igit̄ ⁊ productiones eedem ⁊ indistincte/⁊ ita dico q̄ exēplū eorū est ad oppositū. ¶ Quarto sic. Cōtra illud dicti q̄ mot⁹ distinguit̄ specie ex terminis: q̄ hoc est falsum vniuersalit̄ loquēdo. Patet. v. phisicozū q̄ diuersi motus specie p̄nt esse ad idēvbi specie: saltē sicut motus rectus ⁊ circularis: saltatio ⁊ ambulatio: ⁊ sic de multis aliis. Preterea etiā termin⁹ est posterior motu sicut effect⁹ ei⁹: & nō distinguit̄ originaliter ex termino. Preterea dato q̄ sic distīgueren̄ ex termino: q̄ termin⁹ cōparat̄ ad ip̄m sicut finis aliquo mō/⁊ p ꝫ̄s sicut causa ēm aliquos: non tū pductiones cōparant̄ ad pducta sicut ad fines nichil em̄ intrinsece est finitū in deo vel causatum/ quare nō est simile. ¶ Ultimo cōtra illud dictus q̄ pro tāto motus distinguunt̄ p terminos q̄ nō differūt motus nisi sicut forma pfecta differt a seipsa impfecta/istud est falsum sicut pbaui supra. ¶ Hota hic q̄ si motus est idem cū termino tūc nō potest originaliter distingui ab illo sicut nec esse originaliter a seipso. ¶ Et adhuc pbo p Aristotelē: quia hoc imponit Aristoteli ꝫ falsū si motus est idem essentialiter cū forma sequit̄ q̄ ad vnitatē mot⁹ sufficit vnitas forme ita q̄ si forma vl termin⁹ est vn⁹ motus est vn⁹/alias idē essentialiter esset vnū ⁊ nō vnū: sed ꝫ̄s est falsum p Aristotelē. v. phisicozum vbi dicit expresse oppositū in illo capitulo vbi ostēdit q̄ mot⁹ est vn⁹/⁊ q̄ requirunt̄ ad vnitatē motus: vñ ⁊ dicit ibi q̄ dicti motus specie p̄nt esse ad eundē terminū specie. ¶ Scōo sic. Ex eodez dicto Aristotelis impossibile est q̄ eadē forma specie sit plures forme ēm speciē: sed forma q̄ est termin⁹ ēm pfectū ⁊ impfectū est eadē specie/ꝫ ī possibile est q̄ sit eadē specie cū plurib⁹ motibus differētib⁹ specie q̄ sunt ad ipsam/ita q̄ ponere motū esse idez cū vbi est ponere idez vbi ēm speciē esse plura vbi ēm speciē ⁊ plures mot⁹ ēm speciē sicut circularē ⁊ rectū esse eiusdē speciei q̄ sunt manifeste ip̄ossibilia ⁊ plane ꝺ Aristotelē. ¶ Tertio sic. v. phisicoz. Hotus nō est mot⁹ nec sicut termin⁹/ꝫ termini ē mot⁹ sicut termin⁹/ꝫ termin⁹ vel forma nō est mot⁹/aliq̄ mot⁹ est mot⁹ vt termini. ¶ Quarto sic. īpossibile est q̄ a terminato motu maneat mot⁹/ꝫ terminato motu manet forma ēm q̄ quiescit mobile ⁊ totū q̄d p̄fuit de forma sub toto motu: & forma nec aliq̄d forme ē mot⁹: alioq̄n idē nūero moueret ⁊ q̄escit ī terminū mot⁹. Itē quies nō opponit̄ forme ꝫ stat cū ipsa īmobili/motui aūt opponit̄: & ⁊c. p̄ gñatio cū sit mutatio materie: ⁊ p ꝫ̄s accidēs nō est idē cum subst̄ātia q̄ est termin⁹. Sil̄ hec corruptio q̄ ē mutatio in se positiua nō est eadē cū nō esse substantie que est termin⁹ ei⁹/q̄ ens nō est idē realiter cū non ente. Vltīo dico q̄ ponere motū ⁊ formaz esse idē est ponere quiescēs moueri/⁊ motuz quiescere. ¶ Et ideo dico q̄ dictū p̄dicte opinionis est falsum. Secūdo q̄ ex dicto ipsoū sequit̄ oppositū cōclusiōis sue dato q̄ esset sīle saltē cū assumpto ēm eos q̄ idē est termin⁹ formalis vtriusq̄. Tertio q̄d nō est sīle dico tñ vltīo q̄ bñ arguitiue a posteriori p̄cedim⁹ ⁊ p̄cedit Aristoteles ad pbandū q̄ si termini formales motuū sunt distincti q̄ mot⁹ sunt distincti. nō aūt si termin⁹ ēvn⁹ oportet q̄ mot⁹ sit vn⁹/necvnq̄ dicit oppositū: necvnq̄ dicit q̄ mot⁹ sit idē cū ⁊mio

5. phisi.

¶ Quarta opinio solēnis est q̄ iste pductiones realiter distinguunt̄ ex suis principijs formalit̄ distinctis ex natura rei in essentia diuina originaliter/sic etiā originaliter tā q̄ pductiones sunt ab ipsis. ¶ Hoc pbāt p̄io sic. Hproductio p̄bi vt verbū est: ⁊ doni vt donū est: distinguunt̄ ab inuicē/ q̄ vna est a memoria ⁊ alia a volūtate: Patet q̄. p̄riū est verbi exprimi a memoria ⁊ doni cōferri a volūtate ⁊ ēm intētionē Augustini vbicunq̄ loquit̄ de ista materia specialiter. v. de trini. vbi dicit. Generatio est pductio p̄bi vt p̄bū est: ⁊ spiratio ē pductio doni vt donū est/puta spūs sanct⁹ ⁊c. ¶ Scōo sic Hproductio naturalis ⁊ libera distinguunt̄ originaliter ex suis principijs distīctis q̄ sunt natura ⁊ volūtas/quequidē impossibile est cōcurrere q̄ sunt primo distinctiua oīs principij pfecti productiui vel actiui vt patet secūdo phisicozū. Sed generatio ēm Dama scenū est opus nature ⁊ pductio p modū nature/⁊ spiratio est pductio libera: q̄ amor vt amor est vt dicebat ꝑ. & ⁊c.

4. opi. & distīctiōe dictarum pductionum.

Augusti.

2. phisi. Dama.

¶ Tertio sic. Hproductiones iste nō distinguūtur originaliter nisi ex aliquibus priorib⁹ ipsis: sed nichil est prius ipsis nisi essentia vel memoria ⁊ intellectus a quo possint distīgui: sed ex essentia nō possunt distingui nec originari vt dictum est supra et probatum secūdū ipsos/ergo ⁊c. quia tunc infinite possent esse productiones cū essentia p nichil aliud possit determinari ad certam multitudinē: nec sufficit distinctio principiorum secundum rationē tm̄: vt pbatū est supra. ¶ Quarto sic ab alio habet aliquid esse ⁊ distinctum ⁊ esse vnū: sed iste productiones sunt a principijs distinctis ex natura rei/ puta a memoria ⁊ volūtate/⁊ nō potest esse ab eodē principio eiusdē nec a distinctis tm̄ ēm rationez/ & ⁊c. Hec est quarta opinio. Hec de secundo articulo.

Hōes doctoris circa p̄dictā distin.

¶ Quātum ad tertiū articulū. Quid sit dicendū dico procedēdo per viā rationis nobis apparētis/q̄ vltima opinio videt rationaliter ⁊ verōz nec credo q̄ possit efficaciter īpugnari. Tñ contra ipsam sunt oēs rationes q̄ fuit cōtra illā distinctionē attributozū formalē vel ex natura rei quas inferius ego soluā. Et magis videt ista via de distinctione pductionū esse cōformis intētioni Augustini ⁊ doctrine sue in plurib⁹ libris et capitulis de trinitate: licet etiā bene aliquādovideak dicere aliqua verba que cū predictis cōcordare nō videtur sicut dicet infra. ¶ Si aūt nō teneatur ista via: tūc dico q̄ prima inter oēs est nobilioz et de questiōe teneak q̄d nō video q̄ possit bene efficaciter & demonstratiue impugnari licet contra eā adducātur rationes multū probabiles sicut patuit. Adhuc amplius apparebit distin. xxij. de distinctione attributoz. Quid autē sit determinate dicē dū differo vsq̄ tūc declarādū. hec de tertio articulo.

Spūssanct⁹ an possit dici ingenitus. 1. opi.

¶ Quantū ad quartū articulū sc̄z vtrū spūssanctus possit dici ingenitus videt alicui q̄ sic. Tum q⁹ ēm Hieronymū (vide ī litera) spūssanctus est ingenit⁹. Tum q⁹ spūssanctus non est genitus ergo ingenitus/quid ad negatiuam de p̄dicato finito cū cōstantia subiecti sequit affrmatiua de p̄dicato infinito patet in. ij. phiermenias.

Opi. doctoris q̄ spūss. pōt dici ingenitus: et quomō.

¶ Sed dico breuiter q̄ ingenitū vel potest dicere priuationem vel negationē. Si dicat priuationē sic nō est in deo: q⁹ ī deo nulla est carētia pfectionis debite ineesse: ⁊ p consequēs nulla priuatio ⁊ hoc p̄cise accipiēdo priuationē/tūc esset impfectus ⁊ p ꝫ̄s nulla priuatio est in ipso. Si dicat negationē/tūc vel dicit extra genus vel indeterminate: q⁹ nō determinat sibi ens sic potest cōuenire enti vel nō enti. nec ens determinat sibi eā: ⁊ sic nō est in deo tanq̄ p̄rietas alicuius p̄sone. Isto modo dicimus q̄ chimera est ingenita vel nichil si dicat negationē in ente sic potest cōuenire deo/⁊ tūc ingenitū vel dicit illud q̄d ꝑ generationē non est cōcatū nec etiā pductū ⁊ isto modo pater est ingenitus/⁊ spūssanctus ingenitus. Filī⁹ autē est genit⁹ ⁊ ꝑ generationē pductus. Sil̄iter etiā essentia nō pōt dici ingenita oīno q⁹ cōcak ꝑ generationē: licet sit ingenita q⁹ nō est pducta ꝑ generationē: quomodo autē spūssanctus est ingenitus: q⁹ nō pductus ꝑ generationē: licet sit ingenit⁹ q⁹ nō est pductus ꝑ generationē. Patet ex primo articulo q̄stionis. ¶ Scōo ingenitū pōt dicere illud q̄d ꝑ nullā pductionē habeat nec sicut pductū nec sicut cōcatū/⁊ sic pater est ingenitus/spūssanctus nō est ingenitus: q⁹ ꝑ pductionē habet/nec sīl filī⁹ nec essentia oīno/q⁹ ꝑ pductionē cōcak. hoc dicit Augustinus ad Hrosiū de spiritu sancto q̄ nō est ingenitus. Similiter. xv. de trinitate cap. xxv.

august. ad Hrosiū ⁊ 15. de tri.

Ad rōes 1. opi.

¶ Ad primū q̄d dicis nō est genit⁹ vez est primo ⁊ scōo modo. ¶ Ad scōm q̄d dicis nō est genit⁹ vez est & ingenit⁹. Nego ꝓsequētiā q⁹ nō sufficit ponere cōstantiā alicui⁹: ꝫ cū hoc requirit aptitudo subiecti ad illud q̄d negat: alioquin sequeret q⁹ asin⁹ eēt iustus q⁹ nō est iustus. Sil̄r in ꝓposito dico q̄ spūssanctus nō est aptus generari: ⁊ ideo nō sequit nō est genit⁹ & ingenitus p̄riatiue. hec de quarto ar.

Ad argumēta que stiōis p̄ncipalia.

¶ Ad primū p̄ncipale dico q̄ gñatio vel est mutatio vel quasi mutatio arguitiue bñ distinguit̄ ab aliis muratiōib⁹ per hoc q̄d ē ad subst̄ātiā. In diuinis aūt dico q̄ nō est mutatio nec quasi ex distinctiōe quīta: dico etiā q⁹ in natura diuina p̄nt eē due pductiones alteri⁹ rōnis habētes p termino subst̄ātiā rōne summe pfectionis diuine/qua natura diuina ex sua infinitate nō solū est cōicabilis hoc modo: sed etiā alio modo. ¶ Ad scōm dico q̄ q̄cquid est eiusdē ratiōis in diuinis (eiusdē ratiōis dico specialis nō cōis) est im plurificabile: Hproductio aūt nō est eiusdē ⁊ vni⁹ ratiōis specialis ꝫ in cōi tm̄ sicut relatio. Sil̄r etiā dico q̄ ⁊mo q⁹ ambe pductiōes sunt vniuoce: dico etiā q⁹ sunt pductiones vniuoce nō aliter: si tñ q̄libet ī se est vniuoca: sicut generatio equi ab equo: et plāre a plāta: q̄ tñ sunt alteri⁹ ratiōis: nō tñ sunt pductiones vniuoce aduerbialiter/sicut dicimus q⁹ sortes ⁊ plato sūt vniuoce hoies. ¶ Ad tertiū maioz est falsa: q⁹ de⁹ realiter distinguit̄ a creatura: et tñ nō refert realiter ad ipsaz. Aliter soluit̄ ab aliis q⁹ distīctio nō est relatio sed negatio idēntitatis nō curo. Ad pbationē distinctio est relatio p̄cedo/sed nō oportet q⁹ sit realis inter illa q̄cūq̄ distinguunt̄ sicut tā dicta est etiā creatio est relatio: sed nō oportet q⁹ creantis ad creatū sit relatio realis. ¶ Ad vltimū dico q⁹ ab eod⁹ supposito simplici hñte ī se plura p̄incipia formalit̄: vel etiā ꝑtualit̄ pōt eē plures productiōes: tale autē supposituꝫ est pater: ideo ⁊c.

¶ Distinctiōis Decimequarte Questio Vnica.

Irca distinctionē Decimāquartā q̄ro. Vtrū in p̄sonis diuinis sit p̄cessio tp̄alis. ¶ Videt q⁹ nō: q⁹ in diuinis nō ē gñatio tp̄alis nisi, ēm naturā assumptā vt pt⁹/& sil̄r videt q⁹ nec ibi p̄cessio tp̄alis nisi ēm naturā assumptū. Sed nulla talis legit̄ p̄cessio ī diuinis: & nulla ē ibi. ¶ Scōo sic. In diuinis nō est spiratio tp̄alis & sil̄r nec p̄cessio. ¶ Tertio sic. Nō est aliq̄d nouū: q⁹ ibi eēt tūc mutatio: sed p̄cessio tēporalis est noua: & ⁊c. ¶ Contra Magister in litera.

¶ In ista q̄stione sic procedā. ¶ Primo ostendā p̄mittū sc̄z q⁹ in diuinis est processio tēporalis. ¶ Scōo inquirā vtrū spiritussanctus ēm istā propositionē det̄ tm̄ in donis suis/ vl cum hoc in persona propria. ¶ Tertio vtrum sancti viri possint dare spiritum sanctum.

Duplex p̄cedere vel p̄cessio.

¶ Quātuz ad primū distinguo primo de p̄cedere: procedere vnomodo idem est q⁹ esse ab alio sicut ramus p̄cedit ab arboze vel a trūco: ⁊ sic est cōmune filio et spiritui sancto in diuinis: quia ambo sunt ⁊ originātur ab alio. Aliomō idē est q⁹ esse ab alio p modū tendētis in aliū ⁊ sic ꝓprie duplicez respectū vnū ad illud a quo p̄ceditur/aliū ad aliud intēdētis ad quē p̄cedit/⁊ sic nō ꝓuenit spūi sctō vt cōe appropriatū: q⁹ ꝓuenit filio ꝫ appropriat spūi sancto ex suo primo⁰ p̄cedēdi quo p̄cedit vt donū.

q̄ pcessio importat duos respectus.

¶ Secūdo dico quātum ad hoc q̄ pcessio sicut dictū est/importat duos respectus vnū realē ad psonā a qua pcedit & ille est eternus. Aliū qui est pro cedētis ad aliū in quē procedit vel ad quē:& ille est rationis. Sed hoc dupliciter. Uno modo qñ obiectū est eternū in quod pcedit sicut & de psona in p sonā:vna essi psona bene pcedit in aliā suo modo/ et tūc est respectus ratiōis eternus: vel obiectū est nouū & tēpozale vt creatura:& tunc dicūt aliqui q̄ respectus ratiōis est nouus in quē respectū impor tat pcessio sicut/& obiectū vel terminus pcessiōis qđ est creatura. De hoc dubito vtrū iste respectus sit nouus vel nō:potest tū dici ista pcessio in creatura tēpozalis & noua:qz cōotat aliquid nouū pu ta creaturā ipsaz:vel aliquē effectū in ipsa. Sic igi tur habemus pcessionē eternā & pcessionem tēpo ralē/& dico q̄ vtraq; est in diuinis psonis sicut de clarat magister. ¶ Tertio dico q̄ sicut patet ex p̄ dictis pcessio eterna & tēpozalis. In hoc distīguū tur & differūt q̄ prima dicit vtrūq; respectū eternū licet vnū realē et aliū rationis:nō cōotādo aliqđ nouū:nec ex parte ei⁹ a quo pcedēs pcedit:nec ex parte illius intēdentis ad qđ pcedit vel in qđ pro cedit. Prima pcessio autē tēpozalis siue dicat respectū nouum siue nō. Dico q̄ nō cōotat aliquid tēpora le vel nouū ex parte illi⁹ ad qđ vel in quod pcedit.

Differen tia pcess. tēpozalis ab eterna

Correla.

¶ Ex quibus patet q̄ pcessio tēpozalis est eterna:nec possunt dici due pcessiones realiter differē tes nec vna & eadē pcessio realiter:qz neutra est ali quid reale scōm suū formale cōpletiuū/accipiendo processionē scōo modo:q̄ est respectus tendētie i al terū sed rōnis tm̄. Et ideo nō sunt idē realiter nec diuerse realiter:qz idem & diuersum realiter pertinēt ad ens realiter:sed sunt due pcessiones distīcte sm̄ rationē. Si autē accipiat pcessio prima mo do quātum ad pcessionē eternā & quātum ad pces sionē tēpozalē quantū ad respectū rationis cōpletiuum scōo modo:sic differūt aliquid reale & aliqđ rationis qz prima est eterna & realis. Filius em̄ et spiritussanctus eternaliter sunt a patre. Scōa ve ro vel non est eterna nec realis:vel si est eterna non tamen est respectus realis sed tantū rationis. Hec de primo articulo.

Spūs. an tm̄ dicitur in donis suis vl̄ in psona p̄pria &c.

Vide.15. &.2.ō tri.

¶ Quantum ad secūdum ar/

ticulū dico q̄ spūssanct⁹ nō solus dat in donis suis sed etiā in psona sua dat sicut ostēdit magister. Et pbatur p auctozitatē Apostoli. Ad Roma.5./ Ca ritas dei diffusa est i cozdib⁹ nostris p spiritū san ctū qui datus est nobis. Et possunt adduci ad hoc multe auctozitates:quere de hoc.15.de trini.ca.18. & ca.vltimo.& scōo de trinitate ca.5. Adducit vna congruentia:quia spiritussanctus eternaliter pro cedit vt donum. Ad donū autem pertinet q̄ detur non solū in alio sed etiā in seipso vt patet. ¶ Sed quomodo datur:dico q̄ simul tēpore cum suo effec tu datur precipue cū effectu gratie & caritatis:vt coassistat specialiter tali habēti caritatem nō solū per essentiam p̄sentiam & potētiam/sed cooperā do ad speciale actum qui est actus meritozius vite eterne de cōdigno quomodocūq; hoc intelligat/& hoc non quia detur alicui vt forma informans nec per aliquam imm̄utationē in ipso/sed solū in crea tura cui datur vt suppositum diuinum sibi assistēs specialiter ad talem actum. Hec de secundo.

¶ Quantum ad tertium di/

Sācti vt ri an pñe dare spūs tūsancti.

co q̄ dare spiritū sanctū potest intelligi dupliciter Uno modo auctozitatiue vel potestatiue. Aliomo do ministerialiter vel impetratiue. Primo modo dico q̄ hoies q̄tumcūq; sint sancti nō possunt da re spiritū sanctum/quia nō habēt ipsum in sua po testate. Scōomodo dico q̄ ministerialiter puta mi nistrādo sacramēta etiā mali homines possunt da re alicui spiritū sanctū:vt ptz de malo hoie bapti sante vel absoluēte &c. Sed ipetratiue q̄ orationes & opera accepta de cōdigno nō possunt nisi sancti hoies. Et isto modo sancti hoies possunt dare spiri tū sanctū non solū ministerialiter sicut mali. Un de & de apostolis dicit q̄ ozauerūt pro samaritanis vt acciperēt spiritū sanctū: licet hoc magis̄ p̄rie in telligi de ministerio. Unde & saluator dicebat. pa ter meus celestis dabit spiritū bonū petētibus se. Ecce q̄ sancti petētes & ozantes deuote impetrāt spiritū sanctum & dant impetratiue/non solum sibi ipsis sed frequenter alijs.

Christus

¶ Ad primum principale di/

Ad rōes principa les qōnis

co q̄ nō est simile de generatione & pcessione/qz gene ratio nō dicit nisi solā habitudinē suppositi vel pso ne ad principiū a quo p modū nature:& ideo nō po test esse generatio noua nisi scōm naturā assumptā in idētitate suppositi/scōm quā naturā psona assu mēs dicat ab aliquo vel ex aliquo/sicut filius dei ex matre sm̄ generationē tēpozalem. Processio autē nō solū dicit respectū alicuius ad aliqđ vt a quo(vt dictū est supza)sed dicit respectū ratiōis ad termi nū ad quē/quicquid sit respectus potest esse sine no ua assumptione alicui⁹ nature vt patet. ¶ Ad secū dū per idē qz spirari nō dicit nisi respectū realē ad spirantē:sed pcedere dicit vltra respectū rationis cognoscentē aliquid nouū(vt dictū est loquēdo de processiōe tēpozali)posito nāq; q̄ mūdus potuit es se ab eterno sicut reputo verū:potuit esse cōsequen ter pcessio eterna spiritussancti in creaturam q̄ nō cōotasset aliquid nouū sicut patet. ¶ Ad vltimū dico q̄ si ponāt respectus eternus ipsius pcessiōis & nullus nouus patet q̄ pcessio tpalis nichil nouū ponit in deo/sed tm̄ cōotat aliquid nouū in creatu rā:posito etiā q̄ respect⁹ rōnis sit formalit i deo de quo tū est magnū dubiū. An scz respectus ratio nis sit formaliter in ente reali non curo modo. Si autē ponāt ille respectus ratiōis ad creaturā nou⁹ videt posuisse q̄ nichil nouū reale est i deo/sed bñ aliquid nouum ratiōis ponit in deo quocūq; respe ctus rationis in eo qđ denominat. Sic ad istud.

¶ Distinctionis Decimequite Questio Unica.

Circa distinctionē

Decimāquitā q̄ro vtrū q̄libz psona diuina mittat & mittat. ¶ Uidet q̄ sic q̄ quicquid ē essentia i diuinis est cōe trib⁹ sz missio tā actiua q̄ passiua ē aliqđ eēntiale i diuinis:q̄ cō uenit eis i ꝓpatiōe ad creatu rā/& est cōe:quare &c. ¶ Scōo sic. Illud qđ ꝓuenit diuinis psonis ex tpe est cōe trib⁹/sicut ptz de crea re:sz tā mittere q̄ mitti ꝓuenit psonis diuis ex tpe vt ptz &c. ¶ Tertio sic. In Joāne.xiiij.dicit salua

tor de pfe & spūo/ad deū(inq̄t)veniem⁹ & māsionē apud eū faciem⁹ g̃ pr̄ mittit & filius/& planū est q̄ mittit/g̃ mittere & mitti sibi conueniūt:ergo & alijs.

Aug.ad vardanū

¶ Quarto sic. Augustinus ad Vardanus dicit q̄ quelibet persona dat & datur: ergo similiter mittit & mittitur. Quere plura de ista materia missionis

Aug.4. de trini.

secundo de trinitate capitulo.5.6.7.& 4.de tri nitate.c.vigesimo & vigesimoprimo.

¶ Contra

Augustinus quarto de trinita te.c.vigesimo. Pat cū ex tēpo re a quocūq; percipitur & dicitur missus non enim habet de quo sit aut a quo pcedat/ergo nō quelibz persona mittitur. ¶ Secūdo sic. Uidetur pari ratione q̄ spiritussanctus non mittat/qz sicut de pa tre dicitur q̄ non habet a quo pcedat. Ita dico q̄ spūssanctus nō habet quem producat vel q̄ ab ipo procedat/ergo sicut pater non mittitur qz non ha bet a quo procedat/ita spiritussanctus non mittit quia non habet quem producat.

¶ In ista questione sūt pcedā

¶ Primo ostēdaz quid est missio: & quo distīgui tur a processione/datione/& apparitiōe. ¶ Secun do inquiram vtrum quelibet persona mittat & mit tatur/& quo. ¶ Tertio ad rationes.

Missio quid.

¶ Quantuz ad primum Di

co q̄ missio sic describitur. Missio est manifestatio persone emanātis secūdum id quod est per effectū appropriatum illi persone per quam habetur sim pliciter vel secundum quid vel ostenditur haberi.

Descrip tionis de ly missio declarato

¶ Quo ad primum dico q̄ missio est manifestatio quia ad hoc est missio vt ipam aliquid manifeste tur:imo secūdum istam descriptionē verius loquē do ipa missio manifestatio qđā est/& hoc est pncipa le significatū missionis. Ista aūt manifestatio siue ex parte manifestantis actiue accepta/ siue ex par te persone manifestate accepta quasi passiue/ nō di cit nisi respectum rationis vt patet. Sed subditur q̄ persone emanātis & hoc est suum cōotatum qđ se tenet ex parte persone misse/& cnotatur a missio ne passiua in persona cui ꝓuenit missio ipa passiua Unde sicut dicetur infra. Nulla persona mittitur nisi emanās ab alia/cōotatur istud a missione actiua non in persona mittente:sed per se & vniuersali ter in persona missa. Unde etiam diceretur q̄libet persona mittit licet non q̄libet emanet vel mit tatur. Sed additur per effectum: effectum dico in generali non inuisibilis tantū nec sensibilis seu vi sibilis tm̄/sz vtrūq; potest sibi competere. Sed di citur q̄ per effectum sibi appropriatū persone mis se:quia alias per illum effectum nō manifestaretur vna persona plusq; alia & debet sibi sic appropriari suo modo pcedendi si sit notum istud sibi appro priari: sicut de sapientia notū est q̄ appropriatur verbo ex suo modo pcedendi. Et de caritate q̄ ap propriatur spiritui sancto ex suo modo pcedēdi. Se quitur per quē habetur simpliciter scz persona mis sa:& hoc est quādo habetur persona p gratiā gra tum facientem que facit hominem simpliciter acce ptum deo & persone misse & mittenti: vel secundus quid hoc dicitur in persona missa habet scōm quid per aliquā gratiam gratis datā non gratum faciē tem sicut habuit Balaam: habuit em̄ aliquam per sonam diuinam sibi missam quādo prophetauit su

per castra Israel. Numerozū vigesimo quarto & si miles que sine gratia gratū faciēte habuerunt gra tiam prophetie gratis datam. Sequitur vel osten ditur haberi:qz nō semper per missionē datur per sona quasi inhabita prius vel q̄ perfectius habea tur q̄ prius:sed tantū ostenditur haberi sicut fuit de missione spiritussancti visibili super xp̄m in spe cie columbe/qui tamē xp̄s pfectissime & plenissime prius habebat spiritumsanctum ante illā missionē.

Nūerozū 24.

Aug.4. de trini.

¶ Probo autē q̄ talis manifestatio est missio per Augustinum quarto de trinitate ca.20. Mitti est cognosci esse ab alio vel manifestari. ¶ Secundo pbant hoc aliquit per simile in exemplis in creatu ris/aliquādo omissum habet a mittēte essētiā sicut radius a sole/aliqñ virtutē licet nō essentiam sicut spiculum vel iaculum a proiciēte:aliquādo auctoritatiue vt nūcius a preceptoze:esse in diuinis patz q̄ persona manifesta esse ab alio habet a mittente manifestante essentiem vel esse:scōo virtutē:tertio auctozitatem vel subauctozitatem ergo talis manifestatio dici potest missio. Similiter etiā persona missa habet distinctionem a mittente vel separatio nē loco cuius in diuinis est emanatio persone misse a mittente. Secūdo persona missa habet subiectionem respectu mittentis loco cuius in persona diuina missa est principatio passiua a mittente. Si militer persona missa in creaturis habet operatio nem aliquam & aliquid facit si mittitur/loco cuius in diuina persona missa est facere aliquē nouū effe ctum in creatura ad quā mittitur/& ita dicitur per sona diuina mitti. Sicut etiā psona missa per suas missionem manifestatur per suum effectum qui de nouo sit prius.

¶ Contra

Ista deductio non est consona dictis Magistri in litera dicit enim cum Augustino q̄ spiritussanctus mittit se/ filius mittit se/si ergo persona missa vel missio pas siua dicit relationem realem emanatiōis ad perso nam mittentē/sequitur q̄ eadem psona oziginatur a seipsa et emanat ad seipsam refertur realiter qđ est falsum/vel nulla persona potest mittere se cui⁹ oppositum dicit Magister. Predicta autē deduc tio ponit q̄ persone misse ꝓuenit emanatio & prin cipatio passiua vel subauctozitas respectu mitten tis:ideo non est conueniēs. ¶ Ideo dico q̄ predi cta similitudo stat q̄tum ad hoc q̄ psona missa ha beat essentiam virtutē & subauctozitatē & principa tionem passiuam & distinctionē realē ab aliquo sed non oportet q̄ a mittente vt mittēs est: quia nulla persona posset esse mittens seipsam: sed ab aliqua persona diuina a qua oziginatur. Et sic dico q̄ per sona que manifestatur sic procedere & oziginari ab aliqua psona ipa mittit & sibi ꝓuenit missio passiua.

Pdicta ꝺ missio ne.

Missio q̄ modo a processio ne datione & apparitiōe differat.

¶ Quantum ad

secundum quomodo differt missio a pcessione datione & apparitione: est aduertendus q̄ ad missionem passiuam psone diuine requiritur p̄mo modo q̄ psona missa sit procedens et originata ab aliqua persona. Unde & pater q̄ nō oziginatur nun q̄ legitur nec dicitur missus secūdum Augustinū quarto de trinit.c.20.& 21. Secūdo requiritur q̄ pa sona que dicitur mitti sit nouo modo eēndi in crea tura q̄tum ad aliquem effectum nouū in creatura Tertio oportet q̄ effectus ille sit representatiuus modi oziginandi vel oziginis ipsius persone misse

Unde non in quocunq; nouoeffectu dicitur mitti aliqua persona diuina ppzie loquēdo licet cōmuniter possit dici. ¶Dico ergo q̄ missio differt a processiōe sicut minus cōmune a magis cōmuni qz processio communis est ad tempozalē z eternā: missio autem nō est nisi temporalis/filius z spūssanctus/licet eternaliter procedāt non tamē nisi temporaliter mittuntur. ¶Secūdo differt a datione:qz datio nō dicit originem persone date sicut missio vel processio:ita q̄ patri z toti trinitati conuenit dari/licet sibi non cōueniat pcedere nec mitti qz nec originari:cōuenit tamen missio cū pcessione z datiōe z apparitione:qz cōnotat effectū nouum in creatura sicut z alie tres. ¶Differt eñ missio ab apparitione qz missio cōnotat in persona missa originem ab alia non aūt apparitio. Et per hoc differt etiaz apparitio a pcessione temporali. Sed qūo differt datio ab aparitione dico q̄ per hoc differunt quia datio cōnotat effectum nouū in creatura cui datur saltem de lege cōmuni/sed apparitio nō:sed solum effectum nouū qui repsentet personam apparentē sicut fuit i tribus corporibus assumptis ab āgelis in quorum vna apparuit patri Abzahe sicut dicitur in Geneſ. Differt etiam ab alijs tribus ipa apparitio qz semp oportet q̄ fiat in aliquo signo sensibili nō sic de alijs.

An q̄lis persona mittat z mittaf z quō 1.opi.

¶Quantum ad secūdum articulum

diceret aliquis q̄ mittere z mitti est cōmune tribus/ita q̄ quelibet psona mittit z mittit: vel q̄ neutrum est cōmune. ¶Ad hoc adducūtur rōnes que probant q̄ mitti est cōmune sicut z mittere/vel q̄ neutruz est cōmune tribus:mitti nō dicit respectum nisi ad deuz cui aliquid mittitur:vel ad mittentē/si accipiatur respectus primus: planū est q̄ est cōis tribus/quia est respectus ratiōis ad extra. Secūdus respectus autem est realis aut ratiōnis:si rationis tantū ita potest esse patris ad filiuz sicut ecōuerso/sicut pater potest etiam dare z dari nulla eñ videtur repugnātia. Si vero mitti dicat respectum realem ad mittentē tunc mittere nō est essentiale nec puenit spiritusancto qz ab ipso nulla persona originatur.ergo zc. ¶Secūdo sic. Mittere z mitti videtur idem significare/ sicut intelligere z intelligi licet differāt ꝯtum ad modū grāmaticales a ctiui z passiui:ergo si mitti pnotat aliquem respectum realem ad intra puta producī/ similiter mittere cōnotabit aliquem puta producere/ z tta filius nunq; mittet se nec spūssanctus mittet se nec filium. ¶Tertio sic. Mittere z mitti videntur dicere relationes oppositas z similiter producere z produci z ecōuerso ergo a trāsmutata proportione sicut mitti ad pduci ita mittere ad producere si ergo vnum non includit producere nec alterum includit produci. Probant ergo iste rōnes q̄ sicut mittere est cōmune tribus z essentiale ad extra sicut creare suo modo:ita z mitti per correspondentiam actiui ad passiuum. vel si mitti est notionale q̄ etiā mitteri. ¶Dicit ergo q̄ secūdus Augustinū. 4. de trinitate vbi supza. z scdo de trinitate,ca.5. z eodem secūdo capitnlo.12.in fine. Pater nō dicitur missus Oportet q̄ mitti ad hoc q̄ dicit respectum ad extra z connotet pcessionē ad intra/ztūc rōnabile videtur cōsimiliter de mittere:qz licet mittere dicat principaliter respectum rationis ad extra tñ connotat respectum pductionis realis actiue respectu alicuius persone/ et sic neutrum erit mere essentiale:sed si mitti tñ cōueniet personis producentibus primum cōueniet filio z spirituisancto z nunq; patri/secūdum conuenit tñ patri z filio z nunq; spiritusancto/nec aliqua persona mittet seipsam/nec persona producta producentem.

Sūmatō pme opi.

Exēplus

¶Adducitur exemplum ad hoc quia si pater dicitur creare per verbum z similiter filius posset dici creare per spiritumsanctum sed nō ecōuerso / quia creare licet dicat respectum ratiōis ad extra puta actionem/tamen non absolute sed cum auctoritate z ita cōnotat pductionē actiuam in persona operante respectu illius persone per quam subauctoritatiue operatur:ita posset dici q̄ mittere personaz est propter operari per eam aliquem effectuz extra manifestatiuum persone misse/z ita operari per eā per modum auctoritatis dantis illi persone actionem/quod tñ cōuenit psone producenti respectu producte/z hoc diceret ipm mittere. Mitti autē diceret idem q̄ subautētice operari virtute pone mittentis qđ non est nisi persone producte. ¶Ad illud vero quod adducit Magister q̄ spūssanctus mittit filium z filius seipm. Respondet q̄ hoc debet intelligi secūdum humanitatem de filio iam incarnato/nō aūt de filio incarnādo. Ad rationem vero magistri quā adducit per se:respondet q̄ nō sequitur si filius non mitteret se/nec spūssanctus nō mitteret filiū/vel si quelibet persona nō mitteret personam missam/ q̄ pater operaref aliquid in creatura q̄ nō filius vel spiritusanct⁹/ sed est fallacia figure dictionis pmittēdo quid in qualit vel in qūo. Pater enim operatur in creatura non qualiter filius:qz pater auctoritate mittendo actiue: z filius subauctentice mittendo passiue.

Ad motiua mgri sm istos. 1.opi.

¶Sed videtur michi dicēdum cū magistro quia auctoritates Augustini videntur ad oppositum predictorū Unde z ipe Augustinus intelligit q̄ missio ipaviſibilis filij fuit icarnatio eius/z tñ q̄ miserit seipsum/z q̄ spūssanctus miserit eum sicut dicetur ifra Et sic patet oppositus scōm Augustinū. ¶Dico igitur primo cum Agſto q̄ mittere est essentiale z cōmune tribus personis diuinis. Cui⁹ ratio est qz mittere est manifestare effectiue personam aliquā esse vel originari ab alia causando effectum aliquē in creatura repzesentatiuum psone misse quantum ad ipm modum originandi:sed hoc conuenit trib⁹ personis qz opera trinitatis ad extra sunt indiuisa in ratione actiui secūdo de trinitate. z quarto eiusdem capitulo.21. Alias autē sequerek q̄ dicit magister q̄ aliquid causaret aliqua psone q̄ non alia: quia mittere est talem effectuz causare absolute loquendo secūdum vsum augustini z sanctorū. vnde nonvaletilla solutio prius data per fallaciam figure dictiōis mittere non dicit opari auctētice tantū sed absolute: ergo mittere est cōmune z essentiale.

Adēs doctoris.

2. z.4.5 trim.

¶Secūdo per auctoritatem Augustini quam ponit Magister in litera secūdo de trinitate capitulo quinto vbi dicit eoipo missum filiū a patre quo factum ex muliere. Et sequitur proinde mitti a patre siue spiritusancto non potuit eo q̄ intelligitur mississe eum cū facit ex femina quod vtiq; siue spiritusancto facere non potuit z in eodem libro capitulo eodem dicit q̄ filius seipm vedit z misit sicut

2. de trica.5.

Jo.17. seipm sanctificauit. Juxta illud Joānis decimoseptimo. Ego pro illis sanctifico meipm/ergo patet q̄ mittere est cōmune z essentiale. ¶Secūdo dico de mitti qđ est notionale tñ cōueniens duabus psonis pductis nunq; aūt ipi pri/z mitti scōm Augustinum. 20. de trinitate z.4. in capitulis pluribus/est manifestari personam esse ab alia z pduci: sed tantum sunt due persone pducte. ergo zc.

20.z.4. de trini.

2.de tri.

¶Secundo sic. qz secūdo de trinitate capitulo.5. Pater nunq; legitur missus nec sibi cōuenit mitti quia non habet a quo pcedat. ergo zc. ¶Usi dico q̄ mittere est mere essentiale/nō significans nec cōnotans aliquem respectum realē in mittēte ad aliquam personam/sed tñ significans respectū rationis qui est respectus manifestantis per productionem vel causationē alicui⁹ effectus repzesentantis personam missam. Et ideo dico q̄ quelibet psona mittit personā ipaz/ita q̄ eadē seipsam producta producentem z producens productā/sicut filius seipsuz similiter spūssanctus seipm/spūssanctus filium/filius spiritū sanctum/z pater vtrūq;. Mitti vero dicit respectū rōnis qui est respectus manifestati per effectū respectu rātis actiue causando effectum/vel etiam ad ipm effectū qui manifestat obiectiue aliquo modo quasi speculū/z cōnotat in psona missa q̄ procedat z pducatur originaliter ab aliqua alia/z ideo est notionale cōueniēs tantum psonis duabus pductis scilicet filio z spiritusancto. Et est ad hoc conueniēs exēplum de mittere z mitti siue de incarnare z incarnari. Patet qz incarnare est cōmune toti trinitati z incarnari est quid notionale cōueniens tantum filio.

Ad rōes pme opi.

¶Ad rationes alioz

Dico ad primam q̄ mitti dicit formaliter respectum rationis ad mittentē formaliter sed pnotat cū hoc respectum realem producti nō ad mittentē sed ad aliquā personaz a qua pducitur/z tunc non sequit quin mittere sit essentiale non autē notionale. Et sequitur q̄ mitti non est essentiale z q̄ eadem psona poterit mittere seipsam/vel pducta producentem/vel producens productū sicut dictum est supza. ¶Ad secūdum dico q̄ actuum z passiuum nō idem significant de significato principali aliquando cū sub aliquo modo generali eodem puta verbi/tamē variantur p modos speciales actiui z passiui z vnum potest aliud connotare quod non aliud cōnotat aut nō oportet variari sicut actiuum z passiuum. Ita q̄ sicut passiuum connotat aliqđ in actiuo vel etiam in passiuo q̄ actiuū connotet illud cū modo opposito sicut patet de scire ignem calefacere/z sciri ignē calefacere. Similiter dicis in proposito q̄ mitti potest aliquid cōnotare in passiuo puta pduci. Ita mittere siue manifestare pduci/z hoc est verum /z potest hoc quelibet persona sicut etiam potest causare effectū manifestatiuū persone producte. ¶Ad tertium p ideꝫ dico q̄ mittere z mitti ꝯtum ad sua significata dicunt relationes oppositas rōnis. Sed dico q̄ ex vsu doctorum mitti pnotat pduci non aūt mittere cōnotat producere z ideo deficit ppozitio. Ad hoc mouentur doctores nō ex natura rei. sed ex scriptura quia nunq; inueniunt patrem mitti/z inueniunt tres personas mittere. ideo zc. Ad exemplum aliorum in quo innuunt rōnem q̄ mittere est operari/ sed nichil operatur per seipm sed per aliud sicut pater per verbum. Dico q̄ mittere non est operari q̄ personam missam sic q̄ mittēti pueniat operari autentice z persone misse subautētice/sicut ymaginātur sed mittere ē operari quod quidem nō dicit auctoritatem persone super personam:sed persone super effectum causatum.

Ad rōes principales.

¶Ad primum principale di/

co q̄ non omnis respectus cōueniēs deo ex tempore (si ponatur aliquis talis) nō est cōmunis trib⁹ personis pcipue quādo cōnotat aliquem respectū realem intrinsecum sicut est mitti: patet etiā de incarnari. ¶Ad secūdum dico q̄ creare cōuenit cuilibet pone non tamē mitti pter rationem inmediate dictam. ¶Ad tertium dico q̄ pater inhabitat inuisibiliter mētē z aliquādo apparet/sicut Abzahe z Joāni baptiste in voce ptestāte filium:z similiter apostolis in transfiguratione/nō tamē missus est qz secūdum Augustinum nō habet de quo procedat. ¶Ad quartuz dico q̄ quelibet psona dat z datur /nō tamē mittit z mittit̄ pter differentiam que dicta est supza inter dationem z missionē dare z dari:dari eñ non dicit nisi liberaliter alteri communicari. Sed mitti cōnotat respectum realem intrinsecum quem nō cōnotat dari.

¶Distinctionis decimesexte.
¶Questio vnica.

¶Circa distinctionē

Decimā sextam quero vnum/ vtrū facta fuerit visibilis missio spiritusancti. ¶Qz nō videtur primo sic. Si fuisset facta:hoc nō fuisset nisi i aliquo effectu sensibili ipm repzesentantem. Sed quilibet effect⁹ repsentet ipm secūdum rōnez vestigij/sicut z alias personas/ergo vel nō fuit necesse ipm manifestari in aliquo alio effectu:vel si pter manifestationem dicitur missus:ad quālibet creaturam sensibilē est missus. ¶Secūdo sic. Sacramētum est signū gratie qui est effectus spiritusanctus sibi appzopriat⁹ Si ergo spiritusanctus mittitur in signo sensibili videtur q̄ maxime hoc fiat in sacramēto quolibet/ sed hoc ē falsum.ergo zc. ¶Tertio sic. Si spiritus sanctus fuit missus aliqñ visibiliter videk q̄ fuerit missus patribus veteris testamenti secūdum illud Danielis quod dicit de filio. Aspiciebam in visu noctis z ecce filius hominis veniebat/z accipit ibi filius hominis pro filio dei. Et secūdum illud Geneſ. de duobus angelis qui venerūt z fuerūt missi. Sodomiā ad Loth:quibus repzesentabātur secundum Augustinum filius z spūssanctus:sed hoc est falsum secūdum Augustinum/ qz nunq; fuit miss⁹ visibilis patribus veteris testamēti.ergo zc.

¶Contra est magister in littera:z Augustinus secundo de trinitate capitulo quinto.

¶In ista questione sic pceda

¶Primo distinguam de missione visibili z invisibili/z distinguam inter eas. ¶Secūdo ostendaz q̄ aliquādo spiritusanctus missus est visibiliter/z in quibus signis. ¶Tertio quibus personis miss⁹ est z per consequens vtrum patribus veteris testamenti:vel solum in tempore gratie.

Missio multiplex

¶ Quantum ad primum dico q̄ est quedam missio visibilis vel sensibilis (quia hic accipitur visibile p̄ sensibili ꝓpter excellentiā sensus visus super alios) Et est quedam missio invisibilis siue insensibilis. ¶ Prima dicitur quādo fit in effectu vel signo sensibili ex aliqua sui ꝓprietate vel conditione representāte ꝓprium modū originis psone misse. ¶ Secdo dicit quando fit missio in aliquo effectu invisibili vel insensibili seu spūali representante etiam ꝓprium modum originis persone misse. Primo modo spūssanctus dicit fuisse missus in signo colūbe. Secūdo modo dicitur mitti in dono caritatis. Hec de primo.

An spūs sctūs fuerit aliqñ missꝰ visibiliter in q̄bus signis.

¶ De secundo dico q̄ spūssanctꝰ fuit aliquādo missus sensibilis vel visibilis sicut patet in multis locis ex scriptura noui testamenti z ex auctoritatibus sanctorum nec est necessarium hoc ꝓbare. Et dico q̄ sicut potest cē missio invisibilis sine visibili: z ita visibilis sine invisibili noua saltē/ sicut patuit de xp̄o ¶ Sed in quibus signis. Dico q̄ in signo colūbe in baptismo xp̄i. Joannis primo. Mathei tertio. In linguis igneis. Actuū secūdo in penthecoste. Tertio in signo nubis sup xp̄m in trāsfiguratiōe. Mathei quinto. Et in specie flatus apostolis quādo xp̄s insufflauit eis z dixit Accipite spiritū sanctū. Joannis vigesimosexto. z vigesimo. zc.

Octa. ¶ Congruētia istorum modorū sumit abyno sic. Gratia enim dei que appropriat (sicut effectus sanctificatiōis) spiritui sancto multipliciter diffundit in nobis et ad multa. Uno modo q̄ regenerationē sacramētalem vel baptismalem/ z hoc ad fecūditatem bonorum operum: ideo fuit missus in specie colūbe sup xp̄m quia columba est aīal fecundum. Alio modo diffūditur in nobis gratia ad extinctionē carnalis libidinis: q̄ fumus toti inflati vt habeamus diuinum vmbraculū z refrigeriū: z ꝓpter hoc i specie nubis Tertio modo ad expulsionē peccatorū sicut i sacramento penitentie per q̄s quasi exsufflando tolluntur peccata oīa actualia: z ꝓpter hoc in specie flatꝰ datus est apostolis quādo dictum est eis Accipite spiritum sanctū quorum remiseritis peccata. zc.
Quarto modo ad effectum feruide z viuide p̄dicationis per quā maxime diffunditur gratia: z ꝓpter hoc fuit missus in linguis igneis. Fuit ergo missꝰ spiritussanctus bis ad xp̄m/ z bis ad apostolos p̄dictis quatuor signis: sed nō assumpsit signa illa in vnitatem suppositi sicut filius naturam humanā in qua missus est sensibiliter. Et ideo nūq̄ dicitur minor patre: sicut filius dicitur minor rōne assumpte nature secūdum Magistrum z Augustinū secundo trinitatis capitulo sexto vide de hoc. Et hec de secundo articulo.

Quibꝰ psonis missus spūs sanctus.

¶ Quantum ad tertium quibus personis debuit mitti z fuerit missus. Dico q̄ patribus veteris testamēti nō fuit missus visibiliter nec debuit mitti in toto tempore illo ante tempus gratie licet fuerit eis missus invisibiliter. Secundo est: quia ista missio significat redundantiam gratie in illis ad quos fit: tempore enim legis antique nō fuit tēpus plenitudinis gratie. Missio autem invisibilis nō fit ad redundantiā. ¶ Secundo dico q̄ fuit missus xp̄o z apostolis sicut dictum est supra: Christo quidem ad significādum in christo plenitudinem gratie. Apostolis ad conferendum eis copiam gratie z confirmandos ipsos in gratia. Et bene Christo tanq̄ capiti fuit missus: z similiter apostolis tanq̄ prelatis / per quos erat gratia sancti spiritus diffundenda in personas inferiores per ministerium ipsorū. ¶ Sed fuit ne missus Marie virgini z mulieribus perseuerantibus in oratōne cum apostolis sicut dicitur Actuum primo. Dicunt aliqui q̄ non quia fuit prelata nec alie similiter nec habebant diffundere gratiam ex officio sicut apostoli. Alij dicunt probabiliter (licet ex textu scripture Actuum secundo non possit hoc haberi) q̄ primo Marie virgini fuit missus: licet enim non fuerit prelata in ecclesia ad administranda sacramenta/ tamen fuit doctrix z magistra ipsorum apostolorum in veritate z fide de filio suo. Et alie mulieres inueniuntur publice predicasse sicut Magdalena nec fuit inconueniens propter paucitatem predicantium in fauorem fidei: licet non inueniatur Maria publice predicasse. Unde dicūt q̄ Marie z aliis mulieribus sanctis z discipulis qui habuerunt donum linguarum fuerit missus spiritussanctus. Hoc probāt auctoritate Hieronymi i primo prologo sup omnes diuine historie libros vbi dicit sic. Joel filius fatuel post euersionem priorū populi describit effusum spiritum sanctū super seruos dei z ancillam/ z super cunctum populum credentem christo in cenaculo syon. Dicunt tamen q̄ missio illa non fuit facta Marie ad causandū gratiam vel significandum que tunc causaretur in ipa quia a conceptiōe filij fuit repleta gratia: z habuit tantam gratiam quantā capere potuit anima eius vel quantā disposuerat ei deus dare: qđ magis puto q̄ primum. Hec de tertio articulo.

Vide an spūs fuerit missꝰ b. ꝑginis zc.

Hieron.

Ad rōes pncipa.

¶ Ad primuz principale Dico q̄ omnis creatura manifestat spiritumsanctum quantum ad esse nature sicut alias personas: is nō quātum ad effectum gratie representando specialem modum originis ipsius spiritussancti/ sicut effectus in quo mittitur visibiliter. ¶ Ad secundum dico q̄ in sacramentis adhibetur humanū ministerium non autem in missione visibili. Preterea etiā dico q̄ sacramētum nō significat gratiam is ex institutione: non sic autē signum sensibilis missionis sed naturaliter representat modum originis psone ¶ Ad tertiam dico q̄ non fuit missus nec debuit mitti patribus veteris testamēti propter rationes productam: imo etiā nec Joāni baptiste quia fuit ministeri nō gratie/ sed preparatorius ad gratiam: nec etiā filius debuit mitti visibiliter/ licet bñ apparuerit aliquādo/ sicut etiā z pax sicut dictū est supra. Et videnf resonare ille auctoritates vñ z dicēdum videtur ꝓsequenter q̄uis filius z spūssancꝰ legantur apparuisse sensibiliter nunq̄ tamē in veteri testamento fuerūt visibiliter missi: tū videf oppositū dicere. Augustinus. 20. de trinitate capitulo duodecimo in fine loquēs de duobꝰ angelis missis ad Loth. Et potest ad hoc dici q̄ non fuit completa z perfecta sicut in nouo testamēto q̄ nec fuit in signo appropriate representatiuo vtriusq̄ distincte. Vel dicit q̄ licet illi angeli missi fuerint nō tamen tempore representante per eos.

¶ Distinctionis decimeseptime.
Questio Prima.

¶ Circa distinctiōez

Decimāseptimā quero p̄mo. Utrū necesse sit ponere in mēte viatoris caritatem habitū creatum ad hoc q̄ sit accepta deo/ z possit mereri de condigno vitam eternā. ¶ Videf q̄ nō/ sed q̄ caritas sit ipe spiritussanctus. octauo de trinitate capitulo septimo. dicit August. q̄ si quis diligit primum necesse est vt dilectionē suam diligat z subdit q̄ dilectio deus est / z in fine concludit q̄ qui diligit primū necesse est vt deum diligat. Sed istud argumētum nō valet nisi vnifoꝛmiter sumat dilectio in maiore z in minore. In maiori autē sumitur pro dilectione qua quis diligit primum: ergo z in minori qñ dicitur q̄ deus dilectio est: ergo caritas qua quis meritorie diligit primū nō est habitus creatus: is est deus. ¶ Secūdo sic. Caritas est donum excellentissimū diuidens inter filios regni z perditionis secūdum August. 5. de trinitate capitulo. 17. Sed tale donum excellentissimum est spūssanctus vt patet: nec pōt poni qđ creatum/ ergo caritas nō est quid creatum scz spiritussanctꝰ.

Aug. 8. de trini.

Aug. 5. de trini.

1. Joā. 4 ¶ Tertio sic. Prima. Joannis quarto. Deus caritas est z loquit de caritate qua diligim⁹ deū & caritas nō est aliquis habitus creatus: nec potest dici sicut dicit magister q̄ deus dicatur caritas / sicut dicitur a ꝓpheta spes mea/ vel paciētia mea/ vel refugium meū. Cōtra hoc eīm dicit Augustinus expresse. 15. de trinitate. capitulo. 17. q̄ sicut dicit q̄ deus spūs est/ ita dicitur q̄ deus caritas est. Sed planum est q̄ deus spūs est formaliter z essentiā ergo z caritas similit. ¶ Quarto sic. Omne creatum potest intelligi nō bonum/ qz nullum creatum est bonum per essentiam sed p participationē: is caritas non pōt intelligi nō bona/ & nō est qđ creatū.

Aug. 15. de tri.

¶ Contra. Augustinus de moꝛibꝰ ecclesie. Et ponitur in litera caritatis intelligit virtus que rectissima animi affectio est: sed deus non est affectio formalis vel qualitas ipsius mentis. ergo zc.

¶ In ista questione sic ꝓceda

¶ Primo inquirā vtrū sit necessarium necessitate absoluta ponere caritatē habitum creatus in ania vel in mēte/ ad hoc vt sit cara z grata/ z possit elicere actum meritorium de condigno. ¶ Secūdo inquiram vtrū sit hoc cōgruū z necesse ponere loquēdo de necessitate diuine ordinationis cū sic ordinauit. Et an ita sit de facto. ¶ Tertio quid senserit magister circa hoc/ vtrum scz negauerit caritatem habitum creatum vel non.

an sit absolute necessarius ponēr caritatē habitū creatū in aīa ad hoc vt sit grata. z ceterꝝ. 1. opinio.

¶ Quantuz ad primum Est

vna opinio q̄ ad hoc q̄ aīa sit cara vel mens / oportet necessario ponere in ipa caritatē habitum creatum quo formaliter sit cara/ z operetur meritorie. Ad hoc adducūtur multe rōnes. ¶ Prima est ista Sicut se habet albedo ad cē albū / sic caritas ad cē carum. Sed impossibile est q̄ aliquid sit albus nisi per albedinem sibi formaliter inherentē/ ergo ipossibile est q̄ mēs sit cara nisi per caritatē sibi formaliter inherentem/ sed talis est creata. ergo z cetera.
¶ Secundo sic. Impossibile est trāsire a contradictorio in cōtradictorium nisi p̄ aliquā mutationē: quia si nō est mutatio aliqua nichil se habeā aliter nunc q̄m ꝓius/ z ita nō est transitus aliquis a cōtradictorio in contradictorium: sed planū est q̄ mens transit de nō esse gratā vel caram ad esse caram vel gratā. Patet de peccatoribus qñ iustificant z in paruulis quādo baptizant/ z hoc est per mutationem aliquā: nō in deo/ ergo in mēte. Sed ista mutatio necessario requirit ad aliquid absolutū illd vocāt caritatē. & zc. ¶ Tertio sic. priuatio nō tollitur nisi per habitum oppositū z implicat contradictionē dicere oppositū: sed peccatū est priuatio caritatis in voluntate z tollit in iustificāte/ ergo opꝰ q̄ caritas infundatur eis que est qđ creatū z habitus oppositus. ¶ Quarto sic. Si deus pōt aliquē acceptare sine caritate sicut dicunt alij/ ita q̄ mens possit esse cara sine caritate sequitur q̄ caritas sit frustra: sicut si natura posset aliquid facere sine determinatis medijs frustra adhibent illa media: sed non est dicendum q̄ caritas frustra sit: deus enim multominꝰ aliqđ facit frustra & natura. quare zc.
¶ Quinto sic. Et ꝓbatur q̄ caritas sit necessaria ad merendū: qz sicut se habet eē naturale ad operationē naturalē/ ita esse supnaturale ad opationē supernaturalē: is impossibile est q̄ aliquis habeat seu eliciat opationem naturalē nisi constituatur in esse naturali per formā naturalē: ergo similiter est impossibile q̄ mēs eliciat actus supnaturalē cuiusmodi est actus meritorius vt meritorius nisi constituatur in esse supernaturali p formā supnaturalē/ cuiusmodi est caritas ipa. ¶ Sexto ipossibile est q̄ opus alicuius sit meritoriū z acceptum nisi ipse sit gratus z acceptꝰ. Deus eīm primo acceptat personam z postea opus. Respexit dōs ad Abel z ad munera eius. Sed per caritatē est aliquis formaliter carus/ & ipossibile ē q̄ mereaf nisi hīs caritatē.
¶ Septimo. Si caritas nō requireref necessario ad merēdū sed sufficeret acceptatio diuina qua acceptat actum seqretur q̄ prima gratia caderet sibi merito de condigno sicut z gloria: sed hoc est falsū ergo zc. Falsitas ꝓsequētis apparet p apostolum ad rōanos. Jam eīm nō esset gratia sed debitū sicut etiam ipe dicit q̄ merces debetur opanti secūdum iustitiam. Probatio ꝓnīs / quia sicut deus acceptat actum aliquē ad gloriam ex ordinatione sua (z hoc est esse actum meritoriuz vite eterne sicut tu dicis) Ita etiā dico q̄ ipe ordinauerit se daturum gram disponentibus se ad illā z acceptat actum disponētis se ad hoc vt cōferat in gratiam/ ergo iste sic merēf caritatē vel gram sicut aliꝰ merēf vitā eternā.
¶ Octauo Si non est necessaria caritas ad merendum: sed ad actū meritoriū sufficiunt naturalia potentie merētis: sequit erroꝛ pelagij qui ponit q̄ homo pōt mereri ex naturalibꝰ hoc est hereticū. & zc.
¶ Nono. Sicut se habet lumen glozie ad visionem diuinam/ sic videtur q̄ caritas ad opationē meritoriam. Sed lumē glozie necessarium est ad visionem diuinā: qz oportet necessario potentiā eleuari z proportionari obiecto beatifico. Potentia eīm scōm se sic se habet ad illud obiectū sicut oculus noctue ad lumen solis vt dicitur scdo methaphisice. & zc.
¶ Decimo sic. Si ad actū meritoriuz nō requirit necessario caritas/ sed ad actum meritoriū sufficit

ex parte merentis q actus sit bonus ex genere z libere elicitus z debite circūstātionatus (p̄cipue loquēdo de circūstantia finis qui est deus) sequerek q cum omnia ista possint naturaliter cognosci ab operāte q ipe possit naturaliter cognoscere se mereri vitam eternam hoc est falsuz. ergo zc. Hoc cō firmatur per Augustinū de libero arbitrio qui dicit q gratia se habet ad liberū arbitrium in merendo sicut sessor ad equū. Et similiter dicit ipe idē in epistola ad Sixtum volūtate inquit p comitāte nō p̄eeunte pedissequa nō dña. ergo videtur q multo min⁹ possit eē actio meritoria sine caritate vel gr̄a ꝫ̄ siue voluntate. Sed impossibile est/ z iplicat cō tradictionem q sine voluntate. ergo z cetera.

Aug. de li. arbi.

¶ Ultimo sic. Sicut ip̄ possibile est z iplicat contradictionem q actus moralis sit virtuosus nisi virtute aliqua superaddita potentie eliciente/ qz virtus est que habētem perficit z opus eius reddit bonū/ bonum sez moraliter ergo similiter ip̄ possibile est q sit actus meritorius nisi elicitus ab aliqua virtute superaddita volūtati: hec aūt non videk nisi caritas. ergo zc. Nec potest dici q hec virtus sit spūssanctus: qz tunc talis actus nō esset in potestate merētis/ sicut nec spūssanctus qui est p̄ncipiū eius: imo magis spūssanctus diceretur mereri nō autē volūtas ipa/ quod est incōueniēs. ¶ Hec est positio q necessaria est caritas/ que est habitus creat⁹ in mēte formaliter sibi inherens: qua sit actu z formaliter cara z accepta/ z qua possit meritorie operari z mereri vitam eternam de ꝺigno/ z hoc est necessariū vt dicūt necessitate absoluta: ita q implicet cōtradictionem/ q mens sit deo cara z operetur meritorie nisi habeat istum habitum caritatis creatum sibi formaliter inherentē. Unde z dicunt cōsequenter q si Magister intenderit negare istū habitum caritatis creatum: potest probabiliter rōnabiliter z efficaciter improbari sicut irrationabilis z falsa z impossibilis nec potest sustineri.

Sūmatō p̄me opi.

Opi. doctoris p̄ ori opposita.

¶ Istam autē opinionē non teneo sz videtur michi sine p̄tudicio dicendum q loquendo de necessitate absoluta (cuius oppositū est simpliciter ip̄ possibile z iplicās contradictionē) nō est necesse ponere in mente: aliquem habitus creatū ad hoc vt sit cara vel accepta deo z vt operek meritorie/ sz q sine omni h̄itu creato supernaturali qui sit gratia vel caritas possit a deo acceptari ad gloriam z p̄ meritorie opari.

Rōes doctoris.

¶ Ad hoc adduco ratiōes. Primo q talis habit⁹ non est necessarius ad hoc vt mens sit cara vel accepta. Primo sic. Esse actualit acceptatū a deo vt carum nō est nisi esse volitū ab ipo in ordine ad bonum summū ꝺsequēdum vt patet: qz hoc posito ponitur carum vel acceptū esse: z hoc amōto amouet z illud z per se primo. Sed planū est q nullo habitu nec aliquo intrinseco ipsi menti/ mēs est actu volita a deo sed sola volitione diuina sicut intellectione diuina est intellecta: nō aūt aliquo sibi intrinseco vt patet nec est etiam ratio acceptādi ipam sed sola diuina essentia: sicut z ratio intelligēdi creaturam non est creatura: sed diuina essentia. ergo zc.

¶ Secundo sic. Si caritas esset habitus sic se h̄ns ad esse carum z acceptum sicut albedo ad esse albū vt dicūt alij. Tunc dicerēt q deus necessario acceptaret talem creaturā habentē talem habitū creatum/ z non posset non acceptari talis creatura tali habitu creato sicut stante albedine in corpore nō p̄t fieri quin illud sit album: sed hoc est falsū quia sicut deus non alligauit voluntatem suā z libertatem sacrātis sic quin posset gratiam nō cōferre recipienti sacramentū ḡtūcunq; dispōsito quin etiam posset sibi alio mō cōferre gratiā. Si etiam non alligauit volūtatē sue libertatis habitib⁹ creatis quin quocūq; eorum stante possit non acceptare ſ placet sibi: vel etiā sine ipo possit acceptare/ et per p̄ns inēs ipa sibi eē grata vt videtur. quare zc.

¶ Tertio sic. Acceptare z acceptari sunt idē realiter vel saltem simpliciter per idem/ sicut intelligere z intelligi: sed acceptare cōuenit alicui per actū voluntatis acceptātis sicut patet/ imo ip̄m acceptare formaliter est ip̄m velle/ ergo z acceptari per idem conuenit alicui/ sed esse actū carū nihil aliud est ḡ̄ acceptari. ¶ Quarto sic. Non videtur aliqua contradictio q deus magis imediate sine aliquo habitu acceptet ad gloriam ḡ̄ ad gratiā vel caritatem. Sed ad secūdum non p̄exigit in acceptato aliqs habitus supnaturalis. ergo nec in primo. Hoc primum ꝓbo qz quādocunq; volēs habet plura obiecta quorum vnū est sufficiens ratio totalis volendi alia/ z cōtingenter volēdi ipa/ per illud potest libere velle quodcūq; sibi placuerit z cuicūq; nō repugnat illud/ ergo deus per essentiā suā vt p primum volitum obiectū. Potest p̄tingenter z libere velle vel acceptare ad gloriā immediate cuicūq; non repugnat gloria: sicut z gratiā cuicūq; nō repugnat/ gratiam vel caritatem cuicūq; non repugnat caritas. ergo zc. Ergo z ſtāte quocūq; actu ex parte acceptati ad caritatem p̄t sibi nō infundere caritatem z non velle sibi caritatem. ita ſtāte quocūq; habitu creato ex parte creature dico q potest ip̄m nō acceptare ad gloriam. ¶ Quinto sic. Si caritas sic daret esse carum z acceptum ad vitā eternam sicut dicūt alij: tunc ita esset ista necessaria ex terminis descedēs in caritate saluabitur z consequetur gloriam ꝑpetuo/ sicut ista homo est risibilis: z tunc deus non posset facere quin talis ꝓsequerek beatitudinem: z sic nō posset de potētia absoluta petrū dānare: imo nec posset habentē caritatem nō acceptare nec eā destruere qđ est falsū z ꝓtra doctores.

¶ Sexto sic qz p̄ius p̄t deus alicui velle finē puta gloriam ḡ̄ id qđ est ad finē puta caritatem z ita p̄ius acceptat vel acceptare potest ad gloriam ḡ̄ ad gratiam vel caritatē: nec secūdum est ratio p̄mi.

¶ Dico igitur primo ḡtum ad hoc q nō video necessitatem ponēdi caritatē habitū creatus ad eē carum z deo acceptum. ¶ Secūdo ꝓbo q nō est absolute necessaria ad opandum meritorie: ad op⁹ meritorium non requiritur nisi q sit actus bon⁹ ex genere circūstantionatus debite p̄cipue circūstantia debiti finis z libertate/ z a deo acceptatus in ordie ad p̄emium cōsequendū qz iſtis positis actus est meritorius: sed hec omnia inueniri p̄t in volūtate in actu eius sine quocūq; habitu creato. z cetera.

Resolutio doctoris.

¶ Secūdo sic. Ad opus meritorū videtur sufficere q mens acceptata z deo grata diliget deum sup se/ z sup oīa/ z q deus acceptet talem actū in ordine ad p̄emiū eternum: sed hec oīa haberi possunt sine habitu creato supnaturali: q enim mens sit cara vel esse possit sine illo habitu iam ꝓbatū est p̄⁹ Sed q intensius debeat z possit ex puris naturalibus diligere z super se z sup oīa patz: qz intellect⁹

secundum rectam rōnē naturalez hoc iudicat z ex puris naturalibus vel saltem fides acquisita ex auditu seu etiā infōmis: ergo volūtas hoc p̄t velle. Tum qz appetitus alij sic se habēt/ siue actiue siue passiue q magis appetunt bonū totius ḡ̄ p̄tium partiale. Unde z man⁹ naturaliter exponit p̄ toto/ z etiam pars corporalis secūdum rectam rōnez se exponit p̄ bono cōtatis. Non curo de ista ratione/ nam dubia est sicut patebit in tertio. distinctione vigesima septima. Tū qz caritas nō destruit amorem naturalem sed p̄ficit z per p̄ns nō sunt cōtrarij ita q amor caritatiuus sit dei plusḡ̄ sui z amor naturalis sit sui plusḡ̄ dei. Tum qz amor naturalis secūdum q hmōi nō est nisi rectus non em̄ est culpabilis inḡtum nālis: qđ tñ esset si eēt amor sui ḡ̄ dei vel equalis. Amor em̄ sui vsq; ad contēptum dei ꝓstitui ciuitatem diaboli. Patet etiā q acceptatio actus p̄t esse sine tali habitu/ sicut etiā acceptatio nature vel p̄sone sine tali habitu. ꝫ zc.

¶ Tertio sic. Si habitus caritatis necessario requireretur ad merēdum z de necessitate absoluta/ hoc non videtur nisi ꝓpter ꝓdignitatem meriti ad p̄emium: qz nō potest esse meritum ꝓdignum nisi p habitum talem in mente/ sed planum est q posito tali habitu adhuc meritū est multo infimius z min⁹ bonum ḡ̄ p̄miū. Nulla autem iustitia nec cōmutatiua nec distributiua exigunt vt ꝓ minori bono reddatur maius bonū: ergo ꝓpter ꝓdignitatem nō est necessario ponēdus talis habit⁹. ¶ Quarto sic Sine illo habitu p̄t mens mereri sine quo p̄t spūssanctus inhabitare mentē/ z habere eā curam z sibi coopari ad actum meritoriū/ z acceptum deo in ordine ad p̄mium eternū: sed hec oīa possunt fieri z esse sine tali habitu causato. Qz autem spūssanctus possit inhabitare mentem. Patet/ qz p̄⁹ natura essentialiter distinctū/ p̄t esse sine posteriori: p̄ius aūt spūs specialiter inhabitat mentē ḡ̄ causet vel creet habitum qz p̄ius agens est p̄sens passiuo ḡ̄ aliquid efficiatur in ipo quare zc. Qz etiam posset sibi cooperari ad actū pt̄z: qz quicūq; p̄t cooperari mediāte cā sēda extrīseca vel effectiua ad aliquem actum/ eidez potest cooperi sine illa. Sed secundum alios (qui ponūt caritatem esse p̄ncipiū effectiuum z elicitiuum actus meritorij) spūssanctus p̄t cooperi voluntati ad actum meritorium mediāte caritate. ergo z īmediate sine illa. Qz etiā acceptare possit actus sine tali habitu: patet ex superioribus. ḡre zc. ¶ Quinto sic. Sine habitu illo qui nichil facit nec ad subām actus nec ad aliquez modum in actu intrinsecū. Potest haberi ex parte actus illud qđ dicit aliquē modū ei⁹ vel circa ip̄m saltem respectū rōnis ipsius ad acceptantē. Et ad p̄mium ad quod acceptat: sed ad actū dilectiōis meritorium caritas nichil facit: nec ḡtum ad subſtantiam actus: qz tunc esset voluntas: nec per p̄ns quantum ad intentionē actus: qz actus non intenditur nisi secūdum gradus eiusdē rōnis cū subſtantia ipsius actus. Similiter etiā vnus hereticus vel infidelis p̄t diligere deum ita intense sicut h̄ns caritatem. Nec ad facilitatem vel delectationes in actu. Tum qz ista nō requirūtur ad actum meritorum. Tum secūdo qz habēt caritatē tantā difficultatē patitur/ z ita paruā delectationē habet frequēter in actu vel minorē sicut nō h̄ns caritatē. Nec ad acceptationē qz nec efficit ipam/ sed magis diuina volūtas cuiusmodi est p̄miare effectiue: nec est ipa formaliter vt patet. Nec ad libertatē actus/ qz non est quid liberū formaliter z intrinsece talis habit⁹ sicut voluntas. quare zc.

Obiecta

¶ Dices q imo facit ad facilitatem vel delectationē: quia subito apparēt aliqui imutati sic vt faciliter operētur z delectabiliter. Hoc autē non potest attribui habitu acq̄sito/ quia subito nō acq̄ritur habitus/ ergo debet attribui habitui supernaturali infuso cuiusmodi est caritas. Dico etiā q hoc nō ꝓcludit nec est hoc necessarium: talis enim mutatio subita p̄t esse ex libertate z impetu voluntatis qz suus actus qđ intelligit ibidem per volūtatem intelligit/ z ideo potest esse sine vtroq; habitu quare zc. ¶ Dico ergo q nō est necesse necessitate absoluta ponere caritatez in mente ad merendum de condigno. Sed ad hoc sufficit q actus sit bonus ex genere circūstantionat⁹ debite a persona cara z libera mente/ z acceptat⁹ a deo in ordine ad p̄miū cōsequendū/ que oīa iudicio meo loquēdo de potestate absoluta possunt haberi sine tali habitu. ¶ Dices ad hoc q si illa sufficerent sine caritate ad actus meritoriū/ sequeretur q homo naturaliter posset scire se merere. Dico q non sequitur sicut nec scire p̄t se esse acceptatum/ quia hoc pueniet ex mera liberalitate diuina/ quā nō potest naturaliter scire/ sic etiam nec de caritate.

Solutio

Finalis ꝓclio huius articuli.

¶ Ad p̄mum alioz Dicit q maioz falsa nō enim sicut se habet albedo ad eē album/ ita caritas (quam ponis habitū esse creatū) ad esse caruz actu placens z volitum z acceptum sicut ꝓbatū est supra: quia ſtāte illo habitu posset deus absolute nō acceptare imo puto q reprobare z damnare habētem ita q per illū habitū non est formaliter z actu mens cara: sed ex volitione dei dicit acceptata z cara/ sicut ex intellectione dicitur cognita. Si autem caritas sit aliquo mō ratio acceptādi ex parte acceptati per modum obiecti secundarij vt p̄missa in eternitate sibi in eē poſtea in tempore. Dico q hoc nō est ex natura rei z necessitate/ sicut q homo sit risibilis: sed ex ordinatione diuina qua sic ordinauit vt habentē talem habitum acceptaret/ cui⁹ oppositum sine iniusticia z peruersiōe rerū potuit ordinare/ z ita bene sicut q quicūq; haberet habitū gratie ab eo z esset sibi carus z acceptus ad vitam eternā

Ad ꝓ̄me opi.

¶ Ad secūdum dicitur et potest dici q sine omni mutatione in deo/ z etiam in obiecto volito cū sola variatione temporis vel instantis seu durationis: vel etiam in aliquo potest esse transitus a non eē accepto vel grato ad esse acceptum vel gratum/ qz eē volitum nichil ponit in obiecto nisi forte respectū rationis circa ip̄m. Et ideo dico q deus potuit ab eterno acceptare istum p̄ isto instanti z non acceptare p̄ alio instanti: dato q nullus habitus absolutus imo nec aliquis act⁹ insit isti de nouo. Secus est autem de transitu ab vno cōtradictorio ad contradictorium/ quorū alterum dicit aliquid positiuum reale existens in eo qui trāsit. Talia enim non sunt velle z nō velle idem obiectū. Vel etiam dicetur q hoc arguit aliquā mutationē ex parte volūtis/ sed nō oportet q per habitū: qz quecūq; mutatō potuit ad hoc sufficere ex ordinatione diuina siue ſpūalis siue corporalis siue ad absolutū siue ad respectiuum sed nō solum in volito sed etiā in quocūq; ḡ̄ alio. ¶ Si dicatur cōtra solutiones q posito q

Obiectō p̄ce. solu.

non sit tempus nec instans nec aliquid aliud in toto mundo vnus angelus ꝛ sine omni accidente positiuo alio adhuc de non accepto pōt fieri acceptꝰ ꝛ de non iusto iustus. Hoc autem nō esset tantum propter variationem temporis vel instātis/nec per mutationem terminatā ad aliquod aliud accidens a caritate. Nec ꝓpter mutationem factam in alio quia nec in deo nec in aliqua creatura: ergo ꝓpter mutationē sui ꝛ ad caritatē: ꝛ per cōsequēs modo istud est ꝑ se ꝛ necessariū ꝙ nō iustificatur sic quis nec transit de nō esse grato ad esse gratus/ imo nec transire potest nisi per infusionē caritatis habitus creati ad quem terminatur vel secūdum quā attenditur mutatio in ipo ꝛ nullo modo in alio nec secūdum aliquid aliud. Rūsio. ¶ Respōsio est. Primo ꝙ dequid sit de illis suppositis que supponūtur in argumento ꝙ nō esset aliqua mutatio/ nec penes instās vel tempus qz non essent: nec in alia creatura qz nō ponitur: nec in eadē secūdum aliquid aliud a caritate. Patet quia nō iustificarem nisi posita caritate per inutionem secūdum caritates. Sed istud nō concludit quin posset poni mutatio in alio vel sim aliquid aliud. Et sic alio modo iustificari/nec concludit ꝙ iste modus iustificandi sit per se ꝛ necessarius vt patet: quia nec concludit ipossibilitatem alterius modi sicut patet. ¶ Ad tertium dico ꝙ peccatum pro quāto dicit reatū ꝛ demeritum ꝛ ꝓ consequens culpam ꝛ imputatū nō dicit formaliter in se nisi respectum rationis ad voluntatē diuinā inputantem in ordine ad talem vel talem penam: licꝫ actum subtractum connotet/ ꝛ negationē etiā debite rectitudinis in actu/ sicut in pcto cōmissiōis vel etiam negationem actus sicut in peccato omissionis. Quādo ergo vicis ꝙ pctm ꝛ caritas formaliter opponūtur sicut habit⁹ ꝛ priuatio. Dico ꝙ est falsum: ꝛ ideo dico ꝙ potest remitti culpa ꝛ nō infundi aliqua caritas vel gratia. Et potest de nouo acceptare ꝛ esse carus/ sicut dictum est in solutione argumenti ꝓcedentis. ¶ Ad quartū de frustra licet deus possit acceptare sine ipa/ sicut etiam creatura nō coopatur frustra ipsi deo/ licet deus posset omnia facere imediate ꝙ seipm. Quando dicis de natura dico ꝙ nō est simile qz natura determinata est ad vnum modus agendi: ꝛ ideo frustra haberet media ꝙ sine illis posset agere. Deus autē nō sic determinatus est ad vnū modus agendi mediate tm vel imediate/ sed pōt sicut sibi placet: ꝛ sicut determinat secūdum leges sue sapiētie. ¶ Ad quintum dicitur ꝙ actus potest dici supernaturalis vno modo ex se ꝛ natura sua intrinseca sicut creatio ꝛ suscitatio mortuorum ꝛ huiusmodi: ꝛ de talibus currit argumētus. Alio modo potest dici supernaturalis pro quāto quia ab aliquo ordinatur ad finē supernaturalem ꝓsequendū licet in se sit quid naturale. Et isto modo actus meritorius dicitur supernaturalis/ ꝛ ipropie dicitur supnaturaliter/ nec oportꝫ ꝙ elicies talem actū habeat in se principium aliqđ vel formā supnalē: sed ex puris naturalibus potest ipm elicere. ¶ Ad sertū dico ꝙ persona potest acceptari ꝛ postea actus/ ꝛ hoc sine omni habitu creato supernaturali vt dictū est: tñ maior illa est dubia ꝛ nō curo modo quicqđ sit de ea tñ pōt ꝓbabiliter cōcedi/ sicut eam pus cōcedi videbar. ¶ Ad septimum dico ꝙ nō sequitur ꝙ prima gratia cadat sub merito de condigno: qz actus meritorius prie gratie vel caritatis nō est a persona cara/ nec ꝑ suppōnit personam acceptā: ꝛ ideo nō est meritū tantum de cōdigno. Sed actus meritorius vite eterne presupponit ꝓsonaꝫ acceptā ꝛ carā/ quod possibile est sine omni habitu/ ꝛ ideo dicitur merito de ꝑdigno ideo ꝛc. Hec est intelligendū illud dictum vulgare ꝙ habens caritatem vel gratiā rōne caritatis vel gratie mereatur ex cōdignitate ꝛ natura istorū habituum vel habitus vitam eternā. Quia oppositū dicit apostol⁹ ad romanos octauo/ existimo (inqt) ꝙ non sunt cōdigne passiones huius temporis ad futuram gloriā que reuelabitur in nobis: sed tota condignitas meriti ad premium ex ordinatiōe diuina modo ꝑdicto. ¶ Ad octauū sequit error pelagij imo magis oppositū ꝗ si ponerēt caritas necessaria ad innuendum / qz caritas cum nō sit fortaliter libera quicqđ conferret ad meritū ꝗtum esset ex parte sua aut esset mere naturaliter ꝛ nō libere: ꝛ ex aliquo formaliter necessario tam naturaliꝰ vel necessario moueremur vel mereremur cōpletiue: ꝫ secūdum istam viam ratio meritorij in actu soli dependet ex mera liberalitate ꝛ acceptatione diuina/ ad quam nō possum⁹ attingere nec deuenire ex puris naturalibus. Similiter etiā de⁹ est spūssanct⁹ qui est caritas per essentiā operatur actus meritorij in nobis: nō solum docet opari: sed volūtas sibi cooperatur. Pelagius aūt voluit ꝙ solū deus doceret meritorie operari ꝛ nichil faceret sicut vn⁹ miser qui iacet in porta qui bene docet viam sed non docet virtutē ambulandi nec pōt eis coambulare. Hoc aūt nō sequitur ad positionē predictam.

¶ Ad nonum dico breuiter ꝙ ad actum visionis beate nō requirit aliquis habit⁹ / qui dicitur lumē necessitate absoluta qz intellectus habet ens oē ꝓ obiecto/ ꝛ seipo dispositus est: cū dicis oportet intellectus eleuari. dico ꝙ non oportet ꝙ tale lumen Tu dicis Se habet sicut oculus noctue ꝛ est: dico. ꝙ verum est nō simpliciter ꝛ absolute/ sed pro statu presentis mortalitatis ꝗtum ad multa intelligibilia que nō potest itelligere clare/ imo nec intelligere nec recurrendo ad fantasmata aliorum: ꝛ ab hoc impeditur ex pena inflicta ꝓpter peccatū sicut puto ꝛ pro statu isto penali. Unde ꝛ post separationē ꝛ resurrectionem poterit naturaliter ꝛ clare multa intelligere ꝙ modo nō potest vt seipm et angelos: similiter etiam quātum ad actū beatifice visionis. Dico ꝙ ꝗtus est ex se est sicut oculus noctue: quia ad illum non potest attingere ex suis naturalibus eliciendo ipm: sed adeo elicitur solum ꝛ causat talis actus in mente nō/ qz sit necessarium aliquod lumen creatum sed lumen increatum causans effectiue talem actum. Planum est etiā ꝙ illud lumē non est absolute necessarium in rōne principij effectiue respectu visionis/ qz si esset principiū effectiuū de? posset supplere causalitatē eius. Similiter etiā nō in ratione dispositionis/ qz lumē ipm nec aliqs habitus est ratio recipiendi actū/ sed magis potentia ipsa. igitur ꝛc. ¶ Ad decimū dico ꝙ patꝫ per predicta ꝙ nō opꝫ ꝙ naturaliter sciat aliqs se mereri. ¶ Ad vndecimū ꝙ pro tanto gratia dicit se habere sicut sessor ad equū respectu mentis: nō qz aliqd causet vel efficiat in actu/ sed pro tanto qz inclinat ad talem actum respectu talis obiecti determinati qui tamē ex hoc formaliter nō est meritorius sicut dictum est supra. Sed ex hoc ꝙ acceptat a deo vt a

persona cara quequidē possent stare sine caritate. Verum est tamē ꝙ illa inclinatio secūdum caritatem non staret ad illud. similiter respondeo de gratia que secūdum Augustinum se habet ad volūtatem sicut sessor ad equū: quia nō intelligo illam inclinationem quam dicunt aliqui ꝙ illud verum est de gratia increata/ que cōcomitatur gratiam creatam regendo volūtatē in merendo sicut sessor equū ꝛ ita de gratia creata nōn est intelligendus nisi per concomitantiam ad gratiā increatā/ que etiā cōcomitantia nō est necessaria absolute ad merendum/ licet ponatur in mente de facto scōm Augustinū. Similiter dicendum est ad aliud dictū Augustini. ¶ Ad vltimum ꝙ actus non dicit virtuosus qz sit a virtute elicitus actiue/ vel qz virtus sit ratio recipiendi / sed qz est secundum inclinationē virtutis/ non a virtute ꝫ a volūtate. Unde diceretur ꝙ virtus in nullo principiat actuꝫ licet inclinet ad ipm: sicut secūdum aliquos grauitas in lapide inclinat ad esse deorsum ꝛ tamen nō causat ipm nec etiā motum nec sicut ratio agendi nec sicut ratio recipiendi sed magis ipsa quātitas lapidis: sed tūc diceretur ꝙ non est simile de esse caro vel accepto respectu caritatis et de esse virtuoso vel morali in actu virtuoso respectu virtutis. Actus enim virtuosus dicitur qz secūdum inclinationē virtutis. Sꝫ act⁹ non dicitur carus vel acceptus nisi secundum voluitionem acceptantis: licet etiam bene sit actus meritorius secūdum inclinationē caritatis. Hoc tñ nō est absolute necessarium sed contingens: ꝛ possibile est ꝙ sit nō secūdum inclinationem talem ꝫ a voluntate nuda vt dictū est supra. Vel aliter ad illud de actu virtuoso dico ꝙ actus virtuosus sequēs habitum est eiusdem rationis ꝗtum ad substantiam actus/ ꝛ qualibet circūstantiam debitā cū actu precedente habitum / ꝛ per cōsequēs posset poni ꝛ esse ꝗtum ad oia ista sine habitu virtutis/ sicut ꝛ actus meritorius sine caritate ꝛ in ratione meritorij: vere est tamē ꝙ quātum ad cōformitatem vel cōcomitā tiam ad habitum virtutis ex qua forte dicitur act⁹ virtuosus ꝛ nō ille q̄ ꝓcedit habitū virtutis nō pōt poni actus virtuosus sine habitu virtutis sicut nec respectus sine termino. Sic etiam in ꝓposito si act⁹ diceretur meritorius ex circūstantia caritatis concomitantia. Sed dico ꝙ hoc nō est verum licet de facto secundum ordinationem diuinam nō sit meritorius nisi concomitante caritate. Ex illa tamē nō est meritorius ꝫ ex acceptatiōe diuina/ que simpliciter potest esse sine caritate. Aduerte ¶ Nota hic de inclinatione illa que secūdum aliquos ponitur eē a caritate. Non itelligo bene nec puto ꝙ caritas se habeat ad actum inclinare sicut ipsi ponūt quasi principium inclinatiuū vt grauitas suo modo: licet enī inclinare illud nō sit agere/ qz etiam ponitur quando actus nō ponitur vel ante actū vel post: tñ difficile est ꝛ videtur impossibile quin principiū inclinatiuum sit principium actus quādo ponitur sine vt actiuum sine vt passiuum. Modo sicut dicā in tertio non credo ꝙ caritas sit principium actus meritorij aliquo mō nec quātum ad substantiam actus/ nec ꝗtum ad modum aliquem actum intrinsecum plusꝗ aliquis habitus alius voluntatis vel etiam intellectus sicut grāmatica vel huiusmodi licet respiciat idem obiectum cū actu quare ꝛc. Quere de ista materia in tertio distinctiōe vigesima septima.

¶ Concludo ergo ex predictis cōtra alios ꝙ si intensio Magistri fuit negare habitum caritatis ꝙ sua opinio non potest efficaciter per rationem impugnari ꝓbando ꝙ caritas vel etiā gratia sint absolute necessaria ad ꝑdicta. Hec de prio articulo. resolutio

¶ Quantum ad secūdum articulum.

Dico breuiter ꝙ cōgruū est ponere in voluntate habitum caritatis creatum sibi formaliter inherentem ꝛ perficiētem ꝛ quasi quendā spiritualem decorem ꝛ ornatum in ordine ad obiectū. Hoc ꝓbo qz in potentia habituali ꝓgruum est ponere aliquē habitū in ordine ad obiectum suū primus ꝙ quem habitū perficiat in ordine ad illud. hoc patꝫ in omnibus. Sed voluntas est hmōi potētia habitualis ergo in ipa cōgruū est ponere respectu summi bont (quod est obiectum eius primum et summum) aliquem habitum. hic autem est caritas. ergo ꝛc. ¶ Scōo sic. In potentia que nata est cōplacere specialiter alicui amāti cōgruū est ponere aliquem decorem (hoc videmus in corporalibus) sed voluntas nata est cōplacere specialiter deo amanti/ ergo congruū est ponere in ipa decorē spiritualem caritatis. ¶ Dico igitur ꝙ est cōgruū ꝛ nō solum cōgruum sed est de facto: hoc autem (qz contingens est) non pōt demonstrari. Sed ad testimonia scripture vel sanctorum oportet recurrere: ex scriptura tamē difficile est ꝓbare. Ad hoc autem adducitur auctoritas Augustini de spiritu ꝛ gratia exponētis illud apostoli ad romanos quinto. Caritas dei diffusa est i cordibus nostris. ꝛc. Dicit enī ibi ꝙ ista caritas non est illa qua deus nos diligit sed qua nos sui dilectores facit formaliter. Ex hoc patēter insinuās ꝙ est caritas creata in nobis que non est deus sed aliquid datū a deo ꝛ infusum mēti/ sicut fides xpi qua nos fideles facit: que tamen fides infusa non est simpliciter necessaria ad actus credendi vt puta: sed potest sufficere fides acquisita ex auditu: licet etiam infundatur illa in baptismo. Similiter ad hoc est illa auctoritas Augustini de moribus ecclesie adducta ad partem oppositam questionis. Magister tamen soluit eas in litera/ sed non videtur ꝙ bene soluat eas sed districte vt patet intuenti. Hec de secūdo. Aug. de spū ꝛ gra

¶ Quantum ad tertiuꝫ quid scilicet senserit Magister.

Dico ꝙ magister exponitur tripliciter. Uno modo ꝙ negauit omnē habitum tam gratiam ꝗ caritatem ꝛ omnē gratificātem ꝛ sanctificantem ꝛ ponit solum fidem ꝛ spem mediantibus quibus spiritussanctus elicit actum credendi ꝛ sperandi/ ꝛ non in mente ꝓpter ꝑfectionem ipsoꝝ sed ad actum diligendi eliciendum in mente: quia perfectus actus est. ¶ Secundus modus exponendi ipsum est/ ꝙ ipse negauit omnem habitū creatū qui dicit caritas nec posuit aliquam caritatē in voluntate/ nec aliquem habitū inclinātem ad actū dilectiōis: ꝫ bñ posuit gꝛam habitum aliquē in aīa/ qui nō est opatiuus habit⁹/ nec inclinatiu⁹ ad actū/ ꝫ tm gratificat ꝛ sanctificat aīam Spūs aūt sanctus ꝙ est cēntialr caritas mouet ad actū dilectiōis coopante volūtate quā spūssctūs in hītat/ ꝛ videt ista quod āmō intēdo Magr ex plib⁹ dictꝫ suis i hoc libro vbi dicit ī vno loco distin. 37. ꝛ allegat Aug. ad Darda. ꝙ puuli pueri baptisati Opt. magistri mlt/ tifariam. exposita.

pertinent ad templum dei / hoc autem non est per aliquem actū dilectionis quem efficiat in eis spūs sanct⁹/ꝑ aliquē habitū sanctificatē puta ꝙ graz. Similiter etiam dicit in secundo ꝙ homo in statu innocētie ex puris naturalibus potuit vitare oīe peccatum: nō tamē sine gratia potuit mereri. Uñ videtur ponere habitum gratie sanctificantē necessario requisitum in merente vt sit gratus z acceptus deo/non vt principium operādi: sicut nec decor in nobis est principiū operādi. Et ista expositia imponit magistro q ipe senserit gratiā nō esse eundem habitū cum caritate: qz gratum cōfessit z caritatem negauit. ¶ Tertius est modus exponēdi ꝙ ipe cōfessit z habitum sanctificantem z habitum inclinātem ad actum licet nō ita perfecte: z iō oportet ꝙ spūssanctus in hoc actu efficacius z specialius operetur ꝑ in alijs / z ideo quasi attribuit totam causalitatem spiritui sancto vna cū volūtate. Non curo de istis expositiōibus: michi videtur ꝙ ipe expresse sicut posuit negauerit caritatē creatam que ponit modo a doctoribus. Et patz hoc p auctoritates quas pro se inducit/z per hoc ꝙ ꝓtrarias soluit vide literaz eius. Et ꝙ posuit spiritum sanctum esse caritatem / z elicere actum dilectiōis meritorie sine aliquo habitu creato qui ꝺbeat dici caritas. Ita ꝙ posuit fidem z spē habitus creatos z negauit caritatem. Et puto ꝙ posuit voluntatē cooperari ad actum istum ipsi spiritui sancto/quia alias nunq̄ saluasset libertatem meritoriam q̄ requritur in merendo. Hec credo ꝙ possit magister per rationes efficaciter impugnari. ¶ Aliqui aūt volunt ipm colorare vno coloze falso. Dicūt enim ꝙ intellexit ꝙ spiritus esset quasi principiū ipsi voluntati in eliciendo actū dilectionis ꝑtūcunq̄ spiritussanctus nō informet voluntatē: quia ad hoc vt aliquid sit tale principium quo alicui/nō oportz ꝙ det illi esse per inherētiā: sicut ꝓtz de natura humana in xp̄o/que habat esse per modū quo ipi diuino suppositio: esse scilicet humanū tamen nō informabat ipz. Similiter erat sibi ꝓncipiū coopandi opa humana. Similiter etiam essentia diuina omni intellectui quia est perfecte sibi intima/est sibi principium quo intelligēdi ꝓpter intimū illapsum: ꝙ nō est sibi minus presens ꝑ si informaret ipm: ergo caritas que est habitus creatus nō est necessaria/ nec ꝓpter actum ꝓmum esse causarum/nec ꝓpter actū secūdum operandi meritorie. ¶ Contra/quia suppositz dicit quid incōmunicabile z vt quo z vt qō ergo impossibile est ꝙ spūssanctus sic suppositū sit alicui dans esse vt quo vel operari vt quo. Q̄ autē suppositū dicat quid incōmunicabile: vt quo patet quia per hoc distinguitur a materia vel forma. Ad illud qō dicūt de natura hūana. Dico ꝙ natura cōmunicabilis est vt quo z ideo pōt dare aliqō eē vt quo: dato ꝙ nō informet tm sed impossibile esset hoc de aliquo supposito nature humane. Ad aliud de essentia diuina. dico ꝙ ipa cōicabilis est tm vt quo tribus diuinis suppositis qz ad ītra z adequate illis tribus. Et ideo impossibile est ꝙ sit principium quo intelligendi alicui creature. Uñ assumptum est falsum. Sic igitur nō colorat̄ p ista intentio magistri/sed magis decolorat: nec ipe sic intellexit puto. ¶ Sic igit̄ ꝓcludēdo/dico ꝙ q̄cquid senserit magister ꝙ ponenda est caritas creata in voluntate adhoc vt sit deo cara vt operet meritorie z hoc nō necessitate absoluta/sed necessitate ordinationis diuine/qua sic ordinauit ꝙ nullus est ꝺbe carus z acceptus nisi habens caritatem: nec etiam aliquis actus eius sine caritate est acceptꝰ ad premium vite eterne. ¶ Ad hoc adducitur vna congruentia quia sicut spiritui sancto appropriat caritas: ita filio appropriatur sapiētia. Modo planuz est ꝙ non solum filius datur nobis in seipo sz etiā in dono sapiente creato/ergo etiam nō solum spiritussanctus qui est caritas per essentiam dat̄ nobis in seipso sed etiam in dono caritatis creato. Hec de tertio articulo.

Coloratio q̄rūdꝑ mr̄go.

ꝑdictos colorātes magistrum.

Resolu. doctoris

¶ Ad ꝓmum principale dicitur ꝙ bene cōcludit spiritū sanctum esse caritatē vel dilectionem meritoriam causaliter/ sed cū hoc oportet ponere aliam creatam formaliter de facto Dico ꝙ dicit ꝙ argumentum Augustini tenet sic. Omnis diligens ꝓximum diligit dilectionē suā formaliter qua alterū diligit. Sed omnis diligēs dilectionem suam formaliter diligit spiritū sanctum (qui est dilectio per essentiam z deus) ergo omnis diligens fratrem diligit spiritū sanctum vel deum: z ita patet ꝙ dilectio que habz rationem medij nō vnifōrmiter accipitur: quia accipitur pro dilectione que est forma inherens: dilectio autem que est p essentiam accipitur in ratione alterius extremi. ad argumēta gōnis ꝓncipalia.

¶ Ad secundum dico sic ꝙ spiritussanctus qui est caritas per essentiam est donum excellentissimum z ꝙ diuidit effective inter filios regni z perditionis: sed bene caritas creata cū hoc potest esse donū excellentissimum in genere creatorum diuidēs formaliter aliquo modo inter filios regni z pditiōis.

¶ Ad tertium dico ꝙ deus caritas est p essentiaz z veraciter quia caritas dicit perfectionem simpliciter: z ideo aliter est caritas ꝑ spes vel fides vel refugium: sed non sequitur ex hoc quin sit alia talis creatura in mente sicut etiam ipse est sapientia vel iusticia z tamen in mente ponitur sapientia et iusticia creata. ¶ Ad quartum/ꝙ caritas creata potest intelligi non bona abstractiue non intelligēdo suam passionem que est bonitas: sed non circūscriptiue intelligendo ipsam non esse bonam sicut nunc potest intelligi non esse caritas. Similiter etiam dico ꝙ essentia diuina potest intelligi nō bona. Similiter quando dicis vltra ꝙ essentia diuina est bona vel deꝰ per essentiā. Dico ꝙ verum est quia non est bonum creatum nec participans alio: sed non sic per essentiam ꝙ quidditative et per se primo modo. Quando etiam dicis vltra ꝙ creatura est bona per participationem et potest intelligi non esse bona sicut etiam non esse. Dico ꝙ participatio duplex est vna forme a subiecto / sicut aer participat lumen z de tali currit argumentum.

Nota.

Alia est participatio effectus a causa sicut radius participat lumen a sole z de tali nō oportet ꝙ participans possit intelligi sub opposita contradictione eius secundum quod dicitur participare aliud. Sed istud participare nichil aliud ē ꝑ ab alio causari z ipsum imitari / quod tamen conuenit causari per essentiam suam creatam/ non tamen sibi conuenit per essentiam sicut deo creare probant per eēntiam distinguitur contra per participationem: scilicet prout per essentiam distinguitur contra per accidens.

¶ Distinctionis Decime septime. Questio Secunda.

¶ Secundo q̄robꝫ caritas augeat vel pōt augeri. ¶ Videt ꝙ nō. Illud qō auget̄ mutat̄ vel mouetur. Sed caritas nō mutatur vel mouet/nō est aūt subiectum motꝰ. ꝙ z c. ¶ Sedo sic. augmentū est motꝰ ad quātitatē vt ptz. 5. Phisicoꝝ. z primo de gñatiōe: sz caritas nō est quātitas sz magis qualitas: ꝙ nō augetur.

5. phis. z 1. de gña.

¶ Tertio sic. In parte itellectiua nō est alteratio septimo Phis. ꝙ similiter nec augmētatio/ sz caritas ptinet ad partē intellectiuā coassumendo volūtatē: ꝙ z c. ¶ Quarto caritas ē p se primo mō ad aliquid sicut scientia z alij hitus. 5. Methaphi. sed in ad aliquid nō est motus. 5. Phisicoꝝ: ergo z c.

7. phis.

5. metha.

¶ Contra In collecta quam orat ecclesia. Deus qui es sempiterne deꝰ da nobis fidei spei z caritatis augmētum. z c. Sꝫ eccl̄ia nō petit impossibile vel falsuz. ergo caritas potest augeri z augetur immediate.

¶ In ista questione sic ꝓcedā

¶ Primo ꝓmittā aliqua z ꝺcisa q caritas augeat.

¶ Sedo ponā vnam opinionē p quē modū augeat

¶ Tertio aliā. ¶ Quarto aliā quā intēdo tenere.

¶ Ultimo ad rationes.

Duplex quātitas

¶ Quantum ad ꝓmum dico ꝙ duplex est quātitas. Quedā est quātitas molis q̄ est rō intēsionis vel quātitas discretionis z ista ꝓstituit sedm ꝑdicamentū z est i gñe determinato entis. Alia est ꝙtitas trāsecdēs que est quātitas pfectiōis in eēndo/vel virtutis in agēdo/z ista nō ē alicuꝰ generis determinati: sed pōt inueniri tā in ente extra genus ꝙ in ente infra genus. Sedm hoc dicit Augustinꝰ. 5. de tri. Dico ꝙ in hijs q̄ non sunt mole magna illud est maiꝰ qō melius. Ista distinctio de quātitate habetur sexto de trinitate septimo z octauo. ¶ Et sicut est duplex quātitas ita est duplex motꝰ in quātitate vnꝰ qui est ab impfecta quātitate molis ad pfectā vel ecōuerso q̄ ꝺr augmētū vl ꝺminutio. Aliꝰ q̄ est ab ipfecto gdu fore i eēndo z ꝙtuz i agēdo ad pfectū vel ecōuerso q̄ ꝺr intēsio vel remissio magis ꝓprie: licet etiā cōi noīe cū alijs ꝺcaꝭ augmentū z ꝺminutio. ¶ Ex hijs ꝓcludo vnū ꝙ sicut quātitas molis sm quā mouet aliqō ꝑdicatū hz partes z est ꝺuisibilis z est citra terminū pfectiōis. Sic recte ꝑdicta ꝙtitas pfectionis vel virtutis/ sedm quā aliqō subiectū hz ptes suo mō z est ꝺuisibile: z est citra terminū pfectiōis/ saltē nō est necessario in termino pfectionis. ¶ Sedo premitto ꝙ magis z minus z maius z minꝰ aliquo mō ptinēt ad nostrum ꝓpositū qz opatio sm verūq̄ accipiꝭ penes aliquā quātitatē de ꝑdictis. Unde in hoc ꝓzio ꝓueniūt ꝙ vtroq̄ opatio tam sm maius ꝙ sm minus ꝙ sm magis z minus accipiꝭ sm aliquā quantitatez vel modū quantitatiuū. Sedo ꝓueniūt in hoc qz inter vtroq̄ istoꝝ extremoꝝ sunt rōnes disquiparentie. Unde sunt relationes diuersarū rōnū in extremis. Patet/maius em̄ ꝺr respectu minoris z econuerso: similiter magis respectu minus z econuerso z duo sunt ibi q̄ sunt relatiua suppositionis sicut magis z minus Alia duo sunt suppositionis scilicet minus nomen z minus aduerbiuz: vtraq̄ cōpatio sm ista fundaꝭ sup aliquam quātitatē z sumiꝭ sedm eam.

Comparatio

¶ Differūt aūt ista qz maius z minus est in quātitate z ꝓcipue perfectionis z virtutis sedm se z absolute nō in cōparatione ad subiectū vel suppositum. Unde forma ꝺcit in se maioz vel minoz sicut calor ꝺcit maioz vel minoz. Et linea ꝺcitur maioz vel minoz. Sed magis z minus fundanꝭ in quantitate sedm qō habet esse in subiecto. Unde z subiectum ꝺcit magis tale sedm illā z precipue loquendo de quātitate perfectionali. ¶ Ex quo patet ꝙ cōparatio sedm maius z minus est prioz z ꝓsupponitur ab illa q̄ est sedm magis z minꝰ/z prius est cōsiderare formā in se quasi in ordine ad subiectū vt ptz. Uñ ꝺbicunq̄ est cōparatio sedm magis z minus ibi est dare illā sedm maius z minꝰ nec opz ꝙ eccūuerso/z hec est differentia sedā inter istas duas ꝓpositiones predictas. ¶ Tertio dico ꝙ caritas potest augeri z pōt esse maioz z minoz/z subiectū sm ipam pōt ꝺci maius vel minus hoc tale. Hoc ꝓbo ꝓzio Auctoritate Augustini ad Bonifacium vbi ꝺcit ꝙ caritas merek augeri vt aucta mereaꝭ pficiꝭ. Et secūdo ꝓbo hoc rōne sic. Forma ꝺuisibilis hns gradus que nō ē in termino pfectiōis pōt augeri: sed caritas est hmōi. ꝙ z c. Maioz patz qz hec est ratio cōise quare forma pōt augeri: nō sicut ꝺcunt aliqui ꝓpter elongationem vel depurationē a cōtrario. Tū qz lumen intendiꝭ nisi habet cōtrarium. Tum qz prius forma est tanta in se ꝙ ad cōtrarium cōpareꝭ. Unde illud est sigñm: nō cāmec intendit aliud ꝺcere Aristoles. 3. topicoruz qū ꝺcit ꝙ albius est nigro impmixti⁹. Nec sicut ꝺcūt alij ꝓpter maiorem dispōnē in subiecto: qz de illa dispositione quero aut habet dispositionem aliam in subiecto ratione cuius intendatur / z pari ratione illa / te est processus in infinitum. Aut non habet dispositionem/z tamē est maioz ergo non propter hoc intenditur forma vniuersaliter loquendo quia habet maiorem dispositionem in subiecto. ¶ Si dicas ꝙ non est propter intensionem eiusdem dispositionis sed propter pluralitatem dispositionuz que tamen nō intendunꝭ. Contra quia tunc quando sunt motus secūdum formam intensiuam oportet prius fieri ipsum necessario secundum dispositiones vel ad illas z tunc semper haberenꝭ tot motus vel mutationes quot essent dispositiōes. Preterea contra ponentes ꝙ non per essentiam: forma habet partes quia ꝺcūt ꝙ forma z motꝰ sunt idē/ z subiectum presupponitur motui/ergo oportz ponere partes secūdum quas sit variatio motus quia subiectum manet idem nec in suis partibus variatur: ergo z c. Similiter in aere non est maioz vel minoz dispositio ad lumen z tamen intenditur in ipso z sic de multis alijs. Nec est ꝺcendum ꝙ propter maiorem radicationem in subiecto: quia vel intelligitur maioz radicatio maioz durationi vel maioz habituatio. Non primo quia albedo vnius diei tanta est z maioz frequenter ꝙ albedo centum dierum.

Comparatio

Nō ꝺ termis lis maiꝰ z minus z magis z minus.

Lozrela.

Aduerte

¶ Nota secundo quia videmus ꝙ passio trāsiens sicut rubedo ex pudore est intensioz frequenter et alias ꝙ rubedo ymanēs vel accipis maiorē radicationē maiorē inherētiā: z tū cū inherētia sit relacio sedm ꝙ relatio suscipiat magz z minꝰ sm cēntiā

suam/qđ ipi nō ꝓcederēt. Ꝓterea hoc esset rōne fundamenti vel termini vel vtriusq;/ z sic habetur ꝓpositū. Nec etiā ꝓter agēs ꝓcise vt dicūt alij:qz licet bene ab agēte intendat forma. Si tamē fōa esset indiuisibilis z oīno simplex nunq̄ posset eam intendere/quia hoc repugnaret sibi/ergo restat sola ratio posita in maiore. Sz minor ꝓbatur q caritas sit talis forma a posteriori. Jn actibus em̄ caritatis videtur z percipitur esse mtēsio et remissio secūdum ꝓfectius z imꝑfectius. Undevnus actus est alio ꝓfectior z feruētior/nec oportet q quilibet sit in termino ꝓfectionis vt ptz/z similiter per correspondentiā sic est de caritate. ¶ Scdo sic. Quātitas ꝓmij attenditur secūdum mēsuram caritatis z perfectionem actus meritorij:sed certū est q alicui caritati debetur maius ꝓmiū/ z alicui minus/ergo vna est maior alia z ꝑōt augeri vel mtēdi
obiectio. vt videt. ¶ Sed cōtra qz si caritas augeat aut illa est caritas ꝑcedens vel sequēs. Aut caritas 3°. cōstituta ex eis. Aut caritas in cōmuni accepta: non ꝓma qz illa semper manet eadem q̄ ꝓius/nec cōuertitur in aliquā aliā/nec aliqua alia in ipam/nec secūda qz nō ꝑexistit:nec tertia pari ratiōe quia de nouo habetur:nec alio modo qz terminus augmenti singulariter debet esse singularis/z similiter q̄libet caritas augeretur. ¶ Ad hoc ꝑōt dici q caritas ꝑexistens augetur licet maneat eadē que ꝓi? nec ꝙuertat in aliā aliquā/nec alia aliqua in ipam. Sed ꝓ tanto augeri dr̄ qz ipa ꝓexistens z manens eadem fit actu pars z concurrit cum alia sibi aduenīente ad cōstitutionez tertie caritatis maior q̄ ipa sit z sic habeā maior caritas q̄ ꝓius. Et dr̄ caritas augeri/z hoc magis declarabiā inferi?.
Solutio.
Hec de. 1. arti. ī quo ꝓcōdāt oēs q caritas augeā.

De mō augmēti caritatis 1. opinio.
¶ Quantum ad secūdum articulum vna est opinio q̄ dicit de mō augmēti caritatis:q caritas z similr q̄libet alia forma intendit per hoc q aduenīēte nouo gradu forme ꝓ? corrūpitur z nouū indiuiduū introducit/quod tū est maius z perfectius z ꝓtinet ꝓfectionē alteri?. Similiter etiā qū forma remittit z vnus gradus admittitur totum qđ ꝑeat corrumpit. quod fuit maius et nouus indiuiduū/qđ est minus generat. Similiter etiā dicūt de motu augmēti in quātitate molis. et tunc dicūt vltra q augmentū sic est in formis sicut in diebus / qz maior forma penit? diuersa succedit minori/sicut in diebus maior succedit minori q̄ tū est alia. Adducūt rōnes. ¶ Ꝓma ratio est. Ꝓmi termini motus sunt incōpossibiles nec possunt simul stare/qz semp aliquis terminoꝝ abȳcitur:sed quantitas vel caritas maior z minor sunt termini motus augmenti z ꝓmij. Ab vna em̄ q̄ est minor ꝑ se ꝑceditur ad aliam q̄ est maior sicut a termino in teminū.ergo z̄c. ¶ Scda ratio est. Adot? facit distare terminū a termino. 4. Ꝓhiſi. Sz motus inter
4. phiſi. siōnis nō ꝑōt facere distare terminū a termino nisi corrumpendo ipm vt ptz/qz si ambo manēt/manēt in eodē subiecto.g z̄c. ¶ Tertia rō est sicut se hnt maius z minus vel magis z min? in alia z alia specie/ita z in eadē si illa sunt incōpossibilia in eodē:forma mouetur z maius tm̄ ꝓtinet minus ꝓfectionaliter nō tamen realiter z formaliter:g similr maius in eadem specie nō in idē mouetur cum minori nec ꝑōt ipm ꝓtinere realiter. Et cōfirmatur per simile de substantia que si ponatur suscipe magis z min? (sicut dicit q aīa ꝓi nobilior est q̄ aīa rude) Ꝓlanum est q maius nō ꝓtinet ibi minus nisi ꝓfectionaliter alioqn sequit q idē simul est magis z min? album seipō. ¶ Quarta ratio est. Sicut est in motu ad vbi/ita ꝓportionaliter est in alijs puta in motu intensionis/qz iste est regularis z primus z mēsura alioꝝ. 4. Ꝓhiſicoꝝ:sed in illo mobile in qualibet parte mot? est in alio z in alio vbi z mutat totum locū/g similiter z subiectū in alijs/est sub alia z alia fōa/z nō ꝑōt simul esse sub ꝓri z posteriori, sicut nec mobile sub vbi ꝓriori z posteriori.
¶ Quinta ratio est duo motus numero nō ꝑñt terminari ad eundem terminū numero intrinsecū mobili vt ptz qz tunc ille terminus bis ꝓducerēt/ sed acqsitio ꝓma forme z intensio ei? sunt duo mot? numero ergo ꝓmū istoꝝ nō sunt idē nūero. Termini sunt caritas maior z minor z ꝑ ꝑñs nō manēt simul in subiecto qz duo accidētia eiusdem speciei essent tūc simul in eodē subiecto ꝓna Aristo. 5. metaphi. ¶ Ultimo sic. Aristoteles dicit ꝓio de generatione q ꝓxia est inter nutritionē z augmentū qz qđ nutrit manet idē/ quod autem augmentatur non manet idem. ergo z̄c. 1. de gñatione.

¶ Sed dico q ista positio est falsa z irrationabilis z ꝓna Aristotelē z philophiā vt michi videt. Et ideo arguo ꝓna eā. Ꝓio rōnibus/ scdo auctoritatibus Accipio sicut ipi q termini mot? sunt incōpossibiles:sz termini mot? augmēti vt dicunt sunt quātitates minor z maior/g nō sunt simul/ g qñcū q puer vel aliqs fit aliquātulum maius vel minus z crescit vel decrescit ꝑdit totaz quātitatē suā /ita q homo qualibet die mutat quātitatē suā z induit nouam hoc est falsum. Similiter etiā dolium vini marini si ponat in eo vna gutta aq̄ perdit totā quātitatem que sunt cōtra apparentiam. ¶ Tertio sic. secundum aliquos corum substantia indiuidua est per quātitatem:ergo in qualibet parte mot? si mutatur tota quātitas habetur nouū indiuiduus substantie sicut nouum indiuiduum quantitatis / hoc est falsum quia tunc subiectum motus non maneret idem. ¶ Tertio sic. Accidens quod est quantitas in sacramento altaris manet sine subiecto per possibile q̄ species vini aliquātulum quantūcunq̄ modicus condenscentur z rarefiant. Condensatio est motus a maiori ad minus. Et rarefactio a minori ad maius. Aut ergo in ista cōdensatione manent accidentia ꝓioza secundū aliquid sui z habeo ꝓpositum. Aut nō z tunc non manet ibi sanguis xp̄i quia tādiu manet quādiu accidentia que fecerunt vnum (sicut tenet ecclesia) non plus. Nec valet responsio ad istud que datur ab alijs in eodem miraculo cum ꝓimo manet corpus xp̄i sub speciebus q̄tūcunq̄ nouus q̄diu species sunt similes z proportionales precedentibus. Et similiter de speciebus vini:quia per ꝓimum miraculum circa ꝓma accidētia nichil fit omnino circa accidentia posteriora /que nondum sunt nec eis omnino aliquid eis confertur/ergo si posterioza sunt noua oportet necessario q̄ eis de nouo conferatur esse z per consequens nouo miraculo/z sic habemus tot noua miracula circa sacramentum quot noua accidentia vel corpus Chriſti non manet sub vtriſq̄ accidentibus quorum vtrunq̄ volunt vitare. ꝛ ꝓmam ꝑe.opi.

¶ Quarto sic. Ex parte motus si grad? ꝑexistens in motu corrūpitur / ergo motus nō est in qualitate secūdum gradus forme ſz soluz scdm partes vel
5. Ꝓhiſi. quātitatem mobilis hoc est falsum vt patz. 5. Ꝓhiſicoꝝ vbi negat motus ꝓtinuus scdm partes mobilis vel subiecti qz si motus esset cōtinuꝰ scdm partes nichil ꝓhiberet ipm in substantia/negat etiā ab ipsa:qz in ipa nō sunt gradus cōponibiles in eodē sicut in qualitate. Cōsequētia ptz qz si gradus ꝓ? abiȳcitur z corrumpit/tunc nichil est in obiecto ex parte forme correspondens diuisibilitati motus z ita motus in qualitate nō est scdm partes forme ſz scdm partes mobilis:qz non pōt aliūde accipi sua diuisibilitas nec ex forma scdz partes eius ꝓterit dici motus cōtinuus. ¶ Quinto sic. Ex parte contrarij sic quādo calidū agit in frigidū remittit illō Tunc secūdum te introducit nouū iudiuiduū frigiditatis:querit a quo agēte nō cōtrario: qz ꝑ se z naturaliter ꝓtrarium nō generatur a cōtrario: sed corrūpitur/nō a frigido ꝑexistēte qz illud nō est secundū te:qz illud corrumpit/nec a frigido remisso generato:qz tūc idem generaret se:nec a subiecto. Ꝓlanū est saltē secūdum ꝓos qz nihil mouet qz a nullo. Si dicas q ab vniuersali generante a celo/ita dicak/de oībus z patet q est fuga. Ita em̄ posſz adduci celū dato q nō esset ꝑ se agēs. ¶ Sexto sic Jn ꝓposito augmētū caritatis simul est cū actu meritorio quo merēs meretur augmentū vel saltē pōt esse. Tunc quero a qua caritate vel cum qua elicit iste actus meritorius. Nō a ꝓma sicut dicis quia non est/nec a secūda qz nō est actus meritoꝝ? quasi ꝓmū ei? qđ est illa caritas secūda:g a nulla/g habemus actus meritorij sine caritate ꝑ supposita sibi vel q ꝓior caritas manet ꝓmū est falsum:ergo secundū verū:z similr de alijs virtutibus z suis actibus. Si dicas q nō simul est actus meritorius z caritas aucta sed ꝓi? fuit auctus z manet semp in acceptatiōe diuīa z ꝓstea habet caritas aucta. Ista responsio est oīno ꝙprobabilis. Tuz qz nō excludit saltem quin deus ꝓssit facere q̄n sint simul. Tum quia nō euadit de augmēto alioꝝ habituū naturalium per actus elicitos ab habitib? in quib? planū est q simul sunt actus z habit? secūdum quē elicit qz nō elicitur a potentia nuda z gradus habit? qui habetur per talē actum g simul stant ꝓ? gradus z posteriori. ¶ Septimo sic. Jn actibus augmētatiuus actus potest eē imperfectior aliquo actu ꝓte ꝓputa quinto vel sexto/z tñ intendit habitum ad vlteriorē gradū. hoc aūt est ipossibile ſz totus habitus ꝑcedēs corrūpitur. igit z̄c. ¶ Dices q in virtute actuū ꝑcedentiū generat ꝓfectiorē habitum/ licet sit imperfectior/sicut vltima gutta cauat lapidē in virtute ꝑcedentiū q̄ aūt est aliqñ maior. Cōtra illi nō sunt ergo in virtute eoꝝ nichil fit. Ꝓreterea exemplū nō valet qz lapis cauat pvltimā guttā qz disputabatur ad hoc ꝑ alias:ſz illi act? nō fecerant dispositionē sed magis generabāt habitū suo mō.sicut iste quare z̄c. ¶ Dico igit ꝓpter istas rōnes q illa positio est falsa. Auctoritates sunt ꝓtra eam. Ꝓma Augustini omelia quadragesima nona sup Johānem. Ꝛeminisse debem? q̄ fides edi
Auguſt. ome. 49 sup Jo. ficabat nō vt illa que nō erat ꝓius esse susciperet sed vt illa q̄ ꝓius erat creſceret. Similiter omelia septuagesimanona. Credebat in q̄t hoc nō fide nouа sed fide aucta ſz se tota ꝓ? corrūpet posterior esset noua. ¶ Auctoritatū Aristotelis etiā: ꝓma est quinto phiſicoꝝ vbi vult q ad veritatē materie 5. Ꝓhiſi. lem motus requiratur veritas materialis termini non solū veritas specifica/sicut diceret exꝑte ¶ōmentator opz inq̄t q terminus sit indiuiduus hoc demonstratū:ſz in vno motu sunt quasi ī finiti termini ꝺm istos. ¶ Alia auctoritas est ꝓmi de gene 1. de gñaratione q opz auctū manere:ſz manere nō dicitur tione. illud qđ de nouo acq̄ritur nec valet expositio alioꝝ de substātia vel subiecto qz planū est q̄ ꝓtelligit de aucto vt auctū est:z ꝑ ꝑñs vt ꝙtū z ita ītelligit q quātitas manet. Silr etiā subiectū cuiuslibz mutationis manet etiā subiectū corruptiōis. ¶ Auctoritas Auicēne ptz in phiſica sua. 1°. 2. tractatu Auicēna vbi dicit q albedo aucta est stabilis cuidētie g manet. Simili? etiā. 8. methaphi. ca. 2. Dicit q ꝓius doctor Aristoteles docuit duobus modis fieri ali Jdē. 8. Alexa. quid ex alio. Uno mō sicut extractio vt albū ex nigro/z isto mō illud ex quo fit nō manet. Alio mō sicut ꝑfectū ex imꝑfecto vt ex puero fit vir/ z isto? id ex quo fit manet idē scdm substātiam.g z̄c.

¶ Ad ꝓmum ipoꝝ dicitur q per se ꝓmi termini mot? sunt Ad rōes 1. opi. aliqđ forma z ꝑuatio sicut ptz ꝓio ꝓhiſi. Jn motu est aliter ꝙ in mutatiōe ꝑut distinguit ꝓra motum:qz ꝑuatio illa q̄ est terminus mutatiōis nichil coexigit secū de forma:ſz vt est termin? mot? coexigit secū de forma vniuersali/z illud qđ mouet est ī termino. Diceret igit q isti termini sunt incōpossibiles ꝙtū ad illā ꝑuationē vel negationē z gradus fore quā ꝑuat. Sz illud positiuū qđ ꝑeat de fora nō est ipossibile positiuo qđ acquirit:nec opz q ab ijciatur nisi forte ī motu q̄ est inter ꝓria:ſz in motu qui est ab ipfecto ad ꝑfectū inter gradus eiusdem forme nō opz:sic est in ꝓposito. Aliter ꝑōt dici q si ꝑ se termini sunt grad? positiui(sicut magis videt) q tūc ꝑ se termini sunt incōpossibiles ſz ꝙtū ad necessationē ꝓcomitantē. ¶ Ad scdm ꝑ qđ dico q motus facit distare subiectū a termino ꝑ quāto est incōpossibilis alteri termio. ¶ Ad tertiū de magis z min? in alia z alia spē dico q nō ē simile:qz cotpo q illa sunt diuersaꝝ specieꝝ vnū nō ꝑōt conuenire aliud realiter:ſz magis z min? sunt eiusdē spēi/z cū possint ꝓcurrere in eodē subiecto z fieri vnū:vnuz ꝑōt ꝓtinere aliud realiter z esse idez sibi in vna forma totali. Ad cōfirmationem de magis z minus in subiectis eiusdem speciei dico q nō est simile:qz illa non possunt concurrere in eodem subiecto nec facere vnum sicut ista. Ad confirmationem in latere dico q ꝓprie non manent distincti gradus: sed constituitur vnus maior z perfectior ꝓioze/et ideo non dicitur aliquid magis z minus tale seipsum. ¶ Ad quartum de vbi/potest dici q nō oportet si est ita in vno motu ita sit in omnibus/licz ille sit mensura aliorum/ quia non oportet q mensura z mensuratum conueniant in omnibus. Ꝓterea etiam concedendo q duo vbi possunt simul esse neganda est minor saltem de possibili. Tertio dicetur q mobile non mutat continue totum vbi quia sicut idem est spacium et locus habens partem et partem sicut idem vbi habens partes z partes sed hoc non videtur:quia vbi non dicit respectum loci ad locatum/ sed magis econuerso. Ꝓterea etiam vbi nō dicit aliquid absolutū:z ideo oportet q ad aliū z aliā partē loci sit alia z alia pars ipsi?

vbi/z q̄ pars q̄ mutat locū mutat vbi/ſz forma abſoluta ad quā eſt motus nō ſic vicit q̄d reſpectiuū z pſit eē plures partes in eadē parteyt mobilis eſt et iō non eſt ſimile. ¶ Ad quintū dico q̄ duo motꝰ numero qui non ſunt cōtinui ſimul z ſimul non pſit habere eundē terminū. Sꝛ dico q̄ illa q̄ ſunt termini ipoꝝ pſit eē pſtituere vnam formā pfectā eandē numero/ſicut eſt in poſito: q̄ termini iſti accipiūtur ſecūdus diuerſos gradus in eadē foā: nec etiā albedo maioꝛ z minoꝛ ſunt totaliter idē ſicut ymaginatur argumētum. ¶ Ad ſextū dico q̄ Ariſtoteles dicit q̄ nutritū manet idē non aūt augmētatum: q̄ ſcīm q̄ nutritū z q̄tum ad ſubſtātiam non variatur ſcīm magis z minus ſed bene ſecūdum q̄ augmentatū z vt q̄tum. Licet etiā quātitas pꝛioꝛ maneat q̄ alias ꝓtradiceret ſibi/ipſi in illo dicto ſupꝛa allegato z ita nichil habetur. Dices ſi poꝛ gradus manet cū poſterioꝛi q̄ forma aucta eſt cōpoſitioꝛ ergo impfectioꝛ q̄ eſt cōtradictio. Dico q̄ licꝫ in aliquibus formis vel naturis ſpecifice differentibus ſimplicioꝛ ſit nobilioꝛ vt angelus hoīe/nō tñ infra eandē formā vel naturam ſpecificā hoc opoꝛtet: q̄ licet vna ſit ſimplicioꝛ/tñ alia que habꝫ pluꝛes gradus eſt actualioꝛ/ita q̄ nō ꝓcurrūt in ſimplicioꝛi iſta duo. Actualitas aūt non minus eſt perfectioꝛ q̄ ſimplicitas. Nota q̄ nō oporꝛtet q̄ ſimplicius ſit nobilius niſi ceteris paribꝰ. Patet de pūcto qui eſt ſimplicioꝛ linea z ſubſtantia ꝓpoſita ſimplicius eſt accidens z anima ſimplicioꝛ.

Scda ꝓncipal' opinio d̄ mō augmēti caritatis

¶ **Secunda** opinio ꝓncipalis d̄ mō augmēti caritatis eſt q̄ caritas pꝛioꝛ manet ſi eadem manens ſit maioꝛ p extractionem vel reductionez eius de potētia ad actū/ita q̄ illud idē q̄d pꝛius erat impfectum mō eſt pfectuꝫ z fit perfectū nullo nouo addito. Ex quo ptꝫ q̄ habent dicere q̄ gradus ſequēs qui eſt foā pfectioꝛ reducitur de potentia poſitis id eſt de gradu cui eſt idem qui fuit impfecta forma. Habēt ad hoc rōnē z auctoꝛitatem. Rationē q̄ forma nō intendit̄ per formē additionē eiuſdem rōnis. Unde tepidū additum tepido nō facit magis calidum q̄ pꝛius ergo ſimiliter in poſito. Auctoꝛitas pꝛo ipſis videt̄ eſſe Ariſtotelis z Cōmentatoꝛis. 4. phiſico. c. de vacuo. Vbi dicūt q̄ rarefactio nō eſt p additionē alicui⁹ q̄tātitatis ad q̄tātitatē ſed magis p extenſionem partis p̄cedētis. Similiter ergo in augmēto caritatis videt̄ q̄ nō debeat dici augmētari per additionē alicui⁹ partis noue vl' realitatis: ſz p hoc q̄ eadem caritas vel forma nullo addito ab eē impfecto trāſferꝛ ad eſſe pfectū ad q̄d erat in potētia.

4. phiſi.

ꝫ ſcdam ꝓce. opi.

¶ **Contra** hanc opinionez arguo ſic. Oīs motus realis acquiſitiuus z nouus habet nouū terminū realē z poſitiuū: ſed augmentum caritatis eſt huiuſmodi vt ptꝫ/ꝫ habet nouum terminū realē poſitiuū/nō ergo caritas p̄exiſtens eſt terminus eius. ¶ Scdo ſic. Impoſſibile eſt q̄ idē bis pducatur niſi habeat interruptionez eſſendi vt ptꝫ/ſed caritas p̄exiſtens nō accipit iterruptionē eēndi q̄ manet (ſicut dicūt) z pꝛius ſemel pducebaꝫ q̄ſi infundebaꝫ: ergo nō vltra pōt eē terminus motꝰ augmēti z alias p ꝓs pducti. Dices etiā verū eſt eodē mō q̄ pꝛius habuit eē impfectuꝫ modo hꝫ eſſe pfectū p ſcdam pductionē. ¶ Tertō ſic. Aut illa pfectio quā hꝫ addit aliq̄d reale nouū ſup illud q̄d ꝓfuerat aut nō: ſi ſic habeo poſitum: ſi non/remanet argumētū/vel ſequit̄ q̄ p motū augmenti nichil acq̄ritur. ¶ Quarto ſic. Querit̄ a te q̄o intelligis q̄ de potētia eius q̄d ꝓfuit extrahaꝫ vt ſit perfecta forma. Aut ſicut de potētia ſubiecti ua/aut ſicut de potētia obiectua. nō primo mō/q̄ tunc pꝛima forma z ſcda eſſent alterius rōnis ſicut ſubiectū z foā pꝛia/z ſic caritas poſterioꝛ nō crearetur q̄ dicit̄ pfecta. Nec ſcdo mō q̄ potētia obiectiua z actꝰ eius nō ſtant ſimul. Modo dicis q̄ caritas impfecta eſt potentia obiectiua ad pfectā/ꝫ non ſtāt ſimul/ꝫ pꝛima nō manet ſicut nō ſtat ſimul homo in potētia z hō in actu. ¶ Preterea iſta extractio quā ponis vel eſt alicuius realitatis noue/z ſic hēmus poſitum vel nullius z tūc fruſtra ponitur. Auctoꝛitas Cōmētatoꝛis eſt expreſſa cōtra hoc quā ego adducā in ſequenti articulo. Dico ergo q̄ caritas illo modo nō augetur nec alia forma.

Ad motiua. 2. opinionis.

¶ **Ad rōnem** eoꝝ dico q̄ imo foā eiusdem rōnis cū alia ſi addaꝫ ſibi in eodē ſubiecto primo intendit ipam z iō non eſt exemplū de tepiditate z tepiditate q̄ nō ſunt i eadem potētia vel ſubiecto ad philoſophū d̄ q̄ nichil plus vult habere niſi q̄ q̄ſi augetur forma naturaliter nō fit p additionem alicui⁹ extrinſeci ſubiecti vel etiā partis forme q̄ nō eēt pꝛius in potentia pmi ſubiecti in quo d̄ foā augeri/ſicut poſuerūt aliq̄ qui ponebāt q̄ augmētuꝫ fiebat p ſubitractionē corpoꝝ vel athomoꝛū in poꝛos corporis auctiſz fit augmentū p hoc q̄ aliq̄d foꝛe p̄exiſtēs extrahiꝫ de potētia ſubiecti p̄exiſtētis z addiꝫ illi q̄d pꝛefuit de forma in eodē ſubiecto. Sed in caritate (q̄ nō augeꝫ mō nāli: nec eſt foā educta de potentia ſubiecti) nō pōt ſic dici/ſz ſicut dicēꝫ in ſequēti articulo: q̄ p actū creatiuū habeꝫ aliq̄d de caritate nouū z addiꝫ ei q̄d ꝓfuit z fit vna caritas maioꝛ z pfectioꝛ licꝫ nō p extractionē de ſubiecto/ſz hoc nō viderit Ariſtoteles. Hec de. 3. arti. principali.

Mota de gradu caritatis vl' foꝛe z̄.

¶ **Quātum ad quartū arti/culum** dicit q̄ caritas augeꝫ/z ſimiliter q̄libet forma intenſibilis z remiſſibilis p appoſitionē nō gradꝰ realis eiuſdem rōnis cū p̄exiſtente q̄ addiꝫ p̄exiſtēti in eodē ſubiecto z cōſtituūt vnū individuū eiuſdez forme pfectiꝰ q̄ haberēꝫ pꝛius. ¶ Ad hoc aūt declarandum ſic pcedā. Primo declarabo q̄o in quelibet forma ſpecifica vel natura intenſibili vel remiſſibili eſt dare tales plures gradus quaſi materiales partes ei⁹: eo mō quo accipit Ariſtoteles partes materiales ſeptimo Methaphi. Secūdo pbabo q̄ augmētū forme ſit mō p̄dicto. Tertio oſtēdam q̄o ex talibus pluribus q̄ ſunt eiuſdē rōnis cōſtituitur vnum aliud. Quarto inſtabo ꝓtra p̄dicta z ſoluam. ¶ Quantū ad p̄mū dico q̄ p gradū caritatis vel forme (ſcīm q̄ in ꝓpoſito ſumiꝫ) non intelligo niſi individuuꝫ forme limitate vel finite ſub mō quātitatiuo ſuo/ſecūdum quā dicit̄ foā in ſuo īdiuiduo tāta determinate vel tāta: vñ idē accipio in poſito gradū foꝛe z individuū ei⁹ limitatū ſm q̄ p individuū pōt fieri ꝓpatio ſubiecti ad ſubiectū hūs maioꝛē vel minoꝛē gradu⁹/vel perfecti⁹ vel impfecti⁹ individuū eiuſdē forme ſm magis z minus. ¶ Ex quo ſtati ptꝫ q̄ ſicut idē ſubiectū nō hꝫ in ſe niſi vnū īdiuiduū foꝛe/ita nō hꝫ formā niſi in vnico gdu ſimil z ſemel. Vñ q̄ſi p augmētū adueniꝫ gdui p̄exiſtēti i ſto aliq̄d nouū īdiuiduū eiuſd̄ eiuſdem rationis/ſed gradus p̄exiſtens eſt p ſe terminus acquiſitionis/gradus aduenies eſt p ſe terminus intenſionis: ergo iſti ſunt eiuſdē rationis. Alterius ſic. gradus p̄exiſtens q̄tum ad totum id quod eſt poſitiuū in ipo manet/q̄ nō corꝛumpitur ſicut dictum eſt ſupꝛa: ꝫ ambo ſtāt ſimul: ſz q̄ſi duo accidentia eiusdem ſpeciei vel rōnis concurrunt in eodē ſubiecto naturaliter pſtituūt vnū accidēs eē individuū pfectius p̄cipue de formis abſolutis nō dependentib⁹ cōtinue a diſtinctis ſubiectis extrinſecis: ergo iſti gradus cōſtituūt vnum individuuꝫ forme p̄cedētis ꝓcurrentes adinuicē: ergo ſm tales gradus ſm quos foā eſt diuiſibilis fit augmētum forme. ¶ Secūdo ſic ad idez qualis eſt forma ſm diuiſibilitatem tale eſt ſcīm magis z minꝰ? ſubiectum z ecōuerſo: q̄ forma non pōt dare ſubiecto niſi tale eē quale eſſe hꝫ/nec ecōuerſo ſubiectū pōt habere eſſe a forma niſi eſſe conueniens forme: ſed ſubiectum ponitur diuiſibile ſecundum denominationem forme. Dicitur enim ſubiectum magis vel minus tale ſecundum formam. ergo ipa forma ſecundum ſuam cētiam q̄tum ad gradus ſuos diuiſibiles dicitur maioꝛ z minoꝛ: ſed ſecūdum illa ex parte forme dicitur fieri augmentum vel remiſſio ſecundū que poteſt dici maioꝛ vel minoꝛ. ergo z̄.

De augmēto foꝛme/quo ſcz fiat.

Aduerte multiplicē foꝛe cōſiderationem.

¶ **Quantum ad ſecūdum dico** z pbo primo q̄ augmentū primū forme intenſibilis fit per appoſitionē talis gradꝰ forme ad gradum pꝛioꝛē ex q̄bus cōſtituit in eodē ſubiecto vnū totum individuū homogeneū vel eiuſdem rōnis z vnus pfectioꝛ gradus. ¶ Ad hoc pbandū ſuppono tria. Primo q̄ idē nō pōt bis pduci in eſſe niſi interrūpatur in eē. Scdo q̄ oīs motus intenſionis realis q̄ eſt acq̄ſitiuus z realis hꝫ aliquē terminuꝫ poſitiuū realē. Tertio q̄ motus acq̄ſitionis z intēſionis eius/ſunt eiuſdē rōnis. Hec ptꝫ. 5. phiſicoꝝ z pōt ſic declarari. Sicut ſe hꝫ minus albū ad magis album/ſic motus intenſionis z acq̄ſitionis adinuicē: ſz magis albū z minus albū ſunt eiuſdē rōnis. q̄ z̄. ¶ Tunc ſic. arguo. Oīs motus poſitiu⁹ realis hꝫ p ſe terminū poſitiuū realē: ſz oīs motus intenſiuus eſt motꝰ poſitiu⁹ realis. q̄ z̄. Tūc q̄o aut ille per ſe terminus motus intenſiue/ eſt gradꝰ caritatis vel forme pꝛeexiſtēs/z ita idem bis pducitur cōtra primum ſuppoſitum. Aut eſt alius gradus z tunc ſic/motus intentionis z acq̄ſitionis ſūt

Cōmen. 1. Phiſi.

¶ **Quo autem augmētum forme ſic fiat** in ſubiecto ſecundum tales partes materiales reales de motu ſuccedentes in ſubiecto patet expreſſe per Cōmētatorem vbi dicit ſic primo phiſicoꝝ q̄ ad motū generationis albi ſcīm q̄ eſt motus inducet principio oppoſito ei q̄d generatur ex quo fit motus et alio ſubiecto motui: z ſimiliter eſt in alijs generationibus: Et ſequitur: ſimiliter partes oppoſiti recedunt a ſubiecto z fiunt in ipo partes generati: in ſpermate enim apud generatiōē hominis nō ceſſant partes ſpermatis recedēre z partes fieri hominis donec forma huma perficiatur z hoc ſi forma recipit participationem. Si autem non illō generatio imponitur ſequitur alterationez. Ecce q̄d dicit Cōmentator q̄ quicquid ſit de generatione tamē in alteratiōe ſemp hētur pars poſt partē forme acquiſite: hoc dicit expreſſius tertio phiſicoꝝ circa principium loquens de motu. Motus nichil aliud eſt q̄ generatio partis poſt aliam illius perfectiōis ad quam tendit motus donec perficiatur motus. Ecce propoſitum noſtrum contra alios de precedenti opinione.

Jdē. 7. phiſi.

¶ **Secundo** in ſpeciali pꝛobo de caritate q̄ ſic intenditur vt predictū eſt. Omnis actio creatiua habet per ſe terminum realem. Patet quia actio creatiua terminatur ad eſſe. Sed actio intenſiua caritatis eſt actio creatiua/quia habitus ex eiſdem acquiritur et augetur ſecundo Ethicoꝝ: ſed actione creatiua caritas acquiritur. ergo z cetera. Ergo actio intenſiua ei⁹ habet terminum realem. Non primam caritatem vt probatum eſt ſupꝛa: nec aliam alterius rationis vt patet. ergo aliquam eiusdem rationis que cōſtituit vnā perfectioꝛem cū pꝛioꝛi vt dictū eſt ſupꝛa. ¶ Secundo ſic. Caritas augetur ſed non per coꝛruptionem precedentis: nec per extractionem aliquam alicuius de ipſa vt probatum eſt ſupꝛa. ergo z cetera. ¶ Tertio ſic. Sicut eſt in motu augmenti ad quantitatem mobilis ita ſuo modo eſt et debet eſſe in motu intenſionis ad q̄titatē pfectionis

De caritate intē ſione.

2. Ethi.

vel virtus: sed in motu illo patet q̄ sit augmētum per additionē partis ad partē: q2 ꝯtum habet partem extra partem ⁊ nō pōt esse maius nisi habens plures partes eiusdem ꝯtatis: ꝯ similiter in motu intēsionis ipsius caritatis vel alterius cuiuslibet forme. Sed quō vnū indiuiduū pōt augeri p aliud eiusdem spēi cum vnū non sit alio perfectius scōm Aristotelē .3. Methaphi. Dico bene ⁊ hoc ostēdo q2 septimo de trinit. dicit Augustin⁹ capitulo vltimo q̄ essentia diuina nō est species q2 pater ⁊ filius non sunt aliq̄d maius ꝯ pat. Ex hoc habeo q̄ oēs natura specifica est aliquid maius in pluribus indiuiduis ꝯ in vno/alias argumentum Augustini nō valet/ergo si vnū indiuiduū talis nature adderetur alteri fieret mai⁹ aliquid. Similiter accipiātur duo calida illa sunt aliquid maius ꝯ alterū: q̄ patet ex effectu q2 intensiorem calorē generant ambo in aliquo ꝯ alterū: ergo si vnum adderetur alteri faceret aliquod maius intensiue sicut effect⁹ amborum est intensior ꝯ alterius tm̄. Similiter patz in ponderibus/plus essz ponderāt duo lapides vel duo grauia ꝯ vnum ⁊ hoc extensiue ex parte sua/ ⁊ si ponderositas vel grauitas vnius addatur alteri (ita q̄ ex ambobus fieret aliquod vnū) plus pōderarent intēsiue ꝯ alterū tm̄/ ⁊ hoc est natura rei quātūcunq̄ vnum non sit perfectius alio sepatim.

Aug. 7. de trinit.

¶ Quantum ad tertium qūo istī gradus forme intense cōstituūt vnū indiuiduū illius forme qñ cōcurrūt in eodē subiecto. Dico q̄ non potest dici q̄ ꝓstituāt vnū p realē idemptitatē vnius ad alterum sicut essentia diuina cū relatiōe constituit vnū suppositum: q2 nō sic caritas precedens ⁊ subsequens sunt idē/q̄ patet ex hoc q̄ potest esse altera frequenter. ¶ Secūdo dico q̄ nō potest dici q̄ ex eis fiat vnū sicut ex materia ⁊ forma vel accidente ⁊ subiecto/vel sicut ex actuali ⁊ potētiali sicut ex genere ⁊ differentia indiuiduali q2 talia sunt semp alterius rationis. Caritas autē precedens ⁊ sequēs sunt eiusdē rōnis ⁊ per ꝯs dici nō pōt q̄ vna informet aliā posteriorꝫ priorē/ sicut dicunt aliq̄. ¶ Tertio dico q̄ nō pōt dici q̄ ꝓstituāt vnū aggregatiue vel ex ordine tm̄ sicut lapides in aceruo vel partes in vniuerso: q2 tunc opz q̄ manerēt materialr distincte in suo subiecto sicut lapides in aliquo q̄d est falsum. ¶ Quarto dico q̄ opz inuenire aliquā vnitatē. Et dico q̄ est dare vnitatem totius homogenei sicut vnitatē carnis vel aq̄ vel ignis ⁊ vnitatē totius etherogenei sicut corporis aialis quod cōplectitur carnē ⁊ ossa. In primo toto ⁊ in isto dico q̄ partes nō cōstituūt vnum aliquo modo p̄dictorum: sed mō spāli puta modo hōgeneitatis vel etherogeneitatis/q2 cōcurrunt partes vt entia impfecta ad constituēdum vnū totum perfectū. Non per ifformationem vnius ab alio/sz sicut dictū est. Isto mō opz necessario ponere vnitatem multorum/ ⁊ isto modo partes mere ꝓstituūt vnum dictū quod est materia tota: ⁊ partes ꝓtinui vt linee vnam totam lineā: ⁊ partes aque vnā aquā ⁊ sic de alijs. Sic dico q̄ partes albedinis vnā albedinem/ ⁊ partes vel gradus caritatis vnā caritatem/que habet vnū gradum in actu sicut est vnum indiuiduū in actu/ ⁊ plures gradus in potētia sicut est plura indiuidua in potentia. ¶ Nec obstat vna difficultas q̄ solet adduci q̄ quelibet caritas in effectu siue sequēs siue p̄cedens est indiuidua p̄ priorem differentiam indiuidualē que non pōt amoueri ab ea: quia q̄ditas ⁊ differentia sua indiuidualis essentialiter nō distinguit: ergo semp manet indiuidualiter distincta a quocūq̄ alia/ ⁊p ꝯs nūq̄ cum aliqua alia pōt cōstituere vnū indiuiduū: sicut sortes manēs indiuidualiter distinctus a platone nunq̄ potest facere cū eo vnum indiuiduum forme sub qua numeraliter distinguit. ꝯ ⁊c. ¶ Dico essz adhoc q̄ licet a quolibet gradu nō possit amoueri sua differentia indiuidualis qua distinguit a quocunq̄ gradu. Tamen dico q̄ gradus vniri pōt vni gradui in cōstitutione tertij/ q̄ ꝯtū ad id q̄ est positiuum nō est ad ista duo/sed ad tertium. Nec vn⁹ istorum est alter: sed per hoc cōstituut vnū quo negatio sepationis eorꝫ pōt tolli ⁊ credere aduenientе concursu ambozū in eodē subiecto ad cōstitutō nem tertij/ ⁊ hec est natura talium homogeneorum vel hōgenearū partiū. Sic aūt nō est de sorte ⁊ platone qui cū sint perfecti rōne partis respectu alicuius indiuiduī habent nō pñt: nō sic de aqua ⁊ aqua ⁊c. Similiter nec due species in vnā ꝛcurrere pñt nec habent rationē partium talium sed tm̄ partiū substantiaꝝ respectu hoīs iō ⁊c. Sic patet tertiū.

Solutio

Difficul.

qūo p̄dicti gradꝰ forte intēse vnū in diui. eiusdem forē ꝓstituūt.

¶ Quātum ad quartū solet instari contra p̄dicta pluribus vijs. Primo sic. q̄ additur alteri ⁊ intelligitur distinctum/ pus est ꝯ addatur alteri. Sed caritas sequēs non potest intelligi distincta a priore: q2 nec penes obiectū quia circa oīa diligibilia est quelibet caritas: nec penes subiectū q2 ponuntur in eodem subiecto: ergo non potest intelligi talis additio caritatis ad caritatē/ nec per cōsequēs augmētum caritatis mō p̄dicto. ¶ Secundo sic arguitur. Si caritas augeretur sic per additionem noue caritatis / ⁊ ita caritas scōm essentiam augeretur/ ⁊ per consequens mutaretur: sed omne quod mutatur secundum substātiam vel essentiam non manet sed corrumpitur. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Ex duobus existentibus in actu nō fit tertium: sed ex actu ⁊ potentia septimo methaphisice ⁊ secūdo de anima: sed caritas precedens ⁊ sequens sunt duo actus. ꝯ ⁊c. ¶ Quarto sic forme sunt sicut numeri ergo aliquo substracto vel addito de forma/variatur species forme/ergo infra eādem speciem non sunt tales gradus quorum vnus possit addi alteri manēte eadem specie. ¶ Quinto sic, differentie formales variant ⁊ multiplicāt species: sed diuersi gradus forme si ponātur sunt differentie formales: quia sunt forme ergo faciūt formaliter ⁊ specifice differre. Patet per oppositū de materialibus qñ faciūt differre specifice sicut masculinitas ⁊ femininitas decimo Methaphisice. ¶ Sexto sic. Esse vniuscuiusq̄ secūdum Porphirium est vnum ⁊ indiuisibile nō suscipiens magis ⁊ minus per intentionem ⁊ remissionem. Et similiter dicit sex principiorum auctor q̄ forma est simplici ⁊ inuariabili essentia consistens igitur infra essentiā forme non est accipere tales gradus quos tu ponis.

Instātie p̄dicta.

¶ Ad primū respōdeo q̄ sicut ē generatio simpliciter ⁊ adgeneratio que dicitur mutatio. ita suo mō duplex creatio caritatis: Una simplr qua habet p̄ma caritas, Alia adcreatio q̄si qua hētur ma

Solutio instātiaꝝ p̄cedētiū

ior caritas vel caritas sequēs/alteri ꝛcreata vel adcreata. Ita q̄ nō est intelligēdum prius esse distincta duratione aliqua quasi vnita alteri. Et q̄ primo distinguit realiter ⁊ in re postea vniatur alteri vel addatur saltem vniuersaliter ⁊ de necessitate/sicut etiā non prius realiter vel in re est caro distincta per nutritionem quasi vniatur carni preexistēti immo sua ꝓductio vel sua adgeneratio vel in re concomitatur ipsam saltē non est necessarius q̄ vna in re sit ante aliam: licet possit fieri forte oppositū de caritate. Quādo ergo dicis illud q̄d additur alteri preintelligitur distinctū hoc nō est nisi prius natura vel intelligētia. Quādo dicis vltra q̄ nullo modo potest hoc itelligi determinate: dico q̄ immo si preintelligatur distincta. Tu dicis nō penes obiecta cōcedo: nec penes subiectuꝫ cōcedo: sed dico q̄ per seipsam/ ⁊ per priam differētiam indiuidualē quam intelligit prehabere ex sua ꝓductiōe anteq̄ intelligatur vniri subiecto vel alteri vnīri in subiecto vel addi. Ita q̄ argumētum procedit ex insufficienti diuisione. ¶ Ad scōm dico sic q̄ illa caritas ptinet ad essentiā totalis ⁊ pfecte caritatis/ita q̄ caritas augetur scōm essentiam: dicis ergo mutatur scōm essentiam: dico q̄ nō sequitur quia caritas cōceditur augeri non tū moueri vel mutari: q2 ista ptinent ad subiectū tantum. Augeri vero vel intēdi magis cōuenit forme/ ⁊ denominat formam vel subiectū ratiōe forme: ⁊ tūc augeri nichil aliud est ꝯ eē illud scōm q̄d subiectū dicitur magis tale. Tamen si vis oīa cōtēdere: dico q̄ aliqualiter mutatur scōm essentiam sed nō totaliter: sed scōm partem pfecte forme. Et ita nō corrūpitur nec deperditur aliquid positiuum: q2 mutatio vel motus est acquisitiuus. ¶ Ad tertiū dico q̄ ex pluribus que sunt alterius rationis nō fit vnū per cōpositionem nisi ex actu ⁊ potētia vel actualiꝫ potētiali: sz nō oportet quando ex his que sunt eiusdē rationis fit vnū nō per cōpositionē q2 hoc est impossibile. Sed sicut dictū est supra ⁊ minus percipimus istū modum vnitatis homogenee vel etherogenee ꝯ altos quia minus loquimur de eis. ¶ Ad quartum dico q̄ procedit ex ītellectu falso Aristotelis. Comparat essz ibi species/numeris ꝯtū ad cōceptus quiditatiuos qui ingrediunt diffinitiones specierum non sic autē gradus isti sicut dictū est supra: ⁊ ideo argumētum nō est ad propositum. ¶ Ad quintum dico q̄ per idem q̄ differētie formales quidditatiue ptinētes ad naturam vel formā variant speciē. Quādo dicis isti gradus sunt differētie formales dico q̄ falsum est istud: quia sunt extra conceptum quidditatiuum forme ⁊ sunt magis naturales hoc modo. Tu dicis sunt forme dico q̄ verū est numerales nō specifice diuerse sed eiusdē rationis specifice. Tu dicis q̄ differūt in forma: dico q̄ verū est indiuidualiter q2 sunt indiuidua eiusdē forme specifice ⁊ nichil habes. ¶ Ad septū de porphirio dicitur q̄ esse quidditatiuū ⁊ specificū vniuscuiusq̄ secūdum q̄ huiusmodi nō recipit magis ⁊ minus: sz bene secūdum q̄ est in indiuiduo vt dictū est supra. Ad cōfirmationē de sex principioꝝ actore dico q̄ nō excludit a forma multitudinē graduum: sz multitudinē partium alterius ⁊ alterius rationis coniunctiuum ipsam q̄ modum materie ⁊ forme accidētis vel subiecti actualis vel potētialis: vel etiā multitudinē partium ꝯtitatiuarum loquēdo de quātitate molis/sicut etiā patet q̄ ꝓbationē suā q2 aduenies alicui nō reddit ipsum maius: q̄ etiam nō velit excludere maius ⁊ minus a forma. Patet quia in fine libri sui de hoc est speciale capitulum.

Ad rōes questiōis principales.

¶ Ad primum principale dicō q̄ illud q̄d augetur vel intēditur vt formā nō vi citur ꝓprie mutari vel moueri: sz magis est illud secūdum q̄d subiectum mouet vel mutat. Ita q̄ maior est falsa vel potest dici q̄ augeri dicit aliq̄d per modū subiecti: ⁊ sic vera est maior ⁊ sic caritas non auget: vel p modū termini ⁊ sic maior est falsa ⁊ sic caritas augetur. Moueri autem non dicit proprie nisi per modū subiecti. ¶ Ad scōm dico q̄ augmētum nō solum est ad ꝯtitatem molis: sed etiā perfectionis vel virtutis cuiusmodi est caritas. ¶ Ad tertium dico q̄ sic/ q2 alteratio que est passio obiectiua alicuius cōtrarij ⁊ a subiectiua patiētis non est in parte intellectiua. Similiter etiā nec augmētatio cū aliqua ꝑtrarietate vel obiectione: sz est ibi alteratio que est passio idē q̄ salus ⁊ pfectio/ ⁊ similiter augmētatio pfectionis vel ꝯtitatis pfectionatus: cuiusmodi est caritas. Tamen require intētionem Aristotelis de isto argumēto ⁊ sequēti infra in tertio distinctione nona questione vltima.

¶ Ad vltimū dico q̄ in ad aliquid q̄d dicit relationem de quarto genere non est motus vel mutatio. Primo a natura quia prius sit in aliquid absolutū vel fuerit. quando dicis caritas est ad aliquid sicut virtus: dico q̄ caritas est habit⁹ absolut⁹ sicut virtus in prima specie qualitatis ⁊ scientia etiā ꝯtuz ad id q̄ ista nomina significāt ⁊ quibus imponitur sed bene imponūtur a respectibus aliquibus cōcomitantibus vel cōsequētibus talia absoluta. Unde dico q̄ caritas nec scientia nec aliquid tale est p se primo relatiuum licet ipm cōcomitēt relatiuū: bene probas ex quito metaphisice dicere q̄ sufficit philosopho q̄ ista sint relatiua scōm moduꝫ dicēdi per se. Non autē primo vt pater/ vel si primomodo hoc ꝯtum ad id a quo nomē imponitur. Sed vtrū hoc sit verum nō curo modo: vel diceretur q̄ intelligit de istis ꝯtum ad respectus illos a quibus nomina imponūtur. Non autez ꝯtum ad res ipsas et habitus tales quibus nomina imponūtur: ⁊ quantum ad tales respectus dico bene q̄ in ista non est primo mutatio vel motus: sed primo ad aliquid absolutū vt dictum est supra. Ideo ⁊c.

¶ Distinctionis Decimeseptime.
¶ Questio Tertia.

¶ Tertio querobtrū caritas possit augeri in infinitum. ¶ Videtur q̄ sic si cōbustibile addatur igni in infinitum/ ignis crescet in infinitū: hec Aristo. in scōo de anima/ ergo similiter cū diligibile et obiectū primū caritatis sit infinitū ⁊ creature etiam que sunt diligibiles ex caritate possint addi in infinitū videtur q̄ possit augeri in infinitum. ¶ Scōo sic. Si ꝯto actus caritatz est pfectior tāto est magis meritorius maioris caritatis: videtur q̄ quilibet actus etiā sit meritorius caritatis ampliorꝫ: sed hoc posito sequitur q̄ caritas possit augeri in infinitū: ergo ⁊c. ¶ Tertio sic.

Augmētum caritatis est scōm quēdam accessus ad diuinam similitudinē/sed ꝙtumcūꝙ aliquis accedet ad eam adhuc distat ab ea in infinitū:ergo potest adhuc accedere in ifinitū. ¶Quarto sic. 6. topicorū linea ifinita est diffimilis ergo possibilis ergo similiter caritas infinita.

6. topi.

2. de aīa. ¶Contra scōo de anima omniū natura cō stantium positus est termin⁹ magnitudinis ꝛ augmēti/ergo nature caritatis est aliquis terminus/ꝛ per consequēs nō potest crescere in infinitū/igitur. ¶Itē scōo phisicorū. Augmētum cōtinui nō procedit in infinitū:qz tūc esset dare quātitatem actu infinitam/eo ꝙ in tali augmento est processus ad formā ꝛ actum/ergo similiter si caritas crescat in infinitum esset dare infinitam caritatem actu:quia augmētum eius est processus ad formā nō autē ad materiā sicut in diuisione ꝓtinui

2. phis.

¶In ista ꝙstione sic procedā. ¶Primo ponā vnam opinionē de questione ꝛ adducā rationes/ꝛ arguam cōtra eas/ꝛ soluā rationes. ¶Secundo adducam aliam opinionē cū suis motiuis ꝛ soluam ea. ¶Tertio ponam illam quaz intēdo tenere. ¶Ultimo ad rōnes ꝙ erūt ꝓtra me.

¶Quātum ad primum dicit vna opinio ꝙ caritas potest augeri in infinitū hoc probat primo ex parte ipsius caritatis: qz forma illa que est similitudo quedā diuini esse potest augeri in infinitum attingēdo semp perfectius ꝛ perfectius esse diuinuz qđ est infinitum. Sed caritas est huiusmodi:est em̄ participatio quedam esse diuini dans nobis aliquomodo diuinū esse/ ergo ꝗtū est ex parte sui potest crescere in infinitū. ¶Secūdo ex parte subiecti forma cui⁹ capacitas augetur in subiecto scōm augmētum forme ꝗtum est ex parte subiecti potest augeri in infinitū quia ꝗto illa forma est maior tāto capacitas in subiecto eius: vt patet per glosaz Augustini sup illud cētesimi decimi octaui psal. Lucurri cū dilatasti cor meū dicit ibi Augustinus ꝙ merēdo dilatatur cor ad maiorem gratiam recipiendā. Similiter etiā glosa super illud ad philippēses tertio. Ego nō arbitror cōprehēdisse ꝛc. Dicit ꝙ desiderās nunc̄ senescere desiderio capax efficeris:hoc etiaz affirmatur ratione quia aliter est de potētijs materialibus ꝛ de immaterialibus. Potētia em̄ immaterialis ꝗto plus ꝙficit tāto plus potest pficere ꝛ ꝗto intellectus intelligit obiectum pfectius tāto potior efficitur ad intelligēdum:vt patet tertio de aīa. Ecōuerso est de potētia materiali ꝓpter sui limitationē ꝛ artationē et imperfectionē/ergo similiter volūtas ꝗto plus percipit de caritate ꝛ diligit summū bonum:tanto plus potest diligere ꝛ augetur in ipa capacitas ad caritatē:vt videtur. ¶Tertio probāt hoc ex parte agentis dei scz augētis. Agens omnipotēs potest in oīne illud quod est factibile ex parte obiecti sue actionis. Sed caritatem augeri in infinitū est possibile ex parte ipsius ꝛ subiectivt ꝓbatum est ergo deus vt agens omnipotens potest hoc facere. Sic em̄ dicūt isti siue in eo subiecto siue in diuersis caritas eiusdē rationis existēs potest augeri in infinitū.

Caritas an possit augeri in infinitum. 1. opinio.

August.

3° de aīa.

3 ꝓceden rē primā opi.

¶Contra istam opinionē arguo sic. Si caritas sic potest augeri in infinitum in eodem subiecto vel in pluribus:ꝗ potest absolute dari alicui subiecto:immo etiā ipi christo maior caritas ꝗ fuerit sibi data:quia caritas christi vt supponitur etiā scōm ipsos i se formaliter est actu finita ꝛ limitata. Sed hoc est falsum/ ꝛ cōtra euangelistam Joannē qui dicit ꝙ christo dat⁹ est spiritus nō ad mēsuram:quia ꝗtum potuit ībi dari ꝛ alicui creature/ꝛ est ꝓtra doctores ꝛ magistrū lib. iij. distin. xij. vbi dicit sic. Sane potest dici ꝙz homunē tantam accepisse gratie plenitudinē vt ei deus plenius cōferre nō potuerit. Nec valet si dicas ꝙ immo caritas christi est infinita ꝓter vnionem ad verbū/quia ista infinitas nō est formalis et intrinseca. Isto em̄ modo corpus christi posset dici infinitum/ꝛ oculus infinitus/ꝛ sic de aliis. Et preterea volūtas anime christi est prior vnione ad verbum/igit ꝛc. ¶Secundo capacitas ad caritatem nō est nisi potētia receptiua volūtatis/sed volūtas cum sit idem ꝙ substatia(sicut dictū est supra)non munitur nec augetur ad aduētum caritatis vt patet:ergo ꝛc. Si dicaꝭ ꝙ capacitas sit aliquid aliud tūc est questio quomodo augeaꝭ/ꝛ oportet dare capacitatē in volūtate respectu eius ꝛ sic procedit in infinitum. ¶Tertio sic. Si capacitas augeret ad augmentū caritatis sequeretur ꝙ aliqua forma eiusdez rationis daret actum ꝛ potētiam respectu forme eiusdem rationis:hoc est falsum ergo ꝛc.

¶Quarto sic. Si capacitas augeretur ꝗto plus aliquis haberet de caritate tāto magis esset in potētia ad caritatem/ꝛ tanto deficeret sibi maior caritas/ꝛ ita virtute cuiuscūꝙ agentis nunc̄ posset capacitas creature repleri:imo ꝗto aliquis esset beatior ꝛ habēs de caritate tanto esset miserior ꝛ deficeret sibi plus de caritate ꝗ ante/qđ est absurdum. ¶Preterea quinto idem est subiectū respectu caritatis ꝛ cuiuslibet gradus vniuersalis subiecto illi/ergo eadem potētia vel capacitas est ad caritatem primā ꝛ ad quēlibet gradum caritatis. Sed capacitas partie caritatis est finita/ergo ꝛ omnium/ ergo ꝛ ex capacitate non potest argui ꝙ caritas in infinitum possit augeri.

¶Ad primum eorum dico ꝙ pari ratione sequit de quolibet eoꝝ qđ posset crescere in infinitum:qz quodlibet ens est participatio quedā ꝛ similitudo analogia diuini eē/ꝛ ideo nō cōcludit efficaciter de caritate plus ꝗ de aliis. Respōdeant ergo ad argumētum si fiat de aliis entibus/ꝛ similiter poterit eis responderi de caritate. ¶Ad scōm ex parte subiecti de illa capacitate patet ꝙ maior est falsa. Ad glosas illas dico ꝙ nō intelligūt capacitatem augeri in se sed magis repleri quia semper in merendo plus ꝛ plus refertur caritas. Ad cōfirmationem de potētijs immaterialibus dicit ꝙ intellectus nō efficitur min⁹ potēs ad intelligēdus si intelligit aliquod magnū intelligibile sicut sensus minus potest sentire modicū sensibile quādo sentit excellens/sed tamen intellectus potest habere actum sibi adequatum/ circa obiectū summū:sic ꝙ nō potest in pfectionē actū quia est intellectus limitatus ꝛ finitus/ sic de bonitate respectu habitus caritatis ¶Ad tertium patet ꝙ nō valet/quia licet deus sit omnipotēs repugnat tū hoc ex parte subiecti limitati ꝛ finiti quod nō potest suscipere aliquod infinitū actu in se formaliter inherēs/nec intēsibile in infinitū in ipso secūdum partes eiusdem ꝗtatis. Pari ratione nō

Jo. euā. Magr.

Ad motiua 1. opi.

valet dictū aliquozum ꝙ licet capacitas sit in se finita formaliter tū in cōparatiōe ad aliud potest dici infinita:quia alicuius infiniti sicut ītellect⁹ creatus est i se formaliter finitus/tū obiectū est aliquo modo infinitū:quia obiecti infiniti:sic etiā licet potētia vel capacitas sit finita tū respectu habit⁹ vel alicuius dicet infinita. Non est em̄ simile de respectu potētie ad aliquod extrinsecū non informās/et de respectu ad aliquod qđ informat ipm̄. Plus. n. proportionaꝭ recipiēs ad receptum ꝗ ad extrinsecum/ꝛ ideo plus sibi coequatur ꝛ adequaꝭ vel comēsuratur/ꝛ ideo licet potētia vel capacitas finita possit esse ad aliquid infinitum vt obiectum:nō tamē vt formaliter receptū. Unde dico ꝙ nulla capacitas finita potest capere caritatem infinitam.

2ª opi. ꝙ nullo° capitas pōt augeri in infinitū.

¶Alia est opinio ꝙ ponit ꝙ nec i subiecto eodē nec in diuersis siue eiusdem rationis siue non. Caritas non potest augeri in infinitū:nec etiā vllo modo:sed est deuenire ad aliquē talem gradum ꝙ vltra ipm̄ nō est processus. Nec potest deus aliquē gradum facere. Hoc probāt primo sic. Aut deus videt in intellectu suo infinitas caritates quarū quelibet excedit aliam in pfectione possibili ab eo fieri. Aut nō videt. Si nō videt infinitos gradus tales/ergo nō sunt possibiles fieri ifiniti tales gradus/sed necessario est status in aliquo. Si videt infinitos tales/ adhuc sequitur propositū. Nam tūc videt vnā gratiam vel caritatē infinitaz possibilem creari ab eo: et tūc vltra illam nō est processus in augmēto caritatis/quia infinito nichil est maius/ergo ꝛc. Similiter etiā falsum est ꝛ inconueniens ꝙ deus videat infinitos gradus tales/ꝛ per cōsequēs vnum infinitum creabilē quia tunc infinitum posset creari.

¶Secūdo. Omnis potētia ad entitatē permanentem est reducibilis ad actū:quia talis est vna potētia determinata. Omnis em̄ potētia vna determinata potest reduci ad actū scōm cōmentatorem tertio phisicoꝝ. Nō autē potētia successiui pōt reduci quia nō est vna sed noua semp:aduentente em̄ noua parte aduenit noua potētia sicut in diuisiōe cōtinui ꝛ in augmēto vel cremēto nūeri/sicut est etiā de die ꝛ agone/sed potētia ad caritatē est potentia ad aliquid permanēs sicut etiam potētia ad ꝗtitatem cōtinuam/ergo potest reduci ad actum/ergo si caritas potest augeri in infinitū est dare caritatem actu infinitā/hoc est falsum:ergo ꝛc. ¶Tertio sic. Si caritas eiusdē rationis posset augeri in infinitum Hoc maxime videret in substātijs alterius ratiōis quarū vna esset pfectior ꝛ perfectioris capacitatis in infinitū ꝗ altera/sz ipossibile est hoc/ qz impossibile est ꝙ creature vel volūtates possint sic procedere in infinitū. Tū qz ordinātur inter se essentialiter ꝛ ad primū/ergo est dare iter eas supremam que est primo proxima. Tum quia necessario poneret ibi aliquaz ī infinitū excedēs alias/ꝛ ꝙ ꝓs infinitaꝛ ꝙ ꝓs vltra quā nō est possibilis alia. Tū qz possent esse ifiniti actus intelligēdi vel volēdi distincti scōm speciem ꝛ excedētes seinuicem in perfectione sicut ꝛ obiecta:ꝛ cū obiectum diuinū excedat omnes species sequeretur ꝙ actus saltē perfectus respectu dei visiuus vel fruitiuus esset infinitus intēsiue in actu:quia excedēs in perfectione infinitos actus scōm speciem differētes ꝛ seinuicem excedētes ꝛ in infinitū. Hoc autem non videtur ꝛ statim potest dici ꝙ argumētum est cōtra facientes forte sicut cōtra alios:quia dato ꝙ nō sit possibilis processus in infinitū in specie sicut volunt arguere tū oportet ponere si attēdatur nobilitas ī actu precise ex obiecto ꝙ actus vidēdi deū sit infinitus: qz oportet ponere ꝙ nō sit minus nobilis ꝗ esset act⁹ vidēdi illā suprēmā speciem quā arguūt in tota infinitate ꝛ que esset infinita vt dicūt si esset possibilis;talis infinitas. Et cū ille actus esset infinitus ꝓ rationē eozum sicut ꝛ obiectum oportet ꝙ act⁹ videdi modo sit infinitus. Respondeant ergo ꝛ potent eis responderi. ¶Ideo dico sic ꝙ cum actus videdi deum creatus non sit actu infinitus in aliquo subiecto:licet obiectū sit infinituz ita ꝙ obiectū sit infinitū alio nobilius nō oportet ꝙ actus etiam respectu aliozū actuum etiā ceteris paribus : quia in hoc obiectū excederet actum cuiuscūqz intellectus creati qđ est finitū:ꝛ ideo licet ille actus ceteris paribus sit nobilior qui est nobiliozis obiecti;non tū oportet ꝙ qui infiniti ꝙ infinitus nec talis actus eminēter nec formaliter necvirtualiter cōtinet alios actus sed est vnus actus in se limitatus:qui quantum ad obiectū suum ꝛ quasi quodāmodo exprēsiue ad obiectum ꝛ nō intensiue infra seipsum dicitur ꝛ est nobilioz alijs actibus:verū est tū ꝙ actus in formalitate sua cum obiecto/ita ꝙ sicut est dare obiectum infinitū qđ est deus/ita actū infinitū qui est intellectio diuini intellect⁹. Sed nō oportet de intellectione creata alicuius subiecti vel intellectus creati. Unde nec proprie arguit intēsio pfectionalis in actu creato ex obiecto:sz magis exprēsio scōm quā dicitur actus pfectior/quia exprēdit se ad nobilius obiectum ꝛ ꝗto perfectius in se ꝛ intēsius tāto perfectior. Si istud nō sufficit respondeant ipsi aliter ꝛ codē modo poterit eis responderi ergo ꝛc.

¶Quarto sic. Si gratia potest augeri in infinitū vel caritas aut hoc eēt in subiecto aliquo aut separata a subiecto. Nō potest dici ꝙ in subiecto quia omne subiectū gratie vel caritatis actu limitatum est ꝛ finitū. Potētia autem tota preexistit in subiecto tota/ꝛ per consequēs est finita capacitas ipa ꝛ sibi adequate correspondet aliqua pfectio finita et certi gradus. Preterea posset esse maior gratia in aliquo obiecto ꝗ gratia xpi/quod videtur falsum. Nec potest dici ꝙ nō in subiecto/primo qz tūc esset motus sine subiecto ꝛ augeretur non in subiecto. Scōo quia nō est accidēs sine subiecto qđ non posse esse in aliquo subiecto. Accidēs em̄ ꝛ si nō actualiter necessario inheret tū aptitudinaliter inheret: sed nō potest hoc esse in subiecto:vt probatū est/ ergo nec nō in subiecto. Sic ergo dicūt isti ꝙ impossibile est caritatē vel quācumqz formam augeri vel intēdi in infinitū per istas rationes. ¶Sed cōtra istam positionē arguetur in opinione quā intendo tenere ꝗtum ad illa que erūt isti opinioni cōtraria sicut in sequētibus apparebit. ¶Quicquid autem sit de cōclusione videꝭ michi ꝙ iste rationes nō cogunt ꝗtum ad multa que in eis implicātur:et ideo soluo eas.

Ad rōes huius secūde opi.

¶Ad primam quādo dicitur. Aut deus videt infinitos gradus caritatis ꝛc. Dico ꝙ videt ꝛ cōcipit infinitos possibiles esse diuisim in infinitis subiectis. Similiter etiam dico ꝙ videt vnam caritatem actu infinitam quam potest facere in oīnibus istis ponēdo eas in

vnam. Cum dicis vltra q̄ si videt illā infinitam videt q̄ vltra illam nō est processus vel augmentum cōcedo: sed cū hoc videt q̄ nunq̄ per motū augmēti potest ad illam deueniri/licet simul in eodē instanti vnico posset eas simul ponere/ et ita cum hoc scz q̄ caritas possit augeri in infinitum. Quādo dicis vltra q̄ infinitū esset creabile si videt illam caritatem infinitā possibilem. Cōcedo nec habeo pro inconuenienti/sicut nec de linea q̄ sit actu infinita. Si dicas ergo extra deū est aliqua perfectio simpliciter creata infinita/quia caritas dicit pfectionē simpliciter. Dico q̄ caritas creata nō dicit pfectionē simpliciter: sed si caritas dicat perfectionē simpliciter. Hoc non est nisi pro principali in analogia qđ est caritas diuina. Aliter dico sic q̄ argumētus nō valet gratia forme quia non oportet si deus intelligat aliqua infinita in multitudine q̄ pter hoc aliquid intelligat actu infinitum sub se sicut nō oportet q̄ intelligat numerum infinitū quātumcūq̄ intelligat numeros infinitos vel vnitatē aliquā creabilem infinitam licet intelligat infinitas vnitates vel pūcta vel vnū hominē infinitus/licet infinitos homines possibiles vel vnā minimā partem partē continui licet infinitas ideo nō valet. ¶ Ad secundum quādo dicis q̄ potētia ad entitatē permanentem potest reduci ad actū. Dico q̄ verū est saltē de potētia obiectiua. Et ideo concedo q̄ poni potest in re ⁊ in effectu gratia vel caritas actu infinita: qz nō video in hoc cōtradictionē. Non autē poni potest aliquis motus actu infinitus/vl tēpus actu infinitum: sed in potētia tātum: vt dies ⁊ agonus: qz sunt successiua per essentiam. Quādo dicis vltra q̄ hoc est contra Aristotelem/q̄ pari ratione dicit q̄ q̄titas potest esse actu infinita/⁊ ita nichil valet argumētum Aristotelis per qđ probat q̄ augmentū q̄titatis nō procedit in infinitū. Dico q̄ est possibile esse q̄titatem actu infinitā: sed dico q̄ non per motū vel per agēs aliquod naturale. Si autē Aristoteles intellexit hoc simpliciter negare. Ego eū ⁊ puto q̄ est negandus. Nec ratio sua p consequēs quā probat q̄ quātitas nō augetur in infinitus: qz esset dare multitudinē infinitam actu qđ est impossibile scōm ipsum/vel aliquid quod concludit cōueniens pro inconuenienti saltē de possibili. Licet em nō sit eam dare actu est tn possibilis. ¶ Ad tertiū dico q̄ sic cū caritas eiusdem rationis possit augeri in infinitū loquēdo de augmēto sicut dicas in argumēto sequēti hoc nō est ratione subiectorū: sz ratione sui ⁊ graduum suorū. Ita q̄ si nō essent possibilia illa subiecta plura excedētia seinuicem adhuc posset sic crescere. Quādo dicis vltra q̄ talia plura subiecta nō sunt possibilia/puta infinite volūtates alterius rationis seinuicē excedētes. Nego/dico q̄ sunt possibiles. Quādo dicis sunt ordinate essentialiter inter se ⁊ ad primū dico q̄ verū est/sed nō sicut tu imaginaris per accessum ad vnā proximam primo ⁊ ad primā inter eas. Sed per recessus ab aliqua impfecta ⁊ infima inter eas loquēdo de minus perfecta ⁊ accipiendo in ordine ad primum quia est extra totū ordinē ipsarum puta ad deū scm maiorem vel minorē perfectionē. Et ita in eis non oportet ponere suprēmā sicut tu dicis: qz ordo ipsarum inter se nō accipitur ab aliqua suprema vna scz minus perfecta inter eas a qua illa que est perfectior plus distat ⁊ magis accedit ad deū ⁊ sic in infinitū in sursum. Ad confirmationē patet q̄ nō oportet q̄ intelligatur inter eas aliqua infinita actu: immo magis hoc per istā positionē excluditur. ¶ Si dicas cōtra istud q̄ deus omnes intelligit etiā excessum cuiuslibet ad aliā ⁊ qualibet per cōsequens ergo intelligit ibi aliquā vltra quā non est alia perfectior nec esse potest quia cū intelligat totam infinitatē ⁊ distincte nulla potest latere ipsum. Et cuz hoc vltra totam infinitatē non sit alia possibilis intelligere necessario aliquā vltimā in isto processu/⁊ per cōsequēs suprēmā in perfectione ⁊ infinitaz quia excedētem infinitas in pfectione. Si dicatur q̄ nō excedit infinitas quia alie ab ipsa nō sunt infinite quia ⁊ ipsa ad illā infinitatē ptinet. ¶ Contra quia pari ratione posset dici q̄ nō est infinitus quia nō excedit infinita quia non excedit seipsum. Ipse autē pertinet ad infinitatem entium. Nō est em extra multitudinē entium infinitas. Similiter si residua multitudo post istam nō potest esse infinita quomodo ipa addita sit finita. Verum est q̄ primum argumētum cōcludit cōtra processum in numeris ⁊ figuris quā tn omnes concedūt: ⁊ c. Tamen statim potest fieri vnū argumētum cōtra istos quia actus rectus ⁊ reflexus sunt alterius speciei ⁊ reflexus est innobilior recto: vt patet de visione beata que est nobilior omni actu reflexo posteriori etiā in infinitum ⁊ tn nō oportet q̄ visio illa sit formaliter infinita sic q̄ sit nichil ⁊ purum nō ens. Similiter est vna q̄titas tricubita finita q̄ excedit infinitas partes q̄titatis bicubite que sunt imaginabiles vel intelligibiles saltē a deo in q̄titate bicubiti/⁊ tn illa tricubita nō est infinita. Sic de aliqua illarū specierū intellectarū dato q̄ excederet infinitas diceretur q̄ non est infinita. Cogita de istis. ¶ Ad quartum quādo dicis q̄ nō in subiecto vel in subiecto. Dico q̄ verus motus ⁊ p ons augmentum proprie acceptum qđ est verus motus non potest ee sine subiecto sicut alias apparebit ⁊ post statim quia verus motus vel mutatio sunt passiones de genere passionis ⁊ per consequēs respectus essentialiter: respectus autē esse non potest sine subiecto quādo habet idem subiectū ⁊ fundamētum sicut est in proposito. Et ideo dico q̄ actione creatiua augetur quādo est vere motus ⁊ posset hoc esse nō in subiecto addēdo gradū qui de nouo crearetur alteri preexistēti ⁊ separato a subiecto sicut si deus de nouo crearet aliquā partem materie vel aliquā materiam eiusdē rationis cum ista ⁊ adderet illā preexistenti materie nō esset hoc per motum vel mutationē quia materia nō habet aliud subiectū. Quando dicis vltra q̄ omne accidēs qđ non est in subiecto potest esse in subiecto. Dico q̄ verū est scōm rationē quidditatiuā accidētis que sibi nō repugnat ⁊ ideo aliquod eiusdem speciei potest esse in subiecto: ⁊ sibi etiam pro quāto est talis speciei nō repugnat: licet si esset actu infinitū repugnaret sibi pro q̄to tale: est nō posset esse aliquod subiectū suū infinitum. Sicut dicam infra de caritate: quare ⁊c.

obiectio

Risso.

¶ Quantum ad tertium articulum sic procedā. Primo premittā aliqua necessaria. Scdo ad propositū. Tertio cōcludaz aliqua ex predictis. Quarto instabo ⁊ soluaz. ¶ Primo premitto q̄ caritas potest sumi in se ⁊ in abstracto nō existens in subiecto: ⁊ potest sic esse in subiecto eadem ratione qua q̄titas vel substātia cozpozea: vel separata ab ipsa nō esn magis necessaria habitudinē habet caritas ad volūtatē q̄ q̄titas ad substātiam cozpoream ⁊ ideo potest esse nō inherendo volūtati in actu. Quod patet quia omne positiuuz absolutū essentialiter distinctum ab alio creato potest esse sine illo virtute diuina quare ⁊c. ¶ Secundo premitto q̄ in creatura capacitas potētie naturalis ⁊ obedientialis respectu caritatis recipiēde sunt eadē capacitas ⁊ potētia/quia eadem volūtas ⁊ scōm eandē rationē generis/⁊ quia in ratione generis sunt oēs voluntates equales. Dico q̄ oēs volūtates creaturarū possibiles sunt equales in capacitatem gratie vel caritatis/⁊ tātam potest vna capere quantam alia. Si dicas q̄ natura generis vel cōmunis in quo cōuenīūt est nobilior ⁊ pfectior in vna creatura q̄ in alia/⁊ ita maioris gratie capax. Dico q̄ cōmune ex ratione sua nō est nobili? i vno q̄ in alio/sed tn ex cōmuni ⁊ differētia addita bene est nobilius nō ratione cōmunis sed differentie addite. Differūt autem capacitas naturalis ⁊ obedientialis/quia licet eadē potētia ⁊ capacitas realiter: dicit tn obedientialis in cōparatiōe ad agēs per imperiū vel efficiens caritatē puta deū respectu cuius ipsa est in plena obedientia vt faciat i ipsa quicquid est possibile in ipsa fieri ⁊ q̄ fieri i ipa nō implicat cōtradictionem. Sed ipa eadē dicitur naturalis capacitas in q̄tum cōparatur ad ipsam caritatē que perficit ipsam naturaliter ad quā ipsa voluntas naturaliter inclinatur vt ad beatitudinē suam formalē et naturaliter appetit ipsam.

opi. doct. quō caritas in infinitū possit augeri

¶ His premissis dico q̄ caritas i se et abstracte extra subiectum potest augeri in infinitū. ¶ Secūdo dico q̄ in obiecto aliquo nec in substantijs quibusdā dato q̄ sint infinita sue eiusdē rationis sue diuersarum nō potest augeri vel intēdi in infinitū. ¶ Primū probo primo sic. Indiuiduuz qđ augeri potest per indiuiduum eiusdē rationis vel speciei potest augeri vel intendi in infinitum ⁊ existens separatū a subiecto si sibi nō repugnat separari. Sed caritati nō repugnat separari a subiecto sicut probatū est supra: ⁊ ipsa caritas intēditur vel augetur per appositionē indiuidui caritatis eiusdē rationis cū ipsa sicut probatū est supra: ergo potest sic crescere ⁊ intēdi in infinitū. Minor patet ex pcedētibus. Probatio maioris qz nulla species determinata est ex se ad certam multitudinē indiuiduorum q̄tū est ex se: sed sic sibi nō repugnat habere in infinitū. Patet inducēdo in omnib⁹/ergo ex quo possunt in infinitū indiuidua caritatis sue simul sue successiue caritas potest augeri in infinitū: qz vtū potest addi alteri in infinitū: ergo ⁊c. ¶ Scdo sic. Nulli homogeneo repugnat crescere in infinitū scōm se sicut probabo. Sed caritas est quoddā homogeneū qz quelibet pars caritatis est caritas ergo sibi non repugnat scōm se crescere in infinitum. Maior patet quia nullū homogeneum determinat sibi certā q̄titatem vel molis vel perfectionis quia equanimiter saluat ratio eius cū minore vel maiore sicut patet de igne de aqua vel linea ⁊c. Sed omne tale potest stare cum tanta q̄titate proprie pfectionis quia nō est dare maiorē in fra talē speciem sine implicatione cōtradictiōis ⁊ hec est q̄titas infinita: ergo omne tale potest crescere scōm se in infinitū.

¶ Tertio sic. Quecūq̄ natura est maior in suis indiuiduis pluribus q̄ in vno plus habet de perfectione in duobus q̄ in vno. Sed natura que habet vel habere potest indiuidua infinita sibi non repugnat augeri in infinitū: si tn indiuidua sunt vnibilia ad pstitutionē vnius perfectioris indiuidui vt patet: sed natura caritatis est huiusmodi vt patuit supra: ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Si hoc repugnaret sibi: hoc scōm alios esset/quia creatura: q̄ creatura est limitata sed hoc est falsum: quia hoc nō ponit extra limites creature: imo arguit necessario q̄ sit creatura ⁊ nō deus qui mutabilis nō est nec augeri nec minui potest: ergo ⁊c. ¶ Item partes materiales sunt infinite vel esse possunt: propter qđ etiā ad diffinitionem spectare nō possunt ⁊ possunt vniri: quare et cetera.

q̄ caritas in aliquo obiecto vl substā tia aliqua in ifi. augeri n. . potest.

¶ Secundū pbo scilicet q̄ nō sit istomodo augmētabilis in infinitū. Primo sic. Aut hoc esset in eodem subiecto aut in pluribus siue eiusdem rationis siue alterius ⁊ alterius rationis: sed hoc est impossibile in vno ⁊ eodē subiecto. Probo quia omnis potētia vel capacitas alicuius subiecti ⁊ cuiuscūq̄ subiecti receptiuum caritatis est actu finita ⁊ limitata: nō est em voluntas infinita nec esse potest extra diuinā voluntatē sed omnipotētie vel capacitati actu finite cōrespōdet adequate aliqua perfectio actu finita ⁊ habēs terminum/ergo caritas in eodē subiecto nō potest augeri in infinitū: sed est necessarium deuenire ad aliquē gradum vltra quē nullum subiectum posset aliquid recipere de caritate: quia nō habet capacitatem illius/sed capacitas eius impleta est. ¶ Secūdo sic ad idem. Si caritas potuisset augeri in infinitū in eodem subiecto hoc maxime fuisset factū in christo (vt dicitur) sed hoc nō est factum in christo quia de caritate christi tenetur q̄ sit actu ⁊ formaliter finita/ergo ⁊c. Maior patet sicut dictū est supra. Omnes capacitates gratie vel caritatz sunt equales. Si ergo in aliquo subiecto deberet fieri vel posset hoc maxime fuisset factū in christo: quia scōm magistrū/⁊ allegatū est supra. Tantū plenitudinē gratie accepit q̄ deus sibi maiorem dare non potuit/ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Capacitas vel volūtas cū sint idē essentialiter cū creatura intellectuali vel rationali tota simul preexistit caritati/⁊ p cōsequēs si caritas posset augeri in infinitū ipsa creatura simul habet capacitatez ad aliquē gradū caritatis ⁊ per cōsequēs infinitam capacitatē actu: sed hoc est falsum quia substātia infinita nō potest esse virtus nec capacitas infinita ergo caritas in eodem subiecto nō potest augeri in infinitū.

Probationes quo rundam.

¶ Tūc ab aliquibus probat quia nec in diuersis quia tūc posset multiplicari extēsiue i diuersis subiectis nō tamē intēditur nisi in vno/qz intēsio semp est eiusdem forme in numero. In diuersis autez subiectis nō est vna forma vt patet: quare ⁊c. Unde vicit q̄ nō potest intēdi in infinitū in diuersis subiectis: qz in q̄titatibus diuersorum subiectorū manētibus in ipsis nō fit vna caritas maior sicut patet/qz manēt distincte. ¶ Secundo sic. Non potest intelligi augeri in infinitū in diuersis subiectis nisi qz esset dare aliquod subiectū qđ posset ipsam recipere vltra oēm gradum determinatū: sed hoc est impossibile vt probatū est in precedēti nēbzo de vno subiecto/quare ⁊c. ¶ Iste rationes nō cōcludūt quia

Nota sequentia.

nō excludūt quin possit augeri ī diuersis subiectis sic q̄ semp in nobiliori possit esse maior ⁊ maior in infinitū: sed substantie possunt precedere in infinitum nō sic q̄ ex omnib⁹ fiat vna sicut ratiōes imaginātur. Tamen cōclusio est vera quia omnia gratificabilia sunt capacia equalis caritatis: q̄ p eandem rationem cōuenit eis/ ⁊ ita nec in diuersis subiectis potest procedere augmētum intēsiuum in infinitū sicut nec in eodem obiecto.

resolutio seu cōclusio doctoris.

¶ **Ex predictis** cōcludo vnū scz q̄ q̄tūcunq̄ caritas christi finita sit nō potest esse maior in ipso: quia q̄tas potuit deus et potest de potētia absoluta tātam facit in anima christi/ q̄ datus est ei spiritus nō ad mensuram scōm scripturaz. ¶ Ex quo patet q̄ nullus angelus q̄tumcūq̄ perfectior in natura specifica potest habere maiorem caritatē q̄ christus etiaz si essent species possibiles angelorū seipsum excedētes in infinitum: quia sicut dictum est statim. capacitas anime christi plena est: ⁊ ipsa est equalis cuilibet capacitati: quia omnes sunt equales/ eo q̄ conueniunt ratione intelligibilis nature in genere/ in qua ratione generis omnes sunt equales: licet secūdum rationes specificas sint inequales. ¶ Secundo dico q̄ nō credo de facto q̄ aliqua creatura habeat tātam caritatē de facto sicut anima christi/ q̄ de ipso solum legit q̄ datus est ei spiritus non ad mēsuram: nō autem de aliqua alia creatura: etiā de beata virgine: licet maiorem habeat/ post filiū suū q̄ aliqua creatura scm Anselmum de cōceptu virginali: decebat inquit vt virgo regia tāta puritate niteret q̄ta sub deo nequit maior itelligi de facto

Anselm. de cōce. virginali.

¶ Vltimo dico q̄ q̄libet creatura de possibili virtute diuina posset habere equalem caritatem cum christo/ quia habet equalem capacitatem: vt dictū est supra/ quare ⁊c.

Instātie cōtra predicta.

¶ **Contra** predicta instatur quia accidens in quocūq̄ gradu suo potest in esse alicui subiecto quia accidēs est q̄ natū est inherere saltem quia aliter nō distingueret a substantia/ ergo sicut gratia potest esse infinita extra subiectum/ ita in aliquo subiecto. Infinita enim gratia vel caritas est eiusdem rationis cū finita. ¶ Scōo sic qua ratione potest deus facere caritatē aliquaz infinitam vel ipsam augere in infinitū/ eadē ratione ⁊ volūtatem aliquam/ ergo sicut poterit augeri in infinitū ⁊ esse infinita extra subiectum/ ita et in aliquo subiecto. ¶ Tertio quodcūq̄ esse conuenit forme accidētali in abstracto potest illud dare subiecto: ⁊ subiectum potest illud habere in cōcreto/ sicut albedo est albedo ⁊ debet esse albus: sed forma in abstracto potest habere esse infinitū/ sicut dicit/ ergo pōt subiecto alicui esse infinite tale scm ipsam.

Ad instā tias p̄cedentes.

¶ **Ad primum** dico q̄ omne accidēs q̄tuz est ex parte sua natū est inherere alicui subiecto/ vel saltē si non sit natū inherere nō prouenit ex parte sua. Sed in proposito dico q̄ prouenit hoc ex parte subiecti q̄d nō potest esse infinitū/ nec habere capacitatē infinitā/ et per hoc sufficienter distinguit a substātia. ¶ Ad scōm sic dico q̄ nō potest esse voluntas aliqua creata infinita sicut gratia: quia volūtas nō est tale totum homogeneum habēs partem ⁊ partē que possint facere aliquod vnū maius sicut gratia eo ipso q̄d est idem cum substātia intelligibili vel rationali perfecta huiusmodi individui quacunq̄ virtute vnirt non possunt. ¶ Ad tertium per idem cū primo: sic ad questionem.

Ad rōes principales.

¶ **Ad primum principale de** igne dico q̄ ignis potest crescere in infinitū successiue ⁊ extēsiue/ immo credo q̄ actu potest esse infinitus virtute diuina/ quia nō determinat sibi certam magnitudinē: licet forte certam paruitatez. Et ita dico etiam q̄ caritas potest augeri in infinitum q̄tum est ex parte sua ⁊ in seipsa: non tū in subiecto. Dices q̄ immo sicut calor ignis in subiecto suo potest augeri in infinitū extēsiue. Dico q̄ nō est simile/ quia subiectum suū non potest esse infinitū: sicut subiectū calozis puta ignis qui est infinitus extensiue. Et sic calor suus nō est infinitus intensiue: q̄ nō est totus in eadē parte subiecti. ¶ Ad secundū dico q̄ maior est falsa q̄tum ad meritū augmenti caritatis. Dico em̄ q̄ actus caritatis christi fuit perfectissimus/ ⁊ tū nō meruit sibi aliquaz caritatē/ q̄ sua erat ita perfecta q̄ nō poterat haberi maior in aliquo subiecto. Similiter etiā act⁹ caritatis beatorum est pfectus qui tū sibi nō merenf. Vnde ratio nō probat q̄ caritas nō possit augeri in infinitū in subiecto. ¶ Ad tertiuz dico q̄ licet q̄tūcūq̄ aliquod subiectum accedat ad diuinam similitudinē tū semp distat in infinitum/ nō tū in infinitū potest plus accedere: quia nō habet capacitatē infinitam qua sit capax talis accessus in infinitū. ¶ Ad quartum dicit q̄ sicut linea potest esse infinita taliter q̄ possit esse actu infinitum sic subiectum linee puta aliqua substantia corporea vt ignis vel aqua vel lignū sicut dictum est supra.

Ad rōes principalibus oppositas.

¶ **Ad primū** in oppositum dico sic q̄ q̄tas potest crescere in infinitum extensiue q̄tumcūq̄ sit istud augmētum processus ad formā/ sicut etiam q̄tas potest esse actu infinita. Nec video q̄ aliquid cōcludat ratio Aristotelis nisi forte q̄ virtute nature que nūc est instituta nō potest dari q̄tas infinita in actu: quia nō potest esse maior celo vel q̄tate eius: ⁊ ideo dicit q̄ augmētum q̄titatis nō potest procedere in infinitum cuz sit motus ad formā ⁊ actum cōpletū/ ita q̄ nō video rationē suam aliter valere sed q̄ possit hoc esse absolute: nō video q̄ concludat. ¶ Ad aliud dico q̄ oēm natura cōstantium positus est termin⁹ magnitudinis ⁊ augmēti/ ⁊ hoc in actu sicut dictū est supra/ nō autem in potētia: quia scōm eūdē philosophum. Ignis crescret in infinitū. Si apponerent combustibilia in infinitū vel intelligit q̄ quedaz determinat sibi certā magnitudinē sicut ignis ⁊ de talibus est caritas ⁊ talib⁹ ex se nō repugnat crescere in infinitum ex ratione sua. Nō sic animata que sibi determinat certam q̄titatem: quare ⁊c.

¶ Distinctionis Decimeseptime.

Questio Quarta.

4. meta.

Darto q̄ro vtruz caritas possit aliqñ minui in habēte ipsam. ¶ Videtur q̄ sic. Contraria nata sunt fieri circa idem ī quarto metaphisice. Sed augeri ⁊ minui sunt cōtraria/ ⁊ caritas potest augeri ergo ⁊ minui. ¶ Secundo sic. Si aliquod ī summo acceptū cozrūpit aliud citra summū acceptum diminuit illud. Sed peccatum mortale q̄d est peccatū in summo totā caritatem cozrūpit vel tollit/ ergo veniale quod est citra mortale diminuit ¶ Tertio sic. Diligere deum supra creaturam est meritorium ⁊ auget caritatē/ diligere deum minus q̄ creaturā est peccatū mortale ⁊ tollit caritatē/ ergo diligere equaliter deum et creaturā est mediuz/ ⁊ nō auget nec tollit totaliter sed minuit.

Auguſt.

¶ Quarto sic. Omne peccatuz admittit aliquid de bono scōm Augustinuz in enchiridion/ sed veniale est peccatū: ergo admittit aliquid de bono non nature sicut nec mortale: quia naturalia in angelis malis etiam remanserunt integra: ergo de bono gratie vel caritatis.

Idez. 83. q.q.

¶ **Contra** caritas nō habet causam diminuentē: quia nec deum/ q̄z deus nō est causa nō esse scōm Augusti. 83. q.q. q̄d nō est causa nō essendi nō est causa deficiendi: nec peccatum veniale/ q̄z tūc peccatis venialibus per se cozresponderet eterna pena: nec mortale/ quia illud totaliter tollit ergo ⁊c.

¶ **In ista q̄stione sic procedā.**

¶ Primo ponā vnam distinctionē de potētia dei ⁊ de possibili per ipsam/ ⁊ ostendam q̄ caritas potest diminui scōm alterum mēbrum distinctionis. ¶ Secūdo ponam vnā opinionē q̄ caritas pōt diminui scōm alterum mēbrum distinctionis/ et aliquando diminuitur de facto cū motiuis illius opinionis. ¶ Tertio ponā aliam quā intendo tenere arguendo contra primā/ ⁊ soluā ad motiua. ¶ Vltimo ad rationes principales.

¶ **Quātum ad primum dico** q̄ cū caritas effectiue nō habeatur vel cozrūpatur seu adnichiletur nisi a deo licet meritorie vel demeritorie ab habēte: quia est forma que nō habeꝫ nisi per creationē. Quādo queritur vtrum possibile sit ipsam diminui: dicendū est de potētia dei. Dicitur em̄ vno modo potētia dei absoluta ⁊ alio modo ordinata scōm primaz dicitur deus posse omne illud q̄d nō implicat cōtradictionē circa creaturā: scōm potentiā ordinatā dicitur posse illud q̄ ipse determinauit ⁊ ordinauit facere scōm legem sue sapientie/ ⁊ omne tale dicit possibile isto modo. ¶ Dicit igitur q̄tum ad primū articulum q̄ loquēdo de potētia dei absoluta caritas potest diminui hoc enim nullā implicat cōtradictionem q̄d probo primo sic.

Potētia dei dupl.

q̄ caritas de potentia dei absolo. pōt diminui. opinio. 1.

Omnis forma habēs gradus plures si potest proficisci ab vno in alium potest deficere ab illo et reduci ad primū/ quia ex se non determinat sibi hunc vel illum sed caritas est huiusmodi vt dictū est/ supra: quare ⁊c. ¶ Scōo sic. Nullum productum de nouo post aliud deus necessario cōseruat cōseruādo primū. Patet/ sicut nec produxit ipsum necessario producēdo primū: sed caritas habet gradum ⁊ gradum vel partem ⁊ partē/ quarū vna potest produci de nouo post aliam in deo ⁊ cōcurrere cū illa ad cōstitutionem vnius pfectionis (vt dictū est supra) ergo cōseruando primā non oportet q̄ conseruet secūdam ⁊ potest anichilare ipsaz: sed hoc esset minuere caritatē ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Omne absolutum positiuum essentialiter distinctum ab alio virtute diuina potest esse sine illo siue cōcurrat cuz alia ad cōstitutionē alicuius siue non: quia hoc nullam implicat cōtradictionem eo ipso q̄ ponitur essentialiter distinctum ⁊ absolutū: ⁊ illud nō sit aliqua causa ei⁹ a qua necessario dependeat sicut a deo sed prioz caritas ⁊ posterior sunt huiusmodi: ꝫ ⁊c. ergo caritas potest minui. ¶ Sed nunquid potest diminui in infinitū: dico q̄ sicut potest augeri in infinitū modo supradicto: scz extra subiectum ⁊ secū

Caritas an sit diminibil' in ifinitū

duz se ⁊ nō in aliquo subiecto ita potest diminui in infinitū si ponatur aliqua infinita. ¶ Videf enim

1. opi.

alicui q̄ nulla caritas posset diminui in infinitū nisi prius existeret actu infinita q̄d nō videtur q̄ caritas sic possit diuidivel minui scōm partes eiusdē proportionis nō autē eiusdez q̄titatis sicut q̄titas cōtinua. Tunc em̄ non esset dare minimā caritatem sicut nec minimā quantitatē. Ex quo etiā patet q̄ nō est augmētabilis in finitum scōm partes eiusdem proportionis sicut dicūt aliqui/ ne cogantur cōcedere caritatem posse esse actu infinitā sed scōm partes eiusdem quātitatis: nec est negandum ip saz posse esse actu infinitā. ¶ Alijs tū videtur q̄ cū aliquis gradus caritatis sit diuisibilis puta gradus cōstitutus ex duobus vel augmētatus ex oēs sint eiusdem rationis quilibet gradus est diuisibilis sicut quelibet pars q̄titatis suo modo/ et per cōsequēs in infinitum. Alioquin ex indiuisibilibus diuisibile cōponeretur q̄d est incōueniens in q̄titate. Et potest probari hoc per easdē rationes quibus probatum est q̄ absolute loquendo de potētia dei potest diminui. Hec de primo articulo.

2ª opi.

¶ **Quantum ad secūdum ar/** ticulum est vna opinio q̄ caritas scōm potentiam dei ordinataz loquēdo de ordine qui nūc est potest diminui ⁊ diminuitur aliquando in habēte ipsam. ¶ Adducūt ad hoc rationes. Prima ratio est. Si oppositum crescit opposito diminuto ⁊ opponuntur ⁊ caritas crescit diminuta cupiditate. Cupiditas em̄ est venenuz caritatis scōm Augustinū. 83. q.q.3. ergo ⁊c. ¶ Secūda ratio est. Caritas est ratio acceptandi ⁊ essendi dilectum a deo. Tunc sic. Qui minus diligitur minus habet de caritate: sed homo per peccatū veniale min⁹ diligitur a deo q̄ ille qui nō habet veniale/ ergo per peccatū veniale minus habet de caritate. Q̄ autem minus diligat peccatū quia deus vult eū punire non autē alium.

2ª opi. q̄ caritas scōm potentia dei ordinata pōt diminui ⁊c.

Auguſt.

¶ Tertia ratio est. Certū est q̄ per peccatū venia le minuitur feruor caritatis. Ita q̄ actus caritatis scōm feruorem diminuitur/ ergo cum intēsior ⁊ feruētior actus maiorem caritatē mereꝫ q̄d peccatum veniale impedit vel infussionē gratie vel maiorē infussionem ergo pari ratione potest minuere caritatem infusam iam. ¶ Quarta ratio est. Augustin⁹ cōfessionuz decimo loquēs de deo dicit. Te minus amat qui aliud p̄ter te amat q̄d p̄pter te non amat. Et idem dicit Gregorius in homelia pēthecostes Mā tanto quis a superno amore distinguit q̄to in terius delectatur. Et ibidem operaf amor magna si est. Si autem operari renuerit amor nō est. Sed planū est q̄ peccās veniaiter aliquid amat preter deum/ ⁊ minus amatur a deo/ ⁊ per cōsequens minus habet de caritate.

Aug. 10. confess.

Grego.

¶ Confirmant per dictum Magistri in quarto vbi dicit q̄ plura peccata modica imputātur sicut vnū graue/ ⁊ per ipsa periclitatur caritas/ ⁊ homo habēs ipsam/ sicut p̄ multaz

Magſt in quarto.

Mathe⁹ guttas subintrantes periclitatur nauis / et ꝙ illud Mathei. Quia abūdabit iniquitas refrigescet caritas multorum. ¶ Modus ponēdi istorum est ꝙ per multa peccata venialia diminuit caritas ⁊ adgeneratur habitus vitiosus/quoquidem acquisito oportet ꝙ voluntas vtatur habitu caritatis / et sic minuatur ille habitus vitiosus: vel si sciant aliquid aliud oportet ꝙ peccet scīm illum habitū ⁊ ex improba voluntate/ ⁊ erit sibi peccatū mortale ⁊ corrumpitur caritas formaliter non per veniale sed p mortale. Hec de secundo articulo.

Ꝑ pcedē. opinionē

¶ Quantum ad tertium dico

ꝙ opinio pcedēs est minus bona ⁊ irrationabilis ⁊ falsa. Et ideo arguo cōtra eā. ¶ Primo sic. Si caritas potest minui per peccatū veniale/ergo cū nō sit infinita in aliquo subiecto potest per peccata venialia totaliter tolli: quia omne infinitū diuisibile totaliter tolli potest per amotionē partiuꝫ equalis quātitatis: sed hoc est impossibile ⁊ falsum: qz tunc homo per peccata pure venialia dāpnaretur: ꝯ ⁊c. Soluitur ad hoc qz non sequit ꝙ generato illo habitu ex venialib⁹ in summo gradu si peccet amplius peccabit mortaliter/quia ex voluntate improba et ita per mortale resīduum caritatis tolletur. ¶ Secūdo sic cōtra quia habitus nō inclinat nisi ad similes actus ex quibus generatur: sed iste habitus generat ex venialibus: ergo scīm talem habitum nō peccat quis nisi venialiter/nō ergo mortaliter ex improba voluntate. ¶ Tertio sic. Nullus habitus in volūtate potest ipsam necessitare ad peccatū mortale sicut nec potest ab ea aufferre libertatē/ꝯ volūtas post istum habitū ita potest peccare venialiter sicut prius/vel facere aliquid indifferēs sicut leuare festucā/ ⁊ nō oportet sicut dicūt ꝙ vel vtak habitu caritatis vel peccet mortaliter. ¶ Quarto sic. aliquis pōt habituari circa aliquā materiā peccati venialis/sīc in bibēdo aliqͣtulū plusqͣ sufficeret vel sufficere deberet/ ⁊ pōt sic hītuari ⁊ ita peccare venialr i sic bibēdo vel truphādo ꝙ sua caritas minuet vsqꝫ ad infimū gradū. Tūc vltra certū est ꝙ ipse potest peccare venialiter circa aliquā aliam materiā in qua nō est habituat⁹/ ⁊ nō peccabit mortaliter: quia nō ex improba voluntate quia nō ex habitu. Quero ergo de illo veniali aut admit aliqd de caritate ⁊ sic tollit eam totaliter/ ⁊ sic ex pura venialia dānatur homo. Aut nichil admit de caritate tunc pari ratione nec alia. Preterea. Cuicūqꝫ habitui cōpossibilis est habitus ⁊ actus qui pōt elici scīm illum habitū: sed habitus iste venialis cōpossibilis est caritati: ergo ⁊ actus ei⁹. Ita ꝙ actus nō expellit caritatē ergo nō patet illa solutio. ¶ Secūda ratio principalis est. Deus potest infundere caritatē in minimo gradu ⁊ forte aliquando infundit. Tunc si peccatū veniale admit caritatē in tali corrūpet totaliter caritatē ⁊ sic veniale erit mortale. Preterea quicquid eiusdē ratiōis tollit aliquid scīm aliquē gradum suum potest ipsum tollere secūdum oēm gradum eiusdem ratiōis/hoc patet sicut albedo tollit nigredinē ⁊ potest tollere secūdū oēm gradum suum. Sed peccatū veniale per se tollit caritatē scīm aliquē gradum: ergo scīm omnes potest tollere hoc est falsum / ꝯ ⁊c. ¶ Quinto sic. Quecūqꝫ cōpatiuntur se in eodem vnū non admit de alio/sed veniale ⁊ caritas stant simul ergo ⁊c.

2ª ratio principa.

¶ Sexto sic. Deus nō est promptior ad cōdēpnandū ꝯ ad miserandū immo ecōuerso/sed hoc esset si pro minori malo tolleret maius bonum vt pro peccato veniali caritatē: ergo ⁊c. ¶ Dico ergo ꝙ habit⁹ caritatis infuse de quo loquimur nunqͣ diminuit de facto/quia causam nō habet diminuentem non demeritoriā qz illa nō potest esse pctm̄ veniale vt probatū est. Nec mortale qz est causa demeritoria ablationis totius caritatis quare et cetera. Nec efficientē qz deus nō diminuit eā nec ordinauit/nec ordinat diminuere sine aliquo mortali demerito hominis quo posito iam non diminuitur sed totaliter tollitur quare et cetera.

resolutio doctoris

¶ Ad primum eorum dico ꝙ

Ad rōes 2. pc. opi.

sī aliqua cupiditas opponitur et est incōpossibilis caritati ꝙ illa est cupiditas mortalis non autē venialis: ¶ Prima autē nō diminuit sed corrūpit. Tamen dico ꝙ nulla cupiditas formaliter opponitur caritati sed tantum demeritorie. ¶ Ad scīm dico ꝙ hō propter peccatū veniale nō minus diligitur nec habet minorem dilectionē habitualem vel minorem caritatē. Nī dicis deus vult eum punire nō aūt altum. Dico ꝙ nichil valet ita ꝙ pater vult alī qñ verberare filiū ⁊ non aliū/ ⁊ tñ filium multomagis diligit. Similiter etiā patet de multis sanctis qui descēdunt ad purgatorium quos deus multomagis diligit ꝯ paruulos baptisatos qui statim euolāt ⁊ habent multomaiorem caritatē ꝯ illi/ vnde ⁊ inuentū est ꝙ deus pro talib⁹ adhuc in purgatorio existentibus fecit aliqñ miracula. ¶ Ad tertium de feruore dico ꝙ feruor habitualis caritatis nunqͣ diminuitur per veniale sz feruor bene diminuitur quia est quedā prōptitudo derelicta ex actibus frequētatis ⁊ illa ipsi⁹ caritatis ⁊ illa etiā potest totaliter tolli Sed dico ꝙ nec habitus caritatis nec actus eius meritorius ⁊ pro ēpto est secūdū ipsam nunqͣ minuitur: ⁊ ideo nec aliquid de primo correspondēte licet verū sit ꝙ homo nō mereat aliquādo stante peccato veniali sicut nec dormiendo: igitur ⁊c. ¶ Ad quartū de Augustino ⁊ Gregorio. Respondeo per idem/ad exemplū ⁊ dictū magistri in quarto. Dico ꝙ magister nō intendit ꝙ pura venialia possit homo periclitari/sicut nauis p multas guttas intrātes sistendo in ipsis venialib⁹ nisi faciat aliquid mortale ad quod non necessitant venialia/licet bene inducāt distrahēdo mētem ⁊ impediendo: nec intelligit ꝙ multa venialia imputentur sicut vnuꝫ graue mortale sed suo modo infra ꝯ venialū: sicut multa mortalia minora equipollent vni minori sicut mlta venialia vni magno veniali.

Ad rōes pricipa.

¶ Ad primuz principale dico

ꝙ dato ꝙ augeri ⁊ minui sint cōtraria circa idē ꝯ tum ex natura rei caritas ita potest minui sicut augeri de potētia absoluta Tamen dico ꝙ de potentia ordinata nō propter causas predictas: vnde dico ꝙ ex ordinatione diuina caritati ineſt tantū posse augeri/sicut igni ineſt tantum caliditas ex natura rei et non potest sibi frigiditas ineſſe.

¶ Ad secūdum dico ꝙ verū est de his q̄ sunt eiusdem ratiōis in summo vel in fimo vel medio ⁊ quorum illud qđ est in summo ex natura rei tollit aliud totaliter. Modo venale ⁊ mortale nō sunt eiusdē rationis. Similiter etiam mortale nō ex natura rei

sed ex ordinatione tollit caritatem/ ⁊ ideo etiam ꝙ nō oportet ꝙ min⁹ mortale diminuat: sed similiter tollit ipsam totaz ex eadem ordinatione: igitur ⁊c. Non sic autem veniale ⁊ mortale. ¶ Ad tertiū dico ꝙ diligere deum infra creaturā minus apprecīādo ipsum nō dico actu minus intēso: vel etiam diligere ipm̄ equaliter cū creatura vtrūqꝫ est mortale ⁊ tollit caritatem/ita ꝙ non est medium sicut imaginatur argumentum. ¶ Ad quartum dico ꝙ peccatum veniale admit aliquid de bono non nature subiecti nec etiam gratie que insit tunc non peccaret quis mortaliter nisi semel sed admit aliquid de bono vel quod inerat vel quod debuit ineſſe vel infuisset. Et illud bonū aliquādo est caritas/aliquādo debita circunstantia alicuius actus/aliquando etiam ipse actus venialis. Aut nunqͣ admit gratiam vel caritatem directe licet indirecte sicut dormire quia dormiens non meretur augmentum gratie/sic nec peccans venialiter licet etiam aliquando cum peccato veniali sit actus meritorius ⁊ augmētum gratie/sicut predicās ad honorē dei habet aliquando aliquam vanam gloriam leuem.

¶ Distinctionis Decimeoctaue Questio Unica.

¶ Circa distinctionē

Ysaye. 9.

Decimāoctauaz. Quero vtrū scilicet donum sit proprietas spiritussancti. ¶ Videtur ꝙ non. Quod est cōmune trinitati non est proprium spiritui sancto: sed donū est huiusmodi/qđ patet de filio Ysaye. 9.

15. de tri.

Filius datus est nobis: ergo et cetera. Similiter etiam dictum est supra ꝙ tota trinitas dat ⁊ datur decimoquinto de trinitate ergo ⁊c. ¶ Secundo sic. Illud quod dicit relationē ad creaturam ⁊ ex tempore est cōmune: ⁊ per consequens non est proprium spiritui sancto. Sed donū est huiusmodi/quia secundum Augustinum decimoquinto de trinitate capitulo decimooctauo eo est donum quod datum vel datur. Datur autem ex tēpore: ergo ⁊c.

15. de tri. ca. 18.

¶ Tertio sic. Spiritussanctus est donum in quo omnia dona donantur. Ita ꝙ p ipsum dantur dona decimoquinto de trinitate capitulo decimoseptimo. Si ergo ipse esset donum donaretur per seipsum ⁊ a seipso/ ⁊ ita referretur ad seipsum quod est falsum ergo ⁊c.

Ibidem ca. 17.

¶ Quarto sic. Eo spiritussanctus est donum quo deus secundū Hylarium: sed esse deum non est proprium spiritui sancto/ergo nec esse donum.

Hylari⁹.

4. de tri.

¶ Contra

quarto de trinitate capitulo vicesimo. Spiritui sancto donus esse est ipsum a patre filioqꝫ procedere: sed hoc est sibi proprium ergo ⁊ donum.

¶ In ista ꝙstione sic procedā.

¶ Primo ostendam quid importatur nomine doni. ¶ Secundo ostēdam vtrum esse donum sit proprium spiritui sancto. ¶ Tertio vtrū sit proprietas ei⁹ cōstitutiua ineſſe psonali. ¶ Quarto ad rationes.

Quid importatur nomine doni in diuinis.

¶ Quātū ad primū dico bz/

uiter ꝙ donū in diuinis importat duplicez relationē vnā realē ⁊ aliā rōnis vel habitualē: nec dicit vtrū qz equaliter: qz tūc eēt equocū: sed vnā dicit ⁊ significat principaliter pnotādo aliā. ¶ Scdo dico sīm vsum Augustini principali⁹ ⁊ primo significat relationē habitualē vel ratiōis/secūdario ꝯ cōnotat actualē realē: formaliter eīm scīm ipm̄ dicit donū: qz donabile. Unde donabilitas/vel respectus donabilitatis q̄ est habitualis respectus ad creaturā ⁊ suū principale significatū: sed qz ista donabilitas nō ꝓuenit nisi ꝑsone ꝓcedēti per modū amoris: qz amor ꝓductus est primū donū: ideo donū cōnotat in diuinis relationē originis: scz ꝓducti p modum amoris vt ad procedēs. Donum eīm dicit relationē procedētis liberaliter qz est datio irredibilis alias non est donum sed venditio vel redemptio/vel questus: vel aliquid huiusmodi.

Quare ea donus sit ꝓpriū spi rituisctō.

¶ Quantum

ad scīm dico ꝙ donū ⁊ ꝯ tū ad principale significatū ⁊ quātū ad pnotatū est ꝓpriū spūi sancto. Quantū ad cōnotatū patet / qz sibi est ꝓpriū qđ ꝓcedat p modū amoris a patre ⁊ filio: sed hoc est cōnotatus doni: ꝯ ⁊c. ¶ Scīm patet qz principale significatū est donabilitas/donabilitas autē patet ꝙ sit respectus habitualis: tñ cōcernit in eo cui ꝓuenit ꝙ ꝓcedat ab aliquo per modū amoris: ⁊ ideo est proprium spiritui sancto sicut ⁊ procedere: quare ⁊c.

Mō opi. Magri.

¶ Nota circa ꝑsentē questionē ꝙ magister primo capitulo distinctionis videt sentire cū Augustino xv. de trini. i auctoritatib⁹ quas allegat ꝙ spūssanctus formaliter donū est/qz ꝓcedit a patre ⁊ filio: sicut patet literā in ꝓcipienti: ⁊ per ꝑs donū principaliter ⁊ formaliter videt significare ꝓcessiones spiritussancti/vel aliquid procedēs per modū amoris in diuinis cōnotando magis respectū donabilitatis tanqͣ illud a quo nomē ꝑsonē nō cui nomē imponit vel ad qđ significādū ⁊ p ꝑs donū dicitur ad relationē principaliter ⁊ formaliter significatā diceret ꝓprietatē constitutiuā spūssancti: nō ꝯ tum ad respectū donabilitatis sicut dñ ꝓbabit in ꝑsenti qstione. ¶ Dicit eīm Augustin⁹, xv. de tri. c. xx. ⁊ ponit in litera ꝙ sicut natū esse est filio a patre esse. Ita spiritui sancto est donū eē a patre filioqꝫ procedere. Et sīr hoc dak intelligi in alia auctoritate vbi dr ꝙ in hoc nole donū apparet relatio qua spiritussanct⁹ ad patrē ⁊ filiū relatiue dr. Qui tū vellet tenere ea q̄ in qstione dicunt diceret ꝙ nō intrēdit magr ⁊ Augustin⁹ sicut eis ponit: sed sicut ibi dē dr.

Aug. 15. de tri.

ad auctō. August.

¶ Ad auctoritatē vero primā Augustini q̄ est magz apparēs diceret ꝙ sicut natū esse est a pre esse formalr supra. Ita donū esse est a pre filioqꝫ procedere nō formalr sz fundamētaliter: qz in ꝓcessiōe vel spiratione passiua fundat donabilitas quā principaliter significat donū/ ⁊ tūc ly sicut vel silitudo Augustini nō tz ꝑ oīa. Ad aliā auctoritatē dicere tur ꝙ alia relatio spūssancti ad patrē ⁊ filiū appareret i hō nole nō sicut principale ⁊ forale significatū: sz magz vt pnotatū. qcqd sit d istis prīa frōte magz videt pim⁹ mod⁹ de mēte Augustini ⁊ Magistri.

Donū an sit ꝓprietas cōstitutiua spūssancti i esse ꝑsonali. 1. opi.

¶ Quātū ad tertiū dico sic ꝙ est vna opinionū aliquorū q̄ dixerūt aliqñ ꝙ donū est proprietas cōstitutiua spūssancti in esse ꝑsonali. Primo qz sicut cōuenit verbū. Ita spiritui sancto cōuenit donū sexto de trini. ca. xiiij. sed verbum dicit proprietatem constitutiuā filij: ergo donū spūssancti. ¶ Scdo quia ꝙ rationē doni distinguit spūssanctus a filio: qz vnus ꝓcedit qūo nat⁹/ et alius quomodo datus: vel donum vt dictū est su

ptis:ergo ꝑ esse donum constituitur in esse personali. ¶Tertio sic. Quia esse donum sibi quenit ab eterno:sed nō esse datū:sed spiritussanctus ab eterno non habet nisi vnam proprietatem ⁊ illa est constitutiua ergo ⁊ donum.

opi. doct. ¶Sed dico ad hoc ꝙ donū ꝟ̄tum ad relationem habitualē quā ipor tat ꝓncipaliter nō est ꝓprietas ꝟstitutiua spūssti. Secundo ꝙ quātum ad relationē eternam ⁊ realē quā cōnotat est proprietas spiritussancti. ¶Primū probo quadrupliciter. Primo sic. Ens reale sc̄ūdum id quod est non cōstituitur per ens rationis respect⁹ ille habitualis vel est ens rationis vel simpliciter nō ens:persona spiritussancti est ens reale: ergo ⁊c. ¶Scdo sic. Ens in actu non ꝟstituit̄ per aliquid habituale vel potētiale:sed ꝓsona spiritus sancti est ens in actu:ergo nō constituit̄ per illā relationem habitualem q̄ est donabilitas. ¶Tertio sic. Ens diminutum nō est de formali ratione eius qđ est necesse eē ⁊ purus act⁹: relatio illa est ens diminutū:quia scōm quid non necesse esse realiter / ꝯ nō est de formali ratione spiritussancti. ¶Quarto sic. Una ꝓsona simplex nō cōstituitur in esse personali nisi per vnā proprietatē relatiuā/non autem per duas vt patet inducēdo. Pater licet em̄ in se habeat tres proprietates:puta innascibilitatē/paternitatē/⁊ spirationē actiuā. Similiter etiā filius licet habeat duas/puta filiationes/ ⁊ spirationem actiuā/neuter tm̄ eorū constituit̄ nisi per vnā simplicem proprietatē. Puta pater per paternitatē/filiꝰ per filiationē. Spiritussanctus est vna ꝓsona simpler/⁊ cōstituitur per spirationē passiuā que est relatio ad producētes:sicut verbū per suā relationem ad producentē/nō ergo per illā donabilitatē/quia est alia relatio ab illa vt patet quia habēt distinctos terminos:ꝯ ⁊c. Confirmat quia illa relatio rationis est posterior/⁊ ipsa circūscripta nichil min⁹ cō

2. pbatio stitueretur. ¶Scōm patet/qz per relationē cōnotatam a dono cōstituitur spūssanctus in esse ꝓsonali:quia illa est spiratio passiua. Per spirationē autem passiuā constituitur spiritussanctus sicut ꝙ generationem vel filiationem filius:quare ⁊c.

Ad rōes ꝓ̄ie opi. ¶Ad primum aliorum. Si intelligant aliomodo dico ꝙ non sic omnino cōuenit spiritui sancto donū sicut filio verbū:sic em̄ sibi cōuenit quia proprie sibi conuenit sicut filio verbū:sed ex alia parte nō sic:quia donus ex principali significato dicit respectum ad creaturam. Non autē verbū/sed relationē realem filij per quā constituit̄. Prima autē non potest esse cōstitutiua vt dictū est. ¶Per idez ad scōm:non em̄ per hoc qđ principaliter dicit̄ per donum spūssanctus primo distinguit̄ a filio:sed bene per relationē que cōnotatur. ¶Ad tertium dico ꝙ relatio doni principaliter ⁊ ſ̄ sit eterna non tamen est nisi rationis/ et ideo nō potest esse constitutiua. Quādo dicit ꝙ spiritussanctus nō habet nisi vnā proprietatē eternam. Dico ꝙ verum est realem/⁊ illa est constitutiua ⁊ cōnotata:non tamen illa que rationis est tm̄: dato ꝙ esset eterna sicut patet.

Ad rōes principales. ¶Ad primus principale dico ꝙ donum nō est cōmune toti trinitati/quādo dicis de filio ꝙ est datus:dico ꝙ verus est:sed dico ꝙ nō est donū stricte accipiendo donū scōm intētionem ⁊ modū ytendi Augustini. Dico em̄ ꝙ datum non cōnotat aliquam originē/vel respectum realē originis ipsius dati/sicut dictus est supra. Unde dico ꝙ licet ytēdo cōmuniter hoc noīe doni ⁊ dati possit dici ꝙ pater amans essentiam suā pervoluntatē suam det amorem essentialem ipsi essentie diligendo ipsam:⁊ similiter diligendo dat sibi amorem in ratione obiecti:quia amans dat amorē dilecto. Similiter filius(cui pater cōmunicat eandem volūtatem quam habet diligendo essentiam)dat amorem essentie sicut obiecto/⁊ dat sibi seipsum diligendo/ et etiam ipsi patri rependēdo amorem/⁊ postea pater ⁊ filius producendo spiritū sanctum dant ipm̄. Ita ꝙ spiritussanctus sit quoddam datum/⁊ etiaz amor essentialis ⁊ breuiter tota trinitas. Nō tamē tota trinitas/nec pater/nec essentia/nec filius proprie possunt dici donum sicut dictus est supra quia non procedūt realiter per modum amoris:sed spiritussanctus tātum:⁊ ideo proprie est donum/proprie dico in diuinis qz nulli cōuenit nisi ibi. ¶Ad scōm dico ꝙ maior nō est vniuersaliꝫ vera. Esse em̄ incarnatum dicit relationē ad creaturam/⁊ tamen non est cōmune tribus:sed est proprium filio/et ita maior est falsa. Ad minorem quādo dicis ꝙ sic est de dono:dico ꝙ hoc posito nichil habes de intento Tamen dico ad minorem ꝙ nō eo est donū quo datum. Est enim datū formaliter quia liberaliter cōmunicatum/⁊ hoc potest cōmunicare omnibus diuinis:sed dico ꝙ non eo est donum/sed eo est donū sicut dictum est supra:quia est donabilis connotando realem respectum ad producētes:vel saltem ipsius producti vel producentis realiter per modum amoris:quod solum conuenit spiritui sancto in diuinis. ¶Ad tertium dico ꝙ spiritussanctus est donum in quo omnia dona donātur/hoc patet de donis creatis. Tu dicis ergo refertur ad seipsum:dico ꝙ non est inconueniens relatiōe rationis que est dantis ad donum:vel econuerso. Et similiter tota trinitas dat ⁊ datur. ¶Ad quartum dico ꝙ eo est spiritussanctus quo est donum nō quātum ad principale significatum:sed ꝟ̄tum ad relationē connotatam que est ꝓcessio realis per modum amoris. Et ista idem est ꝙ spiratio passiua.

¶Distinctionis Decimenone.
Questio Prima.

¶Circa distinctionē Decimanonam Quero primo vtrum in diuinis sit equalitas. ¶Videt ꝙ non/vbi nō est quātitas nō est equalitas: quia ista fundantur sup illam quinto metaphisice: sed in diuinis non est quantitas: ꝯ ⁊c. F. metha.

¶Secūdo sic. In diuinis nichil est imperfectiōis sed equalitas est imperfectionis:quia secundū Augustinus.lxxxiij.q.q.813. Si omnia essent equalia omnia non essent omnia:ergo et cetera. Aug. 83. q.q.813.

¶Tertio sic. Si in personis diuinis esset equalitas illa esset perfecta et mutua: sed hoc est falsum: quia secundum Augustinum sexto de trinitate quarto capitulo ⁊ vltimo. Imago si ꝓfecta est coequatur ei cuius est tam ergo non econuerso: sed filius est imago patris. Ad hebreos primo:ergo et cetera. Idez. 6. de tri. ad hebr.

Athanasius. ¶Quarto sic. Illud in quo sunt plures notiones vel pauciores non est equale alteri in quo sunt plures vel pauciores:sed in patre sunt tres notiones. In filio due tm̄ / in spiritussancto vna tm̄/ergo nō sunt iste ꝓsone equales. ¶Contra Athanasius,in symbolo tres ꝓsone coeterne sibi sunt ⁊ coequales. Et Magister etiā dicit in litera ⁊ allegat Augustinum de fide ad petrum capitulo secundo.

¶In ista q̄stione sic procedā.

¶Primo declarabo ꝙ in ꝓsonis diuinis est equalitas. ¶Scdo inquirā vtrū ista equalitas sit ī magnitudine eternitate/ptāte. ¶Tertio vtrū equalitas/⁊ similitudo/et idētitas sunt distincte relatiōes in diuinis vel nō. ¶Ultimo ad rationes.

¶Quātum ad primū sic procedo.

¶Primo ostēdo in quo cōuenīūt simul equalitas/identitas/⁊ similitudo. Scdo distinguo fundamēta ipsarū. Tertio cōcludaz ꝙ in ꝓsonis diuinis est equalitas. Ultimo ꝙ illa est mutua. ¶De primo dico ꝙ sicut apparet. v. metha. Equalitas est relatio fundata sup vnam ꝟ̄tatem numero vel specie saltem. Equalia em̄ sunt in ꝟ̄tate sicut eadem in substātia ⁊ similia in qualitate vt dicit ibidē ita ꝙ ꝟ̄tas sit fundamentum ipsius respectus: qz secundū philosophū in predicamētis ꝓpriū est qualitati scōm ipsam equale vel inequale dici nō dutē vnitas cum nō dicat formaliter nisi negationē vel priuationē sup ipsam quātitatē. ¶Tm̄ idētitas dispositio est/vel potius cōditio necessario requisita ad equalitatē:licet nō sit fundamētuz nec ratio fundādi. ¶Similitudo autē est relatio fundata in qualitate vna/⁊ idētitas in substātia vna:eodē modo intelligēdo sicut prius dictū est de quātitate ⁊ vnitate sua. Dicūtur autē iste tres relationes cōmunes qz sunt vnius rationis ⁊ vnius nominis in vtroq; extremo. Dicit em̄ equale equali/⁊ simile simili / et idem eidem/⁊ ecōuerso:ettaz relationes equiparātie qz nullū extremū scōm ꝙ huiusmodi alteri supponit vel supponitur vt patet. ¶Scdo distinguo fundamēta dico sicut pluries dictū est ꝙ duplex est ꝟ̄tas. Una molis que dicit predicamētum quātitatis. Alia est ꝟ̄tas ꝓfectionis vel virtutis / que nō est determinati predicamēti/sed est trāscendēs ⁊ cōuenit enti antec̄ diuidit in decē predicamēta saltem cōuenit sibi pro aliquo ente:qđ nō est in predicamento sicut est deus:qui est prior omni predicamento:sicut necesse esse/ ⁊ causa est prior possibili. ¶Similiter etiā dico ꝙ qualitas sumi potest p qualitate que cōstituit tertiū p̄dicamētum:vel pro qualitate transcēdente:prout aliquid trāscendens deo cōueniens habet aliquo modo rationē scōm ꝙ quelibet forma dans esse tale potest dici qualitas/ eo modo quo dicit Aristoteles. v. metha qz differētia substātialis dicit qualitas licet nō in p̄dicamēto accidētis. Similiter etiā potest sumi pro primo predicamēto vel pro eo ꝙ cōuenit alicui ex suo cōceptu quidditatiuo/⁊ sic est transcēdens:⁊ sumitur pro essentia/⁊ tūc dico ꝙ idētitas fundata ī substātia. Primo modo est in genere saltē per productionē. Si sit tātum relatio rationis: vel scōm rem ⁊ p se si sit relatio realis. Solet etiam idētitas fundata sup essentiam scōo modo ⁊ sic nō oportet ꝙ sit ī genere sed transcēdit. Similiter etiā de qualitate ⁊ similitudine. ¶Preterea dicit vnus ꝙ quecūq; entitas potest esse fundamētum predictarū relationū aliquomodo. Hā quodlibet ens in se est quid/⁊ habēs in se aliquē gradum vel modum ꝟ̄tatiuū intrinsece perfectionis/⁊ est forma vel habēs formā seu cōceptum formalē sicut patet: primo modo vt est vnū quod potest fundare idētitatem. Scdo modo vt vnū tantum vel ꝟ̄tum potest fundare equalitatē vel inequalitatem ad aliud ens. Tertio modo similitudinē vel dissimilitudinem non curo de hoc. ¶Tertio probo ꝙ in ꝓsonis est equalitas trāscendēs non autem equalitas que sit alicuius generis. Primū probo sic. Ad veraz equalitatē requiritur ꝙ ibi sit vna magnitudo perfectionis/⁊ ꝙ equalia sint distincta. Nichil em̄ ꝓprie dicit equale sibi ipsi sed sic est in diuinis ꝙ in eis est summa vnitas magnitudinis in ꝓfectione vel virtute:⁊ inter se realiter distinguunt:ergo ⁊c. ¶Scdo sic. In ꝓsonis diuinis nō potest esse inequalitas:quia tūc aliqua ꝓsona necessario imperfecte ⁊ diminute haberet magnitudinē perfectionis vt patet:ergo in ipsis est vera equalitas. Hoc patet ꝙ Gregozium in ꝓfatione de trinitate vt in ꝓsonis adequatur equalitas. Ex quo patet ꝙ illa equalitas est summa ⁊ ꝓfectissima quia ibi est summa ⁊ ꝓfectissima vnitas quātitatis perfectionalis cū distinctione ꝓsonaruz quare ⁊c. Unde etiā Augustinus. vj. de trini. in pluribus locis habet multa de ista equalitate:⁊ ibidez dicit ꝙ persone sunt equales propter summā simplicitatē/ ⁊ propter summā vnitatē siue quātitatis perfectionalis vel virtualis. ¶Sed dico ꝙ nō est ibi equalitas que est generis ꝓsentabilis:sicut nec eiꝰ fundamētum qđ est quātitas molis:nec create ꝓfectiōis Quod patet ex superioribus distin. vij. ubi ostēdit ꝙ nichil pertinēs ad genus vel speciem vel indiuiduuz alicuius predicamēti est in diuinis. Unde vanum est dictū aliquozū ꝙ licet quātitas ⁊ qualitas scōm rationes generales nō inueniant̄ in diuinis: tm̄ scōm rationes aliquarū specierū suarū inuenīūtur ibi:quia impossibile est absoluere speciem a genere:qz genus est de cōceptu quidditatiuo speciei cuicūq; repugnat genus eidem repugnat species: ⁊ hoc stricte loquēdo de genere ⁊ specie. ¶Quarto ostendo ꝙ equalitas diuinarū personarū est mutua/relatio equiparātie ⁊ ꝓmunis est mutua necessario. Sed equalitas sicut dictum est supra est relatio equiparātie ⁊ cōmunis/ergo ⁊c. ¶Ex hoc cōcludo ꝙ equalitas nō est vna numero in diuinis/qz nunq; vna relatio numero cōuenit distinctis relatis vel extremis:quia tūc eadē relatio opponerēt sibi ipsi. Sed equalitas vt dictū est conuenit distinctis ꝓsonis relatis/ꝯ ⁊c. Hec de prio articulo ꝙ ī diuinis ꝓsonis est equalitas. Ex quo ptz ꝙ nō solū ī diuinis est equalitas verū etiā similitudo ⁊ idētitas.

Quantum ad secūdum ar/ticulū dicit iste doctoz quē ego sequoz ꝙ ī pluribus penes ista tria immēsitatē/eternitatē/vel potestatē inueniunt̄ fundari equalitates in diuinis per correspondētiam ad ea que sunt in creaturis:habem⁹ em̄ in creaturis ꝟ̄tatē permanētem ⁊ successiuā/ ⁊ habemus ibi potētiam que dicit idē ꝙ magnitudo ꝟ̄tatis virtutis in opando in ordine ad extra vel ad effectū:similiter in deo correspondēter inuenimus aliquid quod dicit ⁊ est ꝟ̄tas vel infinitas

Quantitas duplex. Quantitas. Identitas Similitudo Equalitas quid. Phus in predicamētis. Augustin. Gregor. Colrelas. Equalitas in diuinis ad sit in magnitudīe eternitate ptāte opi. scoti

pfectionis in essentia/ꝛ illud dicit magnitudo dei
Scdo inuenit aliquid correspondes successiue ẽtitati in duratione et illud est eternitas. Similiter
inuenit ibi potẽtia que correspõdet potẽtie in ope
rando ꝛ in ordine ad extra. ¶ Et sic supra ista tria
magnitudinẽ eternitatẽ ꝛ potẽtiam fundat equali
tas in psonis diuinis(vt dicit)correspondẽter ad
illa que inueniunt in creaturis. Ista autẽ tria ẽtũ
ad illud qđ dicit pfectiones inueniunt in deo ex na
tura rei. ℙatet de magnitudine pfectionis ꝛ etiã
August. potẽtie vel virtutis ẽm Augustinũ. vj. de trini. In
his que nõ sunt mole magna id qđ est maius est me
lius: sed certũ est qꝫ ibi est melioꝛtas vł bonitas ex
natura rei ergo ibi est magnitudo vel ẽtitas ex na
tura rei/ꝛ hoc dicit Dionysius de magnitudine vel
Dionysi⁹ de di. no. infinitate. v. ca. de diuinis nominib⁹ in fine vbi di
cit de obiecto beatifico qꝫ ipse est terminus omniũ
Damasc. ꝛ infinitas omnis infinitatis Similiter Damasce
nus. tij. lib. c. xij. Esse diuinũ totũ in se contnet ve
lut pelagus substãtie infinitũ ꝛ Aristoteles hoc in
rẽdit probare. viij. phisicoꝝ. Similiter etiã ibi est
eternitas ex natura rei qꝛ deus est inesse esse ex na
Boetius tura rei/nõ potẽs incipere nec desinere esse/et ideo
sibi ꝓuenit illa diffinitio Boetij ỗ trinitate qꝫ eter
ꝓcedẽ. nitas est interminabilis vite tota simul ꝛ perfecta
possessio. ¶ Licet ista sint subtiliter dicta nõ vide
tur michi verũ illud dictũ qꝫ in creaturis sit aliqua
quãtitas successiua nisi forte oratio/nec vnq̃ phi
losophus distinxit quãtitatem in quãtitatẽ perma
Qꝛ nulla sit ẽtitas successi. nẽtem ꝛ successiuã/licet bene distingueret eã in cõ
tinuã ꝛ discretaꝫ. ¶ Nota hic breuiter qꝫ nulla est
ẽtitas successiua: de motu patet per illa que addu
cũtur in questione: ꝛ per cõsequẽs de tempore. De
oratione autẽ dico qꝫ nõ est ẽtitas scdm rei verita
tẽ licet videaꝫ hoc ponere Aristoteles sicut de nu
mero ꝛ tẽpore: que etiã nõ sunt vere ẽtitates/sicut
de numero dicet infra distinctiõe. xxiiij. De oratio
ne nõ video qꝫ in oratiõe sint nisi voces ipse forma
te q̃ sunt vere qualitates de tertia specie vel forma
tiones seu prolationes istarũ vocũ/ꝛ iste nõ sunt ẽ
titas sed potius de genere actionis vel passiõis vel
mẽsure istoꝝ: ꝛ tũc patet qꝫ mẽsura illius qualita
tis ꝛ similiter sue ꝓlationis vel est tẽpus vel instãs
vel euum ẽtum ad qualitatẽ ipsam/ꝛ nullũ istoꝝ
ẽtitas est/ꝛ ideo nichil videt in oratiõe vel ad ora
tionẽ concurrere quare oratio sit vere ꝛ formaliter
seu quidditatiue ẽtitas: ꝛ potest dici ad Aristote
lem qꝫ pro tãto posuit numerũ tẽpus orationẽ ẽ
titates qꝛ famosum erat tẽporibus suis ꝛ voluit lo
qui vt plures vel si omino sensit hoc ipse dixit fal
sum: hoc etiã dicit qꝫ aliquomodo videtur saltẽ cõ
sidẽratibus in superficie habere similitudinẽ cũ ẽ
titate: licet nõ sint vere ẽtitates: sed modi ẽtoꝝ
sicut etiã puto dicẽdus de quarta specie qualitatis
qꝫ nõ sit vere qualitas nec species eius: sed vltra ẽ
titatem non dicet nisi respectũ. Unde dico qꝫ nulla
est ẽtitas successiua ꝓtinua: si esset aliqua talis
illa esset vel motus vel tẽpus: sed hoc est falsum qꝛ
ista nõ sunt per se ẽtitas nec ẽta: sicut patet quin
to metaphisice: ita qꝫ nõ sunt ẽtitates sed sunt al
terius generis: ergo ꝛc. licet em̃ ista nõ sint perma
nẽtia scdm suam essentiã sed successiua non tamen
sunt ẽtitates sicut expresse dicit Cõmentator de
obiectio. motu quinto phisicoꝝ vbi dicit qꝫ motus est de ge
nere passionis. ¶ Tunc dices qꝫ motus nõ est per
essentiã successiuus: sed successio est passio motus.
Motus autem est idem cuꝫ suo termino vel forma
terminate: ꝛ ideo non est per essentiam successiuus
¶ Contra istud implicat contradictionẽ. Arguo Cõtra ꝓ
cedẽ. opi.
sic nullius entis permanentis est successio ꝓprie
tas vel passio: qꝛ omne illud cuius successio est pro
ꝓietas nõ est permanẽs sed successiuum: sed mot⁹
per te idem est cum forma terminate que est perma
nẽs: ergo motus non est successio sicut ꝓprietas
vel passio. ¶ Secũdo sic arguo econuerso. Nichil
cuius ꝓprie passio est successio est idem cum ali
quo permanẽte non successiuo: quia tũc idem esset
successiuum ꝛ nõ successiuum sed successio est pro
ꝓria passio motus: ergo nõ est idem motus cum for
ma permanẽte quod est contra te. ¶ Tertio sic. Si
successio est accidẽs motus sicut ꝓprie passio ei⁹
quero a te in quo genere est successio vel est quali
tas vel ẽtitas vel relatio ꝛc. Non potest dici quã
titas quia tunc cum motus ad ẽtitatem sit ẽtitas
sicut dicit tũc ẽtitatis esset ẽtitas ꝛ ẽtitas esset
subiectum ẽtitatis quod est falsum saltẽ de quan
titate continua ꝛ cõtinua. ℙreterea etiam quia si
motus ad qualitatẽ sit quãtitas(sicut dicis)qualitas
esset subiectum ẽtitatis qđ est falsum: sed ma
gis est ecõuerso. Similiter etiam cũ motus ad vbi
sit fine vbi/vbi esset subiectum ẽtitatis qđ est fal
sum: cum vbi nõ sit nisi respectus: nec potest dici qꝫ
sit qualitas: quia tũc qualitatis esset qualitas. Si
militer etiam in qua specie esset illa qualitas nõ in
uenitur locus eius. Similiter etiam vbi esset subie
ctum qualitatis ꝛ ita respectus esset maioris enti
tatis ẽ qualitas. ℙatet igit qꝫ nec est ẽtitas nec
qualitas: hoc etiam patet quia tũc successio posset
esse sine motu: sicut ẽtitas sine substãtia corꝓrea/
cuius modi est ꝓprie passio. Nec potest dici qꝫ sit
relatio patet in ducẽdo per omnes modos relatio
nis. Si em̃ successio esset relatio videretur esse ma
xime quidã ordo partium motus succedẽtium secũ
dum talem relationem ꝛ ita secundum istam succes
sionem pars referretur ad partem: sed hoc est fal
sum quia pars motus non est simul realiter cũ alia
sicut etiam tu dicis/ergo vna non refertur realiter
ad aliam/ergo talis respectus non est realis perti
nẽs ad aliquod predicamẽtuꝫ. Dices qꝫ immo per
tinet ad tertium modum relatiõis/quia ista succes
sio est mẽsura ipsi⁹ motus qua per se mensuraꝫ ipse
motus: ergo ista successio est tempus/ ergo non est
est relatio: quia tempus est ẽtitas: sicut tu dicis ẽ
titas successiua: similiter etiam passio magis refer
tur ad subiectum ẽ econuerso: sed mensura de ter
tio modo relationis non refertur ad mensuratum:
ergo ꝛc. ℙreterea etiam patet qꝫ non est talis mẽ
sura respectu motus qualis est obiectum respectu
scientie. ℙreterea etiam dicere qꝫ sit mensura / est
dicere qꝫ sit aliquid absolutũ multofortius ẽ mo
tus qui est suum mensuratum: ergo non est relatio
nec aliquod aliorum respectiuorum generum: quia
hoc videretur de quando: sed hoc est impossibi
le: quia quando est quod derelinquitur ex adiacen
tia tẽporis ad rẽ tẽporalẽ. Sed successio nõ derelin
quitur in motu: sed vel est ipsum tẽpus vel aliquid
ꝓrius tẽpore sicut motus qui est ꝓprie passio mo
tus ꝛc. ergo successio est nichil ꝛ per consequẽs nõ
est ꝓprie passio realis alicuius. Hoc etiam patet
quia omne subiectũ essentialiter distinctũ a ꝓpria
passione cũ sit ꝓrius natura potest esse sine ipsa/ er
go motus posset esse sine successione: quia ita in in
stãti: ꝛ tũc destruis philosophiam tuaꝫ; quia nichil
cõcludit per hoc creatio Aristotelis octauo phisi
ꝫ. phisi. coꝝ vbi dicit qꝫ si esset dare virtutẽ infinitã in ma
gnitudine ipsa moueret ꝛ nõ in tẽpore qđ ipse repu
tat ꝓ impossibili: ꝫ ꝛc. Item omne ens ꝑmanens
per suã essentiã est permanẽs: da oppositũ sed qꝫ ꝑ
aliquid additũ querit de illo addito. Aut est ꝑmanẽs aut nõ. Non potest dici qꝫ nõ permanẽs qꝛ non
Mot⁹ ꝑ quid succes siuus. permanẽs nichil est ꝑmanẽs ꝫ permanẽs. Aut per
essentiã suã/ꝛ sic standũ fuit ĩ primo: aut ꝑ aliquid
additũ: ꝛ sic est ꝓcessus in infinitũ: ꝫ ꝛc. ¶ Et no
ta qꝫ motus per suã essentiã est successiuus ꝛ nõ per
aliquid superadditũ. Tum qꝛ ꝑmanẽs ꝑ suã essen
tiam est ꝑmanẽs/ꝛ nõ per aliquid additũ: qꝛ tũc il
lud esset accidẽs/ꝛ tũc subst̃tia esset ꝑmanens per
suũ accidẽs ergo successiuum vt motus ꝑ suã essen
tiam est successiuũ. Tuꝫ qꝛ successio est duratio rei
successiue: sicut permanẽtis duratio est permanẽtia
sed duratio rei est idem essentialiter rei. Alioquin
alterũ posset esse sine alio. Tuꝫ qꝛ motus est succes
siuus per suã essentiam aut ꝑ aliquid additũ. Si ꝑ
aliquid additũ quero de illo ꝛ erit ꝓcessus in infi
nitũ. Tum qꝛ per suã essentiã immediate mẽsurabi
lis per tẽpus sicut mutatũ esse per instãs: ꝫ essentia
liter successiuus nõ per aliquid additũ. Tum quia
per suã essentiã habet partes que nõ possunt simul
esse sicut nec tẽpus ꝑ Augustinũ. xj. de trini. ca. vj.
Aug. ii. de trinita te. c. 6. Dicit em̃ ibi qꝫ motionis vel mutatiõis quã sequi
tur tẽpus aliud cedit aliud succedit q̃ simul esse nõ
possunt. Similiter omne instantaneum ꝑ suã essen
tiam est instãtaneum ꝛ omne eternũ per suã substãtiã
tiam est eternũ/ꝛ cuiternũ per suam substãtiã cui
ternum: quia impossibile est duratio rei differat es
sentialiter a re/tũc em̃ res posset esse sine sua dura
tione ꝛ ita duraret sine duratione: ergo similiter om
ne successiuũ per suã essentiam est successiuum: sed
motus est huiusmodi: ꝫ ꝛc. Ultimo qꝛ quod ꝑ suaꝫ
essentiã est fluxus in recto ꝑ suã essentiã est succes
sio vel successiuum: sed motus est huiusmodi scdm
cõmentatorem. v. phisicoꝝ ꝫ ꝛc. ¶ Dico ꝫ qꝫ im
possibile est dicere qꝫ motus nõ sit per suã essentiaꝫ
successiuus imo successio quedã. Scdo dico qꝫ po
nere motũ esse idem cuꝫ forma ꝑmanẽte est ponere
motum de numero ꝑmanẽtium. Tertio dico qꝫ po
nere cũ hoc qꝫ successio est ꝓpria passio motus est
ponere qꝫ motus sit successiuus/ꝛ ita nõ de genere
permanẽtium. Cõtra qꝛ motus celi est ꝓpria passio
eius ꝛ tũ celum est quid ꝑmanẽs: licet mot⁹ sit suc
cessio vel ens successiuũ/dicerẽ qꝫ nõ est ꝓpria pas
sio licet accidẽs eius. Unde nullius subiecti ꝑma
nẽtis est talis ꝓpria passio. Aliter dicerẽ sed nõ cu
ro solutio ꝓria patet: qꝛ aliq̃ cessabit mot⁹ celi nõ
violẽter. Nota etiã qꝫ motus genus deoꝛsum non
est ꝓpria passio ei⁹: licet accidat sibi qꝛ naturali⁹ sta
ti quiete opposita vel nõ min⁹ naturalit. Et vltio
cõcludo qꝫ ista ꝛplicãt manifestã ꝺdictionẽ q̃re ꝛc.
opinio doct. ¶ Dico ergo aliter qꝫ equalitas fundat sup
magnitudinẽ eternitatẽ ꝛ potẽtiaꝫ
in diuinis: dico em̃ qꝫ in deo est ẽtitas virtutis nõ
molis: virtus autem vltimũ non qꝫ quis potest vel
est secũduꝫ quod potest: essentia ergo diuina potest
cõparari ad intrinseca vel ad extrinseca. Si ad in
trinseca hoc ꝑ vel in essendo ꝛ sic vltimũ in quod po
test sua diuersitas: vel magnitudo seu infinitas: vt
in durãdo/ꝛ sicyltimũ in quod potest est sua eterni
tas. Sed ad extra vltimũ in quod potest est ofnipo
tẽtia: quã põt in omne illud qđ non includit cõtra
dictionẽ: ꝛ ita ẽtitas diuina diuiditur in tria mag
nitudinẽ eternitatẽ ꝛ potẽtiam: ꝛ sup ista tria be
ne fundatur ꝛ attẽditur equalitas in personis diui
nis scdm Augustinum de fide ad petrum capitulo
secũdo. ¶ Nota qꝫ infinitas nõ videtur distingui Nõ hec ẽ infinitate
ẽtum ad suum positiuum a ꝓfectione cuius est in
finitas nec sicut alia formalitas nec quomodocũq̃
ꝛ hoc loquẽdo de distinctione vel non idẽtitate ex
natura rei. ¶ ℙrimo si diuinitas distinguit a sua
infinitate ipsa infinitas nõ est de cõceptu eius pri
mario: ꝛ ita deitas ex suo cõceptu primario nõ est
formaliter infinitas/nec in infinitũ excedẽs quod
libet ifinitũ/nec obiectũ primariũ scẽarie obiecti p
mia beatifica: nec cõtinet oſa alia ꝛ oẽm aliam ra
tionẽ intelligibiliter hec sunt falsa. ¶ Secundo qꝫ
si distinguunt deitas ꝛ infinitas ꝛ similiter sapiẽ
tia ꝛ sua infinitas/sequit qꝫ deitas ꝓcise accepta
vt diuinitas nõ possit in abstracto predicari de sa
pientia: vel econuerso qꝫ talis predicatio nõ est nisi
ratione infinitatis vtriusq̃ extremi vel alterius.
¶ Tertio qꝛ diuinitas scdm ꝓpriaꝫ rõnẽ formaleꝫ
ꝛ quidditatiue est pfectio simpliciter melior ipsa ẽ
nõ ipsa: ergo ex seipsa formaliter ꝛ quidditatiue est
infinita. ¶ Quarto quia ens vel habet vnũ conce
ptum cõtrahibilem ad deũ ꝛ creaturã vel nõ: ꝫ di
uiditur ꝑ ista nõ sicut aliquod vnũ cõmune vnivo
cum sed sicut vnũ analogum. Sed neutro modo di
ci potest qꝫ infinitas sit extra cõceptuꝫ diuinitatis
sicut patet/nec qꝫ infinitas sit extra ꝛceptũ creatu
re qꝛ vtrũq̃ ẽtum ad suũ positiuũ semp dicit quid
ditatẽ ei⁹ cuius est/ꝛ nõ modũ extrinsecũ. ¶ Quã
to qꝛ si diuina relatio esset ifinita formaliter sua in
finitas non distingueret a sua ẽtitate: qꝛ nec sicut
aliquod absolutũ patet: nec sicut aliqđ respectiuuꝫ
quia nõ est dare terminũ talis respectus: ꝫ ꝛ est sic
in ꝓposito. ¶ Sexto qꝛ vnũquodq̃ sua quãtitate ꝛ
nullo alio positiuo distincto ab eo vel ea ex natura
rei est finita/vel limitata/vel finitũ seu limitatũ/qꝛ
in certo gñe vel specie ꝛ excessuꝫ ab alia specie: vel
ab hoc qđ est infinitũ. Unde ꝛ scdm ẽtitates attẽ
ditur ordo specierũ. Non scdm modũ superadditũ
ergo similiter vnũquodq̃ ĩ infinitũ nullo positiuo
alio sed seipso infinitum ꝛ excedens quodlibet ge
nus ꝛ quodlibet finitũ: quare ꝛc. ¶ Septimo po
test ad hoc adduci ratio cõmẽtatoris de ente ꝛ vno
sed nõ curo. ¶ Dico igit qꝫ infinitas ẽtum ad to Resolu tio prece dentum.
tũ id qđ dicit positiuum nõ distinguitur omnino a
ꝑfectione cuius est. Sed aliquomodo distinguit
hoc est ꝑ negationẽ vel carẽtiaꝫ finis quã videt in
finitũ importare. Et similiter etiã põt de ꝓfectiõe
demõstrari ꝛ denoiatiue p̃dicari vel ẽtũ ad respe
ctũ excedẽtie respectu aliorũ finitoꝝ q̃ est extra cõ
ceptũ ꝓfectiõis/ꝛ est respectus ratiõis in deo ꝛ cõ
comitat ipm̃ qđ est infitũ. Sic suo modo correspõ
derẽt de limitatione vel finito ꝛ limitato qđ nõ di
stinguit ab eo cui⁹ est limitatio ꝑ aliqd positiuũ ſꝫ
ꝑ negationẽ vel carẽtiã infinite ꝓfectiõis vel tãte
quãta est ifinita/vel ratiõe respectus cõcomitatis
puta excessi/vel ẽti ĩ eo qđ est ifinitũ q̃ cõcomitat
nec est de q̃ddditate finiti. ¶ Si dicat qꝫ ꝛ finitas ꝛ
ifinitas vniuscuiusq̃ ꝓfectiõis ponitie distinguunt

ḡtum ex distinctione sapiētie ⁊ sue infinitatis:tā-
ḡ proximōrū fundamētorum accipitur distinctio
similitudinis ab equalitate/que sunt relatiōes rea
les ⁊ distincte in diuinis:quia nō aliunde potest ac
cipi distictio ipsarū/⁊ si nō in diuinis/saltē in crea
turis distinguunt tales relatiōes:vt pote similitu
do albedinis ad albedinez/⁊ equalitas ad ipsam q̄
fundatur in ea ratione sui gradus/ quo tanta est si
alia sit eque perfecta:vel inequaliter si sit minꝰ per
fecta. Similiter etiā quia finitū ⁊ infinitus dicunt
gradus vel differētias vel passiones entis/⁊ ita ne
cessario distinguuntur ab entitate vniuscuiusq̄/et
ita pōt cōcipi entitas vnuscuiusq̄ nō accipiēdo fi
nitatē vel infinitatē eiꝰ. Similiter etiā quid in di
uinis ponit aliquid infinitati qđ nō diuinitati/ qr
ratione infinitatis est sibi trāsitus vnius perfectio
nis ad aliam. Non autē ratione diuinitatis:quia il
la posita ⁊ circūscripta diuinitate adhuc ponit̄ prę
dicatio idētica nō econuerso. Similiter etiā qr in
finitas requirit ⁊ demonstratur de diuinitate: ita
q̄ nō statim habita diuinitate cōcipitur infinitas:
sed dubitatur de ea sicut patet de facto per multos
qui ponūt deum nō esse infinitū nec hec possunt de
mōstrari. Similiter etiam infinitas cōcretiue prę
dicatur de diuinitate/nō sic deitas de seipsa / bene
eñ dicitur deitas est infinita/sed nō dicitur deitas
est dea. Et similiter de finitate in creatura. Simi-
liter etiam ḡtitas vel finitas seu gradus creature
ḡtitatiuus variaḳ manēte essentia eadem/sicut idē
numero ⁊ essentialiter intēditur ⁊ remittitur ergo
nō sunt idem. Similiter quia ḡtitas dimensiua est
extra cōceptum eius q̄ ḡtum per eā/ ergo finitas
⁊ infinitas que dicūt modos ḡtitatiuos. Simili-
ter quia finitū ⁊ infinitū que ḡtitati molis conue-
niunt sunt extra cōceptum ipsius ⁊ distinguunt ab
ea/ergo fortius ⁊ ab eis que nō dicūt quātitatem.
Ad pcē dētes ob iectiōes seu instā tias.
¶ Ad omnia potest breuiter responderi q̄ quātū
ad positiua sua prędicta sunt idem penitus nec ali
quid cōuenit vni vt sic qđ nō alteri. Unde vide om
nia prędicta qđ omnia positiua ⁊ alia quecūq̄ vni
cōueniunt ⁊ alteri:⁊ si aliquid vni cōueniat qđ nō
alteri:hoc est quia aliquid cōuenit infinitati ḡtus
ad negationē vel priuationē quam dicit vel dat in-
telligere super illud positiuum : vel quātum ad re-
spectum sicut dictū est supra/⁊ tale inḡ nō conue-
nit positiuo absoluto infiniti vel substracto finiti/
dimitto autem argumēta soluere per singula quia
esset nimis longus:⁊ satis ex prędictis possunt
solui. Hec de secundo articulo.

Equalitas si/itudo ⁊ idēti tas an sit distincte relatiōes ī diuinis,
¶ Quantum ad tertium artículum dico primo q̄ iste relationes idētitas similitudo ⁊ equalitas nō distinguunt ex natura rei/ nec realiter:quia nec sunt relationes reales sicut dicas infra distinctiōe trigesimaprima. ¶ Scōo dico q̄ aliquomodo distinguunt scōm rationē:⁊ hoc patet quia siue fundamēta ipsaꝝ distinguūtur ex natura rei/siue nō sit essentia ḡtitas:vel magnitudo seu in finitas ⁊ perfectio attributalis:sicut sapientia vel iusticia:tñ iste relationes possunt distingui ḡm ra tionē:quia ad hoc vel sufficit distinctio fundamen torum scōm rationē:vel sufficit distinctio ipsarum in creatura scōm rem a qua potest accipi distinctio ipsarū scōm rationem. ¶ Tertio dico q̄ quicquid sit de essentia attributis vt sapiētia vel iusticia ⁊ es
sentia nō distinguitur quidditative : nec ex natura
rei scōm aliquid positiuū a sua infinitate et magni
tudine:quia magnitudo vel infinitas dicit pfectio
nem intrinsecā ⁊ etiāsdē rationis cū essentia. Unde
non credo q̄ distinguatur infinitas ab essentia nisi
per negationē termini vel finis quam negat infini
tas/nec per cōsequēs essentia potest intelligi cōce
ptu cōpleto ⁊ perfecto:nisi intellecta sua magnitu-
dine vel perfectione seu infinitate quātum ad suus
positiuum/si qđ dicit:⁊ ita minus viderētur distin
gui fundamēta idētitatis ⁊ equalitatis a fundamē
tis similitudinis cuiusmodi sunt attributa: si pona
tur inter essentias ⁊ attributa illa distinctio forma
lis nō curo mō. Dico q̄ quocūq̄ pacto iste relatio
nes saltem differūt in deo scōm rationē ⁊ sunt alte
rius rationis vt videt:Sic autem se habēt ad inui
cē q̄ nulla earum cōparando psonam ad aliam pso-
nam pfecte potest haberi sine alia Patet q̄ idēti-
tas pfecta psone ad psonam aliā in essentia nō po-
test esse sine pfecta equalitate in gradu essentie ha-
bēdo ipsam equaliter. Similiter etiā nec pōt esse si
ne similitudine in ꝓprietatibus nature penes quas
pōt attendi similitudo. Similiter equalitas pfecta
vel pfectiua esse nō potest sine idētitate:sicut nec si
ne simplicitate:nec etiā sine ſſtitudie. Similiter ⁊ si
militudo pfecta haberi nō pōt sine equalitate na-
ture vel forme in qua sunt aliqua similia : vt patet:
nec etiā sine idētitate qr mato:intelligi pōt puta il
la q̄ est cū idētitate. Sed quid est de equalitate fun
data sup magnitudinē eternitatē ⁊ potētiam:sunt
ne vna equalitas vel eiusdē rationis/an alterius ⁊
alteriꝰ ratiōis:dico q̄ pōt dici q̄ sunt plures equa
litates ḡm rationē/⁊ alterius ⁊ alterius ratiōis:li
cet nō credam q̄ magnitudo ⁊ sua eternitas distin
guantur in deo nisi scōm rationē. Similiter etiam
nec potētia ⁊ sua eternitas. Utrum autē magnitu
do diuine essentie ⁊ sua eternitas distinguaṅ a po
tentia ⁊ sua eternitate vel nō:dicetur in distinctio
ne. xxij. de attributis Hec de tertio articulo.

Ad rōes qōnis pn cipales,
¶ Ad primuz principale dico q̄ licet in deo non sit ḡtitas molis:est tñ in eo ḡti
tas pfectiōis vel virtutis. ¶ Ad scōm dico q̄ equa
litas q̄ est relatio(qr nō potest dicere aliquid abso-
lutū)nō dicit pfectionem simpliciter:sicut nec rela
tiones reales diuine:immo multo minꝰ qr est rela-
tio rationis:dico tñ q̄ nō dicit impfectionē. Quā-
do dicit si oīa essent equalia nō essent oīa : verū est
qr nō essent illa q̄ modo sunt ⁊ destruet hoc vniuer
sum qđ ꝓstat ex inequalibus:sed nō sequit ꝓpter
hoc q̄ equalitas sit impfectiōis in q̄buscūq̄ vel in
quocūq̄ puta ī deo. ¶ Ad tertiū dico q̄ equalitas
in diuinis est mutua:qñ dicis q̄ imago coequaṫ ei
cuius est imago nō ecōuerso:dico q̄ coequari uno
modo accipiṫ formaliter ⁊ est idē q̄ habere equalita-
tē ad aliq̄d. Et tūc dico q̄ isto mō pr̄ ⁊ filiꝰ nō ob-
stāte q̄ sit imago eiꝰ coequaṅ. Alio modo accipiṫ
coequari originaliter ⁊ quasi passiue sicut ⁊ assimi
lari:⁊ isto mō imago coequata ē ei cuiꝰ ē imago:nō
ecōuerso/qr imago saltē ī diuinis exprimiṫ ⁊ oriqi
naṫ ab illo cuiꝰ ē imago:puta a pr̄e filiꝰ:nō ecōuer
so:⁊ sic nō est ad ꝓpositū. ¶ Ad 4.m dico q̄ penes
relatiōes vl notiones ñ attēdiṫ eq̄litas vl ieq̄litas ī
diuinis:qz ista nō dicūt ḡtitatē pfectiōis vl ꝟtutis:
Tūc. n. pfectior erit illa q̄ habet plures ḡ q̄ pauciores

Coequari duplr

Unde dico scōm Augustinū. v. de trinit. q̄ scōm re
lationes psone nec dicunṫ silles nec equales nec etiā
dissimiles nec inequales. Sic de istis.

¶ Distinctionis Decimenone.

Questio Secunda.

1. phisi.
¶ Secūdo q̄ro vtrū vna psona diuina sit ī alia q̄ circūincessionē ⁊ econuerso. ¶ Videṫ q̄ nō:quia quodlibet nō est in quolibet sine cō fussione/sicut dicit primo phi sicorum cōtra Anaxagoram qui ponebat omnia in omnibus/⁊ tūc entia non essent di stincta:sed cōfusa. Similiter etiā si quelibet psona est in alia/ergo nō sunt distincte/sed in psonis non est cōfusio/neq̄ cōfundentes psonas neq̄ substantiam separātes ⁊c. ¶ Secūdo sic. In quocunq̄ est filius in eo est filiatio. Si ergo in patre est filiꝰ est in eo ⁊ filiatio/⁊ per cōsequēs pater est filius:⁊ sic de aliis. Sed hoc est falsum ḡ ⁊c. ¶ Tertio sic. Si filius est in patre/⁊ pater est in filio:ergo est in se ipso:sed hoc est falsum:ḡ ⁊c. Consequentia probaṫ
4. phisi. quarto phisicorū. Si aer est in igne/⁊ ignis est ī ce lo:ergo aer est in celo:quare ⁊c. ¶ Quarto sic. Ari stoteles quarto phisicorum ponit modos essendi in alio sicut totū in partibus:sicut genus in speciebꝰ: vel sicut pars in toto:vel species ī genere:sicut for ma in materia:sicut locatū in loco:vel sicut res in fi ne optimo:⁊ sicut motū in mouēte/vel regnū in re ge. Sed nullo istorum modorum pater est in filio:
Joh.14. nec econuerso nullo modo. ¶ Cōtra Joannis. xiiij. Ego in patre ⁊ pater in me est.

¶ In ista ḡstione sic procedā.
¶ Primo ponā cōclusionē que est certa apud oēs q̄ persone sunt in seinuicem per circūincessionem. ¶ Secūdo ponā duas opiniones cōtrarias de mo do. ¶ Tertio ponā aliam/⁊ declarabo ipsam:⁊ re spondebo ad motiua prędictarū opinionū. ¶ Ul timo ad rationes principales.

q̄ pso. dici. sunt in seinuicez p circūin cessiones opinio fi delium.
¶ Quātum ad primum dico q̄ fides ⁊ omnes catholici doctores in hoc conue niūt/q̄ diuine psone sint in seinuicē per circūincessionem. Per circūincessionē autē nichil aliud intel ligūt nisi existentiā mutuam ipsarū personaruꝫ ad oppositum. ¶ Scōo hoc idem patet per auctorita tes Augustini ⁊ Hylarij quas ponit, Magister in litera vide ibi:hoc patet etiam quia ꝓductū ad intra cōsubstātiale videṫ esse aliquo modo in producente ⁊ econuerso:sed persone diuine se habēt sicut producentia ⁊ producta ⁊ cōsubstantiales sunt ad intra sicut dictum est supra:ergo videntur esse in se inuicem mutuo ⁊c.

Alia opi nio quō q̄ sona diui na sit in q̄ sona ⁊c.
¶ Quantum ad secūdum ar/ticulum. Est vna opinio subtilis ⁊ pulchra q̄ psona est in psona per rationē essentie:⁊ per essentiam primo:nō autem per rationem totalem ipsius per sone:vel quasi totalem que cōtinet in se essentiam ⁊ relationes:hoc declarant sic. Aliquid potest esse in alio vt totū in toto per seipsum totum/primo sicut vinū est in amphora. Alio modo p partē sui/⁊ non per se totū primo:⁊ hoc dupliciter. Uno modo sic q̄ illa pars per quā est in alio nichil est eius in quo est:sicut dicimus q̄ auis est per pedē in laquei/ qui quidē pes nichil est laquei. Alio modo p partē q̄ est aliquid eiꝰ in quo est sicut si essent duo hoīes ha bētes vnā cōmunē tibiam:vel vnū monstrū distinctū ab vmbilico supra:⁊ vnitū infra vnū diceretur in alio p partez sui q̄ est aliquid eiꝰ in quo est aliud Primo ⁊ secūdo modo nō potest dici q̄ psona di uina sit ī psona sicut probāt:ergo oportet q̄ tertio modo psona sit in psona scz non p ipsam primo:sed per aliquā partem puta q̄ essentiam que est aliquid vtriusq̄ persone ⁊ eius q̄ est alia/⁊ eiꝰ in qua est ipa. ¶ Q̄ autem hoc non possit esse primo modo puta per rationem totius persone. Probatur multipli citer. Primo sic. Quandocūq̄ aliquod totū per se ipsum primo est in alio:licet non primo:quod enim cōuenit toti per se primo cōuenit parti saltē per se licet nō primo:quia pars per se est aliquid totius. Si ergo filius per se totum vel quasi totum est in patre:sequitur q̄ quodlibet filij est in patre per se/ ⁊ per consequēs filiatio per se est in patre: et pater per se est filius:qđ est falsum:ergo ⁊c. ¶ Scōo sic. Quādo aliquod totū secundū se totū est in alio/cō tinetur ⁊ ambitur ab illo:sicut patet de vino ⁊ am phora:sed persona non cōtinetur nec ambitur a q̄ sona:quia cū vna persona sit equaliter in alia ⁊ eco uerso:eadem persona esset primo cōtinēs ⁊ conten ta:⁊ ambiēs ⁊ ambita:quod est cōtradictio sicut in corporalibus ita ⁊ spiritualibus:quare ⁊c. ¶ Ter tio sic. Si aliquod suppositum in alio subsisteret per se primo:impossibile est q̄ illud in quo est sit p se primo in ipso. Probatur quia quādo aliquid est sic in alio q̄ in quocūq̄ est illud aliud est in illo per se primo:sicut si aer est in igne ⁊ ignis est in celo:er go aer est in celo:⁊ sic idem per se primo est in seip so:sed vna persona est in alia ⁊ econuerso:ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Nichil est ab alio p se primo ⁊ econ uerso:quia tūc idem esset a seipso ⁊ preiudiceret seipsum quod est cōtradictio:⁊ reputatur impossi bile primo de trinitate capitulo primo.ergo simili ter nichil est in alio per se primo ⁊ econuerso: sed p sona est in alia ⁊ econuerso:ergo non per se primo. ¶ Quinto sic esse in alio per se primo ⁊ per ratio nem totius sic q̄ totum sit ratio existendi nō potest accipi nisi duobus modis. Uno modo accipiendo totum prout dicit omnes partes distributiue : vel prout dicit omnes partes collective/et aliquid per fectum ex ipsis. Primo modo non potest dici q̄ p sona sit in alia per se totam primo:quia tunc equa liter conueniret hoc cuilibet parti et sicut tunc fi lius est in patre per se primo ita et filiatio et ita pa ter esset filius. Nec secundo modo:quia tunc toti inḡtum est aliquid perfectum quod non esset esse in alio primo. Ita q̄ ratio perfectionis esset ratio essendi in alio per se primo:et ita esse perfectum secundus q̄ huiusmodi esset in alio et sequeretur absurditas Anaxagore et quodlibet esset in alio:⁊ confusio in rebus perfectis quod est falsum:omnia enim perfe cta essent in quolibet:et quodlibet in omnibus:⁊ se queretur q̄ vinum esset in amphora ⁊ amphora in vino : sicut deducit philosophus quarto phisicorū quare ⁊c. ¶ Secūdum probāt sez q̄ vna psona nō possit esse in alia q̄ partē sui q̄ nichil est alteri? p se: puta per relationē cuius tñ oppositū dicūt aliqui.

q̄ pso. dici. nō pōt esse ī pso na p par tē sui ⁊c.

Primo sic ꝙ illud ꝙ qđ aliquid distinguit ab alio/ vel magis opponit sibi/ꝛ est sibi extrinsecū / nō est in illo: sed per relationē psona distinguit a psona / ꝛ opponit sibi ꝛ est sibi extrinseca vt patet: ergo ꝛc. ¶ Secūdo sic. Si in diuinis essent due psone quarum neutra ab alia: vel duo innascibiles/ vel etiā si spiritussanctus nō esset a filio/adhuc ille psone essent in seinuicē: sed planū est ꝙ iter se nō habuerūt relationē originis: ergo nō per relationē talem est persona in persona. ¶ Tertio sic. Filius in creaturis est a patre/ꝛ habet ipsam relationē originis: et tñ non ꝓpter hoc est in ipso / nec econuerso: ꝯ ꝛc. Confirmat quia si essent duo dy essentialiter distincti quorum vnus produceret alterū/ nō ꝓpter hoc vnus esset in alio: quare ꝛc. ¶ Vltimo sic: qr si hoc esset essent eiusdem rationis/ et relatio cōmunis in diuinis personis vt patet si hoc nō esset sic cōueniret eis per relationes ipsas que sunt alterius rationis: ergo ꝛc. ¶ Concludūt ergo isti ꝙ psonis diuinis cōuenit esse in seinuicem ꝙ rationē essentie primo ꝛ nō per se quasi totas. Et hoc probāt auctoritatibus. Prima est Augustini de fide ad petrū capitulo. xx. propter vnitatē naturalem totus est pater in filio ꝛ spiritu sancto/totus quoq; spiritussanctus in patre ꝛ filio est/nullus horū extra quelibet ipsorū est/propter nature diuine vnitatē substātie.

q ꝑso. diuin. sunt in seinuicē ꝙ rōnē eēntie ꝓio ꝛ nō ꝙ se ꝛc Augustī.

Damasc. ¶ Scda auctoritas Damasceni libro tertio capitulo sexto. Cū natura diuina pfecte sit in qualibet persona/ꝛ vbi est natura per se ibi est ipsa persona sequit ꝙ in qualibet psona sit alia psona. Ecce expresse videtur auctoritates pro eis/ꝛ similiter videtur multum concordare magister in litera cū istis/ ꝛ multa que adducit. Addūt tñ vltimo ꝙ licet persona nō sit i persona per se totā primo: sed per partem vel quasi partes puta per essentiā. Tñ vna persona est in qua est alia per se totam ꝛ nō per partes quia per partem nō potest aliam nec partē eius cōtinere. Sed per se totā potest aliā cōtinere/ vel saltem partem eius/per quam alia est in alia.

3ª opi. ¶ Alia est opinio opposita isti. Ꝝtum ad questionē que dicit ꝙ psona est in psona per se totā primo: ita ꝙ ratio totalis ipsius psone est ratio ineristendi psonā persone per se primo ꝛ econuerso. Hoc autē probāt Primo sic. Aut psona est in persona per se primo et per se totam/aut per partem vel quasi partē que est essentia: sed nō per essentiā, quia quādo aliquid est in alio ꝙ aliqđ puta per partē/eodē modo est in illo sicut ꝛ pars illa per quā inest: verbi gratia. Si albedo inest homini per partē/eodē modo inest parti ꝛ toti: (vel dicitur inesse toti formaliter licet primo parti) cū ergo essentia sit formaliter in patre/ꝛ filius est in patre per essentiam/ sequit ꝙ filius est in patre formaliter/ꝛ ita pater est filius/ꝛ pater sapit sapientia genita cōtra Augustinum. Et similiter sequitur ꝙ pater sit filius/hoc est falsum ꝛ confundere psonas: ergo ꝛc. ¶ Secūdo sic ꝝm Hylarium septimo de trinitate/persona est in persona sicut subsistens in subsistente: sed subsistere nō est nisi per se totius ꝛ secundum se totam: quia nec relationi nec essentie conuenit subsistere personaliter/ sed tantum persone/ergo nec essentie conuenit esse Nec persone per essentiam ꝛ per se totā primo. Et confirmatur per dictum Ambrosij in patre totus filius ꝛ totus in verbo est pater. ¶ Tertio sic. Si

Hylari⁹ 7. de trī.

Ambro.

vnitas essentie esset tota ratio essendi personam in persona/sequeretur ꝙ pater esset in seipso/quia habet in se vnitatem essentie/sed hoc est falsum: ꝯ ꝛc. ¶ Quarto sic. Illud quod conuenit persone vt distinguitur ab essentia/non cōuenit essentie/sicut patet de generare ꝛ generari: spirare vel spirari/ergo similiter id quod conuenit essentie vt distinguitur a persona non cōuenit persone per essentiam/sed essentie patris cōuenit esse in filio/vt distinguitur a persona vt cōmunicabilis est: ergo patri non cōuenit esse in filio per essentiam nec econuerso/ tūc essentis conueniret sicut essentia/ꝛ persona ita esset cōmunicabilis sicut ꝛ essentia quod est absurdum: videtur ergo istis ꝙ persona sit in persona per se totam primo/ꝛ non ꝙ essentias sicut dicunt alij. Hec quantum ad secundum articulum.

¶ Quantum ad tertium articulum sic procedam.

4. vltima opi. quę tenet doctor.

Primo ostēdam quomodo aliquid potest cōuenire alicui per suam partē dupliciter/ꝛ per cōsequēs per se totum. Secundo respondebo ꝙ quid conuenit persone esse in alia ꝛ probabo. Tertio dicam aliquid de duabus opinionibus premissis/quia forte non cōtradicūt/ licet cōtrarie videantur. Quarto dicā ad rationes earū pro quā to erūt vel sunt cōtra me. ¶ Quātū ad primū dico ꝙ aliquid potest cōuenire alicui per partē vel quasi partes dupliciter. Uno modo per partē sicut per rationem qua. Alio modo per partem sicut per primo denominatum per illud quod dicit conuenire toti. Verbi gratia dico ꝙ in diuinis generare conuenit patri in diuinis per essentiam sicut per rationem ꝛ principium quo generandi/sicut etiā in creaturis agere cōuenit composito per formā. Secūdo modo dicitur crispitudo ꝛ albedo inesse homini ꝙ partem/puta crispitudo per caput/ꝛ albedo ꝙ dentes/ꝛ etiam motus toti parti per partē/ ita ꝙ pars solo denominatur tali motu quia sibi conuenit totum etiam denominaꝛ in illo motu: sed nō primo/ sed quia est habēs partē illam. ¶ Modo dico etiā ꝙ aliquid pōt dici alicui cōuenire ꝙ se totū dupliciter/vnomodo sicut ꝙ rationē. Et alio modo sicut ꝙ primo denotatū ꝙ illd: ꝛ pater ꝙ illa q̄ dicta sunt de cōuenire ꝙ partē. Primo modo ꝓuenit albedini ꝙ seipsam disgregare. Secdo cōuenit hoi esse risibilē ¶ Modo ad ꝓpositū dico ꝙ esse in pōt intelligi cōuenire psone ꝙ se totā primo/ꝛ ꝙ partē puta ꝙ essentiā ꝛ relationē ꝙ se totā dupliciter/vno modo sicut per rationē fundamētalē: ita ꝙ ratio sua totalis sit per se ratio fundamētalis huiꝰ respectꝰ qđ est eē in ꝛ ꝙ se totā sicut ꝙ se primo denominatā a tali respectu: sicut albedo est ratio fundamētalis essendi sīle in habēte ipsam albedinē: tñ totū cōpositū ex corpore ꝛ albedine secūm aliquos primo denominaꝛ ꝛ dicit simile/ꝛ nō albedo. vnde nec dicit similis: credo tñ ꝙ secūm dictū sit falsum. Tum qr albedo est immediatū subiectū similitudinis: qr Ꝡtitas separata dicit ꝛ est alteri equalis. ¶ Et secūm hoc dico duas cōclusiones Prima est ꝙ ꝓio esse in: nō cōuenit ꝙ sone diuine ꝙ se totā. Scda est: ꝙ sibi ꝓuenit per se totam secūdo modo. Si autē intelligaꝝ esse in conuenire persone diuine per partem vel quasi partem dico ꝙ nō cōuenit sibi per aliquā partē sicut ꝙ primo denotatā partē esse in: secdo dico ꝙ ꝓuenit sibi ꝙ partē que est essentia: sicut ꝙ rationē fundamētalē:

aliqđ cōuenit per partē alicui dupliciter.

Mota de esse in.

esse ł ens cōuenit ꝙ sonis diuinis.

Scda cōclusionis de esse in/ pbatio.

Aduerte

pbaꝝ .3. cōclusio.

ꝙ aliqđ se totū cōuenit alteri dupli.

Ambro.

Quarte cōclusiōis probatio

Auguſt.

sicut esse simile cōuenit albo per albedinē. Tertio dico ꝙ nō cōuenit sibi per relationem isto mō licet sit aliquid necessario requisitum cū essentia ad hoc vt in essentia fundetur talis respectus ꝛ ꝓuenit ipsi persone vel ꝓposito esse in alio. ¶ Prima cōclusionem pbo/esse in/est relatio cōmunis ꝛ eiusdē rationis ꝛ cōuenit omnibus personis diuinis vt patet/sed hoc esset impossibile si ratio totalis persone esset per se ꝛ tota ratio fundumētalis istius relationis/qr certum est ꝙ alia ratio est vnius persone ꝛ a totali ratiōe alteriꝰ nec sunt eiusdē rationis. ꝯ ꝛc. Variatis esse per se fundamentis variātur relationes vt videtur. ¶ Secūdo sic. In relatiuis equiparantie forma vna vel ratio est fundamētalis. Pbꝝ de equalitate vel similitudine in diuinis: sed esse in/ est relatiuū equiparātie in diuinis: qr secūdum idē nomē ꝛ eandem rationē cōuenit cuilibet persone. Rationes autē totales ꝙsonarū nō sunt eiusdē rationis. ergo non sunt fundamētales. ¶ Secundā conclusionem ꝓbo primo sic. Illi cui primo per se ipsum conuenit subsistere incōmunicabiliter in diuinis/per seipsum primo cōuenit esse in alia persona/vt subsistens in subsistente: sed hoc cōuenit persone per seipam primo vt primo denoīato sicut ꝑs ergo ꝛc. ¶ Scdo sic. Persone sic conuenit esse in/ isto modo ꝙ persona solū denoīatur per istū eē in/ Vel si aliquid aliud hoc tñ est per ipaz: qr est pars eius vt subsistentis personaliter/ ergo sibi cōuenit primo denominatiue ꝙ se totū. ¶ Nota ꝙ ad istas rationes forte posset dici ꝙ vel esse in/non est relatio eiusdem rationis in extremis licet eiusdē nois vnde nomē est equiuocū: vel si eiusdem rationis nichil ꝓhibet vel ꝙ fundetur in fundamētis diuersarum rationum/qr hoc nō est inconueniēs de respectibus rōnis/sicut intensio secūda speciei vel generis fundatur ꝛ est eiusdem rationis in naturis alterius ꝛ alterius ꝛ sicut de distinctiōe inter ꝙsonas. Similiter etiam ad vnā istaz rationū diceretur ꝙ subsistere incōmunicabiliter primo cōuenit relationi ꝛ nō persone nisi per ipam. ¶ Tertiam ꝓclusionem ꝓbo primo sic. Essentie secūm ꝙ essentie nō cōuenit esse in aliqua persona nisi formaliter dādo esse deum illi cui inest: similiter etiā relationi nō cōuenit esse nisi in aliquo fundamētaliter/sicut in eēntia vel intrinsece ꝛ formaliter vando sibi esse relatum/sed persona existens in alia non dat sibi aliqđ esse/qr hoc esse in/nō est formaliter sed subsistenter ergo nō pōt cōuenire primo eēntie vel relationi. ¶ Secūdo sic. Esse in alio per circūincessionē non est esse in alio vt partem primo/sed magis vt totū. Ꝓpter qđ dicit Ambrosius ꝙ in patre totꝰ filiꝰ ꝛ totus in verbo pater/sed essentia vel relatio non est primo in aliquo nisi quasi pars in toto vt patet. ergo ꝛc. ¶ Quartā cōclusionem ꝓbo primo ꝙ ꝙ essentiam primo cōuenit persone esse in/sicut ꝙ rationem fundamentalē esse in/nō aūt per relationē. Ꝓio sic eē in/est relatio cōmunis in diuinis ꝛ iusdem rationis in cōmuni/ergo ꝛ suū fundamentum sed hoc nō est nisi essentia: qr nō potest esse nec relatio nec ꝙsona. Iste essi nō sunt eiusdem rōnis vt ꝑs ergo ꝛc. ¶ Secūdo sic secundū Augustinū ō fide ad petrum ꝓpter vnitatē nature/ꝙsone diuine sunt in seinuicem. ꝯ ꝛc. Et hoc dicit Damascenꝰ vt allegatum est supra in prima opinione: sed hoc nō pōt esse sicut ꝓpter ꝓio denotatum sicut immediate

ostensum est/ergo sicut ꝓpter rationē fundamentalem/ꝯ sicut ꝓpter eēntiā ꝛ nō ꝙ relationē quia in relationibus nō habent vnitatē. ¶ Dico tñ vltio ꝙ licet relationes nō sint fundamēta istaz relationum eēndi in/ꝙsonis ipsis sicut ꝓpter est: tñ necessario requirūtur cū essentia ad istas relationes sicut ille que faciunt distinctionem extremoꝝ et personaz/que debēt adinuicē referri ꝛ mutuo exīstere: quia nihil pōt esse in seipso: sicut videmus ad hoc vt sit similitudo nō solū requirit vnitas albedinis fundātis/sed etiā distinctio habentiū ipam/ nichil em est simile sibi ipsi: nec puto ꝙ requiratur esse distinctio ipsius albedinis. Ita ꝙ albedines sint plures: etiā ad similitudinē realē/ puto em ꝙ si eadem albedo numero eēt in duob⁹ subiectis ꝙ cēnt vere similia (sicut dicā infra) ꝛ multo min⁹ in ꝓposito requirit aliqua distinctio ex parte essentie diuine qz ista respectꝰ cēndi in/nō sunt reales in diuinis/ꝛ tñ ratiōis sicut alie relationes cōes/ sicut dicā infra. sic ergo apparet positio questionis.

Aduerte

pbaꝝ .3. cōclusio.

Ambro.

Quarte cōclusiōis probatio

Auguſt.

Resolui⁹ opi. quo vna ꝙsona in telligit ꝛ ecōuer so. ꝛc.

¶ Modo declaro ipam aliquo mō in exēplis quo pōt intelligi ꝙ vna diuinaꝝ ꝙsona sit in alia ꝛ econuerso vnifomiter. Ꝓponamus ꝙ potentie aie sint sibi cōsubstātialiter idē sicut dictū est supra / ꝛ cū hoc ꝙ quelibet sit aliqua potentia subsistēs in ipa nūc dico ꝙ tota potentia erit in potētia ꝛ econuerso vnifomiter/ subsistēter tñ per rationē essentie sicut per fundamentū istarum relationuz essendi in seinuicē/eo modo quo ꝓdictū est in diuinis. Similiter etiā angelus inest corpori: vel corꝑ glorioſuz inexistit nō glorioso. Ꝓponamus ꝙ ambo sint eiusdē essentie ꝛ ita sicut vnuz inexistit altert subsistenter nō aūt formaliter vel iherenter. Ita econuerso statim habetur exemplū. Similiter deus illabitur creature per eēntiā: ꝛ est sibi ꝓsens ꝛ existēs: tūc ponamus ꝙ creatura manēs suppositū distinctū sit eiusdem nature numero cū deo/statim sicut deus est ꝓsens inexistit creature Ita econuerso ꝓpter vnitatem numeralē. Nott pōt aūt inueniri perfectum exēplum huius circūincessionis in creaturis / qr nunq̄ possunt inueniri tria suppositа personaliter distincta in aliquavna natura nūero ꝓueniētia/nisi in illa sola beata trinitate. Et ideo bene dicit Hylarius tertio de trini. ca. .x. ꝛ est in lra ꝙ ad hoc humana rō nō ꝓstabit exēplū.

Quid sit 2. ꝑcedēti opi.

¶ Tertio ꝝtum ad istum articulum patet ꝙ si scda opi. intelligat ꝙ cōueniat persone esse in alia nō seipa tota sicut per rationem fundamētalem nec per relationē sed per essentiam. Verū dicit ꝛ potest sustineri/nec rationes tertie opinionis cōcludūt cōtra ipam vt patet intuēti ꝛ est expressa intentio sanctoꝝ. Vide in litera Augustini de fide ad Ꝑetrū ꝛ Hylarius ꝛ Ambrosium/scs Hylariū septimo de trinitate ꝛ Ambrosium sup secundā epistolā ad Corinthios.

Ad rones 2. ꝑce. opinionis

¶ Si autem illa opinio intendit ꝙ esse in/ cōuenit persone per seipam totam primo sicut per ꝓio denotatum tali rōne ꝛ nō per essentiam/ ꝛ nec per relationem: verū intendit nec rationes alterius opinionis valent cōtra ipam: ꝛ videꝝ magis ꝙ intendat. Si autem intendūt exꝓsitiones oppositas ꝑdictarum ambevidenꝝ michi falsę: ꝛ tō dico ad rōnes earum ostendendo ꝝtum cōcludunt.

¶ Ad primam secunde opi. Dico ꝙ maioz est falsa qñ esse in/ est

passio etherogenea non ẽm oportet de passione etherogenea vel ꝓprietate/ꝙ si ipa inest alicui totꝫ ꝙ se ꝑmo vt denoiato ꝙ ipam/ꝙ ꝑter hoc ꝙ se inest cuilibet parti: sicut cõuenit triãgulo ꝑmo habere tres/nõ aũt vni angulo. qui est pars eius/nec per se nec ꝑmo/qz talis passio adequate respicit naturꝫ trianguli/que nõ saluatur in vno angulo: de passio nibus aũt homogeneis est aliud sicut de caliditate in igne. ¶Modo dico qz esse in alio subsistẽter ꝙ circũincessionẽ est ꝓprietas etherogenea totius persone adequate respiciens totã personam vt quã denominat/ꝛ ideo dico ꝙ nõ oportꝫ ꝙ persona per se totam modo ꝓdicto sit in ꝑsona ꝙ relatio sit in ꝑsona: nec ꝙ persona sit persona. ¶Aliter dici põt ꝙ dato ꝙ esset vera illa maioꝛ nichil sequeret/qz non posset dici nec ꝑcludi filiatio esse in patre nisi subsistenter ꝙ se licet nõ ꝑmo/eo mõ quo filꝰ est in patre/ꝛ tũc nõ formaliter dans sibi aliqd esse/ꝛita nõ sequeretur ꝙ pater esset filius. ¶Ad secũdam dico ꝙ maioꝛ est vera qñ illud est in alio sicut locatuꝫ circũscriptiue in loco ꝛ sicut ꝓtentũ in continente: sed modus quo vna ꝑsona est in alia secũdum se totam vt denoiata ꝑmo nõ est per modũ ꝓtinentis ꝛ cõtenti/hoc enim est impossibile/qz non est aliqs talis modus in natura diuina secũdum doctoꝛes ꝛ sanctos: sed est per modũ qui dictus est. Et dic ꝙ ista ratio apparentiã aliquam habet ad ꝓbãtum ꝙ non per rõnem totius sicut per rõnem fundamẽti. ¶Ad tertium quãdo dicitur ꝙ si aliqd suppositũ est in aliquo supposito ꝙ se totum est etiam in eo in quo est illud aliud/dico ꝙ verũ est si est in eo ꝙ locale vel circũscriptiuam continẽtiam/sicut Aristoteles loquitur quarto phisicoꝝ. Sed sic nõ est in proposito: ꝛ ratio est qz in creaturis si aliquid sit in alio/ꝛ illud aliud in aliquo per se ꝑmo/opꝫ necessario ꝙ illud vltimum sit distintum a ꝑmo ꝛ natura ꝛ individuo/ideo nichil repugnat ꝑmum esse in illo vltimo: sed in diuinis inuenitur mutua inexistẽtia sine distinctione nature/licet cũ distinctiõe suppositi que nõ inuenitur in creaturis/ ꝛ ideo licꝫ filius sit in patre ꝛ pater in filio/ nõ tamẽ filius in filio: nõ tenet enim ꝓcessus. talis in relationibus cõmunibus mutuis etiam in creaturis reflectendo sꝫ in ꝓcedendo/sicut non sequitur/ sortes est similis platoni/plato est similis sorti/sed bene ꝓcedendo sortes est similis platoni/ plato ciceroni/ ergo sortes ciceroni. Sicut etiã arguit Aristoteles ꝓcedẽdo in directum non reflectẽdo: similiter dico ꝙ nõ sequitur. ꝑater est in filio/filius in patre/ergo pater est i patre/sicut nec sequitur ꝑater est equalis filio/ꝛ filius patri/ꝙ pater patri. ¶Ad quartũ dico ꝙ nullũ est simlie de esse ab aliquo per se ꝑmo ꝛ ecõuerso/ꝛ de esse in alio per se totũ ꝑmo ꝛ ecõuerso: esse ẽm ab alio necessario ꝓsupponit ipm secundum aliquam relationem realẽ ꝛ ordinẽ originis reales/sicut dictum est supra/nõ autẽ de esse in alio etiam secũdum eos/qz equaliter filiꝰ est in patre/igitur ecõuerso siue scm totum siue scm partem. ¶Modo planum est ꝙ sicut pater totus realiter non ꝓesupponit filiũ/ita nec aliquid patris quare ꝛc. ¶Ad quintum dico ꝙ tota persona ꝑfecta ex suis partib⁹ vel quasi partib⁹ est in alia sicut dictũ est supra. Tu dicis ergo sequitur ꝙ quodlibet perfectum sit in alio ꝛ sic cõfusio Anaxagoꝛe. Dico ꝙ non sequitur ꝙ vbicũqꝫ inuenitur talis perfectio; sed quia vere persone diuine in eadem natura indistincta sicut tres persone realiter distincte Dico ꝙ vnum sic perfectum est alio ꝛ ecõuerso stante distinctione ipsorum/nec est aliqua confusio/ sed non põt inueniri talis perfectio in creaturis. quare ꝛc. Si enim omnia essent in oibus ibi (sicut posuit Anaxagoras) oportet ꝙ omnia essent distincta ꝛ sic cõfusa sicut bene arguit Aristoteles cõtra ipm quia ponebat omnia in omnibus per modũ partis in toto ꝛ entium imperfectoꝝ/ꝛ ita sine distinctione et cõfusione qz nõ posuerat distinctionẽ cum tali positione rationis que sunt cõtra relationem concedo gratia conclusionis.

¶Ad ꝓmam autem tertie opinionis quãdo dicit ꝙ qñ aliqd est in alio per partem/eodem modo est in alio sicut pars. Dico ꝙ verũ est si ꝙ partem tantꝫ per ꝓmo denoiatum sicut etiã est in exẽplo adducto/ nõ aũt oportet ꝙ si aliquid cõueniat alicui per partẽ sicut per rationem fundamẽtalem/vel sicut per rationẽ vel principium quo/ꝙ eodem modo cõueniat sibi ꝛ parti sicut generare nõ conuenit essentie/licet conueniat persone per ipam sicut per fundamentũ vel principium quo. ¶Ad scm dico ꝙ bene cõcludit ꝙ esse in/cõuenit persone ꝓmo per se totam/ sicut ꝓmo denoiatam sicut ꝛ ꝑsonaliter subsistẽte/ sed non cõcludit quin per essentiam sicut per rationem fundamẽtalem. ¶Ad tertiũ dico ꝙ licet sola entia sufficiat per modũ fundamenti ad esse in/ tamẽ necessario requiritur distinctio ꝑsonarum que non est nisi per relatiões/sicut etiam ad relationẽ equaliter vel similitudinis. Ita ꝙ nõ oportꝫ ꝙ pater sit in seipso: vel diceretur ꝙ apparẽtiam habet ad ꝓbandum ꝙ non per essentiam ineſt persone esse in/ sicut ꝓmo denoiatum. ¶Ad quartum dico bene ꝙ essentia vt distinguitur a persona cõuenit esse in personis formaliter ꝛ cõmunicabiliter. Et dico ꝙ non cõuenit hoc ꝙ se aliquo modo. Similiter etiaꝫ dico ꝙ esse in/ subsistẽter ꝛ incõmunicabiliter per realem ꝛ intimam ꝓsentiã ꝓsone subsistentis ad personam cõuenit persone ꝓut distinguitur ab entia/ꝛ dico ꝙ per essentiam vt per ꝓmo denoiataꝫ/ sed magis per se totã: sed dico ꝙ bene per essentiã vt per rationeꝫ fundamẽtalem/ sicut etiã esse equale/ vel etiam generare vel generari / et sic de ali�is. Ideo notã querendo.

¶Ad auctoꝛitates que adducte sunt ꝑ 2ª opi. dico ꝙ sunt intelligẽde sic/ꝛ hoc etiam sonãt verba magistri scilicet ꝙ esse in/ꝓuenit ꝓsonis diuinis ꝙ vnitatem essentie vel nature/seu magis per essentiã ipsã vel naturam/quæ est vna sicut per rationem fundamentalem/ nõ aũt sicut per partem ꝓmo denoiatam. Sed ¶tum ad vltimum dictum illius opinionis scilicet ꝙ esse in/quo est persona conuenit persone per se totam. Sed eẽ in/ꝓuenit persone ꝑ partem dico ꝙ vnifoꝛmiter vtrũqꝫ conuenit personeꝫ vtrũqꝫ per se totam/sicut per ꝓmo denominataꝫ sed per essentiam sicut per rationem fundamẽtalẽ. Unde etiam concedo ꝙ imaginatio eoꝝ ꝙ quaꝫ moueret ad illud dictum est falsa/quia vna persona nõ est in alia sicut ꝓtenta/necvna est in qua alia sicut cõtinens/sed sicut totum in toto ꝓmo toto/ ꝛ iõ nõ oportet ꝙ esse in persona cõueniat persone per partem/plusꝫ esse in quo persona/esse vero in quo alia cõueniat persone per se totum plusꝫ esse in alia persona. Sic ad questionem.

ad argumẽta ꝓncipalis.

¶Ad ꝓmuꝫ ꝓncipale patꝫ ꝙ non sequitur cõfusio Anaxagoꝛe dato ꝙ persona sit in persona ꝙ dicta in questiõe. ¶Ad secũdũ patet ꝙ non oportet ꝙ filiatio sit formaliter in patre/ꝛ per cõsequẽs nõ oportet ꝙ pater sit filius. ¶Ad tertium patet ꝙ non sequitur ꝙ filius sit in seipso nec ꝓsequẽtia est ad ꝓpositũ illa quarti phisicoꝝ/que ꝓcedit in directum sicut dictum est in corꝑe questionis. ¶Ad quartum dico ꝙ iste modus essendi personnam in persona/nec est aliqs de illis. 8. positis in quarto phisicoꝝ: nec reducitur ad aliquem ipsoꝝ. ꝓatet ꝙ non est aliquis illoꝝ modoꝝ qui accipiuntur sic ꝙ aliquid dicitur esse in aliquo vt totum in toto sic ꝙ nichil qõ est aliqd vnius sit aliquid alterius. Isto modo dicitur esse locatũ in loco/forma in materia/ res infinite optimo/ꝛ motum in motiuo / vel factum magis ꝓprie et quãtum ad formalem terminum factionis/sic autem persona nõ est in ꝑsona / sicut tota in tota/sic tamen ꝙ essentia est aliquid vtriusꝫ / similiter etiam nec sic persona in persona/sic ꝙ persona tota que est in alia sit aliquid eius in qua est/ sicut pars est in toto/vel sicut genus in specie/quia persona vna nõ est pars alterius/ vel sic ꝙ persona que est in alia aliquid habet quod non habꝫ alia in qua est in ipsa/persona tamen in qua est/ipa nichil habet quod non habeat illa que est in ipsa/sicut dicimus genꝰ esse in specie/ꝛ totum in parte: licet ẽm genus vno modo sit pars speciei/ ꝛ sic species habundat a genere in sua diffinitione/tñ ecõuerso ad aliqua se extendit genus secundũ vniuersalitatem ad que nõ ipa species / sed ad quicquid se extendit species ꝛ genus. ¶Modo sic nõ est in personis/quia nec aliqua habet quicquid est alterius/nec aliqua caret omni eo quod est alterius / sed quelibet aliquid habet formaliter quod non alia: ꝛ aliquid etiã formaliter quod habet alia. ¶Dico igitur cum ꝟlario ꝙ esse in est singularis modus essendi cuius similis non inuenitur nec habet locum in creatura nec Aristoteles ipsum vidit/sicut nec multa alia q̃ ꝓpter hoc non sunt minus vera. Solet addi vnũ argumentum/ ꝙ si duo indiuisibilia sunt simul et vnum est in alio non possunt manere distincta / sed faciunt vnum secundum Commentatoꝛem sexto ꝓhisicoꝝ: ergo similiter due persone non manent distincte si vna est in alia/cum sint simplices ꝛ sic indiuisibiles sicut puncta dico ꝙ antecedẽs est falsum ꝛ non solum de possibili virtute diuina sed etiam de facto. ꝓlanum est ẽm ꝙ multe linee possunt terminari ꝛ concurrere in eodẽ ſtu: sed planuꝫ est ꝙ quelibet habet suũ punctum terminans: ergo duo puncta indiuisibilia simul sunt in eodem ſtu/ ꝛ tamen manent distincta sicut ꝛ sue linee quas terminant. Unde nego Commentatoꝛem / vel si concedatur illud de punctis/ nõ sequitur ꝓpter hoc de personis/quare quelibet est necesse esse/ ꝛ distincta necessario ab alia.

¶Distinctionis Decimenone.
Questio Tertia.

¶Ertio quero vtꝝ in diuinis sit ratio totalitatis vel maioritatis alicuius.

¶Videtur ꝙ ibi sit ratio totalitatis. ꝓmo sic secũduꝫ Ambroſium ī hymno. Jn patre totus filiꝰ/ꝛ totus in verbo pater. ergo ꝛc. Ambro. ¶Secũdo videtur ꝙ ibi sit totũ eẽntiale/quia vbi est aliquid constitutum ex actuali ꝛ potẽtiali/ibi est totũ eẽntiale/sed in diuinis est suppositum cõstitutũ ex eẽntia quasi materia ꝛ potentia/ꝛ relatione quasi actu ergo ꝛc. ¶Tertio ꝙ ibi est totũ numerale/ qz dicit Athanasius in symbolo ꝙ tote tres ꝑsone coeterne sibi sunt ꝛ coequales. ꝙ ꝛc. ibi est tot nũerale Athana. ¶Quarto ꝙ totũ vniuersale/qz secũdum Damascenum libro ꝓmo nõ natura sꝫ numero differũt diuine ypostases: ergo suppositа cõparant ad eẽntiam sicut species vt videtur. Damas. ¶Ultimo videtur ꝙ ibi maioritas vel ratio maioritatis: qz ibi est eẽntia que est ex se formaliter infinita/ ꝙ essentia est aliqd maiꝰ q̃ relatio/ꝛ relatio q̃ nõ est ex se formaliter infinita ¶Contra. Omne totũ est maius sua parte/ sed in diuinis non est maius aut minus secũdum Athanasium in symbolo ꝛ cetera.

¶In ista questione sic ꝓcedã ¶ꝓmo ostendam ꝙ in diuinis nõ est aliqua ratio totalitatis completa ꝛ perfecta. ¶Secũdo ꝙ nec ratio maioritatis.

¶Quantũ ad ꝓmum ꝓmitto ꝓmo ꝙ totum ꝛ perfectũ sunt ꝓprima ꝛ aliqua sunt idem sicut dicitur tertio phisicoꝝ /non tamen vniuersaliter sunt idẽ: totum ẽm significat id quod habet vltimus siue ꝑfectionis in ordine ad partes. Ita ꝙ totum dicitur ꝑfectũ habẽs partes/ sed perfectum dico ꝙ non significat in habitudine ad partes sed solum ꝓportat habere vltimũ perfectionis sue: nõ quia necessario habet partem ꝛ partem: sꝫ qz sibi nichil restat accipiẽdum sic ꝙ inuenit ꝛ differũt/ nec oportet ꝙ omne perfectum sit totũ/ quia est dare perfectuꝫ nõ habens partes: sꝫ nõ est dare totum non habẽs partes. Nota ꝙ toto ꝑfecto. ¶Secũdo dico ex hoc ꝙ in diuinis licet sit ratio perfecti/nõ tamẽ est ratio toti⁹. ꝓbatio quia ibi non est ratio partis nec ratio totius: sed in deo nõ est ratio partis/quia non est nisi ratio imperfecti: tunc enim deus eẽt imperfectus/igitur ꝛc. In diuinis an sit aliqua rõ totalitatis. ¶Secũdo hoc in infinito actu ꝛ intensiue loquendo de infinitate simpliciter/non est ratio partis: qz omne habẽs rationem partis est actu finitum: sed deus est huiusmodi. ergo ꝛc.

¶Tertio dico ꝙ in deo non est ratio alicuius totius ꝓinde hoc qz in ſpeciali distinguit relatio per singula tota. Circa quod est aduertendũ ꝙ est triplex totum in genere. Quoddam est totũ essentiale: quoddã integrale: ꝛ quoddã vniuersale. Totum essentiale voco aliquid cõstitutũ ex pluribus essentijs: quarum vna se habet ad altã sicut potentia ad actum/cuiusmodi est compositum ex materia ꝛ forma: ex ſubiecto ꝛ accidẽte. Triplex totum. Totum eẽntiale. ¶Totũ integrale voco habens plures partes integrãtes ipm ꝛ hoc est duplex. ꝓmum est quod nullã verã vnitatẽ realem alicuius nature ſpecifice vel individui habet sꝫ sꝰ Totũ integrale ꝛ ẽ duplex.

lum ordinilis vel aggregationis/ sicut est totū aggregatione vt aceruus lapidum/ꝛ vniuersum:ꝛ totum nūerale vt nūerus sicut puto. Aliud est totū integrale quod habet verā vnitatem realē numeralē licet ad eā cōcurrant plures partes etiam distincte ex quibus cōstituitur(sicut est aliquid totū homogeneū)vt linea vel vna albedo intēsa/ ꝛ sic de alijs vel aliquod totum etherogeneū/sicut bos vel asin⁹ ꝛ huiusmodi/quorum tamen partes nō comparantur sicut potētia ꝛactus vt dictū est supra de augmento caritatis. ¶Tertium totū scilicet vniuersale voco omne supertus respectu sui inferioris/habens quatuor cōditiones. ℙrima est q vniuersale est cōmunicabile vt quid. Secunda est/q est illimitatum quodāmodo/qz ad multa se extendens. Tertia est/q est contrahibile per conceptus partiales differentiarum/ꝛ determinabile vel ad species vel ad idiuidua. Quarta est quod est numerale ꝛ partiale/ꝛ diuisibile in ipsis inferioribus/ ꝛ in quibus inuenitur/prime due ꝓditiones nō sunt impfectionis due vltime sunt imperfectionis. ¶Tunc ꝓbo q nullum istorum totoꝝ est in diuinis. ℙrio de toto essentiali: vbi nō est aliquid cōpositum ex eēntialiter distinctis/nec sunt aliqua essentialiē distincta/est ibi non totū essentiale:sed in deo cū sit summe simplex non sunt ista.ergo ꝛt̄. ¶Secundo sic. Omne totum essentiale scdm q huiusmodi necessario dependet ab aliquo efficiēte:qz omne tale est compositum:sed deus est quicqd est in ipo est simpliciter indepēdēs. ergo ꝛt̄. Ad hoc est Augustinus septimo de trinitate capitulo quinto vbi dicit tres personas ex vna essentia nō dicimus vnū deū sicut dicimus tres statuas vnū auruꝫ/quasi diceret q relatio ꝛ essentia nō cōstituūt sic personam q̄ est dei/sicut aurū ꝛ figura vnam statuā que est totum essentiale:nec sic etiā q plus sit de deo in trib⁹ personis q̄ in vna/ sicut in tribus statuis plus de auro q̄ in vna:nec etiam aliud sit deū esse ꝛ personaꝫ esse/sicut aurum esse ꝛ statuā. ¶Secūdo ꝓbo q in deo nō est totum integrale. Omne totum integrale habet partes essentialiter distinctas:sed in diuinis nichil est essentialiter distinctum ab alio / quia omnia sunt vna essentia diuina:ergo ꝛt̄. Sc̄o sic. Totum integrale vel nō est aliquid vere vnū/vel ē dependens a partibus/sed oīa in diuinis sunt vere vnum singulare:puta essentia vna : nec est in diuis aliquod dependēs ergo ꝛt̄. ¶Vltimo ꝓbo q nec sit ibi totum vniuersale vbi nichil est distinguibile vel determinabile nec ꝓtrahibile nec diuisibile realiter/ibi nichil est vniuersale: sed in diuinis est huiusmodi.ergo ꝛc. ¶Secūdo sic. Vbi nō est genus nec species nō est totum vniuersale:nec per consequens totum diffinibile:quia omne totum diffinibile est totum vniuersale/nō ecōuerso: qz gen⁹ generalissimum est vniuersale/nec tamē est diffinibile sed in diuinis nō est genus nec species sicut ꝓbaui distinctione octaua.ergo ꝛc. Ad hoc est Augustinus septimo de trinitate capitulo quinto ꝛ vltimo. Et ꝓbat hic diffuse q in deo non est essentia genus nec species nec persone sunt indiuidua non enī sunt plures dij vel plures essentie/nec tres sunt aliquid maius vel plus q̄ vna. Hoc idem dicit ☩tum ad istud vltimum sexto de trinitate octauo/ꝛ magister plures auctoritates ponit in litera. ¶Dico igit̄ q in deo non est ratio totalitatis/nec debet ad ipm trāsferri/sicut nec ratio partialitatis vel partis/quia vna non est sine alia/ nec pōt intelligi sine alia. Ex quo cōcludo cōtra vnum dictum aliquoꝝ qui dicūt q totalitas est in diuis sine partialitate/sicut ꝓpositas sine posterioritate. Hoc est supertus est improbatum: vbi ostensum est q sicut in diuinis est ꝓpositas ad intra que est ꝓpositas originis. Ita etiā est ibi posterioritas correspondens ℍec de ꝓmo articulo.

Totum vniuersale ꝛ eius ꝓdītiōes

q in deo nō est totum eēntiale.

q in deo nō est totū integrale.

Q̄ in deo nō est totum vle.

Aug. 7. de trini.

Aug. 7. de trini.

Resolu. doctoris circa ꝓmū arti.

¶Quantum ad secūdum ar

In diuinis an sit aliquā maioritas.ꝛc.

ticulum dico q in diuinis personis nō est maioritas aliqua vel minoritas. Hec ꝓbo sic. Si esset ibi aliqua maioritas/aut illa attēderetur penes essentialia/aut penes relationes. Sed non potest attendi penes essentialia:qz sunt ꝓmunia tribus psonis. Ita q pater cōmunicat ea filio perfecte et ozatio secūdum ℍylarium tertio de trinitate vbi dicit q nisi pater totum cōmunicaret filio neuter esset perfectus. Hoc dicit idē Innocētius de summa trini. ꝛ fide catho.ca. Damnam⁹/ q pater nō potuit filio cōmunicare partē essentie/ sed totā essentiā ꝛ parī ratione omnia essentialia que sunt inter se equalia quia oīa sunt ex se formaliter infinita:nec pōt attēdi maioritas vel minoritas penes relationes / quia relatiōes nec dicūt i diuinis quātitatē molis. ℙatet:nec quātitatem perfectionis vel virtutis. Unde dico q nulla dicunt pfectionē:tunc essēt dicerent perfectionem simpliciter/qz omnis pfectio in summe perfecto simpliciter est perfectio simpliciter.

ℍylarius

Innocē.

¶Q̄z autem nō dicat relatio perfectionem simpliciter.ꝓbo sic. ℙrimo illud dicit perfectionē simpliciter secūdum Anselmū monologion quintodecimo q est melius in quolibet(nō determinādo ad naturam aliquā determinate sed absolute) melius dico ipm q̄ nō ipm/id est q̄ aliquid incompossibilis sibi quodcūq; sit illud. Sed relatio diuīa nō est melior vt paternitas in patre q̄ incōpossibilis relatio:puta filiatio si esset. Unde pater nō est perfectior vel melior eoipo q pater q̄ filius/nec ecōuerso.ergo ꝛt̄. ¶Secūdo ꝛc. Si relatio dicit pfectionem simpliciter in diuinis siue absolutam siue respectiuam/sequitur q nulla psona in diuinis sit simpliciter perfecta/qz nulla persona est q̄ habeat oēs relationes / nec per cōsequēs omnes perfectiones simpliciter:ergo nulla esset que esset pfecta simpliciter/sicut si iusticia dicit perfectionem simpliciter persona nō habēs iusticiam nō est perfecta simpliciter:sed consequēs est falsum.ergo ꝛ antecedens. Nota hic q omnis perfectio simplr est cōmunicabilis tribus diuinis suppositis/sicut ꝛ quodlibꝫ pfectum est simpliciter relatio originis constitutiua non est cōmunicabilis.ergo ꝛt̄. ¶Tertio sic. Si relatio dicit perfectionē simpliciter in diuinis siue absolutam siue respectiuam: sequitur q nulla psona in diuinis sit simpliciter pfecta/ quia nulla persona est que habeat oēs relationes: nec ꝓ ꝑis oēs perfectiones simpliciter:ergo nulla esset q̄ esset perfecta simpliciter sicut si iusticia dicit perfectionem simpliciter: persona nō hꝫ iusticiā nō est perfecta simpliciter:sed ꝑis est falsum/ ergo ꝛ antecedens. Nota hic q omnis pfectio simpliciter est cōmunicabilis tribus diuinis suppositis: sicut ꝛ quodlibꝫ perfectum est simpliciter relatio originis constitutiua nō est cōmunicabilis.q̄ ꝛc. ¶Quarto sic. Si

q relatio non dicit pfectōes simplicit

Relatio dicit perfectionē simpliciter vna persona est perfectior altera simpliciter/puta pater ꝛ filius ipo spiritu sancto/sed hoc falsuꝫ.ergo ꝛt̄. ℙrobatio consequētie qz vna persona habet plures perfectiones simpliciter q̄ altera/ ꝛ per cōsequēs plures perfectiones simpliciter. ¶Quinto sic. Si relatio est perfectio simpliciter / ipa est formaliter infinita ex se/sicut ꝛ alie perfectiones simpliciter/ qz nulli perfectioni simpliciter repugnāt infinitas:ꝫ hoc est falsum/qz tunc vna relatio in abstracto pōt veraciter predicari de alia/dicendo paternitas est filiatio/sicut dicēdo sapiētia est iusticia:sed hoc est falsuꝫ qz tūc veraciter diceretur pater est filius/ qđ est incōueniēs. Similiter etiam nō sunt plura infinita realiter distincta. Ad hoc sunt multe ꝓbabilitates de vnitate distinctiōe scḋa. et accipe ad propositum illam ꝓbationem illius questionis quā ponit etiam Scotus in suo quolibeto ad istam q̄stionem.ergo ꝛt̄. ¶Dico igitur q penes relationē cū non dicā quātitatem alicuius perfectionis vel virtutis nō potest attēdi maioritas vel minoritas aliqua in diuinis/ꝛ per ꝑis nullo modo est maioritas vel minoritas in diuinis. Licet ℍylarius de trinitate attribuat maioritatem patri ꝓpter auctoritatem quā habet respectu filij/filij aūt habet subauctoritatē licet nō maioritatem ꝓprie sicut nec pater maioritatem.

Sūmatō ꝓdictoꝝ.

Ad rōes ꝓncipa.

¶Ad ꝓmuꝫ ꝓncipale dico

q Ambrosius accipit totū incōplete/ꝛ nō ꝓprie/ꝫ prout ꝓuenit cū pfecto. ¶Ad secūdum dico q nō cōparatur ad relationem sicut potentia ad actum/ sicut visū est distin.5. nec etiā eēntialr distinguūt. ¶Ad tertium dico q numerus in diuinis trāscēdens est/nec est totū ꝓprie loquēdo/qz tātā pfectionem hꝫ vna psona sicut tres:qđ nūq̄ est verū in toto ꝛ parte. ¶Ad quartū dico q Damascen⁹ nō intelligit q in diuinis sit species/sed qz natura diuīa est eadem in diuinis/nō quocūq; modo/sed singularis existens licet psonē differant nūmero transcendente/non sicut indiuidua sub specie. ¶Ad vltimum dico q relatio ex se formaliter nō est infinita sicut ꝓbatum est nec finita qz nō habet rōnem quātitatis nec molis nec perfectionis sicut nec alicuⁱ quidditatis:sed cōditionis suppositalis:finitū aūt ꝛ infinitū ☩titati cōgruūt/ꝛ ideo nō est minor eēntia ☩tūcunq; nō sit īfinita. Sed dicatur q differēntia individualis nō est finita per istā rōnē qz est cōditio indiuidualis ꝓpter qđ hoc videtur sequi per predicta loquendo formaliter.

¶Distinctionis.20.Questio Unica.

Irca distinctiōez

vigesimā quero. Utrū personе sint equales in potentia.

¶Videt̄ q nō / qz pater pōt generare:filius nō pōt generare. Similiter pater ꝛ filius possunt spirare spūssanct⁹ nō ergo nō sunt equales in potētia. ¶Secūdo sic. Ricardus

Ricard⁹

primo de trinitate.c.vltimo ꝓbat q nō ꝑis eē duo omnipotentes/qz tunc vnus faceret alterum nulli potentem/ergo a simili in ꝓposito si sunt plures personе oīpotētes vna poterit facere aliā nulli potentem. ℙrimo qz vna illarum poterit ꝓducere per suum velle omnia producibilia/ꝛ sic alia nichil habebit quod possit producere nisi idem bis ꝓducat. Secūdo qz q̄cq̄d vna poterit velle nō poterit alia non velle vel nolle/cū sint volētes libere.ergo ꝛt̄. Dices q nō valet in ꝓposito qz iste psone habent eandem voluntatem/ꝛ eundē actum volēdi. Contra quia saltem vna persona habet ꝑius ozigie voluntatem ꝛ actū volendi q̄ alia/ ergo in illo priori poterūt stare predicta ac si essent distincte voluntates ꝛ diuersi actus. Tertio etiā qz tres personе habent eandem essentiā que est ꝓncipiū generandi/ ꝛ tamē vna generat ꝛ alia nō. ¶Tertio sic. Mai⁹ est ꝓducere personā diuinā q̄ creaturā:sed si persona aliqua non posset ꝓducere creaturā sicut alia nō eēt equalis potētie cū alia. Cū ergo spūssanct⁹ non possit aliquā personaꝫ ꝓducere/ nō videtur q sit equalitas personе cū illis. ¶Quarto sic. Si sol posset omnia ꝓter intelligere nō esset simpliciter omnipotēs qz non pōt in omne possibile/ergo similiter si filius pōt in omnia ꝓter generare/ vel spūssanctus ꝓter generare ꝛ spirare/nō est simpliciter oīpotēs/ꝛ per ꝑis nō est equalis patri in potētia.

Athana.

¶Contra ¶Dipotens pater oīpotens filius omnipotens spūssanctus Dicitur in symbolo Athanasij. Similiter etiā cōfirmatur per Augustinū de fide ad ℙetrū capitulo secūdo ꝛ ℳagister allegat distinctione decimanona.

¶In ista questione sic ꝓceda

¶ℙrimo declarabo ꝛ inquiram vtrum potentia generandi vel spirandi cadat sub omnipotentia.

¶Secundo respondebo ad questionem.

¶Tertio ad rationes.

¶Circa ꝓmum

ponam vnā opinionem et arguā contra eam ꝛ soluam ad eius rōnes. Secūdo premittā aliqua ꝛ declarabo. Tertio ponā aliam opinionez de ꝓmo articulo ꝛ eam cōfirmabo. ¶Dico igitur q est vna opinio q̄ dicit ꝓmo q potētia generādi cadit sub oīpotentia/ꝛ ptinet ad omnipotētiam ꝛ similiter potētia spirādi. Secūdo dicit q potentia generandi pertinet ad potentiā ꝑis/nō aūt filij. Similiter etiā potentia spirādi ad omnipotentiaꝫ patris ꝛ filij/nō aūt ad omnipotentia spūssancti.

Potētia gnandi vl spirandi an cadat sub oīpotentia.1.opi.

¶ℙrimum ꝓbant primo sic. Illud ptinet ad oīpotentiam quo amoto ab aliquo vel negato negat omnipotentia ab ipo/vt ptz secūdum Augustinū contra Maximū libro secūdo cap.18. ꝛ ibidē multa de hoc in secūdo. Si pater nō pōt generare filiū sibi equalem nō est omnipotens/sed impotēs ergo potentia generādi ad omnipotentiam pertinet.

t.pbatio

Augustī.

¶Secūdo sic. Sicut quodlibet ens in creatura cōtinetur sub ente distributo sic quelibet potentia cōtinetur sub potentia distributa/ qz vtrūq; est sup⁹ ad vtrūq;/sed potētia gnandi vel spirādi est aliqua potētia. ℙatet:ergo cōtinetur sub oīpotētia p se.

¶Tertio sic. Generare ꝛ spirare sunt aliqui actus reales ꝓductui/ergo sunt ab aliquibus potentijs sed quecūq; potētia p se ptinet sub oīpotētia.q̄ ꝛt̄.

¶Quarto sic. Nulli potētia negat potentiam generandi ergo omnipotētia ponit potētiā gnandi.

¶Quinto sic. Ad omnē scientiā pertinet scīa generādi/ergo ab omnipotētia potētia generādi qđ

Scõi dicti huiꝰ opi. ꝓbatio.

esñ nesciret generare nesciret omnia/ergo qui non potest generare/nõ potest oĩa:nec est omnipotens. ¶Secũdum ꝓbant sic q potentia generandi ptinet ad omnipotentiã patris/nõ autẽ filij. Et similiter potẽtia spirãdi ad omnipotentiã vtriusq; nõ ad omnipotentiam spũssancti z hoc sic. Potentia vel omnipotẽtia respicit omne illud q nõ implicat cõtradictionẽ ꝓ2 obiecto: tũc sic ad oĩpotentiã illaꝫ non pertinet potẽtia generãdi respectu cuiꝰ implicat ꝯtradictionem ipm generare sic z per oppositũ ad omnipotẽtiam illius ptinet potentia generãdi respectu cuius gñare nõ implicat ꝯdictionẽ/ sed q pater generet nullaꝫ ĩplicat ꝯdictionẽ. Qz aũt filiꝰ generet implicat cõtradictionẽ/ qz accipit omnem productionẽ adequatã potentie generandi/z ita si generaret vel in se gñaret vel seipm gñaret. ꝯ z c.

¶Secũdo sic. Ad omnipotentiã illius nõ pertinet potentia/ qua negata ab ipo nõ dicitur/ nec potest dici impotẽs vel nõ impotẽs. ꝓbatur quia non negatur ab ipo potentia generandi ꝓpter defectũ forme que est ꝓncipium quo generãdi/q dicit aliquam perfectionem:sicut ab igne negaꝫ potẽtia frigidandi/z a nigro negaꝫ esse simile albo/qz non habet albedinem. Filius esñ habet quãcũq; formã perfectionis que est in patre/ sed negatur ab ipso potentia generãdi ꝓpter indispositionẽ suppositi: vel magis ꝓpter repugnantiam/qz est tale suppositum quod nõ põt generare/sicut in precedẽti rõne ostensum est/sicut etiam dicimus q idem albũ non potest esse simile sibiꝑsi/nõ ꝓpter defectum forme albedinis que fundat similitudinem/qz si eadẽ albedo esset in duobꝰ subiectis albis illa essent similia/ sed ꝓpter repugnantiam suppositi:qz idem nõ potest esse simile sibiꝑsi.ergo z c. ¶Tertio hoc ꝓbãt alij sed minus subtiliter qz aliquid nõ dicit impotens qz nõ potest illud respectu cuiꝰ non habet formam/z quod est ipossibile sibi:qz tũc omne ens diceretur impotens:sed filius nõ habet formam qua possit generare/vel qua pater põt generare:z ideo non dicitur impotens/ nec p cõsequens non omnipotẽs:dato q nõ possit generare/ergo potẽtia generandi non pertinet ad oĩpotentiam filij: licz bene ad omnipotentiam patris. Et similiter de potentia spirandi amboꝝ respectu spũssancti.

Resolu. huiꝰ ꝑme opinionis

¶Dicunt ergo isti q sicut ad omnipotentiam patris non pertinet generare seipm vel alium filium: quia hoc repugnat sibi/nec ex hoc dicitur minꝰ oĩpotens:qz nõ generat seipm vel alium filium:licet ad omnipotentiã eius ꝓtineat generare filium /qz generare sibi nõ repugnat/z potẽtia generandi est aliqua potentia. Ita ad omnipotentiã filij nõ ꝓtinet generare nec potentia generandi/qz hoc sibi repugnat. Unde tale suppositũ est/nõ tamẽ dicit ex hoc minus omnipotẽs/qz nõ repugnat sibi ex defectu alicuius ꝑfectionis vel forme que dicat perfectionem. Similiter etiam de potẽtia spirãdi amborum respectu spũssancti. Ex quo ꝓcludũt q nõ obstantibus ꝑdictis tres ꝑsone equales sunt in potentia z oĩpotentia/licet pater possit generare non autem filius/z ambo possint spirare nõ autẽ spũssanctus:z cetera.

Ꝫ primaꝫ ꝑcedẽtez opinionẽ

¶Contra istam opinionẽ arguo q potentia generãdi nõ cadit sub oĩpotentia nec pertinet ad ipam. ꝓtimo sic. Sicunq; aliquid est eiusdem simplicis rõnis z indiuisibilis in pluribus/quicũd est de ratione illius in vno filiorum z in alio. ꝓbatur: qz da oppositum tam non est vnius simplicis z indiuisibilis rationis: sed omnipotentia est vnius simplicis z indiuisibilis rõnis in tribus personis/quia de tribus dicit q omnipotens patꝫ/oĩpotẽs filius/omnipotẽs spũssanctꝰ. Et ꝓpter vnitatem z simplicitatem z indiuisibilitatem oĩpotentie/qz nõ sunt tres omnipotẽtes sed vnus omnipotens/sicut nõ tres eterni sed vnꝰ eternus: ergo quicquid ptinet ad rõnem omnipotẽtie in patre etiam z in filio: z quicquid non est in filio nec in patre/sed ad omnipotẽtiam filij nõ pertinet potentia generandi vt dictũ.ergo z c. ¶Scdo sic. Aut obiectuꝫ oĩpotẽtie est illud quod nõ includit cõtradictionẽ huic agẽti determinate vel illi. Aut quod nõ includit cõtradictionẽ secũdum se z absolute nõ in cõparatione ad hocvel illud:nõ põt dici primo modo/qz tũc sequerek q quodlibet agẽs cẽt omnipotẽs:qz quodlibꝫ agẽs põt in,illud quod nõ implicat ꝯtradictionem respectu illius vt possit in illud sicut ptz:ergo secũduꝫ oportet dicere secũdũ eos. Tunc arguo sic. Dis potẽtia respiciẽs suum obiectum p se z absolute/vel secũdum se nõ p comparationem ad hoc determinatũ suppositũ /vel ad illud/potest in illud obiectum in quocunq; sit.quia da oppositum ꝑdicati / sequitur statim oppositum subtecti:sed oĩpotẽtia est huiusmodi(sicut ꝓbatuꝫ est) alias quodlibet ens esset oĩpotẽs vt dixi/ergo in quocũq; supposito põt in oẽ illud quod nõ ĩplicat cõtradictionẽ secũdum se/ergo oĩpotentia filij potest in omne illud quod absolute nõ implicat cõtradictionem/z ita filius habet potentiam generãdi/hoc est falsum ergo oĩpotentia patris nõ includit potentiam generãdi. ¶Tertio sic. Cuiuscũq; potentie obiectum excedit obiectum/z potẽtia potentiam:quia sicut obiectũ ad obiectũ/ ita suo modo potẽtia ad potentiam. Sed si aliquid in ratione obiecti possibilis caderet sub oĩpotentia patris qõ non sub omnipotentia filij/sicut generaret vt dicis obiectum excederet obiectum: ergo potẽtia potentiam:ergo omnipotẽtia patris excederet omnipotentiam filij/z ita nõ essent equales in omnipotentia quod est falsum. ¶Quarto sic. Aut omnipotẽtia est per se ad actum generãdi vt ad terminũ aut non. Si nõ ergo ad oĩpotentiam alicuius nõ pertinet potentia generandi. Si sic tunc arguo illud in quo nõ est potẽtia ad actum ad quem p se ponitur omnipotentia nõ est omnipotens:sed in filio nõ est potentia ad actum generandi/ergo filius nõ est oĩ potens:hoc est falsum.ergo z c. ¶Dico igit q ad omnipotentiam alicuius p sone nõ pertinet potentia generandi/nec spirãdi/nec simpliciter ad oĩpotentiam:qz sicut dicek infra. Omnipotẽtia est potentia causatiua/z p ꝑs nõ est nisi respectu cõtingenter possibilis esse/ z obiectum eius differt cẽtialiter ab ipa sicut causatum vel causabile a causa extrinseca. Modo omne ĩtrinsecũ reale deo est necesse esse non distinctum essentialiter ab omnipotẽtia dei vt patet. Et ideo dico q nichil intrinsecum deo(cuiusmodi est generare vl spirare)est obiectũ omnipotẽtie. Et ideo q ad omnipotẽtiã nõ pertinet potentia generãdi. Hoc confirmatur per Ambrosium. 4. de fide ad Pe. cap. 3. Generatio inqt non est ad sublimitatem potentie/sed ad proprietatem referk nature. Nã si non omnipotens pater qz filium habet omnipotẽtioꝝ ergo esset si plures haberet. Sed planum est etiam secundum aduersarios q pater non esset potentioꝝ si haberet plures filios.ergo z cetera.

Scda opi. quam doctoꝝ tenꝫ

¶Est igitur alia opinio quã intendo tenere/ad cuius declarationẽ ꝓmitto q cum deus dicitur omnipotẽs/ vel hñs omnipotentiã qũo hic est distributio vel fit distributio ꝓ2 potentia z ꝓ2 possibili quod est obiectũ eius. Est igitur aduertendum q alicui termino singulari secũdum q hmõi nõ potest addi signum distributiuũ/nec ipe terminus cõsideratus mere sub ratione singularis est aptus natus distribui:ꝫ illõ cui additur signũ distributiuũ z natũ est distribui/ oportet q sit aliquo modo vniuersale z extendẽs se ad multa: vle aũt extendẽs se ad multa ꝯtum spectat ad presens est duplex. Uno modo vniuersalitate ꝑdicatiõis. Alio modo vniuersalitate ꝑtutis vel latitudine ꝑfectiõis z vtriq; vli põt addi signũ distributiuum. Hũc aũt ita est q signũ distributiuum additũ termino distribuit ipm secũdum naturam z cõditionem illius termini. Et qz aliã est conditio z natura vniuersalis secũdum predicationẽ/ z vniuersalis secũdum perfectiõem z virtutẽ/ideo signum distributiuũ aliter distribuit hoc vel illud: terminus esñ vniuersalis secũdum predicationem distribuitur ꝓ2 suis cõtentis formaliter/quia continetur in eis formaliter. Sicut homo formaliter includik in sorte/z in platone/ z in quodlibet suoꝝ inferioꝝ. Terminus vero vniuersalis scõm perfectionem vel virtutẽ non includitur formaliter in suis cõtentis:sed magis cõtinet ea per quãdam equalentiam vel super equipolentiam perfectionalẽ vel virtualem Jdeo nõ distribuik ꝓ2 cõtentis formaliter sed magis equipolenter vel equialẽter.

¶Modo ad ꝓpositum dico q cũ potentia dei formaliter accepta sit quedam potẽtia singularis contenta sub potentia in cõi/sicut essentia diuina cõtinetur sub essentia in cõmuni/tñ potẽtia dei:in ꝗtũ continet supereminẽter omnẽ potentiam creatam habet aliquo modo rõnem vniuersalis secũdum pfectionem vel virtutẽ/z vt sic põt sibi addi aliqđ signum distributiuũ quod distribuit ipam ꝓ2 oĩbꝰ contentis suis/nõ formaliter sed equialenter:z iõ dico q signum distributiuũ additum potentie diuine/vt cum dicitur omnipotẽtia distribuit ipsam potentiã formaliter ꝓ2 hac potẽtia z illa qz tũc seq̃ref q oĩs potẽtia/puta potẽtia asini/z potẽtia leonis z potentia cerui essent in deo formaliter/sed solũ distribuit ipam ꝓ2 oĩpotentia equialẽter vel equipolenter/z tunc est sensus deus est oĩpotens/id est deus habet vnam potentiã singularem equialentem secũdum virtutẽ omnipotẽtie causate vel causabili/hoc dicebat saluator Mathei vltimo. Data est michi omnis potestas in celo z in terra nõ formaliter q in se haberet formaliter potestatẽ capze vel equi vel asini/tunc fuisset asinus vel equus: sed supereminẽter vel equialẽter. z c. Ex cõsequenti autem potẽtia illa distributa sicut predictũ est distribuitur possibile potẽtie ꝑdicte ꝓ2 omni possibili nõ virtualiter nec supereminẽter sed ꝓ2 omni possibili formaliter ex hoc q deus habet vnam potentiam cõtinentem p equialẽtiam omnes alias/ ideo consequẽter potest in quodlibet possibile formaliter. ¶Est ergo talis ordo in ista distributiõe q nomine oĩpotentie potentia ꝓmo distribuitur ꝓ2 qualibet potentia equialẽter/ siue per equiualentiam/seu supeminẽtiam z secũdario potentia distribuitur ꝓ2 quolibet possibili formaliter :tũc est sensus totius vel totalis istius ꝓpositionis deꝰ est omnipotẽs/id est deus habet vnam potẽtiam equialentem imo supeminẽtem secũdum virtutẽ cuilibet potentie/z potestatem in qlibet obiectũ possibile cuiuslibet possibilis. Ad hoc est ratio talis signum distributiuum additũ alicui termino distribuibili ꝓius distribuit ipm z ꝓprius ꝓ quolibet contento imediate ꝯ ꝓ2 cõtentis mediate:sed potentia dei imediatius respicit potentiã ꝯ possibile qz nõ respicit possibile nisi mediate potentia/ergo imediatius distribuik ꝓ2 potentia ꝯ ꝓ2 possibili/z mediãte potentia ꝓ possibili. ¶Hoc ꝓmisso dico q sub ꝓ̃ tentia distributa in diuinis puta sub omnipotẽtia nõ cadit potẽtia generãdi/z spirãdi/ nec pertinet ad ipsam. Hoc ꝓbo ꝓmo sic ꝓ omnipotentiã nõ distribuik formaliter potentia ꝓ2 oĩpotentia vel qualibet potẽtia formaliter:sed ꝓ equalentiam vel eminẽtiam:sed potẽtia generandi z spirandi nõ cõtinetur in deo virtualiter siue eminẽter/qz cũ iste sint idem q deus/tũc deus contineretur in sua potẽtia vel seipo eminẽter vel virtualiter/ quod est falsum:ergo distribuik potẽtia in deo non ꝓ istis ergo sub oĩpotẽtia non contineretur este.

Mota.

Mathei vltimo.

¶Secũdo sic. Signũ additum potentie nõ distribuit ipsam nisi ꝓ2 potẽtia ꝓprie dicta:sed potentie ꝓprie dicte vt patet nono Methaphi.ab vno respicit ad secũdum q ad aliud et hoc vel obiective vel subiectiue:in diuinis aũt ad intra est aliud a patre vel ab aliquo alio diuino. Ꝫ z c. ¶Tertio sic. Signũ vniuersale additũ potẽtie nõ distribuit ipsam nisi ꝓ2 potẽtia cuius negatio in subiecto etiãsi rationis ponit in potentiam:qz negatio potẽtie ꝓprie dicte in obiecto etiãsi rationis ponit aliquã impotentiam/sicut negatio visus in apto natovidere z in quolibet obiecto etiãsi rõnis ponit impotentiam aliquam. ſz negatio potentie generãdi nõ ponit impotẽtiam in filio secũdum Augustinũ ꝓtra Maximinũ libꝝ tertio.c.13. Ubi dicit q filius nõ genuit/non qz non potuit/id est nõ qz impotẽs fuit sed qz nõ oportuit:ergo z c. ergo potẽtia generandi nõ cadit sub omnipotentia. ¶Quarto sic. Potentia simpliciter z ꝓprie dicta importat z dicit perfectionem simpliciter/qz scdm Anselmum monologion quintodecimo Illud dicit ꝑfectionẽ simpliciter qđ est melius in qlibet ipm ꝯ ipm:potẽtia aũt est huiusmodi:sed potentia generandi nõ dicit perfectionẽ simpliciter/qz tunc filius nõ esset perfectus simpliciter/nec spũssanctus:qđ est falsum:ꝯ non distribuik potẽtia ꝓ2 potentia generãdi/ nec potentia generãdi ptinet ad oĩpotentiam. Dico ꝯ q ꝓprie loquendo z sicut locuti sunt sancti de oĩpotentia loquẽdum est de ipa sicut philosophi loquũtur de potẽtia. Dis aũt potẽtia actiua de qua locuti sunt philosophi est potentia causatiua trãsmutatiua:qz ad aliam attingere non potuerũt. Et ideo sancti attribuẽtes deo oĩpotentiã eodẽmodo attribuerũt sibi qũo philosophi attribuerũt:attribuerunt eñ sibi potentiam causatiuã totalem respectu omnium causabilium z alioꝝ a se q̃ sunt oĩa possibilia entia quod ab eo remouebãt philosophi potentia aũt generandi vel spirandi non est potẽ

Resolu.

Ambros. de fi. ad Petrus.

ꝙ sub ꝓ̃ tentia distributa,ꝑ diuiis nõ cadit potentia generandi nec spirãdi,z c.

Augu.ſ Max.

Anselmꝰ

tia causatiua vel effectiua / ⁊ ideo dico q̄ ꝓprie loquendo de omnipotentia/⁊ sicut locuti sunt sancti potentia generādi vel spirandi nō tradit sub oīpotentia nec simplr nec sub oīpotentia alicuⁱ⁹ psone.

Ad rōes ꝓme opi.

¶ Ad primum alioꝝ dicit multipliciter ad argumentū Augustini vno modo dr̄ q̄ ꝓia eius tenet gratia materie / nō quia scilicet potentia generādi contineat sub omnipotētia. Sz isto modo qz si pater non potest generare filiū/sequit̄ q̄ nulla persona:sed si nō potest generare nec aliqua psona/ p cōsequēs sequit̄ q̄ nec ipe nec aliqua psona pōt cāre: quia ꝓductio necessaria ⁊ ad intra in diuinis prior est q̄ ꝓductio alicuius entis cōtingentis: sicut ꝓductio nature q̄ artis/⁊ nō necessarij. Si ergo prima est impossibilis.ergo ⁊ secūda:ꝫ si pater nō potest causare nō est oīpotens:⁊ ideo nō valet consequentia Augustini p locū intrinsecū: qz potentia generādi pertineat ad oīpotentiā sed p ꝓpīas extrinsecas vt dictum est. Aliter dicitur q̄ ꝓsequātia Augustini tenet p hoc q̄ Augustinus supponit cū Maximino q̄ deus pater possit generare/⁊tūc arguit q̄ si nō potest generare equalē sibi in eadē natura q̄ nō est omnipotens / p hoc q̄ omne infernus patre in natura est creabile ⁊ nō est deus: sed si deꝰ pater generat aliquid tale nō creat ipm nec potest creare: ergo nō est omps/sicut filius etiam nō esset omnipotens si nō posset creare omne creabile. Aliter dicitur q̄ ꝓña Augustini tenet etiā p hoc q̄ oī potentia requirit in habēte omnem pfectionē simpliciter/⁊ omne hns quālibet perfectionem simpliciter est omnipotēs/⁊ nō solum habet sed pōt producere sibi simile si habet notionem sibi conuenientem tali ꝓductioni/cuiusmodi est pater. Si autem pater nō posset generare/cū hoc non repugnat sibi ratione sue ꝓprietatis vel suppositi vt videtur:⁊ arguitur q̄ hoc eēt qz deficeret sibi aliqua perfectio simpliciter/qđ nō potest argui de filio. Nō em̄ deficit sibi aliqua pfectio simpliciter/licet non possit generare:sed hoc repugnat sibi ratione ꝓprij suppositi/vel ꝓprie notionis sicut dictuꝫ est supra/⁊ ideo non est ꝓsequētia formalis: si pater nō potest generare nō est omnipotēs sed materialis:nec arguitur ex hoc q̄ potētia generandi cadat sub oīpotentia. Aliter etiā dicit̄ q̄ Maximinꝰ cōcedebat q̄ pater poterat generare ⁊ filiū generare / ⁊ ex hoc sequebatur q̄ poterat in generationē vniuocā: qz omne genitum quod est filius est vniuoce genitū(sicut dictum est supra)⁊ p ꝓñs in eadem natura gignente. Cum ergo videamus q̄ pater carnalis q̄tū est ex se(si est perfecte potēs)potest generare filium sibi equalem futurum/⁊ si nō posset nō esset pfecte potens / multo fortius ⁊ deus pater potest generare filium sibi equalem habentem oēm pfectionē diuine nature/⁊ si nō potest nō est pfecte potēs nec cōsequenter est omnipotens:nō qz potentia generandi pertineat ad omnipotētiam/sed qz suppositis ꝓdictis negatio eius arguit nō oīpotentiam eo modo quo dictum est. ¶ Ad secūdum dico q̄ qlibet ens formaliter continet sub ente distributo:qz ens distribuit̄ sicut cōmune ⁊ vniuersale scđm cōmunitatem ꝓdicationis. Sed dico q̄ oīpotentia non sic formaliter in qualibet potētia includit̄: nec potentia in deo sic distribuitur sicut dictum est supra:sed distribuit̄ ꝓo potentijs virtualiter cōtentis cuiusmodi nō est potentia generandi in deo/est enim ibi formaliter nō virtualiter. Aliter dicitur q̄ cuilibꝫ enti magis ꝓprie conuenit ens:q̄ potentie generādi queniat potentia:qz potentia ꝓprie nō est nisi respectu entis possibilis ⁊ contingētis non necessarij. Et ideo nō oportet si distributo ente contineat qđlibet ens/q̄ distributa potentia accipiat̄ vel contineat sub potentia generandi. Vnde potētia generandi nō cōtinet sub ōmnipotētia sicut inferiꝰ sub suo superiori nec sicut pars totius in quātitate sub toto/nec est formalis ꝓña omnipotētia/q̄ potentia generandi. ¶ Ad tertium dico q̄ generare ⁊ spirare sunt actus ꝓductiui reales sed nō alicuius possibilis nō necessarij sed aliquoꝝ q̄ sunt necesse esse/⁊ ideo potentia respectu talium nō est ꝓprie dicenda potentia/vel dato q̄ dicat̄ potentia/nō tamē cōtinetur sub potentia distributa in deo qđ dicit̄ oīpotentia ꝓpter rōnem prius dictā:licet bene ꝓtineat sub potentia distributa qđ accipit̄ potentia p vniuersali secūdum p̄dicationem: sed sic nō distribuit̄ in deo/nec dicit̄ ibi omnipotētia. ¶ Ad quartum dico q̄ si nullipotentia accipiat̄ pro negatiōe oīs potentie ꝓprie dicte vel oīpotētie. Ad nulli potentiam nō sequit̄ per virtutem dici de nullo negatio potētie generādi:sed magis a maiori:sicut seqūtur si nullus homo est rōnalis/assiⁿ⁹ nō est rōnalis. Et ideo dico q̄ ad omnipotētiam nō sequitur per virtutem dici de omnipotētia gñandi/ nec cōtinet sub ipa/nec etiam sequitur si omnis homo est rōnalis q̄ assinus sit rationalis.quare ⁊c. ¶ Ad quintū de ōmni scientia dico q̄ nō est simile de oīpotētia: quia scire vel scibile absolute loquēdo nullum habent ordinem realem adinuicē. Et ideo scientia alicuius potest cadere sup̄ omnia/⁊ vt super obiecta/etiam sup̄ seipm:qz nec inter scientem ⁊ scitum reqūritur distinctio eentialis. Sz aliud est de oīpotētia que respicit determinate aliqđ possibile dependens ab ipa ⁊ essentialiter ⁊ posterius ipa realiter sicut creatum cuiusmodi nō est potentia generandi. Et ideo dico ad omnē scientiā multa pertinēt in ratione obiecti que nō pertinēt ad omnipotētiam:vnde planum est q̄ ad oēm sciētiam vel oīscientiam ptinet scientia sui/scilicet q̄ sciat seipm / ad omnipotentiam pertinet q̄ possit seipm. ¶ Tunc ad rationes ꝓo secūdo mēbro q̄ potentia generādi ptinet ad omnipotentiam patris nō aūt filij. Dico ad primam q̄ ad omnipotentiā filij nō pertinet posse generare ⁊ quātum ad hoc cōcedo rōnem. Sed quando ꝓbat q̄ ad omnipotentiā patris ptinet / qz non implicat ꝓtradictionē patrem generare/dico q̄ nō sequitur. Sicut enim imaginat̄ oīpotentia non respicit omne qđ nō implicat cōtradictionem p obiecto/qz respiceret seipam ⁊ posset in seipam: sed solum respicit omne quod nō implicat ꝓtradictionē: quod est aliud oīpotentie distinctum essentialiter/ vel saltem non id cēntialiter cuiusmodi nō est filiⁱ⁹ respectu patris. Et ideo dico q̄ ad omnipotentiā patris non pertinet generare. ¶ Ad secūdum concedo argumentum quātum cōcludit ꝓo me / q̄ ad omnipotentiā filij nō pertinet potentia generādi. Quando dicit̄ q̄ ad oīpotentiam patris nego: qđ patur intelligi q̄ negatio potentie generadi tollit omnipotētiaꝫ ⁊ ponit impotentiā in patre:dico q̄ hoc est verū.sed hoc nō est p se nec intrinsece p locū a parte totiⁱ⁹ in quātitate destructiue/sic q̄ potētia

Ad rōes p secūdo mēbro ꝓ dicte .1. opinōis

generādi pertineat ad oīpotentiam patris: ꝫ hoc est concomitatiue ⁊ gratia materie: qz cū in patre non sint nisi essentia ⁊ relatio/⁊ patri nō repugnat generare ratione relationis ꝓprie:si sibi repugnaret generare/potest argui q̄ hoc est ꝓpter defectum essentie vel alicuius pfectionis essentialis:⁊ p ꝓñs non esset omnipotens. ¶ Ad vltimū dico q̄ nichil valet/⁊ si enim aliquid non pōt dici ipotens ptiue/qz nō potest in aliquid respectu cuius nec habet formam actuā/nec natus est habere:tamē tale quid non pōt dici omnipotens qz nō potest in oīne quod est de se possibile:sicut ignis licet nō dicatur impotens qz nō potest frigefacere:nō tamen est oī potens eo ipo q̄ frigefacere nō potest. Similiter dico q̄ si potentia generādi pertineret ad omnipotentiam licet filius non diceretur ptiuatiue impotens qz nō potest generare:tamē necessario diceretur ⁊ esset nō omnipotens eo q̄ omnipotentiā non haberet:qz nō haberet illud quod intrinsece ⁊ p se ad omnipotentiam pertinet/sicut dicis: puta potētiā generandi. Hec de primo articulo

Persōe diuie an sint equales in potentia.

¶ Quantum ad secūdum articulum Utrū scz persone diuie sint equales in potentia. Videndum est primo si persone sint equales in potentia generandi vel spirandi/que dicunt̄ iste potentie. Secūdo si sunt equales in oīpotentia ad quam nō pertinet potentia generādi vel spirādi.sicut dictum est supra. ¶ De primo dico q̄ potentia generādi pōt accipi pro ꝓncipio nō formali generationis/siue pro potentia remota. Secūdo pōt accipi pro potentia ꝓxima que includit omnia necessaria adhoc vt habēs tale principium habeat actū generandi. Tertio potest accipi p respectu quodā rationis ad actū/q̄ est potentialitas ipa que fundatur super potentiam secūdo modo dictā ⁊ ordineꝫ habituale ad actum secūdum rationem. Loquēdo primo modo de potētia dico q̄ persone diuie sunt equales in pottentia qz in pfectiōe simpliciter ⁊ absolute qui est principium quo generādi in patre siue ulla sit essentia secūdum rōnem essentie siue memoriam qz alias persone nō essent equaliter pfecte sicut patet. Secūdo dico q̄ nō sunt equales in potentia secūdo mō dicta/qz solus pater illam potentiam generādi habet. Et similiter dico q̄ de potentia tertio modo. Dico tamē q̄ non sunt equales secundum istas/quia iste potentie p eo q̄ addunt vel dicunt super illud absolutū qđ est perfectio simpliciter ⁊ cōmune tribus nō dicunt quātitatē molis/ planum est nec quātitatem pfectionis vel virtutis quia secūda dicit forte negationē vs ingenitū:⁊ cū hoc notionē patris q̄ est paternitas vel relatio/ tertia vero relationē rationis/q̄ sicut patet non dicūt aliquam pfectionem vel virtutem: de negatiōe patet:de relatione reali patet vt ꝓbatum est supra /⁊ multo fortius hoc ptz de relatione rationis. ⁊c.

Ad argumēta ꝓncipalia.

¶ Ad primuz principale patz q̄ licet in filio nō sit potentia generādi eo mō quo dictum est supra/nō tamē est inequalis patri in potentia nec similiter spūssanctus inequalis ambobꝰ licet in ipo nō sit potētia spirādi. ¶ Ad scđm dico q̄ quicquid sit de duobus diis qz de hoc dixi supra distinctiōe secūda.tū nō oportz q̄ vna persona oīpotens possit facere aliā nullipotentē/sed oēs tres persone sunt oīpotētes vnica potētia ⁊ vnico actu ꝓducūt oīa ⁊ volūt/⁊ ideo nō valent vie adducte ad hoc ꝓbandum:quādo dicis saltem vna persona prius ozigine habz oīpotentiā ⁊ actū volēdi ⁊ producendi q̄ alia. Dico q̄ verū est/nec tū seqr̄ qđ dicis:qz sicut dictū est supra hꝫ vnā psonā prinozigne aliqđ nō est aliā nō hēre vel expectare:ꝫ vnam hēre a se/⁊ aliā ab alia. quare ⁊c. Si dicis vltra q̄ vna psona pōt gñare/alia nō/licꝫ hēant vnā cēntiā q̄ similr̄ develle. Ptz q̄ nō valet qz cēntia nō sic est: potētia ꝓria gñandi sicut volūtas volendi vt ptz. ¶ Ad tertiū dico q̄ posse ꝓducere psonā diuinaꝫ q̄tū ad illud qđ dicit simplr̄ pfectiones absolutā q̄ cōiseſt trib⁹/nō est maⁱ⁹ q̄ posse ꝓducere creaturā imo forte nec tm̄:qz vt sic nō dicit nisi respectū: posse aūt ꝓducere creaturā dicit oīpotentiā q̄ est pfecto simplr̄ vt dictū est supra/⁊ ideo nō seqr̄ q̄ psona sit omps.dato q̄ nō possit ꝓducer̄ psonā sic seqr̄et si nō possꝫ ꝓducer̄ creaturā p se loquendo nisi forte p ꝓñtias extrinsecas sequar̄.hec de pfē sit dictū c.s.

Vnica

Pōt hec.

Psone di. an sint equales in oīpotentia.

¶ Ad tertium dico q si sol non possit intelligere similiter etiam quodcunq; aliud nō esset oīpotens quia intelligere nō repugnat alicui nisi ꝓpter defectum potentie intellectiue ⁊ perfectionis/cōsequēter sequit q si aliqd nō pōt intelligere q sibi deficit potentia intellectiua: ⁊ est impfectus ens ⁊ per consequēs non est oīpotens. Non sic autem de generare ⁊ spirare in diuinis:que nō repugnāt alicui persone,ꝓpter defectum alterius perfectionis sicut dictū est supra. Et ideo nō pōt dici talis persona imperfecta nec impotens seu omnipotens/ dato q non possit generare vel spirare/nec per cōsequens inequalis alteri persone in potentia.

¶ Distinctionis .xxj. Questio Vnica.

¶ Circa distinctiōez

Vigesimāprimā quero Vtrū ista sit cōcedēda vera sol⁹ pater est deus. ¶ Videt q sic. q; dictio exclusiua addita vni correlatiuo nō excludit reliquū / nec predicatū a reliquo quia philosophus arguit primo physicoꝝ si tm principiuꝫ
1.phisi. est ergo principiatū ⁊ per ꝑs plura sunt ⁊ nōvnū Sed ꝓpter hoc tantū videret ista negāda solus pater est deus/q; sequerek q filius nō esset deus: nec spūssanctus.ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. Sol⁹ deus est pater ergo solus pater est deus/ Antecedēs patet per exponētes primā:q; deus est pater in diuinis ⁊ nullus non deus est pater/ cōsequētia patet per cō
Aug.6. de trini. uersionem exclusiue. ¶ Tertio sic secūdum Augustinū.6.de tri.c.7. Tantus est sol⁹ pater ℭtus pater ⁊ filius ⁊ spūssanct⁹ est:ℨ sicut tres ꝑsone sunt deus/ita solus pater est deus:q; pater solus est tātum ℭtum tres ⁊ illud tantū nō est nisi deus.ℨ ⁊c.
1.ad thi. .5. matth.11. ¶ Quarto sic. Apls.1. ad Thimotheū.5. dicit de patre. Et Augustinus hoc recipit q solus habet immortalitatē. Et simil⁹ Matthei.11. Dicit/q; nemo nouit filiū nisi pater/neq; patrem q̄s nouit nisi filius:⁊ tm ex hoc nō sequitur quin fili⁹ habeat immortalitatē/⁊ quin pater cognoscat seipm:ℨ similiter pōt ista concedi ⁊ recipi solus pater est deus/ ⁊ stabit cum hoc q filius ⁊ spūssanctus est deus.

¶ Contra sequitur Solus pater est deus/ ergo filius nō est deus:q; solus
August. idem est q nō cū alio/filius aūt est alius a patre:ꝫ consequēs est falsum ergo ⁊ añs. Similiter etiam Augustinus dicit sexto de trinitate octauo nō est dicendum solum patrem esse deum.

¶ In ista questione sic ꝓcedā

¶ Primo inquirā vtrum vnum relatiuū sit de cōceptu quidditatiuo alterius per se primo modo. ¶ Secūdo inq̄rā vtrū dictio exclusiua addita vni correlatiuoꝝ excludat aliud vel ꝑdicatuꝫ ab alio. ¶ Tertio vtrū hec sit cōcedenda sol⁹ pater est de⁹.

Vnū relatiuū an sit de conceptu q̄d ditatiuo. alteri⁹ q

¶ Quantum ad primum di/

co q est vna opinio que dicit q vnum relatiuuꝫ est de cōceptu quidditatiuo alterius per se primo modo/de cōceptu dico accipiendo cōceptum non pro actu concipiendi / sed pro obiecto conceptus. Ad hoc adducuntur rōnes. Prima est ista de cōceptu quidditatiuo eius est aliud/cuius ratio ⁊ diffinitio ꝓpria ⁊ q̄dditatiua est esse ad aliud : quia esse ad aliud includit aliud:sed esse ad aliud est ꝓpria et quidditatiua ratio relatiui/ vt patet in ꝓdicamētis.ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic quod nō potest habere aliquem cōceptum sibi formalem ⁊ intrinsecuꝫ nisi ad aliud/includit de suo ꝓceptu quidditatiuo aliꝰ per se primo modo/vt patet : sed relatiuum est huiusmodi.ergo ⁊c. ¶ Tertio sic cōtra alios qui dicunt q relatiuum est de cōceptu secūdario relatiui:aut per cōceptum primarium intelligunt duos conceptus/vel duos actus concipiendi/ aut vnum distinctum tantum secūdum rationem ⁊ penes obiecta/ non potest dici q duos actus quorum vnus sit relatiui ⁊ alter correlatiui : quia tam duo actus intelligendi similes essent in intellectu cōtra Aristotelē secūdo thopicoꝝ/qui dicit q ꝓtingit plura scire vnum tantum intelligere.ergo ⁊c. Similiter etiam ille primarius cōceptus posset fieri ⁊ cē tamen secūdario/⁊ sic saltem virtute diuina vnum posset intelligi sine alio quod est falsum. Si intelligatur primo modo tūc est cōtra eos/scilicet q vnū correlatiuum esset de conceptu quidditatiuo alterius/ex quo ambox nō est nisi vn⁹ cōcept⁹.igit ⁊c.
2.thopi.
¶ Quarto sic. Illud est de conceptu quidditatiuo alicuius per quod ipm distinguitur a quocūq; alio ingtum tale: sed vnum relatiuū distinguit a quolibet alio per hoc quod habet tale correlatiuuꝫ nō per esse ad aliud: q; in hoc conueniunt omnia relatiua:sed per hoc quod est ad tale relatiuum.ℨ ⁊c.
mod⁹ dicendi hu⁹.1.opi nio.
Modus ponendi istorum est q hoc est singulare in relatiuis q aliquid extrinsecum ab ipsis secundum rem sit de conceptu eoꝝ quidditatiuo per se primo. Et amplius dicunt q vnum relatiuoꝝ est magis de per se primo cōceptu ⁊ quidditatiuo alteri⁹ ℭ sit genus vel differentia de conceptu speciei: q; species habet aliquem conceptum sibi formaliter intrinsecum/qui non includit conceptum generis/ puta conceptum differentie. Similiter habet aliquem p quē non includit conceptum differētie/ puta conceptum generis:sed relatiuum nullum habꝫ conceptum sibi formaliter intrinsecum qui non includat correlatiuum.alias haberet aliquem conceptum absolutum. Hec est opinio q relatiuum intelligi non potest sine suo correlatiuo ⁊ per consequens includit ipsum in suo conceptu quidditatiuo/quia dato q non ꝛcludat ipsum/tam poterit intelligi sine illo correlatiuo non intelligēdo ipm /et habebit conceptum quidditatiuū absolutum.

¶ Sed ista opinio

ō ꝓcedē. ꝓmā opi. videtur michi falsa ⁊ impossibilis: ⁊ arguo contra eam. Primo sic. Illud quod cadit in diffinitione alicuius sicut additamentum nō est de conceptu illius per se primo/ quia tam non esset additamentum nec extrinsecum sed intrinsecum: sed vnum relatiuum cadit in diffinitione alterius per additamentum. Probatio quia vnum relatiuum dicit rem distinctam et frequenter essentiam distinctam a correlatiuo /sicut patet de paternitate ⁊ filiatione que sunt in distinctis suppositis vel subectis. ergo ⁊c. ¶ Secundo sic que distinguntur specie nō sunt eadem per se primo modo patet de se: sed relatiuum vel relatio ⁊ sua correlatio distinguntur specie ab eodem genere proximo/vt patet de paternitate ⁊ filiatiōe:vel saltem nūero sub eadem specie sicut similitudo ⁊ similitudo.ℨ ⁊c.

¶ Tertio sic.Quecūq; distinguūtur realiter distinguntur etiā formaliter:⁊ p ꝑs vnū nō est de cōceptu alterius per se primo mō(sicut dictū est supra) sed relatiuū ⁊ suum correlatiuū sunt hmōi vt patꝫ de esse in diuinis de q̄bus minus videk.ergo ⁊c.

¶ Quarto sic. Si correlatiuū est de cōceptu q̄dditatiuo relatiui sequit q vel aliquid absolutum vel ens rationis sit de conceptu quidditatiuo relatiui realis/hoc est falsum.ergo ⁊c. Probatio ꝓsequentie:scientia refert ad scibile/saltē scibli existēte scibile aūt vel terminat relationē scientie ℭm aliquid absolutū/⁊ sic sequit q absolutū est de cōceptu relatiui:vel ℭm respectuꝫ rōnis quē habet scibile ad scientiā/⁊ sic effect⁹ rōnis est de p se q̄dditatiuo cōceptu alicui⁹ entis realis/qđ est etiam falsum.

¶ Quinto sic. Si vnū relatiuū est sic de ꝓceptu alterius primo mō:sequtur q p̄dicek de ipo p se primo mō saltē in ꝓcreto sicut aīal vel rōnale de homine: sed hoc est falsum ergo ⁊c. ¶ Sexto sic. Termin⁹ tendētie nō est de ꝓceptu quidditatiuo tendentie in ipm:q; tunc idē esset terminus ⁊ tendētia/ ⁊ sic tendentie esset tendētia/⁊ termini esset termin⁹:ꝫ relatio est tendentia in relatiuū vt in terminū. igit ⁊c.

¶ Septimo sic. Si vnū relatiuoꝝ est de p se primo cōceptu alteri⁹ ⁊ p ꝑs de primo ſ̄gto:tunc est nugatio dicēdo pater filij q; ℭm phūm primo Elencorum sl̄ ꝓcedak q nomē ⁊ oratio idē significāt puta duplū ⁊ dimidij duplū/ os q sit nugatio distinguēdo duplū dimidū: q; tūc est dicere duplū dimidū/ dimidū/dimidū/qđ est nugnatio: ꝫ falsum est dicere q hic sit nugatio pater filij duplū dimidū.ℨ ⁊c.
1.Elen.
Hec valet qđ dicūt aliꝰ rñdendo q hū dr̄ sine nugatione hō rōnalis licet rōnale cōueniat homini p se primo mō. Dictū eoꝝ est falsum,sicut ptꝫ plane accipiendo rōnē homis pro hoīe/aīal scꝫ rōnale/⁊ tunc idē est dicere homo rōnalis sicut aīal rōnale. Rationale est nugatio manifesta accipiēdo rōnale pro differentia nō pro sapiēte sicut dr̄ hō sapiēs rōnalis. ¶ Octauo sic. Si de cōceptu q̄dditatiuo vnius relatiui est alterꝰ ⁊ ecōuerso:q̄ro an de cōceptu vnius sit aliqd pater suū correlatiuū/aut nihil Si nichil tūc vnū relatiuū nō est nisi suū correlatiuum:⁊ per ꝑs nō est relatiuū: q; nullū relatiuuꝫ est ad seipm sed ad aliud/ si aliqd capio ꝑcise illud aut ergo illud est ꝓpos⁹ ꝓceptus ex conceptu sibi ꝓpio ⁊ suo correlatiuo:aut hō. si nō habeo ꝓpositum q illud qđ est ꝓprium relatiuū nō includit suū correlatiuū:si sic ille pōt resolui in duos cōceptus/ ⁊ sic ꝓcedere in infinitum in ꝓceptibus relationis vel necesse deuenieꝝ ad aliquē vnū ꝓceptū simpliceꝫ qui non includet correlatiuū in suo ꝓpio cōceptu ⁊ habeo etiā ꝓpositū. ¶ Nono sic. Conceptus primus cuiuslibet speciei per se in genere est p se vnus non p accidens:q; ens p accidēs nō est per se in genere.sed vnū relatiuū nō facit vnum p se cōceptuꝫ cū suo correlatiuo:q; aut ille esset simpliciter simplex aut resolubilis. Non potest dici primū q; tūc idem ꝓceptus simpliciter simplex ꝛcluderet aliqua duo formaliter distincta ⁊etiā subiecto vel supposito quōcunq; qđ est impossibile:si est resolubilis habeo ꝓpositū:q; neuter illoꝝ in quos resolutk includit/ alterū/⁊ per ꝑs nec includit alterum/p ꝑs nec includit correlatiuum q; tunc pars esset equalis toti quod est ipossibile/⁊ ita habeo aliquē cōceptū relatiui q nō ꝛcludit correlatiuū. igit ⁊c. ¶ Decimo sic. Si vnū est de prio cōceptu alteri⁹ rei:ℨ sicut gen⁹/ aut sicut dr̄ia/aut sicut alia aliqua p se cā eiꝰ intrinseca/nō pōt dici primo mō;q; tūc p̄dicarek de ipso in prio mō dicēdi p se sicut gen⁹ vel dr̄ia de specie. Preterea etiā si ponitur vt gen⁹ tū gen⁹ sit quo
dientius ℭ spēs /sequit q; potuit terminare depē
dentiā alicui⁹ alteri⁹ ℭ sui correlatiui/q; ℭm alios vnū ponit in diffinitione alteri⁹ sicut terminatiuū dependētie eius/⁊ ecōuerso q; ecōuerso alterū ponitur in diffinitiōe illius/⁊ sic idē respectu eiusdem erit magis cōe ⁊ min⁹ cōmune/genus/ species/qđ est impossibile. Similiter ex hoc habek ꝓpositū q; in cōceptu generis nūℭ includit cōcept⁹ dr̄ie/nec ꝑ ꝑs in cōceptu correlatiui qđ ponit tanℭ genus includit ratio sui correlatiui/qđ est species includens ipam differentiā/⁊ p ꝑs nec ecōuerso cuꝫ equaliter se respiciāt ℭtum ad hoc:nec est iu diffinitiōne eius sicut differentia: q; illud correlatiuuꝫ trahit suā differentiā specificā ab ipo relatiuo vt dicūt ℨ ab illo correlatiuo nō trahit istud relatiuū suam dr̄iam nec recipit ipm vt dr̄iam specificaꝫ in sua diffinitione tunc esset circulus in p se specificatione mutua aliquorum/nec vt per se causa eiꝰ quia secūdum Boetiū super ꝓdicamenta capitulo de relatiōe vnū relatiuum nō est causa alterius/ Boetius.
quia sunt simul natura. Causa autem est ꝓioꝝ natura suo effectu/ergo nullo modo. Nec valet sl̄ dicas q; distinctio est insufficiens : q; ponit ibi sicut terminās dependentiā relatiui/nō aūt vt gen⁹ vel differentia vel per se causa. Contra tunc de⁹ esset de cōceptu quidditatiuo creature quia terminat dependentiā eius quod est falsum. ¶ Undecimo sic. Si cōceptus filiationis est de cōceptu quidditatiuo paternitatis/hoc scīm alios videk ponēdum ꝓpter distinctionē paternitatis specificā a quacunq; alia relatione;sed hoc posito nō habek ratio distinctio. Probatio q; aut in paternitate est aliqd ꝓprium sibi preter cē ad aliud ⁊ filiationē:aut nichil Si primū ergo illud est distinctio paternitatis a qualibet alia relatione. Ex quo est sibi ꝓpriū ⁊ nō per filiationē. Si nichil ergo in omni eo qđ est de primo ꝓceptu paternitatis ꝓter filiationē cōuenit paternitas cū filiatione:⁊ pari ratione filiatio cuꝫ paternitate:⁊ per consequens nō plus habetur distinctio paternitatis per filiationem/ℭ per paternitatem nec ecōuerso/ergo sufficiēter habek distinctio paternitatis ab alijs relationibus p paternitatem/⁊ nō opꝫ q; per filiationē. ¶ Duodecimo sic. Sicut esse relationeꝫ in cōmuni est esse ad aliud in cōmuni/ ita esse huius relationis puta paternitas in esse ad filium. Quero igit vtrum paternitas ratione qua est ad aliud in cōmuni sibi determinat filium pro termino:vel ratione filiationis/vel ratione alicuius alterius. Non primo modo quia cē ad aliud cōuenit omni relationi:nec secundo mō quia illud ratione cuius determinat sibi filiū pro termino habet filiū vel filiationē pro termino/ ⁊ sic filiatio hēret filiationē p termiō/vel filiū filiū/qđ ē falsum:ℨ opꝫ q; rōne alicui⁹ alteri⁹ qđ nec est filiatio nec ꝛcludit ipam in suo ꝓceptu q̄dditatiuo. ¶ Tertiodecio sic. Dictio exclusiua addita termiō simplici nō excludit illud qđ est de suo cōceptu q̄dditatiuo vt ptꝫ:q; tūc excluderet ipm cui addit. Si ipa addita vni correlatiuo excludit reliquum vt patet

primo phisicorum/ꝛ dicetur infra. ergo ꝛc. Nec valet responsio ꝙ maior est vera in absolutis nō in relatiuis. Tū qr equaliter cōcludit ꝓbatio maioris de vtrisq;. Tuꝫ qr exclusiua ꝓsupponit suū ꝓiacēs cui additur/ꝛ per ꝓns quodlibet cōtentum in ipso per se primo modo/ nō aūt ꝓsupponit illud cuiꝰ primū conceptū excludit. quare ꝛc. ¶ Vltimo sic. Aut conceptus paternitatis de quo est filiatio est vnus conceptus aut plures si vnus aut simpliciter simplex aut ꝓpositus. Si primo modo tūc filiatio est totus conceptus paternitatis qr quicqd pertinet ad cōceptum simpliciter simplicē est totus ille conceptus sed hoc est falsum. Si conceptus quero de parte illius aut de conceptu eius est alia pars/ aut nō/si sic pars illa de cuius cōceptu est alia erit equalis toti cōceptui compositō quod est impossibile. Si nō cū partes sint paternitas ꝛ filiatio/habetur ꝓpositum ꝙ de cōceptu paternitatis non est filiatio. Si aūt ille conceptus paternitatis de quo est filiatio nō sit vn⁹ sed plura/sꝫ illa pluralitas non potest esse nisi primorū cōceptuū paternitatis ꝛ filiationis: aut igit sunt plures sola pluralitate: nūerali ꝛ tunc nō plus differunt paternitas ꝛ filiatio/ q̄ filiatio ꝛ filiatio/ vl' paternitas ꝛ paternitas/qđ patet falsum: aut sunt plures pluralitate specifica ꝛ sic oportet te dicere velis nolis ꝙ aliqđ est in primo cōceptu vnius quod nō est in primo ꝯceptu alterius/quod est contra te: qr dicis ꝙ quodlibet est in cōceptu cuiuslibet: ꝛ patet necessarū: qr ois species distinguitur ab alia aliquo ꝓprio cōceptu q̄ditatiuo sibi/que nō includit ꝯceptū alterius sicut in re conceptibili que nō est res alteri⁹ sed res cēntialiter distincta. ¶ Dico igitur ꝙ vnū relatorum non est de conceptu alterius per se primo ꝛ dico ꝙ dicere oppositum est ignorare vocem ꝓpriam. deus.

Ad motiua.1.opi. ¶ **Ad primuꝫ aliox** Dico ꝙ maior eorum cōcludit cōtra eos/qr eoipso ꝙ diffinitio relatiui est ad aliꝺ: sequitur ꝙ est ad aliquid extrinsecū ab ipo qđ non cōuenit sibi ꝓ se primo modo/vnde ꝛ diffinitio includit additamētū extrinsecū a diffinito / sicut suo modo diffinitio accidentis per subiectum.

¶ Ad secūdum dico ꝙ relatiuū nō potest concipi non cōcipiendo aliud. Non tamen ex hoc sequitur ꝙ vnū sit de conceptu quidditatiuo alterius per se primo mō: sed magis oppositum/ qr est aliud ꝛ hoc est regulare ꝛ singulare in relatiuis: nec habet locū in absolutis. ¶ Ad tertiū dico ꝙ est idem act⁹ concipiendi hoc relatiuum ꝛ suum correlatiuū/nec sequitur ex hoc ꝙ vnū sit de cōceptu quidditatiuo alterius: sed magis oppositū qr eodem actu intelligitur relatiuū ꝛ suum correlatiuū vt aliud ꝛ extrinsecum sibi: nō em ex vnitate actus ꝯcipiēdi sequitur vnitas cōceptoꝝ ꝛ ꝙ se primo mō: tūc em aīal ꝛ rationale eēnt idē per se primo mō/qr cōcipiunt vno actu ōcipiendi specie ꝛ deus oīa concipit vno actu Hoc aūt locū non habet in absolutis. ¶ Ad quartum dico ꝙ correlatiuū nō distinguit per relatiuū ab omni alio a se/qr tunc nō distingueretur a correlatiuo sicut nec correlatiuū a seipo/sed ꝓ proprium differentiam formalem ꝛ intrinsecam/tū in habitudine ad correlatiuū extrinsecum sibi/sicut est id qđ est ad ipsum quātūcunq; non sit de suo cōceptu intrinseco: quod etiā aduertēs Boetius posuit locū a relatiuis inter locos extrinsecos. Hec de.1.arti.

¶ **Quantum ad secūdum ar**ticulum dicunt quidam ꝙ dictio exclusiua sicut solus ꝛ huiusmodi addita vnū relatiuo non excludit reliquū/ vel predicatum a reliquo. Hoc probāt qr dictio exclusiua addita relatiuo non excludit illud quod est de conceptu quidditatiuo eius per se primo modo vt patet: qr tunc excluderet ipm cui additur: sed sic est ꝙ correlatiuū est de ꝯceptu quidditatio relatiui secūdum eos. ergo ꝛc. ¶ Secundo sic. dictio exclusiua nō excludit illud quod de necessitate absoluta sequitur ad illud cui additur/qr ꝓsupponeret suū ꝓiacēs/ꝛ nō poneret ipm imo destrueret ipm: qr destrueret vel excluderet id quod de necessitate sequitur ad ipm ꝛ in re ꝛ in ītellectu sed vnum relatiuū necessario sequitur ad aliud: vnde sequitur si pater est filius est ꝛ per consequēs sequitur si solus pater est filius est: qr sequitur si solus pater est/ pater est. Si pater est/ filiꝰ est: ḡ si solus pater est/ filius est: ergo nō excludit p̄dicatū a correlatiuo. ¶ Tertio sic. Dictio exclusiua addita subiecto vel accidenti suo nō excludit accidens vel subiectum/ꝛ loquendo de accidente cōmuni sꝫ magis necessario vnum relatiuum cōcomitat alterus ꝛ sequit quēadmodū accidēs subiectū. ergo ꝛc.

¶ Vltimo sic. Si dictio exclusiua excluderet vniuersaliter correlatiuū sequeretur ꝙ excluderet suū ꝓiacens cui additur: ꝓbatio frequēter contingit ꝙ idē sit relatiuū ꝛ correlatiuū sicut mouēs ꝛ motū actiuum ꝛ passiuū. Similiter etiā in deo essentialiter sunt idē pater ꝛ filius: sꝫ ꝓns est ꝓbilee ergo ꝛ antecedēs. Videtur ergo istis ꝙ dictio exclusiua non excludit correlatiuū/nec predicatū a correlatiuo cui addit/ꝛ tō ꝓniter concedunt sicut dicetur infra ꝙ ista est vera solus pater est deus.

Dictō exclusiua addita vni correlatiuo uorū an excludat aliud. ꝛc. ꝓma opi.

¶ **Sed videtur** michi ꝙ predicta opinio nō sit vera videtur eēm mihi ꝛ Aristoteli ꝙ dictio exclusiua addita alicui correlatiuo in ordīe ad aliqđ p̄dicatum qcūq; sit illud/excludit correlatiuū vel p̄dicatū a correlatiuo/vt patet. ḡ ꝛc. ¶ Scdo arguo sic. Solus idē est/ꝙ nō cū alio: qr solus excludit aliū vel aliud distinctū ab ipo/qđ sꝫ nō est idē sibi sꝫ vnū correlatiuum se habet ad reliquū sicut aliud/ ptz in creaturis. vel saltē sicut aliꝰ ptz i diuinis. ¶ Tertio sic dictio exclusiua excludit oē illd qđ nō caderet sub distributiōe signi vlis additi suo correlatiuo/ ptz dicēdo. Oīs p̄ nō habetur/nec distribuit nisi pater/nō aūt filiꝰ: qr tūc sequerē oīs p̄ currit ḡ oīs filiꝰ currit/qđ est falsum.

Opi. doctō. ꝛ.i.p cedentes opinionē

¶ Dico ḡ ꝙ dictio exclusiua q̄ est dictio sincathegorica ꝛ dicit dispōnē subiecti in ordīe ad p̄dicatū vel ecōuerso ēm intellectū ꝓponētē vel diuidentē p̄dicatū cū subiecto vel a subiecto: addita alicui excludit oē illd qđ nō est idē sibi nūero sine subiecto vel supposito ēm triplicē modū vel tres mōs idētitatis/q̄ sunt idē diffinitiōe: idē ꝓpo/idē accidēte. Vñ dictio exclusiua nō excludit aīal vel rōnale qñ addit hoī/ꝛ ītelligo idē diffinitiōe nō ꝙ additamētum/sꝫ ꝙ se ꝛ ꝓpe/ꝛ ꝙ se. Silr etiā addita toti nō excludit ptē extrinsecā. Similr etiā dictio exclusiua addita homini nō excludit risibile/nec etiā addita subiecto vel parieti excludit albedinē vl' albū: ꝛ nullo istoꝝ modorū correlatiuū ē is suo correlatio ac-

Resoluō doctoris

ceptendo ipsam ꝓ relationibus: qr nulla relatio opposita alteri pertinet ad diffinitionem alteri⁹ ꝙ se primo/nec est ꝓprium alterius sibi oppositē nec accidens eius vt subiecti/licet bene sit idem subiecto cū ipa/ꝛ quādo ita est forte non excludit correlatiuum. Sic aūt nō est de distinctis supposito vel subiecto. Dico ꝙ dictio exclusiua addita vni correlatiuo in ordine ad aliqđ predicatū excludit illud a suo correlatiuo. Unde dico ꝙ ꝓniter ista est falsa de virtute sermonis exclusiuarum solus pater est deꝰ sicut apparebit in sequenti articulo.

Ad rōes ꝓme opi. ¶ **Ad primū alioꝝ** Dico ꝙ minor ē falsa sicut patuit i articulo p̄cedenti. ¶ Ad secūduꝫ dico ꝙ maior est falsa q̄tūcunq; vnum correlatiuū in esse intelligibili sequat ad aliud/tamen dico ꝙ excluditur ꝙ dictionem exclusiuam additā alteri vt patuit ꝙ p̄dicta: qr relatiuum est aliud/ꝛ nō est idem aliquo modo predictorum: sed dico ꝙ respectu taliū predictorum necessario conuenientium vtriq; relatoꝝ cuiusmodi est esse/ vel huiusmodi per exclusiuā dictionē alteri additam relato: habetur ꝓpositio incōpossibilis ad quam sequtur cōtradictorium vnum ratione relatorum ꝛ aliud ratione dictionis exclusiue. Vñ ad istam solus pater sequitur ad istam filius est ratione patris: qr si pater est filius est ꝛ similiter ista fili⁹: non ē rōne dictionis exclusiue. Similiter etiā ad istam tantū principium est sequitur cōtradictoria/scilicet ꝙ principiatū sit ratione principij/ꝛ ꝙ non sit ratione huius qđ est tantum. Unde qui concedit tales ꝓpositiones cōcedit cōtradictoria/sicut etiā videtur deducere philosoph⁹ primo ꝓphisicorum sicut patebit. Ad probationē quando dicit ꝙ tunc idem supponeret dictio exclusiua ꝛ destrueret Dico ꝙ non per se ꝛ immediate: sed per se supponit suum ꝓiacens cui additur/ꝛ per se excludit correlatiuū quod est aliud nō idem: sꝫ verū est ꝙ hoc nō est virtute exclusiue vel exclusionis sed magis virtute relatiōis sequitur negatio ꝛ amotio primi relati ideo nō valet. ¶ Ad tertium dico ꝙ nō est simile de accidente ꝛ subiecto/ꝛ de relatiuo ꝛ correlatiuo sicut dictum est supra. ¶ Ad quartum diceretur ꝙ licet duo correlatiua possint esse idem subiecto ꝛ quātum ad correlationes/sicut est in voluntate mouente seipam ad actū que refertur ad actū productum/vel ad totum ex volūtate ꝛ actu ꝛ ecōuerso relationibus oppositꝫ de secūdo modo nūq;/ tamen vnum correlatiuū vt correlatiuū id est q̄tū ad relationem est subiectum alterius/vt patet. Et ideo diceretur ꝙ alterum nunq; est idē alteri alterotrium modorum/ꝛ per cōsequens dictio exclusiua addita vni excludendo alterū nō excludit ꝛ ponit idē per se/primo licet per accidens sicut dictum est in solutione secūdi argumēti/eodē modo de relationibus actui ꝛ passiui licet non opponantur. Sed contra hāc solutionem est qr si idem subiectū sit musicum ꝛ grāmaticum dicēdo solū musicū est/ non excluditur grāmaticum/ꝛ tamen planuꝫ est ꝙ musicum ꝙ musicā nō est subiectū grāmatice/ ergo similiter hic. Et ideo potest dici ꝙ quādo correlatiua sunt eadē subiecto vel supposito dictio exclusiua addita vni non excludit predicatum a reliquo/ sed quādo sunt distincta subiecto vel supposito: vel diceretur ꝙ ꝛmo excludit grāmaticū nō rōne subiecti sed forme q̄ est grāmatica. Hec de. 2. articulo.

An hec sit ꝓcedēda Sol⁹ pater est deꝰ ꝓma opinio.

¶ **Quantum ad tertium di**cunt aliqui sicut tactū est supra ꝙ ista est vera solꝰ pater est deus: qr per hoc nō excluditur esse deuꝫ a correlatiuo patris sicut dictum est: qr dictio exclusiua addita vni correlatiuo nō excludit predicatuꝫ a correlatiuo nec ipm correlatiuuꝫ. Sed visum est in precedēti articulo ꝙ ista opinio innititur super falsum fundāmētum. ¶ Alij dicūt ꝙ ista dictio exclusiua solus potest exercere actum suū circa subiectum cui addit precise ꝛ sic ista est vera/ꝛ est sensus solus pater est deus: id est ille qui est solus pater est deus. Alio modo potest exercere actum suū circa subiectum in ordine ad hoc predicatū deus ꝛ tunc est falsa quia tunc est sensus ꝙ pater est deus/ ꝛ ꝙ alius a patre nō est deus: qr excluditur predicatum ab omni alio. Sed illud nō valet qr semper dictio exclusiua immediate addita subiecto est dispositio eius in ordine ad predicatum ꝓpōnis/ nō aūt absolute ꝛ secūdum seipam. Iterum etiā cum ista dictio solus sit adiectiua ꝛ addatur immediate subiecto nō determinant subiectum suū in se/ sic ꝙ resoluatur istud quod est solus pater in aliquā ꝓpōnes que est ista qui est solus pater. ꝛc. Sicut dicūt aliqui qui volunt ꝙ semper vbi est adiectiuū ꝛ substātiuum intelligatur copula media: qr tūc immediate secūdum intellectum adderet adiectiuū substantiuo vt dicēdo homo est albus esset sensus homo ꝙ est albus vel ꝙ est hō albus. ¶ Alij dicunt ꝙ solus idē est ꝙ nō cum alio/aut qr accipit alio neutraliter/ꝛ sic est vera/ ꝛ est sensus solꝰ pater est deꝰ id est nullū aliud a patre est deus. Aut accipit masculine ꝛ tunc est falsa/ et est sensus solus pater est deus/id est pater est deus: ꝛ nullus alius puta filiꝰ vel spiritussanctus. Sꝫ hoc nō valet/qr adiectiuū semper accipit determinationē sui modi significādi a substātiuo: ꝛ ita nūq; potest teneri neutraliter. Sꝫ substātiuū est masculi gñis sicut ꝓs iō nō valꝫ.

2ª. opi.

3. opinio

¶ **Videtur igitur** michi dicēdum absolute ꝛ sine glosa/ ꝙ de virtute sermonis ista est falsa. Solus pater ē deus: qr ad istam sequitur ꝙ filius nō est deus ꝛ tute exclusionis: hoc autem est falsum. Et similr sequtur ꝙ spiritussanctus nō est deus/quod est falsum. Ratio autem est qr sicut ꝓbatum est dictio exclusiua alicui addita in ordine ad predicatū ꝙ excludit predicatum a quocūq; alio nō eodem sibi illis modis predictis. Modo dico ꝙ tam filiꝰ q̄ spūssanctꝰ isto modo sunt aliꝰ a patre. ergo ꝛc. ¶ Secūda rō est: ista est falsa solus homo vel solus sortes est aīal ergo ista similiter vt videtur solus pater est deus. ꝓbatio antecedentis/sequit solus hō est aīal/ḡ omne aīal est hō. Mā dictio exclusiua sumpta sic/ excludendo p̄dicatū a quolibet alio a subiecto denotat predicatum non excludere subiectum: consequens est falsum / ergo ꝛ antecedens: consequentia prima probatur quia in proposito possunt accipi propositiones ꝛ consequentie sic. Solus pater est deus: ergo omnis deus est pater que est falsa: quia deus filius non est pater. Alia probatio est huius consequentie. Solus homo est animal: ergo omne animal est homo. Nam sequitur solus homo est animal: ergo nullꝰ nō homo est aīal. Ultra nullus non homo est animal: ergo nullum animal est non homo. Sed vltra sequitur. Nullus animal est

Opi. doctoris.

Scda rō

nō homo/ergo omne aīal est hō:ꝛ sic etiā cōformiter pōt accipi in ꝓposito. Dico ergo ꝙ ista simplr est falsa Solus pater est deus. Dico tñ ꝙ aliquando inuenitur ꝓcessa ꝛ similes a sanctis. Et possunt exponi Solus pater est deus/id est qui solus est pater est deus. ꝛc. ¶ Circa predicta est aduertendus ꝙ sol⁹ potest accipi cathegorice ꝛ quasi substātiue/ ꝛ tunc significat solitudinē/nec habet locū in diuinis/sicut dicebat filius de patre nō relinquit me solum. Et simlr de ipso dicebat/qz nō sum ego solus sed qui misit me pater me⁹ est. Alio modo pōt teneri sincathegoreumatice ꝛ cōsignificatiue ꝛ adiecti ue/ꝛ sic recipitur in diuinisin multis ꝓpōnibus:ꝛ isto modo dicit ꝓpōnem subiecti in ordine ad pdicatū ꝓprie accipiēdo:ꝛ tūc vel addit subiecto cētiali in diuinis in ordine ad aliquod essentiale/ꝛ sic dico ꝙ nunq̄ excludit aliq̄d intrinsece deo/qz ois hō intrinsecū deo qđ est essentiale vel cōmune est vnū ꝛ idem nūero/sicut solus deus est eternus nō excludit filius nec spūssanctus. nec aliquid deo intrīsecum: vel additur alicui essentiali in ordine ad notionale:ꝛ sic etiam non excludit predicatum ab aliquo essentiali sicut dicēdo . Solus deus est pater: vel additur subiectio notionali in ordine ad essentiale predicatum/ꝛ sic excludit correlatiuū ꝛ aliud a notionali/ꝛ predicatum ab alio:sicut solus pater est deus / ꝛ constituit propositionem falsam in diuinis sicut dictum est supra de ista Solus pater est deus. Vel additur notionali in ordine ad predicatum notionale/ꝛ hoc dupliciter vel in ordine ad notionale ꝓprius subiecto notionali/sicut solus pater est ingenitus vel pater/ꝛ tūc est ꝓpositio vera : vel in ordine ad notionale cōmune pluribus vt spirare ꝛ tunc est ꝓpositio falsa vt sol⁹ pater spirat/ si tñ spirare actiue notionale debet dici. Si autē dictio exclusiua addatur predicato/aut illud pdicatus est essentiale aut notiōale. Si cētiale/aut habet subiectum essentiale aut notionale. Si cētiale semp est ꝓpositio vera deus est solus deus/vel sol⁹ eternus. Si notionale ꝓpositio est vera / pater est sol⁹ deus. Si predicatum est notionale aut habet subiectum essentialem aut notionale: sed si habet subiectum cētiale ꝛ notionale sit ꝓprium alicui⁹ persone tunc facit propositionē verā/sicut deus est solus pater/si cōe falsam ꝓpositionem deus est solus spirans. Si subiectum sit notionale aut illud pdicatum est ꝓprium illi subiecto/ꝛ sic facit ꝓpositionem veram. Pater est solus genitās. Aut ꝑmune illi subiecto ꝛ alijs/ꝛ sic falsas. Pater est solus spirans. De isto tamen membro est dubium:qz videre tur posse dici ꝙ hec est vera pater est solus spirans sicut ista pater est solus deus/dato ꝙ filius sit de⁹. Tamen etiam posset dici ꝙ qz spirans nō est subiectum sicut deus vel spirator/ꝛ non possunt dici pater ꝛ filius solus spirans/sicut solus deus vel spirator/ideo nō est simile. De hac autem trinitas est solus deus. Dico ꝙ est vera/quia trinitas est deus/ꝛ non aliquid aliud/nec aliquis alius a deo. De predicatis autem repugnātibus subiectis nō est mentio/qz planum est ꝙ semper talia predicata de subiectis quibus repugnāt cōstituunt propositionem falsam/ꝛsic intelligendum est de alijs dictionibus exclusiuis. Sic ad questionem.

Nota de hoc noīe solus.

Ad argumēta ꝑn. ¶ Ad ꝓmum ꝓncipale dico ꝙ minor est falsa. Ad philosophū dico ꝙ nō intendit ibi ꝙ dictio exclusiua additaꝫ vni correlatiuo nō excludat reliquū:sed intendit deducere dictum ad aduersariꝫ ad cōtradictionem. Primo eīm diceret ꝙ tantū vnū est. Secūdo ꝙ illud vnū est principiū ꝛ tunc arguit contra eos phūs si est principium est principiatū virtute relationis:ꝛ per ꝑīs sunt plura/qz principium ꝛ principiatū sunt plura:ſ scōm illos tantum vnū est:ergo non plura virtute exclusionis/ergo ponūt plura ꝛ non plura. ¶ Ad scōm dico ꝙ nō sequitur solus deus est pater: ꝑ sol⁹ pater est deus/sed magis pater est solus deus / ꝛ hoc est verum:quādo dicis hec cōuertitur in illā. Dico ꝙ non est verū:quia ꝑma est pregnās vniuersalis/ scilicet ista solus deus est pater:ꝛ ideo sicut vniuersalis affirmatiua nō cōuertitur in vniuersalē affirmatiuam: sed est fallacia ꝑtis vt ois homo est animal:ergo oē animal est homo. Ita dico ꝙ exclusiua nō conuertitur in exclusiuā: qz exclusiua ꝑtum ad vnam exponētem sum vniuersalis affirmatiua est vel equipolet sibi. ¶ Ad tertium dico ꝙ illa solus pater est tantus. ꝛc. id est qui est solus pater est tantus. ꝛc. qz est deus. Et similiter de alijs/non ꝙ ista expositio habeatur de virtute sermonis vel de vsu loquēdi/sicut etiam dictio reduplicatiua vt inꝑtum non semper reduplicat rationes inhārentie predicati ad subiectum/ quod tamen conuenit sibi ꝓprie inꝑtum est dictio reduplicatiua: sed aliquā do cōditionem subiecti que nō est ratio predicati/ tamen cōuenit subiecto specialiter /ꝛ tunc tenetur specificatiue nō reduplicatiue/sicut dicitur ꝙ subiectum inꝑtum est potentia mozalis ex pio modo exponēdi dicta sanctorum. ꝛc. ¶ Ad quartum dicendum est ꝙ eodē modo/ nisi ꝙ vnus respondet ad illud mathei vndecimo. Nemo nouit filius nisi pater/neq̄ patrem quis nouit nisi filius. ꝛc. Dicit ꝙ ibi accipitur nemo ꝑ quolibet supposito alteri⁹ nature intellectualis a natura diuina: ita ꝙ nullū intelligens aliud a natura diuina nouit patrē naturaliter:neq̄ patrem quis nouit nisi filius. Dicit ꝙ ibi accipitur quis pro hoīe. Et est sensus alius hō a filio nō nouit patrem nisi filius voluerit reuelare sibi. Et accipiat ista expositio qz videt satis bona. Aliter tū pōt accipi ly quis pro quolibet supposito alterius nature intellectualis vel rōnalis a natura diuina/ꝛ tūc locū habet sicut patet ꝛ est ꝓpoverа/nec est argumentum cōtra predicta. ꝛc.

¶ Distinctionis. xxij. Questio Prima.

Circa distinctiōez vigesimā secūdam quero pro Vtrum de⁹ sit noīabilis a nobis. ¶ Videtur ꝙ non qz nec deus nec essentia dei pōt itelligi a nobis:qz nō fantasiabilis: qz ex se sit hec cētia itellectus posset eam distinguere a quacūq̄ alia essentia: ſ illō quod nō possumus intelligere nō possum⁹ noīare. ergo ꝛc. ¶ Scōo sic. Illud est inoīabile alicui qđ quod est sibi ineffabile: sed deus ꝛ quicquid est in ipso est ineffabile. Patet per Ambrosium primo de trinitate .c.6. Et Magister allegat distinctione nona. Mens deficit vox fillet / non mea tantum sed angelorum ineffabilis eīm est illa generatio. Et

Ambro.

pari ratione ꝛ fortiori diuina essentia. ergo ꝛc.

Dionys. Confirmat per Dionysium.c.1.de diuinis noībus. vbi dicit ꝙ theologi laudāt deū vt innominabilē. ¶ Tertio sic. Omne nomē vel est cōcretum vel abstractum:sed nullū istorum conuenit deo/qz concretū non significat aliquid simplex:abstractum vero nō significat aliquid subsistens/ vt patet de albo ꝛ aldedine:deus aūt simplex est ꝛ per se subsistēs. ꝑ ꝛc. ¶ Quarto sic. Quia ꝛ non pōt cognoscere nec nominare deū nisi ex creaturis:sed deus nichil habet cōmune cū creatura sicut dictū est supra:ꝛ ꝑ ꝛc.

Psal. ¶ Contra . Dñe dñs noster ꝗ admirabile est nomen tuum in vniuersa terra. ergo in vniuersa terra nominatur deus. Et Exodi quintodecimo. Dñs quasi vir pugnator omnipotēs nomen eius ꝛc.

Exodi. 15.

¶ In ista questione sic ꝓcedā

¶ Primo ad intellectum questionis inqram quid nomen/seu vox significatiua ad placitū ꝓncipali⁹ sīgt vtrum scz rē/vel ꝛceptū rei/seu actū ꝛcipiēdi. ¶ Secūdo inquirā vtrū de⁹ sit noīabilis a nobis. ¶ Tertio vtrum pluribus nominibus. ¶ Vltimo Ad rationes.

Nomen seu vox significatiua ad placitū qđ significet ꝓma opi.

¶ Quantum ad ꝓmum est

vna opinio ꝙ nomē seu vox significatiua ad placitum ꝓius significat cōceptum rei ꝗ ipam rem /et etiam ꝓncipalius. Hoc probāt ꝓio sic. Sicut vox complexa(cuiusmodi est oratio vel ꝓpositio)se habet in significando cōplexe/ita vox incomplexa ad significandum incōplexe: sed ꝓpositio vel oratio ꝓmo significat verū vel falsum ptinenter ad animam vt sunt in aīa/vt patet sexto methaphisice.nō autem in reb⁹. Similiter etiā oratio significat ꝓmo aliquam cōplexionem quā sine extremis nō est intelligere ꝓmo ꝑyarmenias. Et sic cōfirmatur per philosophū ꝓio ꝑyar. Voces sūt eorum passionum que sunt in aīa note/ sicut ꝛ intellectus. ¶ Secūdo sic. Illud significat principaliter vox ex quo ꝓncipaliter res dicitur. Et dicit oratio vel propositio ex vocibus complexis esse vera vel falsa /ſ hoc est ex re principaliter. Patet ex predicamētis ab eo ꝙ res est vel nō est dicitur oratio vera vel falsa. ꝑ ꝛc. ¶ Tertio sic. Illud vox principaliter significat de quo intēdunt principaliter homines loqui ꝛ disputare ꝛ ipm exprimere per vocem:sed hoc est res principaliter/non eīm principaliter disputamus de nominibus vel conceptibus :sed de rebus mediātib⁹ conceptibus ꝛ noibus:vt dicitur primo Elēchox. Ad hoc enim inuēta sunt noīa qz non possum⁹ pozare nobiscum res de quibus disputam⁹. ¶ Quarto sic. Quādo cūq̄ adhibentur vel cōcurrūt duo significata ad vnum significatum/quodlibet illoz ꝓncipali⁹ significat illud significatū ꝗ alterꝫ illoz significatorum vt ptz:sed vox ꝛ mentis conceptus sunt duo significatiua rei/ ꝗ vox principali⁹ significat rem ꝗ mentis conceptum.

Phūs in pdica.

1. elēcho.

Opi. doctoris.

¶ Dico igitur circa hoc aliq̄. Primus est ꝙ adhoc ꝙ aliq̄ vox vel aliquod nomē sit sinonimū inter loquentes : ad hoc vt suas conceptiones sibi inuicem mutuo explicent/oportz ꝙ significet aliquid puta mre /ꝛ etiam conceptum formatum de illo aliquo ꝛ de re. Secūdo oportet ꝙ res significata sit nota/ saltē confuse vtriq̄ loquēti. Tertio oportet ꝙ similiter ipa vox cognoscatur esse significatiua talis rei. Qz autem nomen ſgnificet rem pater. 4. methaphi. vbi dicit ꝙ non plura significat nomen ꝛ diffinitio autem rei est res ipa vt ptz. ꝛc. Similiter etiaꝫ confirmatur per grāmaticos qui dicūt ꝙ nomē significat substātiā q̄ocunq̄ debeat illud intelligi: Sed ꝙ nomen significet mentis conceptū. Patet ꝓmo ꝑyarmenias. Voces sunt note earū passionum que sunt in anima: passiones autem vocat conceptus formatos in mente de reb⁹. ¶ Secūdo dico ꝙ vox dupliciter considerari potest. Uno modo vt est sonus ab ore animalis prolatus cū imaginatione significandi/ꝛ sic nō imponitur ad significandum ad placitū:sed significat naturaliter ꝛ eadem vox isto modo idem significat apud omnes.

4. methy.

1. Pery.

Vocis duplex cōsideratio.

Alio modo potest capi vt natum est esse sinonimū inter loquentes ꝛ suos cōceptus de rebus exprimēte s per illud signū qđ placet eis/ꝛ sic significat ad placitum ꝛ imponitur/ꝛ facta impositione est sinonimum ꝛ cōmune quādo impositio vtriq̄ nota est ꝛ isto modo nomen non significat naturaliter/ nec idē nomen significat apud omnes :de caracteribꝰ vero literarum:dico ꝙ oratio ad placitum significat ipsas voces/ꝛ facta impositione ꝛ nota vtriq̄ ꝛ scribēti ꝛ ei cui scribit ꝛ legēti fiūt ꝛ sunt sinonimi,in scribēdo/ꝛ etiā i loquēdo/in significādo istā vocē vel illā:vñ non oēs caracteres idē signt apud oēs:nec etiā sunt idē apud oēs/ꝛceptꝰ aūt rei semp significat rem naturaliter ꝛ de eadē re idē cōceptꝰ verus hētur apd oēs. ¶ Tertio dico circa hoc qđ nomē vel vox significās ad placitum ꝓncipaliter ꝛ prius secūdum intentionē rē significat ꝗ ꝛceptū

Reso. 1. opi.

¶ Ista opinio

non videtur michi vera. Et ideo arguo cōtra eaꝫ

ꝑ.1.precedē.opi.

rei de ipa formatum sicut ꝓbatum est supra arguẽ
da cõtra ꝑmam opinionem: dico tñ q ꝑmitate exe
cutionis nomẽ primo significat ꝛceptum/z hoc se
cundum q nomẽ est ꝓfecte symbolũ z significati
uum rei: qz vt sic nõ sola vox ꝛcurrit ad significan
dum rem sed etiã cõceptus rei. Tũc em̃ ꝓfecte res
significatur non solũ per vocem/sed etiam q conce
ptum qui habef de ipa manifestaf/z isto mõ etiaꝫ
Aristoteles ponit ordinẽ in signis primo ꝑiar
mentias. Ita ꝑtio executione caracteres significãt
voces. Secũdo voces signt cõceptus. Tertio con
ceptus signt res/de q̃bus formãtur mediãtibus cõ
ceptib⁹ quib⁹ etiã nota rebus ponũtur. ¶ Quar
to dico q nomẽ vtrũq; signt obiectiue q modum ob
iecti iportati vel significati: z hoc est ꝓtra aliquos
qui dicũt q nomẽ rem tñ q modum obiecti: sed cõ
ceptum mẽtis sicut effectus causam/ vel sicut ima
ginem de qua exprimitur. Ita q est imago rei la
tens in mẽte de qua exprimiꝛ fortis / z nomẽ vel vox
que est imago rei/z signũ patens. Istud nõ capio
primo qz effectus naturaliter repsentat suã caus
am/nõ tñ ad placitũ vt sic/ergo nomẽ vt significa
tiuum ad placitum nõ repsentat mentis ꝛceptum
sicut effectus suam cãm. Secũdo qz nõ video q no
men etiam vt significatiuũ est ad placitũ sit effect⁹
respectu cõceptus ipius rei quã significat. Sꝫ hic
est hic considerare tria scꝫ cõceptum iponẽtem/no
men quod iponitur/z rem ipam z cõceptũ ei⁹ qui
bus imponiꝛ/z ita patet q cõceptus rei cui nomen
imponitur non comparaf ad nomen qũ imponitur
sicut causa ad effectũ. Sed magis cõceptus ille im
ponens nomẽ vtriq; scꝫ rei/q̃ ꝛceptui ei⁹/z ita cõ
paratur ad ipam nõ sicut causa: sed magis sicut ob
iectum. Tertio qz nõ video etiã q nomẽ sit imago
naturalis expressa a cõceptu rei vt significatiuum
est ad placitũ: qz idem nomẽ ad placitum potest eẽ
apud diuersos pluscq̃ mille cõceptuum. Similiter
etiam iam nõ repsentaret ad placitũ sꝫ naturali
ter. Similiter etiã nec exprimitur ab ipo vt effect⁹
sicut imediate ꝓbatum est/ ergo nõ video q repre
sentet ipm vt imago imaginatum vel imagines vt
de quo exprimamur: dico q q nomẽ significat vtrũq;
scilicet rem z ꝛceptum obiectiue / sicut obiecta ap
prehensa per nomẽ sed principalius rem ipam eo
modo quo dictũ est supra. Nec ꝓpter hoc opꝫ q oẽ
nomen sit analogum ꝓpter hoc qz nõ significat ista
vt duas res cum duobus conceptibus earum sicut
analogum. ideo z cetera.

Ad rões ꝓncipales.

¶ Ad primũ prime opinionis Dico q ꝓpositio (acci
piendo ꝓpõem pro prima intẽtione sicut hanc ꝓ
positionẽ homo est aial) nõ significat primo verita
tem vel falsitatem que se tenẽt ex parte intellectus
sed magis rem ipam vel res circa quã vel quas ha
betur conceptus verus vel falsus/z ex qua princi
paliter ex eo q sic est vel nõ est dicitur ꝓpositio ve
ra z falsa. Similiter etiã ad confirmationẽ dico p
idem de illa cõplexione que est apud intellectũ cir
ca rem sicut etiam de conceptu rei q primo z prin
cipaliter significatur res q ꝓpõem in qua ponif/
non aũt cõplexio circa rem. Quãdo dicis de vnica
re simplici formatur ꝓpositio/ergo primũ significa
tum principale ꝓpositionis est aliquid incõplexum
simplex/cõcedo quãdo sic est vt accipitur. Dico ta
men q propositio secũdario significat conceptus
plures eiusdem rei differentes realiter ex parte in
tellectus/z secũdum rationẽ ex parte obiecti eiusdẽ comparatũ ad scipm secũdum identitatem vt in propositione affirmatiua/vel non idẽtitatem vt in ꝓpositione negatiua eiusdem de se: vel forte etiã intellectus habet eundem actum cõcipiendi z numero indistinctum de toto hoc q significat propo
sitio que est actus pertinens ad secũdam operatio
nem intellectus circa rem: semp tamen per vocem
res principalius significatur/loquendo de omnibus rerum non aũt intentionum secũdarum / sicut est nomẽ generis vel speciei vel huiusmodi/nisi forte sint etiam aliqua nomina imposita ad significãdum ipsos mentis conceptus z operationes / sicut intelligere vel cõcipere vel huiusmodi. Non sic de hoc nomine lapidis z cõsimilibus et tamen adhuc talia nomina vt cõcipere z huiusmodi cõparantur ad sua principalia significata sicut ad res ꝓncipalius q̃ ad cõceptus earum. Similiter etiam posset dici de nominibus intentionum q principalius significant eas q̃ conceptiones earum. ¶ Ad secũ dum dico q principalius loquens intendit exprimere rem quasi conceptum/z ad vtrũq; data est lingua z sermo sed principalius ꝓpter rem sicut probatum est supra. ¶ Ad tertiũ dico q nõ plus imitatur nomen conceptum in veritatem q̃ ipam rem quia sicut omnis res extra est singularis/ita omnis conceptus est aliquis cõceptus singularis/z ideo dico q licꝫ res nõ sit ex se actu vniuersalis sed per intellectũ ex se tamen habet q vniuersaliter possit concipi sicut etiam ipe conceptus rei/licet sit in se quid singulare qũo / hoc autem res non est presentis speculationis. Et iõ dico q res sufficiẽter vnde possit vniuersaliter significari vel particulariter nec plus in hoc imitatur nomen ipsum cõceptũ q̃ rem. ¶ Ad quartum dico q vox licet principalius sit vehiculum rei vt signum imediatius est vehiculum verbi. Et ideo sicut dictum est supra aliquo modo immediatius significat verbum vel mẽtis conceptum q̃ rem/tamẽ semp rem principali⁹. Hec de primo articulo questionis.

Deus an possit nominari a nobis primus modus.

¶ Quãtum ad secundum articulum est vnus modus dicendi quo modo de⁹ potest nominari vel non nominari a diuersis intellectibus. Dicunt isti primo q deus potest nominare seipsum perfecte Secũdo dicũt q beati nec angeli nec homines possunt eum nominare proprie sub ratione immensitatis sue z infinitatis. Tertio dicunt q tamen aliquo modo possunt ipsum imperfecte nominare/eo modo quo intelligũt ipsum aliqualiter/z sic pñt de deo loqui z nominare ipm sicut fit mõ z fiet post resurrectionem. Quarto dicũt de viatoribus q nomen impositum a beatis nõ est eis sinonimum nec esse potest eis notum. Vltimo dicunt q tamen viatores sicut secundum modulum suum intelligunt deum/ita z possunt ipsum nominare z sibi nomen aliquod imponere/ non tamẽ nomine sumpto a creatura/sed nomine proprio quod non cõueniat deo z creature/nec etiam prius creature q̃ deo. ¶ Primum dictũ probatur quia de⁹ potest seipm z quicquid est in ipo apprehendere z perfectissime comprehendere vt patet/z per conse quens põt seipm z oia que sunt in ipo q̃tũ natura nominũ patiꝫ ꝓfectissime noiare qũo placet sibi.

Primi dicti huius opi. ꝓbatio.

2. ꝓbatio ¶ Secundũ probatur quia nullus intellectus beatus cõprehendit vel intelligit deum scm̃ rationeꝫ proprie immensitatis z infinitatis / cũ sit limitatus z finitus z tali infinitati vel immẽsitati i proportionatus/z ideo nullus potest ipsum nominare q̃ctum ad rationẽ sue immẽsitatis: nec per cõsequens perfecte nisi ipse. 3. ꝓbatio ¶ Tertiũ patet quia licet nõ intelligãt deum ratione sue infinitatis vel immẽsitatis; tamen eo modo quo beati sunt aliquomodo vidẽt ipsum/z per cõsequẽs sic possunt eũ nominare. 4. ꝓbatio. ¶ Sed quartũ probatur: quia sicut cecus a natura qui nichil nouit de coloribus nõ potest vti noie colozis nec habere nomen colozis sinonimũ cuꝫ alio qui nouit colozem/sic nec nõ videns deũ potest habere nomen sinonimũ impositũ a videntibus puta a beato. 5. ꝓbatio ¶ Vltimũ patet quia viator aliquomodo licet debile z tenue potest deũ ex effectibus z creaturis cognoscere/z ad aliquid proprium deo per analogiam deuenire z sic possunt eũ nominare eo modo quo z cõcipere/z nomine proprio nõ ꝓmuni deo z creature/nec per consequẽs q ꝓprius cõueniat deo q̃ creature.

Scm̃ dictũ precẽdentis opi.

¶ Contra istam opinionẽ. Sunt aliqua sicut dicit quidam doctor primo cõtra secũdum dictum de beatis. Videtur em̃ falsum q plene nõ videant deum nec intelligãt deum scm̃ rationẽ sue infinitatis vel immẽsitatis obiectiue: sed videtur q ipsam intelligant z videant vt obiectũ. ¶ Primo sic. Potẽtia nõ potest quietari nisi in illo in quo inuenit perfectissimã rationẽ sui per se primi obiecti z secũdũ q huiusmodi. Sed in deo scm̃ rationẽ sue immẽsitatis z infinitatis perfectissime z i summo est ratio per se primi obiecti potẽtie beatifica bilis cuiuscũq; siue intellect⁹ vel volũtatis: non autẽ in aliquo finito vel nõ infinito q necessario opoꝛtet q potẽtia beatificẽ in deo secũdum rationẽ sue infinitatis vel immensitatis vt obiecti cogniti z dilecti. ¶ Scõo sic. Noticia beatorum est notitia visiua vel intuitiua z rei p̃sentis sed in re nõ est aliqua differẽtia vel distinctio inter essentiam quã vident beati: z scm̃ rationẽ essentie scm̃ omnes/z inter eius infinitatẽ: quia infinitas nõ dicit essentiam tãta in ratione vel scm̃ rationẽ essentie: quare ꝛc. ¶ Tertio sic. Ad h⁹ q signũ vel nomen distincte alicui imponaf non oportet ipsuꝫ cõprehendi vel ꝓfectissime intelligi: patet qz Adã qui imposuit nomina viuẽtibus nõ comprehendit quia nõ perfectissime cognouit: sed christus multo ꝓfectius cognouit ea quoad hoc vt beati distincte ipsum intelligãt licet nõ comprehendãt sicut ipse seipsum: nec oportet negare q distincte intelligãt infinitatẽ vel immẽsitatẽ diuinã/quia nõ comprehendũt ipsum: quia pari ratione nec aliquid deo intrinsecum intelligerẽt vel viderẽt. ¶ Quarto sic. Ipsi dicũt q deus potest imponere nomen essentie sue etiã vt infinita est z immẽsa: sed planum est q quodlibet nomẽ finitũ est: ergo finituꝫ repsentat z significat infinitũ/z scm̃ rationẽ proprie immẽsitatis z immẽsitatis: ergo similiter licet visio beati sit finita: potest tñ distincte videre diuinã infinitatem/z sibi distincte nomen imponere. Perfecti⁹ em̃ potest intellectui beato repsentari infinitas diuina per actum visionis qui est quoddã signũ naturale q̃ per vnũ nomen impositum qũ est signum quoddã artificiale z ad placitũ respectu illius essentie. ¶ Secũdũ dubiũ est de hoc q dicũt q viatoꝛ nõ potest per signum vel nomen impositũ a beato aliquid intelligere. hoc em̃ videtur falsum: quia homo viatoꝛ potest sub eadẽ ratione sub qua vel secũdum quã beati vidẽt deum intelligere ipm deuꝫ licet nõ immediate z visiue sicut beati/z hoc naturaliter/ergo per idem signũ vel nomen per quod z beati impositũ a beatis consequẽtia patet. Antecedens probatur: quia scm̃ ipsos viatoꝛ cognouit aliquid proprium deo z intelligit aliquid de deo nõ solum priuatiue sed etiã positiue. Illud autem nõ est cõmune deo z creature: quia scm̃ ipsum nichil est cõmune deo z creature vniuoce. Et planum est q illud ꝓprium dei viderẽt beati z scm̃ eandẽ rationẽ ex parte obiecti/licet aliomodo q̃ ꝛc. Iteruꝫ etiã patet per aliud: quia de deo cõcipit viatoꝛ cõceptum quasi qualitatiuũ/sicut q est iustus sapiẽs ergo similiter quidditatiuum qz nomẽ noũ est qualitatiuum nisi in aliquo quidditatiuo. Ille autẽ est ꝓprius dei: quia nichil habet cuꝫ creatura/ q̃ ꝛc. Iterum etiam patet/quia scm̃ eandẽ rationem ex parte obiecti versatur fides z visio circa deũ/alias nõ succederet visio dei z similiter caritas: q̃ secundum eãdem rationẽ obiecti cognoscitur deus a viatoribus z beatis/z per cõsequẽs eisdem nominib⁹ licet impositis a beatis viatoꝛ potest vti. Et cõfirmatur quia angeli beati frequẽter locuti sunt sanctis viris vt patribus z prophetis z beate virgini per eadẽ nomina quibus vtũtur viatores z etiã angelus ad angelum posset vti vel vttur vel videtur. Ex quo patet q nõ est simile de ceco quia nullã habet noticiam de colore cõmunem cũ alio/sicut viatoꝛ habet noticiam cõmunẽ cum beato ex parte obiecti. Ido etiam patet vltimo/quia multa sunt nomina a deo reuelata que sunt communia z viatoribus et beatis.

2. ꝓbatio

¶ Dicitur ergo aliter ad istũ articulũ primo cũ aliis q deus potest seipsum nominare perfecte/ sicut z cõcipere vel intelligere. Secũdo q beati sicut z ipsuꝫ vidẽt z omnia intrinseca eius. Tertio de viatoribus dicitur q nominare deũ potest capt dupliciter. Uno modo imponẽdo nomen. Alio modo vtẽdo nomine imposito: z hoc vel sibi vel alteri loquẽdo. Primo modo dicitur q viatoꝛ potest nomen imponere deo/sicut etiam potest ipsum cognoscere: imperfecte tamen z nomẽ imperfecte ipsum repsentãs Qz autem possit nomẽ deo imponere licet non perfecte cognoscat ipm: ꝓbatur sic. Supposito q substantia per se ipsam nõ intelligatur a nobis/sꝫ per accidẽtia z ꝓbatur hoc: quia si subsãtia per seipsam vel ꝓpriam speciem suam distincte cognoscerẽtur a nobis: tũc posset sub accidẽtibus cognosci et percipi sua absentia z sua presentia/sicut sensus pcipit p̃sentiam vel absentiam sensibilis: hoc autem est falsum vt patet in sacramento eucharistie. Non em̃ naturaliter possum⁹ scire vel cognoscere q ibi nõ sit substãtia panis: quare ꝛc. Substãtiam ergo distincte nõ cognoscimus per seipꝰ/z tñ sibi possumus nomẽ aliquod distincte imponere: alioquin nõ possumus distincte ab accidẽtibus loqui de ipa quod est falsum: ergo aliquid potest a nobis intelligi sicut substãtie. Non plus em̃ de substãtia concipitur nisi q est ens sub accidẽtibus/q̃titate/z qualitate/z variabilibus circa ipsam/z tamen aliquid

Nomina re deũ dupliciter capitur.

tale determinate vocamus lignū/vel lapidem ꝛc.ꝛ nominamus distincte illud qđ indistincte erat cognitū. Sic in proposito vt dicūt de viatore nomināndo deum. Et ponitur exemplus si veniat grecus ad me qui nō nouit grecum/ꝛ dicat michi va nobis literas vel caracteres ad exprimēdum grecum nostrum possum sibi imponere quoscꝫ caracteres vel quāquā literam vel literas ad exprimēdum grecus suum licet nō nouerim grecū. Si autem accipiatur nominare deum pro vti nominib⁹ impositis:sic dicitur q viator potest deuꝫ nominare/sicut patet ex pluribus locis scripture ꝛ nō solum vtendo sibi talibus nominibus:sed etiam ad alterū et nominare deum distinctū:licet nō possit intelligere ipsum distincte:nec ẽ̄tum ad aliquē conceptum proprium sibi:quia ille esset simplex nō cōtrahibilis nec determinabilis:cū deus nō sit in genere/ꝛ ita posset per talem cōceptum simplicē distinguere deum a non deo/quod tamen nullus experitur:quia licet distinguat deum a non deo hoc non est nisi aggregando multos cōceptus simul ꝛ multos alios remouēdo.

1.dubius 5.2.opi. ¶ Hec est alia positio ꝓtra quā etiā sunt multa dubia sicut contra aliam. Quātum ad hoc est dubium q substātia distincte per seipsam vel per ꝓpriam speciem non cognoscatur sed tm̄ per accidētia:quia tunc nō aliter nec magis distincte intelligit̄ per seipsam substantia ẽ̄ sentitur. Sentitur autē per accidēs ꝙ sua accidētia:ꝛ sic etiā sentitur q ad noticiā eius sensus nō attingit vt patet:ergo nec intellectus attinget ad substantiā/sicut nec sensus:hoc est falsum:g ꝛc. Dices q immo tm̄ per ipsa accidētia vel ꝙ species ipsorum accidētium. Contra aut per species accidētium in processu habet aliquid ꝛ attingit de substantia ꝛ distincte aut non. Si sic hoc est contra te quia saltem substātiam cognoscim⁹ distincte quoquo pacto. Si nichil distincte/ergo per quecūqꝫ accidētia habemus idem ꝛ attingit intellectus idem de quacūqꝫ substantia:ita q non intelligit hāc substātiam vel illam/nisi quātum ad aliquid in quo cōueniunt in cōmuni ꝛ ꝓfuse:ꝛ ita nunqꝫ intellectus determinate diffiniet aliquā substātiam qđ est falsum. Scđo sic. Ad illud significādum nō imponit aliquis intellectus nomen qđ nō intelligit aliquo modo/ergo ad significādum distincte nō imponit nomen qđ nō intelligit distincte sed scđm te intellectus noster distincte nominat substātiam:g distincte cognoscit ipsam. Preterea etiam si illa ratio esset bona q nō intelligimus distincte substantiā qz nō cognoscimus p̄ sentiam eius vel absentiā/sequeretur pari ratione q fantasia nichil extrinsecū distincte fantasiaret/quia non cognoscit presentiam eius realē vel absentiā nec spectat ad ipsam. Eque essū distincte fantasiaꝫ non p̄ sens sicut presens:cōsequēs autē est falsum:g ꝛc. Preterea de⁹ potest facere duo alba penitus similia in eodē loco vel etiā transferre vnū de eodē loco subito in instāti ꝛ ponere ibidem aliud/ꝛ planū est q sensus non distinguet inter ambo nec cognoscet presentiam vel absentiam alterius/sed putabit videṡ q ibi sit ides ꝛ vnū corpus ꝛ idem semꝑ presens ẽ̄tumcūqꝫ succedāt sibi/ergo sensus scđm istam rationē non cognoscit distincte albedinē hoc est falsum:ergo illa ratio nichil valet. ¶ Scđo est dubium quantū ad hoc q intellectus imponit distincta nomina substātie puta lignum vel lapis vel aliquid huiusmodi/ꝛ tm̄ nō intelligit. Contra nō aliud intelligitur/ꝛ significare intrēdit nec aliquo modo/ergo si nō intelligit substātiam distincte nō intrēdit eam significare distincte hoc est falsum ꝛc. Scđo sic. Aut ista noīa lignū vel lapis ꝛ huiusmodi significāt aliqua distincta ꝛ distincte/aut significāt aliquid indistinctum et indistincte:aut aliqua distincta indistincte:aut aliqua indistincta distincte. Si primo modo habeo q ipo nēs intelligit illa distincte:quia q significēt nō habēt nisi ex impositione intelligētis. Si scđo modo ergo sunt plusqꝫ nomina sinonima quia significāt idem ꝛ eodē modo saltem sunt sinonima/qđ est falsum. Si tertio modo(de quo magis videt)hoc nō potest dici quia significare plura indistincte nō videtur nisi vel vniuoce vel equiuoce vel analogice: In vniuocis vnio se tenet ex parte rei ꝛ nominis. In equiuocis ex pte nominis. In analogis ex parte habitudinis ꝛ imitatiōis vnius ab altero/ꝛ semper in omnibus istis est vnitas nominis(vt ptz)ſz in istis nō est vnitas nominis. Si quarto modo ergo cū ista nomina significēt distincte intelligit̄ saltē indistinctū distincte. Similiter etiā nec ille substātie significate sunt indistincte in genere/non sic autē significātur per ista nomina vt ptz. ¶ Tertio sic. 4.metha. nomen significat rationē rei cū ergo nomē hominis vel assni sit nomē speciei significat rationē rei specificam ꝛ distinctam ab alia ꝛ distincte ab alia specie vel ratione eius/licet nō indistincte in se sicut diffinitio:ergo sic intelligitur per ipsam substātia per imponētem distincte. Unde dico q nunqꝫ possem imponere aliquod nomē ad significādum aliquid distincte nisi intelligerem ipm̄ distincte. Unde exemplū ipsorum patet falsum de illo greco veniente ad vnū qui nō nouit grecū ꝛ imponēte sibi caracteres ad grecum exprimēdū/quia dico q impossibile est q imponat. ¶ Ad tertium dictū/est dubium de hoc qđ dicit q nullū conceptum simplicē ex parte obiecti ꝛ deo ꝓprium habemus de deo:dico q nō est verum sicut dictus est supra distinctione tertia.nec sequitur ꝓpter hoc q per vnum conceptum simplicē possimus distingue re deum a nō deo propter perfectionem nostri modi ꝛ actus intelligendi.

4.meta.

3.3.dictū 2.opi.

opi.doct.

¶ Dico igitur aliter ad istum articulū breuiter q deus pōt nominari a seipso/sicut bene dictū est supra. A beatis etiam sicut dicebāt isti ꝛ bene imponēdo nomina ꝛ vtēdo nominibus. Tertio q a nobis viatorib⁹ eo modo quo ipsum cōcipimus imꝑfecte. Unde dico q nec perfecte naturaliter possumus ipm̄ nominare sicut nec intelligere/immo nec etiā supernaturaliter/quia ipm̄ comprehēdere nō possumus:loquēdo de perfectione nominationis ex parte nominātis:nō dico ex parte obiecti. Unde credo q ipse potest q̄fecte noīari a nulla creatura: quia nulla creatura potest ipsum cōprehendere:cū sit intellect⁹ limitati:sed tū distincte pōt ipsum intelligere/ et ei⁹ immēsitatez:nec oportet propter hoc q suus intellectus vel sua intellectio sit infinita vt dictū est supra in pluribus locis. Per istud autē nominare nō intelligitur nisi aliqđ nomen adhibere ad illud qđ intellectiuū est:siue nomen imponēdo/siue nomine imposito vtēdo:ꝛ vtroqꝫ modo potest beat⁹ ꝛ viator deū nominare/etiā deus. Deus tū ꝛ spirit⁹ beati mere spiritualiter ꝛ mētaliter(nisi forte de angelis in corporibus assumptis qui deū frequēter nominauerūt vocaliter/ꝛ de beatis hominibus in corpore ꝛ anima. Et de viatoribꝰ)patet q vtroqꝫ modo mētaliter scꝫ ꝛ vocaliter possunt deum nominare:quare ꝛc. Hec de secundo articulo questionis q̄ est valde difficilis.

Deus an possit pluribꝰ noībus nominari ꝛc.

¶ Quantum ad tertium articulum dico breuiter q deus potest pluribus nominibus nominari:quia de ipso plures possunt conceptus formari siue obiectū distinguaꝫ ex natura rei ꝛ ī diuinis sint aliqua plura ex natura rei/ qđ oportet saltem concedere de relationibus ꝛ ꝓnis:siue ꝓter ista nulla sit ibi distinctio nisi mere per opus rationis. De quo tm̄ in sequētibus questionibus apparebit. Inter noīa autē dei ista quatuor sunt ꝓpria scđm aliquos duo latina / et duo hebrea apud hebreos:duo latina sunt qui est/ꝛ deꝰ/ ꝛ dicitur q primū est magis proprium:quia magis abstractuꝫ ꝛ significaꝫ per esse.deus autem est magis concretum ꝛ significat habēs tale esse:licet etiā sit magis proprium ẽ̄tum ad vsum: vnde ẽ̄tum ad id a quo nomē imponit deus est magis ꝓprium. Apud hebreos sunt duo noīa dei propria scꝫ Tetragramaton ꝛ Adonay. Primū est magis proprium qz magis abstractū/significat esm̄ meram diuinā essentiā scđm Raby Moysem. Sed hoc nomē Adonay ponitur idem q dñs. Primum scꝫ nomen domini tethagramaton scribit̄ quatuor literis nō diuersis specie/sed numero:qrvna duplicaꝫ que sunt Ioth. he. vau. he. quarum prima idem est q̄ I. apud nos. Secūda ꝛ quarta idem est q̄ h. tertia idem est q̄ b ꝛ iste quatuor simul iuncte nō reddūt sonū alicui⁹ nominis vnius. Unde credit illud nomē esse in explicabile creature:ꝛ fuit habitū primo per revelationē/postea per idētitatem/ꝛ rarissime nominabatur apud hebreos:ꝛ a solis sacerdotibus ꝓpter reuerētiam sicut vn⁹ doctor dicit. Sic de isto. ¶ Nota hic q noīa ista ꝛ alia oīa que ꝓprie.i.trāssumptiue dicūtur de deo dicūtur scđm substātiā prout substātia distinguitur cōtra accidēs. Nō autē omnia dicūtur scđm substātiam prout substātia distinguitur scđm relationē/sicut patet de nominib⁹ personarū:nec etiām prout substātia distinguit̄ cōtra quale vel quasi:sicut patet de nominib⁹ attributorū. Similiter etiā inter noīa ꝓprie id est nō trāssumptiue cōuenientia ipsi quedā sunt noīa conuenientia sibi ꝓmuniter cū creatura:vt sapiēs iustus ens ꝛc. Alia vt pater ꝛ filius ꝛc. Alia sibi ꝓpria sibi actu cōuenientia/ꝛ istorū ꝛ illoꝝ quedā sunt positiua vt deus est ꝓprium positiuū:quedā negatiua imꝑfectionis vt infinitus immensus. Cōmune vero importās perfectionē vel positionē est vt sapiens iustus ꝛ huiusmodi:sed negationē vt iminor alis vel magis ꝓprie incorporeus:quod non soluꝫ conuenit sibi sed ꝛ angelis. Et sic de isto tertio articulo.

Nō hec.

Ad rōes pncipa.

¶ Ad primuz principale dico q diuina essentia est a nobis intelligibilis licet nō fantasiabilis per se sed per effectus:nec sequitur q ipsam simplici ꝛceptu possim⁹ distinguere ab alijs sicut dictū est supra. ¶ Ad scđm dico q de⁹ est ineffabilis a nobis vel innominabilis nō simpliciter sed perfecte/quia nō possumus ipsum perfecte fari nec noīare. ¶ Ad tertium dico q ꝛ nominibus cōcretis ꝛ abstractis possumus ipsum noīare:quādo dicit cōcretum nō significat aliquid simpler: dico q verū est in accidentibus vt albū qđ significat albedinē/vel saltem cōcernit vel cōnotat subiectū. Nō sic in deo:de abstracto quādo dicit q nō significat aliquid subsistēs:dico q verū est in accidentibus:sed aliquid inherēs vel natū inherere. In deo autē oīa sunt subsistētia prout subsistens distinguitur cōtra inherēs. Aliter dicitur q cōcretū in creaturis habet subsistētiam/ꝛ hoc est pfectionis/ꝛ sic recipitur in diuinis. Aliquādo habet cōpositionē et est imꝑfectionis/nec sic est in diuinis. Similiter etiam abstractū habet inherētiam/ꝛ sic non inuenitur in diuinis. Aliam cōditionē habet scꝫ cōmuni cabilitatē vt quo ꝛ sic est in diuinis:nec hoc est imperfectionis. ¶ Ad quartuz dico q licet creatura nichil habeat cōmune cū deo nec ecōuerso nisi analogice tm̄ creatura imitatur deum ꝛ hoc sufficit ad cognoscēdum ipsam/tm̄ modo quo dictus est tertio distinctione ꝛ sic etiā deus potest noīari vt patet.

¶ Distinctionis Vigesime secunde.
Questio Secunda.

4.phis.

¶ Scđo ꝙro htrū attributa scđm que nominatur de⁹ diuersimode/ sicut sapientia/iusticia/ intellectus/ ꝛc.sint in deo idem q de⁹ realiter. ¶ Videt q nō:idē realiter nō est in seipso realiter quarto phisicoꝝ: sed essentia diuina vel deus est idē realiter cū quolibet attributoꝝ ecōuerso:g ꝛc. ¶ Secūdo sic. Si attributa essent realiter in essentia diuina/sequeret q essentia multiplicaret sicut ipsa attributa qz sunt in ipsa sicut eadem re cū ipsa/ſz hoc est falsum:ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Perfectibile ꝛ perfectio differunt realiter/sed attributū est in deo:vt perfectio ei⁹ sicut dicet infra:g ꝛc. ¶ Quarto sic. Damascen⁹ primo libro capitulo quarto. Si dixeris iustū sapientē ꝛ nō natura sed que circa naturā ergo attributum nō dicit naturam vel essentiā sed aliquid differens a natura vt videtur.

Damas.

Boetius

¶ Contra scđm Boetiū de trinitate / oīa in diuinis sunt vnū ꝓter illa ī quibus obviat relationis opinio. Sed inter essentiā ꝛ attributū non obviat relationis opinio vt patet g ꝛc. Iterum scđm Augustinū de ciuitate dei. Deus est quicquid habet de cōcepto! qz relatiuum habet relatiuū ꝛ nō est ipsum / sed essentia ꝛ attributum non se habēt sicut relatiuum ꝛ relatiuum vt patet ergo ꝛ cetera.

August.

¶ In ista qstione sic procedā. ¶ Primo ẽ̄tum ad intellectū questionis declarabo quid est attributum in diuinis. Et quid est esse/ idem realiter aliquid cū alio. ¶ Scđo inquirā vtr attributa sint ī deo realiter. ¶ Tertio vtrū sint ibi formaliter. ¶ Quarto vtrū sint idem realiter cū essentia ꝛ ad seinuicem. ¶ Ultimo ad rationes ꝛc.

Attributi accepti

¶ Quantum ad primuz dico attributū dicitur vnomodo vel quia ab aliquo tri-

butum:vel quia alicui tributū. Ab aliquo tributū vt deo cui attribuunt ipa attributa/siue a seipso siue a creatura:sicut deus sibi ipsi attribuit iustitiā. Et etiam creatura intellectualis ipi deo attribuit eam. Attributum etiā potest accipi dupliciter vno modo ꝯtum ad illū respectū rationis qui est respectus attributionis passiue vel obiective ad ipm attribuentē/vel etiā ad illū cui attribuit/z istomodo dicitur secūdarie intētionis/Hec istomodo intēdo loqui nec prosequi de attributo in questione ꝓsenti nec in sequētibus. Aliomodo accipit prō eo q est attributum. Et scōm id qō est ꝛc. eo q tribuit vel attribuit/z est fundamētum talis respectus/sicut dicimus q iustitia vel sapiētia attribuit z istomodo intēdo loqui de attributo in proposito. Istomodo accipiendo attributū dico q attributus in deo est perfectio simpliciter z formaliter diuine essentie in esse scdo vel quasi secundaria reperta in creatura formaliter per participationem analogam.

Attributi diffinitio.

perfectio simpliciter quid.

¶ Ad cuius euidētiam notādū est primo quid dicitur perfectio simpliciter:dico scōm Anselmū monologion decimoquito/q perfectio simpliciter est id qō est melius per ipsum ꝯ nō ipsum alicui supposito absolute cōsideratu:quādo autem dicit hic nō ipsus/nō intelligit pro negatione eius quod est perfectio simpliciter:quia tūc omne positiuū esset perfectio simpliciter. Est enī quodlibet ens z positiuum melius sua negatione vel nō ente:sed accipitur ibi nō ipsum pro quocūq etiā positiuo incompossibili in eodem cū eo qō dicitur pfectio simpliciter. Dicit etiam ibi alicui supposito quodcūq sit illud nō determinādo ad aliquā naturam in particulari hāc vel illam/qz licet sapientia sit pfectio simpliciter/nō tn est melior lapidi ꝯ incōpossibile ipsi sapientie. Ita q lapidi scōm q huiusmodi melius est nō habere sapientiā vel habere aliquid incōpossibile sapientie ꝯ habere sapientiā quia melius est lapidi esse lapidē ex natura sua ꝯ nō esse lapidem. Attributū ergo est perfectio simpliciter: qz aliqd tale q melius est supposito alicui puta simpliciter perfecto habere sapiētiam ꝯ quodlibet incōpossibile sapientie:z ipsum habēs sapientiam est melioz z perfectius ꝯ aliquid qō nō potest habere sapientiam:sed dicit q formaliter:quia impossibile est q aliquid qō non est in deo formaliter nec potest dici de eo nisi causaliter vel eminēter sit pfectio simpliciter:nec attributū sicut dicet infra. Loco autē esse formaliter in aliquo/nō potētialiter sicut forme in materia / nec virtualiter sicut effectus in causa: nec ꝓfuse sicut mistibilia in mixto:sed scōm quē habēs illam dicatur formaliter z vere tale in cōcreto quale est illud in abstracto denominatione intrīseca z formali:vel dicat ipsummet in abstracto scōm proprianam rationē formales z quidditatiuā sicut dicitur homo rationalis vel albedo qualitas vel paries albus talis z sic de alijs suo modo:z magz propie loquēdo quomodo in homine est humanitas q nō est nisi humanitas scōm se Em Auicēnam quinto metaphisice est tn aliqd quo :formaliter z intrinsece homo est vere z dicit homo sicut forma totius vel potius totū abstractiue significatus z est in homine scōm rationem proprie perfectiōis. ¶ Dicit ergo q attributū est perfectio simpliciter z formaliter per primū excludūtur omnes relationes z respectus siue sint reales siue rationis quorum nullū dicit perfectionē simpliciter de relationibus realibus. Probatū est supra:de respectibus rationis patet:quia sunt entia rationis z entia diminuta p secūdum excludūtur omnes perfectiones prie ipsi creature eque nō cōueniūt deo formaliter qz sunt limitate:nec cōtinent in deo nisi virtualiter vel eminēter cuiusmodi est affinitas/vel leonitas/z humanitas/z sic de alijs que etiā nec sunt pfectiones simpliciter z sic etiā possunt excludi per primum. Sed tertio additur ibi q attributum est perfectio quasi secūdaria vel in esse scdo quia attributū nō potest dici illud qō pertinet ad esse primū z quidditatiuū diuine essentie. Et ideo dico q nec vita nec intellectualitas nec substātia nec infinitas(quia non habēt distinctā rationē positiuaz ab essentia)possunt dici attributa/nec essentia/nec spiritus/nec existentia z huiusmodi:sed additur q attributū est perfectio formaliter reperta in creatura p participationē analogam z per hoc excluditur multa q nō sunt attributa in deo cuiusmodi est infinitas vel immēsitas simpliciter eternitas/simplicitas/ omnipotentia/z huiusmodi:qz nō sunt participata formaliter a creatura:nec vigore analogico. Et ideo dico q ex creaturis nō possunt attribui ipi deo nec sunt attributa sicut patet. ¶ Scdo declarabo quid est esse idem realiter aliqua/dico q esse idē realiter cōcretus est huius qō dico eadem res z eadē realitas vnū autem suppositū transcēdens cognoscitur per aliud sibi oppositū sicut Aristoteles in nono metaphisice qui ponit q esse est esse in actu z dicit q est idem qō nō est in potētia est esse in actu g esse idem re z realiter declarat per nō esse distinctū ad quod sequit non esse idem realiter. ¶ Dico igit q ad distinctionē realem aliquoz requirit. Prima conditio que secūdum aliquos est q oportet q nō sint ꝯ titatiue idem:id est per se primo modo/sicut diffinitio z distinctū z etiam scōm me. Secūdo q vtrūq sit aliquid positiuum. Unde dico q nō ens proprie loquēdo nō potest distingui realiter/nō distinguit realiter:distinctio enī realis est passio entis realis sicut vnitas:nō autē est passio nō entis. Tertio requiritur q vtrūq sit aliquid positiuum extra intellectū:quia sicut oportet q sint positiua z nō negatiua:ita q sint realia a ratitudine non a reoz reris: z per cōsequēs ambo extra intellectum. ¶ Quarto requirit q neutrū habeat. Unde possit includere alterū per idētitatem z etiam realitatē alterius/quia dato q ambo sint positiua z extra intellectuz si tn vnū includit alterum z respectus realiter propter sui infinitatē z immēsitatē:iam nō sunt distincta realiter sicut patet de essentia diuina z relatione que predicant de seinuicē in abstracto. ¶ Dico igitur q illa sunt realiter distincta z distincte realitates que sunt aliqua positiua extra intellectū non eadem per se primo modo:quoz neutrū ex sua immēsitate includit realitatē alterius/z hoc siue sint cōpossibilia in eodē subiecto z supposito siue non. Per oppositum dico q illa sunt idem realiter que ambo sunt aliqua positiua extra intellectum/id est nō facta per intellectū:sicut essentia ratiōis. sic tamen q sunt cōpossibilia in eodē subiecto z supposito. Unū ex sua infinitate habet q includat realitatem alterius. Nam formaliter infinitū intēsiue et simpliciter hoc habet q includat realitatē cuiuslibet sibi cōpossibilis in eodē supposito:ex sua enim infinitate z actualitate habet q non componibile cū alio:sed simpliciter simplex. Si autē includeret realitatem cuiuslibet sibi cōpossibilis/tā posset cōponi cum illo:si ex ambobus cōstituat vere aliquid vnū. Nam impossibile est q ex pluribus rebus vel realitatib⁹ fiat aliquid per se vnū subiecto vel supposito/nisi per vnionē aliquam vel compositionem vt videtur. Hec de primo articulo.

Quid est esse idem realiter aliquid cum alio.

Attributa an sint in deo realiter.1.opi.

¶ Quantum ad secūdum articulum voluerūt aliqui dicere sicut Rabymoyses q attributa non sunt in deo realiter;nec significat nomē attributi aliquid positiuū in deo/nisi attributi remouet aliqua imperfectio. Unde dicēdo q deus est sapiens nō est plus dicere nisi q nō est insipiens/q iustus idem est dicere q non est iniustus.

2.opinio.

¶ Alij vero dixerūt q attributa nō sunt in deo nec dicuntur de ipso realiter z intrinsece:sed tantūmodo virtualiter z sicut effectus in causa:sicut suo modo dicit q calor in sole nō realiter scōm verā suam entitatē. Ita etiam cū dicit deus est sapiēs:sensus est q ipse est causa sapientie create/deus est iustus q ipse est causa iusticie create. Et omnes isti moueri videtur per hoc q nichil positiuum deo intrinsecum z sibi proprium possumus de ipso concipere sicut eis videbatur.

3.1.opi.

¶ Sed dico q iste opiniones sunt false z arguo cōtra eas cōtra primā quia si ipsa esset vera deus nō esset aliter sapiēs ꝯ lapis. Lapis enī non est insipiēs vt patet nisi negatiue id est nō sapiens. Et sic etiā chimera nō est sapiēs vel insipiēs:ergo ꝛc. ¶ Secūdo sic. Negatio priuationis in subiecto apto nato arguit z concludit positionē habitus. Sed quelibet natura intellectualis est cōueniens subiectū sapientie. Est enī sapientia pfectio nature itellectualis/ ergo negatio ignorātie vel insipientie(que est nature intellectualis)arguit necessario affirmationē sapientie in ipo ergo attributum sapientie vere est in ipso z positiue. ¶ Tertio sic. Quia pari ratione quādo dicit q deus est ens vel essentia esset sensus deus nō est nō ens Ex hoc autē sequitur q de⁹ sit ens necessario/ ergo de deo aliquid positiuū intelligimus quod est cōtra rationē ipsoz. ¶ Contra secundam pōnem arguo sic primo/quia illa est vera nō aliter deus est sapiens ꝯ equus vel asinus/quia est causa equi vel asini/sicut sapientis create: sed hoc est falsum ergo ꝛc. ¶ Secūdo sic/quia si valet dictus eorum oportet pari modo dicere q deus sit ens virtualiter / qz causa entis. Sed si est causa entis oportet necessario q sit ens realiter z veraciter/ quia non ens nullius est causa/ergo ꝛc. ¶ Tertio sic/ quia agens p intellectum perfectissime agit z est causa p sapientiam suam/deus est huiusmodi / ergo est causa per suam sapientiam/ergo dicere q deus ob hoc tantū dicitur vel est sapiens quia est causa sapientie/ē dicere q habet vere z realiter sapientiā in proposito nostro/z non valent dicta istorum.

7.2.opi. precedē.

¶ Dico igitur q perfectiones attributales vere z realiter sunt in deo primo verissime z realissime/z hoc probo septem rationibus. ¶ Primo sic. Omnis perfectio simpliciter vere z realiter est in summe pfecto simpliciter. Patet de se. licet attributū dicat pfectionē simpliciter:g ꝛc. ¶ Scdo sic. In omni eo quo nō pōt aliquid maius excogitari/nec perfecti⁹ vere z realiter est illud qō dicit ꝯtitatem pfectionis simpliciter(vt patet)quia oppositū pdicati repugnat subiecto:sed deus est quo maius pfectione excogitari nō potest/attributum vero dicit ꝯtitatē talis perfectiōis/g ꝛc. ¶ Tertio sic. Nulli nature intellectuali repugnat sapiētia vel iusticia/z sic de alijs attributis. Et per se si nō sunt in ipsa vere z realiter est priuata:vel saltē in potētia ad ista; sed deus est nature intellectualis:ergo si in ipso nō sunt realiter z veraciter ista sequit q sit in potētia ad ista/ z non sit deus nec necesse esse:nec purus actus.

opi.doct. q pfectiones attributales vere z realiter sunt in deo z c.

¶ Quarto sic qō nō est in perfecto simpliciter nec esse potest/nō est perfectio simpliciter: sed attributū scōm te nō est in deo(qui est ens pfectum simpliciter)nec potest esse:quia deus nō est in pena ad aliquod/ergo attributū non est perfectio simpliciter/ hoc est falsum:g ꝛc. ¶ Quinto sic. Attributo cuilibet sit pfectio simpliciter nō repugnat esse infinitū formaliter/sed in nullo alio ente potest esse infinitum ergo est ponēdum in deo realiter. ¶ Sexto qz ꝯto aliquid magis accedit ad primū/tāto aliquid participat de talibus pfectionibus/z quāto magis recedit:tanto minus. ¶ Septimo qz natura intēdit assimilari primo vel deo in talibus perfectionib⁹: nō autē in ente rationis:ergo sunt ibi realiter. Dico ergo q attributū est in deo vere z realiter sicut diuinitas z entitas est ibi vere z realiter suo modo.

Predicta attributa an sint in deo formaliter.1.opi.

¶ Quantum ad tertiū est vna opinio q dicit q quantūcunq attributa sint in deo vere realiter:nō tn ibi formaliter:sed magis eminēter vel excellēter. Ad hoc adducūt rationes. Prima est ista/qō est formaliter in aliquibus pluribus est vniuoce in illis/sicut calor in omnibus formaliter calidis:si g pfectiōes attributales essent formaliter in deo(cū ipse etiaz sit formaliter in creatura) sequeretur q essent vniuoce in deo z creatura; sed deo z creature nichil est vniuocū sicut dictū est supra. ¶ Secūdo sic. Attributa z quicquid ponit in deo debet principaliter notari ex excellētia essendi (vt patet)sed modus essendi eminēter vel virtualiter aliquid in aliquo est modus essendi nobilior ꝯ modus essendi formaliter; vt patet de calore in sole:ergo ꝛc ¶ Tertio sic. Quecunq sunt in aliquo formaliter sunt in eo distincte/z si sunt forme sunt distincte forme:quia forme z actus est distinguere sicut patet de albedine z dulcedine i lacte; sz quodlibet attributū est forma:ergo si sunt attributa formaliter in deo sunt ibi distincte forme:quod est falsum:g ꝛc. ¶ Quarto sic. Quecūq sunt formaliter in aliquo vnū non predicatur de alio in abstracto; nec de illo in quo est patet:quia nec per se nec p accidēs. Nam predicatio in abstracto non potest esse per accidēs:ergo nec per accidēs nec per se: qz nec primo modo nec secundo(vt patet)ergo nullo modo:sed vnū attributū predicatur de alio in abstracto:z etiam de essentia:ergo ꝛc.

opi.doct. priori cōtraria.

¶ Sed ista opinio est simpliciter falsa. Dico eē q attributa sunt formaliter in deo. Et probo hoc primo sic. Omnis pfectio simpliciter est formaliter in ente perfecto simpliciter:quia perfectio simpliciter perfectius nō potest alicui puenire ꝯ formaliter/sicut nec esse: sed attributū est perfectio simpliciter sicut dictū est supra:

ergo est in deo formaliter. ¶Secūdo sic. Si perfectio simpliciter nō est in deo formaliter sed virtualiter vel eminēter/sequit̄ q̄ deus nō est formaliter perfectus simpliciter: sed solum virtualiter vel eminēter: sed hoc est impossibile ꝛ falsum. licet em̄ possibile sit q̄ deus cōtineat perfectiones aliquoꝝ a se virtualiter vel eminēter: nunq̄ tñ perfectiones quibus dicitur esse perfectus: sicut nec seipsum/ergo ꝛc. ¶Tertio sic. Si omne contentū in alio virtualiter vel eminēter ꝛ equiuoce totaliter est distinctum essentialiter a cōtinēte: ꝛ minus perfectū ipso: sed perfectiones attributales nō distinguuntur essentialiter vel naturaliter a deo: nec sunt pfectiones in ipso (sicut pbabit infra) ergo nō sicut cōtinētur in eo sed formaliter. ¶Quarto sic. Si omne attributū qđ est in deo debet ibi poni modo virtuali vel eminēti ꝛ nō formali: sequit̄ q̄ esse ꝛ relatio debēt ibi poni non formaliter: sed hoc est impossibile ꝛ falsum: quia tūc deus nō esset ens formaliter/ꝛ p cōsequēs esset nō ens formaliter ꝛ nichil: similiter etiā deus non esset pater formaliter nec filius: quod est falsum: g̃ ꝛc. ¶Ultimo sic. Omne illud qđ formaliter acceptū est melius ipsum q̄ non ipsum est in deo formaliter: sed quodlibet attributum est huiusmodi: ergo ꝛc. ¶Dico igit̄ q̄ omnia attributa sunt in deo formaliter qz sunt ibi verissime ꝛ p̄cise secūdum illud q̄ sunt/nō sicut effectus in causa effectiua: vel sicut forme in potētia in materia: nec sicut mixtialia ī mixto/sed vere ꝛ realiter actu ꝛ formaliter. Utrum autem sint ibi formaliter scōm eādem formalitatē omniū vel scōm plures de hoc in sequētibus questionibus apparebit.

Resolu° doctoris.

Ad rōes p̄ie opi.

¶Ad p̄imū aliox dico q̄ illud qđ est formaliter in aliquib⁹ (nō tñ sim eādē formalitatē gñe vel specie: sz sim formalitatē analogiā hītes ad inuicē) nō oportet q̄ vniuoce sit ī illis: sicut esse etiā est formalis in deo ꝛ creatura: nō tamen vniuoce sed analogice: modo sic est de attributis nō autem sicut de calore formaliter in pluribus calidis. ¶Ad scōm dico q̄ quicquid ponitur in deo perfectionis simpliciter/debet poni ibi formaliter/immo qđ plus est aliquid qđ non est perfectionis simpliciter/sicut relatio: nō tñ est imperfectionis. Dico em̄ q̄ quicquid ponit̄ in diuinis ad intra ꝛ ex natura rei nō potest habere nobilitatem modū essendi q̄ formaliter: quia quicquid ponitur in eo/vel est perfectio simpliciter: vel idem realiter cū perfectione simpliciter. Nō est autē simile de illis qui nō dicunt perfectionē simpliciter/ꝛ habēt imperfectionē mixtam necessario: sicut est color de quo ponit̄ exemplum. Talia em̄ perfectius habentur ab aliquo puta a deo q̄ habētur virtualiter vl eminēter q̄ formaliter ꝛ etiam a solo accipiēdo p̄cise modum habēdi cōparando ad alium modū ꝛ ideo nō est simile. ¶Ad tertiū dupliciter respōdetur scōm duplicē opinionē de distinctione attributoꝝ: illi qui negāt distinctionē eorum ex natura rei dicūt q̄ attributū quodlibet est forma quedam tñ omnia sunt eadē forma ꝛ eiusdē rationis forma lis accipiendo illud qđ est ibi ex natura rei nō sunt ergo ibi: sicut plures forme vel formalitates distincte/nisi scōm rationē: ꝛ ideo nō oportet q̄ licet sint ibi formaliter q̄ sint forme distincte: quia sunt ibi per modū vnius forme que est essentia. Alij dicūt qui tenent distinctionē eorum q̄ necesse est ponere ex quo attributa ponūtur in deo formaliter/ꝛ vnū quodq̄ significat p̄priam quidditatē dicit perfectionē simpliciter: q̄ sint ibi distincte ꝛ formaliter scōm distinctas formalitates vel rationes formales/ nō tñ oportet q̄ sint ibi plures res vel plures forme: quia in eadē forma inueniunt̄ plures rationes tales ꝛ quāto simplicioꝝ illimitatioꝝ tāto plures de hoc videbit infra. ¶Ad quartū dico q̄ maior est falsa. Attributum em̄ quocūq̄ modo distinguatur ab alio predicat̄ de alio ꝛ de essentia ꝛ econuerso in abstracto. Quādo dicis p̄dicatio ī abstracto nō est per accidēs cōcedo/ nec per se p̄mo dico q̄ nō est p̄dicatio ista formalis ꝛ per se primo modo/saltem ſt distinguātur ex natura rei scōm aliquos. Si autē non distinguātur tūc enim predicatio formalis ꝛ primo modo eiusdem de seipso vt dicunt alij. Nec sc̄o: sed dico quod est idēptica ꝛ alio modo q̄ se q̄ non vidit Aristoteles: quare ꝛ cetera. Hec de tertio articulo.

¶Quātum ad quartum articulum an sc̄z attributa sint eadem realiter cū essentia diuina ꝛ adinuicē/dico q̄ oportet dicere oēs catholicos q̄ sic. Ita q̄ de hoc nō sunt opiniones. Qz autē hoc sit verū patet p̄cipue scōm illos qui nō ponūt distinctionē inter ista nisi solū per opus rationis: ꝛ tūc omnia realiter quotquot sunt extra intellectū sunt eadem/immo idē ꝛ cōparātur ad inuicem/sicut idem sibypsi. Scōm aliquos etiam qui ponūt ibi distinctionē ex natura rei hoc oportet ponere. ¶Ad hoc autē probandū ostēdunt p̄mo q̄ essentia diuina ꝛ etiā attributū vtrūq̄ scōm se ꝛ ex ratione formali p̄propria est formaliter infinitū sic, vbicūq̄ in aliquo ente est eadē ratio infiniti ꝛ perfecti simpliciter/id qđ est formaliter pfectio simpliciter est infinitum ex se formaliter/patet sicut ex se est pfectio simpliciter: sed in p̄mo ente deo ibi est eadē ratio infiniti ꝛ perfecti simpliciter: quia infinitū (sicut dictū est supra) nō dicit aliam positiuaꝝ cōceptum a perfectione scōm quē deus est infinit⁹ Attributū vero ex se dicit perfectionē simpliciter: ꝛ etiam essentia nō minus: g̃ ꝛc. Sic autē potest dici de relatione/ que sicut probatū est supra. nullam perfectionem dicit: de essentia etiaz q̄ sit infinita. Patet per Damascenū libro primo vbi dicit q̄ est pelagus substātie infinitū. Ex hoc statim probat̄ q̄ attributa sunt idem re cū essentia ꝛ adinuicē mutuo. Omne infinitū compossibile intrinsece. i. in eodem supposito/alteri infinito est idem re ſibi. Probatio quia ſt infinitū formaliter nō est idem re cum omni cōpossibili sibi intrinsece: sequit̄ q̄ est cōpossibile sibi ad cōstitutionē illius vnius in quo sunt cōpossibilia ex pluribus rebus nō fit vnū suppositum nisi per aliquā vnionē vel cōpositionē. Infinitū simpliciter nō est cōponibile: quia non habet ratione partis nec limitati/ergo ꝛc. Preterea etiā aliquid deficeret sibi de eo qđ natū est habere: ꝛ p̄ rem extrinsecā sibi conuenient/ꝛ tūc non esset infinitū sicut patuit supra. Sed tā essentia q̄ attributa sunt infinita formaliter ex se (sicut probatū est supra) et sunt cōponibilia in eodē diuino supposito intrinsece: immo in quolibet diuino supposito: g̃ sunt eadē realiter. Per istud argumentum probat̄ q̄ relatio est eadē cum essentia/ꝛ cum quolibet attributo: nō p̄opter infinitatē sui qđ non est formaliter infinita (sicut dictū est supra) sed p̄opter infinitatem essentie vel attributi. Ex quo etiam patet/q̄ relatio nō est eadē realiter alteri relationi: quia neutra est formaliter infinita. Sed dices forte sicut objicit vn⁹ ꝛ infinitas nō arguit realem idētitatē compossibilium adinuicem sed magis simplicitas. Nam infinitas nō variat rationē pfectionis: ꝛ per p̄ns sicut perfectio finita nō esset eadē realiter alteri ita nec ex infinitate potest argui q̄ vna sit eadez alteri vt patet in exemplo. Si em̄ esset superficies infinita in actu/ꝛ albedo esset in ea/nō p̄opter hoc superficies esset eadē realiter ipsi albedini: immo adhuc differret specie ꝛ genere ab ipa: ergo similiter in p̄posito hoc videt̄ q̄ essentia sit eadē attributo vel relatiōi ratio nō est infinitas sed simplicitas vt videt. Dico ad hoc q̄ immo infinitas est ratio huius: sed nō quecūq̄ infinitas: sed infinitas simpliciter que ponitur in deo scōm suas perfectiones que est infinitas includēs realiter omnē perfectionē possibilem alicui eidē supposito sine omni impfectione: ꝛ talis infinitas ponit̄ ꝛ in essentia diuina/ꝛ ī quolibet attributo. Non est autē talis infinitas superficiei vel coloris sicut patet: ideo nō valet. Quādo dicit infinitas nō variat rationē perfectionis finite dico q̄ immo: quia impossibile est q̄ perfectio finita ꝛ infinita istomodo infinitatis sint eiusdē rationis: sz bene verum est q̄ nō variat rationē perfectiōis sicut infinite: ideo ꝛc. Qz aūt infinitas sit ratio ꝛ nō simplicitas patet: quia relatio est eque simplex sicut attributū vel essentia/ꝛ tñ relatio nō est eadem relationi sibi cōpossibili in eodē supposito: vt patet de paternitate ꝛ spiratione actiua. Et similiter de filiatione ꝛ spiratiōe actiua/ꝛ tñ est eadē essentia relationi ꝛ attributū relationi: g̃ non p̄t dari q̄ sim plicitas sit causa quare aliquid sit idem alteri in diuinis sed magis infinitas formalis amboꝝ vel saltem alterius ꝛ quia neutra est eadē alteri etiaz sibi cōpossibili nec p̄dicatur de ipsa in abstracto per idētitatē. ¶Secūda ratio principalis est ista quorum vnū p̄dicatur de alio in abstracto vera p̄dicatione illa sunt idem realiter: da oppositū p̄dicatio talis affirmatiua cū dicat ꝛ notet idētitatē erit falsa/ꝛ sic est de essentia ꝛ attributo. De attributo et attributo scōm Augustinū. xv. de trinitate. In deo sapientia ꝛ iusticia nō sunt due qualitates: sed sapientia est iusticia: ergo ꝛc. Et similiter essentia est sapiētia ꝛc. ¶Tertio sic. Si essentia ꝛ attributum nō sunt idē realiter/ꝛ essentia ꝛ attributa sunt aliquid maius q̄ essentia: sed hoc est falsum: g̃ ꝛc. Sic ergo dico q̄ nō obstāte q̄ attributa sint ī deo formaliter (etiaz si esset distincta formaliter ex natura rei) adhuc stat q̄ sunt idem cū essentia realiter ꝛ adinuicem. Hec de quarto articulo.

Attributa an sint eadē realiter cū essentia diuina ꝛc.

Damasc.

Augustin.

Ad rationes p̄incipales q̄stionis.

¶Ad p̄imum p̄incipale dico q̄ idem scōm quodlibet id est scōm eandē rationez nō est in seipso: quia tūc esset idem ꝛ nō idem sed q̄ idem scōm aliā ꝛ aliā rationē sit in seipso nō est incōueniens sicut homo inquātum aīal est in seipso inquātum homo. Sic in p̄posito licet attributum sit idē cum essentia: differt tñ ab ea scōm rationez sue illa sit ex opere intellectus: siue ex natura rei nō curo modo. ¶Ad scōm dico q̄ si attributa multiplicarentur realiter ꝛ essentia: quia sunt idē realiter ꝛ adequate: sed attributa nō multiplicantur realiter sed scōm rationē/ꝛ ita differūt ab ea scōm rationē sive realem sive aliam/ꝛ per consequēs non oportet q̄ ipis multiplicat multiplicet essentia. ¶Ad tertiū dico q̄ pfectio aliqua in creaturis habet triplicem cōditionē. Aliquando vna est q̄ ipsa informat subiectum sicut sapiētia vel intellectus intellectū creatum. Secūda est q̄ talis pfectio est pars alicuius vnius cōpositi: ꝛ iste due cōditiones sunt imperfectionis/nec cōuenit̄ alicui diuine pfectioni formali/tertiā conditionē habet q̄ est id quo aliquid est tale/ꝛ dicit̄ perfectum ꝛ hoc est pfectiōis et cōuenit diuine pfectioni. Quādo igit̄ dicitur in maiori q̄ perfectio ꝛ pfectibile differunt realiter. Dico q̄ verū est loquendo de perfectione habente tres primas cōditiones. Non autem in p̄posito/vel dic q̄ nec deus nec aliquid qđ est in deo est perfectibilis: sed sic est perfectus q̄ pfectibilis nō est.

¶Ad quartū dico q̄ Damascenus intēdit aliquā distinctionē inter essentiā ꝛ attributa: non tñ realē sed qualem dicā infra/quādo dicit q̄ attributa nō dicunt naturam sed que circa naturā: rationes igitur in contrarium concedantur.

¶Distinctionis Vigesime secunde. Questio Tertia.

¶Tertio querobtrū perfectiones attributales sim quas diuersimodi nominatur deus distinguātur tñ in ipso scōm rationē vel opus intellectus. ¶Videt̄ q̄ sic: qz illa q̄ sunt vnū simpliciter simplex/ nō distinguunt̄ in aliquo nisi scōm rationē: sz attributa sunt huiusmodi: qz sunt vnica essentia diuina simpliciter simplex: ergo ꝛc. ¶Sc̄o sic. Distinctio absolutoꝝ nō potest poni in aliquo sine cōpositione nisi scōm rationē vt videtur: sed attributa sunt absoluta/g̃ non distinguunt̄ in deo nisi scōm rōnē. ¶Tertio sic/aut distinguunt̄ tñ scōm rationē: aut cū hoc ex natura rei: sed ipossibile est q̄ ex natura rei: quia omnis distinctio ex natura rei est realis: sicut omnis distinctio ex intellectu est rationis: ꝛc. ¶Quarto sic. Quecūq̄ distinguuntur in primo subsistēte ex natura rei sunt p se subsistētia/quia nō possunt esse inherētia: sed attributa nō sunt distincta per se subsistētia in deo vt patet: quia tūc essent p̄sone distincte quod est falsum: ergo nō distinguuntur ex natura/ergo tñ scōm rationem ꝛ opus intellectus.

¶Contra illā nō distinguunt̄ tantū scōm rationē in deo que nullo modo in ipso distinguunt̄: sed attributa in ipso deo nullo modo distinguunt̄/quia nec ex parte essentie/cū sit vnica simplex re ꝛ ratione. Nec ex parte intellect⁹ quia intellectus diuinus sic est vnica in deo natura ꝛ res. Ita vnico actu ꝛ intuitu intelligit ꝛ cōcipit et ita non distincte: quare ꝛc. obiectio.

¶In ista q̄stione sic procedā. ¶Primo ponā vnā opinionē que dicit in generali q̄ attributa nō distinguunt̄ in diuinis nisi solum per opus rationis ꝛ intellectus/ et qz tripertita est ponā tres modos quibus ponūtur attributa distingui solum per opus intellectus ꝛ rationis. ¶Secundo arguam cōtra predictas opiniones. ¶Ter

rio soluã ad rationes carũ in generali/ꝛ etiã in particulari. ¶ Ultimo ad rationes principales.

Attributa quo in diuinis distinguunt opinio cõmunis.

¶ Quantum ad primus dico q̃ est cõmunis opinio que tenet a pluribꝰ q̃ attributa diuina non distinguunt nisi per opus intellectus vel rationis. Ita circũscripta operatione intellectus attributa sunt totaliter idẽ cũ essentia/ et adinuicẽ nullomodo distincta. Ad hoc adducũtur rationes plures. ¶ Prima est ista. Pluralitas nõ est ponẽda sine necessitate/ꝫ similiter distinctio maior aliquozuꝫ nõ est ponẽda sine necessitate: sed per solam distinctionẽ rationis possunt omnia saluari quecũq; dicũtur de attributis ꝛ sunt saluãda in diuinis: ergo nõ est ponẽda maior. ¶ Scõo sic. Illa inter que est summa vnitas extra intellectũ non distinguunt nisi per intellectũ: quia da oppositũ sam nõ est summa vnitas inter ipsa: sed inter attributa et essentiam ꝛ ad inuicẽ est summa vnitas extra intellectum/ quia scõm Anselmũ monologion. xvij.

Anselmꝰ

Quecunq; sunt in diuinis essentialia sunt vnum in vno modo ꝛ vna cõsideratione q̃tum est sc̃z ex parte obiecti: ꝫ ꝛc. ¶ Tertio sic. Illa quoꝝ quodlibet infinitũ est illimitatũ nõ distinguunt nisi per opus intellectus: quia in re nõ nisi vnũ infinitũ vt videt. Sed attributũ ꝛ essentia dicũt aliquid actu ꝛ formaliter infinitũ ꝛc. ¶ Quarto sic. Illa quoꝝ vnũ est ratio reduplicãdi alterũ non distinguunt nisi secũdum intellectũ: sed sic est de essentia ꝛ attributo:

Auguſt.

quia scõm Augustinũ. vij. de trini. eo deus quo sapiens: ꝫ ꝛc. ¶ Quinto sic. Sicut limitatio est causa distinctionis/ita videt q illimitatio sit causa indistinctionis: ergo sicut impossibile est q limitatũ ꝛ infinitũ sit indistictũ a limitato ꝛ finito extra intellectũ. Ita videtur q illimitatũ nõ possit esse distinctũ ab illimitato. ¶ Sexto sic. Non plus distinguunt essentia ꝛ attributa ad inuicẽ q̃ge. ꝛ differẽtia in natura specifica. Sed ista nõ distinguuntur nisi scõm rationẽ/quia quodlibet dicit totã naturam speciei alias vnũ nõ predicaretur de alio p se primo modo/quia pars nõ predicaꝫ de toto: natura autem specifica non distinguitur a seipsa nisi scõm rationem/ergo ꝛc.

Primus modus dicẽdi spãlis precedi. opi. de q̃stione,

¶ Iste sunt rationes que adducũtur in cõmuni. In speciali autẽ est primus modus sub illa questione cõmuni aliquozũ dicẽtium q attributa distinguunt ratione tm̃: sed nõ ab intellectu diuino: sed ab intellectu creato tantũ per istũ modum: quia intellectus creatus ex imperfectione sui ꝛ limitatione qz nõ potest diuinã perfectionẽ perfecte simul vnico actu intelligere ideo cõcipit ipsam partialiter scõm q potest colligere ex creaturis ꝛ videre q hec perfectio distinguitur ab illa. Et scõm hoc etiam concipit distincte tales perfectiones in deo/ꝛ imponit eis noia diuersa et distincta/sic tũ q in deo nec ex parte ipsius dei nec in re nulla est distinctio. Sed omnibꝰ istis cõceptibus ꝛ noibus correspondet vna pfectio simplicissima/ꝛ in se simpliciter indistincta: licet distinguatur obiectiue in intellectu creato scõm rationem ꝛ per opus intellectus. Intellectus autẽ diuinus qz infinitus est ꝛ illimitatus in intellectualitate. Ideo si mul vnico actu ꝛ indistincte ꝛ perfectissime intelligit suã perfectionẽ vnicã simplicissimã: nec operaꝫ circa ipsam/immo nec operari põt circa ipsam aliquã distinctionẽ sicut dicũt. ¶ Qz autẽ ita sit ꝓbatur. Primo sic. Intellectus summe proportionatꝰ obiecto ꝛ adequatus: vt mobile suo motuo nõ mouetur ad actũ nisi eo modo quo obiectũ natũ est ipsum mouere vt patet: sed obiectũ diuinũ cum sit totaliter indistinctũ scõm se ꝛ re ꝛ ratione nõ potest mouere intellectũ nisi ad actũ omnimode indistinctũ nec ad aliquã distinctionẽ vt videtur: ergo ꝛc.

Rationes 1. modi.

¶ Scõo sic. Si intellectus diuinus formaꝫ plures rationes vel cõceptus de essentia sua: sequit q nullum cõceptum habeat sue essentie adequatũ sed q habeat aliquem vel aliquos nõ adequatos: sed hec sunt ipossibilia vt patet/ꝫ ꝛc. ¶ Tertio sic. Intellectus diuinus nõ mouetur nec depẽdet ab aliquo extrinseco ad formandũ aliquẽ conceptũ: sicut nec intelligẽdo depẽdet ab aliquo extrinseco sed tãtũ mouet ab essentia sua sicut a p se primo obiecto/(sicut dicet infra) Sed ab essentia sua cũ sit totaliter indistincta nõ potest moueri nisi ad vnicũ cõceptũ indistinctũ: ꝫ ꝛc. ¶ Quarto sic. Si intellectus diuinus formaꝫ plures cõceptus distinctos scõm rationẽ de sua essentia: aut omnibus primo ꝛ immediate correspõdet idem in obiecto: ꝛ ita nõ habẽt vnde distinguãtur nec ex potẽtia q̃ est vna: nec ex obiecto qđ est totaliter vnũ: aut aliquid ī obiecto correspondetyni qđ nõ alteri: ꝛ sic distinctio aliqua in obiecto prioz est qđ est falsum: quia illa esset realis et faceret cõpositionẽ/aut nichil correspondet talibus cõceptibus ꝛ sic sunt ficti ꝛ vani/qđ est falsuꝫ ꝛ ficticiũ dictũ quare ꝛc. Cuꝫ igit attributa distinguãtur ab inuicẽ ꝛ ab essentia saltẽ scõm rationem (quia alias noia ipsozum essent sinonima) oportet q distinctio cozũ fiat per intellectum creatum modo predicto: quia non potest fieri per intellectũ diuinum sicut probatum est.

2.modus specialis

¶ Alia est opinio tenẽtium q attributa sola ratiõe distinguuntur tñ per intellectũ diuinũ sine omni operatione ꝛ habitudine ad aliquid extra: sed per intellectum negociantẽ circa essentiã diuinã/que põt cõsiderari tripliciter. Uno modo vt essentia est ī se et absolute/ꝛ sic nõ est nisi essentia nec habet actu intellectum vel volũtatẽ: sed est tãtum essentia sicut humanitas est tm̃ humanitas scõm Auicẽnam. v. metaphisice Scõo modo potest ꝓsiderari vt cadit sub simplici apprehẽsione ꝛ primo de intelligẽtia intellectus diuini/ꝛ sic adhuc nõ mouet ad aliquã distinctionẽ aliquoꝝ circa seipsam/sed tm̃ apprehẽdit ꝛ intelligit vt essentia est/absolute tm̃ vt sic est in potẽtia proxima ad hoc vt distinguãtur attributa in speciali. Tertio modo potest cõsiderari ꝛ accipi vt cadit sub intelligẽtia cõparãte ꝛ negociante circa ipsam prius apprehẽsam simplici intelligẽtia ꝛ apprehẽsione: vt sic dicũt q intellectꝰ fabricat diuersas habitudines rationis circa ipsam: et scõm eas cõparat eam ad seipsam diuersimode. Unde secundum habitudinẽ motiui ꝛ declaratiui sui ipsius sibi ꝙuenit attributũ veritatis: sed scõm rationẽ eiꝰ cui sit declaratio vt potẽtie sortitur rationẽ intellectus scõm habitudinẽ eius vt scõm prompte ꝛ faciliter determinate sit talis declaratio ꝛ manifestatio sortitur scõm rationẽ sapientie: scõm vero habitudinẽ vt quã formaliter ꝛ actu habet esse talis declaratio sortitur rationẽ ipsius intelligẽtie ꝛ sic habent rationes distincte attributoꝝ in essentia que pertinẽt ad intellectum cõparãdo etiã ad seipsam diuersimode scõz tales habitudines fabricatas ab intellectu negociante circa ipsam. ¶ Pro hac opinione adducunt rationes alique. Prima sit ista. Intellectus diuinus cũ sit infinitus potest explicare in actu illa q̃ sunt quasi in potẽtia vel virtualiter in essentia diuina vt in obiecto intelligibili vt patet: sic in essentia nõ obstante q sit vna totaliter actu indistincta. Extra intellectũ continent multe rationes ꝛ habitudines tales quasi ipotẽtia vt videt ꝛ declaratũ est in modo ponẽdi ipsoꝝ: ꝫ ꝛc.

Rões. 2. modi.

¶ Secundo sic. Intellectus diuinus nõ est minus potẽs q̃ intellectus creatus: sed intellectus circa idẽ obiectuꝫ penitus indistinctũ põt operari distinctos respectus rationis: vel distictas rationes sine omni operatione ad aliquid extrinsecũ: sicut patet qñ facit eũdẽ terminũ p̃dicatũ ꝛ subiectũ ī ꝓpositione/dicẽdo homo est homo: vel etiã operãdo rationẽ diffinitionis ꝛ rõnẽ diffiniti circa eãdẽ rõnẽ: vt intelligẽtis ꝛ intellecti in diuinis ꝛ amatis ꝛ amãti: vel etiã dicẽdo hoc est idem: hoc ꝛ intellectus diuin? circa essentiã suã quantũcunq; sit ides indistinctuin in re.

¶ Tertio sic. Deus intelligit distincte suã eternitatẽ ꝛ infinitatẽ ꝛ omnipotẽtiam ꝛ diuinitatẽ/ꝛ non per cõparationẽ ad extra: qz ista nõ sunt nec eẽ possunt in creaturis/ꝫ similiter vt videt põt distincte intelligere suã sapientiã ꝛ iustitiã sine cõparatione ad extra. ¶ Quarto sic. Sicut deus nõ depẽdet in telligẽdo a creatura: ita nec distincte intelligendo aliqua quecũq; sint illa. Patet qz tũc intellect? esset vilescteret/ergo circũscripto quocũq; extrinseco sic etiã q illud esset impossibile ꝛ in esse ꝛ ī telligi ita distincte põt intelligere quecũq; circa ipsum q̃ nõ cõueniũt ībi in habitudine ad extrinseca: sed ex se sicut positis terminis quibuscũq; extrinsecis vt videt. ¶ Sic ꝫ dicũt isti q attributa distinguunt in deo sola ratione per opus intellectus diuini et per cõparationẽ ad intra nõ ad extra. Hoc etiã confirmãt qz si non esset aliqua creatura nec actualis nec possibilis adhuc esset in deo distinctio ꝓsonaꝝ producturũ que est realis. Sed ista necessario ꝓsupponit distinctionẽ principiozũ puta intellectus ꝛ volũtas saltẽ scõm rationẽ: qz a summa vnitate essentie nõ est ꝓcessus ad realẽ distinctionẽ nisi mediante distinctione quare ꝛc. ¶ Ultimo quia attributa prius natura cõueniunt ipi deo q̃ aliqua creatura sit possibilis: nec dicũt habitudies ad creaturas ꝛ ad intra: ꝫ distincte possunt intelligi sine habitudine vel a cõparatione ad extra sicut etiã in deo põt esse ratio itelligẽtis ꝛ etiã intellecti: amãtis ꝛ amati sine cõparatione ad extra. Concedũt: tñ isti q in tellectus diuinus bene potest ꝙparare essentiã suã ad extrinseca ꝛ formare distinctos cõceptus ꝙ comparationem ad extra: sed hoc nõ est necessariũ quoniam posset formari per cõparationem ad intra vt predictum est.

2.modus specialis

¶ Tertia opinio est sub cõi opinione q attributa distinguuntur per intellectũ diuinũ comparãtẽ ad extra ꝛ impossibile est q per generationẽ ad intra. Ita q circũscripta cõparatione ad extra impossibile est q ī tellectus diuinus formeꝫ nisi scõm conceptũ de essentia sua: sed cõparando ea ad pfectiones distinctas actu vel potẽtia in creaturis formaꝫ de ea distinctos cõceptus illis correspõdẽtes. ¶ Q̃ autez necesse sit hoc primo probãt sic. Quandocunq; aliqua habẽt distinctionẽ scõm rationem ꝛ habẽt sibi correspondẽtia distincta scõm rem pluralitas: ꝛ distinctio prioz dicit accipi necessario in habitudine ꝛ cõparatione ad illa distincta scõm rem: probo qz non potest aliunde accipi vt videtur. Exempla sunt ad hoc de dextro ꝛ sinistro que distinguuntur scõm rationem in colũna/ꝛ accipiunt a dextro in sinistro in alio que correspondẽt eis/ꝛ distinguũtur scõm rem in alijs. Aliud exemplum est de genere ꝛ differẽtia in formis simplicibus/sicut in angelo nõ distinguũtur re: sed tm̃ ratione/quorum distinctio necessaria accipit cõparando naturã ad aliqua plura distincta re ordine quodã alicui ꝙuenientia siue ad materiam ꝛ formã siue ad aliqua alia. Tertium exemplũ est de ydeis q̃ nõ distinguunt in deo secũdũ rationẽ/nisi comparãdo ad diuersa ydeata realiter eis correspondẽtia. Quartũ exemplũ est de pũcto in quo notaꝫ ratio principij ꝛ finis nisi cõparãdo ad diuersas lineas vt patet: sed attributa diuina nõ distinguunt nisi scõm rationẽ vt ipsi supponunt cũ alijs ꝛ habent correspondentia sibi in creaturis realiter distincta puta, sapientiam iusticiam creatam ꝛ huiusmodi: ergo ꝛc. ¶ Secũdo sic. Aliquid idem simplex rei ꝛ ratiõe nõ potest diuersimode accipi ab intellectu qui maxime est verus ꝛ conformis rei nisi cõparando ipsum ad aliqua distincta. Probatio quia nõ aliter se facit obiectũ in tali intellectu q̃ facit in seipso sed eodẽ modo. Sed essentia diuina eadem est re ꝛ ratione ante actum concipiendi ꝛc. ¶ Tertio sic. Ab vno ꝛ eodẽ simplici re ꝛ ratione nõ potest accipi distinctio cõceptuum in intellectu sibi adequato: quia cum talis intellectus sit adequatus obiecto necessario ab ipso accipitur ꝛ de ipso formaꝫ cõceptũ vnũ ꝛ habet vnitatẽ cõceptus si ergo ab ipso acciperẽt distinctionem conceptuum ab eodẽ acciperet vnitatem ꝛ distinctionem/quod est falsum si essentia diuina scõm se ꝛ eadẽ est re ꝛ ratione/ꝛ intellectus diuinus sibi est adequatus ī intelligẽdo: ergo ꝛc. ¶ Quarto sicut attributa distinguuntur per comparationẽ ad intellectũ sicut tu dicis: sequitur q prius distincta sint q̃ distinguãtur: sed hoc est falsuꝫ ergo ꝛc. Probatio ꝙsequentie prius sunt aliqua distincta q̃ ad inuicem comparẽtur sicut patet in rebus: quia prius est esse q̃ referri vel comparari: ergo similiter ī his que sunt entia rationis prius aliqua distinguũtur q̃ comparentur: sed attributa secũdum te per comparationem mutuaꝫ ad intra distinguuntur prius q̃ distinguantur quod est falsum: ꝛ primo cõtra te quia dicis q ante comparationem non distinguuntur: secundo contra veritatẽ quia ante non possunt distingui nisi ex natura rei/qđ est impossibile ꝛ cõtra te. Tertio quia si distiguerent aliquo modo ante comparationem illam/sequeretur q hoc eẽt per comparationem ad extra. ¶ Adducuntur ad hoc rationes Commentatoris vndecimo metaphisice commento nono dicentis cum intellectus componit aliquam propositionem ex distinctoꝛ dispositoꝛ in talibꝰ rebus que si nõ sunt in materia tũc non intellexit eis noia synonima: ita q propositio sit secundum nomen non secũdum intentionẽ: sed intelligit ea esse differentia secundũ assimilationẽ scõm q in talibꝰ duo quozũ ꝓportio ad inuicẽ alterius ad alterum est sicut proportio predicati ad subiectum

Rões hui⁹. 3. modi

Cõmẽta toꝛ. 11. metaphisice

et ex eis cõponũt ꝓpositionẽ cathegoricã ⁊ nullam differẽtiam intelligit inter ea esse omnino re ſcõm acceptionẽ ſcõm quã accipit dispositũ ⁊ dispositionẽ. Intellectus eñ potest intelligere idẽ his duobus modis ſcõm ſimilitudinẽ ⁊ propositionẽ cathegoricã in rebus contẽtis: ſicut intelligit multa ẽm ſimilitudinẽ hec ille. Ecce qđ dicit expresse q̃ in rebus immaterialibus puta in deo nõ distinguũtur predicatum ⁊ subiectum nisi ſcõm rationẽ: ⁊ etiã nõ nisi in cõparatione ad predicatum ⁊ subiectum in ꝓpositione cathegorica de rebus cõpositis: ita q̃ ſemp comparãdo ad extra. ¶ Adducit etiam Anſelmus monologion. vij. vbi dicit q̃ quãdoq̃ in diuinis essentiale est ibi vno modo ⁊ vna cõſideratione quodquidẽ intelligi nõ potest nisi ad intra: ergo ſi accipiaꝝ aliqua distinctio oportet necessario q̃ p cõparationẽ ad extra. Iste autẽ vltime cõclusiones nõ intẽdunt cõcludere quin bene ꝓ intellectũ creata attributa obiective in deo distinguanꝝ ſibi. Sed in hoc cõtrariantur prime: quia nõ ſolum ponit ea distingui per intellectum creatum ſicut prima: ſꝫ ꝓ intellectum diuinum. Hec de primo articulo.

Anſelmꝰ

3 opinionẽ generalem huiꝰ queſtiõis

¶ Quantum ad ſecũdum articulũ arguo contra predictas opiniones. Primo in generali cõtra cõclusionẽ quã tenẽt generaliter Secũdo cõtra opiniones tres in ſpeciali. ¶ In generali arguo ergo primo ſic. Illa quorũ quodlibet dicit perfectionẽ ſimplr ⁊ dicũt plures pfectiones ſimpliciter nõ possunt distingui tm̃ in opere rationis. Patet q̃ ens rationis nõ intrat rationẽ perfectionis ſimpliciter: nec est de ratiõe eius: q̃ est ens diminutũ ⁊ nõ verũ nec reale. Sed attributa diuina dicũt perfectionẽ ſimpliciter ⁊ plures. Probatio/q̃ ſi nõ dicãt plures pfectiões ſed oĩa ſunt vna perfectio in diuinis: tũc nõ est ibi nisi vnica pfectio nec in toto vniuerſo per cõſequẽs: q̃ ſicut ꝓbatus est supra pfectio ſimpliciter nõ potest eminẽter esse in deo in vnica perfectione imminẽte/ſicut dictũ est supra: ⁊ ita ſi in deo nõ est nisi vnica pfectio formaliter/ſequit q̃ nõ est nisi vna pfectio ſimpliciter qđ est cõtra Anſelmũ ⁊ Auguſtinũ. Contra Anſelmũ qui ponit q̃ plures ſunt pfectiones ſimpliciter. Et cõtra doctores qui implẽt quaternos de ordine taliũ perfectionũ adinuicẽ. ¶ Scõo ſic. Illa ſcõm que distincte dicit̃ aliqua res formaliter talia denoĩatione intrinſeca nõ distinguunꝝ tm̃ ſcõm rationẽ: q̃ impossibile est q̃ per ens rationis dicatur vniuoce aliquid vere ⁊ realiter ⁊ cum hoc formaliter tale: q̃ ens rationis nõ est res: ſed ſcõm attributa distincte dicit̃ deus realiter veraciter ⁊ formaliter talis/ſicut dictũ est supra: ꝯ ⁊c. Tm̃ dico q̃ quãdo iſta duo concurrunt q̃ ſcõm aliqua dicit̃ aliqua res formaliter realr talis. Impossibile est q̃ illa distinguanꝝ tm̃ ẽm rõnẽ. ¶ Tertio ſic magis distinguiꝝ attributũ ab essentia vel attributũ ab attributo ꝯ attributũ a ſeipſo vel eẽntia a ſeipſa: ſeu idẽ a ſeipſo qđ patet. Tum q̃ ſcõm doctores vnũ non predicatur de alio in abstracto ꝑdicatiõe formali ſicut idẽ de ſeipſo/tum q̃ attributũ dicit̃ pfectionẽ ſimpliciter in esse ſcõo vel quaſi ſecũdo. Essentia in esse primo ſimiliter ſapiẽtia nõ potest cõcipi nisi cõcipiendo ſapientiã: ſed tm̃ potest intelligi nõ intelligendo iuſticiã: ſed que ſola ratione differũt non differunt nisi ſicut idem a ſeipſo/ꝯ attributa plus differũt ꝯ ſola ratiõe. ¶ Quarto ſic. Si attributa distinguũtur ſola ratiõe ⁊ nõ aliter quero quid ſignificet nomen attributi in diuinis an ſignificat tm̃ illud precise qđ est ibi ex natura rei/⁊ tunc omnia noĩa attributorum ſunt ſynonima: q̃ ſignificãt idem re ⁊ ratione qđ oẽs intẽdunt vtare etiam ipſi. Aut ſignificat mere qđ est ibi ratiõis: ⁊ tũc attributũ vere ⁊ realiter deo nõ cõuenit: ſicut nec aliquod ens rationis quia nõ est res. Q̃ autem nõ est res nulli cõuenit realiter. Similiter etiam ad argumẽtum ſi non ſignificaret pfectionẽ ſimpliciter q̃ aut ſignificat aggregationẽ ex eo qđ est rei vel ratiõis/⁊ tũc ſuũ ſignificatũ non est per ſe vnũ: nec per ſe ens: nec q̃ cõſequẽs perfectio ſimpliciter: nec potest cõcurrere cum deo per ſe. Preterea etiã ſicut attributũ distinguitur ab attributo/ita essentia ab attributo/essentia autẽ non ſignificat aliquid in diuinis nisi aliquid/qđ est ibi ex natura rei: ergo nec ſapiẽtia/vel iuſticia. Oportet ꝯ dicere q̃ attributa aliam distinctionem haberẽt ꝯ distinctionem rationis vt videtur. ¶ Quinto ſic. Distinctio mera rationis nõ ponitur ad ſaluãdum ſimplicitatem: ſed iſtud motiuũ est nullum quia nõ negatur ibi distinctio realis relationum etiã in eodem ſuppoſito que est maior ꝯ alia que predicatur ab eis i attributis: ergo ⁊c. Dico ergo q̃ probabile multum est q̃ attributa nõ ſolum distinguunꝝ per opus rationis ſed alio modo ſicut dicetur infra ſcõm poſitionẽ antiquorũ. Cum eñ intellectus per opus ſuum non facit nisi reſpectum rationis/attributa nõ dicerent abſoluta ſꝫ reſpectus rationis qđ non videt esse verũ. ¶ Sexto quia modus perfectiſſimus eſſendi perfectiões tales in deo videtur q̃ ſit esse eas distinctas ſcõm rationes reales proprias ⁊ ante omnẽ actũ intellect⁹ ſicut etiam modus perfectiſſimus intelligendi eas eſt intelligere distincte ⁊ non confuſe. Si eñ nõ diſtincte ſequitur q̃ cõfuſe. ¶ Septimo q̃ perfectio quelibet talis ſimpliciter nõ minus videtur esse ibi ſcõm proprĩam rationẽ ab alia distinctam ante omnem actum intellectus ꝯ paternitas ⁊ filiatio. Ita enim vere ⁊ realiter ⁊ formaliter ſunt ille ſicut iſte ⁊ multo fortius ille que dicũt perfectiones ſimpliciter/cũ ergo ſint ibi paternitas ⁊ filiatio vere diſtincte ſcõm proprias rationes ante reſpectũ intellectus vel nõ per actum intellectus quia vere realiter ⁊ formaliter deus est pater deus est filius/ſicut etiam ſapientia iuſticia quelibet est formaliter iuſtus et ſapiens.

¶ Tunc enim contra opiniones in particulari cõtra primam. Primo ſic. Quicquid potest intellectus creatus facere circa aliquod obiectum multo fortius intellect⁹ diuinus qui est perfectior in infinitũ: ſed intellectus creatus potest circa obiectum diuinum operari diſtinctos cõceptus ſicut dicunt iſti de prima opinione/ꝯ ⁊ intellectus diuinus. ¶ Secundo ſic. Quod cunq̃ ens rationis potest esse a prima intelligibilitate ſicut quodcũq̃ ens reale aliud a primo potest esse a primo agente ⁊ efficiente: ſed iſti conceptus circa obiectum diuinum non ſunt nisi diſtincta entia rationis fabricata circa ipm̃ ab intellectu creato: ergo ⁊ cetera. Si dicas q̃ immo ſunt aliqua entia realia q̃ diſtincti actus intelligendi reales tũc ſequitur contra te/ q̃ deus potest ea diſtincte cognoſcere et diſtinguere inter ipſa ſicut ⁊ creatura/

ℨ primus modũ dicẽdi ſpecialiter.

consequẽs relationes rationis conſequẽtes in obiectũ diuino ſm̃ quas attributa ſunt in ipa ſicut dicis: an hoc repugnat ex ꝑte intellect⁹ aut ex parte obiecti/nõ ex parte intellectus q̃ intellectus precisiõ q̃ ſpicacitate põt diſtiguere tripliciter vnita in esse relationis ſicut ſenſus ⁊ ita ꝓfecte. hoc dicit cõmẽtator. xij. metaphiſice: ſicut etiaꝫ põt vnire illa q̃ ſunt diſperſa ⁊ ſeparata. Unde ⁊ plura etiã facilr vnũ ſcõm rationẽ. Nec repugnat ex ꝑte obiecti qđ est eſſentia: q̃ quãto aliqđ obiectũ est ſimplicius et actualius tãto circa ipm̃ poſſunt plures cõceptus diſtincte formari: ſicut ptz ſcõm eos de aĩa intellectiua: que includit in ſe ſenſitiuã ⁊ vegetatiuã: licet in ſe ſit ſimplicior: poſſunt tm̃ diſtincte cõcipi de ipa vel in ipſa vegetatiua ⁊ ſenſitiua: ac ſi eſſent diſtincta in re/ergo multo fortius de eſſentia diuina aliqui cõceptus diſtincti: hoc etiã patet: q̃ſi repugnaret ex parte obiecti nunq̃ aliquis itellectus poſſet hoc/qđ tamen negaꝝ ab intellectu creato ab ipſis. ¶ Quarto ſic. Si itellectus noſter qui excedit ab eſſentia diuina. i. in pfectione obiecti põt formare plures cõceptus de ipſa q̃ non põt attingere totã diuinã perfectionẽ vno actu/pari ratione cũ quod libet attributũ in deo ſit infinitũ ⁊ excedit intellectũ noſtrũ ſicut eẽntia poterit formare de quolibet attributo plures cõceptus/⁊ ita vnũ attributũ erit multa attributa. Dices q̃ eſſentia diuina nõ adequatur intellectui noſtro intẽſiue nec etiã extẽſiue: ſed attributũ licet nõ intẽſiue tm̃ extẽſiue/ita q̃ licꝫ nõ poſſet pfecte itelligere attributũ/nõ tm̃ põt alicui cõceptui ⁊ alicui de ipſo formare. Contra q̃ tu dicis q̃ vnũ in ratione obiecti excedit intellectũ ⁊ in tẽſiue ⁊ extẽſiue. alterũ vero intẽſiue que nõ ſtãt in eodẽ penitus indiſtricto. ¶ Vltio ſic. rectũ ẽ index ſui ipſius ⁊ obliqui ita etiã perfectum est index ſui ipſius ⁊ imꝑfecti: ſed pfectiones attributales pfecte in deo imꝑfecte ſunt in creatura: ꝯ cognitio taliũ diſtincta ⁊ pfecta prius accipiꝝ ab ipſis vt ſunt in deo ꝯ in creatura: ⁊ vt in creaturis ⁊ accipiꝝ ab ipſis vt in deo: ſed nõ per intellectũ creatũ eomodo quo intelligimus modũ vt ptz: ꝯ ꝓ intellectũ diuinũ. ¶ Dico igit̃ q̃ poſitio videt michi falſa: ⁊ dico q̃ itellect⁹ diuin⁹ nõ plus põt diſtinguere aliquos cõcept⁹ in eẽntia vl̃ circa eẽntiã ꝑ itellect⁹ creat⁹

ℨ 2m modũ particularem.

¶ Contra ſcam opinionẽ arguo primo ſic quãtum ad ſecũdum articulũ arguo contra predictas opiniones. Primo in generali cõtra cõclusionẽ quã tenẽt generaliter Secũdo cõtra opiniones tres in ſpeciali. ¶ In generali arguo ergo primo ſic. Illa quorũ quodlibet dicit perfectionẽ ſimplr ⁊ dicũt plures pfectiones ſimpliciter nõ poſſunt diſtingui tm̃ in opere rationis. Patet q̃ ens rationis nõ intrat rationẽ perfectionis ſimpliciter: nec est de ratiõe eius: q̃ est ens diminutũ ⁊ nõ verũ nec reale. Sed attributa diuina dicũt perfectionẽ ſimpliciter ⁊ plures. Probatio/q̃ ſi nõ dicãt plures pfectiões ſed oĩa ſunt vna perfectio in diuinis: tũc nõ est ibi nisi vnica pfectio nec in toto vniuerſo per cõſequẽs: q̃ ſicut ꝓbatus est supra pfectio ſimpliciter nõ potest eminẽter esse in deo in vnica perfectione imminẽte/ſicut dictũ est supra: ⁊ ita ſi in deo nõ est nisi vnica pfectio formaliter/ſequit q̃ nõ est nisi vna pfectio ſimpliciter qđ est cõtra Anſelmũ ⁊ Auguſtinũ. Contra Anſelmũ qui ponit q̃ plures ſunt pfectiones ſimpliciter. Et cõtra doctores qui implẽt quaternos de ordine taliũ perfectionũ adinuicẽ. ¶ Scõo ſic. Illa ſcõm que diſtincte dicit̃ aliqua res formaliter talia denoĩatione intrinſeca nõ diſtinguunꝝ tm̃ ſcõm rationẽ: q̃ impossibile est q̃ per ens rationis dicatur vniuoce aliquid vere ⁊ realiter ⁊ cum hoc formaliter tale: q̃ ens rationis nõ est res: ſed ſcõm attributa diſtincte dicit̃ deus realiter veraciter ⁊ formaliter talis/ſicut dictũ est supra: ꝯ ⁊c. Tm̃ dico q̃ quãdo iſta duo concurrunt q̃ ſcõm aliqua dicit̃ aliqua res formaliter realr talis. Impossibile est q̃ illa diſtinguanꝝ tm̃ ẽm rõnẽ. ¶ Tertio ſic magis diſtinguiꝝ attributũ ab essentia vel attributũ ab attributo ꝯ attributũ a ſeipſo vel eẽntia a ſeipſa: ſeu idẽ a ſeipſo qđ patet. Tum q̃ ſcõm doctores vnũ non predicatur de alio in abstracto ꝑdicatiõe formali ſicut idẽ de ſeipſo/tum q̃ attributũ dicit̃ pfectionẽ ſimpliciter in esse ſcõo vel quaſi ſecũdo. Essentia in esse primo ſimiliter ſapiẽtia nõ potest cõcipi nisi cõcipiendo ſapientiã: ſed tm̃ potest intelligi nõ intelligendo iuſticiã: ſed que ſola ratione differũt non differunt nisi ſicut idem a ſeipſo/ꝯ attributa plus differũt ꝯ ſola ratiõe. ¶ Quarto ſic. Si attributa diſtinguũtur ſola ratiõe ⁊ nõ aliter quero quid ſignificet nomen attributi in diuinis an ſignificat tm̃ illud precise qđ est ibi ex natura rei/⁊ tunc omnia noĩa attributorum ſunt ſynonima: q̃ ſignificãt idem re ⁊ ratione qđ oẽs intẽdunt vtare etiam ipſi. Aut ſignificat mere qđ est ibi ratiõis: ⁊ tũc attributũ vere ⁊ realiter deo nõ cõuenit: ſicut nec aliquod ens rationis quia nõ est res. Q̃ autem nõ est res nulli cõuenit realiter. Similiter etiam ad argumẽtum ſi non ſignificaret pfectionẽ ſimpliciter q̃ aut ſignificat aggregationẽ ex eo qđ est rei vel ratiõis/⁊ tũc ſuũ ſignificatũ non est per ſe vnũ: nec per ſe ens: nec q̃ cõſequẽs perfectio ſimpliciter: nec potest cõcurrere cum deo per ſe. Preterea etiã ſicut attributũ diſtinguitur ab attributo/ita essentia ab attributo/essentia autẽ non ſignificat aliquid in diuinis nisi aliquid/qđ est ibi ex natura rei: ergo nec ſapiẽtia/vel iuſticia. Oportet ꝯ dicere q̃ attributa aliam diſtinctionem haberẽt ꝯ diſtinctionem rationis vt videtur. ¶ Quinto ſic. Diſtinctio mera rationis nõ ponitur ad ſaluãdum ſimplicitatem: ſed iſtud motiuũ est nullum quia nõ negatur ibi diſtinctio realis relationum etiã in eodem ſuppoſito que est maior ꝯ alia que predicatur ab eis i attributis: ergo ⁊c. Dico ergo q̃ probabile multum est q̃ attributa nõ ſolum diſtinguunꝝ per opus rationis ſed alio modo ſicut dicetur infra ſcõm poſitionẽ antiquorũ. Cum eñ intellectus per opus ſuum non facit nisi reſpectum rationis/attributa nõ dicerent abſoluta ſꝫ reſpectus rationis qđ non videt esse verũ. ¶ Sexto quia modus perfectiſſimus eſſendi perfectiões tales in deo videtur q̃ ſit esse eas diſtinctas ſcõm rationes reales proprias ⁊ ante omnẽ actũ intellect⁹ ſicut etiam modus perfectiſſimus intelligendi eas eſt intelligere diſtincte ⁊ non confuſe. Si eñ nõ diſtincte ſequitur q̃ cõfuſe. ¶ Septimo q̃ perfectio quelibet talis ſimpliciter nõ minus videtur esse ibi ſcõm proprĩam rationẽ ab alia diſtinctam ante omnem actum intellectus ꝯ paternitas ⁊ filiatio. Ita enim vere ⁊ realiter ⁊ formaliter ſunt ille ſicut iſte ⁊ multo fortius ille que dicũt perfectiones ſimpliciter/cũ ergo ſint ibi paternitas ⁊ filiatio vere diſtincte ſcõm proprias rationes ante reſpectũ intellectus vel nõ per actum intellectus quia vere realiter ⁊ formaliter deus est pater deus est filius/ſicut etiam ſapientia iuſticia quelibet est formaliter iuſtus et ſapiens.

¶ Contra tertiã opinionẽ q̃ ponit diſtinctionẽ attributorũ ꝑ cõparationẽ ad extra. Arguo primo ſic. Illud qđ ſcõm ſe est perfectio ſimpliciter: ⁊ per conſequens abſolutum non accipitur in deo ex comparatione ad creaturam: quia omne tale ad ſe dicitur non ad creaturã: ſed quodlibet attributũ est perfectio ſimpliciter et abſolutum (ſicut dictũ est ſupra) Et ipſimet dicunt q̃ attributio est pfectio illimitata ⁊ patet per Auguſtinũ. vij. de trinitate cap. ij. qui probat q̃ pater nõ ſapit ſapientia genita/quia ſapientia ad ſe dicitur: ꝯ ⁊c. ¶ Secũdo ſic. Sicut in deo diſtinguunꝝ attributa ſcõm rationem ita oportet te dicere q̃ eſſentia/⁊ bonitas/⁊ veritas/⁊ eternitas/⁊ infinitas. Sed iſta nec ſunt nec diſtinguuntur in deo in comparatione ad creaturam. De tribus primis patet: quia nec in creatura ſecundum eos diſtinguuntur iſta ex natura rei vel ratione/ vnde accipitur diſtinctio. De aliis patet: q̃ nec inueniuntur in creatura

ℨ 3m modum ſpecialiter.

ergo similiter nec attributa. Cōfirmatur q nec in creaturis inuenit diuinitas: nec etiā i creaturis essentia aīe vel angeli distinguit a potētia essentiali ter: alias esset ꝓcessus in infinitū: nec pars imaginis ꝝtū ad potētias sed sunt vnū ens vna natura ⁊ vna essentia ⁊ potētia etiam materie cōuenit sibi circūscripta omni alia essentia. Alioquin illa circūscripta nō posset: nec etiam esset in potētia ad illa.

¶ Tertio sic. Si attributa distinguunt in deo per cōparationē ad extra sicut ydee: tunc sicut idee nec distinguerent nec eēnt in deo ydeata possibilia/ita nec attributa nisi esset creatura. Sed hoc est falsum et hereticū: q3 de⁹ scōm qualibet ꝓfectionē attribuit talē est necesse esse ⁊ manet circūscripto enti cōtingēti: ꝯ ⁊c. ¶ Quarto sic. Cōparari ad extra cōuenit ītellectui vt est formaliꝫ intellectus: q3 aliter cōueniret essentie scōm rationē eius/⁊ esset ꝯparatio ex natura rei/⁊ ꝓ ꝓnīs distinctio talis ex natura rei quā intendūt vitare: ꝯ talis ꝯparatio ad extra ꝓsupponit intellectū distinctū: ꝯ per talē ꝯparationē ītellectus nō distinguit cū tū sit attributū: ⁊ pari ratione nec alia attributa. ¶ Ultimo sic. De⁹ est formaliter nō cōparatiōe ad extra sed ex se ⁊ ad se si beatitudo est attributū vel attributa: ꝯ ⁊c. ꝙ̄ addi vna ratio q3 quodlibet creatū respicit quodlibet attributū vt cōprehendēs ⁊ cōtinēs ipsum: vt patet: sicut quelibet creatura causat ⁊ cōtinet a diuina sapientia ⁊ bonitate ⁊ intellectu ⁊c. Sed illa que equaliter respiciūt quodlibet aliquorū aliorū nō possunt distingui ꝯ comparationē ad illa: ꝯ ⁊c. Si dicat ad quartā rationē ꝙ cōparare est intellectus nō vt ꝓius distincta essentia diuina: sed ꝓo tāto q si ꝓ impossibile esset intellect⁹ distinctus ab essentia hoc ꝓueniret ipsi intellectui. Cōtra istud cōcedit ꝓpositū: q3 qđ ītellectui diuino ꝓuenīt istud ⁊ nō essentie. Arguit q intellectus scōm ꝓriā rationē distinguit ab essentia: q3 alias sibi ꝓueniet sicut dicit: ⁊ tū nō ꝓueniret sicut nec essentie ex quo nullo⁹ distinguunt. Dico igit scōm ꝓdictas rōnes q nō sic ꝓcise est ponēda distinctio attributorū sicut dicit illa opinio: ⁊ ita sit argutum cōtra opiniones. Hec de secundo articulo principali.

Ad rōes precedē. opi. in cō muni,

¶ Quātum ad tertiū articulū soluēde sunt rationes alioꝝ.

Ad primā opinionis in ꝓmuni qđ dr q nō est pluralitas ponēda sine necessitate cōcedo. Et dico q necessariū est ponere distinctionē attributorū aliā ꝝ tu ponas sicut ꝓbabit in sequēti questione. Aliter nō possent saluari oīa sicut ibidē deducet. ¶ Ad scōs dicerēt q attributa nō sunt summe vnū extra intellectū qui alt quo modo distinguunt/nō per intellectū. Ad Anselmū dico q essentialia in diuinis sunt vno⁹ ⁊ vna cōsideratiōe cōi: q3 oīa sunt absoluta ⁊ ad se. nō autē in speciali sed distinguunt: nō sic aūt essentialia ⁊ notionalia sunt vno⁹ ⁊ vna ꝓsideratione etiā in cōi vt ptz: vel sic (sicut ptz ex intētiōe Anselmi ibidē) q hoc dicit ꝓo tāto q3 sunt. idē re ad inuicē. nō sic autē in creaturis nec etiam est de relationibus.

¶ Ad tertiū dico q nō possunt eē duo īfinita realiter ⁊ essentialiꝫ distincta: lz nō reputēt istud demōstratū tū dicerēt q possunt eē plura infinita aliter distincta ꝝ scōm opus rationis: sicut dicēt infra in sequēti qstione. ¶ Ad quartū dr q vnū attributū nō est ratio reduplicādi aliud formaliꝫ/vel etiā essentialiter: sed cōcomitāter ⁊ quertibiliter sicut est risibilis cū hoīe ⁊ ecōtra/verū est q quicūq; est de⁹ est sapiēs: nō sic aūt quicūq; est deus est pater/q3 filius est deus ⁊ nō est pater/⁊ oportet eis dicere q3 certū est q Augustin⁹ intēdit aliquā distinctionē inter esse ⁊ deū ⁊ sapientē alias nichil esset dictu eo sapiēs quo de⁹ ꝝ eo de⁹ quo de⁹ ⁊ de nichilo seruiret istud dictus. ¶ Ad quintū dico q limitatio est bene causa distictiōis realis vel essentialis alicui? ab aliquo/etiā sibi cōponibili in eodem supposito. Sed dico q hoc excludit illimitatio ⁊ infinitatio sicut dictū est supra. ⁊ ideo dici nō pōt q attributa distinguunt realiter vel essentialiꝫ: sed cōsequēter q aliquo⁹ nō distinguunt extra intellectū nō sequit: sed est fallacia cōsequētis. ¶ Ad sextū dico q minor est falsa: q3 sicut ꝓbāt/alias gen⁹ ⁊ differētia realiter distinguunt in quocūq; īuenīt: qñ dicis pars nō ꝓdicaī de toto. dico q verū est pars integralis vel essentialis sicut materia est forma: sed bene pars diffinitiua q̄ est idē essentialiter cū toto et ecōuerso/cuiusmodi ē gen⁹ ⁊ differētia cū spē: lz abinuicē realiꝫ distīguant: sicut alias dictū ē ⁊ ꝓbatū

¶ Ad primū

Ad moti ua. i. mōi eiusdem opi. i specialī.

dicit q attributa distīgui nō possunt etiā scm rationē q diuinū intellectū. Dico q ꝓ intellectū diuinū ꝝtūcūq; distīctū pōt mouere vel quasi ad distīctos ꝛceptus ipm intellectū: q3 virtualiꝫ quasi ꝓtinet multitudinē talū ꝛceptū scōm rationē: sicut sol ꝝtūcunq; indistīctus vl etiā de⁹ pōt mouere materiā ad distīctos effectus sicut causa equiuoca. ¶ Ad scōm dico q ītellectus diuinus habet vnū ꝛceptū vel actū cōcipiēdi realē sue essentie adequatū: sed dico q ꝓ istū actū habet plures ꝛceptus obiectiue distīctos scm rationē/quorū nullus adequaꝫ subiecto simpliꝫ ⁊ in re/sicut nec est ens reale/⁊ hoc nō videt inconueniēs. ¶ Ad tertiū dicerēt q intellectus diuinus non dependet ab aliquo extrinseco in formādo illos ꝛceptus: sed per rationē eēntie sicut ꝓ rationē ꝓimi obiecti formatos: ꝝtumcūq; essentia sit indistincta sicut dictum est in solutione ꝓimi arguméti. ¶ Ad quartū dicerēt q idē totaliter indistīctū cozrespōdet ex parte obiecti oībus talib⁹ cōceptibus distinctis scōm rationē: qñ dicis q non habēt vnde distinguerent nec ex ītellectu nec ex obiecto: dico imo q ex vtro ꝝtumcūq; indistincto. Qñ sicut dixi alias de eodem obiecto scm candē rationē obiecti ⁊ in eodē intellectu possunt haberi distincti actus/⁊ similiter dico q distincti cōceptus scōm rationē: q3 nec obiectū nec intellectus sunt cause vniuoce istorū: et sic non videntur iste rationes concludere quin attributa possunt distingui scōm rationes ab intellectu diuino sicut etiam a creato.

Ad rōes 2. mōi specialis.

¶ Ad rationem

secunde opinionis circa quītam: dico breuiter q bene ꝓbāt q attributa possunt distingui secūdum rationē ab intellectu diuino sine cōparatione ad extra: sed nō ꝓbāt q hec sit ꝓcisa ⁊ ꝓma distinctio ipsaꝝ ꝓpter rationes ad ductas cōtra ipas. ¶ Ad quintū dico vnomō q si distinctio attributorum esset solum per opus rationis nichil faceret ad distīnctionem personarū vel ꝓductionū et ideo dico q exemplo nunq; ꝓsupponeret/ nec in aliquo concludit argumētum q ꝓpter hoc attributa ad intra distinguuntur.

Ad moti ua tertij modi par ticularis.

¶ Ad rationes

teitie opinionis. Ad ꝓmā dico q licet attributis diuinis cozrespōdeāt distīcta in creaturis sicut participata ab eis/ nō tū sic cozrespondēt sicut termini relationū qui ꝓportant ꝓ attributa/q3 attributa dicūt ꝓfectiōes absolutas ꝓius naturaliter cōueniētes deo ꝝ creatura habeat quodcūq; esse: saltē loquēdo de esse reali vel etiā de esse ītellectu. patet de ītellectu ⁊ bonitate q̄ sunt ꝓductiua talū in esse: ⁊ ideo ipossibile est q ꝓria distinctiō distīguātur i cōparatiōe ad creaturā vel ad extra/puta etiā (sicut isti arguebāt ꝓtra istos de scōa opinione) cōparatio aliquo ꝓ supponit esse ipsozū scōm aut ꝝ cōparādo ad extra cōparat merā essentiā vnā ⁊ re et ratiōe: tūc nō plus habet q cōparēt eā sapiētie ꝝ iusticie create: nec plurib⁹ q3 equaliter ⁊ indistīcte respicit oīa ⁊ manēt oīa indistincta vt ꝓri? aut cōparat essentiā cū istis rationib⁹ ⁊ tūc cōparatio necessaria ꝓ supponit rationes factas ⁊ distīctas/⁊ addētes distīcta cozrespōdētia q̄libet ꝓparat eas/ ergo ꝓria distīctio ipsarū nō est ꝓ cōparationē ad extra qđ est cōtra eos. ¶ Ad exēpla ꝓ maiori qñ dicis de dextro ⁊ sinistro. ꝙ̄patet q nō est ad ꝓpositū/quia dextrū ⁊ sinistrū in colūna nō dicūt nisi respectū ratiōis ad aīal scm rationē dextri ⁊ sinistri/ scōm q colūna dextra dicit q3 est ad dextrā aīalis/ ⁊ ita de sinistro. Relatiōes aūt distīguunt in relatiōe ad suos terminos. Sil'r respōdet ad illud ex emplo de ydeis supposito scm eos ꝓ ydea dicat formaliter respectū ad ydeatū aliud ad exemplus: de pūcto patet qđ ꝙ sit idē pūctus qui est ꝓncipium linearū duaꝝ/oportet ꝙ ꝓncipiū ⁊ finis accipiant in ipso ꝓ cōparationē ad illas: q3 ista nō dicūt nisi respectus ratiōis ad ipsas/vel si dicāt relationes reales idē habeāt. Ad exēpla vero de gñe et differētia dico q nō solū scm rationē distinguunt/ sicut ꝓbatū est supra ⁊ ꝓ Aristotelē. Unde ⁊ si eēt aliquis intellectus q̄ intelligeret res sicut sunt (cuiusmodi est intellectus diuin⁹) dico q ꝛceperet ista sine omni cōparatiōe ad extra ad aliquid. Et exemplū est magis cōtra ipsos ꝝ ꝓ eo ipsis. Aliud exemplū adducit de vero ⁊ bono q̄ nō distinguunt scm rationē nisi ꝓ ꝓparationē ad extra/puta ad intellectū ⁊ bonitatē. Et dico q istud exēplū nō est multū ꝓ eis: saltē de bonitate in intellectu i diuinis ꝓpter habitudinē a qua deberet ista maxime distīgui/q3 intellect⁹ ⁊ bonitas saltē in deo realiter distinguunt puta etiā aut verū aut bonū dicūt aliqua absoluta/⁊ sic nunq; ꝓprima distīctio est ab ītellectu potēte ītelligere rem sicut est in se si dicunt ꝓ cōparationē ad extra: aut dicūt respectus ad ītellectū ⁊ volūtatē/⁊ sic nō est ad ꝓpositū de istis et de attributis absolutis: puta quare ab eis respectu cuius essentia differt ab esse scm rationē etiā in diuinis. ꝙ̄patet igit ꝝtū valet illa maior i suis exēplis ⁊ de quib⁹ distinctis cozrespōdētib⁹ ⁊ distīctis habet locū. ꝙ̄Preterea dicerēt illi de scōa opinione q nō oportet occurrere ad extra ad distīguēdū ītellectū ⁊ bonitatē: sed sufficit distīctio realis intrīseca ꝓductiōi: hoc tū est q3 eos: q3 distīctio attributorū est ꝓpter distīctionē ꝓsonarū ⁊ emanatiōib⁹ causarū: vel dicerēt q attributa lz ꝓ quāto distīguūtur sunt sine respectu rōis: nō tū ad ext̄a lz ad itra: et ideo nō oportet ea distīgui ꝓ ꝓparationē ad extra. Ad minorē ratiōis dico q̄ accipit q attributa sola distīguunt ratiōe. ¶ Ad scōm ⁊ tertiū q̄ hñt eādē vim/dico q maior est falsa simpliꝫ/dico em ab eadē re ⁊ de eadē re indistīcta: rei ⁊ distīctiōe ante actū intelligēdi ītellect⁹ formāt diuersas ratiōes ⁊ relationes mutuas/sicut diffinitiōes ⁊ diffiniti ⁊ subiecti ⁊ ꝑdicati ⁊ eiusdē ad seipm sine omi ꝯparatiōe ad ext̄a qñ dicis q sicut obiectū est in re sic facit sine ītellectu. Dico q nō oportet oīno q si talis est i re sic sit ⁊ nō aliter i ītellectu. Aliter qñcūq; ītellect⁹ posset distīguere scm rationē idē a seipso etiā termino in re distīguerent vel nichil posset ꝯparari vel referri ad seipm: nisi ꝓius referret realiꝫ ⁊ ꝯparet: sed dico q si facit actu ⁊ ītellectu qđo virtualiter est i seipō. virtualiꝫ autē licet sit idē re et ratiōe ante actū intelligēdi: tū cōtinet tales plures rōnes ad̄ dicis etiā q intellect⁹ diuin⁹ est maxime ꝓ formis rei/⁊ q ab eadē re ⁊ ratione exciperet multitudo ⁊ distīctio. Dico q vtrūq; est verū. Intellectus em diuin⁹ maxime est ꝓ formis essentie i intelligendo/q3 vnico actu simplicissimo intelligit eā ꝓfectissime ⁊ ab ipsa vt obiecto ꝓmo sumit vnitas talis actus/sed nichilomin⁹ q3 virtualiter cōtinet tales plures oratiōes dr q ab ipsa pōt fieri distīctio ipsarū/nec est inconueniēs q aliquid sit formaliꝫ vnū ⁊ virtualiꝫ ⁊ potētialiꝫ multa. ¶ Ad quartū qñ dicis Ad 4.m. Cōparatio aliquo ꝓ supponit esse distinctionē ipsozū: falsum est. ꝓbatio/certū est q ꝙsone ad inuicē cōparant realiter ꝓ relatiōes quib⁹ referūtur ⁊ tū ꝓ eaſdē ratiōes inesse ꝓstituunt ⁊ distinguunt et sic est in oībus mutuis relatiuis in quib⁹ planus est q ꝯparatio etiā realis aliquo ꝓ nō ꝓsupponit esse ipsozū. Etiā est falsa illa maior vniuersaliꝫ i relatiuis quicqd sit i absolutis ⁊ ideo nichil ꝑcludit ꝛ alios qui ponūt q ista attributa ꝓ tāto distīguūtur sunt respect⁹ ratiōis: puta ꝛ maiorē illā intellectus cōparat idē ad seipm: ⁊ tū non ꝓ supponit idē esse distīctū a seipso. Ita q si maior esset vera sequeret q nichil posset distīgui vel cōparari scm rōnes nisi ꝓri⁹ eēt distīctū ⁊ ꝯparatū scm rē. Dico igit q taliū relationū ratiōis ipsa earū cōparatio est ꝓ stitutio i esse rōnis ꝓ actū ꝯparantē ⁊ nō ꝓ supponit earū distīctio mīto min⁹ ꝝ distīctionē realē etiā si darēt illa maior adhuc nihil hret ꝛ alios q3 dicerēt sibi q ꝓ tāto ꝓ actū ītelligēdi distinguunt relatio ꝓ actū ītelligēdi reflexiū vl q̄si ꝯparant ad inuicē/⁊ ita nihil habēt ⁊c. ꝯ ista ratio ē ꝛ eos sicut ⁊ dictū ē. s. Ad 5.m. ¶ Ad 5.m dico q est vnū mirabile q ꝓmētator i eo dē cōmēto veridet fidē nostrā q̄ ponit i deo trinitatē: vbi planū est q ipe sicut pessim⁹ loquit/⁊ postea dicit auctoritas eius quasi ꝓncipiū. vnde simpliꝫ nego cōmentatorē: ⁊ illi qui adducūt eum deberēt philosophice procedēdo tenere eū in alio dicto: et negare trinitatē cū eo/⁊ forte facerēt si auderēt: q3 per istud mediū improbat trinitatē sicut ptz ibidē in nono ꝓmento. Si tū quis velit saluare ꝓmētatorē dicat q ipse intelligit de ītellectu q̄ intelligit īmaterialia ⁊ simplicia ꝓ materialia ⁊ cōposita: talis em distinguit i eo subiectū ⁊ ꝑdicatum per cōparationē ad extra: sed sic non oportet de ītellectu diuino vt dictū est supra ⁊c. Ad Anselmū dico sicut dictū est supra in solutione secūdi articuli i ꝓpositione cōmuni. Sic ergo non vident opiniones nec rationes earū efficaces ad probādum q attributa in diuinis tātum ꝓcise distinguunt ꝓ opus rationis/quicquid sit de re et veritate.

Ad argumēta pncipalia q̄ stionis.

¶ Ad primum principale dico q̄ per idem argumētum sequit̄ q̄ psone nō distinguūtur nisi scōm rationē qz sunt vna essentia simplicit̄ simplex: sed hoc est falsum: ḡ maioz est falsa. Dico igit̄ nō obstante distinctione reali psonarū nec distinctione formali attributoꝝ ex natura rei q̄ deus est simpliciter simplex: qz nec ꝓpositus ex alijs: nec cōponibilis alteri: qz nichil est in ipso nec ipse habēs rationē potētie ꝓponibilis cū actu/sicut dictū est supra. Sed quicquid est in ipso purus actus est

¶ Ad scōm quero a te quare magis distinctio relationū ex natura rei stat cū diuina simplicitate q̄ distinctio aliquoꝝ absolutoꝝ que ponit̄ adhuc minoz dicet in sequēti questione. Et nō video q̄ possis dicere nisi q̄ relatiuum nō pōt dici aliud se: sed aliquid ad aliud: z sic ꝓprie relatio nō est in aliquo sed ad aliud absolutū est a se z in aliquo nō ad aliquid. Sed istud nichil valet qz relatio z si sit ad aliquid non tñ est nichil: sed aliquid. Similiter etiam oportet te dicere q̄ sit in aliquo sicut in fundamento z supposito z psona saltē in diuinis: z etiā sicut in subiecto in creaturis: qz est accidēs in creaturis vt patet saltē relatio creature ad creaturā. Similiter dico q̄ attributū absolutū est aliquid z ī aliquo puta in essentia vt in radice z fundamento vel pfectione ꝓpria: ḡ vtrūq; est aliquid z nō in aliquo: q̄d ergo habeo plus hinc q̄ ante nichil plus habeo nisi q̄ vnū est a se z reliquū ad aliud: sed istud a se ad aliud nichil addit sup id qd̄ est absolutū et relatio. Cū igit̄ vtrūq; sit ad aliquid z in aliquo equaliter faciūt: nullā em̄ faciunt cōpositionē/ ḡ si distinctio realis relationū que est maioz stat cuz simplicitate diuine essentie: z multomagis distinctio attributorū ex natura rei que ponit̄ minoz stabit cū ea: vnde mirabilis fantasia videt̄ michi dicere q̄ nō est ītelligibile vnū z reliquū esse intelligibile nec possibile: z dico q̄ nullam rationē habēt ꝓto ista fantasia.

¶ Ad tertiū dico q̄ nō precise distīguunt̄ nec primo ꝓ opus ratiōis: sed ex natura rei dicis q̄ oīs distinctio ex natura rei est realis: dico q̄ verū est / nō qz sit distinctio rerū vel essentiarū realiter distīctarū: sed qz est in re z nō est facta per opus ratōis nichil plus habes sicut magis inferius apparebit.

¶ Ad quartū dico q̄ oīa in diuinis sunt substātiua ꝓout substātia distinguit̄ cōtra inherētiā: qz nichil est ibi inherēs nec accidēs sed nō oīa sunt substātiua ꝓout substātia accipit̄ ꝓo existētia cōicabili z psonali: sed solū tres psone z ita attributa q̄cūq; distincta in natura rei z subsistētia primo modo nō tñ sunt psone nec subsistunt scōo modo sicut nec essentia. Preterea si ista ratio est bona oportet dicere q̄ in diuinis sint quatuoꝛ suppositā: quia ibi sunt quatuoꝛ relationes distincte z ex natura rei z etiā subsistētes/ ḡ ratio nichil valet. ¶ Argumētū in oppositū nō cōcludit sicut ptz ex p̄dictis: sed dicens q̄ imo qz oīa q̄ sunt in deo sunt de⁹/ ḡ nō distinguunt̄ ab eo realit̄ nec scōm rationē. Probatio qz ens ratiōis nunq̄ est de⁹/ nec idē qd̄ deus. Dico q̄ realiter nō distinguunt̄: sed bene ēm rationē vl'rea lē vel intellectus tm̄. Q̄ñ dicit ens ratiōis non est de⁹ ꝓcedo: qz illa ratio ab ītellectu fabricata nō est est de⁹ vel q̄tū ad ipsam attributū est idē cū deo: sz q̄tū ad rē: sed magz q̄tū ad illā relationē distīguit̄ si autē accipiat̄ vt relatio realis ptz q̄ argumentū nō valet: qz illa ē bñ ꝑa de⁹ ē idē cū deo: sic ad istud

Questio

¶ Distinctionis. xxij. Questio Quarta.

¶ Darto q̄ro vtrum pfectiōes diuīe attributales ēm quas diuersimode noīant de⁹ distinguant̄ in deo ex natura rei. ¶ Videt̄ q̄ nō. Augustin⁹. v. de trini. c. v. Nō sicut in creatura sapiētia z iusticia sunt due qualitates ita in deo: sed q̄ iusticia ipsa est z sapiētia. Ex hoc arguo sic p̄dicatio in abstractis nō est vera nisi per se primo modo: sz illa quoꝝ vnū p̄dicat̄ de alio z ecōuerso p se primo modo nō distinguunt̄ ex natura rei vt ptz: qz idem p̄dicat̄ de seipso diffinitio de diffinito z ecōuerso: ḡ etc. ¶ Scōo sic. quecūq; ex natura rei distinguunt̄ z quodlibet illoꝝ est simplr simplex se totis distinguunt̄: z p ꝑs in nullo conueniūt nec sunt idē aliquo⁹: sz quodlibet attributū est simpliciter simplex: ḡ si ab aliquo distinguitur ex natura rei se toto distinguit̄. ¶ Tertio sic. sicut q̄libet distinctū ēm rationē ab alio est res distīcta ab alio vel ens ratiōis. Ita q̄libet distinctū ex natura rei ab alio ens realiter est. Si ḡ attributus distinguit̄ ab attributo ex natura rei: sequit̄ q̄ sit res distīcta ab alio z ita necessario distīguunt̄ vt res z res hoc est falsum: ḡ etc. ¶ Quarto sic. Si distinguunt̄ ex natura rei distīguunt̄ sicut quidditas z quidditas formalitas z formalitas: sed formalitas vel quiddītas cuiuslibet est sua realitas: ḡ distīguunt̄ sicut realitas z realitas: ḡ realiter sed hoc nō stat cū simplicitate diuina: ḡ etc. ¶ Cōtra Damascen⁹. j. li. c. iij. si iustū sit bonū z si qd̄ ad tale dixeris nō naturā dicis dei: sz q̄ circa naturā: ḡ attributa ex natura rei distīguunt̄ ab essentia vl' a nafa: z pari rōne ad inuicē/ vt videt̄ non obstāte diuina simplicitate. Damasc.

¶ In ista q̄stione sic procedā.

¶ Primo ponā vnā opinionē probabilē z cōmunē. ¶ Scōo premittā aliqua ad ponēdum aliā que magis placet michi: z ponā ipsam arguendo cōtra primā. ¶ Tertio respondebo ad questiones prime opinionis. ¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ Quātū ad primū.

Est vna opinio cōis z famosa apd̄ multos q̄ attributa diuīa nō distīguunt̄ ab iuicē nec ab eēntia ex natura rei z q̄ impossibilis ē de eis talis distīctio z itelligibilis. ¶ Ad hoc aūt adducunt̄ plures rōes. Pria est ista. q̄cūq; distinguunt̄ ex natura rei distīguunt̄ realr: qz sicut nō est ens nisi rōis vl' reale ī aīa z ex aīa: ita cū distīctio sit passio entis nō est nisi rōis z realis. Realis aūt est q̄ est ex nā rei: sz attributa nō differūt re ēm eos. Silr etiā qz facerēt ꝓpositio nē ḡ nō distinguunt̄ ex nā rei. ¶ Scōo sic. Multiplicato iferiori multiplicat̄ suprius necessario vt ptz multiplicato em̄ hoīe multiplicat̄ aīal: sz forālitas est inferi⁹ ad realitatē p entitatē sicut z mālitas: ḡ multiplicata forālitate multiplicat̄ entitas z realitas: sz attributa nō multiplicant̄ z distīguūt ēm plēs realitates: ḡ nec ēm forālitates nisi voces forālitatū mihilitatū. ¶ 3o sic. vnitas ē pfectiōis ī ente qz pertinet ad ꝑmitatē: ḡ ens pfectissimū ꝑmū ad oīa q̄ sunt pfectiōis ī ipo est maxime vnū ex natura rei si cut est maxime pfectū: sed attributa ad diuinā pfectionē ꝓtinēt nō sic relatiōes/ ḡ scōm attributa de⁹ Dea attributoꝝ diuinoꝝ distinctiōe ꝓria opi.

est maxime vnus et summus et indistinctus ex natura rei. ¶ Quarto sic. Si attributa distīguūtur ex natura rei quidditatiue (sicut dicūt aliqui) oportet q̄ diffinitiōe distinguātur: sed que differūt diffinitione differūt re z essentia: qz diffinitio dicit essentiam: ergo attributa differūt re quod est falsum. ¶ Quinto sic. Sicut essentia vel attributū est infinitū realiter z immēsum: ita z forālitas est idē alteri realiter: z si nō esset idez realiter nō esset simpliciter nec realiter infinitū z immēsum: ḡ sllr eo ipso est infinitū forālitas z est idem forālr alteri/ et si nō sit idem sibi forālr nō est infinitū forālitas nec immēsum: qz nō cōprehēdit alia forālitatem. ¶ Sexto sic. Si attributa sunt distincta ex natura rei z quodlibet ipsoꝝ est actu forālitas infinitū et infinitate ꝓria (sicut ponūt alij) sequit̄ q̄ intellectus diuinus plura habet prima obiecta z adequata simplr/ z quoꝝ quodlibet mouet ipm̄ per rationē ꝓriam z primo: qz quodlibet attributū est infinitū forālitas z simplr de bonitate: sed hoc est ipossibile qz tūc sequerer q̄ actus intelligēdi multiplicarētur in deo: z per ꝑs actus generādi z haberem⁹ plures filios z plura verba de actu volēdi: z habemus plures spirit⁹ sanctos qd̄ est insanū. ¶ Septimo sic. Si essentia diuina distinguit̄ ab attributo ex natura rei z cōuenit cū ipso realiter vel non⁹ est idem z distinguit̄/ qd̄ est impossibile et ꝫ alios: aut alio z alio forālitas/ sed hoc est ipossibile qz restat querere de illo alio sicut de duob⁹ ꝓximis/ z est processus in infinitū. Standū est ergo in primis q̄ non distinguunt̄ ex natura rei. ¶ Octauo sic. Impossibile est q̄ plura scōm rem sint vnum ex natura rei sed tñ scōm rationē: ḡ ecōuerso ipossibile est q̄ vnū scōm rem sit multa ex natura rei vel distīgua tur/ sed attributa sunt vnū scōm rem/ ergo ipossibile est q̄ distīguantur scōm naturā z ex natura rei.

¶ Nono quicquid est forma z idē alteri est sibi idē formaliter sicut quicquid est materia z est idē alteri est idē sibi materialiter: sed quodlibet attributū est idē alteri etiā scōm se z simpliciter idē/ ḡ est idē formaliter. ¶ Decimo sic posse multiplicari p vnā forālitatē est melius ipm̄ q̄ per plures forālitates/ sicut posse in plura per vnā formā q̄ per plures ēm Dionysium celestis Hierarchie. 12. c. de angelis superioꝛib⁹ qui habēt scientiā magis vniuersales z vnā z pfectiorē q̄ inferiores: z in de causis dicit de ītelligētijs q̄ habēt noticias vniuersaliter oēs. Et doctores tenēt q̄ pauciores spiritus intelligūt angeli supioꝛes z tñ pfectius. Et patet in exemplo de sole qui potest in plura pfectius per vnā formā suā q̄ inferiora p multas/ sed qd̄ est melio⁹ nēdum est in deo ēm Anselmū monologion. v. p. c. Dionysius Anselm⁹

¶ Alij autē ponūt distinctionē forālitatū in principijs ꝓpter ipsa principia vel ꝓductiōes in diuinis ergo etc. ¶ Undecimo sic. Si attributū z attributū distinguunt̄ sicut forālitas z forālitas/ accipio attributus scōm illud precise quo distinguitur ab alio z vt sic est aliquid aut nichil: si aliquid tunc duo attributa sunt duo aliquid vel aliqua: z per cōsequēs realit̄ distinguunt̄: si nichil extra intellectū nō distinguunt̄ qz nichil extra intellectū nō distinguit̄ ex natura rei ab aliquo: ḡ etc. ¶ Duodecio sic. z est ratio vni⁹ supra vbi innuit̄ si attributa distinguunt̄ ex natura rei distīguunt̄ sicut duo absoluta Tūc sic aut manēt distīcta z diuisa z sic suppositū

diuinum in quo sunt ambo nō est vnum: qz rō vni⁹ est ratio īdiuisionis. 5. Methaphisice: aut sunt vnita z sic suppositū hñs ipa nō est simplex sed compositum z ita ponere in eodē simplicivno distinctionē est dicere ipm̄/ vel nō dicere vnū/ vel nō eē simplex. Sic aūt nō est de relationibus plurib⁹ in eodē (vt dicit iste) qz simplicitas alicuius non tollit cōparationem etius realē/ vel etiam plures relationes etiā reales eius ad multa. ¶ Ad hoc adducūtur auctoritates multe. Pria est Augustini septimo de trinitate cāpitulo primo. vbi eo modo quo ꝓcedit distinctionem relationis ab essentia qñ dicit q̄ nō copater quo deus: neq; distinctionē essentie ab attributo z ecōuerso/ qñ dicit q̄ eo sapiēs quo de⁹: ḡ negat distinctionē formalez attributi ab essentia/ z p ꝑs attributi ab attributo. ¶ Secūda est Augustini. 12. cōfessio. capitulo sexto. Sapiētia inquit tua vult z est incōmunicabilis/ ista est p̄dicatio forālis z debeoātiua actus volēdi de sapiētia: sed nūq̄ velle sic potest p̄dicari nisi de eo qd̄ est totaliter idē z indistinctum volūtate: licet p idēptitatem posset de alio predicari: ḡ sapientia z voluntas nō distīguūtur ibi ex natura rei. ¶ Tertia auctoritas est Boetij de trinitate vbi dicit q̄ oīa predicamenta trāseunt in substātiam sed sola relatio manet: sed si sic distinguerētur attributa nō solū manet relatio: sed alia sicut sapiētia z cetera: ḡ etc. ¶ Quarta est Anselmi sicut pluries allegatū est supra monologion. xvij. q̄ oīa que sunt in deo essentialit̄ sunt ibi vnomodo z vna ꝓsideratione: sed hoc nō pōt intelligi nisi ex parte obiecti: ḡ essentia (cuiusmodi sunt attributa) nō distīguunt̄ ibi ex natura rei. ¶ Quinta est Damasceni/ q̄ dicit prio libro q̄ oīa ī diuinis sunt idē preter generationē z ingenerationē z processionē vel spirationē: sz attributa nō sunt aliqua istoꝝ/ q̄ sunt idē. ¶ Sic ḡ dicūt isti q̄ nō est ponenda distīctio aliquoꝝ in diuinis ex natura rei/ nisi relationū z suppositoꝝ p ipsos: z nullo⁹ aliquoꝝ absolutoꝝ: qz h⁹ necessario tollit simplicitatē diuinā. Damas. Resoluēdicte prime opi.

¶ Quantum ad secūdum articulum premitto primo quid est eē idē formaliter z ex natura rei / z quid est esse distinctū formaliter z ex natura rei. Dico aūt in hoc q̄ esse idē formalit̄ z ex natura rei est esse sibi idē p se in primo⁰ dicēdi per se: z hoc dupliciter vel adequate sicut idem sibi ipsi/ vel diffinitio de diffinito z ecōuerso vt hōi hō aīal rōnale homini/ vel aliq̄d tale correspōdēs diffinitioni in nō hñtibus diffinitionē ꝓprie sumptā vel inadequate/ vt aīal hōi vel rōnale hōi/ z nō ecōuerso qz hō nō ptinet ad aīal/ nec ad rōnale intrinsece/ nec predicat̄ de eis p se primo: sed p accidens sicut etiam aīal de rōnali z ecōuerso suo mō. Unde dico q̄ illud est idē forāliter z qdditatiue alicui qō vel est diffinitio ei⁹/ vel quid diffinitionis/ vel q̄dditas eius in nō hñtibus ꝓriā diffinitionem sicut deus: vel est pars methaphisica diffinitionis eius predicata vel predicabilis de ipa p se primo modo Scōo requirit̄ ad hoc q̄ vtrūq; dicat aliqd positium extra intellectū/ z hec est prima ꝓditio z q̄ po natur ꝑma. Hoc ptz: qz hic loq̄mur de forāli ydēptitate ex natura rei. Res aūt aliq̄d positiū dicit ad nō esse distinctum formaliter aliquid ab aliquo actualiter z ex natura rei dico q̄ plura requiruntur. Primo requiritur q̄ ambo sint in natura rei Esse idez formalr z ex natura rei quid.

vel in illis seu in illo q̄bus distinguunt nō potētia liter sed actu. C̄ū forme in materia nō distinguuntur formaliter q̄diu sunt ī potētia. Scōo q ibi nō sit formaliter sicut effect⁹ in causa anteq̄ p̄ducat/ sicut gratia exempli vermis vt plāta dicunt esse in sole: de quib⁹ planū est q nō distinguunt formalit ab ipso sicut nec sunt formaliter in ipso. Tertio q nō sint p̄fusibiliter z indistincte/ sicut mixtibilia in mixto/q̄ p̄rie nō distinguunt formalit in ipso/ nec sunt ibi scōm formas z actualitates p̄rias/ sicut dicē infra. Quarto requirit q ambo dicāt aliq̄d positiuū extra intellectū: qz distinctio rei vel entis formalis nō est nō entis nec etiā entis rationis. Vltimo requirit q sint extra intellectū scōm p̄rias rationes formales q̄ debētur eis p se primo modo distinguēdi per se/ scōm quarū quelibet habēs ipsam vere formaliter z p̄rie posset dici z eē tale. Et iste cōditiones possunt intelligi supra in distinctis reater licet pauciores ibi inueniunt: hoc voco distingui aliqua formaliter ex natura rei/ z hec oīa ad talē distinctionē requirunt: licet ad nō idēptitatē pauciores sufficiūt de quo nō curo mō. Sic ḡ accipiat distingui formaliter in p̄senti questione. C Scōo Distictionis acceptiones. Premitto q distictio potest capi vno modo scōm q opponit idēptitati formali. Alio modo scōm q opponit conditioni necesse esse ad fundamētū idēptitatū puta vnitati. Tertio⁰ scōm q opponit potentialitati/ z cōfusioni vel cōfusibilitati. Primo modo distictio importat solā relationē: sicut idētitas cui opponit/ z hoc vel distinguēdo aliquā relationē positiuā: vel negādo relationem idēptitatis de quo nō curo modo. Secūdo modo accipiēdo distinctionē prout distinctio opponit vnitati sic pōt dicere vel p̄uationē vel negationē vnitatis/ si accipiat vt dicit p̄uationē vnitatis sic dicit carētiam vnitatis eorū que nata sunt facere vnū z sunt ī potētia vnū/ z per p̄ns distinctio importat semp impfectionē sicut z p̄uatio p̄rie accepta. Si autē accipiat vt dicit negationē vnitatis aliquorū entiuz ad seinuicē: que scōm talē vnitatē nō sunt actu vnū nec apta nata facere vnū/ sic distinctio dicit aliquā imperfectionē quā impfectionē nō iportat formaliter z ex se. Si autē accipiat tertio modo distictio vt opponit cōfusioni z potētialitati/ sicut Aristoteles accipit. vij. metaphisice qñ dicit q actus distinguit z separat/ sic nunc̄ dicit impfectionē: sed vel dicit vel saltē arguit p̄fectionē: qz actū vel actualitatē. C Ad p̄positū dico q accipiēdo primo modo distinctionē prout opponit idēptitati z est relato in diuinis nulla est distictio ex natura rei inter aliqua q̄ sunt ibi / qz distinctio nō est relatio realis positiua: sicut nec idēptitas cui opponit: sed solum sunt ibi per opus intellectus iste relationes. C̄ū et ḡtum ad hoc bene dixerūt antiqui q ī diuinis nō est distinctio ex natura rei: hoc p̄bat vltra qz per hoc ostēditur q relationes p̄munes nō sunt reales in diuinis distinctiōe. xxxj. Si accipiat scōo modo prout distinctio dicit p̄uationē vnitatis: sic dico q nō est aliqua distinctio in diuinis ex natura rei/ sicut nec aliqua p̄uatio vel impfectio. Si autē accipiat vlterius vt dicit negationē vnitatis eorū q̄ nō possunt habere talem vnitatē: sic dico q in diuinis est distinctio ex natura rei/ z inter p̄sonas negatio realis vnitatis/ qz bene dicit q hec p̄sona nō est realiter alia: nec vna eadem cū alia. Et similiter de relationibus: z inter essentiā z relationē est distinctio formalis ex natura rei: qz negatio vni⁹ ab alia formalit p se primo modo: qñ hec est vera ex natura rei q essentia p se primo modo est relatio z econuerso sicut dicēt infra. Similiter dico in p̄posito de attributis ad inuicē z ad essentiā et ecōuerso: sicut statim p̄babit. Si autē accipiat distinctio vt opponit potētialitati sic omnino ponēda est in diuinis a quibus excludit ex natura rei oīs potētialitas z omnis cōfusio vel confusibilitas.

C His ergo p̄missis dico q attributa iter se z ab essentia diuina z econuerso formaliter distinguunt ex natura rei: qz sunt aliqua positiua extra intellectū quoz vnū non ptinet ad aliud p se primo modo/ nec est sibi quidditatiue z formalit idem: z ita distinguunt ex natura rei eo modo quo expositū est in scōo p̄ambulo/ loquēdo de ista distinctiōe. C Hoc autē p̄babit multiplicit̄. Primo de essentia z oībus attributis: que ēm p̄prios cōceptus quidditatiuos q se primo modo dicūt perfectionē simpliciter necessario sunt distincta z summe pfecta formaliter: patet qz in summe pfecto formaliter sunt eo modo quo formaliter dicūt pfectionē simpliciter: alias ipīm nō potest dici pfectū scōm vnū quodq̄ illoz⁹ vt patet. Sicut nichil potest dici formaliter albū nisi in ipso sit albedo scōm p̄priā rationē suā qua dat esse album formaliter/ z qua p̄sequēter distinguit a nigredine. Sed attributa z essentia scōm p̄rias rationes z qd̄ ditates q̄ licet distinguant formaliter dicūt tñ pfectionē simpliciter ēm Anselmum monologion. xv. vbi dicit q multa scōm rationes p̄rias dicūt pfectionē simpliciter/ z patet ibi ex intētione sua. Aliquin nō est nisi vnica pfectio simpliciter in vniuerso puta pfectio diuine essentie/ qō est falsum z contra Anselmū. v. de trini. vbi dicit q oportet intelligere deum viuētem sapientē iustū/ z sic de aliis emanādo multas pfectiones/ ergo attributa z essentia distinguunt in eo formaliter: quia ipsa in summa pfecta formaliter z ex natura rei distinguunt. Dico q nō per opus rationis qz ens rationis nō spectat ad perfectiones simpliciter: sicut dictum est supra. C Scōo illa quoz⁹ scōm aliquod ipsoz⁹ potest dici habēs ipsum vere z formaliter tale ex natura rei ac si nullū aliorū haberet distinguunt in ipso formaliter z ex natura rei vt patet: da oppositū predicati sequit oppositum subiecti. Dato enī q non distinguātur si sint vna pfectio formaliter vt patet: accipio illam vnā z vocē quomodo tu vis scōm illā q̄ est ibi formaliter z vna formaliter: sed nunc̄ scōm aliquā aliā/ sicut nec de⁹ dicit formalit talis ēm aliquā entitatē vnitiue p̄tentā in ipso/ nec est formalit talis tūc esset formalit asinus z leo/ nec obstat qō dicūt aliqui ad hoc q nō oportet qz asinus dicit impfectionē z ideo scōm asinitatē vnitiue p̄tentā nō est asinus: sed bene est sapiēs qz sapiētia dicit pfectionē simpliciter. Non valet hoc qz q vnuz dicat perfectionē simplr aliud vero nō/ nichil imutat nec variat quin oporteat q illud p qō aliquod sit formale tale ex natura rei: z circūscripto opere intellectus ac si nullū aliorū p impossibile haberet: sic in ipso secūdum p̄riam rationē formalē. Sed de⁹ scōm suā essentiā vel quodlibet attributū dicit z est formalit talis/ ac si per impossibile nullus aliorū haberet sic talis vere dicitur z est deus/ z vere dicitur et est sapiens et cetera/ ac si tantum esset sapiens/ ac si ista essent forme distincte in ipso/ z multo verius q̄ dicatur lac album vel dulce z ex natura rei/ sicut sua essentia z quidditate que est diuinitas est formaliter deus ex natura rei nō per intellectū/ ita z sua sapientia sapiens/ z sua iustitia iust⁹: z est sicut etiā dicitur pater vel filius ex natura rei per paternitatem z filiationē distinctas ex natura rei. ergo z̄c.

C Tertio sic. Illud quod tale realiter scōm aliq̄d necessario habet realitatē distinctā realiter a quacunq̄ alia realitate sicut patet inducēdo p singula sicut se habet realitas ad diuinū esse reale: ita se habet formalitas vel quidditas formalis alicuius ad diuinū esse formaliter tale: cū igitur deus sit formaliter sapiens z nō nisi secūdum sapiētiam/ necessario habet distinctam rōnem formalitatis sapientie: et similiter de sciētia z alijs attributis. Dices q ista ratio est contra me/ qz deus est realiter sapiens per realitatem sapientie: z realiter iustus p realitatem iusticie: z tamen nō habet distinctā realitatē sapiētie z iusticie/ z ita in p̄posito q habeat distinctā formalitatem sapientie z iusticie. Dico q nō est simile nec cōtra me qz eē realiter tale id est summe pfecte z simpliciter excludit oēm ipfectionez: z tō realr tale z tale excludit distinctionē realitatum z multitudinem realem/ licet non formalē ita q realitates non sunt realiter distincte fz formaliter: sed eē formaliter tale vel etiam realiter nō excludit id quod est perfectionis puta multitudinē z distinctionem formalitatum/ qz iste dicunt perfectiones simpliciter secūdum cōceptus p̄rios z quidditatiuos z in p̄posito ideo z̄c. Fortifica ergo rōnem p̄cedentez arguendo sic. Quicquid est reale aliqua realitate nō excludens oēm ipfectionem habet realitatez distinctā aliā z aliam scōm quam dicitur tale realiter z tale/ sicut patet de genere z differentia in specie/ ita q realitas rōne impfectionis in omni nō excludente impfectionem variatur z multiplicatur/ si tamē ipīm dicatur q sit reale vel realiter tale z tale/ ergo in omni includente omnē perfectionē z excludente omnē imperfectionem oportz q illud qō dicitur tale formaliter distincte sit: distinctum formaliter ab eo quo dicitur alter tale puta sapientia iusticia z econuerso in deo. C Quarto sic. Quecūq̄ secūdum primos cōceptus quidditatiuos suos habent distinctionē formalē vbicunq̄ reperiūtur saluis illis cōceptibus: habēt distinctioem formalem Hoc patet qz primus cōceptus quidditatiuus alicuius est secūdum q ipīm abstrahit ab eē in effectu vel in cōceptu z causatur ipīm. Planū est enim q vbicūq̄ inueniatur aliquid ipīm/ aut aliquid z non aliquid quidditatiue/ sed attributa seu primus cōceptus quidditatiuus suo modo habēt distinctionem formalē: quia sapiētia quidditatiue nō est nisi sapientia/ z iusticia nō est nisi iusticia/ nō autem sapientia sicut humanitas nō est nisi humanitas: ergo vbicūq̄ repertūtur in deo habēt distinctionem formalem. Sic ergo p̄batum sit de attributis et essentia in cōmuni. C Ad hoc etiam possunt adduci rationes facte in p̄cedenti questiōe cōtra opinionem cōtrariam in cōmuni/ z potest esse vna: qz non videtur min⁹ q relatio q̄ non est perfectio simpliciter manet indistincta in summo perfecto q̄ attributum quod dicit perfectionez simpliciter. Itē quia nisi attributa distinguerētur ex natura rei nō essent scibilia enti realr/ nec per cōsequēs intuitiua noticia de ipa esse sicut nec idem de seipso.

C Modo restat p̄bare de aliquibus attributis in speciali z arguo primo sic. Impossibile est cōtra dictoria verificari de eodem respectu eiusdez z secundum idem/ alias falsificatur primū principiuz/ sed de deo respectu mali culpe verificantur intelligere z nō velle ex natura rei. Si ergo intelligere z velle sint totaliter idem z nō distinguuntur ex natura rei/ (sicut tu dicis) sequitur q de eodem respectu eiusdem mali culpe verificantur cōtradictoria scz intelligere z nō intelligere/ velle z nō velle/ simul z secūdum idem/ qz secūdum eandem potētiam ex natura rei intellectus z voluntas. Dicit ad hoc q quādo est aliquod illimitatū vel infinitū cōtinens aliqua plura perfectionaliter oīa possunt verificari de illo q̄cunq̄ de illis dū tamen nō dicant imperfectionem/ z ideo sicut due potentie limitate sicut intellectus z voluntas per act⁹ diuersos z distinctos possunt intelligere z nō velle aliquid/ qz vna intelliget z alia non volet / ita vna essentia vel potētia limitata diuina eodem actu totaliter distincto potest dici intelligere aliq̄d z nō velle intelligere illō quod vt cōparat ad intellectū quē continet/ z nolle vel nō velle vt compatur ad bonitatez. C Contra istam solutionē primo sic, non minus est principiū in ente illimitato vel infinito puta in deo siue continēte q alia q̄ in ente limitato z finito quod cōtinetur. Sed de ente limitato z finito est impossibile q idē actus totaliter indistinctus ex natura rei affirmetur vel negetur simul z semel de ipso/ z respectu eiusdem obiecti/ z secūdum idē/ z hoc virtute primi p̄ncipij de quolibz affirmatio z̄c. siue etiā predicatum dicat perfectionē siue nō/ ergo eq̄ impossibile est hoc de ente infinito z illimitato. Cum ergo deus intelligat mala ex natura rei/ z simul nō velit malū qz esset malus / sequitur q intelligere z velle nō sunt totaliter vnus actus. Preterea scōo quia licet deus contineat perfectiones creatas puta intellectum z voluntatez creatam virtualiter z perfectionaliter z eminēter secūdum quas nō potest dici velle vel intelligere totaliter/ qz pari rōne posset dici peccare/ nō tamen cōtinet perfectiones suas intrinsecas secūdum quas dicitur intelligere vel velle non formaliter sicut dictuz est z probatū. Preterea etiam dato q per cōparationē fantasie tue ad ista extrinseca dicas deum intellegere malū. Non tamē obstat quin secūdum rei veritatem de⁹ velit ita mala sicut intelligit mala. Ex quo intelligere z velle sunt totaliter idē ex natura rei. Preterea etiam ex quo sunt idē totaliter sunt idē ex natura rei qz ad quodcūq̄ comparatur vnum z reliquum z per cōsequēs ḡcunq̄ denominatiōem habet vnum ex sui cōparatione z reliquū z quicquid est obiectum vel cōnotatum vnius ipīm est vel esse potest p̄notatum alterius siue ex natura rei siue ex cōparatiōe intellectus. Ex quo ēm secūdum te intelligere z velle tāta vnitate sunt vnum in re sicut intelligere z etiam intellectus z voluntas sicut intellectus: qz quicq̄d est obiectū vnius z alterius in re/ z ita quod est intellectū est volitum a deo hoc est falsum. ergo z̄c. C Secūdo arguo sic de intelle

Rones p̄bantes peculiarter de aliquib⁹ attributis.

Solutio p̄cedē. rōnis.

Ad p̄cede. solutiones

De intellectu z voluntate.

Anselm⁹ 2 Monologion. 15.

Anselm⁹ 5. de tri.

2. opi. de distictiōe diuinoz attributo rum.

potentia que non potest se terminare ex natura rei ad illud obiectum libere nec contingenter hoc ptz quia alias de eodem verificantur simul cōtradicto ria ⁊ secūdum idem ex natura rei/⁊ sic perit ois distinctio ⁊ omnis scientia: sed voluntas in diuinis potest se determinare libere ⁊ contingenter ad alteram partem ⁊ contingenter aduersāz que est obiectum ad finem vel respectu obiecti quod est ad finem vt patet/qz nullū contingēs vt dicit non vult contingenter ⁊ libere/liberior eīm est voluntas diuina ꝙ creata. Similiter etiam si nō posset se determinare ad nullū posset determiari. Similiter etiā si est totaliter cum intellectu: ⁊ bonitas non potest se determinare nec intellectus poterit eam determinare. Intellectus aūt nō potest sei ꝑz ex natura rei ad obiectum determinare/ quia nulla potentia naturalis potest se determinare ad aliquid eorum quod equaliter se habent ad ipam: quia pari ratione quare se determinaret ad vnum ⁊ ad aliud/⁊ ita simul ad oppositā: ⁊ ideo Aristoteles nono methaphisice dicit ꝙ necessario ad talez determinationē requiritur appetitus/vel pro heresi intellectus/ aut sicut suppositio ad presens vbicūz sit est potentia mere naturalis non libera. igitur ⁊c. ¶Tertio sic ad idem quozūcunz principiorum modi agēdi ꝓprij non possunt coincidere in idem vel in eundem modum nec etiam principia ipa in idem principiū ex natura rei. Tum qz secūdum me modus agendi secūdum ꝙ teneat se ex parte principij nō dicit aliquid positiuum vltra principium. Tum quia si diceret aliquid tiī non separatum a principio nec principium ab ipo/sed modus agendi nature seu intellectus ⁊ voluntatis nō possunt coincidere in eundē modum principiandi vel agendi/ qz modus agēdi nature est modus agendi naturaliter ⁊ necessario quantum est ex parte sui ⁊ ex toto impetu ⁊ conatu suo respectu cuiuscūz obiecti. Modus aūt agēdi voluntatis respectu obiecti ad finem qui nō habet necessariam cōnexionem ad finem est agere cōtingenter ⁊ libere: ꝙ istī modi in eodem principio non possunt cōcurrere / qz tunc aliquid posset esse ꝓductum naturaliter seu necessario ⁊ libere ⁊ contingenter ab eodem principio: quod est impossibile. ergo ⁊c. Dices forte ꝙ agere necessario est proprius modus agendi nature vbi natura distinguitur absolute/nō autem vbi concurrit interdum / ꝙ ibi nō est proprius modus voluntatis sicut nature vel etiam agere contingenter ⁊ libere ita proprius nature sicut voluntatis. ¶Contra accipio naturam ⁊ voluntatem in communi modo tunc arguo quicūz proprius modus agendi est nature mod⁹ agendi necessario ⁊ naturaliter/sicut volūtate agere libere ⁊ cōtingenter respectu eozum que sunt ad finem ideo habent rectam habitudinem ad finem: Sed voluntas vbicūz inuentatur seruat modum proprium siue sit voluntas creata siue diuina ergo ⁊ natura. Similiter enim plus videtur ꝙ natura posset trahi a modo suo ad modum voluntatis ꝙ econuerso/cum ipa natura prior sit volūtate. Preterea etiam nō magis differunt volūtas diuina ꝙ voluntas creata seruāt eīm quelibet modū suū agēdi libere ⁊ contingenter respectu eozū que sunt ad finem: ergo similiter ille seruāt modum agendi naturaliter ⁊ necessario respectu cuiuscunz subiecti. Preterea etiam cōfirmatur ratio predicta quia si naturale est idem cum voluntate ergo modus agēdi cum modo/ergo agere naturaliter erit ido ꝙ agere voluntarie/⁊ econuerso: sed mundus creatus est voluntarie: ergo naturaliter ⁊ de necessitate nature quod est hereticum. ¶Quarto sic. Principius productiuum eiusdem rationis (existens productiuum inꝙ plurium eiusdem ratiōis) nō terminatur ex se ad certam multitudinē productorum: ꝙ sicut ex se potest in plura ⁊ ita in infinita/hoc in omnib⁹ principijs ꝓductiuis siue vniuocis siue equiuocis Patet. Idem calor formaliter potest esse ꝓncipiū ꝓductiuum infinitorum calorum/sicut vni⁹ vel duorum vel trium saltem successiue. Similiter patz de sole ⁊ omnibus alijs a deo. Est eīm ꝓsitio ista frequenter superius dicta ꝙ nichil eiusdem rōnis existens se habēs ad aliqua plura eiusdem ratiōis est determinatum ex se ad certam multitudinē ipsorū ⁊ patet hoc de principio qz sicut vnū productū nō est ita adequatum virtuti sue quin possit aliud producere: ita nec duo quin possit tertiuz/nec similiter tria quin possit in quartum/⁊ sic in infinitum saltē successiue. Si igitur essentia diuina eiusdem rōnis realis existēs (quia ad hoc nichil faceret diffinitio rationis sicut dictum est supra) est immediatum principium productiuum plurium suppositorū diuinorum eiusdem rōnis in diuinis sicut dicis: seqretur ꝙ ex se non sit determinata ad certam multitudinez suppositozum: ꝙ sicut sunt duo ita possunt esse infinita suppositta producta in diuinis: ⁊ si ptz esse sunt actu: qz ibi esse possibile ad intra est necesse esse actu. ¶Contra istā rationez quartam nota difficultatem: qz cum obiectum quod est diuia eētia in ratione cōmuni obiecti cōcurrēdo cū potentia sit productiuum diuinarum personarū sub certa multitudine: tamē non oportet in obiecto ipovt obiectum: ponere distinctas potentias ꝓductiuas immo nec potentiam aliā distinctam ab eo ex natura rei: quia prius oporteret distinguere ꝓncipium productiuum se tenēs ex parte potentie ⁊ sic sunt necessario due potētie ꝓductiue distincte abinuicē ⁊ ꝙ ois ab eētia ⁊ natura rei. Jta eīm vt sufficere vna potētia ⁊ idistincta ex parte principij q̄ sicut ex parte obiecti. ¶Ad quod dicūt aliqui ꝙ etiā in ratione obiecti ⁊ vt distincta ab intellectu ⁊ volūtate nō est productiua psonarum: tūc eīm oportet ponere relationes correspondētes/⁊ essent in diuinis plures paternitates quarum vna fundaret sup essentiam vt obiectū: ⁊ alia supra intellectum vel potētiam actiuā. Similiter de spiratione actiua ⁊ ita falsum est qđ sumit. ¶Aliter dicerē ꝙ licet obiectum seu essentia sit productiua per modū obiecti: nunqꝫ tīī vt cōcurrit cū diuersis potētijs/⁊ ita non requirit alia distinctio potētiarum ꝫ que ponit in ipsa/que cōueniat sibi vt obiectū est: quod tīī oportet necessario si ipa in ratione obiecti sufficeret ad productionē personarum nō ꝓcurrēdo cū potētijs distinctis que ponūtur: si cū intellectu ⁊ voluntate Dices ꝙ licet essentia diuina cum sit eiusdē rationis ⁊ nō sit ex se determinata ad dualitatē suppositozum productorum determinatur tīī per aliquid vel per aliqua/puta per relationes seu productiones actiuas vel passiuas/vel per suppositta producētia que sunt duo tīī/quozum vnum est ab alio et tertiū suppositum ē ab ambobus. ¶Contra ꝙ nō determinatur per suppositum vnum vel duo. Pt⁹ quia suppositum habetia principio ꝙ possit in plura/vel ꝙ ad aliqua se extendat nō ecōuerso. Qz nō a relatione patz: qz relatio nō spectat ad principiū nisi sicut cōditio suppositi agentis q̄ nō potest determinare principiū/vt dictum est supra. Preterea etiam quia relatio citius accipit suā determinationē ex fundamēto vel principio ꝫ ecōuerso yot pz Qz non a terminis vel productionibus passiuis patet: qz cum sint posteriozes necessario presupponūt determinationē in principio. Qz nō ꝙ productiōes actiuas patet per idem sicut de relatiōibus ex parte producentium. Patet etiam ex alto/qz necessario ⁊ naturaliter ⁊ simul cum multiplicantur ipsis productionibus passiuis: ergo nō plus determinātur ille. Preterea pari ratione diceretur ꝙ quarta persona esset a tribus/ ⁊ quinta a quatuor: ⁊ sic in infinitū: sicut ⁊ dicis michi ꝙ vna est ab vna/ ⁊ tertia a duabus: sed principium est eiusdem: ergo non valet illa solutio. ¶Alius dicit ad istā rationē ꝙ ipsa non cōcludit nec est alicuius valoris. Primo quia si ratio concluderet/ꝛcluderet ꝙ essentia diuina hēret esse plura ꝓncipia alterī⁹ rōnis ad hoc vt determinate esset principium plurium ꝓductoruz eiusdem rōnis sub certa multitudine/puta duoruz sequentium: qz sicut in creaturis ꝓducta per ꝓncipia alterius rationis non sunt eiusdem rōnis/puta ꝓductiuū per naturam ⁊ voluntatem/ita sequeretur ꝙ diuina suppositta vel ꝓducta nō essent eiusdem rationis/cuius oppositum ratio presupponit in maiori/⁊ ita destruit seipam ex apparentibus. ¶Secūdo nō valet qz ipa est cōtra fidem/⁊ etiam talia argumēta de isto patet qz maior est de apparentibus scilicet ista/nullum principium ꝓductiū plurium eiusdem rōnis existēs est determinatū ex se ad certam multitudinem productorum: vnde ꝛp inductionem ꝓbatur: illa minor est ex fide/scilicet ista essentia diuina in ratione principij ꝓductiui est determinata ⁊ ad certam multitudinem productorum puta ad dualitatem/ergo non est principiū productiuum ipsorum per eandem formalitatē. ergo ⁊c. Si argumētum est bonum sequeretur ꝙ ex oppositto cōclusionis cū altera premissarū possum inferre oppositum alterius secūdum Aristotelem. primo priorum. Accipio ergo oppositus huius cōclusionis scilicet istam /essentia diuina eiusdem rationis est principium productiuum personarū diuinarum/que est magis apparēs vel eque ex apparentibus sicut maior: quia per ipam cōcedūtur plures: qz cōmuniter oēs ⁊ theologi ⁊ philosophi ponunt in deo vnam formalitatem ⁊ vnam actualitatem. Jungatur ergo ista cum maiore que est ex apparentibus cum ista: sequeretur oppositum alteri⁹ contra eam: vnde dicendo si nullum principiū ꝓductiuum plurium eiusdem rationis secundum eā dem formalitatem est productiuus duorum suppositorum eiusdem rationis ergo nō est tīī productiuum duorum suppositorum determinate. nec ē determinatum ad certam multitudinem/quod est hereticum ⁊ cōtra minorem acceptum ex fide: ⁊ tamē tantum valet istud argumētum sicut primū: imo si primū valet istud necessario valet. ¶Tertio nōvalet ratio qz nichil ponitur in maiore ꝫtum ad hoc ꝙ subiectum potest esse per se causa predicati: vel sequitur oppositum cōclusionis. Tria enim sunt in maiore scilicet principium productiuū plurium eiusdem rationis secūdum eandem formalitatē ꝫ nullum istorum est causa predicati puta indeterminationis productorum secūdum multitudinē. Qz nō primū patet: qz pater in diuinis est principium productiuum/⁊ tamē non nisi duozum ꝓductorum determinate. Qz non tertium patet/qz sol per vnicam virtutem suam formaliter facit in medio lucem/ et per calorem ⁊ per alias species in materia secūdus determinatam multitudinem: qz species a sole producibiles nō procedūt in infinitū. Relinquas ergo ꝙ secundum sit causa scilicet istorū ꝓductorū plurium eiusdem rationis/ sicut etiam probatur in diuendo. Cum igitur causa ideterminatiōis ad certam multitudinem productionum vel ꝓductorum sit pluralitas ꝓductionum eiusdē rationis/vel cōtrarietas productorum plurīū rōnis: ideo vna formalitas ex parte producentis ex certa pluralitate productorūnon determinat inferri pluralitas formalitatum vel rationum in principio productiuo/ sed magis in productis: quia semper maior est vnitas in principijs ꝫ in principiatis: nō enim a multis vnum sed multa ab vno. ¶Dicit ergo iste ꝙ illa ratio nō concludit sed aliunde accipitur certitudo multitudinis suppositozum ꝫ ex pluralitate formalitatum puta ex dualitate ⁊ certa multitudine emanationum que determinate cōueniunt diuine essentie/⁊ quas diuina eētia sibi determinat: ⁊ tantum duas/sicut eadem substātia aīe determinat sibi duas potentias sup oēs/ scilicet intellectum ⁊ voluntatem secūdum ponētes ꝙ potentie aīe differunt ab essentia eius essentialiter ⁊ in ordine quodam: qz primo intellectum secūdo voluntatem: sic essentia diuina hanc ꝓductionem vel emanationē primo ⁊ illam secūdo. Et hee emanationes sunt alterius rationis ⁊ quelibet adequatur ꝙ vnum ꝓductium: ⁊ ita secūdum emanationes accipitur dualitas ꝓductozum/qz ibi non differt productio vel emanatio ⁊ ꝓductum vel emanās. Etiam si dicat ꝙ ab vno nō procedit nisi vnum: dicitur ꝙ verum est immediate: sed bene plura ordine quodam. Ad formam vero rationis dicit ꝙ maior est vera quando principium productiuum plurium eiusdem rationis est ꝓductiuū eozum per productiones eiusdem rationis /sicut est etiam in creaturis ⁊ adducitur in exemplis ad ꝓbādum illā: sed sic nō est in diuinis/⁊ ideo vniuersaliter nō est vera: ⁊ tūc ad minorem in diuinis licet filius ⁊ spūssanctus sint suppositta eiusdem rationis/ non tamē ꝓducūtur ꝓductionibus eiusdem rationis: ideo possunt producere ⁊ ꝓducuntur in multitudine determinata ipsarum productionum que sunt alterius rationis. Aliter dicunt ꝙ potest dici ad minorem ꝙ filius ⁊ spūssanctus sunt eiusdem rationis inꝫtum sunt vni⁹ deus ⁊ inꝫtum ens/nō tamen inꝫtum ꝓduci sicut nec inꝫtum persoue/ꝫ vt sic alterius ⁊ alterius rationis: quia ꝓductum nō est formaliter productum nec constitutum esse per productionem passiuam q̄ est ipa sua relatio/⁊ est alterius rationis a relatione ⁊ ꝓductione alterius. Jdeo non est vera minor sicut posuit/⁊ dato ꝙ sit vera adhuc ratio nō concludit sed est periculosa ⁊ potest verti ꝓra fidem.

Alia solutio ꝓcedentiū instantiarū

Resolutio ꝓcedentiū solutiōis

Aduerte instātias ꝑ 4. rōnem.

Solu⁹ 1.

Solu. 2.

Obie. circa predicta.

¶Contra ista dico primo ꝙ prima instantia ꝓtra rationem est nulla/nō enim oportz ꝙ ratio arguat distinctionem formalē principiorum in essentia ꝙ propter hoc ꝓducta sint alterius ⁊ alterius rōnis/

Addēs de 4. rōne ⁊ istātijs ꝑ ipsam.

etiam in diuinis si manēt eiusdem essentie ⁊ eiusdē rationis sicut dictum est supra/ sunt enim vniuoce ꝓducta .Quādo dicis ꝙ in creaturis illa que ꝓducuntur per diuersa principia formalia sunt alterius ⁊ alterius rationis. Dico ꝙ nō est verum vniuersaliter/sicut patet de calore producto a sole ⁊ a calore/⁊ de mure generato per putrefactionem ⁊ ꝓpagationem. Unde sicut dixi supra eadem natura vel suppositā eiusdem nature possunt habere diuersa principia productiua / ita ꝙ vnius nature possunt haberi plures modi cōmunicandi ⁊ plura principia distincta secūdum speciem/ nō solū quorum quodlibet agat per modum nature sicut in exēplis adductis/ ⁊ quorum vnum sit voluntas ⁊ aliud sit natura vt de homine asino :generato homo cum homine asinus cū asino. Et licet productiones distinguantur ⁊ sint alterius rationis/tamē producta possunt esse eiusdem rōnis/ precipue in natura diuina illimitata sicut dictum est. Unde dico ꝙ licet dictum Cōmentatoris octauo phisicorum ꝙ vnius nature nō est vnus modus cōmunicandi/nō sit verum:sed sunt distincta principia sicut est in ꝓposito secūdum me/in diuinis tamē suū dictum est verum si nō ponuntur principia alterius rationis:sed tantum vnius rationis .Ita ꝙ vnū principiū eiusdem rationis nunq̄ cōmunicat naturam vnam nisi vno modo/⁊ secūdum ꝓductionē vnius rōnis ego retorqueo argumētum ꝓ ⁊ contra te ꝙ si principiū vtriusq̄ productionis diuine est eiusdem rationis/⁊ per consequēs ꝙ ꝓducta/ quod tamen negas de ꝓductionibus/⁊ concedis de productis. Ego autē qui pono distinctionem in principio possum ponere productiones alterius rationis/⁊ cū hoc ꝓducta eiusdem rationis:qz habent eandem naturam ⁊ eiusdē rationis/⁊ suppositā eiusdem nature.

Cōtra secūdam instātiam

¶ Contra secūdam instātiam dico ꝙ ipa est nulla quia si negatur argumētum illud quod adducitur contra fidem sicut dicit instātia. ℣Probo tibi de argumento vno de quo negari non potest quin sit bonum apud fideles/⁊ ꝙ ipm sit ꝓtra fidem: imo breuiter de omnibus argumentis in quibus accipiuntur alique premisse de fide:accipiam⁹ istud in quacunq̄ natura sunt tres persone realiter distincte ꝓ relatiōes/in ea sunt tres relatiōes realiter distincte: qz distincta nō plus distinguunt q̄ distinctiua:sed ī natura diuia sunt tres persone realiter distincte ꝓ relationes accipiatur ista ex fide/ ergo sequitur ꝙ in diuinis sunt relationes realiter distincte:quia distincta nō plus distinguntur. Istud est argumētum ligans obiectiue fidelem quia statim negaret personam quin concederet minorem/licet non valeret Accipio oppositum cōclusionis scilicet illud in diuina natura nō sunt tres relationes realiter distincte que magis est apparens vel ex apparētibus q̄ sibi opposita : quia philosophi qui secuti sunt apparentiam secūdum te prius cōcessissent eam q̄ cōclusionem oppositam vt ptz intuēti:cōclusio autez non est ex apparentibus/sed bene ex fide. Tū iungatur ista cum altera premissarum/puta cū illa maiore que est manifesta ⁊ quā nullus pōt negare rōnabiliter:sequitur oppositum minoris cōtra fidem: arguēdo sic ī quarto secūde in omni natura in qua sunt tria suppositā distincta realiter per relatiōes sunt tres relationes realiter. Sed in natura diuia non sunt tres relationes realiter distincte / ergo in natura diuina non sunt tres persone realiter ꝓ relationes distincte.q.ꝫ.t. Similiter de multis alijs synonimis/quos dimitto grutia breuitatis. ¶ Et ideo dico ad formam istantie quādo accipis oppositum conclusionis si ista essentia diuina ꝓ eandem formalitatem est productiua personarum diuinarū ⁊ dicis ꝙ ipa est ex apparentibus vtrum veris vel falsis/vel nō ex apparentibus veris declaratuz est supra per Cōmentatorem/⁊ si ex falsis nichil valz Quero a te de quibus apparentibus loqueris/aut de apparentibus per rationē naturalem ⁊ isto modo nō est illa apparens : quia tunc ꝓductio diuina intrinseca haberetur per rationem naturalē:aut ex apparentibus per theologiam ⁊ de apparentibus theologorum ⁊ fidelium/⁊ sic dico ꝙ illa nō est apparens nec ex apparentibus sicut nec est vera:imo est falsa:quia tibi apparet ⁊ illis quos tu sequeris sicut ⁊ multa alia falsa videren̄ ⁊ apparerent esse vera/⁊ non sunt/⁊ tūc dico ꝙ ille syllogismus quē tu facis nichil valet/qz peccat in materia nec habz minorem ex apparentibus sicut tu dicis:stat prim⁹ syllogismus bonus ꝓ fide ⁊ veritate. ¶ Contra tertiaz instantiā tertiam instantiam dico ꝙ totum subiectum per se est causa predicati in maiore illius s/nō alterum tm̄ nec secūdum nec tertium sicut tu inducis ⁊ frustra. Et dico ꝙ hoc totum si principium productiuū secundum eandem rōnem formalem plurium eiusdē rationis/hoc totum subiectum est causa indeterminationis talis ꝓncipij vel ratio argutitia sufficiēs illius predicati quod est indeterminatio eius talis principij secūdum se ad certam multitudinez ꝓductorum. Et dico ꝙ semper vbicūq̄ inueneris tale subiectum inuenies tale predicatum sine aliqua instantia/⁊ ideo nichil valet inductio tua personarum diuisim in partibus subiecti/ sicut nec sic inducens in partibus hominis integrabilibus vicendo pes non est risibilis / caput non est risibile / ⁊ sic de alijs:ergo homo nō est risibilis. Et est fallacia manifesta. Similiter nichil valet Anima nō est risibilis/corpus nō est risibile:ergo nō totus homo: licz enim secūdum te totus homo nō dicat nisi corpus ⁊ animā simul. Quādo ergo dicis vltra ꝙ determinatio certe multitudinis vel principij ad certā multitudinem ꝓductorum debet reduci ad emanationes. Dico ꝙ hoc est falsuz qz nec ex productionib⁹ actuis nec ex passuis potest accipi determinatio ista sicut ꝓbatum est. ¶ Contra primam respōsionem ad hanc principalem rationem. Quādo dicis ad formam articuli ꝙ maior ꝓpositio non est vera nisi quādo productiones sunt eiusdem rationis ab eodem principio productiuo. Dico ꝙ siue ꝓductiones sint eiusdem rationis siue nō:nō tñ principium est eiusdem rōnis/⁊ etiam ꝓducta. Maior est vera Secūdo dico ꝙ si principia sint eiusdem rationis/ ⁊ ꝓducta sunt eiudem rationis sicut ptz inducēdo in omnibus productiōibus de mundo. ita ꝙ tu qñ dicis ꝙ principium est eiusdem rationis ⁊ etiā producta/⁊ cum hoc dicis ꝙ ꝓductiones sunt alterius ⁊ alterius implicans cōtradictionem/qz dicis etiā ex alio latere ꝙ productones saltē passiue sunt idē cum ꝓductis/ ⁊ etiam productiones nō distinguūtur nisi ex principijs/terminis/vel modi principiandi/vbi aūt vnum principium ibi tantum vnus modus principiandi/⁊ ideo nō valet Quādo dicis vltra ad minorem ꝙ filius ⁊ spirituſsanctus nō sunt eiusdem rationis est falsum:qz sunt suppositā eiusdem nature/⁊ secūdum te saltem terminus formalis vtriusq̄ productionis a quo debet accipi scōm te alibi vnitas vel distinctio ratiōis ⁊ secūdum rei veritatem/si hoc accipiatur a termio terminus est eiusdem rationis puta essentia ⁊ manent producta eiusdem rationis : a terminis em̄ talibus vtpote a personis nō potest supponi distinctio ꝓductionuz passiuarum originaliter:qz ipe includūtur intrinsece in ipsis personis:sicut etiam nec a principio tali ꝓductiuo potest sumi distinctio paternitatis vel generationis actiue a qua cūq̄ alia:qz ⁊ ipa includitur in ipso pertinēs intrinsece ad ipm. Oportet igitur ꝙ aliunde sicut dicek in presenti questione. Quādo dicek ꝙ verum est in q̄tum entia ⁊ habentia naturā diuinā nō autem in q̄tum producti qz sic cōcludit productiones que sunt alterius rōnis. Dico ꝙ nō valet. Nam cū iste ꝓductiones passiue non sint nisi relationes cōstitutiue personarum ꝓductarum/⁊ sint conditiones suppositorum etiam secūdum te/nunq̄ tollit ab eis ꝙ nō sint (simpliciter loquēdo) suppositā eiusdem rationis :sicut nec differentie indiuiduales tollunt ab indiuinis quin sint eiusdem rationis / ⁊ producta eiusdem rationis quando ꝓducuntur in creaturis sub eadem specie q̄tucunq̄ differentie indiuiduales sint alterius ⁊ alterius rationis/⁊ ideo dico ꝙ stat illa ratio in rohore suo/nec in aliquo ꝓditur per ꝓdicta:sed ista nullum principium ꝓductiuum eiusdem rationis existens eiusdez rōnis est determinatū ex se ad certam multitudinem productorum. Sed essentia diuina(secūdum alios)est principium ꝓductiuū plurium suppositorum eiusdem rōnis/ ergo nō est determinata ad dualitatem illorum/vel ipa determinatur per aliquid a se/quod est falsum sicut ꝓbatū est supra/vel scōm aliam ⁊ aliam rōnem formalem est productiua ꝓpozum/quod est verum. ¶ Scōo arguo sic ad cōclusionem suprādictā. Idem principium eiusdem ratiōis existēs non habet simul duo principiata sibi adequata simpliciter in perfectione/de eadem substantia. ℣Patet in omnibus principijs ⁊ principiatis siue vniuocis siue equiuocis. Etiam in sole de quo arguerūt alij Et ꝓbat per rationes quia principiū tale producit principiatū sibi simpliciter adequatū ex tota virtute principij/ ⁊ secūdum omnem rōnem ⁊ gradum actiuitatis in ipso/⁊ ideo nō remanet in ipo actiuitas ad aliquid aliud producendum vt videtur : qz adequaē sibi in eadem substantia. Alias etiam videtur ꝙ possent esse plures filij in diuinis/quia filius nō generaretur per ꝓductionē adequatam simpliciter ꝓncipio productiuo/saltem extensiue. ℣Patet hoc etiā quia sicut diuina potentia eadem vt est potētia operatiua/puta intellectiua vel volitiua/non potest habere duo obiecta prima sibi simpliciter adequata infra naturam diuinā siue in vna persona siue in duabus. Ita videtur ꝙ nec in q̄tum productiua puta dicitiua vel spiratiua nō possit habere duo producta sibi simpliciter adequata: sz filius ⁊ spūſsanct⁹ sunt duo producta quoz̄ qlibz adequatur simpliciter suo principio ꝓductiuo:alias alterum eēt imperfectum vel principium scilicet principiatum qđ est falsum:ergo impossibile est ꝙ ambo sint formaliter vnū principium productiuum. ¶ Ultimo sic. Impossibile est ꝙ illa ꝓducta quoz̄ qlibet adequat suum principium ꝓductiuū ⁊ intensiue ⁊ extensiue sint ab eodem principio formaliter: hoc patet de se:sed filius ⁊ spiritusſanctus sunt huiusmodi vt ptz. Qz intensiue patet ideo ꝓbo ꝙ extensiue/ ita ꝙ principium filij nō potest se extendere ad aliquē amplius producēdum in diuinis. Qz em̄ multiplicantur principiata ab eodem principio in creaturis/vel hoc est quia principiata sunt alterius rōnis/vel quia si sint eiusdem rōnis / quodlibet tamē nō habet totam naturam secūdum quam sunt eiusdem rōnis. ℣Primum habet locum in productionibus equiuocis. Secūdum habet locuz in vniuocis Sed planum est ex suprādictis ꝙ filius ⁊ spūſsanctus sunt ꝓducta eiusdem rationis ⁊ quodlibz habet totam naturam illam ⁊ quasi sunt eiusdem rōnis.ergo ⁊c. Unde sicut calor ꝓductus haberet in se totam naturam caloris possibilem extra calorez producentem nunq̄ calor posset alium producere. Ita in ꝓposito dico ꝙ si tota natura diuina perfecte est in quolibet producto diuino/impossibile est ꝙ multiplicentur nisi a principijs alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rationis nō a principio eiusdem rationis :ergo cōcludo ꝙ volūtas ⁊ intellectus in diuinis distingūtur formaliter ex natura rei/sicut dictum est supra. Et similiter de alijs attributis ⁊ nō solum a seinuicem:sed ab essentia. Ad idem potest adduci de ītellectu illa ratio que adducta fuit in precedenti questione contra modum cōmunem seu opinionem/qz intellectus non causat primam sui distinctionem a quocūq̄ alio ergo oportet ꝙ distinguantur primo a q̄cūq̄ alio ex natura rei. Aug. 5. de trin. ¶ Ad hoc adducuntur auctoritates. ℣Prima est Augustini quinto de trinitate. Ubi dicit q⁹ filius nō est spūſsanc⁹? nec ecō uerso quia filius precedeti qūo natus:spūſsanctus qūo datus:⁊ intentio sua est per totuz libz̄ q̄ fili⁹ procedit per modum nature ⁊ vt verbū:spirit⁹ aūt sanctus vt donum ⁊ vt amor a voluntate/ sed si intellectus ⁊ voluntas non essent distincta principia ex natura rei:ita bene spiritusſanctus procederet ꝓ modum intellectus sicut filius/⁊ ita esset verbū:et filius ita procederet a voluntate sicut spiritusſanctus:⁊ esset donum q̄tum esset ex natura rei ⁊ in re ad quod nichil valet illa cōparatio ad extra quam adducunt alij ad hoc soluendum/que nō est nisi aliquid rationis/que sunt falsa ⁊ cōtra Augustinum. Alius dicit ꝙ hoc nō valet:sed ꝙ verbum ⁊ filius dicant eandem relationem puta generationē passiuam vel filiationem ⁊ donū ⁊ spūſsanctus eandez/ puta processionē passionem que sunt oīno alterius rationis:⁊ possibiles eidem conuenire ideo filius est verbum/⁊ spūſsanctus est donuz. Fundanṫ aūt iste relationes super essentiam vnam ⁊ eandem formaliter in re:tamen prima magis fundatur sup eā vt est intellectus/⁊ alia super eā vt est voluntas:nō quia voluntas ⁊ ītellectus sint distincta principia ex natura rei:sed quia (vt subdit postea) entia vt fundatvel principiat primā dicitur a nobis intellectus/vt aūt alia dicitur volūtas. Et quādo arguitur cōtra.eos/ꝙ quādo aliqua sunt totaliter idem quicquid cōuenit vni ⁊ alteri ex natura rei: dicunt ꝙ verum est quicquid absolutū:sed non oportet ꝙ relatiuum: qz vnum simplex habet multas relationes/⁊ tunc diuersimode cōcipitur sm̄ ꝙ ad diuersa comparatur:modo ꝓducere filium ⁊ spiritum sanctum nō sunt absoluta sed respectiua. ideo ⁊c. ℣ ꝓducta.

Scōm argumētuz de precedē cōclusiōe

Ultimū.

¶ Ista dicta nichil valēt. Primo quia sunt falsa. Secūdo quia destruunt seipsa. Unde quādo dicis q filiatio vel generatio passiua ⁊ spiratio sunt diuerse pcessiones: dico q falsus est supposito q sint ab eodez principio sicut tu dicis/nisi forte secundū rationem/⁊ caput tuū: hoc pbatum est supra/ ideo accipitur falsum: ita q sint relationes alterius rationis necessario oportet eas reducere in principia alterius rationis suppositis predictis. ¶ Secūdo dico q destruūt seipa ⁊ implicāt cōtradictionem. Dicunt enim q prima relatio magis fundat supra essentiam vt est intellectus ⁊ secūda vt est volūtas ⁊ postea dicūt q intellectus ⁊ voluntas non distinguntur ex natura rei: aut ibi fundatur relatio pria supra essentiam vt res est/ vel aliquid ex natura rei aut vt dicitur aliquid tale ⁊ est ens rationis. Non secūdo quia realis relatio nunq̄ habet fundamentum ens rationis: ergo primo modo. Cum ergo prima fundetur supra essentiam vt intellectus: ⁊ secūda vt voluntas inter intellectum ⁊ voluntatem est aliqua distinctio ex natura rei/quod cōtradicit pn cipali suo dicto ⁊ cōclusioni principali. ¶ Tertio quādo dicūt q quādocunq̄ aliqua sunt idem totaliter ex natura rei nō quicquid cōuenit vni ⁊ ex natura rei cōuenit alteri/loquēdo de relatiuis. Contra quero a te cui alterū cōuenit quod dicis nō puenire illi/vel illis que sunt totaliter idem/aut nichilo. aut alicui alteri: non nichilo / ergo alicui alteri ex natura rei/qz non pōt cōuenire enti rōnis: ergo est ibi alterū ex natura rei/ quod tu negas. Preterea hoc plane est manifestum: quia certū est q relationes diuine eidem essentie ⁊ fundamento ueniunt Si ergo intellectus ⁊ voluntas ita sunt principiū ex natura rei sicut essentia est idem fundamentum/ quecunq̄ relatio vel productio ueniunt vni ita ⁊ alteri. Et patet per dictum suum sequens q id em simplex potest habere diuersas relationes ad multa ⁊ comparationes q̄ omnes idem simplici cōueniunt.

Aduerte ¶ Nota hic q maximum incōueniens est/nec pōt homo ad mai⁹ deduci q̄ dicere q aliqua sint totaliter idē in re causata vnitate qua idē sibiſpi/⁊ q aliquid in re cōueniat vni quod nō alteri: qz est affirmare ⁊ negare eidem de eodem: ⁊ est ponere cōtradictoria manifeste/⁊ hoc siue in finitis ⁊ limitatis/siue in ifinitis ⁊ illimitatz/ siue ī absolutis/siue in respectiuis: ⁊ melius esset ponere digitus super os sicut faciebat Eraclitus: nec esset cum talibus hominibus disputandum. Si dicas q deus ⁊ deitas sunt penitus idem in re/ ⁊ tamen vni conuenit generare ⁊ alteri non. Unde ista est vera deus generat vel generatur/nō autem ista diuinitas generat vel generatur. Similiter etiā volitio diuīa simplex ⁊ volitio efficax sunt penitus idē actus/ ⁊ tamen multa vult deus prima volitione que nō vult secunda. Similiter noticia visionis ⁊ noticia simplex quorum prima non se extendit ad aliqua ad q̄ se extendit secūda. Similiter ens ⁊ entitas/⁊ tamē ens de aliquo dicitur de quo nō est entitas. Similiter de multis alijs vt de homine ⁊ ente sunt penit⁹ idem(nō ponendo vnivocationē entis) ⁊ tamē ens predicatur de asino/⁊ cōuenit sibi: nō aūt hō: quare ⁊c. ¶ Dico ad omnia ista ⁊ cōsimilia q ego prius concederē oīa talia nō esse idez penitus/q̄ ego pcederē ꝺictoria scilicet q aliquid ueniat in re alicui ⁊ nō cōueniat alicui quod est penitus idem illi: ⁊ per consequens nō conueniat sibi ⁊ conuenīat. Unde dico q nunq̄ verificatur talis cōtradictio in aliquo predictorum: sed si sunt idem penitus et totaliter idem in re nullo modū penitus distincta/ oportet necessario q quicqd cōuenit vni illorum in re cōueniat alteri: licz forte impediatur predicatio talis propter diuersum modū significandi idē penitus in re: vel ꝓpter ꝓnotatū ab intellectu qd̄ pōt esse aliud ⁊ circa idem aliud vel respectu eius/⁊ cō notatur per intellectum sed cum modus significandi vel ꝓnotatio(cū nichil ponat in re/nec nichil tollat a re/nec variet rem) non potest facere quin in re quicqd cōuenit vni cōueniat alteri/quod est sibi totaliter idem) Cōueniat dico in re quicqd de modo significandi vel cōnotatione vel preostērātione intellect⁹ que nō potest variare. Quādo dicūt vltra q illa ꝓpositio vera est in absolutis ex se/sequitur de relatiuis quia relatiua vel potius relationes fūdantur in absolutis. Preterea etiam ex hoc sequitur q si intellectus ⁊ voluntas sunt totaliter idem sicut dicis q velle vt est aliquid absolutū ita bñ cōuenit intellectui sicut voluntati/⁊ itelligere ita bene voluntati sicut intellectui. Patet igitur q ista dicta sunt nulla. quare ⁊c. ¶ Secūda auctoritas ē Augustini cōtra Maximinū libro. 1. c. 9. vbi facit hoc argumentum. Si deus pater potest esse sapiēs iustus: bonus/⁊ sic de alijs sine ꝓpositione/(sicut cōcedebat Maximinus) q̄to magis dicit vnus deus simplex potest esse trinitas/qđ negat Maximinus Hoc aūt argumētum nullum est/si ille perfectiōes tm̄ distinguerentur secundum rationem videlicet. Vult ergo habere Augustinus q iste perfectiōes ⁊ trinitas sunt in deo ex natura rei/nec aliqđ istoꝝ facit cōpositiooem. Non em̄ perfectiones attributales que sunt in eodem supposito scām Maximinum/ergo nec persone multo min⁹ licet plus distinguantur: qz nō stant in vno supposito. Hec videtur mens Augustini. Ex quo patz q cōcludit auctoritas q attributa distinguanf aliter sicut ꝓsone trinitatis. ¶ Ad hoc ē auctoritas Damascēni libro primo capitulo octauo. Ubi dicit q generatio est opus nature/creatio vero est opus volūtatis. Modo quero cuius nature ⁊ volūtatis: aut que sunt in deo ex natura rei/aut per opus rōnis ⁊entia rationis: nō secūdo qz de⁹ nō generat nec creat per ens rationis sicut per principium agēdi quo/ergo prio modo: ergo de intentione Damasceni est q ⁊ter natura m ⁊ voluntatem est aliqua distinctio ex natura rei/alias si sunt totaliter idem nō distingunt generationem a creatione sicut intēdit q principia. Sz creatio ita bene est opus nature sicut generatio /et ita creatura producitur naturaliter sicut filius/ qđ est absurdum. ¶ Quarta est auctoritas Damascēni primo libro capitulo septimo/q̄ dicit q inter oīa nomina de deo qui est est nomē magis ꝓprium /qz esse diuinū ē pelagus substātie infinitū. Si igit eē non distinguitur oīno sed est omnino idē cū sapiētia quare est magis ꝓprium nomen q̄ sapientia. Est igitur proprium nomē per modū perfectiōis diuine non sicut totum est pars(ꝓprie loquēdo de parte ⁊ toto sicut dictum est supra) sed sicut perfectum suas perfectiones formales. Ad hoc idez est auctoritas allegata ad propositū in pncipio qōnis ⁊ hec sufficiant ad presens quia multe sunt alie.

Augus Maxi.

Damasc.

Idē.li.1.

Rosolu⁹ ¶ Dico igit q valde ꝓbabiliter loquēdo in multo ꝓbabilius q̄ alij pōt dici q perfectiones attributales distinguntur in deo ⁊ ab inuicem ⁊ ab essentia ex natura rei/eo modo quo dictum est supra. Hec de secundo articulo principali.

Nō sequntia ꝓ solutiōe rōnum aliorum.

¶ Quantum ad tertium ar/

ticulum premitto vnum ad solutionem rationum. q scilicet quecunq̄ distinguntur realiter distingūtur etiam formaliter ex natura rei realiter accipiēdo distinguere vel formaliter sicut est superius declaratum. Quecunq̄ em̄ realiter differūt/sicut realitas ⁊ res/realitas vel res ⁊ res quarum vna non transit ydēptice cū alia ex infinitate ambozum vel alterius/necessario sic se habent vt sint q vnum nō est de cōceptu quidditatiuo alterius per se primo ⁊ methaphisice loquēdo: nō aūt oportet q ecōuerso quecunq̄ distinguntur formaliter distinguantur etiam realiter/sicut realitas ⁊ realitas vel res ⁊ res ⁊c. Nam differre realiter vel distingui/addit super distingui formaliter vnam conditionem/scilicet q neutrum eorum que dicūtur differre sic actu immē sum ⁊ infinitum compossibile sibi in eodem supposito: quia si alterum ex sua ratione formali sit immē sum ⁊ infinitum necessario comprehendit realitatem alterius/ita q ambozum est realiter eadez rea litas / non tertia ab ambobus sicut dicetur infra / sed idem cum ambobus ⁊ idem q ipa. Si aūt neutrum sit infinitum similiter ⁊ imensuz/etiam ex sua formali ratione dico q sic distinguntur formaliter q etiam realiter distinguntur. ¶ Ex quo patet q inferre inter aliqua duo differentiam realez ex differentia vel distinctione fōrali ex natura rei est fallacia manifesta consequentis ab insufficiente. Similiter dico q est fallacia ſm qđ ad simpliciter inferendo distinctionē simpliciter ex distinctione ſm quid. ¶ Scōo apparet ex hoc q in creaturis quecunq̄ distinguūtur formaliter ex natura rei. distinguntur etiam realiter vel sicut realitas a ralitate/ vel sicut res a re non transeunte in aliam/qz in creaturis nichil est simpliciter infinitum ⁊ immensum. Unde ⁊ in creaturis dico q nulla est predicatio ꝓ idemptitatē vera: sed solum in deo sicut dictum est supra. Q autem infinitum vel immensum includit necessario realitatem alicui⁹ sibi cōpossibilis sic tamen q quidditatiue nō sunt idem sicut dictū est supra. qz infinitas talis necessario excludit oīm imperfectionem ab eo cui cōuenit. Non aūt perfectionē/ vel quod non est imperfectionis. Distinctio autē realis inter cōpossibilia in eodem supposito ab inuicem a quolibet illius suppositi necessario includit vel arguit imperfectionē/quia vel compositionē vel aggregationem: sed formalis distinctio predicta nullam imperfectionem includit/nec per consequēs per infinitatem excluditur. ideo ⁊c.

Ad rōes aliorū de pria opi.

¶ Hoc premisso respondeo ad rationes aliorum. Quādo dicis quecūq̄ distingunf ex natura rei realiter distingūtur. Quero quid intelligis per realiter distingui/vel intelligis distingui extra intellectum ⁊ extra animam ⁊ nō per intellectum. Et isto modo probatur maior ⁊ est vera/ quia talem distinctionem nō facit intellectus: sed inuenit in re ⁊ est in re ex natura rei/⁊ nichil sequitur contra me: vel intelligis in maiori realiter distingui sicut rem aliquam / vel realitatem a realia / vel a realitate non transeunte in ipam. Et tunc dico q maior est falsa sicut dictum est supra. Hec probatio est ad ꝓpositum vt patet de ente in anima ⁊extra animā. Hec isto modo attributa distingūtur ex natura rei. Et ideo nichil habes. ¶ Ad secūdus dico q multiplicato iferiori multiplicatur superius eo modo quo ⁊ inferius ad formalitatē: de hoc est dubium apud illos qui dicūt q ens non ꝑdicatur de entibus q̄ditatiue: sed magis denominatiue. Et isti negant minorem ⁊ dicunt q sola prima perfectio in diuinis est formalitas que est essentie entitas debet dici ⁊ dicitur formaliter/nō aūt aliqd aliud ī diuinis nisi per idēptitatē/nec aliqua alia fōrmalitas: ⁊ iō nō est nichil/nec ipa multiplicata multiplicatur entitas vel realitas: tamen nō curo: concedatur minor cum sano intellectu/quod sequitur. Planum est q non sequit nisi q multiplicatur vel distinguit realitas seu entitas formaliter sicut ⁊ formalitas/non autem realiter vel essentialiter sicut nec formalitas hoc concedo. ¶ Ad tetium dico q vnitas realis omniū compossibilium in eodem supposito vel ad inuicem vel saltem ad id quod est perfectiōis in eo arguit perfectionē in ente: qz arguit tale suppositū simpliciter perfectū ⁊ actu infinitum ⁊ imensuz: et talis vnitas est in diuinis ponēdēda/⁊ ipam pono ibi. Sed dico q vnitas formalis in perfectionibus simpliciter/nō est perfectionis simpliciter/nec arguit aliquam perfectionē: imo nec est possibilis in aliquo, sed est includens cōtradictionem necessario: qz includit q sint perfectionis simpliciter/ ⁊ q non sint in aliquo prefecte ⁊ distincte secūdum propios conceptus quidditatiuos secūdum quos dicunt perfectionem simpliciter. Et ideo dico q impossibile est q pertinētia ad inuicē perfectiones sīt summe vnum formaliter: sed necessario distinguūtur formaliter: licet inter se ordinem habeāt ⁊ iter ipa sit vna perfectio prima simpliciter/ sicut perfectio essentie: qz in diuinis nō est abire in ifinitum. ¶ Ad quartum dico q attributa nō distinguūtur diffinitione vel diffinitionibus ꝓprie acceptis: qz diffinitiones nō habent/sicut nec deus nec aliquid deo intrinsecū est in genere/nec diffinibile proprie Sed dico q quidditatiue distinguūtur/ pro tanto q suis ꝓprijs ꝓceptibus methaphisicis cōuenientibus sibi per se primo modo distinguntur nō autē diffinitionibus proprie accipiēdo diffinitiones tūc eſſ realiter distinguerentur. ¶ Ad quintū dico q si essentia diuina vel attributū non esset formaliter immēsum ⁊ infinitum nulla esset idem alteri attributo: qz infinitas excludit ipfectionē/ ⁊ per ꝓns distinctionem realē a quolibet sibi cōpossibili. Nō autem excludit id qđ est ꝓfectionis vel arguit perfectionem puta distinctionē formalē cuiuslibet sue perfectionis. Et ideo nō oportet dato q attributum vel essentia sint formaliter infinita q eadā formaliter attributo nec attributū attributo. ¶ Ad sextū dico q intellectus diuinus ⁊ voluntas diuīa non habent nisi vnum primū obiectū quod est cēntia ſm rationez eēntie: que quasi mottua est intellectus vel volūtatis ad intellectionē vel volitionem omnium aliorum atributorum qñcunq̄ formaliter infinitorum ⁊ relationum: ⁊ hoc est rōnabile: qz est eadem simpliciter ⁊ realiter cōditionibus ipsis: et ideo nō manent actus intelligendi nec volendi/nec per consequēs verba vel filij vel spūsancti: qz stat vnitas primi obiecti formaliter qđ est essentia que

est prima perfectio inter omnes. ⁊c̄. Nec habet intellectus diuinus vel volūtas duo vel plura obiecta ima sibi adequata/ sicut dictū est supra de quacunq; potentia in diuinis vt operatiua est. ¶ Ad septimum dico q; eodem formaliter essentia diuina est eadem realiter cum attributo ⁊ attributū cū attributo/ ⁊ distinguitur ab eodē formaliter nō autē realiter. Hoc aūt nō est impossibile quia idēptitas realis ⁊ distinctio formalis non opponūtur/ licȝ sit impossibile q; eadem formaliter sint aliquid idē alteri formaliter/ qz idemptitas formalis ⁊ distictio formalis opponūtur. ¶ Ad octauū dico q; plura realiter vel secūdum rē eodē modo quo sunt plura nō sunt nec possunt esse vnum secūdum rem: ſꝫ dico q; bene aliter sunt vnuȝ nō solum secundū rōnē sed etiam secūduȝ essentiā: qz sicut dixi supra. Ista duo stant simul / q; scilicet aliqua sint distincta secundum rem/ vel sicut realitas ⁊ realitas: ⁊ tamē q; sint vna et eadem essentia/ sicut scōm me gen⁹ ⁊ differentia realiter distinguūtur in natura quacūq; specifica/ ⁊ tamen sunt idē essentialiter ⁊ eadē essentia. Nec valet q; dicitur ab aliquibus q; nō distinguñ nisi secūdum rationem sicut ipsi declarant in albedine/ dicunt enim q; eadem simplex forma cuiusmodi est albedo per eandem realitatem ⁊ indistinctam totaliter ex natura rei cōuenit formaliter cū nigredine inq̄tum color/ ⁊ nō distinguitur a nigredine formaliter inq̄tum talis color/ sed hoc est per cōparationem ad diuersa/ qz inq̄tum cōparatur ad nigredinem distinguiť ab ipa /sicut extremus color ab extremo/ ⁊ sunt cōtrarij colores maxime distantes. Et dicunt q; cōparata nullo modo ꝓueniunt. Sed Sed si albedo ⁊ nigredo cōparantur ad visum (cuius sunt motiue) ⁊ ad subiectum receptiuū ipsaruȝ sic cōueniūt adinuicem/ quia eadem est potētia cognitiua siue receptiua amboꝝ/ ⁊ ita non distinguitur in albedine ratio generis a ratione differentie realiter sed tantum scōm rationem ⁊ opus ratiōis in albedine. Ista dicta sunt nulla breuiter. Primo quia sicut probatum est supra distictiōe octaua genus ⁊ differentia in quacūq; natura specifica realiter distinguūtur. Secūdo patet impossibile est simpliciter q; eidem formaliter aliquid ꝓueniat ex natura rei formaliter cū aliquo ⁊ distinguatur formaliter ab eodem: quia alias dici posset q; oīa essent idem preter opus rationis / non enim est possibile immo impossibile q; aliquid eidem formaliter cōueniat formaliter ⁊ ex natura rei/ ⁊ distinguañ formaliter ex natura rei ab eodem/ ita q; per idem aliquid sit idem vel cōueniat essentialiter cum alio/ ⁊ distinguatur essentialiter ab eo ⁊ similiter etiaȝ de cōuenientia ⁊ differentia reali. Si autē detur illꝫ potest dici q; omnia sunt idem realiter ⁊ essentialiter/ sed differunt secundum rōnem ⁊ fantassam tuā: sed species colorꝫ puta albedo cōuenit ex natura rei ⁊ formaliter cum alia specie puta cū nigredine. Alias non plus cōueniēt in re q̄ diuersa predicamenta/ vel deus ⁊ creatura ⁊ distinguñ ex natura rei per suas differentias ⁊ formaliter ergo impossibile est q; per idem formaliter ⁊ ex natura rei. Similiter si teneať istud dictuȝ nulla appareret ratio quare ens nō sit ita vniuocū entibus sicut genꝰ speciebus: vnde dicis q; nō sed per cōparationē ad aliqua extrinseca. Dico q; nichil valet aut si est per cōparationem ad extrinseca in aliquo ex parte sui cō

uenirit ⁊ sm aliquo distinguūtur ⁊ sic habeo ꝓpositū aut in nullo ex parte sui nō conueniunt: vnde dico q; solum in extrinseco quod est idem respectu ābo rum/ puta potentia cognitiua vel subiectum/ ⁊ tale omnia accidētia que habebūt ita ideꝫ subiectū vel eandem potentiam cognitiuā ita cōuenienter sicut albedo ⁊ nigredo / ⁊ cum ita sit de scientia geometrie ⁊ de theologia/ vel de grāmatica/ vel quacunq; alia/ ⁊ de opinione quacūq; ⁊ de fide/ ⁊ de omnib⁹ formis substātialibus que secūdum te īmediate respiciunt materiam primam vt subiectum vel quasi subiectum/ ⁊ respiciunt eandem potentiā cognitiuam puta intellectum/ sequiť q; oīa ista sint vnum in genere ꝓximo ⁊ īmediato/ sicut albedo ⁊ nigredo. quare ⁊c̄. Preterea ipossibile est q; aliquid cōueniat in genere absoluto ⁊ distinguañ per differētiam absolutam soluȝ per cōparationē ad extra: qz ⁊ ipa cōparatio ad extra ⁊ quicqd sequiť ipam est ens rōnis ⁊ respectus rationis: sed albedo ⁊ nigredo conuenīūt in genere absoluto coloris / quod est genus subalternum qualitatis ⁊ p differentias absolutas eiusdem generis vt patet/ ergo nō solum p cōparationeȝ ad extra. Sed q̄ro a te q̄re magis albedo ⁊ nigredo sunt per se motiue ⁊ obiecta eiusdē potentie ⁊ receptibiles in eodē subiecto q̄ albedo ⁊ grāmatica: nō potes dicere nisi qz plus cōueniūt q̄ albedo ⁊ grāmatica. Aut ergo illa cōueniētia ē preter intellectuȝ ⁊ scōm aliquid ex natura rei: aut tantum rōnis: ſꝫ si secūdum aliqd ex natura rei habeo ꝓpositum q; albedo ⁊ nigredo in aliquo cōueniunt ex natura rei: in quo nō cōueniunt albedo et grammatica. Si ꝓpter cōueniētiā rōnis hoc est falsum/ qz nec ens rōnis nec aliquid per ens rationis mouet sensum/ ita q; si albedo ⁊ nigredo nō cōuenirent ex natura rei in aliquo nūq̄ essent motiua eiusdem potentie sensitiue pluſq̄ albedo ⁊ grāmatica. Aliter etiam potest argui de subiecto. Sm̄ dico q; dicta illa sunt friuola/ nec valēt aliquid.

Preterea albedo ⁊ nigredo differūt sicut cōtraria sed cōtraria sunt que sub eodem genere distant vt dicit decimo methaphisice. Sed illa que sub eodē genere distant nō conuenīūt nisi solum scōm fantassiam ⁊ intellectum tuū. Alias nescio quare nō possent omnia poni sub eodem genere per opus intellectus/ loquēdo de genere methaphisico quare ⁊c̄. Breuiter inconueniētia ⁊ absurda sequunť ad istū dictum q; omnino dimittendū est sicut absurdum. Patet etiam secūdum illos qui distinguunt potentias ex obiectis q; ops dicere velint nolint q; albedo ⁊ nigredo cōueniant in colore ex natura rei nō solum per opus rōnis/ quia potētia realis nō agit suam entitateȝ per vnitatē ab ente ratiōis: nec ab vnitate eiꝰ. Preterea qūo due species puta homo ⁊ asinus sunt eiusdem generis: nō propter idē subiectum ipsarum qz nō sunt in subiecto/ nec propter eandē materiā qz tūc omnia habētia materiā eēnt in eodem genere ꝓximo/ nec propter eandē potentiam cognitiuam puta intellectū/ qz tunc oīa entia essent eiusdem generis. Ad maiorem dico ⁊ dicendum est q; ipa est falsa. Persone eēm diuine distinguntur realiter ⁊ etiā relationes/ ⁊ tamē sunt vnū/ ⁊ vnus est deus essentialiter extra intellectum non per opus rationis patꝫ manifeste: ita dico q; licet attributa sint vnum secūdum rem possunt tamē distingui form aliter ex natura rei nō solum per opꝰ

rationis sicut predictum est. Preterea dico q; attributa quia sunt vnum secundum rem/ non distinguuntur secundum rem sicut nec alia que sunt idē realiter ⁊ secundum rem/ ⁊ ideo nichil valet.

¶ Ad nonum dico q; maior falsa est: nō enim oportet q; licet sit eadem forma et sit idem alteri realiter q; sit sibi idem formaliter/ sicut dictum est supra. Unde argumētum currit super falsam ⁊ equiuocā imaginationē de esse idem formaliter/ vel sicut forma formē/ vel sicut formalis conceptus methaphisicus alteri. Unde est enim q; forma si est realiter idem alteri est sibi idem formaliter pro tanto qz nō materialiter vel sicut materialiter/ sicut etiam accipitur de materia / sed nō oportet q; formaliter vel per se primo modo. ¶ Ad decimum dico q; posse in plura per vnam formalitatem quādo neutra formalitas dicit perfectionē simpliciter etiā per vnaȝ formam melius est q̄ per plures sicut exemplificatur de sole. Tamen in exemplis sunt aliqua dubia de speciebus vel scientia angelorum supertorum/ de quo nō curo modo vsq; ad secūdum. Sed dico q; formalitates iste vel cōceptus methaphisici formales ⁊ per se primo modo dicūt perfectiones simpliciter. Similiter etiam dicūt perfectiones secūdum quarum quālibet natum est haberi productū simpliciter adequatum ⁊ intensiue ⁊ extensiue principio productiuo in diuinis. Et ideo impossibile est hoc q; vnq̄ aliquod suppositum possit in plura talia producta secūdum eandem formalitatē vel rationem formalem principij. Sic autem non est de sole qui nec secūdum aliquod productum secūdum aliquam perfectionem simpliciter vel saltem nullū sibi simpliciter adequatū intensiue ⁊ extensiue nec de eadem materia vel substantia sicut est in diuinis.

¶ Ad vndecimum dico quādo dicitur q; attributum inq̄tum attributū distinguitur ab eo. ⁊c̄. Dico q; ista reduplicatio inq̄tū/ ⁊ sic de aliȝ dupliciter accipitur. Aliquādo enim notat rationem accipiendi illud quod importatur per ipam ita q; significat rationem aliquam vel cōditionem eiꝰ cui additur. Aliquando autem nō solum importat hoc: sed cum hoc denotat q; illa ratio vel cōditio ē causa ⁊ ratio precisa inherentie predicati ad subiectū/ ⁊ secūdum hoc tenetur dupliciter. Uno modo specificatiue/ alio modo reduplicatiue. Primo modo est exemplum sicut dicimus motus est actus entis in potentia secundum q; huiusmodi ly secundum q; importat rationem secūdum quā motus est actꝰ mobilis vel mobile potius subiectum motus quia cum in mobili nō sint nisi due rationes actus scilicet ⁊ potentie. Motus est actus eius secūdum rationem sue possibilitatis ⁊ potentie/ sic autem non accipitur vt ratio inherentie predicati ad subiectū sed magis cum dicitur album secūdum q; albū vel inq̄tum album disgregat notatur / q; ratio quare hoc principium disgregare inheret ⁊ conuenit albo est ipsa albedo ⁊ tunc accipitur reduplicatiue ⁊ infert vniuersalem ex primo prioriȝ/ sicut hic etiā homo in eo q; homo est risibilis: ergo omnis homo est risibilis. Ad propositum in argumento ly inq̄tum potest notare rationem vel conditionem subiecti vel accipiendi subiectum. Et sic dico q; attributū inq̄tum distinguitur ab attributo est res vera/ ⁊ aliquid: sed nō alia res nec aliquid aliud realiter ab alio attributo: sed eadem res ⁊ idem aliquid realiter. Secūdo modo accipiendo hic inq̄tum/ dico q; attributum licet sit aliquid ⁊ res/ nō tamē inquātum distinguitur ab attributo: quia tunc notatur q; distinctiō sit causa istius inherentie vel cōuenientie predicati ad subiectum/ ⁊ tūc est sensus q; attributa sunt res distincte realiter: quod est falsum qz distinctio nō est causa q; sint res sic distincte/ ideo nō valet. ¶ Ad duodecimū dico q; illa ratio nichil valet qz si esset bona dico q; sequerek q; due relationes in eodem supposito nō distinguerentur realiter nec ex natura rei. Probatio. Aut eēm sunt diuise ⁊ manent ⁊ sic suppositum non est vnum/ qz ratio vnius est ratio indiuisionis sicut tu dicis/ aut sunt coniuncte ⁊ sic suppositum non est simplex: sed compositum sicut dicis/ ergo eadem ratio que inouet de absolutis tenet de relatiuis quia nō minus sunt relatiōes in eodē supposito q̄ absoluta vt patet quādo dicis de puncto. Dico q; si punctū est aliquid positiuū ⁊ habet relatiōes reales ad oīa necessario est cōponibile cum ipsis/ sicut subiectū in accidente: vel saltem sicut cū alia realitate quēadmodum est in omnibus creaturis/ ⁊ ita nō est oīno simplex sicut dicis. Et etiaȝ componibile alicui sicut accidens subiecto: qz si est aliquid positiuū necessario est accidēs. Et tunc dico vltra q; necessario est cōpositum ex genere ⁊ differentia/ qz si est accidēs necessario est in aliqua specie accidentis/ ⁊ ita si est aliquid positiuum/ exemplum est contra te: si nō est aliquid positiuum tunc non est pro te qz ad nichil habet relationem reales. Et ideo dico q; ratio illa nulla est/ ⁊ maior simpliciter est falsa. Ita bene eēm aliqua absoluta possunt distingui ab aliquo ex natura rei modo p̄dicto sicut relatiōes/ ⁊ p ꝓsequēs qui pōt intelligere vnū ⁊ pōt intelligere aliud ita bene.

¶ Ad primā auctoritatem Augustini. Dico sicut dixi prius/ q; non eodem formaliter deus est deus quo sapiens/ sed concomitatiue ⁊ cōuertibiliter / nō sic autem eo deus quo pater/ vel eo pater quo deꝰ / qz non adequate nec cōuertibiliter nec secūdum perfectionem/ qz diuinitas dicit perfectionem simpliciter nō aūt relatio: qz licet deitas predicet de oībus in diuinis/ non tamen paternitas puta de filiatione: nec scōm mutuitatē/ qz licet deitas includat realitateȝ paternitatis nō tñ ecōuerso / qz q; paternitas sit eadem realiter essentie hoc non ꝓuenit ex parte eius sed ex parte essentie. Attributa aūt sunt ideꝫ essentie/ licet nō formaliter: tñ realiter/ ⁊ adequate ⁊ scōm predicationem: qz de quibuscūq; p̄dicatur attributum ⁊ essentia ⁊ aliud attributum ⁊ecōuerso: ⁊ secūdum perfectioneȝ quia sicut essentia dicit perfectionem simpliciter formaliter infinitā ita et quodlibet attributū/ ⁊ mutuo etiā qz sicut ex parte essentie ꝓuenit q; sit realiter eadē cū attributo ita ex parte ⁊ infinitate attributi q; sit. ¶ Ad scōam auctoritatem dico q; illa p̄dicatio qñ dicit Augustinus sapientia tua vult ⁊ est incōmutabiliter vera. Sed ꝓpter duo. Primo ꝓpter idēptitatem realem sapientie cum voluntate/ ⁊ essentialitatem vel cōmunitatem actus essendi ⁊ volēdi/ qui etiā ꝓuenirent essentie si p impossibile esset separata ab omni supposito / ⁊ est sensus q; voluntas tua que est eadem realiter sapientie tue vult ⁊ est. Ex quo patet q; non potest dici q; ita diceret vel posset concedi q; essentia generet propter idētitatem realē patris

Nota.

10. meth.

Ad auctoritates augustini ⁊ aliorum.

ad essentiam: quia actus generādi non est actus nisi suppositi non autem essentialis. Si autem contēdas omnino q Augustinus voluit habere predicationem formalem/ tunc potest exponi q sapientia tua vult aliquid quod est sapientia tua vult et hoc est voluntas vult. Et ita inuenitur de multis locutionibus concessis a sanctis aliquādo q oportet eas exponere sicut dictum est supra de ista. Solus pater est deus. ¶ Ad tertiam auctoritatem. Dico q omnia alia predicamenta transeunt / vel etiam attributa in ipam substantiam: non quia sint idem formaliter essentie/ sed quia omnia sunt principaliter ad se ꝛ absolute et habent modum predicandi similem substantie quantus ad hoc. Relatio autem non/ sed ad aliquid. ¶ Ad Anselmum dico sicut dictum est supra q sunt ibi omnia essentialia secundo modo et vna consideratione / vel quia sunt idem realiter non sicut in creaturis : vel quia secundum modum predicandi generalem omnia sunt absoluta ꝛ ad se essentialia. dico non relativa ꝛ essentialia simul. ¶ Ad vltimam dico q omnia sunt idem realiter in diuinis preter generationem ꝛ cetera. Non oportet autem q formaliter. Consimiliter potest dici ad illud Boetij q essentia cōtinet vnitatem ꝛ relatio multiplicat vnitatem.

Ad argumēta qōnis pncipalis.

¶ Ad primuz principale dico q sapientia ꝛ iustitia sunt idem realiter in diuinis et ideo vnum predicatur de alio etiam in abstracto per identitatem ꝛ non in primo modo dicendi per se. Unde dico q non omnis predicatio vera in abstractis est vera per se primo modo. ꝛ cetera.

¶ Ad secundum dico q quodlibet attributum se totum formaliter distinguitur ab alio : et est idem realiter cum alio / nec est inconueniens aliquod vt dictum est supra. ¶ Ad tertium dico q non oportet q sicut distincta secundum rationem sunt distincta ꝛ diuersa entia rationis/ q quecūq distincta ex natura rei sint distincta entia realia seu res alie vel diuerse/ ꝛ hoc prouenit ex ampliori perfectione rei vel entis realis super ens rationis. Illud enim secundius est ꝛ perfectius/ et ideo se compatitur multorum distinctionum manente sua reali vnitate: ens autem rationis: quia non est nisi ratio non compatitur se cum hoc: ꝛ ideo quecunq distinguitur secundum rationem sunt distincta entia rationis. Aliter potest dici q idem realiter distinguitur a seipso secundum rationem/ ita q nō oportet aliquid distinctum secundum rationem eē plura entia rationis/ sicut nec esse ens rationis: sed idē ens reale a seipso distinguitur secundum rationē. Sic etiam diceretur in proposito q non oportet q cunq distincta ex natura rei distingui realiter / sicut rem ꝛ rem diuersam: sed idem realiter in seipso recipit distinctionem formalem. ¶ Ad quartum dico q formalitas rei alicuius est sua realitas ꝛ econuerso/ nec distinguuntur in aliquo ex natura rei: et ideo dico consequenter q sicut vnum multiplicatur vel manet vnum/ ita ꝛ reliquum. Et ideo dico q vtraq manet vnum realiter ꝛ distinctum formaliter ab aliquo/ sicut dictum est supra. Nota hic q formalitas ꝛ realitas sapientie idem sunt penitus extra intellectum nullo modo distincta ex natura rei. Similiter realitas ꝛ formalitas iustitie/ similiter ꝛ essentie/ similiter ꝛ relationes/ quia formalitas aliculus dicatur illud cui correspondet prius per se conceptus eius quidditatiuus ex parte obiecti/ ꝛ hoc sit etiam sua realitas ꝛ entitas vel quidditas sicut patet manifeste q humanitas que est hominis formalitas est hominis quidditas entitas ꝛ realitas: quia alias esset processus in infinitum / quia si non sunt idem penitus realitas ꝛ formalitas : sequitur q habent distinctos vel diuersos conceptus cum ambo dicant aliquid positiuū ꝛ sic realitas habet proprium formalem ꝛ quidditatiuum conceptum ꝛ part ratione distinguitur a realitate conceptus sicut prima formalitas/ ꝛ sic in infinitum. Et ideo dico q sicut formalitas essentie ꝛ sapientie sunt idem realiter : quia vnum ratione infinitatis transit in idētitatem cum alio / sic q est predicabile de alio in abstracto / ita ꝛ realitas sapientie et realitas essentie sunt idem realiter per eandem rationem / ꝛ sicut ille distinguuntur formaliter/ ita ꝛ iste quia nō sunt eedem per se primo modo / ꝛ ita stant simul ista q sint distincte realitates aliquorum / et tamen non distinguantur realiter/ si sint idez realiter/ quia nec ille realitates distinguūtur realiter / sed formaliter modo predicto / sic ad istam questionem.

¶ Distinctionis. xxiij.
Questio Unica.

Circa distinctiōez

vigesimātertiam. Quero qd hoc nomē persona significet vel substantiam / vel relationem : et an sit nomen absolutum vel respectiuum.

¶ Videtur q significet substantiam/ ꝛ sit nomen absolutum : quia quod non dicitur relatiue in diuinis: secundum substantiam ꝛ absolute dicitur quinto de trinitate : sed persona non dicitur relatiue/ quia nullum correlatiuum sibi habet in diuinis vt patet. ergo ꝛ cetera. 5. de trī.

¶ Secundo sic. Persona secūdum Boetium de duabus naturis ꝛ vna persona xpi/ est nature rationalis individua substantia : sed substantia individua vel individuum substantie non dicunt relationem sed substantiam. ergo ꝛ cetera.

¶ Tertio sic. Ens absolutum est nobilius relatiuo: ergo similiter persona absoluta q̄ relatiua / sed persona diuina est nobilissima. ergo ē absoluta.

¶ Quarto sic Persona dicit conditionem vel proprietatem ad dignitatem pertinentē. Unde ꝛ habentes dignitates communiter vocamus personas. Sed relatio ad diuinam perfectionem non pertinet (sicut probatum est supra) ergo persona non distinguit relationem sed substantiam.

¶ **Contra** Illud quod dicitur secundum substantiam in diuinis nō pluraugustinum quinto de trinificatur secundum Augustinum quinto de trinitate. Sed persona multiplicatur ꝛ plurificatur in diuinis/ quia alia est persona patris/ alia filij / alia spiritussancti. ergo ꝛ cetera. Aug. 5. de trini.

¶ **In ista questione sic pceda**

¶ Primo ostendam ꝛ ponam descriptionem persone. ¶ Secundo inquiram vtrum significet substantiam/ aut relationem. ¶ Tertio declarabo quo modo in diuinis est persona,

¶ Et vltimo ad rationes.

Persōa qd scdm Boetiū. Ricardi diffinitio

¶ Quātum ad primum dico

q Boetius de duabus naturis ꝛ vna persona xpi/ describit personam/ q persona est nature rationalis individua substātia. Sz Richardus quarto de trinitate corrigit istam descriptionē dicēs q persona est nature intellectualis existentia incōmunicabilis.

Aduerte

¶ Ad cuius euidentiam notandum q pprie loquendo ꝛ stricte rationalitas non conuenit nisi nature humane/ ad quam pertinet ratiocinari/ ꝛ ideo prima diffinitio vel descriptio pprie loquēdo non erat cōmunis omni persone: sed tantum cōueniebat proprie persone in natura humana. Similiter etiam in natura diuina non potest proprie inueniri individuum q ibi non est natura diuisibilis ꝛ partibilis in suppositis sicut in creaturis. Et ideo adhuc illa descriptio non erat cōueniens persone diuinis. Similiter etiam substantia nō conuenit proprie deo quia substantie est substare accidentibus: in deo autem non est accidens. ideo illaz descriptione corrigit quasi exponēdo Richard⁹ q persona est nature intellectualis incōicabilis existētia: ponendo pro rationali intellectualis/ pro individua incōmunicabilis/ pro substantia existentia.

Duobus modis aliqd dr cōicabilis.

¶ Ad cuius descriptionis euidentiam. Notandū q aliquid est cōmunicabile duobus modis. Uno modo vt quod/ ꝛ sic vniuersale cōmunicatur singulari/ ꝛ superius inferiori vt et quod est ipsum in re/ ꝛ isto modo licet non omnino natura diuina communicatur cuilibet diuino supposito/ quia quodlibet suppositum realiter est ipsa / et ipsa est realiter quodlibet diuinum suppositum. Alio modo est aliquid cōmunicabile vt quo alicui/ ꝛ sic forma cōmunicatur materie ꝛ pars toti. Persona autem duplicem incommunicabilitatem habet oppositam duplici cōmunicabilitati. Nec em̄ est cōmunicabile vt quod alicui/ nec vt quo/ ꝛ ita nec vniuersale: nec essentia diuina vel deus potest dici vel esse persona formaliter/ nec anima nec forma, nata inherere/ nec pars aliqua alicuius totius per se vnius. Unde de anima separata patet q non est persona/ nec natura humana in Christo/ quia sunt communicabiles vt quo/ nec relatio per idem. Et istam duplicem negationem cōmunicabilitatis importat principaliter nomen persone/ ꝛ de formali significato: que qdem non est priuatio sed negatio in subiecto non apto ad illam duplicem cōmunicabilitatem in diuinis precipue: secūdario importat positiuum illd super quod fundatur ꝛ quod consequitur talis negatio duplex. ¶ Secundo est aduertendum q bene dicitur intellectualis in descriptione ad differētiam suppositi. Suppositum enim ꝛ persona distinguuntur sicut magis commune ꝛ minus commune. Nam suppositum inuenitur tam in natura intellectuali q̄ in non intellectuali. Persona vero solum in natura intellectuali. Dico igitur q in diffinitione Richardi/ vel descriptiōe persone aliquid ponitur vt genus vel quid generis quia non est proprie genus/ ꝛ illud est existentia vel subsistētia/ quequidem accipitur pro ente subsistente. Ex quo patet q nullum accidens est persona. Secundo aliquid loco differentie non tamen specifice vel vltime/ pta incommunicabilis quia etiam hoc conuenit supposito. Tertio aliquid loco vltimate differētie/ qz nature intellectualis/ ꝛ isto modo etiam potest exponi illa Boetij descriptio acciptendo verba magis propria Richardi pro minus propriis Boetij: non est magna vis. Hec de primo articulo.

¶ Quantum ad secūdum ar

Persōa significat cet subāz ꝛ relatiōē ꝛ qlio opt. mgri Augst.

ticulum videtur fuisse opinio Magistri ꝛ aliquorum q persona in singulari significat substantiam sed in plurali relationem. Ideo primo modo secundum Augustinum dicit aliquid ad se / nec pluraliscatur. Septimo de trinitate qui dicit q nichil est aliud dicere personam patris ꝛ substātiam patris. Sed in plurali dicit relationem / et sic pluralis-catur/ quia est alia persona patris: alia filij: alia spiritussancti: ita q sunt plures persone in diuinis.

Ꝛ ꝓdicta

¶ Sed contra quia singulare ꝛ plurale idem significant/ ꝛ eandem naturam significatiuam habent/ ꝛ non differunt nisi in modo significandi/ ergo impossibile est / q persona in singulari significet substantiam/ ꝛ in plurali relationem. ¶ Secundo sic. quia plurale nichil aliud est q̄ singulare geminatum / sicut homo ꝛ homo nichil aliud est q̄ homines / et econuerso: ergo sicut singulare significat substantiam ita plurale. Et sicut plurale relationem/ ita econuerso. quare ꝛc.

¶ Alij dicunt q

Persona secundum se significat substantiam de principali significato/ sed ex adiuncto trahitur ad significandum relationem. vt cum persona filij/ et sic etiam dicitur alia ē psona patris/ alia filij/ alia spiritussancti. ꝛ cetera. Sed quando per se ꝛ sine adiuncto ponit tunc significat substantiā.

scda opi.

¶ Sed contra quia nunq̄ vox ex adiuncto cadit a suo principali significato: licet possit cadere a cōnotato : sed illud significat principaliter quod absolute ꝛ secundum seipsam significat / ergo nunq̄ ex adiuncto significat relationem: ex quo secundū se significat relationem.

ꝟ. 2. opi.

¶ Secundo sic. quod significat secundum se relationem nunq̄ ex adiuncto trahitur ad significandum substantiam. Patet de paternitate: ergo similiter illud quod secundum se ꝛ principaliter significat substantiam nunq̄ ex adiuncto trahitur ad significandum relationem/ ꝛ per cōsequens nec persona.

¶ Alij dicunt q

Persona significat relationem / sed non secundum rationem generis vel communis: sz magis secundum rationem speciei vel quasi speciei/ sicut econuerso grammatica est ad aliqd non secundum rationem speciei: sed magis ēm rōnem sui generis puta scientie vt habetur septimo Methaphi sice. Licet talem modum relationum vel relatiorum secundum rationem speciei non autem generis non posuerit Aristoteles : ꝛ sic saluant omnia que dicuntur de personis et persona in singulari ꝛ in plurali.

3ª. opi.

¶ Contra / quia licet species includat genus ꝛ ideo per suum genus posset dici ad aliqd non tamen econuerso genus includit speciem / et ideo per suam speciem non potest dici ad aliquid nisi forte per accidens / sicut et species de genere

ꝟ. 3. opi.

predicatur/licz enim homo per animal dicatur sensibilis/non tamē animal dicitur per hominem sensibile nisi per accidens / sicut per accidens animal est homo. ¶Similiter etiam hoc non posuit Aristoteles:licet istud non sit efficax argumētum:quia Aristoteles nō posuit omnia que sunt vera/ immo negauit multa vera/z posuit multa falsa.

¶Tertio sic. Quodcūcz dicitur infernus z superius relatiue/licet non primo. Unde sicut ad dimidium dicitur duplum ita (licet non primo) ad dimidium dicitur multiplex/ et sic non potest inferri multiplex/ergo dimidium: ergo non primo refertur ad ipsum/licet forte etiam ad dimidium secundum alios sequatur de multiplici quod continetur in dimidio/quia non distinguitur essentialiter a dimidio:ergo quicquid relatiue dicitur secūdum inferius z secundum speciem. Dicitur etiam relatiue:z relationem significat secundū superius quod includitur in specie. Sed persona secundus genus non significat ad aliquid / ergo nec secundum speciem/z ſ secundum speciem z secūdum genus.

Q autem persona secundum genus nō dicatur ad aliquid. Pater quia sicut pater dicitur pater filij/ ita diceretur persona filij/quēadmodum etiam duplum non solum dicitur duplum dimidij: sed etiaz dicitur multiplex dimidij.

4.opt. ¶Alij dicunt q persona significat substantiam non primam sed secundam nature perfecte / puta intellectualis/ et hoc indifferenter et in communi z absolute /nō determinando ad substantiam primam includentem relationem/vel non includentem ipsam / et ideo q substantia prima in natura intellectuali sit relatiua sicut est in diuinis/vel q sit absoluta sicut est in creaturis hoc accidit:sed hoc est per se q suum significatum sit aliquid subsistens vel substantia prima in natura intellectuali z perfecta

5.4. opinionem, ¶Contra/ quia persona principaliter significat incōmunicabilitatem vltra naturam intellectualem z per hoc distinguitur ab alijs que sunt communicabilia:sed prima substantia est individuum substātie vel substantia individua in creaturis / cui non repugnat cōmunicari vt patet de hac natura humana assumpta a verbo/ergo z cetera. Nisi forte accipias primam substantiam non solum pro individuo substātie/vel pro substantia singulari: sed etiam pro suppposito quod addit duplicem incōmunicabilitatem vltra individuum.

Opi.vltima vs doctoris. ¶Dico ergo vltimo q persona de principali significato prout est in vsu modo significat duplicem incōmunicabilitatem in natura intellectuali. Secūdo cōnotat z distinguit aliquid positiuū (quicquid sit illud) quod consequitur talis duplex incōmunicabilitas. Tertio autem z vltimo naturam ipsam intellectualez: z hoc dico de nomine persone absolute z in cōmuni:verum est autem q illud positiuum connotatuz in diuinis est proprietas relatiua / z non absoluta sicut est in creaturis. Similiter etiam natura connotata diuina est/ita q persona in diuinis vel diuina distinguit existentiam incommunicabilem in natura diuina que est/summe intellectualis. Dico tamen q secūdum vsum Augustini Persona magis significat substantiam vel essentiā. Unde ipse dicit septimo de trinitate/q persona ad se dicitur

August.

z eo persona quo deus. Et similiter secūdum ipm persona patris nichil aliud est q substantia patris/sed vsus aliter inoleuit. Hec de secundo articulo.

Nomen alicui prīe que nire dicitur dupliciter.

¶Quantum ad tertium articulum dico q nomen cōuenire alicui prīe potest intelligi dupliciter. Uno modo prout prīe opponitur z quod est trāsumptiue: sicut Christus dicitur leo/petra/lapis angularis/z cetera huiusmodi: sicut etiam dicitur prātum ridere transumptiue. Sed isto modo conuenit deo vel alicui in diuinis nomen persone/puta cuilibet diuino supposito et summe / quodlibet ipsorum est in existentia quedam incommunicabilis summe nature intellectualis. ¶Alio modo dicitur conuenire prīe alicui eo modo quo prīm distinguitur contra commune/sicut dicimus q illud cōuenit alicui prīe quod conuenit omni solo z semper/sicut risibile homini/z nulli alij ab homine/z sic dico q persona non conuenit prīe deo vel est in diuinis: sed alijs a deo/puta homini vel angelo / quia non solū in natura diuina inuenitur personalitas/sed etiam in natura angelica vel humana. Hec de tertio articulo principali.

Ad rōes pncipales.

¶Ad primum principale Dico q absolute accipiendo personam ad diuinā vel creatam non significat relationem plusq substantiam vel econuerso/ sed substrahendo vel quasi.

Preterea etiam dato q significaret relationem/ non oporteret q haberet correlatiuū/quia significat eam in communi non in speciali/sicut nec relatiuum in cōmuni habet correlatiuum/vel etiam relatio:quia tunc essent duo generalissima relationis.

¶Ad secundum principale dico q substantia vel natura rationalis seu intellectualis non est principale significatū per se/sed cōnotatum: ideo ex hoc non potest argui q quasi significet personam.

¶Ad tertium dico q non oportet personam absolutam esse nobilius vel nobilior persona relatiua:imo oportet necessario secūdum quod tenemus q non sit nobilior simpliciter. Tu dicis esse absolutum est nobilius respectiuo. Dico q verum est prō aliquo ente absoluto / accipiendo vtrūq precise. Et tunc dico etiam q persona relatiua diuina aliquod includit absolutum etiam quod est tota perfectio sua/ratione cuiꝰ est simpliciter nobilior omni extrinseca. Preterea enim vnde persona z quātum ad id quod distinguit vltra naturam intellectualem in qua reperit nō dicit aliquā perfectionē

¶Ad quartā apparet per predicta. Dices q imo perso in diuinis dicit substantiam vel quidditatē: quia per personam respondetur cōuenienter hereticis querentibus ad questionem factam per quid. Querendo enim de diuinis suppōsitis quid tres. Responsum est eis/q tres persone. Dico adhoc q per quid aliquādo queritur de significato quid est quod significatur per nomen. Aliquando de quidditate quid est res diffinitiue. Aliquando de suppposito quidditate. Et isto modo ad questionez per quid. Responsum est quid tres. Responsum est q tres persone. Non autem ad questionem factam per quid querendo de quidditate: quia tunc persona significaret quidditatem.

¶Ad illud in oppositum q persona in diuinis cō notat relationez/z ideo non est mere essentiale/sed bene plurificatur.

¶Distinctionis.xxiiij.
Questio Unica.

¶Circa distinctiōez vigesimaquartā querovtrū scilicet vnitas z termini nūerales dicāt aliquid positiuuz in deo. ¶Videtur q vnitas non dicat ibi positiuū qz vnitas que ponit aliquid vel dicit accidēs/est de genere q̄ntitatis vt videtur:sed in deo nō est accidens:nec per cōsequens quātitas: est enim sine quātitate magn⁹.ergo z c. ¶Secūdo sic. vnuz opponitur multitudini sicut quatio habitui (vt dicitur decimo methaphisice) sed priuatio non dicit aliquid positiuum.ergo z c. ¶Tertio sic. De termino numerali/quia numerus vel multitudo nō est nisi plures vnitates:sic enī se habēt vnum z multa sicut album z alba quarto methaphisice. ſ vnitas non dicit aliquid positiuum ergo nec terminus numeralis in diuinis. ¶Quarto sic quod non est in diuinis non dicit ibi aliquid positiuum: sed numerus non est ibi:quia numerus est quantitas discreta. ergo z cetera.

10.meth. 4.meth.

¶Contra 4.meth. Numerus est multitudo mensurata vno/vt patet quarto methaphisice. Sz in diuinis est talis multitudo. Hā in diuinis est trinitas/que secūdum Isydorum septimo Ethimologiorum est trina volūtas:cū ergo mensura z mensuratum vtrūq dicat aliquid positiuum. Videtur q tam vnitas q̄ termini nūerales dicant aliquid positiuum in diuinis.

Isidorus

¶In ista questione sic procedā

¶Primo ad euidentiam questionis inquirā vtrū voluntas transcēdens vel vnum addat aliquid positiuum super ens cuius est/z cum quo psequenter. ¶Secūdo vtrum vnū vel vnitas dicat in deo aliquid positiuum. ¶Tertio de numero vel termino numerali inquiram vtrum numerus de genere quātitatis posset inueniri in diuinis / et in separatis a quāto. ¶Et vltimo quo modo se habēt termini numerales in diuinis.

Volūtas trāscendens vel vnum/an addat aliqd positiū super ens cuiꝰ ē.z.opt. Auicēne

¶Quantum ad primum articulum fuit opinio Auicēne q vnitas transcēdēs vel vnum quod conuertitur cum ente predicamētali esset accidens/z res addita enti cuius est / z esset principiuz numeri quod est discreta quātitas. Tū quia talevnum est denominatiuū ergo est accidēs. Tum quia est principiuz numeri quod est accidēs Tum quia si nichil adderet positiuum reale/eēt negatio dicendo ens vnum / quia repetitur idem. ergo z cetera.

scūa opt.

¶Alij dicunt q licet vnum nō dicat aliquid positiuum cum ente essentialiter distinctum sicut accidens a subiecto. Tamē secūdum rationem suam formalē que distinguit ab ente.dicit aliquid positiuum z nō merā negationē. Hoc probant primo. Tum quia vnum tinquātum secūdus q vnum est principium numeri z precedit multitudinem que est aliquid positiuuz ergo similiter deuno qđ cōuertitur cum ente qđ est principium numeri transcendentis. Tum quia est mensura vt patet quarto methaphisice. Tum quia vnitas dicit perfectionem simpliciter: quāto enim aliquid est perfectius / tanto magis est vnū vt patet. Tum quia vnum secūdum suam formalem rationem est passio entis scibilis de ente / et pertinet ad methaphisicum / ergo dicit aliquid positiuum/ quia de non ente non est scientia. Dicunt tamen isti q vnum significat principium priuationis vel negationis/licet sit z dicat aliquid positiuum.

Cōmen. ? Auicē.

¶Contra ista primo cōtra Auicēnam arguit Cōmentator quarto Methaphisice per auctoritatē Aristotelis ibidem ex intentione ibi q ad methaphisicum pertinet considerare de vno sicut z de ente / quia vnum z ens realiter non distinguūtur. Unde idem est dicere homo et vnus/sicut etiam probat ibi/quia eadem generatione generātur/ z eadem corruptione corrumpuntur/ergo z c. ¶Secūdo arguit Commentator contra Auicēnam ratione sic. Unum secundum te dicit dispositionem accidētalem additā enti. ergo de illa dispositione aut est vna / aut non vna. Non potest dicere quin sit vna. Tum quero q quid aut per seipsam/aut per aliquid additum. Si per seipsam/eadem ratione z ens est vnum nō per aliquid additum. Si per aliquid additum: tunc est processus in infinitum / z habemus in eodem vno significato infinitas deputationes in actu. Istam rationem aliqui impediunt q non valet dicentes vel illa dispositio non est dicenda vna: sed magis vnitas ipsa/vel si est dicenda vna hoc est seipa/nec standuz fuit in ente pari ratione:ponunt exemplū corpus est album albedine /albedo autem vel non est alba/ vel si aliquo modo est alba seipsa est alba/ nec propter hoc sequitur q corpus seipso sit albū. Dico q istud impedimentum nō valet ad propositum. Unitas enim transcendens est z potest verificari de quolibet ente per se non autem albedo :sed est quedam perfectio z est possibile q aliquid sit album per dispositionem additam nec sit processus in infinitum:sed cum vnitas sit passio transcendēs z equaliter per se respiciat quodlibet ens cadez ratione qua aliquod ens est vnum per seipsum z aliud ens/z qua ratione aliquod est vnuz per aliquid additum / eadem ratione z quodlibet/z ideo dico q ratio Commentatoris tenet contra Auicennā.

Obiectō

Solutio

¶Tamen aliter arguo contra ipsum. Omne prius essentialiter distinctum a suo posteriori et absolutum potest esse sine illo sicut pluries dictum est supra. Si ergo ens est prius vno/sicut prius est subiectum accidente/z per consequens essentialiter distinctum:sequitur q ens posset esse in re et in effectu sine vnitate/ita q erit ens z non erit vnuz hoc est falsum. Confirmatur per Aristotelem septimo Methaphisice quia dicit q substantia prior est accidente non solum natura sed tempore: quia ḡtum est ex se potest esse sine accidente. Et similiter etiam quātum est ex parte accidentis/quia accidens est quod adest vel abest. z cetera. Et quod cōtingit eidem in esse z non inesse primo thopicorū.

Doctor ? Auicē.

7. meth.

¶Secundo sic. quia Auicenna ponit q vnum est accidens quia est principiū numeri qđ est accidēs.

Boetius

Contra impossibile est idem esse per se ⁊ per essentiam in diuersis predicamentis secundum Boetiū capitulo de qualitate: licet idem subiectum posset esse in pluribus predicamentis. Hoc patet etiā q̄ diuersoꝝ generū ⁊ nō subalternatim positoꝝ diuersi se sunt species ⁊ differētie/ vt patet in p̄dicamētis.

1. Poste.

Similiter etiam essentie p̄dicamētorum sunt impermixte vt ꝓbat primo posteriorum: sed vnum quod cōuertitur cū ente inuenitur in quolibet genere sicut ens/ ergo impossibile est q̄ sit determinati generis: alias necessario idem esset in pluribus generibus/ ⁊ per cōsequēs tale vnum nō est principium numeri: ⁊ istud etiam cōcludit de ente quod nō dicit aliquid vnum in se positiuum vt videtur.

¶ Vltimo sic quia relatio per se est ens/ ⁊ per consequens subiectum vnitatis sue: sed relatio non est subiectum quātitatis sicut nec respectus absoluti/ ergo sua vnitas nō est quātitas. quare ⁊c̄.

2. opi.

¶ Contra alios qui dicūt q̄ vnum secūdū suam formalem rationem q̄ distinguitur ab ente dicit aliquid positiuū/ licet non essentialiter distinctum ab ente. Arguo sic. sicut arguit Cōmētator/ q̄ illud positiuū formale est vnū seipso/ ⁊ pari rōne ens/ aut aliquo alio formali positiuo/ ⁊ sic est processus in infinitum. ¶ Secūdo sic Ens secūdum suam rationem formalem positiuaꝝ qua distinguitur ab vno aut est vnum/ aut nō. Nō potest dici quin sit vnum/ q̄ tūc nō distingueretur ab aliquo vel nō esset in se indistinctum/ aut igitur seipso ⁊ ꝓprio positiuo aut addito: si seipso habeo ꝓpositum: si aliquo alio positiuo sic est ꝓcessus in infinitum. ¶ Tertio sic. Cuius ratio est indiuisio sicut patet quinto ⁊ quarto methaphisice. ergo ⁊c̄. ¶ Quarto. Quecūq̄ in creaturis formaliter ex natura rei distinguūtur: realiter etiam distinguuntur sicut dictum est supra/ sicut ergo ens ⁊ vnuꝝ forma liter vt positiua distinguūtur realiter distinguunt quod est falsum. quare ⁊c̄.

Resoluo doctoris circa pñs tem arti.

¶ Dico igitur q̄ vnum trāscendens in quocūq̄ ente nullo modo dicit aliquid positiuum vltra illud ens cui? dicitur passio. Sed dico q̄ vnū formaliter ⁊ de p̄ncipali significato dicit duplicez negationē in ente. Prima negatio est indiuisio suiipsius a seipso/ ⁊ est negatio diuersitatis a seipso vel in seipso ⁊ distinctionis Vnde ⁊ vnū dicitur ⁊ est in se indistinctū. Secunda negatio est idētitatis cum alio/ ⁊ est diuisio ad vno quocūq̄ alio/ quod nō est ipm. Vnde ⁊ ens secūdum vnitatem dicit ab alio distinctum: ⁊ sunt iste negationes in ente reali ex natura rei preter intellectū/ ⁊ secūda presupponit primam / q̄ ipm est ipm: ⁊ nō in se diuisum nec distinctum / ideo nō est aliud sed ab alio distinctum.

Ad rōes Auicēne

¶ Ad primum Auicēne Dico q̄ negationes in ente bene denominant ipm / ⁊ isto modo vnitas denominat ens/ sicut etiam cecitas denominat oculum/ licet nō dicat formaliter aliquid positiuum: q̄ etiam secūduꝝ ipm Auicēnam deus dicitur vnus nō per aliquod accidens additum/ sed modo negatiuo: sufficit esse ad hoc q̄ aliquid denominet alterū q̄ sit extra conceptum eius quidditatiuum. ¶ Ad secūdum dico q̄ vnum q̄ est transcendēs. nō est principiū numeri sicut dictum est supra ¶ Ad tertiuꝝ dico q̄ nō est negatio distinguendo ens vnum/ quia est alia entitas entis ⁊ vnius licet non distinguantur essentialiter nec realiter: quia ens dicit rationem positiuā/ vnum vero rationem negatiuā in genere/ vnde sua ratio est ratio indiuisionis.

Ad rōes sēde opi.

¶ Ad p̄mū alterius opinionis dico sicut dicetur infra/ in numero est aliquid positiuum ⁊ aliquid negatiuum. Cum enim numerus vel multitudo nō sit nisi plura vna secūdum Aristotelem/ sicut vnuꝝ dicit negationem ⁊ cōnotando dicit positiuum vel naturam substractam/ ita ⁊ numerus / ergo vnum ꝑtum ad suum positiuum connotatum est pars numeri vel principium: sed quantum ad illud non distinguitur ab ente/ ⁊ ideo non valet proportionali ter potest dici de negationibus. ¶ Ad secundum dico q̄ philosophus quarto Methaphisice dicit/ q̄ vni formaliter accepto non cōuenit ratio mensure: sed magis ei cui conuenit esse vnum/ scilicet enti positiuo substracto. ¶ Ad tertium dico q̄ vnuꝝ formaliter acceptum non dicit perfectionem / sed tantum fundamentum vnius/ ⁊ illud positiuum qđ est ens substractum aliquando dicit perfectionem simpliciter. ¶ Ad quartum dico q̄ vnitas non est passio positiua entis / sed negatiua/ licet ex natura rei. ⁊ ideo pertinet ad methaphisicum. Cum dicis de non ente non est scientia. Dico q̄ verum est de non ente extra genus / ⁊ quod est impossibile: sed de non ente in ente, quod etiam dicitur ens/ ⁊ est aliquo modo in genere est bñ scientia/ quare ⁊ cetera. Vel etiam potest dici q̄ de non ente est scientia per rationem alterius scilicet entis. ¶ Aduertendum est circa predicta quia licet ens ⁊ vnum realiter nō distinguantur nec essentialiter/ sicut probatum est supra/ ⁊ hoc sufficit Aristoteli ⁊ Commentatori/ tamen ens ⁊ vnum non sunt realiter idem. quia affirmatio ⁊ negatio nunq̄ sunt realiter idem. Tūc enim idem re affirmatiuū vel positiuum ⁊ priuatiuum esset/ et tunc negatio per se esset res / quod est falsum. Nec sunt etiam realiter diuersa sicut probatum est supra: ⁊ probat philosophus: sed sunt nō idem formaliter vel etiam realiter/ quia vnum non est de ꝓceptu quidditatiuo alterius: sed extra sicut negatio est extra conceptum affirmatiōis/ nec vnū transit in aliud/ ⁊ ita nec sunt idem realiter/ nec sūt idem formaliter. Si dicatur contra ista q̄ numer? quantitatis vltra continua vel quantitates dicit aliquid positiuum / quia dicit distinctam speciem quantitatis a continuo: ⁊ ratio eius per se est obiectiua ⁊ prima respectu scientie realis: scilicet arithmetice que est distincta a geometria que est de ꝑtitate cōtinua: ergo similiter vnitas dicit aliquid positiuum super ens vel continuum: quia ex vnitatib? intrinsece constituitur numerus.

Obiectō

Solutio

Respondeo breuiter q̄ numerus non est vera species quantitatis alia a contiuo/ sicut nec vnitas dicit aliquid positiuum vltra cōtinuum. Vnde sicut vnum continuuꝝ non constituit plures species quantitatis/ ita nec plura. Sic enim se habent vnum quātum ⁊ multa sicut album ⁊ alba: que non variant nec multiplicant species. Aristoteles videtur ponere oppositū vel quia famosum erat tempore suo sicut ⁊ animo: vel quia fuit illius opinionis falsę: vel q̄ vnum et multa circa quātum dicunt modos varios vel plures: et numerus videtur dicere aliam speciem a cōtinuo/ licet hō sit secūdum rei veritatē sicut est etiā de quarta specie quātitatis vt ptz quia nō dicit aliquid absolutum/ vñ ⁊ angelus posset illam causare licet nullam formā absolutā possit cāre in materia vel corpe. Simlr etiā nō pōt itelligi qđo in distinctis actu ⁊ distictis ⁊ loco ⁊ subiecto possit eē vna forma accidētalis numero ⁊ specie/ sicut oportz de forma numeri ⁊ hoc naturaliter vel per naturam/ ⁊ quomodo de nouo aduenīret vel corrūperet apposita vel substracta vnitate. Et similiter habetur de nouo per diuisionē cōtinui/ ⁊ si tota forma esset esset in omni parte numeri tota: vel pars in parte ⁊ infinite quasi difficultates numerus ergo nō dicit nisi multas bonitates ⁊ vnitates que nō dicunt nisi priuationes vltra cōtinua subiecta. quare ⁊c̄. Vnde mchil positiuuꝝ absolutū acquiritur in partibus cōtinui quando diuiditur. Similiter angel? diuidēdo cōtinuum pōt causare numerū/ nō tamē formam realem absolutam secūdum Augustinum tertio de trinitate: ergo ⁊c̄. ¶ Ad illd de subiecto scientie arithmetice cui etiam cōuenit passio ꝓpria realis positiua par vel impar. Et fundatur proportio relatio super ipsum: ⁊ posset hoc confirmari q̄ propter hoc bis tria nō sunt sex: sed semel quod nō esset verum si numerus nō diceret aliquid positiuū per se vnum/ ⁊ non esset nisi vnitates sicut dictum est supra.

Vnū vel vnitas non dicat aliqđ positiuū in deo ⁊c.

¶ Quantum ad secūdum arti culum dico breuiter q̄ vnitas transcendēs est in deo quātum ad duo que dicit/ quoꝝ vnū dicit p̄ncipaliter ⁊ de formali significato/ scilicet indistinctionem entis in se ⁊ a se/ ⁊ distinctionē ab alio vel potius nō idēptitatem cū vno: secūdum vero connotando quod est ipm ens substractum ⁊ fundamētale. Ex quo patet qđo dicit ibi aliquid positiuum ⁊ aliquid negatiuum. Vnde cū dicitur deus vnus notatur diuina essentia: sed significat indistinctio vel indiuisio eius in seipsa/ ⁊ non idemptitas cū oī alia/ ⁊ negatur pluralitas deorum. Similiter cum dicitur vnus pater ⁊c̄. suo modo. Et hoc dicit magister in litera q̄ vsus istoꝝ nominū magis est in diuinis ad remouendū vel negandum q̄ ad ponendum vel affirmādū q̄ de p̄incipali significato dicunt negationes/ licet etiam cōnotando dicant aliquid positiuū: nec hoc negat magister. ¶ Secūdo dico q̄ vnitas que ponitur in deo nō potest ꝓpe dici vnitas numeralis/ q̄ vnitas numeralis (ꝓprie accipiendo numerum) siue sit transcēdens siue de genere quātitatis quātuꝝ ad ens cuius est/ imo potius ipm ens cuius est/ illa vnitas necessario saltē habet duas cōditiones. Prima est q̄ distinguitur essentialiter ab alia vnitate numerali. Secunda q̄ vnitas ⁊ vnitas semp faciunt aliquid maius ⁊ perfectius q̄ vnitas tm̄. Ex quo patet q̄ vnitas numeralis semper habet rationem partis. Propter defectum prime ꝑditionis ⁊ etiā secūde dico q̄ nulla est vnitas numeralis in diuinis inter se: q̄ omnia sunt essentialiter idem/ nec est idem aliquid maius nec aliqua pars. Propter defectum secūde conditionis. Dico q̄ deus nō potest cōnumerari creature/ sicut vnitas numeralis cū vnitate/ quia deus ⁊ creatura non sunt aliquid maius q̄ deus tantum/ nec deus aliquo modo habet rationem p[artis]. Hec de secundo articulo in quo patet q̄ [vnitas] q̄ ponitur in diuinis dicit aliquid positiuum vel ne-

gatiuum/ vel quomodo nō potest dici ꝓprie numeralis nisi extendendo naturā ad quācūq̄ pluralitatem distinctorum. Sed debet dici vnitas simpliciter transcendens.

An nūerus sit de genere q̄ti. possit inueniri in diuis/ ⁊ i sepatis a q̄to ⁊c. ꝓma opi.

¶ Quantum ad tertium dicunt aliqui/ q̄ in separatis a q̄to ⁊ breuiter in omnibus creatis inuenitur ⁊ est numerus de genere quātitatis quod probant. Tuꝝ quia omni tali numero conuenit par ⁊ impar: patet in omnibus creatis. Par autem ⁊ impar sunt passiones distincte quātitatis. Tum quia oīs talis multitudo creatorum est multitudo mensurabilis vere ⁊ mensurata Numerus aūt quantitas nichil aliud est q̄ multitudo profusa vno vt patet quinto Metaphisice ⁊ quarto. Et per Boetium primo arithmetice. Tum q̄ sicut punctus ad lineam sic vnitas ad numerū: ergo sicut punctus semper ad genus quātitatis pertinet ⁊ econuerso/ sic vnitas in creatis ad genꝰ quātitatis vel numeri ⁊ econuerso. Tum q̄ arithmetica est certior geometria/ quia est ex paucioribus primo posteriorum/ q̄ r numerus abstrahit a quāto ⁊ a situ/ sicut vnitas: nō autem punctus sicut dicitur ibi Sed si numerus ⁊ quātitas de qua arithmetica cōsiderat nō esset ex vnitatibus aliorum creatoruꝝ a quātis/ nō abstraheret a cōtinuo ⁊ situ. ergo ⁊c̄.

2. opi.

¶ Vltimo addunt aliqui ⁊ variantur a primis q̄ oportet q̄ vnitates omnis numeri sint homogenee ⁊ eiusdem rationis ⁊ sint nate facere vnum alioꝝ non cōstituunt numerum de genere quātitatis vt dicunt. Sed in aliis a quātitate est dare tales partes homogeneas: vt i aqua vel igne: ⁊ plurib? aliis substantriis. Et ideo dicūt q̄ tales partes substantiarum si sunt distincte faciunt numerum de genere quātitatis alium etiam a numero ex vnitatibus quātitatiuis ipsorum constitutis.

ꝓcedē. opi.

¶ Contra vtrāq̄ opinionē arguo q̄ null? numerus est de genere quātitatis nisi solum numerus cōtinuoꝝ ⁊ vt cōtinua sūt Et primo cōtra primos: qđ est in quolibet genere non est in determinato genere: sed numerus trāscēdens naturam vel suppositorum est in quolibet genere/ sicut ⁊ vnitas ibi correspōdens. ergo ⁊c̄.

¶ Secundo sic (⁊ est contra secūdos) in eodem genere est vnitas substantie homogenee ⁊ numerus talium substantiarum/ ⁊ similiter de aliis. Probatio quia vnum ⁊ multa non distinguntur nisi sicut alba ⁊ alba/ sed vnitas substātie homogenee secūdum q̄ huiusmodi est in predicamento substantie vel pertinet ad ipsum/ quia nichil positiuum addit super substantiam talem vt dictum est supra. ergo ⁊ cetera. ¶ Tertio sic. sexto Methaphisice ponit Aristoteles differētiam inter methaphisicam physicam ⁊ mathematicam/ ⁊ dicit q̄ forma vt concernit materiam sensibilem secundum diffinitionem pertinet ad mathematicam/ ⁊ vocat ibi materiam intelligibilem quātum/ vt autem abstrahit a materia vtrāq̄/ ergo non spectat ad mathematicam ꝙ consequens non est de genere quantitatis.

6. methꝫ.

Resoluo doctoris

¶ Dico igitur q̄ solus numerus quantitatis est in genere quātitatis: nec per consequēs numerus aliquis aliorum entium ad genus quātitatis pertinet: sed ad genus ipsorum. Patz etiam quia nūerus quātitatis est per se sensibilis saltez secūdum Aristotelem / saltem est [per]ceptibilis aliquo

modo/non tamē ꝓmo sed secūdo. Ex quo patz ꝙ in separatis a materia/ ⁊ in nō ℣tis non pōt inueniri. Et de isto loquitur Aristoteles tertio phisicorum ꝙ numerus causatur ex diuisione cōtinui.

Ad rōes ꝓce.opi.

¶ Ad ꝓmum dico ꝙ par ⁊ impar non solum cōueniunt nūero que est quātitas/ſz numero trāscēdēti. ¶ Ad secūdum dico ꝙ illa descriptio est cōmunis omni nūero/⁊ ideo non est propria numero quantitatis.

¶ Ad tertium dico ꝙ similitudo tenet de vnitate tantum que est principiū numeri quātitatis/ nō autem de omni vnitate ⁊ numero. ¶ Ad quartū dico ꝙ situs accipitur vno mō pro quodā predicamēto quod aliter dicitur positio. Alio modo pro differentia quātitatis / sicut etiā ⁊ positio eo mō quo dicitur aliqua quātitas habere positionē in partibus/⁊ talis quātitas habet terminū cōmunē suarū partium ad quē copulatur. ¶ Dico igitur ꝙ nūerus de quo est arithmetica non abstrahit a situ seu positione partium que sunt nate facere vnum ℣tū sed a totali copula ad terminum cōmunem/quē nō habet in partibus/⁊ ita est ex pauciozib⁹ arithmetica ℣ geometria/qz partes cōtinui de quibus est geometria cū hoc ꝙ habent situm/habent etiā copulam ad terminum cōmunem/nō autē partes numeri/quia sunt actu distincte ⁊ diuise/⁊ ita nō sequitur ꝙ numerus quātitas sit in nō quātis. Hec de tertio articulo.

Termini nūerales quo se habent i diuinis ⁊c.

¶ Quantum ad quartū articulum dico primo ꝙ numerus ꝓprie nō est in deo sicut nec vnitas numeralis. Qz aūt ibi nō sit nūer⁹ quātitas patet quia ibi nullū est accidens. Qz non numerus transcendēs patet/quia ibi non est totus/ nec aliquid maius/sicut nec sunt ibi virtutes essentialiter distincte. ¶ Secūdo dico ꝙ extendēdo numerum ⁊ quācunq; multitudinē vel pluralitatē est numerus/qz pluralitas personarū ⁊ attributorum vel perfectionū simpliciter sicut dictum est supra. vna tamē earum est realis ⁊ alia formalis. ¶ Tertio dico ꝙ termini numerales eodē modo dicūt aliquid positiuum ⁊ aliqd negatiuū sicut vnitates vel vnitas/⁊ hoc declaratū est supra ꝙ nūerus non est nisi plures vnitates. ¶ Quarto dico ꝙ termini numerales in personis diuinis ponūtur ad excludendum cōfusionem personarū contra sabellium/ad excludendum solitudinē contra foxtunium/⁊ ponit aliquid personas distinctas. ¶ Ultimo dico ꝙ termini numerales cū sint adiectiua dicūt rem suam circa substantiuū. Et ideo dico ꝙ si addantur substātiuis essentialibus faciunt ꝓpōem falsam/sicut dicendo tres dij/vel tres sapientie. Si autē addātur personis vt indeterminate significātur per hoc nomen persona/sic est locutio vera qz tūc significant distinctionem ꝓsonarum ꝙ modū qui cōuenit puta per relationē/⁊ ideo in diuinis significant vel dicunt vel saltē ꝓnotāt relationē indeterminate/sicut etiā relatio vel ꝓsona. Sed nunc̄ substantiā Dico ꝙ non cōnotant secūdam substantiam sed primā/q̄ est persona/indeterminate tamē sicut ypostasis.

¶ Ad ꝓmuz ꝓncipale cōcedo ꝙ in diuinis non est numerus quātitas/quia ibi non est accidens nec vnitas que est principiū nūeri illius primo nec alicuius numeri ꝓprie accipiendo numerum: vel etiā dici potest ꝙ nō omnis vnitas que est principium cuiuscūq; numeri nō oportet ꝙ sit accidens puta numeri trāscendentis/sicut dictum est supra. ¶ Ad secūdum dico ꝙ nō opponitur multis/sicut vna negatio multis/vel vnū pluribus. Et dico ꝙ principaliter importat negationem/⁊ non aliquid positiuū/vt dictum est supra.

¶ Ad tertiuz de numero dico ꝙ numerus in diuinis vel termini numerales(accipiendo numerū large)principaliter ſignificant negationes sicut ⁊ vnitas/sed tamen cōnotant positiua. ¶ Ad quartum concedo ꝙ in diuinis numerus nō dicit aliquid positiuum sicut mēsura ⁊ mēsuratum. ꝓpter quōvni conuenit ratio mensure quātum ad suum positiuū/ ⁊ similiter numerus. Et ideo dico ꝙ ⁊ si concedat mensura ⁊ mēsuratum in vnitate ⁊ multitudīe vel pluralitate que est in diuinis ad modū vnitatis et numeri/non tamen sequitur ꝙ aliquod ip̄orum dicat aliquid positiuum formaliter sed tantū fundamentaliter ⁊ cōnotando. Sic ad istud.

¶ Distinctionis.xxv.
Questio Vnica.

¶ Circa distinctiōez vigesimāquintā quero vtruz persona sit nomē prime intentionis vel scde. ¶ Videtur ꝙ secūde intentionis: qz illud ē secunde intētionis in deo qđ habet tantuz vnitatē noīs in ipso/sed persona est hmōi. ergo ⁊c. ꝓbatur mino: qz persone secūdum ꝙ huiusmodi nō cōueniūt in aliquo extra intellectum nisi secūdum rationem vt videtur/qz plura secūdum rōnem nō sunt vnum nisi secūdum rationem. ¶ Secūdo sic. ꝓparticulare est nomen secūde intētionis sicut ⁊ vniuersale cui opponitur: ergo similiter persona vt videtur. ¶ Tertio sic. Nomen quod nō dicit ex principali significato aliquid reale vel aliquid positiuum est nomen non prime impositionis sed secunde intētionis/ vt videtur: sed persona est huiusmodi vt dictuz est supra qz in principali significato nō dicit nec importat nisi negationem que est incōmunicabilitas: ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Nullū abstractū a singularibus ⁊ a rebus est nomē prime intentiōis: quia prie intentiones sunt in rebus nec significata talū sunt entia nisi rationis/sicut nec aliquid est abstractum a rebus secūdum rem/sed tātum rationem: sed persona est hmōi qz abstrahit a patre ⁊ filio ⁊ spiritu sancto ⁊ nō est aliquid cōmune in re. ergo ⁊c.

¶ Contra illud quod dicitur ad se non est nomen secunde intentionis: quia intellectus non facit per suum intelligere precise nisi respectum rationis: ſz persona dicitur ad se septimo de trinitate. g ⁊c.

¶ In ista questione sic ꝓceda ¶ Primo inquiram vtrum persona sit nomen secunde intentionis vel prime. ¶ Secundo dato ꝙ sit nomen prime/vtrum sit nomen vniuocum ad ꝓsonam creatam increataz. ¶ Tertio vtrū sit vniuocum ad tres ꝓsonas increatas. ¶ Ultro ad rōnes.

¶ Quātum ad primū est opinio aliquorum ꝙ persona est nomē secūde intētionis ⁊ nō potest esse prime intentionis. Ad hoc habēt aliquas rationes. ꝓprima est ista quia sicut individuum se habet in omni natura ita persona ina tura intellectuali. ꝓpatet quia idiuiduum cadit in descriptione vel diffinitione ꝓsone. Persona enim scdm Boetium de duabus naturis/ ⁊ vna persona christi: est nature intellectualis individua substantia: sed individuum est nomen secūde intētionis vt patet: sicut etiam species ⁊ genus g ⁊c. ¶ Secūdo sic vel est nomen prime intētionis vel secūde: ſz nō est nomē prime: qz tūc esset vniuersale tribus personis. Omne enī qđ est prime intētionis ⁊ est cōmune est vniuersale aliquod: sed ꝓsona nō est vniuersale: quia nec generalissimū nec subalternum nec species: eo ꝙ individuis nō est vniuersale sicut dictum est supra: sequeretur etiā ꝙ due essent species specialissime respectu eiusdē suppositi qz essentia ma prime est species sed aliqđ est species ad diuina supposita/⁊ similiter ꝓsona esset species specialissima: ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Si persona esset nomen prime intētionis necessario ratio eius variaret in personis scdm variationē naturarū in quibus sunt ꝓsone: sed nō variatur quia natura intellectualis ponitur in eius diffinitione vel descriptione sicut adiamētum non sicut aliquid intrinsecum: ergo ⁊c.

Resolu. opi.

¶ Dicit ergo isti ꝙ persona est nomē secūde intētionis: sed addunt vltimo ꝙ secūda intētio vel nomen secūde intētionis aliquādo accipitur in cōcreto ad rem cui debetur vel attribuit̄ per intellectuz illa scda intētio: sicut hoc nomen species cum dicit homo est species vel asinus/⁊ sic predicat de re tamen in cōcreto. Aliquādo vero accipitur in abstracto sicut cū dicit ꝙ species est intētio: primo autez modo persona est nomē secūde intētionis/⁊ predicatur de re cui attribuitur esse persona/sicut cū dicitur pater est persona/filius est ꝓsona: ⁊ sic de alijs. Aliomodo scdo non est nomē secūde intētionis accipiendo ſz in abstracto: ⁊ ideo nō potest dici ꝙ ꝓsona sit intētio vel ꝙ secūda intētio: adozetur producatur realiter ⁊c.

2ª opi. ꝙ ꝓsona est nomē prime intentionis.

¶ Alij dicunt ꝙ persona est nomen prime intētionis nō autē secūde. Ad hoc adducūt rationes. ꝓprima est ista. Si a cōstitutiuis ⁊ primo distinctiuis formalibus aliquorum potest abstrahi aliquid cōmune prime intētionis pari ratione immo multofortius ⁊ a cōstitutis vel distinctis: quia sicut dictū est supra nunc̄ plus cōueniunt distinctiua ℣ distincta. Sed a distinctiuis ꝓsonarū potest abstrahi aliquid vnū cōmune prime intētionis: puta a relatiōibus diuinis abstrahitur relatio: sicut a paternitate filiatio ⁊c. g a distinctis puta a patre ⁊ filio ⁊ spiritu sancto aliquid cōmune prime intētionis. Hoc autem non est nisi persona: g ⁊c. ¶ Secūdo sic. Persona est ꝙ se subsistēs incōmunicabiliter in natura intellectuali sed hoc nō est secūda intētio: ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. ꝓpersona adozatur in diuinis scdm prefationē gregozij: in personis adozet̄ equalitas: sed ens secūde intētionis vel rationis nō adozatur: g ⁊c. ¶ Quarto sic. ꝓpersona vere ⁊ realiter ꝓducitur et nō ens rationis: g ⁊c. ¶ Quinto sic ꝓpersona est vera res scdm Augustinū primo de doctrina christiana. c. f. Res quibus fruendū est sunt pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus: sed scda intētio nō est res: g ⁊c. Item secundum Augustinū ad questionem factam ꝙ quid de deo cōuenienter. Respōdetur. Tres ꝓsonas/ergo persona nō est nomē intētionis secūde. Et confirmatur quia trinitas nō consistit in secūdis intētionibus: sed in rebus ergo ⁊c.

Brego.

Augustin.

¶ Ad hidēdum vtrū persona sit nomē prime intētionis vel secūde. Notādum est primo quid sit prima intētio et secūda. Secūdo que sunt nomina prime intētionis ⁊ secūde. Tertio ꝙ persona nō est nomē secūde, intētionis: sed prime ꝓ alias rationes. Quarto de cōclusione premissarum rationū. ¶ Quātum ad primum dico ꝙ intētio prima dicit̄ res ipa intellecta Etiā quicqd se tenet ex pte obiecti/⁊ ex natura rei de re intellecta/quicqd sit illud siue positiuū siue priuatio siue negatio. Intētio vero scda est ens rōnis qđ conuenit rei vt intellecta/⁊ est quedā relatio rationis facta ⁊ fabricata circa rem intellectā ꝓ actū intellectus cōparantis: vel componētis: vel diuidētis/⁊ est comparatio rationis seu habitudo vnius extremi ad rem seu ad aliquod extremū facta ꝓ intellectum. Et dicitur intētio secūda quia ꝓtius aliquo modo est intendere in rem scdm se ꝙ vt in re est absolute/℣ apparādo ipsam in habitudine ad aliud seu ad aliquid faciēdo intētionem secūdam. ¶ Ex hoc patet que sunt nomina prime intētionis ⁊ que secūde intētionis: quia nomina prime intētionis sunt illa que significant ea q̄ tenēt se ex parte rei: ⁊ sunt in re ex natura rei/sicut hoc nomē animal: vt homo vel rationale/vel lapis/vel asinus/ vel species/ vel vnitas/deitas/⁊ sic de alijs. Nomina vero secūdarū intētionum sunt illa que significāt illa que cōueniūt rebus ex opere intellectus cōparātis ⁊ negociātis circa ipsam: sicut et nomē generis/vel speciei. Intellectus ens comparādo animal ad sua inferiora attribuit sibi/⁊ facit circa ipsum intētionem secūdaz generis. Similiter etiam homini attribuit intētionē speciei comparādo ipsum ad individua/ ⁊ sic de alijs. ¶ Ad propositum videtur michi dicēdum ꝙ persona nō est nomē scde intētionis sed prime. Qz autē sit prime intētionis. ꝓprobo qz illud nomē qđ primo ⁊ principaliter significat in ente ex natura rei/vel nō per intellectum/est nomē prime intētionis apud logicum/⁊ prime mixtionis apud grāmaticum: sed ꝓsona est huiusmodi: quia formaliter et primo significat incōmunicabilitatē subsistētis in natura tetellectuali. Hec autē incōmunicabilitas cōuenit rei nō per intellectū sed ex natura rei sicut nec cecitas oculo ꝓuenit ꝓ ītellectū ſz in re: nō sicut aliquid positiuū sed sicut priuatio positiui qđ est visus/ergo ⁊c. ¶ Scdo sic. Illud nomē est prime impositionis vel intētionis cuius impositio nō ꝓsupponit nisi simplicē apprehensionem rei vt in se est. Hoc patet: quia hec apprehēsio est prima intētio/ sed persona est huiusmodi: g ⁊c. ¶ Scdo ꝓbo ꝙ nō sit nomē secūde intētionis. ꝓprimo sic. Illud nomen nō est secūde intētionis qđ non dicit respectū nomnis nec significat. ꝓpatet ex predictis qđ omnis intētio secūda est respectus rationis factus ꝓ intellectum/Sed persona ad modum secūde intentionis nō dicit respectuz rationis: tūc esset haberet correlatiuum ad aliquod sibi correspōdēs/sicut patet de alijs intētionib⁹ secūdis: vt de genere ⁊ specie/que correlatiue dicuntur/⁊ sic de alijs.

Intentio ꝓna qđ.

Intentio scda qđ.

q̄ noīa ꝓme ⁊ scde intētionis

ꝙ ꝓsona nō est nomen. ⁊. intentionis

¶ Ad rationes aliorum qui dicūt ꝙ ꝓsona est nomen scde in-

ctionis. Ad primam dico q̄ indiuiduum dicit̄ dupliciter. Uno modo ineſtū dicit vnū nūero/ qđ est in se indiuisum ⁊ ab alio diuisum/⁊ sic accipit̄ indiuiduum ſcđm rem/⁊ sic est vera maior:quia indiuiduum isto modo est nomen p̄me intēt̄ionis. Alio modo dicit̄ indiuiduum ſcđm p̄dicationem/ ⁊ sic dicit respectum rationis ad ſpeciē/vel ad id cuius est indiuiduum/⁊ sic est nomē ſcđe intēt̄ionis: et illa intēt̄io ſcđa respectus quidā est rationis causatus in indiuiduo. P̄rimo ex cōparatiōe eius per intellectum ad ſpeciē vel naturam ſpecificam in qua est vnū numero ⁊ sub qua nō p̄dicatur de aliquo nisi de seipso qđ est tātum vnum numero. et isto modo accipiēdo indiuiduum dico q̄ maior est falsa:et minor vera:nec ſequitur aliquod cōtra me. ¶ Ad ſecūdum dico q̄ est cōtra eos:quia ipſi cōcedunt q̄ a paternitate filiatione ⁊ ſpiratione paſſiua abſtrahitur vnum cōmune p̄me intēt̄ionis:puta relatio ⁊ tñ non cōcedunt q̄ relatio ſit vniuerſale in diuinis:ita etiam dicetur eis de p̄ſona q̄ quātumcunq; ſit nomē p̄me intēt̄ionis/nō tñ est vniuerſale indiuiduis:ſed eo modo quo dicēt̄ i tertio articulo queſtionis. Et ſi eſſet vniuerſale:hoc nō eſſet niſi ſcđm negationē quam principaliter ſignificat quecūqđ vniuerſalitas vel ꝓmuntias nō p̄ſupponit aliquā impfectionē i deo. ¶ Ad tertū dico q̄ ſiue p̄ſona ſit nomē p̄me intēt̄ionis/ſiue ſcđe nō oportet q̄ ratio eius formalis variet̄ ſcđm variationē naturaꝝ in quibus inuenitur p̄ſona/quia dico q̄ intēt̄io ſecūda eiusdē ratiōis ⁊ ſimiliter negatio aliqua eiusdem rationis poſſunt cōuenire naturis diuerſarum rationum:ſicut intēt̄io ſecūda ſpeciei ſpecialiſſime eiusdē rationis attribuitur hominī aſino ⁊ leoni et aliis. Similiter etiam nō ſequitur que est negatio eiusdem rationis cōuenit aſino/leoni/ceruo/vel nō homo etiam/quare ⁊c.

Ad rōes opi. p̄ori. oppoſite ꝓcludere nō videntur.

¶ Rationes que adducuntur ab aliis nō concludūt q̄ perſona eſſet nomē p̄me intēt̄ionis:licet cōcluſio illa eſſet vera. Ad primam dico q̄ ſimpliciter nō cōcludit quia minor est falſa ſcđm me. Unde dico q̄ nichil p̄me intēt̄ionis abſtrahitur a relationib⁹ cōſtitutiuis p̄ſonarū/quia ſe totis p̄imo diſtinguuntur:⁊ in nullo cōueniūt poſitiue: ſed bene cōcludit cōtra aduerſarios qui cōcedūt iſtā minorē. ¶ Ad ſcđm dicerēt alij q̄ bene cōcludit q̄ perſona nō ſignificat intēt̄ionem ſecūdam in abſtracto: ſed magis in cōcreto ⁊ ideo aliquod ſubſistēs i natura intellectuali est p̄ſona/nō tñ est ſcđa intēt̄io:ſicut etiā nec ſignificat illam duplicē negationē communicabilitatis in abſtracto:quia p̄ſona eſſet negatio ſed in cōcreto/⁊ ideo ſicut dicit̄ q̄ perſona est incōmunicabilis:ita dicerēt̄ q̄ perſona est intēt̄ionale:non autē intēt̄io ſicut animal/eo q̄ est genus est intēt̄ionale:nō tñ intēt̄io ſcđa. ¶ Ad tertiū per idem/q̄ ſi argumētum eſſet bonū tta bene ꝓcluderet q̄ perſona nō est p̄me intēt̄ionis eo q̄ ſignificat formaliter negationē:quia negatio nō adoratur nec ꝓducitur ſed habēs negationē concretiue:⁊c. ¶ Ad quartū dicēdum q̄ perſona quātum ad ſuū formale ſignificatū non est vera res ſed negatio cōcretiue/tñ ratione ſubſtracti dicit̄ res:ſic etiā diceretur de ſcđa intēt̄ione. ¶ Per idem ad vltimum de trinitate ⁊ de cōfirmatione ad queſtionē factam per quid/q̄ perſona reſponderēt̄ ad ipſam nō quātum ad intēt̄ionem ſicut nec ẽ tum ad negationē in abſtracto:ſed quātum ad poſitiuum reale abſtractum ⁊ in cōcreto quare ⁊c. Hec de primo articulo.

¶ Quantum ad ſecūdum ar/ticulum dicūt aliqui q̄ perſona dicit̄ vniuoce de p̄ſona creata ⁊ increata/non tñ vniuocatione aliqua que accipitur ex natura rei ſiue in differētia aliqua ipſorum vniuocorum quā habeant in re/ſicut genꝰ vel ſpecies dicūtur vniuoca ex natura rei ſuis inferioribus ſed vniuocatio accepta est ex indiſtinctione actus vel modi cōcipiendi:ſicut omnis homo dicitur vniuocū ad ſortem/⁊ platonē. ¶ Hoc ꝓbāt tripliciter. P̄rimo ſic. Lōceptus dubius ⁊ certus nō est idem in intellectu de eadē re vt patet: q̄ tūc idem cōceptus eſſet certus ⁊ nō certus:ſed ꝓceptꝰ perſone apud intellectum aliquē potest eſſe certus apud quē dubius est cōceptus talis perſone: puta create vel increate/diuine vel induine. P̄atet de idolatris qui colunt aliqua de quibus cōſtat eis q̄ ſunt p̄ſone:⁊ tñ neſciebant ſi illud qđ colebant eſſet perſona diuina:quia tūc ſciuiſſent falſum: vel creata quia tūc nunq̄ coluiſſent tale quid creatū/⁊ conceptus perſone est vnus alius ⁊ diſtinctus a conceptibus perſone create ⁊ increate: ⁊ per conſequēs est eis vniuocus:quare ⁊c. ¶ Secūdo ſic. Illud qđ est ꝯmune aliquibus ſcđm nomen ⁊ rationē est eis vniuocū:ſed perſona est cōmunis perſone create ⁊ increate ſcđm nomē ⁊ rationē:⁊ q̄ ſcđm nomen patet:q̄ ſcđm rationē etiā patet:accipiēdo deſcriptionem p̄obatā Richardo:ꝫ ⁊c. ¶ Tertio illud ſecūdum qđ est vera cōtradictio ⁊ est medium cōgruū veri ſillogiſmi est vniuocū:ſed p̄ſona est huiuſmodi:quia hec est vera cōtradictio. P̄ater est p̄ſona/pater nō est perſona:ergo hic est bonus ſillogiſmꝰ perſona est incōmunicabilis in natura intellectuali:pater est p̄ſona ergo ⁊c. ¶ Dicūt ergo iſti q̄ perſona iſto modo vniuoce dicitur de perſona creata et increata.

¶ Iſtam opinionē nō poſſum omnino tenere ad intē tionem iſtius:quia ipſe tenet q̄ perſona quātum ad omnia que dicit ſiue de formali ſignificato:ſiue de connotato poſitiuo est vniuocus perſone create et increate. Hocautē notaui ſupra diſtinctione octaua:q⁊ nichil est poſitiuū cōmune deo ⁊ creature vniuoce. ¶ Ideo dico aliter p̄imo q̄ perſona quantū ad p̄incipale ⁊ ſuum formale ſignificatū qđ est negatio incōmunicabilitatis est vniuoca deo ⁊ creature ex natura rei. ¶ Scđo q̄ quātum ad poſitiuū connotatum nō est vniuocus deo ⁊ creature:vel p̄ſone diuine ⁊ create. ¶ P̄rimū p̄obo. Negatio incōmunicabilitatis est eiusdē rationis in deo ⁊ creatura/⁊ i perſona diuina ⁊ creata nō obſtāte diuerſitate naturaꝝ in quibus inuenit̄:ſicut dicebatur ſupra:ſicut nō ſortes:vel nō homo est negatio eiusdem ratiōis cōueniēs deo ⁊ aſino:nō obſtāte diuerſitate naturaꝝ diuine ſcilicet ⁊ aſinine:⁊ patet q̄ est eiusdē noīs. Iſta negatio taꝫ etiam i diuinis ꝫ in creatis:ergo perſona quātum ad ſuum formale ſignificatum(qđ est negatio illa)est vniuocus vtrobiq̄. ¶ Sed contra hoc est vna difficultas vel due valde fortes. P̄rima est q̄ affirmatio duplex oppoſita iſti duplici negationi nō est eiusdem ratiōis in deo ⁊ in creaturis:ꝫ nec negatio. Antecedens patet:quia communicabilitas vt qđ in diuinis nō est per modum vniuerſalis ſicut in creaturis nec etiaꝫ cōmunicabilitas vt quo est per modū forme inforꝫmātis vel partis ſicut in creaturis:ꝫ ⁊c. ¶ Secunda difficultas est quia ſcđm me nichil poſitiuuꝫ est vniuocuꝫ in diuinis ⁊ creatis nec eiusdē ratiōis:ꝫ etiam nec aliquid negatiuum cū illud neget negatio qđ affirmatio ponit. Lōfirmatur q⁊ fundamenta negationū nō ſunt eiusdē rationis in deo ⁊ creaturis:ſed iam hoc est ſolutū:ergo ⁊c. ¶ Ad primū dico q̄ cōmunicabilitas vt quo ⁊ vt qđ ſunt eiusdē rationis in diuinis ⁊ creatis:q⁊ nec in diuinis/ nec creatis cōmunicabile formaliter dicit niſi reſpectū rationis:qui ſicut dictū est ſupra poteſt idem eē in naturis diuerſis:etiā dico in nō habētibus aliquid cōmune ſed ſe totis diſtinctis:ſicut deus ⁊ creatura:vt patet de intēt̄ione ſecūda differētie in duab⁹ differētijs vltimis ſe totis diſtinctis ⁊ non habēti bus aliquid cōmune vniuocum. Aliter dici potest q̄ dato q̄ cōmunicabilitas nō ſit eiusdem rationis in diuinis/⁊ etiā in creatis:nec vt quod:nec vt quo quia cū perſona neget vtrūq;/ideo est eiusdē rationis hinc ⁊ inde. Nec⁊ ſimiliter perſona tam in diuinis ꝫ in creaturis neget incōmunicabilitatē vt qđ per modū vniuerſalis que est vnius rationis/et nō est niſi in creaturis:ſimiliter etiam neget cōmunicabilitatē:vt quo per modum eſſentie ſingularis que licet non ſit niſi in diuinis negatur tñ perſona tam in diuinis ꝫ in creatis:⁊ ſic de alijs ſicut nō ſortes vniuoce dicit̄ de deo ⁊ aſino ergo ⁊c. ¶ Per idem dico ad ſecūdum q̄ medium poſitiuum reale:nec aliquod nomē ſignificās aliquid poſitiuū reale est cōmune vniuocum ad deū ⁊ creaturam. Modo dico q̄ incōmunicabilitas nō dicit aliquid poſitiuū reale. P̄reterea etiam nō oportet q̄ illud poſitiuū reale eſſet reale eſſet in vtroq;: ſed ſufficit q̄ in aliquo vno tātum qđ non est niſi vnius rationis/ſicut nō ſortes cōuenit deo ⁊ creature puta aſino/⁊ vniuoce/tñ ſortes nō est in deo neq; in aſino/nec cōuenit alicui iſtorū. Unde nō est aliquid deo ⁊ creature reale qđ cōueniat eis ſed qđ negatur ab eis. Ex hoc patet ſtatum q̄ negationes nō ſunt alterius rationis propter illa que ſequunt̄:ſed magis propter illud vel illa que ſequūtur per ipſas ſeꝫ propter affirmationes oppoſitas. ¶ Secūdum p̄obo q̄ perſona quātum ad cōnotatum dicit aliquid poſitiuū reale ſicut dictum est ſupra:ſed ſicut dictū est diſtinctione octaua nullum poſitiuum reale est eiusdē rationis in deo ⁊ creaturis:vt aliquod nomē importans poſitiuum reale ſcđm q̄ huiuſmodi:ꝫ ⁊c. quia deus ⁊ creatura ſe totis diſtinguuntur p̄imo:⁊ in nullo cōueniunt poſitiuo. Sic autē hic dico q̄ perſona nō est vniuocum vel analogum p̄opriē loquēdo:quia iſta nō accipiuntur in noibus niſi ſecundū formalia ⁊ p̄incipalia ſignificata ipſorum:nō autem ſecūdum cōnotata:tunc dico q̄ est analogum. ¶ Ad rationes primi modi dicēdi dico q̄ cōcedendo eas ſi cōcludūt q̄ perſona ſit vniuocū quantum ad ſuum formale ſignificatū ⁊ ſunt bone. Si autē quātum ad cōnotatum dico q̄ non valent ſicut dictum est diſtinctione octaua require in illa queſtione. Hec de ſecundo articulo.

¶ Quātum ad tertiū articu/lum dicit vnus q̄ p̄ſona est nomen vniuocū tribus perſonis diuinis qđ p̄obat: q⁊ ſicut relatio est cōmune ad diſtinctiua perſonarum:ita p̄ſona ad perſonas cōſtitutas ⁊ diſtinctas:ſed relatio est aliquid cōmune vniuocum ad relationes diſtinctiuas ⁊ ad aliquid p̄me intēt̄iōis ⁊ cetera:minor patet quia nō plus cōueniunt diſtinctiua ꝫ. Māt autē modus iſtius vniuocationis:quia iſta vniuocatio nō est ſecūdum aliquid cōmune reale:ſed est cōmune rationis nō create per intellectum:ſed ratiōis realis vel modi:ita q̄ perſonis ſcđm q̄ perſone vel relationibus diuinis non est aliquid reale cōmune:puta res aliqua vel realitas. Sed modus realis aliquis poſitiuus:puta per ſe ſubſiſtēdi. Similiter etiam dicūt de cōmunitate perſone ad creatam ⁊ increatam.

¶ Iſtud nichil est Quicquid est cōmune cōmunitate modi realis est cōmune reale:ſed hoc nomen p̄ſona est cōmune cōmunitate modi realis/ergo est cōmune reale. Igitur iſta dicta ſibi cōtradicunt. ¶ P̄reterea qđ est cōmune(vt homo)ſuis indiuiduis / vel ſuperiꝰ vniuocum ſuo inferiori/⁊ est cōmune ex natura rei ſcđm aliquid poſitiuum:diſtinguit̄ ⁊ numeratur in illis quibus est cōmune:⁊ est p̄prie vniuerſale: ꝫ perſona nō est vniuerſale in diuinis:quia dictū est ſupra q̄ in diuinis non est vniuerſale aliquid poſitiuum. ¶ Tertio quia ab illo qđ est pure hoc:⁊ ab alio qđ est pure hoc poſitiuum:non poteſt abſtrahi aliquid ſupertius ⁊ cōtra ex natura rei: ſed relationes diuine ſunt huiuſmodi ⁊ quodlibet poſitiuum in deo/ergo ⁊c. ¶ Quarto quia nō plus cōueniunt ex natura rei due relationes in diuinis ex natura rei in aliquo cōmuni ꝫ due differētie individuales vltime/quia nō minus ſunt ſimpliciter ſimplices:⁊ iſte in nullo cōueniūt ex natura rei:nec in re/nec in medio aliquo eis itrīseco/a quo poſſit abſtrahi aliquid eis cōmune:ꝫ ⁊c. ¶ Ad rationē eoꝝ dico q̄ relatio nō dicitur vniuoce de tribus relationib⁹ vl̄ quatuor nec est aliquid p̄me intēt̄ionis niſi ſignificet iſtas relationes immediate ⁊ nō aliquid cōe.

¶ Alius dicit q̄ p̄ſona est vniuocum tribus perſonis diuinis non ex differentia aliqua reali:vel ex natura rei: ſiue ex modo reali p̄ſonarum:ſed ex vnitate modi cōcipiēdi:ſicut aliquis homo quod est indiuiduum vaguꝫ est vniuocum ad ſortem ⁊ platonē: ſicut etiam ſuo modo dicebāt de cōmunitate p̄ſone ad creatam et increatam. Et est perſona cōmune tribus p̄ſonis nō autem vniuerſale:quia nō deſcēdit in perſonas niſi per cōceptus rationis: ⁊ nō per cōceptus realis:ſicut cōmune ex natura rei est:vnde ſicut indiuiduum vagum nō abſtrahit a ſorteitate ⁊ platoneitate ⁊ vnitate numerali hec ⁊ illa re: ſed dicit omnes ideterminate tñ ⁊ indiſtincte vno ꝯceptu. Sic et perſona nō abſtrahit a patre in re nec a filio:nec diſtinguit perſonas indeterminate.

¶ Dico tamen breuiter q̄ licet p̄ſona ſit nomē p̄me intēt̄ionis ⁊ ẽtum ad p̄incipale ſignificatum/⁊ quātum ad cōnotatum:⁊ dicat aliquid in deo ex natura rei: q̄ perſona quātum ad p̄incipale ⁊ formale ſecūdū est vniuocum tribus perſonis:⁊ illud est negatio ⁊ incōmunicabilitas. Et hoc multofortius patet ꝫ de perſona diuina ⁊ creata: ſed dico q̄ quātum ad poſitiua cōnotata/que ſunt relationes perſonales/ nō est vniuocū:ſicut nec aliquid poſitiuū in deo ex

Ad rōes opi. p̄ori.

Solu⁹. 1. inſtātie.

2. dictiau ctoris p̄batio.

Ad rōes 1. opi.

Persōa an ſit vniuocū nos

p̄dicta ꝫ p̄cedit opi.

Ad mōtum p̄cedē. opi.

2. opi.

Reſolu⁹ doctoris.

natura rei/z eiusdē ratiōis est plurificabile in deo sed est ex se hoc z se toto distinguīt ab alio: nichil habēs vniuocum cōmune cum ipso/z ita ꝑsona est vniuocū formaliter z absolute loquēdo:non autem equiuocum nec analogum diuinis personis:qz ista ꝓprie non accipiuntur in nominibus ex cōnotatis: sed ex principalibus z formalib⁹ significatis/ vel si aliquomodo impꝛopꝛie ex connotatis:tūc est equiuocum/sicut etiam relatio:supposito q relatio dicat quid reale z sit nomen ꝓprie intētionis/similiter potest dici q si persona connotat naturam intellectualem in qua subtrahit/q quantum ad istud cōnotatum nō est vniuocum deo z creature saltem vniuocatione reali:sed tribus personis diuinis aliquo modo/licet nō ꝓpꝛie videretur esse vniuocari:quia natura intellectualis nō solum est eiusdem rationis in tribus:immo eadē singulariter. Et hec de tertio articulo.

Ad argumēta ꝓncipalia.

¶ Ad ꝓmum ꝓncipale dico q persona est nomen ꝓprie intētionis in diuinis/ et cōuenit personе incommunicabilitate ex natura rei vt dictum est supra quātum ad principale significatum/licet non in aliquo reali positiuo cōnotato nec oportet q in illo conueniat. Unde dico q communis est nomen ꝓprie intētionis/dato q significata sua non cōueniant in aliquo uno: quādo dicit distincta realiter non cōueniunt in aliquo ex natura rei/dictum est supra de hoc quātum ad positiua/ q̄tum ad negatiua dico q licet in ipsis nō sit cōuenientia nec idētitas:tamen aliquo modo est conuenientia que possibilis est in negationibus que non sunt in re per intellectum:eo modo quo dicimus q duo ceci conueniunt. ¶ Ad secundum dico q particulare est nomen secunde intentionis relatum ad vniuersale:nec est simile de persona vt dictum est supra. ¶ Ad tertium dico q persona de ꝓncipali significato dicit aliquid negatiuū ex natura rei, non autem aliquid positiuum. Dices q non: quia negatio est ens rationis z precipue incommunicabilitas sicut suum oppositum quod est communicabilitas. Dico q incōmunicabilitas personalis quidditatiue nō est ens rationis sed denominatiue tantum/licet cōmunicabilitas sit ens rationis quidditatiue q̄tumcunq; sint opposita sicut etiam idētitas/relatio rationis:z distinctio aliquorum est relatio realis/vl negatio ex natura rei. Potest em̄ esse q vnū oppositorum conueniat alicui tantum per opus rationis:sicut vniuersalitas homini:z negatio opposita conueniat alicui ex natura rei:sicut non esse vniuersale cōuenit sorti ex natura rei/ quia vniuersale repugnat sibi:vel saltem sibi non potest conuenire. ¶ Ad quartum dico q nomen abstractum a singularib⁹ bene est prime intētionis vt homo z animal quando dicis q tale non significat nisi ens rationis falsum est/quando dicis q non est abstractum nisi secūdum rationem/verum est in actu: sed natura significata abstrahibilis est/nec etiam nomen significat illam abstractionem sed naturam abstrahibilem:sic de persona suo modo quantum ad ꝓncipale significatum negatiuum/non quantum ad positiuum connotatum.

¶ Distinctionis Vigesimesexte. Questio Prima.

¶ Circa distinctionē Vigesimā sextam quero ꝓmo. Utrum persone diuine constituant ꝑ ꝓpꝛietates absolutas. ¶ Videtur q sic. Augustinus. vij. de trinitate si pater nō eēt aliquid a se/nō diceret relatiue/ergo pater est aliquid a se z suppositum absolutum:z pari ratiōe de alijs. ¶ Secūdo sic. Generatio terminatur ad absolutum sed nō ad essentiam/ergo ad filiū tanq̄ ad suppositum absolutum. ¶ Tertio sic. Sicut se habet ꝓprima entitas in existēdo sic ꝓprimus suppositū in subsistēdo. Sed ꝓprima entitas puta diuina entitas est ad se z existit scōm Augustinum. vij. de trinitate. Omnis natura a se subsistit q̄tomagis deꝰ ergo ꝓprimū suppositum scz diuinum a se subsistit z est suppositū absolutū. ¶ Quarto sic. Si nulla relatio esset in diuinis quelibet ꝑsona diuina esset absoluta:sed quicquid esset ibi pertinēs ad personam nūc est ibi ꝑ rationē essentie vt videt:ꝑ ꝛc. ¶ Quinto sic. Pater alio subsistit/alio est pater/alias enim filius nō subsisteret sibi:nec filiꝰ est pater:sed illud quo pater subsistit distinctum a relatione nō est nisi ad absolutum ergo pater est suppositum.

Augus.

Idem. 7. de trini.

¶ Contra fides tenet q omne absolutū in diuinis est cōmunicabile/sed q aliquid communicabile non potest constitui suppositum persona:quare ꝛc.

¶ In ista q̄stione sic ꝓcedā. ¶ Primo inquiram vtrū in natura diuina sit vnicum suppositum absolutū. ¶ Secūdo vtrum personе diuine tres cōstituant ꝑ aliquas ꝓpꝛietates absolutas/ adducēdo rationes aliquorum volētiū hoc demonstratiue impugnare. Et respondebo ad illas rationes. ¶ Tertio dicā quid michi videt de questione. ¶ Ultimo ad rationes ꝓncipales.

An in natura diuina sit vnicū suppositū absolutū ꝓma opinio.

¶ Quātum ad ꝓmum dico q vna est fictio z error infidelium negātium trinitatē in deo/z dicētium q in deo est vnicū suppositum absolutū in quo natura diuina subsistit ipsi nature diuine simpliciter adequatū/ita q impossibile est simpliciter q in plurib⁹ subsistat. ¶ Ad hoc ad ducūtur rationes. Prima est ista vbi nō est nisi vnicum suppositum oportet q illud sit absolutū patet quia si esset relatiuū nō esset vnicū:sed haberet suppositum sibi correlatiuū:sed in deo vel natura diuina nō est nisi vnicū suppositū : qz cū vnitas sit simpliciter perfectionis/in deo ponēda est summa vnitas nō solum in essentia sed etiā in persona:z quolibet sibi intrinseco:ergo ꝛc. ¶ Scōo sic. Primū simpliciter in ordine aliquorū est absolutissimū z vnū Patet sic in ordine entium est absolutissimū z vnū puta deus:ergo in ordine suppositorū primū suppositum qđ est diuinum suppositum est absolutissimum z vnicū:ergo in deo est vnicū suppositū absolutum tm̄. ¶ Tertio sic. Cuilibet entitati simplici et inplurificabili z absolute correspōdet adequate aliquis vnus scōm talem entitatē z absolutū sit ipsa vt videtur:sed entitas diuina est vnuoca simplex absoluta inplurificabilis:ergo adequate correspōdet aliquis z vnus scōm ipsaz z absolute:sed

aliquis vnus in natura intellectuali nō est nisi suppositum vt patet:aliquis vnus in natura humana nō est nisi vnū suppositū vel vna persona hominis ergo ꝛc. ¶ Quarto sic. Ratio naturalis recta non ducit nisi in verū:sed per rationē naturalem rectaz homo potest deuenire in noticiaz huius/ q natura diuina subsistit aliquo supposito:vel igit absoluto et habeo ꝓpositum:vel relatiuo qđ est falsum : qz trinitas seu etiam pluralitas ꝑsonaruz nō est naturaliter cognoscibilis de deo. ¶ Hec est ergo fictio z errox infidelium qui imaginātur naturaz diuinā subsistere in vnico supposito absoluto negādo omne suppositum in deo relatiuum.

Alia opi. antiquoꝝ theolo.

¶ Alia autē fuit positio quoꝛūdā theologorum antiquorum/ qui posuerūt in deo vnū suppositum absolutū cōmunicabile tribus ꝑsonis diuinis relatiuis/z cōmune ipsis scōm q dicebant tres personе vnus deꝰ. ¶ Ad hoc adducūtur ratiōes aliquе z auctoꝛitates. Prima est/quia agere est suppositi primo metaphisice ergo actio cōmunis est suppositi cōmunis: sed aliquе sunt actiones cōmunes tribꝰ ꝓpꝛiis relatiuis sicut intelligere/velle/creare/ergo est aliquod suppositū cōmune ipsis:sed illud nō est relatiuū/ ergo absolutū. ¶ Secūdo sic. Quādo aliquid est cōmune pluribus z cōuenit eis/hoc est per aliquid commune ipsis primo posteꝛioꝛū:sed subsistere cōuenit tribus personis relatiuis: ergo hoc est per aliquid cōmune:sed hoc nō est per essentiā:quia essentia nō subsistit personaliter:ergo hoc est per aliquod suppositum cōmune absolutū. ¶ Tertio sic qđ est perfectionis in natura creata nō debet negari in deo: sed perfectionis est in natura creata q suppositum eius sit absolutum/ergo in natura diuina nō debet negari aliquod suppositū absolutū ¶ Ad hoc adducit Augustinus sicut supra/omnis res ad se subsistit q̄tomagis deus. vij. de trini. sed hoc nō est nisi scōm aliquod suppositū absolutuz:ꝑ ꝛc. Ad hoc est etiā Augustinus qui ꝓpter hoc antiquitus cōcessit personā dici in deo scōm substātiam / z ad illud ꝓpter illud cōmune suppositū absolutū. ¶ Cōtra fictionē philosophoꝝ adducūtur ab aliquibus alique rationes q in deo nō sit vnicum suppositum absolutū/que adducētur infra ad probādum q personе nō constituuntur per absoluta: quas nō reputo demōstrare q̄uis cōclusio earum vera sit z tenēda. Et ideo in fertius ibidē dissoluētur. ¶ Dico igitur q sola fide tenco/q̄n:ō est vnicū illud absolutum suppositū scōm errozē infidelium:sed non credo q hoc possit demonstratiue contra philosophos vel infideles impugnari.

August.

Aduerte

Resoluo

3.2. opt. Iz ātiquoꝝ theo.

¶ Sed contra secūdum modum ponendi vnū suppositum absolutum ī deo cōmunicabile tribus ꝑsonis relatiuis: quia reputo ipm̄ impossibile z falsum. Arguo primo sic. Supposituū bene suppositū dicit aliquid incōmunicabile vt qđ z vt quo:vt dictū est:sed implicat cōtradictionē q incōmunicabile cōmunicet/ergo impossibile est ponere suppositū absolutū communicabile sicut ponūt. ¶ Scōo sic quelibet persona relatiua est quodlibet cōmunicabile sibi z alijs si ergo est ibi vna ꝑsona cōmunicabilis:tres personе erūt vna persona/qđ est cōfundere personas/z est idem affirmare z negare. ¶ Tertio sic Suppositum absolutum in natura intellectuali nō minus est ꝑsona q̄ relatiuū:sed quelibet ꝑsona incōmunicabilis est:scōm Richardum quarto trinitatis/q̄ illud suppositū erit persona z incōmunicabile/z sic esset quaternitas personaruz in diuinis. ¶ Quarto sic. Si illud suppositum absolutū esset cōmunicabile patri/tūc esset idem suppositum formaliter cum ipso:z pari ratione cum filio z spiritu sancto/sed idētitas formalis : vel vnitas suppositi nō est nisi per vnitatē ꝓpꝛietatis suppositalis :aut igitur illa ꝓpꝛietas esset absoluta/z sic tres personе essent vnū suppositū absolutū:z in diuinis nō essent personе relatiue:aut relattua/ z sic illud suppositū nō absolutum esset absolutū/qđ est ꝓtra eos ¶ Quinto sic. Si illud suppositum absolutū communicaꝝ patri/z per consequēs est idem sibi/sequitur q ipsum generat sicut pater/z pari ratiōe si est idem filio sequitur q generatur sicut filius/ et per consequēs idem suppositum generat seipsum contra Augustinū primo de trinitate ca. j. z cōtra Anselmum de processione spiritussancti. c. ij. vbi dicit q nec natura hoc permittit/nec intellectus hoc capit ergo ꝛc. Nec valet si instes de cēntia que est eadem patri z filio:z tū non generat nec generaꝝ : qz essentia nō habet rationē suppositi cui cōmunicaꝝ generare vel generari:sicut illi suppositо absoluto qđ ponunt isti:quare ꝛc. ¶ Sexto sic. Impossibile est q aliquo supposito sit aliquid formaliter tale quia suppositū est incōmunicabile z vt quod et vt quo. Alias etiam nō video quare nō posset dici q verbum nō sumpsit humanū suppositum: q̄ impossibile est q illo supposito absoluto tres personе essent formaliter vnus deus. Est igitur hec positio impossibilis.

Anselmꝰ

¶ Ad ꝓmum philosophoꝝ dico q in diuinis nō est tantum vnicū suppositum:quādo dicis vnitas est ꝑfectionis simpliciter. Dico q nulla vnitas formaliter accipiendō eā est perfectionis simpliciter:qz ois vnitas est formaliter quedaz negatio:z ꝓcipue dico de vnitate suppositi. Dico em̄ q suppositum vndē suppositū nullam dicit ꝑfectionē:sed totā ꝑfectiones habet a natura z ex natura. Et ideo dico q ex perfectione simpliciter ipsius dei nō potest argui vnitas diuini suppositi tm̄: sed vnitas nature que cōpatit secū trinitatē personaꝝ. ¶ Ad secūdū dico q nō oportet ꝓmū simpliciter in ordine quolibet esse absolutū licet tū oporteat hoc in ordine perfectionū simpliciter z totius entis sicut exemplificatur de deitate:dico tū q oportet ipsum esse vnū. Et ideo dico q suppositū aliquod diuinū z ꝓmū simpliciter puta suppositū patris:sed non oportet ipsum esse absolutū nisi intelligēdo sic q sit absolutum:qz indepēdens ab aliquo posteꝛioꝛi vel ꝓioꝛi suppositо:z sic est absolutū:licet nō sit ad se: sz ad filium. ¶ Ad tertiuz dico q entitati diuine singulari z absolute correspondet adequate aliquis vnus deus:sed dico q nō est suppositum absolutum nec etiam relatiuum:sed indifferēs z neutrum:nec potest cōcludere suppositum absolutum:quia hoc est falsum/nec suppositum relatiuus:quia hoc excedit ipsius facultatem. Unde dato q ratione naturali ꝓbaretur aliquod suppositum in deo / nunq̄ tamen absolutum:sed sibi sufficit q habeat suppositum:sed vtrum absolutum vel respectium deterꝝ nate ignoꝛat nec se intromittit.

Ad rōes r. opi. vq̄ ꝓpꝛiorum.

Ad rões 2. opinionis theologorū.

¶ Ad primum illorum theologorū. Dico q̄ agere est suppositi sicut vltimo denotauit: sed magis immediate ꝛ proprie vel adequate est principij: quia immediatio re spicit principium q̄ suppositum. Et ideo si principium est p̄rīū actio ē p̄rie. Similiter etiā si actio est cōmunis principiū est cōmune: nō autē oportet q̄ suppositū sit cōmune. Vnde licet actio sit suppositi/nō tn̄ actio cōmunis est suppositi: quia suppositum cōmune vel cōmunicabile est impossibile ꝛ implicat: ergo oportet q̄ actio vel operatio cōmunis in diuinis nō sit suppositi: sed trium suppositorum dices q̄ immo: quia sicut se habet actꝰ notionalis ad suppositū proprium: ita actus cōmunis ad commune suppositū: sed actus notionalis est a proprio supposito: ergo actus cōmunis est a cōmuni supposito. Dico q̄ maior nō est vera: quia actus nō dicit cōmunis nisi quia cōuenit tribus per idem principium. Actus em̄ notionalis dicit proprius q̄ conuenit aliquibus personis determinate vel alicui. Preterea actus spirādi cōuenit patri ꝛ filio et est notionalis: ꝛ planū est q̄ nō oportet ponere vnum suppositum cōmune patri ꝛ filio qđ nō sit cōmune spiritui sancto/sic nec aliquod cōe trib⁹. ¶ Ad secūdum dico q̄ subsistere incōmunicabiliter conuenit tribus personis diuinis sed nō vniuoce quātū ad illud qđ est positiuum in quolibet: puta quātum ad relationes/ꝛ ideo nō oportet q̄ per aliquid positiuum eiusdē rationis: nec per suppositū vnum: nec per essentiā: sed quodlibet per suā proprietatem sicut dicet infra. ¶ Ad tertium dico q̄ nō est perfectionis simpliciter in natura creata q̄ suū suppositum sit absolutum quātum ad illud qđ addit positiuum sup naturā: sed est pfectionis supplētis imperfectionē nature create que non est de se hec nec in vltima actualitate/ꝛ per cōsequēs cōtrahibilis ꝛ determinabilis per aliquid p̄rij generis sicut dicetur infra scōm aliquos. Dubito tn̄ de ista solutione si applicaret ad diuina. Et ideo dico breuiter q̄ in nulla natura perfectionis est q̄ suum suppositus sit absolutum/sicut nec q̄ sit suppositū. Vnde etiā dico q̄ si suppositā diuina cōstituerent per absoluta nō essent perfectiora q̄ q̄ per relationes: quare ꝛc. ¶ Ad auctoritatē primā q̄ deus ad se subsistit loquēdo de subsistētia naturali ꝛ cōicabili: nō autē de subsistētia p̄sonali ꝛincōicabili. ¶ Ad secūdam dico q̄ Augustinus loquebatur de p̄sona secundū vsum suum/accipiēdo personā pro substātia vel essentia/nō autem pro supposito vel persona secūdū q̄ accipitur modo/puta pro incōmunicabili existētia nature intellectualis. Hec de primo articulo.

ad auctor. p. 2. opi.

an. 3. p̄so. diui. cōstituātur p alios pro p̄rietates absolu. 1. opi.

¶ Quantum ad secūdum articulum fuit opinio aliquorum q̄ tres p̄sone diuine primo cōstituunt ꝛ distinguunt per aliquas proprietates p̄sonales absolutas: que quidē non sunt proprietates ☞titatiue sed personales vel ypostatice: nec aliqua ipsarū dicit p̄fectionez simpliciter. Et ideo nō oportet q̄ quelibet talium p̄rietatum cuilibet persone diuine cōueniat: sed singule singulis. ¶ Secūdo dicunt q̄ licet p̄sone sic constituantur et distinguātur per absolutas p̄rietates: tn̄ ipsas cōsequunt relationes ꝛ p̄rietates relatiue: quib⁹ tanq̄ a posteriori/ꝛ notioribus nobis cognoscunt distingui/et arguit earū distinctio: licet nō distinguātur primo per ipsas sed secundario ꝛ quasi accidentitie sunt: hoc dicunt esse/necessarium nec fidei dissonū/nec scripture. In scriptura. n. ꝛ dictis sanctorum ꝛ ab ecclesia nominant iste p̄sone/ꝛ inuocātur ad sanctificādum creaturam sub nominibus relatiuis quasi sub notioribus p̄rietatibus ꝛ per notiores p̄rietates: nec ex tali nominatione sequitur q̄ primo distinguātur: sicut patet. ¶ Ad istam conclusionē adducūtur multe rationes indirecte p̄bādo q̄ relationi repugnat cōstituere suppositū diuinum/ꝛ per cōsequēs q̄ p̄sone nō possunt primo cōstitui nec distingui p relatiōes. Et p̄sequēter oportet dicere q̄ per absolutas p̄rietates: ꝛ iste rationes adducentur in sequenti questione de relatione et ibidem dissoluentur.

Ad quēte

¶ Sed contra istam positionē adducuntur multe rationes aliquorum credētium demonstrare q̄ in diuinis non possunt esse suppositā vel p̄sone primo cōstitute ꝛ distincte p̄ p̄rietates absolutas. Prima est ista. In omni supposito absoluto in quo natura ꝛ p̄rietas pertinēt ad idem genus/natura est cōtrahibilis et limitabilis per p̄rietatē/ꝛ per consequēs nō est vltime actuabilis scōm se: vt patet inducēdo in omnibus: sed natura diuina est vltimate actuabilis secūdum se ꝛ nō est determinabilis nec limitabilis/nec potētialis respectu alicuius p̄rietatis: ergo in natura diuina nō est aliquod suppositum absolutum. Minor patet/quia essentia diuina ex se est summꝰ et purus actus. ¶ Secūdo sic. Quecūq̄ natura est in pluribus suppositis absolutis: ipsa patit ꝛ diuiditur/seu numerat i suppositis: ☞ ꝛc. ¶ Tertio sic. Ille p̄rietates absolute aut manēt distincte a natura: aut trāseunt in ipsam: sed si manent distincte: tūc constituunt suppositum cū ipsa per compositionē: qđ est impossibile: sed si trāseunt tūc nō possunt cōstituere sicut nec essentia/vel etiam distinguere. ¶ Quarto sic. Si suppositā diuina constituerētur per p̄rietates absolutas: tūc relationes diuine essent accidētia quia aduenirēt vel cōuenirēt suppositis p̄e cōstitutis in esse absoluto suppositali: sed cōsequens est impossibile: ☞ ꝛ antecedēs. ¶ Quinto sic. Si p̄sone cōstituerētur per absoluta/sequeretur q̄ vna nō necessario coexigeret aliam nec referretur ad ipam: ꝛ tūc sequerek q̄ virtute aliqua vna posset esse sine alia: vel etiam nō relata ad ipam: sed hec sunt impossibilia: ergo ꝛc. ¶ Sexto sic. Omne absolutū in diuinis dicit p̄fectionē simpliciter: ꝛ p cōsequēs est cōmunicabile: sed per aliquid cōmunicabile nō potest cōstitui suppositū. Similiter etiā sequeretur q̄ si per aliquid tale suppositū cōstitueretur q̄ illud nō esset cōmunicabile: ꝛ ita nullū diuinū suppositum esset simpliciter p̄fectum: qz nullū haberet tiōem p̄fectionē simpliciter: ☞ ꝛc. ¶ Septimo sic. Ille p̄rietates absolute aut essent eiusdem rationis aut alterius rationis: nō eiusdem/qz tunc nō se totis distinguerētur/ꝛ per ꝛis non essent cōstitutiue. Nec potest dici q̄ alterius rationis: quia tūc essent distincte quidditates/ ꝛ tunc in quolibet supposito esset quidditas essentie ꝛ quidditas p̄o p̄rietatis absolute: ꝛ p ꝛis cōpositio qđ est impossibile: ergo ꝛc. ¶ Octauo sic. Si p̄sone constituerentur per absoluta sequerek q̄ pater haberet ꝛ acquireret aliquid ex generatione filij: sed hoc est falsum ergo ꝛc. Falsitas consequētis patet qz pater habet a se quicquid habet: p̄obatur cōsequētia per simile. Si em̄ pater p̄ius est suppositū ☞ generet filiū per aliquid absolutū: sequit q̄ generādo filium facit seip̄m patrem: sicut aliquis p̄ius albus generādo aliquod albū facit seip̄m similem p accidēs consequēs ad generationem filij albi: quare ꝛc. ¶ Hoc no sic. Si p̄sone diuine cōstituerētur p absoluta sequeretur q̄ nulla esset ibi ozigo vnius ab alia/vl q̄ origines supfluerent/quia p̄ius ante omnē originē habētur p̄sone cōstitute ꝛ distincte/sicut ꝛ quodlibet absolutū est p̄ius qualibet relatione. Patet de attributis. Et patet quia nullum absolutū potest p̄esupponere aliquas relationē: nec in ratione fundamēti/nec p̄incipij/nec p̄fectiōis. Similiter si ille p̄rietates absolute p̄supponerēt ozigies (cū origines distinguāt ꝛ nō nisi suppositum a supposito) sequeretur contra alios q̄ prima distinctio p̄sonarum nō esset p absoluta: sed p origines ꝛ relationes/ꝛ ita ecōuerso ille p̄rietates absolute supfluerēt: sed in diuinis nichil est supfluum nec frustra ergo ꝛc. ¶ Decimo sic. Si p̄sone distinguerētur per absolutas p̄rietates ille differrēt realiter quia cōstituunt suppositā realiter distincta: sed impossibile est ponere multitudinē absolutorum realiter distinctorū in essentia stāte simplicitate diuina: quic quid sit de distinctione formali ipsarum: ergo ꝛc.

Rationes ☞ p̄cedentem opi.

¶ Iste sunt rationes q̄ adducūtur ad p̄bādum ex vi rationis q̄ impossibile est p̄sonas diuinas p̄stitui p absoluta/vel q̄ in diuinis sit aliquod suppositū absolutū. ¶ Sed videtur michi q̄ quātum est ex vi ratiōis illa positio nō potest impugnari: sed potest valde bene sustineri. Et p̄babiliter soluēdo p̄dictas ratiōes: possunt em̄ saluari oīa p illas p̄rietates absolutas quas nos saluamus per relationes/non obstante aliqua p̄missarum rationū/sicut p̄sequendo apparebit.

Ad rões adductas 3. 1. opi. huius articuli.

¶ Ad primā ergo dicerēt ipsi q̄ non plus oportet personā diuinam infinitā cōtrahi/vel limitari/ vel actuari p p̄rietatem p̄sonalem absolutam/☞ p relatiuam. Et q̄ inducitur de naturis limitatis ꝛ finitis nullū est simile ad p̄positū sicut patet. ¶ Ad secūdum p idem dicitur/nec oppositū p̄batur i] aliquo. ¶ Ad tertiū diceretur sicut de p̄rietatib⁹ relatiuis dicimus: q̄ trāseunt quātum ad idēntatem simpliciter cū essentia/ꝛ manēt formaliter distincte ab essentia quātum sufficit ad cōstitutionē ꝛ distinctionē suppositorum: nec cōstituunt aliquam cōpositionē cum ipa essentia: nec ille. ¶ Ad quartū dicerēt q̄ nō sequitur relationes esse accidētia: licet aliquo modo p̄supponāt supposita cōstituta/ sicut nec sequit q̄ spiratio actiua sit accidēs in patre/licet nō constituat paternū suppositū: sed quasi adueniat ei iam cōstituto: quia omnia transeunt in diuinā essentiam p veram idēntatem realē. ¶ Ad quartum diceret q̄ omne absolutum dicens quidditatē in diuinis: sicut essentia vel attributum: dicit perfectionē simpliciter ꝛ aliquid cōmunicabile/nō autē p̄rietates p̄sonales sicut iste. ¶ Ad sextum diceret q̄ immo adhuc p̄sone necessario coexigerent se quia eiusdē essentie: nō autē essentialiter distincte. Et similiter ad unicē realiter referrētur ꝛ necessario relationibus consequētibus ipsas que sunt necesse esse: igitur ꝛc. ¶ Ad septimus dicerēt q̄ sunt alterius rationis sicut ꝛ due differentie indiuidua les i creaturis suo modo. Quādo dicis tūc in quolibet suppositō esset quidditas ꝛ quidditas. Ego sicut nec in creaturis: nec esset cōpositio/quia p̄rietas trāsit in essentiam per veram idēntitatem realē/ sicut pontk modo de relatione. ¶ Ad octauum dico q̄ non sequerek illud pluſ☞ modo de relatione. Pater em̄ omnia p̄habet scōm originē p̄ius filio sicut modo/ꝛ nichil p̄ius natura vel duratione sicut imaginak argumētum et exemplum. Et ideo nichil haberet vel cōsequerek ex generatione filij: sicut nec modo etiā p̄sequit ex generatione filij spirationē actiuā/que aliquo modo p̄supponit paternitatē in ipso. ¶ Ad nonū dico breuiter q̄ nō ecēt frustra relationes in creaturis dato q̄ ꝛ generās ꝛ genitū sint suppositā absoluta: dicis q̄ immo quia ibi essent supposita sine origine nō per originē vel productionē. Dico q̄ ibi esset suppositū p̄ducēs ꝛ productum ꝛ relationes originis cōcomitās: ita q̄ per se primus terminus p̄ductiōis esset suppositū absolutū: nō autē aliquid respectiuum includēs respectū sicut pontk modo/licet consequeretur respectus. Sicut etiā spiratio actiua nō pertinet ad per se primū terminū generationis sed concomitatur. ¶ Ad vltimū dico q̄ ab inuicē realiter distinguerētur sicut ꝛ relationes/nō tn̄ ab essentia sicut nec relationes: nec obstat diuina simplicitas pluſ☞ de relationibus. Sic ergo nō videtur q̄ rationes concludant efficaciter ad predictam positionem impugnandam. Hec de secundo articulo.

opi. docez de isto articulo.

¶ Quātum ad tertiū articulum videk dicēdū primo q̄ ex aliquo fidei articulo vel ex scriptura canonica nō habek q̄ p̄sone diuine cōstituunk per aliqua absoluta: vel etiam q̄ p relationes determinate ꝛ p̄recise tn̄ distinguātur: nec etiā per vim seu efficatiā rationis. ¶ Secūdo videtur michi q̄ ex dictis ex intētione sanctorū ꝛ doctorum potest haberi ꝛ cōcludi q̄ p̄sone nō distinguātur per aliqua absoluta: sed per p̄rietates relationis. Et ad hoc adduco primo auctoritatem Augustini. v. de trini. ca v. vbi respondet argumento Arrij qđ erat tale: quicquid in deo dicik scōm substātiam dicik/ꝛ p ꝛis quicquid in deo distinctū vel diuisum dicik/scōm substātiam distinctum vel diuisum dicik: sed in deo dicitur genitum vel ingenitū ꝛ diuisum/vez patri esse ingenitū/ꝛ filio esse genitum/ergo scōm substātiam/ergo pater ꝛ filiꝰ secūdum substātiam distinguunk. Ad quod respondet Augustinus q̄ genitū ꝛ ingenitū scōm substantiā nō dicūtur in deo vel de deo: licet etiam nō scōm accidēs dicātur: qz primo nō scōm substātiam dicunk hinc est q̄ nō oportet patrem ꝛ filiū distingui secūdum substātiam sicut dicit: ergo in hoc stat responsio Augustini q̄ si genitū ꝛ ingenitū scōm substantiam ꝛ ad se distinguerētur p̄sone scōm substantiā distinguerētur/sicut cōcludebat Arrius/qđ est hereticum ꝛ impossibile.

Augu. ſ. de trini.

Idē ſ. de trini. c. ☞.

¶ Scōo sic. Per Augustinum. v. de trinitate capi. viij. vbi dicit. Teneamus quicquid dicik ad se p̄stantissima ꝛ diuina solēnitas substātialiter dici. Et postea dicit quicquid de singulis p̄sonis ad seipsos dicitur nō pluraliter in summa: sed singulariter accipiak. Sed planū est q̄ si persone per absoluta distinguerētur q̄ aliquid se cūdum substātiam ꝛ ad se dictum de ipsis nō singulariter sed pluraliter accipiek/puta p̄rietates ille cōstitutiue ꝛ primo distinctiue q̄ sunt absolute: ☞ ꝛc.

Aug 6. de trini. ¶Tertio sic. Per Augustinū. vj. de trini. c. ij. vbi dicit q̄ pater nichil in seipso dicit proprium qđ nō ad filium dicat vel nisi ad filiū dicit. Quicquid autē ad aliud dicitur cuz filio dicit. Et sequit postea q̄ quicquid ad se dicit/nō dicitur alter sine altero/ z quecūq; dicūtur q̄ substātiam eorum ostendunt ambo similiter dicūtur. Ex hoc patet q̄ quicquid ad se dicit z est absolutū in diuinis cōmune est tribus z nulli ꝓprium: sed omne ꝓprium alicui ꝑsone relatio est vel ad se nō dicit/z per cōsequēs impossibile est q̄ aliqua sit ꝓprietas absoluta suppositi cōstitutiua: quia illa esset ꝓria sibi z nō cōmunis cuz alijs ꝑsonis. Quicquid eñ pater ꝑter hoc q̄ genitor est vel pater vl nō ad se dicit/cū filio dicitur

Idē .5. de trini. c. ii. ¶Quarta auctoritas est Augustini. v. de trini. c. vndecimo. Oz autē ꝓprie singula in eadez trinitate dicūtur nullo modo ad seipa sed ad seinuicē aut ad creaturam dicūtur. Sed si ꝑsone p absoluta constituerētur singule alie ꝓprium ad seipsum diceret/et nō adinuicē nec ad creaturam/ꝯ ꝛc. Videtur ergo de intētione Augustini q̄ ꝑsone per ꝓprietates absolutas nō distinguunt per aliqua dicta scđm substātiam que dicit aliquam quidditatem vel ꝑfectionem quidditatiuā siue in esse primo/siue in esse secūdo. Omne eñ qđ sic dicitur scđm substātiam vnuz est z idem numero in tribus diuinis suppositis/et dicitur singulariter de ipsis: vt patet inducēdo/sicut etiā saluant exempla Augustini vbi ponit premissas auctoritates. Talia eñ dicūtur mere scđm substātiam/sic q̄ nec sunt relationes nec sunt referibilia: sed his nō obstantibus ꝑsone distinguūtur per aliqua absoluta que nō dicūt aliquas quidditates ꝑfectionales nec infinitates/de quib⁹ nō oportet q̄ sit vna numero que singulariter dicat de tribus licet ad se dicātur. Et scđm istas ꝑsone diuine se habēt sicut substātie primo referibiles adinuicē et relate. Adducitur exemplum de ꝑsona que dicitur ad se scđm Augustinū/z scđm substātiam/z tū numerat in diuinis: nec oēs tres ꝑsone sunt vna persona/sicut de ꝓprietate absoluta in cōmuni que est cōstitutiua z distinctiua. Sed ista solutio nō videtur ad mētem Augustini: quia nunq̄ facit distinctionē de dictis in deo scđm substātiaz: sed semper cōcedit istam absolute q̄ omne qđ in deo dicit aut scđm substātiam aut scđm relationē dicit sine distinctione. Et tūc respondet vbi supra ad argumentū Arrij q̄ genitū z ingenitū non scđm substantiam. Et ideo nec scđm substātiam realiter distinguunt alias nichil haberet cōtra Arrium eo ipso q̄ accipiebat ista dici scđm substātiam z vnifozmiter oīa que sunt in deo cōcludebat ista distingui secūdum substātiam. Et tūc Augustinus necessario habuit ponere illam distinctionē de dictis scđm substātiā si haberet locū in diuinis qđ non fecit. Oz autē dicitur de ꝑsona dico q̄ accipiendo personā secundum vsum Augustini cū persona dicat ad se: z eo pater est persona quo deus/impossibile est ꝑsonā plurificari scđm istam acceptionē/sicut nec deitatē vel essentiā qua pater est deus: vt est manifestū etiam p istos/quia ꝑfectio quidditatiua absoluta nō numeratur in diuinis. Oz autē cōcedat Augustinus personā numerari hoc est ꝑsonam accipiendo sicut accipiunt greci pro substātia vel ypostasi que est substāria prima nō scđa. Si dicas (istomodo accipiendo personā) q̄ persona subsistit ad se. dico q̄ verū est prout substātia distinguit contra inherētiam z. rationē essentie quā includit: sicut etiā innuit Augustinus. vij. de trini. c. vij. Omnis natura vel res ad se subsistit ꝯtomagis deus: non autē subsistētia suppositali vel ꝑsonali / vel dic q̄ pro tāto subsistit ad se/quia pater nō dicit relatiue ad filiū secūdum hoc nomē persona/sicut nec scđm hoc nomē deus. Unde nō plus dicit pater persona filij ꝯ deus filij/ z huiusmodi. Et hoc ꝓpter rōnē dictā supra/quādo agebatur de ꝑsona. Ex predictis patet q̄ cum Augustinus absolute cōcedat esse qđ ad se dicitur et est absolutū in diuinis dici scđm substantiam/et nō distingui aliqua in deo scđm substantiam realiter z suppositaliter/qđ nō concedit immo negat ꝑsonas distingui scđm aliqua absoluta. Aug. 7. de trini.

¶Quinta auctoritas est Augustini. xj. de ciuitate q̄ dicit q̄ deus est quicquid habet excepto relatiuo: sed si ꝑsone essent cōstitute per absoluta/vna nō esset alia excepto relatiuo: ꝯ ꝛc. Dicitur q̄ deus pater est quicquid habet in se formaliter/non tñ quicquid habet simpliciter: ſ excipit illud qđ habet correlatiue puta filius/z ita etiā esset si ꝑsone distingueren̄ per absoluta. Contra nō credo q̄ sic intelligat Augustinus: sed intelligit q̄ de⁹ z quicquid est in deo est quicquid habet deus exceptis relatiuis vel relatiob⁹ quarū vna nō est alia. Modo planū est q̄ vna ꝓprietas ab alia qua cōstitueret vna ꝑsona non esset alia qua constitueretur alia: quare ꝛc. Hec de Augustino. Aug. 11. de ciui.

¶Sexta auctoritas est Boetij de trinitate: vbi dicit q̄ essentia cōtinet vnitatē: sed relatio multiplicat trinitatē/ergo videt per ipsum q̄ relationes prime ꝑsone distinguunt nō per absoluta. Nec valet responsio vna que datur ad hoc/q̄ relatio (accipiēdo pro origine) multiplicat nō formaliter: sed quasi effective vel ꝓncipatiue. Sicut ch̄ristus multiplicasse dicit quinq; panes vel septē cuāgelicos. Nam si ꝑsone cōstituunt per absoluta nō videt q̄ origo prout aliquo modo distinguit a relatione que dicit multiplicare trinitatē ſm Boetiū esset in re aliquid respectiuum: sed diceret terminū ꝓductum absolutum vel ꝓducēs absolutum/licet relatio sequēs vel cōcomitans esset realis: sicut est de creatione alicuius absoluti: nec origo esset relatio realis p consequēs facit aliquid ad multiplicationē trinitatis: eo modo quo intēdit Boetiꝰ q̄ relatio vt distinguit ab eēntia/z vt relatio est multiplicat trinitatē. Boetius

¶Septima auctoritas est Anselmi in incarnatione cōtra vnū hereticum: qui posuit ꝑsonā absolute distingui a ꝑsona vbi arguit sic contra eum: aut tu qui ponis tres ꝑsonas absolute distingui ponis oēs tres esse deum/aut nō. Si sic/ ergo sicut ponis tres ꝑsonas absolutas: ita necesse est q̄ ponas tres deos. Aut si dicas q̄ nō est necesse illas tres ꝑsonas statim esse tres deos/quia tres ille res simul sunt vnus deus. Infert Anselmus q̄ persona nō est deus: sed aliquid dei/puta pars/z q̄ cōsequēs nec est aliquis deus/z de⁹ est aliquid cōstitutū vel cōpositum ex tribus rebus. Videt ergo de intētione eius q̄ ꝑsone nō distinguunt per absoluta/licet suum argumētum nō cōcludat. Anselmꝰ

¶Ultima auctoritas est Anselmi monologion. ſ. vbi dicit q̄ quodlibet absolutū in deo dicit perfectiones simpliciter/z est melius in quolibet ipsum ꝯ nō ipsum: si ergo ꝑsone cōstituerētur z distinguerent̄ per absoluta vna haberet aliquā ꝑfectionē quā nō alia/z ita nulla esset simpliciter ꝑfecta/nec ꝑter consequēs de⁹. Et due essent aliquid magis ꝯ vna/et tres ꝯ due/vel vna/qđ est plane cōtra Augustinū z falsum. hec sufficiāt pro ista vice: q̄ in sequēti ꝙstione adducent̄ multe auctozitates ad hoc qđ ꝓbabitur q̄ per relationes ꝑsone distinguunt. Hec de tertio articulo. Jdē mo nolog. ſ.

Ad rōes principales qōnis ¶Ad ꝓmum ꝓncipale dico q̄ Augustinus nō intēdit q̄ pater sit aliquid ad se vel tanq̄ suppositū absolutū: sed pro tāto q̄ est essentia sua q̄ est aliquādo ad se ꝑ relationē suaz q̄ est ad filiū z suppositū relatiuū. ¶Ad scđm dico q̄ generatio terminat ad suppositū vel individuū substātie/z hoc sufficit generationi: sed vtrū illud suppositū sit respectiuū vel absolutū nō est vis hoc accidit generationi/z transcendēs est. Jn diuinis nāq; terminat ad relatiuū/z in creaturis ad absolutū ¶Ad tertiū dictum est supra q̄ nō est simile de ꝓma entitate z suppositalitate. ¶Ad quartū dico q̄ si ꝑ impossibile nulla esset relatio in diuinis nullū esset ibi suppositū relatiuū: sicut etiā scđm te si nichil absolutū esset in diuinis nulla esset persona ibi absoluta. Quādo dicis q̄ si nulla relatio ibi esset adhuc esset ibi qđ pertinet modo ad diuinum suppositum per rationē essentie que est ꝓpria. Dico q̄ falsum est: q̄ essentia non dicit nec est formaliter quicqđ ptinet ad diuinū suppositū / ideo nō valet. ¶Ad quintuz qđ dicit q̄ alio subsistit pater/z est aliquis z a filio est patet: dico q̄ eodē subsistit ꝑsonaliter/z est aliquis: z pater. Quādo dicis tūc filiꝰ nō esset aliquis: nec subsisteret substātia patris: nec esset ille aliquis q̄ pater/sed bñ aliquis alius: nō ꝛc. Si dicaꝝ adhuc videt q̄ ꝑsone cōstituunt z distinguunt q̄ absoluta: q̄ prouerbiozū tertio q̄rit Salomon de deo q̄ nomen filij eius si nosti: vbi videt inuere q̄ aliud est nomen ꝓprium filio ꝯ nomen filij/ alias idē exprimeret/z quereret: z de eodē esset certus z dubius. Aliud autē nomen nō est ita ꝓprium nisi scđm aliquā ꝓprietatē absolutā/per quā constituit in esse ꝑsonali: ꝯ ꝛc. Dicit q̄ sapiēs nō q̄rit nomē filij dei quātum ad diuinitatē: sed quātū ad humanitatē: q̄ illud nesciuit. Sed huic dicto obstat/ q̄ q̄rit ibidē nomē dei cui⁹ est filiꝰ: z p ꝑs nomen patris/z tñ dabat expresse nomē itelligi patris ex primēdo filiū/z nō quātum ad humanitatē. Jsti pater nō est incarnatus: z ideo dico q̄ per illud verbū voluit sapiēs intelligere q̄ nec pater nec filiꝰ possunt ꝑfecte noīari a nobis: sicut nec nosci. Et ideo dicit si nosti: nō autē voluit intelligere q̄ haberent aliqua noīa suppositozum absolutozū. Sic de isto. Puer. 3.

¶Distinctionis. xxvj.
Questio Secunda.

Boetius

¶Ecūdo q̄r̄ꝝ trū personē diuine cōstituant in esse suppositali vel ꝑsonali/z distinguātur p relationes originis. ¶Videt q̄ nō: q̄ p relationes ratiōis nō cōstituūtur suppositā realia: sed relationes ꝑis ad filiū/z vtriusq; ad spīritūsanctū sunt relationes rōnis ſm Boetiū. ſ. de trini. c. vltimo. dicit esse ibi q̄ sunt relationes eiusdē ad seipsum: ꝯ ꝛc. ¶Secūdo sic. Dis relatio est aliqua quidditas. Oz diuina relatio sit quidditas aliqua. Patet multozti⁹ ꝯ de relationib⁹ originis in creatura. Sil⁹ ex alio q̄ habet ꝓpriā singularitatē distinctiuā ab hecceitate essentie. Hec pōt dici hecceitas eēntie. Patet q̄ illa est cōicabilis tribus/z pponit relationi. Jgit si nō est sic dare hecceitatē sine quidditate aliqua cui⁹ est/oportet q̄ relatio originis (vt paternitas) dicat quidditatē: sicut alie relationes q̄ sunt ibi vt similitudo: z equalitas/z huiusmodi. Cuz igit dis quidditas sit cōicabilis vt quo vel qđ/nec possit esse cōditio suppositalis/nulla talis est constitutiua suppositi: sed dis quidditas est cōicabilis/ ꝯ dis relatio est cōicabilis: sed q̄ aliud cōicabile nō ꝓstituitur incōicabile: ꝯ ꝛc. ¶Tertio sic. Jn diffinitiōe p sone nō ponit relatio: ꝯ relatio nō est ꝓstitutiua p sone in esse ꝑsonali: q̄ diffinitio indicat quid est eē rei. Cōfirmat q̄ sicut dictū ē supra. Persona etiā diuina de suo formali significato dicit negationes cōicabilitatis/ꝯ per illā formaliter cōstituit/ sicut z ꝑsona vel suppositū creatū cū quib⁹ vniuocat sicut dictū est supra. Et hec est etiā opinio aliquoz q̄ per negatiōes seu incōicabilitates distinguunt et cōstituunt ꝑsone: licet ꝓprijs relationib⁹ z fundamētis. Et ideo etiā per relationes fundamentales: sed per negationes formaliter: sicut etiā suppositū formaliter p negatiōes ꝓstituit. ¶Quarto sic Si vnū oppositoz relatiue est cōicabile z nō cōstituit ꝑsonā/pari ratione nec aliud: sed spiratio actiua que opponitur passiue est cōmunicabilis nec cōstituit personam: ergo nec passiua similiter.

¶Contra ꝑ illa cōstituunt persone z distinguunt quibus multiplicant sed hoc est p relatiōes ſm Boetiū de trini. vbi dicit q̄ relatio multiplicat trinitatem: ergo ꝛc. Boetius

¶Jn ista ꝙstione sic procedā.

¶Primo ponā vnam opinionē prepositiui q̄ ꝑsone diuine nō distinguunt nec cōstituunt p relationes: sed seipsis totis primo. Et arguā contra eā: et soluā motiua eius. ¶Scđo ponā aliā q̄ ponit q̄ relationi repugnat pro cōstituere z distinguere ꝑsonam/z ostendā q̄ relationes originis cōstituūt personas z distīguūt/z q̄ sūt ille: z p quē modū/z rīnde bo ad motiua aliozū. ¶Tertio inquirā vtrū circū scriptis relationib⁹ possunt intelligi ꝑsone diuine distincte vel nō. ¶Ultimo ad rōnes principales.

¶Quātum ad ꝓmū dico q̄ opinio ꝓpositui fuit q̄ persone diuine se totis primo distinguuntur: non per ꝓprietates relatiuas tanq̄ per quedam formalia cōstitutiua sicut cōmuniter dicitur. Ad hoc arguebat ille. Persona diuina est eque simplex sicut essentia: sed essentia a quocunq; distinguitur se tota primo distinguit: ergo z persona. ¶Secundo sic. Sūme simplex a quocūq; distingultur se toto distinguitur: quia non est in eo accipere aliquid z aliquid: partē z partem: sed persona diuina est simplicit simplex z summe simplex: ergo ꝛc. ¶Tertio sic. Abstractum et concretum/sicut paternitas z pater idem significant: ergo sicut abstractum puta paternitas se tota distinguitur a quocunq; alio/ita et concretū: puta pater: ergo pari ratione quelibet persona diuina. Persone diuine an distinguant vt cōstituant p relationes ꝛc. Opi. prepositiui.

p̄cedeñ tem opi. vcz p̄posi ñui.

CIsta opinio est falsa/ꝛ ideo arguo ꝓtra eā. ℙrimo sic. Quecūq; conuenīūt in aliquo qđ est de cōceptu quidditatiuo vtriusq; non se totis distinguunt vt patet: sed psone cōueniūt in aliquo: ꝯ ꝛc. C Scđo sic. Illa q̄ se totis distinguuntur primo/ꝛ in nullo cōueniūt: magis sunt distincta ꝯ distincta: qz sicut dictū est supra minus distinguunt distincta ꝯ distictiua: sed psone magis sunt cōstituta ꝛ distincta ꝯ ꝓstitutiua ꝛ distinctiua/ꝯ ꝛc. C Tertio sic. Impossibile est q̄ supposita eiusdez nature se totis distinguātur/ sed psone diuine sunt supposita eiusdē nature non specifice sed nūero qđ plus est: ꝯ ꝛc. C Adducunt ab aljs due rōnes: prima est qz vna psona habet duas ꝓprietates: vt patet de patre: ꝯ nō se tota distinguit: qz nō nisi vna proprietate distinguit. C Scđa est: qz si psona se tota distinguit sequit q̄ totaliter esset idē cū ꝓprietate/ꝛ tūc multiplicata relatione vel ꝓprietate multiplicat̄ persona. qđ est falsum: qz eadē persona hz duas proprietates vt patet de patre. ℙreterea etiam nichil facit ad ꝓpositā questionē dicti prepositiui: qz per hoc nō habet plus an relatio cōstituat ꝯ essentia ꝛ ecōuerso. Et forte habet q̄ essentia magis cōstituit ꝛ distinguit ꝯ relatio: qz nō minus se habet ad totā psonā ꝯ relatio: immo ꝓncipalius. C Dico igit cū aljs q̄ personе diuine nō se totis primo distinguunt realiter: sed magis p proprietates relatiuas quibus cōstituunt inesse psonali sicut inferius apparebit.

Ad rōes ꝓpositi

CAd ꝓmum prepositiui dico q̄ psona esse ita simplicē sicut essentiā potest intelligi dupliciter. Uno modo per priuationē vel negationē cōpositionis: ꝛ sic est verū. Alio modo p negationē distinctionis aliquorū inclusorū in cōceptu quidditatiuo/ꝛ sic est falsum. Ad formā ꝯ dico q̄ psona est eque simplex sicut et essentia primo modo: sed ex hoc nō sequit q̄ psona se tota distinguat a quolibet sicut eēntia: qz nō est ita simplex scđo modo: includit em plura p quorū vnū cōuenit cū aliquo/ꝛ p aliud pōt distingui ab eodē/ꝛ nō se toto primo. C Ad scđm dico q̄ nō oportet q̄ simplr simplex primo se toto distinguat a quocūq; distinguit/ nisi ab illo a quo essentialiter: quod nō habet locū inter psonas diuinas. C Ad tertiū dico q̄ inter paternitatē ꝛ patrē nō est ꝓprie cōcretio ꝛ abstractio: qz dico q̄ pater in diuinis includit per se ꝛ intrinsece aliquid qđ nō includit paternitas intrinsece ꝛ formalr/ sic autē nō est inter abstractū ꝛ cōcretū: qz albū ꝛ albedo idē pricipalr significāt ꝛ includūt: licet albū ꝓnotet suām nō sutē albedo. Et ideo dico q̄ nō oportet patrē se toto distīgui a quocūq; sicut paternitatem: qz nō est ibi abstractio ꝓprie ꝛ ꝓcretio nisi scđm modū itelligēdi: vel solue q̄ ls pr̄ significet pr̄nitatē: ꝓcernit tñ eēntiā rōe cuius ꝓuenit filio: ꝛ ita nō se toto distinguitur ab eo.

Alia opinio q̄ relationi repugnat constituere ꝛ distīguere psonā ꝛc.

CQuantum ad secūdum articulū adduco ꝓmo aliquas difficiles rōnes ad probādū q̄ relatio nō possit ꝓstituere nec distinguere ꝓmo aliqđ diuinū suppositū. C ℙma est ista. Suppositū diuinū nō est min⁹ p se foral⁹ vnū ꝯ creatū: immo magis est vnū ꝯ creatū. Sed essentia ꝛ relatio nō sunt aliqđ vnū p se nec cōstituūt. ℙrobatio qz ꝓceptus includēs absolutū ꝛ respectiuū nō est p se vn⁹/ sicut em̄ res diuersoꝝ generū nō possunt esse per se vnū in effectu/ita minus videt q̄ absolutū ꝛ respectiuū in cōceptu. Et cōfirmat qz suppositū primū nō est vnū per accidēs. sed diuinū suppositū est primū: ꝯ ꝛc. C Scđa ratio est ista. Suppositum alicuius nature p se nō includit intrīsece aliā quiditatē a natura illa: qz ipossibile eū q̄ idē sit suppositū p se vnū duarū quidditatū seu duarū naturaꝝ ſz relatio dicit aliā quiditatē a natura diuina cuius sunt supposita diuina: ꝯ ꝛc. Et ꝓfirmat: qz prima supa intrīsece nō includit relationē: sed suppositū diuinū est ꝓma substātia: ꝯ ꝛc. C Tertio sic. nō substātia interēpta nō interimit substātia/ qz remoto posteriori pōt remanere prius: sed relatio nō est substantia saltē formalr: ꝯ ipsa remota vel negata nō interimit vel negat suppositū qđ est substātia: ergo nō est ꝓstitutiua diuini suppositi. C Quarto sic. ℙrie nature ad primū suppositū est ꝓma idētitas: ſz ꝓma nō est p accidēs: sed p se/ ꝯ ꝓma natura diuina habet p se idētitatē ad primū suppositū/ꝛ p ꝓns ad eiꝰ cōstitutiuū. Sed planū est q̄ relatio nō habet primā p se idētitatē: sed ad seipsaꝝ vel ad aliquid absolutū: ꝯ ꝛc. C Quinto sic. qđ est prius naturaliter relatiōe/ nō ꝓstituit p relationē patet: sed suppositū est prius relatiōe: qz illud qđ referr relatione nō est posterius ipsa/nec simul natura: ꝯ priꝰ nichil autē referr in diuinis nisi suppositū: nō autē eēntia vel relatio: ꝯ ꝛc. C Sexto sic. Relatio necessario p̄supponit extrema cōstituta/ꝛ precipue realis p̄supponit ea cōstituta et distincta: qz alias nō est dare causam quare idētitas nō sit relatio realis. ℙropter hoc em̄ est relatio rationis: qz nō p̄supponit extrema realiter distincta: ſz extrema relationū sunt supposita/ergo p̄supponūt ea cōstituta realiter ꝛ distincta. Si dicas q̄ imo cōstituūt ea ꝛ distingūt realiter/ꝛ ideo sunt relatiōes reales Contra: qz tūc istud argumētum nō valeret nō p̄supponit extrema realiter distincta: ꝯ est relatio rationis. C Septimo sic. Suppositū p̄supponitur actioni: sed relatio est posterior actione sicut paternitas generatiōe: ꝯ relatio nō est ꝓstitutiua suppositi vel paternitas. C Octauo sic. Nulla relatio in diuinis de se est hec ꝛ implurificabilis: nec per cōsequēs incōicabilis: qz nulla est ex se formaliter infinita/nec ex essentia: qz cū q̄libet sit equaliter essentie eadē: q̄libet eēt incōicabilis qđ est falsum de spiratiōe actiua/ꝯ nullo⁹ est incōicabilis aliq̄ relatio ꝯ nec cōstitutiua psone/ꝯ sicut ab vltimis cōstitutiuis ꝛ distinctiuis aliquorū nō potest abstrahi aliquid cōmune dictū inquid de eis: qz iā non se totis distinguerenr/ꝛ sic nō essent vltimo distincta. Sed a relationib⁹ diuinis abstrahit aliquod cōe dictus in quid de ipsis puta relatio/ꝯ nō sunt constitutiue nec vltimo distinctiue psonarū. Sicut qđ de se est incōicabile/posito quocūq; circa ipsum possibili et impossibili: dū tñ maneat cōceptus illi⁹: semp est incōicabile. Sed paternitas vel generatio actiua nō sic se habet: qz si pater p impossibile prius spiraret ꝯ generaret/generatio vel paternitas cōicaret spiritui sancto: sicut qz pater prio generaret cōicat filio spiratio actiua respectu spiritussancti/ergo non est de se incōmunicabilis / ergo nō est constitutiua alicuius persone vt videtur/ꝛ pari ratione nec aliqua alia. C Undecima ratio est hec. Quero quid subest denoīati per hoc q̄ dicitur pater: nō essentia tātū/ergo aliquod suppositū/ꝯ ꝓter paternitatē

denominantem est dare suppositum constitutū: sed illud non constituitur per paternitatem: ergo ꝛc.

C Duodecima ratio est qui est pater aut cū distinguit ab eo qui genitus est/vel filius in ꝯtū iste: aut nō. Si nō sequit q̄ idē est ille qui genuit ꝛ qui genitus est inquātum iste: qz amouenr illa q̄bus possunt distingui vel differre. hoc autē est impossibile qz tūc idē generaret seipm. Si nō est idem iste non solū in ꝯtum genuit ꝛ genitus: ergo ꝓter relationes est distinctio suppositalis inter istum ꝛ istū: et sic habeo ꝓpositum q̄ psone nō distinguunt primo nec cōstituunt per relationes. C Ultima ratio est quia ꝓfectionis est in substātia creata q̄ supposite tur vel sit hec per aliquid sui generis/ꝛ q̄ nō mēdicet suā subsistētiam ab aliqua extrinseca quidditate: propter quod etiam istud negatur ab accidentibus: sed illud qđ est perfectionis attribuendum est nature diuine: ergo suppositaliter subsistit non per quidditatē extrinsecam puta per relationē: sed magis per aliquid absolutum pertinēs ad ipsam.

opi. doct.

CSed dico q̄ istis nō obstātibus nō repugnat relationi constituere primo ꝛ distinguere diuinū suppositū. Et dico cū sanctis ꝛ doctorib⁹ q̄ relatiōes vel ꝓprietates personales originis primo cōstituunt psonas: ꝛ distinguūt. C Ad hoc autē nō habeo rōnes efficaces: ſz adduco auctoritates sanctorū. ℙrima est Augustini de fide ad petrū. c. ij. q̄ ꝓtū est patri q̄ filius genuit/ꝛ ꝓtium filio q̄ genitus est: sed psone per suas ꝓprietates positas cōstituunt ꝛ distinguunt: ꝯ ꝛc. C Scđa auctoritas est Damascen li. j. c. viij. vbi dicit/q̄ oīa sunt vnū in deo realiter ꝓter generationē/ꝛ ingenerationē: ꝛ processionē. In his em̄ solū ꝓprietatib⁹ differūt ab inuicē per se ꝛ ypostases ꝛ intellige oīnia sunt vnū de positivo: ꝯ impossibile est psonas realiter ꝓstitui ꝛ distingui nisi per relationes originis. C Tertia auctoritas est Anselmi de processione spiritussancti. c. j. vbi dicit hec. Itaq; sola causa pluralitatis in deo est vt pater et filius ꝛ spūssanctus dici nō possint de seinuicē: sed alij sunt ab inuicē: qz duob⁹ modis est de⁹ de deo. Et subdit q̄ oīa sunt ibi vnū/inter q̄ nō obviat relationis oppositio. Et. c. iiij. eiusdē libri dicit q̄ impossibile est inuenire in fide christiana. vnde vna persona distinguit ab alia nisi per relationes originis: sed si psone distinguerētur nō per relationes ꝓius essent distincte ꝯ surgerēt relatiōes originis: ꝛ aliquid aliud inuenirer ī fide christiana. Unde distinguerenr ꝓter relationes: ꝯ ꝛc. C Ad hoc est auctoritas eiusdē in fine illi⁹ libri: vbi cōcludēdo dicit, q̄ in hominib⁹ tot sunt hoīes quot psone: qz distinguunt absolutis psonalitatibus: sed in diuinis nō sunt tot diꝝ quot psone: qz q̄ deus relatiue dicit ad deū hoc facit psonarū distinctio: qz primo ad se dicit deus ꝛ seruat singularitatē: ergo scđm ipsum patet q̄ distinctio nulla est diuinarū personarū nisi per relationes originis. C Iré Richardus. iiij. de trinitate dicit q̄ in diuinis existētia suppositoꝝ variat scđm solā originē non scđm qualitatis differentiam/ꝛ vocat differentiam qualitatis differentiam per absoluta: quare ꝛc.

Anselm⁹ de ꝓcess. spūs. c. j.

Idē. c. 4

Idē ibiꝫ circa finē

Richardus. 4. de tri.

Ad p̄cedētes auctoritates

CAd istas auctoritates oēs respōdet q̄ vel in his q̄ relatiue dicunt includūtur ꝓprietates distinctiue referibilis: vel saltem nō excludunt absolute: verbi gratia. In pater nali ꝓprietate illa ꝓprietas absoluta ꝓstitutiua ei⁹. Et qñ dicit q̄ oīa sunt idem: nisi inter q̄ obuiat oppositio relationis: cuiusmodi sunt supposita constituta per absoluta q̄ ad inuicē referūtur: ꝛ illa q̄ inclusa relatione nō excludit suppositū ꝛ sub: ſz magis includit vel si nō sit exclusio in talibus accidentibus: tūc bene cōcludūt q̄ ꝓprietatibus relatiuis distinguunt: sed nō oportet nec sequitur q̄ primo.

C Cōtra nō videt ista intētio auctoritatū nec sanctorū: sicut patet discurrēdo p auctoritates. Tū qz cū semp loquātur sancti de istis ꝓprietatibus: vt secūdum eas psone dicūtur ad seinuicē relatiue: i eis nō possunt vt sic includi ꝓprietates absolute aliquе que habēt oppositū modū essendi puta ad se. Tum qz nō est probabile q̄ vbi locuti sunt ita expresse et ex intētione de cōstitutiuis ꝛ distinctiuis psonarū q̄ ipsi dimisissent prima ꝓstitutiua ꝛ distīctiua ipsarū non excludēdo ea vt dicūt isti: ꝛ semp locuti fuissent de secūdario distinctiuis ꝛ cōstitutiuis. Tum qz etiā senserūt cōformiter magistro suo christo: q̄ sic nosauit psonas Mathei vltio baptisantes eos. In nōe patris et filij et spiritussancti. Et puto q̄ eas ꝓprissime nosauit. Et apostoli sic nosauerunt eas. Ulī ꝛ Joannes studuit multū nosare ẏbū. In pricipio erat ẏbū. Et dico q̄ sunt magne probabilitates q̄ rōnes sint prie ꝓstitutiue ꝛ distinctiue psonarū: ſz nō sint efficaces rōes sicut dictus est supra: nec oīno cogētes auctoritates ad hoc ex causa nostre scripture. Silr etiā sub nosibus relatiuis inuocātur ad sanctificādum creaturā. C Dico igit absolute q̄ relationib⁹ originis psone diuine prio cōstituunt personaliter ꝛ etiam distinguunt. Et hec de isto articulo.

Resolu⁹

ℸ solutio nē p̄cedē tiū auctoritatum.

CConsequēter videndum que sunt relatiōes ꝓstitutiue ꝛ quot

quot sunt relatiōes cōstitutiue ꝛ q̄ sūt ille ꝛc.

Dico q̄ sunt tres tantū scilicet iste paternitas vel generatio actiua/que est eadem: filiatio vel generatio passiua: que est eadē: ꝛ processio vel spiratio passiua: que est eadem. Quare autem iste: nō video ita bonam rationem nisi quia iste sunt iste/et non alie. Sicut quia calor calefacit ꝛ dat esse calidum: quia calor est calor/et sic de talibus. Tamen adducitur quedam inductio ab aliquibus arguendo sic. Ille relationes solum constituunt et distinguunt personas in diuinis que sunt incommunicabiles et primo solum ꝛ non alie: sed sic est de istis tribus/ ℙrobatur primo de generatione actiua vel paternitate: quia sicut dictus est supra in natura diuina sunt tres persone tantum: vna non producta/ꝛ due producte: vna per modum nature vel intellectus: alia per modum voluntatis. Tunc sic prima productio per modum nature non potest conuenire nisi prime persone que est nō producta/scilicet patri: quia nō filio/nec spiritui sancto: sicut etiam ostensum est supra: sed prima productio que est per modum nature: scilicet generatio actiua est paternitas: ergo paternitas communicari non potest: ergo paternitas est incommunicabilis: sed q̄ primo sit incommunicabilis in patre patet: quia licet in patre sit alia proprietas incommunicabilis vt ingenitum vel innascibilitas/ipsa tamen est negatiua sicut dicē infra: sed paternitas est positiua ꝛ ideo dico q̄ primo sibi conuenit incommunicabilitas. De filiatione ꝛ spiratione passiua: probatur sic. Quia vna productione passiua eiusdem rationis nō potest produci

nisi vna persona in diuinis sicut probatū est supra. Sed quelibet istarū passiue dicta est talis/ ꝙ quelibet est incōicabilis. Q autem primo sint incōicabiles patet: qz in filio licet sint alie ꝓprietates vel relationes patet: qz in filio licet sint alie ꝓprietates vel relationes/tñ ipsa est cōicabilis sicut spiratio actiua. Est em̄ cōis sibi & patri/ & ita sola filiatio incōicabilis est i filio. Similiter etiā in spiritu sancto patet/de spiratione passiua vel processione: qz in spiritu sancto non est alia ꝓprietas ꝙ ipsa vel alia relatio.

¶ Sic igit patet ꝙ cū quatuor sint relationes positiue in diuinis: q̄ res sint prime cōstitutiue & distinctiue psonaꝝ: scz paternitas/filiatio/ꝓcessio/ sicut dicit magister in litera: nō autē spiratio actiua / qz cōicabilis est: innascibilitas autem licet sit ꝓprietas incōmunicabilis in patre/nō est cōstituta: quia nō est primo incōmunicabilis in ipso: cum sit negatio quedam etiam: sicut dicetur infra.

Quare/ & quō relatio pōt cōstituere diui. suppositū cū essentia. 1. opinio. ꝙ pc. opi. 2 opi.

¶ Vltimo videndū est in hoc articulo per quē modus & quare relatio pōt cōstituere suppositū diuinū cū ipa essentia. de hoc dicūt aliqui ꝙ relatio in diuinis nō est inherēs sicut in creaturis. Et ideo pōt cōstituere suppositū in diuinis nō in creaturis. ¶ Sed ꝙ qz istud nō sufficit nisi plus dicaī: quia per ly subsistēs nō intelligūt nisi nō inherēs: quodlibet autē attributū & spiratio actiua nō inherēt/ & tñ nō cōstituūt: ergo &c.

¶ Ideo dicit vnus alius ꝙ relatio in diuinis habet vim cōstituendi suppositū/qz habet vim substātie create in creaturis. Quare quero quomodo intelligis ꝙ relatio habet vim cōstituendi suppositū aut vim effectiuā scz aut realē: nō effectiuā qz non est principiū quo effectiuū vel productiuū alicui? sicut dictū est supra. Similiter etiā requirerē aliquid aliud a relatione q̄ cōstitueret formaliter ipsum suppositū/ & illud vel esset absolutū & sic suppositū esset absolutū: q̄ est cōtra eos: vel respectus: & tūc sicut de primo respectu/ & sic esset processus in infinitū. Si dicas ꝙ habet vim formaliter ꝓstituēdi suppositū: quare & per quē modū: q̄ nō explicaī per illā differētiam patet: etiā est cōtra modū dicēdi precedentē: qz q̄ est substātia in creaturis nō cōstitutt suppositum: sed magis negatio.

Dēs doctoris. ¶ Quātum ad hoc dico primo ꝙ relatio aliqua est cōstitutiua & distinctiua: puta paternitas: ex seipsa: & quidditate ꝓpria est incōicabilis/nō inquātum relatio specialis/ puta paternitas talis non queq; vel filiatio vel talis nō queq;: sicut essentia diuina ex seipsa formaliter est cōicabilis eadē numero nō ratione qua essentia diuina in cōi qz tūc ois essentia: sed ratione qua essentia talis diuina: & sic de similibus. ¶ Scōo dico ꝙ ex hoc ipso ꝙ habet esse incōicabile pōt formaliter cōstituere suppositū: qz pōt dare alicui esse tale per ipsaꝝ quale habet scōm seipsam: puta esse incōicabile: & ꝓ ois suppositū ꝓstituere. ¶ Tertio dico ꝙ q̄c quid habet pfectiōis diuinū suppositū ꝓstitutū: totū habet ex essentia & natura diuina: nō autē habet aliquid pfectionis ex relatione: qz nec relatio dicit aliquid perfectionis in diuinis vt patuit supra.

Correla. ¶ Ex hoc patet ꝙ incōicabilitas nullā pfectionē dicit in diuinis suppositis: q̄ statim patet / qz nec ipsa nec relatio per quā conuenit diuino supposito est melius ꝙ nō ipsa siue ꝙ quodcūq; incompossibile sibi: nō est em̄ melior pater eo ꝙ pater/ ꝙ sit filius nec filius patre &c. Et ideo dico consequēter ꝙ incōmūnicabilitas esse nō potest in diuino supposito per aliquid q̄ dicit perfectionem: sed per illud q̄ nec dicit perfectionē nec imperfectionē: puta per relationē/ sicut dictū est supra.

¶ Quarto dico ꝙ cōstituere suppositum formaliter potest intelligi vno modo ꝙtum ad illud q̄ dicit positiuum & includit. Aliomodo quātum ad negatiuum. Primo modo adhuc in proposito dupliciter: quia diuinum suppositū quātum ad suū positiuū: & est deus formaliter/ & est actus primus ipsius/principalis essentia ipsa: & actus infinitus: & illattuus. Secūdo modo quātum ad positiuū incōmunicabile vel esse positiuū tale puta patrē vel filiū/cōstituūt per relationē vt per paternitatē/filiationē/ & spirationem passiuā. Tertio scz quātum ad esse negatiuum q̄ est incōmunicabile formaliter acceptū cōstituitur per negationē duplicis cōmunicabilitatis vt q̄ & quo/sicut suo modo oculi ꝙtum ad esse cecum constituitur per negationē visus: & isto modo nō cōstituitur suppositum formaliter per aliquid positiuū

¶ Quinto dico contra aliquos qui dicunt ꝙ essentia diuina propter hoc non suppositatur per aliq̄ absolutum: nec per aliquid pertinens ad suā quidditatem: quia est vltimus actus & summe actualitatis secundum se: & ex se hec autem non est imposita ad aliquid ꝓprij generis: sicut essentia vel natura creata. Et ideo dicunt ꝙ natura creata suppositari potest per aliquid ꝓprij generis non autem natura diuina per aliquid absolutum: nec per aliquid quod non sit alia quidditas: vel saltem hoc dicunt ꝙ relatio ꝙ ꝙ sit alia quidditas ab essentia: tamen potest constituere diuinum suppositum & suppositum nature diuine: quia natura diuina de se est hec: & vltime actualitatis: & non est in potentia ad ꝓprietatem absolutam per quam suppositata sit natura creata. Contra istud dico ꝙ non videt michi verum omnino dictum istud: quia dato ꝙ essentia diuina sit summe & vltimate actualitatis/tamē ex hoc concludi non potest quin possit suppositari per ꝓprietatem absolutam: sicut dictum est supra. Ex quo vlterius patet ꝙ non est concludēdum relationem esse cōstitutiuam persone diuine/quia essentia diuina est in vltimata perfectione & actualitate quasi impossibilis suppositari per aliquid absolutum: et necessario suppositabilis per extrinsecam quidditatē: puta per relationem. Tertio quia aut accipit suppositari ꝓprie/ & natura creata nō suppositaretur per ꝓprietatem positiuam et absolutam ꝓprij generis: sed per negationes. Aut accipis suppositum ꝓ individuari: et sic essentia diuina non per extrinsecam quidditatē relationis scz seipsa formaliter est hec sicut natura creata ꝓ ꝓprietate aliqua individuali ꝓprij generis: puta hecceitate: quia relatio diuina non dicit ꝓprietatem quidditatem aliam: sed modum: vel quasi differentiam suppositalem: sicut differentia individualis suo modo in creaturis. ¶ Sexto dico ꝙtus ad hoc ꝙ falsus dicunt aliqui ꝙ incommunicabilitas est imperfectionis in creaturis si intelligāt de perfectione simpliciter/ quia tunc diuinum suppositū secundum ꝙ huiusmodi esset perfectum simpliciter/q̄ est falsum: qz suppositū. Unde incōmunicabile nullā habet perfectionē: vt dictū est supra: falsum est em̄ q̄ adducūt scōo/ qz tūc essentia diuina non esset perfecta simpliciter: qz est cōmunicabilis.

Ad rōes 2. ꝓcipalis opi. ꝙ relationi repugnat ꝓstituere et distinguere ꝓ. fo. cc.

¶ Ad motiua aliorū respōdeo primo ad ꝓmū/dico ꝙ suppositus diuinū nō est minus vnū ꝙ creatū. Est em̄ vnū per idētitatē realē positiuoꝝ cōstituentiū ipm̄: sic autē nō est aliquod suppositū creatū vt dictū est supra. Quādo dicis ꝙ absolutū & respectiuū nō faciunt vnū per se ꝑceptū/dico ꝙ verū est formaliter sicut intellexit Aristoteles de per se vno modo cōceptu metaphisico vel logico siue cōplexo/siue incōplexo vel potius simplici/vel ꝓposito/sed dico ꝙ possunt cōstituere aliquod vnū per se cōceptū per idētitatē verā realē/ & stāte nō idētitate formali inter ipsa q̄ solū habēt locū in diuinis/ & hoc Aristoteles ignorauit: nec curo multū de hoc/ & pari modo etiā possunt cōstituere essentia absoluta & relatio aliquid vnū per se per verā realē idētitatē/aliomodo ꝙ in nemā vnitas aliqua in creatis & quā viderit Aristoteles/ & est verior & maior vnitas ꝙ cuiusq; suppositi creati: sicut dictū est supra. Ad ꝓfirmationē patet ꝙ suppositū diuinū nō est vnū ꝓ accidēs/sed Ad 2m. vnū per se modo ꝓdicto. ¶ Ad scōm dicetur ꝙ in creaturis ipossibile est cōcurrere relationē ad suppositi vel potius individui cōstitutionē: vel etiam aliā quidditatē cuiuscūq; generis: qz nūq̄ possunt constituere vnū per se: nec possunt esse idē realiter quidditas substātialis & accidētalis/ sicut oportet de cōstitutiuis suppositi: vel saltē individui: q̄ dicīt ꝓ tāto qz suppositū creatū nō est aliquid ꝓ se vnū si ꝓstituaī formaliter ꝓ negationē vel negationes/que nec sunt eedem realiter/nec essentialr/ nec formaliter ab individuo substracto: licet etiā nō distinguanī aliquo istoꝝ modoꝝ: sed sunt nō eedem et separabiles ab eo/nec faciūt vnū ꝓ se: sed saltē individuū est aliquid ꝓ se vnū. In deo aūt vicerēt ꝙ natura diuina pōt esse eadē realiter cuz extrinseca quidditate relattōis: & per ipam potest habere esse incōicabile: ideo &c. Quādo dicis ꝙ idē suppositū nō pōt esse duarū quidditatū: dico ꝙ verū est eque positū & eodē modo: sed bene pōt esse vni? vt dātis esse deū/ & alteri? vt dātis eē patrē vel hmōi: & hoc esse non pōt in natura creata (vt dictū est supra) qz quidditas extrinseca nō pōt facere tantū vnitatez cū substātia. Aliter pōt dici breuiter ꝙ suppositus vnū ꝓ se formaliter / cuiusmodi ē suppositū nature create: nō includit plures q̄dditates alteri? & alterius generis: qz tale suppositū est tm̄ suppositū creatū/ i quo talia nō faciūt vnū nisi ꝓ accidēs: lz formaliter vnū: i deo autē nō sic/ vt dictū est supra. Suppositū em̄ ꝙ se nō est formalr vnū/nec ꝓ se/nec ꝓ accidēs: sed magis est vnū idētice loquēdo/quequidē vnitas in creaturis nō habet locū. Aliter pōt dici ꝙ nec diuinū suppositū nec creatū est aliquid ꝓ se formaliter vnū: de supposito creato ptz: qz formalr cōstituīt ꝙ negationē vel negatiōes: negatio autē cū affirmatiōe vel positiuo nō facit vnū per se/ nec in effectu/nec in cōceptu/ saltē ꝙ se formalr primo modo/imo nec aliquomodo in ꝓposito: qz illa negatio cōuenit nature individue vt substracte accidentaliter: & pōt tollī vel nō ꝙuenire sibi ꝙ aduētū affirmatiōis oppositē. Ex quo ptz ꝙ nō substātia/imo nec aliq̄d positiuū siue intrinsecū siue extrīsecū est cōstitutiuū suppositi creati/accipiēdo ꝓprie suppositū: licet bene sit ꝓstitutiuū aliquid positiuū ipsius individui substātie/ & illud est substātia/ & individuū est vnū ꝙ se: de diuino supposito etiā patet ꝙ nō est vnū ꝙ se formalr: nec primo modo nec secōo. De primo modo ptz: qz absolutū & respectus nō sic faciūt vnū ꝙ se. De secōo modo ptz: qz nulla relatio est passiua ꝓpria essentie vel adequata. Sed si quātū ad posse tius sua aliquomodo est ꝙ se vnū sicut dictū est supra. hoc nō est vnitate formali sed idētica ꝓstituentiā quā Aristoteles nō vidit. Et ita videt simile, de supposito creato & increato/ ꝙ neutrū ꝓstitutiuum suppositi siue sit positiuus siue negatiuū. Unde vel tm̄ ꝙ dissimile est qz suppositū creatū sup naturam hanc nō addit aliquid positiuū reale: nec ꝓtinēs ad naturā/nec extrīsecū quidditati nature: sed diuinū suppositū addit aliquo modo relationē q̄ pōt ꝓcurrere cū essentia/nō obstāte vnitate ꝙ se reali (nō dico formali) diuini suppositi: qz ipsa est eadē cū eēntia realiter/qz est quidditas extrīseca/ & alia formaliter ab essentia/q̄ nō pōt inueniri i creaturis: forte tm̄ ꝓprie loquēdo relatio diuina nō est alia quidditas a diuina essentia: lz se habet aliquomodo ibi sicut differētia vel modus individualis i creaturis

Ad cōfirmationē de prima substātia/dico ꝙ i deo ꝓprie nō est prima substātia nec secōa/sicut nec in deo est individuū nec spēs nec genꝰ substātie: tm̄ ibi est aliq̄d ad modū prie substātie/ ꝙ tāto qz ibi ē suppositū nature itellectualis ꝓstitutū ex natura & ꝓprietate ꝙ quā hz esse cōicabile/eo modo quo dictū est supra.

¶ Ad tertiū dico ꝙ accipiēdo substātiā i diuinis aliquomodo ipsa relatio substantia est: quia est idem realiter cum substantia. Quando ergo dicis non substātia interempta &c. Dico ꝙ interemptio illo quod non est idem realiter vel essentialiter cum substantia: sed est aliquid extrinsecum non interimitur substantia. Relatio autem non sic est non substantia. licet enim nō sit formaliter substantia in diuinis/tamē est idem realiter cum essentia que est substantia supposīti. Ad 3m.

¶ Ad quartum dico ꝙ maior est falsa: quia prima idētitas vniuscuiusq; est ad seipm̄. Unde prima idētitas nature est ad seipsam/non ad suppositum. Ad minorem quādo dicis ꝙ prima identitas non est per accidēs cuiusmodi est essentie ad relationem: dico ꝙ essentia Ad 4m.

et relatio nō sunt vnū per accidēs(sicut dictus est) licet nō fuerint vnū per se primo modo dicēdi p se nec pprie secūdo modo dicēdi per se: quia relatio nō comparat ad essentiā vt passio ad subiectū; tūc denominaret ipsam ⁊ referret:qđ est falsum:sed est vnū magis ꝯ natura creata ⁊ sua indiuidualis differētia:sicut dictū est supra. Ad 5m. ¶ Ad quintū dico q oportet vniuersaliter illud qđ referr realiter p relationē esse prius natura relatione:sed in posito dico q relatio est prior natura relato licet nō natura proprie tñ aliquomodo vt cōstitutiuum cōstituto: hoc est eīm regulare ⁊ p se vniuersaliter. Verus est q fundamētum est prius relatione:sed q suppositū vel relatū sit prius rone:dico,q accidit falsum: hoc eīm verū est vbi relatio distīguit realit vel essentialit a fundamēto:⁊ nō ē pstitutiua suppositi sicut in creaturis in diuinis non sic. Ad 6m. ¶ Ad sextū dico q nō vniuersaliter verū q relatio presupponit extrema realiter distincta:sed fallit in diuinis vbi est cōstitutiua relati extremi. Etiā credo in creaturis in multis:puta quādo volūtas mouet seipsaz relatio motiui nō presupponit voluntatē distinctā a seipsa et sic de alijs multis. Quādo dicis igit istud argumētum nō valet relatio non presupponit extrema realiter distincta:ergo est relatio rationis. Dico q verū est absolute:qz plus requirit ad relationē rationis ꝯ nō presupponere extrema realiter distincta scz q surgat ex opere intellectus ⁊ nō ex natura rei/sicut relationes diuine in posito surgunt ex natura rei:ita q relatio que nec psupponit extrema distincta:nec surgit ex natura rei:nec per ꝑs distinguit ⁊ cōstituit aliquod extremū ex natura rei; illa est rationis. Aliter dici potest q argumentum tenet in relatiuis vel relationibus primi modi vel similibus ipsis:sicut idē dicit sibipsi. In talib9 eīm qz nō sunt cōstitutiue nec productiue alicuius:si non presupponūt extrema realiter distincta:nunꝯ habēt extrema realiter distincta:nec surgunt ex natura rei:ideo ⁊c. Si dicaf hic q relatio ē aliud:ꝯ realis ad aliud realiter/ꝯ semp habet extrema distincta realiter. Dico q si relatio ē ad aliquid nō oportet q ad aliud:licet ī diuinis bene in posito sint extrema distincta/nō tñ psupposita. Ad 7m. ¶ Ad septimū dico q suppositū vniuersaliter loquēdo non psupponit actioni nisi ī creaturis. Sed ī deo dico q est dare suppositū constitutiuū per actionē productiuā. Ad 8. ¶ Ad octauū dico q qlibet relatio ī diuinis ē ex se hec/sicut ⁊ entia:qz qcqđ ē in diuinis ex natura rei est purus act9. Tu dicis nō est ex se formalr ista. Dico q verū est:sed nichilominꝰ est purꝰ actꝰ ⁊ ideo nō pōt esse ī potētia ad singularitatē nec pluificari:ꝯ est ex se formalr hec:imo etiā differētia indiuidualis creata q̄ nō est purus actꝰ ꝯ oppositionis cū natura. Sed hoc nihil facit ad cōicabilitatē vel incōicabilitatē:qz entia diuina ex se est hec/et tñ est cōicabilis. Et nescio aliā meliorē rationē nisi q iste sunt iste/⁊ ille sūt ille. Ad 9. ¶ Ad nonū dico q relationib9 diuinis pstitutiuis psonarū nō pōt abstrahi aliqđ cōe reale nec prie intentionis nec equiuocū. Nū dicis q imo relatio:dico q sicut dictum est supra:q sicut nomē relationis est nomē reale ⁊ prime intentionis ipm est equiuocū ad tres diuinas relationes. Ad 10m. ¶ Ad decimū dico q si p impossibile pater prius spiraret ꝯ generaret generatio non esset generatio:nec spiratio esset spiratio:qz de rone generatiōis(cū sit p modū nature diuine nō determinabilis ab aliquo)est q sit pria productio:de ratione vero spirationis(cū sit p modū volūtatis)q nō sit prior:⁊ ideo ponere q pr9 spiret ꝯ generet:est ponere sic ꝓtradictoria:⁊ destruere rōnē terminoꝝ et tā vel nichil sequit/vel ꝺdictoria sequunt:scz q ḡfiatio sit incōicabilis/⁊ nō sit incōicabilis. Ad 11m. ¶ Ad vndecimū dico q paternitas denoīat suppositū cōstitutū p ipam:puta pfez nō sicut accidēs subiectū vel passio:sed sicut aīa denoīat aīam/nō q animaz ꝑsupponat aīe/⁊ rationale ꝑsupponat hoīez/⁊ differētia indiuidualis idiuiduū/tō nō valet. Ad 12m. ¶ Ad duodecimū dico q iste nō dicit aliqđ cōe reale duobus istis/puta generāti ⁊ genito in quo quentat sicut imaginat argumētū / sicut etiā nec sortes huic sorti ⁊ illi:sed generās ⁊ genit9 sunt ali9 ⁊ ali9/iste p paternitatē ⁊ filiationē/sicut p eas sunt pater et filꝰ/⁊ nullo9 idē iste/nisi forte accipiat iste ꝓ pcreto diuinitatis cū estde9/⁊ tūc nō accipit suppositaliter vel psonaliter. Ad vltim. ¶ Ad vltimū dico q nō est pfectiōis simplr in natura substātiali creata q idiuiduef vel suppositef p aliqđ positiuū absolutū: sed est pfectiōis supplētis impfectionē qz si p extrinsecā quidditatē illa necessario ēt accidētalis ⁊ distincta essentialiter ab ipsa. Dico etiā q nulli9 est impfectiōis ī natura diuina q suppositef p extrinsecā quidditatē(suppositō q relatio dicat aliā quidditatē)sed stāte hoc q est eadē nō solū essentialiter ⁊ realiter cū ipsa multomagis est eadē ꝯ ꝓprietas q̄ cūqz absoluta cū natura creata : lz etiā nō videā q esset impfectionis in ipsa suppositari nō p aliā qditatē:sed p ꝓprietatē absolutā vt dictū est supra.

¶ Quātum ad tertiū articu/lū dicūt quidā q p abstractū a relationib9 ⁊ a personis nō possunt intelligi p sone distincte in diuinis sed hoc ꝟplicat ꝺdictiones. Prīo qz relatiōes sunt distinctiue ⁊ pstitutiue psonarū: vt pts in articulo pcedēti. Scḋo qz itelligerenf distincte p aliqua absoluta vel essentialia:⁊ tunc nō nisi sm rōnē intelliguntf distincte:⁊ sequerenf errores sabellij q p sone cōfunderenf scīm rem vel relatiōes:⁊ tūc nō abstrahunf relatiōes:quare ⁊c. ¶ Et addūt isti q ponentes idē esse moues ⁊ motū nō possunt saluare distinctionē psonarū in diuinis/qz sicut idē pōt esse moues ⁊ motū nō distīctū suppositō/ita etiā pducēs ⁊ pductū ⁊ sic confundūt personas cū Sabellico.

An circūscripti; relationiꝫ diuine pso nepossint itelligiui stincte vt non ꝛc.i. opi.

¶ Contra

Alia opinio ꝺ pte cedētem.

ista dicta dicīf prīo q circūscriptio ⁊ abstractio differūt ī hoc: qz abstractio ē opatio simplicis itelligētie apprehēdētz vnū nō apphēdēdo aliū. Circūscriptio ꝺo est opus intelligētie diuidētis ⁊ dicētis hoc nō inesse isti. Ex quo ptz q vniuersale:vel natura vniuersalis pōt abstrahi a suppositis/nō tñ pōt circūscribi a suppositis. Phōt eīm itelligi nō itelligēdo suppositā sine aliquo mēdacio vel falsitate/ꝓpter qđ dz. ꝟ. phisicoz q abstrahētiū nō est mēdaciū:sed nō pōt vere circūscribi a suppositis/circūscriptio igit est positio alicui9 nō esse:⁊ tūc videri pōt quid sequīf. 2. phis. 2.

¶ Scḋo dz q sine ꝟplicatiōe ꝺdictiōis psone dine pnt itelligi distincte nō itelligēdo relatiōes ī ipsis: vl abstrahēdo ipas a relatiōib9:vel rones ab ipsis Cui9 ratio ē qz etiā sm alios psona ī suo cōceptu cōi accepta nō includit rōnē sub determīata rōne relatiōis:ꝯ sub rone ꝓprietatib9 incōicabil cui ac-

cidit vt sic q sit relata vel absoluta: qz dicūt etiam quidā eoz q relatio nō pstituit inquātum relatio sed inquātum ꝓprietas/ꝯ persona pōt intelligi distincta abstrahēdo relationē ab ipsa scīm propriā rationē rationis sine implicatione cōtradictionis: qđ est alterum nō includit vt sic potest intelligi nō intelligēdo illud. Dicitur ergo q possunt intelligi tres subsistētes incōmunicabiliter/⁊ per cōsequēs tres persone siue in diuinis siue in creaturis nō includendo aliquas relationes. 3. ¶ Tertio dicīf q licet ista sint scīm intellectum ⁊ abstractionē intellectus:nō tñ sic est in re q persone diuine maneāt distincte/⁊ sic distinctio sine relationib9 sicut de multis alijs:nec intellectus sit abstrahēs intelligit hoc esse ⁊ manere sine illo sicut dictum est supra. Unde dicīf q scīm intellectionē questionis oportet accipere absolutū ⁊ relatiuum scīm considerationē rationis:⁊ modū nostre apprehēsionis:⁊ sic dicīf cētera alios q nō oportet q omne dictū in cōmuni sit essentiale vel notionale. Nam scīm Richardū ēm substātiam dicīf aliquid in diuinis vel ad modum secūde substātie:⁊ q sic dicīf non dicīf quis seu aliquis vel psona. Unde ⁊ essentia non dicīf formaliter persona:vel ad modum secunde substantie:et q sic dicitur nō dicīf quis seu aliquis vel persona. vnde ⁊ essentia nō dicīf formaliter psona:vel ad modum prime substantie:⁊ vt sic de ratione sua nō est nisi q habeat proprietatē incōmunicabilē/vtrū autem sit relatiua vel absoluta hoc accidit psone. Unde persona est/⁊ scīm suam rationē generaliter acceptā formaliter/accipiendo ipsam pro aliquo incōmunicabili scīm q huiusmodi:⁊ ideo psona precise accepta scīm modū apprehēndi ⁊ nominandi nō est essentiale nec notionale pure:ꝓpter qđ non valet dictū aliquoꝝ simpliciter:dicētium q omne qđ est in diuinis vel est simpliciter essentiale vel notionale/quia est dare medium in diuinis ad hoc et illud saltē scīm nostrum modū apprehēndi ⁊ intelligendi cuiusmodi est psona. 4. ¶ Quarto dicīf q persone nō possunt intelligi distincte circūscribendo relationes ab ipsis vel a diuinis sine implicatione cōtradictionis. Cuius ratio est qz sine ꝟplicatione cōtradictionis nō potest intelligi cōstitutiuum nō esse ⁊ esse constitutum ⁊ distinctū per ipm:quia cōstitutum ⁊ distinctū includit cōstitutiuum ⁊ distinctiuum. Sed circūscribendo relationes intelligūtur relationes nō esse/⁊ tñ sunt cōstitutiue ⁊ distinctiue:ergo impossibile est sine implicatione contradictiōis intelligere psonas esse nec eē distīctas.

Nēs doctoris de pce.opi. cū suomodo dicēdi

¶ Sed ista

dicta videtur michi dubia ꝯtū ad aliqua. Quātum ad primū dictū de abstractione ⁊ circūscriptione concordo cū eis. Quātum ad secūdum dictū ⁊ tertiū non ꝑcordo cū eis:quia sicut dictū est supra persona est nomen prime intētionis. Et quātum ad principale significatū in diuinis:⁊ ꝯtum ad cōnotatum positum:sed p istū modū q psona est nomē equiuocū ꝯtum ad principale significatū:nō autē ꝯtum ad cōnotatum qđ est relatio. ¶ Dico igit cōsequēter q abstractis relationibus a psonis nō possunt psone intelligi distincte ꝯtum ad cōnotatus psone:qz persona non cōnotat aliquid cōmune in natura rei tribus relationib9: qz nichil sic est cōmune:nec aliquid ꝑmune sm rationē:qz est nomē prime intētionis:⁊ hoc cōtra scīm dictū tertiū aliorū qui imagi nabātur q psona quātū ad illud positiuū qđ cōnotat dicat aliquid cōe:saltē sm rōnē p modū intelligēdi:qđ est falsum scīm q est ꝓnotatū a psona. Dico eīm q ꝓnotatū psone scīm q hmōi qđ est relatio ipa:nō est aliqđ vnū vel vniuocū sub quo possit accipi distinctio:⁊ ideo dico q nō possunt persone in diuinis intelligi distincte nō intelligēdo relatiōes vel abstrahēdo. Accipiendo dico psonas quātum ad cōnotata. ¶ Secūdo dico q accipiendo personā quātum ad principale ⁊ formale quod est incōmunicabilitas ipsa secūdum quod psona dicit aliquid formaliter incōmunicabile: quod quātum est ex hoc possent intelligi persone distincte nō intelligēdo relationes vel aliquā relationē:quia sicut dictum est supra illa incōmunicabilitas est vniuoca et in personis diuinis ⁊ in creatis. Et ita sub ipsa quātum est ex ipa potest intelligi aliqua distinctio ⁊ pluralitas incōmunicabilitatū ⁊ incōmunicabilium scīm q huiusmodi:nō intelligēdo relationes vel que nō sunt de cōceptu quidditatiuo istarū incōmunitatum vel negotiationū:nec etiam incōmunicabiliū scīm q huiusmodi. Et ideo dico q quātum ad hoc q quantum est ex principali ⁊ formali significato persone possunt intelligi psone distincte abstractis relationibus:⁊ quātum ad hoc persona nō est ipsuz mere essentiale nec notionale:quod est etiā contra alios de prima opinione. ¶ Tertio dico cū istis q circūscriptis relatiōibus a diuinis ꝟplicet contradictionē intelligere psonas esse distinctas:⁊ hoc ꝯtum ad positiua cōnotata per psonaz que sunt essentia ⁊ relatio/quia vt sic nō distinguūtur nisi per relationes scīm proprias rationes ⁊ formales acceptas/que nichil habent cōmune inter se quod dicat vel cōnotet personam. Sed quātum ad principale psone significatum nō video q per se ⁊ formaliter implicet cōtradictio intelligēdo personas distingui/⁊ incōmunicabilitates distingui nō intelligēdo relationes non esse: quia relationes intrinsece nō pertinēt ad istas incōmunicabilitates vel negationes. Quia tamē iste negationes sequūtur relatiōes cōstitutiuas psonarū in diuinis ⁊ necessario ⁊ cōuertibiliter cōcomitāter fundantur in eis:argui potest q si nō relatiōes sint circūscripte debet intelligere nō sunt incōicabilitates iste in diuinis:nec p ꝑs distīguunt psone etiā quātū ad psonale significatū. Aut scit vel vult dicere melius de hoc placet mihi. ¶ Ultio dico quātū ad vltimū dictū prime opinionis q illud est falsus. Dato eīm q idē moueat seipz nihil tñ obstat distīctiue productioni psonaz. Aliud est eīm producere seipm ⁊ mouere seipm. Primū est simplr ipossibile:qz nichil ꝑsupponit seipm ī eē prio ⁊ simplr:nec ex sibi cē simplr sed scīm est valde possibile ⁊ necessariū ī aliquib9: qz aliqđ pōt sibi dare esse scīm ⁊ accidētale. Ūl dico q illi q ponūt illud dictū piculose ponūt:⁊ ꝺ libertatē volūtatis. Et nichil hñt ꝺ altos de cōfusione psonarū qz impossibile est q eadē sit psona productaz ⁊ productus:⁊ illud dictū alioꝝ dico q ꝓuenit ex defectu itellect9. Hec de tertio articulo ꝓcipali.

Ad rōes qōnis ꝑn cipales.

¶ Ad primū ꝓcipale dico q quātū ad hoc q vex est dictū Boetij q ī relatiōe ratio nis etiusdē ad seipm est idem absolutū; sicut etiā in relationib9 diuinis idē est absolutū in vtroqz relatiuoz:ꝯ nō quātū ad hoc q sint rones rōis: sicut idēitas alicui9 ad seipm:ꝯ sunt idtiez natura rei.

¶ Ad secūdum dico q̄ omnis quidditas que dicit imperfectionem simpliciter est cōmunicabilis: non oportet autē de omni que nō dicit perfectionē simpliciter/sicut est de proprietatibus relatiuis cōstitutiuis. Si queras quare hoc: nescio nisi q̄ ista est ista/ꝛ illa est illa: vel diceretur q̄ nulla relatio in diuinis dicit quidditatē: sed illud quo aliquid est primo incōmunicabile sicut fundamētum illius incōmunicabilitatis ꝛ se habet per modū differētie individualis licet non sit ꝓpria differētia individualis: sed tm̄ contradictio suppositalis. ¶ Ad tertiū dico q̄ relatio nō includitur in diffinitione ꝑsone in cōmuni q̄tum ad principale significatus/ꝛ ideo dico q̄ nec omnis ꝑsona cōstituitur per relationē: sed dico q̄ ꝑsona diuina cōnotat relationē quā cō sequitur incōmunicabilitas ꝑsonalis: ideo ꝛc. Un de quādo queritur de formali cōstitutiuo ꝑsone diuine non querit nisi de fundamēto primo talis vel talium negationū ratione cuius conuenit ꝑsone q̄ sit incōmunicabilis/ꝛ illud oportet esse aliquid positiuum/ꝛ nō potest dici essentia: ergo relatio: nō sic oportet in creatura q̄ ista negatio necessario cōsequatur aliquid positiuū reale distinctum/nec cōstituatur ꝑ aliquid positiuū: sicut ꝓbabit in tertio: q̄ creatura manēs potest carere propria ꝑsonalitate.

¶ Ad quartū dico q̄ nō oportet q̄ spiratio actiua sit incōmunicabilis dato q̄ passiua sit incōmunicabilis: ꝛ econuerso. Cōmunicabilitas in ꝓposito vel incōmunicabilitas attēditur penes hoc q̄ aliquid potest cōuenire vel cōuenit pluribus suppositis/et sic dicit cōmunicabile vel nō nisi vni/ꝛ sic incōmunicabile. Modo dico q̄ nō oportet correlativa cōmunicari sēm suppositа vel substātia: sed tantum sēm relationes Unde dico q̄ licet spiratio actiua conueniat pluribus suppositis non tamen spiratio passiua sed sicut spiratio passiua est vna: ita et actiua et econuerso.

¶ Distinctionis.xxvij.
Questio Prima.

Circa distinctionē

Vigesimā septimā quero primo. Utrum generatio actiue dicta/ꝛ paternitas sint eadem proprietas vel relatio ex natura rei. ¶ Videt q̄ nō. Ille relationes nō sunt eadem relatio quarū vna fundat et alia fundatur: quia nichil fundat in seipso: sed paternitas fundat sup generationes sicut patet in p̄dicamētis ꝛ. v. metaphisice. Actio em̄ et passio fundāt respectus de sēdo modo relatiuorū: ergo ꝛc ¶ Sēdo sic. Nichil est prius seipso formaliter. Sed paternitas cū sit ꝓstitutiua suppositi est prior q̄ generatio cum sit actio suppositi: ergo ꝛc.

¶ Tertio sic. Si generatio ꝛ paternitas essent totaliter idem vbi inuenirē vnū ꝛ alterū/sed hoc est falsum: q̄ in multis inuenit generatio in quib⁹ nō inuenit paternitas: nec in ꝓducto inuenit filiatio sicut dictū est supra in generationibus equiuocis: ꝫ ꝛc. ¶ Quarto sic. Actio ad extra puta creatio in deo non est idem q̄ respectus ad extra: quia illa est realis: ꝛ iste est rationis tm̄: ergo similiter actio ad intra sicut generatio ꝛ paternitas q̄ est respect⁹ nō sunt idē. ¶ Cōtra Magister dicit in litera q̄ sunt eadē ꝓprietas realiter ꝫnatio activa ꝛ paternitas.

¶ In ista q̄stione sic procedā.

¶ Primo inquirā de questo. Utrū sēs generatio ꝛ paternitas sint eadem relatio formaliter/ꝛ quomodo distinguātur. ¶ Sēdo inquirā vtrū primū supositū diuinū cōstituat in esse ꝑsonali per istā proprietatem generatio actiua ꝛ paternitas.

¶ Quātum ad primū est hna

opinio ꝛ vn⁹ modus dicēdi aliquor⁹ q̄ sunt eedem proprietates ꝛ relatio ex natura rei. Hoc probat/ q̄ relationes q̄ habēt idē fundamētum ꝛ eundē terminū sunt eadē relatio realiter. Hoc patet secūdū eos: quia relationes habēt suam realitatē ex fundamēto: sed suā vnitatē ꝛ distinctionē ex termino: sed paternitas ꝛ generatio actiua sunt huiusmodi: vt patet de fundamēto siue sit essentia siue potētia vl vis generatiua: ꝛ patet q̄ dicāt ordinē vel habitudinē ad eūdem terminū puta ad filium: ꝫ ꝛc. ¶ Et nota q̄ aliqui arguunt q̄ generatio actiua ꝛ paternitas distinguunt ex natura rei: ꝛ sunt plures respectus in diuinis. Primo quia ꝓductio ꝛ relatio cuiusmodi est paternitas vel vltimate abstracta suis cōceptibus quidditatiuis distinguit⁹ q̄ vna est ab alia ad. Similiter vna est de gñe actiōis vel quasi/ꝛ alia de genere relatiōis vel quasi: vnde diceres sēm Scotū q̄ generatio actio est quasi de genere actionis: ꝛ actio ꝓductiua. Alioquin nō haberet terminū producere plusq̄ intelligere vel velle: et p cōsequēs videtur esse habitudo ad passum vel quasi ꝛ nō ad filiū. Paternitas aūt est habitudo ad filium. ¶ Sēdo q̄ generatio actio est in filio formaliter: sicut actio in passo vl ꝓducto. Et probāt q̄ vel est producta/ꝛ sic est in filio: quia in patre nihil producitū: vel nō est ꝓducta ꝛ sic memoria non cōparatur ad ipsam: sicut principium productiū: ꝫ bene sicut fundamētum: eo modo quo essentia ad intellectū vel voluntatē: q̄d est incōueniens. Similiter etiam quia filius nō comparatur ad patrem vt productus nisi mediante productiōe actiua vel generatione/ergo ipsa est producta. ¶ Tertio q̄ generatio actiua est paternitate ex natura rei. Probatio q̄ est prior origine ipsa filiatione sicut ꝛ pater. Paternitas autē ꝛ filiatio omni simultate rei ꝛ intellectus sunt simul. Nam in quocūq̄ signo rei vel intellectus ponit paternitas: ponitur paternitas filij vt termini: quia hec est quidditas ei⁹ q̄ ad filiationē vel filium dicatur. ¶ Quarto q̄ nichil est principium sui ipsius vel sui constitutiui formalis: sed pater est principium generatiōis actiue: ergo generatio nō est suū formale cōstitutiuū q̄d est paternitas: ꝫ nō sunt idē. ¶ Quinto q̄ generatio actiua fundat sup memoriā sicut sup principiū generādi/sicut similatio sup albedinē: sed paternitas fundat immediate sup essentiā sic ꝛ filiatio: alioq̄n si sup memoriā sequerē q̄ aliq̄d eēt accidētale vel quasi ipsi filio q̄d esset quidditatiuū primi/sc̄s ipm fundamētū paternitatis si ponerē memoria: ꝛ ita pat ꝛ filius nō essent vniuoca suppositа q̄d est falsum: ꝫ nō sunt eadē ꝓprietas. ¶ Sexto q̄ prior ordine reali p̄i⁹ est principiū productiū q̄ ꝓductio q̄ est generatio: i illo ꝫ prior aut est alicui⁹ suppositi ꝛ si sit nō nisi p̄ris: ꝛ ita paternitas ꝓstitutiua prior est ꝓductiue vel non est alicui⁹ suppositi: ꝛ hoc nullo⁰ videt sc̄s q̄ sit principium productiuum ꝛ nullius suppositi habētis quare ꝛc. Stude ꝛ solue ad ista. ¶ Secūdo dicūt q̄ distinguntur secūdum rōnem ꝛ modus intelligendi primo cōparando eas ad terminū: q̄ paternitas respicit filium sēm modum ꝛ rationes simultatis filij cū patre in esse cōpleto ꝛ perfecto: sed generatio magis vt actio media inter patrem ꝛ filium est quodāmodo prior filio ꝛ nō secundum simultatem cū patre. ¶ Secūdo hoc patet comparando ambas ad eandē proprietatem tertiaꝫ: puta ad innascibilitatem quia isti ꝓprietati que est innascibilitas est propinquior generatio q̄ paternitas sicut media inter primā ꝛ secūdam. ¶ Distinguūt eām isti eandem realitatē realem positiuā in triplicē gradum secūdum rationes. Primus est generatiuitas vel paternitas vt futura fundata super generatiuitatē. Secūdus generatio. Tertiꝰ paternitas. Modo dicūt vltra q̄ ista relatio inquātum generatiuitas cōstituit suppositum patris ꝛ est prima paternitas simpliciter in deo/ꝛ statim sequitur innascibitas que negat omne esse vel modū essendi ab alio. tertio loco generatio actiua: ꝛ vltio paternitas. quare ꝛ cetera.

¶ Contra ista dicta arguo primo sic. Relatio mouentis ꝛ moti quādo idem mouet seipm per se primo (sicut ipse concedit de voluntate) habēt idem fundamentum ꝛ eundem terminū vt patet/q̄ volūtatem: ꝛ tamen non sunt eadem relatio realiter/q̄ sunt diuersoꝝ predicamentorum: ergo nō valet ratio ipsorum.

¶ Secūdo sic. Relatio similitudinis ꝛ ꝓducti fūdantur in eodem colore respectu eiusdē colorīs ꝓductiue/ꝛ tamē nō sunt idē realiter/ sed sunt diuersorum modorum relationis puta primi ꝛ secundi: ergo ꝛc. ¶ Tertio cōtra vnum aliud dictum scilicet q̄ relatio habet realitateꝫ ex fundamēto/ꝛ vnitatem vel distinctionem ex termino/q̄d nō intelligo. Ab eodem em̄ secūdum idem genus cause extrinsece habet aliq̄d q̄ si res vel reale/ꝛ q̄ hoc reale vel vnum reale/vt patet quarto methaphisice: ꝫ relatio habet suam realitatē ex fundamēto sicut dicis: ergo suam vnitatē vel distinctionem: vel si vnitatem vel distinctionem ex termino ꝛ similiter suā realitatem nō curo multū de hoc modo. ¶ Quarto cōtra aliud dictum q̄ omnes relationes vt comparantur ad fundamētum nō distinguūtur ex natura rei sed solum secūdum rationē/q̄ relationes nō constituāt personas nec distinguant nisi vt sunt in essentia vel fundamēto quasi quidā actus (vt dicūt alibi) sequitur q̄ persone non distinguūtur nisi secundum rōnem/ꝛ sic secundū rem confunduntur q̄d est error Sabellij. ¶ Quinto q̄ ipsi dicunt q̄ potentia generandi est essentia determinata per relationem/ꝫ ista determino est ex natura rei: ergo relatio determinans essentiam ꝛ vt sic comparata ad essentiam distinguitur ab essentia ex natura rei.

¶ Sexto sic contra illam distinctiones relationis vltimā/q̄ sicut dicēt infra ymaginat falsum q̄ illa generatiuitas secūdum q̄ huiusmodi cū sit aptitudo quedā sit cōstitutiua suppositi actualis. Similiter etiam nec est de se incommunicabilis cum sit aptitudo: ꝛ per cōsequēs nō est constitutiua ꝫ magis actuale aliquid per quod sibi cōuenit esse incōmunicabile. Similiter etiam videtur q̄ vna ꝓprietas nō sit eadem realiter alteri sicut innascibilitas s mediet infra eandē proprietatem distinctam solus secundū opus ꝛ gradus uel modos rationis/vt est paternitas inq̄ntum generatiuitas ꝛ generatio.

¶ Ultimo q̄ ex hoc videtur seq̄ q̄ generatio pus distinguatur a generatiuitate q̄ ab innascibilitate ꝛ per cōsequēs pater sicut extremum in aliquo ordine plus distinguitur ꝛ distat ab extremo q̄ medium ab extremo/sicut nō sunt idem re paternitas ꝛ generatio ꝛ generatiuitas / sicut nec innascibilitas ꝛ paternitas secūdum quēcunq̄ gradum suum quod est cōtra eos.

¶ Dimitto ergo istū modū.

Et dico p̄mo q̄ paternitas ꝛ generatio sunt eedē ino penitus indistincta ex natura rei in prima persona diuina/puta in patre. Hoc probo primo sic rationem Magistri. Unius persone est vna ꝓprietas constitutiua tm̄ vt patet de se. Sed generatio actiua est ꝓprietas cōstitutiua persone patris. Patet per Augustinū de fide ad petrum capitulo secundo. Prozimꝫ est patri q̄ generat. Et similiter paternitas. Patet per Hylarium qui dicit q̄ paternitas est modus habēdi essentiam in patre/modus in q̄ prius: vna queq̄ autē ypostasis secundū Damascenū libro primo capitulo quinquagesimo primo proprium modum subsistendi possidet: ꝛ iste modus nō est nisi incōmunicabilis: nec secūdū aliquid incōmunicabile secūdum Richardum. 4. de trinitate. ergo ꝛc. Si dicas q̄ ingenitum est primū patri dico q̄ nō est aliquid positiuū. ¶ Secūdo sic Generatio passiue dicta ꝛ filiatio sunt eedem relatio formaliter: ergo ꝛ generatio actiue dicta ꝛ paternitas. Conquentia patet/quia correlationes necessario commultiplicantur vel counluntur. Antecedens ꝓz primo q̄ vna persona in diuinis nō habꝫ vnum modū generandi vel accipiēdi esse: q̄ nullus modo est imperfectus: ꝫ tam generatio passiua q̄ filiatio dicunt modum originis filij ꝑ modum nature quo filius accipit esse. ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Si gñatio actiua ꝛ ꝑnitas sint distincte relationes sequit̄ q̄ altera abstracta vel cōscripta manebit nichilominus suppositum patris cōstitutū/vel quelibet earum erit imperfecta ꝛ insufficiēs in cōstituēdo/vel q̄ suppositum patris erit duplex vel bis duobus pliciter cōstitutum/que omnia sunt inconuenientia. ergo ꝛc. ¶ Quarto sic. Quecunq̄ predicant̄ de se inuicem in abstracto vltimata abstractione/ꝛ neutrum eorum est formaliter infinitum non solū sunt idem realiter/sed etiam formaliter ꝛ ex natura rei. Patet ettā ex supradictis: sed paternitas ꝛ generatio actiua sunt huiusmodi. ergo ꝛc. ¶ Secundo dico q̄ differunt secūdum rationem ꝛ modum intelligendi logicalem/ꝛ significandi grāmaticalē. Secundum modum concipiendi logicalem sic. q̄ paternitas ꝓcipitur in ordine ad filium vt pater habet filium in actu ꝛ permanēter quasi per modum quietis: sed generatio significatur vt actu ꝓducēs filium quasi ꝑ modum fieri alicuius: licet in re non sit in fieri. Q̄z secūdum modos grāmaticales patꝫ quia vna significatur verbali noīe vel verbo/ꝛ alia noīe nō verbali/sicut eadem forma significat verbo vt dans esse quasi in fieri/sicut dicim⁹ de aliquo albo q̄ albet ꝛ lucet ꝛ calet. Alio modo vt ad esse quasi quietum ꝛ manuum/ꝛ sic significatur vt est album. ꝛ sic primo significatur generatio quod est

Scōm vꝫ quō gñatio ꝓxima distinguāt. ꝛc.

aduerte.

ꝫ dicta huiꝰ ꝓce. opi.

4. methꝫ.

Modus dicēdi doctoꝝ quō ꝑnitas ꝛ gñatio sē eedē i patre. ꝛc.

August.

Hylariꝰ

Damasc.

Richar.

Quō ꝑnitas et gñatio distinguāt vel dfant

homen ⁊ sapit naturā verbi vt verbale est. Secundo paternitas. Alio etiā modo possunt distingui p modum accipiēdi logicales maius/ ⁊ minus/qz generatio cōtus est secūdum modū accipiendi ꝯ paternitas sicut arbitrabatur. Potest em̄ itelligi aliquid vt generans nōvt pater/ita q generatio actiua secūdum modum intelligendi videt abstrahere a paternitate/nō sic ecōuerso parternitas aūt correlatiue ad filium significat/ sicut generatio ad genitum. ¶ Ex predictis concludo q quātum est ex natura rei ⁊ in re nulla est questio que querit :vtrū pater generat/qz pater vel vtrum sit pater qz generat:qz generare ⁊ gnatio actiua ⁊ paternitas sunt totaliter idem ⁊ eadem proprietas ex natura rei/⁊ ita idem est pater qz generat/⁊ econuerso ⁊ nullum est medium alterius nec prius alio. Si autem hoc queratur propter ordinē rōnis dicetur q scōm rationem ⁊ modum intelligēdi pater magis generat qz pater/ꝯ sit pater quia generat:qz prius scōm rationem intelligendi et ꝟtum ad generalem rationem suppositi saltem:licet non in re est suppositus constitut/ꝯ suum operari:video prius est pater vt suppositū ꝯ pater generet:licet in re simul ⁊ semel sit vtrūq. Aliter dicitur q paternitas vt proprietas est prior scipa vt relatio vel paternitas/⁊ vt generatio ⁊ generare ⁊ tunc est iste ordo qi secūdum rationem ⁊ modum intelligēdi esset ecōuerso :qz proprietas secūdum q huiusmodi est prior ⁊ cōstituta ua suppositi. Sed non vt generatio sequitur immediate ⁊ generare:sed vt paternitas ⁊ relatio est vltima/⁊ ita isto modo magis est pater qz generat ꝯ econuerso. Non curo modo de isto. Hec de primo articulo.

Per qd primū sup positū di uinū ꝟsti tuak i eē psonali. ⁊c. opi. vulgaris.

¶ Quantum ad secūdum articulum dicūt oēs q primus suppositū cōstituitur in esse personali per relationē originis ad secūdus suppositum qd est filius. Et precipue illi qui tenēt q suppositā nō constituunk per absoluta. Ad hoc autem aliqua ratio necessaria nō habek sicut dictū est supra:sed dicta sanctorum superius adducta in precedenti questiōe ⁊ in pcedenti articulo presentis questionis/⁊ hoc intelligendo de tribus diuis suppositis q nō constituank per absoluta:sed p relationes siue de patre solū. ¶ Unde dico q nō valet ratio quā adducit vnus ad pbandū q pater nō potest ꝟstitui per proprietatē absolutam/posito q filius per relationem ad patrē:qz tūc pater eēt magis neçessaria persona ꝯ filius:sicut ens absolutū quod potest sine cōtraditione intelligi sine alio/ꝯ ens relatiuum qd nō potest intelligi sine contradictione nō solum esse : sed etiā non intellecto illo. Dico em̄ q dato q pater cōstitueret in esse suppositali p proprietatem absolutam ⁊ filius per propetatem relatiuam ad ipm q vterq esset necesse esse/ q vterq haberet oēm perfectionem simpliciter et eandem essentiam qua esset deus/⁊ per ꝯs summe necesse esse:⁊ ita vnus nō plus ꝯ alius. Quādo dicis prima persona posset intelligi esse sine secunda existente vel secūda nō existente:falsum est qz eandem essentiam habēt licet prima posset itelligi nō intelligēdo secūdam ⁊ ecōuerso. Sz istud nichil facit ad hoc q vna sit magis necesse esse ꝯ alia. Animal em̄ pōt intelligi nō intelligēdo hoiem nō ecōuerso. Et tamē non est magis necesse eē ꝑpter hoc ꝯ aliud nec minus cōtingens esse. quare ⁊c. Dico igitur q prima psona cōstituitur per relationē originis ad secundam.

¶ Pro declaratiōe huiꝰ articuli primo ponā aliqua dubia q̄ possunt obuiare predicte questioni ⁊ solua ea. Secūdo requirā per quē modum relatio originis ꝟstituat primā personam/⁊ ponā opiniones arguēdo cōtra eas. Tertio dicā qd michi videtur.

Instātie ꝟ qōnem seu ꝟcto nem. com munē ve qōne.

¶ Posset igitur argui cōtra questionē. Pcio sic. Si pater cōstitueretur per relationē ogenis ad filium/filius esset in diuinis sine omni productione quod est falsum. ergo ⁊c. Probatio ꝟstitie qz filius necessario ponitur posita persona innascibili q̄ est pater quocūq alio circūscripto sicut correlatiuum posito correlatiuo / ergo sicut prima persona que ē innascibilis ponitur ⁊ est nō p productionem:ita ⁊ secūda que est filius/quia prima cōstituitur p relationem ad ipm. ¶ Secūdo sic. Si prima psona/cōstituitur per relationem ad secūdam vel ad filium sequitur q scda persona sit prior prima/ qd̄ ꝓtra est dictio. Probatur qz ꝟstitutiuū prime(quod est pater nitas)prius est prima persona / sicut ꝟstitutiuū constituto : sed quocūq est paternitas est prior eadem ⁊ filiatio est prior/qz sunt simul natura in itellectu:⁊ per ꝯs filius:ergo filius est prior patre qd̄ est ipossibile. ¶ Tertio sic. In ordine quolbꝫ. Primum est absolutissimum:sed in ordine diuinoꝝ suppositorum paternum suppositū est absolutissimum ⁊ primum:ergo absolutissimū/ergo nō cōstitutiuū per relationem ad secūdum. Confirmaꝁ secundus predicta : qz sicut dictum est supra q secūdum modum intelligendi prior est paternitas ꝯ generare/ ergo prior est generatio ꝯ filiatio/⁊ per cōsequēs prior est filius/⁊ ita habetur non per ꝓductionem vel generationē quod est falsum. quia ⁊c. Sed ista non debent mouere nec cōcludunt ideo.

Ad pcm obiectionis nes.

¶ Ad primum respondeo q non potest poni secundum suppositū sine productiōe passiua. Quando dicis q primum suppositū quod est sibi correlatiuū ponit sine productione quod est innascibile. Dico q licet nō ꝓducatur:tamē ꝟstituitur in esse per productionē actiuam/⁊ ideo implicat cōtradictionē circūscribere ab eis istas productiones ꝟtum ad positiua ipsorum/qz includunt eas vt cōstitutiuas intrinsece. ¶ Ad secūdam dico q nulla ꝓritate filiꝰ est prior patre. Quādo dicis paternitas est prior patre. Dico q verum est ordine rationis nō nature. Et quā do dicis vltra qz quodcūq est prius vnū correlatiuorum ⁊ reliquū. Dico q verum est prioritate nature/qz relatiua sunt simul natura:ꝛ nō oportet de quacūq alia ꝓritate/ideo nō valet. Dices q imo quia relatiua sunt simul nō solum natura sed intellectu ergo ratione:ergo quocūq est prius vnum secundum rōnem ⁊ aliud. Dico q sunt simul natura vel naturali intelligentia quātum est ex parte sua/ ⁊ loquēdo de intellectu vel ratione intelligente ea in ꝟtum relativa sunt/non autem ꝟtum ad aliquā aliam rōnem puta nō esse cōstitutiuū p sone patris Alia ratio est paternitatis vt paternitas ē vt correlatiua filiationi:ideo ⁊c. ¶ Ad tertiā dico q nō est verum nisi in essentialiter distinctis ⁊ accipiendo absolutū pro independēte nō pro relato. Et sic dico q primum suppositum diuinū est absolutum quia independēs/⁊ nō solum independēs sed etiā improductū. Ad illud quod additur ad cōfirmationē respondeꝛ sicut ad primū:vel q ꝟtum ad rationem generationis suppositi vt talis est prior in generatione/nō aūt simpliciter ⁊ in re:sed secūdum modū considerādi:vel quod illud ex quo arguitur nō fuit assertozie dictum.

Quō relatio originis cōstituat primum suppositum. opi. scti Thome. Secūd9 modus.

¶ Nunc aut inquiro de modo q̄ques paternitas ꝟstituit primū suppositum de hoc dicit Thomas in summa q relationes nō possunt constituere in ꝟtum ozigines: sz vt relationes:qz ozigo intelligitur vt egrediēs vel producens ꝑut diuersimode comparatur ad originās vel originatum. Ex quo sequitur q paternitas inquātum ozigo vel generatio nō cōstituit suppositū ꝓis:sed relatio ꝟstituit. ¶ Et ꝟtus ad hoc dicūt aliqui q relatio primi suppositi potest ꝓsiderari dupliciter. Uno modo in ꝟtus ꝑprietas. Alio modo in ꝟtum relatio secūdum formalē rōnē relationis. Primo modo cōstituit ⁊ est prior ꝯ generare. Secundo modo nō ꝟstituit ⁊ est posterior generare vt generetione:⁊ sic generatio mediat inter ipsam vt propetatem ⁊ vt relationem. Ex quo patet secūdū isto q oportet patrem aliquo mō esse priorem filio/ licet negetur hec a quibusdam sequacibus eorum. Paternitas em̄ in ꝟtū ꝑprietas est prior filiatione ⁊ sic cōstituit. Sz vt relatio est simul cū filiatōe.

Tertius modus.

¶ Aliꝫ dicūt q relatio cōparata ad fundamētum non habet cōpletam rationem relationis nec pōt dici etiam ꝑprietas absoluta:sz vt ꝓparatur ad oppositum habet perfectam rōnē relationis. Primo modo nō constituit Secundo modo constituit.

4. modꝰ

¶ Quarti dicūt q paternitas ⁊ filiatio cū sint relationes similes illis de secūdo modo q̄ sunt scōm actionem ⁊ passionem. Actio aūt ⁊ passio respiciāt preterītum presens ⁊ futurū sic etiam pōt cōsiderari pnitas vt futura/⁊ sic fundaꝁ super gnatiuitatē q̄ est aptitudo vel potētia ad gnandū sz vt pnis fundaꝁ sup gnationē ⁊ gnare/sz vt ꝑterita sup genuisse/⁊ sic primo intelligitur generatiuitas q̄ respicit paternitatem futuram/⁊ que cōstituit primū suppositum. Secūdo intelligitur generatio q̄ fundat paternitatem vt p̄s ens est quasi in fieri. Tertio genuisse vel paternitas inesse quieto ⁊ relato ad filiū que fundatur super genuisse. ¶ Cōtra hanc ⁊ precedentem opinionē est qz relatio vt relatio ⁊ vt origo vel ꝑprietas aut sunt oīmode idem ⁊ sic ꝓtradicunt opiniones sibiipsis. Aut distinguūtur tm̄ rōnes/⁊ nichil ad ꝓpositum:aut ex natura rei/et sic adhuc origo est relatio:qz nō est aliquid absolutum/⁊ similiter proprietas. Cōtra hoc est etiam/qz persona distinctissima nō ꝟstituitur per aliquid in cōmuni acceptum. Relatio aūt vt ꝑprietas accipitur in quodam cōmuni ⁊ ad absolutum vel respectum quomodocunq.

Aduerte

5 primus modū vꝫ scri tho.

¶ Contra omnes istos arguo. Primo cōtra primū:qz nec questio querit nec sancti leguntur de cōstitutione personarū nisi reali:⁊ scōm rationes cōstitutiuorum. Sed origo ⁊ relatio in ꝓposito nō distinguūtur nisi secūdum rationem/ergo frustra distinguitur inter originem ⁊ relationem. Realiter em̄ idē sunt /⁊ per ꝯs ita bñ constituit vnum sicut aliud/ puta si vnū constituit ⁊ aliud:nō tunc cū nō distinguātur nisi secundū rationem persona diuina cōstituetur: ⁊ distinguetur per aliquid vt est ens rationis/⁊ ita cum Sabellione non distinguētur ꝑsone realiter nec constituentur.

5 secūdū modum.

¶ Contra secūdam opinionem Arguo primo sic. Quelibet entitas realis in deo est de se hec:sed proprietas constitutiua patris ⁊ vt cōstitutiua est realis/ergo de se hec:⁊ ita distinctio de relatiōe in proprietatem ⁊ relationem non est nisi rationis ⁊ non est ꝓpositum/sicut nec prima de origine ⁊ relatiōe. Secūdo sic. Si relatio constituit vt ꝓprietas. Quero aut vt proprietas absoluta ⁊ tūc constituit suppositum absolutum/ ⁊ sequit ettam q realio sit ꝑprietas absoluta:aut vt ꝑprietas relatiua/⁊ tūc vt relatio:⁊ tūc nichil valet distinctio. Similiter etiā in illo priori in quo cōstituit suppositum vt propetas aut est proprietas relatiua/⁊ sic ꝟstituit vt relatio:aut absoluta/⁊ tūc addit rem ⁊ facit cōpositionem in suppōsito saltem secūdum eos. Si dicaꝁ q proprietas abstrahit ab absoluto ⁊ relatiuo. Contra. Nescio videre rationē vel conceptū que nō sit ad se vel ad aliquid:ergo cū ad se dicatur negatiue quia non ad aliquid quidditatiue ; ⁊ inter cōtradictoria nō sit medium.ergo ⁊c. ¶ Contra tertiā/qz omnis entitas in deo q̄ocūq accepta in ipo repugnat cuilibet imperfectiōi:ergo relatio nō potest sic accipi imperfecta quātūcunq compata ad fundamentum:sed est ita perfecta sicut ad oppositum. Secundo sic. Concipere relationē nō in ordine ad oppsitum/est cōcipere relationē ⁊ non relationem: quia ad ipm quod est ad oppositum est. ergo concipere ipsam tantum in ordine ad fundamentum est concipere nichil. ¶ Contra quartam viam arguo primo sic. Id qd̄ constituit personā in actu formali debet eē in actu formali : sz generatiuitas nō est huiusmodi.ergo ⁊c. Probatur quicquid est in deo est actus ad intra ⁊ in actu generatiuitas nō est in actu sed dicit aptitudinem ad actum. Secundo sic Ubi est aliquid potentiale constitutiuum ibi oportet dare actum determinātem ⁊ perficientem illud potentiale/⁊ per cōsequēs illud compositū:sed hoc est impossibile in diuinis:ergo ⁊c. Item generatiuitas cū sit aptitudo nō est de se incōmunicabilis nec rōne fundamenti:qz tunc primo fundamentuꝫ esset incōmunicabile ⁊ ꝟstitueret p̄sonā/ nec ratione termini quia est posterior ipsa . quare ⁊c. Dico igitur q ista sunt verba ficta ⁊ nulla.

5 4.m modum.

Opi. Doctoris.

¶ Quantum ad istum articulꝫ dico q relatio que est paternitas per proprietatem rationem formalem suam simpliciter simplicem qua est ex se talis et hec ratio constituit primum suppositum diuinū:qd̄ quidem est prior secundo supposito nō natura nec duratiōe sed origine tm̄:loquendo de ordine vel prioritate ex natura rei:nec oportet negare talem ordinem in personis non obstante q sint relatiue/ sicut dictum est supra quēadmodum nō oportet negare vnam esse ab alia Qz aūt relatio paternitatis sic accepta ꝟstituat primā psonā ⁊ similiter filiatio sic accepta scdam ptz: quia non secūdum aliam rōnem possunt cōstituere aliquid reale ꝯ secūdum q̄tias rōnes actuales ⁊ formales quibus sunt tales sicut patet. Ideo ⁊c. Hec de secundo articulo.

Ad argumēta pncipal.qōnis.

¶ Ad primū principale argumentum questionis dico q paternitas non fundaꝁ super generatiōnē nec super genuisse/sicut nec ge-

neratio super paternitatem: qz sunt idem penit? in re. Quãdo dicis q in creaturis ita est. Dico q nõ est verus: vnde dico q paternitas creata nõ fundatur super actionem vel generationes: qz generatio actio non manet sed trãsit relatione manentẽ. Sed dico q actio bene est aliquid necessario requisitus ad hoc q relatio fundetur scõm philosophum non in esse relationis sed in fieri vel in fundari ¶ Ad secũdum dico q neutra est p̃z̃or alia ex natura rei: vtrum aũt aliquomõ secũdum rationem dictũ est. Quãdo dicis q paternitas cõstituit suppositum/ z generatio actio supponit suppostũ z ẽ posterior ipso. Dico q verum est q actio est accidẽs supposito quãdo fit in creaturis. Sed quãdo est intrinseca supposito z constitutiua eius nõ ops. ¶ Ad tertium dico q vbicũq; inuenit diuĩa paternitas ibi z generatio diuina z ecõuerso. Nõ sic aũt de omni generatione z paternitate/ vel forte cõcludit q differunt secũdum rationem magis cõmunis z min? cõmunis aliquo modo accipiẽdo generationẽ z paternitatem in cõmuni saltes. ¶ Ad quartũ dico q actio ad extra sicut causatio quãtum ad actum volitionis diuine est aliquid positiuũ reale z absolutum reale/ z sic planum est q nõ potest esse idẽ realiter cum respectu rationis ad creaturã. Quantus vero ad respectum quẽ dicit (cũ ille non possit esse realis) planum est q nõ põt esse idem realiter cum aliquo qõ sit in deo. Sed actio diuina ad intra que est pductiua cum nichil impediat quin sit respect? realis põt esse idem valde bene cũ respectu realis/ sicut generatio cũ paternitate saltem non impediat p̃pter hoc illud simile.

¶ Distinctionis. xxvij.
Questio Secunda.

Aug. 8. de trini.

Ecũdo q̃ro btrũ verbum creatũ sit itellectio actualis. ¶ Videt q non p Augustinum octauo de trinitate capitulo decimo. Fãtasia carthaginis i memoria est verbum eius: sed fantasia non est iellectio: ergo verbũ non est intellectio. ¶ Secũdo sic, verbus est aliquid genitum a memoria nono de trinitate capitulo vltimo: sed intellectio nõ põt esse genita: quia actionis nõ est actio. Intellectio autẽ est actio manẽs nono methaphisice. ergo ꝛc.

Idẽ. 9. de trni.

9 meth.

Aug. 5. de trini.

¶ Tertio sic. Augustinus. 5o. de trinitate. ca. 4. Verbum qõ foris sonat signũ est eius verbi qõ int? lucet: sed verbũ quod intus lucet nõ est actus ſ ob iectum/ alioquin oĩs affirmatiua esset falsa: qz verbum qõ foris sonat in ea significaret et predicaret actũ de actu/ z nõ obiectũ de obiecto: ergo verbus non est actualis itellectio sed obiectũ. ¶ Quarto sic verbũ secũdum aliquos est terminus operationis intellectualis: sed terminus opationis intellectualis nõ est intellectio. ergo ꝛc.

Idẽ. 15. de trini.

¶ Contra Augustinus. 15. de trinitate. Verbum est cogitatio de re quam scimus formata. Sed hoc non est aliquid ꝗ actualis intellectio. ergo ꝛc.

¶ In ista q̃stione sic p̃cedã.

¶ Primo inqrã qd est verbũ/ z ostendã q est itellectio actualis. ¶ Secundo inquirã vtrum omnis intellectio actualis sit verbum. ¶ Tertio de modo generationis verbi/ qũo ponit vnus doctor vtrum sit conueniens. ¶ Vltimo ad rõnes.

¶ Quãtũ ad p̃mũ Quinqz

Verbum qd p̃mus modus.

sunt opiniones in vniuerso quid sit verbũ vel quatuor. Prima est aliquorum dicentiũ q verbum est ipsa spẽs rei intelligibilis seu obiecti apud intellectum z dicit q nõ quecũq; species/ sed q̃ est in itelligẽtia nõ in memoria/ nec manet nisi manẽte actu intelligendi. Habeint vnã auctoritatem Anselmi Imago (inquit) in cogitatione verbũ est homis/ sed imago ꝓprie est species. ergo ꝛc.

Anselm?

2. modꝰ.

¶ Alij dicũt q verbũ est ipm obiectũ seu quidditas obiecti cognitiua: z isti innitũtur auctoritate Augustini nono de trinitate. ca. vltimo. Diffinitio (inquit) quid est intemperantia z hoc est verbũ eius: ergo verbũ obiecti est ipa diffinitio z quidditas eius.

Augusti.

3. modus

¶ Alij dicunt q verbum est conceptus aliquis ipsius rei factus et elaboratus per actũ intellectus quasi qdam ydolum z exemplar obiecti cogniti relucẽtis in ipo/ vt quasi in speculo. Hoc probãt per Augustinum de trinitate capitulo. 4. Vbi dicit de Alexandro quẽ nunq̃ viderat. Fixi inquit/ imaginem eius in animo meo/ z hoc est apud me verbum eius ergo videtur q cõceptus formatus siue fictus de re per actum intelligẽdi sit verbum. Hoc cõfirmat Anselmus monologion quarto. Vbi dicit q imago impressa in cogitatione est verbum: sed hec imago nõ est obiectum: qz imprimitur ab obiecto/ nec actus vel cogitatio/ qz verbũ imprimit in cogitatione nec species: qz species est ante cogitationem ergo tale exemplar elaboratum verbum.

Augusti.

Anselm?

¶ Contra

primam opinionẽ de specie illa

ꝑ p̃mum modum.

que ponitur in memoria aut est eiusdem speciei cũ illa que est in memoria: aut alterius/ non eiusdem qz tunc frustra poneret. Secundo qz duo accidẽtia eiusdem speciei essent simul in eadem potentia. Nã memoria z intellectus secundum me sunt eadem potentia/ quod ipsi forte nõ cõcederent scilicet duo accidentia. ꝛc. Tertio qz illa que est in memoria est que efficiens ad oĩa q̃ attribuuntur speciei sicut ista. ergo superfluit. Si alterius rationis oportet q altera sit perfectior z nobilior: nõ potest dici q illa que est in intelligẽtia/ ſ magis illa que est in memoria qz habet rõnem parentis secũdus Augustinũ: ergo frustra ponit alia intelligentia. Preterea si aliqua que est in intelligentia est perfectior/ tunc superfluit illa de memoria quia frustra fit per plura qõ potest fieri p pauciora. quare ꝛc.

Nota.

¶ Secũdo sic. Quero qũo generatur z fit illa species de nouo in intelligẽtia/ z corrũpitur statim cessante actu intelligendi/ qz aut a spẽ in mẽoria/ aut ab obiecto/ aut ab itelligẽtia. Nõ a spẽ in memoria: qz memoria nõ est generatiua imediate nisi noticie: nõ speciei q̃ est p̃ior noticia ipsa. Nec ab obiecto qz ad vnicã sui intellectionẽ nõ videtur requirere nisi vnicam speciem: vel poneretur necessitas aliqua ante actum intelligendi/ sed intelligentia ipa sufficeret z ad speciem z ad actũ/ z frustra poneretur vna operatio intellectus agentis q̃ terminatur ad speciem actui p̃imã.

ꝑ scõm modum

¶ Cõtra secũdam opinionem de obiecto quidditatiue z diffinitiue cognito qz ponit q ipa z quidditas rei explicite cognita z vt sic cognita est verbũ. Arguo p̃imo sic. de rõne verbi est q sit aliquid pductum per memoriam: qz est partus mentis realis nono de trinitate. c. vltimo: sed quidditas nõ pducitur p memoriam nisi per accidẽs secũdum esse intentionale vel cognitũ qõ habet in noticia ipsarum aliter p̃o ducta: ergo nõ est verbum. Secũdo sic. Si obiectũ vel quidditas esset verbũ sequerẽ q in diuinis pater esset verbũ/ z spũssanctus: qz sunt obiecta distinctissime cognita. hoc est falsum. Tertio qz obiectũ siue illud de quo formatur verbũ/ z ipm verbũ non sunt idem. ergo ꝛc.

9. meth.

¶ Contra tertiã opiniones de exemplari elaborato. Dico q est fictio. Arguo p̃imo sic. Verbum non est nichil ergo ꝛc. Probatio minoris/ ſ est aliquid pertinet ad intellectus/ ergo vel species vel habitus/ vel actus/ vel obiectũ/ vel aliquis respectus rationis ꝓpis aliquod istorũ. Sz planus est q non est species qz species p̃cedit actũ: nec habitus secũdum eos: nec actus per eos: qz negant q actus intelligendi sint verbum: nec obiectũ quia obiectum nõ fit per intellectum: nec respect? rationis/ qz tũc verbũ nõ esset nisi ens rationis ⁊ nichil. Secũdo sic. Intelligere nõ est actio p̃ducti ua entis realis sicut patet/ nono methaphisice. Nã tales operationes sunt fines primo ethicorũ. ergo nichil est reale tale exemplar elaboratum p actum intellectum. Item aut eodem actu quo laboratur istud exemplar res cognoscit in isto exemplari aut alio: nõ eodem actu: qz cum ille actus sit p̃ior exẽplari elaborato frustra ponitur exẽplar elaborari. Si alio/ duo actus itelligẽdi eiusdẽ obiecti erũt simul z oportet continue q elaboretur. Quarto sic. Memoria vt distinguit ab intelligentia est gignere verbum: sed istud exemplar scõm te nõ elaboratur nisi per actum intelligẽti. ergo nõ est verbum.

Ad motiuum p̃imi modi.

¶ Ad motiuum

prime opinionis põt dici q Anselmus intelligit de imagine in intellectu hominis q̃ est noticia ipa actualis/ sicut etiam ipe dicit alibi q verbũ est ipa cogitatio/ nõ ergo species.

Ad motiuum scõi modi.

¶ Ad secundũ dico q auctoritas Augustini põt verti contra eos diffinito intemperantia ꝛc. qz actus diffiniẽdi est actualis itellectio rei. ideo ꝛc. Alio modo dicitur q diffinitio vno modo accipit p̃o obiecto explicito vel explicite cognito/ z sic diffinitto intemperãtie non est verbũ eius. Alio modo accipit p̃o illo actu intelligendi diffinitiue quo cognoscit res diffinitiue z explicite/ z sic verbũ est diffinitto vel magis ecõuerso diffinitio est verbũ.

Ad motiuũ tertij modi.

¶ Ad motiuum tertie opinionis dico ad Augustinum de imagine Alexandri q illa erat noticia vel intellectio actualis quã habebat apud se. Ad Anselmũ sicut ad p̃imum de imagine impressa in cogitatiõe que nõ est nisi noticia actualis obiecti intellectui impressa.

Ex quo patet q ꝓbatio nõ valet. Preterea etiam hoc est contra eos: qz dicũt q tale exemplar nõ est formaliter inherens menti vel intellectui: sed quodam modo mirabili obiectiue existens: dico igitur q non valet.

¶ His dictis

relinquitur quarta opinio

q quart? modꝰ q̃ ẽ verior ceteris.

esse vera/ scz ista que ponit q verbum est noticia actualis ad eius euidentiam q habemus nomẽ verbi ab Augustino traditum/ licet p̃ius a Johãne euangelista: sed conditiones eius habemus p̃cipue declaratas ab Augustino ideo sententiando de verbo maxime debemus nos cõformare Augustino. ¶ Dico igit q ab Augustino inuenimus quattuor ꝓditiones traditas de verbo nostro creato. Prima est q sit actus z perfectõ intelligentie. Secũda est q sit perfectio generata/ seu pducta per memoriam/ z exp̃essa de memoria. Tertia est q nõ maneat sine cogitatione actuali. Quarta est q sit representatiuũ verbi diuini. Prime due conditiones sunt verbo ipsi cẽntiales/ alie due sunt passiones.

4. ꝓbi ꝓditiões ẽm aug.

¶ Prima patet p Augustinũ nono de trinitate. Verbũ est noticia genita. Noticia autem est perfectio intelligẽtie. Similiter etiã semper ponit verbum creatũ secũdam personã imaginis increate vel trinitatis.

Aug. 9. de trini.

Idẽ ibi c. 24.

Hoc patet per ipsum nono de trinitate capitulo vigesimoquarto/ forma cogitatione ab ea re quã scimus verbũ est z per Anselmum monologion. vbi dicit q verbum est cogitatio.

Ansel.

¶ Hoc patet etiã per secũdam conditionem q verbũ est exp̃essum a memoria/ quod ꝓbat per Augustinum. 15. de trinitate capitulo trigesimo sexto. Verbum nostrũ de nostra scientia tñ memoriabili sic exponit seipm vbi loquitur de hoc. Et q sit verum patet verbũ dei de patris scientia natum est Patrem aũt semp comparauit memorie in imagine creata.

Aug 15. de trini.

Hoc patet nono de trinitate. ca. vltimo. vbi dicit q verbũ est proles z partus mentis: mentem autem accepit p̃o memoria.

Idem. 9. c. vltimo Ansel.

Hoc patet p Anselmum monologion. 24. vbi dicit q verbũ est cogitatio de memoria facta.

¶ Tertia ꝓditio scilicet q verbum nõ manet sine actuali cogitatiõe/ est patens per ipm Aug. 15. de trinitate. ca. 15. Vbi concludit z ꝓbat verbum nostrum nõ põt esse sempiternus/ quia cogitatio nõ potest esse sempiterna: licet scientia nostra possit: z in hoc ponitur differentia inter verbum nostrum z diuinũ qz illud est eternum.

Augusti. 15. de tri.

¶ Quarta conditio q sit verbi diuini representatiuum quãtum ad modum originãdi per modũ nature z itellectus/ hoc patet per ipm Aug. quasi per totum a nono de trinitate vsq; ad fines/ vbi ex similitudine aliqua termini verbi nostri inuestigat verbum diuinum z suũ modũ originãdi. Hoc etiã patet qz trinitatẽ creatã assignauit duplicit. Uno modo in mente noticia z amore: noticiam aũt dicit correspondere verbo diuino/ z mentẽ patri/ z amorem spirituisancto. Et noticiam dicit correspondere intelligẽtie/ mentẽ memorie/ z amorẽ voluntati.

Augusti.

¶ Sic igitur patet ex predictis q secũdum mentem Augustini verbum creatũ sic potest describi. Verbum est perfectio intelligẽtie ꝓducta vel expressa a memoria/ nõ potẽs manere sine actuali cogitatione representatiua verbi diuini ex modo sue ꝓductionis.

Nota q̃d creatum est verbũ ẽm Augustinũ.

¶ Ex hoc statim concludo q verbus creatum est actualis itellectio: quia actualis intellectio vel noticia ꝓprissime z perfectio intelligentie genita a memoria manet q̃diu manet cogitato z representattiua ei suo modo originãdi verbi diuini. ꝛc. Secũdo sic verbum scõm Augustinũ in pluribus locis est visio vel noticia: secũdum Anselmũ est cogitatio: secũdum etiã illum sermonẽ de beato Joãne baptista. Verbum est ipa cogitatio: ſ ista non possunt ꝓprie dici nisi de actuali intellectione ergo ꝛc. Tertio sic. Verbum pertinẽs ad intellectum nostrum vel est obiectũ vel species vel habitus vel actus: plura nõ sunt vbi realia nisi fingũtur: sed verbũ non est obiectum sicut ꝓbatũ est supra/ nec habitus qz habitus manet sine actuali co-

Nota q̃d creatum est verbũ ẽm Augustinũ. q̃ ꝑbum creatũ ẽ actualis itellectio

gitatione: nec species est memoria qz manet etiam nec est intelligētia sicut ꝓbatum est supra: ergo relinquitur q sit actus intelligendi. ¶ Ex predictis patet q verbum nō est perfectio volūtatis nec memorie sed solius intelligentie pro quāto distinguitur a memoria. Memoria enī p modum subiecti nō habet aliquem actū elicitū nisi ipm dicere applicādo ad diuinū verbum. Patet quid sit verbū in diuinis amouendo ea que sunt imperfectionis/ tacite ꝑtēdo ea que sunt perfectionis/ vel saltem nō sunt imperfectionis. Cum enī verbū diuinum sit purus actus nō pōt esse perfectio formalis inhērēs alicui⁹ intellectus sicut est verbū creatū illo mō. Sed dico q intellectio vel intelligētia subsistens ꝯtū ad primam cōditionē/ quātum ad secūdam producta per memoriam paternā/ et per ꝓnīs representata vel rep̄sentabilis seu imitabilis per verbū creatum quantum ad suū ꝓprium modum originandi/ non tamē vniuoce/ sed analogice. Unde non credo q verbū dicaꝫ vniuoce sed analogice in deo et creaturis. Hec de primo articulo.

Ois ītellectio actualis an sit verbū. 1. opi.

¶ **Quantum ad secūdum ar**ticulum dicūt aliqui q in mente creata non omnis intellectio est verbum/ est enī secūdum eos noticia quedam simplex et cōfusa obiecti quam intellectus habet primo occursu de obiecto/ eo modo quo Aristoteles dicit primo phisicoꝝ. Alia est noticia posterior de obiecto distinctiua et quasi declarativa et diffinitiua que nō habetur de re primo occursu ſ⁹ per intellectū negocianteꝫ cōponēdo et diuidēdo et inquirendo illa que pertinēt ad quidditatē rei intrinsece vel huiusmodi. Et talis noticia vel intellectio actualis perfecta et distincta de re est verbū. Nam formalis ratio verbi (vt dicunt) est esse noticiam declarativam sic et expressiuam.

ℑ ꝑcedē. opinionē

¶ Cōtra de ratiōe verbi ē q sit noticia genita. Et omnis noticia genita habet illas quatuor conditiones verbi in nobis: sed noticia quam ponūt confusam est noticia genita ex memoria vt patet ergo est verbum. Secundo sic accipio ex eis q omnis noticia declarativa est verbū sed omnis noticia est alicuius declarativa/ puta sui obiecti secundum aliquem modum/ alias nō esset noticia/ Et patet etiam de noticia cōfusa quam dicunt/ ergo et cetera. Preterea Augustinus non loquitur de ista conditiōe declarativa in termino: nisi dicas immo q in illa auctoritate. nom de trinitate. diffinit intemperantiam et hoc est verbum eius quod non valet pro te/ quia licet actus diffiniēdi vel cognoscēdi diffinitiue sit verbum et perfectius verbum ꝯ actus cognoscēdi confuse/ non tamen propter hoc noticia confusa non est verbum. Quarto sic. habitudo declarationis est relatio rationis/ qz verbū diuinum declarat et ostendit seipm scōm Augustinum in de trinitate. Sed relatio rationis nō est de rōne verbi/ cū verbū scōm q huiusmodi sit ens reale. ergo et cē. Ista ratio nō valet multum.

¶ **Dicunt alij** q non omnis intellectio actualis in nobis est verbum/ sed ītellectio habita post inquisitionē. Unde intellectio diffinitiua habita post venationem diffinitionis est verbū simpliciter/ etiā intellectio scientifica habita post demonstrationē est verbum. Et est quasi idem dictum cū alijs. Unde eodem modo

2. opinio

ꝑ.2. opi.

potest argui cōtra eos sicut cōtra alios.

¶ Tamē arguo cōtra eos sic. Aliquis qui acquisiuit habitū scientificū potest illo vti faciliter et repente absq; inquisitione prima/ et illa est noticia scientifica hīs habitum diffinitionis alicuius vel diffinitiuā: sed vtraq; noticia est verbū. ergo et cē. Secūdo sic. Angeli intelligendo habēt formaliter verbum/ et non inquirendo. ergo et cē. Tertio sic. Beati ī patria habent verbum de essentia diuina/ et tamē non p inq̄sitionem. ergo et cē. Inquisitio enim et deliberatio ē propter imperfectionem habitus et intellectus.

Opi. 2 so lu. ꝑ doctoris.

¶ **Dico igitur** ꝯtum ad hoc tria. Primum q oīs ītellectio mea genita a memoria est verbū/ quod dico p intellectionē abditam quā videtur ponere Augustin⁹. Cuius ratio est qz oīs talis est perfectio intelligētie a memoria manēs manēte actuali cogitatiōe/ et verbum diuinum rep̄sentans. ¶ Secūdo dico q non omnis intellectio est verbū in nobis/ sicut nec omnis intellectio perfecta est in nobis de obiecto/ sed aliqua magis perfecta et aliqua minus. Et tō dico q noticia ꝓfusa nō est ita perfectū verbū sicut distincta ratio: qz nō omnis noticia nostra est a memoria perfecta. Sunt enī ꝓnus nota ꝓfusa magis et postea distincta minus vt dicit primo phisicoꝝ. ¶ Tertio dico q in diuinis non omnis intellectio actualis est verbum formaliter/ qz intellectio cētialis cōmunis tribus nō est formaliter verbum. Unde dico q nō intellectio partris nec ſpūssancti est verbum: qz illa nō est producta per memoriam. Est enim in diuinis nō per productiones realē eo modo quo est ibi essentia vel sapientia vel iusticia et similia: sed solus filius est verbū sicut dicetur infra/ qz est intelligentia seu intellectio subsistēs producta a patre vt mēoie paterne et nō nature vel ītellectus. ¶ Ultimo dico q verbum diuinū est semp perfectissimus et eterū et verissimū qz est memoria perfectissima. Et nō potest esse de falso obiecto sicut nostrus/ qđ pōt esse falsum. Hec de. 2. articulo.

¶ **Quantum ad tertium ar**/ticulum qz dictū est q verbū est noticia genita videndum est de modo generationis verbi/ et quantū ad hoc est vna opinio que primo declarat hoc ī nobis/ et postea applicat ad generationē verbi in diuinis. Dicit igitur primo quādo est nobis obiectum presens vt sufficit intellectui nostro in rōne primo intelligibilis imꝓmit noticiā sui ꝓfusam in intellectu possibili/ qui est pure passiuus respectu ist⁹ noticie prime. Sed vt dicūt et illa noticia nō est verbum/ sed est noticia confusa et nō declarativa. Secundo intellectus tali noticia simplici informatus conuertit se in seipm intelligēdo se intelligere/ vel se et actum suum vel noticiā illam ꝓfusam. Est enī vis quedam imaterialis et conuersiua secundum se tertio methaphisice. Illa noticia ꝓma sic in ratiōe obiectiua producēdi imꝓmitur noticia perfecte declarativa obiecti in intellectu vt nudo/ et illa noticia declarativa vocatur verbum et productio illius noticie per impressionem in intellectu nudo vocat dicere. ¶ Primo ꝯ est cōsiderare intellectū vt nudum absq; omni noticia. Secūdo essentialiter est praesens in rōne obiecti. Tertio vt essentiā vel obiectū imꝓmit simplicem noticiā in intellectu et tūc ītellectus perfectus simplici noticia q obiectū cognitum quod in se continet exꝓssiue factus est secundus/ et principium actiuū/ ita q noticia essentialis est ratio producendi actiua noticiam declarativam. Quarto intellectus nudus conuertit se super ipm informatum noticia simplici et super intellectū obiectum et super actum intelligēdi noticiā ipsam qz est potentia imaterialis et cōuersa super se. Quinto ex illo toto imꝓmitur intellectui vt nudo noticia declarativa: et illa ꝓductio in nobis et etiā in patre in diuinis vocatur dicere/ et ipm producti vocatur verbum quod generat de hoc vt quasi de materia. ¶ Ex parte etiam volūtatis est primo accipere voluntatem nudā. Secūdo essentiam presentem in ratione obiecti vel obiectū. Tertio volūtas vt in ea est tale obiectum principiat suā voluntatē et in hoc distinguitur ab intellectu/ qz intellectus se habet solum passiue ad primā intellectionē. Quarto cōuertit se super seipam informatā volitione/ et super obiectum et volitionē. Quinto voluntas de illo toto vt obiecto producit amorem incentiuum/ qui dicitur ſpūssanctus in diuinis: ſ⁹ nō per ipassionem: sed per quandā tendentiā extra se ad obiectū et expulsionem quādam/ et sic q prima volitio que est essentialis in diuinis nō est ratio producendi illum amorem incentiuū: sed volūtas. Et in hoc etiā differt ab intellectu/ nō tamen ītelligere q intellectio essentialis vel volitio sit realiter producta in diuinis sicut in nobis prima volitio vel intellectio: sed quasi scōm rōnem. Hec est opinio et modꝰ dicēdi.

Ad ꝓce. rōnes ꝑ primam opinionē

¶ **Contra** istam opinionē pro quāto locus habet in nobis. Arguo ꝓno sic. Illa noticia cōfusa prima aut est ratio cāndi noticiam declarativam vel ipa est: aut dum nō est: nō qñ nō est et per ꝓnīs quādo est: ergo ītellectus simul habebit duos actus intelligendi. Tunc vltra ist⁹ duos actus aut sunt eiusdem speciei/ aut nō. Si eiusdem speciei/ ergo duo accidētia eiusdē speciei simul sūt in eodem subiecto: ſ⁹ alterius speciei/ ergo alter est perfectior/ et oportet q prim⁹ actus sit imperfectior. Tunc vltra in causis equocis imo nunq̄ causa equoca est simpliciter, ignobilior suo effectu ꝑcipue totalis: sed ista prima est ignobilior et iperfectior simplicit illa secūda noticia: ergo nō est ratio actiua gignendi ipsam/ qđ est contra te. ¶ Secūdo sic. Potentia habet vniformem modū respectu cuiuslibet sui actus naturalis saltem. Sed respectu primi intellectus est passiuus (vt dicis) ergo respectu cuiuslibet: alioquin non esset vna potētia respectu suorum actiua/ et respectu aliorum passiua. ¶ Tertio sic. Si intellectus est passiuus respectu actus imperfectioris multofortius respectu actus perfectioris sed intellectus per te est passiuus respectu actꝰ noticie confuse que est iperfectior: ergo respectu ꝯbi. ¶ Quarto qz actus rectus est perfectior ꝯ reflexus. Patet in patria de actu beatifico qui est perfectissimus: sed verbum vel est actus rectus vel reflexus: q ꝓmꝰ actus est nobilior ꝯbo vel scdo actu.

¶ **Sed nō videtur** michi q iste ratio nes necessario cōcludant/ licet sint ꝓbabiles. Ideo dico ad primam q ille actus manet dum est causa alterius quando dicis aut eiusdē rōnis: hoc isti dicere q nō eiusdē rationis. Quādo dicis ergo imperfectior secundo verum est: quādo dicis vltra q nō est causa equiuoca verū est totalis: sed partialis cū intellectu et obiecto. ¶ Ad secūdum dicerent q quelibet potētia in ratione potētie habet vniformē modū respectu cuiuslibet sui actus: quod tamē est dubium: misi forte de actu naturali/ qz de actu beatifico videret q non omnino ad illū se habeat intellectꝰ pure passiue/ sicut dicetur in quarto. Et similiter de voluntate nec oportet q intellectꝰ vel voluntas sit duplex potētia sicut arguit: stant enī ista duo simul scilicet q intellectus sit vnica potentia et tm respectu vnius actꝰ sit passiua vel receptiua tm/ et respectu alterius actiua et passiua/ quod est impossibile de eodē actu. Unde licet beati habeāt verbū beatificū de diuina essentia/ nō tamē formaliter verbum: sed diuina voluntas supplens vicem memorie: et intellectus creatus pure passiue se habet ad illud: tūc intellectꝰ vt est actus respectu verbi et actus secūdarij nō accipitur vt potentia/ sed magis vt obiectū vel ex parte obiecti. ¶ Ad quartum dicerēt isti q licet sit dare aliquos actus rectos nobiliores et pfectiores actibꝰ reflexis et ꝯbo creato: tm ista noticia confusa est ignobilior noticia eiusdem obiecti declarativa in ꝓposito nostro. Unde et ipsi dicerent cōsequēter q beati in patria nō formant verbum de diuina eētia/ sicut et dicūt. Nec est hoc adhuc ostensum efficaciter/ licet sit hoc supi⁹ assumptum/ vel dictum ꝓbabiliter. Est enī magna dubitatio vtrum actus beatificus causetur a deo tantum et immediate.

Alie rōnes appētiores ꝑ primā ꝑcedē opinionē

¶ **Adduco** igitur alias rationes. Primo nam quodcūq; obiectus est sufficienter generatiuū sue noticie cōfuse et sue declarative in rōne obiecti: dico q qlibet obiectū in se habet sufficienter quo distincte possit cognosci sicut et confuse: qz distincte et id quod et distinctas rationes suas quidditatiuas habet in seipso. Sed secundum istos obiectum sufficienter habet vnde faciat noticiam sui ꝓfusam ad quam se habet intellectus mere passiue/ ergo et noticiam distinctam et declarativam/ ergo nō oportet ponere cū ipo noticiā eius confusam vel intellectum vt actiue sibi cōparantes ad causandam ipam. ¶ Secūdo sic aut ītellectus in formatione verbi cōcurrit actiue in rōne potentie/ aut ex parte obiecti vel in ratione obiecti non vt potentia vt videtur/ qz in rōne potentie est passiuus respectu cuiuslibet sui actus/ sicut respectu primi secūdum eos: nec in rōne obiecti qz tunc verbum nō esset ꝓcise eiusdē obiecti cum noticia confusa qđ est falsum/ ergo nullo modo. Tertio sic Ubicūq; potentia et obiectū realiter distinguūtur respectu alicuius actus impossibile est potētiā cōcurrere nisi in rōne potentie: et nunq̄ potest ī ratione obiecti/ vel ex parte obiecti sicut nec obiectū potest in rōne ptentie/ sed respectu cuiuslibꝫ verbi qđ non est intelligentis de ipo intellectu obiectum et potentia distinguūtur. ergo et cē. ¶ Quarto sic de illa noticia confusa oꝑtet dicere q simul sit in ītellectu cū distincta/ qz est causa eius: sed impossibile est quod idem intellectus simul et semel habeat noticiam cōfusam et distinctam de eodē obiecto sicut probabiliter videtur. ergo et cē. Dico igitur q ꝯtū est in nobis non videtur michi verus.

Alie rōnes ꝑ dictā ꝑmam opinionē

¶ **Secundo** arguo contra ipm vt habet locum ī diuinis. Ponit enī et dicit tria ꝯtum ad productionē verbi. Primus est q verbum est noticia ipressa declarativa. Secūs

est q̄ est noticia impressa intellectui nudo cōuersō
Tertium est q̄ noticia simplex essentialis est ratio
§.1.dictū producendi verbum. ¶ Contra primū in actu pu-
ro nichil est positiuū cui aliquid possit imprimi: ꝙ
natura diuina est actus purus. ergo ꝛc. Dices hec
impressio nō est nisi secūdum modū intelligendi.
Contra nos queritis de modo generationis verbi
reali ꝛ ex natura rei/ꝛ ita nihil dicis ad positū.
¶ Secūdo sic. Nulla simplex forma subsistens pduc
citur per impressionem vt patet: sed verbū diuinū
est simplex forma subsistens/ergo nō per impressio
§.2m. nem etiam fm rōnem. ¶ Contra secūdum primo
sic. Ista conuersio intellectus quā ponis est aliqua
actio/ergo est alicuius suppositi/nō filij q̄ tunc eēt
prius origine seipso ꝛ anteceꝑ eēt: ergo patris. Tūc
sic. Cuius est intellectus nudus cōuersus formali
ter eiusdem est formaliter illud qđ sibi imprimitur
mediante illa cōuersione. Sed intellectus nudus
est patris vt cōuertitur. ergo ꝛc. ꝛ tunc sequit alte
rum duorum scilicet vel q̄ noticia que est ingenita
sit verbum/q̄ est formaliter in intellectu patris vt
pater est: omne aūt tale est ingenitum/ vel si est ge-
nita sequitur q̄ pater sapit ꝛ est sapientia genita/
contra Augustinū septimo de trinitate: ꝛ 2tra ve-
ritatē/q̄ tūc personaliter nō distingueret ꝛ esset
pater genitus. ¶ Secūdo sic. Illa cōuersio in diui
nis vel est actio vel potentia: vel dispositio seu de-
terminatio potentie: seu nichil: nō est potentia/sed
magis intellectus/non actio/quia vel esset noticia
posterior noticia essentiali: ꝛ sic eēt verbū/ꝛ sic ver
bum esset prius verbo: vel esset actio que est dicere
quod est falsum: quia est prior ꝫ verbum secūdum
eos: nec dispositio vel determinatio potentie/quia
intellectus in diuinis nō est indispositus vel inde-
terminatus secūdum se ad aliquid ultra se: ergo ni-
§.3m. chil. ergo frustra ponitur ꝛ videtur multum mira-
bilis positio talis. ¶ Contra tertium primū obie
ctum diuinum est sufficiens ratio obiectiua intelli
gendi omnia intrinseca diuina vt patet: sed intelle
ctio essentialis non pertinet ad rationē primi obie
cti vt puta eēntie vt patet/ergo ꝛc. Similiter etiā
patet q̄ intellectio prima distinguitur a suo obiec
to primo quod est essentia secūdum hmōi/ sed idē
penitus est obiectum primū intellectionis diuine
cuiuscūq; sit. ergo ꝛc. ¶ Secūdo sic. Eadem est ra
tio intelligendi ex parte obiecti ipsum obiectum ꝛ
dativo motiua ad pducendum aliquid de illo obie-
cto vt patet: sed essentia ꝑcise est ratio intelligendi
seipsam/ergo ꝛ producēdi aliqui/puta verbū in ra-
tione obiecti dico. Ex hoc ptz q̄ intellectio simplex
non pertinet ad memoriā vt principiū productiuū
sed magis pertinet ad intelligentiā secūdum Au-
gustinum vnde illa opinio cōfundit memoriā ꝛ in-
telligentiam. Q̄ aūt dicit vltimo q̄ verbū genera-
tur in diuinis quasi de materia superius est impro
batum distinctione quinta de voluntate: dico q̄ nō
pertinet ad verbū/tm multis varijs similib⁹ posset
Resolu° argui contra illud. ¶ Dico igitur q̄ nō generatur
verbum in nobis predicto modo: ꝫ dico q̄ si gene-
ratur q̄ obiectum patris intellectū in ratiōe intel
ligibilis siue per ipm siue per speciē ꝛ intellect⁹ q̄
duo spectāt ad rationē memorie cōcausant vel cō-
generant in nobis actum intelligēdi. Sed qūo no-
lo dicere. An scilicet intellectus effectiue tantum/
an obiectum tm/an vtrūq; sicut due partiales. In
diuinis autem dico q̄ essentia diuina ꝑfis est ꝑfis
potentie siue intellectiue ꝛ ꝑsuppositā intellectiōe
essentiali in prima persona que nō est pducta pre-
stantibus memorie ad quā concurrūt intellectus ꝛ
essentia prima persona generat/ꝛ dicit verbum se-
cundā personā: ꝛ illud dicere est ipm generare vel
generatio actiua. Ipsum aūt dici est generari: non
sic q̄ intellectio eēntialis sit actio pductiua vel ra
tio pducendi aliquo modo: sed sicut actio prior ad
posteriorem se habet ad generationē verbi/sicut si
sol illuminaret ꝛ calefaceret/ sic q̄ vna actio nullo
modo esset causa alterius vel ratio/sed sic tm ordi-
nate eēnt: imaginor igit q̄ in primo supposito eēn
tia est principium duarū operationum ordine quo
dam proueniente ex natura talium operationū/sci
licet intellectionis essentialis ꝛ pductiōis notitie
declaratiue. ita q̄ est principium noticie declarati
ue mediāte noticia simplici/ non qz prima sit ratio
pducendi vel eliciendi secūdam. ita imaginor pri-
mo essentiam in patre ratione obiecti. Secundo vt
est ratio intellectiōis eēntialis siue noticie simpli-
cis. Tertio vt est ratio pducendi noticiā declara-
tiuam/que est verbum non magis per expressionē/
nec fundatur productio verbi super intellectiones
simplicem ꝛ essentialem: nec reducitur ad ipam ra-
tionem obiectiuam. Hoc sufficit de isto articulo.

¶ Ad primū de fantasia car/ thaginis dico q̄ improprie est verbum/vel est ver- Ad pmū palia assumēta.
bum nō formaliter ꝫ obiectiue/ vt fantasma est ob
iectum intellectus. ¶ Ad secūdum dico q̄ verbum
intus lucens est actualis intellectio: nō tamen seq̄
tur illud inconuenīs quod adducitur q̄ verbū pri
cipalius significat rem vel obiectū/sicut dictum est
supra. ¶ Ad tertium dico q̄ intellectio nō est actio
de genere actionis: sed aliquid absolutum ꝛ exten-
dendo actionem ad genus qualitatis pro operatio
ne. ¶ Ad quartum dico q̄ illud est ficticū sicut dic-
tum est supra: quia intellectio non est productiua
actio alicuius realis.

¶ Distinctionis. xxvij.
Questio Tertia.

Tertio quero vtr̄ verbum in diuinis dicat eēn tialiter/ꝛ personaliter/seu no tionaliter: vel vtrū sit eēntiale/an notionale. ¶ Videt q̄ essentiale/qz illud qđ pōt con cludi per rationem naturalē de deo est essentiale. Mā personalia non possunt concludi de deo: sed verbū est huiusmodi: qz Augustinus octauo cōfessionū dicit se inuenisse in litteris Platonis illud euāgelij Jo. primo. In principio erat verbū. ꝛc. ¶ Secūdo sic. Augustinus quinto de trini. ca. 4°. dicit q̄ verbū Augustin.
est cum amore noticia/ sed vtrūq; istorum dicit qđ
essentiale ergo verbum. ¶ Tertio sic. Anselmus Anselm⁹
monologion dicit q̄ dicere summo spiritui idē est
q̄ cogitando rem intueri/sed istud cogitare vel in
tueri dicit quid essentiale. ꝛc. ¶ Quarto sic. ver-
bum nō est spirituale filij/ qz tūc filius hēret duas
pprietates quod est falsum: sclz filiationē ꝛ verbū
sunt eīm due pprietates/qz nō vbicunq; est filius ibi
est verbum/nec econuerso: ergo verbum est eēntiale.

Augustin. ¶ Contra Augustin⁹. 15. de trinitate. c. 19. In illa
summa trinitate sicut donum nō dicitur nisi spiri-
tussanctus/ita verbum non dicitur nisi filius: ergo
sicut donum est personale ita ꝛ verbum.

¶ In ista q̄stione sic procedā.

¶ Primo inqrā vtrū verbū sit psonale in diuis.
¶ Secūdo vtrū verbū dicat respectū ad creaturā.
¶ Tertio (quia fit mentio hic de imagine) inquiram vtrum imago dicatur eēntialr vel psonaliter.

Vtrum an sit psonale in diuinis. ꝛc. pma opi. ## ¶ Quātum ad primum dicit

vnus satis nou⁹ q̄ verbū est in diuinis cōmune tri
bus/ꝛ dicitur essentialiter/ꝛ per ꝓfis nō est ppriꝰ
alicui persone. Hoc probat primo sic. Verbum nō
dicit nisi emanationem actus intelligendi ab intel
ligente/sed quelibet persona diuina intelligens est
ꝛ habet intellectionem. ergo ꝛc. Intellectio eīm nō
emanat realiter in diuinis/ꝛ ita illa emanatio cum
non sit nisi rationis potest esse communis tribus.
¶ Secūdo sic. Dicere in diuinis cōuenit tribus ꝛ
est essentiale. Nam quelibet persona ꝛ dicit aliam
personā de qua loquit ꝛ etiā creaturā: ꝫ verbus qđ
est terminus est commune in diuinis sicut ꝛ dictū.
¶ Tertio sic. Si solus pater diceret in diuinis/et
per cōsequens verbum eēt ppriū secūde persone
sequeretur q̄ alte persone non dicerēt vel loquerē
tur aliquid verbo/sed solus pater: qz verbo qđ vn⁹
homo formal/alius nō loquit vt ptz: ꝫ hoc est fal-
sum. ergo ꝛc. Item esse verbum nō est nisi esse rep
sentatiuum seu expressiuum seu declaratiuum om-
nium: sed hoc non conuenit alicui in diuinis nisi ra
tione essentie alicuius relationis. ergo ꝛ cetera.
¶ Secūdo dicūt isti q̄ licet verbū absolute loquē
do sic cōmune ꝛ essentiale in diuinis/ tamē appro-
priatur filio ꝛ appropriate dicit de ipo/sicut etiaꝫ
sapientia sibi appropriatur/ꝛ bonitas spiritui sanc-
to: licet sint cōmunia ꝛ essentialia.

¶ Sed dico

q̄ ista opinio est cōtra rōnes ꝛ contra Augustinum ꝛ do-
ctores cōiter. Arguo igitur primo cōtra eā q̄ ver-
ꝫ pcedē. bum sit quid notionale ꝛ ppriū filio/sicut illud qđ
opinionē dicit emanationem realem ex memoria in diuinis
vel ab alio per memoriam nō est essentiale sed per-
sonale ꝛ propriū alicui persone/sed verbū est hu
iusmodi (sicut dictum est supra) qz verbum est ali-
quid emanans realiter a memoria vt a principio.
ergo ꝛc. Est eīm verbum partus mentis realis no-
9. de tri. no de trinitate. ca. vltimo. ¶ Secūdo sic. Verbus
dicere vel pducere realiter non cōuenit nisi patri/
ꝛ est quid notionale in diuinis vt patet/qz nec filio
nec spiritui sancto/sicut nec generare: sed verbū est
terminus pductus. Producere ergo dicit aliquid
Augustin. notionale vel personale. ¶ Tertio sic per Augusti
num. Sicut donū diuinis dicitur essentialiter vel
personaliter. ita ꝛ verbum secūdum Augustinum
vbi supra/sed donum (sicut dictū est distinctōe de-
cima octaua) dicitur psonalr de spiritu sancto tm/
ꝛ fm Augustinū vbi supra. Patet in auctoritate
Idem. allegata prius ad istam partem ergo ꝛc. ¶ Quar-
to sic secūdum Augustinus septimo de trinitate eo
verbum quo filius: sed filius est qđ personale vel no-
Opi. doc tionale ergo ꝛ cetera.
tor⁹.

¶ Dico igitur

primo ꝫ tum ad hoc/ q̄ cum verbū dicat aliquid emanans realiter ab alio per modū intellectus vel memorie. Et hoc cōsentiat soli filio in diuinis. Di co q̄ verbum est ppriū filio: quod patet ex rōne verbationis passiue cui correspondet verbatū ipm ꝛ verbum. ¶ Secūdo dico q̄ verbū ꝛ verbatū/vel dictum ꝛ genitū ꝛ filius dicūt oīno eandem ppri tatem filij que est filiatio vel generatio passiua vel verbatio: vel dico q̄ oīa sunt idem totaliter indi-
stinctum ex natura rei: sed solum secūdum rationē
ꝛ modum intelligendi vel significandi aliter/ sicut
paternitas/generetio actiua/dicere ꝑbare/ vel ge-
nerare eandem ppietatē dicunt in patre. ¶ Ter-
tio concludo ex hoc q̄ verbū non est appropriatus
filio/sicut dicebāt alij: sed magis propriū: quare
ꝛc. ¶ Ultimo quātum ad ista duo noīa que sunt fi
lius ꝛ verbum. Dico q̄ differunt secūdum rationē
quia eadem persona vt est pducta inesse subsistā-
li per generationem in natura viuēte a producēte
viuente eiusdem nature dicitur filius / sed vt pro-
ducta in natura intellectuali subsistente per virtu-
tem memorie ab aliquo eiusdē nature dicitur ver-
bum in diuinis /licet ista non requirātur ad verbū
in creaturis /qz verbum creatum persona dici non
potest quia accidens est.

¶ Ad primum

ergo aliorū dico q̄ ver- Ad motiua pme opi.
bum nō dicit emanatio-
nem secūdum rationem sicut intellectum. Et manat
in diuinis sicut accipiunt/sed sicut intellectio sub-
sistens realiter producta emanat. Si tamen intelle
ctio proprie posset aliquo modo dici realiter pro
ducta. Credo enim q̄ ista non sit formalis q̄ ver-
bum sit intellectio producta/ quia: licet ista sit for-
malis q̄ verbum est productiuum / non tamen ista
q̄ verbū vel filius est intellectio/sicut nec ista ver-
bum est essentia vel voluntas/sed sunt identice: et
tamen recipitur ista locutio cōmuniter q̄ filius est
intellectio notionalis vel producta: quia est intelle
ctio identice/ et cum hoc productus formaliter ab
aliquo per memoriam / sicut intellectio verbi pro-
ducitur/non est magna vis.
¶ Ad secundum dico q̄ dicere qđ est realiter pro-
ducere ꝛ habens terminum realiter pductum non
est essentiale sed tantum conuenit patri in diuinis.
Quando dicis quelibet persona loquitur de alia
ꝛ dicit aliam/ꝛ etiam creaturam. Dico q̄ ibi dice-
re accipitur improprie pro intelligere: que nō sunt
idem secundum q̄ dictum est supra. ¶ Ad tertius
dico q̄ quelibet persona dicit verbo non tamē di-
cit verbum: sed solus pater dicit ꝛ formal verbum
in diuinis. Quando dicis q̄ solus formans verbū
loquitur verbo ꝛ dicitur verbo: dicitur q̄ verum
est effectiue vel productiue/ sed si verbum posset lo
qui/loqueretur seipso. Non alio verbo ꝛ hoc for-
maliter. Similiter etiam audiens verbū potest ali
quo modo loqui verbo approbando verbum/quali-
quo modo obiectiue. Sic in proposito de filio et
spiritusancto. Aliter dicitur q̄ pater est ille qui so
lus dicit ꝛ formal verbum/ꝛ etiam dicit verbo pn
cipiatiue: sed non sibi soli formal verbum/ sed alijs
Ita q̄ assimilatur alicui qui poneret idem verbus
in ore trium/ꝛ illi tres vno verbo loquerētur. Alia-
ter dico q̄ quelibet persona loquitur ꝛ dicit verbū
accipiendo dicere cōmuniter pro intelligere/ ꝛ di-
cit verbo hoc est intelligit in verbo. Oīa eīm nouit
pater in seipso ꝛ oīa i filio obiectiue sicut dictū est

supra.15.de trinitate. Et similiter pōt dici de spiritusancto: sed solus pater dicit verbo eo mō quo dicetur infra.xxxij.dist. ¶Ad vltimū dico q̄ maior est falsa sed esse verbū cōuenit alicui qz realiter ꝓductum ꝛ exꝑssum ab aliquo vi memorie:non autem per rōnem declaratiui vel repzesentatiui sicut apparebit melius in scdo articulo questionis.

Verbum an dicat respectū ad creaturam.

¶Quantū ad scōm articulū

Dico primo q̄ verbū in diuinis nullum dicit respectum pertinentem intrinsece ad personā verbi vel filij/nisi respectu solū ad patrem dicentē/qz est idē q̄ verbatio passiua vel filiatio:ꝛ per ꝑs nullū respectum rōnis nec ad creaturam nec ad aliqd aliū breuiter includit de suo ꝓncipali significato/ sicut probatum est etiam supra de dono q̄ non includit aliquem respectum ad creaturā tanꝯ ꝓprietatem cōstitutiuā sui in esse personali: licz dissimile sit de dono ꝛ de verbo:qz donum ꝓncipaliter ꝛ formaliter significat respectum rōnis puta respectū donabilitatis: ſs verbū ꝓncipaliter ꝛ formaliter significat respectū realem ad dicentem:qui est respectus realis cōstitutiuus psone filij ꝛ filiatio ipa:ſs connotat aliquē respectum rōnis quē nō cōnotat filius:ꝛ in hoc etiā distinguitur a filio. ¶Secūdo dico q̄ verbum habet aliquē respectū rationis ad intra puta respectū declaratiui vel manifestatiui ipsius patris vt a quo est per generationē suiꝑſ? vt qui est a patre;vel vt productiui a patre per gnationem/ꝛ isti duo respectus rōnis sunt sibi ꝓpriſ:licet nō sint de cōceptu quidditatiuo eius/hꝫt enim esse ibi specialiter vt patet ex mō ꝓcedendi ꝛ nulli alij vt videtur/ licet enim patri cōueniat esse declaratiuū sui vt a quo est filiꝰ/ꝛ filij vt qui est ab ipso Non tamē sunt idem respectus cū predictis/ aliuz respectum rationis habet ad essentiā vt declaratiuum eius inquātum ipsa vel ꝑ ipsam formaliter est

Aug.6. de trini.

sistens est ꝓprium patris. Et ars ꝓducta per voluntatem est ꝓprium spiritusancto.

¶Quantum ad tertium ar/

In deo imago quot modis dicit

ticulus. Premitto primo q̄ in deo imago vno modo dicitur id ad cuius similitudinē vel imitationē dicitur aliquid ꝓduci. Alio modo dicitur imago illud quod producitur in idemptitate nature secūdum grecos. Sed plus requiritur secūdus latinos quia requiritur q̄nō solum simile vel idem in natura producatur/sed cum hoc q̄ per modum similis/ ꝛ per modum nature:hoc est premissum. ¶Scdo dico q̄ imago primo conuenit tribus personis diuinis/ꝛ est nomen nō notionale vel personale/ sed cōmune/ꝛ isto modo dictū est genesis pzio. Facta imago hoīem ad imaginem ꝛ similitudinē nostram. Et Augustinus hoc ponit de fide ad petrum. Secundo modo planum est q̄ nō cōuenit patri imago quia nō est productus:sed secūdum grecos ꝓuenit filio ꝛ spirituisancto/qz ꝓducuntur in idētitate nature ꝛ similis in natura ꝓducente. Secundū latinos autem nō cōuenit spiritui sancto/sed tm̄ filio/ quia ꝓducitur inidemptitate nature/ ꝛ per modū nature ꝛ similis. Non aūt spūſanctus quātum ad vltimam cōditionem/ꝛ ideo filius solus legit imago. Ex quo patet q̄ imago secundo modo accepta est nomē personale soli filio conueniēs ſm latinos vnde ꝛ Augustinus septimo de trinitate dicit eo verbum q̄ filius ꝛ imago. ¶Vltimo dico q̄ ꝯtū ad hoc q̄ imago sic accepta de suo principali ꝛ formali significato dicit similitudinem ꝓducti q̄ modum nature ad ꝓducens/ ꝛ iste est respectus rationis nec est ꝓprietas constitutiua persone filij: ſs cō notat ipam magis. Ex quo patet etiā expositio dicti Augustini q̄ nō olim similiter eodem filius est verbum ꝛ imago sed est verbū ꝓprietate principaliter importata per verbum/ sed imago est nō ꝓprietate qua est verbum/sed ꝓprietate cōnectante illam verbi ꝓprietatem inquātum importatur ꝑ imaginem/qz principale significatum verbi ꝛ filij est cōnotatum imaginis. Sic etiam exponitur dictum Augustini septimo de trinitate q̄ imago dicitur ad aliud sicut verbum vel ecōuerso: et hoc de verbo ꝛ imagine sic sit dictum.

Imago an dicat ēentiale vel pson liter.

Aug. de trini.

Auguſt.

¶Ad ꝓmum ꝓncipale/ q̄

Ad rōes principales.

verbum dicatur essentialiter dico q̄ ratio naturalis non potest attingere ad verbum ꝓprie dictus in diuinis quod est verbum subsistēs realiter ꝓductum. Nec etiam hoc potest negare stando in sua rectitudine sed debet stare neutra. Quando dicis de Augustino de libris Platonicozum dico sicut dixi supra Augustinus videtur sentire q̄ hoc habuit Plato per reuelationem cum eēt virgo. Aliter dicitur q̄ intellexerunt hoc platonici de verbo impzopzie dicto prout quecūq; intellecto dicitur verbum. ¶Ad secūdum q̄ verbum non est quecū q̄ noticia/seu qualiscūq; seu qualitercūq;: sed pzo ducta ꝛ per productionem realem a memoria.

¶Ad tertium de Anselmo dico q̄ accipit ibi dicere large pro intelligere vel cognoscere. Sic non respōdet sibi verbū sed intellectū vel dictū/ꝛ sic dicere est cōmune ꝛ essentiale. Sed dicere acceptum pro ꝓducere ad intra per vim memorie est ꝓprius patris ꝛ sic cozrespōdet sibi verbū. ¶Ad 4m dico

q̄ verbum ꝛ filius dicūt eandem ꝓprietatē realem sicut dictū est supra ꝛ in diuinis ydicūq; inuenitur vnū ꝛ aliud:differūt tamē secūdum rōnem sicut dictum est:ꝛ differūt etiā in cōmuni accipiēdo ꝯbuz ꝛ filiū/sicut arguitur uel saltē in creaturis/qz nūq̄ verbum creatū pōt dici filiꝰ nec ecōuerso. ꝗre ꝛc.

¶Distinctionis.xxviij.

Questio Prima.

2 pyhar.

¶Circa distinctiōez

vigessimāoctauam quero primo vtrū ingenitū sit ꝓpetas solius patris. ¶Videtur q̄ non. Illud qđ cōmune est patri ꝛ essentie ꝛ spūisancto nō est ꝓprium patri: sed ingenitum est hmōi vt ptz:qz ad negatiuā de predicato infinito sequitur affirmatiua de predicato finito cū cōstantia subiecti secūdo Peryharmenas:sed eēntia nō est genita/vt essentia est:nec etiam spiritusanctus ergo essentia est ingenita ꝛ similiter spūſanctꝰ. ꝗ ꝛc.

¶Secūdo sic. Nichil est ꝓprietas alicuius persone niſi relatio secundum Augustinum/sed ingenitum non est relatio sed negatio.ergo ꝛ cetera.

¶Preterea si ingenitū est ꝓprium patri sequit q̄ sit relatio/ꝛ per cōsequēs ingenitum sit relatum:cōstat aūt q̄ omne genitus sit relatū:tūc cōuerto istā per cōtra positionem. Omne nō relatum est nō genitum. Arguā ergo sic. Omne ingenitū vel nō genitum est relatum/ sed oē nō relatum est nō genitū ergo omne nō relatū est relatum: cōsequēs est ipossibile/ergo altera premissarum:nō ista. Omne genitum est relatum.ergo illa oē nō genitū vel ingenitū est relatū. ¶Quarto sic. Sicut ina scibilitas ad patrem/sic videtur q̄ inspirabilitas ad vtrūq;:sed inspirabilitas nō est notio vtriusq;/qz tunc essent plures notiones ꝯ quinq;.ꝗ ꝛc. Et confirmatur quia Ambrosius.4. de spū sancto voluit vti noīe ingeniti in diuis:ꝑ videt q̄ ingenitū nō sit ꝓpetas pris.

Ambzo.

Aug. ad Ozosiū.

¶Contra Augustinus ad Ozosium circa finem non esse duos ingenitos declarat Et ibidē. Si spiritumsanctum docuerimus ingenitū duos pres affirmare videbimur. ꝗ solus pater est ingenitus.

¶In ista questione sic ꝓceda

Primo inquirā qūo ingenitū vel inascibilitas(qđ idem est) accipiantur in ꝓposito/ꝛ q̄ est patris solius ꝓpzietas. ¶Secūdo inquirā vtrū ingenitū secūdus quod distinguitur a paternitate dicat qđ positiuum/seu ꝓprietatem ꝓstitutiua pris in eē ꝑsonali.

Ingenitū qđ.

¶Quantum ad ꝓmum no

tatum q̄ genitum est nomē compositū ex aliquib? multiplicibus/puta ex genito ꝛ negatione:quia genitum dicitur de pluribus diuersimode ꝛ particula negatiua in que scōm philosophum quinto methaphisice capitulo de potētia facit etiam multiplicitatem. Unde ꝛ ipe distinguit ibi impotentiam vel impotens ex parte potētie/ꝛ ex parte particule negatiue. ¶Dico igitur primo q̄ genitū cui opponitur ingenitum dicit vno mō ꝓprie qđ est ꝓductus ꝑ gnationē vt primus terminus. Scdo mō dicit de suppositō ꝓducto ꝑ quēcūq; modū. Tertio mō accipitur nō pro ꝓducto sed ꝓprie cōicato q̄ gnationem vel ꝓductionem vel inducto. Primo mō filiꝰ dicitur genitus in diuinis. Secūdo modo dicit spiritussanctus genitus/qz ꝓductus qūocunq;/non q̄ generationē sed per voluntatē. Tertio modo etiā aliquo modo dicitur genitū licz nō sit impzopzie me. Sed forma magis ꝓpzie dicit genita in creaturis/nec debet ꝓcedi de essentia absolute q̄ sit genita:sed exponēdo semp per generationē cōicatū.

Ingenitū qualiter accipit ī hoc ꝓpositō.

De ista ꝑticula in.

¶Secūdo dico q̄ ista particula negatiua / in/ pōt accipi vel sicut negatio extra genus/quā negationem voco illam que verificatur de omni re de qua non est vera affirmatio exposita/siue illud sit ens siue non ens. Alio modo pzo negatione in genere que vocatur pzriatio ab aliquibus ꝛ subdistinguitur sicut pzriatio vt apparet quinto methaphisice. Uno modo cm̄ dicitur pzriatio negatio alicuius nati ineſſe/ꝛ pro tempoze quo natū est ineſſe/ ꝛ quod natū est alicui ineſſe secūdum ipm:sicut negatio visus in catulo post nonuz diē dicitur pzriatio isto modo. Alio modo dicitur ꝓpatio negatiua alicuius natī ineſſe secūdum ipm:nō tamē pro tempore pro quo natum est ineſſe/ sicut catulus dicit pziuatus visu ante nonum diem. Tertio modo pzriatio negatio alicuius positui ab aliquo/quodquidē positiuum natum est cōuenire nō secūdum ipsum ꝛ suam rōnem/sed secūdum rationez sui generis vel cōmunis/cui nō repugnat secūdum se illud positiuum:ꝛ isto modo dicitur talpa pziuata visu/qz vi? animali non repugnat ꝛ sic etiā de quibuscūq; superioribus. Unde ꝛ hoc modo oīs creatura dicit pziuari aliqua perfectione/qz cuilibet creature deficit aliqua perfectio que nō repugnat enti secundum se etiam q̄ habet ens in aliquo cōtento suo.

Pzriatiōis acceptiōes

¶Hoc premisso dico q̄ ingenitū(scōm q̄ sancti loquuntur de ingenito in diuinis) nō accipitur ꝑ negatione extra genus geniti qūocūq; accepti: quia accipiendo isto modo ingenitū dico q̄ chimera potest dici ingenita/qz nō est genita :loquēdo de negatione extra genus. Isto modo etiā vnum nichil est ingenitum. ¶Secūdo dico q̄ nō accipitur ꝑ pziuatione geniti vel negatione pziuatiua pzimo modo accepta/secūdus q̄ maxime ꝓpzie dicit aliqđ pziuari qūocunq; accipiaꝫ genitum:qz tūc necessario diceret in deo aliquam imperfectionem. Non enim dicitur deus igenitus/ sicut catulus dicit nō videns pziuatiue post nonū diem/qz tunc deꝰ esset in potētia ad aliquid quod nō haberet:nec isto modo aliquid quod sit in deo dicitur ingenitum accipiendo genitum quocūq; mō. ¶Tertio dico q̄ in genitū nō accipit a sanctis ꝓpe in diuis ꝑ negatione in gñe seu ꝓpatiōe scdo mō dicta genitī qūocunq; accepti: qz etiā isto mō diceret impfectionē. Mō esm̄ dꝰ deus igenitꝰ vel nō genitꝰ/ sicut catulꝰ nō videꝫ ante nonū diē/tūc esm̄ esset impfectꝰ ꝛ aliquo mō in potētia ad aliquid qđ nō haberet qđ est nephas. ¶Quarto dico q̄ nō accipitur ꝓprie pro negatione in genere tertio modo dicta/geniti primo mō dicti: qz isto modo genitū cōuenit spūisancto. Sic esm̄ negaꝫ ab ipo genitū qđ est per gnationem ꝓductaz/sicut suo mō visus a talpa: qz ꝛ licet genitū sibi repugnet ratione sui/nō tm̄ rōne sui cōmunis quod est suppositum vel persona/ cui in cōmuni nō repugnat generari. Nec talis negatio pziuatiua ponit aliquam imperfectionem in spiritu

sancto/nec in aliquo secūdum ꝙ talis/ nisi ꝓcurrat aliud sicut in creatura que dicitur ipfecta qz non est deus vel huiusmodi: sed solum ꝓuatio primo modo ꝛ secūdo mō accepta. ¶Quinto dicit ꝙ ingenitū nō accipitur a sanctis in diuinis ꝓo negatione ꝓuatiua tertio modo accepta /ipsius geniti secundo modo accepti: puta ꝓo cōicati vel inducti:quia isto modo ꝓuenit essentie non absolute: sed vt in patre quia nō est cōicata ꝛ sic est ingenita isto modo. Et similiter conuenit hoc relationi cuilibet personali secūdum se:ꝛ isto modo qz nō est inducta nec cōcreata licet supiori suo puta relationi in cōmuni nō repugnat cōicari. ¶Sexto dicitur ꝙ ingenitū ꝓprie accipiē in diuis vt ꝓprietas ꝓprie ꝓsone/puta patris per negationem in genere tertio modo dicta / ꝓo carētia ipsius geniti tertio modo dicti: ꝛ dicit negationē cuiuscūq; ꝓductiōis passiue remouendo eam a supposito primo qō est pater ꝛ isto modo planum est ꝙ nec cōuenit filio/nec spiritui sancto/nec essentie de qua magis videretur/qz ꝛ licet nō sit ꝓducta aliquo modo: sibi tñ nō conuenit ꝓducibilitas suppositalis/ꝛ per ꝓns generabilitas secūdum se/nec etiā secūdus aliquod cōmune si bi vel superius quia nulla essentia secūdum quod essentia producibilis est vt suppositū ꝛ aliquid incōicabile. Si ergo dicitur ingenitus de patre patz ꝙ negat quācunq; ꝓductionem ab ipo concernēdo in ipo rōnem suppositi subsistētis/ quod nō conuenit essentie vllo modo. ¶Nota hic ꝙ ingenitus (sicut puto) vt est notio patris non est ꝓuatio alicuius in patre/nec secūdum se/nec secūdus genus aliquod/vel cōmune ipsi patri /ꝛ alicui alteri supposito. ꝓuatio em̄ ꝓprie accipiēdo semper dicit imperfectionem vt videtur ꝓcipue si neget pfectionē. Sed debet poni negatio in genere in supposito patris scilicet:que tamen nō est ꝓuatio ꝓprie:sed abstrahit a ꝓuatione licz ꝓuatiue signi ficetur. ꝓuatio em̄ solum habet locum in imperfectis/puta in creaturis. Unde ꝛ vnitas in diuinis non est ꝓuatio licet sit negatio in genere/imo forte nec in creaturis. Similiter etiam dico ꝙ ista negatio scz ingenitū que ponitur notio patris p̄ supponit paternitatem cōstitutiuā patris sicut ꝛ suppositum constitutum. Difficile est aūt si non est aliquod vnum cōmune productionibus quas ingenitum negat in patre qūo ingenitum est vna negatio quia affirmatio negata non est vna/ ꝛ per ꝓsequēs quomodo est vna notio studē. Qz autem non possit dici ꝓuatio etiam secundum aliquod cōmune/eo modo quo cecitas in talpa videtur primo ꝙ est patri ꝓpria/ergo nō cōuenit sibi per aliquid cōmune in ratione subiecti. Secūdo quia soli patri conuenit nec alteri cōuenire potest. Non sic autem cecitas talpe/sed etiam animalibus cōuenire potest. Tertio quia non intelligo aliquod cōmune ex natura rei paterno supposito/ꝛ alijs ratiōe cui⁹ possit sibi cōuenire aliqua negatio realis/vel ꝓuatio sicut animal est aliquid cōmune talpe ꝛ alijs animalibus. Alij vero dicerent ꝙ non omnis negatio in genere debet dici ꝓuatio vel carentia / sed solum illa que dicunt aliquam imperfectionem ꝯficunq; sit negatio secūdum genus: ꝯtum ad hoc cōtradicerent isti dicto ꝙ scilicet ingenitū nō debet poni in diuinis ꝓuatiue illo modo sed negatiue bene loquendo de negatione in genere. ¶Videtur michi ꝙ sane dici potest vltimo(sicut etiam dictus fuit supra in articulo quodam cuiusdaz questiōis) ꝙ ingenitus accipitur in diuinis ꝓprie a sanctis ꝓo negatione in genere geniti accepti/ꝛ ꝓo ꝓducto ꝑ gñationē/ꝛ ꝓo cōicato vel inducto/ꝛ ꝑ quocunq; modo ꝓducto:ꝛ isto modo cōuenit soli patri/quia nec est ꝓductus ꝑ gñationez /nec aliquo modo alio/nec cōmunicatus :nisi forte obuiaret ꝙ ingenitum isto modo nō cēt negatio/ nec vna ꝓprietas/sicut nec cōmunicatio ꝛ ꝓductio sunt vna affirmatio etiā nec genere sed magis ꝓducta ꝛ ꝓducto. Et tunc dicetur ꝙ ingenitū in diuinis put est ꝓprietas persone dicit negationē in genere: qz in supposito cuiuslibet ꝓductiōis ab alio/ nec opz ꝙ cōmunicationis qz quodlibet est suppositum qō formaliter dicit negationem omnis cōmunicationis. Vel si dicatur ꝙ negat nō solum esse per ꝓductionem vel haberi:sed etiam per cōmunicationē. Tunc adhuc dici pōt ꝙ est vna negatio ꝛ vna ꝓprietas/quia negat cōmune ad ꝓductum ꝛ cōicatum/ vel ꝓductionis ꝛ cōmunicationis a supposito cui cōuenit vt ꝓprietas. ¶Cōmune aūt ad ꝓductionem ꝛ cōmunicationem difficile est assignare/ quia ꝓductio est relatio realis/ sed cōmunicatio est relatio rationis. Et ideo videtur posse dici ꝙ ingenitum est vna ꝓprietas cōuenit persone cōnotāda in ipa rōnem suppositi per quam est incōmunicabilis/ꝛ negat omnem ꝓductionem passiuam realem ab ipo. Si igitur dico ꝙ dicit vnus doctor ꝙ ingenitū ꝓut dicitur ꝓprie/dicitur in diuinis/ꝛ de ipso loquūtur sancti attribuendo patri ꝛ ꝓio supposito ꝙ igenitus dicit de formali significato suo negationem ꝓductionis passiue realis in supposito/ꝛ cōnotat suppositum ꝛ aliquid subsistens/ꝛ ita patet ꝙ soli patri ꝓuenit in diuinis/ quia eo ipo ꝙ est primum suppositum sibi cōuenit hoc sicut dicetur infra. Secūdo ꝙ nō conuenit filio nec spiritui sancto patet/nec essentie non enim est aliquid subsistens suppositalis. Tertio hoc patz per Augustinum ad Orosium superius allegatum/ꝛ per Magistrum in littera. quare ꝛc. Et.15. de trinitate capitulo.26. vbi dicitur sic. Pater em̄ solus non est de alio. ideo solus appellatur ingenitus. Sic igit patet ꝙ ꝛ qūo ingenitum seu innascibilitas est ꝓprietas patris. Hec de primo articulo.

Aduerte

Aug.15. de trini.

¶Quantum ad secūdum articulū dicūt alicꝫ ꝙ ingenitū vel innascibilitas ꝓut distinguitur a pnitate dicit ꝓprietatem positiuaz aliquam patri ꝓpriam/ vel saltem fundāt sup aliquam talē:tñ variāt circa hoc licet em̄ in hoc oēs conueniāt ꝙ ingenitū dicit negationez essendi ab alio in patre:qm̄ aliqui dicūt ꝙ ꝓsequēter dicit aliquid positiuum ꝓprium ipi patri ꝓter pnitatē/ sed illud positiuum diuersimode assignatur. Quidā dicunt ꝙ est modus essendi a se. Alij dicunt ꝙ est fontana diuinitas siue fecūditas ad actū generandi ꝛ spirandi. Tertij dicunt ꝙ illud est generatiuitas/seu aptitudo ad gñandū. ¶Isti hūt in cōi aliquas rōnes. ꝓmia est. Illud qō dicit in pfe aliquam pfectionē em̄ ꝙ hmōi dicit aliqd positiuus/ qz nulla negatio dicit pfectionē/sed ingenitū dicit pfectionē/pfectiōis em̄ est in pfe ꝙ nō sit ꝓduct⁹/ ꝛ ꝙ sit primū suppositum imediatū. ꝯ ꝛc. Cui ꝛ diuine essentie ex sua perfectione conuenit ꝙ non sit

Ingenitum put distinguit a pnitate an dicat quid positiuū. ꝛc. opi. cōis.

1.modus

2.modus

3.modus

Rōnes opi. ꝑce. in cōi.

Ande ꝛ diuine essentie ex sua perfectione cōuenit ꝙ non sit ab alio/sicut etiam imperfectionis est in creatura ꝙ sit ab alio vt videtur. ¶Secundo sic. Illud quod negat imperfectionem ꝛ est ꝓprietas ad dignitatem pertinens dicit aliquid positiuum: quia negatio negationis ponit affirmationem/sed ingenitum est huiusmodi in diuinis / quia si nō eēt ibi ingenitum esset ꝓcessus in infinitum / ꝛ nullo ꝛdo sed confusio in diuinis personis. ergo ꝛc.

¶Tertio sic. Illud quo est notio specialis in diuinis secundum ꝙ huiusmodi dicit aliquid positiuū/ quia ad notionem tria requiruntur. ꝓmum est ꝙ pertineat ad dignitatem. Secūdus ꝙ pertineat ad originē. Tertio ꝙ sub ratione speciali: ꝛ ista dicūt aliquid positiuum. ergo ꝛc. ¶Primi aūt istorum de illo a se habent ratiōes ꝙ modus essendi a se in patre dicat aliquid positiuum. ꝓma est ista sicut esse positiuum dicit aliquid in se / ita esse a se vt videtur. Non enim magis repugnat esse a se ꝯ esse in se:sed esse in se est positiuus in ꝓma substantia ergo esse a se dicit aliquid positiuum in primo supposito paterno. ¶Secūda ratio esse a se videt magis dicere aliquid positiuum. ergo ꝛc. ¶Tertio sic. Sufficientia vniuscuiusq; esse/sic ꝙ ab alio nō indiget in suo esse/dicit aliquid positiuum vt videtur:sed hoc dicit esse a se in patre ꝛ summā essendi libertatem/sicut summā libertatem in rege dicit tenere regnum a se. ergo ꝛc. Confirmatur istud quia vel ingenitum est negatio extra genus ꝛ sic conueniret enti ꝛ non enti/quod est falsum: qz in diuinis non est ꝓuatio/nec potest esse ad aliquid nō habitum:ergo videtur ꝙ sit ad ꝓtrarium ipi genito;sed contrarium dicit aliquid positiuum. ergo ꝛc.

¶Et statim respondetur ꝙ nec est negatio extra genus/nec ꝓuatio/nec cōtrarium:sed est negatio in genere id est in supposito ꝓsupponēs ipsum/ nec oportet ꝓpter hoc ꝙ sit ꝓuatio:qz nō est natum inesse oppositum. Unde nec pater ꝓuatur secundum seipm̄ nec secundum aliquid sibi cōmune/ vt dictū est supra. ¶Dicūt aūt vltra ꝙ iste mod⁹ essendi a se est modus absolutus oīno: qz mod⁹ independens a quocūq; alio vel ad quocūq; aliud ad quē cōsequitur negatio habitudinis ad quodcūq; aliud a primo supposito secūdum istum modum.

¶Tertio dicūt ꝙ super talē modū fundatur negatio quā dicit ingenitū ꝛ talē modus realē positiuū absolutum ꝛ per cōsequēs aliquid a paternitate distinctum consequēter importat ingenitum seu innascibilitas in patre.

Rōes ꝓmi modi ꝑālis ꝓce. opi.

¶Contra ista primo in cōmuni ꝙ ingenitum secūdum ꝙ est notio distincta a paternitate nō dicat aliquā ꝓprietatem vel modum positiuū realē ꝓprium patri. ꝓmo sic. Illud positiuū aut est absolutū aut respectuum vel relatio. Non potest dici ꝙ relatio qz in patre non sunt nisi due relatiōes positiue/ paternitas scilicet ꝛ spiratio actiua:nec aliquid absolutum patuit supra distinctione. xxv. vbi dictum est ꝛ ꝓbatum per Augustinum ꝙ nichil absolutū est ꝓpriuz alicui persone. ergo ꝛc. ¶Secūdo sic. Si illud positiuum reale ꝓpriuz patri poneretur/sequeretur ꝙ pater esset suppositum absolutus: quia illud positiuum nō est paternitas/quia vt sic nō distingueretur a paternitate:nec spiratio actiua / qz illa non est ꝓpria sed conuenit filio ; sequitur ꝙ

ꝑ ꝓcedētem opi. in cōi.

esset aliquid absolutum/ ꝛ per consequens aliquid ꝓtius paternitate. Cum ergo sit ꝓpium ꝛ incōmunicabile sicut dicis sequitur ꝙ pater non primo esset suppositum absolutum quod est falsum.

¶Contra primā positionez de modo essendi a se potest argui per predictas rationes quātum ad primam conclusionem. Sed quātum ad hoc ꝙ ipsi ponūt esse a se dicere aliquid positiuum ꝓeter esse puta realem modum positiuum arguo sic. ꝓmo illud quod dicit formaliter relationem rationis nō dicit aliquid reale positiuum/sed eē a se est huiusmodi: qz importat habitudinem eiusdē ad extrā sum ꝛ comparationem sicut esse ab alio comparationez ad aliud. ergo ꝛc.

ꝑ.1.modus ī spē ciali.

¶Secundo sic. Illud quod nullum habet compositum reale positiuum/sed in re habet conceptum. ꝛ ille non est nisi negatiuus/nō dicit aliquez modū positiuum:sed esse ad esse est huiusmodi. Esse enim a se in re non plus dicit ꝯ aliquid nō esse ab alio. Nam si diceret positiuus reale sequeretur ꝙ pater esset a se realiter/ ꝛ per ꝑns ꝓduceret a se realiter.

¶Tertio sic. Sicut est de modo in se (vt dicunt) ita de modo a se/sed ille nō dicit nisi negationez in genere huius quod est esse in alio. in re dico. Nam si diceret aliquid positiuū tūc aliquid realiter ꝛ positiue esset in seipo quod est falsus. ergo ꝛc. Unde dico ꝙ esse a se nō dicit nisi negationem essendi ab alio vel respectum rationis eiusdem a se.

¶Contra secūdū modū dicēdi de fōtana divinitate.

ꝑ 2m modum.

Quero quid intelligūt per fontanā diuinitatē aut fecūditatem aut est absolutū/aut relatio/aut vtrūq; simul acceptum:nō absolutum sicut ꝓius/nec relatiuum quia tunc etiā vt sic non distingueretur a paternitate. ergo ꝛc. Similiter etiam potest argui contra terminos de illa generatiuitate si ponant eam aliquid reale positiuum/ tunc aliter realiter ꝛ positiue. ¶Secundo quia generatiuitas vt dictū est supra non est nisi respectus aptitudinalis ꝛ nō dicit aliquid in actu nisi forte respectum rationis. ergo ꝛ cetera. ¶Dico igitur si innascibilitas accipiatur vt notio distincta a paternitate nichil dicit positiuum:sed negationem vt dictum est supra: cōnotat tamē aliquid positiuum/quia cōnotat ꝓpietatem suppositalem patris puta paternitatez quā supponit in re sicut infra dicetur/sicut fuum fundamentum:sed quātum ad hoc non distinguitur a paternitate/quia illud positiuum connotatum est paternitas ipsa:ꝓpter quod dicit Augustin⁹ quinto de trinitate capitulo quinto vel sexto. Cum dicit ingenitus pater supple non quis sit sed quis nō sit. Quare ergo negationem formaliter dicit.

August.

¶Ad primum aliorum dico ꝙ ingenitum formaliter nullam dicit perfectionē/ nec negat eius perfectionem. Ita ꝙ ingenitum in diuinis nec est perfectionis nec imperfectionis/sicut nec genitum. Quando dicis perfectionis est in patre ꝙ est primum suppositum/ꝛ per consequens non productum vel ingenitum. Dico ꝙ falsum est formaliter ꝛ secūdum quod suppositū/sicut nec est perfectionis quia est suppositum ꝯtum ad formale suppositi. Tu dicis perfectionis est ꝙ sit primus ens qō est deus qz diuinitas dicit pfectionē nō sic de ratione suppositi. ¶Ad secūdum dico ꝙ nullus

Ad rōes ꝓme ꝑce. opi. i cōi.

negatio breuiter siue negatio affirmationis siue negationis formaliter ponit aliquid. De proprietate vero ad dignitatem pertinentem: dico q̄ nulla notio dicit dignitatem formaliter / accipiendo dignitatem pro pfectione / qr tunc persona habēs plures notiones esset dignior vel perfectior: ſz forte dicit dignitatē p̄ter hoc qr modum cōuenientē persone / r hoc positiuū si sit notio positiua sicut spiratio actiua vel hmōi: vel negatiuū sicut ingenitus negando modum disconuenientem p̄sone puta gentum vel p̄ductum. ¶Quādo dicitur in pmo articulo q̄ innascibilitas vel ingenitū est negatio impfectionis falsum est. Et dato q̄ sic eēt nō oporteret q̄ diceret vel poneret perfectionē nisi rōne nature substracte ipsius suppositi que nullā cōpatitur secum imperfectionē / ideo nō valet. ¶Ad tertiū dico q̄ iam dictum est quō notio dicit dignitatē / r quō nō pertinet ad originem. Dico q̄ potest pertinere ad originem positiue / ponēdo originē vt paternitas r sic de alijs / vel negatiue r sic ingenitū ptinet ad originem negando directe r per se originē passiuā a patre. Sic etiam relatiue negādo relationem secundum Augustinum quinto de trinitate.

Ad rōes de modo spāli eēndi a se.

¶Ad primum pro modo essendi a se iā dictū est q̄ eē in se vltra esse nō dicit aliq̄d positiuū. ¶Ad 2m dico q̄ esse ab alio realiter dicit aliq̄d positiuū reale nō aūt eē a se sicut dictū est / nec ē simile qr aliq̄d est ab alio r esse potest. Sed nichil realiter est a seipō positiue / sicut etiā nec aliq̄d generat seipm vel causat ī quocunq̄ genere cause. ¶Ad tertium dico q̄ idē q̄ eē a se formaliter nō dicit nisi negationē / dicis q̄ sufficientia illa vel est natura vel suppositum q̄ dicūt aliquid positiuū / nō aūt eē a se. Hec de. 2. articulo.

¶De tertio articulo volue/

Ingenitus an sit ꝓprietas ꝓstitutiua ꝑis in eē ꝑsonali. r t. 1. opi.

runt aliqui dicere r dicūt adhuc q̄ innascibilitas vel ingenitum est ꝓprietas ꝓstitutiua patris inesse suppositali pzio r distinctiua eius p cōsequēs ab omni alio. ¶Ad hoc adducūtur multe rationes. ¶Prima est ista. prima persona cōstituitur inesse ꝑsonali vel suppositali prima ꝓprietate incōmunicabili. ¶Patet qr persona nichil habet incōmunicabilę pus sua ꝓprietate cōstitutiua / sed innascibilitas est huiusmodi / quod ꝓbatur. Tum quia si paternitas eēt pzior r ingenitum nō esset prima proprietas / cū filiatio sit simul cum paternitate / sequitur q̄ filiatio esset pzior innascibilitate quod est falsum. Tum quia est pzior negatio ordine ad pri? / q̄ positio ordinis ad posterius: quia in eēntialiter ordinatis illud quod est primū necessario habz negationem ordinis ad pzius / non aūt positionē ordinis ad posterius vt patet de deo respectu creature. In illis enī pzius potest esse sine posteriore nō econuerso. Ingenitum aūt dicit in patre negationem ordinis ad pzius. Sed paternitas ponit ordinē ad posterius r ad sequentes. ¶Patet etiam ista probatio in exemplo filius pzius habet ordinem ad patrem pziorem se q̄ ad spiritum sanctum quem spirat: ergo si sibi conueniret negatio illius ordinis ad patrem pziorem pzius sibi conueniret q̄ ordo ad spiritum sanctum. ergo r t. Tum quia innascibilitas est ratio in existendi paternitatem vel generationē actiuam / sicut genitum esse est ratio existēdi nō paternitatem seu generationem actiuam vel estratio non generandi. Tum quia dicitur q̄ nulla essentia in ratione principij actiui determinat sibi paternitatem vel generationem actiuam / r quia mediante ipsa determinat sibi prodūctionem passiuam filij: sed non nisi existens alicuius suppositi r illud non videtur constitui nisi per innascibilitatem: ergo innascibilitas est pzior.

Ad rōes ꝑce. ꝑme opi.

¶Ad primum dicitur q̄ innascibilitas non est ratio paternitatis in essendo sed magis econuerso. vnde r paternitas pater est. Similiter nec esse genitum est ratio precisa / imo nec rō nō generandi patet quia et spiritui sancto conuenit nō generare cui tamē non conuenit esse. ¶Ad secūdum dicitur q̄ siue sit verum q̄ accipiatur siue non: tamē oportet q̄ suppositum paternum constituatur in se paternitate / non obstante q̄ paternitas r generatio actiua sint idē. Nec oportet consequenter q̄ ingenitum sit pzior ꝓprietas q̄ paternitas imo posterior. ¶Secundo sic. Prima persona constituitur per ꝓprietatem nobilissimam in ipsa / sed ꝓprietas nobilissima est ingenitum vel innascibilitas / quia pzius est aliquid habere a se non ab alio / puta essentiam diuinam q̄ cōicare alteri. primum dicit innascibilitas / secūdum vero paternitas. ergo r t. ¶Tertio sic per Damascenum libro primo capitulo octauo Omnia sunt vnum in diuinis ꝓter generationes r ingenerationem r processionem: ergo cum generatio passiua constituat suppositus filij / r spiratio suppositum spiritussancti. Relinquitur q̄ generatio cōstituat suppositum patris: sed igeneratio dicit innascibilitatem vel ingenitum. ergo r cetera. Damas.

¶Quarto sic. Difficilius per Augustinum quinto de trinitate capitulo sexto. Si pater nō genuisset michil prohiberet ipsum vel eum dicere ingentum. Ex hoc sic. per illam ꝓprietatem constituit pater qua manente quacunq̄ alia circūscripta manet suppositum. Sed sic est de ingenito vt patet ꝑ Augustinum circūscribendo etiam paternitatem. ergo r t. August.

¶Modus ponendi istorum est duplex. Duplex modus p̄cedentis opiniōis

¶Primus est iste q̄ innascibilitas constituit personam patris in esse ypostatico vel suppositali / nō tamen ineſſe personali. Suppositum enim dicit aliquid q̄uenies r pzius q̄ ꝑsona. ¶Secundus modus ponendi est iste. Essentia diuina pzius est non cōmunicata q̄ cōmunicata / sed essentie vt non cōmunicata cozelarium illius est nō communicans / ergo non communicans pzius est q̄ cōmunicans. Sed non cōmunicans nō dicitur nisi suppositum / ergo pater pzius est suppositum vel persona q̄ cōmunicet essentiam: sed ipsa cōmunicatio est paternitas: ergo per innascibilitatem pzius est suppositum / ita q̄ ingenitum dicit non cōmunicans r pater vel paternitas dicat cōmunicationem vel communicans. Iste modus est satis probabilior alio.

3. 1. modus dicēdi p̄cedē. opiniōis

3 p̄cedē. 1. opi.

¶Contra istam positionez dicitur q̄ licet forte non sint rationes efficaces secundum q̄ dicit vnus / arguo sic primo. Primum suppositum cōstituitur primo in esse personali vel suppositali / quod est idem in natura intellectuali per primaz ꝓprietatem incommunicabilem sicut accipiūt alij. Sed prima est paternitas r non innascibilitas / quod probatur primo sic: quia quando affirmatio r negatio aliqua cōuertūtur in aliquo scōm rem pzior est in eodē affirmatio q̄ negatio. Alias nō videtur ratio quare negatio nō possit esse simpliciter prima in illo r ante omnem affirmationem: sed paternitas r innascibilitas cōuertūtur in natura diuina secūdum rem r veritatem: ergo paternitas que est affirmatio est pzior innascibilitate que est negatio: sed paternitas est incōmunicabilis ergo prima incōmunicabilitas quare r t. ¶Secūdo sic. Impossibile est q̄ per negationem primo cōstituatur ens positiuum formaliter. Sed suppositum diuinum est ens positiuū et reale nō solum ad essentiam / sed etiā ꝓtum ad aliquid quod cōsequitur negatio incōmunicabilitas / quia non potest ꝓsequi immediate essentiam cum sit ex se cōmunicabilis vt dictum est supra / ergo p negationem innascibilitatis vt sic nō potest constitui. ¶Tertio sic. Illud quod non est incōicabile ex se primo nō constituit suppositū primo / sed nulla negatio est ex se incōmunicabilis / r per cōsequēs ingenitū: quia sicut negatio nō pensatur nisi ex affirmatiōe / ita nec sua incōmunicabilitas nisi ex affirmatione vel cui oppositorum vel quā consequitur. Similiter si illud cui mere negatio est cōmunicabile r negatio etiam vt patet / ergo ingenitum nō est ex incommunicabili / nec p cōsequens cōstituit suppositum primo. ¶Quarto sic. Non minus videtur q̄ primum suppositum debeat cōstitui per aliquid positiuum q̄ secūdum r tertium / sed illa cōstituuntur proprietatibus positiuis: ergo r primū. Dicis q̄ nō est simile quia illud est primum r ideo nō debet constitui per relationem ad aliquod sequēs / sicut alia debent constitui per relationes ad ipm cū sint posteriora. Cōtra primum suppositum est primum origine respectu aliorum. Sed planum est ex predictis supra q̄ relatio vel simultas relationum non tollit primitatem vel posterioritatem originis inter relata. ergo r t.

2 Ad rōes doctoris.

¶Dico igitur cum doctorib? cōmuniter licet bene sint alique premissarum rōnum que nō cōcludunt quia ita cōcluderent q̄ suppositum creatum nō cōstitueretur per negationem. Cuius oppositū dicetur in tertio q̄ primum suppositum scilicet pater non cōstituit personaliter per innascibilitatem: sed per paternitatem sicut dictuz est supra. Et ideo paternitas est pzior ꝓprietas in patre q̄ innascibilitas sicut patebit in sequenti questione. ¶Primus modus ponendi aliorum nichil valet quia suppositum in natura intellectuali r personali sunt totaliter idē / dicere ergo q̄ aliquid in natura diuina constituatur in esse suppositt per vnam ꝓprietatem r in esse ꝑsonali per aliam est ignorare noticiam suppositi et persone. ¶Secūdus modus dicēdi licet sit subtilis non tamen cōcludit ratio quā tangit: dico enim q̄ essentia nō vt cōmunicata: r per cōsequens vt in patre est pzior origine aliquo modo / licet non ꝓprie q̄ vt cōmunicata / puta vt in filio r spiritusancto r ita licet pater sit pzior filio vel spūsancto / tñ ex hoc non sequitur q̄ non cōicatum sit pzius suppositum q̄ pater. Quādo ꝓbas q̄ nō cōicata r nō cōicans sunt simul / cōcedo q̄ sunt simul natura sed sicut correlativa r aliqua q̄ sine inuicē nō pñt esse / r ideo quōcunq̄ vnum est pzius natura r reliquū. Sed vnū potest esse pzius origine aliquo mō quo reliquū nō esset pzius / sicut pluries dictū est supra licet igitur essentia vt nō cōicata esset pzor pñitate vel cōicatione tpa aliquo mō origine / nō tamen sequit q̄ nō cōicans sit pzius pñitate vel cōtate: sed cū hoc stat q̄ pater vel cōicans sit pzius aliquo modo ſm originem q̄ nō cōicās. ¶Preterea etiā dici pōt q̄ essentia vt nō cōicata origine presupponit patrem: qr nō esse cōicatum per productionem nō q̄uenit sibi nisi vt ī patre / r sic adhuc aliquo mō reducibilis ad ordinem originis vt sic est posterior patre / r per ꝓs nō cōicans. Et ita dato q̄ ingentum dicat nō cōicans nō oporteret q̄ sit pzius patre sed presupponit ipm. ¶Preterea tertio dici pōt q̄ ingenitum nō significat nec dicit nō cōicans: ſz non genitū in supposito aliquo. Et dico q̄ illud cōuenit supposito primo / qr pater est ita q̄ primo aliquo modo est pater q̄ ingenitus ideo nō valet.

Ad rōes ꝑ. 1. ꝑce. opi.

¶Ad primam contra rationes alioruz dico q̄ innascibilitas nō est ex se incōicabilis / nec per cōsequēs prima proprietas incōicabilis sed paternitas. Quādo dicis q̄ tunc filiatio eēt pzior innascibilitate sicut paternitas: dico q̄ nō sequitur / qr paternitas r filiatio sunt simul natura tm̄ nō aūt origine. Et ideo non sequitur si paternitas est pzior origine aliquo mō innascibilitatis / r innascibilitas posterior q̄ filiatio sit pzior innascibilitate. Ad probationem dico q̄ ī absolutis hītibus ordinem vel in relatiuis constitutis in eē per habitudinē ad prius valet illa regula q̄ pzior est negatio habituatiōis ad pzius q̄ habitudo ad sequēs sicut exēplificatur de deo r creatura de filio etiam respectu patris r spūssancti: sed in proposito nō habet locū / quia illud qđ habet habitudinem ad sequēs cōstituitur per illas puta per paternitatē: r ideo dico q̄ pater est pzior innascibilitate dicēte negationē ordinis ad prius / nec prius hic pōt esse nec itelligi sine posteriore qr nec est ordo essentialis quia nō sunt essentialiter distincta.

¶Ad secm dico q̄ nō est perfectius habere in proposito essentiā nō per ꝓductionez vel a se q̄ alteri cōicare / sicut dictum est supra qr neutrū secūduz q̄ hmōi est aliqua perfectio: sed perfectio que pōt accipi in ambobus est essentia diuina loquēdo de perfectione simpliciter / r si alterū aliquo mō esset pfectius vel nobilius: dico q̄ cōicaret alteri aliq̄d dando sibi esse r ꝓducēdo ipm esset nobilius r pfectiꝰ q̄ esse a se / qr illud dicit aliquid positiuū r istud dicit negationē. ¶Ad tertiū de Damasceno respondet vnus q̄ Damascenus qñ dicit ingenerationes includere paternitatē: qđ patet per illud quod sequitur qr ibidē dicit / q̄ tria suppositi cōstituūtur per proprietates personales vt per pñitatē. r t. Sed non videtur michi q̄ per ingñatiōem includit paternitatē / sed puto q̄ per generationē accipit pñitatem / qr q̄ illā intelligit r gñationē actiuā r passiuam cum q̄ spirationē accipit r actiuā r passiuā r q̄ ingñationē r ingenitū vel innascibilitatē. Et postea ſm tres istas distinguit ꝑsonas / r notat ibi paternitatē. vñ argumētū nō est ad ꝓpositū. Et si eēt ad ꝓpositū eēt ꝓtra eos sicut ꝫ me / qr tūc pñitas r innascibilitas eēnt eadē ꝓprietas / r tūc sicut innascibilitas ꝓstitueret ita r pñitas ꝫ eos / r sicut pñitas nō ꝓstitueret / ita nec innascibilitas ꝫ eos. ¶Ad quartū de August. triplicit rñdet. Primo rñdet ꝑ positiu? q̄ illō dictū ē verū in gñali / q̄tū est de ꝑtute locutiōis: qr nō sequtur de ꝑtute simonis nō ē pater / ꝙ nō est ingenit?: quia multi q̄ nō sunt ꝑres nō

sunt propter hoc ingeniti/ita etiã de patre in diuinis ℞uis nõ esset pater nõ sequerek de virtute sermonis ⁊ gratia fore q̃ esset ingentus/licet in proposito ⁊ gratia materie sequerek secũdum mentem Augusti. Aliter dicitur q̃ dictũ Augustini est verum referendo ipm ad modum intelligendi/qz ītel lectiõe abstractiua potest pater intelligi ingenit⁹ absq; hoc q̃ intelligatur genuisse vel pater: qz ingenitum nec opponitur relatiue patri/nec negat ip5 sed quãtum ad naturam essendi ⁊ veritatem rei impossibile est. Ponitur exemplum. Cecitas potest esse in oculo per corruptionem humorũ/⁊ licet illa cecitas non existat in re sine corruptione humorũ/ tamen potest intelligi non intelligendo corruptionem humorum/sicut ingenitum sine genuisse vel paternitate. Contra istud exemplum possunt aliqua dici/sed non curo modo. Tertio dicitur ab aliꝭ q̃ illud dictũ Augustini est impossibile/ qz impossibile est q̃ non sit pater ⁊ innascibilis. Si tamen per impossibile poneretur suppositum absolutum diuinum vniuocum(sicut ymaginãtur philosophi)nichil prohiberet ipsum dici ingentum absq; hoc q̃ generaret accipiendo saltem ingenitum sicut philosophi accipiunt iste solutiones sunt bone. Et dico q̃ illud dictum est verum altero trium modorum predictorum.

Ad rões pncipales.

¶ Ad primum principale dico q̃ ingenitum nõ conuenit essentie sed soli patri accipiendo sicut dictum est supra. Quãdo dicis est non genita dico q̃ verꝫ est sed hoc est accipiẽdo negationem extra genus. Et dico q̃ ad negatiuam talem de predicato finito non sequitur affirmatiua de predicato ifinito: quia in affirmatiua de predicato infinito accipitur in infinito predicato negatio in genere: ideo nõ valet. Aliter dicitur q̃ ad talem illationem non sufficit constantia cuiuscũq; subiecti: sed subiecti apti. Unde nõ sequitur lapis non est iustus/ergo est iniustus/quia non est aptus ad iusticiam. Sic etiam nõ sequitur essentia nõ est genita/ergo est ingenita/ quia non est nata generari. Similiter de spiritusancto: si dicas q̃ pari ratione non sequitur de patre nõ est genitus ergo est ingenitus dico q̃ non sequitur / nec valet argumentum gratia forme: licet non sit verum nisi accipiatur non genitum aliter. ¶ Ad secũdum dico q̃ ingenitum est proprietas relatiua non positiue ſz negatiue secundum Augustinum. ¶ Ad tertiũ quãdo dicis Omne genitum est relatiuum concedo/⁊ quando dicis vltra Omne non relatum est nõ genitum. Nego/intelligẽdo relatum positiue: sed bene concedo accipiendo priuatiue vel negatiue. Et ita licet non genitum nõ dicatur nec sit absolutuꝫ non tamen est positiue relatum ſz priuatiue vel negatiue. ¶ Ad quartum de inspirabilitate dicitur q̃ non debet poni noticia distincta ab ingenito: qz continetur in ingenito. Contra quia inspirabilitas est in patre ⁊ filio: sed ingenitum tantum in patre: differo hoc vsq; ifra vbi dicetur de numero notionum. Ad Ambrosium dico q̃ noluit vti nomĩe ingeniti preter abusum hereticorum arrianorum ⁊ ne esset occasio erroris pro tanto quia ingenitum non ita expresse significat relationem sicut alie notiones: sed magis negationem relationis ⁊ ab aliquibus accipi posset quasi ad se ⁊ ad absolutũ.

¶ Distinctionis.xxviij.
Questio Secunda.

¶ Secundo ꝙrobtrũ essentia diuina determiet sibi ex se primam notionẽ q̃ est paternitas vel generatio actiua.

¶ Videtur q̃ non esset paternitas. Primo sic. qz in quocũ qꝫ esset essentia in eodem esset paternitas vel generatio actiua: sicut qz homo determinat sibi risibile vbicunqꝫ inuenitur homo ibi ⁊ risibile: sed hoc est falsum: qz in filio ⁊ spũssancto inuentur essentia/ non tamen paternitas ergo ⁊c. ¶ Secũdo sic. qđ determinat sibi vnum oppositum nõ determinat sibi reliquuꝫ: sed essentia diuina determinat sibi gnationẽ passiuam non ergo actiuã: hoc patet illud qđ eiusdẽ rõnis existẽs se habet ad plura nõ determiat se circa multitudinem ipsorũ/⁊ per ꝓns nec primo determinatur ad aliud illorum: sed essentia diuia est eiusdẽ rationis/ergo nõ determiat se ad certã multitudinem notionum: nec ad aliquam primo ergo nec ad paternitatẽ vel generationẽ actionẽ p̃dictã. ¶ Quarto sic. Unũ ⁊ idem secũdum rem ⁊ rõnem non potest esse immediatum fundamentũ plurium relationũ vt videk/sed essentia diuina est vna ⁊ eadem secũdum rẽ ⁊ rõnem: ergo determinat sibi plures notiones vt fundamentũ / ⁊ per ꝓns nec vnam quia qua ratione vnum ⁊ omnes.

¶ Contra. Essentia diuina habet primã notionẽ que est paternitas p seipam sine aliqua ꝓductione vt patet: qz prima notione nõ est aliqua prioz. ergo videtur q̃ ex se primo sibi determinat eam.

¶ In ista questione sic ꝓcedã Primo (quia fit mẽtio de notionibus) ostendã qđ vocatur notio in diuinis: ⁊ quot sunt notiones.

¶ Secundo ostẽdam quot essentia diuia determinet sibi notiões diuinas: ⁊ quo ordine vel quo mõ.

¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quantum ad primum expedio me breuiter q̃ notio est ratio innotescẽdi ꝙsonam diuinã pertinẽs ad originem secundum ꝓpriam ⁊ specialẽ rõnẽ positiue vel negatiue. Ratio dico non per opus ītellectus: sed ex natura rei cõueniens persone ratio talis per quam possit innotescere cuiusmodi est illa ratio vel conditio ex natura rei pertinens ad originem. Nichil enim in diuinis potest esse notio q̃vt sic ad originem non pertinet nec potest esse ratio innotescendi personam determinate cõsequentẽ: quia est commune tribus/ sed oportet q̃ ad originem pertineat secundum rationem specialem originis/ ⁊ nõ secũdum rationem communez. Unde nec origo in communi nec relatio vt huiusmodi ponuntur notiones in diuinis. Sed subditur vel positiue vel negatiue/quia non solum rationes in diuinis positiue sunt notiones/ sed etiam aliqua conditio vel ꝓprietas negatiua: vt ingenitum de quo dictum est supra. Ex prima conditione puta q̃ notio est ratio realis innotescẽdi diuinam ꝙsonam. Patet qz nichil essentiale in diuinis vel cõmune trib⁹ põt dici notio nec etiã aliquis respectus ⁊c. Ex secunda est

Quid dicatur notitia diuinis/et quot sũt notiones

pertinẽs ad originẽ. Patet: quia nulla negatio extra genus dicta de aliquo diuino supposito põt dici notio: quia illa nõ pertinet sic ad originem q̃ vel dicat originẽ vel necessario cõnotet in eo cui cõuenit: sed indifferẽter dici põt de ente ⁊ nõ ente. Notio autẽ dicit aliquid ad originẽ pertinẽs q̃ vel ponit originẽ de suo formali significato: vel saltim cõnotat: licet neget originẽ aliquam sicut patet de ingenito. Sed ex tertia ꝓditione q̃ scõm rationẽ speciales: patet q̃ nec relatio nec origo nec ꝓductio nec talia cõmunia possunt dici notiones quare etiã additũ est positiue vel priuatiue. Ex quo etiam patet q̃ nunqꝫ in diuinis est eadẽ notio positiua ⁊ priuatiua originis. Unde ingenitum ⁊ paternitas nec essario distinguunt etiam ẽm Augustinũ: quia et si pater nõ genuisset nichil phiberet ipsum esse ingenitum. Additur vna cõditio cõmuniter q̃ est pẽs ad dignitatẽ psone. Sed si dignitas accipiat pro perfectione simpliciter: credo q̃ nulla notio vl' ratio ī diuinis ad dignitatẽ ptinet/sicut dixi alias de relatione ⁊ probaui. Si autẽ dignitas accipiat pro modo cõuenienti persone vel negatione modi discõuenientis: tũc potest dici q̃ notio ad dignitatem pertinet isto modo ⁊ hoc patet in descriptione notionis. ¶ Hoc premisso dicit cõmuniter de primo articulo q̃ in diuinis personis sunt quinqꝫ notiones tm̃: scilicet innascibilitas vel ingenitum paternitas filiatio: cõmunis spiratio actiua/ ⁊ processio vel spiratio passiua. Adducit ad hoc vna inductio qz notio est ratio innotescẽdi psonã: ꝓsona autem cũ sit ī diuinis scõm originẽ potest dupliciter innotescere scõm originem. Uno modo priuatiue vel negatiue. Alio modo positiue. Priuatiue vel negatiue innotescit nobis prima persona per ingenitum/negat ẽm ab ipsa ꝓductionẽ quãlibet passiuam/⁊ est notio prime persone: positiue autẽ innotescit persona vel sicut a qua est alia vl' sicut que est ab alia. Primo modo accipiũtur due notiones: qz persona potest esse a qua alia p modũ nature ⁊ per generationẽ/⁊ sic accipitur paternitas vel per modum volũtatis: ⁊ sic accipitur spiratio actiua q̃ est cõmunis patri ⁊ filio: quia habẽt principiũ spirandi cõmunem: qđ cõmunicat filio a patre nondũ ẽm originẽ habẽs terminum ꝓductionis adequatũ. Si autẽ accipiatur persona vt que ab alia sic tam etiam due scilicet filiatio: ⁊ passiua spiratio: qz persona vel est ab alia per modũ nature vel per modũ voluntatis. Primo modo est filiatio. Secũdo modo est spiratio passiua vel ꝓcessio. sic ergo habemus ingenitũ qđ est ratio innotescendi patrẽ negatiue: ⁊ tm̃ ꝓprie quia nulli cõuenit nisi patri. Secũdo habemus paternitatẽ que est ratio innotescẽdi patrem ⁊ ꝓprie scõm q̃ ab ipso est alius p modum nature/⁊ per primã ꝓductionẽ que est generatio. Tertio habemus filiationẽ que est ratio innotescẽdi filium vt qui ab alio per modum nature. Quarto spirationẽ actiuã que est ratio innotescendi patrem ⁊ filiũ ꝓ quãto cõueniunt: vt a quibus est alius per modũ voluntatis. Ultimo spirationẽ passiuã vel ꝓcessionez que est ratio innotescendi spirũ sanctum: vt qui ab aliꝭ vel ab alio p modum voluntatis.

Dubitatio.1.circa p̃dicta

¶ Sed tũc oritur dubium quare negatio ꝓducẽdi actiue secundũ quãcunqꝫ ꝓductionem nõ est notio spiritussancti. sicut negatio cuiuscunqꝫ ꝓductionis passiue est notio patris: sicut ẽm pater nõ ꝓducitur/⁊ ideo est ingenitus: ⁊ habet illam notionẽ: ita spiritussanctus nõ ꝓducit aliquam personã: ⁊ ex hoc videk habere aliquam notionẽ. ¶ Secũdum dubiũ est quare inspirabilitas nõ dicitur notio ipsius patris ⁊ filij/ sicut innascibilitas ipsius patris: ita ẽm sunt ipsi scilicet pater et filius inspirabiles/sicut pater est innascibilis. Si dicak q̃ ispirabilitas includit ī innascibilitate/vel est idem cũ ipsa. Contra: quia inspirabilitas est in filio nõ autẽ innascibilitas. Dicas ergo quare saltem inspirabilitas nõ est notio filij/ sicut innascibilitas patri. Similiter etiam quare ingenerabilitas nõ est notio spiritussancti: licet ẽm sit ꝓducibilis non tñ est generabilis ⁊ similia. ¶ Ad primũ dum dicit(⁊ rationabiliter) q̃ negatio omnis ꝓductionis actiue nõ potest esse notio spiritussancti: qz negatio illa est negatio extra genus: ⁊ nõ determinat sibi ens: nec pro significato: nec pro connotato: sed equaliter cõuenit essentie ⁊ chimere etiam spiritui sancto. Non sic autẽ de ingenito qđ negat omnem ꝓductionẽ passiuaz cõnotando patrẽ ⁊ spiritum sanctum. Aliter dicitur q̃ nõ pertinet ad dignitatẽ q̃ spiritussanctus aliud nõ producat. Unde nolit ꝓducere ad dignitatẽ nõ pertinet siue in ente sive in nõ ente. Sed nõ ꝓduci ⁊ esse a se ad dignitatem pertinet. Ista responsio non videk michi bona patet ex supradictis ideo dimitto eã. ¶ Ad secundum de inspirabilitate/dicit q̃ pro quãto pertinet ad patrem nõ potest ponere in numerũ cõtra genitum: quia claudik in ipso: vt quid pars in toto. Ingenitũ ẽm negat spirabilitatẽ et generabilitatem. Sed pro quãto pertinet ad filiũ dico adhuc q̃ non potest dici notio: primo quia eiusdem existẽs claudit in ratione patris. Secũdo quia nõ negat nisi vnũ modum ꝓductionis tm̃/nec negat aliũ quia stat ẽm eo in filio/⁊ ideo dico q̃ nullius persone potest esse notio/quia nõ negat ꝓductionẽ passiuaz sicut ingenitũ sicut ẽm persona notio(cuius est, aliqua ꝓductio passiua) est simpliciter ⁊ absolute loquendo ꝓducta: ita persona(cuius aliqua notio est negatio ꝓductionis) debet esse simpliciter ⁊ absolute in ꝓducta. Hoc autẽ esse nõ potest per inspirabilitatẽ. Unde filiꝰ nõ potest dici simpliciter ⁊ absolute nõ ꝓductus: licet possit dici non spiratus. ¶ Ad illud tertiũ de ingenerabilitate ⁊ similibus: patet per idẽ. Sic ergo dico q̃ sunt quinqꝫ notiones ꝓdicte tm̃ in diuinis: verũ est tñ q̃ vn⁹ dicit q̃ possunt esse plures q̃ quinqꝫ sicut etiã modo dicũtur plures q̃ ante. Crisostomus ẽm nõ nominauit nisi tres ſz paternitatẽ/filiationẽ/⁊ spirationem passiuã nominãdo trinitatem/⁊ modo dicunt quinqꝫ sicut patet. Unde dicit q̃ nõ valet arguere modo nõ dicũtur esse plures a doctorib⁹ nec a sanctis dicte sunt plures: ergo non possunt dici et poni plures: quia locus ab auctoritate nõ tenet negatiue. Non arguo de isto dicto tñ secũdum istud dictuꝫ soluẽtur faciliter dubia p̃cedẽtia: puto tñ q̃ est contra doctores: qz non solũ sunt quinqꝫ: ſz sunt tm̃ quinqꝫ ⁊ nõ plures. Unde ⁊ assignãt sufficientiam numeri ipsarũ. Locus autẽ ab auctoritate tenet affirmatiue/tm̃ ipse nõ reciperet hoc pro auctoritate: qz nec hoc scriptura nec aliquis sanctus nec affirmat ecclesia q̃ tm̃ sunt quinqꝫ. Secũdo dico q̃ in diuinis sunt quatuor relationes positiue q̃ sunt notiões/paternitas/filiatio/spiratio actiua/⁊ pro-

cessio. Tertio dico q in diuinis non sunt nisi tres proprietates relatiue ⁊ positiue: quia spiratio actiua nō est proprietas alicuius persone: sed cōmunis est duabus. Quarta tñ proprietas est negatiua puta ingenitum. Vltimo dico q ī diuinis sunt tantū tres proprietates psonales: quia tñ tres constitutiue personarū. Ex quibus patet quomodo se hñt adinuicē notio/relatio/proprietas/⁊ prietas personalis. Et hec de primo articulo principali.

¶ Quantum ad secūdum articulum scz quomodo eētia diuina determinat sibi istas nociones ⁊ quo ordine. Premitto aliqua ⁊ hoc ad positum. Primo premitto q duplex est indeterminatio scz cōtradictionis et illimitationis. Indeterminatio cōtradictionis semp est cum cōtinētia ⁊ indifferētia ad alterū partem cōtradictionis in quocūq; sit. Et si est indeterminatio cōtradictiōis ad aliquid formaliter receptū vel receptibile semper est imperfectionis talis indeterminatio: nec est ponēda in deo. Isto modo dicimus q materia est indeterminata ex se ad formā vel ad priuationē: ⁊ subiectū ad accidēs cōmune saltē in negationē eius. ¶ Alia est indeterminatio illimitationis eiusdēvel ꝑfectis ⁊ hoc dupliciter. vel ad dispārata: sicut sol ad plures effectus dispāratos pducēdos vel ad cōtraria: ⁊ isto modo dicimus q voluntas causata est indeterminata respectu actus sui vel oppositi saltē respectu eorū que sunt ad finē / licet etiam bene sit indeterminata respectu obiectorū et actuum dispāratorum. Voluntas autē diuina non est indeterminata respectu actus sui ⁊ negationis eius absolute loquēdo: quia tūc esset in potētia ad suum velle / licet aliquomodo indeterminata possit dici pro quāto actus eius trāsit supra obiectum creatū scōm q dicimus q de⁹ vult vel nō vult aliqd obiectū causatū. Ista aūt indeterminatio illimitationis ad plura vt obiectū vel effectus: non dicit aliquā imperfectionē sed stat cū summa perfectione ⁊ libertate in aliquo. ¶ Secundum hoc etiā est duplex determinatio vna que opponit in determinationi ꝓtradictionis. Et est determinatio qua sic est determinatū ad alterā partez cōtradictionis q sibi repugnat alia: sicut essentia diuina vel deus sic est determinatus ad esse q nō potest nō esse. Et similiter ad quodlibet intrinsecū sibi qđ ineſt sibi vel cōuenit sibi ex natura rei: nō sicut ad aliud receptū sed etiā idem sibi ⁊ est hoc perfectionis: quia ex necessitate essendi habet hoc. ¶ Alia est determinatio limitatiōis ad vnū effectū vl̄ ad quodcūq;/sicut calidū fortiter determinatū est ad calefaciendū tā tū vel huiusmodi vniuoce saltim: q; illa possunt in vnū effectū sic q nō in alium/⁊ isto modo nō est ponēda determinatio in deo ad aliquē effectum: sicut nec limitatio vel artatio aliqua: quia talis determinatio necessario ponit vel cōcludit imperfectionez in eo cui ꝓuenit. ¶ Secūdo premitto q est duplex primitas vna est adequationis ⁊ alia immediationis. Prima est duplex: quia adequatio vel est intēsiua vel extēsiua. Primitate adequationis dicitur aliquid adequari alteri quādo adequat ipsum secūdum totū ambitū suum: sicut ens dicit primū obiectum adequatū intellectus: quia nichil potest attingi a quocūq; itellectu qđ nō sit ens prio: q; adequatur potētie intellectiue in ratione obiecti: ⁊ potentia intellectiua sibi in ratione potentie. ¶ Primitas immediationis est quando aliquid cōuenit alicui primo immediate nō per aliud medium in re: licet possit accipi mediū sillogisticū aliquod ad probandū hoc de illo: sicut dicimus q risibile cōuenit homini: vel habere tres ipsi triangulo. ¶ Ad. Postum ergo dico q essentia diuina non est indeterminata primo modo ad aliquid qđ sit in deo: vel possit esse ex natura rei. Et per ꝑs nec ad notiōes seu ad notionē aliquā: sed ad oēs ipsas: sic q nō potest fundare nec est in potētia ad negationes ipsarū et sic nō est indeterminata ad ipsas indeterminatiōe cōtradictiōis: sed determinatissima determinatiōne oppositā q; est necesse esse ⁊ actus purus. ¶ Secūdo dico q nō est indeterminata ad qualibet ipsarū indeterminatione illimitatiōis/sic em̄ sibi determinat qualibet q cū hoc sibi determinat aliam illimitate se hñs ad oppositas relatiōes originis. Ea dē singulariter existens ꝓpter sui infinitatē. Sic ⁊ patet quomodo est determinata ad ipsas: ⁊ qualibet determinatione. ¶ Sed quo ordine loquendo modo de primitate/quātum ad hoc dico primo. Q essentia diuina nullā notionē sibi determinat. Primo loquēdo de primitate adequationis ꝓcipue extēsiue: q; si sibi aliquā hoc modo determinaret tunc nullā aliā haberet vel sibi determinaret: nec ad aliquā aliam sibi extēderet: qđ est falsum. Sed dico q oēs simul determinat sibi adequate/quia ad plures se nō extēdit: ⁊ similiter ille nō possunt ī alia natura fundari: nec pauciores in ipsa possunt fundari. Sic ergo adequate loquēdo de adequatione extēsionis determinat sibi oēs simul. Sed quid loquēdo de adequatione intēsiue: dico q essentia diuina adequate intēsiue determinat sibi qualibet quātō: quia nec perfectiorem nec minus perfectā notionē potest sibi determinare licet notio non dicat pfectionē nec adequaℓ ēntie in pfectione sicut dictū est supra. Et isto modo intelligēdo nō adequate determinat sibi qualibet: sic q adequaℓ sibi quelibet in perfectione. ¶ Preterea dico de primitate immediationis quātum ad ordinē q non primo determinat sibi qualibet: sed vnā tm̄. puta illā que est prima: ⁊ determinat sibi istas notiones quodaz ordine reducibili ad ordinē originis aliquomodo sicut statim dicem̄. Ad cuius ordinis cuidētiam notandum est q essentia diuina sibi relationes vel notiones determinat hoc ordine: quādo em̄ plura sunt in aliquo vno que se habēt quodam ordine inter se ⁊ in cōparatione ad illud. Illud determinat sibi ea quodā ordine. Sed notiones sunt huiusmodi in essentia: ergo essentia determinat sibi eas quodā ordine. Est autē ordo talis q essentia diuina vt intellectus determinat sibi primo ⁊ immediate primam notionem: que est paternitas vel generatio actiua. Secūdo determinat sibi innascibilitatē intellecto supposito mediāte paternitate vel generatiōe actiua que ꝓsupponit ab innascibilitate/vel sicut fundamētū: vel sicut cōditio fundamēti necessario prerequisita: vt fundeℓ ⁊ inueniaℓ in aliquo supposito. Tertio determinat sibi filiationē vel generationē passiuā vt est intellectio actualis: quia vt sic est terminus formalis pductionis filij sicut ipsa vt intellectus est principiū productiuum eius. Actus em̄ intelligibilis videℓ esse terminus formalis productionis que est vi memozie vt patet ēm Augustinū sicut etiam actus volūtatis qui est amoz videℓ terminus formalis productionis que est vi volūtatis Et si dicas q generatio est via in naturā ⁊ ꝑfectionem nō in operationē vel attributū. Dico q istud verificaℓ precipue in creaturis de quib⁹ loquitur Aristoteles in scdo phisicozum/q scilicet generatio est via in naturā que dicit actum primū vel formam sicut in terminū formalē/⁊ nō in operationē: quia omnis operatio est ibi accidēs: ⁊ ita nō potest esse terminus generationis substātialis in deo autē ipsa operatio est substātia distinguēdo substantiam cōtra accidēs. Similiter ⁊ cōtra relationē licet nō sit substātia formaliter accipiēdo pro prima perfectione. Similiter in diuinis est generatio substātialis vi memozie ⁊ ita nichil ꝓhiberet quin intellectio que est operatio sit ibi terminus formalis generatiōis: licet nō sit ꝓducta sicut nec essentia etiā si ponaℓ termin⁹ formalis ⁊ in hoc etiā est dissimile in creaturis. ¶ Quarto ipsa vt volūtas determinat sibi spirationē actiuam quia voluntas est principium formale pductiuum spiritussancti vel spirandi. Quinto ipsa inquātum amoz vel velle determinat sibi spirationē passiuam/ipsa em̄ vt sic est terminus formalis pductionis spūssancti. ¶ Ex quo statim patet q essentia diuina eiusdē rationis existēs omnino nō determinat sibi istas productiones vel relationes originis: licet ordine quodam sicut dicūt aliqui. Sed in ꝺctum intellectus ⁊ intellectio ⁊ volūtas ⁊ volitio/que distinguunt in deo ex natura rei aliquo modo vt dictū est supra distinctione .xxij. de distinctione attributorum duas primas scz paternitatem ⁊ innascibilitatē determinat sibi intellecto supposito per intellectū vel vt intellect⁹ licet primo ⁊ immediate paternitatē in isto secūdario vero innascibilitatē. Tertio determinat sibi filiationem vt est intellectio in vnico supposito filij. Quarto vt volūtas spirationē passiuā in suppositis duobus: videlicet patris ⁊ filij. Vltimo ꝓcessionē: vt est amoz in vnico supposito spiritussancti. ¶ Ex quo statim patet vltra q determinat sibi tria suppositā quoz vnū determinat sibi vt omnino imꝓductum ⁊ ꝓducēs aliā. Secundū determinat sibi hoc ꝓductum a primo: ⁊ ꝓductiuum tertij ⁊ tertiū vt ꝓductum ab ambobus. Ex quib⁹ etiā patet q essentia diuina nō determinat sibi istas relationes vel notiones vt materia vel quasi in materia: nec quasi subiectū sicut ꝓbatum est distinctione quinta: nec etiā vt suppositū effectiue vel cause effectiue eliciens ipsas: quia rationē suppositi non habet. Sed determinat sibi omnes in rationē fundamēti infiniti ⁊ principium formale elicitiue: vel termini formalis respectu aliquarū vt dictum est. ¶ Nota etiam hic q determinat sibi paternitatez vel spirationē actiuā: sicut veras origines actiuas vel quasi: ⁊ filiationē ⁊ spirationē passiuā/ sicut veras origines actiuas vel quasi: ⁊ filiationē ⁊ spirationē passiuam sicut veras origines vel ꝓductiones passiuas/nō tñ vt meras relationes: ita q cōparatur ad istas nō solū sicut fundamētum sed sicut ꝓncipiū tanq; ad origines actiuas vel passiuas: ad psonas vero sicut ad originātes vel originatas producētes vel ꝓductas. Si em̄ essent mere relationes ⁊ nō vere origines: tūc non possent poni persone vere producētes vel producte plusq; intellect⁹ vel voluntas in diuinis que ita fundanℓ in essentia

Indeterminatio duplex.

Determinatio duplex.

primitas duplex.

Quot notiones diuinas determinet sibi essentia diuina &c.

Quo ordine essentia diuina determinet sibi ꝺctas notiones.

Nō hec.

Correlarium.1.

Correlarium.2.

Nota.

¶ Ad primuz principale dico q essentia diuina nō determinat sibi paternitatem adequate/sed inadequate: ⁊ tñ in vnico supposito vt dictū est/⁊ ideo nō oportet q inueniaℓ paternitas formaliter in quocunq; inueniℓ essentia. ¶ Ad scdm dico q illō qđ determinat sibi vnū suppositū nō determinat sibi oppositū illius cōtradictorie in eodē supposito ⁊ dico ꝓpter innascibilitatē. Sed bene potest determinare sibi aliud oppositū relatiue etiā loquēdo de relatiuis originis nō tñ ī eodē fundamēto si sit illimitatū ⁊ infinitū fundamētū sicut essentia diuina. ¶ Ad tertium dico q essentia eiusdem rationis existēs nō determinat sibi predictas relatiōes vt patet. Dices saltim determinat sibi intellectū ⁊ voluntatē ⁊ intellectionē vt volitionem eiusdē rationis existēs: g; similiter potest dici de illis relationibus. Dico q nō est simile de ꝓductionibus vel ꝓductis/⁊ de illis q̄ nec sunt ꝓductiones nec ꝓducta/cuiusmodi sunt ista attributa sicut dixi supra distinctione .xxij. ¶ Ad quartū dico q vnū ⁊ idē scōm rem ⁊ rationē potest esse fundamētum plurium relationū realiū etiā in creaturis ⁊ de relationib⁹ originis/cuiusmodi sunt relatiōes ꝓducētis ⁊ producti impossibile est nisi illud sit illimitatū ⁊ infinitū cuiusmodi est essentia scōm eandē rationē q nō puto verum.

Ad rōes principales.

¶ Distinctionis .xxix.
Questio Vnica.

¶ Circa distinctionē vigesimānonam. Quero vnū scz vtrum in diuinis sit principium. ¶ Videℓ q non. Prin cipium ⁊ finis correlatiue dicunt: sed in deo nō est finis: qz in infinito non est finis: g; ⁊c.

¶ Secundo sic. Si in deo est principium aut hoc est ad intra aut ad extra. Sed non ad intra: qz quicquid est

in deo est indepēdēs:z per cōsequēs nō principiatum:z per cōsequēs non est ibi principium/nec ad extra:quia quicquid est ad extra in ipso non est nisi respectus rationis. Sed respectus rationis nō est principiū:ꝫ ꝛc. ¶Tertio sic. Si in diuinis est p̄ncipium ad intra ita q̄ principium dicat de patre z filio respectu spiritussancti/z similiter ad extra ita q̄ principium dicat de trib⁹ respectu creature/aut principium dicit de tribus vnuoce/aut equiuoce/aut analogice. Non vnuoce qz psone in nullo vno reali cōueniunt nisi in essentia:nec equiuoce patet/nec analogice quia persone diuine nō habēt analogiam inter se:qz nō minus primo dicit principium de vno ꝫ de alio. ¶Quarto sic. Si pater et filius sunt principiū spūssancti aut vnū aut plura:nō vnū qz sunt plura fundamenta z plura q̄dā:nec plura qz nec tres persone dicūtur nisi vnū principiū creature:sicut nec dicuntur nisi vnus creator ergo ꝛc.

¶Cōtra est magister in litera z Augustin⁹ quinto de trinitate ca.xvj.

¶In ista q̄stione sic p̄cedā.

¶Primo distinguam inter principium:z causam z de principio. ¶Secūdo inquirā quomodo in diuinis est principium z causa/z respectu quorum. ¶Tertio an ratio principij ad intra z ad extra sit vniuoca in deo:z cū hoc an vnū principium ad intra dicat vniuoce de deo patre cū filio respectu spiritussancti/z de patre respectu filij:z vnum principium ad extra vniuoce dicatur de trib⁹. ¶Quarto vtrū pater z filius sint vnū principium spiritussancti/z an tres sint vnum principium creature. ¶Ultimo ad rationes.

Principiū a causadistinctio.

¶Quātum ad primū dico ꝙ

principium distinguitur a causa sicut magis cōmune a minus cōmuni. Nā omnis causa est principiū nō tñ econuerso. Causa ergo dicit principiū alicuius eēntialiter distincti ab eo ꝙ dicit effectus: etiā dicitur principiatū essentialiter distinctum a causa Unde z bene dicit causa est:ad cuius esse sequitur aliud. Principium vero nō oportet essentialiter distingui a suo principiato:nec principiatū a suo principio vnde principiatū est:nisi cū hoc esset causatū Principium autē dicitur vno modo quo est ratio principiandi actiue vel passiue. Alio modo de principio q̄:primo modo potētia dicitur principium: quinto z nono metaphisice. Secūdo modo fundamētum principians dicitur principium.

In diuinis an sit principiuꝫ ꝛc z quō seu respectu quoꝝ

¶Hoc p̄missō

dico ꝙ in deo ponēdū est principiū ad intra z q̄ quo:principiū q̄ producit aliud:puta aliud fundamētum z principium quo puta essentiaꝫ vel aliquid tale:nō tñ principiū passiuum/sicut nec potētiam passiuam:vel materiam seu quasi materiaꝫ. Et in ista distinctione capit̄ principium pro principio q̄ cōmuniter/z in diuinis sit principium q̄ intra hoc est manifestū oīi catholico/z apparet per Magistrū z per Augustinū. Et cōsequēter est ibi ponere principiū quo:q̄ nō potest poni absq; principio q̄ vt patet cōtradictione repugnāte. ¶Secūdo dico ꝙ in diuinis nō est principiū causale vel quasi ad intra. In deo enī omnia sunt essentialiter idem. Et ideo in ipso nichil est causatū. ¶Tertio dico ꝙ in deo est principium causale ad extra p̄ncipium q̄/q̄ est suppositum causatū vel causans: z quo/quod est essentia vel voluntas vel huiusmodi. Deus enī z creatura essentialiter distinguūtur sicut causa z effectus. Causa dico extrinseca est de⁹ respectu creature:non autem intrinseca quia nō est componibilis.

Au ratio principij ad intra et ad extra sit vniuoca in deo z cetera.

¶De tertio

Ctum ad primum q̄ ponit ibi:quia principium quod de formali significato dicit respectum ad principiatū Et dico loquēdo de principio q̄ per totū articulum istuꝫ est respectus rationis in diuinis z ad intra z ad extra. Quod est cōtra aliquos:qui dicūt q̄ ad intra dicat respectū realem. Non enī imaginor q̄ pater inquātum principium accipiendo formaliter principium referatur realiter ad filium: sed inquātum pater vel generās aliquod consequitur in patre aliqua relatio rationis que dicit relatio principij ad principiatum secūduꝫ q̄ huiusmodi:sicut suo modo in patre z filio respectu spiritussancti. licet aliꝫ dicāt multū probabiliter:p̄o tāto q̄ in deo patre cōuenirēt generatio z paternitas in idē. Paternitas autē in creaturis videtur relatio principij talis ad tale principiatū vt ad filium:z ipsa est respectus realis. Tamen nō videtur simile de paternitate in creaturis z in deo; qz pater notas in creaturis sequitur actū principiandi: sicut etiā relatio principij debet ipsum sequi. Paternitas autem in diuinis est ipse actus principiādi: et ideo sequitur oppositū magis:quia sicut per actum productiuuꝫ principiandi nō refertur principians ad principiatum in creaturis:sic nec principium q̄ est pater refertur per istū actum, vt per formalē relationē principij vt principium est:licet tñ inquantum pater z suppositū est. Si sic dicatur potest dici q̄ ratio principij dicitur vniuoce in deo ad intra z ad extra:qz vtriusq; ratio est relatio rationis:ſ tñ omnibus respectibus rationis sit vniuocū relatio rationis vel respectus rationis. Si autē nichil sit vniuocū pluribus respectibus rationis vel saltim istis: qz videretur extare in suo esse rationis quātū deus z creatura que terminātistos respectus:tūc nō dicit vniuoca in deo sed analogice:quia primo dicit principium de principio ad intra:z secūdario de principio ad extra. Si autē dicatur q̄ relatio principij i deo est realis:tūc non videtur posse dici vniuoce principium ad intra z extra:sicut nec enti rationis z enti reali est aliquid vniuocum;quia illud secundū se esset indifferēs ad ens reale/z ad ens rationis quod est inintelligibile. Et ideo dicēdum est q̄ analogice diceretur principium isto modo: quia primo de principio ad intra:secō de p̄ncipio ad extra. Dico enī q̄ in deo est multo verius ratio principij ad intra ꝫ ad extra:sicut principiū ad intra est multo perfectioꝛ z verioꝛ ꝫ ad extra. Sed i deo fit ratio case tñ ad extra. ¶De secō an sc̄s principium dicat vniuoce de patre z filio respectu spiritussancti / et de patre respectu filij. Patet ſi relatio principij ſit relatio rationis. Sicut probabiliter predictū est: z principium formaliter ipsam significet. Et talib⁹ respectib⁹ ſit respectus rationis vniuocus q̄ vniuoce dicitur de eis sicut suo modo respectus rationis: vel intētio secūda differētie est vniuoca ad intētionem secūdam differētie huius vel illius:licet se totis distinguāturz in nullo cōueniant:sic respectus rationis principij ad respectū patris:z filij ad spiritū sanctum/z patris ad filium suo modo. Eodem modo dici potest de principio q̄ vniuoce cōueniat trib⁹ personis respectu creature/ dato q̄ quelibet habeat suum respectum rationis ad creaturā p̄dictam:de quo tñ dubiū est sed non codē modo hoc.

Pater z filius an sint vnuꝫ principiū spūſ.ꝛc.

¶De quarto

aliqui dicūt q̄ pater et filius nō possunt dici idem principiū vel vnū spiritussancti:qz idem refert suppositū patris z filij:quia pronomē relativum facit fecūdam notīciam fundamēti. Unde p̄o noīe p̄o p̄o ponitur ēm Priscianū. Et ideo dicēdo/sicut pater z filius sunt idem scz significātur ex vi locutionis q̄ pater z filius sunt idem suppositū principians q̄ est falsum. Contra per eandē rationē ista esset falsa pater z filius sunt idem vel vnus de⁹/ et tamē cōceditur ab omnibus. Et ideo dico q̄ idem cū ſit adiectiuum ponit rem suam vel dicit secundū exigētiam sui substātiui/z significat ista pater z filius sunt vnus idem deus quia habēt eandē deitatem. Similiter dico in p̄posito q̄ in ista pater et filius sunt idem principium vel vnū significat q̄ habeant eandē vim vel eādem potētiā spirādi/z vnū actum spirandi/q̄ est verū z potest cōcedi licet nō sunt idem suppositū. Eodem modo concedi potest de principio respectu creature q̄ pater et filius et spiritussanctus sunt vnū principium creature. Et istas p̄cedit Augustin⁹. Et hec de quarto articulo.

Ad rōes principales.

¶Ad primuꝫ principale dico

q̄ in diuinis nō ponitur principium durādi q̄ dicit nouitatem essendi:sicut nec ponit ibi finis durādi. Sed tamē ponitur principium p̄ducēdi ibi et ad intra z ad extra/z notionaliter ad notionaliter ad intra quātum ad principium quo: quia cōuenit tātum patri z filio/z essentialiter ad extra qz est cōmune tribus. Aliter dici potest q̄ principium z finis nō dicūtur correlative:sed magis principiū et principiatum:sicut finis z finitū:z dato q̄ relative dicerētur nō oportet vtriusq; simul esse in eodē. Aliter etiam dici potest q̄ in deo nō est finis ad intra: nec sequitur ex hoc quin sit principium ibi ad intra: qz p̄ncipio ad intra nō correspōdet finis:sed in ipo est finis ad extra/z correspōdet principio ad extra Juxta hoc. Ego sum alpha z o principiū et finis. ¶Ad secūdum dico q̄ principium in deo est ab intra licet nichil sit independēs nec ettam receptum ab alio. Non enī omne principiatum est dependēs sed solum principiatum q̄ est causatū. Et etiā ibi principium ad extra. Tu dicis nichil cōuenit cum deo ad extra nisi respectus rationis: dico q̄ nichil conuenit deo ad extra relative nisi respectus rationis sicut dicetur in sequenti questione: sed bene aliquid q̄ est in deo ex natura rei dicitur sibi cōuenire ad extra nō sicut respectus:sed sicut fundamentum talis respectus z denominatū a tali respectu. Principium ergo potest accipi vel quātum ad respectum quē importat formaliter z principaliter: z sic in deo nō dicit nisi respectum rationis ad creaturā. Alio modo potest accipi p̄o fundamēto vel denominato per talem respectū/z illud dicit principium z est aliquid in deo ex natura rei puta principium quo vel suppositum quod est principiū q̄. ¶Ad tertium patet ex predictis quomodo principium dicitur in diuinis vniuoce vel analogice/nec arguitur aliquid cōtra predicta in isto argumēto.

Unū principium an dicat vniuoce de deo patre cū filio respectu spiritusſ. ꝛc.

¶Ad quartū patet quomodo pater z filius licet non sint vnum suppositum sunt tamē vnum principium spiritussancti/z pater z filius et spiritussanctus vnum principium creature.

¶Distinctionis.xxx.
Questio Prima.

¶Circa distinctionē

Trigesimā. Quero p̄o vtrū dei ad creaturam sit aliqua relatio realis ¶Videtur q̄ sic De⁹ est vere z realiter dominus creature/z habet ad ipaz relationē suppositionis:qz nō minus vere z realiter deus est dominus ꝫ creatura sit seruа sed reale diuinū dicit relationē realem. ¶Secūdo sic. Relationes primi modi per modū numeri sunt reales in vtroq; termino siue extremo. Sed de⁹ habet relationes primi modi q̄ modū numeri ad creaturam. Est enī vere dissimilis creature z inequalis z vere z realiter diuersus ab ipsa. Diuersitas enī relatio est:z si est diuersitas realis est relatio realis vt patet:ergo ꝛc. ¶Tertio sic Relationes in secūdo modo sunt reales in vtroq; extremo(vt dicitur quarto metaphisice)sed relatiōes multe sunt de secūdo modo dicte ad creaturam scōm quas dicit vere z realiter creatoꝛ:z causa vel principiū vel motoꝛ vel huiusmodi:ergo ꝛc. ¶Quarto sic. Nō est principiū vere z realiter in aliquo ordine reali refertur realiter ad posterius. Ordo enī realis dicit prius z posterius:quoꝝm vtriq; refertur ad aliud scōm rem sicut in ordine rationis prius refertur ad posterius z ecōuerso scōm rationē sed in ordine entium deus est realiter primū:ergo ꝛc.

¶Contra

omnis relatio realis ad creaturā est aliqua realitas noua:sicut et creatura que est terminus ei⁹ est aliquid nouum in esse reali. Sed in deo nō est aliqua realitas noua formaliter:quia tunc mutaretur:ergo ꝛc.

¶In ista q̄stione sic p̄cedā.

¶Primo ostendā que est relatio realis z que nō. ¶Secūdo ponam vnā opinionē ad istam questionem cū suis motiuis z arguam cōtra eam. ¶Tertio ponā duos modos alios qui tenēt cōclusionem veram/tamen non habent motiua bona:z arguam cōtra eos. ¶Quarto respondebo ad questionem. ¶Ultimo ad rationes.

que sit relatio realis/ z quis non.

¶Quātum ad primum dico

breuiter q̄ illa relatio est realis q̄ habet fundamentum reale/z terminū realem:z oritur vel est in fundamēto nō per opus intellectus:sed ex natura rei. Requirit ergo primo q̄ relatio habeat fundamentum reale in actu:qz q̄ nichil est in actu reali nullā relationē realem fundare pōt. Et ideo dico q̄ non entis ad ens nulla est relatio realis. ¶Secō dico q̄ oportet q̄ relatio habeat terminū realē in actu: quia quod nihil est nullā rem quidditatiue dictam ad aliud terminare potest. Et ideo dico q̄ entis ad nō ens nulla est relatio realis. Ex istis duobus patet q̄ cōtradictio nō est relatio realis:quia semper est nō entis ad ens:vl entis ad nō ens. Nota hic q̄

aliqui dicūt ad relationē realeꝫ requiri ꝙ extrema
sint realiter distincta. Unde ⁊ ꝓ hoc ꝓbaꝝ ⁊ iden
titas eiusdē ad seipsum nō esse relatio realis quar
to metaphisice idem esn nō est duo realiter. Sed in
tellectus vtitur vno vt duob⁹. Sed dico ꝙ hoc nō
requiritur realiter licet bene requiratur in relatio
nibus primi modi:⁊ hoc vel quantum ad subiecta
vel suppōsita:⁊ similiter in relationibus scōi modi
et tertij:saltim cossumēdo relationes:sed non opoꝛ
tet hoc in relationibus actiui ad passiuum ⁊ econ
tra. Unde idem est actiuum ⁊ passiuū respectu sui/
nec opoꝛtet ꝙ distinguatur suppōsito vel subiecto
vel etiā fundamēto sicut opoꝛtet in p̄dictis nec ra
tio philosophi tenet in omnib⁹. Tertio opoꝛtet ne
cessario ꝙ sit ⁊ cōsurgat ex natura rei ꝓeter opus
intellectus operātis vel negociantis circa obiectū
puta circa fundamētum vel terminū. Et ideo dico
ꝙ idētitas que est relatio eiusdem ad seipsum non
est relatio realis/est esn tantum eiusdē ad seipsum
per opus rationis vel intellectus. Et sil⁹ de multis
Resolu⁹ alijs relationibus. ¶Sic ergo dico ꝙ ista necessa
rio requirūtur ad relationē realē:et illa relatio rea
lis est que habet fundamētum reale ⁊ terminum in
actu:vel est que cōsurgit ī re ex natura rei. Ex quo
statim patet que est relatio rationis. Cum esn om
nis relatio sit realis vel rationis:oportet ꝙ illa re
latio sit rationis cui deficiūt ille tres conditiones:
vel altera illarū:puta que nec habet fundamentum
reale:nec terminū realem:⁊ per cōsequēs nō cōsur
git ex natura rei:vel si habet fundamētū reale.non
tn terminū realem:nec per cōsequēs cōsurgit ex na
tura rei vel ecōuerso si habet terminū realem nō ta
men fundamētum:vel si vtrūq; habet reale/ non tn
consurgit ex natura rei:sed per opus intellect⁹. Et
hec de primo articulo.

1.opi. an dlad creaturam sit aliqua relatio realis.

¶Quantum ad secūdum est

vna opinio que cōmuniter nō tenet/ꝙ dei ad crea
turam potest esse relatio realis nō obstante aliquo
apparēti in deo:vel credito:vel in creatura:quia si
nō potest esse relatio realis dei ad creaturā hoc im
pedit vel nouitas creature:vel immutabilitas dei:
vel simplicitas:vel independētia eius ad creaturā.
Et ita nō necessaria exigētia. Sed nullum istoꝝ
impedit:ergo ꝛc. ℘rimo ꝓbaꝝ mino ⁊ de nouita
te creature ꝙ nō impedit quia nouitas ista non im
pedit nisi quia aliquādo creatura fuit nō ens et est
modo ens modo entis ad nō ens nō est relatio rea
lis vt posset videri. Sed dicunt isti ꝙ entis ad non
ens est relatio realis. ℘robatur primo quia actus
intelligēdi de obiecto nō existente in re vel in actu
4.meta. realiter refertur ad obiectū:vt patet quarto meta
phisice:⁊ tn obiectum est nō ens ergo. Secūdo qꝛ
nolendi peccatū vel detestandi malum realiter re
fertur ad suum per se primū obiectum qđ est malū
⁊ tn nō est ens realiter ipsum malum immo nō ens
ergo ꝛc. Similiter etiā de potētia refertur ad actū
ante actum/⁊ materia ad formā anteq̄ sit:similiter
motus ad terminū qui nondus est vt videtur: ergo
Aduerte ad nō ens est relatio realis: ergo nouitas creature
nō impedit quin de⁹ possit referri ad ipsas. ¶No
ta ꝙ in deo videtur esse relatio realis ad creaturā.
Tum quia est realiter principium a quo est creatu
ra:sicut creatura realiter est ab ipso ⁊ hoc dicit re
latiue realiter:sicut etiam est in igne:qꝛ est id a quo
realiter calefit:ideo ad ipsum realiter referr:ita hꝫ
Similiter per philosophum primo phisicoꝝ quia
sequitur principium est:ergo aliquid est realiter:si
hoc nō est nisi principium realiter relatiue diceret
Tum quia creatio actio dicit respectus formaliter
nō absolutum in deo: tūc esn esset perfectio simpli
citer/et nobilioꝛ productione persone diuine. Si
militer dicit etiā respectus realem:quia est aliquid
non minus nobile vel perfectum q̄ creatio passio.
Sed planū est ꝙ est habitudo ad creaturam. Item
cōfirmatur de actione de genere actionis qua agit
deus in passus creatū que nō potest dici aliquid ab
solutū:quia absolutus nō est actio productiua:nec
aliquid rationis:quia de illa nichil ad propositum:
nichil esn facit ad rem. Tum quia de nō agēte rea
liter deus sit agēs:ergo requirit saltim respectum
realē. Item talis actio cū sit prioꝛ natura ⁊ essentia
liter distincta a termino producto per ipsam vel a
creatura potest esse sine creatura: ⁊ per cōsequens
nō impedit ꝙ creatura sit noua non semp eus quin
possit esse ī deo ad ipsam realis eterna:saltim sicut
de ista ⁊ de alijs diceretur. ¶Secūdo ꝓbatur ꝙ
immutabilitas nō impedit qꝛ relatio potest adueni
re alicui sine mutatione sui vt patet quinto phisico
rum. ℘propter hoc esn ad aliquid nō potest esse vt
in terminū:sed illud qđ nō arguit mutationē quan
tumcunq; de nouo aduenīat nō debet negari de ali
quo ꝓpter immutabilitatē eius:q̄ ꝛc. Secundo
sic per Anselmū in monologio vbi dicit ꝙ relatio Anselm⁹
potest cōuenire alicui sine mutatione sui:mutatio
ne tn alterius extremi:⁊ hoc etiā vult philosophus
octauo phisicoꝝ q̄. ¶Tertio ꝓbaꝝ ꝙ hoc non
impedit simplicitas dei. ℘rimo quia relatio nō fa
cit cōpositionē:nā album ⁊ simile nō est magis cō
positum q̄ album tātum:ergo nō tollit hoc simpli
citas. Secūdo quia si relatio faceret cōpositionem
esset dare cōpositionē sine cōponēte ⁊ mutationē si
ne mutāte. ℘posito enim ꝙ sint tātum tria entia in
vniuerso:quoꝝ vnū sit album:aliud vero puta se
cūdum nō sit album. Tertium vero faciat ipsum al
bum/⁊ sit cū ipso distās a primo albo per mille leu
cas vel per tātum spacium quātum sua virtus non
ꝓtenditur:planum est ꝙ faciet suum albū cui pre
sens est simile alteri albo. Et planū est ꝙ alterū al
bum distans simile erit alteri albo ⁊ econuerso. Si
ergo ista similitudo aduenīēs sibi faciat cōpositio
nem cū eo erit dare compositionē ⁊ mutationē sine
mutāte ⁊ cōponēte qđ est contradictio. ¶Quarto
ꝓbaꝝ ꝙ nō impedit indepēdentia dei simpliciter
a quocunq;:quia relatio alterius ad aliquid potest
esse sine depēdentia ad ipsam:sicut patet de duab⁹
personis diuinis relatis/⁊ similiter duo angeli pos
sunt referri dato ꝙ ab inuicē nō dependeant ſ̄ so
lum a deo creante ⁊ cōseruāte:ergo ꝛc. ¶Secūda 2.rōpnc
ratio principalis ad hāc cōclusionē est ista. Relatio
que precedit in aliquo omnē actum intellectus est
est realis. Sed in deo est aliqua talis ad creaturam
ergo ꝛc. ℘probaꝝ minoꝛ quia in deo est omnipoten
tia ante omnē actum intellectus. Sed omnipoten
tia dicit respectum sicut ⁊ potētia ꝑ. ¶Tertio sic. Tertia.
Nomina que ꝓprie ⁊ nō metaphoꝛice ponunt ⁊
dicūtur de deo:⁊ denominatiōe intrinseca ⁊ forma
li importāt aliqua in deo ex natura rei sicut iustitia
⁊ sapiētia ⁊ sic de alijs. Sed talia sunt noīa multarū
relationū dei ad creaturā sicut est dñs et causa vel

principium:ergo ꝛc. ¶Quarto sic. Vel talia sunt
relatiua scōm dici ⁊ ita nihil reale ponūt in vtroq;
extremo qđ est falsum:qꝛ saltim ponūt aliquid rea
le in altero extremo:ergo ꝛc.

ℨ motiua ꝑcedētis opiniōis.

¶Contra istam

opinionē arguo non quātum ad principa
lē conclusionez:sed ostendēdo ꝙ motiua sua nichil
valēt. Quādo ergo dicit primo ꝙ nouitas creatu
re actualis vel possibilis nō impedit:dico ꝙ immo
sicut ostēdam infra. Unde dicit vltra ꝙ ad nō eus
potest esse relatio realis falsum est:⁊ probo hoc qꝛ
illud qđ per se ⁊ quidditative est ad aliud:impossi
bile est ꝙ per se sit ad nichil ⁊ ad nō ens. Sed respe
ctus per se ⁊ quidditative est ad aliquid:ꝫ impossi
bile est ꝙ sit ad nō ens:⁊ ad nichil. ¶Secundo sic
per se cause alicuius realis sunt reales: sed funda
mentum ⁊ terminus in creaturis saltim sunt per se
Anselm⁹ cause vel cause. cause relationis ſ̄m Anselmū pro
solo. Relationes nō sunt sibi inuicē cause:sed extre
ma:ergo extremū est per se causa relationis: ꝫ non
ens nō potest esse extremū relationis realis. Quā
do dicis ꝙ actus intelligēdi vel sciendi refertur ad
obiectum nō existēs realiter. dico breuiter ⁊ absso
lute/ꝙ omnis relatio noticie ab obiectum creatum
extrinsecū vt obiectū est accidētalis noticie/⁊ noti
cia absolute loquēdo potest esse sine illa:ita ꝙ quā
do est obiectū tūc noticia referiur ad ipsum:⁊ quā
do nō est nō refertur. Dices ꝙ saltim cōuenit rela
tio ista noticie per se secūdo modo/⁊ per cōsequēs
nō potest ab ea separari noticia:dico ꝙ sicut actus
ridēdi in effectu nō dicit conuenire homini ꝙ se se
cūdo modo:sed aptitudo vel ipsemet ī aptitudine.
Unde risibile ⁊ risibilitas dicit ꝓprie hominis:
ita in ꝓposito de actu referēdi vel dicēduꝫ ꝙ iste re
spectus nō cōuenit noticie per se sed per accidēs:
licet oppositum posuerit Aristoteles. Ad illud de
actu voluntatis:dico ꝙ nullam relationē habet ad
malum scōm ꝙ huiusmodi/⁊ vt nolituꝫ est:quia vt
sic est nō ens ex parte obiecti:nō autem est ens nec
bonū vt sic:bonū autē vt bonū non obiectū vniuer
sale nolitionis sed malū vt puto:ideo nō valet. Ad
illud de potētia ⁊ materia:dico ꝙ nec materia nec
potētia anteq̄ sit actus vel forma nulla referr̄ rea
liter ad actum vel ad formā/ita ꝙ assumūtur multa
ℨ 2.moti. falsa. ¶Secūdum motiuum de immutabilitate ni
chil valet. Dico esn primo ꝙ quelibet relatio de no
Augus. uo alicui aduenīēs ponit in eo aliquā mutationem
⁊ probo hoc primo per Augustinū quinto de trini
tate/vbi loquēs de tali relatōe. c. vltimo/dicit ꝙ ta
lis relatio nō aduenit sine cōmutatione ei⁹ de quo
Ambro. dicit:ergo ꝛc. ¶Secūdo sic. Ambrosius primo li
bro de spiritusancto. Cōtra arrium arguit ꝙ si pa
ternitas de nouo aduenit deo oportebat/ arriū di
cere qui ponebat filium dei nouum deus est muta
tus:ergo ad relationem est mutatio. ¶Hoc patet
tertio per rationē quia oīne tale cui aduenit forma
liter aliqua relatio noua scōm illum aliter se habet
nunc q̄ ꝓius ⁊ de nō relato fit relatus:⁊ per cōse
quēs transit a cōtradictorio in cōtradictoriū. Sed
mutari nihil aliud ē q̄ habere se aliter nūc q̄ ꝓi⁹
1.phisico. scōm Aristotelem/⁊ beatū Gregorium in moralī
bus ergo. ℘preterea primo phisicoꝝ probat philo
sophus ꝙ in omni factione oportet subiectū: quia
omne qđ fit aut est substātia:aut quale:aut quantū
aut ad aliquid est terminus factionis de subiecto:
⁊ sic mutatus. ¶Ex quo patet ꝙ prima ratio eoꝝ
ad hoc nō valet. Ad Anselmum ⁊ philosophū quā
tum ad omnia que videtur dicere ꝓ ista opinione
dico ꝙ nunq̄ negauerunt quin ad relatiōes extrin
secas aduenīētes possit esse mutatio vt patet ī vbi
ad quā posuit Aristoteles motum. Similiter etiā
de respectibus intrinsecis nunq̄ negauerūt eodez
modo quo alij intelligūt. Sed ꝓ tāto dixerūt illa
quia scōm modū ⁊ legem nature nunq̄ ad tales re
lationes est primo mutatio:sed necessario ꝓsuppo
nūt mutationē ad aliquid absolutum vel in illo cui
aduenit relatio vel in alio vel in vtroq;:⁊ hoc stante
dico ꝙ ad relationē est mutatio ꝓsupponēs illam. ¶Tertium motiuum etiam nō valet de sim- ℨ 3.moti
plicitate:dico esn ꝙ simplicitas diuina ꝑedit hoc:
qꝛ cui de nouo aduenit vel aduenire potest formā
liter aliqua realitas:illud nō est simpliciter simplex
nec actus purus. Sed est necessario in potentia ad
talem realitatē ⁊ cōponibile sibi. Quando dicis ꝙ
relatio nō facit compositionē:dico ꝙ immo omnis
talis relatio:⁊ dico ꝙ album simile est magis cōpo
situm necessario q̄ albus tm:sicut ꝓbatū est quia
habet in se plures actus perfectiuos plurium po
tēctiarum vel plures formas. ¶Ad cōfirmationē
ꝙ nō est compositio in fieri sine componēte concē
do nec mutatio sine mutāte. Quādo dicis de albo
distante:dico ꝙ faciens album presens simile albo
quantūcunq; distanti facit albū distans simile. Tu
dicis virtus eius nō se extēdit ad tātam distantiā:
dico ꝙ verum est ad causandū aliquid per se ⁊ ab
solutum ⁊ immediate. Sed ad causandū relatiuuꝫ
cū suo correlatiuo per accidēs frequēter se extēdit
quia hec est natura talium relationum ꝙ ponita se
ponūt:⁊ ideo a quocūq; ponitur vnū ⁊ reliquū/nisi
forte ad causationez vtriusq; albi simul respectus
cuiuscūq; albi sua causa ꝓpria requireꝛ: tūc esn
sicut quodlibet albus causaret a causa ꝓpria:ita
relatio cuiuslibet albi ⁊ non a causa alterius albi:
alioquin si causa alterius albi etiā bis causaretur
quelibet istarū relationū:quia abytraq; causa albi
nisi forte dicerek ꝙ hoc nō est incōueniens quia ab
vno per se ⁊ ab alio per accidens non curo de hoc.
¶Quartū motiuum quātum ad hoc iudicio meo De quar-
verū est:ꝙ nō oportet deum dependere a creatura to motiō
vel ad creaturam:dato ꝙ realiter referretur ad ip
sam:sicut nec ad causam efficientē causatam scōm
ꝙ huiusmodi ad suum effectū:vel potius a suo effe
ctu licet referak:tn dico ꝙ necessario deus depēde
ret ab aliquo quātum ad aliquā realitatē que esset
cōpositio formaliter:puta quātum ad ipsas relatio
nem nouā:quia omne cōpositum necessario depen
det ab aliquo cōponēte effectiue:sicut dictū est su
pra:⁊ mutatū scōz ꝙ huiusmodi a mutāte:talis au
tem relatio necessario faceret in ipso aliquā cōposi
tionē ⁊ mutationē/ergo quātum ad aliquid qđ es
set formaliter in ipso necessario depēderet ab ali
quo vel a seipso vel ab aliquo prioꝛi:qđ est falsum:
quia est simpliciter indepēdens scōm quodlibet qđ
est in deo formaliter ex natura rei vel esse potest:et
ideo dico ꝙ sua indepēdētia simpliciter tollit hoc.
Ad illud de relationibus diuinis ℘patet ꝙ nō est
simile de illis ⁊ de istis. ¶Ad secūdum motiuum Ad mot
principale dico ꝙ omnipotētia q̄tum ad respectū ua prime
respectu possibilium nō est in deo ante actū intelle preceden
ctus:sed per actū intellectus:licet fundamētum ta tis opi

lis respectus sit ibi ex natura rei nō per actū intellectus. ¶ Ad tertiū q̄ deus proprie ⁊ denoīatione formali dicit dn̄s vel causa vl̄ huiusmodi: ⁊ hoc nō realiter quātum ad relationes significatas per ipas: nec eas habet nisi per opus intellectus habet tn̄ fundamenta istarū realiter ⁊ verissime: ⁊ hoc est perfectionis ⁊ verissime dicit dn̄s vel causa cōcreatiue semp. ¶ Ad vltimū dico q̄ quedam sunt relationes siue relatiua scōm esse/que tn̄ nō significāt: nisi relationes rationis: quedā secūdum dici que tamen significāt relationes reales. Quādo igit dicit q̄ talia vel sunt relatiua scōm eē vel scōm dici. Dico q̄ creator ⁊ dn̄s i deo sunt relatia ꝼm eē/⁊ tn̄ dicūt rones rōnis. Hec est essentialis differētia inter ista. Q̄ relatiuum scōm esse dicit illud nō quod ponit ad significādū principaliter nō relationē sed aliq̄d aliud puta aliquod absolutū vt scientia quātum nata est cōsequi relatio ad scibile/⁊ bene cōnotatur per nō aliquo modo: sed q̄ iste respectus sit res vel rationis hoc accidit. Hec de secundo articulo.

2. opi.

Ratio. 1. modi secūde opi.

¶ Quātum ad tertiū articulum

sunt duo alij modi dicēdi qui tenēt cōclusionē negatiuā sicut tenetur cōmuniter primus assignat istam rationē illud q̄ refertur ad aliud realiter pertinet ad eūdem ordinē cum ipso: ⁊ habet ordinē ad ipsum: declaratur hoc. Sciētia refertur ad scibile/ et planū est q̄ nō est extra ordinē scibilis. Sed scibile quia est extra ordinē scientie nō refertur realiter ad scientiam. Sed deus est extra totū ordinem

Ꝼ rationē 1. modi.

nō habēs aliquē ordinē ad creaturam: ꝯ ⁊c. ¶ Licet cōclusio sit vera: tn̄ ratio nichil valet. Et arguo primo cōtra eam sic. Ordo est relatio rationis aliquo modo: licet nō semp eiusdē rationis in vtroq̄ extremo vel in ordinatis/ꝯ si aliquid habet ordinē ad aliud ⁊ ipsum similiter ad illud (alias non sunt ordinata) ꝯ similiter si vnū nō habet ordinē ad aliquid nec ecōuerso: ⁊ per cōsequēs sicut scibile est extra ordinē sciētie: ita ecōuerso ⁊ ita sicut scibile nō refertur realiter ad scientiā/ita nec ecōuerso q̄ est cōtra te. ¶ Secūdo sic. Ita bene scibile imꝯtū efficiēs scientiā est extra ordinē scientie sicut inquātum mēsurās vel terminās: sed inquātum efficiēs habet ad ipsam relationē de secūdo modo: ergo nō obstante illa relatiōe inquātum vel mēsura vel terminus: vel si nō hic ꝓpter illam causam nec ibi etiā. ¶ Tertio quia illa ratio est fallacia cōsequētis: q̄r licet ordo sit relatio/non tn̄ omnis relatio est ordo: sed solū relationes priorum ⁊ posteriorū: ergo arguere sic in deo nō est ordo realis ad creaturam/ꝯ nō est ipsa relatio aliqua realis ad creaturam est arguere ab inferiori ad superius destructū ⁊ est fallacia manifesta. ¶ Quarto dico q̄ petit principiū q̄ negare nō potest quin dei ad creaturam sit aliquis ordo puta ordo prioritatis vel primitatis: est enim ens simpliciter primū in toto vniuerso: ⁊ de illo ordine est questio cū alijs relationib⁹ quā habet de⁹ ad creaturā an sit realis. Quādo igit accipit deus nō habet ordinē realē ad creaturam petit q̄ debet ꝓbare. Et ideo dico q̄ ista ratio penitus nichil valet: nō ergo est ordo solum posteriorīs ad ꝑius sed econuerso. Et si accipiat q̄ primus est realis ⁊ non econuerso petit q̄ debet ꝓbari. Et nota hic q̄ deꝰ est in ordine ⁊ pertinet ad ordinem vniuersi/ sicut ens simpliciter primum. Ordo enim integratur ex priori ⁊ posteriori verum est tn̄ q̄ est supra ordinē posteriorum: ⁊ ex hoc arguitur perfectio.

2. modus 2. opi.

¶ Alius modus

secundus assignatalem rationem. Illud q̄ refert realiter ad aliquid essentialiter distinctū est aliquid indepēdens: ⁊ per cōsequēs imperfectū limitatū ⁊ mutabile. Albus enī q̄ refertur ad album essentialiter distinctū habet ordinē ⁊ depēdet etiam ad ipsum ꝓ quāto expectat ipsum ad habēdum istum ordinē: quē nō potest habere nisi in illo ⁊ in habēdo necessario coexigit ipsum: ⁊ est mutabile scōm se ad talem respectum: ⁊ limitatū per cōsequēs/⁊ etiam imperfectum: quia etiam cū illo albo potest facere ⁊ facit aliud magis ⁊ perfecti⁹ ꝯ sine illo per seipsum sed deus est indepēdēs simpliciter perfectus ⁊ illimitatus: ergo nō potest referri ad aliquid essentialiter distinctū: puta ad creaturam.

Ꝼ rationē 2. modi 2. opi.

¶ Ista ratio est melior ꝯ prima. Tn̄ contra eam adducūtur aliqua. Primo sic. Cōtra illud q̄ supponit ratio/q̄ nō potest esse relatio realis inter aliqua essentialiter distincta sine depēdentia relati ab alio ad q̄ refertur: cōtra si essent duo albissima certum est q̄ vnū realiter referretur ad aliud: et tn̄ vnū scōm suā naturā nō depēderet ab alio: quia secūdum id scōm q̄ depēdet est imperfectus ipso ⁊ posteriozitatē habet. ¶ Scōo sic. Agens creatum licet imperfectū sit: nō tn̄ agit inquātum impfectū sed inquātum est in actu ⁊ perfectū: ergo nec refertur vt impfectum ⁊ depēdens ad ipsum effectum: quia scōm illud refertur scōm q̄ agit et scōm eandez rationē: ergo nō oportet q̄ relatiua ad aliquid essentialiter distinctum sic imperfectum referātur. ¶ Tertio sic. Licet duo alba equaliter possent facere vnū totum perfectius albū: neutrū est alio perfectius: nec p cōsequēs depēdet ad aliud vt imperfectum ad perfectum vel ecōuerso: licet referat ad ipsum nec vnū perficitur per alterū. ¶ Quarto sic Si vnū relatū essentialiter distinctum depēdet ab alio illud est posteri⁹ eo eēntialiter Et pari ratione ecōuerso: ⁊ sic est circulus in ordine essentialiter et sic depēdet ꝑius ⁊ posterius essentialiter a seipso. ¶ Iste rationes facte possent solui faciliter q̄r nō est intētionis aliorum q̄ vnū relatiuum scōm naturam eius absolutā depēdeat ab alio vel perficiatur per ipsum: sed est intētio aliorum q̄ ꝓ tāto depēdet ꝯtum ad relationē illarū: quia necessario in habēdo ipsaꝫ coexigit: immo ꝓexigit illud: ⁊ ita est imperfectū ⁊ limitatum ⁊ mutabile: q̄r ex seipso sine quocūq̄ alio essentialiter distincto: ⁊ sine quo ipsum potest esse nō habet omne illud q̄ est sibi formaliter intrinsecū vel pōt esse: q̄ nō potest dici de hoc non curo modo. Hec de tertio articulo.

Opinio doctoris.

¶ Quantū igitur ad quartū

articulum dico sicut cōmuniter tenet q̄ dei ad creaturam non est aliqua relatio realis: ⁊ adduco alias rationes. Prima est. Illud q̄ est summe necesse est se ex se formaliter quātum ad quodlibet sibi intrinsecum ex natura rei ⁊ potētia nō potest habere relationē realē ad aliquid simpliciter contingēs ⁊ possibile nō esse: probatio quia necesse esse nō pōt non esse nec aliquid q̄ est in ipso ex natura rei. Sed oīs relatio realis ad aliquid simpliciter contingēs potest non esse sicut illud contingēs: vt patet ex predictis: sed deus secūdum quodlibet q̄ est in ipso formaliter vel potest cē ex natura rei: est summe necesse esse vt dictum est supra/⁊ probatus distinctione secūda. Et etiam de hoc aliquid distinctione octaua/creatura vero omnis secūdum quodlibet suum esse reale formaliter acceptum est simpliciter cōtingēs sicut suppono modo: ꝯ ⁊c. ¶ Scōo sic. Quicquid est formaliter in deo ex natura rei est deus/et eadem realitas cum essentia diuina secundum Au-

August.

gustinum. vj. de trinit. Deus enim est quicquid habet propter summā simplicitatem sui. Si ergo in deo sit relatio realis ad creaturā cozrupta creatura vel anichilata aut manet illa relatio: ⁊ sic relatio realis est ad nō ens: quod est falsum: aut cozrumpitur: ꝯ per consequēs essentia diuina cozrumpit cui est idem realiter: quādo enim aliqua sunt idem realiter quando vnum anichilatur vel cozrumpitur et

4. meta.

alterum: ⁊ eadem cozruptione quarto metaphisice ¶ Tertio sic. Illud q̄ est actus purus nō est in potētia ad aliquid re ⁊ distinctum formaliter ab ipso recipiendum: sed deus est actus purus ⁊ iste respectus cum sit de nouo adueniens est essentialiter ab ipso: ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Nichil quod est in deo vel esse potest ex natura rei pōt ꝓsupponere creaturam in esse reali: quia deus ⁊ quicquid est in ipso ex natura rei est simpliciter primum ens ⁊ eternum respectu creature. Sed ista relatio si esset i ipso necessario ꝓsupponeret creaturam sicut relatio sui terminum quantum ad aliquid absolutum que est de nouo vel esse potest q̄ est in ipso sicut patet: ergo ⁊c. Sicigit ex perfecta necessitate diuina q̄ est immutabilis ⁊ impossibilis aliter se habere quaciq̄ creatura aliter se habēte: ⁊ ex perfecta simplicitate ⁊ ex pura actualitate/⁊ ex perfecta/⁊ summa primitate ostensum est: q̄ in deo non est relatio realis ad creaturam: nec esse potest. Hoc etiam vt puto philosophi posuerunt: qui in illam realitatē primi ad aliquid aliud posuerunt: licet aliqui posuerunt aliqua alia a primo necessario: quia ponebant ipsum summe necesse esse alia non sic.

Instātie ꝑ ꝓdicta.

¶ Contra

predicta tamē instatur sic. Primo licet creatura secundum esse in actu sit contingēs tamen in esse possibili est necessaria ⁊ eterna in esse quidditatiuo vt videbitur: sicut deus necessario est potēs: sed esse possibile nō est nichil sed aliquid reale. In hoc enim distinguitur a chimera: ergo ad creaturā secundum illud esse potest deus realiter referri: vt potēs. ¶ Secūdo sic. Esse quidditatiuum exemplatum nō est minus esse ꝯ esse effectiuum vel productum: quia non minus dat deus esse rei exēplando ipsam ꝯ efficiendo ipsam vt videtur. Sed si creatura esset eterna in effectu: ⁊ cum hoc necessaria ad ipsam non obstantibus predictis rationibus possit esse relatio realis in deo: ergo ad ipsam cum sit necessaria exemplato et ab eterno potest vt sic esse aliqua relatio realis. ¶ Tertio: quia Aristoteles posuit celum necesse esse: ⁊ tamē posuit habere diuersas relationes reales ad iferiora generabilia ⁊ corruptibilia: ergo similiter in deo ad creaturam possumus ponere.

Ad ꝑce. instātias

¶ Ad primū

dico q̄ creatura in esse possibili non est necesse esse: nisi accipiendo necessarium vel necesse pro determinatione compositionis ⁊ sincathegoreumatice: quia ista compositio est necessaria q̄ creatura est possibilis: sed dico q̄ non est necesse: sed oppositum dicere implicat contradictionē: quia necesse est actu: ⁊ per consequēs non est possibile: puta quia ista sunt differētia entis repugnātia. Et ideo dico q̄ illa possibilitas non ponit aliquid reale in creatura plusqꝫ in chimera: sed solum dicit non repugnantiam terminorū q̄ non conuenit chimere: non est repugnat creature esse sicut chimere. ¶ Ad secūdum dico q̄ prout esse exemplatū dicit esse vere ⁊ realiter causatum creatura simul exēplatur ⁊ efficitur vel producitur ⁊ non ante: quia causa exemplaris plus pertinet ad efficiēs: ⁊ est quoddā efficiens. Sed prout exemplatum dicit esse intellectum sic non ponit in creatura aliquam realitatē ab eterno: ⁊ ista magis declarabo in secūdo. ¶ Ad tertium dico q̄ celum non ponitur a philosopho: q̄ sit simpliciter necesse esse sicut ponimus/nec purus actus/ sed componibile cū multis absolutis: ⁊ sic habere possibile multos respectus. Hec est igitur positio.

Nūo dei ad creaturā non sit rō realis

¶ Quantum ad modum po/

nendi est iste q̄ deus cum aliquo alio non potest concurrere ad cōstituendum vnum totum sic quod cunq̄ sit illud siue numerale siue secundum ordinem siue quodcunq̄ aliud: sicut nec potest habere rationem partis aliquomodo: quia ipse solus est aliquid tantum quantum omnia cum ipso ⁊ ipse cum omnibus alijs: ⁊ ita non potest habere realem habitudinem ad aliquid aliud sicut pars ad totum vel ad aliam partem. ¶ Secundus modus declarandi est q̄ deus non refertur ad creaturam secundum aliquam relationem primi modi vel secundi: nec etiam creatura ad deum. Quia omnes tales sunt mutui ⁊ si vna est realis similiter ⁊ alia: ⁊ ideo istis relationibus tantum referūtur entia que possunt habere rationem partis. Sed omnes relationes creature ad deū ⁊ econuerso sunt de tertio modo: ⁊ ideo creatura ad ipsum realiter refertur. Sed ipse econuerso ad creaturam secundum rationem. ¶ Ista dicta nō placēt michi quantum ad aliqua: bene enim concedo quantum ad primum modum q̄ deus proprie loquēdo non potest facere aliquod totum per se vnum: nec habet rationem partis pro prie. Sed non video q̄ sequatur ex hoc q̄ non possit habere relationem realē ad creaturam: sicut etiā vna persona diuina ad aliam. ¶ Quantū ad secundum modum videtur michi falsum q̄ omnes relationes reales create ad deum sint. De tertio modo puta relatio motiui: relatio etiam producti: relatio diuersi. ¶ Et ideo dico q̄ relationes primi ⁊ secūdi modi in creaturis sunt mutuę reales ad creaturas. Sed dico q̄ fallit respectu dei: si tamen in creaturis sint alique relationes pertinentes ad predicamentum relationis de quo videbitur infra in solutione rationū. Dico tamē omnino q̄ alique sunt relationes que magis assimilantur illis de primo modo vel secundo ꝯ de tertio: nisi solum quantum ad hoc q̄ non sunt mutue reales in deo: sicut est de relationibus in tertio modo: quia deus non potest habere relationem mutuam: ⁊ quantum ad hoc assimilantur illis de tertio modo: ⁊ ideo sufficiat modus dicendi quem tangunt rationes.

Ad rões principales.

¶ Ad rationes principales apparet ex predictis. Ad primum dicēdum est q̄ quando dicitur deus est realiter dominus: dico q̄ ly realiter potest determinare compositionem predicati cum subiecto et sic est verum q̄ deus est realiter dominus: quia ex re verificatur ista cōpositio. Alio modo potest determinare predicatum: ꝛ hoc vel quātum ad fundamētum respectus dominij: vel quātum ad respectum: primo modo est vera: ꝛ secundo modo falsa. ¶ Ad scōm dicunt aliqui q̄ relationes de primo modo q̄ modum numeri sunt reales in vtroq̄ extremo pro tanto/ q̄ ambo extrema nata sunt facere aliq̄ totū homogeneū seu etherogeneū: nō sic autē deus cū creatura. Sed ecōtra est: vel videt esse q̄ diuine p̄sone habēt in se relationes cōmunes reales ad modum relationum primi modi secundum aliquos eorum. Et tamen extrema nō possunt constituere vnum totum: igitur ꝛc. Aliter dicitur q̄ creatura non habet ad deum aliquē respectum de primo modo: sed tātum de tertio. Cōtra: videtur q̄ diuersitas creature ad deum pertineat ad primum modum: si tamē diuersitas dicat relationem: vel saltim sit similior primo modo q̄ tertio/ quia forte nō est de primo nec accidēs creature: sed transcendēs cum creatura: similiter etiam puto q̄ creatura ad deum non habet relationē tertij modi proprie: quia non puto q̄ illa relatio sit accidēs que est relatio mēsurati: sed transcēdēs cū creatura: tamen similior est illi de tertio modo q̄ de primo vel secundo. Et ideo dico vltimo q̄ relatio illa creature ad deum est realis: sed nō econuerso non quia deus non posset facere vnum totum cum alio. Ex hoc eīm bene negatur relatio partis ad totum: vel partis ad partem: sed non q̄ quecūq̄ relatio pertineat ad tertium modum: sed quia deus est ens necesse eē simplex ꝛ immutabile ꝛ simpliciter primum non potētiale vel possibile ad talē relationem realem: vt dictum est supra. ¶ Ad tertium dico q̄ nulla est relatio creature ad deū veraciter de secūdo modo: quia omnis relatio producti in creatura ad deum est sibi consubstantialis/ ꝛ est transcēdēs cum ipsa ꝛ non est accidēs creature: licet bene similior illis de secundo modo q̄ de primo vel tertio: est tamen realis creature ad deum non econuerso: sed aliqui assignant causas predictas quevalēt. Alij dicunt q̄ agēs creatum refertur ad effectum: quia naturaliter agit vel p̄ modum nature: nō autē deus qz voluntarie. Contra tunc voluntas creata cum moueat seipsam non refertur ad effectū suū vel actum realiter: nec ad seipsam: nec angelus mouēs celum ad celū ꝛc. que sunt falsa. Alij dicunt q̄ propter hoc realiter refertur agēs creatum ad productum vel ad passum: quia inclinat ad passum vel ad agēdum ex forma vel ad effectū. Deus autē nō inclinatur: similiter agēs creatum p̄supponit passum non autē deus: ergo ꝛc. Contra primum quero de illa inclinatione vel est relatio/ ꝛ tunc agens refertur quia refertur: qđ nichil est: si absolutū tūc dubium est: quia sicut inclinat vel vtrū realiter inclinetur primo album realiter refertur ad album.

Contra secundum: quia deus agendo aliquid per transmutationem passi vel materie necessario p̄supponit materiam: ꝛ est in passo aliqua vera passio de genere passionis: ꝛ tamen in ipso non est relatio realis actionis ad illud passum: ideo dico sicut prius. ¶ Ad vltimum dico q̄ primum illimitatus ꝛ infinitum quod est deus non habet relationē realem ad secundum qđ est creatum: licet quantum ad fundamentum sit realiter primum propter rationē predictam. Nota hic q̄ ordo nō est relatio equiparantie sic q̄ sit eiusdem rationis in vtroq̄ extremo: nec sic q̄ si est relatio realis q̄ sit in alio relatio realis: sed tm̄ improprie ꝛ abusiue: quia vtrunq̄ extremorum ad aliud ordinatur vnum sicut prius: et aliud sicut posteri9: ꝛ magis possit dici relatio disequiparantie q̄ equiparantie. Et sic intelligeynam rationem supra contra alios adductam.

¶ Distinctionis. xxx.
Questio Secunda.

¶ Secūdo q̄ro btrū in deo ad creaturam sint aliq̄ que relatiōes noue. ¶ Videtur q̄ sic: quia secundum Augustinum quinto de trinitate capitulo vltimo: sicut non potest esse seruus qui non habet dominum: sic non potest esse dominus qui non habet seruum: sed deus de nouo habet creaturam seruā: ergo deus de nouo est dominus: ꝛ habet relationem domini de nouo. ¶ Secundo sic. Relationes opposite sunt simul duratione ꝛ in creatura quod plus est: ergo sicut aliqua relatio realis est noua in creatura: sic relatio sibi correspondens est noua in deo. ¶ Tertio sic. Augustinus quinto de trinitate capitulo vltimo ponit posse domini conuenire de nouo ipsi deo: et tamen sine mutatione sui: sicut exemplificat de nummo qui fit de nouo precium sine sui mutatione ad voluntatem alterius ꝛ mutationē: ergo ꝛc. ¶ Quarto sic. Si in deo non possit poni relatio rationis noua ad creaturam hoc videretur propter immutabilitatē dei: sed hoc non obstat: quia respectus rationis nō ponit mutationem in eo cui conuenit multominus q̄ respectus realis secundum aliquos: vel si ponit mutationem non tamen nisi secundum rationē que non repugnat alicui quantūcunq̄ realiter immutabili: ergo ꝛc. Hoc patet etiam quia respectus rationis nō est formaliter in obiecto: sed potius in intellectu sicut ꝛ ipm̄ intelligere/ ergo non ponit mutationem in obiecto: ergo ꝛc.

Augu. 5. de trini.

Jdē ibīs

¶ Contra sicut se habet eternū ad aliquid nouum: ita econuerso. Sed nullum eternū dicit de nouo ꝛ tēporali: q̄ nec aliquis nouus respect9 de aliquo eterno cuiusmodi est de9

An sit alīs respectus rōis nou9a deo ad creaturā. 1. opi.

¶ In ista q̄stione sic procedā.

¶ Primo inquirā vtrū a deo sit aliquis respectus rationis nouus ad creaturā. ¶ Secdo inquirā (dato q̄ sic) vtrū scōm aliquē respectū rationis siue eternū siue nouū deus terminet relationē realē creature ad ipm̄/ ꝛ per p̄ns an respectus realis creature ad deū coexigat necessario aliquē respectū rationis in deo ad sui terminationē. ¶ Tertio inquirā vtrū respectus rationis dei ad creaturā sit prior q̄ respectus realis creature ad deū. ¶ Ultimo ad rōnes.

¶ Quantū ad primū

est vna opinio prima q̄ ponit q̄ deus refertur ad creaturā relatiōe eterna rationis tm̄ denominat relatus per talē relationē:

sicut licet relatio domini in ipo sit eterna: vel etiam relatio creatoris: tm̄ de nouo denominatur ꝛ dicit dominus ꝛ creator. ¶ Hoc declarat sic. Ex parte dei est recipere quatuor in ordine ad creaturam: est em̄ accipere dominū vt creatiuum. Scdo vt creatoris. Tertio vt creantē. Et quarto vt creatorem. Et quatuor ex parte creature istis correspondētia creabile/ creandū/ qđ creatur/ ꝛ creatū: sic creatiuū creatoris creans ꝛ creator ex parte dei dicūt eandem relationē rationis. Sed ab eterno fuit relatio dei vt creatis ꝛ creatoris: ergo relatione q̄ est eterna refertur deus ad creaturam: denominatur tamē de nouo referri propter nouitatem creature.

p.1. pce. opi.

¶ Contra

istam opinionē arguo primo sic. Si relatio aptitudinal9 ꝛ actualis scilicet creatiui ꝛ creantis sunt eadē relatio: ergo correspondētes relationes sunt eadē relatio scilicet creabilis ꝛ creati: sed aptitudinalis secūdum se ex tota parte ab eterno est ꝛ actualis: ergo sicut creatura ē ab eterno creabilis ita ꝛ creatura: ꝛ tūc ab eterno creatura est creata/ ꝛ nihil est nouum qđ est falsum. ¶ Secundo sic: quia secūdum opinantē esse actualis existentie non addit sup essentiā creature: nisi respectum actualem ad efficiēs. Sed sicut dicit respectus aptitudinalis ꝛ actualis sunt idem respectus: cum ergo aptitudinalis sit ab eterno: ergo ꝛ actualis qui est respectus actu producti creati. Sed iste est actus existendi in effectu ꝛ in re: ergo sicut creatura fuit ab eterno creabilis ꝛ possibilis existere: ita ꝛ actu creata ꝛ existens actu.

¶ Tertio sic. Si aliqua sint diuersa in ratione intelligibilis oportet q̄ respectus ratiōis sint diuersi respectus secūdum rationē: sed esse possibile ꝛ esse actu creature sunt diuersa secundum rationē intelligibilis: ergo relatio rationis ad ipsam: vt creabilis ꝛ creata in actu est alia/ ꝛ alia secūdum rationem. Adinot patet: quia actus ꝛ potētia sunt diuersa intelligibilia vel distincta: vt patet. ¶ Quarto quantum ad appellationē nouam vel denominationem non video quin habēs formam possit actu denominari per eam ꝛ formaliter: sicut actu habēs aldinem potest dici albus: si ergo deus ab eterno habet relationē eternam creantis in actu ad creaturam sicut dicis: sequitur q̄ ab eterno habet relationē eandē creatiui ꝛ creantis non video quin nō possit actu denominari per eā actu creans per eternū saltē p̄ intellectū suū eternū nisi aliud dicatur.

2. opinio

¶ Secūda

opinio hui9 articuli est ista: q̄ deus refertur ad creaturā relatione noua. Sed dicit q̄ hec est relatio noua creature ad ipsum ꝛ realis. Imaginātur em̄ q̄ deus referatur vel dicatur referri ad creaturam relatione aliqua q̄ nō est in ipso sy in creatura. Ponūt exemplū de creatione actione/ que scōm ipsos est in creatura cū creatione passione: ita q̄ deus non referat secūdum denominationē intrinsecā ꝛ formalē: sed denominatione extrinseca. ¶ Hoc p̄bāt primo: qz scōm Aristotelem tertio physicorum. Actio ꝛ passio sunt in patiēte ꝛ in motu: ergo similiter creatio actio ꝛ creatio passio in re creata: ergo sicut agens nominatur ꝛ dicitur relatum secundū actionē que non est in ipso/ sed in passo: sic deus in proposito.

3. phisse.

¶ Secūdo: quia sicut vrina dicit sana ꝛ opus humanum nō a sanitate que est in vrina vel ab humanitate que est in corpore formaliter: sic videtur q̄ deus possit dici creator vel dominus ꝛ creans: nō a relatione aliqua rei vel ratiōis que sit in ipso: sed in creatura: vt dictum est. ¶ Tertio sic. Augustin9 quinto de trini. c. vlti. Deus quia tēporaliter dicit nō mutatione sui sed eius ad quod dicitur.

Augu. 5. de tri.

¶ Istam opinionē

reputo simpliciter falsam/ ꝛ ideo arguo cōtra eam. Primo sic. In productione qua productū accipit esse simpliciter ꝛ substantiale/ inpossibile est q̄ relationes p̄ductionis actiue ꝛ passiue sint in eodem realiter vt in eodē fundamēto dico: quia impossibile est q̄ idē p̄producat seipsum primo de trinitate capitulo primo. Sed per creationē aliud accipit simpliciter ee/ ergo impossibile est q̄ idē suppositum creatum habeat creationē actiuas ꝛ passiuam: ergo ꝛc. ¶ Secundo sic. Relatio q̄ nec est motus nec mutatio nec actio de genere actiōis nō est nisi in agente: nec de alia loquitur Aristoteles: sed creatio actio est huiusmodi (sicut ostendam in secundo) ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Actio que nō dependet a termino producto/ nec ab aliquo eius: est prior eo natura ꝛ quodlibet eius nō est in ipso: sed creatio actio est huiusmodi: ergo ꝛc. ¶ Quarto sic Si opinio illa esset vera sequerētur q̄ creatura eēt creatrix essentia ꝛ domina: quia in quocūq̄ est formaliter creatio ꝛ dominium ipsi cōuenit esse creatore vel dominū: sed ista sunt falsa ꝛ absurda: q̄ ꝛc. Et confirmatur quia in creatura non est potestas cohercēdi seipsum dominum.

5. 2. precedē. opi.

¶ Ad illud

quod adducit primo de actione q̄ est i passo: dico q̄ vel Aristoteles non intelligit de actione de q̄ actionis: sed de actione eo modo quo vocatur aliquādo terminus actionis actio: vel terminus generatiōis generatio: vel negādus est sicut dictū est supra. Preterea etiam quia licet actio si esset: esset in subiecto vel motu: non tamen in termino producto: tunc eīm p̄supponeret: actio autē non comparatur ad creaturam sicut ad subiectum: sed sicut terminū producti: igit ꝛc. ¶ Ad scōm de sanitate denominate vrinā: concedo q̄ aliquid bene pōt denominari ab aliquo extrinseco sicut vrina dicit sana: tū aīal primo ꝛ formaliter dicit sanū: sic ergo esset in ꝓposito q̄ si creatio vel dominium esset in creatura formaliter ꝛ realiter creatura diceretur ꝛ esset creatrix et domina: sed etiā de9 denominaret per ista. Impossibile est eīm q̄ aliqua formaliter ꝛ realiter sint i aliquo ꝛ nō denominēt ipsum. Sed etiā possint cum hoc denominare aliud in quo nō est. ¶ Ad tertius dico q̄ nulla mutatio est in deo: in ipso tū potest esse aliqua relatio ad creaturam: nec est simile de relatione ꝛ mutatione sicut patet.

Ad motiua. 2. hcē dē. opi.

¶ Dico igitur

aliter. Ponendo primo q̄ dei ad creaturā nulla est relatio rationis noua per intellectum diuinum facta. Secundo q̄ dei ad creaturam sunt multe relationes noue facte per intellectum creatum.

Opinio peculiaꝛ doctoris.

1. ꝓclusionis ꝓba

¶ Primum p̄obo sic. Noua relatio rationis non fit nisi per nouum actum intelligendi vel rationis: quia sicut nō fit nec habet esse nisi per actum rationis vel intellectus: ita et noua non nisi per actum nouum. ¶ Secundum patet etiam: quia posito alt quo actu intelligēdi ipossibile est nō esse intellectū vel non intelligi quicquid potest intelligi p ipsum sed in deo nō est nec esse potest nouus actus intelli

2. ꝓbatio

gendi:cū esse actus intelligēdi diuinus sit sua substantia:sua substantia esset noua:ergo ꝛ cetera.

¶Secundo sic. A contradictorio in contradictorium nō est transitus in aliqua nisi per mutationē. 5. phis. 7. probo quinto phisicorum. Mutatio est trāsitus a nō esse in esse:vel ab esse in nō esse:vel ab esse in esse nō esse in esse:vel ab esse in esse secūdū quid ꝛ quartus modus est impossibilis scilicet a nō esse in non esse:sicut dicitur ibidem. Similiter etiam si dicas ꝙ a contradictorio in cōtradictorium est trāsitus alicuius subiecti vel supposti sine mutatione:sequitur ꝙ non se habebit aliter ad vnū contradictorium post mutationē q̄ ante:ergo sicut erat verum dicere ꝙ erat nō album:ergo etiā postea quando fit album vel factum est: ergo simul est album ꝛ nō album:quodest contradictio plana: si ergo deus de non relato fieret relatus nō per intellectum creatū:aut hoc esset per mutationē realem creature aut per mutationem intelligendi non per mutationē creature:quia cum illa esset realis sequeretur ꝙ relatio dei ad creaturam esset realis vt consurgeret ex natura rei:non autē per opus intellectus vel rationis:q̄ per mutationē dei:sed deꝰ est simpliciter immutabilis:ergo ꝛc. 7.1. rōnes obiectiones. ¶Si dicas contra rationē primam/ primo ꝙ non est inconueniens actu eterno fieri respectū nouum rationis ad creaturam nouam:sicut etiā actu eterno fit creatura nouа in esse reali. Secundo quia hoc potest intellectꝰ creatus:scz facere aliquē respectū rationis nouum ergo multofortius hoc potest intellectus diuinus per actum suum. Tertio:quia non oportet actu diuine intēsionis posito realiter omnia inesse intellectui:patet de multis possibilibus que possent vel potuerunt intelligi fore ꝛ esse si volūtas hoc determinasset:que tamē non sic intelliguntur:ergo similiter in proposito. 7.2. rōnē obiectiones. ¶Cōtra secūdam rationē quia respectus rationis vel non est in aliquo formaliter vel non facit in eo compositionē:ꝛ per consequēs nec terminat aliquam mutationē:ergo ꝛc. 7 tertiam ¶Contra tertiam rationē:quia deus non solum refert ad creaturam in esse intellectu: sed in esse reali quādo actu creat:sed illud est nouum. Unde nō creat deꝰ creaturam in esse intellectu sed in esse reali:ita ꝙ esse reale videtur esse primus ꝛ per se terminus relationis actualis ipsius creantis ad creatū. Solu⁹ p̄ ce. obiec. ¶Solutio ad primū dico ꝙ licet actu eterno possit creatura poni a deo in esse tm̄ non potest poni de nouo in esse intellectiōe diuina sicut nec intellectio diuina potest esse noua. Unde licet deus possit aliquid de nouo creare:nō tm̄ pōt aliquid de nouo intelligere: vt patet. Et ita dico ꝙ nec respectꝰ rationis sequēs vel potius cōcomitans diuinā intellectionē potest esse nouus. ¶Ad secundū dico ꝙ intellectus creatus potest hoc facere:quia nouus ꝛ mutabilis:quia repugnāt intellectui diuino: vel dic ꝙ intellectus diuinus hoc potest facere non immediate per actū suum:sed inquātum cū voluntate euenit ad causandum actum intellectus creati. Hoc autē non est ad propositum:quia tunc respectus rationis nouus sequitur actum nouum creatum in re: ꝛ deus potest aliquid de nouo creare i re. ¶Ad tertium dico ꝙ oportet omnia illa poni:sic saltim ꝙ nō possunt poni de nouo in esse intellectu. Unde oportet ponere ꝙ quicquid deus intelligit ab eterno intelligit:sed non necessario quantū ad cōtingētia. ¶Ad quartum dico ꝙ siue respectus ratiōis sit in deo formaliter siue non(quod magis credo)ꝙ necessario arguit mutationē et cōpositionē si est nouus propter nouitatem actus quem concomitatur. ¶Ad quintum dico ꝙ per se terminus relationis creantis vel creature huiusmodi est esse reale creature futurum vel presens vel preteritum:sed non oportet ad hoc ꝙ sit terminus ꝙ sit in re extra intellectum: et ideo ponitur nouum:sed sufficeret ꝙ i esse intellecto vel comparatiuo ipsius intellectus comparantis. Aliter dicitur infra:sed magis placet istud. Tertio sic Creatura in esse intellecto ab intellectu diuino nō est aliud realiter ab intellectione diuina:sed est immutabiliter se habens sicut intellectio diuina:cum igitur respectus rationis fiat ab intellectu diuino ad creaturam secundum esse intellectum vel in esse intellecto:sequitur ꝙ talis relatio rationis sit eterna/sicut intellectio:et esse intellectum creature: vt videtur. Unde dico ꝙ si solus lapis existeret cum deo nullus respectus rationis nouus esset dei ad creaturam.

¶Ad huiusmodi euidentiam notandum ꝙ deꝰ ab eterno intellexit seipsum cōparādo creaturam vt creabilem/ꝛ ex hoc consurgit impositio que est relatio rationis secundum quam dicitur creatiuus. Item intellexit se comparando ad creaturam: vt creandam ꝛ cōsurgebat ex hoc vnus alius respectus rationis eternus ad creaturam secundum quam dicitur deus creaturus. Tertio intellexit in comparatione ad creaturam vt creata:non in eternitate vel pro eternitate:sed pro tali tēpore vel tali instanti ꝛ consurrexit tertius respectus dei ad creaturam secundum quem dicitur creans et ab eterno dicebatur creans pro tali tempore vel instāti. Item comparando se ad creaturam vt iam creatam in preterito resultat relatio rationis in ipso:secūdum quā dicitur creator. Si enim intellectus creatus potest modis predictis comparare deum ad creaturam de nouo multo fortius intellectus diuinus:non tamē de nouo/sicut nec potest habere actum nouum sed ab eterno faciēdo relationes rationis eternas comparando seipsum ad creaturas ꝛ negociando circa essentiam suam:ergo ꝛc. Aduerte sequētia.

¶Sed contra instatur dupliciter. Obiec.1. Primo sic. Relatio eterna requirit terminum eternum sed terminus relationis dei ad creaturam non est eternus: quia est ipsa creatura que est noua: ergo et cetera. Secūda. ¶Secundo sic. Sicut contra alios arguebatur: quia sine respectu creantis et creatoris sit idem cum respectu creatiui sine non: tamen est eternus sicut dicis:ergo denominat deum ab eterno: et sic ab eterno deus est creans:et pari ratione creatura actu creata:et sic nichil fit nouum/et ab eternodeꝰ est dominus contra Augustinum ꝛ magistrum. Ad.1. obiecti. ¶Ad primum dico ꝙ relatio dei eterna ad creaturam puta relatio creantis habet terminū per se primum:ꝛ habet terminum per accidens. Terminus per se primus est creatura in esse intellecto ab eterno quantum ad suum esse actu creatum pro tali tempore vel instanti:et istum respicit relatio:vt est eterna. Terminus eius per accidens est creatura: vt in re et in effectu est: sed in hoc dicitur denominatio temporalis et noua: nec istum terminum:vt sic requirit ista relatio ꝙ sit eternus: quia vt sic est terminus eius per accidens:licet bene secundū nostrum modum intelligēdi bene denominet deus de nouo ratione huius termini ꝙ accidēs. Ad.2. obiect. ¶Ad secūdū dico ꝙ conuenienter dici potest ꝙ ꝙ se loquēdo de relatiōe ꝛ termino per se primo potest dici ꝙ illa relatio ab eterno denominat deū/nō tm̄ pro eterno sed pro tēpore vt sic deus dicat creans vel creator pro tāto qz relatus scōm rationē ad creaturam intellectā quātū ad suū creari in actu vel esse creatū pro tali tēpore vel istāti. Potest etiā dici ꝙ per accidēs sicut immediate predictū est illa relatio denominet ipm̄ de nouo. Hoc de prima conclusione.

De.2. principali cōclusione. ¶Secūda conclusio ꝙ in deo sunt vel esse possunt multe relatiōes nouę per intellectū creatum cuius probatio est palā:qz ille intellectus qui de nouo et cū tali mutatione potest eū intelligere ꝛ ad creaturā cōparare potest de nouo circa ipsum tales respectus creature:sed sic est de intellectu creato:ꝙ ꝛ c.ꝙ cōsimiles respectus nouos potest facere illis predictis quos deꝰ fecit eternos:ꝛ pōt exemplificari in alijs qui noui sunt respectus dominatiui dñatoris dominatoris:ꝛ sic de alijs.ꝛ secūdū tales respectus nouos deus potest de nouo denominari:non tm̄ ab intellectu suo sed ab intellectu creato mutabili operāte vel cōcipiente tales respectus concipiendi ipm̄ in ordine vel habitudine ad creaturam. Hec de primo articulo ipsius questionis.

¶Quantum ad secūdum articulū inquiraz primo vtrū terminus relationis sit absolutū vel suum cozrelatiuum per suā relationē siue in deo siue i creaturis. Scdo ex hoc apparebit propositū. An terminus relationis sit absolutum vel suū cozrelatiuum p suā rōnē ꝛc.1. opi. ¶De primo est vna opinio q̄ dicit ꝙ in relatiuis mutuis/cuiusmodi sūt relatiui primi modi ꝛ secūdi vnū relatiuum est terminus alterꝰ/ sic ꝙ sua relatio est sibi ratio terminādi alterū: vt cuꝫ dicit similis simili similis/equalis equali equalis: ꝛ sic de similibꝰ. Similitudo in altero est sibi ratio terminādi similitudinē alterius ꝛ ecōuerso. Ita relatiuis aūt nō mutuis cuiusmodi sunt relativa tertij modi:dicūt ꝙ mēsura terminat relationē mēsurari per suā relationē rationis quā habet ad mēsuratū:tm̄ dicūt ꝙ dependentiā mēsurati terminat per suum absolutū. Rationes pro.1. pte. opi. ¶Hec est positio pro primo membro pro qua videnꝫ eē aliqua. Primū est:qz per illud terminat vnū relatiuū mutuum relationē alterius per quod ponit in diffinitione eius:sed hoc est per relationē:vt patet per porphiriū. vj. topicorū: ꝛ. vij. metha. ꝙ ꝛc. ¶Scdo sic. Per illud terminat relatiuū aliud cozrelatiuū per qđ ꝛ ratione cuiꝰ cōuenit sibi esse simul natura: sed hoc est per relationē:ꝙ ꝛc. ¶Tertio sic. Si ratio terminādi relationis nō esset mutua relatio:ꝫ aliquid absolutū vnū relatiuū, vel vna relatio posset intelligi sine alia et diffiniri:qz intellectus relationis non dependet nisi ex fundamēto ꝛ formali termino sed hoc est falsuꝫ patet in pdicamētis. ¶Quarto sic. Per illud cozrelatiuum vnū terminat relationē alterius ꝙ quod est sibi cozrelatum:sed hoc est per relationem ꝛ nō per aliquid absolutum:ergo ꝛc.

Alie rōnes dicte. opi. confirmatiē. ¶Confirmatur ista positio ab aliquibus tenētibus eā: primo quia posita relatione opposita vel cozrelatiuus vt cozrelatiuum est ꝛ omni alio circūscripto ꝙ possibile vel impossibile relatio nichilominus esset terminata:vt patet ꝛ exemplificat philosophus i prēdicamētis de domino ꝙ manēte domino inquātū dominus est/ꝛ omni alio circūscripto:adhuc ad ipsum refertur seruus ꝛ econuerso:ergo ratio formalis terminādi relationem est cozrelatio opposita:et non aliquid absolutū:quia illo posito si relatio non poneretur nichil esset quod terminaretur de relatione omni alio circūscripto. ¶Secundo quia si filiatio non est per se ratio terminandi paternitatem sed aliquid ablolutum:sequitur ꝙ filiatio simpliciter per accidens pertinet ad terminū paternitatis: vel ad illud quod est pater:quia accidit per se termino:ꝛ sic sequitur ꝙ pater per se non dicitur ad filium vt filius est:ꝛ ꝙ relatiua primi ꝛ secundi modi nō dicuntur per se nec sunt ad cōuertātiam mutuam:sicut nec relatiua tertij modi. ¶Tertio quia relatio per se est ad aliquid:vt terminabile ad terminum. Unde ꝛ terminari non est aliud q̄ esse vel dici ad aliud:sed relatio vel relatiuum per se est ad cozrelationē vel cozrelatiuum:ergo cozrelatio vel cozrelatiuum secundum ꝙ huiusmodi est ratio terminandi vel terminus per se. ¶Quarto quia per idem relatiuum terminat per quod opponitur alteri cozrelatiuo ꝛ coexigit ipsum: sed hoc est per relationem ꝛ non per absolutum patet:ergo ꝛc. Et cō firmatur:quia coexigentia secundum ꝙ huiusmodi:vel etiam oppositi relatio est vt ad aliud sibi oppositum ꝛ non nisi sicut ad terminum:igitur ꝛc.

¶Quinto:quia si in filio ratio terminandi est aliquid absolutus sequitur ꝙ illud absolutū sit prius filiatione ꝛ etiam essentialiter distinctum ab ea et per illam filiationem suppositum creatum non sit productum nec in esse constitutum nec suppositaliter distinctum a patre ꝙ suppositum patris poterit terminare relationem paternitatis sine filiatione:ꝛ per consequens ꝙ paternitas potest esse in re sine filiatione ꝛ multofortius intelligi ꝛ diffiniri quod est contra Porphirium ꝛ Philosophum et omnes de hac materia loquentes:ergo ꝛ cetera. Precipue quia suppositum filij est prius naturaliter filiatione.

Ad p̄cedētes vltimas rōes p.1. opi. ¶Ad primum dico ꝙ per illud dictū philosophi probatur ꝙ dominus ꝛ seruus sunt cozrelatiua sed nichil de ratione terminandi. Unde dico ꝙ si ponerentur relationes sine fundamentis:licet essent oppositę ꝛ mutuę ꝛ coexigerent se: non tamen essent terminate ꝫ terminabiles. Ex hoc patet ad quartum ꝙ non est idem terminari vel opponi vel coexigere. ¶Ad secundum dicitur ꝙ relatio opposita per accidens se habet ad per se terminum vt terminus est:vel quantum ad rationem terminandi qua:sed non quantum ad coexigentiam ꝛ oppositionē. ¶Ad tertium dico ꝙ relatio vel relatiuū est ad aliquid vt oppositum vel coexigitum:ꝛ illud est per relationem oppositorum in extremis et ad aliquid vt terminum ꝛ terminatur per absolutum in extremo existente tamen habitudine ad vtrūq;. ¶Ad quintum dicitur ꝙ vnum cozrelatiuum nō potest esse nec intelligi nec diffiniri sine alio cozrelatiuo non ratione terminationis sed coexigētię ꝛ mutuę relatiōes ꝛ oppositiones relatiue. Unū etiā vnū relatiuū nō ponit in diffinitione alterius vt prius ꝛ causa notitie eius:nec terminī ponunt qz sunt simul natura ꝛ intelligētia:sed sicut oppositū ꝛ coexigitū ꝛ

hoc est verum saltim in relatiuis secundum hoc tenentes:alioquin part ratione econuerso aliud esset notius alio:ꝛ sic circulus in causis etiã dependẽtijs

Aduerte vel notionibus ꝛ vnũ dependeret a seipso: vel esset notius seipso ꝛ multa alia que sequunt. ¶ Iste rationes sunt pro secundo mẽbro quãtum ad relationem:sed non quantum ad dependẽtiam: quia relatio rationis ipsius mẽsure nõ potest terminare realem dependentiã alterius scz mẽsurati: sed in mẽsura nõ est nisi absolutũ ꝛ respectus:ergo mẽsura per suum absolutum terminat dependẽtiam mẽsurati.

Correlarium. ¶ Ex hoc patet statim q̃ deus cũ non habeat relationẽ realem ad creaturã:licet econuerso creatura ad ipsum relatiuorũ non mutuorũ per suã relationẽ rationis terminat relationẽ rationis creature:sed per aliquid absolutum terminat dependentiam eius. Hec est positio.

3 distinctionẽ p̃dicte opi. de relatione ꝛ dependẽtia ꝛc. ¶ Contra istam positionẽ arguam infra ꝛ ideo modo nõ arguo nisi quãtũ ad primã distinctionẽ positã inter relationẽ ꝛ dependẽtiam:ac si dependẽtia nõ sit relatio. Istud est falsum:licet esset non omnis relatio sit dependentia: tñ omnis dependẽtia est relatio necessario vel respectus. Probatio:q2 ex dependẽtia per se primo modo est habitudo ad aliquid a quo aliud dependet: nec intelligi potest nisi intelligẽdo illud:sed omne tale est respectus:quia omne absolutũ intelligi potest nõ intelligẽdo aliud.q̃ ꝛc. Si dico q̃ illa distinctio est nulla. ¶ Preterea si dependentia est absolutũ ꝛ nõ respectus:sequit q̃ dependẽs cũ sit essentialiter distinctũ ab eo a quo dependet/ꝛ nullum respectum vel habitudinẽ habeat ad ipsum scim q̃ hutusmodi:quia est absolutũ poterit esse sine eo a quo dependẽt ꝛ in q̃ntum dependet vel quãtum ad dependẽtiam suã q̃ est falsus. ¶ Dico igit q̃ relatio mẽsurati ad mẽsuram dicit essentialem dependẽtiam ad ipsum. Et ideo dico vltra q̃ quicquid ratio est terminãdi vnũ ꝛ alterum. Nota hic q̃ si ponãt dependẽtiam relatiuam aliqua realem:ita parũ videtur terminari ad respectum rationis sicut vna alia Et ideo dicũt alij q̃ mẽsura per reale absolutũ terminat respectum mensurati.

opi. doct. ¶ Quantũ ergo ad istum articulum dico q̃ sicut principium dicebatur dupliciter pro p̃ncipio qđ ꝛ quo:ita suo modo terminus scilicet qđ ꝛ quo:qđ terminat ꝛ quo formaliter in ratiõe terminãdi terminat. Primo modo accipiendo terminũ dico q̃ in relatiuis mutuis realibus terminus relationis est ipsum relatiuum constitutum ex ipso absoluto ꝛ relatione: sed in relatiuis non mutuis realiter que sit illa terminatio dico q̃ tam terminus qđ q̃ terminus quo est ipsum absolutũ:ita q̃ relatio nõ pertinet ad terminũ. In

1. 2 clusio. relatiuis autẽ mutuis terminus quo est ipsum absolutũ. ¶ Probo igitur istam cõclusionẽ q̃ in relatiuis nõ mutuis vt in mẽsura ꝛ mẽsurato terminus quo ex parte mẽsure saltem est aliquid absolutũ:ꝛ ad ipsum intrinsece nõ pertinet relatio:q2 terminus quo ꝛ quod nõ potest esse posterius relatione terminata vt patet:sed respectus rationis in altero sit relatorũ est posterior relatiõe reali alterius

5. metha. terminata scim philosophũ quinto metaphisice:et cõmentatorẽ vbi dicit philosophus:q̃ aliqua referũtur ad alia:q2 illa referunt ad ipsa/ꝛ ponit exemplum de scibili respectu scientie:q̃ ꝛc ¶ Sedo sic.

Nullus respectus rationis potest esse termin9 qđ vel quo alicuius relationis realis:sicut nec dependentie realis scõm alios:sed respectus mẽsure ad mẽsuratũ est respectus rationis:q̃ ꝛc. ¶ Tertio sic. Si potẽtia habet ad actũ aliquẽ respectũ realẽ ille videt pertinere ad tertium modũ:ꝛ actus nõ refertur realiter ad potẽtiam: sicut econuerso eo modo quo accipit actus ꝛ potẽtia vt differẽtie entis:sed tãtum scõm rationẽ vt videt. Tũc sic Aristoteles 9. methꝛ. dicit nono metaphisice q̃ actus terminãs potentiã est prior diffinitione q̃ potẽtia: sed hoc esse nõ potest per suã relationẽ:quia relationes sunt simul:ergo per absolutũ:ergo actus terminat relationẽ potẽtie per absolutũ. Ista ratio parũ valet tum quia actus ꝛ potẽtia vt sunt differẽtie entis nunq̃ sunt simul in re:ꝛ ideo nunq̃ realiter referũtur vnũ ad alterũ. Tum q2 destruit primã rationẽ in qua dicebatur q̃ respectus realis mẽsurati est prior mẽsura scõm rationẽ:vel si insetur tũc accipiant actus 9. metha. ꝛ potentie partes entis:de quibus etiã dicit fono metaphisice q̃ vnũ reducit post actũ per alterũ scz potẽtia per actũ que sunt principia entis vel partes. Nota secũdũ aliquos q̃ relatio realis causata cõponit intrinsece ex pluribus distinctis ex natura rei habitudinibus:per quarus vnã est ad/et per aliam ꝛ in. Similiter per vnã terminat ꝛ diffinitiui bi relationẽ oppositã de primo ꝛ scõo/ꝛ per aliam est ad ipsam Similiter etiã ex alijs quarũ vna est quidditas generis ꝛ alia quidditas differẽtie:sicut ꝛ quelibet species creata vel individuum imponitur ex genere ꝛ differẽtia:ꝛ istud vltimum puto verum. Sed q̃ habitudo in/ꝛ ad/sint distincte:probatur tum quia sunt respectus diuersorum extremorum vt subiecti vel fundamenti vel termini. Tum quia si essent eadem penitus habitudo:tunc quodlibet accidens absolutum esset ad:sicut est ꝛ sic omne accidens esset respectiuum. Q2 autem sit alia habitudo per quam est ad relationẽ oppositam:et per quam terminat vel diffinit probãt. Tum quia alia est ratio diffiniendi/ꝛ terminandi ꝛ alia referendi alioquin per idem diffiniret et terminaret si equaliter dependeret idem esset notius seipso: quia ratio diffiniẽdi ꝛ terminandi est veracior q̃ ratio referendi ad aliud: quia ratio referẽdi simul est cum relatiõe opposita. Tum quia si paternitas dicitur ad filiationem:et filiatio secundum eandem relationem dicitur ad paternitatem:sequitur q̃ paternitas ad paternitatem terminatur ꝛ dicitur: ꝛ impossibile est hoc euadere sicut si a est causa ipsius b ꝛ b secundum eandem rationem est causa ipsius a. sequitur necessario q̃ a sit causa ipsius a/nec valet si dicatur q̃ per absolutum terminat vnum:relatiuum relationem alterius vt dicunt ꝛ probant vt supradictus est:ꝛ rationes iam solute sunt. In deo autẽ dicunt q̃ habitudo in/ꝛ ad/distinguuntur ex natura rei/ꝛ vna est ad fundamentum/ꝛ alia:est ad terminum/ꝛ alia est ratio referendi ad correlatiuũ et alia est ratio terminandi relationem oppositam et diffiniendi:ꝛ est ratio prior ꝛ notior q̃ illa que diffinitur et terminatur per eam. Sed si queratur vtrum iste sint eedem cum primis:quarum vna est ad fundamentum que est esse in / et alia que est habitudo ad. Videntur innuere q̃ sint alie ꝛ alie:non tamen faciunt compositionem in deo tales multe habitudines / sicut in creatura faciunt: quia creatura est limitata ꝛ finita ꝛ potẽtialis Deꝰ autem illimitatus ꝛ infinitus ꝛ purus actus/ et ideo nulla pluralitas vel multiplicatio facit cõpositionẽ in ipso. ¶ Secũda cõclusio est q̃ i relatiuis mutuis terminus quo est ipsum absolutũ. Hoc probo primo sic Illud qđ tãtũ est prius natura ipsa relatione terminata est termin9 quo illius Probatio: q2 terminus quo saltim vt fundamẽtum cause q̃ relatio presupponit ipꝫ. Sed hoc est absolutũ ꝛ non mutua correlatio realis:q2 semper tales sunt simul natura q̃. ¶ Secõ sic. Illud ex quo dependet relatio in creaturis nõ est relatio mutua:sed absolutũ: quia semp illud est prius natura ipso:sed relatiões sunt simul natura:scz ex tẽpore quo dependet relatio aliquo modo sicut ex fundamẽto:q̃ ꝛc. ¶ Tertio sicut se habet fundamẽtũ in relato:sic terminus quo in terminãte:sed fundamẽtum est aliquid absolutũ:q̃ ꝛ termin9 quo. Vnde sicut albedo est fundamentum similitudinis:ita dico q̃ in alio albo est ratio terminandi ipsam ꝛ termin9 quo. ¶ Quarto sic:q2 vnũ relatũ quantum ad illud absolutũ qđ est in eo ponit in diffinitione alterius:q2 vt sic est prius ꝛ notius eo. Non autẽ quo ad relationẽ hec videt esse terminus quo. Vnde ꝛ Aristoteles dicit q̃ relatiuum est ad aliud:nõ dicit ad aliquid:quare ꝛc. Vnde dicim9 q̃ similitudo est habitudo albi ad album/vel forte adhuc relatio in vltimata abstractione nõ respicit aliud:q2 sic paternitas nõ est nisi paternitas vel habitudo. Vnde nõ dicit proprie paternitas filiationis: vel filij nec filiatio paternitatis vl patris. Nõ curo de isto vltimo dicto. ¶ Tertia cõclusio huius articuli est q̃ totũ relatũ cõstitutũ ex absoluto ꝛ relatione est terminus qđ relationis in talibus relatiuis. Hoc patet primo sic. Vnt formiter videt accipi terminus quo relationũ mutuarũ in diuinis ꝛ in creaturis: puta paternitatis ꝛ filiationis. Sed in diuinis totũ pstitutũ ex absoluto ꝛ respectu terminat relationẽ vt quod:nõ autem essentia vel aliquid absolutũ:q̃ ꝛc. ¶ Secũdo Illud terminat relationẽ vt quod qđ econuerso refertur vt qđ:q2 vnifozmiter in talib9 relatiuis vnũ terminat aliud referẽdo vel ipsumet. Sed planum est q̃ totũ cõstitutũ per se primo refertur vt patet: ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Illud terminat vt qđ ꝛ concretiue acceptũ quod necessario cointelligit alteri etiã in concreto accepto. Sed correlatiua in cõcreto accepta necessario cointelligunt simul. Relatio nes autem in abstracto nõ sic forte necessario cointelligũtur nisi accipiendo vt duo quibus: ergo ꝛc. Sic dictum sit de isto.

Ad motiua. 1. opi. ¶ Ad rationes aliorũ dico q̃ vnũ relatiuũ licet ponat in diffinitione alteri9 in cõcreto accepti:ratio tñ q2 ponit in ipso est illud absolutũ qđ est sibi ratio terminãdi. Et concedo q̃ in p̃dictis relatiis totũ est qđ terminat:sed absolutuꝫ est terminus quo vel ratio terminãdi:ergo ꝛc. ¶ Ad secũdum si intelligit q̃ termino qđ verum est sed de termino quo maior est falsa. ¶ Ad tertium dico q̃ vnũ relatiuum cõcreti ue acceptũ vt pater itelligi potest absq̃ alio terminis:bene cõcludit q̃ filius est terminus qđ relationis ipsius patris led non plus. Quãdo dicis q̃ intellectus relationis nõ depẽdet nisi ex fundamẽto ꝛ termino quo:dico q̃ est falsum loquendo de relatione ꝛ termino in cõcreto. Aliter dicẽt q̃ siue relationum siue relatio non potest intelligi:nec diffiniri nisi intelligẽdo correlatiuum/ꝛ correlationem:propterea quia adinuicẽ relatiue mutuo opponuntur:et per consequẽs mutuo se coexigunt sicut in re ita in intellectu:sed non q̃ vna relatio sit ratio terminandi alterã cũ sint eque terminabiles sicut illa:sed magis absolutum ista differunt terminatio/ꝛ coexigẽtia:vel oppositio relatiua:nec ista sunt idem. vnde si per impossibile vel possibile due relationes eẽnt in re sine fundamẽtis vt paternitas ꝛ filiatio eẽnt opposite ꝛ coexigerẽt se/nõ tñ essent terminate sed ad oppositum:nõ ad terminum. ¶ Ad vltimũ dico q̃ per illud terminat relatiuum vt terminus quod relationes alterius per quod est relatiuum et illud est relatio:sed non sequit q̃ relatio sit propter hoc terminus quo/nec quod etiam: sed totum constitutum ex absoluto ꝛ respectu. ¶ Ex predictis apparet statim fundamentũ huius articuli scz q̃ cũ relationes dei ad creaturam sint oẽs relationes rationis:ꝛ in hoc assimilẽtur relationibus de tertio modo/q̃ relationes reales creature ad deum nõ coexigũt ad sui terminationẽ in deo relationes aliquas rationis:sed deus est terminus ipsorum quod/ per seipsum absolutũ ꝛ id qđ est probo sic. Primo relationes reales creature nõ coexigunt ad sui terminationẽ in deo illas relationes que per se non pertinẽt ad terminum eius vt terminus est. Sed tales sunt relationes rationis in deo vt probatũ est. Tũ quia sunt entia rationis. Tum q2 sunt posteriores illis:q̃ ꝛc. Ex quo dico q̃ si per impossibile nullus esset respectus rationis in deo ad creaturam nihil minus terminarẽtur ad ipm relatiões reales creaturarum. Dico tñ q̃ tales relationes sunt in deo ex perfectione sui intellectus ab eterno: quia pfectionis est in cognoscẽte vel saltim signum q̃ seipsum perfectissime/nõ solũ quãtum ad absoluta sua: sed in habitudine ad quecunq̃ potest comparari. Sed sunt etiã in deo de nouo vel circa deũ per opus intellectus creati:vt dictum est supra. Hec de secundo articulo.

Summa tio p fundamento principali articuli.

¶ Quãtum ad tertiũ articulum vtrum scilicet relationes rationis in deo sint priores q̃ relationes reales ydeis correspondẽtes dicunt aliqui q̃ sic. Quod probãt primo sic. Actio secundum causalitatem ꝛ rationem est prior passione:quia passio est effectus illatio q2 actionis. Sed creatio actio est actio:ergo est prior actione passione. ¶ Secundo sic. Idem est ordo fundamẽtorum ꝛ relationum. Sed fundamẽtum relationum diuinarum est prius q̃ fundamenta relationum ipsarũ creaturarũ q̃ ꝛc. ¶ Tertio sic. Relationes causales ꝛ que conueniunt alteri inquantum causa est sunt priores relationibus effectuum secundum q̃ huiusmodi:sicut causa est prior effectu: sed alique relationes dei ad creaturam sunt causales vt creatio/conseruatio: ergo et cetera. Et sic relationes dei ad creaturã sunt ad ipsum substantialiter quia deus. Creatio enim actio est deus:sed id quod est substantialiter prius est omni eo quod est creatum vel in creatura ergo. Imaginantur ergo isti q̃ relationes dei ad creaturam sint causales et priores: ita q̃ creatura dicitur causari quia deus creat non econuerso. Et creatura dicitur serua quia deus dominus non econuerso.

De priori tate respect9 rõnis ꝛsi ad creaturã et respectus realis creature ad deum. 1. opi.

p.1. p̄cede. opi

¶ Istam opiniones non possum tenere/nec ipsi etiã si tenerẽt bene p̃incipis sua. Et ideo arguo p̃imo sic cõtra eã. Relationes dei ad creaturã quãtum spectat ad p̃opositũ sunt similes relationibus mẽsure ꝛ mẽsurati: sed secũdũ

5. metha. Aristotelem. v. metaphisice. Mensura refertur ad mẽsuratũ: quia mẽsuratũ ad mẽsurã non ecõuerso: ergo similiter deus ad creaturã: ergo relatio creature est p̃ior. ¶ Secũdo sic. quãdo aliquid nõ est in alio nisi scõm rationẽ in habitudie ad sibi correspondẽs scõm rem p̃ius est sibi correspondẽs secũdũ rem q̃ illud scõm rationẽ. Patet p̃ius est de extrũ in animali q̃ in colũna vel etiã sinistrũ: sed sic est in p̃oposito. ¶ Tertio sic. Si in deo essent p̃ia res qꝛ sunt sub aliter idem qõ de⁹: sequerẽ q̃ eẽnt relationes reales: sed hoc est falsum: g̃ ꝛc. Probatio cõsequẽtie qõ est relatio et substãtialiter idem cũ aliqua re necessario est relatio realis. ¶ Quarto dico q̃ hec opinio est cõtra Augustinũ quinto de trinitate ca. vltimo: vbi dicit q̃ deus dicit tẽporaliter dns qꝛ creatura serua: vbi patet clare q̃ ipe ponit relationẽ seruitutis p̃iorem. ¶ Dico igitur q̃ quicquid est pfectionis ꝛ ex natura rei in deo est

Augu. 5. de tri. p̃ius omni eo qõ est in creatura. Sed dico q̃ tales respectus rationis sunt posteriores scõm rationẽ in ipso. Unde dico q̃ ipse p̃ius cõcipit relationes reales creaturarũ ad ipsum q̃ rationis sue ad creaturam. Unde ꝛ deus relative dicit creator ꝛ dns ꝛ huiusmodi: quia creatura refertur ad ipm̃ et creat vel subijcitur vel est serua.

Ad motiua. 1. opi: ¶ Ad p̃imũ eorũ dico q̃ actio de genere actionis que est respect⁹ realis ꝛ causalis passionis est p̃ior passione: sed nõ sic de creatione: quia illa nõ est respectus talis realis: nec actio de genere actionis sicut visum est supra. ¶ Ad scõm maior est falsa: possunt esse fundamenta esse aliquãdo sicut p̃ius ꝛ posteri⁹ natura: ꝛ tamen relationes sunt simul natura: vt patet de relationibus cause ꝛ causati: ꝛ ideo licet fundamẽtum istarũ relationũ in deo sit p̃ius nõ oportet de relationibus. ¶ Ad tertiũ maior est falsa sicut statim dictũ est: dato esse q̃ causa sit p̃ior non oportet tm̃ q̃ relatio ei⁹ sit p̃ior relatione: sed põt esse posterior si sit relatio rationis ꝛ relatio effectus sit relatio realis. ¶ Ad quartũ minor est falsa vt patet ex predictis: nunq̃ esset ens rationis est substãtialiter idem cũ ente reali. Et hec de tertio articulo p̃incipali.

Ad argumẽta p̃incipalia. ¶ Ad p̃imum p̃incipale dico q̃ nõ est seruus in effectu qui non habet dñm in effectu nec econuerso. Sed dico q̃ alicui põt cõuenire relatio rationis dñi ab eterno respectu alicui⁹ qõ nõ est eternũ in effectu ꝛ in re/tm̃ est eternũ in esse intellecto vel cognito eo modo quo dictũ est supra/ꝛ scõm hoc nõ est incõueniens deũ fuisse ꝛ dici dñm ab eterno in esse intellecto ꝛ creaturã seruã. Vel dic q̃ relatio dñij nõ est omnino terminata duplici termino suo p̃imo ꝛ per se scz: ꝛ etiã termino per accidẽs q̃ est creatura in effectu donec creatura sit creata siue p̃ducta ꝛ ideo de⁹ de nouo dicit dns. ¶ Ad scõm dico q̃ difficile est michi videre q̃ relatio rationis ꝛ realis sint formaliter oppposite oppositiõe relatiua. Et videt michi q̃ nõ sint oppposite: qꝛ non simul natura. Et ideo dico q̃ relatio dei ad creaturas nõ opponit formaliter relatiõi creature realit ad deũ. Nec oportet arguere ex hoc simultatẽ ipsarum. Aliter potest dici q̃ licet creatura ꝛ sua relatio realis ad deũ sit noua in re ꝛ in effectu est tamẽ antiqua in esse intellecto ꝛc. ¶ Ad tertiũ qũ dicit q̃ nũmus sine mutatione sit p̃cius dico q̃ verum est per voluntatẽ mutabilẽ instituẽtis: dico q̃ de⁹ habet bene aliquos respect⁹ rationis nouos p̃ actũ intellectus causati mutabilis: sed nõ p̃ actus intellectus sui: qꝛ esse in suo actu mutaret necessario: sicut etiã nummus mutaret si per aliquẽ actũ suum fieret p̃ciũ de nouo. ¶ Ad quartũ dico q̃ respectus rationis p̃cise acceptus conueniens alicui de nouo nõ ponit mutationẽ realem in eo: sed necessario arguit mutationẽ in aliquo siue sit in illo cui cõuenit formaliter siue nõ: ꝛ ideo dico q̃ si respectus rationis ponat cõuenire deo p̃ actũ intellect⁹ causati mutatio nõ fit i ipso: sz tm̃ arguit necessario mutationẽ in intellectu creato. Sitr si de nouo cõueniret sibi p̃ actũ p̃riũ necessario mutaret quare ꝛc.

¶ Distinctionis. xxxi.
Questio Prima.

Circa distinctionẽ

Trigesimã primã. Quero vtr idẽtitas/equalitas/ꝛ similitudo in diuinis p̃sonis sint relationes reales. ¶ Videt q̃ sic qꝛ relatio que habet extrema realiter distincta ꝛ fundamẽtũ reale est realis: sed iste sunt huiusmodi: g̃ ꝛc. ¶ Scõo sic. Illa equalitas est realis scõm quã aliqua realiter sunt equalia. Sic de similitudine: sed persone diuine realiter sunt equales: g̃ ꝛc. ¶ Tertio sic. Illud qõ est adoradũ in diuinis est reale: qꝛ nullũ ens est adorandũ nisi ens reale: sed equalitas est huiusmodi: g̃ ꝛc. Minor patet per Gregoriũ in p̃fatione de trinitate vbi dicit. Qꝛ in p̃sonis diuinis adoretꝛ equalitas: g̃ ꝛc. ¶ Quarto sic. Arrianus dãnatur ꝛ reputatur hereticꝰ: qꝛ negauit equalitatẽ patris ꝛ filij. Sed nõ eẽt reputãdus ex hoc nisi equalitas diceret aliquid reale: g̃ ꝛc. ¶ Contra qꝛ dicit in diuinis scõm substantiã nõ dicit relationẽ nec per cõsequẽs relationẽ realẽ. viij. de trinitate. Sed equalitas est huiusmodi: ergo ꝛc. Minor patet q̃ Magistrum in litera.

Gregor.

Arriani error.

8. de tri.

¶ In ista q̃stione sic procedã.

¶ Primo p̃mittã aliqua ad intellectũ questionis ¶ Secõ ponã vnã opinionẽ subtilẽ cũ suis motiuis: q̃ relatiões cões inter distinctas p̃sonas sint reales: ꝛ declarabo eã quãtũ ad modum ponendi. ¶ Tertio adducã aliqua q̃ ab aliquib⁹ adducũt p̃ eã: ꝛ ostendã q̃ nõ cõcluditur cõtra eã. ¶ Quarto ostendã q̃ tales relatiões nõ sunt reales in diuinis sed rationis tm̃: ꝛ respondebo ad motiua p̃ime opinionis. ¶ Ultimo ad rationes p̃incipales.

Sillitudo equalitas ꝛc. q̃d dicantur in deo ꝛc.

¶ Quantũ ad p̃imũ p̃emitto primo q̃ ẽtum apparet ex intentione magistri sicut sibi imponunt aliqui: videtur posuisse q̃ idẽtitas et similitudo et equalitas et huiusmodi relationes: nõ dicanꝫ in deo vl de deo positiue sz tm̃ negatiue ad remouendũ dissimilitudinẽ vel inequalitatẽ. Ut̃ ꝛ consequẽter videt posuisse q̃ dicantur secũdum substantiam ꝛ nõ secũdum relationem in termino secũdum appellationẽ. Sz istud non tenetur/imo dicitur q̃ idẽtitas similitudo equalitas dicunt relationes positiue/quia ista noia ip̃osita sunt ad significandum p̃incipaliter ꝛ formaliter relationem positiue/ quod patet simile enim ad se non dicitur/sed dicitur positiue alicui simile. Similiter etiam equale ꝛ idem etiam. Et ideo dico sicut cõmuniter dicit q̃ similitudo ꝛ hmõi dicũtur in deo relationes positiue. Et hoc etiam dicit magister intẽdens q̃ sunt relationes rationis que fundamentaliter dicuntur secũdum substãtiam/nõ ponentes relationes reales ꝛ excludentes diuersitatẽ ꝛ dissimilitudinem inter personas. ¶ Secũdo p̃mitto q̃ ista tria/similitudo/ equalitas/ꝛ identitas. Uno modo dicũtur secũdum substantiã ꝛ secũdum aliquid ad se. Alio modo fm̃ relationem. Scõm substantiam dicũtur (sl̃y fm̃ reduplicet rõnem fundamentalem ip̃sorum) eo mõ quo dicimus q̃ aliquid dicitur alicui simile scõm albedinem ꝛ isto mõ non dicuntur fm̃ substantiam per se in p̃imo mõ dicẽdi per se. Alio modo dicũtur fm̃ relatiões(sl̃y fm̃ reduplicet rationẽ formalẽ ꝛ quidditatiuam) q̃ se p̃imo mõ qꝛ sunt per se p̃imo mõ relationes/licet fundentur in substãtia ꝛ in aliquo ad se. ¶ Tertio p̃mitto q̃ idẽtitas ĩ diuinis dupliciter accipi potest. Uno modo p̃o habitudine eiusdem totaliter indistincti ex natura rei ad seip̃m. Et isto mõ identitas est respectus rationis secũdum oẽs/ꝛ denoiat vnum fundamẽtuꝫ eo modo quo dicimus q̃ pater est idem sibi/ipsi/vel filius/vel huiusmodi/vel etiã essentiam vel relationem: essentia esset eadẽ est sibi ipsi/ꝛ p̃nitas eadẽ sibi/ipsi. Alio modo accipit p̃o habitudine alicuius distincti ex natura rei ad alio que tamen conueniunt in substãtia vel natura diuina existẽti vna numero in ambobus intrinsece. Et isto modo nõ denoiat nisi suppositũ /nõ in habitudine ad seip̃m/sed ad aliud suppositũ: isto modo dicitur pater idẽ in substãtia cũ filio. Et ecõuerso/ꝛ similiter de spũsancto. ¶ Ex quo patet q̃ differẽter dicit idẽtitas in diuinis ꝛ similitudo vel equalitas: qꝛ licet vnicũ suppositum ꝛ essentia dicat idẽ vel eadem sibi/ipsi/non tamen equale vel simile seu equalis vel similis vno mõ. sed accipiunt ista tantum sicut idẽtitas secũdo mõ dicta videlicꝫ suppositi ad suppositũ realiter distinctũ: quare autẽ hoc sit nescio nisi quia sunt tales relatiões. ¶ Ad p̃positum autem in ista questione intendo loqui de idẽtitate secũdo modo accepta/scz suppositi ad distinctum suppositum penes naturã vel essentiam diuinam vt essentia est ꝛ natura vel substantia: qꝛ illa q̃ est eiusdem suppositi ad seip̃m patet q̃ non est realis. ¶ Quarto p̃mitto quantum ad fundamenta istarum relationum scz idẽtitatis equalitatis ꝛ similitudinis q̃ secũdum philosophũ. 5. methaphisice. Unum in substãtia facit idem: vnũ in quãtitate facit equale: vnum vero in qualitate facit simile: ꝛ ita q̃ in creaturis substantia vna fundat idẽtitatẽ quãtitas vna fundat equalitatẽ / sed qualitas vna fundat similitudinẽ. Applicãdo ad diuina dico q̃ aliquid in diuinis se habet vtvnũ quod est substantia vel essentia seu natura dans esse p̃imũ substantiale diuinũ/ꝛ illud est essentia vel substãtia diuina. Aliquid vero est ibi sicut qualitas dans esse quale aliquo mõ formaliter denoiando / cuiusmodi sunt sapientia/iustitia/ꝛ sic de talibus/intelligere velle ꝛ hmõi/ꝛ oia ista sunt cõmunicabilia: super p̃imũ fundatur p̃opꝛie idẽtitas inter personas diuinas super alia similitudo. Sed sup̃ quid fundat equalitas vt dictum est supra distinctione. xix. q̃ fundat supra magnitudinem perfectionis vel virtutis: sz quia ista magnitudo in diuinis non distinguit positiue ex natura rei a pfectione cui⁹ est puta ab eẽntia vel qualibet pfectione. Ideo dictũ est supra q̃ fundamentum equalitatis in diuinis nõ distinguitur ex natura rei per aliquid positiuũ a fundamentis identitatis ꝛ similitudinis. Magnitudo eẽt vel infinitas diuine essentie nõ distinguitur ex natura rei positiue ab essentia: nec magnitudo sapientie a sapientia/etiã secũdum istos vel saltim aliquos eorum qui ponũt istas relationes esse reales. Dicunt eẽt q̃ imensitas eternitas ꝛ potentia ad extra sup̃ que fundat equalitas in diuinis/(secũdum Augustinus de fide ad petrũ) nõ distinguũtur ex natura rei penes aliquid positiuum ab illis quoꝫ sunt. Uñ immensitas essentie vel sapiẽtie/ vel eternitas non dicũt sup̃ essentiã vel sapientiã ex natura rei nisi negatiões quasdã/quarum p̃ima negatio termini limitantis in cẽndo ꝛ secũda negatio finis vel p̃cipiũ in durando/potentia: etiã vt dicit respectum ad extra vel magnitudo eius nõ distinguitur a voluntate diuina nisi secũdum rõnem. ¶ Ex quibus concludo vnum q̃ videtur michi certũ q̃ ex distinctiõe fundamẽtoꝝ idẽtitatis ꝛ equalitatis ex vna parte/vel equalitatis ꝛ similitudinis ex alia nõ potest concludi q̃ identitas ꝛ equalitas sint distincte relationes reales: nec etiaꝫ equalitas ꝛ similitudo sicut bene dicebatur supra distinctione. 19. Utruꝫ autem sint reales dicetur infra. Hec sunt que ego p̃emisi ad intellectũ qõnis. Hec de p̃mo articulo.

Cozrela.

Aduerte

4m p̃mis sum notãdum.

5. metha.

Equalitas idẽtitas ꝛ similitudo an sint relatiões reales in diuinis. p̃ima opi.

¶ Quantũ ad scõm articulũ

est vna opinio subtilis que ponit eẽ reales relationes in diuinis. Ad hoc adducũtur plures ratiões. Prima est ista arguẽdo de vna/puta de equalitate vt in pluribus oĩs relatio habens fundamẽtũ reale ꝛ terminũ vel extrema realiter distincta/ꝛ cõsurgens ex natura rei inter extrema est realis. Patet ex supradictis. Notãt eẽm isti q̃ ad hoc q̃ relatio sit realis requiritur q̃ fundamẽtuꝫ sit reale/ ꝛ ideo entis ad non ens vel ecõuerso nõ est relatio realis. Secũdo q̃ extrema sint realiter distincta/ꝛ iõ eiusdem ad seipsum nõ est relatio realis. Tertio q̃ cõsurgat ex natura rei inter extrema/ꝛ iõ relatio dei ad creaturam nõ est realis: quãdo aũt p̃currũt ista tria necessario relatio est realis: sed relatio equalitatis persone diuine ad p̃sonã est huiusmodi. Patet eẽm tum qꝛ habet fundamẽtum reale qꝛ magnitudo perfectionis diuie vel vnitas magnitudinis est in deo realiter ꝛ ex natura rei vt patet. Tum qꝛ ibi est infinitas ex natura rei: qꝛ alias obiectũ diuinum quietare ꝛ beatificare nõ posset fm̃ noticiam intuitiuam que sola est beatifica / michil est nisi alicuius ex natura rei ꝛ p̃sentis/qꝛ michil finitũ põt beatificare nec quietare. Tum qꝛ si nõ eẽt ex natura rei in deo in nullo ente esset/ cũ tamen non repugnet enti: similiter p̃ty q̃ habet extrema distincta/ quia necessario p̃supponit relatiões originis distinctiuas personarum. Tertio patet q̃ ex natura

illam magnitudinem terminēt istas relationes vt
pēr terminū quo: nec requirit q talis termin⁹ plu-
rificetur sed de terminātibus quorum qlibet ter-
minat vt quod/requiritur ꝛ hoc in istis relationib⁹
hoc patet etiam de istis relationibus paternitas ꝛ
filiatio/que secūdum ipos hūt eundē terminū quo
puta essentiam: licet habeāt duos terminos qō sci-
licet patrem ꝛ filium ꝛ hoc est mēs Augustini nec
est in aliquo contra hoc vt videtur. ¶ Ad quintū
dico q maior est simpliciter falsa. Nam eiusdē ca-
lefacientis vnicam ēm eundē calorem vel idē fun-
damentum ad idem calefactum est duplex relatio
alterius rationis realis puta similitudo de primo
modo/ꝛ relatio de secūdo modo. Sic in ꝓposito/et
multo fortius diceret. ¶ Ad sextū dico q per idez
probaret paternitatē ꝛ filiationē nō esse reales/qz
nec ēm ipas refertur eēntia diuina ad seipam /nec
relatio ad relationē/sed magis suppositū cōstitutū
ex essentia ꝛ relatione: ꝛ tunc diceretur similiter q
per relationē equalitatis/nec refertur eēntia ad se
nec relatio ad relationē/sedvnū suppositū ad alid.
¶ Ad septimū dicerēt alij q ille relatiōes nō sunt
similes propie qz similitudo realis in diuinis non
fundatur nisi supra aliquā perfectionem. Relatio
autē quecūqz in diuinis nullam perfectionē dicit.
Et ex hoc patet q non est simile de personis vel si
forte sint similes ille non sunt similitudines reales
sed rationis super relationes autez reales possunt
fundari relationes rationis quicquid sit de realib⁹
quia de hoc est dubium cum dicatur quinto Eucl
euclides 5. elemen torum. dis q ꝓportionabilitas est habitudo duarum ꝓpor
tionum/ꝛ planum est q oīa illa dicūt relationē: sed
de relationibus rationis certū est: qz ītellectus po
test quodcūqz ens ad aliquē cōparare/ ꝛ p ꝑns fun
dare sup ipm aliquē respectū rōnis. igitur ꝛc.
¶ Ad octauum dico quicqd sit de cōsequēte q an
tecedēs est falsum/equalitas ēm in creaturis est re
latio realis necessario/ꝛ dicere oppositū est destrue
re primum modū relationū/ vel est dicere in predi
camēto reali ꝛ ad aliqd sue relatiōis faciat primū
modum respectus rationis: qz non minus videt q
equalitas ꝛ similitudo sint rea les relationes ꝝ in-
equalitas ꝛ dissimilitudo.

Ad motiua prime opi. ¶ Ad primum motiuum ipoz dico q licz equalitas habeat an
nexam negatiōem magni ꝛ parui/ꝛ hoc sufficit ad
intentionem philosophi/tamē formaliter dicit ali-
quid positiuum ꝛ relationem realem in creaturis.
¶ Ad secūdum dico q in diuinis planū est q fun-
damētum equalitatis est realiter vnum. In creatu
ris dico q due ꝓtitates vnū scz in substātia ꝛ vnū
numero in quātitate super que fundātur due equa
litates habent suas vnitates vel potius entitates
numerales reales/super quarum vnaz fundat vna
equalitas/ꝛ super aliā alia sane intelligendo eodē
modo quo vnitas pertinet ad fundamētum/si autē
vadas ad vnitatem istorum speciuocā dico adhuc
sicut in scdo apparebit q illa est realis ꝛ ex natura
rei aliquo modo/ꝛ ita nichil valet. ¶ Ad tertium
dico q identitas eiusdē ad seipm nō est relatio rea
lis/nec pertinet veraciter ad predicamentuz reale
relationis/sed identitas aliquorum duorū suppos
torum creatorum in natura substātiali speciuoca.
Dico q est realis ꝛ pertinet veraciter ad primum
modum relatiuorum. ¶ Ad quartum de coexigen
tia. dico q si argumētum est bonum sequitur q re-
lationes de secundo modo vt paternitas ꝛ filiatio
in creaturis nō sunt reales/qz pater secūduz id qō
est absolutum in ipo nō coexigit filium necessario
vt patet/qz manet corrupto filio ōtuz ad illud ab
solutum/ ꝛ similiter filius mortuo patre. Similit
dico q manet scientia destructo ꝛ corrupto scibili/
quia de aliquo nō existente in actu in seipo ꝛ in re
est sciētia/vt de rosa nulla rosa existēte. Similiter
etiam manet accidēs sine subiecto. Preterea etiā
quero a te de ista coexigentia vel est ad aliquid ab
solutum vel respectus: nō potest dici absolutū quia
est ad aliud/ergo respectus ꝛ nō rationis/ergo rea
lis/ergo exigit vnam aliam exigēttiam ante se/ꝛ est
relatio realis ante relationem in infinitum. ꝛc.
Unde dico q illud dictum de coexigentia tali est
nullum ꝛ fictum: ꝛ per cōsequēs nullum est dictuz
aliquorum qui dicūt q dei ad creaturam nō est re-
latio realis/qz nō exigit necessario creaturam: co-
exigentia ēm relatiuorum per se nō est nisi secūdū
relationes ꝛ est ipa relatio ipozum. Quando dicis
q plus coexigit relatiuum reale alterū ꝙ relatiuū
rationis. Dico q verū est pro tāto qz coexigit ipm
in esse reali primo nō sicut tu dicis: relatiuum vero
rationis nō coexigit simpliciter relatiuū nisi in eē
rationis per se dico / puta quādo idem referrek ad
seipm vel coexigeret seipm/ vel qūo vnum album
coexigit secūdum id quod est/alterum album. Di-
co q nichil valet illud argumentum. Apponitur
vna ratio quia equalitas cōuenret diuinis perso-
nis dato q per impossibile nō eēnt in re/nichil mi-
nus enim intelligerētur equales ꝙ modo/ꝙ equa-
litas nō est relatio realis. Diceret q ita concludē-
dum de paternitate ꝛ filiatione ꝛ spiratione est: nō
non valet sicut ēm sequitur in re diuinas personas
positas in re/si ponatur relatio realis) ita sequitur
in intellectu si ponatur intellectus sicut patet de ri
sibili ꝛ homine: ita q si per impossibile vel possibi-
le non esset homo in re si in intellectu/adhuc ipsuz
sequeretur ꝛ sibi conuenret risibile in intellectu.
Hoc tamen non obstāte dicim⁹ q risibile est passio
realis hominis. Sic diceretur q nisi alis obstaret
equalitas vel similitudo esset relatio realis. igitur
ꝛc. Hec de tertio articulo.

¶ Quantū ad quartū articulum

Opi. doctoris. dico primo q idētitas similitudo ꝛ equalitas
non sunt relationes reales in diuinis sed poti⁹ ra-
tionis. Secūdo dico q presupponūt necessario re
lationes originis distinctiuas personarū. Ultimo
q multiplicātur iste tres disparate/ꝛ sunt alterius
ꝛ alterius rationis: ꝛ tandem q equalitas ꝛ simili-
ter alie quelibet istarū multiplicat in eodē suppo-
sito ad alia duo supposita secūdum quodlibet suuz
fundamentum. ¶ Primū probo sic. Omnis enti-
tas realis in deo vnius rationis secūdum speciem
vel quasi secūdum speciē specialissimam est ex se et
vna numero/ꝛ per ꝑns plurificari non potest quic-
quid est in deo realiter est purus actus: quod autē
non est realiter ꝛ formaliter de se hoc nō est purus
actus probo/qz ex se est in potētia ad hoc. ꝛ hec ad
multa: sic ēm sibi cōuenit esse hoc q ꝓtum est ex se
indifferens est ad multa ꝛ ita in potentia ꝛ non est
purus actus sed equalitas q̄ est relatio realis non
est de se hec ꝛ immultiplicabilis. Sed est necessa-

q equalitas sicut dicit ꝛ idem nō sunt relationes realis ꝙ rōnis.

rio multiplicabilis eiusdē rōnis specialissime exi-
stens. Probatur qz oīs relatio equiparātie in vno
extremo habet aliam relationē eiusdē rationis sibi
correspondētē in alio extremo. Nā si esset eadē am
borum idem secundum illam realiter referretur ad
seipm/qz sicut illa terminaretur ad aliud/ ꝛ ita ad
seipam ꝛ vt ad quod haberet ipam. Hoc patet etiā
quia impossibile est q relatiōes oppositе sint in eo-
dem relatiuo ꝛ patet hoc qz relatiua multiplicātur
ꝛ si non necessario semper penes fundamēta saltim
penes relatiōes: vnde sic est relatio nō solum ad ali
quid sed ad aliud. Unde patz falsum simpliciter q
aliqui ponunt equalitatem esse eandem relationez
numero in ꝑsonis diuinis: ꝛ est simpliciter fictū di-
ctum: simpliciter ēm sequeretur q pater seu aliqua
persona realiter referrek ad seipaz/qz in ipa est for
maliter illa relatio qua alia refertur ad ipm vel ad
ipam nisi diceretur q equalitas illa eēt formaliter
in vna persona tm̄ ꝛ nō in alia nisi denominatiue: qō
est nichil dictu: patet qz sicut relatiōes oppositе al
terius rōnis non possunt esse eiusdez speciei vel ra
tionis/ita nec oppositа eiusdē ratiōis pōt esse vna
relatio numero. Sic aūt se habz equalitas vt equa
litas similiter patet de respectib⁹ rōnis oppositis
vel quasi: q nō possunt esse idē respectus: ꝛ q multa
potest hoc probari. Unde ꝛ hec est intētio Aristo-
telis ꝛ Auicēne q oportet relatiua realia necessa-
rio saltim in ꝓtum relatiua distingui. Sūt ergo di
uerse equalitates ꝛ eiusdem rōnis/qz sunt relatio-
nes equiparantie qz eiusdē rōnis ꝛ nois in vtroq
extremo. ergo ꝛc. Respondetur ad istā questionez
q omne qō est eiusdez rōnis specialissime vel quasi
in diuinis est ex se hoc/nisi supponat aliqua alteri⁹
ꝛ alteri⁹ rōnis per que determinatur ad certā mul
titudinem plurium eiusdem rōnis/sicut est in ꝓpo
sito de istis relationibus que presupponūt relatio
nes originis alterius ꝛ alterius rationis. Ista re-
sponsio nichil valet ad ꝓpositum/ qz si iste relatio-
nes presupponāt illas si tamē sunt reales planū
est q equalitas ex se nō est premultiplicabilis nec
hec tollit ab eo relatio aliqua quā ꝑ supponat sicut
nec tollit ab ea habere relationem mutuā eiusdem
rationis/nichil enim est ex se hoc p aliquid alteri⁹
rationis ꝛ extrinsecuz sibi sue presupponatur sive
non/ꝛ ita patet q nō tollit rationem quin sit ꝓtuz
est ex se in potentia ad esse hoc ꝛ multa: preterea etiā
dico q si equalitas eēt relatio realis in deo cum ex
se non esset hec eiusdem rōnis existēs esset tm̄ in nō
repugnātia ad multa/vel in potentia/ꝛ pari ratio-
ne ad infinita ꝓtum est ex se: ꝛ cū ipa sit necesse eē
necessario esset actu infinite multitudinis. Nec va
let dicere q determinetur per relationes originis
precedentes vel priores/qz oē qō ꝓtum est ex se nō
repugnat necesse esse intra ꝛ realiter vel secūdum
esse reali cōuenit sibi in actu: nec potest determina
ri ad oppositū per quodcūqz aliud: ꝛ ideo dicere si-
cut dicūt isti q eiusdem rationis existēs est indeter
minatum ex se ad multa: ꝛ per cōsequēs ad infinita
ꝓtum est ex se ꝛ est necesse esse/ ꝛ cum hoc deter
minetur p aliquid extrinsecum a se sic q nō possūt
esse talia infinita est implicatio; contradictionis.
¶ Secūda ratio est ista id qō ponit cōpositionem
necessario non est ponēdum in deo. Patet ex disti
ctione octaua. sed equalitas realis relatio necessa-
rio ponit cōpositionē ꝛ est composita: qz illud quod

non est de se hoc est in potētia ad illud per qō fora
liter est ꝛ per ꝑns cōponibilis sibi: equalitas autē
non est de se hec vt probatum est. ergo ꝛ cetera.
¶ Tertia ratio. Illud qō habet ꝓprie rationem vni
versalis vel particularis nō est ponendum in deo.
Patet ex supradictis q omne vniuersale est cōtra
hibile ꝛ determinabile ꝛ potētiabile: sed equalitas
realis habet rationē vniuersalis ꝛ particularis qz
omnis entitas realis q̄ de se nō est hec habet ratio-
nem vniuersalis/ꝛ vt patuit per illud p qō est hec
habet rationem particularis. ꝛc. ¶ Quarta ratio
est ista vbicūqz est dare quidditatem que de se non
est hec est dare materiā aliquo modo puta illo mo-
do quo dicit philosophus primo de celo. Qz qui di
cit celum dicit formā/cū dico hoc celum dico mate i. celi.
riam: forma ēm hic accipit pro quidditate ꝛ mate-
ria pro differentia individuali contrahēte sicut di
ctum est supra/etiā scōm istos. et isto mō loquitur
philosophus duodecimo methaphi. q prima eius-
dem rationis nō pluralitatur nisi per materiā: non
accipiēdo materiam vt alij accipiūt/ꝛ patet in plu
ribus locis. 7. methaphisi. q ibi accipit philosophus ma
teriam isto modo sed in diuinis nō est materia ullo
modo. ergo ꝛc. Videtur igitur per istas ratiōes q
identitas/similitudo/ equalitas nō sint relatiōes
reales sed sunt relatiōes rōnis vt dicit cōis opinio
Hec vnḡ Bonauētura dicit oppositū/quod tamē
imponūt sibi alij. ¶ Secūdo dico q iste relatiōes q tam si
sicut loquimur de ipsis necessario presupponūt re- cte rela
lationes originis distinctiuas personarū primo qz tiōes pre
secūdum Hylarium. 3. de trinit. Similitudo sibijpsi suppo-
non est/nec per ꝑns equalitas: ergo iste presupponūt rela
distinctas personas. ¶ Secūdo qz dicit Augusti tiōes ori
nus 6. de trinitate. vltimo cap. q in filio est prima ginis di
equalitas terminattiue: hoc aūt nō esset si equalitas stinctas
esset eiusdem ad seipm. Nam in patre esset tūc pri- personarū
ma equalitas. ¶ Tertio qz sicut ꝓmissum est supra ꝛc.
Iste relationes non sunt eiusdē ad seipm sed sup- Hylarius
positi ad aliud suppositū. ¶ Quarto qz vbi tales Augusti.
relationes sunt reales necessario presupponūt dis-
tincta supposita realiter. ergo cū habeant similem
ordinem in diuinis vbi sunt relationes distinctiue
¶ Aliter ꝓbatur hoc ab vno. Primo qz cōicatio Alie cla
magnitudinis ꝑ supponit cōicationē essentie a qua rōnes.
distinguātur essentialiter magnitudo secūdum rō-
nem: qz similem ordinem hūt ac si distinguerentur
scōm rem/sed per cōicationem essentie habetur di-
stinctio suppositoz/super magnitudinē vero cōica
tam fundatur equalitas. ergo ꝛc. ¶ Secundo sic.
Pluralitas aliquorū eiusdem rōnis in alto finita 1ª.
exigit pluralitatem aliquorum eiusdem rationis
secūdum que determinetur /sicut pluries fuit supe
rius declaratū secūdum eos: sed equalitas vel idē-
titas ꝛ similitudo sunt plures eiusdē rōnis: vnūqō
qz in ratione sua/ergo cū sint in diuinis certe ꝛ de-
terminate multitudinis necessario exigunt rela-
tiones originis alterius ꝛ alterius rationis dicūt
q ista ratio cōcludit sive sint relationes reales sive
relationes rōnis. ¶ Sed prima ratio michi cōclu reprobatio rōnū
dere non videtur. Videtur ēm michi q distinctio precedē.
suppositi a supposito nō presupponitur cōicatiōi
magnitudinis/imo illa est prior ꝙ constitutio suppo
sitorum vel saltim nō est posterior/ideo nō cōclu-
dit. ¶ Secūda ratio etiam nō est necessaria/vt pa-
tuit supra dictum est cōtra eam si iste ponātur relatio-

nes reales: si autem rationis tūc determinatio certe multitudinis ipārum nō accipitur solum ex aliquo supposito sed ex intellectu. ¶ Tertio dico q̄ idēritas similitudo ⁊ equalitas in diuinis sunt relationes disparate alterius ⁊ alterius rōnis: de idētitate ⁊ similitudine patet: q̄ habent fundamenta ꝓpria alterius ⁊ alteri⁹ rationis erūā ex natura rei scilicet eēntiā que est fundamētum idētitatis/⁊ iusticiam vel sapientiā que est fundamētum similitudinis/vel aliqua perfectio huiusmodi: sed de equalitate non est ita comparando eā ad identitatē vel similitudinem q̄ ab eis distinguatur: cū fundamētum eius positiue est ex natura rei nō distinguatur a fundamētis earum sicut dictum est supra. Dico tamen q̄ distinguitur ab alijs/⁊ ad hoc sufficit distinctio que potest pon inter essentiā ⁊ suā infinitionem quecūq; sit illa: vel saltem oportet dicere q̄ super idem fundamētum ex natura rei positiue indistinctum possunt fundari relationes ratiōis plures disparate alterius ⁊ alterius rōnis/cuiusmodi sunt iste/multofortius ꝯ super idē fundamētum ⁊ ad eundē terminū possunt fundari plures relationes reales disparate alterius ⁊ alterius rōnis que distinguātur sicut tactū fuit supra distinctiōe. 19. sed nō curo. Si autem nullū istorum sufficiat dicatur q̄ eadē est relatio/idētitas in substātia: ⁊ equalitas in infinitate substātie. Et similiter similitudo in iusticia ⁊ equalitas in infinitate iusticie. ⁊ sic de alijs. Si aūt ponātur relationes disparate alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rationis/tūc etiā oportet ponere tot equalitates disparatas alterius rōnis quot sunt perfectiones vel infinitates perfectionū in diuinis/ q̄ quilibet habet suam ꝓpriam immēsitatē alteri⁹ rationis ab imensitate alterius/⁊ sic relatiōes rōnis necessario ex fundamētis distinguātur. ¶ Quarto ⁊ vltimo dico q̄ equalitas similitudo ⁊ idētitas multiplicantur in diuinis suppositis: dico eēm q̄ in patre sunt due relatiōes similitudinis ad alias duas personas/ ⁊ hoc scōm quālibet perfectionē natam fundare similitudinē: ⁊ similiter i filioad alias duas/⁊ similiter in spiritu sancto: cū eēm pater sit similis filio ⁊ ecōuerso impossibile est q̄ hoc sit eadem similitudine/tūc eēm vterq; esset similis sibūpsi q̄ in se haberet relationem similitudinis terminatam ad ipm vt patet/hoc est autē impossibile: ergo hoc est in diuersis relationibus: similiter etiam pater est similis spiritui sancto ⁊ ecōuerso. Sed hoc non potest esse eadē similitudine qua est similis filio ꝓbatur/q̄ tunc etiam relatio similitudinis qua filius est similis patri esset eadem cū relatione qua spiritussanctus est similis patri quod est falsum/ergo alia similitudine/⁊ ita in alijs personis. Itē impossibile est relatiue opposita eē idē siue scōm rem siue secūdum suam rōnem ꝓpriam/ergo cū similitudo patris ad filium ⁊ ecōuerso sint oppositi op⁹ necessario q̄ distinguātur scōm rationes in patre ⁊ filio/⁊ similiter in patre ad spiritū sanctum ⁊ econuerso: ⁊ q̄ iste sint due in patre ad alias duas pat⁹ quia pater ad quālibet personam habet ꝓpriam similitudinem/⁊ sic de alijs. Sic ad istam quōnem.

Ad rōes alterius opi. huic aduerte.

¶ Ad ꝓmum eorum de contraria opinione q̄ iste sint relationes reales cōcedo maiorem illam: tamē dico q̄ nō requiritur necessario ad quācūq; relationē realem distinctio realis extremorū/sicut patet de relatiōe

Qz idēti-tas simi-litudo ⁊ equa-litas sūt rōnes di-spate. ⁊c.

Q̄ equali-tas simi-litu-do ⁊ idē-titas in suppoſi. diuīs mul-tiplicant

movētis ⁊ moti in voluntate/⁊ iō declaratio istius maioris ꝯtum ad hoc nō est vera vniuersaliter: tñ bene dico q̄ habet locum ⁊ est vera in relationib⁹ ꝓmi modi vel similibus in quibus ita est q̄ extrema relata sunt realiter distincta. Similiter etiam in relationibus secūdi modi puta producētis ⁊ ꝓducti vel similibus/⁊ tertij modi vel similibus: sed in actione ⁊ passione non oportet: similiter ꝓ illa maiore sufficeret tertiū mēbrum tñ ⁊ non oporteret alia duo prima. Si eēm relatio est ex natura rei sequitur q̄ sit realis. Ad minorē dico q̄ tales relationes nō sunt in diuinis ex natura rei sed per op⁹ intellectus cōparantis extremū ad extremū/ persona ad personam / licet fundamenta earum sint in diuinis in extrēa rei sicut de dominio patet. Quādo probāt de equalitate per oēs illas auctoritates Dico q̄ nō plus cōcludūt nisi q̄ in personis diuis cuiusmodi est generans ⁊ genita est causa naturæ infinitas ⁊ perfectio ex natura rei ⁊ ita fundamenta istarum relationū sunt ibi ex natura rei ⁊ hoc est perfectionis/nec hoc facit intellectus. ⁊ ex hoc ꝓz q̄ sufficit auctoritatibus: q̄ cū eadem sit natura ⁊ infinitas ⁊ perfectio in personis non pōt argui in eis aliqua imperfectio quāvolebāt habere Arriani in filio/⁊ iudei in ꝓpo alietatē nature a natura diuina negātes ipm habere naturam diuinam nec vnq̄ intellexunt illā relationē equalitatis realem/ impossibile est eēm q̄ illa sit realis in deo ꝓpter summam perfectionē diuinam qua est purus actus ⁊ imperfectionē equalitatis realis/ qua non est pur⁹ actus sicut dictum est supra. Et respondeo ad oēs auctoritates ꝓbantes illas. ¶ Ad secundum q̄ ex perfectione equalitatis nō oportet ponere equalitatem realem in deo / q̄ etiā secūdum ipos relatio realis in diuinis nullam dicit perfectionē. Sz esto q̄ equalitas sit perfectior inequalitate: dico q̄ non est ponēda in summe perfecto/quia vbicūq; est relatio realis ipa necessario includit potentialitatē/ sed ponēda est in alijs. Unde eodē modo quo pfectius potest poni/quibus tñ nō repugnat imperfectio/sine qua non potest pont equalitas esse relatio realis. Aliter dicitur ad Augustinū q̄ ipe preponit equalitatē inequalitati quātum ad fundamenta eorum/⁊ sic equalitas est in deo perfectissime/nō autem ꝯtum ad relationes. Nota hic q̄ Scot⁹ dicit in ea questione sexta de quolibet. Q̄z relatio cause ⁊ causati inter deum ⁊ creaturam formaliter opponūtur/⁊ tamē licet relatio causati sit imperfectior. Patet/q̄ repugnat perfectiori scz deo/ ⁊ sit realis nō tamē oportet ponere relationem cause in deo que sit realis: q̄ dei ad creaturā secūdum ipm non pōt esse relatio realis/ sic etiā suo modo in ꝓposito diceretur. ¶ Ad tertiū dico q̄ si ām arrios filius haberet minorē perfectionē ꝯ pater sequeretur q̄ filius nō esset deus ⁊ per ꝓns q̄ esset creatura/⁊ tunc dico q̄ pater ad filiū nullā haberet relationem realē/sicut nec deus ad creaturā vt ꝓbatum est supra: q̄ oīs relatio est necesse esse ad aliquid nouū: vel possibile nō eē: necessario etiā est accidens eius/q̄ potest ei nō inesse ad desitionem eē illius ad q̄ est illa relatio. In deo autem nullū est accidens cum sit actus purus. ergo ⁊c. Et ideo dico q̄ accipit falsum in illa maiore: licet eēm filius haberet inequalitatem realem ad patrē (q̄z filio nō repugnaret omnis imperfectio) tamē pater ad filius

Aduerte

non haberet aliquam relationē realē/q̄z sibi repugnat oīs imperfectio cū sit deus. A simili dicoq̄ cum patri ⁊ filio repugnet modo oīs imperfectio (quia vterq; est deus ⁊ habēt eandem naturam) q̄ impossibile est ponere in eis equalitatē relationem realē. ¶ Ad quartū dico q̄ maior est vera. Unde dico q̄ si eadem esset albedo in Sorte ⁊ in platone essent vere ⁊ realiter similes: vel si eadem quātitas essent vere equales. Et cōcedo ꝓbationē/⁊ ratio ē q̄z oīs imperfectio nō repugnat creature sicut deo repugnat/⁊ ideo nō est simile de deo ⁊ creatura: q̄z deo repugnat omnis impfectio quā de necessitate includit equalitas que est relatio rationis vt dictū est supra. Additur etiam ab eis vnum exēplum de dextro ⁊ sinistro aīato in quibus est causa aīa/ ⁊ tñ realiter ad inuicem referuntur. Et patet q̄ exēplo concesso nō est ad ꝓsitum de equalitate in diuinis sicut immediate est ꝓmissum.

Ad rōes q̄onis ꝓn cipales.

¶ Ad ꝓmum ꝓncipale dico q̄ maior est insufficiens. Nō eēm sufficiūt ille/ſz cum hoc requiritur q̄ relatio cōsurgat inter extrema ex natura rei vt dictū est supra. ¶ Ad secūdum dico q̄ persone sunt realiter ⁊ perfectissime ⁊ verissime equales/sed nō realitate equalitatis relatiōis sed realitate fundamenti/ ⁊ sicut etiam dictū est supra distinctiōe nona q̄ in diuinis est perfectissima equalitas ⁊ verissime sunt equales. ¶ Ad tertium dico q̄ equalitas nō est adozāda in diuinis ratiōe sui/sed tñ ratione fundamēti vel fundamētū ipm. ¶ Ad quartum dico q̄ Arrian⁹ dānatur sicut hereticus q̄z negauit eādem naturam ⁊ ꝓfectionē in patre ⁊ filio: ⁊ dicit filiū creaturā ⁊ minorem patre nō q̄z negauit equalitatē relationē realem ſz equalitatem simpliciter negauit/⁊ quātum ad fundamētum qđ est causa ꝓfectionis in vtroq;: ⁊ ꝓpter quātum ad respectū/siue ille ītellect⁹ sit rōnis siue realis q̄z de hoc parū curauit Arrius. ¶ Ad illud in oppositū dico q̄ sicut dictuz est supra q̄z equalitas dicitur secundū subiectū nō formaliter sed magis relatiue ⁊ ad aliqđ ſz fundamētal⁹r/eo mō quo ītē sitas cuiuslibet pfectiōis diuine pōt dici ām subiectum ⁊ dr̄/q̄z ad se eo mō quo dirt ām substām dist guīt ꝓtra dici ām relationē vt patz ām August. ſ. de trinitate. Si dicas q̄z ꝑ fnitas eodē mō dr̄ nō dicit ām substantiā. Dico q̄ hoc est q̄z substātia ⁊ pfnitas nō equant. Non eēm cuicūq; p̄sone ꝓuenit substātia cōuenit pfnitas/ sicut cuicūq; ꝓuenit substantia ꝓuenit ⁊ equalitas/⁊ econuerso. Et hec est ratio logica.

¶ Distin. xxxj. Questio Secūda.

Secundo q̄roby cōmunia ⁊ essentialia cōuenienter appropiētur personis diuinis. ¶ Videt q̄ nō quia qđ prestat occasionem errandi in diuinis cōuenienter nec alicubi. Sed appropriare cōmunia psonis prestat occasionē errandi circa personam q̄z appropando sapientiā filio est occasio credendi q̄ solus filius est sapiēs vel q̄ sapientia sit propria filio. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic appropriatum videt posterius eo cui appropriatur. Sz essentia ⁊ cōmunia sunt priora personis ⁊ quibuscunq; ꝓprijs in diuinis: ergo nō appropriāt cōuenienter diuinis psonis vel equalibz per se ꝓprijs. ¶ Tertio sic. In appropriatiōe hilary nō videt q̄ vsus approprietur cōueniēter spiritui sancto/quia fruitio est respectu dei ⁊ spiritussancti/nō aūt vsus vel vtivt patet ex prima distinctione ergo ⁊c. Similiter etiā de eternitate q̄z alie p̄sone sunt eterne sicut ⁊ pater ergo nō plꝰ debet sibi appropari eternitas ꝯ alijs. ¶ In oppositum est magr in litera.

¶ In ista q̄stione sic procedā.

¶ Primo ostendā quid sit appropriatio. ⁊ quo sit in diuinis/⁊ ad quid. ¶ Secūdo declarabo appropriationem Hilarij. ¶ Tertio appropriationem Augustini.

¶ Quātum ad ꝓmum dico

Appropriatio qđ

q̄ appropriatio ē attributio specialis ⁊ signata alicuius cōmunis ad aliquam personā/ vt attributio potentie ipsi patri: attributio sapientie filio. ⁊c.

Attributio seu appropriatio qđ modi ⁊ qualis fit ⁊c.

¶ Et dico secūdo q̄ attributio fit dupliciter vno modo per viam similitudinis/ quādo scz illud commune essentiale aliquo modo puenit cum proprio illius cui attribuitur/sicut declarabitur ſfra in appropriatiōibus Hilarij ⁊ Augustini. Secūdo mō fit per viam dissimilitudinis aliquo modo/sicut patri appropriatur potentia ne tanꝯ senex credatur non potēs/sicut sunt patres in creaturis/⁊ filio appropriatur sapiētia ne tanꝯ iuuenis credaī ignorans/sicut iuuenes in creaturis. Et ſpūsancto appropriaī bonitas et dulcedo/ne tanꝯ spirit⁹ creatus credatur crudelis ⁊ impetuosus/sicut spiritus procellarum/vel nō cōmunicās bona sua cū corporalibus. ¶ Tertio dico q̄ fit ista appropatio a sanctis ⁊ doctoribus ad exclusionē oꝛtozum ⁊ manifestatione fidei ⁊ declarationē. Et ratio est. Propietates eēm personales sunt nobis ignote ⁊ de difficili cognoscibiles. Proprietates vero essentiales sunt nobis magis cognoscibiles ex creaturis/ ⁊ iō ex cōmunibus appropriatis aliquo modo cōsurgimus in fidem ⁊ noticiā ꝓpriorum. Similiter etiaꝫ fit ad ostendendum differentiam ꝓpriorum ⁊ communium in diuinis/q̄z ꝓpria nō sunt appropriabilia/sed communia tantum. Non fit aūt aliqua appropriatio in diuinis ad ostendendū excellentiam illius persone cui appropriatur aliqđ supra alias in diuinis/sicut nomē verbis appropriatur Rome. Et nomen philosophi Aristoteli / et sic de multis alijs/q̄z nulla persona alia superexcellit: sed ꝓpter causas predictas ⁊ modos predictos. Et hec de primo articulo.

ad qđ fit predicta appropatio.

¶ Quantū ad scōm articulū

Assignatio ap.p̄ pationis Hylarij.

Dico q̄ assignatio Hilarij quo appropriamus patri eternitatē: speciem seu pulchritudinē filio: ⁊ vsū spiritui sancto est cōueniēs. Ratio primi est / quia prima persona que est pater nō habet principiū productiuum a quo fit. Sicut nec etiam eternitas habet principium durationis ⁊ ideo appropriaī patri/licet alie persone sint eterne. Ratio secundi est q̄z filius habet rōnem imaginis exīsse a ꝑe. Imagini autem cōueniēter appropriatur pulchritudo/ que est quedā cōuenientia ad illud cuius est ymago. Ratio tertij est q̄z vsus eo modo quo accipitur

hic large(nō vt distinguitur cōtra frui)est assumere aliud in facultatem voluntatis. Hoc aūt fit per amorem z spūssanctus ꝓcedit per modum amoris sicut dictū est supza/ergo z̄. Dicit ergo Hilarius ꝙ eternitas in patre:species in imagine sez in filio vsus vero in numine in spiritu sancto/qui est ꝓprie donum-sicut dictū est supra. Hec de.2. articulo.

Assignatio appropriatiōis Aug.

¶Quantum ad tertium ar/

ticulum dico ꝙ assignatio Augustini est cōuenies et est magis ad ostendendū ordinē personarū. Sz appropriatio Hilarij magis ad ostendendū originem personarum. Et ideo appropatio Augustini in hoc est ꝙ appropriauit vnitatē patri / equalitatem filio/cōcordiā spiritui sancto. Ratio primi est quia primum in quolibet ordine est vnum. Pater autem in ordinem personarū est prima / z ideo sibi appropriatur vnitas que tenet primū locū i discretis. Ratio secūdi est qz occurrente filio vel secūda persona statim occurrit equalitas q̄ nō est eusdē ad seipm sed duoꝝ ad seinuicē/z ideo sibi appropriat equalitas. Ratio tertij qz occurrēte tertia persona vel spiritusancto occurrit quasi q̄dā nexus z amor duarum psonarꝫ eo modo quo dicetur/z tō appropriatur sibi ꝓcordia ab Augustino. Alie appropriationes fiūt a doctoribus sed non curo modo. Hec de tertio articulo.

Ad rōes q̄onis p̄n cipales.

¶Ad primuz principale dico

ꝙ nō est occasio erroris appropriare cōmunia personis:sed manifestatio fidei. Quādo dicis est occasio credēdi ꝙ etiā sint ꝓpria:dico ꝙ falsum est/imo totum oppositum est/eo ꝙ ꝓpria nō appropiantur/eo ꝙ pluribus cōuenire nō pñt. ¶Ad scām dico ꝙ licet cōia scām se sint priora ꝓpriis quib⁹ appropriantur:tñ ꝑm rōnem z inq̄tum appropiañ sunt aliquo modo posteriora / nec est inconueniens.

¶Ad tertium dico ꝙ in appropriatione Hylarij nō accipitur vsus stricte ꝓut distinguit cōtra fruit vt dictum est supra/vel etiā si ꝓ obiecto accipiatur non accipitur ꝓut vtibile distingueret contra fruibile. Sed prout aliqd est acceptabile in facultatem voluntatis. ¶Ad aliud de eternitate patet quia licet nō sit propria patri tamen potest sibi appropriari sicut dictum est supra.

¶Distinctionis.xxxij.
Questio Vnica.

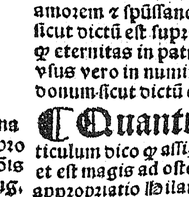

Circa distinctiōez

triceſimāsecūdā quero Vtrū pater z filius diligant se spiritusancto. ¶Et videtur ꝙ non/qz diligere aut accipitur notionaliter /aut eēntialiter: non primo modo/ qz pari rōne spirarent spū sancto. Nec secūdo/ qz tunc essent spūsancto/eodem eñ est ꝓsona z diligit accipiendo essentialiter. ¶Secūdo sic. Si pater diligeret filiū spū sancto/pari rōne z seipm/z cum sit ꝑ filio posset se prius diligere spū sancto/z per ꝑns spiritum sanctum ꝓducere filiū/sed hoc est falsum. ¶Tertio sic. Si diligerēt se spiritusancto pari rōne creaturam:sz hoc est falsum:qz tūc pari necessitate qua spiritussanctus est amor ꝓductus/ imo eadē necessitate diligerent se z creaturā z spūsanct⁹ est amor creature quod est falsum. ¶Quarto sic. Ista non est vera Pater dicit verbo: qz nec accipiēdo dicere essentialiter ꝓ intelligere. Patet/qz tūc pater saperet z intelligeret sapiētia genita cōtra Augustinū. Nec notionaliter. Patet/nō em ꝓducit verbum verbo qz tunc esset verbū verbi in infinitum/ ergo similiter ista nō est vera. Pater z filius diligunt se spūsancto. ¶Contra magister in litera z Augustin⁹ sexto de trinitate. c. octauo. Spiritussanctus est quo genit⁹ a generante diligit genitorem ꝙ suum diligit. Augus.

¶In ista questione sic ꝓceda

¶Primo inquiram vtrū pater sit sapiēs sapiētia genita. ¶Secūdo vtrū pater dicat verbo. ¶Tertio vtrū pater z filius diligant se spiritu sancto.

¶Quantum ad primum di/

co ꝓmo ꝙ pater nō est sapiēs sapiētia genita sicut dicunt Magister z Augustinus septimo de trinitate. Ratio huius est duplex. Prima illud quo aliquid dicitur z est formaliter tale est in eo formaliter vt lux in lucēte. Unde aliquid nō dicit lucere formaliter nisi luce formaliter in eo existente. Sed sapientia genita scilicet filius vel verbū nō est in patre formaliter/quia tunc ꝓfunderentur ꝓsone:tunc eēt filius esset pater z ecōuerso. ergo z̄. ¶Secūdo sic. Illud quo aliquid dicitur formaliter est sibi cōicabile saltem vt quo:sed suppositū nō est alicui cōicabile nec vt quo necvt quod. Et sic etiam probari potest ꝙ verbū non est in patre formaliter.

¶Tertia ratio est grāmaticalis secūdum aliquos illa que signāt rem in alio/nō denominat aliud nisi per id quod formaliter est in eo: sed sapiēs dicit rē suam in alio/ergo nō denominat patrē per verbus quod nō est formaliter in ipo. ¶Secundo dico ꝙ filius vno modo est sapiēs sapiētia ingenita:valio modo nō. Circa quod notandū q̄ablatiuus potest aliquādo cōstrui cū aliquo ex vi habitudinis ꝓncipij ꝓductiui. Et tunc tenet ꝓncipiative. Alio modo ex vi habitudinis principij formaliter z tenetur formaliter. Alio modo ex vi idētitatis. Primo modo dicit ꝙ ignis calefacit calore. Secundo ꝙ calet vel est calidus:vel calet calore. Tertio modo ꝙ suppositum seipo agit nōvt principio quo/sz quia est idem sbjpsi agentivt principio quod.

Pater est sapiēs sapiētia genita z̄.

Nō ḡtō filij est sapiēs sapientia ḡita z q̄ nō non.

¶Secūdo nota ꝙ ingenitum pōt capi ꝓ notione. Et sic cōuenit soli patri vt dictū est supra. Secundo modo potest capi large/z sic aliquo mō conuenit essentie z etiā intellectioni. ¶Ad ꝓpositum ergo dico ꝙ quādo dicitur filius est sapiens sapiētia ingenita. Si accipiatur ingenitū ꝓ notione/ z sic sapientia ingenita ꝓ patre potest cōcedi ꝓncipiative loquendo de principio quod/ qz producitur z principiatur a patre /nō aūt de principio formali: qz sicut pater nō est sapiens formaliter filio/ ita nec ecōuerso filius patre:nec potest etiam cōcedi idētice. Patet. Si autē ingenitū capiatur secūdo modo vt cōuenit essentie vel intellectioni cōmunivel sapientie. Tunc quādo dicitur ꝙ filius est sapiens sapiētia ingenita. Si iste ablatiuus tenetur in ratione principij vel ꝓducttui vel producentis est falsa. z neganda/qz sapiētia cōmunis nec est ꝓncipium ꝓductiuū quod/nec quo ipsius filij: sz magis pater est principium quod z memoria ꝓncipiū quo/sicut dictū est supra. Si aūt ablatiuus tenetur formaliter in ratiōe principij formalis sic est vera z concedenda. Patet qz per intellectum eēntialem vel cōmunem vel sapientiam quelibet persona formaliter sapit vel intelligit. Si aūt capiat idētice sicut cū dicitur aliqd esse seipo. Adhuc ꝺ pliciter potest intelligi vel idētice eēntialiter z realiter / z sic est vera: qz sapiētia cōmunis igenita est essentialiter eadē z realiter filio z cuilibet suppolito. vel idētice suppositiue z sic nō est ꝓpria / qz non est suppositi ad seipm vel de seipo:licet etiam ab ipo non distinguatur sapiētia suppositiue. Ūñ non sic ꝓprie dici potest ꝙ filius sit sapiēs sapientia suppositiue ingenita sicut seipo/ qz sapiētia nō habet rationem suppositi sicut ipe. hoc est secundū dictum. ¶Tertio dico ad istum primum articulū ꝙ genitum in diuinis semper est nomē notionis et conuenit soli filio. Quando dicitur filiꝰ est sapiēs sapientia genita. Si ablatiuus cōstruatur in rōne principij ꝓductiui vel in ratione forme nō est cōcedenda/planum est: qz nec est principium ꝓductuum sut/nec sapiens seipso vt quo:si autē construatur idētice vel per idētitatem sic est vera/sed nō est bene propria/z est sensus ꝙ filius est sapiētia genita/z est sapiens sapientia genita/quia seipo nouit quo sed sicut ipsum est ipm z est seipo. Et hoc dicunt aliqui sub alijs verbis ꝙ act⁹ potest attribui alicui tripliciter vel tanq̄ principio originati/z sic filius est sapiens sapientia ingenita que est pater: aut tanq̄ forme que est ratio essendi z agēdi in supposito cui attribuitur actus/z sic filius est sapiens sapientia ingenita que est essentialis:vel tanq̄ supposito agenti/z sic filius est sapiens sapientia genita que est ipemet/nō aūt pater est sapiens sapiētia genita. Dices ꝙ imo qz gignēs noticiam creatam est intelligēs ipa formaliter/ergo similiter pater intelligit verbo z sapit sapiētia genita. Dico ꝙ nō est simile/qz noticia genita formaliter ḣeret intellectui gignēti/nō aūt verbū in diuinis/qz est noticia subsistens eo modo quo dictū est supra.

ḡnitū in diuis ē nomē notionis /et ꝑuenit soli filio.

¶Quantū ad scām articulū

scilicet vtrū pater dicat ꝟbo. Primo declarabo duplicem respectus in verbo. Secūdo distinguam de dicere. Tertio ad ꝓpositum. ¶Quātum ad primum dico ꝙ verbū nostruz mentale qđ est ipe act⁹ intelligendi in mēte ꝓductus habet duplicē respectum. Unum ad suū ꝓducēs z ille pertinet ad secūdum modū relatiuorum. Aliū ad suū obiectum qđ manifestat vel declarat quo formaliter verbū dicitur declaratiuū obiecti. Primus respectus realis est mutuus. Secūdus vero nō semper est realis sed obiecto existente/z tūc pertinet ad tertium modus relatiuorum/obiecto vero nō existēte nō est nisi tm̄ rationis. ¶Similiter suo modo dico ꝙ verbū diuinum habet suo modo duplicem respectū quantū spectat ad ꝓpositum vnū realem z mutuum ad patrem ꝓducentem ipm. Alium ad aliquid qđ manifestat vel declarat/ puta eēntiā vt primū obiectū: z personas/z tantūdem creaturas. Ex quo patet ꝙ talis respectus nō est realis sed rationis tm̄/qz verbum non refertur realiter ad essentiam/nec ad creaturas/nec ad personas vt declaratas: qz nō declaret seipm referret realiter ad seipm. Est igitur respectus rōnis tm̄ vt dictū est. Et significatur per nomen declarativi vel declarationis. ¶Sed nota ꝙ declarare aliquid est dupliciter. Uno modo formaliter vel per modum forme sicut imago declarat id cui⁹ est. Alio modo effectiue vel ꝓductiue sicut pingens vel faciens imaginē declarat imaginatū. Primo modo ꝓuenit verbo declarare: sedo mō cōuenit ꝓducēti verbū declarare. ¶De secūdo dico ꝙ dicere capitur multipliciter siue dicit. Uno mō logion accipit quādo dicit ꝙ hij tres simul nō sunt plures intelligentes vel sciētes:sed vnus sciēs aut intelligens. Et sequitur ita licz singulus quisq̄ dicens sit nō tñ oēs sunt dicentes sed vnus dicens. Sic etiam accipit in eodem libro dicere/quādo dicit ꝙ dicere summospūi idē est ꝙ cogitando rē intueri/z sic est mere essentiale. Secūdo capit dicere ꝓ disponere vel ꝓcipere seu impare de agēdis/ hoc mō capit Deus ꝓ.o. dixit deus fiat lux. Similiter dixit z facta sunt. z̄. Et est cōmune trib⁹ z essentiale. Tertio modo capit ꝓ declarare vel manifestare quoddā declarabile/z sic est essentiale z cuilibet ꝑsone per suā intelligentiā. Quarto mō do idem est ꝙ declarare aliud a quo est declaras ex vi z modo sue ꝓductionis/z sic est notionale z cōuenit soli filio respectu ꝑris/sicut etiā imago z hoc modo ꝓprissime dicitur in diuinis /z accipitur sic conueniēter ab Augustino de trinitate ꝓducere verbū/z isto mō est notionale z cōuenit soli patri/z sic pater dicit verbū. Isto mō dicūt aliqui ꝙ accipit Augustinus de ciuitate dei loquens de ꝑri. verbo tuo coeterno dicis q̄cūq̄ dicis /nec aliter q̄ dicēdo facis. Sz dicūt ꝙ ly verbo nō accipiē ablatiue sed datiue. Et est sensus dicis verbo idest cōicas verbo tuo ꝑfectionē tuam dicendo vel ꝓducendo ipm. Non intelligo istud bene ꝙ sic accipiat ibi Augustinus dicere qz sicut ex littera patet ipe accipit dicere ꝓ facere vel disponere creaturā:modo planū est ꝙ pater nō facit verbū licet dicat verbū. Sexto modo accipitur dicere ꝓ declarare aliud verbo ꝓducto z est declarare effectiue vel ꝓductiue/z isto mō est notionale/z cōuenit soli ꝓducenti verbum vel patri. ¶De tertio dico ad ꝓpositū ꝙ pater nō dicit verbo/accipiendo dicere ꝓ modo sicut nec intelligit verbo formaliter nec principiative nec idētice. Secūdo dico ꝙ nec secūdo modo ꝓ disponere:nec tertio mō ꝓ declarare ꝓprie loquendo/licet Augustin⁹ videat hoc dicere de isto secūdo modo/non tñ est ꝓprie dictum/vel forte intelligit ꝙ pater dicit oīa verbo idest intelligit oīa in verbo/z etiā disponit/sicut intelligit oīa in filio obiectiue. Quarto modo accipiendo dicere pater non dicit qz nō formaliter nec idētice sed verbū idētice qz seipo:pater vero principiative/quia ꝓducit z originat verbū declaras ipm ex vi z mō sue originis vt ymago expressa ab ipo z ibi coequata. Quinto modo planū est ꝙ pater non dicit verbo/ quia non ꝓducit verbum verbo aliquo mō vt patz Sexto modo dico ꝙ pater dicit verbo/qz sicut verbuz declarat oīa foraliter.ita dico ꝙ ꝑ principiative tanq̄ ꝓductiu⁹ ꝟbi declarat oīa ꝟbo a se ꝓducto. Et sic ptz ꝙ dicere ꝟbo ꝓuenit soli ꝑri z principiative/nō foraliter nec idētice/z sic ꝓcedo ꝙ ꝑr dicit ꝟbo licet oēs ꝓsone dicāt in ꝟbo/accipiēdo dicere ꝓ intelligere/sic dictū ē supi⁹ i vna alia qōne. Dicto⁹ dico ꝙ Augu. ꝓcedit illā. 7. de trin. Et nō ꝙ ista ꝓ ꝑr dicit ꝟbo. i. declarat ꝟbo auctoritatē in ꝑre

Declara re duplex

Dicer ml tiplex.

Anselm⁹

Bene.i.

Augus.

Ꝑr an dꝭ cat ꝟbo z quo mō.

ꝛ subauctoritatem in filio/ꝛ est sensus verus q̄ pater est principium producens verbū declarativū.

ꝑ ꝛ filiusan diligant se spūsctō. 1.opi.

¶ Quantū ad tertiū articu/ lum sunt multe opiniones. Dicūt em̄ aliqui q̄ ista simpliciter est neganda. ꝑater ꝛ filius diligunt se spiritusancto: sicut ista pater sapit verbo/ vel sapiētia genita/ꝛ q̄ eam Augustinus retractauit ī sua simili/scilicet in ista pater sapit sapiētia genita primo retractationū. capitulo. 25. ¶ Contra quia cō suetudinis est Augustini nominare dicere illa que ipse retractat in seipis/ꝛ librum etiam in quo dixerat aliquid retractādum: hoc nō facit de ista. g.t.ē.

3.1.opi.

Hiero.

Secūdo sic quia Hieronymus supra psalmū quartum cōcedet istam. Vbi dicit q̄ spiritussanctus nō est pater nec filius/ sed est dilectio vtriusq̄: vbi videtur q̄ diligunt se spiritusancto sicut dilectione vtriusq̄. ¶ Ideo dixerūt alij q̄ est cōcedenda. Et q̄ ablatiuus ille spiritusancto cōstruitur ex vi signi Et est sensus. ꝑater ꝛ filius diligūt se spiritusancto/quia signum q̄ diligant se est spiritussanctus.

2ª opi.

3.2.opi.

¶ Contra pari ratione posset dici q̄ pater ꝛ filius diligunt se creatura/quia signum dilectionis cozū est creatura quam producūt concorditer sicut spiritumsanctū. ¶ Ideo dicūt alij q̄ est concedenda/ sed per appropriationem/quia dilectio ꝛ amor appropriātur spiritui sancto/ꝛ ideo appropiate pater ꝛ filius diligūt ꝛ amant se spiritui sanctu/sicut ille cui appropriatur amor quo diligūt se. ¶ Sed hoc nichil est/quia pari ratione posset dici q̄ pater ꝛ filius sunt boni spiritusācto / quia sibi appropriatur bonitas: item q̄ pater ꝛ spiritussanctus sunt sapiētes filio/quia sibi appropriatur sapiētia ꝛ filius ꝛ spūssanct⁹ potentes patre.

pma opi.

3.3.opi.

4.opi.

¶ Quarta opinio est q̄ si diligere accipiatur essentialiter ista est falsa/sicut ista ꝑater sapit verbo: si autē notionaliter tūc est vera/ꝛ tūc cōstruitur iste ablatiuus spiritusancto in ratione effectus per modum forme denominantis. Omne enim q̄ denominat habet rōnem forme respectu illius quod denominat/licet nō semper sit forma sicut patet q̄ arbor dicitur florere floribus/ licet flores nō sint forme arboris. Sed aliqua producta ab arbore ꝛ effectus eius. Sic in ꝓposito pater ꝛ filius diligunt se spiritusancto ab ipsis denominante ipos per modum forme/sicut arbor floret floribus. ¶ Contra. Si agens potest denominari ab actione ꝛ termino qui nō cōcluditur in actione multo magis ab actione que cōcludit terminū: ergo si pater ꝛ filius possunt dici diligere spūsancto ergo multofortius spirare spiritusancto igitur ꝛc. Item secundum eos diligere acceptū noialiter nō est tm̄ spirare vel poroducere spm̄sanctum/ g̃ sicut diligunt spiritusancto/ ita ꝛ spirant vel producūt spiritu sancto. Tertio sic ¶ In actione trāseunte significata per verbum actiuū nō inuenitur agens denominari ab actione per effectum. Unde calidū nō calefacit calefacto/nec artifex edificat edificio vel edificato: sed diligere acceptū notionaliter est verbum actiuum sicut spirare et significant actionem transeuntem. ergo ꝛc. Unde patz q̄ exemplū non est ad ꝓpositum/q̄ florere nō est verbum actiuum sed neutrum. Sed si acciperetur vt verbū actiuum iam esset falsum q̄ arbor floreret floribus: q̄ tunc esset sensus q̄ arbor floreret floribus/ qđ est falsum/ sed magis florificat flores, sic in ꝓposito.

5.4.opi.

Unde florere non est actus ꝓductiuus sicut nec calere: ꝛ ideo dico q̄ iste ablatiuus floribus non construitur cum hoc verbo florere in ratione effectus ꝓducti per florere/ sed in ratiōe alicui⁹ formaliter denominātis in ratione vel per modū habitus /vt cum dicitur aliquis nitere vestibus quod est idē q̄ esse nitidum vestibus/ sic etiam florere idē est q̄ ee floridum floribꝰ: sed diuersimode significant hinc ꝛ inde/q̄ per florere significatur per modum fieri sed per floridum per modum quietis cum sit.

¶ Dico ergo sicut aliquo modo dictum est ꝓius: duo premittendo primo q̄ sicut verbum in diuinis habet duplicem respectum scilicet respectum ꝓducti/ ꝛ respectū declarati: ita amor spiratus vel spiritussanct⁹ in diuinis habet duplicem respectum/ vnū realem ad spirantes patrem ꝛ filium sibi mutuū in spirantibus. Alium vero habet respectū rationis ad aliq̄d quod acceptatur per ipm̄ sicut verbum ad illud qđ declaratur per ipm̄ ꝛ est ratiōis sicut respectus declarati in verbo/ꝛ nō habet nomen impositū ita in vsu sicut nomen declarattiui ex parte verbi si imponatur sibi/sicut aliqui imposuit ꝛ bene nomē acceptatiui vt sic habeat acceptare aliquid in spiritu sancto sicut declarare in verbo ꝛ secūdum istum respectum spūssanctus dicitur acceptiuus alicui⁹ boni sicut ꝛ verbum dicitur declarativū. ¶ Ulteri⁹ dico q̄ sicut dclarare dicebatur dupliciter ex parte verbi sic acceptare ex parte spūssancti effective vel productiue/ ꝛ sic patri ꝛ filio cōuenit acceptare/quia producere amorem acceptatiuū scilicꝫ spiritumsanctum. Alio modo formaliter/ꝛ sic conuenit spiritui sancto sicut declarare nō/ꝛ sic memoria in patre. Declarat principiative vt quo/ita etiam voluntas fecunda in patre ꝛ filio sic accepta q̄ est principium producttiuum quo spiritussancti / ꝛ sic verbum solum dicebatur declarativū plurū obiectorum ordine quodam puta eēntie diuine primo/ secūdo personarū/tertio/creaturarū: ita ꝛ spūssanctus acceptatiuus eodem ordine obiectorum ꝑdictorum. ¶ Ex hijs ad ꝓpositum dico q̄ suo modo potest distingui de diligere in diuinis sicut ꝛ de dicere pro amare aliquem vel velle sibi bonum ꝑ appetere aliquod bonum alicui/pro acceptare bonuꝫ sic in cōmuni. Et in istis tribus modis dico sic vt fozmiter sicut dictum est supza de verbo q̄ pater ꝛ filius non diligunt spiritusancto/ sicut nec pater dicit verbo aliquo modo vt dictum est supza.

Opi vltima vez doctoris

Accepta reduplex

Diligere diuis mꝰ tiplex.

Quarto pōt accipere diligere pro acceptare aliud ex vi ꝛ modo sue productionis/ꝛ sic formaliter nō conuenit nisi spiritui sancto principiative cōuenit verbo vel productiue patri ꝛ filio/ꝛ tunc ablatiuꝰ notat in spiritu sancto subauctoritatem/ꝛ in patre ꝛ filio auctoritatem. Et est sensus q̄ pater ꝛ filiꝰ producunt spiritumsanctum/ qui est acceptatiuus formaliter ex modo ꝛ vi sue productionis. Quinto potest capi diligere pro acceptare aliquo a se ꝑducto/ꝛ sic conuenit patri ꝛ filio/ꝛ nullo modo spiritui sancto/quia eis conuenit producere spiritumsanctum tantum. Et notat ille ablatiuus auctoritatem in patre ꝛ filio/ ꝛ subauctoritatem in spiritusancto. Non quia sic diligere conueniat ei / sed diligere vel acceptare foraliter sicut dictū ē supra. Et sic dico q̄ ꝓcedit eam August. 6. de trini. cap. octauo vbi exꝑsse dicit q̄ pater ꝛ filius diligūt se

August.

spiritusancto ꝓcedente ab eis. Et quinto de trinitate sicut dictum est supza ad oppositū questionis. Si aūt diligere capiat pro spirare sicut capit modus qui reputatur cōmunis. Sic dico q̄ est falsa/ sicut ista ꝑater dicit verbo in diuinis: acciplendo dicere pro ꝓducere verbum/vt dictum est supza: ꝛ ꝓpter modum dicendi vnius doctozis q̄ nō est magnum periculū si spūssanctus dicatur amor. 5e. latiuus/sicut ab alijs dicitur amor acceptatiuus. Et q̄ diligere accipiatur aliquādo pro zelare sicut pro acceptare: ꝛ secūdum ista nomina ꝓdicta declarentur. Hec de questione.

Ad ꝓ̄ncipale di/ co q̄ diligere accipitur notionaliter ratione additi/nō pro spirare/ sed sub hoc sensu pater ꝛ filius diligūt se spiritu sancto/id est acceptāt se aliquo a se producto non formaliter sed principiative/sicut dictum est supza. ¶ Ad secūdum q̄ diligere se spiritusancto mō ꝑducto nō conuenit soli patri/ imo filio cum hoc/ideo nō valet/in illo em̄ ꝓpriozigi nis quo pater est ꝓpior filio/ꝛ pro illo ꝓpriori nō cōuenit patri diligere se spiritusancto/sed amore eēntiali tantū/sed cum filio producto ꝛ se producente spm̄sanctum. ¶ Ad tertium vno modo potest negari consequentia sicut dicunt aliqui: q̄ scilicet pater ꝛ filius non diligunt creaturam spiritu sancto/ sic q̄ spiritussanctus ex vi productiōis sit amor acceptatiuus creature/licet bñ essentie diuine ꝛ oīm diuinozum ꝛ necessariozum acceptatozum vel volitozum a deo: sed non video istud. Dico em̄ q̄ potest concedi q̄ pater ꝛ filius diligūt creaturam spiritu sancto: ꝛ q̄ spiritussanctus ex vi productionis sue ꝛ modo habet q̄ sit amor acceptatiuus creature: nō oportet tamē q̄ necessario acceptetur creatura sed contingenter ꝛ eodē modo quo acceptabilis est: sicut etiam licet essentia diuina sit ratio volēdi creaturam/nō tamē necessario sed cōtingēter: ꝛ volitio ipa diuina licet sit necessario dei ꝛ omniū intrinsecozum suoꝝ/nō tamē est necessario creature sicut in ꝓposito. ¶ Ad quartum patet quo modo ista est vera. ꝑater dicit verbo.

Ad rōes ꝓncipa.

¶ Distinctionis. xxxiij.
Questio Prima.

¶ Circa distinctiōez tricesimamtertiā. Quero primo vtrum relatio vel ꝓprietas relatiua sit idem cum essentia diuina seu eadez. ¶ Videt q̄ non. Augustinus septimo de trinitate. Non eo pat quo deꝰ nec eo verbū quo deus: tūc sic pater diuinitate vel eēntia est deus: sed paternita te nō est deus sed diuinate: ergo paternitas nō est diuinitas. ¶ Secūdo sic. Nihil est in seipo primo nec etiā fundatio. quarto Philozum. Sed relatio vel ꝓprietas prima est in essentia vt in fundamento/ergo ꝓprietas non est essentia. ¶ Tertio sic. Illa non sunt idem quozum vnū multiplicatur realiter ꝛ aliud non: quia vnum realiter nō est multa realiter: sed essentia diuina nō multiplicatur realiter: relatio vero multiplicatur realiter. ergo ꝛc. ¶ Quarto sic. Illa nō sunt realiter idem que continentur per se sub primis differentijs entis / multo minus ꝗ illa que per se ꝓtinētur sub primis differentijs alicui⁹ generis/ sed essentia ꝛ relatio sunt huiusmodi: continentur enim sub absoluto ꝛ respectu. ergo ꝛ cetera.

Aug. 7. de trini.

4. phis.

¶ Contra Quecūq̄ distinguūtur realiter ꝛ faciunt aliquid per se vnū necessariō faciunt cōpositionem in eo. ꝑatet q̄ vnū se habet ad alterum sicut potentia ad actum / propter hoc enim ex corpore ꝛ aia fit vnum vt pt̄s secundo de anima. Si igitur eēntia ꝛ relatio nō sunt idem realiter cum sint constitutiue diuini suppositi/sequitur q̄ diuinum suppositum vel nō est per se vnum vel est cōpositū: sed vtrūq̄ est falsum.

¶ In ista q̄stione sic ꝓcedā. Primo ponā tres opiniones solēnes de ista questione/ꝛ arguam contra eas/ꝛ soluam motiua earum. ¶ Secūdo ostendam q̄ essentia diuina ꝛ ꝓprietates siue relatio sint idem realiter. ¶ Tertio q̄ distinguūtur formaliter ex natura rei ꝓter omnem intellectum. ¶ Quarto instabo contra dicta ꝛ soluam. ¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ Quantum ad primum est vna opinio doctozis que reputat cōmunis q̄ eēntia diuina ꝛ relatio diuina seu realis ꝓprietas ad ipam comparata: sunt idem penitus scōm rem/nec distinguūtur nisi secūdum intelligentie rationem/ prout scilicet nomine relationis importatur respectus ad oppositum vel ad oppositam relationem/ non autem nomine essentie: et ꝓuenit istud quia diuina perfectio maioz est in eēndo q̄ nomē in exꝓimendo vel significando ꝓpter aliquam distinctionem relationis ab essentia ex natura rei. Unde ꝛ dicitur ibidem q̄ sicut attributa nō distinguunt ab essentia nisi secūdum rationem intelligentie/sic nec relatio ab ipa essentia comparata ad ipsam.

Relatio seu realꝭ ꝓpetas ꝛ eēntia diuina an sint realiter idem. 1.opinio.

Boetꝰ.

August.

¶ Pro isto dicto potest argui sic. Primo relatio comparata ad illud respectu cuius transit realiter non distinguitur ab eo: nisi secūdum intelligentie rationem: sed relatio compata ad essentiam transit realiter in ipam secundum Boetium de trinitate. ergo ꝛc. ¶ Secūdo sic. Relatio distinguitur a fundamento realiter in creaturis/ quia est accidens ꝛ non est substantia: sed relatio in deo non est accidens secūdum Augustinum quinto de trinitate/ꝛ secundum omnem veritatem: ergo non distinguitur a suo fundamentoo quod est essentia nisi secundum intelligentie rationem. ¶ Tertio sic. relatio comparata ad aliquid respectu cuius nō habet distinguere realiter non distinguitur ab eo nisi secūdum rationem. Sed relatio diuina non habet distinguere personam ab essentia diuina vel respectu essentie/sed magis respectu persone vel relationis oppositе. ergo ꝛ cetera. ¶ Quarto sic. Si relatio comparata ad eēntiam distingueretur ab ea extra intellectum necessario faceret compositionez cum ipa/quia ambe sunt sibi cōpossibiles in aliquo vno supposito sicut constitutiue eius. Modo talia necessario habent in constituendo aliquam habitudinem inter se / alias enim suppositum non esset nisi hoc ꝛ hoc/et non esset hoc aliquid per se vnum sed habitudo illa non videtur nisi habitudo actus et potentie. Sed planum est q̄ diuinum suppositum non est compositum/ꝛ tamen est per se vnum. g. ꝛc.

August.

5.1.ꝓcedē.opi. **Contra istā** opinionē arguo sic. Pri mo ex dictis opinantis/ quia videtur sibi plane cōtradicere. Dicit enim q essentia ⁊ relatio non distinguūtur nisi secūdum ra tionem intelligētie/⁊ statim dicit q hoc est q̄ noīe essentie nō importat respectus ad oppositum sicut nomine relationis. Ex hoc sic/nomine relationis importatur respectus ad oppositū/respectus dico realis ⁊ ex natura rei(Nō em̄ relatio diuina est respectus rationis puta paternitas) sed nomine eēn tie non importatur respectus talis respectus scilꝫ realis/ergo essentia ⁊relatio que sunt significata ⁊ importata per talia nomina distinguūtur ex natura rei. Secūdo sic.Relatio secūdum ꝓpriam rationem secūdum quam distinguitur ab essentia est constitutiua alicuius realis suppositi ⁊distinctiua eius nō autem essentia:⁊ per consequēs est aliquid reale ⁊ ex natura rei:sed secūdum ꝓpriam rationē talem comparatam ad essentiā est distincta ab ipa saltem comparatione distinctionis. Patet q̄ non comparatione idētitatis / alioquin essentia constitueret suppositum formaliter ⁊ distingueret sicut ipsa/ergo relatio comparata ad essentiam non solū differt ab ea secūdum intelligentie rationem. Ista ratio stat in hoc q̄ relatio vt cōcurrit cum essentia constituit diuinū suppositum formaliter/non autē essentia/⁊ tamen vt sic cōparatur ad essentiā. ergo ꝛc̄. Et confirmatur q̄ relatio cōparatur ad essentiam vt ad fundamentū. Nichil autē fundat seipm ergo vt sic differt ex natura rei alioquin vnum fundaret reliquum. Tertio sic.Quecūq; nō distinguuntur a tertio nō comparantur ad ipm nisi secū dum intelligentie ratiōem:nec distinguūtur ad inuicem nisi secūdum intelligentie rationē. Probatio quia ad inuicem non distinguuntur nisi per illa quibus distinguūtur ab ipo. Sed paternitas ⁊ filiatio secūdum te nō distinguūtur a tertio puta ab essentia nisi secūdum intelligentie rationem / ergo nec ab inuicem / ergo nec persona patris ⁊ filij distinguūtur nisi secūdum intelligentie rationem/q̄ non plus distinguūtur distincta ꝫ vltimo distincti ua vel distinctiua formalia vt patet:ergo talis po sitio ꝓfundit personas cū Sabellio. Quarto sic

Augusti. Isti dicūt q̄ est simile de attributis ⁊ de relatione comparata ad essentiam:oppositum dicit Augusti nus.7.de trinitate.vbi dicit. Eo deus quo sapiēs non tamē eo deus q̄ pater/ergo nō est simile de pa ternitate ⁊ sapientia/etiā comparatis ad essentiā. Ista ratio vltima videtur ꝓra ponēres distinctio nem attributoꝝ ab essentia ex natura rei/⁊ ꝓ quā to est contra eos soluāt sicut supra distinctiōe.22. Contra istos est bene q̄ negant distinctionē attri butoꝝ ab essentia ⁊ cum hoc relationis ab essen tia cōsimiliter:quā similitudinē videt negare Au gustinus.ergo ꝛc̄. Dimitto igit istū modū dicēdi.

Ad motiua ꝓrime opi. **Ad ꝓrimum** eorum dico q̄ relatio nō transit totaliter in essen tiam quin maneat aliquomō distincta ab ea ex na tura rei/licꝫ trāseat per idētitatē realem. Si enim totaliter transirent nō manerēt ibi duo prędicamē ta nisi similia ipōrum quod est cōtra Boetium/ ita q̄ transitus secūdum realē idētitatem sufficit sibi. igitur ꝛc̄. Ad secūdum dico q̄ relatio in creatu ris que est relatio fundamenti necessario distinguitur ab eo essentialiter ⁊ realiter ⁊ per cōsequēs ha bet ꝓpriā accidētalitatē / nec ꝓpter hoc sequit̄ pro cessus in infinitum/q̄ accidentalitas relatiōis vel inherentia nō distinguitur essentialiter ab ipa/ eo q̄ esse non potest relatio sine ipa nec sine fundamē to:sed econuerso fundamentū absolutū esse potest sine relatione/⁊ideo inherentia vel accidentalitas cuiuslibet absoluti distinguitur. Sꝫ in diuinis dico q̄ relatio non est accidēs se transit per verā idē titatem realem in essentiam ipsam ⁊ substantiam/ sic q̄ est essentia vel substantia diuina realiter:non tamen totaliter/ q̄ nō formaliter nec per se primo modo sicut dicetur infra. Ad tertium dico q̄ ma ior est falsa vnde licet relatio nō habeat distingue re realiter personam ab essentia sed a persona non oportet q̄ distinguatur ab essentia aliter ꝫ per ra tionem vel opus intellectus/ideo ex ipo sequitur q̄ ex natura rei/q̄ ex natura rei distinguūt ⁊ nō eēntia ipa. Ad quartum dico q̄ essentia ⁊ relatio li cet aliquo modo distinguātur ex natura rei/nō ta men faciunt compositionem in supposito quod cō stituūt/q̄ non distinguūtur essentialiter nec realiter:nec vnum se habet ad reliquū sicut actus ad po tentiam vt dictum est distinctione quinta. Quan do dicis q̄ cōstitutiua alicuius per se vnius quod non est tm̄ hoc ⁊ hoc habent inter se aliquam habi tudinem aliam ꝫ vt distincta sunt ⁊ vt sunt hoc ⁊ hoc. Dico q̄ verum est de cōstitutiuis realiter vel essentialiter distinctis/cuiusmodi non sunt essentia ⁊ relatio in diuinis. Ita q̄ illud assumptum nō est verum de cōstitutiuis formaliter tantū distinctis. Unde dico q̄ eēntia ⁊ relatio distincte formaliter ⁊ idem realiter constituūt suppositum diuinū/qđ est per se vnum vera identitate reali constituentiū essentie ⁊ relationis/non tamen vnione actus ⁊ po tentie vllo modo. Cū dicis ergo suppositū diuinū non est nisi hoc ⁊ hoc dico q̄ suppositum diuinum non est nisi hoc ⁊ hoc distincta formaliter/⁊ idē rea liter/⁊ tamen multo perfectius ⁊ verius est vnū ꝫ si esset aliqđ entiū resultās ex vnione huiꝰ ad hoc/sic cut cōpositū ex vnione materie ad formā/sicut ⁊ cō stitutiua fillime sūt vnū sic ad istud qđē tediosuꝫ.

2ª opi. **Alia est opinio** cuiusdā doctoris q̄ relatio vel ꝓprietas potest tripliciter accipi. Uno modo vt compa ratur ad essentiam tm̄. Secūdo modo vt ad oppositā relationem. Tertio modo vt ad essentiam com posita relatiōe. Primo modo distinguitur ab eēntia tantūmodo secūdum rationē ⁊ intelligentiam vt ponebat ꝑma opinio. Secūdo modo distinguitur ab opposita relatione vt res a re. Tertio modo distinguitur ab essentia vt modus eius: scilicet vt manet in eēntia cum ordine ad oppositum/quia sic manet secundū rationem ꝓprij generis. Ratio primi potest esse secūdum istum q̄ in comparatione ad illud precise nō distinguūt relatio nisi sm̄ rationem quod est tota realitas eius/sed tota reali tas relationis est essentia:quia realitas relationis est suum fundamētum etiam in creaturis. ergo ꝛc̄. Rationes etiam que adducebantur ꝓ prima opi nione possunt adduci ꝓ isto ꝓmo mēbro q̄ in hoc primo membro conuenit hec opinio cum prima.

Relatio triplex. Nō scdi mēbri est q̄ relatio in cōparatione illiꝰ di stinguūt realiter cui opponūt relative q̄ ipossibile est q̄ relationes oppositę sint eadem res / sed relatio sui correlatiui opponitur relative. ergo ꝛc̄.

Alia est ratio quia respectu illius distinguitur relatio realiter respectu cuius habet distinguere per sonam. Sed ꝓprietas puta paternitas habet di stinguere patrem realiter a relatione opposita/ pu ta ⁊ a filio ⁊ a filiatione. ergo ꝛc̄. Ratio tertij est quia relatio vt manet in eēntia in ordine ad op positum:aut manet vt res in essentia/ ⁊ sic cum eēn tia sit alia res necessario faciunt compositionē/aut manet vt ens rationis tantum quod est falsum/ q̄ est ordo realis ad oppositum. Similiter etiam ma net secundum rationem ꝓprij generis: ergo manet vt modus ⁊ quasi circūstantia essentie. igitur ꝛc̄.

5.2.opi. **Contra** istam positionem potest argui ctum ad primum membrum sic cut contra primam/sed arguo specialiter cōtra eā. Primo sic. Intellectio vel ratio comparativa alicui superueniens nō tollit illud quod est de quidditate eius ad quodcūq; comparet illud: sed cōpa ratio relationis ad eēntiam est per intellectum vel rationem non per aliquam relationē realem vnius ad alterum/ergo non tollit relationi illud quod est de quidditate eius: sed de quidditate relationis est habitudo ad oppositum/ergo relatio quātumcūq; comparata ad essentiam habet habitudinē/ vel po tius est habitudo ad oppositum. Sed in habitudi ne est res ad oppositum:ergo etiam comparata ad essentiam est res ⁊ sic in ꝫtū manet in ordine ad op positum non distinguitur sola relatiōe ab essentia/ ita nec comparata ad essentiam. Secūdo sic qñ relatio comparatur ad essentiam vel cōparatur vt nichil/vel vt aliquid:non vt nichil : quia tunc esset comparatio nulla/ergo vt aliqđ/vel ergo vt relatio vel vt ꝓprietas. Si vt relatio / ergo vt compata essentie habet habitudinē ad oppositum/⁊ tūc ꝓ non sola relatione distinguitur ab essentia. Si vt paternitas vel ꝓprietas absoluta ⁊ ad se/quod est falsum/vel vt relatiua ⁊ tunc idem quod ꝓrius.

Ꝓrius etiā vel conceptus ꝓprietatis ⁊ relationis est idem conceptus in re ⁊ ex parte obiecti / ⁊ tunc idem habeo sicut de relatione vel est alius ⁊ alius ⁊ tunc conceptus relationis non est simpliciter sim plex/quod est falsum/cum vterq; sit realis vnꝰ esset vniuersalis ⁊ alius particularis respectu eius ⁊ fa cerent compositionem / nec est hic sermo de conce ptibus rationis tm̄:relinquitur ergo q̄ relatio cō parata essentie/⁊ cōparata ad oppositum idē sunt. Et sicut est res comparata ad oppositū ita ⁊ ad eēn tiam. Nec potest dici ratio vel ens rationis fabri catum per intellectum/⁊ per cōsequēs dicere q̄ re latio comparata essentie distinguitur ab ea sola re latione ⁊ in ordine ad oppositum nō sola ratiōe est contradictio:q̄ cōparatio circa hoc nihil imutat.

Tertio sic. Dictum istorum nō habet ꝓbabilita tem (vt videtur michi) inquātū de relatione diui na possunt habert duo cōceptus vnus in ordine ad fundamētum ⁊ alius ad terminum vel oppositum. Contra q̄ cōceptus simpliciter simplex in re si diuidatur in nichil diuiditur/q̄ si in aliquid ⁊ in ali quid/iam nō est simpliciter simplex/sed resolubilis in plures. Sed conceptus cuiuslibet relationis di uine est simpliciter simplex:q̄ ⁊ cuiuslibet quidditatis que est in diuinis:ergo ꝛc̄. ⁊ ideo nunq̄ comparatur ad essentiam quin ad oppositum : q̄ alias secundū nichil cōparatur ad eā:q̄ nichil est in ipa quia ad oppositū. Quarto sic. relatio vt existēs in essentia ⁊ vnū cum ipa ⁊ distincta aliquo mō cō stituit suppositum/⁊ per cōsequēs vera res. Sꝫ vt sic comparatur ad eēntiā ergo ꝛc̄. Quinto sic. Si relatio comparata ad oppositum est relatiua. Quero qua realitate/aut realitate essentie ⁊ tūc pa ri ratione ⁊ relatio sibi opposita ⁊ cū realitas essen tie sit eadem:sequit̄ q̄ relatiōes oppositę cadē rea litate erūt distincte res/ ideo plus sequitur q̄ sicut transeunt in essentiam ita ⁊ inuicē/aut ꝓpria reali tate ⁊ tunc etiam cōparata ad essentiam est res /q̄ comparatio ipa vel est ipa relatio vel aliquid supe ueniens sibi per opus rationis/qđ nō destruit ipm sed magis ꝓsupponit sicut intentiones secunde/ non destruit primas sed magis ꝓsupponunt.

Ultimo sic si tota realitas relationum est essen tia ⁊ fundamētum earū ⁊ secūdum comparationē ad essentiam non distinguūt nisi scōm relationem/ tunc relationes vt sunt in diuina eēntia vel nullo distinguntur qđ est falsum vel sola ratione distin guuntur/⁊ per consequēs persone constitute ꝑ eas sola ratiōe distinguūt qđ est falsum. Potest hic formari ratio q̄ paternitas ꝓpria realitate distin guitur a filiatione/sed nō realitate eēntie:q̄ in illā transit filiatio/ergo realitas essentie nō est ꝓcise ⁊ formaliter/⁊ per oēm modū tota realitas pater nitatis ꝓtius vitando compositionē inter essentiaꝫ ⁊ relationem/sicut inter fundamentū ⁊ relationem in creaturis. Dicūt em̄ qdam̄ solum nō est magis compositum ꝫ album. Unde relatio ⁊ fundamen tum nō faciunt compositionem secūdum eos.

Ad motiua 2.opinionis. **Dimitto istū** modum dicendi ⁊ sol uo ad rōnes eorū que sunt cōtra me. Illa rō ꝓ primo mēbro positionis solui sicut dictū est supra. Ad illud de secundo membro non est cōtra me/ꝓcedo em̄ q̄ relatio realiter distinguit ab opposita relatione/⁊ similiter ad secūdum. Ad illud ꝓ tertio mēbro de illo mō nescio quid vult dicere/aut ille modus est ex natura rei/aut solum per opus intellectus/ tunc dictuꝫ tertij mēbri non distinguit a dicto primi mēbri/ q̄ sic distinguetur relatio tantū per opus intellectus qui est rationis/⁊ ille modꝰ fit in re ⁊ ex natura rei Tunc cum nō sit nisi ordo ipe ad oppositum sequi tur q̄ tertium membrū illō differt a secūdo: si em̄ re latio vt sic manēs in essentia in ordine ad oppositū est res sicut in ordine ad oppositū tm̄ rō nō valet.

3 opi. **Tertia opinio** est aliorum dicentuꝫ q̄ essentia ⁊ relatio si ue ꝓprietas vna puta paternitas non distinguū tur extra intellectum/sic q̄ vna sit extra formalem conceptum alterius. Ueritamen dicit vnus q̄ non sunt idem adequate / quia vnica relatio non ade quat essentiam ⁊ econuerso : sed omnes relationes vel quattuor sunt eedem essentie adequate:q̄ eēn tia adequat sibi omnes tres simul vel quattuor / et ille etiam adequant. Et dicit iste q̄ essentia se ha bet ad conceptum quidditatiuum relationis cuiuslibet per se primo modo/licet non econuerso: vnde dicit q̄ eēntia diuina est ad se ⁊ ad aliud vel aliqđ et essentia ad conceptum relationis pertinet / sed non pertinet relatio ad conceptum essentie.

Augusti. Nec obstat dictum Augustini septimo de trinitate secundo capitulo q̄ essentia dicitur ad se et si essentia dicetur ad aliud essentia non est essentia. Nam secundum istum hoc dicit Augustinus

secundum significationem nominis non secūdum rem. Unde ꝛ dicit Augustinus ꝙ essentia dicitur ad se vel significatur. Non autem dicit est enim ad se nō ad aliud. Unde sicut aliqui dicunt ꝙ essentia non significat quicquid in diuina perfectione continetur: tunc esset diceretur ad se ꝛ ad aliud. Et ponitur exemplum de persona que est nomē absolutū secūdum eundē Augustinū in eodē septimo de trinitate capitulo octauo. de magnis: ꝛ tamen certus est ꝙ tres persone in diuinis sunt ad[illegible]ad ꝛ relatiue. Sic in ꝓposito de essentia vel nomine essentie ꝙ quod non importatur vel sequitur relatio sicut nec nomine persone. Qꝫ autem persone diuine vel relationes adinuicē realiter distinguunt manente eēntia vna indistincta hoc est ꝓpter infinitatem et illimitationes essentie/vel ꝓpter inadequationē essentie cum qualibet illarum. ¶ Et dicunt vltra isti ꝙ non solum differunt vel distinguūtur eēntia ꝛ relatio per actum intellectus: sed aliquo mō ꝓter actum intellectus/nō tamen sic ꝙ essentia sit extra conceptum quidditatiuum relationis: sicut ponunt alij qui ponūt formalitates contra quas arguunt isti quadrupliciter. ꝓmo sic. Quecūqꝫ distinguūtur formaliter ex natura rei distinguuntur realiter, que cūm sola operatione intellectus differunt sola ratione differūt nō minus: ergo similiter que ex natura rei differūt distinguunt re ꝛ non minus: sed relatio ꝛ essentia non differunt realiter secundum istos/ꝛ scōm omnes/qz tunc facerent compositionem/ergo nō distinguūtur formaliter ex natura rei. ¶ Secundo sic. Distinctio formalis non ponitur ꝓpter necessitatem saluandi distinctionem personarum: sed distinguūtur formaliter relationes ab essentiua diuina/nō sufficit ad hoc ꝙ distinctio personarum est realis nō solum formalis/ꝛ ista tantum est formalis: ergo sicut nō sufficit distinctio rationis ipsius ab essentia ita nec ista.

¶ Tertio Conceptus quidditatiuus vnius nō potest distingui a cōceptu quidditatiuo alterius nisi quia ipoztāt diuersas res in significato vel in conotato hoc patet qz tales conceptus sunt reales in re vt patet etiam per alios. Sed planum est ꝙ conceptus essentie ꝛ relationes ijō important diuersas res in significato/ quia tunc essentia ꝛ relatio distinguerētur realiter/necin conotato: qz relatio opposita conotata a relatione vel cōceptu relationis est eadem realiter essentie/sicut ꝛ relatio conotās/nec est alia res sicut nec relatio conotans ergo nullo quidditatiue distinguūtur. ¶ Ex hoc arguūt quarto contra vnum exemplum aliorum de animalitate ꝛ rationalitate ꝙ cōceptus eorum quidditatiue distinguuntur/ qz si rationale non conotaret aliquid realiter ꝛ essentialiter distinctum ab animali/puta animam rationalem vel actum ratiocinandi cū nō significet aliam rem nunqꝫ conceptus eius quidditatiue distinguetur a conceptu animalis: sicut etiā conceptus alicuius potest quidditatiue distingui ab ente vel conceptu entis/qz nec potest cōnotare nec significare aliquid realiter diuersum ab ente/ quia ens per se secūdo modo predicatur de omnibus tertio Methaphisice. Ultimo arguit vnū argumentum factum de attributis distinctione. 22. ꝛ ideo dimitto. ¶ Alius doctor nouus etiā dicit ꝙ essentia ꝛ relatio nō sunt idem cōuertibiliter/qz non conuertunt in aliqua persona cum in persona sit dare eēntiam vbi nō est paternitas formaliter/ nō tamen hoc arguit (vt dicit) aliquam distinctionem extra intellectum nisi secūdum rationem sicut ponitur communiter ꝛ per istud non conuertibiliter nititur saluare omnia que pertinent ad differentiā inter relationem ꝛ essentiam/ꝛ omnes sue relationes habētes difficultatem facte sunt supra contra distinctionem attributorum ꝛ dimitto eas. Videtur tamen michi ꝙ idem est dicere ꝙ essentia ꝛ relatio distinguuntur per hoc ꝙ non sunt conuertibiliter idem/vel per hoc ꝙ nō sunt adequate idem.

¶ Et ideo communiter arguo cōtra istos duos ꝓmo sic. Quecūqꝫ ex natura rei habent idētitatem non adequatā vel non cōuertibilem illa ex natura rei habent aliquam distinctionem hoc ꝓbatur. Tum quia inter talia inuenitur ex natura rei ratio excedēs ꝛ excessi/ ꝛ per consequens aliquid est formaliter ex natura rei excedente quod nō est in excesso vel aliquo modo quo nō est in excesso. Alias secūdum nichil excederet/sed per omnia essent adequata ꝛ cōuertibilia. Tum quia idem secūdum idem nō est sibi adequatum/ꝛ non adequatum/vel inadequatum/alias eēt sibūpsi idem ꝛ nō idem/ergo secūdum aliud ꝛ aliud vel aliam ꝛ aliam relationem realē: ergo ibi est aliqua distinctio: sed etiā ꝛ relatio/puta paternitas in diuinis ex natura rei habet identitatem non adequatam vel non conuertibilem. Tum quia eiusdem rationis ipsius est compatibilis sicuni relationi ꝙ cum hoc relationi opposite alterius rationis ꝛ ex natura rei. Tum quia non cuiuscūqꝫ est eadem eēntia ꝛ relatio vt patet/ quia nō est altera eadem sibi relationi opposite. Tum qz essentia nulli relationi formaliter repugnat/licet vna relatio alteri. Tum quia essentia multiplicatur relatio non multiplicatur. Tum quia eēntia ex natura rei communis est tribus suppositis/relatio non: ergo essentia ꝛ relatio habent distinctionem ꝛ pluralitatem aliquam ex natura rei/ꝛ nō solum sicut dicit primus: ꝫ etiā sic ꝙ neutrum est de cōceptu quidditatiuo alteri?.

¶ Contra primum qui non ponit differētiam inter essentiam ꝛ relationem per formalitates/ꝫ per inadequationem arguo sic. Nulla duo quorum est precise eades formalitas ex parte rei sunt sibūpsis inadequata realiter/ quia in neutro eorum inuenitur aliquid contrahens aliquid illoꝝ ad cōmunicabile alterius. Sed eēntia ꝛ vna relatio pro te sunt sibūpsis inadequata in re: ergo ambozū non est precise vna formalitas. ¶ Secundo sic. Impossibile est aliqua habentia tantam vnitatem formalē quātam idem sibūpsi esse sibūpsis inadequata in re: qz tunc in eo precise quo sunt vnum essent inadequata/quod esset ipossibile ꝛ in intelligibile. Sed illa quorum precise est eadē ꝛ vnica realis formalitas tanta idētitate vel vnitate sunt vnum sicut idem sibūpsi vt patet ergo ꝛc. Et ista duo etiam contra secundum ponentem de non conuertente. ¶ Tertio sic. Contra primum qui ponit ꝙ relatio vna nō est adequate eadem essentie quia tunc sicut essentia est eadem realiter relationi/ita ꝛ relatio relationi. Ex hoc sic accipio/quicūqꝫ est essentia idem ꝛ adequatū essentie idē realiter est idē re. Mā ꝙ quattuor relatiōes adequant eēntie sequit ꝙ oēs quattuor sunt idem realiter tame[illegible]qualibet inadequata cum qua essentia est idem ¶ Quarto sic. Tu dicis ꝙ eēntis

ꝫ ponentes formalitates.

3. metha.

Scōs mo duscuius dā huius ꝛtie opi.

ꝫ 1.mos 3. opi. in ꝓticulari

ꝫ ꝓce. 3. opi. in cō muni.

est de cōceptu quidditatiuo relationis/ tunc quero aut essentia ꝓcise cadit in eius diffinitione aut aliquid cū essentia. Si ꝓmo modo quia quiditas relationis est precise quiditas essentie/ ꝛ ita sicut quidditas essentie comprehendit essentiā/ꝛ est adequata cum essentia. ita ꝛ quidditas relationis qā tu negas. Similiter etiā nō plus essentia eēt de cōceptu quidditatiuo alterius puta relatiōis ꝗ econuerso/imo neutrū diffiniret alterum sicut nec idem seipm. Si secūdo mō quero de illo alio/aut ē re diuersum ab essentia/ ꝛ tunc facit compositionē/aut formaliter/aut sola formalitate: ꝛ habeo ꝓpositum.

ꝫ 2ᵐᵒ dum. ¶ Quinto sic ꝛcōtra secūdum ponētem relationē distingui ab essentia per nō adequationem vel per non cōuertibilitatem/quia aut intelligis ꝙ inadequatio est ꝓma ratio distinctiua inter eas/aut ꝓsupponit aliam rationē cuius sequitur inadequatio vel nō conuertibilitas. Non ꝓmo modo: tum qz omnis negatiua vera fundatur ī aliqua affirmatiua vt patet secūdo Peryhermenias. Tū qz quo relatio ꝓmo distinguitur ab essentia eo concurrit cum essentia ad cōstitutionem/ ꝛ sic vel inadequatio vel nō cōuertibilitas sic necessario constitueret ꝫpositū negatiuum. Tū quia ista negatio esset eiusdem rationis in qualibet relatione sicut ꝛ affirmatio opposita ꝛ tunc ꝓma distinctiua personarum essent eiusdem rōnis ꝛ per cōsequens suppositā secūdum ꝙ huiusmodi. Tū qz nō adequari eēntie dicit ꝓmo negationem habitudinis ad essentiam vt patet. Sed nullius ꝓpietatis personalis est habitudo ꝓmo ad eēntiam/ nec est negatio habitudinis ad essentiā ꝓmo vt ptz: ergo oportet ꝙ secūdo modo ista inadequatio vel nō cuertibilitas ꝓsupponat aliquod positiuz quo ꝓmo relatio distinguitur ab eēntia: sed illud nō est ens ratiōis/ quia aliqua foralitas realis vel ratio seu quiditas realis. Non curo qūo vocetur. ¶ Sexto sic. Aut eadem formalitate est essentia ad se ꝛ ad aliud aut alia ꝛ alia. Si alia ꝛ alia/ ergo cum idētitate realī stat pluralitas formalitatum. Si eadē formalitate tunc etiam ad aliud formaliter ꝛ intrinsece pertinet ad rationem ꝛ formalitatem essentie. Contra Impossibile est aliqua distingui vna formalitate numero reperta in vtroqꝫ/sed formalitas eēntie reperitur in qualibet persona/ ergo nulla ab alia distinguitur ista formalitate. Tunc sic quecūqꝫ nō distinguūtur ab inuicem formalitate essentie nec formalitate penitus eadem illi. Sed ꝓsone nō distinguūtur formalitate essentie. ergo nec formalitate alicuius relationis. Iterum etiam quia sequeretur ꝙ relationes ꝛ persone precederēt emanationes/sicut ꝛ essentia quod est impossibile. Contra ipm aūt ꝓ quanto tangit dicta Augustini arguek infra in positione. Et ideo dico ꝙ ista positio est falsa ꝙ totū/ ꝛ puto ꝓtra veritatē fidei ꝛ doctrinā Augustini.

2. Pyher.

Ad rōes 3. opi. ¶ Ad ꝓmam vero eius rationem dico ꝙ nō oportet sicut dictū est supra de attributis ꝙ quecūqꝫ distinguūtur ex natura rei realiter vel essentialiter distinguuntur/ nec exemplum cōcludit nisi ꝙ sunt realiter idez nō per intellectum. ¶ Ad secūdum dico ꝙ relatio licet non distinguatur nisi formaliter ab essentia tamen ab opposita relatiōe realiter distinguit / quia neutra est infinita sicut dixi supra: sed hoc esset impossibile si ꝓcise distinguerētur ab essentia secūdum rationem. ¶ Ad tertium dico ꝙ nomen eēntie ꝛ relationis significant aliqua distincta ex natura rei/ꝛ ita dico ꝙ eēntia ꝛ relatio habēt distinctos ꝛceptus quidditatiuos: nō tamen significant diuersas res/nec istud est necessarium sicut patet.

¶ Ad quartum de exemplo dico ꝙ aīalitas ꝛ rationalitas significāt aliqua distincta ex natura rei sicut dictum est supra/ ꝛ illa ꝓnotatio quam ponūt in rationali est vna fictio ꝛ nichil valet ad propositum eozundē. ¶ Hec de ꝓmo articulo ꝓncipali.

¶ Quantū ad scōm articulū

Opi. doctoris ꝙ eēntia diui. ꝛ rō vel ꝓpietas sunt idē realiter ꝛt.

ostendo ꝙ essentia diuina ꝛ relatio vel ꝓprietas vt paternitas sunt idem realiter. ꝓmo sic accipiendo esse idem realiter sicut dictū est distinctiōe. 22. de attributis infinitum intensiue est idem realiter cuilibet sibi cōpotibili in eodem ꝫpposito/da sibi oppositum tam esset vnio ad ipm/ꝛ nō esset actus purus: sed essentia diuina est infinita formaliter ꝛ simpliciter/ꝛ relatio quilibet diuina cōponitur etiā sibi in aliquo ꝫpposito vt patet: ergo ꝛt. ¶ Secundo sic. Illud quod constituit per se vnum ꝫpositum simplex cū alio non distinguitur realiter ab ipo/qz ex quibuscūqꝫ realiter distinctis nō fit ꝙ sveni nisi per compositionē/sed sic est de essentia ꝛ relatione vel ꝓprietate. ergo ꝛt. ¶ Tertio sic. Illa quorū vnum in abstractione vltimata acceptum predicatur de alio sic accepto sunt idem realiter. Sed eēntia ꝛ relatio puta paternitas sunt huiusmodi. Ista enim secūdum omnes est vera essentia est paternitas ꝛcōuerso. ergo ꝛ cetera. ¶ Quarto sic. Omne distinctum realiter ab essentia diuina vel a deo est creatura/ꝛ nō est deus. Sed planum est ꝙ ꝓprietas diuina relatiua nō est creatura imo deus. ergo ꝛt. ¶ Quinto sic. Illud quo maius excogitari nō potest est idem realiter cuilibz formaliter sibi compossibili. Si enim nō/tūc necessario haberet rationem partis ꝛ iperfecti ꝛ perfectibilis aliquo/ꝛ ita aliquid maius excogitari posset. Sed essentia diuina est maius qua excogitari non potest sine cōtradictione secūdum Anselmum. ergo ꝛt. ¶ Dices ꝙ relatio dato ꝙ nō cēt realiter idem cum essentia non perficeret essentiam/quia nec secūdum rōnem suam ꝓpriam dicit aliquam perfectionem: secundum eos qui ponūt eam distingui ab essentia formaliter/ꝛ per consequens essentia non haberet rationem potentialis ꝛ perfectibilis respectu eius/ nec haberet rationem partis respectu cuiuscunqꝫ.

Obiectō

¶ Contra/ quia licet relatio creata non sit perfectio simpliciter: quia tamen est realiter distincta a fundamento necessario est actus fundati ꝛ comparatur ad ipsum/sicut actus ad potentiam. Similiter differentia ad genus sicut dictum est supra ī ergo in ꝓposito. Similiter vt videtur ista duo non stant simul ꝙ aliquid sit in alio sicut relatio in fundamento/ꝛ ꝙ sint realiter distincta ꝛ vnum non sit actus alterius/ꝛ per consequens quin constituant vnum compositum per se vel per accidens/siue sint perfectiones simpliciter siue non. Quod autem relatio non sit perfectio in diuinis/ dictum est supra/quia omnis perfectio in diuinis est perfecto simpliciter / et ipsa non est perfectio simpliciter / et si ipsa esset distincta realiter ab essentia necessario perficeret ipsam aliqualiter eo ipso ꝙ actuaret. Hoc autem stare non potest cū veritate/

ꝫ ꝓcedē. obiect. 1.

z simplicitate diuine essentie que est purus actꝰ igitur ꝛc. ¶ Si dicatur ad istas rones ꝙ infinitas eentie tollit cōpositionē ꝛ ponit predicationē essentie de relatione. Dico ꝙ verū qz arguit necessario idē titatem realem/alioquin est impossibile. Si em̄ nō sunt idem realiter/essentia ꝛ relatio nō predicatur de alio idētice: sed est talis predicatio falsa qz non est ita in re. Similiter per infinitatē non tollit cōpositio/nisi ponatur idētitas sicut patz. ¶ Sexto probatur sic hoc per auctoritatē Augustini de ciuitate de vbi dicit/ꝙ ꝓpter summam simplicitatez deus est quicquid habet excepto relattuo quia relatiuum vel relatio habet cozrelatiuū ꝛnō est ipm̄/sicut pater habet filium ꝛ nō est ipe. Sed etiā non comparatur ad relationem sicut ad relatiuū/vel relatum ad cozrelatiuuz/vel ad relatiuū: ergo est ipa relatio quam habet. Hec patent ꝙ Damascenum primo libro: qz omnia sunt vnum in diuinis et hoc realiter preter generationē ꝛ ingenerationem. ꝛc. ergo essentia diuina ꝛ relatio sunt idem realiter. Hec de secūdo articulo.

ꝙ relatio ꝛ ꝓpetas sint ex natura rei ī diuinis.

¶ Quantū ad tertiū articulum

Alia obiectio.

Solutio

Auguſt.

1ª ratio.

2ª ratio.

Ad rões

2.

3.

probo ꝙ essentia diuina ꝛ ꝓprietas vt paternitas distinguantur formaliter ex natura rei. Ad hoc ad duco primo rationes. Secūdo auctoritates ¶ Sed antecē probem istam conclusionem probo vnum ꝓambulum/ scilicet ꝙ vtrūcz tam relatio cꝫ ꝓprietas est ex natura rei in diuinis. Hoc probo primo sic. Essentia ꝛ relatio sic se habēt ꝙ vel vtrū cꝫ est in diuīs ex natura rei: vel vtrūcz ex opere ītellectus: vel alterum ex opere intellectus: ꝛ alterꝫ ex natura rei/ex quo sunt in diuinis. Si primo modo habeo propositum. Sed non potest dici ꝙ vtrunqz sit ex opere intellectus. Primo quia tunc persona constituta ex ipsis esset ens mere rationis. Secundo qz primum ens simpliciter nō potest esse ens rationis/quia omne ens rōnis est posteriꝰ intellectu aliquo. Essentia aūt diuina est ens simpliciter primum in vniuerso vt patet. Nec potest dici ꝙ alterꝫ puta essentia sit ens rationis / ꝛ relatio sit ex natura rei. Primo ꝓpter rationes predictas. Secūdo quia relatio que nō habz fundamētum reale nō est realis. Tertio qz relatio necessario ꝓsupponit eēntiam. Nec potest dici ꝙ relatio sit in deo ex opere intellectus. Primo qz suppositum nō distinguetur realiter a supposito: sed tm̄ secūdum rationem. Secundo quia sicut ꝓbatum est immediate qm̄ relatio ꝛ essentia sunt idem realiter/ sed essentia est ibi ex natura rei: ergo ꝛ relatio. Tertio quia si relatio esset ibi per opus ratiōis sequeretur ꝙ persone ꝓducerentur per actum essentialez/ puta ꝙ intelligere/ sicut ꝛ relationes fierent per talem actum/ et ꝙ omnes persone essent equaliter producte / sicut et omnes relationes fabricate per actum intellectus ꝛ ꝙ quelibet persona produceret quālibet/ sicut et suam relatiōem per ipsum intelligere/ ꝛita seipam ꝛ ꝙ persona secūdum ꝙ huiusmodi haberet eē mere obiectiuum in intellectu / sicut ens rationis saltem secūdum aliquos secūdum ꝙ huiusmodi/ꝛ nō esset reale ꝛ ꝙ persona non esset quātum ad sua positiua vna per se ex essentia ꝛ relatiōe/sicut nec ens rationis non constituit vnum per se cum ente reali/ergo relinquitur necessario ꝙ vtrūcz est ibi ex natura rei/ꝛ hoc concedūt omnes catholici: nec oportet circa hoc amplius immorari. ¶ Secūdo probō ꝙ distinguūtur in diuinis ex natura rei primo sic. Contradictoria nō possunt simul ꝛ semel verificari de eodem penitus indistincto ex natura rei: ſz distinguere personam ex natura rei a persona ꝛ non distinguere cōtradicunt ꝛ verificantur simul ꝛ semel de essentia ꝛ relatione: quia essentia non distinguit/relatio distniguit etiā ex natura rei: ergo eēntia ꝛ relatio non sunt idem omnino ex natura rei/ sed aliquo mō distinguūtur: vel stant ꝓtradictoria. ¶ Secūa rō est hec. Cōicabile ex natura rei ꝛ cōicabile est nā rei quoꝝ vtrūcz est aliqd ex nā rei/distinguūtur ex natura rei aliquo modo/nō solum ꝙ opꝰ intellectus sed essentia diuina ex natura rei est cōmunicabilis: proprietas vero vt paternitas in patre est incōmunicabilis ex natura rei/alias em̄ cōmunicaretur sicut eēntia/ꝫ ista distinguūtur ex natura rei. ¶ Dicitur ad istam rationem ꝙ maioz nō est vera/quia homo est aliquid cōmunicabile/ꝛ sortes est aliquid incōmunicabile/ꝛ tamē sortes ꝛ homo non distinguūtur ex natura rei/ sed sunt formaliter idem/quia sortes ꝛ homo per se primo modo. Similiter etiam ꝑnitas ꝛ relatio in diuīs. ¶ Aliter dicitur ꝙ ista ratio nō cōcludit/qz tm̄ mō argguit ꝙ essentia ꝛ ꝓprietas nō sunt ad equale idem vel conuertibiliter: sed hoc nō arguit distinctionē formalem ex natura rei. ¶ Aliter respōdetur ꝙ si ratio est bona ꝑ ipsa concludit ꝙ essentia ꝛ relatio nō solum distinguūtur formaliter / sed etiā realiter: qz sicut cōmunicabile ꝛ incōicabile formaliter distinguuntur ita cōmunicabile ꝛ incōmunicabile realiter distinguuntur. Sed essentia est cōmunicabilis realiter relatio nō ergo ꝛc. ¶ Dicunt ergo ꝙ maioz nō est vera quia licet essentia ꝛ relatio sint idez penitus ex natura rei/quia tamen istud idē ꝛ est ad se ꝛ sic dicitur essentia ꝛ sic cōmunicabile est / ꝛ est ad aliud cui relatiue opponitur ꝛ sic dicitur relatō ꝛ sic incōmunicabile est qz incōpossibile suo supposito/ideo ratio nō cōcludit nisi distinctionem rationis relationis ab essentia secūdum rationem ꝛ ab opposita relatiōe secundū rem sicut cōiter dicitur.

¶ Contra primū dictū dico ꝙ ista est nulla de forte ꝛ homine. Dico em̄ ꝙ hic homo puta sortes habet in seipo aliquid formaliter per quod est hic homo/quod est extra cōceptum methaphisicum ꝛ distinctum ex natura rei ab homine/vt homo ē/ ꝛ ab humanitate. Ex quo em̄ homo vel humanitas ex se nō est hec: sed est communicabilis ꝛ nō repugnat ei / necessario oportet ꝙ aliquid extra rationem eius sit hec vel hic. Illud voco differentiam individualem sortis/ꝛ dico ꝙ humanitas est extra totum conceptum huius differentie/ꝛ ecōuerso: ꝛ dico ꝙ exemplum est ad ꝓpositum meum ꝓbandus de eēntia ꝛ paternitate in diuinis/ꝛ accipiatur humanitas ꝛ foteitas vel illa differentia individualis sicut accipitur deitas ꝛ paternitas. Quādo dicis ꝙ homo est cōmunicabilis ꝛ sortes incōmunicabilis dico ꝙ verū est/sed non primo: sed humanitas est primo communicabilis ꝛ differentia individualis primo incommunicabilis/ vocando incōmunicabile in pluri ficabile / eiusdem rationis seu indiuisibile. Et est communicabilis quemadmodum vniuersalis vel communis: essentia diuina habet ꝙ sit incōmunicabilis isto modo vt quod est: tamen ꝓmunicabilis vt quo nō est sicut etiā ꝛ ꝓprietas

ꝙ eēntia diuina ꝛ rō seu ꝓpetas distinguūt formaliter ex natura rei.

2ª ratio.

ꝫ.2. instā tiam.

ꝫ tertiam

nitas a filiatione qđ est falsum. ¶ Tertia ratio est ista. Est impossibile qđ per idem penitus formaliter ex natura rei aliquid vnū ꝛ idem cōcipiat cum alio formaliter ex natura rei: ꝛ videt esse principiū quia per idem nō est nisi idem formaliter. Sed persona vna puta pater per essentiam cōuenit formaliter cū filio: ꝛ per paternitatē distinguunt formaliter ab eodem/ꝛ ex natura rei vt patet: ꝙ paternitas ꝛ eēntia nō sunt idem formaliter ex natura rei potest obiici ꝛ solui cōtra istam rationē aliquo modo sicut cōtra precedētem. ¶ Quarta ratio est ista Illa que dicūt aliquid positiuum ex natura rei formaliter ꝛ vnū ex se dicit perfectionē simpliciter/ꝛ est infinitū: ꝛ quo maius cogitari non potest: aliud vero non: distinguūt formaliter ex natura rei. Sed essentia diuina ꝛ paternitas sic se habēt: vt probatū est supra ꝛc. ¶ Quinta ratio est ista. Illud qđ se cūdum rationē formalē ꝛ ex natura rei est obiectū beatificū distinguit ex natura rei ab eo qđ scđm rationē formalem ꝛ ex natura rei non est obiectū primo beatificū: quia visio beatifica est intuitiua: ꝛ nō versat nisi circa illa que sunt in obiecto ex natura rei: nō circa respectus ratiōis qui fiunt circa essentiam vel obiectum saltē primo. Sed essentia est obiectum primū: relatio autē non: quia tūc primo beatificaretur intellectus in quatuoz obiectis realiter distinctis primo: puta ī quatuoz relationib⁹ ꝛ hoc etiā improbatū est: sed est obiectū secūdariū subtantiarum distincte ꝛ distinctū cognitū visione beatifica ꝛ intuitiua ab obiecto sic primario: ergo ꝛc.

¶ Sexta rō est hec. Quecūqz vni ꝛ idē simplr simplici extra intellectū sunt penit⁹ eadē inter se: sunt eadē penit⁹ extra intellectū. Probatio quia detur oppositū ꝙ non sint penitus eadē: sequitur ꝙ neutrū eoꝝ sit penitus idem cū alio tertio: sed ꝙ in aliquo alterū distingueba ab alio. Si ergo paternitas ꝛ filiatio sunt totaliter idem essentie simpliciter simplici ex natura rei: sequit ꝙ totaliter sint sibi eedem: ꝛ sic etiā pater ꝛ filius. Ista ergo erit vera. Pater est filiꝰ: ꝛ filiatio est paternitas. Hec est sentia est filiatio: ergo hec paternitas est hec filiatio/nec totus mūdus posset soluere: ergo est falsuz ergo ꝛc. Immo vltra sequeret ꝙ si paternitas est idem formaliter cū essentia ꝙ sicut paternitas non predicat de filiatione ita nec essentia de filiatione: qđ est falsum. Ista sufficiāt pro rōnib⁹. ¶ Postea adduco auctoritates. Prima auctoritas Augusti vij. de trini. c.ij. Si essentia ad aliud dicit: essentia nō est essentia. Sed si paternitas ꝛ essentia sunt eadē formalitas: essentia ad aliud dicit vel dici potest. Hoc est ex natura rei: ergo eēntia nō est essentia: cōclusio est falsa ꝛ impossibilis: quia negat idē de seipso: ergo ꝛ altera premissarū non minoz: qz sicut paternitas dicit ad aliud: ita ꝛ eēntia si sunt eadem formalitas: vel saltē dici potest veraciter ꝛ cōformiter ad rem: ꝫ dictum Augustini est falsuz qđ est incōuenies. Non valet dictū Augustini ꝓ eis de ꝑsona: quia Augustinus accipit personaz scđm vsum suū pro substātia (sicut dictū est supra) necvalet responsio aliorū de tertia opinione: qz Augustinus intelligit hoc quantum ad modū dicēdi. Si essentia dicit ad aliquid nō est essentia vere significata: sicut significat per hoc nomen essentia. Istud nichil valet: qz si essentia est ad aliquid in re (sicut dicūt) ꝛ cū hoc stat essentiā esse essentiam: planum est

Aug. 7. de trini.

Lozrelatiuum.

ȳ nichil repugnat essentiam significatā ad aliquid ⁊ per cōsequēs stare cū hoc essentiam esse essentiaȝ qđ negat Augustinus. Patet etiā nunc̄ propter mutationē significationis vel modi circa aliquam vocē sequitur negatio eiusdē a seipso in significato sed negatio significatiōis vel modi a voce. Si igitur dictū Augustini intellectū esset de modo significādi quādo dicit. Si essentia dicatur ad aliud:nō potest ex hoc inferre negationē eiusdē a se:puta essentie a seipsa in re:quē tñ infert ⁊ nō in significādo sicut dictū alīj:quia ponit. Igitur nō est ēentia ⁊ nō dicit nō dicit essentia dico ȳ dictū eorum est

August. plane cōtra intētionē Augustini. Igitur sicut patet intuicienti ⁊ patet eodē. vij. c. ⁊. viij. vbi dicit et aliud est in deo subsistere ⁊ aliud deus esse: sicut est aliud deū esse:aliud patrē esse:relative ȝ subsistit sicut relative gignit ⁊ dominat:⁊ sequit̄ similis cōsequētia cū prima iam substātia nō erit substātia: qz relativum erit:⁊ postea subdit absurdissimū autem est:vt substantia relative dicat. ¶ Tertia auctoritas est Augustini capitulo septimo sic. Omnis essentia que relative dicit est aliquid ⁊c. Relatio ergo cū pater dicat ad aliquid necessariō est aliquid

Idem de trī. 7. capi. 7. preter relationē:hoc est ēentia:ergo ⁊c. Et ideo dicit in eodē septimo/ȳ si pater nō est aliud ad se nō est ad aliquid. Si ergo ad se ⁊ nō aliud sunt eadem formalitas:idē est dictū si ad se nō est nec ad aliud: ac si dicat si nō est ad aliud nō est ad aliud qđ nihil dictū est. ¶ Quarta auctoritas est Augustini. vij.

Idē ibi dem. c. 9. de trini. c. ix. vbi dicit ȳ substātia patris ē quo est/ nō autem quo est psona patris vel pater. Similiter de verbo dicit capitulo quarto/ȳ nō eo est verbuȝ quo sapiētia/⁊ pari ratione quo essentia:que oīa essent falsa si essent idem formaliter et sic de multis. Unde dico ȳ positio cōtraria est omnino cōtra mētem Augustini. Nota ȳ essentia paternitas vel filiatio vtrūq; est in diuinis scōm rationē formalem quidditatiuā propriā formaliter ⁊ actu/nō in potētia sicut forme in materia:nec vt in causa sicut effectus in sole:⁊ ita nō in virtute nec cōfuse sz distincte sic ȳ persona scōm essentiam dicit ad se/⁊ scōm relationē puta paternitatē dicitur ad aliquid ⁊ relative/ita vere ⁊ formaliter ex natura rei ac si essentia ⁊ relatio essent res distincte:vel essentie in ipsa sicut creatura. ¶ Dico igit ȳ relatio ⁊ essentia di

Summatio predictorum. stinguunt formaliter:nec sunt idē per se primo modo dicēdi per se:quia impossibile est ȳ absolutū et respectus sint idem per se primo modo dicēdi p se. Talis autē distinctio nō debet dici distinctio simpliciter ⁊ absolute loquēdo:sz magis distinctio talis puta formalis eo modo quo expositū est supra distin. xxij. Sūt autē non idē adequate triplici inadequatione relatio ⁊ essentia/puta essentia et paternitas primo inadequatione perfectiōis:qz vnū dicit perfectionē simpr̄ aliud nō:Secdo inadequatione mutuitatis:quia essentia per idētitatē ex seipsa includit realitatē relatiōis:nō autē ecōuerso. Tertio inadequatione predicatiōis:qz nō de quocūq; predicat essentia ve eodē predicat relatio:nec cuicunq; est eadem essentia eidem oportet ȳ proprietas sit eadē/nec vbicūq; formaliter inuenitur essentia ibi ⁊ relatio aliqua puta pater determinate. Sic ergo patet quomodo est eadē ⁊ non eadem/ ⁊ similiter est de relatione respectu cuiuslibet attributi. Hec quātum ad tertium articulum questionis.

¶ Quātum ad quartum articulum subsequētem notāde sunt rationes aliquoȝ difficiles quibus videtur relatio distingui realiter ab essentia. Primo qz essentia realiter ⁊ vere predicatur de filiatione ⁊ filio:⁊ est sibi eadē realiter:nō autē paternitas:ȝ ēentia ⁊ paternitas nō sunt idē realiter:alioquin verificarētur cōtradictoria realiter de eodē realiter. Hoc autē est impossibile sicut ȳ verificenī formaliter de eodē formaliter. ¶ Secūdo:quia essentia cōmunicat realiter:nō tñ formaliter:paternitas nō cōmunicatur realiter/sicut nec formaliter:ȝ non sunt idem realiter/ȳ paternitas nō cōmunicat realiter patet:quia tūc filius esset pater realiter sicut est deus. Hoc autem est falsum.

¶ Tertio:qz aut realitas tota paternitatis est ēentia/⁊ pari ratione filiationis:⁊ sic ambarū est vna realitas:⁊ sic paternitas ⁊ filiatio sunt idem realiter/⁊ pater ⁊ filius; aut nō tota paternitatis realitas est essentia:nec pari ratione filiationis:⁊ sic sequit̄ ȳ paternitas aliquid realitatis excludit ⁊ habet qđ nō essentia:vel est aliqua realitas distincta ab essentia:⁊ sic patet ȳ essentia ⁊ paternitas realiter distinguātur ⁊ nō solum formaliter:nec hoc tollit infinitas essentie:licet bene tollat compositionē. Infinitas esset nō tollit naturā contradictionis que vera esset de eodem realiter si essentia ⁊ relatio nō ēent idem realiter:sicut deductū est supra secundū eos.

Ad ȝc. rationes. ¶ Et sic potest ad ista ⁊ cōsimilia responderi ȳ cū realitas ⁊ formalitas relationis sunt penitus eadē extra intellectū nullomodo distincta:⁊ similiter de realitate ⁊ formalitate essentie oportet dicere ȳ sicut est alia ⁊ alia formalitas:ita ⁊ alia ⁊ alia realitas:⁊ sicut formalitas a formalitate distinguit formaliter ⁊ nō realiter:ita realitas a realitate distinguit:nec plus nec minus formaliter ⁊ nō realiter: pro tāto quia licet ex natura rei sit ȳ vna realitas trāsit in aliam rationē infinitatis:⁊ vna potest de alia in abstracto predicari:⁊ sic licet idē sit ibi realitas ⁊ realitas:nō tñ distinguitur realiter nisi accipiatur distingui realiter pro distingui ex natura rei sed sic nō accipitur ī proposito. Sed accipit̄ prout dicere aliquid vltra:quia negationē trāsitus vni⁹ in aliud ratione infinitatis alterius: vel vtruȝq; quomodo dicimus ȳ paternitas ⁊ filiatio realiter distinguunt. Iste autē rationes suppositē concludūt realitatē/⁊ realitatē essentie ⁊ relationis:sz nō cōcludunt ȳ distinguant realiter modo predicto: quia tūc non potest vitari cōpositio relationis ⁊ essentie in persona. Si dicas ȳ illa quoȝ sunt distincte formalitates distinguunt formaliter/⁊ essentie essentialiter:ȝ similiter si sunt distincte realitates distinguunt realiter. Dico ȳ verū est realiter a realitate que est ex natura rei/ ⁊ hoc concedo:sed non oportet ȳ realiter modo predicto qui arguit cōpositionem in persona:si non sufficienter stude et illa placent michi.

Instātie ꝫ dicta in precedēti bus articulis. ¶ Circa istum articulū instatur contra predicta in precedētib⁹ articulis multipliciter. Primo sic. Relatio vt distinguit ab essentia:aut est per se res primo modo: aut nō. Si nō est per se res primo modo: sequit ȳ per se est nichil qđ est falsum:⁊ ptra te: quia tūc nō distingueret formaliter ab ēentia sicut dicis aliud ex natura rei sīr qđ nulla res est omnino nichil est

secūdum Augustinum primo de doctrina christiana. Si est per se res primo modo aut alia res vel dictā res. Idē em̄ ⁊ diuersum vel distinctū immediate se habēt circa ens:si alia res:ergo realiter distinguit ab essentia:qđ est cōtra te: ⁊ contra veritatem:quia tūc faceret compositionē cū ea. ¶ Secūdo sic. Quod nō est idē formaliter alteri est diuersum formaliter ab eo:qz idē ⁊ diuersum etiā sicut pr̄. Sed relatio sicut tu dicis nō est eadē formaliter essentie:ȝ est diuersa formaliter ab ea. Sed eē diuersum ab alio distinguit̄ ab eo realiter:ȝ ⁊c. ¶ Tertio sic. Sicut nichil potest differre ⁊ cōuenire eidē respectu eiusdē formaliter:ita nec conuenire realiter ⁊ differre per idē realiter. Cum igit̄ vna psona realiter distinguat̄ ab alia:⁊ realiter cōueniat cum alia. Hoc nō potest esse per idem realiter: sicut nec illud per idem formaliter:ȝ sicut cōcludit̄ ex cōuenientia ⁊ differētia personarū distinctio formalis ita ⁊ realis. ¶ Quarto sic. Non est minus illimitata diuina essentia formalit̄ q̄ realiter:ȝ sicut ex sua illimitatione reali est eadē relationi realiter/.ita et ex sua infinitate formali est eadem sibi formaliter. ¶ Quinto sic. Unūquodq; sua realitate ⁊ entitate qua est distinguit̄ a quocūq; distinguit̄:sed relatio sua realitate ⁊ entitate nō potest distingui ab essentia:quia realitas est eadē vtriusq; sicut dicis:est. n. idem realiter:ȝ nullomodo nisi secundum rationē. ¶ Sexto sic. Eodē modo aliqua sunt idē inter se: quomodo sunt eadē in tertio(qz per hoc tenet omnis forma sillogistica)Sed due relationes oppositē(sicut dicis)sunt sic realiter eedem ipsi essentie:ȝ ⁊ inter se:nō ergo sunt distincte realiter ab inuicē: nisi realiter distinguant̄ ab essentia. Adhuc patet ȳ nō distinguātur illa nisi per illa que super addūt tertio quibus distinguunt̄ ab eo:igit̄ ⁊c. ¶ Septimo sic. dictū est supra ȳ duo essentialiter distincta vel realiter nō concurrūt ad cōstitutionē p se vni⁹ suppositi nisi per cōpositionē. Contra. Natura humana ⁊ diuina cōcurrūt ad idē suppositū xp̄i:et tñ nō per cōpositionē:ȝ similiter dato ȳ essentia ⁊ relatio distinguerent̄ realiter adhuc nō esset cōpositio. ¶ Octauo sic. Quādo dicis ȳ relatio vt paternitas est eadē realiter essentie:aut ista idētitas est adequata essentie:aut nō. Si est adequata tūc eēntia nulli alteri relatiōi est eadē realiter vt patet:qđ est falsum. Si nō adequata hoc non potest esse nisi propter aliquā distinctionē. Sed ad hoc non sufficit formalis distinctio aliquoȝ / quia sicut formalis distinctio non excludit idētitatē realitatum:ita nec excludit adequationē realis idētitatis aliquorū:vt patet ⁊c. ¶ Nono sic. Contra primā rationē adductam supra sicut cōtradictoria nō possunt cōuenire eidē formaliter simul:ita nec eideȝ realiter. Sed distinguere suppositū realiter ⁊ nō distinguere cōtradicit̄:ergo essentia ⁊ relatio quibus cōueniunt realiter. Similiter cōtra secundā de cōmuni cabili ⁊ incōmunicabili/⁊ similiter posset argui cōtra quartam rationē de perfectione ⁊ nō perfectione:de obiecto beatifico ⁊ nō beatifico: ⁊ sīr cōtra tertiam rationē. ¶ Ultimo videt ȳ si tales rationes sunt vere ⁊ bone sequit̄ ȳ velle dei vel act⁹ volendi distinguit̄ formaliter ex natura rei infra seipsum. Probatio:quia de⁹ vult sortē saluari volitione cōsequēte. Si ergo velle antecedēs ⁊ velle cōsequēs sunt idem totaliter ex natura rei:sequit ȳ cō

tradictoria cōueniunt deo respectu eiusdē simul et semel respectu eiusdē obiecti:igitur ⁊c. Similiter etiā deus permittit mala fieri:⁊ ita vult mala fieri volitione permissiua:⁊ nō vult mala fieri volitiōe preceptiua:quia nō precipit mala fieri:ȝ volitio diuina preceptiua ⁊ pmissiua distinguunt̄ ex natura rei:hoc est falsum:ergo ⁊c. Similiter sequeretur ȳ scientia visionis ⁊ scientia simplex:⁊ amor simplicis ter complacētie:vel amor efficax distinguerent̄ ex natura rei. Similiter deus ⁊ deitas/⁊ multa huiusmodi per cōsimilē rationē. Quere solutionē istorū in principio huius articuli ⁊ distinctione. xxij. inv ltima questione de attributis in quadam additione posita ⁊ cetera.

Ad instātias precedentes. ¶ Ad ista respondeo ꝓ ordine. Ad primus quādo dicis an relatio per se sit res inc̄tum distinguitur ab essentia. Dico ȳ ly inc̄tū potest teneri reduplicatiue vel specificatiue/sicut dictū est supra distinctione. xxij. Si teneat reduplicatiue dico ȳ relatio inc̄tum distinguitur ab essentia nō est res:vel non est concedēdum ȳ sit res:quia ista distinctio nō est causa inhērētie predicati ad subiectū/nec est causa quare relatio sit res:tūc esset omnis res: saltē nihil distinctū a relatione esset res / ⁊ tūc essentia nō eēt res per se:nec sequit̄ ȳ sit nichil:quia licet cōtradictoria cōueniant sub disiunctione cuilibet intelligibili:non tñ sub reduplicatione inc̄tū nichil aliquod alia huiusmodi non esse hoc oportet. Si autē teneatur specificatiue tūc dico ȳ relatio est res:⁊ est sensus relatio sub distinctione vel cuȝ distinctione ab essentia est res:⁊ est verum. Quādo dicis aut eadē res cū essentia:dico ȳ res que est essentia vel eadem res cum essentia: sed eadem non formaliter nec per se primo modo sed realiter sicut dictū est supra. Et ideo nichil sequit̄ contra predicta ex hoc. Non est enim relatio per se alia res ab essentia realiter ponēdo perseitatē alietatis:sed magis negando ⁊ ponendo alietatē perseitatis. Licet em̄ relatio per se primo modo sit aliqua res:quia est aliquid ⁊ nō nichil:non tñ est eadē formaliter essentie ⁊ primo modo:sed est eadē essentie nō per se primo modo. Vel potest dici quādo petis aut relatio ex quo per se est res est eadem res cum essentia aut alia: dico ȳ licet per se sit res: nō tñ per se res que est essentia vel essentia:nec per se res alia ab essentia:nec sequit̄ ergo per se alia res ab essentia vel nō essentia sicut nō sequit̄. Homo non est per se albus ȝ est per se nō albus:licet sit alterū absolute loquēdo. Sed dico bene ȳ relatio nō per se est essentia vel res que est eēntia si accipiat̄ res que est essentia pro essentia: licet em̄ relatio per se sit res:quia nō est nichil:nō tñ per se est essentia diuina nec res que per se primo modo sit essentia sed eēntia istomodo est per se res:⁊ ideo semp̄ stat ȳ relatio est semp̄ eēntia nō tñ per se primo/⁊ ȳ formaliter distinguātur. ¶ Ad scōm dico ȳ maior nō est vera accipiēdo diuersitatē proprie pro alietate reali vel essentiali: sed bene verū est ȳ aliquid positiuum qđ non est formaliter idem alteri positiuo est formaliter distinctū sub eo. Et ideo cōcedo ȳ relatio est formaliter distincta ab eēntia licet aliquī dicāt ȳ nō sequitur hoc:nec est cōcedēdū ȳ relatio sit formaliter distincta ab essentia. Dicū em̄ ȳ nō sequit̄: hoc positiuū nō est formaliter idem alteri:ȝ est distinctum ab eo formaliter; sicut

nō sequitur binarius nō est impar formaliter ꝑ se primo modo: ꝯ est par formaliter ꝑ se ꝛ primo modo: quia antecedēs habet plures causas veritatis. Unā q̄ binarius est par quocūq; modo: ꝛ sic est impar formaliter: nec primo modo: nec alio modo. Aliā q̄ est aliquid aliud a parte impari: ꝛ sic nec par nec impar formaliter. Tertiā: quia est par formaliter sicut ꝑ se primo modo: ꝛ per consequēs habet solum vnā causam veritatis: vel saltē accipit̄ pro vna puta q̄ binarius sit par per se primo modo: ꝛ est fallacia consequētis. Videt michi q̄ istud sequit̄ valde bene saltē gratia materie ei⁹ ꝛ credo q̄ gratia forme: quia idē ꝛ distinctū diuidit ens positiuum sufficienter: positiuum nō est idem formaliter cū positiuo/ꝯ est distinctū: sicut sequitur nō est idem realiter cū positiuo: ꝯ distinctum realiter a positiuo: nō est idem essentialiter cū positiuo: sicut etiā sequitur nō est in actu: ergo in potētia/nō est ī potētia/ꝯ in actu. Dico tū q̄ nō sub hoc sensu q̄ distinctio formalis sit de cōceptu quidditatiuo distincti puta relationis: sicut intelligūt isti accipiendo q̄ quando dicit̄ relatio distincta formaliter determinet cōpositionē: sed accipio q̄ distingui formaliter sicut accipit̄ totum pro predicato qđ cōuenit relationi: nō tū ꝑ se primo: ꝛ patet q̄ exemplū eorū non valet de pari ꝛ impari sicut dictū est vniformiter ad p̄dicta.

¶ Ad tertiū dico q̄ maior est falsa: nā aliqua duo que inter se tm̄ distinguunt̄ formaliter ꝛ sunt idem realiter possunt sic se habere q̄ alterū distinguatur ab aliquo realiter: ꝛ aliud nō: qr illud tertiū sufficit in vnū ꝛ nō in alterū etiā scōm alios: ꝛ ideo stat q̄ per aliqua q̄ sunt idē realiter/ꝛ cōueniat cū eo realiter: sicut per essentiā ꝛ relationē: nec tū stat q̄ aliqua duo sint idē formaliter in nullo distincta ex natura rei: ꝛ per vnū aliud cōueniat cū alio ex natura rei: ꝛ per aliud distinguaī ab eodē/ꝛ ratio dicta est supra. Potest etiā dici q̄ suppositū nō est idē cum alio realiter/sed eēntialiter qr deus: ideo accipitur falsum in minori: sicut nec etiā vna relatio est eadē realiter alteri relatiōi.

¶ Ad quartū dico q̄ nō est minus illimitata essentia diuina realiter ⁊ formaliter nec hoc sequit̄ ex eo q̄ nō est relatio formaliter immo oppositū. Infinitas em̄ simpliciter ꝛ formalis excludit imperfectionē que necessario eēt in essentia: sed nō esse realiter idē essentie: sed nō excludit aliud: ꝛ qr nulla impfectio est q̄ sit distincta formaliter ab ipsa relatione: ymo impfectio esset illud ideo ꝛc.

¶ Ad quintū dico q̄ relatio sua realitate ꝛ formalitate qđ est idem penitus distinguit̄ ab essentia: sed nō realiter. Tunc em̄ impossibile esset q̄ alterū de altero predicaret̄ in abstracto: sed formaliter sicut dictū est supra.

¶ Ad sextum dico q̄ verū est q̄ accipit̄ in maiori/nisi illud tertiū illimitatū ꝛ formaliter infinitū cuiusmodi est essentia diuina: ꝛ illa duo nō sint ex se formaliter infinita: cuiusmodi est relatio vt relatio: ꝛ oīa sint ad aliud ex natura rei: tunc em̄ possunt plus distingui talia ab inuicē ⁊ a tertio ꝛ in talibus nō tenet forma sillogistica expositiua ꝑ aliud.

¶ Ad septimū dico q̄ natura diuina non cōcurrit ad cōstitutionē suppositi diuini sz ipsa a supposito precōstituto ꝛ prius perfecto assumit̄: ꝛ tō nō est ad ꝓpositū.

¶ Ad octauū dico q̄ idētitas illa nō est sic adequata essentie: quī essentia sit eadē realiter alteri relationi ita bene sicut isti est eadē: nec sequit̄ ex hoc aliqua distinctio realis inter essentiam ꝛ relationē sed sufficit distinctio formalis cū infinitate essentie/ꝛ q̄ vna formalitas puta que est infinita excedat aliā ratione sue formalis infinitatis: ꝛ tm̄ adequata quantū ad realitatē: quia vnica realiter est realitas omniū istorū que est realitas essentie ꝛ cuiuslibet istorū. Essentia autē non excedit propriā realitatē vt patet. Si esset quātum ad hoc esset inadequatio: tūc inquirere tur distictio realis: sicut arguit̄ in argumēto ꝛ imaginatur argumētū.

¶ Ad nonū dico q̄ cōtradictoria cōuenire nō possunt eidē totaliter ex natura rei sed bene eidē realiter aliquo modo distincte: qr tūc nō cōuenīunt scōm idem ꝛ precipue si illud sit illimitatum sicut est in proposito: nec tūc proprie sunt cōtradictoria: quia nō scōm idē totaliter.

¶ Ad vltimū dico q̄ velle deū voluntate antecedēte ꝛ nolle illud voluntate cōsequēte vel potius velle voluntate nō consequēte. Similiter de preceptiua et permissiua: nō autē sunt cōtradictoria: ꝛ ideo nulla arguunt distinctionē in velle diuino ex natura rei: sed tm̄ scōm rationē dato adhuc q̄ pmittere sit aliquod velle de quo dicit̄ infra. Unde dicis q̄ si velle antecedēs ꝛ consequēs est totaliter idē: sic est cōtradictio q̄ deus velit aliquid volūtate vel volitione antecedēte: nō autē volitione cōsequēte sicut q̄ velit ipsum ꝛ nō velit volitione antecedēte. Dico q̄ volūtas vel volitio diuina siue sit antecedens siue consequēs est idem totaliter inq̄ntum volitio est sed inq̄ntum est antecedēs distinguit̄ a seipsa scōm rationē vt consequēs: ꝛ vt sic non est idem scōm rationē: ꝛ sic scōm rationē nō est cōtradictio affirmare vnū ꝛ negare aliud sicut patet: nec tales denoīationes vt tales sunt vt dicūt formaliter aliud: nisi secūdum rationē. Sic autē non est de intelligere ꝛ velle: quia vtrūq; scōm suam rationem formalē dicit aliquid ex natura rei ꝛ perfectionē simpliciter: nec de relatione ꝛ essentia.

Ad rōes questiōis principales.

¶ Ad primū principale dico quādo dicis pater est deitate deus cōcedo formaliter: ꝯ paternitas nō est deitas formaliter concedo. Si dicas q̄ paternitate nullo modo est de⁹ nec realiter nec formaliter. Dico q̄ verū est vt paternitas est formaliter: sz bene aliquo qđ est paternitas realiter vt essentia: ita q̄ ex p̄missis nō potest cōcludi nisi distinctio formalis: si em̄ accipiatur paternitas vt habet suppositionē personalē: tūc est minor falsa: ꝛ est sensus nullo qđ est paternitas pater est deus: ꝛ est falsa pro essentia que est paternitas. Si aūt suppositionē simplicē pro paternitate vt pater initas sic est vera/ꝛ nō sequit̄ conclusio nec aliud nisi q̄ eēntia nō est paternitas formal⁹ vel ecōuerso.

¶ Ad scōm dico q̄ ꝛcludit q̄ r⁹ aliquo modo distinguitur ex natura rei ab essentia: in qua est ꝛ fundatur ex natura rei.

¶ Ad tertiū dico q̄ vnū realiter nō est multa distincta realiter/sic q̄ sint idē totaliter: sed potest eē idem realiter cuilibet si sit illimitatum sicut in proposito.

¶ Ad quartū dico q̄ nō quicūq; respectus est differētia entis: sed respect⁹ essentialiter distinctus a quocūq; absoluto; vel concludit q̄ distinguunt̄ saltē formaliter. Nota q̄ qñ dicit̄ in tota questione q̄ aliquoꝝ formaliter distinctoꝝ est vna realitas: nō est intelligēdum sic q̄ realitas sit aliquid vnū substitutū omnibus formalitatib⁹ sed ꝓtāto qr licet talia formaliter distinguaī nō tamen realiter eo modo quo expositū est supra. Et ideo dicit̄ vna realitas: non tū vna formalitas: licet realitas cuiuslibet formalitatis sit penitus eadem illi: ꝛ sic recte numerē realitas sicut ꝛ formalitas: ꝛ sint eadē realiter ꝛ distinguūtur formaliter ab alia realitate sicut formalitas a formalitate.

¶ Distinctionis xxxiij.
Questio Secunda.

¶ Secundo q̄ro btz proprietas sit idem q̄ ꝑsona

¶ Videt q̄ nō. Constituēs determinās ꝛ distinguēs nō est idem q̄ constitutū determinatū ꝛ distinctū. Sed persona est cōstitutū determinatū/ꝛ distinctū. Proprietas vero cōstituens determinās et distinguēs: ꝯ ꝛc.

¶ Scōo sic. Multiplicata proprietate nō multiplicat̄ persona: quia in vna persona sunt plures proprietates/ ergo ꝓprietas ꝛ persona nō sunt idem.

¶ Tertio sic. Si proprietas est persona vna relatio erit duc persone: ꝛ p cōsequēs due relationes: sicut spiratio actiua q̄ est in patre ꝛ filio hoc est falsum: ꝯ ꝛc.

¶ Quarto sic. Pater generat: paternitas nō generat: nec est pater: ꝯ ꝛc.

Aug. II. de trini. ¶ Cōtra scōm Augustinū. v. de trinita. dei. Deꝰ est quicquid habet excepto relatiuo. Sed ꝑsona diuina habet proprietatē nō vt correlatiuū sui: quia tunc ad seipsum referretur: ergo est eadem sibi.

¶ In ista q̄stione sic procedā.

¶ Primo inquirā vtrum proprietas sit in persona ꝛ in essentia ¶ Scōo inquiram in quo est p prius.

¶ Tertio de proposito vtrū sit proprietas idem q̄ persona ꝛ huiusmodi. ¶ Ultimo ad rationes.

Proprietas an sit ꝛ essentia ꝛ ꝑsona. opi. Pozretani.

¶ Quātum ad primum dici/ tur fuisse opinio pozretani q̄ ꝓprietas nō est in eēntia nec in ꝑsona: non em̄ scōm eū insistēs vel infixa vel assistēs vel affixa. Hoc probauit per rationem Nam insistere potest intelligi vel per inherētiam ꝛ hoc nō potest esse in diuinis: quia nullū accidēs est in diuinis: sed oīa ibi subsistunt aut sicut pars in toto contēta a persona nec hoc potest esseverū. Tum quia in deo nō est pars neq; totū. Tum quia ꝑsona nō est nisi hoc ꝛ hoc: ita ꝑsona nō cōtinet hoc/sicut nec idē scīm vel vnū hoc vel aliud hoc.

Boetius

¶ Secundo per Boetium de trinitate vbi dans differentiā inter noīa dicit q̄ aliqua significāt rem vt substantia quantitas qualitas quedā modum rei affixum cuiusmodi sunt relationes.

reprobatio huiꝰ opi.

¶ Ista positio est heretica tm̄ nō est cēsendus hereticus pozretanus: quia fubiecit se consilio Remēsi reuocando eam ibi.

ꝑ pc. opi. Pozretani.

¶ Contra positionē in se arguo sic. Relationes diuine sunt vere aliq̄ res ꝛ eterne. Sed res vera que nō est in essentia vel in persona diuina est essentialiter distincta a deo/ꝛ nō est deus: ꝯ ꝛc.

¶ Scōo sic. Quecūq; concurrūt ad constitutionē alicuius vnius quoꝝ vnū non est in alio necessario factū aggregationē/ꝛ illud non est vnū nisi aggregatione: sicut aceruus lapidū. Si ergo relatio nō sit in essentia ꝑsona nō est vna nisi aggregatione.

Aduerte

¶ Tertio sic. Relatio necessario est in fundamēto/alias non apparet necessitas q̄ fundamētum sit reale: sed essentia est fundamentum relationis: ergo ꝛc.

¶ Quarto patet: quia ꝓstitutiuum formale ꝛ distinctiuum alicuius est in ipso: sed proprietas aliqua est huiusmodi respectu ꝑsone: ꝯ ꝛc. Dico q̄ relatio est insistens vel existēs per cōparationē ad fundamētum: ꝛ cū hoc assistens vel quasi affixa per cōparationē ad terminū: dico em̄ q̄ insistens sunt essentie inquātum per verā idētitatē realem trāseunt in ipsam/ꝛ ꝑsone vt ꝓprietas nature ineſt vel inexistit suppositō ꝛ constitutiuum vel distinctiuū constituto. Sed assistunt cū hoc in ordine ad terminū scōm eos persone ad aliud referunt.

¶ Ex quo patet q̄ parū valet dictum vnius q̄ tā tūmodo proprietas insistit ꝛ nō assistit: quia ꝓprietas vt proprietas vel relatio vt proprietas constituit personā: ꝛ nullo modo scōm q̄ huiusmodi egreditur a ꝑsona: quia via ad relatiuum vel relatio qđ tī conuenit originī. Et ideo dicūt vltra q̄ relatio: vt origo nō cōstituit et q̄ assistit magis ⁊ insistat: relatio nāq; quidditatiue est habitudo in fundamēto ad terminū: ꝛ ideo impossibile est circumscribere ab ipsa vel abstrahere habitudinē ad terminū. Et ideo dico q̄ relatio nō solū vt ꝓprietas ꝛ insistens tm̄ cōstituit diuinū suppositū valde bene et cōstituit suppositum relatiuum: ꝛ ideo nichil valet dictū eorum/q̄ origo nō cōstituit: qr relatio ꝛ origo idem sunt omnino vt dictū est supra. Quātū est ex natura rei relatio autē scōm idem qđ est ex natura rei constituit sicut patet. Nota secūdum id quod tu imaginaris vel fabricas circa ipsam per intellectum tuum.

Ad mot. ¶ Ad primū illorum dico q̄ relatio non inexistit essentie vt accidēs: uo opi. Pozretani realem cū ipsa vel in ipsam: ꝛ similiter vt relatio cō ni. substātialis fundamēto nō accidētalis. Similiter etiā dico q̄ nō inexistit persone vt pars ei⁹ aliquo modo: sed vt cōstitutiuum eius ꝛ distinctiuum/ꝛ vt ꝓprietas nature in supposito nature.

¶ Ad secūdum de Boetio dico q̄ Pozretanus male intellexit Boetium: quia Boetius per illud dictū intellexit q̄ relatio dicit rem suaꝝ in habitudine ad aliud extrinsecū sibi/ꝛ pro tāto dicit eā esse affixam quātum insistat: non autē dicit rem suā ad se nec insistēdo tantum sicut absoluta que stant infra se. Hec de primo articulo.

Relatiō seu ꝓprietas qūo ꝛ qualit̄ est i ꝑsona ꝛ essentia.

¶ Quantum ad secūdum ar/ticulum ostendo primo quomodo diuersimode pro prietas est in essentia ꝛ persona. Scōo quo ordine. Tertio mouebo vnū dubium ꝛ soluā.

¶ De primo dico q̄ relatio est in ꝑsona sicut actus ꝑsonalis cōstituens ipsam ꝛ distinguēs ꝛ referēs vel denominās: qr est ꝑsona relatiua. Et ista sunt vera de proprietate cōstitutiua: vltima duo tm̄ de ꝓprietate cōstitutiua. Relatio autē vel ꝓprietas nō est in eēntia aliquo istorum modorū. Relatio vero vno modo est in essentia sicut in fundamēto: ꝛ istomodo nō est in ꝑsona. Aliomodo est in essentia sicut proprietas in natura: sicut suo modo in creaturis ꝓprietas indiuidualis est in natura creata: ꝛ isto modo non est in persona. Sed in ꝑsona est sicut ꝓprietas indiuidualis in supposito nature: vt differētia indiuidualis in supposito nature: vt differētia indiuidualis in sorte. Sed tamen istis duobus modis relatio est differenter in essentia diuina et persona/et

differēter in natura creata ⁊ suppposito suo. Nā in natura creata sic est differentia individualis: q̄ licet nō distinguaf essentialiter ab ipsa:tñ non trāsit ipsam per idētitatē realem/⁊ ideo actuat ipsam et determinat/⁊ cōtrahit/⁊ denominat/⁊ facit cōpositionē cum ipsa. Unde natura dicit individua q̄ ipsam. Sed in natura diuina sic est p̄prietas q̄ est eadē realiter ſbr:⁊ per cōsequēs nec actuat/nec cōtrahit:nec determinat:nec denominat:sed tātūmodo suppositū determinat ⁊ denominat ⁊ cōstituit ⁊ facit:nec facit compositionē cū essentia aliquo modo. ¶ De ordine dico q̄ nō intēdo loqui de ordine nature vel originis:sed de ordine rationis. Quando quero an p̄ius sit p̄prietas in essentia q̄m in persona vel ecōuerso:quia inter ista nō est ordo originis p̄prie:quia nō comparant sicut producens et productū nec ordo nature patet. Dico igit de hoc q̄ si relatio cōsideretur vt constitutiua est/ sic est in persona tanq̄m in cōstituto:⁊ nō in essentia nisi p̄ accidēs forte per accidēs in q̄tum essentia concurrit ad suppositū constitutū:sed nec hoc est p̄prie dictū:⁊ ideo magis p̄prie dictū est q̄ isto modo tātum est in p̄sona. Si vero cōsideret vt est in aliquo sicut in fundamēto sic est in essentia:⁊ nō in p̄sona/ et ita in istis duobus modis nō est p̄ius ⁊ posteri⁹ in hoc vel in illo. Si autē consideret vt p̄prietas nature:sic primo cōuenit nature/⁊ quasi ratio p̄sone in q̄tum est habēs. Similiter etiā p̄ius est relatio in essentia vt in eo in quo transit per idētitatem realem q̄m in p̄sona:quia nō transit in personam nisi ratione essentie. ¶ Dubiū est quare est p̄prietas vt paternitas sit in essentia vt in fundamēto ⁊ in p̄sona:vt in cōstituto vel relato sicut etiā equalitas vel similitudo. Quare pater nō dicit pater secūdū subst̄ātiam vel essentiam: sicut equalis vel similis. Et dico ad hoc quia sic ly scōm cōnotet rationē fundamētalem nō video magnū inconueniēs q̄ hoc dicatur sicut illud. Si vero notet rationē formalē ille neutra debet cōcedi. Quia tñ vsus sanctorū ⁊ doctorum cōcedit vnā ⁊ nō aliā/dico q̄ ratio huj⁹ est quia equalitas fundat vt ita est in suppositis: quia p̄supponit suppositā cōstituta/⁊ ideo nō p̄t concedi q̄ equalitas sit actus essentie cōueniēs vt reale:sed suppositi,⁊ cōceditur illa. Sed paternitas vl̄ p̄prietas fundat in essentia scōm q̄ p̄intelligit in suppositis:⁊ ideo si cōcederet ista q̄ pater sit pater scm essentiā:eēt occasio euadēdi credēdi q̄ p̄ntas eēt act⁹ essentie:ideo nō p̄cedit. hec de scōo art.

Proprietas an sit pri⁹ in essentia q̄m p̄sona/ vl̄ ecōtra.

Dubium bonum.

Solutio dubij.

¶ Quātum ad tertiū articū/

lum dico q̄ non obstante summa idētitate reali habet tñ p̄prietas ⁊ persona aliquā non idētitatem vel distinctionē formalem. ¶ Q̄ autē habeant idētitatē realem. Probo primo sic. Relatio ⁊ essentia sunt idem realiter:sicut patet ex p̄cedēti q̄stione. Cum igit persona nō includat nec sit nisi ista duo/ p̄prietas ⁊ persona sunt idem realiter. Scōo sic. Infinitū intēsiue est idem realiter cuilibet sibi formaliter cōpossibili in eodē. Sed persona diuina ratione essentie quā includit est infinita intensiue vt patet:ergo est eadē p̄prietati sue sibi cōpossibili vel intrinsece. Tertio sic. Quādo aliquid continet plura:quorū vnū per idētitatē realem trāsit in alterum:ipsum per idētitatem est quotlibet ipsorū:persona diuina est huiusmodi:quia continet essentiam et relationem igitur. Quarto sic. Quia relatio est magis idem realiter vere(saltem nō minus)cū illo q̄ includit ipsam intrinsece in cōceptu quidditatiuo/q̄m cum illo in quo nō includitur. Sed p̄prietas est in p̄sona ⁊ includit:nō autem i essentia:⁊ tñ est eadē cum essentia ergo ⁊ cū persona:tñ nō curo multum de ista ratione. Hoc est primum dictum.

¶ Scōo dico q̄ habēt non idētitatē vel; distinctionem formalē aliquā. Ad cuius euidētiam notādus q̄ idētitas vel non idētitas relationis ⁊ p̄sone cuius est potest accipi dupliciter. Uno modo comparādo ad relationē vnius persone ad aliā personam ad quā refertur p̄sona scōm illam relationē:⁊ sic ipsa relatio est eadē cuz persona formaliter cuius est quia est de suo ꝯceptu quidditatiuo: sicut illud per q̄ constituitur ⁊ distinguit primo ab alio: vel saltem illud per q̄ refertur in. Aliter tale relatiuum nō econuerso persona est eadē formaliter ipsi relationi:quia nunq̄m persona includit in cōceptu quidditatiuo p̄prietati:sicut nec essentia quā includit p̄sona. Unde ista relatio quidditatis formalis ipsius p̄prietatis ad personā que fundat in relatione ⁊ terminat ad personā nō est mutua: non est in persona habet mutua relatio que fundetur in ipsa persona ⁊ terminet ad ipsam p̄prietatē:sicut etiam rationale vel animal sunt idē homini per se primo modo/non tñ homo sic est idem alicui ipsorū. Alio modo potest comparari p̄prietas ad p̄sonam cuius est:⁊ sic dico(sicut iam dictū est ⁊ tacti)q̄ non habēt nō idētitatē vel distinctionē formalem:quia aliud includit p̄sona qđ non relatio:vel p̄prietas cōceptu suo quidditatiuo puta essentiā. Sic ḡ habēt non idētitatē continētie vel mutuitatis:quia si relatio sit formaliter eadē persone non tñ econuerso quia aliud plus cōtinet scz persona:et iam quia persona est idē scōm rem alicui cui nō p̄prietas: vt pater spirationi actiue/cui nō est eadē paternitas/eo q̄ nō est infinita. Scōo nō idētitatē habēt adequationis nisi scōm perfectionē:quia p̄sona est formaliter infinita in ratione essentie quam includit:proprietas vero nō:⁊ scōm predicationē etiam q⁊ aliquid p̄dicat de p̄sona qđ nō de relatione: sicut dicimus q̄ p̄sona generat vel huiusmodi/ vō tñ paternitas vel p̄prietas. ¶ Ex p̄dictis concludo q̄ opinio p̄positiui que fuit q̄ p̄sona ⁊ p̄prietas nō distinguunt nisi scōm rationē fuit falsa:posuit enī q̄ p̄sone se totis p̄rio distinguunt:sicut⁊ p̄prietas sicut ⁊ dictū est supra ⁊ argutū contra ipsum distin. xxvj.

Hylarius.

Essentia q̄tio est in p̄sona: et econtra.

De idētitate vl̄ distinctiōe essentie ⁊ p̄sone ad inuicem.

Risio.

Correlatiū ꝯ p̄positiuū.

¶ Tamē modo possunt poni due rationes p̄tra eū Prima est: q⁊ vna ⁊ eadē p̄sona habet duas habitudines vel p̄prietates/sicut pater ad filiū/⁊ filius ad patrē/⁊ spiritū sanctū. ¶ Scōa est ista due p̄sone habēt vnā p̄prietatē/sicut pater ⁊ filius spiratione actiuā:ḡ due p̄sone sunt vna p̄prietas/ ⁊ cōsequēter vna persona/que sunt falsa. Et ideo dico q̄ p̄prietas ⁊ p̄sona distinguunt aliter q̄m scōm rationē(sicut dictum est). Hec de tertio articulo.

Rones ꝯ cūdē p̄positiuū.

¶ Ad p̄imū p̄incipale dico

q̄ cum idētitate reali stat distinctio formalis sufficiens ad saluandū oīa illa. ¶ Ad scōm dico q̄ bene cōcludit q̄ p̄sona ⁊ p̄prietas nō sunt idem idētitate adequata:sed nō quia sicut idē idētitate reali. ¶ Ad tertium dico q̄ nō est inconueniēs q̄ vna sit due p̄prietates / vel due p̄sone vna p̄prietas per idētitatem realem. ¶ Ad quartū dico q̄ illa predicatio impeditur p̄pter diuersum modum significandi personā in concreto:⁊ p̄prietatē in abstracto vel p̄pter nō idētitatem formalē relationis cum persona:⁊ vtrūq; sufficit ad impediendū p̄dicationē istam. Paternitas generat:⁊ sic de similibus.

Ad rones p̄incipales.

¶ Distinctionis.xxxiij.
Questio Unica.

¶ Arca distinctionē

Trigesimāquartā quero vtrū persona sit idem q̄ essentia. ¶ Uidetur q̄ nō. Primo sic. Quia scōm Hylariū. Natura ⁊ res nature nō sunt idem/ sed essentia est natura: persona ꝑo res nature:ḡ ⁊c. ¶ Secūdo sic. Essentia est vna/p̄sona vero trina/⁊ multiplicat personā:ḡ ⁊c. ¶ Tertio sic. Absolutū ⁊ respectiuum nō sunt idem. Sed essentia est quid absolutū:persona vero relatiua:ergo ⁊c. ¶ Quarto:quia essentia est cōmunicabilis realiter/persona non:ergo non sunt idem realiter. ¶ Cōtra. Essentia est formaliter infinita:ergo est eadem cuilibet persone sibi compossibili.

¶ In ista questione est vide/

dū quomodo essentia est in persona ⁊ ecōuerso Et potest statim expediri:q̄ essentia est in p̄sona sicut natura in suppositis dans sibi formaliter esse deum persona vero in essentia sicut suppositū in natura. ¶ Scōo videndum esset ⁊ probandum q̄ essentia ⁊ persona sunt idem realiter: sed istud potest probari cōsimiliter sicut probatū est supra de relatiōe et essentia/⁊ aliquibus vijs sicut probatū est de persona:ideo dimitto. ¶ Tertio videndum est de distinctione formali istorum vel idētitate adinuicē. Circa qđ notādum est q̄ si idētitas fundet in essentia ⁊ terminet ad personā:sic sunt idē formaliter. Essentia enī est formaliter eadem persone:q̄ includit in suo cōceptu quidditatiuo. Si vero idētitas ītelligatur fundari in p̄sona ⁊ terminari ad essentiam. Sic dico q̄ nō sunt idem formaliter:q̄ persona nō est de cōceptu essentie:q̄ persona includit relationē que est extra conceptū quidditatiuum essentie sicut dictū est supra. Et ita(nō idētitate p̄suppositā)dico q̄ nō habēt idētitatem adequationis secūdum rem:q̄ essentia adequat sibi realiter oēs personas tres:nō autē vna persona adequat sibi secundū rem essentiā ipsam:sed essentia excedendo personā extēdit se ad alias. Aliter enī esset possibile in diuinis nisi vnā esse personam:habēt etiam nō idētitatem adequationis scōm predicationē:quia de quocūq; predicatur persona ⁊ essentia ⁊ nō econuerso. Essentia enī de qualibet persona ⁊ relatione predicatur:nō sic p̄sona aliqua vt patet. ¶ Si dicas cōtra predicta q̄ nec p̄prietas est eadez formaliter cū persona nec essentia:quia tūc iste essent vere per se primo modo. Pater est paternitas/⁊ pater est essentia:sicut ista homo est animal/ ⁊ huiusmodi: qđ est falsum. Dico q̄ nō sequitur p̄pter diuersum modum significādi cōcretiue ⁊ abstractiue/ sicut licet animalitas ⁊ rationalitas sint eedem homini q̄ se primo modo:quia includit in suo cōceptu quidditatiuo:non tñ est ista vera per se primo. Homo est animalitas vel ratiōalitas. Sed si in cōcreto significētur ⁊ modo cōuenienti tūc est predicatio per se primo modo:vt pater est deus. Pater est suppositū relatiuum ⁊ huiusmodi: sicut ista est etiā in primo modo. Homo est animal/homo est rōnalis ⁊c. Sic ad istud.

obiectio.

¶ Ad p̄imum p̄incipale dici

quod Hylarius dicit hoc nō asserēdo:sed inserēdo contra hereticos quasi inconuenientes in diuinis. Aliter dicit q̄ Hylarius dicit p̄ tāto:q̄ suppositum in creaturis addit supra naturā differētiam individualem/que nō transit in naturā ratiōe infinitatis quia in creatura nihil est infinitū:in deo nō sic. Et ideo dictū Hylarij verum est in creaturis. Vel dico q̄ natura ⁊ suppositū non sunt totaliter idem ex natura rei:licet realiter sint eadem:vt dictum est. Ad secūdum dic sicut supra dictū est de essentia ⁊ relatione:quarū vna multiplicat reliter alta nō. ¶ Similiter ad tertium de absoluto et respectiuo q̄ non sunt totaliter idem. ¶ Ad quartū de cōmunicabili ⁊ incōmunicabili. dico q̄ illa que sunt idē realiter possunt sic se habere q̄ vnū sit realiter incōmunicabile:⁊ nō aliud p̄pter distinctionē formalem eorū ex natura rei:sicut dictum est supra.

Ad rones p̄incipales.

¶ Distinctionis.xxxv.
Questio Unica.

¶ Arca distinctionē

Trigesimāquintā quero vtrū in deo sit intellectus vel scientia ex natura rei formaliter. ¶ Uidetur q̄ nō. Primo sic Nihil pure passiuū est in deo Sed intellectus respectu intelligere est pure passiu⁹. Probatio:quia tertio de aīa. Intelligere est pati:⁊ per consequēs non agere:quia pati non est agere:ḡ ⁊c. ¶ Scōo sic. Idem nō est simul in eodem nobiliori modo ⁊ innobiliori:tūc bis esset in eo ⁊ supflueret alter modus. Sed intellectus ⁊ sciētia sunt in deo modo nobiliori:puta virtualiter vel eminēter/ qui est modus nobilior q̄m modus eēndi sapientē formaliter:ḡ ⁊c. ¶ Tertio sic. Dis sciētia habet p̄fōnē mēsurati:⁊ per p̄fis causati respectu obiecti quito metaphisice. Sed in deo nichil est mēsuratū vel causatum/⁊ p̄cipue patet q̄ scientia nō potest ibi poni realiter referri ad obiectum:igitur ⁊ cetera. ¶ Quarto sic. Intellectus in quocūq; est necessario est ad actum nobiliorem se:puta ad intelligere quia actus nobilior est nono metaphisice. Sed intellectus diuinus non potest esse ad actū nobiliorē se vt patet:ergo ⁊c.

3. de aīa.

5. metha.

9. metha.

¶ Contra

Augustinus.xv.de trini.ca.iij. Quādo rebus creatis creatorē sine dubitatione p̄ponimus:oportet vt eū ⁊ sumere viuere/⁊ cuncta intelligere/et mori/ ⁊ corrūpi/ mutariq; nō posse nec corpus:sed spiritum omnū p̄stātissimum optimū beatissimūq; fateamur. Et ad Ro.xj. exclamat Apostolus. O altitudo diuitiarum sapientie ⁊ scientie dei:igitur ⁊c.

Aug.15. de tri.c.7

Ad ro.xi.

¶ In ista q̄stione sic procedā.

¶ Primo inquirā vtrum in deo sit scientia ⁊ intellectus ex natura rei formaliter. ¶ Scōo inquiram

de primo obiecto intellectus vel scientie dei vtrū sit sua essentia scōm rationē essentie. ¶Tertio inquiram de quibusdam obiectis secūdarijs quomodo intelliguntur vel sciant. ¶Vltimo ad rationes.

In do an sit scia et intellect⁹ ex natura rei ꝛc.

¶Quātus ad primum potest

Rones alioꝝ quorum a primo.

ꝓbari primo auctoritatib⁹ sacre scripture ꝛ sanctorum quasi innumeris q in deo est scientia ꝛ intellectus. Sed qz tota scriptura de hoc plena est auctoritates relinquuntur. ¶Aliqui autē volūt ꝓbare a primo q in deo est intellectus ꝛ scientia. Primo sic. Ens immateriale est itellectiuum qš patet ex se est intelligibile eo q carēs materia que nō est ex se intelligibilis. Cui⁹ ꝓbatio est q quāto aliquid magis accedit ad materiam tāto minus est intelligibile. Sed deus cū sit actus purus est summe immateriale: ꝫ ꝛc. ¶Scōo sic. In separatis a materia idem est intelligēs ꝛ intellectum vt dicit in libris de anima/ita q idem est intellectū ꝛ intelligibile: sed deus est summe separatus a materia multomagis q̄ aliud abstractū virtute intellect⁹ agentis quē ponit philosophus in nobis ad faciendum materialia esse intelligibilia in actu: ꝫ ꝛc. ¶Tertio sic. Plante nō faciūt nec possunt ee nisi ipse tm̄ (vt dicit scōo de anima) ꝓpter nimiam materialitatē: quia alteratio forme est per materiā: ꝫ ibi non est alteratio forme/ꝛ nō potest esse alia per cognitionem vel intellectionem. Sed in deo est huiusmodi: ergo ꝛ cetera.

¶Sed de istis

2.1.rones ꝓcce.

nescio si cōcludāt a ꝓprio: immo nec etiā si ꝓcludāt. Omnes em̄ supponunt q materia nō sit per se intelligibilis: vel saltē q quāto aliquid est materiale tāto minus intelligibile vel intellectiuum est: qš ego non reputo verum. ¶Contra primū em̄ dico q materia per se ꝛ directe est intelligibilis: qz qš per se est aliquod ens positiuum reale per se ꝛ directe est itelligibile absolute loquēdo/materia est huiusmodi: ꝫ ꝛc. Maior patet: qz ens ponit obiectus intellectus creati adequatū sibi. ¶Scōo sic. quia cut se habet vnūquodq̄ ad entitatē/sic ad veritatē

2.metha.

scōo metaphisice: ꝛ per consequēs ad intelligibilitatē. Sed materia sic se habet ad entitatē qš per se ꝛ intrinsece habet ꝓpriam entitatē: ꝫ ꝛc. ¶Tertio sic. Ex nō substantijs nō fit substātia: sed ex materia fit substātia: ꝫ materia habet ꝓpriam entitatē seu substātialitatē/ꝛ per consequēs intelligibilitatē: licet non ita perfectam sicut forma. Preterea Omnis per se causa positiua alicuius est per se intelligibilis: sed materia est huiusmodi: ergo ꝛc.

3.2.rōnē ꝓcce.

¶Quātum ad secūdum: quia si quanto magis est aliquid materiale tātomin⁹ intelligibile: sequitur q homo perfectus ex anima ꝛ corpore sit minus intelligibilis q̄ anima tātum: que non est composita ex materia ꝛ forma/ꝛ similiter cōpositum q̄ forma sed hoc est falsum. Qš est em̄ perfectius ens ꝛ verius est magis intelligibile q̄ tū est per se. Sed cōpositum vel homo est ens perfectius q̄ forma vel aīa tm̄: ꝫ ꝛc. ¶Scōo sic. Quia per suā rationē sequeretur q totus homo ꝓpositus ex materia ꝛ forma esset minus intellectiuus q̄ anima tm̄ separata

Ratio cuiusdā ꝛ ꝓcce.2.rōnē

que nō habet materiam: sed hoc est falsum: qz tunc esset minus beatificabilis totus homo q̄ aīa separata. ¶Tertio arguit sic vnus subtilis doctor aīa licet det esse corpori materiali: tm̄ in sua specie ꝛ in aliquo eius indiuiduo est nobilior ꝛ perfectior aliqua natura angelica: puta anima christi que est capacior respectu obiecti nobilissimi q̄ quecunq̄ natura angelica: que tū est separata a materia saltē secūdum alios: sed hoc esse nō posset si esse materiale vel appropinquatio ad materiā daret esse min⁹ intellectum: quia tūc anima esset infima scōm totam speciem suam natura angelica: ꝫ ꝛc. ¶Sed ista ratio nō videt michi bona. Dico em̄ q anima christi nō excedit in perfectione nature/ naturā angelicā: immo deficit ab ea scōm perfectionē specificam sicut in tertio poterit videri. Quādo dicit iste q est capacior naturaliter actus perfectionis intelligendi obiectum nobilissimū puta deū: quia magis beatificari: ꝛ est magis beatificabilis q̄ angelus. Dico q nō est verū q sit capacior nec magz beatificabilis licet sit magis beatificata. Nam sicut dixi supra de capacitate in volūtate respectu caritatis q omnes capacitates omniū voluntatum sunt equales: quia cōueniunt eis ratione sui generis: non vt talis voluntas vel talis. Sic dico in proposito de capacitate intellectus respectu actus intelligendi ideo predicta ratio cōtra alios cōcludere nō videtur. ¶Tertio arguo cōtra eos: quia intellect⁹ noster abstrahit a materia: ꝛ nō itelligit ꝓ statu sue cōiunctionis nisi abstrahēdo: hoc nō est perfectionis in ipso: sed magis imperfectionis. Vnde et intellectus angelicus non sic intelligit: ꝛ hoc accidit obiecto: sed ex eo q accidit obiecto ex parte potentie nō debet dici minus cognoscibile simpliciter/sicut etiā nec deus dicit minus intelligibilis: qz minus cognoscit ab intellectu nostro. Et sol nō dicit minus visibilis: quia nō potest videri ab oculo nostro: ergo ꝓpter materialē quia noster intellect⁹ abstrahit ab ipsa nō iudicari debet obiectū minus intelligibile. ¶Quarto sic: qz immaterialitas cum dicat negationē ꝛ aliquid positiuum subtractum: aut est causa intelligēdi per illam negationē: seu ratione illius negationis: aut ratione illius positiui subtracti. nō ratione negationis: quia nulla negatio per se est intelligibilis. nec ratiōe positiui: quia aut esset causa intelligēdi per se primo modo: aut secūdo ex quo per se quia nō videret alio modo: nisi forte quarto ꝛ de ipso adhuc haberet idem: nō potest dici q per se primo modo illud positiuum substractū negationi immaterialitatis vel intelligibilitatis: quia ista sunt priora vel saltē nō sunt posteriora illo positiuo: et tm̄ causa debet esse prior effectu. Per idē patet q nec scōo modo: quia intellectualitas/in omni natura intelligibili est ptinēs ad quid ditatē eius: sicut vita ꝛ huiusmodi: ꝫ ꝛc.

Ad ꝓpo. rationem

¶Ad primā ergo

Ad rōnes ꝓcce. huius primi articuli.

rationē eorum dicetur q maior non habet necessitatē ex probatione que adducit nec illud qš accipitur in probatione est verū: scz q materia nō sit ex se intelligibilis. Quādo dicis q quāto magis aliquid appropinquat ad materiam tāto est minus intelligibile. Dico q appropinquare ad materiam potest esse dupliciter. Uno modo includendo ipsam sicut partē sui: ꝛ isto modo nō est verū: qz homo totus includit materiam ꝛ aīa nō. Alio modo in gradu nature ꝛ perfectiōis naturalis: ꝛ verū est ꝛ nō sequitur q materia nō sit intelligibilis: sed q inter substātias est minime intelligibilis q̄tum est ex se: licet intelligibilis quia ens positiuum.

¶Ad secūdam dico q in separatis a materia per abstractionē intellectus agētis scōm Aristotelē in tertio de aīa idem est intelligēs ꝛ intellectū/nō q obiectū intellectū sit intellectiuū vel intelligēs: sed quia obiectū scōm actū intelligēdi vel etiā quātus ad suā speciem informat intellectū: sicut sensibile ꝛ sensus idē sunt scōm actū: ꝛ nō habet ex hoc q omne separatū a materia sit intellectiuum: vt patet de oībus accidētalibus quoꝝ nullū est intellectiuum. ¶Ad tertiū de plantis dico q plante qz nō habēt formā sensitiuā/nec materiam dispositā ad talē materiā non sentiunt. Sed hec nichil ad propositum.

Alie rōnes ad ꝓbandū in deo eē scientiā ꝛ intellectū.

¶Adducūtur

2.phis.

ergo alie rationes ꝓbabiles a posteriori ad probandum hoc idē: scz q in deo est intellectus ꝛ scientia. Primo sic. A posteriori habet et per creaturas q deus est ens primū simpliciter pfectissimū/ꝛ etiam ex dicto Anselmi: qz deus est quo maius excogitari nō potest. Sed in ente pfectissimo formaliter est oīs pfectio simpliciter ex natura rei ꝛ formaliter. Cum ꝫ intellectus ꝛ scientia ꝛ huiusmodi dicāt perfectionē simpliciter (qz illud dicit pfectionē simpliciter qš melius est q̄ nō ipm/eo modo quo dictum est supra/ꝛ expositū scōm Anselmū monologion) sequit q in deo sit scientia ꝛ intellectus formaliter.

12.meta.

¶Secūda ratio. Primū efficiens est intelligens/qz cognoscēs et nō per sensum. Qz autē sit cognoscēs probat. Nam agēs omne qš agit ꝓpter finem: nec nō cognoscit finē: vel dirigit a cognoscente finē: ꝛ propter hoc dicit scōo physicoꝝ q natura reducit in intelligētiam/ꝛ opus nature in opus intelligibile. Modo planū est q primū agēs nō potest dirigi ab alio cognoscēte finē: quia tam nō esset primum. Sed deus est primū agens: ꝫ ꝛc. ¶Tertio sic. Cuius est oīa ordinare in finē ipsum habet sapiētiam quia sapiētis est ordinare: sed deus est huiusmodi: ergo ꝛc. ¶Vltimo cōcludit q ista sunt in deo formaliter sic: pfectio simpliciter non potest haberi in aliquo pfectius q̄ formaliter. Sed ista sunt perfectiones simpliciter: qz sunt in deo: ꝛ in summe pfecto: ꝫ formaliter.

Aduerte sequētia.

¶Juxta predicta est aduertēdū q intellectualitas vel vita vel scientia actualis ex natura: vel huiusmodi de deo nō possunt demōstrari a priori qz ista sunt quitditas el⁹ formaliter: nec habēt aliquid prius per qš possint de deo ostēdi vt patet. Si enim intellectualitas accipiatur ꝓ abstracto ab intellectu in ratione potētie: tunc potest demonstrari a priori per essentiam diuinam/ꝛ similiter sapientia vel scientia per aliquid a priori. Sed ista possunt ostendi de deo a posteriori saltē probabilibus argumētis quib⁹ potest tñ responderi. Unde nō puto q sit demonstratū deum esse formaliter intelligibilem: vel scientē licet Aristoteles videat nitī ad hoc duodecimo metaphisice. Unde ꝛ ibi expresse dicit deum esse intelligētem/ꝛ q suum intelligere vita est/ꝛ vita voluptuosissima est/ꝛ concludit ipsum esse vnius principij vniuersi summum: licet hoc nō demōstret sicut dictū fuit distinctione secunda. ¶Secundo notandum est q deus per suam scientiam dicitur formalis ꝛ est sciens: licet scientia in ipso non sit forma inherens: nec faciat vnum per compositionem. Nec enim sunt imperfectionis in forma creata secundum q aliquod subiectum dicitur formaliter tale. Sed scientia in deo est qua deꝰ est formaliter talis: ꝛ hoc nō est perfectionis in forma. Scientia igitur cum sit attributum et maneat formaliter in deo secūdum propriam rationē quiditatiuam: licet transeat in essentiam per verā identitatem realem potest denominare deum: vt qua ipse formaliter sciens vel sapiens: sicut etiam diuinitas vt qua est formaliter deus: ꝛ sic de talibus.

¶Vltimo est notandum q scientia in creaturis habet rationem mensurati ꝛ causati vel a potētia vel ab obiecto/vel ab vtroq̄/ꝛ hec sunt imperfectiōes in ipsa: quia in ipsa causatur ꝛ mēsuratur actus/ et ista non habet scientia diuina vel in deo/nec aliquis habitus i deo. Sed scientia vt predicta est/est i deo vt quo dz formaliter sciēs: ꝛ nō vt habitus est quo aliquid habens/vel secundum quā prompte certitudinaliter ꝛ faciliter operatur. Quod em̄ aliquid intelligat non expedite vel prompte hoc non est nisi ꝓpter distinctionem vel distantiam potentie ꝛ actus: vel ꝓpter distantiam potētie ꝛ obiecti: vel ꝓpter indispositionē aliquorum ad intellectionē necessariorum: quorum nullum in deo potest cadere: quia sibi idem est posse intelligere ꝛ intelligere: similiter cuilibet intelligibili presens est: similiter ꝛ nō habet aliquam indispositionē: q etiā aliquis nō intelligat certitudinaliter hoc ptingit vel ꝓpter imperfectionē ipsius intelligētis: vel ꝓpter imperfectionē reputatiui: vel ꝓpter debilitatem obiecti quod habet modicum de entitate/quorum etiā nullum habet locum in deo: quia ipse est perfectissimus secundum intellectum: ꝛ quātum ad suum obiectū primarium qš est essentia repzesentatiua omnis: sicut i sequēti articulo apparebit. hec de prio.

¶Quantum ad secūdum ar-

ticulum quia queritur de primo obiecto/distinguā Primo de primitate obiecti. Secūdo ꝓbabo q essentia diuina secundum rationem essentie est obiectum primum simpliciter ītellectus diuini. Tertio instabo ꝛ soluam. Vltimo ad rationes. ¶De primo dico q primitas est triplex ad propositum scilicet originis perfectionis adequatiōis. Primitas adequationis patet per philosophum primo posteriorū vbi dicit q passio inest subiecto per se primo modo: non quia immediate insit illi quin possit denominari scilicet primo idest adequate. Primitas autem originis ꝛ perfectionis distinguitur in rebus imperfectis/que procedunt de imperfecto ad perfectius: vt patet in istis materialibus in quibus illa q̄ sunt priora genere sunt posteriora perfectione/ꝛ econuerso. Sed in diuinis quantum ad aliqua concurrunt iste due primitates ꝛ cōcurrunt simul. Unde ꝛ ibi aliqua sunt priora alijs origine ꝛ perfectione aliquomodo/quia in diuinis non procedit ab imperfecto ad perfectum/eo q nulla potentialitas est ibi. ¶Sic igitur dico q obiectum diuini intellectus non potest dici primum origine: vel primum perfectione: vel primum adequatione preter primitatē rationis. Primo modo ponit quiditas materialis primū obiectū intellectiūs creati nostri coniuncti. Scōo modo ponit deus primum obiectum. Tertio ens. ¶Nota q aliqui videt ens

primitas obiecti multiplex.

1.poste.

Nō hec.

obiectum primū ꝛ originē ꝛ adequatione cuicunq̄ intellectui: immo ꝛ perfectione. Tum quia in quocunq̄ intellectu intelligitur ens/ et nichil omnino extra rationem entis intelligitur: quod enim effugit rationem entis est non ens tertio metaphisice.

3.metha.

Tum quia cōceptus entis est vltimus resolutione ℊ est prim⁹ origine ⁊ generatione nō solū adequatione. Tū q̄ primū principiū⁊ primū notū origine cōficitur ex termino entis de quolibet esse vel non esse ens vel nō ens:nō aūt aliqua ꝓpositio cōstituta ex terminis aliquarū quidditatū particulariu⁊ vel sensibiliū seu materialiū. Post si quidditas sensibilis vel materialis esset primū obiectū origine: hoc non videt nisi quia primo cadit sub sensu ⁊ imaginatione ex quibus vepēdet intellectus in intelligēdo:sed hoc non cōcludit. Patet in extimatiua q̄ licet vepēdeat a sensu:non tñ primo extimat accidēs significatum nec apprehendit: sed potius intētionē non sensatā vt inimicitiam/vel huiusmodi/ergo multofortius in intellectu qui nō minus abstrahit a sensatis:igitur ⁊c. ¶ Ad propositu⁊ dico primo q̄ essentia diuina est obiectu⁊ sui intellectus:ita q̄ de⁹ seipsum perfecte intelligit. Scōo dico q̄ essentia diuina scōm q̄ huiusmodi est prima simpliciter in entitate/⁊ ex ipsa oīa alia sortiunt entitatē quocūq⁊ modo. Vnde ⁊ ipsa est pelagus substātie infinitū. Tertio sic qualis est ordo cognoscēdi aliquorū distinctorū scōm rem talis ⁊ eorū q̄e distinguunt: vbi scōm rationē siue illa sit realis siue per opus intellectus tñ:q̄ vnus ordo ex alio vel ꝓfor miter ad aliū accipit. Sed si essentia diuina distinguereturab attributo scōm rem vel a relatione ipsa esset prior scōm rem:ℊ ⁊c. ¶ Dico igit⁊ q̄ essentia diuina scōm rationē essentie est primū obiectum intellect⁹ diuini. Primū dico origine ⁊ pfectione nō ꝓpr̄ie in re loquēdo de ordine originis vel perfectionis cōparando essentiā ad intrinseca diuina:q̄ inter essentiā ⁊ attributū non est ordo perfectiōis ꝓpr̄ie:cū quodlibet eorū sit eque pfectum ⁊ actu formaliter infinitū:⁊ per ꝓns inter ipsa nō est ordo perfectionis:sicut inter pfectū ⁊ impfectū:nec etiā inter essentiā ⁊ attributū⁊ relationē/cū relatio non sit pfectio formaliter nec infinita: trāsit tñ per verā idētitatē realē in essentiā:sed ordo ist⁹ dicit perfectiōis ꝓtātō:q̄ essentia in diuinis est pfectio q̄ est prima in ordine oīm diuinorū/⁊ sicut est prima ita primo occurrit ⁊ alia scōm ordinē suum. Similiter ille ordo originis non est ꝓpr̄ius inter essentiā ⁊ attributū ⁊ relationē:sed scōm nostrū modū intelligēdi:sicut vidēmus ī creaturis q̄ illa sunt priora origine vel generatione q̄ prius occurrūt:vel sicut fundamētū est prius ꝓpr̄ietate fundata ī ipso. ¶ Tertio ꝓbo tertiā conclusionē/scz q̄ essentia diuina sit primū obiectū intellectus diuini.primitate adequationis:hoc probo sic. Aut essentia est primū obiectū istomodo aut attributū aliquod:aut aliquid cōmune essentie ⁊ attributo:aut aliquid cōmune essentialibus ⁊ notionalibus:aut aliquid commune deo ⁊ creaturis. Sed obiectum adequatum primo non est aliquod attributum nisi aliquid cōmune attributis tātum. Probatio: quia attributum non potest esse primo intellectum quia prius semper intelligitur essentia vt predictum est:nec aliquid cōmune essentie ⁊ attributis per eandē rationem quando enim aliquod obiectū cōmune scōm predicationē est adequatum alicui potētie quodlibet illorū cōmune eorū sub illo ⁊ quibus est cōmune ẽt⁹ est ex natura obiecti ⁊ potētie potest primo occurrere illi potētie ⁊ mouere ipsam ad actum vt patet de quodā colore sub colore in cōmuni qui est obiectū adequatum visus vel de luce non curo: nec aliquid etiam commune deo ⁊ creaturis. Patet per eandem rationē. Tunc enim creatura posset intelligi primo origine etiam a deo/⁊ primo mouere ipsum ad actum intelligēdi ⁊ sic de⁹ necessario presupponeret creaturam ⁊ aliquid essentialiter distinctum ab ipso in ratione primi obiecti/⁊ dependeret necessario/⁊ per cōsequēs vilesceret sicut dicitur in secūdo metaphisice. Nec etiam aliquid cōmune essentialibus ⁊ nottionalib⁹ per eandem rationē:quia relatio non potest primo mouere nec terminare actum intelligendi diuinu⁊ cum non sit infinita formaliter ⁊ nunq̄ ꝓpr̄ius possit intelligi q̄ suum fundamētum vt patet:ergo relinquitur q̄ essentia sit primum obiectum adequatione:quia nec creatura nec relatio diuina non potest eē. Patet per predicta. Nec attributa/q̄ qua ratione vnum ⁊ aliud:nec aliquid cōmune attributi nec ad essentiam ⁊ ad attributa vel ad omnia diuina:nec etiam aliquid cōmune ad deum ⁊ creaturam vel ad creaturam tantum. Secundo sic. Illud est primum obiectum adequatum intellectus diuini quod primo intelligibiliter continet aliquo modo omnia alia obiecta : sed sic est de essentia:continet enim quodlibet aliud et primo vel virtualiter/vel eminenter/vel formaliter/vel originaliter / seu radicaliter/vel formaliter vt patet. Non autem aliquod attributum:quia qua ratione vnum ⁊ aliud/⁊ sic esset circulus in continētus:nec relatio q̄ non est infinita ⁊ presupponit fundamentum: ergo ⁊c. Tertio sic. Illud est obiectum / quo posito ⁊ omni alio circunscripto per possibile vel impossibile haberet suum actum primo terminatum est primū obiectum adequatū diuini intellectus:sed essentia est huiusmodi:ergo ⁊c. Sic de secundo articulo.

¶ Quātum ad tertiū articulum moueo aliqua dubia primum est istud:obiectū primum perfectione ⁊ ad quod omnia reducuntur est perfectius omni alio obiecto eiusdē potētie/ꝓpr̄ie quando non est aliquid cōmune. Sed essentia diuina secundum rationē essentie non est perfectior attributo:ergo ⁊c. ¶ Secundo sic. Obiectu⁊ primū adequatum potētie est ratio sibi cognoscēdi alia vt patet. Quicquid enim visus videt/videt sub ratione coloris ⁊ primi obiecti sui:sed essentia diuina nō est ratio cognoscēdi attributum:quia infinitum non est ratio cognoscēdi alterum:ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Nichil adequatur potētie intellectiue in ratione obiecti nisi ens:non autē aliquod ens simile/ℊ ⁊c. ¶ Quarto sic. Illud quod adequatur vnico actui potētie non est obiectum adequatū potētie/sicut patet in intellectu nostro:sz essentia diuina adequatur vni actui intellect⁹ : quia vnico actu comprehēditur:ℊ ⁊c. ¶ Quinto sic. Quecūq⁊ potētia respicit plura obiecta ⁊ quodlibet illorum ꝓpr̄ia ratione ꝓpr̄iam nullu⁊ eorū habet pro obiecto sibi adequato:sed aliquod cōmune ipsis:vt patet de visu qui videt vnūquēq⁊ colorē scōm rationē ꝓpr̄iā illius coloris:⁊ ideo suum primū obiectū adequatum ponitur color/⁊ similiter ens respectu intellectus nostri:sed intellectus diuin⁹ cognoscit oīnia scōm rationes ꝓpr̄ias eorum:ℊ ens est obiectum eius primū ⁊ adequatū. ¶ Nota hic q̄ nō oportet ad hoc q̄ diuina essentia sit ratio intelligendi alias perfectiones diuinas formaliter infinitas:vel etiā relationes/vel personas q̄ sit eadem realiter istis: nec formaliter:⁊ ꝓ consequēs nec q̄ sit eminēs vel nobilior istis:nec q̄ ꝓtineat ista virtualiter vel causaliter/quia planū est q̄ ista nō continet eminenter nec virtualiter vl causaliter sicut creaturas:nec est eadem ipsis formaliter scōm me. Similiter etiā dato q̄ esset distincta ab eis realiter adhuc esset ratio intelligēdi beatifice omnia ista/⁊ nō aliquod istorum seipsu⁊ sicut nec modo:sufficit ergo q̄ essentia sit quidditatiua pfectio/⁊ perfectio simpliciter primi entis sicut fundamētum ⁊ radix omnium aliarū ⁊ pelagus substantie infinitū. Non sic est autē aliqua alia ratio:igitur ⁊c.

¶ Ad primum istorum dico sicut predictū fuit in corpore questionis q̄ nō oportet vniuersaliter primū obiectu⁊ intellectus diuini esse perfectius alio:sed q̄ sit pfectio prima. ¶ Ad scōm dico q̄ esse rationē cognoscēdi aliud. Quomodo potest itelligi sicut species est ratio cognoscēdi alia vt primū obiectū:aliomodo sicut obiectū primo continēs alia aliquomodo: vt predictum est:⁊ dico q̄ primū obiectū nō solum adequatione:sed etiam perfectione alicuius intellectus potest esse ratio cognoscēdi alia: ⁊ precipue essentia diuina respectu creature:vel potest dici ratio cognoscēdi pfectio primo cognita ⁊ terminās actum/qua tamē cognita primo sicut est prima alie cognoscūtur. Et istomodo essentia est ratio cognoscēdi ⁊ primum obiectum:⁊ bene potest dici secundomodo ⁊ est quasi. ¶ Ad tertiū dico q̄ melior est vera de itellectu creato cui adequatur ens in ratione obiecti:quia quodlibet ens est motiuum ei⁹ per rationē ꝓpr̄iam:non sic in intellectu diuino:sicut statim dicetur. Quando dicis q̄ ad aliud se extēdit hoc non tollit adequationē obiecti/saltem vt est ratio cognoscēdi:nec etiam vt obtectum cognitū saltem aliquomodo:licet enim diuina essentia non sit formaliter omne a deo cognitū tñ equipollēter est omne obiectum quia cōtinēs virtualiter omne obiectū. ¶ Ad quartū dico q̄ si vn⁹ sit actus adequatus potentie q̄ obiectum adequatum vni actui est adequatum potētie. Sic est ī proposito. Preterea ens intelligitur vnico actu a nobis:⁊ tamen ponitur obiectum adequatum intellectus. ¶ Ad quintum dico q̄ licet deus cognoscat rationē ꝓpr̄iaꝫ cuiuslibet entis:sola tñ ratio sue cēntie motiua est/ita q̄ licet alie sint rationes cognite:non tñ sunt rationes cognoscēdi:⁊ ideo non est simile de illis exemplis de ente ⁊ colore. ¶ Adducit vna ratio alia de veritate q̄ ipsa est primū obiectū intellect⁹ diuini:nō ℊ essentia/⁊ dico ad eā q̄ veritas cū nō dicat in obiecto nisi respectū rationis ad itellectū puta respectū declarativi q̄ fit ꝓ actū intellectus negociatis:vel negationē diffozmitat; ad intellectū nō pōt esse prima ratio obiectiua intellectus diuini cuius est visio ⁊ intellectio intuitiua. ¶ Sic igit⁊ dico q̄ essentia diuina est primū obiectū intellect⁹ diuini/⁊ ratio cognoscēdi omne positiuū aliud siue intrinsecū siue extrīsecū/⁊ hoc ꝓ se/nō tñ primo sicut obiecta primaria/sed secūdario:mala autē ⁊ nō entia scōm q̄ hmōi ꝓ accidēs inhęrtū est ratio cognoscendi positiua eis opposita : vel subtracta fere tanq̄ obiecta secūdaria:nō q̄ habit⁹ vl affirmatiōes oppositę sint rōnes cognoscēdi priuatiōes ipsi deo:sicut nobis sicut nec sunt rōnes cognoscēdi scipsas: tūc essi intellect⁹ diuin⁹ vilesceret/⁊ ab obiecto extrinseco dependeret in intelligēdo:sed essentia est sibi ratio intelligēdi omnia:tamen ordine quodam. Hec de tertio articulo.

Ad motiua pcedētia.

Ad 1. pbatio

Ad 2. dicti ꝓ batio.

Ad 3. dicti ꝓ batio.

Resoluꝫ pdicta.

Q. entia diuina sit obiectum diuini intellect⁹/⁊ quomō.

1. pbatio

Auicēna

Auicēnam

Aduerte

dubia de quibusdā obiect⁹ se cūdar⁹ijs: quo sz in telligant vel scian, tur ⁊c,

Ad rões pncipa. ¶Ad primuz principale dico q̄ quicquid sit de intellectu ⁊ intelligere creato q̄ intellectus diuinus nō est passiuus nec receptiuus quia est idem realiter cuz obiecto suo primo ⁊ actu suo: nec est ponēdus intellectus secūdum illam imperfectionem in deo. ¶Ad secundum dico q̄ nobilissimus modus essendi perfectionem simpliciter in aliquo est esse in eo formaliter. ¶Ad tertium dico q̄ scientia dei non habet rationē mensurati/nec causati. Hoc est enim imperfectionis in scientia.

¶Ad quartum dico q̄ quicquid sit de intellectu creato q̄ intellectus diuinus non est in potētia ad suū actū: immo est idez quod suus actus. Et quando dicis q̄ actus est nobilior potētia: dico q̄ in intellectu creato actus non est nobilior ipso: qz actus est accidens: ⁊ intellectus est substantia. Nec oportet q̄ omnis actus sit nobilior qualibet potētia: sed sufficit q̄ aliquis ⁊ ille est actus purus in quo nulla est potentia passiua vel receptiua.

¶Distinctionis .xxxvj.

Questio Prima.

¶Circa distinctionē Trigesimāsextā quero. Utrū deus intelligat distincte omnia alia a se. ¶Videtur q̄ nō. Potentia non excedit suum obiectum adequatū in cognoscēdo. Sed obiectum adequatum diuini intellectus est eēntia sua: ꝯ nichil aliud cognoscit. ¶Secundo sic. Et est ratio Commentatoris duodecimo metaphisice. Si deus aliquid aliud intelligeret/necessario preexigeret illud ad suam intellectionem/⁊ ita in intelligendo dependeret ab aliquo extrinseco/⁊ vilesceret eius intellectus: ꝛ hoc est falsum: ergo ⁊ cetera. ¶Tertio sic. Simile sensibile non est intelligibile/ nisi per immutationem a sensu/⁊ abstractionem/⁊ reflexionem vt dicitur tertio de anima: sed deus nullo istorum modorum intelligit: ergo ⁊c. ¶Quarto sic. Si deus intelligeret aliquid aliud a se aut hoc esset noticia intuitiua aut abstractiua: sed nullo modo: quia nō cognoscit aliter presentia ꝯ futura: sed quando res actu existit: vel intuitiue cognoscit: vel non cognoscit: ergo similiter quando res non existit non potest eum cognoscere intuitiue: ergo non cognoscit vt videtur.

Lōmen. 12. meta. 3° de aia. Ad Hebre. 4.

¶Contra ad Hebreos quarto. Omnia nuda ⁊ aperta oculis eius ad quā nobis sermo/⁊ nō est vlla creatura inuisibilis in cōspectu eius.

¶In ista q̄stione sic procedā.

¶Primo ostendam q̄ deus perfectissime cognoscat omnia alia a se/⁊ quomodo creatura possit esse obiectum per se intellectus diuini. ¶Secundo inquiram vtrum aliquid aliud a deo puta creatura prius sit representata vel expressa per diuinam essentiam ꝯ actu intellecta. ¶Tertio vtrum ad hoc q̄ deus distincte cognoscat alia necessario exigantur siue preexigantur ī eo distincti respectus rationis ad ipsa intellecta.

q̄ deꝰ cognoscat

¶De primo ostendam qualiter cognoscit omnia alia a se / et hoc sic. Si intellectus diuinus non intelligeret aliquod ens: aut hoc esset propter defectum/⁊ debilitatem potentie intelligentis: sicut exemplificat Commentator de materia secundo metaphisice. Aut propter intelligibilis excellētiam: sicut exemplificat Aristoteles de intellectu nostro/⁊ de manifestissimis in natura que excedunt intellectum nostrū: sed neutrum istorum potest habere locus in deo: non primū: quia cū intellectus diuinus sit formaliter infinitus nullus obiectum ipsum formaliter potest excedere aliquo modo. Secundū non/scilicet defectus entitatis in telligibilis: quia sicut patebit infra intellectus diuinus non presupponit aliquid extrinsecum in intelligēdo in esse intelligibili: sed dat sibi primo esse intelligibile per suum intelligere. Secundo etiā quia sibi sufficit entitas primi obiecti sui: quod est essentia sua virtualiter continens omnia alia: ergo omnia perfecte cognoscit seu intelligit. ¶Secundo sic. Quicunq; intellectus potest perfecte cognoscere causam ⁊ inquantum causa est/potest intelligere causatum/⁊ precipue loquendo de totali causa ⁊ perfecta. Sed deus (sicut supponitur ad presens) est causa totalis ⁊ perfecta cuiuslibet alterius a se/⁊ potest cognoscere seipsum perfectissime: vt dictū est supra: ergo omne aliud a se. ¶Tertio sic. Et arguo specialiter q̄ cognoscat oīa bona ⁊ mala: prouisor vniuersalis ⁊ sufficiens ⁊ dirigēs vnūquodq; in finem necessario cognoscit oīa alia: quia cadunt sub prouidentia eius perfecta: sed deus est huiusmodi respectu omnium aliorum a se: quia omnia subiecta sunt suę prouidētie sicut dicetur infra ergo ⁊c. ¶Quarto sic. Ex parte diuine iusticie iustus iudex debet habere certam noticiam de his de quibus habet iudicare: sed deus est huiusmodi: habet enim iudicare de omnibus bonis ⁊ malis: ꝯ ⁊c. Confirmatur quia diuina essentia eminenter ⁊ perfectissime continet ⁊ representat omnia ⁊ oēm modum: omnia igitur intellectus eius cognoscit ⁊c.

oīa alia a se ⁊c.

Quo modo deꝰ cognoscat oīa alia a se.

¶Quantum ad modum quomodo cognoscit omnia. Notandum est q̄ entia creata/⁊ priuationes: ⁊ negationes ipsorū: vel que consequuntur ipsa possunt dupliciter considerari vel accipi: vel quātum ad incomplexionem: vt incomplexi termini sunt/et sic considerantur secundum proprias rationes terminorum: vel ꝯtum ad complexionē seu cōplexiones eorum. Complexiones autem quedam sunt nō cessarie que resultant ⁊ consurgunt quadam necessitate ex terminis: vt sunt iste: homo est animal: homo est rationalis: ⁊ huiusmodi. Alie vero sunt contingentes/⁊ sunt contingentia complexa: vt q̄ sortes curret/vel comedet. Et ista adhuc possunt accipi dupliciter. Uno modo pro suo eē possibili: vt possibilia: ⁊ sic quandam necessitatem habēt/licet non sit absolute ⁊ simpliciē necessaria. Alio modo quātum ad esse in actu/⁊ sic sunt pure contingentia.

¶Ad propositum dico q̄ deus cognoscit omnia positiua incomplexa actu simplicis intelligentie/⁊ negationes/⁊ priuationes ipsorū: ⁊ per consequēs figmenta ⁊ impossibilia intelligēdo essentiam suā per rationem essentie sue vt primi obiecti/per se tamen positiua / et aliquomodo per accidens negatiua ⁊ priuatiua. Intelligit etiā cōplexiones necessarias terminorū/vel necessaria cōplexa ⁊ ptingētia pro eē possibili/⁊ ꝯtum aliquomodo sunt necessaria per rationē essentie: sicut ⁊ terminos complexionum tantum/⁊ hoc non intelligētia simplici: vel vt simplex dicitur: sed vt compositiua vel diuisiua. Et consequenter omnes argumentationes: ⁊ sillogismos/⁊ paralogismos de ipsis. Sed contingentia quantum ad esse in actu cognoscit (sicut dicetur infra) per determinationem sue voluntatis: q̄ quā determinat illa aliquando fore vel esse vel fuisse/et a qua omnia talia secundum esse in actu dependēt. Ex sua etiam determinatione deus cognoscit omnia bona ⁊ mala/etiam culpe vt puto (sicut dicetur infra) ita q̄ necessario expectat determinationem diuine voluntatis de istis antecꝯ possit cognoscere ea: puto tamen sicut apparet ex predictis q̄ facta determinatione intellectus cognoscit omnia q̄ rationem essentie vt per se primi adequati obiecti.

Also aliqd aliud a deo sit obiectus diuini intellectus.

¶Sic ergo patet q̄ deus cognoscit alia a se/⁊ aliquid aliud a se est obiectū sui intellectus. Sed quo modo: dico q̄ obiectum potest intelligi secundum aliquos habere duplicem habitudinem ad potentiam vnam sub ratione motiui: aliam in ratiōe terminatiui. Quantum ad primam habitudinem/dico q̄ creatura non potest esse obiectum intellectus diuini aliquomodo vt probatum est supra. Quantum ad secundam dico q̄ habitudo terminatiui potest esse duplex. Una vt terminatiui per se primo ⁊ sic non potest poni creatura obiectum diuini intellectus. Alia potest esse vt terminatiui per se: nō tamen primo/⁊ sic creatura positiua vel aliquid positiuum extra deum potest poni obiectum per se diuini intellectus: ⁊ sic non oportet q̄ intellectus diuinus aliquo modo a creatura dependeat in intelligendo / licet sit eius per se obiectum: quod tamen oportet: ⁊ sic creatura poneretur per se primo non intelligi a deo ⁊ ab intellectu suo secundum imaginationem quam intēdit Commentator quando dicit duodecimo metaphisice (secundum aliquos nō secundum me) q̄ deus non intelligit alia a se. Q̄ si intellexit q̄ deus non intelligit alia a se vllomodo falsum dicit/⁊ irrationabiliter/ ⁊ cōtra seipsum in pluribus locis: vbi ostēdit ipsum esse causam a proposito multorum aliorum a se: de quo tamē puto q̄ ex perfectione diuina demonstrari non potest q̄ deus intelligat alia a semet q̄ sua essentia representet ea. Non est enim deus magis perfectus ex hoc q̄ se ⁊ alia cognoscit ꝯ se solū: sicut nec magis beatus secundum Augustinum dicētem. Beatus qui te ⁊ illa nouit non propter illa beatior: sed propter te solum beatus. Unde rationes superius procedēte ex diuina perfectione non sunt demonstratiue.

Cōmētator 12. metaphisice

¶Nota circa articulum istum q̄ opinio Commētatoris duodecimo metaphisice. Fuit q̄ deus non intelligit alia a se: sic q̄ apud intellectum suum sit multitudo intellectorum: sed sicut est vnicus actus intelligēdi: ⁊ vnicus intellectus: sic ⁊ vnicum intellectum: quod est essentia sua. Tum quia eēntia sua est obiectum sibi adequatum. Alioquin potentia excederet essentiam. Tum quia vbi est multitudo intellectorum ibi est compositio eorum apud intellectum: quia vnio ⁊ non nisi per compositionem. Tum quia non esset perfecta idētitas actus ad obiectum: sicut nec potentie ad obiectum: sed obiectū intellectum esset aliud extra ipsum. Tum quia intelligit alia in vniuersali (sicut posuerūt aliqui philosophi) quia tunc in perfectione ⁊ sua noticia eēt altertius pfectionis: nec in particulari: quia sic sunt intelligentia infinita. Infinitum autem non est intelligibile. Tum quia intellectus diuinus mutabilis esset sicut ⁊ obiectum extrinsecum de actu in potentiam vel econuerso. Tum quia intellectus eius vilesceret intelligendo essentiam suam / que est quasi exemplar ⁊ imago aliorum: dicitur alia non ignorare: non q̄ intellectus eius comparet istam essentiam ad aliam: vel cognoscat eā vt imago vel exemplar: quia tūc esset ibi intellectum: sed intelligit eā absolute vt in se ⁊ precise secundum se: ⁊ per hoc dicitur alia non ignorare. ¶Sed dico q̄ ista positio falsa est/⁊ heretica: quia si sint de mente Aristotelis hereticus fuit. Q̄ autem deus intelligat omnia ⁊ perfecte distincta: ⁊ quantum ad omnem modum omnium. Patet/quia sua essentia perfecte eminenter ⁊ illimitate continet omnia: ac per hoc representat secundū modū qui explicatur in corpore istius questionis: sed intellectus eius in itelligēdo equaliter essent in representando: igitur ⁊c. Quod autē posuit Themistius q̄ per rationem causalitatis intelligat omnia nō est verum. Si intelligatur q̄ ratio causalitatis accipiendo formaliter sit ratio intelligendi: quia tūc prior esset causalitas: vel prius esset in deo causare ꝯ intelligere: quod non ecōuerso. Sed si intelligatur de fundamento causalitatis quod est essentia potest saluari. Sed tunc quomodo dicit Cōmentator scientiam dei esse causam rerum si deus non intelligit res alias a se. Respondetur ad hoc q̄ secūdum viam philosophorum: ⁊ precipue Commentatoris: non oportet ad hoc vt aliquid causetur ab intelligentia q̄ precōcipiatur ab ea: sed sufficit q̄ aliquid preconcipiatur: ad cuius conceptionē illud ponatur in esse: sicut ponit exemplum de motu celi ab intelligētia: vt patet in exemplo q̄ non oportet canem preconcipere motum ad hoc vt moueat se ad cibum apprehēsum: sed ad apprehensionem cibi sequitur motus in ipso. Sic ad apprehensionem ⁊ scientiam quam habet de seipso sequitur illud quod ponitur in esse ab eo/nec oportet q̄ preintelligat res: ⁊ si eas preintelligeret dicere tur Commētator q̄ tunc scientia dei non esset causa rerum sed magis econuerso. ¶Ad motiua Cōmentatoris dico q̄ essentia sua est obiectū sibi adequatum tanꝯ primum obiectum: ⁊ dico q̄ aliquid aliud potest intelligere non tanꝯ primum sed secūdarium obiectum. Ad secundū ⁊ ad omnia per distinctionem de obiecto primario ⁊ secundario potest dici: vel ad primum potest dici q̄ eēntia dei est obiectum adequatum intensiue non extensiue ⁊ illa ad aliquas alia obiecta secundaria potest se extendere. Ad tertiuz dico q̄ nulla sequitur compositio in intellectu diuino quia aliud obiectum secundarū. Unde intellectum vel intelligibile nullā habet entitatem realem secundum se nec vnitur primo obiecto nisi in ratione eminenter contenti per ipsum ac per hoc intellecti eodem supplici actu et ita nulla compositio. Ad quartum dico q̄ est perfecta identitas potentie ⁊ actus sicut potentie ⁊ obiecti nec sequitur aliqua diuersitas ex secundario obiecto. Ad quintum dico actu indistincto et singulariter intelligit oīa distinctissime ⁊ ꝯtū ad vniuersalitatē ⁊ ꝯtum ad singularitates ⁊ omnem rationem

Ad motiua cōmētatoris.

et modum obiecti. Quando dicis q infinita singularia non sunt intelligēda:dico q est falsum ab intellectu infinito quicquid sit de intellectu finito. Ad sextum dico q non oportet ponere mutationē ibi sicut nec in obiecto primo modo ꝺ solum in obiecto secundario. Ad septimum dico q intellectus non vilescit ex vilibus intellectis:quia nec intelligendo dependet ab eis etiam intelliguntur perfectissime sicut ꝛ per essentiam representātur que est primum obiectum. Hec de primo articulo.

Creatura an sit prius representata vel expressa per diuinā essentiā ꝝ actu intellecta prīa opi.

¶ Quantum ad secūdum articulum est vna opinio subtilis que dicit q creatura prius habet esse expressum vel representatū per diuinam essentiam actu ꝛ formaliter / ꝝ intelligatua vel habeat esse intellectum. Nam secundum ipsos essentia diuina est similitudo quedam causalis ꝛ exemplar creaturarum actuale ꝛ formaliter secūdum seipsam:ita q creature prius sunt in essentia diuina vt in exemplari/ꝛ actu repsentatiuo/ꝝ sint obiectiue in intellectu per intellectionem. ¶ Ad hoc est prima ratio talis intellectio necessario presupponit potentiam ꝛ obiectum in aliquo esse:ergo intellectio diuina secūdum rationem ꝛ modum intelligendi presupponit creaturam que est per se obiectum eius in aliquo esse/siue representatum ꝛ expressum per essentiam ipsam:ergo ꝛ cetera. ¶ Secundo sic. Ex creaturis consurgimus ad cognoscēdum diuina omni imperfectiōi semota:sed in creaturis ita est q obiectum est prius representatiuum vel p̄sens in seipso ꝝ intellectui/vt patet:qz prius est representatiuum per speciem si nō sit presens in seipso/cum ergo creatura pro tunc non sit presens in seipsa prius necessario est representata per essentiam ꝝ per aliquid aliud quod accidentaliter inhereret. Unde ꝛ hoc excludit imperfectionem creature que ex se non habet obiectum presens. ¶ Tertio sic.Qualis est ordo inter essentiam diuinam vt est exemplar ꝛ similitudo:ꝛ ipsam intellectionem: talis est in obiecto vt representatū ꝛ vt intellectū. Sed essentia diuina vt sic prior est intellectione: ergo ꝛ cetera. Minor patet:quia essentia ex vi sue cōtinentie representat alia plura ꝝ intellectio ipsa.

¶ Quarto sic. Essentia diuina secundum rationē essentie vt prior est omnibus alijs est primum obiectum diuini intellectus adequatum sibi/ꝛ per consequens continens omnia perfectissime et actu secundum esse intelligibile/eoipso q est actus purus ꝛ primus ꝛ prima perfectio inter diuinas pfectiones:quia ipsa essentia diuina:vt sic eque potens est ꝛ perfecta in representando sicut intellectus in intelligendo:sed creatura per hoc habet esse actu intelligibile:quia continetur intelligibiliter in diuina essentia:ergo prius habet esse intelligibile ꝝ intellectum. ¶ Quinto sic. Qualem ordinem habēt aliqui vbi distinguuntur secundum rem/talem vbi distinguuntur secundum rationem: sed ibi esse intelligibile precedit secundum rem ꝛ est prius:ergo ibi distinguuntur tantum secundum rationem(puta in creatura)respectu dei:igitur ꝛc. ¶ Cōfirmatur ista positio quia per aliud non probatur q diuina intellectio est omnis intelligibilis ꝛ per ipsum esse intelligibile in actu intellectum nisi q est infinita:ꝛ quia est simpliciter perfecta:sed eodem modo potest probari q diuina memoria cum sit infinita ꝛ simpliciter perfecta ex se est omnis memorabilis:ꝛ per consequēs qō est memorabile est actu memoratum ꝛ formaliter presentatum per ipsam: vt prior est intellectione:ꝛ non solum virtualiter/propter scilicet quia in effectu vel quasi effectu memorie est actualiter presentatum vel intellectum: vel formaliter sicut per intellectionem est formaliter ꝛ actualiter intellectum. Si enim deus nō esset actu intelligēs nichilominus esset memoria perfecta in ipso/secundum quod memoria/ ꝛ planum est q nō esset perfecta nisi actu formaliter ꝛ distincte representaret omnia:sicut memoria nostra non esset perfecta nec est perfecta in ratione memorie nisi actu ꝛ formaliter distincte obiectum sit presens per seipsum:vel per speciem:vel per aliam scilicet per diuinam essentiam. Respondeo q creatura cum non sit intelligibilis a deo per rationem propriam:licet sit intelligibilis ꝛ perfectionis est: vel saltem infinitatis in intellectione q intelligatur ꝛ habet esse actu/ꝛ formaliter intellectum per intellectionem: sed nō oportet q esse memoratum vel presentatum per memoriam q tale esse memorabile non habet: non est sic memorabilis: sed tantum virtualiter in hoc est eque potens memoria ꝛ infinita sicut ꝛ intelligentia intelligibilis modo conueniēti ipsi memorabili: sed creatura apud intellectum nostrum cum sit intellecta/ꝛ per essentiam suam in se ꝛ in re presentatiuo oportet q prius sit presentata distincte ꝛ formaliter ꝝ intellecta:ꝛ ita si non sit presens per seipsam oportet q per propriam speciem/ꝛ hoc est imperfectionis in nobis simpliciter / ꝛ talis representatio si sit aliquo modo perfectiōis in nobis non tamen nisi supplentis imperfectionem simpliciter/nec habet locum in deo. ¶ Dicūt ergo isti q creatura prius habet esse intelligibile ꝛ expressum formaliter non effective per essentiam sicut suo modo obiectum:representatur per speciem formaliter ꝛ resultanter/vel cōcomitative/vel effective/ꝝ habeat esse intellectum per intellectionē. Unde ꝛ diuina intellectio creature presupponit necessario esse intelligibile creaturarū:vel creaturas in esse intelligibili/non propter imperfectionem diuini intellectus vt moueatur a creaturis in dependendo ab ipsis in:intelligendo sicut intellectus noster:sed propter perfectionem obiecti primarij quod est diuina essentia que secundum seipsam est exemplar representatiuum creature:et presupponitur intellectioni: et per consequens creatura in esse intelligibili.

Resolu⁹ hui⁹ pte opinōis

¶ Contra istam opinionem arguo sic. creatura de se nullum esse habet nec rei nec rationis:sicut de se patet. Tunc sic. In quocunq esse ponitur creatura ponitur necessario per actum alicuius productiue potentie ꝛ si illud esse est reale oportet q potentia sit realiter productiua. Si rationis q productiua secundum rationem: sed esse actu ꝛ formaliter intelligibile est primū esse in quo creatura potest poni:ergo ponitur in illo per actum alicuius potentie ꝛ precipue prime potentie productiue que est intellectus:quia tale esse non est reale: sed rationis. Nec valet si dicas q esse intelligibile non habet creatura per essentiam productiue sed resultanter vel concomitanter: quia ex quo de se nullum esse habet oportet q per aliquam potentiam ponatur

ꝫ pcedē. 1. opi.

in suo esse ꝛ hoc vel causando illud esse immediate vel aliquid ad quod consequitur vel concomitatur tale esse/sicut patet in exemplo quod adducunt de specie que est causata ab aliquo ꝛ cōcomitatur esse representatum obiecti:et ideo oportet q illud esse representatum tantum ꝛ precise causetur ab intellectu:vel oportet q essentia diuina cum tali esse ab aliquo causetur sicut species:secundum est impossibile:ergo primum est necessarium. Non enim videtur quomodo creatura que secundum suum esse qō habet vt est cābilis accipiat aliquod esse concomitanter vel resultāter nisi per causationem alicuius qō cōsequitur tale esse:essentia autē ꝺm rationē essentie est incōmunicabilis:igitur ꝛc. ¶ Secundo sic. Omnis presupponēs obiectum extrinsecum in aliquo esse necessario dependet ex illo obiecto: hec est enim ratio quare presupponit ipsum. Sed secūdum istā potērtiam intellectio det respectu creature presupponit eaꝫ in aliquo esse:ergo ꝛc. Sed hoc est inconuenies q actus intelligēdi diuinus cū sit necesse esse cuiusmodi non est creatura:nec per consequēs presupponere eā in aliquo esse: Dices q verum est propter imperfectionē potētie:sicut in nobis intellectus presupponit obiectum in aliquo esse:sed bene propter perfectionem primi obiecti qō est diuina essentia/ꝛ tunc non oportet q dependeat ex ipso:sicut etiam nec dependet intellectio diuina a relatione que presupponitur sue intellectioni que habetur de ipsa/licet sit formaliter extrinseca diuine essentie que ponitur primū obiectum. Sed hoc parum valet:quia diuina relatio eadē est essentialiter ꝛ essentie/ꝛ intellectioni:immo ꝛ realiter:nō sic creatura. Contra ex hoc sequitur q creatura secūdum aliquod esse suum puta intelligibile sit simpliciter necesse esse:quia quod consequitur essentiā vel concomitatur secundū rationē essentie:vt prior est omni actu intellectus ꝛ cuiuscunq potentie/est necesse esse simpliciter. Probatio/quia antecedēs qō est essentia simpliciter necesse esse: ꝛ consequētia qz necessario consequitur est simpliciter necessaria: qz in ipa nichil ponitur diuinius necessitate pertinēs ad actum rationis vel alicuius potētie:ergo consequēs est simplr necesse esse/hoc est falsum de creatura secundum quodcūq suum esse / quia simpliciter esse est deus:ergo ꝛc. Creatura enim se tota ꝛ omni suo esse distinguitur a simpliciter necesse esse.

¶ Tertio sic. Si creatura habet prius eē representatum/ꝛ esse intelligibile per essentiam vt prior est intellectiōe:ergo necessario scōm tale esse pertinet ad memoriam patris/ꝛ per consequens deus:igitur ꝛc. Dices q verbum producitur de tota memoria patris nō formaliter accepta/sed equipollenter:quia nascitur de memoria essentie tantum:que eminenter continet creatura. Secundo dicitur ad istam rationē confirmando predictam rationem q relatio diuina pertinet ad memoriam patris:puta paternitas:ꝛ tamē non oportet q de memoria paternitatis nascatur verbum:quia tunc verbum esset similitudo paternitatis quod non est verum. Contra primum non videtur q sit intentio Augustini:quia videtur q intendat de tota memoria formaliter:ꝛ omni eo qō est in memoria precedens ad generationem verbi: ꝛ ante ꝝ sit in intelligentia. Ad confirmationem de relatione diceretur q non valeret. Nam paternitas nō pertinet ad memoriam sicut obiectum: sed sicut eius actus productiuus qui est generare: quod est totaliter eadem cum generare:ideō ꝛ cetera.

Aug.15. de trini.

¶ Quarto sic. Non est infinus potens intellectus diuinus dare suo obiecto secundario esse intelligibile / ꝛ intellectum simul quam intellectus noster: quia est multo perfectior quam noster: sed intellectus non dat obiecto suo secundario puta intentioni secunde post esse/intelligere ꝛ intellectum: quia nullum esse habet nisi per intellectionem:ergo similiter intellectus diuinus creature nec presupponit eam in esse intelligibile. Dices q hoc non est propter imperfectionē intellectus diuini quin hoc posset vel posset facere:sed propter perfectionem primi obiecti:sicut intellect⁹ angeli qui habet species communicatas non potest facere illa quorum sunt species in esse intelligibili:quia iam habet ea actu per illas species:nec tamen est imperfectior intellectu nostro qui hoc potest. Contra:quia hoc sibi potest intellectus diuinus cum hoc fit ad intra necessario hoc fiet:quia quicquid est in diuinis possibile ad intra totum est ibi actu ꝛ est necessario:nec est simile de intellectu angeli in quo nō sunt omnia necesse esse:sicut in deo ad intra. ¶ Quinto sic. Si essentia diuina non est ratio intelligēdi lapidem vel creaturam sicut species obiectum vt dictum est supra:sed sicut obiectum primo cognitū essentia non est primo cōgnita:nisi per actum intellectus: ergo per actum intellectus:ꝛ vt intellecta habet essentia q per ipsam creature sint actu intelligibiles.

¶ Sexto sic. Quicquid conuenit essentie precise p rationem eius:ꝛ alicui per ipsam vt sic conuenit sibi ante productionē personarum:sicut etiam ratio essentie prior est productione personarum/ꝛ p ꝺns ante ꝝ essentia sit in tribus personis.

Anselm⁹

¶ Nota hic q iste sex rationes nō cōcludunt efficaciter. Ad primam enim diceretur(sicut dicetur infra in sequenti questione)q representari vel exprimi non est aliud esse formaliter conuenīēs creature:sed de nominatio extrinseca/sicut nec intelligi/nec eē reale/nec esse rationis: quia non habetur per aliquem actum intellectus comparatiuum:vel si est aliquod esse:nec est eē reale aliud ab esse representatum: nec est rationis:sed secundum aliud quod est esse obiectiuum:ꝛ ita nō oportet q habeaf tale esse per aliquā potētiam productiuam. Preterea dato q eēt aliquod esse rōnis:adhuc nō haberek p intellectionē absolutā sicut alij accipiunt/sed per intellectionē cōparatiuā/ꝛ ita non valet prima ratio pro eis.

Ad pcedētes sex rōnes cōtra pmaꝫ opi. addu ctas.

¶ Ad secūdam diceretur q non supponit obiectū

in aliquo esse alio a repzesentatiuo a quo non dependet actus diuinus: z dato q in alio esse hoc non est ex perfectione actus: nec illud esse reale est: nec plus sequitur q creatura sit necesse esse q̄ si per intelligere habet esse representatum: quia intellectio diuina est ita necessaria sicut essentia ex cuius perfectione repzesentat creatura. ¶ Ad tertiam dicetur sicut supza: scilicet q creatura repsentata nō pertinet formaliter ad memoziam in q̄tum pzoductiua verbi: nec pzo illo signo pzo quo est productiua/ita q verbū pzoducit de tota memozia equipollenter: quia de memozia essentie. Similiter posset etiam argui de intellectione contra alios. An scilicet pertineat ad memoziā vt productiua verbi/vel nō: si sic tunc sequitur idem cōtra eos: si nō pari ratione nec hic/nec pzobatur cōtrarium esse de mēte Augustini vel Anselmi. ¶ Ad quartaz diceretur q esse intelligibile nō dat intellectus noster alicui obiecto suo. Unde esse intelligibile z intellectū intentionis secūde non est idē: sed pzius est intelligibilis per intentionē pzimam q̄ intellecta: vel dato q ita sit: nō tñ est simile hic z ibi: quia diuinus intellectus ex perfectione diuine essentie pzeuenit ne posit hoc: sicut etiam pzeuenitur ne possit dare ēntie q sit intelligibilis. Unde non potest hoc nō ex impotētia aliqua vel imperfectione sua: sed ex perfectione z pzoxitate essentie. Unde male accipit simpliciter arguendo q hoc possit/z per consequēs q hoc faciat. ¶ Ad quintam diceretur q non cōcludit/nisi q creatura nō est actu intellecta nisi per intellectionem: sed non est actu intelligibilis: quia ex ipsa essentia pzius est actu intelligibilis q̄ intellecta/z ratio intelligibilitatis aliozū: licet nō actualis intellectionis. ¶ Ad sextam dicerek q idem sequitur de intellectiōe: quia sicut est pzioz pductione personarū/ita z intellectio/z sicut illa est necessaria ita z ista/z ideo licet per essentiā pducātur persone pducūtur q̄ creature tñ ordine quodā/quia pzius p̄sone/z exprimank creature: tñ ordine quodā: qz pzius p̄sone pducūtur q̄ creature exprimank/sicut z ipsi dicerēt de intellectione suo modo vtraq; via: & probabilis est/z pōt sustineri: igitz z c. Sed scōm istas sex p̄dictas rōnes essentia non dat creature esse intelligibile nisi pzeexistens in tribus personis: igitur z c.

Opinio doctozis. ¶ Dicitur ergo aliter q̄tum ad istū articulū q formaliter loquēdo secūdum q alicd dicit formaliter intelligibile creatura nō pzius habet esse intelligibile q̄ intellectū/nec pzesupponit intellectioni: sz magis intellectio nē pzesupponit/z per ipsam habet pzimū esse/z expzessum/z intellectū: immo q hoc q habet esse/z expzessum/z intellectū habet esse expzessuz z repsentatū: loquēdo autē virtualiter supponit in essentia: vt virtualiter intelligibile/z expzessibile vt ī obiecto pzimo: z illud nichil est nisi essentia ipsa. Aliud em̄ est formaliter repzesentare: sicut species vel imago vel exemplar repzesentās obiectū. Aliud virtualiter: sicut creās speciē z virtualiter ptinēs repzesentat obiectū: pzimo modo creature p̄sentak in intellectiōe diuina: scōo modo in essentia. Ad hoc ponendum mouent pzius poste rationes z determinatio Anselmi: vt vidētur ad hanc partē: z ideo dicerek q creatura nullum esse repzesentatū formaliter vel expzessum habet nisi per intellectum.

Questio

¶ Contra modū eozum dicerek q essentia pzecise scōm rationē essentie accepta pzout distinguik intellectioni nō potest esse/nec est exēplar formale: vel similitudo creature: sed tātum est virtualiter exemplar: vel quasi virtuale/quasi primū obiectū virtualiter motiuum: vel quasi ipsius intellect⁹ ad intellectionē: per quā creature habēt esse exemplatū z intelligibile z intellectū ideo z c. ¶ Ad primū istoruz dicerek q intellectio nō pzesupponit necessario obiectū secūdariū in ali quo esse formaliter: exemplificatū est de obiecto secundario supza q̄ est intentio scda respectu intellectus nostri: z multo fortius de intellectione perfectissima/cuiusmodi est intellectio diuina respectu obiecti secūdarij q̄ est creatura. ¶ Ad secundū dicerek q in nobis intellectio pzesupponit obiectum primū. Sic etiā z in deo: sed nō oportet q secundarium/z multomin⁹: nec in deo nisi dato q in nobis esset: ita quia intellectioni nostre non veniat dependētia ab aliquo extrinseco/in deo tñ hoc esse nō potest propter causas oppositas. ¶ Ad tertium diceretur ad minoz q essentia diuina vt pzioz est intellectione precise scōm rationē essentie nō est exemplar actuale z formale ipsius creature: sed tantum virtuale: sicut obiectum q̄ continet speciem z c. q̄ dicis q vt sic cōtinet: dico q verum est virtualiter nō actu z formaliter exēplando z distincte. ¶ Ad quartum diceretur q essentia secundum rationē essentie vt pzioz est oībus alijs obiectum est adequatum primum diuini intellectus: sed vt sic non est exemplar nisi virtualiter: nō autem formaliter: ita q non cōtinet creaturas intelligibiliter actu z distincte: sed tātum supereminēter z vnitiue z quasi virtualiter. Sed postea in ratione obiecti cognitī per intellectionem ipsam continet eas actu z distincte Et quando dicis vltra q ita potens est essentia in repzesentando sicut intellectus intelligēdo: Diceretur q verum est secundum modum sibi cōuenientē/qui est modus repzesentandi virtualiter z vt obiectum cognitū repzesentandi formaliter: ideo non valet. ¶ Ad quintū diceretur q illa ꝓpositio maioz de ordine illo fallit vbi extrema habēt esse mere rationis: sicut patet de intentionib⁹ secūdis quarum esse intelligibile nō est pzius q̄ esse intellectū: immo quod plus est idem est esse intelligibile z intellectum. Sic dicuntur de esse intelligibili z intellecto creature in deo. Ex quo patet q non est simile in nobis: quia esse intelligibile alicuius est reale: z potest precedere suum esse intellectum: sic nō est in proposito: vel dicas q istud concludit de esse intelligibili/z intellecto primi obiecti: de quo minoz est vera si habet veritatē/non autem cōcludit de esse intelligibili z intellecto creature. Ad Augustinum vero super Genesim capitulo decimoquinto: vbi videtur dicere q per essentiam creature habēt esse intelligibile nō per intellectū diceretur q hoc intelligit virtualiter. ¶ Nota hic q aliqui dicunt similiter de esse repzesentabili z repzesentato/et de esse intelligibili et intellecto/ q sicut non oportet esse repzesentabile non aliud vel pzius ipso esse repzesentato: sed secundum alios vtrunq; est per essentiam/ sic non oportet in obiecto secundario esse aliud ipsum esse intelligibile z esse intellectum/igitur possunt esse per idem. Cum igitur eē intellectū fit per intellectionem/igitur z esse intelligibile/ et

z modus ponendi pzie opi.

Ad motiua eiusdē 1. opi.

Ad Augustinum

Aduerte

non aliquid pzius/sicut nec ibi de esse repzesentabili secundum te qz essentia nichil est pzius. Posset tamen dici q duo pzima nō distinguūtur repzesentatiui: sed alia duo bene pzs in eēntia diuina. Hec de scōo articulo. Tertium articulum dimitto vsq; ad sequentem questionem.

Ad argumēta qōnis p̄nci. ¶ Ad pzimum pzincipale dico q potentia non excedit simpliciter suum primū obiectum adequatū/quia tunc posset habere aliud obiectum pzimum: sed bene excedit secūdum quid quia potest intelligere aliquid aliud etiam vt per se obiectum/non tamen pzimarium sed secūdarius Aliter posset dici q essentia diuina est obiectū adequatum/pzo quāto in eodē cōcurrūt obiectū z ratio intelligendi/qz quicqd de⁹ intelligit vel est ipa vel per ipam vt p rationē intelligendi. Et isto mō do accipiēdo adequationē intellectus diuinus pōt intelligere aliqd vltra obiectū adequatū: qz creatura licet sit obiectū intellectū/non tamē ratio intelligendi/sed ipam apud deum/sed magis ēntia diuia. Alio modo vt obiectū intellectū distinguitur a ratione intelligēdi/nec cōcurrit adequate in idē cum ipa: z sic essentia diuina nō est obiectū adequatus/sed oīa intellecta sunt pzo obiecto adequato/ z sic pōt dici q nichil deus intelligit vltra obiectū adequatū: nec pōt dici forte q ens in cōmuni hoc modo sit obiectū adequatū/sicut ponik respectu intellectus nr̄i/qz nō q̄libet ens est sibi rō intelligendi apud diuinū intellectum: sicut est: vel nō repugnat apud nostrū. ¶ Ad scōm dico q si creatura eēt pzimarū obiectū/ vel etiā pzesupponitur in esse intelligibili intellectioni diuine q̄ intellectio diuia eēt dependens/z intellectus diuinus vileseret: sed nō sic vt supza dictum est. ¶ Ad tertium de singulari q̄ cquid sit de singulari respectu intellect⁹ nr̄i nō tñ illa hñt locū respectu intellectus sepati qz nulla hñt potentialitatē/sed est actus purus z ī cō dico q deus potest intelligere singulare q̄cūq; sensibile. ¶ Ad quartū dicūt aliqui q de⁹ cognoscit alia a se aliqua noticia/q̄ nec est ītellectiua nec abstractiua/sed superexcellens. Sed contra istud argutum est supza in pzima questiōe hui⁹ pzimi: z tō dico q deus cognoscit oīa cognitione intuitiua per rationem pzimi obiecti q̄ est eēntia. Quādo dicis q nō quia noticia intuitiua nō est nisi p̄sentisin re creatura autē non fuit deo p̄sens in re ab eterno. Dico q nō oportet q sit actu pīs in seipo/sed sufficit q in eminētiori obiecto repzesentativo cuiusmodi ē essentia diuina sicut dictum fuit supza. ideo z c.

¶ Distin. xxxvj. Questio Secūda.

¶ Secūdo q̄ro vtrū ydee sint respectus aliqui in deo ad ydeata vl̄ creaturas distincte cognitas. ¶ Videtur q sic. Idea nō pōt dicere aliquid absolutuz in deo quia tūc absoluta in deo distinguerentur/z ibi esset cōpositio/ ergo dicit respectū sed non respectum realē. Patet ex distinctione tricesima: ergo respectū rōnis igitur z c. ¶ Secundo sic. Illud q̄ distinguitur a deo scōm distinctiones

aliquorum extrinsecoz/et est ratio distincte cognoscendi creaturam est ydea: sz talis est respectus rationis in deo qz distinguik ficut z creatura ad quā est vt terminus z est determinata ratio cognoscendi/nō aūt ēntia secūdum se/qz est indistincta z cōmunis vel differens z per ps̄s indeterminata. q z c.

¶ Tertio sic. Illud q̄ nō conuenit deo nisi per cōparationem ad extra est respectus rationis vt pzs/ sed ydea nō conuenit deo nisi per cōparationez ad extra. Probatio qz relatiue dicik ad ydeatū. q z c.

¶ Quarto sic. ydea formaliter loquēdo vel est ēntia diuina/vel talis respectus rōnis ad creaturam vel quidditas creature cognita/nō pzimo mō/quia tunc nō esset nisi vna ydea: nec tertio modo/qz tunc idem esset ydea z ydeatum. ergo z cetera.

¶ Contra. ydea est ratio cognoscēdi. z operandi/ sed respectus rationis non potest esse ratio cognoscendi. ergo z cetera.

¶ In ista q̄stione sic pzocedā.

Primo inquiram vtrum adhoc q deus intelligat distincte creaturas sint necessarij respectus aliq rōnis in ipo ad creaturas. ¶ Secūdo inquirā ex hoc vtrum respectus qui ponitur in deo sit ydea/ostendendo quid est ydea/z cui conuenit ratio ydee.

¶ Tertio mouebo alias instantias z soluam.

¶ Ultimo ad rationes.

¶ Quantum ad pzimum est vna cōclusio multis cōmunis q ad hoc q distincte deus intelligat creaturas necessarij sunt in deo aliqui respectus rationis ad ipas/quibus illud quod est cōmune in deo/siue vt ratio intelligendi/siue vt obiectum pzimo cognitum z ductiuū in creaturas/ siue vt in intellecto ipa determinet ad determinatā noticiam/z distinctam habēdam de creatura. Hūq; enim vnum z vnū quod est cōmune/ z indeterminatum secūdum se est ratio cognoscēdi plura/ vt plura distincte z determinate nisi per aliud determinetur ad ipa. Cum igitur id qō est in deo ōtinens ad hoc sit cōmune/ z indeterminatū/z indistinctū respectu creaturarum/siue illud sit essentia/siue ītellectio ipa: oportet q per respectus rationis determinetur vt predictum est sub ista cōclusione q̄ triplicatur. ¶ Quia aliqui ponūt istos respectus rationis in essentia in q̄tum ipa est intellectut diuino ratio intelligendi/quasi medians inter potentiam et actum/sicut species ab aliquib⁹ est ratio cognoscēdi. Essentia ergo diuina secūdum istos est determinata ratio cognoscendi creaturā. ¶ Alij dicūt q tales respectus sunt in essentia vt in obiecto cognito/in q̄tum per ipam nata est cognosci creatura tā q̄ obiectum secundarium: ita q primo essentia diuina intelligik sub ratione essentie: secūdario vero intellectus facit circa ipam tales respectus rōnis quibus determinātur vt p ipsam sicut per pzimum obiectum cognitum. Tertio cognoscitur creatura determinate z distincte/z talis respectus rationis vel potius eēntia cū tali respectu rōnis dicik ydea z nō pōt intelligi vt cātiua nisi per talē respectum rationis. Et ponūt isti ydeā esse rōnem cognoscendi nō tenentē se ex parte intellectus mediādo inter potentiam z actū/sicut faciebāt pzimi: sed ex parte obiecti mediando inter actum z obiectum secūdarium/quod est creatura: sicut obiectum pzimū me-

An ad hoc q deus ītelligat distincte creaturas sint necessarij respect⁹ aliq rationis. z c. 1. opi.

1. modus pticular⁹ hui⁹ pme opinionis

2. modus

3.modus ꝓticularꝫ

dlat inter actū qui ĩmediate cadit super ipm/ꝛ obiectum secūdarium super quod actus cadit mediāte primo obiecto. ¶ Tertij ponūt istos respectus rationis in actu intelligẽdi diuino ad hoc vt determinate ꝛ distincte cadat ꝛ attingat creaturas/ꝛ dicunt q̄ ydea est intentio diuina cū respectu talis ad creaturam per quā determiāte ꝛ distincte cadit talis actus super creaturam attingendo ipsam.

Ꝑ ꝓdictā opi. ĩ cōi.

¶ Contra istas opiniones ꝛ primo contra conclusionem eis communem in qua omnes conueniūt. Arguo primo sic. Illi respectus rationis qui sunt necessarij ad cognoscēdum distincte creaturam (sicut dicūt isti) oportet q̄ cognoscantur aut per seipsam/ꝛ tunc intellectus diuinus vileſceret/quia haberet tales respectus prio ratione obiecti primi/vel prio obiecto primo qđ est falsum:aut per essentiam ipsam. Si per essentiam aut hoc est per essentiā sine alijs respectibus/ꝛ pari ratione essentia poteſt esse determinatū principiū cognoscēdi distinctas creaturas ꝛ distincte sine istis respectibus/aut cum alijs respectibus rationis/et sic est processus in infinitum:qđ est falsum. ¶ Secundo sic. Illud quod est minime entitatis ꝛ diminute nō potest determinare aliqđ formaliter infinitum ad quodlibet:sed tam obiectū primum intellectus diuini ꝫ obiectū vel actus est formaliter infinitum:ergo per nullū respectū rōnis pōt determinari predicto mō. ¶ Tertio sic. Illud qđ nō est aliquid in actu nō est determinatiuū alicui⁹ quod est in actu ad aliquid:sed respectus ĩmutabilitatis nō est aliquid in actu/ qz est respectus habitualis vel aptitudinalis tantū/vel si est aliquid in actu nō tm̄ nisi secūdum esse rōnis. ꝫ ꝛ. ¶ Quarto sic. In intellectu diuino scm̄ rōnem potētie nō oportet ponere talem determinationem per respectus rōnis vt patet/qz nullus eo⁹ ponit hoc:ergo nec ĩ aliquo alio siue in actu siue in ratione siue in obiecto.

¶ Quinto sic. Illimitatū ad plura scm̄ cōitatez virtutis non est minus determinatū ad ipa ex se ꝫ aliquid illimitatū ad vnum:verbi gratia sol qui est causa equiuoca est quodāmodo illimitatus ad plures effectus producēdos in materijs dispositis ꝫ causa vniuoca ad vnū/ꝛ patet hoc per rationez/ qz illimitatio nō tollit nisi precisionē determinatiōis ad vnū/nō aūt tollit determinationē vt patet. Cū ergo siue ratio/siue primum obiectū/ siue actus intelligendi diuinus ista sint illimitata illimitatione perfectionis non oportet ea determinari respectu creature per illos respectus rōnis/sicut nec oportz essentiam determinari/ si tm̄ eēt repsentativa vni⁹ creature/sicut etiā nō oportet vnum obiectum/vel vnam rationē vel vnum actū limitatum determinari ad suum obiectū q̄ vnum respectum rōnis alias nunqꝫ posset cognosci albedo per speciē ppriā nisi prius intellectus cōparet eas ad inuicem. Et nota hic q̄ nō oportet diuinā essentiam habere tales respectus rationis/nec determinari per tpos ad hoc vt sit ratio intelligendi relationes ꝛ psonas distinctas/nec actum intelligendi similiter / ergo similiter nec hic. Dices q̄ ratio p̄dicta est cōtra te/ qz dixisti supra q̄ aliquid vnius rationis existens quantumcūqz infinitū nō potest esse principium p̄ductuum determinatū plurium:ergo etiā nec ratio cognoscendi pluriū/vel actus/vel obiectū primū ductiuum in alia. Dico q̄ nō est cōtra me/qz nō nego

Aduerte

ni quin aliquid eiusdem rōnis possit esse principiū determinatum pluriū/sed dixi q̄ si illa plura essent eiusdem rōnis nunqꝫ posset esse ratio determinate multitudinis ipoz q̄n pari rōne qua posset in duo ꝛ in tria/ꝛ in quatuor/ꝛ in infinita/ꝛ si illa essent necesse esse sicut est de ꝑsonis oportet ꝛ q̄ essent actu infinita. ¶ Sexto sic. Essentia diuina siue vt ratio siue vt obiectū/siue vt act⁹ ad hoc vt cognoscat nō requirit aliquā vim rationis/qz tunc actū primum ꝛ respectū precederet actus cōparatiuus ꝛ reflex⁹ quod est impossibile:ergo similiter nec ad intelligēdum alia q̄ ipam siue per ipam vt rōne/vel obiectū vel actu nō requirūtur tales respect⁹/ita eīm est determinata ad quālibet creaturā/licet indeterminate sicut ad seipam adequate. ¶ Ad rationē eozum dico q̄ maior nichil valet nisi de indeterminato ēm indeterminationē veritatis nō confusionis seu cōtradictiōis. Talia eīm oportet determiari bñ:ꝛ forte adhuc nō oportet vniuersaliter loquendo / sicut posset argui de materia prima:que cū sit ideterminata ad oēm formā si oporteret eam determiari p aliquē esset ꝓcessus in infinitū:sed non valet de indeterminato ēm indeterminationē illimitationis ꝛ virtutis/sicut non oportet solē determinari plus per aliquid ad aliquē suū effectū ꝫ ignem ad calefaciendum ꝛ sic de similibus. Ad rōnē ꝓme opi. in cōi.

¶ Contra primū modū ponēdi/ qui ponit illos respectus in essentia vt est ratio cognoscēdi. Arguo primo sic. Unius q̄ se cognoscibilis est vna per se ratio cognoscendi. Sed essentia ꝛ respectus rōnis non faciūt aliquid vnū per se/ergo nō sunt vna q̄ se cognoscēdi ratio:ꝫ relinquitur q̄ essentia nō est respectus rationis. Tū quia intellectus diuin⁹ vileſceret. Tū qz ille respectus rationis nō est ens nisi diminutū/nec est ens ĩ actu/vel aliquid in re seu in actu reali/sed habitualis respectus tm̄. ¶ Secūdo sic. Qđto ratio cognoscendi est perfectior tanto pluriū pōt esse ꝛ distincte q̄ determinate:ꝫ essentia diuina est ꝑfectissima ratio cognoscēdi:ꝫ ꝛ. nō opꝫ ꝫ etiā determiari. Ꝑ primum modū pe culiarēdo cte.i.opi.

¶ Tertio sic. Quero in quo est respect⁹ rōnis ille vt in fundamēto:opꝫ ēm te q̄ in essentia planū est. Tunc sic. Respectus rōnis nō fundatur in aliquo nisi per aliquē actum intellectus cōparātis aliqđ ad aliud:sed primus actus intelligēdi creaturaꝫ q̄ est rectus nō est cōpatiuus essentie diuine ad ipaꝫ nec ecōuerso. ergo ꝛ. ergo respectus ille rationis non est necessarius ad intelligendū distincte creaturam:sed magis est prior intellectione. Dices q̄ immo actus primus intelligendi creaturā est comparatiuus essentie ad ipam. Contra ex hoc sequit ꝓpositum qz respectus ille rōnis ex quo nō est nisi per actum cōparatiuū ꝛ est posterior ipo nunqꝫ est ratio intelligendi determinate creaturā siue cōparando siue nō. ¶ Quarto sic. Si eēntia diuina eēt ratio cognoscēdi creaturā (sicut ipsi imaginātur) sequeretur q̄ creatura primo terminaret ītellectionem diuinā sicut obiectū per seipm intellectum primo determiat actū/nō aūt species ipaz:hoc aūt est falsum sicut dictū est supra ꝛ ꝓbatū. Et tō dicebat q̄ essentia diuīa nō est rō cognoscēdi alia sicut species:ꝫ sicut obiectū prio cognitū. Ita q̄ si ista opinio ītelligat differre a scōa est ficticia ꝛ falsa. Ꝫ 2m modū dicū. opi.

¶ Contra scm̄ modū ponēdi arguo ꝓmo sic. Impossibile

Ꝫ 3.mod.

¶ Contra tertiū modū qui ponit ĩ rellectione ponuntur iste relationes. Primo sic. Intellectus dei est mensura creature intellecte. Nostra cīm cognitio mēsuratur a rebus:sed diuina mēsurat res :sed mensura in eo quod est ipa mensura non referrur ad mensuratum/ergo in intellectiōe dei vt sic distincta ꝛ determinata creature nō requirit talis respectus rationis / licet possit fieri circa ipam per intellectum comparantē intellectionē ipam ad creaturā quam attingit distincte sicut in mēsura fit ad mensuratū. ¶ Secūdo sic. Oīs relatio presupponit fundamētum ꝛ terminū sed fundamentū talis relationis est intellectio terminus creatura secūdum ipos/ergo presupponit creaturā saltē in esse cognito/licz non in re/ꝫ nichil facit ad determiātā notitiā creature ¶ Tertio sic. Prius in suo priori non dependet a suo posteriori nec intellectio prio ab ipo posteriori sed creatura est prior/qz est terminus /ergo ī illo priori potest intelligi ꝛ distincte sine illa relatiōe. ¶ Quarto sic. ꝛ est difficultas cōmunis trib⁹ modis predictis q̄ illa relatio que prior est actu comparatiuo alicuius ad aliqđ nō est rationis:sed realis:sed secūdus oēs modos istos ista relatio est prior actu comparatiuo essentie ad creaturā vel ecōuerso vt patet intuenti. ergo ꝛ. Preterea oīs relatio que conuenit intellectioni vt res est vt intellectio non aūt vt intellecta est realis est : sed sic est de ista relatione q̄ nō cōuenit sibi per actū comparatiuū intellectus ad aliquid aliud/puta ad creaturam:qz tunc prius cognoscitur creatura/ꝛ ipe respect⁹ nō esset ratio determinate cognoscendi et attingendi creaturam. ergo ꝛ.

Mēs doctoris circa hūc pmū articulum.

¶ Dico igitur ꝫtum ad istum articulū aliter. Primo q̄ nullus respectus rationis necessario ꝓpigitur vel coexigitur in deo ad hoc vt distincte ꝛ determinate ītelligat creaturam. Sed omni respectu rationis circūscripto non minus distincte ꝛ determinate intelligeret omnē creaturā ꝫ modo/nec hoc mō fit per aliquem respectum rationis/sed per intellectū diuinum vt per potentiā/per essentiā vero vt per obiectum primum ꝛ rationē cognoscēdi/ꝑ intellectiōes vt per actum. ¶ Secūdo dico q̄ tales respect⁹ consequūtur per actum cōparatiuū intellectus diuini quo comparat essentiā suā intellectū ad creaturas intellectas. Primū probo sic. ꝛ primo q̄ nō exigūtur tales respectus qz si exigūtur aut hoc est in obiecto quod est essentia diuina:aut in potētia itellectiua:aut in ipo actu qui est intellectio vt patet/nō in obiecto quod eēntia/qz q̄ aliquid eiusdem rationis existens nō possit repzesentare plura distincte hoc nō est nisi ratiōe alicuius impfectionis in ipo vt puta vel quia est limitatum ꝛ finitū in repzesentando/vel qz nō cōtinet ea perfecte sed confuse tm̄ ꝛ in potētia vel in vniuersali sicut cōmune vel vniuersale cōtinet sua inferiora : sed eēntia diuina est perfectissima seu perfectissimū repzesentatiuū nullam impfectionem habēs. ergo ꝛ. ¶ Tertio dico quia vnū limitatū potest esse ratio cognoscēdi distincte aliud nō per respectū rationis/ ergo multo fortius aliquid illimitatū ꝛ actu infinitum intense cuiusmodi est essentia diuina. Nec pzexigit in intellectu/qz nec in nobis ꝑexigitur talis respect⁹ rationis in intellectu ad aliquid vt ipm intelligat distincte/ergo nec in deo. Nec hoc etiam ponit aliquis. Nec etiā in actu intelligendi. Probatio. Dor est relatio mensurati ad mensurā (vel saltē nō posteriorꝫ) ꝫ relatio mensure ad mensuratū/qz mensura non refertur ad mensuratū nisi qz ecōuerso mensuratum ad mensuram. ꝟ. Methaphi. Ita q̄ mēsura bzeuiter terminat relationē mensure sub ratiōe absoluta. Cum ergo intellectio diuina sit mensura creature in esse intellecto:necessario est prius creatura in esse intellecto ꝫ sit aliqua relatio itellectionis ad ipam:ergo non ꝑexigitur in ipsa. Secundo sic sicut dictum est supra. Relatio rationis presupponit extrema saltē in esse ītellecto vel ponit. ꝫ ꝛ. ꝟ. methaꝑ.

¶ Secūdo ꝓbo q̄ nec intellectioni creature coexigitur talis respectus secūdum rationē vel scm̄ or dinem rōnis. Probatio qz nec exigit ex parte eēntie/nec ex parte potentie/nec ex parte intellectōis. De essentia patet/qz essentia ꝛ creatura cū sint absolute possunt distincte cognosci absq̄ intellectiōe comparatiua sed in illo priori nō potest esse relatio rationis in essentia/ qz illa causaꝫ per actum cōparatiuum. ergo ꝛ. Nec ex parte intellectiōis /quia relatio nō est prior omni esse:ꝫ relatio intellectionis ad creaturam presupponit creaturā saltē in eē intellecto/ergo nec est ꝓr nec simul. Preterea relatio rationis est per intellectionē comparatiuam sed intellectio simplex non coexigit cōparatiuam. ergo ꝛ. Nec ex parte potētie patz/qz hoc etiā nullus ponit. ergo nullo mō. Modo ꝓbo tertiū q̄ tales relationes cōsequūtur. Hoc declaro primo sic. Deus primo intelligit essentiā vt obiectū primus. Secūdo per essentiam suā intelligit creaturā ꝛ distincte īrellectione simplici. Tertio intelligit eas intellectione cōparatiua ad seipsum /puta ad essentiam vel ītellectionem suam ex hoc cōsurgit respectus creature ad ipm. Intelligit se etiam quarto comparando ad creaturā cognitū prius/et sic surgit relatio rōnis ipsius dei vel eēntie sue seu intellectus ad creaturam. ¶ Sed tunc oritur hic vnum graue dubium. Nā si sic est q̄ quodlibet ens rationis nō est nisi per respectum rationis que nō

Dubium bonum.

fit nisi per actum cõparatiuũ/sequit̃ q cum actus comparatiuus sit posterior esse intellecto creature intellectione simplici q creatura etiã intẽta intellecta. Nullũ esse habet nec reale nec rationis nõ reale patet:nõ rõnis ptz ex predictis :ergo cũ non presupponak relationi rõnis nisi fm esse intellectũ scõm nullũ esse presupponitur terminus qõ est cõtra predicta. Sed põt dici ad hoc q esse intellectiuum creature nõ est aliqd esse formaliter se tenens ex parte creature nec rei nec rõnis sicut deductum est sed est esse obiectũ intellectũ in intellectione qõ non est aliud esse ab esse formali ipsius intellectionis/vin tali esse presupponit relatio rõnis ad creaturam/z per ꝓns est eẽ cognitum qõ sufficit ad predicta. Aliter dicerẽt q non solum eẽ vel ens rationis causatur per actus comparatiuũ sed etiam per actum rectum z simplicẽ z nõ negociatũ sicut dicetur q esse cognitũ obiecti secũdarij per primum est esse ens rationis causatũ vel quasi causatũ q intellectum sicut est de intellectione obiecti primarij Dic qũo placet z videbitur magis conformiter ad predicta. Sic de isto articulo.

An dicti respect⁹ sint ydee z ptineãt ad ipas 1.modus

¶ Quantũ ad scõm articulũ

An scilicet isti respectus intrinsece pertineant ad ydeas vel sint ydee apparet ex dictis q secundũ illos modos dicendi primi articuli respectus isti pertinent ad ydeas/respectus scilicet imitabilitatis siue ponatur in essentia vt in ratione intelligendi/siue vt in obiecto primo cognito/siue in intellectione ipa/ita q eẽntia diuina vt imitabilis a creatura est ratio formalis ydee / vel etiã intellectio vt imitabilis scõm alios/z secundum q sunt diuerse creature/que secũdum gradus diuersos pñt imitari diuinam eẽntiam /sic sunt diuersi respectus imitabilitatum in eẽntia vel in intellectiõe/ z sic ydee formaliter multiplicantur sicut dictũ est supra.

5 ꝓdicta seu.1.modus

¶ Sed non puto istud eẽ verũ/z ideo arguo contra hoc. Primo sic. Illud qõ nichil est in re nec esse põt non pertinet intrinsece ad ydeam saltẽ primo z principaliter dictã/ita habeẽ per eos q ydea est reale principium z cognoscẽdi z producẽdi/sicut etiam posuit plato/ſs respect⁹ imitabilitatis nichil est in re nec eẽ põt sicut ptz.ꝯ zc.

¶ Secũdo sic.ydea principaliter est primo principium cognoscẽdi. Sed illi respectus sunt posteriores creatura in eẽ cognito/sicut ꝓbatum est supra ergo zc.

August.

¶ Tertio sic. ydea ꝑmo z ꝑ se dicta scõm Augustinũ est principalis forma que nec oriri nec interire potest scõm q ydeatum producitur. Sed respectus rõnis nõ põt eẽ principalis forma nec principium producendi/q̃ respectus rõnis oritur q actũ intellect⁹. ꝯ zc.

¶ Quarto sic.ydea est ꝑor ydeato sed respectus imitabilitatis non est prior creatura ydeata/imo posterior vt dictum est. Preterea respectus imitatiuivel imitãtis nõ ptinet ad rationẽ quidditatiuã ydeati:ptz maxie in absolutis. ꝯ zc.

¶ Videtur ergo fm oẽs istos dicendũ q respect⁹ imitabilitatis nõ sint intrinsece ydee/z hoc confirmatur q fm q huiusmodi nichil est i actu: sed tm̃ in potẽtia vt respectus habitualis. Ratio autem qua mouẽtur isti(scz q oportz ponere vt videẽ eis q ydea sit aliquid se tenens ex parte dei/ z q ydee sunt multe scõm Augustinum/z nõ possunt plurificari q aliqua absoluta/nec per respect⁹ reales ad creaturam/qz nullus talis est ibi q͡ oꝑs oportet q plurificetur per respectus rõnis qui sunt iste imitabilitates/sicut per intrinseca formalia ydearum) non concludit sicut magis inferius apparebit.

2.modus

¶ Alij dicunt q isti respectus nõ pertinent intrinsece ad ydeas nec breuiter aliquis respectus rationis. Sed dicũt q perfectio vniuscuiusq creature ꝓut actualiter z formaliter ex natura rei cõtinetur in deo amota omni imperfectione est ydea creature/z est aliquid absolutum. Ex quo ptz q sunt plures ydee que nõ oriuntur nec ꝓducuntur q aliquem actum: ſs sunt in deo imꝓducte ex natura rei/sicut pfectiões attributales suo mõ pfectio lapidis in deo est ydea lapidis extra deum/z est ratio cognoscẽdi z producẽdi ipm sicut dicũt/z sic oĩa saluantur que de ydeis dicuntur/z isto modo saluatur q eẽntia diuina est pelagus substãtie infinitũ cõtinens in se tales pfectiones infinitas. Intellectus aũt diuinus primo intelligit eẽntiam suã absolute vt diuinitas est/ ex in ipa beatificatur vt in obiecto prio. Secũdo aũt intelligit perfectiones istarum creaturarũ contentas in essentia diuina/z in tertio signo mediantib⁹ istis vt rõnibus cognoscendi cognoscit creaturas ipas:z eas exemplat z producit/ita q perfectio in prima apꝓhensione creature per ipam nullum habet respectũ ad creaturã nec rei nec rationis /sicut nec essentia diuina nec etiã ad intellectum ipsum.

Mec ex hoc vt dicũt ponitur essentia primo intelligendi idistincte z postea distincte intelligẽdo illas perfectiones:qz prima intelligit z essentiam z perfectiones vt sunt. Secũdo aũt vt aliorum sunt puta creaturarũ quarum sunt ydee.

¶ Ulteri⁹ dicũt q tales ydee pertinẽt nõ ad intellectum vel intellectionem formaliter nisi tm̃ obiectiue. Unde z sic in diuina intelligentia cõtinẽtur scõm Augustinũ sed pertinẽt ad essentiam z se tenẽt ex parte eẽntie cognite. Ad hoc adducũt Cõmẽtatorẽ primo Ethicorum vbi loquẽs de ydeis dicit q vt sunt exẽplaria z ydeata magis sunt ymagines. Ex quo patet q creature referũtur ad ydeas/nõ econuerso /sicut imago regula dicitur septimo de trinitate nõ ecõuerso illud cui⁹ est regula dicitur ad ipm puta exẽpla/z ita nullum respectũ ydea includit nec rei nec rationis. Hoc etiam videtur dicere Augustin⁹.15. de trinitate capitulo.24.. Ubi vult q aliquis videndo mentem suã videt deum anteq̃ videat ipaz esse imaginem vel regulam ad deũ/sic etiã videndo deum videt aliud anteq̃ referat deum ad aliud. sic de perfectione lapidis vel ydea q deus videdo eã videt creaturam per ipam sine aliqua relatione ad ipam/sed postea bene est relatio per cõparationes diuint intellectus:qz comparat vnum ad aliud.

Cõmen.

August. 15.de trin.

¶ Confirmatur ab alijs ista ratio per Augustinũ 83.q.q.46. de ydeis loquens dicit q alia ratione conditus est equus/alia asinus/z dicit q visio istarum rationũ est beatissima:ergo ptinẽt ad eẽntiam z ex natura rei/ z in ea sic distinguũtur perfectiones ydeales/alias visio earum nõ esset beatissima.

August.

¶ Ad istam auctoritatem dicẽdum est soluẽdo eã q nichil facit pro eis. Intelligit eñ Augustin⁹ q ydee siue obiecta secũdaria cognita que sunt quidditates creaturarũ(eo modo quo dicetur infra)cõtinentur obiectiue in diuina intelligẽtia z sunt rationes earum distincte / et visio earum in verbo est beatissima/nõ rõne ipsarum sed ratione verbi:eadẽ enim est visio verbi z creature/ z est beatissima nõ ratione creature sed ratione verbi/z ita nichil hñt de ꝓposito suo. Eodem modo nichil valet dictũ aliquorum ponẽtium ydeas eẽ perfectiones creaturarum cõtentas in diuina essentia z virtualiter ibidẽ distinctas; nõ sic formaliter vel ex natura rei vt dicit ista optio:nec tm̃ scõm rõnem vt dicit prima.

Nam aut distinguunk in deo ex natura rei/aut per opus rationis aut vtroq modo:si tm̃ per opus rationis tũc est prima optio. Si ex natura rei/videlicet q nõ sint formaliter eedẽ: z ita formaliter distincte z est secũda optio. Mõ põt dici vtroq mõ nec ipi dicũt. Unde illud qõ virtualiter distinguik non dicit nisi ydeata virtualiter cõtenta distingui nõ aũt ydeas in se sicut etiã de ꝑtute semonis patz.

2m modum

¶ Ista optio subtilis videk michi falsa z arguo primo cõtra eaz/ quicquid absolutũ est formaliter z ex natura rei in diuinis/est formaliter infinitũ/z dicit perfectionẽ simpliciter/sicut frequẽter dictum est supra: sed talis ydea eorum non est formaliter z actu infinita/ nec pfectio simpliciter sicut patet/qz tunc eẽt essentia:nec in eẽ scõo/qz tunc esset attributum quorum vtrliz tu negas.ergo zc.

¶ Secũdo sic. Cuiusltbet essentie distincte ab alia oportet ponere ydeam ꝓpriam/saltẽ si illa sit per se: z per se in gñe sicut dicam infra z fm istos/quia quelibet habet ꝓpriaz perfectionez sed relatio est huiusmodi/ergo habet ꝓpriam ydeam ſs impossibile est q pfectio relationis sit aliquid absolutum:ergo ydea sua est relatio ergo relatio realis per te. Quero tũc ad quẽ terminum/nõ nisi ad creaturã/ergo vel ad creaturam vt relatio realis / z sic creatura est eterna.

¶ Tertio Perfectio lapidis vel est formaliter finita/vel infinita/vel nec finita/vel nec infinita. Si primo mõ est perfectio simpliciter/z est attributũ vel eẽntis/ quod tu negas. Similiter tunc non apparet quare non possit repsentare infinita z quo adequatur alicui finito in repsentando sicut ponis. Si secũdo modo hoc est impossibile/qz infinito formaliter nichil est formaliter finitũ z impfectum. Nec tertio modo/qz illud quod dicit formaliter perfectionem sicut est in ꝓposito oportet q habeat rõnem quantitatis z aliquo modo sit finitũ. Prius etiam perfectio creature sibi correspondẽs nec eẽt finita nec infinita in re.

¶ Quarto sic. in quocũq est pfectio formalis alicui⁹ rei ex natura rei/z formaliter/ipm potest dici formaliter tale scõm talẽ perfectionem. Si igitur in deo sit perfectio lapidis(sicut z asint) deus põt dici formaliter asinus z lapis : tamẽ sine omni impfectiõe/sicut in deo est pfectio eius sicut dicitur formaliter sapiẽs.

¶ Preterea qñ dicis q ydee isto modo sunt rõnes cognoscẽdi/aut sunt rationes motiue ad cognitionẽ creaturarũ sicut eẽntia / z tunc essentia nõ est obiectũ adequatũ in mouendo(cuius oppositũ dictũ est supra)aut sunt tm̃ obiecta cognita scõaria/z tunc non sunt rõnes cognoscendi:licet prius cognoscãt ꝯ creature : ergo frustra.

¶ Item quero ad te per quid cognoscunk oportet q per essentiam distincte sicut per primum obiectum z pari ratione creature possunt cognosci per eandẽ essentiã imediate sine illis /ergo nõ sunt necessarie ad cognitionẽ creaturarum sicut dicis.

¶ Septimo sic. Aut includũtur intrinsece in essentia z in suo cõceptu quidditatiuo/z sic essentia non habet cõceptũ simpliciter simplicẽ/sed multosimo infinitos forte sicut ydee sunt infinite/z tũc ꝙ bũ est similitudo perfectionis creature ex sua producione z sicnõ est deus : aut nõ includũtur in essentia sed circũstant ipam/z tunc quẽ ordinẽ habẽt ad attributa z relationes tu videris.

¶ Ideo dico q est fictum dictũ tuũ. Ad auctoritates dico q nichilvalent ꝓ te sicut apparet intuenti z apparebit infra magis clare.

Et improbatur adhuc magis fictio eius qz essentia diuina est ita illimitata z infinita in repsentando diuersa z existendo / sicut diuina voluntas in causando vel producẽdo/z diuinus intellectus in intelligendo/ sed in illis nullam oportet ponere distinctionẽ/ergo nec in essentia ad repsentandum.

¶ Item qz diuina essentia ꝑcise scõm simplicem rationem essentie cõtinet alia supeminẽter:ergo z intelligibiliter.

Item ipa per sui rationem simplicẽ est ratio intelligendi attributa z relationes diuinas/ergo similiter z:creaturas. Nec obstat q creature nõ sunt sibi realiter eedez/sicut nec istam repsentationẽ. Unde dico q in repsentativo illimitato perfectionaliter nullam oportz ponere distinctiõem ex natura rei:sed ipm oĩno indistinctum põt repsentare distinctissime ex parte obiectorum diuersa repsentabilia / z imperfectiõis esset ponere in deo talez distinctionẽ ex natura rei repsentare z limitare ipm .igitur zc. Similiter nec etiam in receptiuo pluriz formaꝝ scõm spẽm siue substantialium siue accidẽtalium oportet ponere distinctionẽ ex natura rei potentiarũ receptiuarum:ꝓcipue quãdo receptiuum nõ est ꝓcise determinatum ad vnã/sed est cõmune plurium/ vt patz de materia que est illimitata aliquo modo ad plures formas /qz oportet plus ponere distinctionem in repsentativo simpliciter illimitato respectu repsentatorum quod nõ apparet.

Plato.

¶ Dico aliter Ptum ad istũ articulum primo ostẽdẽdo quid sit ydea. Scõo ostendẽdo cui cõuenit ydea.

Mes fcũ opt. doc. de hoc se cũdo arti culo.

¶ Quãtum ad primũ dico q ydea est forma exẽplaris ad cuius imitationẽ natũ est aliquid per se fieri in eẽ reali ab agente per intellectum.

Idea ꝙd

¶ Ista descriptio patet Ptum ad primam partem videlicet q sit forma exẽplaris per Augustinũ. 83.q.q.46. Ubi dicit q ydee sunt forme rerũ stabiles atq incõmunicabiles/que etiã formate non sunt/ac per hoc eterne semper eodẽ modo se hñtes/que in diuina ꝑtelligentia cõtinẽtur z cũ ipe nõ oriãtur nec intereãt secũdum tm̃ eas formari dicik quicqd oriri z interire potest.

August.

Patet etiã per philosophũ z oẽs alios precipue per Platonẽ / qui loquutus est de ydeis q ydea est forma exemplaris. Unde z ydeas exẽplaria nosabant.

Plato.

¶ Secũda cõditio/scz q ydea sit aliquid ad cuius imitationẽ natũ sit aliquid fieri/ z patet per Augustinũ in verbis ꝓdictis/vbi dicitur q secũdum istas fieri dicitur quicqd oriri vel interire põt. Uñ z Plato a quo Augustin⁹ nomẽ ydee accepit dicit etiam principium operandi.

August.

¶ Tertia particula videlicet in esse reali patet:qz nullum ens rõnis fit ꝓprie per ydeã/z ratio est: qz illud quod fit per ydeã oportet esse precognitũ/respectus aũt ratiõis ad hoc q cõstituatur in aliquo esse nõ oportet q sit ꝓcognitus/imo suuz fieri est p aliquã intellectionẽ/z suũ intelligi sicut dictum est

supra secūdum vnā opinionē: ergo solum ens reale fit ad ydeam. ¶ Nota q̄ ad p̄cordandū illa que dicta sunt ⁊ que dicētur inferi⁹ de eēntia diuina ſm q̄ habet rōnem ydee p̄mario ⁊ p̄incipaliter dicte cum illis que dicta sunt in p̄cedenti questione de modo rep̄sentandi creaturas / q̄ essentia diuina dupliciter potest accipi. Uno mō vt p̄tior intellectione diuina. Alio modo vt obiectū cognitum cadēs sub intellectione ⁊ non p̄tior intellectione vt sic / ſz magis simul. P̄mo modo dictū est in precedenti questione secūdum vnā opinionē q̄ nō repr̄esentat creaturas formaliter ⁊ distincte: ſz tm̄ virtualiter. Sed scd̄o modo repr̄esentat eas actualiter formaliter ⁊ distincte / ⁊ est ratio cognoscēdi eas: ⁊ scd̄m hoc intelligendū est consequēter quod hic dicitur scilicet q̄ habet rōnē ydee primario scd̄m q̄ cadit sub intellectione nō antecedēter ad intellectiones (⁊ hoc si de rōne ydee p̄marie sit rep̄sentare ydeatum formaliter ⁊ distincte) sibi tm̄ hoc cōuenit per rationē p̄dictā quia essentia est ⁊ tenet oīa in deo / nō tamen per quodcūq̄ nec antecedēter ad intellectū nem sed posita intellectiōe. Si vero de rōne ydee primario ⁊ principaliter dicte nō sit rep̄sentare formaliter ⁊ distincte / sed tm̄ virtualiter / quod tamen aliquibus minime videretur / tūc etiā posset dici q̄ etiam diuine eēntie q̄uenit ratio ydee antecedēter ad intellectionem / q̄ sic rep̄sentat virtualiter ipsa ydea. P̄rimū tamē magis videtur michi / q̄ alias ad p̄ductionē creature nō requireretur necessario diuina intellectio / vel oportet adhuc ponere q̄ etiam alio modo diuine eēntie q̄peteret ratio ydee ℔ antecedēter ad intellectionē / scz concomitanter vel consequēter / q̄ oportet q̄ intelligātur ⁊ repr̄e sententur distincte creature ante p̄ductionē nisi forte diceret q̄ sufficit distinctio virtualis in ydea p̄incipali ⁊ formalis in ydeis secundis q̄ocunq̄ aūt ponatur oportet dicere q̄ in diuina eēntia vel ydea principali in deo nullā op̄z ponere distinctionem nec rei nec rationis ad hoc vt distincte ⁊ formaliter repr̄e sentet ydeara / sicut p̄batum est articulo precedēti. igitur ⁊c. Sic ergo oportet dicere qui tenēt scd̄am viam vltimi articuli questionis p̄cedentis. Qui vero tenēt primam viam dicunt q̄ essētia scd̄m rōnē eēntie / etiam vt p̄uia intellectioni creaturarum est rep̄sentatiua earum formaliter ⁊ distincte / ⁊ habet rationē ydee primarie / ⁊ q̄ horum sit inferius meliori iudicio relinquatur.

Essentia diuplex.

¶ Quarta particula p̄dicte diffinitionis ydee / vt delicet q̄ ab agēte per intellectum vel saltem p̄ cognitionem / ptz q̄ ens naturale p̄prie nō exigit nec operatur per ydeam. Unde Augustin⁹ vbi supra dicit q̄ ydee sunt forme q̄ in diuina intelligētia cōtinentur. ¶ Sic ptz ergo q̄ ydea est forma exēplaris ad cuius imitationē natus est per se fieri aliq̄d in esse reali ab agente per intellectū. ¶ Ex ista descriptiōe ydee infero duo. P̄rimum est q̄ nulla relatio rationis cadit formaliter ⁊ intrinsece in ratione ydee / q̄ nullum ens reale fit ad imitationē entis rationis / ⁊ per p̄ns eēntia diuina vt imitabilis a creatura non potest per se habere rationem ydee sicut ponit vna opinio / imo plures vt dictū est supra. ¶ Scd̄m q̄d sequit̄ ex p̄missis q̄ ydea se tenet ex parte obiecti cogniti: q̄d ptz q̄ est illud ad cui⁹ imitationē vt p̄cogniti agens p̄ intellectum facit aliquid / ergo op̄z q̄ ydea p̄cognoscatur: alias ēm non ageret nisi a casu. ¶ Ex quo sequitur vltra q̄ actus intelligēdi non p̄t dici ydea / nec ratio intelligendi p̄out se tenet ex parte intelligētis (sicut dicunt aliqui) q̄ ista non se tenet p̄ se ex parte obiecti p̄cogniti: ſz vterq̄ accidit vt sic q̄ sit p̄cognitū. 3m.

August. 1. cozrela. 2. cozrel.

¶ Dico quid est ydea videndū est cui cōuenit ratio ydee / ⁊ dico de hoc duas cōclusiones. P̄rima est q̄ ratio ydee primo ⁊ principaliter cōuenit eēntie diuine. Secūda q̄ ratio ydee q̄uenit secūdario ⁊ participatiue q̄ditati vel essentie creature in eē cognito / vel intellecto ab intellectu diuino / ⁊ vt est obiectiue in ipso. Cui q̄uenit ydee ratio. 1. pclonis p̄batio.

¶ P̄rimum p̄obo sic. Illi cōuenit primo ⁊ p̄incipaliter eē ydeā cui primo ⁊ principaliter conuenit diffinitio ydee / ſz hec est diuina eēntia. Est enī exemplaris forma ad cuius similitudinē fit a deo / vt agēte q̄ intellectum quicq̄d fit ab ipo in eē reali ⁊ primo vt patz. ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. Illud primo ⁊ principaliter cōuenit esse ydeā ad quod p̄tio ⁊ principaliter aspicit agens per intellectū in operando aliquid reale / sed hoc est diuina eēntia in primo agente. ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Illud primo ⁊ principaliter est ydea quod est primo ⁊ principaliter principiatus ab ydeata creatura posita in effectu / sed hoc est essentia diuina / nō aūt aliquid aliud ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Illud est primū ⁊ principaliter ydea q̄d est ratio cognoscendi ydeatū / ideo in ratione obiecti cogniti primo ab operante ydeatum ⁊ per cōsequēs prima ratio opandi ⁊ p̄ducēdi / q̄ ad ista ponūtur ydee necessarie / sed hoc est in diuina eēntia. ergo ⁊c. Dico ergo q̄ ratio ydee formaliter ⁊ primo cōuenit diuine essentie. ¶ Secūdam conclusionem p̄bo scilicet q̄ secūdario ⁊ quasi participatiue ⁊ analogice ratio ydee cōuenit quidditati creature / vel essentie ei⁹ in esse intellecto vt obiecto existenti in intellectu diuino. Hoc p̄bo primo sic q̄ quidditati create sic accepte cōuenit secūdario ratio vel diffinitio ydee superius posita / scz q̄ sit forma exemplaris ad cuius imitationē natus sit aliquid poni vel fieri in re ab agente per intellectum / scz ipa creatura in effectu / ⁊ cōuenit sibi secūdario vt obiecto secūdario diuini intellect⁹. ℔ ⁊c. 2. oclusio nis p̄batio.

¶ Secundo sic. in productiōe per modum artis ratio producendi aliqua vel exemplar aliquod vniuocum producto vt patet. 7. Methaphisice. Ubi dicitur q̄ domus extra fit a domo que est in aīa obiective sed exemplar vniuocū creature in productione diuina per modum artis nō potest esse nisi creatura ipsa in esse cognito ⁊ obiectiue in intellectu diuino. ¶ Tertio sic. Augustinus conuenit cū Platone in positione ydearum ℔tum ad hoc q̄ posuit ydeas esse quidditates rerū: sed secūdum positionez Aristotelis quā imponit Platoni in hoc deuiauit quia plato posuit tales quidditates separatas i re Augustinus vero in mēte diuina / ergo cū non posuit esse in mente diuina nisi obiective / sequitur q̄ quidditates creaturarū posuit ydeas. ¶ Quarto sic. Plato posuit ydeas illa que cōparantur ad inditidua sicut natura specifica sicut patet. Nec in hoc Augustinus deuiat a platone / ergo quidditates sunt ydee saltem secūdario ⁊ participatiue. 7. Meth. 1. cozrela.

¶ Ex hijs duabus cōclusionibus sequitur primo q̄ ydea cui cōuenit primo ⁊ principaliter rō ydee non est nisi vna cuiusmodi est essentia diuina / ydea vero participatiue multiplicatur / eo mō quo dicitur in sequenti questione / ⁊ de ista veritate habet dictum Augustini. 83. questionū q̄ aliq̄ ratiōe ydeali conditus est equus ⁊ alia p̄ditus est homo vel asinus / ⁊ sic de alijs. Ex quo patet q̄ dato q̄ ydee sic multiplicentur non op̄z q̄ hoc fiat per respect⁹ rationis inclusos intrinsece in rationibus ydearum / ⁊ multiplicatos in deo sicut in eēntia vt intellectio vel intellectione: ⁊ sic soluo ad rationem primozuz opinantium q̄ respectus imitabilitatis ℔cludatur in ydea. P̄rimo patet q̄ non valet. ¶ Secūdo sequitur q̄ ratio ydee nō cōuenit eēntie diuine ⁊ q̄d ditati creature cognite equiuoce sed analogice: q̄ essentie diuine primo / isecūdario aūt cōuenit creature vt dictum est. ¶ Tertiū cozrelariū est q̄ ydea prima habet summū esse ⁊ verissimum ⁊ absolutissimum cuiusmodi est esse essentie diuine: ydea vero secūdario dicta nō habet esse nisi eē obiectiuum in intellectu ⁊ cognitum: q̄ quidditas creata nō habet eē extra reale ab eterno vt patet. Unde dico q̄ impossibile est q̄ prima ydea includat aliquem respectum rationis nec realem: non realem patz quia tunc de⁹ ad creaturā realiter referretur / nec rationis quia est ens diminutum sicut dictum est supra contra opinionē primam huius articuli. ydea vero secūdaria si sit creature absolute est absoluta: si relatiue vel relationis est relatiua. ¶ Ultimo sequitur q̄ ydeatum in effectu p̄ductum realiter referretur ad ydeam primam / sicut ad mensurā eius realem: sed ad ydeam secūdam que est sibi p̄pria nō refertur / quia nichil est idem saltē non est aliud. Idē autem non refertur sicut mensura ad mensuratum vel econuerso ad seipsum vel ad non aliud vt patz. Similiter etiam ydea secūdaria pro ℔to sibi conuenit ratio ydee non habz reale esse: ſz eē obiectiuū tantum ⁊ cognitum per se loquendo / sicut dictum est supra: ad non ens aūt reale nō est realis relatio. ideo ⁊c. 2m cozrelarium. 3m. Summatio p̄dictorum.

¶ Ex predictis omnibus patz quo modo in ratione ydee ydea non includit aliquos respect⁹ nisi solum in ratione ydee secūdarie ipsius relationis habentis propriam ydeam vel alterius respectus. Et per hoc etiam soluuntur auctoritates ille due illorum de secūda opinione huius articuli / q̄ dicunt q̄ in ratione ydee respectus non ineluditur. Non em̄ ex hoc sequit̄ q̄ hoc perfectiōes creaturarum sint in deo formaliter ex natura rei distincte ad saluādum ydeas / sed hoc est impossibile. ergo ⁊c. Hec de secundo articulo.

Instātie p̄ dicta

¶ Quantū ad tertiū articulum insto contra p̄dicta ⁊ quidditates creature cognita non possit dici ydea. ¶ P̄rimo sic. Illud qd̄ nullum esse formaliter habet secūdum q̄ huiusmodi non potest dici ydea / sed creatura sic accepta nō habet aliquod esse formaliter vt dictus est supra ſ obiectum tantum. ¶ Secundo sic. Augustinus 83. q. q. 46. Dicit q̄ tanta vis constituit in ydeis vt neino sine eis sapiens esse possit / sed sine creaturis potest esse sapiens / ⁊ etiam creatura per solam essentiam diuinam vt obiectum primum / q̄ nō p̄pter creaturas est aliquis sapientior / sicut nec beatior secundum Augustinum. ℔ ⁊c. ¶ Tertio creatura secūdum esse cognitus est ydeata: q̄ p̄ducta ergo non est ydea. ¶ Quarto sic. Idē nō est ydea suip̄sius: sed oportet necessario distingui ydeatuz ab ydea secūdum aliquid: sed creatura cognita est Augustin.

¶ Quantū ad tertiū articulum insto contra p̄dicta ⁊ quidditates creature cognita non possit dici ydea. ¶ P̄rimo sic. Illud qd̄ nullum esse formaliter habet secūdum q̄ huiusmodi non potest dici ydea / sed creatura sic accepta nō habet aliquod esse formaliter vt dictus est supra ſ obiectum tantum. ¶ Secundo sic. Augustinus 83. q. q. 46. Dicit q̄ tanta vis constituit in ydeis vt neino sine eis sapiens esse possit / sed sine creaturis potest esse sapiens / ⁊ etiam creatura per solam essentiam diuinam vt obiectum primum / q̄ nō p̄pter creaturas est aliquis sapientior / sicut nec beatior secundum Augustinum. ℔ ⁊c. ¶ Tertio creatura secūdum esse cognitus est ydeata: q̄ p̄ducta ergo non est ydea. ¶ Quarto sic. Idē nō est ydea suip̄sius: sed oportet necessario distingui ydeatuz ab ydea secūdum aliquid: sed creatura cognita est in potentia ad esse ⁊ eadē sibi p̄sit in re ⁊ in actu / q̄ idem est homo in potētia ⁊ homo in actu. ergo ⁊c. August.

¶ Quinto sic. Sicut idem nō p̄ducit seipsum / ita nec est ratio producendi seipsum / sed ydea est ratio p̄ducendi / ergo nō est ydea nisi esset cognita respectu sui in eē producto sicut ars secūdo phisicorum. ¶ Sexta ratio. ydea est ratio cognoscendi: ſz q̄ditas creature non est in deo ratio cognoscendi: q̄ tunc intellectus eius vilesceret. ℔ ⁊c. ¶ Septimo ydeatum participat ydeam sicut suum reale principium: sed ens reale verum nō participat seipsuz / tunc esset imperfectius seipso / nec participat non ens realiter cuiusmodi est creatura in esse cognito.

¶ Octauo sic. Idee sunt principales forme eterne ⁊ immitabiles que producte non sunt / sed quidditates cognite non possunt esse principales forme ⁊ etiam producuntur in esse cognito. ergo ⁊c.

¶ Mota q̄ ydea non est obiectum secūdarium cognitum. Tum quia ydea est actu ydea scd̄m aliquid esse in actu: ſz id non est eē reale in proposito: ergo esse rationis quod est esse cognitum. Hoc autē est falsum quia tunc omnis ydea formaliter eēt quid rationis / ⁊ ens respectiuum. Similiter ad imitationem entis rationis non sic est ens. Similiter q̄ esse ydee non est minus verum esse ℔ ydeati. Secūdo quia creatura ydeata habet aliquod esse cognitus ergo esse cognitum nō est eē ydee. P̄robatur quia habet esse p̄sentatum ⁊ memoratum per diuinā memoriam cū sit infinita / ⁊ simpliciter perfecta / sicut esse intellectum per intelligentiam. Patet ergo q̄ ydeatum nullum esse habet ad suam ydeā q̄ illud est ydea vel ydeatū. ⁊c. Tertio q̄ ponēdo q̄ creatura in esse cognito sit ydea ponitur q̄ diuina eēntia vel intellecto sit ydea essentie / quia diuina eēntia est sua intellectio: sed eē cognitum non est aliud formaliter ab intellectione. Tum quia per intelligere / cum nō sit actus p̄ductiuus / nichil aliud producitur. Est enim finis ⁊ terminus. Tum q̄ etiam sicut album inquātum album nichil est formaliter ℔ albedo / licet cognotet subiectū materialiter / ita cognitum nichil est nisi cognitio: quia p̄ cognitionem est aliud formaliter cognitum sicut per albedinem album vt videtur. Aduerte

¶ Ad p̄mam octo rationū p̄cedentiū dico breuiter q̄ maioz ē falsa de ydea secūdaria / licet enim nullum esse formaliter habeat: ſz tm̄ ipsi nō repugnat eē ⁊ est obiectiue in intellectu / dico q̄ p̄t hre rōnē ydee scd̄ario Ad p̄cē. 8. instantias scd̄

¶ Ad scd̄m dico q̄ cū ydee istomodo sint obiecta cognita nemo potest esse sapiens loquēdo de sapiētia perfecta accidentaliter / non primo ⁊ essentialiter sine istis ydeis vt obiectis secūdarijs. Sapientia em̄ accidētaliter consistit in cognitione creaturarum: sicut etiam beatitudo ⁊ premium aliquomodo. ¶ Ad tertiam dico q̄ concesso antecedēte non sequitur nisi q̄ quidditas creata non est p̄ria ydea: sed bene est ydea secūdaria respectu creature in esse producto. ¶ Ad quartā dico q̄ ides eodēmodo acceptū ⁊ vnifozmiter non est ydea sui. Quādo dicis. Creatura cognita ⁊ producta est eadē sibi verum est: sed nō accipit̄ sub eodē modo planū est: vel potest dici q̄ quidditas est ydea individui qd̄ distinguitur ab ipsa quidditate aliquo modo etiā ex natura rei: non est autem ydea sui vel quidditatis p̄prie nō curo de hoc. ¶ Ad quintā dico q̄ ydea nō

est ratio ꝓducẽdi motiua vel actiua/sicut potentia ꝓductiua vel volũtas sed sicut ratio exemplaris ad quod aspicit agens ꝓter aliquid non pōt esse ratio ꝓductiua sui/nec ydea secũdaria etiã est ratio ꝓductiua:sed secũdo modo bene idem in esse cognito potest eẽ ratio exemplaris productiua sui in esse rali. ¶ Ad septã dico ꝙ ydea est ratio cognoscendi/ꝛ hoc ꝓprie si accipiat de prima ydea eo mõ quo obiectum primo cognitum ꝛ mottuũ dicit ratio cognoscendi obiectum secũdarium/ sed non sic ydea secũdario:ſz aliquo mõ large est ratio cognoscendi:qz est ipm obiectum in esse cognito coniuncte ad seipm in re. ¶ Ad septimã dico ꝙ ydea tum nõ participat ydeam sicut reale principiũ/nisi loquendo de ydea primaria. Unde ꝛ ad illam solã realiter refertur/realiter asit nõ oportz de ydea secundaria. ¶ Ad octauam dico ꝙ ydee sunt principales forme/qz prototes / prius em̃ est quidditas in esse cognito ꝙm aliquid productum sit/puta suũ simpliciter ydeatuꝫ/vel etiam principales forme sicut quidditas est forma principalis in ipo singulari q̃ non sunt producte dico ꝙ verũ est ẽm ꝙ ydee sunt quia nullum esse formaliter habent nisi esse obiectuum in intellectione diuina/ qz nõ est ꝓducta: hoc scõm vnum modũ dicẽdi. Unde dico ꝙ nec in illo esse ꝙtum est ex hoc producũtur propꝛie loquendo Vel potest dici ꝙ ydee non ꝓducũtur secũdum rẽ/ sed non hoc impedit quin bene sedum rationẽ immutabiliter tñ/ ꝛ necessario sunt etiam tales ꝙ secundum eas dicuntur omnia formari/vt dictuꝫ est supra Et ideo nõ cõcludunt iste rationes.

Ad rões principales qõnis

¶ Ad primum principale qõ/nis dico ꝙ ydea diuina que est sua essentia non distinguitur/sed manet vna oĩm/alie vero non distinguntur etiam per respectus rõnis / nec sunt in deo nisi obiectiue sicut dictuꝫ est supra. ¶ Ad scõm qñ dicis ꝙ ydee formaliter distinguũtur in deo scõm distinctionem creaturarũ falsum est formaliter/sed obiectiue tñ. Quando dicis vltra ꝙ sunt rationes cognoscendi distincte creaturas patuit supra qllo. ¶ Ad tertium qñ dicis ꝙ ydea non conuenit deo nisi per comparationem ad extra. Dico ꝙ ydea ꝙtum ad fundamẽtum in deo/est essentia diuina nec conuenit deo per comparationem ad extra / ꝛ manet vna indistincta:ſz ꝙtum ad respectum bene distinguitur secũdum respectus rationis:sed de illis non est sermo. Et nota ꝙ ydea ꝙtum ad id ad qđ nomen imponitur nec est respectus / nec includit respectum in ydea. Dico vniuersaliter alicuius absoluti / ꝛ illud est quod ꝓprie est et dicitur ydea sic diuina essentia/sed quãtum ad id a quo nomẽ ꝓponitur dicit respectũ/qz nomẽ idea respectu ad creaturam vel ydeatũ imponitur/ꝛ per hoc ydea relatiue ydeati dicitur. Sed sicut ex predictis patz talis respectus per se ꝛ intrinsece vel q̃ditatiue ad rationem idee ideo nõ pertinet/etiã licet per opus intellectus operantis ydeam ad ydeatum cõiter vel cõsequẽter:sicut de diuina scientia respectu obiecti sciti suo modo. ¶ Ad quartũ dico ꝙ prima ydea formaliter loquẽdo est eẽntia diuina/ꝛ illa non est nisi oĩm. Secũdo dico ꝙ quidditas creature cognita ẽ ydea/nõ sic ꝙ ly cognita sit ratio ydee formalis: ſz est denominatio concomitãs. Qñ dicis ꝙ idẽ esset ydea ꝛ ydeatum/dico ꝙ non idem sunt sicut dictũ est supra vel saltẽ non eodẽ mõ nec est inconueniens.

¶ Distinctionis.xxxvj.

Questio Tertia.

¶ Tertio q̃ obtrum omne a deo cognitum vt cognitum ab eo habeat ꝓpriam ydeam in ipo. ¶ Videtur ꝙ non qz malũ distincte cognoscitur a deo:ſz nõ per ꝓpriam ydeam/qz est nõ ens formaliter.ergo ꝛc̃. ¶ Secũdo deus cognoscit partes quãtitatiuas alicuius totius:sed iste nõ habẽt aliquas ꝓprias ydeas ab ydea totius quia sunt eiusdem rationis cum toto. Si ergo haberent ꝓprias ydeas quelibet haberet duas ydeas/ vnam sibi ꝓprias ꝛ aliam totius/qđ est falsum. ¶ Tertio sic secũdum vnum Dyonisium quinto capitulo de diuinis noĩbus ydee sunt forme rerũ factrices: sed multa cognoscit deus que nõ est facturus/ et q̃ non fiẽt nec sunt nec fuerunt.ergo ꝛc̃. ¶ Quarto sic. Si deus habeat distinctas ydeas oĩm q̃ cognoscit/sequitur ꝙ habeat infinitas imo infinities infinitas. Probatio quia sub qualibet specie creata sunt infinita idiuidua possibilia/que oĩa cognoscit deus distincte cũ ergo (sicut dictum est supra) infinite spẽs vel nature specifice sint possibiles / ꝛ de ipsas distincte cognoscat/sequitur ꝙ habet infinities infinitas ydeas:hoc est falsum: qr infinitũ est ignotum ꝛ repugnat entitati in actu/ergo ꝛ cognoscibilitati. Unde sicut dicit ratio que ponit ꝓcessũ infinitum in causis tollit scientiam.igitur ꝛc̃.

Dyoni.

¶ Contra Augustinus in quadam epistola non potuit vñcunq; cõditor deus rõnes partium intelligere nõ habere:ergo cũ deus distincte intelligat omnia / opottet ꝙ distinctas rationes omnium habeat in seipso. Ũñ ꝛ Augustinus vndecimo de ciuitate dei capitulo.4.dicit vna est sapientia in qua sunt infinita quedã/atq; infinitꝫ thesaurꝫ rerum intelligibilium/in quib⁹ sunt oẽs innocentes/atq; incõmutabiles rõnes rerum/vel visibiliuꝫ que per ipam facte sunt/ergo in deo sunt infinite ydee vt videtur. Item.12.eiusdẽ capitulo.18.ponit species nũeroꝝ eẽ ifinitas g ꝛc̃.

August.

Ad̃.li.8 ciuitate.

Ad̃.12. eiusdem.

¶ In ista q̃stione sic procedã.

¶ Primo ponam duos modos solẽnes dicẽdi de ista questione:ꝛ arguam cõtra eos/ꝛ soluã ad motiua ipsorum. ¶ Secũdo respondebo aliter ad qõnẽ an scilicet deus habeat distinctas ydeas oĩm aliorũ distincte cognitorum ꝛ quomõ. ¶ Tertio vtrum habeat infinitas ydeas. ¶ Ultimo ad rõnes.

¶ Quantum ad primum qz rerum quedam sunt naturales:quedã circa res naturales/cuiusmodi sunt forme artificiales ꝛ intentiones secũde/vt genus/differẽtia/species/ꝛ huiusmodi. Naturalium vero quedã sunt absolute quedam respective/absolutarũ q̃dã sunt absolute essentialiter ꝛ in se ꝛ ex se/vel scõm se/vt quidditates ꝛ essentie vel nature specifice ẽm rõnem spectei specialissime accepte. Quedã vero sunt absolute quasi accidentaliter ꝛ nõ ex se/vel qz opere intellectꝰ considerãtur in natura essentie specifice ꝛ absolute ab illa vt intentiones prime gñis ꝛ differẽtie vt alias

Reprobatio multiplex dicti.

vel quia opere agentis naturalis vel supernaturalis ꝓducte in esse in natura eẽntie specifice vel subnatura / vt sunt indiuidua et vtraq; tam intentiones prime ꝙm indiuidua nature sunt ad se quasi accidentaliter.

Deus habeat distinctas ydeas oĩm aliorũ distincte cognitorũ ꝛ quõ prius opi.

¶ Ex hijs ad propositum dicunt alii qui primo ꝙ intentiones secunde/et forme artificiales non habent proprias ydeas/ quia sunt quidam respectus. Respectus autem non addit aliquam rem super fundamentum/ꝛ ita dicunt de omni respectu quantumcunq; reali cuiuscunq; generis/ nec est alia ydea ipsorum respectuum/nisi solum ydea fundamenti vel rei naturalis circa quas sunt/ꝛ in quibus fundantur. ¶ Secũdo dicũt ꝙ essentie specifice habẽt distinctas ydeas in deo/sed genus ꝛ differentia non habẽt proprias ydeas ꝛ distinctas. ¶ Tertio ꝙ indiuiduum nõ habet aliquam ydeaꝫ speciei/siue sit simplex non compositus ex materia ꝛ forma/vt in angelis:siue compositum ex materia ꝛ forma/ vt in subiectis materialibus. Et addunt ꝙ sunt quedam indiuidua que nata sunt fieri vnuꝫ secundum numerum / sicut est in indiuiduis continui/ꝛ cuiuslibet homogenij. Quedam vero que nõ sunt nata fieri vnum numero in forma vel materia cuius sunt indiuidua/ vt patet de indiuiduis nature humane. Ex quo cõcludunt ꝙ quia non est alia ratio forme continui simpliciter ꝛ partium contentarum in ipo:partium talium ꝛ totius continui nõ est alia ꝛ alia ydea : ꝛ per hunc modum numeri de predicamẽto quãtitatis nõ habẽt proprias ydeas/ sed illam solã que est forme cõtinuitatis/neq; vniunt numerum que aliquãdo fuerũt continuate vel possunt esse ꝙtum est ex natura forme continuitatis. ¶ Quarto dicunt ꝙ sicut esse compositi nõ est principaliter nisi a forma/nec est aliud esse compositi ꝛ forme : sed idem ꝛ principaliter sit compositi: sic illa ydea que est forme principaliter est compositi:forme autem non principaliter/sed vt habet eẽ in composito. Aliter etiam est ydea forme existentis in composito ꝛ aliter materie / ipsius enim forme est non solum vt est compositi / sed etiam vt est aliquod essentialiter distinctuꝫ a materia /materie autem solum est ydea inquãtum est compositi /ꝛ p quanto esse forme communicatur materie vt est in proposito. Sic ergo patet quomodo alia a deo distincte cognita habent ydeas / ꝛ quomodo non secundum istum modum.

2.opi.

¶ Alius est modus dicendi ꝙ ydea ꝑium factiuum rei ydeate potest dici exemplar / et pertinet ad intellectum practicum:respectu autem illius quod est principium cognituum dicitur ratio/ꝛ pertinet ad intellectum speculatiuum vel noticiam speculatiuam:secũdum ergo quod est exemplar se habet ad omnia que fiunt a deo in tempore vel secundum tempus:secũdum vero quod est principium cognoscitiuum se habet ad omnia q̃ cognoscuntur a deo. ¶ Et isti dicũt primo quantum ad propositum ꝙ materia non habet propriam ydeaꝫ Quod probatur primo /quia materia nõ est per se intelligibilis nisi per analogiam ad formaꝫ primo

1.phisico,

Secõ dicũt vltra ꝙ genꝰ ꝛ differẽtia non hñt proprias ydeas distinctas ab illis/cum illa fiunt simul cum subiecto necessario/ꝛ non possunt fieri vel esse separatim:sed accidẽtia superuenientia subiectis ꝛ separabiles ab ipsis habent ipsas ydeas. Et ponitur exemplum. Artifex enim per vnam ydeã vel formam domus facit omnia quecũq; inseparabiliter concomitantur domum/vt figuram/ꝛ huiusmodi:sed alia separabilia a domo q̃ superueniunt ipi/ vt picturaꝛ huiusmodi fiunt ab aliquo per aliam formam:nec est ipsorum eadem cum domo. Tertio dicunt ꝙ indiuidua nõ habent proprias ydeas:primo quia secũdus Platonẽ a quo habemus ydeas omnium indiuiduorum eiusdem speciei non est nisi vna ydea. Secũdo quia indiuiduum nõ addit super speciem nisi materiam per quam indiuiduatur Tertio quia indiuidua per se non sunt de intentione nature sed species tantum/nec producit indiuidua nisi vt species saluentur / ꝛ ideo per accidens intendit ea. Iste est secundus modus dicendi de ista questione.

¶ Contra primum modum dicendi possunt multa argui. Et contra distinctiones quas premittit quantum ad illud quod dicit animal : vel rationale vel primas intentiones : et differentie rerum absolutarũ non esse per se/ꝛ eẽntialiter absoluta: hoc est falsum. Unumquodq; enim vel est eẽntialiter /ꝛ quidditatiue absolutum vel respectiuum : sed ista non sunt essentialiter respectiua:ergo absoluta. Preterea ex genere ꝛ differentia per se cõstituitur species que est per se absoluta secundum eos / ergo ista sunt per se absoluta. Preterea intellectus considerans ista esse in natura vel abstrahens ea a natura non sunt circa ipsa nisi respectus rationis/ergo non facit ea absoluta. Preterea quarto de indiuiduis arguo/nõ minus prima substantia est absoluta ꝙm secunda. Sed indiuiduum substantie est prima substantia . ergo ꝛ cetera. ¶ Quantum ad conclusiones propositas videtur michi ꝙ prima conclusio sit falsa. Primo de artificialibus si forme earum sint respectus reales/et de relatione predicamenti/et de alijs sex generibus respectiuis. Arguo per oppositum rationis eorum/q̃ habent distinctas ydeas a rebus vel fundamentis circa que sunt vel in quibus. Omnis res essentialiter et specifice distincta ab alia habet distinctam ydeam secundum eos. Sed forma artificialis distinguitur essentialiter a re naturali /circa quam est ꝛ relatio que est accidens de quarto genere a suo fundamento / et similiter respectus extrinsect : de alijs generibus probatur / quia tamen res ipse naturales quasi fundamenta istorum possunt esse et existere in re / et in effectu sine istis / vt patet inducendo per singula / et patet ꝙ non sunt eiusdem speciei ergo ꝛ cetera. Qz autem forme artificiales sint respectus reales hoc ponit iste doctor: de intentionibus secundis De respectibus ꝛ entibus rationis concedo ꝙ non habent proprias ydeas / sicut etiam dictum est supra in descriptione ydee / quia non sunt aliqua producibilia in esse reali. Secundo de genere et differentia ꝙ non habeant proprias alias ab ydea speciei. Patetq; ratio eorum non valet / scilicet ꝙ sunt accidentaliter ad se: hoc est enim immediate improbatum Tertio de indiuiduis patet per idem quia ratio ipsorum non valet / non enim indiuiduum substantie

Reprobatio cõclusionis dicte.1. opi.ꝑce.

est accidentaliter adise vt dictum est supra: puto tamen bene (sicut dicam infra) q genus z differentia z individuū non hñt distincta ydeam secūdum q hmōi/licet scōm principia istorum aliquibus veris coassumptis ops forte ponere q habent distinctas ydeas put ydea dicit distinctam rōnē cognoscendi sed nō curo de hoc. Dicam tamen aliqd de hoc. Nam scōm istos oportet necessario q que hñt distinctam rationē cognoscibilitatis habeāt distinctas ydeas. Propter hoc essñ ponūt q oportet respectus ydeales distingui in ēntia diuina ad hoc vt per ipam talia distincte cognoscantur. Sz gen⁹ z differentia z individua ab inuicem sunt distincte cognoscibilia/qz vnū est extra cōceptū quidditatinum alterius/genus extra cōceptum differentie z ecōuerso/z individuū extra cōceptum individui. Preterea etiā ratio speciei nūq̄ sufficit ad cognoscendum distincte aliqd individuum/qz est indeterminata ad ipm/z ideo fm eos saltē oportet q alia sit ydea individui ab ydea speciei: z pari rōne speciei ab ydea generis/qd est cōtra ipos: vel oportet necessario q quelibet ydea primo sit ipius individui includentis oīa ista. Ultimo de partibus totiꝰ continui qz si nō habent/prias ydeas nunq̄ distincte cognoscentur: sz tm confuse per rōnem vel ydeā totius/saltē si oportet ponere distinctionē in ydeas secūdum distinctionem cognitiōis ydearū secūdum istos. ¶ Et iō dimitto istum movū z patet ex previctis q motiua ipsiꝰ nō cōcludūt. Cōtra illud quod dicit de forma q ipius est forma que tamen est principaliter ipsius compositi. Contra qz tunc forma vt ala separata a composito nō habet ydeā/z tunc non cognoscitur distincte. Preterea forma non est totum esse cōpositi/ergo ydea forme nō est ydea cōpositi plusq̄ ydea materie. Preterea qd dicis de materia q secūdum se nō hēt ydeam vt distincta est a forma. Cōtra qz secūdum istum doctorem deus potest facere materiam sine omni forma/sed hoc non potest esse nisi scōm aliquā ydeā sibi p priam vt distinguitur a forma z a cōposito. q z t.

3.2.opi. ¶ Contra scōm modum arguo primo contra illa que dicūtur in distinctō ne/dicitur q ydea distinguitur in exemplar z rationem/z q pertinet ad scientiam practicā vel speculatiuam p fiendum z non fiendum: ista essñ distinctio nō est per se ipsiꝰ ydee. Prīo qz q̄cquid ptinet ad rationē ydee per se vel ad ydeaz est pus oī actu volūtatis circa ydeatū: sz ydeatū nō est fiendū vel nō fiēdū nec est aliqd de practico i diuinis añ actū voluntatis: si tm ibi sit aliq̄ noticia practica/de quo dictum est supra in plogo huiꝰ primi: q z t. Alias essñ ante actū voluntatis distingueret ydea p fiendum vel nō fiendū: z tūc an volūtas possit illud fiēdum nō eligere vel nō velle facere/vel aut necessario velit illud facere. Si necessario velit: nō est libera: vel saltē necessario creat z pducit: z si possit nō velle pōt nō esse recta/qz iudicatū est illud a ratione fiendū. Scdo sic practicū z speculatiuū non distinguūtur ex obiectis (vt dictū est in plogo) sz fiēdum z nō fiendū dicūt obiecta. q z t. Quarto ydeꝫ ante actū volūtatis nō est postea fiendū. ¶ Ideo dico q distinctio ydee per practicū z speculatiuuꝫ est nulla qz oēs in deo pertinēt ad intellectū speculatiuum/z distinctio nō habet locum in diuinis/sicut nec noticia pactica vt dictum est supra: z ideo dico q omnis ydea diuina ad intellectum speculatiuum pertinet/nec dictat aliquid fiendum/sed tm representat primo simplicem quidditatē vel terminum nō aliquam cōplexionē. ¶ Tertio cōtra illud quod dicūt de materia q nō habet ppriam ydeam quia est pura potentia/istud est falsum accipindo potentiam obiectiuā que est differentia entis. Tū quia materia est quedā essentia distincta a forma z alterius rationis ab ipa que est/z potest esse terminus per se alicuius creationis/z per consequēs habet aliquam actualitatem sibi ppriam z intrinsecā z propriam ydeam secūdum quā creabilis est. Tū quia fundamentum relationis realis actualis habet aliquam actualitatē: materia est huiusmodi qz habet relationem actualem creature ad deum. Tū quia cum actus z potētia sint differentie entis materia post creationē nō est in potētia ad suam entitatem sicut ante/ergo est in actu z non est potentia pura nisi subiectū cui non repugnat actualitas vel esse actu actualitate sibi intrinseca z propria. q z t. Tum quia dato q esset sic pura potentia sicut ymaginantur adhuc adeo possunt distincte intelligi in propria ratione posita qua est aliquod distinctū contra formam/z hoc patet ratione diuine essentie vt primi obiecti qui est purus actꝰ. ¶ Quarto cōtra hod qd dicit de accidētibus insepabilibus z p prijs q nō habent ydeas falsum est/qz omne quod habet essentiam distinctā z alterius rationis a subiecto/z pōt per se fieri z esse sine subiecto habz ppriam ydeā aliam ab ydea subiecti. Sed accidens absolutum naturaliter inseparabile z proprium est huiusmodi. Patet de quātitate in sacramēto altaris licet sit ppium accidēs substātie corporee. Et sic de alijs accidentibus absolutis. q z t. Et qñ dicunt an sua ratione q simul fiunt cū subiecto/dico q verum est cōmuniter/sed nō eadem factione vel creatione/alia nanq̄ est causatio passiua subiecti/z alia accidentis/sicut aliud z aliud esse/licet sit cōmunicabile ergo concomitātur se. Quādo dicis de artifice q p eandem ydeā facit domū z accidentia que necessario consequūtur. Dico q non est verum sed aliam z aliam habet huius vel illius. Vel dic q non est simile de artifice creato qui non habet compositam z perfectam noticiam z distinctam effectꝰ sui/z omnium eorum que consequūtur ipsum/sicut deus habet. igitur z t. ¶ Quinto contra illud de individuis/q non habent propriam ydeam. Prima ratio non valet secundum propriam ipsorum/quia vnum individuum habet essentiam distinctā ab alio/z potest produci z esse sine illo/z est distincte cognoscibile: ergo quodlibet habet propriam ydeam/sed propter ista oportet secundum eos q aliquid habeat distinctam ydeam/et non sufficit ydea illa Platonis vnica. Secunda ratio non valet primo quia individuū non plus individuat per materiam q̄ per formam: vterq̄ enim tam materia q̄ forma per se ingreditur diffinitionem septimo Methaphisice. Munq̄ autem id per quod est individuum. Similiter etiam materia habet propriam ydeam vt dictum est supra. Tertia ratio nichil valet: quia eodem modo natura intendit individua quomodo intenduntur a dirigente ipsam/quia intentio non est nisi ex cognitione vel dirigente secundum cognitionem/sed deus dirigens naturam in intendendo et operando per se intendit indiuidua qz diuina qz diuina ꝓuidētia q se est circa idiuidua vt patz ergo z natura. Preterea mirabile est q natura per accidēs intendat primam substantiā q̄ est maxime et verissime substātia/z per se intendat secundam substātiam vel speciem. Quando dicis q natura non intendit individua nisi ad conseruationem speciei/primo istud est falsum in natura angelica. Secūdo dico q natura intendit magis speciē propter individuum q̄ ecōuerso/qz perfectius est in individuo q̄ in specie: sed bene verū est q generationem individui intendit ꝓpter speciem z conseruationem speciei/nō tamē sine individuo/sed in individuo z vltimate ꝓpter individuum aliqd/ideo z t. Et ex dictis apparet q motiua dicti modi dicendi parum valent. Hec de. 1. arti. principali.

3ª. z satz ingeniosa opinio.

¶ Quantū ad scōm articulū

Dicit vnus q siue ydea accipiatur pro ratiōe cognoscendi/z hoc siue teneat se a parte obiecti primarij siue a parte obiecti sedarij cogniti q̄ omniū realium positiuorum distincte cognitorū a deo sūt ppie z distincte ydee in deo/vel in diuina intelligentia. Hoc patet qz si ydea se tenet ex parte dei/tunc necessario distincte ydee sunt distincti respectus rationis ad distincta cognoscibilia: qz ad distinctos terminos nō est idē respectus sz distincti. Si vero ex parte obiecti cogniti se teneat/planuꝫ est q tūc ydea non est nisi obiectum secundarij cognitus. ergo z t. Si vero ydea accipiatur prout est exemplar proprie/z ratio faciēdi/sic nō omne tale habet ppriam ydeam. Dicit enim iste q genus et differentia/species z individuum non habent nisi vnicam ydeam/que est ipsius speciei specialissime quia ista nō sunt distincte factibilia/nec possibilia esse sine seinuicem patet: nec genus sine differentia nec econuerso: nec ambo sine specie nec econuerso/nec omnia sine individuo nec ecōuerso/hoc est primum. ¶ Secūdo dicit q omnia distincte factibilia sic q vnum potest fieri aliud/z eē aliquid reale positiuuꝫ sine alio: vel ecōuerso hñt distinctas ydeas non solum primo modo vt ydea est ratio cognoscēdi vel obiectum cognitus. Ex quo statim sequitur q accidēs quodcūq̄ habet distinctam ydeā a subiecto z materia z a forma/z pars quātitativa/vel quecūq̄ essentialiter distincta ab alia parte z a toto: z breuiter etiam vnū individuū q̄ tūcunq̄ eiusdem speciei alteri cōparatum/licet nō habeat aliaꝫ ab ydea alterius individui/quia nō potest esse z fieri sine illo vt patet. Preterea etiam due relatiōes oppositē: licet nō possint esse sine seinutem: tamen quia essentialiter distinguūtur vel specifice vt paternitas z filiatio/vel materialiter tm: vt due similitudines habēt ppias ydeas exēplares. Nulla autem priuatio vel negatio vel figmētum vel ens rationis habet ydeam ppriam aliquo modo acceptā sed intelligunt per ydeas aliorum vniquodq̄ suo modo. Hec est positio pulchra z subtilis.

Doctorꝫ opinio.

3. pce. 3. opiniōeꝫ

¶ Contra. Primo videtur q ydea nō distinguatur conuenīter in exēplar z rationē operandi/z in rationem cognoscendi: quia sicut dictum est ista duo eidē cōueniunt/z sunt de ratione ydee cuiuslibet/ita q idem est principium distincte cognoscēdi z operādi ipsi agenti per intellectum/z ita quecūq̄ habent distinctas ydeas que sunt rationes: habent etiā cōsequenter distinctas ydeas que sunt ratiōes distincte opandi scōm q ydea accipitur vt exemplar. ¶ Secūdo qz dictum est supra q ydea est forma exēplaris ad cuius imitationem natum est aliquid fieri ab agente per intellectum/ita q esse rationē cognoscēdi non sufficit ad rationē ydee. Tunc cñ essentia diuina esset ydea respectu oīm intrinsecorum diuinorum/quod est falsum: ergo nō debēt dici habere aliquas distinctas ydeas ex hoc solum q habēt distinctas rationes cognoscendi/sed cū hoc requiritur q habeant distinctas rōnes operādi. ¶ Tertio sic. Isti dicunt q individui ad individuum comparati est distincta ydea ab ydea alterius/nō tamen ab ydea speciei. Contra ista duo nō videntur simul stare/qz planum est ydeam speciei esse eandem oīm individuorum sicut z speciem ipam. Sed secūdum te individuum aliam ydeam non habet ab ydea speciei ergo nec ab ydea individui/qz ydea individui non est nisi ydea speciei/igitur z t.

¶ Dicetur ergo michi aliter dicendus de isto articulo q ydea potest accipi pro eo cui primo z principaliter cōuenit ratio ydee/qd est essentia diuina nō includēdo respectuꝫ nec rei nec rationis vt dictum est supra. Alio modo pro eo cui conuenit secūdario/z hec est quidditas creature in esse cognito. ¶ Secūda distictio est q distincte cognitorū quedā sunt negatiua z ꝓpatiua quedā sunt respectus rōnis vel intētiones scde/quedā entia realia positiua. ¶ Tertia distinctio q entium realium positiuorū quedā sunt ēntialiter distincta ab inuicē/vt materia z forma/vel accidēs z subiectū z/hmōi: z quecūq̄ due species z individua specierū/vel vnius eiusdē speciei. quedā vero non licet realiter aliquo mō: sicut plures dictū est supra. ¶ Quarta est q distinctorum essentialiter quedā sunt eiusdē rōnis/vt duo individua eiusdē speciei. Quedā vero alteri⁹ z alteri⁹ rōnis/vt duo individua diuersarū sperum/vel etiā materia z forma. ¶ Tūc dico primo q accipiēdo ydeā quocūq̄ mō siue primo/siue scdario nullū negatiuū vel ꝓpatiuum vel figmentū vel ens rationis/cuiusmodi est intentio scda) habet per se ydeā/z per ꝑns non habet distinctas ydeas p se/cuiꝰ ratio est qz nullū istorum natū est fieri per se in esse reali ad imitationeꝫ alicuius forme exēplaris: sed eodē mō hñt eandem ydeam vel distinctas per accidēs quo positiua opposita q̄tum ad ꝓpatiōes z negatiōes/ vel opposita negatiōibus inclusis q̄tum ad figmēta vel fundamenta/q̄tum ad intentiones secūdas z respectꝰ rationis habent eandem vel distinctas ydeas z de hoc inferius statim apparebit. ¶ Si autem accipiatur ydea primo modo sic/dico q positiuoꝝ quorūcunq̄ est vnica ydea indistincta/que est ratio distincte z perfectissime cognoscēdi ipsa: z ratio exēplaris producendi ipsa/eo modo quo sunt producibilia: et hec est essentia diuina sicut dictum est supra cui conuenit hoc ex sua infinitate z illimitatione z primitate/non tm supra dicto mō: nec opꝫ aliquomō q̄ distinguaꝫ p illos respectus rōnis sicut superius est ostensum. ¶ Tertio dico q accipiendo ydeam pro eo cui conuenit ydea vel ratio ydee secūdario/q̄ quorūcunq̄ idiuiduoꝝ habentiū eēntiam eiusdē rōnis est vnica ydea/q̄ est essentia specifica vel natura seu quidditas ipsorū in eē ꝓcepto vel intellecto/z oīm inclusoꝝ p se ꝓio mō dicendi

per se predicabilium de talibus indiuiduis/non tamen sicut per se primo ydeatorum sed indiuiduorum/sicut per se primo modo ydeatorum. Hoc pbo quia sequendo platonem planum est q ipse posuit quidditatem specificam esse ydeam z exemplare indiuiduorum participantiū talem quidditatē/ vt p se hoiem posuit oim hoim/p se assinū posuit ydeaz assinorum oim/z sic de alijs. Sed in hoc Augustinus non deuiauit ab ipo vt dictum est supra. Nec posuit Plato aliam ydeam idiuiduorum/ergo videtur q omnium indiuiduorum eiusdem rōnis sit vnica ydea/ratio dicta que est quidditas speciei inesse cognito. Dices quomodo ista vnica ydea est ratio distincte cognoscēdi ipa indiuidua/z distincte producendi cū sit distincta z cōmunis: sicut z natura specifica vel quidditate non cōmunitate virtutis z illuminationis/sed potius in differentia z cōmunitate p̄dicationis z indeterminationis ad hoc vel ad illud. Dico ad hoc q sicut supra dictum est ydea secundario dicta non est proprie ratio cognoscendi nec distincte cognoscēdi: z per consequens nec etiam producēdi: sed pro tanto dicitur ratio cognoscendi quia est obiectum prius cognitū ꝙ indiuiduum/cuius est ydea z ratio exemplaris secūdaria producendi ad quod aspicit secūdario ipsuz agens aliquod suppositum vel indiuiduū eius: ita q licet sicut aliquo improprie z analogice ratio cognoscendi z producēdi indiuiduum quātum ad naturam in effectu quem includit/ nam oportet q distinguatur/quia non est ratio cognoscēdi ipsum distincte vel vt ab alio indiuiduo eiusdem ratiōis distinguitur: sed ipsa essentia diuina que est perfectissima ydea/cui primo conuenit ratio ydee z potissime ipsa est ratio potissime distincte cognoscendi z producendi indiuiduum perfectissime/ nec oportet q distinguatur aliquo modo in rōne ydee vt dictum est supra/quia illimitata est z infinita. ergo zc.

¶ Quarto dico de hoc q ex isto patet q genera z species z differentie vt pertinēt ad idē indiuiduuz non sunt ppie ydeata/licet sint a deo distincte cognita per rationem ydee licet nō sue sed indiuiduorum que est essentiū sua/nec per consequens iparū sunt distincte ydee secūdario dicte/nec sunt ppie ydeata a prima ydea. Quicquid enim habet primam ydeam z secūdariam necessario est proprie secundum seipsum producibile/etiā sine alio si sit absolutum/z non includat illud cuiusmodi non sunt ista sed indiuidua sola. ¶ Quinto dico q indiuidua alterius z alterius speciei necessario habēt distinctas ydeas sicut z distinctas quidditates specificas/vt patet ex predictis. Ex quibus cōcludo q omnes partes homogenee habent eandem ydeam cum suo toto/quia sunt indiuidua eiusdem ratiōis vel esse possunt/z sic etiam de partibus continui. Sed partes eterogenee/ ex quo sunt alterius rationis licet non alterius speciei/ si totum sit per se vnum z seinuicem z a toto z altertus essentie. Dico q habent distinctas ydeas secūdarias z ab inuicem z a toto. ¶ Sexto dico q nō solum indiuidua alterius z alterius speciei habent distinctas ydeas sed etiam indiuidua essentiarum alterius z alteri? rationis vt indiuidua forme z materie z compositi. Unde omnia idiuidua forme substātialis eiusdem rationis sunt vnius ydee/z omnia indiuidua non sunt vni? ydee/tñ indiuiduū forme z indiuiduū materie sunt alterius z alterius ydee/ quia materia z forma sunt essentie distincte alterius ratiōis Et tales q vna potest esse sine alia: quod tamē nō est necessarium ad hoc q habeāt distinctas ydeas/ sed quia sunt absoluta essentialiter distincta.

¶ Ex predictis concludo q accidentis z subiecti vel indiuiduorum ipsorū est alia z alia ydea/ quia sunt distincte essentie alterius rationis. Similiter relationis que est accidens fundamenti z sui fundamenti: nō sic de relatione creature ad deum que est idem realiter sibi. ¶ Secundo concludo q si numeri dicunt species positiuas a cōtinuo distinctas (quod non credo) q numeri alterius z alterius rationis habent distinctas ydeas/si non dicant aliqd positiuum super continuum non habent aliā ydeā ab ydea continui. Similiter de figuris. ¶ Sic igitur pcludendo dico q deus obiectiue habet in sua essentia distinctas ydeas quozūcunq ipse intelligit distincte/que sunt distinctarum essentiarum alterius z alterius rationis / non autem horum que sunt essentie eiusdem. Ex quo patet q quecunq ydee distinguūtur sunt alterius z alterius ratiōis/ z q̄ditates in esse cognito/z non possunt dari due ydee eiusdem rationis. Sic ad istum articulum.

Correla.

2m corr.

Sūmatō p̄dictoꝝ

¶ Quantū ad tertiū articulū

Deus an hēat infinitas ydeas cōis er. 1. opi.

lum dicitur communiter q deus non habet ydeas infinitas. Nam cōmuniter dicunt isti q individua non habent proprias ydeas z distinctas/nec genera vel differentie vel huiusmodi vnde possit accipi infinitas ydearum: sed solum possunt accipi ex infinitate specierum vel quidditatum specificarum/ que sunt ydee singularium / vel quarum sunt ydee primo secundum cōmunem opinionem. ¶ Probant ergo isti q nō sunt infinite ydee per aliquas rationes. Prima est ista. Si essent infinite ydee necessarium esset inter ipsas vnam cē infinitam actu/ quia excedentem in infinitum omnes alias / sicut etiam de speciebus correspondentibus: sed est impossibile q sit possibilis vna species actu infinita. ergo z cetera. ¶ Secundo sic. Inter quecunq essentialiter ordinata est dare primum /z per consequens vltimuz medium/sed ydee sunt essentialiter ordinate/sicut z species ergo zc. Ubi enim est infinitas/ibi non est primum nec medium nec vltimū. secundo Methaphisice. Nec per consequens aliquis ordo/sed inordinatio. ¶ Tertio sic. Infinito non est aliqd maius/sed si esset dare infinitas ydeas oporteret dare vnam infinitam / ergo aliqua ydea nichil est maius: sed hoc patet falsum quia essentia diuina est aliquid maius qualibet ydea: quia comprehendit omnes ydeas. ergo zc. ¶ Quarto sic. In processu ad formam z perfectionem non est processus in infinitum/nec in actu. Patet/nec in potētia/quia quātum est dare de potentia in talibus/tātum est dare de actu: sed processus ydearuz in ascēdendo est processus ad formam z perfectionem sicut in speciebus ergo z cetera. ¶ Quinto sic. Potentia generis alicuius ad differentias non est infinita sed finita. Sed si essent possibiles species infinite in genere substantie secūdum aliquos/sequeretur q genus esset in potentia ad infinitas differentias/z esset actu infinitum quod est falsuz. ergo zc. ¶ Sexto sic. Augustinus duodecimo de ciuitate dei capitulo decimooctauo dicit /q q̄cqd scīa

Mões ꝓ me opi.

2. methaꝑ.

Aug. 12. de ciui.

comprehenditur sciētis apprehensione finitur: sed omnes ydee sciūtur a deo / ergo sua cōprehēsione finiuntur/z sic sunt finite z veraciter finite/qz tale est vnūquodq in se quale est apud intellectum qui verissime z perfectissime cōprehēdit ipm. Confirmatur hoc qz cū deus cognoscat oēs cognoscit ibi aliquam supra quam non est aliqua/sicut nec super omnes vel extra omnes est aliqua/ergo oportet ibi dicere primā distincte cognitā a deo /z ita nō sunt infinite sed in infinito scīm multitudinē nō est primum secūdum nec vltimū. ¶ Septimo sic. Augustinus duodecimo de ciuitate dei capitulo.18. Dicit q numeri non sunt infiniti ei cuius sapiētie nō est numerus: ergo sunt simpliciter finiti/ z per consequēs nō est in aliqbus speciebus processus in infinitum /nec in ydeis qz hoc maxime esset in ydeis numerorum. ergo z cetera.

Aug. 12. de ciui.

8. methꝑ.

1. opinio

¶ Alius est

modus dicendi q nō sunt infinite ydee in deo/nō solū sm species sed scīm individua cuiuslibet speciei / put ydea dicit rationem cognoscēdi/quia individua secundum istos q̄tūcunq sub eadem specie habent ppias z distinctas ydeas. Tunc hoc presupposito pbant intentū de ideis individuorum z hoc sic. Quotcunq individuorum distincte cognitorum producibilū sub speciebus cōtentorum sunt ydee ppie z distincte (sicut supra dicebatur in opinione ipsorum in secūdo articulo questionis) sed infinita individua cognoscūtur distincte a deo: pbatur qz deus cognoscit infinitas cogitatiōes z angelorum beatorum vel etiam reproborū / z omnē numerum determinatum excedētes succedētes sibi in infinitum. ergo zc. Similiter etiā. 12. de ciuitate dei capitulo.18 dicitur q numerus potest augeri in infinitum/z philosophus etiam tertio physicorū/ergo cum deus apprehēdat numerū z qālibet partem eius distincte/sequitur vt prius. Similiter z de figuris/intelligit esse deus oia ista z distincte z actu quia si nō in actu tūc in potentia z esset mutabilis deus. Hoc autem non est nisi per distinctas ydeas z infinitas. ergo zc.

12. de ciui. dei. c.18.

¶ Contra

secūdum modū dicēdi ꝙtus ad hoc non teneo ipm/quādo dicit q deus habet infinitas ydeas individuoꝝ sub eadem specie contentoꝝ/qz dixi supra individua sub eadem specie cōtentā nō habēt ppias z distinctas ydea/tūc esset habēret infinities infinitas ydeas sicut arguebat supra in principio questionis. Similiter etiam patet q Plato a quo nō discrepat Augustinus nō posuit nisi vnā ydeā oim individuorū eiusdem speciei/nec obstat q distincte cognoscant a deo sicut dictum est supra.

2. 2. opi.

¶ Dico igitur

ad istum articulū q deus habet obiectiue itelligēdo infinitam ydearū secūdario dictarū ad differentiā ydee p̄marie que non est nisi vna scz essentia diuina/z ille ydee sunt quidditates alterius rōnis quarū quelibet est ydea suorum individuorū possibilium sub ipa/z infinitorum accepta in esse cognito vt dictū est supra. Hoc patet qz sicut pbatus est Possibilis est processus in infinitū in talibus q̄ditatibus alterius z alteri? rationis/cū ergo deus cognoscat oēs actualit̄ z distincte z tales q̄ditates cognite sint ydee/planū est q actu sūt infinite ydee.

Mões ꝺ ctoris dē p̄ncipio artic.

¶ Ad rationes

p̄me opinionis Ad p̄mā dico q inter ydeas secūdarias nō ops dare aliquā actu simpliciter infinitā/sicut nec aliquā speciem actu infinitas. Si dicis oportet dare aliquā distantem in infinitū illi que est infinita nego istud/imo q processus in infinitum cōcludit oppositum/qz vltra illā infinitā non esset processus/z ita nō esset processus in infinitū / et ita repugnāt istā positionē p vnā rōnē q̄ prima frōte videt cē ꝺdictā pōnē. Dices saltē tota vniuersitas erit infinita/z adequabit diuinā pfectionē: dico q tota vniuersitas erit infinita sm multitudinē/nō tñ adequabit diuinā pfectionē/sic q sit aliqd ita pfectū sicut de?/absit: sz p istū modū adequabit q de? extra totā vniuersitatē nō posset producere aliā/sicut nec extra vniuersitatē infinitā infinitū individuoꝝ eiusd speci pōt producere aliqd individuū eiusdē speci. Si dicas q p illā infinitā q̄ pcludit nō excludit processū alioꝝ in infinitū accedēdo semp ad eā/sicut ponitur pro-

Ad motiua. 1. opi.

cessus in infinitum in ipsis speciebus accedēdo ad deum qui est infinitus. Dico q̄ si sic dicatur hoc est pro me ꝗ̄tum ad cōclusionem/ qz tūc ponitur processus in infinitū in speciebus. ¶ Ad secūdam dico q̄ ille species sunt essentialiter ordinate eodem modo quo dictum est supra secūdum habitudinem ad vnam infimam/nō aūt ad aliquam primā inter ipsas/ sed secūdum recessum ab infima ⁊ accessum ad deum: dices vbi non est primum nec mediū. ⁊c. Dico q̄ vbi nullo modo est primum/sed ibi est primum vt dictum est. Tu dicis nō est inchoādum ab infima sed a suprema que est ꝓpinquior diuine vnitati que est principium: dico q̄ nō est ibi aliqua talis. Aliter dicitur q̄ nō oportet q̄ sit aliqua inordinatio/dato q̄ iste species nō habeāt aliquam ordinationem inter se/sed solum quelibet ad deū scōm gradum ⁊ modum mutationis suę quo imitaū ipm quando dicis vbi non est ordo ibi est inordinatio q̄ est deordinatio: dico q̄ verum est in illis in quibus natus est esse ordo. Jn infinito aūt diceret aliquis q̄ non est natus esse ordo. ¶ Ad tertiam per p̄dicta patet q̄ nō oportet dare ydeam vel speciē infinitam/⁊ dato q̄ esset dare adhuc nō valet argumētum/quādo dicis infinito nichil est maius verū est eiusdem rationis/sed loquēdo de omnimode ⁊ vtq̄ quaq̄ ⁊ ex omni parte infinito in sua ratione/ sicut linea sic infinita nō est maior linea/sed bene aliquo etiam actu infinito est aliquid maius alterī⁹ rationis sicut esset in ꝓsito. ¶ Ad quartā q̄ virtute agentis naturalis ad formā vel perfectiones scōm Aristotelem ⁊ nō plus valet dictū suū non est processus in infinitū/⁊ dico q̄ similiter nec in ꝓcessu ad materiam est ꝓcessus infinitus / ⁊ ita Aristoteles nichil habet. ¶ Ad quintam dico q̄ potētia generis non est infinita nisi in potentia: qz ex se non est nisi in potentia ad differentias/nec est vna etiā simpliciter: qz sicut natura generis multiplicaū ⁊ participat/ita ⁊ potentia generis/⁊ ita nō est infinita nisi secūdum multitudinē sicut ⁊ species ipe. Ꝑterea etiam potentia speciei ad individuum est infinita licet species sit in potentia ad infinita individua/nec potentia in esse infinito licet sit in potētia ad formas individuales ideo parum valet.

¶ Ad sextam dico q̄ comprehēsione scientis ydee vel species finiuntur/nō q̄ sint finite/tūc ⁊ ipe deꝰ esset finitus cum sciat seipm: sed pro tāto summūtur quia nulla latet diuinum intellectum/nec restat aliqua acciptenda que non cognoscatur in actu / licet sint infinite ⁊ in actu secundum esse cognitum/ nec deus cognoscit ydeas esse infinitas. ¶ Ad confirmationem dico q̄ deus cognoscit omnes ⁊ quemlibet distincte: ⁊ tamen nō cognoscit ibi aliquam primam supra quam non sit alia/⁊ sic infinitum ⁊ ista duo stant simul/⁊ ita oportz imaginari qui vult intelligere processum infinitum. Similiter etiam de instantibus in tempore de partibus continui ⁊ de indiuisibilibus vel punctis linee vel huiusmodi.

Tu dicis supra omnes nō est aliqua: dico q̄ verum est: sed cum hoc stat q̄ supra qualibet aliam in infinitum est alia ⁊ ita nulla prima ibi est/ ⁊ sic etiā de speciebus quia ⁊ ipe ydee sunt specifice quidditates. ¶ Ad septimam dico q̄ auctoritas Augustini est pro me/quia ibi inuenit q̄ licz numeri sint infiniti vel numerus infinitus ⁊ hoc loquendo de infinito in potentia ⁊ de numero in re/tamen non est infinitus ⁊ cuius sapientie nō est numerus: sed est actu infinitas in esse intellecto / qz totus numerus ⁊ ois multitudo numerorū cognoscitur actualiter a deo/ideo non valet.

¶ Adducuntur alie rationes abvno qz appetitꝰ naturalis rerum magis tendit ad summum q̄ ad infimuz/ſz in creaturis est dare infimam materiam primā: ergo suprēmam. ¶ Secūdo sic. quia analogia generum requirit vnum genus primū ad quod alia reducantur ⁊ vnum primū in alio genere: ergo in primo genere substantie est dare vnam primam ⁊ nobilissimam creaturam que est mensura aliorum. ¶ Tertio quia natura nō incipit aliquem motum quē nō possit terminare/nec aliquem processum/sed pcesꝰ in infinitum nō potest terminari. ⁊c. ¶ Quarto quia sicut vnitas est prima respectu omnium nūerorum/sic deus respectu entium / sed ad ordinationem numerorum inter se ⁊ ad vnitatem necessariū est q̄ sit aliq̄s numerus īmediate se habens ad vnitatem/ita q̄ impossibile sit aliquem numerū mediare/ergo oportet dare simliter vnam suprēmā creaturam immediate se habentem ad deum. ¶ Ultio quia Augustinus quinto sup Genesim dicit q̄ deꝰ perficit ordinem rerum ⁊ vniuersi/sed infinitus ꝓcessus perficitur. ergo ⁊c.

¶ Jste rationes mtnus valent q̄ alie/ Jdeo ad primaz dico q̄ appetitus naturalis vniuersi nō tendit in aliqs summum creatum/sed increatum quod est deus/et in illud magis tendit. ¶ Ad secundā dico q̄ analogia entium vel generū nō requirit necessario nisi primum ens vel summum quod est deus ⁊ mēsura omnū generū /nec requirit necessario aliquā creaturam/nec aliquod primum possibile alicuius generis/sed sufficit (si loquamur de analogia vni⁹ generis ad alterum) q̄ vnū attribuatur alteri non ecōuerso/nec oportet hoc q̄ in actu dicis in quolibet genere est dare primum ⁊ minimum quod est mensura aliorum: dico q̄ verum est de facto ⁊ de hȳs que sunt in actu que expertus est Aristoteles / ⁊ nouit qui scripsit istam ꝓpositionē: sed deus multa potest facere que nō vidit. ¶ Ad tertiā si rō est bona dico q̄ ipa ꝓbat q̄ agēs naturale non pōt incipe diuisionē alicui⁹ ꝓtinui/qz illa ꝓcedit in infinitū/⁊ natura nō pōt termiare ipam. Silr etā nec gñationē in diuiduoꝝ ſm Aristo. Et dico q̄ natura nō incipit motū vel pcessū quē nō possit termiare aliqūo ḡtū sufficit ad intentionē nature nō simplr. Ad minorem dico q̄ nā nō icipit ꝓcessū creaturaꝝ/qz ⁊ ipa creatura est. Sz dico q̄ deꝰ incipit istū ꝓcessū ⁊ sic dico q̄ pōt termiare eo mō quo est terīabilis/siue i actu ꝓpleto/⁊ hoc si possit facere īfinitas spēs simꝰ ⁊ in actu/siue in actu ꝓmixto potētie sicut est diuisione ꝓtinui in infinitū vel de aliq̄ tali. ¶ Ad quartā dico q̄ creature nō solū cōpanē ad deū sicut nūer⁹ ad vnitatē/ſz cū hoc sicut nūeri finiti cōpanē ad vnū nūerū infinitū/q̄ nū ḡ possit attingi ab aliquo illoꝝ/⁊ tōlicz in deo sit sūma vnitas / qz tū est actu infinit⁹/nō opz q̄ sit aliq̄ creatura sibi īmediata sibi sursum ⁊ impfectione/sicut nec esset aliqs nūerꝰ finitus quātumcūq̄ magnus immediatus numero infinito/nec etiam vnitati / sed in idem concurrent cum numero infinito. Et patet tunc quia binarius non esset sibi īmediat⁹ nec iter alios prius.

Alie rationes. 1. opinioni adherētes.

Que ꝑcedētes rōnes.

¶ Adultimū dico q̄ deus perficit ordinē vniuersi secūdum q̄ ipe disposuit/nō qz faciat que ipse pōt facere ⁊ sunt possibilia.

Ad motiua. 2. opinionis.

¶ Ad rationes secūde opinionis. Ad primum patet q̄ inducit dua non habent ꝓprias ⁊ distinctas ydeas. ¶ Ad aliud de nūeris ⁊ figuris: dico q̄ vel differūt specie sicut vere species reales alie a continuo / ⁊ sic tunc dico q̄ est infinitas ydearū/qz infinitas quātitatū vel essentiarum alterius rōnis cognitarū a deo /et nō est cōtra me: vel si nō differūt specie nec sunt vere species distincte a cōtinuo. Hūc habēt eandem ydeam cum cōtinuo. Continuum enim ⁊ continua sunt eiusdem rationis sicut album ⁊ alba.

Ad rōes ꝓncipales.

¶ Ad primum principale di/

co q̄ malum non habet ꝓpriam ydeam in deo. ¶ Ad scōm de partibus cōtinui sicut dictū est supra q̄ nō hñt ꝓprias ydeas alias ab ydea cōtinui. ¶ Ad tertiū dico q̄ ydee sunt factrices/qz ad ipm potest aspicere agēs in faciēdo / sed nō opz q̄ actu aspiciat vel aspicere disponat/⁊ sic nō oportz q̄ oē ydeatū fuerit vel sit futurū. ¶ Ad quartū dico q̄ deus habet infinitas ydeas/ sed nō infinities infinitas ydeas. Hū dicis q̄ habet ydeas distinctas individuorum cuiuslibet speciei/⁊ q̄ infinitas habet individuorum eiusdē speciei falsum est sicut dictum est supra. Quādo dicis vltra q̄ infinitū repugnat entitati: ergo cognoscibilitati. Dico primo q̄ infinitum nō repugnat enti sicut dictum est supra/ siue accipiatur infinitū in potentia /siue infinitum in actu. Sed posito hoc dico q̄ nō opz q̄ quicq̄d repugnat enti in re q̄ repugnet sibi in intellectu / qz non est idē modus essendi in re ⁊ in intellectu. verbi gratia animali repugnat esse vniuersale in re et extra intellectū: nō tū in intellectu. Similiter etiā secūdum multos albedini repugnat simul esse cum nigredine in re ⁊ in subiecto/⁊ tamē non repugnat eis simul esse in intellectu. Tūc ad ꝓpositum dico q̄ licet cuilibet parti infiniti in potentia non repugnat esse simpliciter sed repugnat oībus simul esse in actu in re extra: non tamē repugnat eis q̄ simul intelligantur in actu ⁊ distincte ab intellectu infinito cuiusmodi est intellectus diuinus. Ꝑterea etiam infinitas ydearū nō est potētialis sed actualis in esse intellecto. Sic de ista questione ⁊ per cōsequens de ydeis.

¶ Distinctionis. xxxvij.
Questio Vnica.

Anselmꝰ

¶ Circa distinctiōez

xxxvij. qrovtrū deus sit vbiq̄ ¶ Videt q̄ non / qz ſm Anselmum monologion. 22. cap. Si vsus loquēdi amitteret cōueniētius diceret deus esse cū loco ⁊ tempore/q̄ in loco ⁊ tēpore. Et parū infra dicit. Jn nullo tū tempe vel loco ꝓprie dicit esse/ergo deꝰ nō est vbiq̄ nec in oībus rebus. ¶ Scōo sic. Augustinus 83. questionū. q. 20. deus non est alicubi/qz oia sūt in ipo / si ergo essent in oībus cū oia sint in ipo oia essent in omnibus/⁊ sic idē in seipo. ¶ Tertio sic. Totum est extra qđ nichil est/ſz deus est in aliquo vno loco/qz tunc esset extra. ¶ Quarto sic. Si deꝰ

Augustꝰ

est vbiq̄ sequitur q̄ mutatur /qz aliquando est vbi prius nō erat quādo fit aliquis nouus locꝰ vel aliqua res noua. Sicut etiam angelus quādo mouet/ ⁊ tamen non fit in eo aliqua forma dicitur mutari. ¶ Contra Ambrosius libro de trinitate. Et habetur in littera.

¶ Jn ista ꝗstione

Primo ostēdam q̄ deus est vbiq̄ ꝓsens/⁊ per quem modum. ¶ Secūdo inquirā vtrū hoc sit ꝓprium deo. ¶ Tertio vtrū ex omnipotentia dei ⁊ īmensitate possit demonstrari q̄ deꝰ sit vbiq̄ ⁊ presens omnibus rebus.

¶ De primo

qz nō habeo rationes addu/ co auctoritates. Prima est Ambrosij libro primo de spiritusancto vbi probat spiritum nō esse creaturā: sed deū/qz est vbiq̄ ⁊ hoc est sibi ꝓprium ergo deus est vbiq̄. ¶ Secūda est Augustini ad Dardanū/vbi dicit trinitatē nō posse impediri cum pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus scilz non sint in omnibus locis vel in omni loco/q̄ deus est vbiq̄. ¶ Sed quomodo? Dico q̄ secūdum triplicem modum generalē qui assignatur a Gregorio super illud Canticoꝝ. 5. Quo abijt dilectꝰ tuꝰ? Vbi dicit q̄ deus est vbiq̄ per essentiam presentiā ⁊ potentiam. Qz sit presens per eētiam ⁊ realiter sic q̄ eētia sit presens omnibus ⁊ penetret omnia intimās se omnibus per auctoritates premissas patet. Qz autem per presentiā patet / qz esse presens p presentiam vt hic accipit nichil est aliud q̄ videre omnia ⁊ cognoscere perfectissime/ ꝓbatum est aūt supra q̄ ipe oia cognoscit / q̄ aūt sic debeat accipi ꝓbatur per illud dictum Heliseī ad Giesi. Nōne (inquit) coꝝ meū presens erat nō presentia essentie sed noticie. Tertio per potentiam qz esse presens p potentiam accipimus pro manu tenere ⁊ cōseruare oia ⁊ gubernare ⁊ ꝓducere/ ⁊ hoc conuenit deo per Augustinū quarto super genesim ad fam. vbi dicit q̄ si virtus dei aliquādo ab hȳs q̄ creata sunt regēdis cessaret simul cessaret ⁊ eōrum species oīs que non accidēt. Aliquibus aūt modis specialius deus dicitur esse in aliqbus creaturis vt p gratiaz in sanctis ⁊ per vnionē in hūanitate ipa: ⁊ p glām in beatis. ⁊ sic de multis aliis qbus nō est in omnibus creaturis /sed ipsi nō pertinēt ad ꝓpositum. Hec de primo.

Esse vbi qz an sit ꝓprium ipi deo.

Heliseꝰ

Lorcelis

¶ Secundo dico

q̄ eē vbiq̄ sicut res singularis ⁊ p seipsum ⁊ necessario posito loco ipso in esse quacunq̄ posītiōe alia facta circa locum est ꝓpriū ipsi deo/ sic q̄ nulli alteri conuenit sed soli deo hoc q̄ sit in omni loco posito in esse/⁊ in quocūq̄ ⁊ quibuscunq̄ rebus que sunt ⁊ necessario/sic q̄ ipsis stantibus in esse non possit non esse in illis/⁊ per seipsum ⁊ a nullo alio/ ⁊ ita non per accidens / nec per aliquid aliud/et sic etiam q̄ nullum respectum realem habeat ad locum/quia hoc non est in aliqua creatura. ¶ Ex quo patet q̄ esse vbiq̄ isto modo non conueniret vni homini si poneretur solus homo / ⁊ solus locus vnus in quo esset ille homo. Ꝑterea etiam q̄ vniuersale isto modo non est vbiq̄ / quia vel hoc non est per se primo / sed ratione singularis q̄tum ad rem vniuersalem / vel hoc non est realiter esse vbiq̄: sed tantum secūdum rationem / sicut ⁊ ipsum formaliter accipiendo est ens rationis. ergo ⁊c. Hec de secundo.

An deꝰ ex sua oīpotētia ⁊ īmēsitate demōstrari possit esse vbiq; 1. opi.

¶ De tertio articulo dicūt aliqui q̄ pōt demonstrari ex omnipotentia diuina q̄ deus est vbiq; realiter p̄sens ⁊ in oīb⁹ rebus. ¶ Ad hoc est vna ratio talis / q̄ sicut ꝓbat septimo phisicorum. Omne agens in aliquid mouendo ipm est sibi p̄sens realiter. Vnde mouēs ⁊ motum simul sunt vt probat ibidem/sed deus agit vel conseruat per suam oīpotentiā oēm rem ⁊ locū ⁊ īmediate/sicut tenemus ex oīpotentia eius q̄ ⁊c. ¶ Secūdo sic. Impossibile est q̄ aliquid agat vbi non est p̄cipue:sed sua actio est sua substantia sicut in deo/sed deus ex oīpotentia agit in quālibet creaturā,pducendovel cōseruando ipam.ergo ⁊c. Confirmatur q̄ angelus eo q̄ operatur alicubi dicitur esse ibi p̄sens/⁊ contingi corpori per operationem.ergo similiter deus. ¶ Quarto sic Agens corporale quod immediate agit in aliquid est p̄s sibi/⁊ coniungūtur in suis vltimis/ita q̄ intimaret se illi nisi qualitas obuiaret/cum q̄ deꝰ sit agens nō q̄tum videtur ex quo agit īmediate in quodlibet intimet seipm illi. ergo ⁊c.

Ꝓceden ſc. 1. opi.

¶ Sed contra istam opinionē arguo et dico q̄ licet concederem ⁊ haberem demonstratum q̄ deus esset oīpotēs/sic q̄ pduceret ⁊ conseruaret omnia sicut tenemus ex fide/tū nō est mihi demōstratum q̄ deus est vbiq; nec ex hoc sequitur euidenter ex illo ⁊ tō arguo cōtra istam opinionem. ¶ Primo sic quāto agēs est virtuosius tanto potest agere in aliquid magis distans/sicut patet ad sensum:sed deus est agens potissimum ⁊ virtuosum ergo ⁊c. ergo ex sua actione non potest argui p̄sentia eius realis cū eo in q̄ vel quod agit/sed pōt agere in quodcūq; distans ⁊ q̄tumcūq; distans. Dices q̄ q̄to agens est virtuosꝰ tanto potest agere in magis distans/non īmediate sed mediate sicut sol ista inferiora nō īmediate sed mediantibus corporibus intermediis. Cōtra agit calorem primo in aliquo corpore/sed nō in corpori bus celestibus intermediis inter ipm ⁊ illud quod primo calefacit/ergo agit ī aliquid īmediate quia nullo agente intermedio/⁊ cui nō est p̄sens. Dices q̄ īmo q̄ illuminat corpora inferiora intermedia/licet nō calefaciat ea. Contra dato q̄ illumīet ea /tamen illa illuminatio nō est ratio agendi calorē vel calefaciendi:ſz vis calefactiua solis/⁊ ita bñ fortе illuminat ista inferiora mediate:tñ aliq̄d ipo rum calefacit immediate/vel nichil calefacit.

¶ Preterea etiā cōtra te q̄ bm te sol generat vermen in mundo isto inferiori/sed hoc nō est nisi mediante calore vel luce: q̄ nunq̄ accidēs est ratio talis ⁊ cōpleta generandi substantiā/nec aliq̄d minus nobile generat sicut generans totale q̄tūcunq; primū ⁊ mediatū aliq̄d magis nobile/nec p̄cipaliter nec instrumētaliter sicut magis ostēdetur. Quarto ergo īmediate generat ⁊ agit cuitationcq; gnationis passiuā in materia. Alias ops q̄ aer vel aqua īmediate circūstās materiā gnaret vermē q̄d est falsum/ergo agit īmediate aliq̄d cui nō est p̄s ¶ Tertio sic. Ratio illa q̄ deus est agens ⁊ q̄ ops esse p̄s passo vel effectui nō cōcludit saltē (si aliq̄d concludat)deū esse intimū ⁊ p̄sentē intra passū vel effectū suū / ſz tm̄ assistere sibi indebita approximatione sicut est etiā de alijs agentib⁹. ¶ Quarto sic Agens oīpotēs per suū velle pōt agere in q̄cūq; volitū vel q̄cūq; volitū ab ip̄o:sed nō ops q̄ volitum sit p̄sens volēti sicut ptz/q̄ nō oportet obiectum mouēs intellectum ⁊ voluntatē ageli eē p̄s nec ꝑius agere in medium. Similiter nec angelus loquentem alteri angelo / ergo cum deus sit omnipotens/⁊ sua omnipotentia sit sua voluntas/nō sequitur ex oīpotentia q̄ sit p̄sens moto perfectovel producto per ipm. Et confirmatur q̄ sicut ad hoc q̄ deus creet aliquid nulla requirit approximatio vel presentia eius ad effectū ꝑtinā : ſs creatio pōt esse omni p̄sentialitate/ ita vt videt ad hoc q̄ creatum cōseruet vel etiā ad hoc vt creatum aliq̄d moueat vel transmutet. Et videtur hoc q̄ pōt aliq̄d creare sine presentia ad aliquid aliud ꝑtū vt gratiam vel aiam:sed sicut potest eam creare ita ⁊ alicui infundere/ergo ⁊c.ergo nō videtur illa presentia demonstrata. ¶ Dico igitur q̄ sola fide tenco/ ⁊ ex dictis sanctorum nō ex oīpotentia vel actōe dei circa creaturā q̄ deus est vbiq; p̄sens ꝑ suaz immensitatē vel essentiam immēsam. Et hoc dicit Gregorius in omelia quadā de illo qui cogitabat vt deus descenderet ⁊ sanaret filium etus/q̄ si pfecte in Jesum credidisset sciret perfecte q̄ nō eēt locus vbi non esset deus. Et hoc etiam dicit mgr in littera. Unde si deus sederet in vna cathedra in celo ⁊ esset tm̄ ibi nō video quin ita bene posset oīa conseruare/⁊ facere sicut modo ⁊ posset creare vnū angelum extra celum/⁊ tñ extra celum nō est in loco/nec etiam in angelo ipo esset sicut in loco tamē scōm scripturā est vbiq; attingit eīa a fine vsq; ad finem fortiter. Et Esa. quarto Celum ⁊ terrā ego impleo.⁊ cetera.

Resolu

¶ Ad ꝓmū alioꝝ dico q̄ si illa ꝓpositio habeat veritatem aliquam nō habet veritatē nisi de actiuis et passiuis in istis corporalibus agentibus per qualitates contrarias uel mutuo ꝓtrarias / nō autem in alijs multis sicut supra ꝓbatum est de sole/⁊ multo fortius hoc posset saluari de deo:nec puto q̄ rōnes Aristotelis cōcludant aliquid ad ꝓpositum de presentia ad quod adducūtur / licet bene oporteat esse inter actiuum ⁊ passiuum naturale secūdum actionem exterioꝛē ⁊ realem ⁊ qualitates sensibiles esse aliquam approximationē/quia non possunt agere secūdum legē nature talia actiua naturalia a quacunq; distantia. ¶ Ad secūdum q̄ aliud est aliq̄d agere vbi nō est ⁊ aliud est agere in aliquid vel aliquid cui nō est p̄s. Nū dicis impossibile est aliq̄d agere vbi nō est q̄n sua actio est sua substātia:diceretur q̄ verū est si alicubi est/ q̄ nō ops q̄ sit alicubi ad hoc q̄ agat/sicut nō erat alicubi anteq̄ crearet mundū. Sed dico q̄ pōt agere cui nō est p̄s /licet habeat suā actionē in seipo. Aliter pōt dici q̄ denoiatur agere ab effectu ip̄o acto vel ꝑducto/⁊ sic aliq̄d pōt agere vbi nō est. Alio mō ab actiōe/⁊ sic vbi est ibi agit:q̄ ibi est actio/licet ibi nō sit terminus actus. Aliter soluit q̄ aliq̄d nō agit nisi vbi est vel realiter vel virtualiter:sed istud nichil est/quia vbi est deꝰ virtualiter ibi est ẽtus dei:ſz vbi est ẽt⁹ dei realiter/ibi est deus soluo sicut primo. Potest tñ sustineri ꝓdicta solutio / q̄ deus licet nō sit p̄s realiter tm̄ ẽtualiter nō q̄ virt⁹ eius sit ibi p̄s vel dicatur presens:sed q̄ effectus eius sit ibi presens ⁊ isto modo ad illud virtus eius se extendit.

Ad rōes ꝓme opi.

¶ Ad tertium dico q̄ quicquid sit de angelo/quia non ops angelū eē p̄sentē realiter toti celo ad hoc q̄ moueat ipsum totū/etiam secundū philosophos qui posuerūt intelligētiam motricē indeterminatā parte celi:nō esīt angelus simul est in oriente ⁊ occidēte/⁊ tñ sic mouet totū celum q̄ vna pars nō mouet altā/⁊ sic im inet(vt videt)tñ non valet vniuersaliter nec in deo sicut dictuz est supra. Et pōt etiā responderi sicut respōsum est immediate ad precedens:q̄ aliquid potest habere operationē circa aliquid dato q̄ nō sit ibi presens. ¶ Ad quartū dico q̄ nō valet de istis agētibus naturalibus de quib⁹ loquit philosophus ⁊ nō de deo. Preterea etiā illa ratio assumit vnū falsum/q̄ agēs se intimaret si posset falsum est nec hoc requiritur:sed sufficit assistentia ⁊ sufficiēs approximatio/⁊ ratio nō cōcludit intimitatē sicut dictum est supra. Hec de tertio articulo.

Ad argumēta ꝓcipalia.

¶ Ad ꝓmū ꝓcipale q̄ deꝰ nō est ī loco localiter/nec ī tēpore tēporaliter:sicut aliquid mēsurabile vel contētuz ab eis per ista/nec habēs aliquam relationē realem ad ista sicut creature/⁊ hoc intēdit Anselmus.: ¶ Ad scōm dico q̄ Augustinus intēdit q̄ deus nō est in aliquo nec loco nec alio eo modo quo alia sunt in ipso sicut in ipso;sed bene est alicubi nō localiter sicut corporalia in loco/sed tm̄ presentialiter ⁊ realiter in loco/non sic alia in ipso/⁊ ideo nō sequitur illud inconueniēs quia nō conformis modus dicēdi hoc in illo ⁊ cōuerso. ¶ Ad tertium q̄ totus deus est ꝓ tāto in vno loco:quia nichil est eius quin sit in eo/ nō quia ipse nō sit in alio:sicut etiā anima sic est in pede tota q̄ in manu. ¶ Ad quartum q̄ deus nō mutatur nec aliquē respectum realem habet ad locum/sicut angelus habet:sed per mutationem creature est de nouo presens ipsi creature ⁊c.

¶ Distinctionis.xxxviij.
Questio Unica.

1. perihermenias.

1. poste.

¶ Circa distinctionē Trigesimāoctauā ḣro. Utrū deus habeat certā determinatam ⁊ infallibilē scientiaz vel noticiam de futuris contingētibus. ¶ Videt q̄ non/primo sic.quia de futuris cōtingentibus non est determinata veritas primo perihermenias:sed determinata scientia ⁊ infallibilis importat determinatā veritatē:ꝑ ⁊c. ¶ Secdo sic. De non ente nō est scientia primo posteriorū:sed futura cōtingentia sunt nō entia:ꝑ ⁊c. Minor patet:quia quod fuit vel preteritū est non est: immo impossibile est q̄ sit in re:vt futurū est/ergo qđ futurū est nō est. ¶ Tertio sic.Si potētia diuina esset determinata ad alteram partē contradictionis tantū/sic q̄ nō posset in aliā potētia dei esset limitata vt patet:ꝑ similiter si scientia dei est determinata ad vnā partē futuri cōtingētis est finita ⁊ limitata:sed hoc est falsum:ergo nō habet determinatā scientiā alicuius partis: ergo similiter si scientia dei est determinata ad vnā partē futuri contingētis est finita/qđ etiam est falsum. ¶ Quarto videt q̄ non habet scientiā infallibilem vel certā:quia sequit q̄ deus scit cras me sessurū ⁊ ego cras nō sedebo:ergo deus fallitur;ergo similiter sequit q̄ deus scit me cras sessurū/⁊ ego possum non sedere cras:q̄ sedere nō est necessariū: ⁊ nō sedere per cōsequēs est possibile. Et si ponatur in esse nullum sequit impossibile: ergo deus nō habet scientiam vel noticiam ⁊ infallibilem de futuris contingentibus.

Ad hebreos xiij. Augus.

¶ Contra Ad hebreos xiij. Omnia nuda ⁊ aperta cōa oculis eiꝰ:ad quā nobis sermo. Et auctoritates multe in litera quaꝝ vna est Augustini quinto super Genesim,non aliter nouit deus fienda q̄ facta:sed facta ⁊ presentia certitudinaliter ⁊ determinate et infallibiliter cognoscit:ergo ⁊ futura vel fienda.

¶ In ista q̄stione. Primo inquirā de ipsa ponēdo duos modos dicēdi ad questionē/⁊ arguendo cōtra eos ⁊ soluēdo ad motiua eorum. ¶ Secdo ponam vnū alium modū respondēdi ad questionē/quē ego magis itelligo. ¶ Tertio instabo ⁊ soluā. ¶ Ultimo ad rationes principales.

deꝰ an habeat certā determinatā ⁊ infallibilē scientiā de futuris cōtingētibus. 1. opi. scti thō.

¶ Quantum ad primum est vnus modus dicendi q̄ deus certitudinaliter ⁊ determinate nouit futura contingētia(sicut etiā omnes dicūt)sed per istū modū. Dicūt eīn q̄ omnia futura sunt deo presentia in sua eternitate que excedit omne tēpus. Nā p̄sens eternitatis habet duas conditiones:vna est q̄ est simplicissimuz:alia est q̄ est infinitū ⁊ immēsum. Ex hoc q̄ est simplicissimū primū coexistit modo presenti ⁊ ex hoc q̄ est infinitum totū est ante tēpus nostrum infinitū. Et vlterius ad propositū dicūt q̄ si p̄sens eternitatis cōsideret vt est presens nostro presenti vel prius loquēdo vt p̄sens nostrū coexistit sibi futura nō sunt realiter presentia eternitati:nec deo scōm illā eternitatē/quia ex hoc sequeret q̄ eēnt realiter presentia nostro presenti/⁊ sic nō essent futura:qđ est contradictio. Et sic pōtest saluari opinio illoꝝ qui negant futura esse presentia realiter eternitati. Si vero cōsideretur inquātum propter eius summā simplicitatē ⁊ infinitatē totū est vltra presens nostrū/ ⁊ excedit in infinitū:sic futura ipsa sunt eternitati realiter presentia. Unde patet q̄ non sequit ex hoc futura ipsa esse presentia nostro presenti:sicut si aliquid dicat presens essentie diuine inq̄tū est in hoc loco/nō inquātum transcēdit oēm locū nō ꝑteres sequitur q̄ sit p̄sens alteri loco vel essentie diuine vt presens est alteri loco. ¶ Q̄ autē futura sint realiter deo presentia hoc probat rationibus auctoritatibus ⁊ exemplis. Prima ratio est ista quelibet q̄ futura res existēs in qualibet parte tēporis coexistit realiter deo vt videlicet intellectioni ⁊ volitioni/que vult efficaciter talē rem esse vel fieri nūc vel tali:quia vel rem esse ꝓ tali nūc vel tali nichil aliud est q̄z creare rē Sed istud velle est eternū ⁊ in eternitate:ꝑ res presens est deo realiter in eternitate. ¶ Secdo sic.nūc eternitatis coexistit vni nūc tēporis:⁊ nō adequat sibi/sed excedit:sed hoc nō est nisi quia altera pars tēporis vel aliud futurū nunc vel etiā preteritū sibi coexistit:ꝑ ⁊c. ¶ Tertio sic.Si totum tēpus eēt simul nūc eternitatis esset sibi p̄sens toti/⁊ cuilibet parti eius ratione illimitationis:⁊ infinitatis sue: sed nichil deperit eternitati p̄ hoc q̄ tēpus nō est simul:ꝑ ⁊c. ¶ Quarto sic. Sicut diuina immensitas se habet ad oēm locū/sic ⁊ diuina eternitas ad omne tēpus:sed diuina immēsitas p̄sens est omni loco

Auguſt. ⁊ omnis locus ſibi preſens:ergo ⁊ omne tẽpus ſiue preſens ſiue preteritū ſiue futurū. ¶ Ad hoc adducuntur auctoritates plures. Prima eſt Auguſtini.83.q.q.37.vel.18.vbi dicit q apud deum nichil eſt preteritum/⁊ pari ratione nec futurū/q̃ oĩa realiter p̃ſentia.

Idem. ¶ Scda eſt Auguſtini.15.de trini.c. ſeptimo/q̃ ita que dicuntur preterita ibi non pretereunt/nec illa que dicũtur futura q̃ deſint vt veniãt expectank:ſed oĩa preſentia cogitank. ¶ Tertia eſt Anſelmi de cõcordia ſcientie ⁊ liberi arbitrij.c.ij.vbi dicit q̃ ſicut p̃ſens noſtrū claudit oẽm locū:ſic eterno preſenti ſimul claudit omne tẽpus: ergo ſicut oĩa loca ſunt realiter p̃ſentia ⁊ coexiſtũt noſtro p̃ſenti/ita ⁊ oĩa tẽpora eternitati.

Anſelm⁹

Idem. ¶ Quarta eſt ciuſdẽ de caſu dyaboli.xvij.vbi dicit preſentia dei nõ proprie dicit preſentia cui eſſ oĩa ſunt preſentia nõ habet futurorū preſcientiã:ſed preſentium ſcientiã. Et cõfirmat per Boetium.v.de cõſolatione proſa vltima vbi dicit eandẽ ſentẽtiã cũ Anſelmo in auctoritate preallegata.

Boetius

Iſidorus ¶ Quinta eſt Iſidori de ſummo bono.lib.ij.c.vj.vbi dicit nichil in deo preteritū nec futurū:ſed omnia preſentia in deo dicũtur quia eternitate ſua cũcta cõplectitur.

1.exẽplũ. Alioquin mutabilis eſſet de⁹. ¶ Ad hoc adducũtur duo exempla. Primũ eſt de baculo/baculꝰ qui eſt fixus in fluuio cõtinue p̃ſente ipſius eſt ſucceſſiue partibus fluentibus/⁊ toti fluuio ſucceſſiue/⁊ ſi eſſet infinitus planum eſt q̃ ſimul ⁊ actu coexiſteret toti fluuio ⁊ cuilibet parti eius / ſic ⁊ eternitas cũ ſit infinita tott ⁊ parti/quia in duratione infinita vel infinita nõ diſtat aliqua duratio vt videtur.

Secũdũ. ¶ Aliud exemplũ eſt de puncto ſi poneret q̃ punctus fluens per ſuũ motũ cauſaret circũferentiam circuli:tũc cẽtrum illius circuli coexiſteret illi pũcto ſcõm qualibet partẽ circuli:ſed preſens eternitatis ſe habet ſicut cẽtrum immobile. Tempus vero cõtinue fluens ſe habet ad motum circũferẽtie cauſate per pũctum motũ:ergo preſens eternitatꝫ coexiſtit cuilibet parti tẽporis.

Cõtingẽ tiũ multiplex cõſideratio. ¶ Hoc probato dicũt iſti q̃ deus habet certam ſcientiam ⁊ determinatã de futuris contingẽtibus ſibi vere ⁊ realiter preſentibus licet nõ nobis. Poſſunt eñ tripliciter cõſiderari cõtingẽtia. Vnomodo vt habẽt eſſe i ſeipſis:⁊ ſcõm ſe conſiderata vt ſunt in ſeipſis. Et iſto modo futurum nõ eſt futurū:quia iam eſt cõtingẽs ad eſſe/⁊ ad alterã partẽ. Aliomodo poteſt capi futurū vt eſtim cauſa ſua ⁊ ſic futurū eſt cõtingẽs indeterminatū. Primomodo poteſt eſſe de ipſo noticia certa/ſicut de eo q̃ eſt determinate verum in ſe ipo:⁊ ſic deus nouit futura certitudinaliter. Scõo modo non habetur noticia ⁊ determinata de futuris:ſed tantum coniecturalis. Vnde deus nõ ſolũ nouit futurum in cauſa ſua ſed in ſeipſo:vt dictum eſt ſupra.

¶ Iſta poſitio videtur michi falſa ⁊ ſic dico primo q̃ preſupponit vnũ falſum. Scõo dico q̃ vilificat diuinũ intellectum. Tertio q̃ nõ eſt ad propoſitũ falſum quod preſupponit/ſcz iſtud q̃ futura ſint realiter deo p̃ſentia.

p.1. p̃cedẽ.opi. ¶ Arguo eñ cõtra hoc. Primo ſic. Fundamẽtum relationis realis actualis eſt aliquid vere ⁊ realiter exiſtens in actu ſicut probatũ eſt ſupra diſtin.xxx. ſed preſentia realis creature ad deũ eſt relatio vere realis actualis:ergo creatura futura vt ſic eſt deo p̃ſens realiter eſt aliqua vera res exiſtẽs in actu ab eterno:hoc eſt falſum:q̃ ⁊c. ¶ Scõo ſic. Illud quod coexiſtit alicui realiter exiſtit realiter. Probatio:quia a toto in modo tenet conſequẽtia ad ſuam partẽ ex quo non ponit in antecedẽte aliquid diſtrahẽs ſicut nõ ponitur in propoſito coexiſtere/⁊ planũ eſt q̃ ly ſimul nõ diſtrahit de exiſtere. Sed creatura futura p̃ te realiter coexiſtit deo ab eterno q̃ exiſtit ab eterno:hoc eſt falſum ⁊ hereticũ. ¶ Tertio ſic. Tãta eſt immẽſitas dei reſpectu loci:ſicut ⁊ eternitas reſpectu tpis:ſz de⁹ rõne ſue imẽſitatꝫ nõ eſt p̃ſens alicui loco nõ exiſtẽti:tũc eſſ anteq̃ mundus crearetur eratvbiq̃ ſicut modo:q̃ ⁊c. ¶ Quarto ſic. Si eternitas dei excedit tempus preſens noſtrum:licet nõ infinitũ ſcõm perfectionẽ:poteſt eſſ coexiſtere totum partibus tẽporis:q̃ ſicut deo ſunt realiter futura p̃ſentia ita ⁊ angelo/⁊ ita angelus poteſt naturaliter cognoſcere futura contingentia

Boetius ¶ Quinto ſic. q̃d eſt ſic p̃ſens eſt eternũ in eſſe reali patet:ſed creatura cum ſit realiter deo preſens in ſeipſa eſt eterna in eſſe reali:q̃ nõ poteſt produci de nouo in eſſe reali:vel bis erit ſcõm ideꝫ eſſe: hoc eſt ſum:q̃ ⁊ illud ex quo ſequitur. ¶ Sexto ſic. Cõtra vnã reſponſionẽ ⁊ dictũ altorũ quia nõ plus eſt aliquid in re de creatura q̃ deus diſpoſuit facere: ſed illa nõ eſt aliquid nec eſt preſens realiter ipſi deo:q̃ nec iſta. Vnde videt nunc opinio valde periculoſa ſed nõ eſt niſi dicere q̃ oĩa realiter in ſeipſis ſunt eterna:⁊ per q̃d nichil eſt preteritum nichil eſt futurum/⁊ q̃ preſens noſtrũ/⁊ per conſequẽs omne illud q̃d ſibi toti coexiſtit/⁊ cũ preſens noſtrũ non ſit niſi nũc ſcõm philoſophum/oportet q̃ nũc tẽporis ſit eternũ/⁊ ita multa inconuenientia.

Q̃ hec.ſ opi. viliſicat diuinũ intellectum. ¶ Secũdum probo ſcilicet q̃ iſta poſitio vilificat diuinũ intellectum:oĩs intellectio preſupponẽs neceſſario obiectum extrinſecum ⁊ eſſentialiter diſtinctũ in aliquo eſſe eſt dependens ab ipſa nec eſt neceſſe eſſe et precipue:ſed preſupponit illud in eſſe reali:tñ etiã hoc eſt verũ de eſſe rationis ſicut ſuperius dicebat ſed ſcõm iſtam poſitionẽ intellectio vel noticia diuina de cõtingẽtibus p̃ſupponit ea coexiſtere realiter ⁊ actu extra intellectũ ipſi eternitati ⁊ ad hoc vt determinate intelligeret:quia alias nõ poteſt:q̃ depẽdet ab ipſis:q̃ vileſcit diuinus intellectus. Secũdo quando dicit de cauſa q̃ per cauſam non põt cognoſci futurũ cõtingẽs:dico q̃ verum eſt q̃diu manet indeterminata:ſed ſi determinet ad alteram partẽ põt ſicut dicetur infra.

Q̃ hec opi. nõ ẽ ad propo poſitum. ¶ Tertio dico q̃ iſta poſitio nõ eſt ad propoſitũ:queſtio eñ eſt quomodo deus cognoſcit futura nõ ſolũ nobis(vt dicunt aliqui)ſed etiã ſibi:⁊ ideo nulla eſt reſponſio reſpõdere de p̃ſentibus ſibi:que eñ eſſet queſtio vel difficultas tractare:vtrũ deus cognoſcat certitudinaliter illa que ſunt ſibi p̃ſentia:planus eſt enim q̃ ſic ⁊ quomodo eſt multofortius q̃ angelus vel aliqua creatura:⁊ ideo dimitto iſtum modum.

Ad p̃mum argumẽtum pro illo falſo probãdo dico q̃ creatura eſt preſens ab eterno ipſi deo nõ realiter in ſe ipſa:ſed in eſſe cognito ⁊ volito:⁊ eſt diſpoſita creari in tẽpore per diuinã volitionẽ/non autẽ creata: quia licet volitio creatiua ſit eterna:nõ tñ effectus propter hoc/q̃ nec volitio eſt de effectu qui exiſtit niſi de nouo ⁊ in tẽpore:dices q̃ potẽtia ⁊ actꝰ realis habẽt obiectum reale. Dico q̃ verũ eſt in nobis ſed etiam non valet niſi de obiecto primario vel de obiecto ſecũdario voluntatis productiue pro illo nunc vel tẽpore pro quo diſponit ipſum eſſe vel fore q̃d efficax eſt/⁊ ita oportet q̃ ſit ſicut diſponit et pro q̃ diſponit.

Ad ſcõm q̃ nũc vel p̃ſens eternitatis excedit p̃ſens noſtrũ:quia ſibi nõ repugnat coexiſtere futuro q̃ erit/ non quãdo eſt ⁊ ſimiliter ⁊ ſi per impoſſibile totũ tẽpus eſſet ſimul coexiſteret omnibus partibus eius. Excedit etiã in perfectione:quia eſt deus ⁊ actu infinitũ intẽſiue:nõ tamen ex hoc ſequitur q̃ coexiſtat realiter alicui q̃d nõ eſt vel econuerſo:ſed ſufficit q̃ poſſit coexiſtere omni poſſibili eſſe quãdo eſt. Non ſic autẽ preſens noſtrum. Dices nulla duratio diſtat a duratione infinita cuiuſmodi eſt eternitas. Dico q̃ futurum ẽtumcũq̃ non exiſtat eternitati:nõ tñ diſtat:q̃ nõ eſt ens:dices ergo partes tẽporis non ſunt:cõcedo q̃ nõ ſunt extra intellectũ:ſed ſcõm copulationem anime:vt dicit quarto phiſicorum. Vel poteſt dici q̃ nulla duratio exiſtẽs diſtat a duratione infinita

ad auctos et exẽpla p̃o.1.p̃ce.opi. ¶ Ad tertium q̃ nichil deperit eternitati per hoc q̃ partes tẽporis nõ ſunt ſimul:nec ex ſua p̃fectione licet oẽs partes tẽporis ſint ſibi coexiſtẽtes:hoc eſt eñ impoſſibile ſicut dixi:ideo non valet. ¶ Ad quartũ dico q̃ deus ratione ſue imẽſitatis nõ eſt p̃ſens alicui loco nõ exiſtẽti nec econuerſo:realiter dico ⁊ formaliter:ſimiliter etiã dico de futuro. Si autẽ arguas de locis que ſunt in actu: patet q̃ nõ eſt ſimile/nec eſt aliquid ad propoſitum. ¶ Ad omnes auctoritates dico q̃ nõ intelligũt q̃ omnia ſint deo p̃ſentia realiter in ſeipſis:ſed vel ſicut obiecta cognita vel virtualiter: ſicut in cã potente ea ponere in effectu:⁊ facere illa ſibi p̃ſentia realiter: ergo ⁊c. ¶ Ad primũ exemplum dico q̃ baculus ẽtumcũq̃ infinitus nunq̃ eſſet preſens partibus fluuij niſi exiſtẽtibus:Non autẽ non exiſtẽtibus: ſicut etiã eternitas nõ exiſtit niſi preſentibꝰ? exiſtẽtibus/nõ propter imperfectionẽ vel limitationem ſed propter imperfectionẽ aliorum que nõ exiſtũt. ¶ Ad aliud exemplũ de puncto dico q̃ ſi punctus motus faceret circũferentiã circuli centrũ eſſet preſens cuilibet parti exiſtẽti:ſed nõ exiſtẽti non eſſet preſens. Vnde perfecta circũferentia ceſſaret motus puncti fluentis cẽtrum non coexiſteret illi puncto:quia inter puncta ille non eſſet. Ita dico in preſenti eternitatis reſpectu partium temporis. Hec de primo articulo.

Opi. Bonauẽture qualr de⁹ habet certã ⁊ determinatam ſcientiam de cõtingẽtibus. ¶ Quantum ad ſecũdum articulum eſt vnus alius modus dicendi q̃ deus habet certam ⁊ determinatã ſcientiã:vel noticiam de futuris contingẽtibus:ſed per iſtũ modum. Dicit eñ q̃ per ydeas cognoſcit nõ ſolum ſimplices terminos vel quidditates terminorum:ſed vnam complexionẽ eorum ſiue neceſſariã ſiue contingẽtem:⁊ hoc ex modo perfecto repreſentationis ydearum: ita q̃ nõ ſolum per ydeam hois ⁊ curſus/vel ſortis ⁊ curſus intelliguntur iſti termini ſimplices decurſum:ſed etiã complexio poſſibilis ipſorũ: ſicut iſta ſortes curret:⁊ hoc eſt futurum cõtingẽs ſicut etiã per ydeam hominis ⁊ riſus cognoſcitur certitudinaliter q̃ homo eſt riſibilis.

Ratiões p̃ce.opi. ¶ Ad hoc adducũtur rationes. Prima eſt iſta. Omne volitum eſt cognitũ:quia inuiſa poſſumus diligere incognita nequaq̃ ſcõm Auguſtinum:ergo iſtud contingens quod eſt ſortẽ fore:vel ſortẽ currere priuſ eſt intellectuꝫ

Ad rões ⁊ motiua 1.p̃c.opi. ſed hoc nõ eſt niſi per ydeas ⁊ non per determinationem diuine voluntatis. ¶ Scõo ſic. Fundamẽtum ⁊ terminus eſt ratio ſufficiẽs cognoſcẽdi habitudinẽ vel relationẽ vt patet:q̃ ex his ſolum depẽdunt:ſed noticia ⁊ termini ſunt fundamẽtum ⁊ terminus cõplexionis qui eſt quidam reſpectus ſiue ſit rei ſiue rationis nõ curo:q̃ ⁊c. ¶ Tertio ydee ſufficiũt ad noticiam cuiuſcũq̃ ſimplicis termini in re:ſed futurũ contingens in re eſt terminus ſimplex:quia in re nulla eſt cõplexio:ſed tñ in intellectu. ¶ Quarto. Non minus perfecte repreſentãt ydee terminos contingẽtium cõplexionum q̃ neceſſariorũ vt patet:ſed ydee eo ipſo q̃d repreſentant perfecte terminos cõplexionum neceſſariorum repreſentant ⁊ ipſas complexiones:ergo ⁊c. ¶ Quinto ſic. Eſſentia diuina perfectiſſime continet omne ens/⁊ quẽlibet modum entis:⁊ per conſequẽs repreſentat:ſed contingẽtia nõ eſt niſi modus entis vl habitudo quedam ad tẽpus determinatũ. ¶ Sexto ſic ⁊ vltimo eadẽ eſt ratio cognoſcẽdi neceſſarium ⁊ contingẽs/ſicut rectum eſt index ſui et obliqui:ſicut etiam idem eſt ratio cognoſcẽdi poſſibile ⁊ impoſſibile/dependẽs ⁊ indepẽdens/lucẽ et tenebre:ſed per ydeas cognoſcũtur neceſſaria:q̃ et cõtingẽtia. Confirmat iſta poſitio/quia eſſentia et eſſe actualis exiſtẽtie creature ſunt penitus idem:q̃ cum eſſentia repreſentet determinate per ydeã vel per diuinã eſſentiam:videtur q̃ eſſe actuale exiſtẽtie/⁊ pari ratione fore ⁊ fuiſſe. Preterea quicquid ponatur ex parte contingẽtis oportet q̃ ſit aliquid ſed ſi diuina eſſentia vel ydea eſſet aliquid determinate repreſentaret:quia ita eſt determinata ⁊ perfecta ab eterno ſcõm rationẽ memorie obiecti primi in repreſentando:ſicut intellectus in intelligendo/vel voluntas in volẽdo:q̃ ⁊c. Stude niſi q̃ concludunt bene q̃ contingẽs quaſi ad ipſam rationẽ ſuam:vt dicitur quid poſſibile eſſe vel nõ eſſe in effectu ⁊ in re ſiue ſit eſſentia ſiue exiſtẽtia. Et quicquid poteſt poni in re repreſentatur vt ſic per diuinam eſſentiam preciſe ⁊ antecedẽter ad voluntatẽ/ nõ autẽ quãtum ad fore/⁊ eſſe determinate in actu ⁊ in re verbaliter accipiendo eſſe:ſed per voluntatem ſicut probatur infra/nec ſic ſicut repreſentabilia ante actũ volitatis/nec eſt perfectionis: immo imperfectionis eſſet q̃ repreſentarẽtur per diuinã eſſentiam antecedenter ad voluntatem.

Cõtra p̃dictũ opi nionem. ¶ Sed iſte modus dicẽdi non videt eſſe verꝰ/⁊ arguo contra eum. Primo ſic. Quecũq̃ repreſentãt ydee repreſentãt mere naturaliter ⁊ neceſſario ante omnem actũ voluntatis circa ydeatum vel repreſentatum/vt patet ſcõm alios. Tunc ſic. Illud nõ eſt repreſentatum nec notus per ydeam vel ydeas quod nõ eſt neceſſario notũ vel repreſentatum: ſed ſortẽ fore nõ eſt neceſſitate abſoluta neceſſario notũ vel repreſentatum:quia tũc eſſet neceſſarium:ergo ⁊c. ¶ Scõo ſic. Omne repreſentatum per ydeas ⁊ cognitũ complexum eſt verũ ſimpliciter neceſſarium ex terminis:hoc probo quia verũ neceſſario ⁊ naturaliter repreſentatur ſicut ⁊ ter mini/ſicut ⁊ hoiem eſſe animal vel riſibile vel huiuſmodi:ſed nullũ cõtingẽs futurũ vel veritas de ipſo ſcõm q̃ huiuſmodi eſt ſimpliciter vera ⁊ neceſſaria ex terminis: ſic eñ ita eſſe neceſſariũ ſortem fore vel currere: ſicut hoiem eſſe aĩal/vel triangulũ habere tres equales

duobus rectis:ergo ꝛc. Tūc em̄ necessario necessitate absoluta futurū contingēs aduenirēt vel euenirēt. ¶Tertio sic accipiēdo duas ydeas puta sortis ꝛ cursus. Aut iste repugnāt cōplexionibus oppositis de istis terminis/aut tm̄ alterū determinate. ℘terea etiā quia voluntas cuꝰ non possit esse non recta nec diffortmis intellectui dictāti alteram partē per illas ydeas necessario vellet istam partē ꝛ sic illa pars esset necessaria:nec pōt dicere ꝙ vtrū q̄z/quia tunc deus per ydeas simul sciret sortem fore in a ꝛ nō fore in a/vel curreret nō currere/qđ est impossibile/ꝛ est cōtradictio/ꝛ tūc sciret falsum et impossibile. ¶Quarto sic.ydea non magis est aliquid pro illo instanti/vel pro illo/ q̄ pro tertio:sed tale quid nō potest cē ratio cognoscēdi determinate hoc fore i hoc instāti determinate:q̄ ꝛc. ¶Quinto sic. Non magis sunt ydee futurozum q̄ possibilium que nō sunt futura ꝛ indifferēter sunt istozum ꝛ illozum:ergo nō repꝛesentant distincte rem vt futuram nec futurū contingēs vt videt. ¶Dico igitur ꝙ per ydeas nō cognoscit de⁹ determinate futura cōtingētia:sed terminos simplices ꝛ cōplexiones necessarias ipsozum:non autem contingēs vel si contingēs.non tamen determinate alteram partem sed sub disiunctione.

Resolu°

Ad motiua p̄cedētis opi.

¶Ad primū eozū dico ꝙ omne volitū cplexum nō est pre cognitū determinate volitioni p̄cipue si sit cōtingēs fiendū. Et quādo dicis incognita nō possum⁹ diligere concedo ꝙ incognita totaliter/sed futurū nō est totaliter incognitū q̄tum ad suos terminos quia repꝛesentatur per ydeas ipsas ante actū volūtatis anteq̄ termini cognoscant/licet nō cōplexio determinate saltē:sed sub disiūctione ad oppositā: ꝛ ita ex quo libere nō elicit/siue non elicit qđ tm̄ tenebatur elicere ex voluntate diuina obligāte ipm̄/ nec volūtas diuina immutat aliquid circa modum agendi vel cessandi contingēter ꝛ libere. Sic enim contingēs in se contingēs est/sic a deo contingēter voluit ꝛ in sua contingētia relictum nō plus est necessarium q̄ si nō esset diuina voluntas:adhuc altera pars(nō autem vtraq̄)cōueniret/ꝛ tm̄ nō necessario/sic nec modo:ꝛ ideo peccat q̄tumcūq̄ de⁹ determinet se nō influxurum ad talem actū:nec tenet ꝛ ideo nō peccat deus. Ad hoc nota Augustinum

Augu.5. de ciui.

quinto de ciuitate dei.c.xj.per totū:sed in fine specialiter dicit sic. Neq̄ em̄ ideo nō peccat homo:qꝛ deus illum peccaturum nō pꝛescuit ideo nō dubitatur ipsum peccare dū ipse peccat: quia ille cuius pꝛescientia falli nō potest non fatum non fortunā nec aliquid aliud:sed ipsum peccaturꝰ esse pꝛescivit qui si nolit omnino nō peccat:sed si peccare noluerit etiam hoc ille pꝛescivit. ¶Ad confirmationeꝫ ꝙ deus non potest determinare aliquē ad odiendū seipsum scꝫ deū:dico ꝙ sicut de⁹ potest creare actū odiendi seipsum ꝛ id qđ est sibi possitiuum ꝛ ꝓpter seipsum:vt ꝓpter finē naturalem actus nō obstāte ꝙ summe diligat seipsum:ita etiam potest determinare aliquē ad actū odiendi seipsum:dato ꝙ ipse deus in hoc nō peccet:sed summe diligat seipsum: sed peccatoꝛ tm̄ peccet qui obligatur pꝛecepto affirmatiuo diligere deum/ꝛ per consequens nō odire deū aliquo actu suo vel contēpnere. ¶Ad aliā confirmationē quando dicis ꝙ saltē equali necessitate peccaret peccatoꝛ sicut ignis calefacit: dico ꝙ verum est quātum ad hoc ꝙ sicut stante diuina voluntate ꝙ ignis calefaciat pꝛesente cōbustibili: impossibile est ꝙ ignis non calefaciat/ꝛ hoc necessitate consequentie impossibile est ꝙ iste non peccet/nō tamen naturaliter peccat:nec a pꝛincipio naturali sicut ignis:sed a pꝛincipio libero qđ quidem determinatum est ad peccandum non naturaliter/sed libere. Vel dici potest ꝙ peccatū vt peccatū cū sit negatio ꝛ pꝛiuatio per se nō cadit sub determinatione diuine voluntatis:sed per accidēs ratione alicuius substracti vel oppositi que per se cadūt sub ipa. Qꝛ autē superueniat malū hoc est ꝙ accidēs ex causa defectiua creata. Nec ad hoc requirit aliqua influentia dei per se:ideo ꝛc. Si ista valent bene quidē/tm̄ michi non sufficiunt. ¶Ad scm̄ dubiū dicitur ꝙ maioꝛ est falsa quādo pꝛima causa cōtinet et ambit virtualiter totam virtutē ꝛ differētiam cause secunde:que requirūtur cum ipsa:sicut est in pꝛposito de volūtate diuina ꝛ libero arbitrio. ¶Ad tertiū dubium dico ꝙ scientia diuina vt de contingētibus nō est necessaria simpliciter ꝛ absolute: ꝫ tm̄ ex suppositione determinationis in diuina voluntate que est contingēs vt transit super ista. Sic ad istam questionem.

¶Ad pꝛimū pꝛincipale Dico ꝙ de futuris contingētibus scm̄ suum esse cōsideratis ꝛ scm̄ se nō est determinata veritas: quia sic indeterminata. Sed si accipiant vt cadunt sub determinatione diuine voluntatis iam sunt determinata ad alterā partē/ꝛ possunt determinate cognosci. ¶Ad secūdum dico ꝙ de nō entibus totaliter nō est sciētia:quia illa nullomodo sunt entia;sed licet futura non sint in re extra: sunt tm̄ aliquomodo in diuina intelligētia. Aliter potest dici ꝙ de non ente pꝛecipue qđ est contingēs non est sciētia pꝛopꝛie dicta/ꝛ tanq̄ de pꝛimo obiecto/sed bene notīa certa/ꝛ tanq̄ de obiecto secūdario per aliquid qđ est ens. Aliter dicitur ꝙ licet futura non sint in actu cū ipsis non repugnat esse:ꝛ hoc sufficit ad secūdum. ¶Ad tertiū dico ꝙ potentiā esse alicuius signꝫficat esse illius vt i potētia nō in actu. Scientia vero magis vt in actu/ꝛ ideo scientia potest esse magis determinata ad vnā partem nō obstante sua infinitate q̄ potētia etiam dici potest ꝙ vtraq̄ absolute loquēdo est indeterminata ad hanc partē vel ad illam/licet vtraq̄ determinetur per actū voluntatis ad vnā partem/ita ꝙ sicut scientia non est nisi vnius partis ex suppositione determinationis diuine voluntatis/ita nec potētia. Si dicatur ꝙ si futura sint determinata ad illam partē siue in re siue in noticia diuina/tūc non oportet cōsiliari de futuris:sicut nec de pꝛesenti/qꝛ de determinatis non est cōsiliandū/siue em̄ cōsiliet quis/siue nō id qđ determinatū est eueniet. Dico ꝙ oportet dicere necessario ꝙ sunt determinata oīa indiuidua noticia/ et nō ꝓpter hoc nō oportet cōsiliari:quia etiam ꝛ modus deueniendi ad illa per consiliū apud illos quibus nō sunt determinata nec in se nec i noticia anteq̄ fiāt determinatus est apud deum:nec oportet deum cōsiliari cui nō oportet determinari. ¶Ad quartum dico ꝙ pꝛima consequētia non valet nisi esset possibile te non sedere stante diuina essentia q̄ scit te sedere vel nouit/qđ est impossibile:ꝛ ideo dico ꝙ habet scientiam infallibilem : quia stante sua sciētia impossibile est esse aliter in re sed necesse est sic esse necessitate conditionata.

Ad argumēta pꝛincipalia.

¶Distinctionis.xxix.
Questio Vnica.

¶Circa distinctionē Trigesimānonā quero. Vtrū deus sciat necessario/ꝛ īmutabiliter quecūq̄ scit. ¶Videt ꝙ nō immutabiliter:qꝛ a contradictorio in contradictoriū nō est transitus nisi per mutationē/sed de⁹ in sciendo trāsiit vel trāsire potest a cōtradictorio in cōtradictozium:quia qđ non scit potest scire intellectus em̄ suus ante determinationē sue volūtatis nescit futura cōtingētia ꝛ tm̄ ante scire est indeterminatus ꝛ ex se postea determinatus/ꝛ nō nisi ꝙ aliud additū reale de nouo sibi aduenies:aliquin scm̄ idem penitus respectu ei⁹ esset determinatus ꝛ indeterminatus qđ est cōtradictio plana: ergo ꝛc. ¶Scdo sic. Oīne immutabile est necessarium:ergo si deus contingentia scit immutabiliter scit ea necessario/sed hoc est falsum:quia tūc essent simpliciter necessaria ꝛ omnia de necessitate eueniret. ¶Tertio sic. Quod nō est album ꝛ potest esse album potest mutari:quia potest incipere esse albū ergo qđ nescit aliquid ꝛ potest scire potest mutari: sed deus potest scire aliqua que nescit:ergo ꝛc.

¶Quarto sic. Videt ꝙ necessario sciat futura cōtingētia:qꝛ sciens aliquid immutabiliter ꝛ ab eterno scit id necessario:quia immutabile ꝛ eternū necessarium est. In deo em̄ non pont alia necessitas q̄ immutabilitatis:sed deus immutabiliter scit futurū contingēs ꝛ etiam ab eterno sicut dicetur infra:ergo ꝛc. ¶Quinto quia quicquid est in deo est deus:ꝛ per consequēs est necessariū vel necesse esse sed scientia contingentium est in deo:ergo ꝛc.

An in reb⁹ sint aliqua cōtingētia.

Cōtingēs dupleꝛ.

Augst. ¶Contra ꝙ scilicet immutabiliter secūdū Augustinū. v. de trinitate ꝛ ponitur in litera. Sciētia dei est immutabilis ꝛ inuariabilis:ꝛ sic ꝙ nō necessario cognoscat oīa. ℘batio. Si antecedēs est simpliciter necessariū/ ꝛ cōsequētia simpliciter necessaria/oportet ꝙ cōsequēs sit simpliciter necessarium:si ergo istud antecedens deus scit futura contingentia est de necessitate vel de necessario/ꝛ cōsequētia ista qua infertur ex hoc ꝙ futura erūt ꝛ euenient de necessitate est necessaria/sicut videtur qꝛ diuina essentia falli nō potest/ nec frustra sequitur ꝙ consequens sit necessarium/ ꝛ sic omnia scita a deo euenient de necessitate; hoc est falsum:ergo ꝛc.

¶In ista q̄stione ℘rio inquirā vtrū aliqua contingētia sint in rebus/ꝛ per quē modū. ¶Scdo vtrū scientia sit immutabilis. ¶Tertio vtrum sit necessaria de oībus que scit. ¶Quarto vtrū sub scientia vel pꝛouidētia cadant omnia. ¶Vltimo ad rationes.

¶Quātum ad pꝛimū cōmuniter conceduntur esse contingētia in rebus ab omnibus. Sed dicit vnus doctoꝛ ꝙ quātū ad pꝛesens contingēs accipitur dupliciter sicut ꝛ necessarium Vno modo accipitur necessariuꝫ ꝛ dicitur illud qđ est immutabiliter ꝛ indepēdēter. Aliomodo illud quod euenit ineuitabiliter. Similiter contingens. Vno modo dicitur illud qđ ex se nō est necessariū. Alio modo qđ potest non euenire/ cuiusmodi sunt effectus qui dependēt ex causis contingēter agētibus/que non sunt ineuitabiles nec necessarie/ licet quādo sunt sint aliquomodo necessarie. Contingētia pꝛimomodo est posita a philosophis etiā in incoꝛruptibilib⁹ ꝛ semp entibus/ dependētibus tm̄ ab alijs in suo esse/ cuiusmodi est celum scm̄ aliquod ipsozum qđ non est ex se necesse esse:sed dependet a motoꝛe pꝛimo/ꝛ scm̄ motum / ꝛ scm̄ esse sicut dicit Auerrois in de substantia oꝛbis. Contingētia vero scdo modo dicta patet ꝙ est in contingētibus supꝛadictis. ¶Qꝛ autē in rebus sit contingētia dicit ꝙ difficile est pꝛobare. Cum em̄ necessarium et contingēs sint passiones entis disiuncte ꝛ cōiuncti cum ipso/quia omne ens vel est necessariū vel contingēs non possunt demonstrari per pꝛius: qꝛ si per pꝛius posset demonstrari contingētia in reb⁹. Aut hoc esset per rationē entis vt subiecti/qđ est impossibile:quia ens nec habet diffinitionem sicut nec genus vel differētiam:nec descriptionē. Nichil enim est notius ipso. Et quia etiam cōceptus eius est irresolubilis in plures ꝓceptus:aut per rationē pꝛopꝛiam contingētie/qđ est impossibile/quia neutruꝫ siue contingētia siue necessitas habet diffinitionē vel descriptionē/aut demonstraretur per passionē mediam inter ens ꝛ cōtingētiam/qđ est falsum etiā quia talem nō est accipere/ergo videtur ꝙ cōcludi nō possit:quia totum disiunctum scꝫ necessitas vel cōtingētia necessarium vel cōtingēs pꝛobari non potest a pꝛiozi:vt dictū est:q̄ nec cōtingētia. Dicesꝫ immo per ipsum necessarium vel per rationē necessarij dicit ꝙ per necessarium pꝛobari nō potest/ quia ꝛ licet in talibus passionibus disiūctis possit pꝛobari a posteriozi minus nobile per maius nobile/sicut per esse in potētia ꝓbatur ens i actu/ ꝛ per ens finitū pꝛobatur infinitū/nō ecōuerso. Sequitꝫ em̄ ꝙ si est ens in potētia ꝙ sit aliquod ens in actu/ ꝛ si est ens finitū ꝙ sit aliquod infinitū/nō econuerso:nō tm̄ ignobilius nec a pꝛiozi nec a posteriozi q̄ nobilius. Vnde nō sequitur infinitū / ergo finitū: vel ens actu/q̄ ens in potētia. Similiter in ꝓpositō licet sequerek a posteriozi est ens cōtingēs:q̄ est aliquod necessarium/nō econuerso : nec a pꝛiozi nec a posteriozi est aliquid necessariū:ergo est aliquid cōtingēs/ꝛ sic est generaliter in omnibus passionib⁹ disiunctis nisi in his que habēt mutuam relationē realem:ꝛ que sunt:nō sit autē necessarium ꝛ cōtingēs realiter mutuo referūtur:sed magis cōtingēs ad necessarium:nō autē econuerso. Et ideo philosophus volēs pꝛobare ꝙ nō omnia eueniūt de necessitate/ ꝛ ꝙ est cōtingētia in reb⁹ in fine pꝛimi perihermenias nec ibi nec alibi pꝛobat hoc a pꝛiozi. Sed deducēdo ad impossibile aliquod nō manifestius in se:sed nobis vt ꝙ non oportebit consiliari. Et ideo dicit iste ꝙ cōtingētia potest ostendi a posteriozi:quia si tollit cōtingētia tolluntur cōsilia/ꝛ monitiones/ꝛ virtutes/ꝛ vitia/ꝛ punitiones/ꝛ pꝛemia. Vnde ꝛ Auicēna pꝛimo metaphisice sue dicit ꝙ negantes sunt verberādi ꝛ cremādi vt negēt:experientia ducti:ꝙ pꝛius cōcesserūt vel cōcedāt qđ negauerūt. Si iste doctoꝛ intelligat ꝙ necessitas ꝛ cōtingētia vel necessariū et cōtingēs quocūq̄ modo accipiant sunt passiones entis simpliciter ꝛ vni

Auicēna

uersaliter sumpti/nō videtur michi verū. Dixi eīm distin. viij. q deus ex suo ꝯceptu quidditatiuo per se primo modo est necesse esse/ita q necessitas essendi nō est passio entis/qđ est deus:sed claudik in suo conceptu quidditatiuo. Unde dico q necessariū ⁊ cōtingēs vnomodo sunt partes entis realis. Alio modo passiones possunt dici. Uno eīm modo necessarium dicit ens indepēdens ⁊ cōtingēs ens depēdēs/⁊ istomodo necessarium ⁊ cōtingēs dicūt partes entis ⁊ sunt distincte partes per hoc q ens necessarium includit in suo cōceptu quidditatiuo esse actualis existētie. Ens vero possibile nō includit vel ens cōtingēs scōm Auicēnā ⁊ Algazelem qui multū vtūtur istis nominibus. Alio modo possunt accipi vt dicūt habitudines quidditatis ad esse actualis existētie/et sic forte possunt dici passiones: nō tū ꝓprie q nō sunt nisi habitudines rōnis. Tertio modovt sunt modi sincathegoreumatici determinātes compositionē/⁊ sic etiā possunt dici ali quo modo passiones/sz adhuc minus ꝓprie/⁊ si intellexit iste doctor q primo modo dicta sunt passiones nō videtur michi verū:saltē de necessario quic quid sit de cōtingente. Si dicas q immo/q dependētia est passio entis dependētis/⁊ independentia passio entis indepēdētis. Dico q licet depēdētia posset esse passio alicuius depēdētis/tū ipsa est ens ⁊ ita nō est passio entis nō indepēdētis vniuersaliter ⁊ absolute:sicut nec de indepēdētia q̄ est negatio depēdētie potest cōcedi q est passio entis necessarium:sed necessariū formaliter ⁊ intrinsece nō includit istam negationem vt patet:ideò ⁊c.

Quo mō in reb⁹ sit cōtingētia. ¶ **Sic igitur** dico q in rebus est ꝓtingētia. Sed per quē modum dicūt aliqui q res potest dupliciter comparari vel ad causam primā que est deus vel ad causas ꝓximas creatas ⁊ medias:primo modo scz ex prima causa nō est cōtingētia in rebus. Secūdo modo ⁊ ex causis ꝓximis est cōtingētia in reb⁹/⁊ q hoc sit possibile declarāt primo:quia cōditio imperfectionis in effectu nō debet attēdi ex causa ꝓfectissima. Sz cōtingētia est cōditio imperfectionis in effectu vt patet:ergo nō debet accipi ex causa perfectissima que est deus:ergo ex alijs causis. ¶ Scōo sic. Mullum est inconueniens q eadē actio puta calefactio ligni sit actio naturalis ⁊ libera simul naturalis si cōparetur ad ignē/libera si cōparet ad deū coagentem:ergo similiter nullū est incōueniens q idē effectus sit cōtingēs ex causa secūda/⁊ nō ex causa prima. ¶ Tertio quia ex causis que sunt ꝑpedibiles in agēdo debet accipi cōtingētia effectus/nō autē ex causa nō impedibili/cuiusmodi est deus: sed causę impedibiles sunt cause scōe:ģ ⁊c. Et isti dicunt q contingentia non est primo in deo sed in causis secundis ⁊ ex ipsis in effectibus.

Ꝓpdictā opinionē ¶ **Sed ista** opinio nō est vera. Arguo eīm q cōtingētia nō solum sint in effectibus ex causis secūdis:sed ex prima causa: q certum est apud catholicos q deus producit multa īmediate sicut angelos animas rationales ⁊ gratiam:⁊ talia que nō possunt haberi nisi per creationem:sed planū est q cōtingēter producit et nō necessario:ergo cōtingētia est in aliquibus rebus ex prima causa. ¶ Scōo sic. Quero a te de illis causis secūdis aut sunt producte cōtingēter:aut nō ab ipsa causa prima nō potest dici q nō:ergo libere ⁊ cōtingēter producūtur:ergo in ipsis est cōtingentia ex causa prima. ¶ Tertio sic. Deus potest facere immediate oēm effectum quē facit mediantibus causis secūdis extrinsecis:sed si faceret id ipsum faceret qđ modo fit:ergo faceret aliquid cōtingēs sicut modo:ergo ex prima causa primo ⁊ principaliter est cōtingētia. Alie rationes adducūtur ad probandum q deus nichil agit de necessitate que nō videtur michi demonstrationes:sed solubiles ⁊ dimitto eas vsq ad alias.

Reſolu doctoris. ¶ **Dico igitur** q contingētia primo est in voluntate diuina libere ⁊ contingēter volēte volitione efficaci/⁊ effecta quodcūq extrinsecum a deo:licet nō putem hoc posse demonstrari:sicut dicam infra in tractatu de voluntate: ⁊ quomodo velit cōtingēter dicam ibi: secūdario autē est cōtingētia in reb⁹ creatis oibus ab ipsa volūtate diuina libere ⁊ cōtingēter causan te vel mouēte ipas vl' volēte ipas. Aduerte ¶ Est tū aduertēdū q voluntas dei vel volitio pōt accipi vt est aliquid scōm se/⁊ sic est necessaria ⁊ necesse eē/qz de⁹. Aliomodo in cōparatione ad omnia diuina intrinseca ⁊ sic adhuc est necessaria/⁊ necessario vult ipa. Tertio modo per comparationē ad extrinseca: vt actus volendi trāsit super tale obiectum: puta sup obiectum cōtingēs. Et sic dico q dicitur cōtingēs ⁊ cōtingēter velle nō q actus idē qđ est in se sit cōtingēs vel possibile nō esse:sed quia absolute loquēdo potest nō transire sup tale obiectū nō postq trāsijt:quia tūc volūtas esset mutabilis:sed pro eodez instāti pro quo trāsit diuisim accipiēdo potuit vel potest nō transire:sic ergo est prima cōtingētia in voluntate diuina. Hoc probo est eīm in deo per cōparationē ad obiecta extrinseca volēdo ipsa efficaciter forte vel nō forte pro aliquo tēpore vel instanti Qz autem nō sit in ipso cōtingētia scōm aliam potētiam/primo patet q nō scōm potētiam intellectuā:quia omnis actus diuini intellectus circa creaturam precedēs actū voluntatis est mere naturalis ⁊ per cōsequēs necessarius nec scōm potētiā executiuam si ponatur: quia illa sequitur determinationem voluntatis ⁊ imperium eius:⁊ iudicium rationis:igitur ⁊ cetera.

Ad rōes ꝓie ꝓcēdēs opi. ¶ **Ad primum** aliorū qui probāt q non sit contingētia in rebus per cōparationē ad primā causam vel ex prima causa:sed tātum ex causis secūdis:dico q cōditio imperfectionis in effectu potest esse valde bene a causa ꝓfectissima:etiam immediate:nec ex hoc sequitur aliqua imperfectio in causa/⁊ precipue si illa conditio sit positiua:cuiusmodi est ꝓtingētia in re:imo oportet necessario q omne qđ est in re positiuū sit a causa prima per se perfectissima quia eius causalitatē nichil potest subterfugere sicut patet:non est enim cōtra rationē cause perfecte facere aliquid imperfectum:nec est imperfectio eius:sed effectus precipue si causa sit libera nō agens naturaliter necessario. ¶ Ad scōm dico q esse liberū ⁊ naturale in calefactione nō ponit nisi diuersas denominationes circa actionē ex principijs:quorum vnū est naturale ⁊ creatum. Aliud est voluntas increata libera:⁊ ideꝫ potest a diuersis diuersimode denominari:sed dico cū dicat idem qđ est res vel passionē et? oportet q a quocūq est res q ab eodem sit sua cōtingētia:immo a quo ꝓtincipaliter ab eodē ꝓtincipaliter sit sua contingētia:nec potest dici nō contingēs ex illo vel cōtingēs nō ex illo. ¶ Ad tertium dico q nō solum a causa impedibili debet accipi cōtingētia:sed potius a causa libera prima q̄tumcūq non impedibili/immo dato q de⁹ crearet quicquid immediate creat de necessitate nature(sicut philosophi posuerūt)adhuc forte posset accipi ex ipso contingētia principaliter in effectu/mediātib⁹ tū causis secūdis impedibilibus. Hec de primo articulo.

Deus an immutabiliter sciat oia q̄cūq sit ⁊c. ¶ **Quantum ad secūdum articulum** An scz deus immutabiliter sciat oia que scit tā cōtingētia q̄ alia:Distinguunt doctores quātum ad propositū dupliciter noticiā in deo/vnā scientiam vel noticiam/que dicit simplicis intelligētie. Aliā que dicitur noticia visionis. Noticia simplicis intelligētie dicitur scientia dei respectu omniū cōtingētiū scōm esse possibile/nō vt futura sunt: noticia visionis dicit illa eadem vt est respectu omnium que sunt fuerūt vel erūt:siue sint sub eternitate/siue sub euo/siue sub tēpore vel instanti tēporis. ¶ Ad propositū dico q quicquid deus scit scientia vel noticia simplicis intelligentie scit immutabiliter ex parte scientis:scōm q ly mutabiliter determinat actum sciendi vel intelligēdi in comparatione ad scientē vel intelligentē. ¶ Scōo dico q scit omnia immutabiliter ex parte obiecti scōm q ly immutabiliter determinat actū sciendi in comparatione ad obiectū. ¶ Tertio dico q loquēdo de scientia visionis de⁹ scit omnia immutabiliter:scōm q ly immutabiliter determinat actum sciendi per cōparationē ad intelligentē. ¶ Quarto etiam q prout se tenet ex parte obiecti determinās actū: vt cadit sub per obiectū. ¶ Prima ꝯclusio probatur primo sic

1. ꝯclusionis ꝓbaº

sciens cuius intellectus est immutabilis simpliciter scit immutabiliter ex parte sui actus scienci cōparati ad ipsum. Patet:sed deus est simpliciter īmutabilis:sicut probatū est distin. viij. ģ ⁊c. ¶ Secūdo hoc patet sic. Intellectus qui est idem cū scientia scientis scit immutabiliter oia ex parte sui: sed intellectus diuinus est idem cū scientia scientis cōparata ad ipsum:ergo ģ ⁊c. Tertio sic. Qui intellectus qui trāsire nō potest ab actu ad negationē vel priuationē actus ⁊ ecōuerso: ⁊ cuius scire ⁊ actus est necesse esse scit immutabiliter quecūq scit ex parte sui cōparando actum sciendi ad intelligētē vt patet:quia mutatio ex parte scientis nō est nisi per talem transitū:sed intellectus diuinus est huiusmodi ⁊ actus suus sciendi:ģ ⁊c.

2. ꝯclusionis ꝓbaº

¶ Secūda cōclusio probatur q de⁹ scit omnia immutabiliter loquēdo de noticia etiam simplicis intelligētie vel ex parte obiecti:prout ly immutabiliter determinat actum in cōparatiōe ad obiectum:⁊ hoc primo si accipiatur obiectū intrinsecum vt essentia diuina vel attributum vel relatio vel huiusmodi nō oportet insistere hic:q omnia ista sunt simpliciter necesse esse ⁊ immutabilia ⁊ purus act⁹. ¶ Scōo hoc patet de obiecto extrinseco creature sicut dictum est supra nō presupponitur vel preexigitur nec coexigit in aliquo esse intellectu:nec habet aliquod esse aliud ab esse intellectionis diuine:sed ipsa intellectio diuina immutabiliter se habet vt dictū est:ģ ⁊ creatura vt obiectū cognitum. ¶ Tertio sic qđ nullū habet esse vel nō esse/scōm q huiusmodi nō est mutabile: quia omnis mutatio est ab esse in nō esse:sed creatura habet obiectum cognitū ⁊ scōm q huiusmodi nullū habet esse vt dictū est supra:nec nō esse: qz licet simpliciter sit nō ens anteq̄ produceret:tū scōm q est in intellectu nō est nō ens:tunc eīm vt productū esset ens rationis:quia ita intelligitur sicut prius:ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Ex parte illius nō potest accipi mutatio quādo necessario cōformiter se habet vel saltē non diffōrmiter ad necesse esse vt patet:sicut nec ex parte necesse eē: sed creatura sic cognita non potest diffōrmiter se habere ad diuinā intellectionē que est necesse esse:ģ ⁊c.

3. ꝯclusionis ꝓbaº

¶ Tertia conclusio apparet per easdem vias sicut prima:scilicet q de⁹ scientia visionis nouit omnia immutabiliter ex parte sui/⁊ actus sciendi in se/⁊ ad ipsum scientē comparati. ¶ Quartā conclusionē probo scz q etiā in quātum actus sciendi trāsit super obiectū preteritum presens vel futurū. Primo sic. Intellectus qui in intelligēdo nō preexigit aliquod obiectū in aliquo esse/nec coexigit ad suam intellectionē non variatur in suo intelligere ad variationē obiecti: patet. Sed sic est de intellectu diuino: vt dictū est supra frequēter:ergo ⁊c. ¶ Scōo scientia per quam vel in qua obiectum non habet esse representatum actu ⁊ formaliter non mutatur vel variat inquantū transit super tale obiectum:sed obiecta preterita vel futura seu obiecta scientie visionis non sunt formaliter ⁊ actu representata in intellectione diuina:licet denominent ab ipsa:sed solum simplices termini eoꝝ:ita q quātum ad cōceptus simplices suoꝝ terminorum sunt ibi representata:ģ ⁊c. Adhuc probatur multipliciter. Primo sic. Necessariū simpliciter nō supponit aliquod cōtingēs:puta diuinā determinationē de ipsis:sed omne formaliter representatū intellectione diuina est necessariū simpliciter:qz vt sic est idem:vel nō aliud ab ipsa:ģ ⁊c.

4. cōclusionis ꝓbatio.

Aug. xv. de trini.

Scōo sic Augustinus. xv. de trini. Deus nō aliter nouit facta q̄ fienda: sed si preterita ꝓsentia ⁊ futura scōm esse representatū formaliter essent in diuino intellectu deus cognosceret aliter fiēda q̄ facta:quia aliter esset ibi representatū preteritū q̄ futurum:ģ ⁊c. Preterea in diuino intellectu non est aliquid nisi presens formaliter ⁊ actu:sed si sic futurum ⁊ preteritū esset in eo intelligibiliter actu ⁊ representatiue oporteret ⁊ etiam q preteritum ⁊ futurum essent in eo. Ultimo sic Quicquid representatiue ⁊ formaliter cōtinetur in intellectione diuina vel in intellectu precedit actum voluntatis circa creaturam/⁊ est necessarium/⁊ mere sicut ⁊ intellectio ipsa:quia nō est aliud ab ipsa vt sic vel est idē cū ipsa:⁊ talia vult diuina voluntas necessario propter cōformitatē eius ad intellectū. Sed preterita presentia ⁊ futura nō sunt necessaria:ģ ⁊c. ¶ Sic igitur dico quātum ad istum articulum q deus nouit immutabiliter quecunq nouit:siue noticia simplicis intelligētie:siue noticia visionis. Hoc patet quia nullomodo deus est mutabilis:nec mutatione acquisitiua/nec deperditiua:qz nec aliquid sibi formaliter intrinsecum potest de nouo acquirere/ nec etiam amittere:tunc enim illud esset accidens ⁊ faceret ꝓpositionē cū deo:⁊ tūc nō esset purus actus.

Summatio doctoris.

Deus dr necessario nouit quecunq; nouit prima opi.

¶ **Quātum ad tertiū articulū** vtrū scz nouit necessario quecūq nouit. Est vna opinio q loquēdo de scientia eoꝝ que nouit de⁹ scientia visionis q illa possunt dupliciter cōparari.

Undmodo ad primam causam. Aliomodo ad causas secūdas. Tunc dicūt q ipsa relata ad primam causas sunt necessario scita: quia sic sunt necessaria sed ipse vt relata ad causas secūdas sunt cōtingenter scita: quia vt sic sunt contingentia.

3 pc. opti. ¶ **Contra** q obiecta scientie visionis non comparātur ad deū sicut ad causam necessariam: sed sicut ad causam contingētem/ sed per comparationē ad causam contingētem nō potest haberi de aliquo scientia necessaria: ergo ꝛc.

¶ Scōo sic. Scientia visionis necessario presupponit ꝛ sequitur determinationē diuine volūtatis de cōtingētibus sicut probatū est supra/ sed illa est cōtingēs/ quia voluntas contingenter determinat et vult quicquid vult efficaciter extra se: g ipsa scientia visionis contingēs est. ¶ Tertio sic. Ista cōparatio vel relatio obiectoꝝ/ siue visionis ad primā causam nō ponit nisi necessitatem cōcomitātie: vel ex cōditione: sicut dicit q omne qđ est qñ est necesse est esse: sed istud nō tollit contingētiam scientie.

2ª opinio ¶ **Alia est opinio** dicētium q deū scire cōtingētia est necessarium ad hoc sunt duo motiua ex dictis eoꝝ. Primū est tale. Propositio nō distrahitur a veritate vel necessitate per materiā seu per illud qđ ponitur in ea nō sicut pars principalis propositionis sed magis sicut materia ꝓbi: ita esse est hec vera vl potest esse me dixisse hominē esse asinum: sicut deū esse: vel me dixisse deum esse: sed cū dicitur de⁹ scit aliquid esse futurum contingēs: nō ponit hic futurū contingēs nisi sicut materia verbi: nō sicut pars principalis ipsius propositionis: ergo nō distrahitur ista propositio a necessitate sua per hoc: g sicut necessarium est deum scire et ista est necessaria de⁹ scit/ ita ꝛ ista deus sit futurū contingēs. ¶ Secundum patet. Actus rationis nō distrahitur ab obiecto super quo trāsit/ nec in veritate/ nec in necessitate/ nec in contingētia: sed scire est actus rationis diuine/ ergo nō distrahitur a sua necessitate per obiectum ꝙtumcūq; contingēs: quare ꝛc. Unde dicūt isti q dato q scientia dei de futuris contingētib⁹ sit necessaria/ non tñ ex hoc antecedēte potest inferri q contingētia sint necessaria simpliciter: quia in antecedēte ponitur aliquid pertinēs ad actum anime/ puta scire/ ꝛ ideo contingēs est accipiendū non simpliciter/ sed scōm q stat sub actu anime: sicut si dicatur si anima intelligit aliquid illud est immateriale: nō sequitur q intellectū sit simpliciter immateriale in seipso: sed solū inquātum est intellectum: sic in proposito non sequitur q futurū contingens sit simpliciter necessarium: sed inquantum scitum ꝛ secundum quid tantum.

opi. doct. ꝫ ꝓcce. ¶ **Sed ista opinio** nō est vera. Et tō respondeo aliter ad questionē arguendo contra eam. Dico primo q deus necessario scit notitia simplicis intelligentie scz simplices terminos ꝛ cōplexiones ipsorum necessarias/ qđ probo primo de obiectis intrinsecis ꝓ hoc q nō possunt nō esse principia sibi in ratiōe intelligibilis/ ꝛ sunt idē q ipse: sed ipse necessario intelligit se. Scōo de extrīsecis. Patet primo. Ista cognoscit per ydeam vel ydeas que mere naturaliter ꝛ necessario representant. Scōo qr nouit ea antecedēter ad actū voluntatis: ergo naturaliter mere ꝛ necessario: quia nulla est possibilis contingentia circa actum ante actū voluntatis circa ipsa: igitur ꝛc. ¶ Scōo dico q deus scit necessario absolute illa que scit scientia visionis: sed cōtingēter scit illa ꝛ scientia sua contingēter transit sup ea. Primo sic ꝓbo istud quādocunq; aliqua duo sunt cōuertibilia in esse si vnū est contingens ꝛ reliquum: sed futura euentire ꝛ deum scire futura sunt cōuertibilia: g sicut futura euenire est cōtingēs: ita ꝛ scire deū futura. Scōo sic. Omne illud qđ presupponit cōtingēs est contingēs. Non esset potest esse necessarium: quia tūc impossibile aliter se habere presupponeret possibile aliter se habere: qđ est falsum sed scientia dei presupponit volitionē dei cōtingētem de obiectis suis vt dictū est supra. Tertio sic. Si scientia de futuris est necessaria aut voluntas necessario vult cōformiter ad illam scientiam/ ꝛ sic futura de necessitate erunt: aut potest nō velle stante tali scientia que est necessaria/ ꝛ sic potest peccare ꝛ esse deformis in volēdo scientie recte quod est falsum. ¶ Tertio dico q deus scit obiecta sciētie visionis necessario/ nō necessitate absoluta: sed sub conditione: ꝛ ex presuppositione diuine determinationis: que nō potest latere diuinū intellectum: sed cum hoc stat contingētia simpliciter talis scientie.

Ad motiua ꝑcedētis opi. ¶ **Ad primum** motiuum dicitur q deus scit futura forte ly futurū vel ly cōtingens non se habet ibi tm̄ precise vt materia verbi: sed vt per se terminus illius actus. Maior autē vera est quādo illud se habet tm̄ ꝛ precise vt materia sicut patet in exemplo qđ ponit. Aliter dici pōt q nō sequitur in vno nō distrahit actum diuine essentie a sua necessitate simpliciter quā habet: vt est in se: sed tunc vt cadit super tale obiectum: ita q licet sciētia diuina in se ꝛ absolute sit necessaria ꝛ necesse esse sicut deus: cōtingēter tū transit sup tale obiectum. Unde licet deus necessario sciat seipsum: tamen cōtingēter scit obiectum contingēs: et hoc est perfectionis in diuina sciētia: ꝛ imperfectionis esset q necessario sciret. ¶ Ad secundū motiuum q actus rationis quādo sequit actum voluntatis circa idem obiectum necessario sequitur conditionez actus volūtatis circa illud quātum ad contingentiam sicut patet in proposito de scire scientia visionis: ꝛ ideo contingēter se habet ad obiectū contingēs/ sicut ꝛ actus voluntatis. Et dico q maior nō est vera in casu proposito. Contra illud etiā qđ dicit q quādo in antecedēte ponit aliquid pertinens ad actum anime consequēs est accipiendū nō secūdum q est in se sed in aīa. Dico q licet istud sit verū quādo illud qđ ponit in ꝙsequēte habet esse formaliter representatū scōm q est obiectum eomodo quo quidditates simplicium terminoꝝ presentant nō tñ est verū quādo nō habet esse representatum formaliter scōm q obiectū: nec habet esse formaliter ante volitionē: sed sequit volitionez cuiusmodi cōtingētia scōm predicta: quia nō sunt representata formaliter in ipsa intellectiōe: sed intellectio tēdit in ipsa sicut ꝛ actus voluntatis sine representatiōe. Et ideo nō oportet q cōtingētia relata ad diuinā intellectionē sint necessaria/ ꝛ si oporteret eēt necessaria simpl'r/ sicut ꝛ ipsa scōm te. Unde ꝛ quātū ad hoc dico q oportet dicere q si antecedens est simpliciter necessariū ꝛ cōsequētia necessaria q cōsequēs sit simpliciter necessarium in proposito.

An sub scia ꝛ ꝓuidētia dicādt oia ¶ **Quantum ad quartum articulum.** Dico primo q in intellectu nostro prouidētia est pars vel quasi pars prouidētie: quia prouidentia respicit futurum sicut memoria preteritū sed in deo nō est pars: quia cum omnia que cadunt sub prouidentia fuerunt aliquando de se futura: sicut igitur diuina prouidentia est futurorum ita est omnium. Describitur autem sic prouidentia q ipsa est preuisio vel sciētia visionis futurorum agibiliū ꝛ ordinandorum in finē secundum beneplacitū diuine voluntatis. Est autem ista prouidētia in deo perfectissime: sicut in perfectissimo prudente / ꝛ in perfectissimo principe disponente suum principatum vt patet: ꝛ est omnium que fiunt ꝛ sunt in vniuerso: quia omnia ab ipso diriguntur in fines suos proprios: ꝛ in ipsum qui est finis vltimus omnium et hoc precipue patet de omnibus bonis: de malis etiam dico q per se cadunt sub diuina prouidētia: sed de malo culpe dicitur q per accidens pro ꝫto deus permittit ea vt inde eliciat bona: de fato vide Augustinum cōtra mathematicos quinto de ciuitate a principio vsq; ad finē ꝛ capitulo nono ponit omnia pēdere ex diuina volūtate: similiter ex octauo. ¶ Ulterius dico q diuina prouidētia nō excludit fatum a rebus: fatum esse potest accipi vno modo pro diuina volūtate de reb⁹ vel circa res/ ꝛ planum est q prouidentia isto modo non est fatum: sed excludit fatum. Aliomodo potest accipi fatus pro serie ꝛ cōnexione causarum secūdarum/ reducta tamen ad deum/ ꝛ ad scientiam suam: ꝛ sic planum est q non excluditur per prouidētiam sicut nec ista q predicta sunt. Secundo modo accipiebatur fatum a philosophis pro cōnexione causarum secundarū non reducta ad primam causam: sed stante sic infra causam primam per causas secundas sine reductione in illā. Tristo modo impossibile est imaginari fatū aliquid iuxta dictū beati Gregorij in homelia epyphanie Absit ab humanis mētibus vt aliquid fatum esse putēt. Sic autem diuina prouidētia nō excludat fatum eo modo quo potest accipi fatū. Patet tamen quia diuina prouidētia est sicut immobilis forma artificis ꝛ ars primaria in intellectu primi entis/ ꝛ per cōsequēs sicut causa fatum in re: vt se tenet ex parte causarum secundarum se habet vt causatum ꝛ dispositio rebus inherēs magis vt patet per Boetium quarto de ꝙsolatione. Tum quia forma immobilis in intellectu primo non excludit nexum mobilem rerum: prouidētia autez est forma immobilis respectu fati: qđ est nexus mobilis rerū sicut patet per eundē Boetium quarto de consolatione. Tum quia perfectio diuine mentis adunata in suo prospectu que est prouidētia nō excludit explicationē ꝛ distinctionē rerū in ꝓprio genere q̄. fit ꝙ fatū/ vel est ipsum fatum secūdum Boetium in eodem quarto. Tum quia sicut intellectus nō excludit rationē nec eternitas tēpus: sic nec etiam prouidētia excludit fatū: modo scōm Boetium sic se habet prouidētia ad fatum secundo modo dictū sicut intellectus ad rationem ꝛ sicut eternitas ad tēpus qz sicut ratiocinatio ꝛ discursus reducūtur ad aliquid immobile: puta ad intellectum qui dicit habitus principiorum: ꝛ tēpus ad eternitatē: sic ꝛ fatus secūdomodo dictum de quo intelliguntur tres rationes iste vltime reducitur ad diuinam prouiden-

Fatū duplex.

Boetius

tiam: sicut ad aliquid immobile/ ꝛ quasi centrum in medio circunferentie mobilis.

A diuersis opi. pmē. ¶ **Circa predicta** vero de prouidentia ꝛ fato. Notādum q Cōmentator. xj. metaphisice ponit q deus non habet prouidētiam de omnibus/ puta de generabilibus ꝛ corruptibilibus in quoꝝ actionibus ꝛ motibus contingit deordinatio/ ꝛ erroꝝ/ ꝛ fortuna/ ꝛ casus. Unde ista in vniuerso scōm ipsum sicut lupi in domo: seu catti: vel mures: seu ratti: de quib⁹ nō curat paterfamilias: nec prouidet eis: sed de sempiternis ꝛ incorruptibilibus est diuina prudētia/ ꝛ circa talia versatur ipsorum motibus vel actibus non cōtingit error nec deordinatio aliqua: nec aliquid fortuitum vel casuale ꝛ subsunt diuine prouidētie sicut prudētie principis: Uñ ꝛ ibi improbat duas opiniones extremas/ quarum vna ponit q de⁹ habet sollicitudinē ꝛ curam de omnibus. Secūda q de nullo habet curam vel prouidētiam: habet enim curā de sempiternis ꝛ incorruptibilibus sicut sunt intelligētie/ ꝛ orbes/ ꝛ corpora celestia. Hōi autem de istis inferioribus generabilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹ cōtra cōmentatoꝝ in isto dicto ꝓdicit vni alteri dicto suo/ dixit esse in illo dicto sentētia autem patrum q deus extra se nichil intelligit nisi in vniuersali fortē/ ꝛ vnite/ ꝛ indistincte/ sicut cognoscens caloꝝ sē paratum vnum cognosceret omnem calorē: sed plenum est q de sic cognitis non est prouidentia: ergo de nullo deus habet prouidentiam vel ipse contradicit sibipsi. ¶ Secūdo dico q diuina scientia est de omnibus sic q cadit distincte super omnia obiecta. Patet primo de scientia vel noticia terminoꝝ simplicium/ ꝛ quidditatum: ꝛ omnium cōplexionū necessariorum: ꝛ deductionum: et oppositoꝝ istis: puta negationum vel ꝓpositionū: si huiusmodi: qz essentia diuina perfectissime cōtinet perfectos terminos ꝛ quidditates ipsorū in esse intelligibili virtualiter representās ipsas: ergo ꝛc. De cōtingētibus vero complexionib⁹. Patet ex supradictis in ista questione: q habet certam sciētiam vel noticiā ꝛ distinctam: ꝛ etiam per quēmodum. Cum autem diuina prouidētia ad cuius scientiam pertineat: et respectu futurorum precipue: sic esset per nomē prouidētie diuina scientia designat: Patet q sola contingētia ꝛ futura alia a deo cuiusmodi sunt omnia subdūtur diuine prouidētie.

Fatī duplex cōsideratio. ¶ Scōo aduertendū est q fatū ynomodo accipi potest virtualiter/ et est diuina voluntas moderās/ ꝛ disponēs causas secūdas ad productionē fatalium effectuum: sicut dicit Augustin⁹ v. de ciui. Alio⁹ accipit fatū ꝓ dispositione ipsa secūdarū causarum ad effectū fatalē reducta in diuinā volūtatē: ꝛ sic accipit fatū formaliter Primo⁹ accipiēdo fatū ꝺz q oīa subsūt fato: sicut ꝛ diuine volūtati: ꝫ nō videt mihi dicēdū hoc: qz ꝛ ꝫ oīa ꝓtingētia subsint diuine volūtati tū quidē immediate ꝛ nō vt moderat vel disponit causas secūdas ad ꝓductionē ipsorū: qz nō sunt a causis scitis sicut est glorificatio electoꝝ: dānatio reproboꝝ: creatio angeli vel angeli ipsi creativel celivel aīa. Alia ꝺo sūt q̄ subsūt diuine volūtati mediātib⁹ causis taltib⁹ secūdis: ꝛ illa ꝑtt subesse fato: ꝛ subsūt fato vtroq; modo accepto: scz tā ꝑtualiter q̄ formal'r. Ex qb⁹ apparet q sicut diuina ꝓuidētia nō excludit diuinā volūtatē vt est dispositiua causarū secūdarum: nec

etiam dispositionē causarū secūdarū:ita nec fatum excludit. Et hec de quarto articulo questionis.

Ad rōes principales.

¶ Ad primū principale Dico q̄ a cōtradictorio in cōtradictorium nō est transitus nisi q̄ mutationē aliquā in quocūq; sit illa mutatio. Quādo dicis q̄ deus sciendo futurū contingēs transit a cōtradictorio in cōtradictorium a nescire in scire:falsum est. Quādo dicis vltra q̄ immo: quia suus intellectus expectat determinationē diuine volūtatis: dico q̄ nō est ibi expectatio realis cū priuatione vel negatione scientie:que postea sibi realiter adueniat:sed ibi ab eterno sunt oīa/ordine tm̄ quodā secundum rationē:sic q̄ prius ratione vult cōtingētia fore q̄ intelligat ea fore non prius duratione:tm̄ nō oportet q̄ omne posterius non sit quādo prius suum/sicut dictū est supra. ¶ Ad confirmationē quādo dicis q̄ intellectus/z actus ei⁹/z similiter de volūtate/z actu eius seipso est indeterminatus ad hāc partem cōtradictionis vel ad illam:ergo nō determinatur nisi per aliquid superueniens:alioquin nichil se habet aliter q̄ prius:z ita nō plus est determinatus q̄ indeterminatus:ergo oportet intellectū mutari: sicut etiā contingēs ad vtrūlibet quādo fit in actu mutat. Dico q̄ est cōcedendum intellectū vel voluntatē esse indeterminata sed semp determinationi in actu ad aliquā partem contingētis ad vtrūlibet;z licet contingēter determinationi sic q̄ in instāti eternitatis z determinatiōis:siue ad hoc diuisim potuit determinari ad oppositum:z ita nō eodem simul est aliquid determinatū formaliter z īdeterminatū. Vel dicit q̄ quicquid est de indeterminato passiuo nō oportet de indeterminato actiuo. i. determinato: Dico ad aliqd extrinsecū:puta ad obiectū secūdarium in proposito:nō ad actū formaliter receptum qđ determinet per aliquid de nouo supueniens p qđ mutet:q; mutatio nō est in aliquo penes extrinsecū ab eo:ita q̄ sicut aliquid non agens prius postea determinate agit in aliquid extrinsecū dato q̄ in se nichil de nouo recipiat secundū ponētes oīa in ipso passo:z sic agens nō mutat:z voluntas nostra prius nō determinatur formaliter ad actū:tm̄ virtualiter bene determinat sibi aliā non preuia aliqua mutatione: sic in ꝓposito de intellectu z volūtate diuina z actib⁹ eoꝝ:q̄ sine sui mutatiōe determinat ad obiecta secūdaria. Prima solutio magis placet mihi q; nullomodo fiunt ille determinationes scde solutionis nisi ponēdo mutationē in aliquo vt patet in ꝓposito nostro:nō em̄ potest poni mutatio nec ī deo nec in obiecto etiā vario vt cadit sub determinatione: totū est ibi eternū. ¶ Ad scdm dico q̄ nō oportet scientiā immutabilē esse necessariā. Nam necessitas in sciētia plus dicit q̄ immutabilitas:necessitas. n. in scientia alicuius obiecti excludit possibilitatem sciendi oppositū:nō solū pro alio instāti successiue: sed etiā pro eodē instāti diuisim:sicut dicim⁹ q̄ deꝰ necessario scit set p̄m esse:q; impossibile est simul pro eodē instāti diuisim pro quo scit ip̄m esse / siue pro alio instāti succedēte q̄ sciat vel possit scire set p̄m nō eē vel nō scire set p̄m. Sed dico q̄ immutabilitas dicit tm̄ impossibilitatē sciēdi oppositū pro alio instanti succedēte instāti illi in quo scit aliud oppositū:talis em̄ impossibilitas sciēdi oppositū pro alio instāti succedēte instāti tali ī quo scitur ad oppositū talis em̄ impossibilitas sciēdi oppositū in illo instāti necessario ponit vel arguit mutabilitatē in sciente sicut apparet ī nobis. Et ita dico q̄ licet deꝰ immutabiliter sciat cōtingētia fore/q; nō pōt postea scire nō fore:nō tm̄ necessario scit ea fore: q; pro eo instāti diuisim pro quo sciuit ea fore:vl scit:potuit vel pōt sciētia nō fore/sicut z volūtas sua pro eodē instāti pro quo determinauit ea fore(diuisim accipiendo)potuit determinare ea fore vel nō determinare ea fore. ¶ Ad tertiū patet per illud qđ dictū est ad primū:quādo dicis q̄ nō est albū z pōt incipere esse albū pōt mutari:z illud qđ existēs in actu est priuatū albedine nō habēs ipsam:z pōt incipere esse albū potest mutari scdm albedinez:sed sic nō est de deo. Nunc̄ em̄ priuatus est scientia cōtingētium tanc̄ nō habēs:nec īcipit realiter habere ipsam:scdm eternitatē habet ipsaz:vt dictū est supra tm̄ sub quodaz ordine rationis ad suā voluntatē de predicatis futuris. ¶ Ad quartū dico q̄ nō oportet q̄ deus sciat necessario q̄tingētia licet immutabiliter z ab eterno. Quādo dicis q̄ omne eternum est necessarium falsum est:sicut de sciētia z de creatura q̄ potest esse eterna licet fit cōtingēs. Quādo dicis vltra q̄ in deo nō ponit alia necessitas q̄ immutabilitatis. Dico q̄ immo ineuitabilitatis. Unde si accipiat immutabilitas proprie sicut dictū est in solutione rationis scde. Dico q̄ nō est nec debet dici necessitas: si autē accipiat pro ineuitabilitate vel impossibilitate aliter se habēdi. Dico q̄ in deo ad intra ponit necessitas z immutabilitas:nō autē ad extra respectu cōtingētium nec vt scies est/ nec vt volens est. ¶ Ad quintū dico q̄ scientia diuina vt est in se aliquid est deus:z necesse esse sicut deus z est id ipsum qđ deus:z isto modo nō est sermo de ipsa in ista questione. Ulū apparet q̄ aliqui frustra distingunt respondēdo ad istā questionē de sciētia diuina vt in se vel vt trāsit sup obiectū: q; non queritur ista q̄stio nisi vt trāsit sup obiectū contingēs:et ita distinctio non est ad propositū. Scientia em̄ diuina vt in se est z deus est/necessaria est:scdm tm̄ q̄ trāsit super contingēs obiectū contingēs est: z tm̄ est dictu q̄ licet sit necessaria non tamen necessario huius obiecti:sicut dicimus q̄ deus licet sua volitio sit necessaria:non tamen sua volitio est necessaria creati. Sic ad istam questionem.

¶ Distinctionis Quadragesime.
Questio Unica.

¶ Circa distinctionē Quadragesimā quero. Utrū predestinati de necessitate saluabūtur. An vtrum possibile sit aliquē predestinatum dānari. ¶ Uideꝰ q̄ oīes de necessitate saluabūtur. Primo sic. octauo ethicoruz dicit q̄ hoc solo priuatur deus q̄ est ingenita facere que facta sunt:sed predestinatio omnium transit in preteritū quia ab eterno deus predestinauit omnes electos: ergo non potest non predestinare. ¶ Secundo sic. Si predestinatus potest damnari: z non de necessitate saluabitur: hoc non est nisi per actum proprie volūtatis:sed actus volūtatis create nō pōt ipedire volūtatē diuinā vt patet:nec actū eius:ergo z. 8.ethico.

¶ Tertio sic. Causa que frustrari nō potest/imponit necessitatē suo effectui:alioquin frustrabilis est sed volūtas diuina predestinans est huiusmodi: ergo z. ¶ Quarto sic. Illud est eque necessariū cuz alio cuius oppositū est ita impossibile sicut oppositum illius est impossibile:sed oppositū huius quod est predestinatū saluare:puta predestinatum nō saluare:est ita impossibile sicut oppositū huius qđ est deum esse/puta deū nō esse:quia ita impossibile est diuinā voluntatē frustrari/sicut deum nō esse:ergo predestinatum saluari est ita simpliciter z absolute necessarium sicut deum esse.

¶ Contra Si p̄destinati de necessitate saluabūtur tollitur tota necessitas ꝓceptorū/cōsiliorū/z totius legis diuine/z quicquid faciat homo oportet q̄ saluet̄ si est p̄destinat⁹ vel q̄ dānet̄ si nō est p̄destinat⁹ vel si est reprobat⁹.

¶ In ista q̄stione Primo inquirā qđ vocat predestinatio et quomodo distinguitur ab alijs in deo que se tenēt ex parte diuine scientie:z ostendā q̄ deo conuenit predestinare/z in ipso est predestinatio. ¶ Secundo vtrū predestinatio imponat suo effectui:vel libero arbitrio necessitatē. ¶ Tertio ex hoc vtruz predestinatus de necessitate saluabitur:vel vtrum predestinatus possit dānari. ¶ Quarto vtrum numerus predestinatorum possit minui vel augeri.
¶ Ultimo ad rationes.

Predestinatio qđm Augu.

¶ Quātum ad primū dico q̄ scdm Augustinum predestinatio est diuina sciētia de futuris bonis predestinato conferēdis in ordine ad finem vltimum consequēdum/z hoc pro q̄sto predestinatio pertinet ad diuinam scientiam: verū est q̄ multū videtur ad voluntatē pertinere:sicut z reprobatio. Unde z Augustinus dicit q̄ predestinatio est propositum cōferēdi. Propositū autē ad voluntatē videtur pertinere. Unde z vnus dicit q̄ predestinatio est volitio efficax z determinata saluandi aliquē z conferendi sibi vitam eternam/z eaper que talem finē consequunt. Et hoc est verū pro q̄sto se tenet ex parte diuine voluntatis. Secundū q̄ tenet se z pertinet ad intellectū. Tunc igitur potest dici q̄ predestinatio est sciētia diuina de futuris bonis alteri vel alicui cōferēdis in ordine ad finem vltimum consequendum efficaciter. ¶ Sed quomodo differt ab alijs pertinētibus ad diuinam scientiam vel intellectū diuinū. Dico q̄ licet actus intelligendi diuinus sit vnicus z simplicissimus z omnino indistinctus ex natura rei: tm̄ diuersimode nominatur secundū q̄ transit sup diuersa obiecta. Sunt ergo multa q̄ inueniunt in intellectu diuino distincta scdm rationē/scilicet noticia simplicis intelligētie/sciētia visionis/prouidētia/p̄destinatio/reprobatio/electio/cōsilium. Scientia/vel noticia simplicis intelligētie dicit actus intelligendi diuinus:vt cadit sup oēs quidditates simpliciū terminozum/z ꝓplexiones necessarias eorūdem/vel etiā cōtingētes sub disiunctione ad oppositas. Sciētia visionis dicit:vt cadit sup illa que aliquādo fuerūt sunt vel erūt tam bona q̄ mala. Prouidētia vero est preuisio vel scientia visionis quasi practica:qz in deo proprie nō est aliqua noticia practica/et sic est preuisio futurorū agibilū ordinādorū in finē secūdū beneplacitū diuine volūtatis. Unde patet q̄ diuina prouidētia cadit sup oīa:tm̄ dicit respectu futuroꝝ q̄ pars prouidētie q̄ versat circa futura ipsi deo:z oīa q̄ aliqñ fuerūt sunt vel erūt in eternitate fuerūt sibi futura. Predestinatio ꝓ o ē sciētia quasi practica etiā de bonis cōsiderādis alteri in ordine ad finē vltimū efficaciter cōsequendū/quiquidē finis est gloria eterna. Unde patet q̄ non ad rot se extēdit ad quot prouidētia:nec sciētia visionis vel sciētia seu noticia simplicis intelligētie. Reprobatio vel presciētia est diuina scientia de malis futuris in aliquo ad dānationē eius eternā. Mota tm̄ q̄ presciētia appropriat scientie malorū istorū/licet sit nomē cōmune scdm se respectu oīm futurorum. Electio ē noticia practica:vel quasi practica de distinctiōe aliquoꝝ/z acceptione pre alijs ad finem cōsequēdum. Unde p̄destinatio nō cōnotat aliquē aliū cui p̄destinatus p̄ferat/z in hoc differt ab electione. Cōsiliū vero dicit actū diuine sciētie de his q̄ sunt ad finē in ordine ad finē ipsum. Est ibi notandū q̄ electio z cōsiliū ad plura se extēdūt q̄ p̄destinatio:qz predestinatio tm̄ ad rationales vel intellectuales creaturas: Sed electio z cōsiliū ad oēs suo modo z modo eis ꝓpetēti. ¶ His visis dico q̄ predestinatio est in deo z deo cōuenit p̄destinare. Ad probo primo:sicut se habet prouidētia oīm in deo ad creaturam in generali. Sic predestinatio ad aliquas in speciali:sed deo cōuenit prouidētia de futuris in finē vel ad finē generalē:vt patet ex predictis. Et potest probari statim:qz ad illuz in quo est magna prudētia pertinet prouidētia que est pars prudētie:sed deus est huiusmodi. Similiter etiam ad summū principē ꝓtinet prouidere de pertinētibus ad suū principatū. Deꝰ autē summus princeps est. xij. metaphi. g̃ z. ergo ī deo etiā est predestinatio q̄ est quedā scientia dei ad creaturā: vel de creatura in speciali: puta de intellectuali. ¶ Secdo sic. Uniciq; nature vel creature prouidet deus scdm modū conuenientē illi creature:sed natura vel creatura intellectualis hūc modū specialē habet q̄ nō potest nisi in deo quietari p̄fecte/g̃ creature intellectuali saltē alicui prouidet deus de seipso predestinando eas ad vitam eternā capiendam de seipso/z dirigēdo eos in hunc finē specialem. ¶ Tertio qz ad illum solum pertinet predestinatio ad quem pertinet cōferre gratiā z gloriam:sed ad solū deū hoc pertinet:ergo z. Hec de primo articulo.

Differentia p̄destinationis ab alijs q̄ sunt ī deo ex pte sciētie eiusdem.

Scientia simplicis intelligētie.

Scientia visionis.

Prouidētia

predestinatio.

reprobatio

Presciētia.

Electio.

Consiliū

q̄ p̄destinatio est ī deo

12. metaꝝ.

¶ Quantum ad secūdum articulū. An scz p̄scientia vel p̄destinatio ꝓponat necessitatē libero arbitrio vel rebus ipsis. Dico q̄ necessitas duplex est. Una est p̄dicti onata/z ex suppositione vel genere vt sortes necessario sedet dū sedet z dū sedet nō pōt nō sedere simul. Alia est necessitas simpl̃r z absoluta:vt deū esse est necessariū/ z simul hominē esse a ſal z triangulū habere tres:z huiusmodi de necessitate absoluta. Dico q̄ nec sciētia visionis/nec presciētia:nec predestinatio imponūt necessitatem libero arbitrio:seu etiam rebus circa quas sunt:sed relinquunt contingētia simpl̃r in ipsis. ¶ Ad hoc est prima ratio illa scientia vel noticia que est simpliciter contingētia de scito non imponit scito:nec rei aliquā necessitatē simpl̃r:ſz noticia visiōis z oēs iste sunt simpl̃r ꝓtingētes:vt ꝓbatū est supra:g̃ z. ¶ Scdo illa noticia que est vniuersitatiuſq; secundū modum secūdum quē natum est

p̄destinatio z. an ꝓponat necessitatē libero arbitrio z.

obiectum scirī vel cognosci non imponit necessitatem simpliciter obiecti cognitī:quia ꝛ ipsum obiectum sic contingēter natum est sciri:sed diuina noticia vel scientia est huiusmodi/et obiectum est de se contingens:ergo ꝛc. ¶Tertio sic. Aut noticia dei imponeret necessitatē rebus per hoc ꝙ est causa earum:aut per hoc ꝙ est visiua earum. Non per hoc ꝙ est causa:quia non est causa nisi per voluntatem vel voluntate libera:nec vt visiua quia si video te ꝙ curris non magis necessario ex hoc curris ℈ si nō viderem te/sicut declarat Boetius quarto de consolatione:similiter etiam quia non est visiua in deo nisi presuppositā volitione:ℊ ꝛc. ¶Quarta ratio est ad hoc qđ complectitur non solum rem: sed etiam omnem modum rei ꝛ euentus rei conformiter ad ipsam rem:ita potest cadere super aliquid cōtingens sicut super aliquid necessarium/ꝛ relinquere ipsum in sua contingētia:sed scientia dei est huiusmodi. Vnde sicut nouit deus ꝙ hoc euenit: sic nouit ꝙ contingenter euenit/ꝛ ita non tollitur cōtingentia/nec imponitur aliqua necessitas simpliciter libero arbitrio. Hec videt ratio Augustini contra Ciceronē quinto de ciuitate dei capitulo quarto. ¶Quinto sic. Sicut memoria ad preteritum/ sic prescientia ad futurum:sed memoria non imponit necessitatē preterito vt patet:ergo nec prescientia futuro. ¶Sexto. Omne prescitum ita euenit sicut prescitur:sed deus prescīuit liberum arbitrū producturum actum suum contingenter:ergo producet ipsum contingenter/ꝛ sic non necessario simpliciter. ¶Septimo sic. Prescientia non imponit aliam necessitatem:nisi ꝙ futurus de necessitate est futurum: sed hoc non infert aliquam necessitatem simpliciter:sed relinquit contingentiam:quia licet futurum necessario sit futurum:non est tamē necessarium. Refert enim dicere ista duo:scilicet futurū necessario est futurum:ꝛ futurum esse necessarium/ sicut album necessario esse albū/ꝛ Petrū esse albū. ¶Ultimo confirmatur:quia diuina sciētia de parte negatiua alicuius contingentis vt ꝙ sortes non curret non imponit illi parti necessitatem. Nam diuina scientia ꝛ voluntate circunscripta adhuc illa pars eueniret/ꝛ non necessario sed contingēter:ergo similiter non imponit necessitatē parti affirmatiue si nouerit eam: vt ꝙ sortes curret. Cum enim diuina scientia non immutet naturam ꝛ modū obiecti illud qđ est contingens per se formaliter semper est contingēs ℈tumcunq; a deo scitum vel volitum:sicut necessarium a nobis cōtingēter scitum ꝛ volitum non propter hoc est minus necessarium: sed semp manet necessarium ꝛ nullo contingēs est.

ꝙ p̄destinatio imponit aliquā necessitatē rebus ꝛquo modo.

¶Secundo dico ꝙ prescientia vel predestinatio imponit rebus aliquam necessitatē:sed suppositionis ꝛ consequētie ꝛ conditionate. ¶Prima ratio est ista. Scientia infallibilis ℈tumcūq; contingēs imponit necessitatē aliquam obiecto:quia si nullas tunc potest se habere diffozmiter ad rem/ꝛ non est infallibilis/sed potest esse falsa:sed scientia diuina vel prescientia est infallibilis:vt dictū est supza:ergo ꝛc. ¶Scdo sic. Scientia sequēs volitionē efficacē ꝛ omnipotētem de obiecto ponit ꝛ arguit aliquā necessitatē in obiecto;sed sic est de scientia vel prescientia dei respectu futurozum ꝛ actuum liberi arbitrij:ℊ ꝛc. ¶Tertio sic. Si scientia dei nō arguit vel cōcludit aliquā necessitatē in obiecto: tūc non differret ab opinione vel cōiectura:sed hoc est falsum:quia est certa sicut dictū est supza:ergo ꝛc. ¶Quarto quia scientia nostra eo ipso ꝙ nō est nisi verozū arguit aliquā necessitatē in scito. Patet: dico tū ꝙ ista necessitas non repugnat contingētie simpliciter:sicut nec necessitas ꝓsequētie repugnat contingētie consequētis vt patet:quia inter cōtingētia potest esse consequētia necessaria/ꝛ cōtingēs potest esse necessarium scdm quid necessitate cōsequentie:sicut ꝛ falsum:vt si asinus volat necessariū est ꝙ habeat alas ꝛc. Et si sortes currit sortes mouetur:non tamē absolute necessario mouetur sicut nec currit. Hec de secundo articulo.

predestinati aliquā necessitate saluabunt ꝛc.

¶Quātum ad tertiū articulum dico breuiter ꝙ oēs predestinati de necessitate saluabunt nō loquēdo de necessitate absoluta:qz illam nō imponūt predestinatio/nec prescientia/nec scientia dei:vt probatū est:sed de necessitate conditionata ꝛ ex suppositione diuine volitionis ꝛ scientie contingētis de hoc effectum/ꝛ ita absolute loquēdo cōtingēter/sed necessario scdm quid. ¶Ex quo apparet ꝙ ista ꝓpositio predestinatū posse dānari/vel prescitū posse predestinari / etiā deū posse scire plura scientia visiōis ℈ sciat/ꝛ huiusmodi sunt absolute/possibiles/ꝛ vere/tū nō sunt possibiles ex impossibilitate cōditionata. Vel ad euidētiā maiorem sensus ꝛ veritatis earū ipse sunt distinguende scdm compositionē ꝛ diuisionem/scdm compositionem ꝛ in sensu cōposito semper sunt false/ꝛ est sensus ꝙ contradictozia possunt stare simul/ ꝙ scilicet simul aliquis sit p̄destinatus et p̄scitus: vel possit esse vtrūq; sicut sedētem ambulare dū sedet. In sensu diuisionis possunt accipi dupliciter. Uno modo ꝙ accipiant diuisim instātibus/vt sit sensus ꝙ predestinatus prius in vno instāti possit p̄sciri:postea in alio instanti vel reprobatur seu prescitur predestinari:sed hoc est falsum:quia tunc necessario esset mutatio ꝛ successio in deo:sicut in nostra volūtate. Aliomodo ꝙ accipiant diuisim vel in sensu diuiso pro eodē instāti:ꝛ sic sunt vere qz voluntas diuina vt prioz actu suo pro ℈to cadit sup aliqđ obiectus extrinsecū pro eodē instāti pōt diuisim eū reprobare vel p̄destinare/ꝛ sic p̄destinatus pōt prescīri:ꝛ ꝙ ñs dānari ꝛ sic in cōsimilib⁹:igit ꝛc. Cōtra. Omne qđ est quādo est necesse est esse/sed predestinatio vel predestinatū esse semp est ꝛ eternū:ergo necesse est ipam esse semp ꝛ eterno:ergo predestinatus nō potest esse non predestinatus. Dico ꝙ ista propositio omne qđ est quādo est ꝛc. potest habere sensum ypothetice/ꝛ hoc quia est ypothetica:aut ergo per ipsam denotatur necessitas cōsequētis/ꝛ sic est falsa:sicut ista. Necesse est hominē currere: quādo currit:vel mouetur qñ currit:sicut si dicaī si homo currit homo mouetur de necessitate:aut denotat necessitatem consequentie vel illationis:ꝛ tunc est vera: vel necessitatem ex conditione/et sic est vera:et scilicet talis necessitas in predestinatione diuina cuz contingētia simpliciter et cum possibilitate ad oppositum:licet non simul sed diuisim pro eodem instanti eternitatis:ideo non valet.

Aduerte sequentia

¶Circa istum articulum nota contra aliquos ꝙ impossibile est predestinatum dampnari per istum modum ꝙ deus aliquando voluerit aliquem saluari ꝛ ita fuerit predestinatus:ꝛ postea de nouo velit ipsum dānari vel dānare. Impossibile est enim deū aliquid velle vel nolle de nouo:licet enim actu diuine voluntatis vel volitione diuina necessaria in se possit obiectum esse contingenter volitum:non essi volitione diuina eterna potest esse aliquid de nouo volitum/licet de nouo productum vel creatum vel positū in re:non tamen in esse volito. ¶Quod pro ho. Primo quia tunc esset vere ꝛ realiter mutabilis:quia a contradictorio vel contrario in contradictozium vel contrarium non est transitus sine realis mutatione:que est prior ꝛ ad quam necessario reducitur mutatio rationis:quia mutatio prima nunq̄ terminatur ad ens rationis: ergo si aliquid de non volito sit volitum vel nolitum/vel econuerso:necessario est mutatio aliqua realis. Contra aliquid realiter se habet aliter vel variatur:sed illa non potest poni in obiecto volito: quia volitum ex eo ꝙ volitum nullum esse reale. Habet igitur in voluntate diuina quod est impossibile. ¶Secundo:quia volitio ꝛ esse volitum vel sunt idem vel concomitantur se inseparabiliter,sic saltem ꝙ vtriusq; est eadē mensura:sicut etiam intellectio et esse intellectum representatiuum formaliter/ꝛ esse representatum: sola enim volitione ꝛ nullo alio dicitur aliquid formaliter volitum:ergo si volitio eterna et esse volitum ꝛ si illud nouū ꝛ illa noua. ¶Tertio:quia volitione diuina ab eterno ponitur determinate omne volitum ꝛ in esse volito: Alioquin esset impossita ad determinationem de aliquibus: ꝛ per consequens careret determinatione aliquozum/ꝛ per cōsequens scientia cozundem:quia non cognoscit nisi presuppositā determinatione voluntatis.ꝛ sic nō esset de⁹:quia nesciret aliquid quod potest poni futurum non obstante sua priori determinatione de oppositō:ꝛ caderet ignozantia in ipso/ꝛ nouitas/ꝛ non esset deus sicut arguit Augustinus quinto de ciuitate dei capitulo nono vbi dicit ꝙ ꝙ negat deū determinate scire vel prescire futura:dicit deū non esse deū. ¶Quarto:quia scientie diuine posset sub esse falsum:si enim post ℈ predestinauit petrum: et voluit ipsum finaliter esse saluandum/ꝛ per consequēs sciuit hoc ꝛ potest reprobare petrum vel nolle saluare:sequitur ꝙ prima scientia sua potest esse falsa. Hoc autem est impossibile ꝙ deus possit falli vel errare:ergo ꝛc. Hec de tertio articulo.

Vtrum electozū/ vel p̄destinatoz augeri/ vel minui.

¶Quantum ad quartum dico breuiter ꝙ numerus electozum vel predestinatorum potest augeri vel minui vel talem numerū electozum posse augeri vel minui potest distīgui sicut precedētes propositiones:quia sicut ista posse deū augere vel minuere numerum electozum:aut in sensu compositionis/ꝛ tunc est falsa/ꝛ est sensus ꝙ cuz numero quem pretaxauit manēre precise possit ozdinare numerū maiozem vel minozem/ꝛ est falsum ꝛ concludunt contradictionem: vel diuisim et hoc pro diuersis instātibus successiue/ꝛ est falsum. Est ēsi sensus ꝙ prius taxauit vnū numerum/ꝛ postea successiue potest taxare alium/quod est falsuz:quia necessario arguit mutationem ꝛ successionem: aut pro eodem instanti/ꝛ est sensus ꝙ in eodem instanti eternitatis in quo taxauit vel taxat istum numerum posset taxare maiozem vel minozem:et hoc est verum. Unde dico ꝙ absolute est possibile numerum electozum augeri vel minui/non tamē est possibile sed impossibile ex presuppositione/ꝛ necessarium est ipsum sic remanere necessitate conditionata suppositā/scilicet ꝙ deus talem numerum taxauerit cum tamen alium taxare potuerit. ¶Contra quia dicitur Apoca. tertio tene qđ habes ne altus accipiat coronam tuam:ergo potest mutari numerus electozum:quia possunt perdere cozonas suas/ ꝛ alij accipere/ꝛ similiter glo. super illud qui numerat multitudinem stellarum ꝛc. ꝙ aliquis aliquando nō obumbrata fide spē se interserit electis dei. ¶Dico ꝙ ista sunt intelligenda de cozona prescientis iustitie non glozie eterne:vel de cozona ℈tū ad apparētiam hominum/ꝛ tunc est sensus tene quod habes ꝛ videris habere ne alius videatur accipere cozonam glozie:ꝛ ponendus in glozia loco tui:ꝛ similiter de illa intercessione: vel si de cozona glozie hoc non est intelligendum ꝙ tales non fuerūt predestinati ex quo accipiunt cozonā:sed non videbantur apud homines/ꝛ alij qui perdunt cozonam quā videbantur tenere non erant electi vel predestinati. Hec de quarto articulo.

Obiectio ad predicta. Apoc.3. Solutio. Ad argumēta principalis.

¶Ad primū principale Dico ꝙ argumentum currit super imaginationē falsam. Non enim predestinatio transit in predestinatum. Nam cum ipsa sit in instanti eternitatis qđ est permanens non transit:sicut nec instans eternitatis/ꝛ ita sicut deus ab eterno absolute loquendo potuit non predestinare:vel non velle saluare petrum:ita et modo potest/posito tamen ꝙ ꝛ velit ipsum saluare non potest non velle simul ipsum saluare vel velle dānare:ita etiam de predestinatione quātum ad id quod est in re:licet secundū ꝙ significat per hoc nomen transferit in preteritū:quia predestinatio significat et dicitur respectu futuri. Aliter dicit ꝙ supposito ꝙ deus predestinauerit nō sequitur cos esse predestinatos de necessitate absolute:sed tantū necessitate suppositionis ꝛ consequentie. ¶Ad secundum dico ꝙ actus proprie voluntatis in predestinato non potest impedire diuinam predestinationem quin necessario necessitate consequentie:et secundum quam non sequatur effectum cum eliciat firmum actum: sed sicut absolute loquendo potest non predestinari aliquis ꝛ non saluari/ ita ꝛ habere alium actum vel non habere illum:qui tamē non impediret tunc in aliquo diuinam voluntatē vt patet. ¶Ad tertium dico ꝙ potest dici vno modo ꝙ causa licet frustrari non possit non tamen imponit necessitatem effectui suo si est libera ꝛ contingens: sicut nec est causa necessaria. Aliter dicitur ꝙ non imponit necessitatem absolutam:sed tamen necessitatem secundum quid ꝛ consequentie de qua dictū est supza:sic est de voluntate diuina. ¶Ad quartū dico ꝙ non est eque impossibile predestinatum non saluari sicut deum non esse. Nam deum esse nō deū absolute ꝛ simpliciter est impossibile:non autē predestinatum non saluari:sed impossibile ex suppositione. Et ideo dico ꝙ non est eque necessarium predestinatum saluari:sicut deum non esse. Nam deum esse est simpliciter necessarium:quod non subest alicui potentie: illud vero est necessarium secundum quid ꝛ ex suppositione:igitur ꝛc.

¶Distinctionis.xlj.
Questio Vnica.

August. CIrca distinctionē quadragesimāprimam quero Utrū ex parte predestinatoꝝ vel reprobatoꝝ sit aliqua causa vel ratio reprobationis.

¶ Videt ꝙ sic. Augustinus. 83.q.q.18.pertractās illud ad Romanos nono.cui vult deꝰ miseretur:ꝛ quē vult obdurat:dicit ꝙ volūtas dei iniusta esse nō potest. Venit enim de occultissimis meritis:ꝑ videtur ꝙ merita preuisa sint causa predestinationis/ꝛ demerita preuisa sint causa reprobationis. ¶ Scdo sic. Paribus vel equalibꝰ in pari preordinare est agere iniuste ꝛ psonam acceptare:ſz oēs equaliter scdm sua naturalia equaliter se habēt ad gloriā vel ad vitam:ꝑ cum deus non agit iniuste nec sit acceptio personarū apud deum nō sine aliquo merito predestinat istū ad vitā/ꝛ illū nō. ¶ Tertio sic. Si aliqua duo sunt conuertibilia qđ est causa vnius ꝛ alterius:sed esse predestinatum ꝛ esse saluandū sunt cōuertibilia:ꝑ sicut meritum est causa vel ratio huius qđ est esse saluādum/ita ꝛ huius qđ est esse predestinatum. ¶ Quarto sic. Anselmus in libro. Cur deus homo.c.xij. Volūtas vult per semp aliquid:ergo si volūtas dei vult istū predestinare vel predestinat ipsum:vel etiaꝫ reprobat hoc non est nisi propter aliquid in istovel in illo qđ est causa predestinationis vel reprobationis.

Anselmꝰ

ad ro.9. ¶ Contra Ad Romanos nono. Cui vult miseretur:ꝛ quem vult indurat ꝛ in psalmo. Saluū me fecit:quoniā voluit me: ergo non est aliqua causa ex parte predestinati.

Psalmi. ¶ In ista q̄stione Primo ponā vnuꝫ modū dicendi/ꝛ arguā ꝓ eū ꝛ soluā ad motiua. ¶ Scdo aliū. ¶ Tertio alium. ¶ Quarto vltimum quē tntēdo tenere.

An ex parte electorum vel reprobatoꝝ sit aliqua causa electiōis vel reprobationis. I.modus. ¶ Quātum ad primū est vna opinio ꝙ predestinatio ꝛ reprobatio dupliciter possunt cōsiderari. Vnomodo vt sunt dei ꝛ a deo. Alio modo vt cadūt super obiectū puta sup creaturam. Si cōsideratur. Primo modo tūc predestinare secūdum modū proposīti est diuina volūtas. Ratio vero actus predestinādi per modū scientie:vel etiā reprobādi est diuinus intellectus/ꝛ ꝙtum ad hoc cōcordant oēs doctores. Si scdo modo cōsiderenť scz vt cadūt super creaturā vel obiectū:sic est accipere cōgruitatē aliquā per quā predestinatio cadit sup tale obiectum:ꝛ reprobatio sup tale. Et dicūt ꝙ ista ratio est vsus bonꝰ liberi arbitrij:vel malus vsus quos preuidit deus in predestinato vel reprobato. ¶ Ad hoc adducuntur rationes in totaliter equalibꝰ ꝛ omnino nō est electio recta: qz vnū non refertur alteri;nec potest recte preferri :ꝑ oportet in predestinato dare aliquā rationē quare eligit ꝛ nō ille q̄ reprobat. ¶ Scdo sic. In oīi ope dei cōcurrit misericordia ꝛ iusticia:sed si sine rōne ex parte predestinati istū predestinaret esset mia sine iusticia. Si autē sine ratione aliū reprobaret esset iusticia sine mia/ꝑ ꝛc. immo nec eēt iusticia nec mia/immo fatuitas vel crudelitas:ꝑ ꝛc. ¶ Tertio sic. Ita se habet in predestinatis ad predestinationē ipsius meritū sicut demeritū in reprobatis ad reprobationē:sed reprobatio est ꝓpter demeritū reprobati: vt patet per glosam sup illud ad Romanos.ix. Esau odio habui. Esau inquit ꝓpter iniusticiā reprobatus est:ꝑ ꝛc. ad ro.9. ¶ Quarto sic. Si nō esset aliqua ratio predestinationis:sed hoc esset ex sola bonitate dei: tūc ratio quare deus aliquos p̄destīauit ꝛ aliquos nō/nō esset occulta sed manifesta:ꝛ tūc frustra diceret Augustinus sup illud Joh.vj. Nemo venit ad me nisi pater meꝰ celestis traxerit eū:quare hūc trahat ꝛ illū nō trahat noli diiudicare si nō vis errare ꝑ ꝛc. Augu.su per Jo. ¶ Quinto Apostolus exclamat de ista materia altitudo diuitiarū sapientie ꝛ sciētie dei ꝙ incōprehēsibilia sunt iudicia eiꝰ:sed oīne iudiciū habet aliquā causam ex pte iudicati : ꝑ et iudiciū dei de reprobatiōe ꝛ predestinatiōe vt videť. Dicūt ꝑ isti ꝙ merita ꝛ demerita nō vt in re ꝛ ī effectu:ſz vt ꝓuisa in dīna sciētia sunt ratio ꝛ causa p̄destinationis ꝛ reprobatiōis ex pte reprobati vel p̄destinati. Aplus.

¶ Contra istā opinionez arguo primo sic. Apostolus ad Ro.ix.cū nondū nati essent bonive mali egissent/(vt scdm electionē ꝓpositū maneret/nō ex operibus sed ex vocāte)dictum est maior seruet minori Jacob dilexi/ Esau odio habui:vbi dicit glo.nō scdm debitū meritorū qz eligēdos ipse facit nō inuenit ꝛ dicit nō ex operibꝰ futuris glosa bonis vel malis ꝛ loquit de electione predestinationis vel reprobatiōis ex parte istoꝝ. ¶ Scdo Apostolus ad Ephesios primo eligit nos ante mūdi cōstitutionē:ꝛ iterū alibi. Diserricordiā cōsequutus sum vt fidelis essem:ꝛ ad ephesios scdo. Fides est donū dei nō ex operibꝰ ne quis gloziet:propter quod etiā August.i.lib.retrac.capi.xxij.retractat id qđ dixerat deū aliquos p̄destinare/quia sciebat eos habituros fidē:ꝑ scdm aplm ꝛ Augustinū fides ꝛ infidelitas nō sunt ratio predestinatiōis vel reprobatiōis:sil'r ꝑ nec alia opera preuisa. ¶ Tertio sic. Quero a te q̄ est ratio quare deus vult istū predestinare:nō potest dici ꝙ sciētia visionis:qz ista sequit actū volūtatis vt patuit supra:nec pōt dicere ꝙ meritū p̄destinati:qz id sequitur determinationē volūtatis:ꝑ nulla ratio nisi sua volūtas. ¶ Quarto sic. Paruuli baptisati qui statim moziunť sunt predestinati/ꝛ tū nō est ī eis preuisus bonꝰ vsus liberi arbitrij/ꝛ sil'r nec ī nō baptisatis qui dānank malus vsus liberi arbitrij:nec mala opera:ꝑ ꝛc. Dices ꝙ imo ꝓpter bonū vsum quē habuissent si supuixissent. Cōtra igit habēt ꝓmuz ꝓpter aliq̄d qđ nūq̄ habuerūt:qđ est falsū. Si dicas ꝙ nō saluank p ꝓriū meritū:ſz xp̄i ꝛ illud fuit ꝓprium eis valituruꝫ:dico ꝙ sicut ostēdēť infra ꝑs ē eos p̄destinari ꝙ eis meritū xp̄i applicari:vl' cuicūq; meritū ꝓriū:nō videť igit mihi verꝰ iste modꝰ dicēdi Ad motiua.1.modi dicēdi.

¶ Ad primū ipsius dico ꝙ nō est verū qđ assumit ī maiori:ita ꝙ deus pōt recte eligere ꝑcipue/qz tota bonitas est ex eligēte in eligētibꝰ ꝛ nulli debitor est. ¶ Ad scdm dico ꝙ iusticia accipit vnoꝰ ꝓ iusticia stricte accipiēdo ipam ꝓ ꝛmutatiua vl' distributiua/ꝛ sic nō oportet ꝙ in oībus dei opibꝰ reluceat. Alioꝰ pro cōdecētia diuine bonitatis/ꝛ sic dico ꝙ in omnibꝰ relucet:quia nichil facit deus nisi ꝙ condecet suam bonitatē. ¶ Ad tertium dico ꝙ accipiendo reprobationem pro non velle alicui gloriam vel nolle/tunc non habet causam ex parte reprobati. Sed accipiendo reprobationem pro velle infligere penam:sic habet causam ꝛ intelligit illa glosa ꝛ conformiter

Ad motiua.1.modi dicēdi.

2.modus dicēdi. ¶ Alia opinio est de hoc ꝙ ꝙ in genera li pōt assignari ratio predestinatiōis in particulari nō/quare ista aliqui predestinatur ꝛ aliqui reprobatur ratio pōt assignari sed quare hic determinate singularis reprobatur ꝛ alius predestinat nō est rationē assignare. Pro primo assignat ratio duplex. Una est intrinseca ꝛ alia extrinseca. Prima est talis:sicut ad decorē ꝛ perfectionē vniuersi in esse naturali faciunt diuersi gradus in entibus:sic quasi in esse supnaturali faciunt ad decorē vniuersi aliquoꝝ reprobatio vel predestinatio. ¶ Scda ratio ē vt magnitudo diuine clemētie manifestet in bonis predestinatis/ꝛ magnitudo sue iusticie ī reprobis. Ad hoc videť esse Augustinus.xxij.de ciui.dei. Si omnes remanerēt in penis iuste dānationis in nullo appareret misericors gratia redēptoris:rursum si oīnes a tenebris transferētur in lucē in nullo appareret severitas vltionis. Itē Apostolus ad Ro.ix. Deus volēs irā ꝛ notam facere potētiam suam suscipit in mala patientia vasa ire apta in interitum:vt ostenderet diuitias glorie sue. ¶ In speciali autem non potest ostendi de isto vel de illo ꝙ reprobetur vel dānet hoc declarat in exemplis. Primo quia videmus ꝙ aliqui lapides ponuntur in cloaca. Aliꝫ eiusdē speciei ī altari/ꝛ sunt quasi quidā lapides fortunati sicut tāgitur .ij. phisicorū. Hoc videmus:ꝛ quare sic fit in generali est rationez assignare: vt fiat cloaca vel altare. Sed quare in speciali ponit iste hic pluſ ꝙ ille/cum ira bene posset fieri econuerso nō est ratione assignare. ¶ Scdo de materia prima que de se informis est/ꝛ fit sub diuersis ꝛ variſz formis secundū diuersas sui partes. Et huiꝰ potest assignari ratio in cōmuni scz perfectio vniuersi que requirit diuersitatē specierū. Sed quare hec pars materie sit sub hac forma puta aqua nō potest assignari ratio vt videtur:sic in proposito sicut dicunt.

2.modū ¶ Contra istam opinionē arguo primo sic Illud qđ non est per se intētum a deo nō fit ad perfectionē vniuersi patet:sed malū culpe nō est per se intentū a deo:sed reprobatio est propter malum culpe vt dicūt:ergo reprobatio ali quorum nō pertinet ad pfectionē vniuersi:ꝑ ex perfectione vniuersi nō potest accipi ratio predestinationis. ¶ Scdo sic. Illud sine quo vniuersum esset perfectius nō facit ad perfectionē vniuersi:sed sine malo culpe esset vniuersum perfectius: qz meliꝰ est malo impmtxtus/ꝛ per cōsequēs si nō esset reprobatio:ꝑ ꝛc. ¶ Tertio sic. Quia dato ꝙ reprobatio spectaret ad perfectionē vniuersi sufficeret ꝙ aliqui essent reprobati/puta vnus homo tm̄/vel vnus angelus. Scda etiam ratio parū valet. Quero eīm quid intelligis per manifestationem diuine misericordie ꝛ iusticie/vel est relatio rationis aliqua que est posterior diuina volitione miserante: et sic non est sibi ratio predestinandi:vel intelligis per eā cognitionem nostram:ꝛ tunc dico ꝙ sine ipsa potuit manifestari:nec est ratio predestinandi ipsi deo / et potuit deus aliter manifestare suam iusticiam puniendo vel premiando temporaliter/vel intelligis per illam manifestationem aliquam diuinam perfectionem ꝛ hoc non potest esse nisi beneplacitum diuine voluntatis:ergo nulla est ratio predestinationis nisi diuina volūtas. ¶ Preterea etiam iste rationes non accipiuntur ex parte predestinati:ſz ex parte vniuersi vel ex parte diuine misericordie vel iusticie manifestande:et ita nō dicūt ad propositū.

¶ Ad primum ergo patet ꝙ non est ad propositum/ nec arguitur hoc ex perfectione vniuersi. Ad motiua.2 mōi ¶ Ad scdm dico ꝙ ly vt non tenetur causaliter sed cōsecutive. Non est eīm causa predestinationis vt manifestetur misericordia diuina ꝛ iusticia : sed consecutive:quia sequuntur ista ad reprobationē. Ad Augustinum ꝛ apostolum per idem.

3.modus dicēdi. ¶ Tertia opinio est ꝙ ex parte predestinati nulla est causa predestinationis vel ratio:sed tantum ex parte reprobati. Primum probatur primo sic. Supponitur ꝙ predestinatio est ex gratia. Aut ergo illa gratia dicitur acceptatio ipsa diuine voluntatis:et sic habetur propositum. Aut dicit aliquam perfectionem formalem ex parte predestinati. Sed nulla talis dispositio potest esse ratio predestinatiōis:quia predestinatio prior est tali dispositione/ quia deus prius vult alicui finē ꝛ vitam eternam ꝙ id quod est ad finem ꝛ talem dispositionem:ex hoc etiam arguit ꝙ meritum preuisum sit ratio predestinationis. ¶ Secundo sic. Sicut deus potuit aliquid in esse naturali sine omni ratione ex parte ipsius positi vel producti/sic in esse beatifico ꝛ supernaturali vt videtur:sed hoc non est nisi predestinare:ꝑ ꝛc. ¶ Tertio illud qđ est perfectionis circa creaturā debet reduci sicut in causam in ipsum deum:nō autē in ipsam creaturam vel in aliquid ex parte creature:sed hec est predestinatio:ꝑ ꝛc. ¶ Quarto sic. Ex summa liberalitate prouenit ꝙ aliquid det alicui donum sine omni merito ex parte eius cui dat ip se:sed deus est summe liberalis:ergo donum sue predestinatiōis dat sine oīni merito:ꝑ ꝛc. quare ꝛc. ¶ Secundum probatur scilicet ꝙ reprobatio habet causam ex parte reprobati. Primo:quia effectus est defectiuus vel priuatiuus et debet reduci in causam defectiuam creature. Secundo quia reprobatio fit ex iusticia/sicut ꝛ condēpnatio non ex gratia. Tertio quia ad summum liberalem ꝛ misericordem non pertinet ꝙ puniat aliquē sine culpa:quare ꝛ cetera.

¶ Hec est pulchra et subtilis positio Tamen contra ipſaz potest argui ꝙ predestinatioꝝ reprobatio pari passu currant. Primo quia ꝛ Apostolus ꝛ Augustinus ꝛ magister semper loquuntur de ipsis cōformiter ꝛ vniformiter:ergo ꝛ nos debemus similiter loqui/ꝛ si vna habet causam ꝛ alia vt videtur ꝛ si nō/nō. ¶ Scdo sic. Nō est minus rationalis deꝰ in dādo vel in miserēdo ꝑ in non dādo : sed in non dando vt dicis habet causam ꝛ rationem:ergo ꝛc. ꝓ tertiuz modū pcedētem.

ad ro.9. ¶Tertio quia Apostolus ad Romanos. ix. Non ex operibus: sed ex vocāte dictū est. Maior seruiet minori, & Esau odio habui, et loquit de operibus etiā in prescientia dei. ¶Quarto sic. Quia etiam Apostolus ponens exemplū de figulo & luto dicit q̄ potestatē habet figul⁹ de eadē massa facere vas in honorē & vas in cōtumeliam. Nec est aliqua ratio nisi voluntas figuli. Et sic etiam in proposito, sicut sola voluntate dīna fit vas in honorē predestinādo, ita & vas in contumeliam reprobando vt videtur. Primas rationes eius concedo gratia conclusionis quam tenebo sicut dicam infra.

Ad rōes 3. modi p scōa p clusiōe eius. ¶Ad primam pro scdo membro dico q̄ reprobatio ex tum ad pena infligēdam reducit bene ad causam ex parte obiecti: sed nō ex tum ad nō velle ipsi reprobato gloriā: nec oportet hoc q̄ talia negatiua reducant nisi ad solā libertatē diuine voluntatis: que nō facit gratiā alicui nisi velit. ¶Ad scdm pr idē. ¶Ad tertium dico q̄ reprobatio nō pertinet ad liberalitatē sed nec etiā arguit aliquā illiberalitatē vel iniusticiam q̄ nō habeat causas in reprobato ex tū ad hoc qđ est nolle alteri gloriam. Dices q̄ timno qr alias deus esset inuidus. Dico q̄ non: quia nulli tenetur nisi velit. Hec de tertio articulo.

4. modꝰ quē tenet doctor. ¶Quantū ad quartū articulum. Primo distinguā de reprobatione, & ostendā q̄ nec in generali nec ī speciali potest accipi aliqua ratio predestinationis vel reprobationis ex parte accipiēdo ex parte predestinati vel reprobati. Scdo quomodo aliquomodo reprobatio causas habet ex parte reprobati. Tertio quomodo p̄dictis nō obstātib⁹ diuina volūtas iniuste nō acceptās psonas. Quarto de ordine obiectorū predestinationis & reprobationis. ¶Quātum ad primū dico q̄ predestinatio accipit in ꝓposito pro eo quod se tenet de ipsa ex parte diuine voluntatis: qđ est cōnotatum ab ipsa, vel presuppositū vt se tenet ex pte intellectus. Et tunc dico q̄ predestinatio nichil aliud vocat hic ex volitio efficax diuina saluādi aliquē, & dādi sibi vitā eternā, & media necessaria ad ꝓsequēdū ipsam. Reprobatio autē (licet nō ex ꝓprie accipiendo ipsam) dupliciter dicit. Vnomodo pro nolle alicui gloriā vel vitā eternā, & sic coresp̄det ipsa ipsi p̄destinationi: & accipit etiā ex ꝓprie. Aliomodo p velle infligere alicui penā, & sic ex ꝓprie nō accipit: & sic magis est aliquid posterius reprobatione. ¶Probo igit q̄ predestinatiōis & reprobatiōis accepte primo modo nō sit accipere causam ex parte reprobati vel predestinati: sed solū ex parte diuine volūtatis. Et primo de predestinatione sic: quia si esset accipere aliquā causam illa essent merita preuisa: vel gratia: vel bonus vsus liberi arbitrij: vel aliquid tale ordinatū ad vitā eternā: sed hoc est falsum: quia agens per intellectum & voluntatem volēs primo vult vltimū finem alicui & demū alia que ordinantur in finē. Sed beatitudo eterna finis est respectu omnium predictorum: ergo prius secūdum rationē vult alicui gloriam predestinando ipsam ex tū merita vel gratiam: sed nō est preuisus habere merita vel gratiam nisi per determinationē diuine voluntatis de conferēdo sibi ista que est posterior determinatione de dando gloriā, & ita est posterior predestinatione: ergo &c. ¶Secundo quia nec ordinē vniuersi: nec ostensionem diuine misericordie: nec merita vt probatum est supra. Ad hoc me mouent auctoritates Apostoli precipue & Augustini. Vnde ad Titum secundo. Non ex operibus iusticie q̄ fecimus nos &c. Et ad Romanos nono cuius vult miseretur. Et Magister hoc dicit in litera. ¶De reprobatione etiam propria accepta. Patet q̄ eadem vias & auctoritates &c. De reprobatione accepta etiam pro dampnatione vel velle penam infligere dico q̄ habet causam ex parte reprobati que est peccatum finale in quo preuidetur aliquis consummare vitas suam, & ita deus tanq̄ iustus iudex vult ipsum punire infligēdo penam: quia iustus iudex penam non infligit nisi ex causa: licet possit dare aliquid liberaliter sine causa ex parte illius cui dat: & ita nō est simile de predestinatione ex tum ad hoc. ¶Qr etiam predestinatio & reprobatio primo modo accepta nō habeat causam ex parte predestinati vel reprobati patet per Augustinum de predestinatione in fine vel prope finem vbi dicit. Elegit nos ante mundi constitutionem vt essemus sancti & immaculati. Non ergo qr futuri eramus sancti elegit nos: sed vt essemus sancti. Et subdit ideo quippe tales futuri eramus: qr elegit nos ipse predestinās: vt tales per gratiam eius essemus. Item de predestinatis simul & reprobatis super epistolā ad Romanos nono disputās de illo verbo Jacob dilexi: Esau autem odio habui dicit Augustinus q̄ ad hoc produxit disputationem: vt appareat q̄ predestinatio & reprobatio non est ex meritis.

Sed si haberent causam aliquam ex parte predestinati illa esset meritum, vel merita seu demerita: vt magis videtur: ergo &c. Et hoc etiam probatur de predestinatione speciali: quia sicut dictū est supra, prius vult deus & determinat alicui meritum quē cognoscit ipsum meriturum: sicut & de alijs cōtingentibus. Sed sicut probatum est supra prius vult alicui finem meriti vel beatitudinem ex meritū ipsum: ergo prius predestinat aliquem quam cognoscat eius meritum. Ita q̄ predestinatio magis est causa preuisionis meritorum ex econuerso: quare & cetera. Ad hoc est exemplum Apostoli fauorabile ad Romanos nono de potestate figuli et vasis ex eadem massa, quorum vnum fit in honorem: aliud in contumeliam, & ista via ad presens teneatur.

¶Hoc de conclusione questionis: nisi q̄ ista scientia habetur valde bene quantum ad predestinatos Mathei decimo. In illa parabola de patrefamilias qui conduxit operarios in vineam suam vbi dicit dominus. An non licet michi quod volo facere: quia ego bonus sum. Tolle quod tuum est & vade. Volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. Amice non facio tibi iniuriam & cetera. Ergo nec est volentis nec currentis sed miserentis dei. Ad Romanos nono. ¶Juxta hoc dico q̄ ex parte obiectorum secundorum reprobationis vel predestinationis est iste ordo primo creatura presentatur diuine voluntati ab intellectu eius: vt possibilis fore vel non fore: et voluntas determinat eam ad fore vel non fore: sicut placet sibi: secundo presentatur sibi vt beatificabilis: vel vt possibilis beatificari: vel non beatificari: et voluntas determinat eam beatificari predestinādo ipsam vel non beatificari reprobando ipsam: et tunc predestinantur qui erāt predestinādi, & qui sunt saluandi, & reprobantur alij accipiēdo reprobationē primo modo pro nō velle dare gloriam nec gratiam finalem vie. Tertio preuidentur aliqui nunq̄ peccaturi, sicut xp̄s & virgo gloriosa, & boni angeli, aliqui peccaturi nō releuandi sicut angeli mali & hoies mali in pecto morituri. Aliqui peccaturi sed releuandi, vt homines multi. Quarto ipsi preuisi peccaturi non releuādi & in pctō morituri determinātur p diuinam voluntatem ad penam perpetuam fustinendam que est pena inferni. Paruuli aūt qui descendunt sine baptismo cum originali non sunt de istis nec determinantur ad penam sensus: sed ad penam damni & non aliter reprobantur nisi primo mō scz non volendo vel nollendo eis cōferre gloriam nec gratiam in qua morātur. ¶Ex predictis concludo aliquas cōclusiones. Prima est q̄ dato q̄ angeli nō peccassent nichilominus hoies essent predestinati vel fuissent, qr sicut dictum est supra ordo predestinatorum oīm prior est q̄ peccatorum. ¶Secunda conclusio q̄ dato q̄ nullū peccatū p̄cessisset, xp̄s fuisset & predestinatus fuisset. Mā in numero oīm predestinatorum ipse est simpliciter primus.

¶Ex quibus apparent due opiniones false circa primā. Prima est q̄ homines sunt predestinati ad restaurandum ruinā angelorum sic q̄ si angeli non peccassent nō fuissent homines p̄destinati. Secunda est q̄ si homo nō peccasset xp̄us non fuisset incarnatus, vel verbum nō fuisset incarnatum, & sic xp̄s nō fuisset. Hec em̄ duo sunt falsa sicut patet ex predictis. Nota ad confirmādum p̄dicta dictū Augustini. 22. de ciuitate dei. qui dicit q̄ deus de mortali progenie hoīm / merito damnata populū gratia sua colligit vt inde suppleat & restauret partes que lapsa est angelorum, ac si dilecta & superna ciuitas nō fraudetur suorū numero ciuium, quin & fortassis vberiore leletur. Sed potest responderi q̄ licet nō tenetur hic causaliter / sed cōsecutiue sicut in multis vt scriptura impleretur. &c. Sicut etiā ipe innuit ibidem per hoc q̄ dicit de numero vberiore, per q̄ dat intelligere q̄ fortasse plures homines saluabuntur ex tū sint angeli damnati, ergo ratio predestinatiōis hoīm nō est restauratio ruine angelorum: loco cuius p̄destinatus est xp̄s, vel virgo beata que excedit in gloria oēs ordines angelorum. Et hec de quarto capitulo.

¶Ad primum principale de / Augustino respondet magister q̄ Augustinus retractauit illud dictū. 83. q. q. 64. libro primo retractationum ca. 23. vbi retractat Jacob fuisse electū propter fidem, quod tamē ipe dixerat super epistolam ad Romanos. 9. capi. Dixerat em̄ ibi Jacob fuisse electum a deo propter suam fidem quā p̄sciebat futuram in xp̄o: nō propter opera meritoria ex caritate que sunt bona dei sequētia predestinationem. Pro tunc em̄ Augustinus nō intellexit fidē secūdum se acceptam bonū dei esse bonū (inquit) speciale sic q̄ per hoc ipediretur, nec sic esset in potestate hominis q̄ posset poni ratio predestinationis ex parte predestinati. Sz primo retractationū capitulo. 22. vel. 22. Augustin⁹ dicit, q̄ nō dixisset hoc si sciisset fidē cōnumeari inter dona dei: ergo a simili videt q̄ retractet illud. 83. q. Voluntas dei iniusta esse non potest venit em̄ de meritis occultissimis. ¶Sed contra hoc arguit vnus doctor octauo quoli. questione quinta. reprehendens magistrum quia Augustinus fecit libellum sup Epistolam ad Romanos cum adhuc esset diaconus. Sed liber octogintatriū cum presbiter: nō ergo scōm istū retractando dictum suū super epistolam ad Romanos de fide retractat dictū suum octogintatrium questionū. Sed istud parum valet ꝓtra Magistrū, quia si valet aliquid non tenet nisi qr illa q̄ sunt posterius dicta sunt maioris auctoritatis. Hoc autē non obstat magistro / qr Augustin⁹ retractat mala que sunt in libris posteriorib⁹, & nō retractat aliqua de prioribus aliquibus, vel si aliqua trā pauciora aliquādo. Preterea etiam forte dici potest q̄ liber retractationum fecit post vtrumq̄ librū scilicet super epistolā ad Romanos &. 83. q. ¶Aliter arguit & difficilius contra magistrum: qr Augustin⁹ in libro retractationum in eodē libro retractat aliqua q̄ dixerat i libro. 83. q. & ante & post illud dictū.

¶Quicquid sit de predictis illius doctoris cōtra magistrum & responsionibus pro magistro de quibus parum curo. Aliter dico ad Augustinū q̄ voluntas dei iniusta esse nō potest. Venit em̄ de occultissimis meritis: & hoc quātum ad voluntatē punitiuam inflictiuam pene que nō infligit penam nisi ꝓpter demerita (sicut dictum est supra) vel de occultissimis meritis: qr hoc est meritum creature / licet improprie & triustum, sed circa ipam q̄ diuina voluntas vult circa ipsam / et tota ratio bonitatis in creatura est ex volūtate dei: vnde nec opus quodcūq̄ creature meritū est nisi ex diuina voluntate, & tō circa creaturam quicq̄d velit iniusta esse nō potest.

¶Ad secūdum dico q̄ quādo paribus nihil debetur / sed primum de gratia est q̄ sit eis non est iniusticia aliqua ipsis conferre vel ordinare inequalia. Deus autē nō est debitor alicuius nisi ex sua voluntate & liberalitate: ideo potest cuilibet inequalia ordinare vel cōferre vel plus vel minus sicut placet vt hētur ī illa parabola Mathei. ¶Ad tertiū dico q̄ maior est falsa: qr vnū quodlibet tale p̄t cē cā alterius sicut subiectum est causa passionis proprie saltem materialis vel subiectiua / & tamen illo mō est causa sui ipsi⁹. Non oportet ergo q̄ nullud quod est causa cōuertibilis sit causa alterius. Preterea admittendo dicendū est q̄ meritum nō est causa essendi saluatū sicut dictum est in precedētibus. Prius enim determinat aliquid ad fore saluandum ex tū ad merendum. ¶Ad quartum dico q̄ oīs voluntas habet suum cur / sicut dicit Anselmus: sed illud cur non oportet q̄ sit aliquid extrinsecū in ipa volūtate diuina: si est ipemet deus sicut oīa ꝓpter seipm est operatus altissim⁹ / & oīa propter seipm vult altissimus. Non autem accipit suum cur ex nobis specialiter quātum ad gratuita conferenda, vel nō cōferenda: licet aliquo modo / non tamen principaliter quātum ad penas infligendas / sicut dictum est supra. Dices q̄ ex isto modo dicēdi sequitur q̄ de⁹ de potentia absoluta etiam non posset damnare in inferno aliquem sine peccato / dico q̄ verum est per modum pene / vnde & si damnaret non deberet dici pena. Pena enim non habet rationem boni nisi inquantum iusta.

¶Distinctionis quadragesimesecūde.
Questio Prima.

Predestinatio in ꝓposito qđ.

Reprobatio.

q̄ p̄dest. et reprobatōis. i. mō acceptor non sit dare rationes ex pte reprobati vl p̄destinati &c.

Augustin. de ciui.

Mathe. 20.

ad ro. 9.

Vide sequētia de ordine reprobationis vel p̄destiationis.

Augustin.

Dargumēta pn.

5 p̄ce. fo.

Alia ꝓs lutio.

Ad 1um.

Ad 3um.

Ad 4um.

Circa distinctiõez quadragesimamscẽdam. Quero primovtrũ deum esse oĩpotentem possit demonstrari ratione naturali. ¶ Videf prio q̃ sic. quia ratiõe naturali potest ostendi q̃ in tota vniuersitate entium est vnum ens simpliciter primum/quod est causa omnium/ꝛ deus/sed hoc est deum esse omnipotẽtem. ergo ꝛc. ¶ Secũdo sic. quia rõne naturali potest ostendi q̃ deus est infinite potentie/ꝛ infinite intensiue in vigore/sicut demonstratur octauo physicorum/sed infinita potẽtia est omnipotẽtia/quia infinita potentia nõ est aliqua maior. ergo ꝛc.

¶ Tertio sic. Ratione naturali demõstrari põt q̃ omnipotentia nõ repugnat enti / ꝛ q̃ est possibilis in aliquo:quia nõ implicat cõtradictionem:sed oĩpotens ab alio esse nõ potest/ergo oĩpotẽs põt esse in actu hoc maxime cõuenit deo. ꝛc. ¶ Quarto sic. Nos tenemus per fidẽ q̃ deu est oĩpotẽs. Credo in deum pfem oĩpotentem. Sed in Richardo primo de trinitate ad talia pbanda nõ desunt necessarie rationes : ergo istud est demonstrabile necessaria ratione.

August. ¶ Contra. quia tunc posset demonstrari deum generare filium ꝛ secundum Augustinum tertio libro contra maximinũ si non potuit non est oĩpotens:ergo si est omnipotẽs potuit ꝛ potest/ꝛ per consequẽs generat. ¶ Scõo quia tunc posset demõstrari intelligẽtias esse creatas contra philosophum duodecimo methaphice. 12.meth. vbi ponit plures substãtias imateriales infinitas ꝛ per consequens a se.quia ꝛc.

¶ In ista questiõe primo ponam aliquas distinctiões ad questionem necessarias. ¶ Secũdo ponam conclusiones de euestione ꝛ probabo. ¶ Tertio ad rationes principales.

Nõ nãt multiplex ¶ Quantum adprimum dico q̃ ratio naturalis vno modo dicitur (prout distinguitur contra fidem)ratio non procedens ex fide/nec aliquo credito/ꝛ isto modo ois demonstratio proprie dicta potest dici ratio naturalis. Alio modo potest dici ratio naturalis nõ quecũq; demõstratio / sed ratio que potest haberi modo naturali ꝛ ex apparentibus in rerum natura secũdum modum nostrum cognoscẽdi naturalem quomodo dicimus philosophos habuisse in suis processionib⁹ rationem naturalẽ. ¶ Secũda est q̃ duplex est demonstratio propter quid/ꝛ quia est/patet ex primo posteriorum. Prima est per causam vel aliq̃d prius. Secũda per effectũ vel p aliq̃d posterius:nã omne verum necessarium nõ euidẽs ex terminis est hũs connexionem necessariam ad aliud verũ necessariũ ꝛ euidens ex terminis. Et illud verum est acceptũ vel a causa/ꝛ tunc per illud demonstratur aliud verum propter quid ꝛ a priori/vel ab effectu/ꝛ tũc demonstratur ab effectu/ ꝛ a posteriori per demõstrationes.quia. ¶ Terta distinctio est de statu demõstrantis prefatam cõclusionẽ. Aut esñ demõstrãs est comprehẽsor/aut est purus viator secũdum statum ꝛ modum intelligendi naturalẽ/ qui habeꝫ de cõmuni lege. Aut est viator/nõ tamen habet noticiam secũdum talem modum / sed magis noticiam abstractiuam que dicta est in principio huius /que est clara noticia de diuina eẽntia/nec repugnat statui vie sicut dictum est supra. ¶ Quarta distinctio est de omnipotentia/quia ipsa potest dupliciter accipi. Uno modo sicut tenerem⁹ eam per fidẽ esse in deo sic q̃ potest ĩmediate ꝛ pfecte in omnia:q̃ possibilia/ꝛ cõtradictionem nõ implicãtia/loquendo de ĩmediatione cause extrinsece cuiuscũq;. Nõ dico ĩmediatiõe cause cuiusl̃bet effect⁹/sic q̃ possit in aliquem effectum sine maiori effectu medio:q̃ isto modo vltimo non cõceditur deus omnipotens/nec a catholicis/nec a philosophis:q̃ nõ potest facere relatiõem nisi prius natura saltẽ fecerit principiatum/nec compositum vel totũ nisi prius partes /et sic de consimilibus /ꝛ hoc nõ est ex defectu potentie/ sed ex conditione rei q̃ hoc non patitur. Scõo modo accipitur oĩpotẽtia/ sic q̃ deus possit in oĩa possibilia mediate saltem ꝯtum ad aliqua/vel ĩmediate ꝯtum ad aliquid vel aliqua /ꝛ sic habem⁹ duplicem intellectionem oĩpotentie. ¶ Hoc premisso distinguo questionem. Potest ẽñ questio q̃rere an intellectus comprehensorũ vel beat⁹ possit demonstrare deum esse omnipotẽtem primovel secundo modo demonstratiõe propter q̃d ꝛ a priori. Scõo an demonstratiõe q̃/ꝛ a posteriori. Secũdo põt querere an viator possit demonstrare deũ esse omnipotentem primo vel secũdo modo demõstratione ꝓpter quid/vel q̃/ꝛ loquor de viatore habẽte illam noticiam abstractiuam de diuina essentia quam dixi superius esse possibilem viatori virtute diuina. Tertio potest querere an viator purus ẽm suum modum intellendi naturalem ex hijs que apparent naturaliter ꝛ de lege cõmuni possit demonstrare deum eẽ omnipotentẽ primo vel scõo modo demonstratione propter quid/vel quia. Hec de primo principali.

Adũerte qõnis sẽ sum multiplicem.

Quantũ ad scõm pono primo istam cõclusionem q̃ deũ esse omnipotentem vtroq; modo est verũ/demõstrabile simpliciter/ꝛ demonstratione ꝓpter quid/accipiendo semper omnipotentiã hic ꝛ in oĩbus sequẽtibus ꝑut per omnipotentiam distribuitur oẽ possibile. Non aũt oĩpotentia sicut dictũ est distinctione vigesima/ꝛ sit sensus oĩpotentia id est potentia est omne possibile. ¶ Istam cõclusionem probo sic Illud est verum demonstrabile in se propter quid quod ex terminis suis habet q̃ sic possit demõstrari per aliud verum prius simpliciter ꝛ notius. Tale est istud verum/deus est omnipotens vtroq; modo predicto. ergo ꝛc. Maior patet / qr tale est in se verum quale est ex ratione terminorum/saltẽ in veris necessarijs. vnde ꝛ illud vnde dicitur per se notum quod est notum ex terminis/sic etiam demonstrabile quod ex terminis suis habet hoc. Minor patet presupponiẽ ẽñ q̃ deũ esse oĩpotentẽ vtroq; modo est verum ꝛ necessarium/nec hoc probaꝫ hic quia de hoc non est questio/sed de modo per quem potest hoc pbari. Qr ettam sit verũ mediatũ patet dupliciter. Tum qr si natura intellectus ꝛ volũtas vel potentia ad extra esset distincta realiter/potentia ad extra esset demonstrabilis / ꝛ verum de ipsa esset mediatum/tunc demonstrabile per priora vel precedẽtia:ergo nõ minus qr degũtur secũdum rationem precipue realẽ qr cõsimilem ordinẽ habẽt. Tum qr predictum verũ nõ est ĩmediatũ/qr notionale in deo precedit : ꝛ est p̃us simpliciter respectu ad extra/ꝛ per consequẽs ipa potentia prout dicit respectum ad possibilia quare ꝛc. ¶ Secũdo sic Omne verum necessariuꝫ complexũ nõ euidens ex terminis habet aliquid verũ prius ex terminis euidens:per quod potest demonstrariyt videtur/quia nullum tale põt esse primum verũ:sed deum esse oĩpotentem(sicut supponitur ad presens)est verum/ nec est euidens ex terminis vt patet/ergo verũ demonstrabile hec est prima conclusio. ¶ Secũda cõclusio est ista q̃ beatus ĩtellectus potest demõstrare propter quid deũ esse oĩpotentem vtroq; modo/ ꝛ etiam viator habẽs noticiam abstractiuam mallam de diuina essentia quã possim sibi possibilem in ꝓncipio. Hoc probo sic.quia in quocũq; intellectu habetur intellectus simplex alicuius termini virtualiter includens veritatem ĩmediatam principij/ꝛ vlterius veritatẽ mediatam conclusionis/in illo intellectu potest haberi veritas propter quid. Positionis mediate/sed sic est in intellectu beati ꝛ viatoris habentis illam noticiam de diuina eẽntia abstractiuam/qr noticia diuine essentie siue intuitiue siue abstractiue/clare tamẽ ꝛ euidenter note/ continet veritatẽm aliquam ĩmediatã priorem ad istam q̃ deus est oĩpotẽs/ꝛ per cõsequens mediante illa continet istam/hoc patet ex precedẽti cõclusione/quia hec est veritas habẽs priorem/ de qua planũ est q̃ virtualiter seu intelligibiliter cõtinetur in essentia sicut ꝛ alia intelligibilia ꝛ intrinseca diuina necessaria.ergo ꝛc. Qr aũt beatus habeat ꝛceptum simplicem diuine essentie patet/quia in ipa beatificatur: q̃ viator possit habere patuit supra ex prima questione. ¶ Secũdo hoc idem ꝓbo sic. Dẽ verũ mediatum necessarium põt ab aliquo ĩtellectu potentie concipere ipm euidẽter demõstrari p aliud verum euidentius ĩmediatũ. Patet/qr ex quo non est euidens ex terminis oportet q̃ euidẽs sit ex demonstratiõe/sed deũ esse oĩpotentẽ est aliquod verum necessarium mediatum (vt dictũ est supra) et põt cõcipi euidẽter ab intellectu beato :ꝛ ab intellectu viatoris habente illam noticiã abstractiuam non minus ꝯ diuina essentia vt videf. ergo ꝛc.

Q̃ btus ĩtellect⁹ põt ẽmõ strarvtro q̃ mõ ũ esse oĩpotẽtẽ ꝛ via tor ꝛ quo modo ꝛc.

¶ Tertia cõclusio est ista q̃ homo viator secundũ suum modũ intelligẽdi naturalẽ rõne naturali nõ potest demonstrare ꝓpter quid ꝛ a priori deũ eẽ omnipotentẽ vtroq; modo/nec altero. ego ꝛc. Hoc probo ꝑmo sic. Intellect⁹ alicui⁹ nõ potest cognoscere ꝓpter quid aliquam ꝓpositionem mediatam nisi cognoscat ꝓpriam ĩmediatã vt patet/ sed ĩtellectus viatoris scẽm modum intelligendi naturalem non põt euidẽter cognoscere ĩmediatam huius deus est oĩpotẽs priorẽ ipa/qr nõ potest habere cõceptum simplicẽ euidẽter ꝛ sufficiẽter ad hoc distinctum de deo ꝑtualiter ꝓtinentẽ talem veritatem ĩmediatam de deo/ qr non potest habere scẽm modum intelligendi de lege qui aliquẽ conceptum simplicem igiẽ nec cõplexum de deo nisi in virtute intellectus agentis ꝛ fantasmatis q̃ ad hoc non attingũt. ergo ꝛc. ¶ Secũdo hoc patet qr viator naturaliter ꝛ de lege cõmuni nõ habet aliquẽ conceptum de deo perfectiorem ꝯ methaphisicus. hẽat Sed planum est q̃ adhoc conceptus methaphisic⁹ non attingit/ sed si ad aliquam demonstrationẽ de deo attingit illa est qr ꝛ a posteriori. ꝛc. Dices q̃ ĩmo habet aliquẽ conceptuꝫ perfectiorẽ de deo ꝯ methaphisicus saltem per fidẽ dico q̃ nõ fides termini vel cognitio fidei nõ tribuit cõceptus alt⁹ terminorum naturaliter habeãtur/sed tantũmõ si aliquid facit inclinans ad assẽtiendũ alibus cõceptibus cõplexis qui nõ habent euidentiã ex terminis apprehensis/ꝛ ita per fidẽ non habetur aliquis cõceptus simplex transcendẽs oẽm cõceptum methaphisicum/quod ꝓz etiam qr eundem cõceptũ simplicem de quocũq; termino habet methaphisic⁹ nisi de his sicut ꝛ fidelis. Qr autem nullus cõceptus methaphisicus(ꝑut a methaphisico habeꝫ) attingat vel includat virtualiter diuinas veritates ĩtrinsecas deo euidenter ꝛ a priori vt videtur. Tũ quia philosophi tunc habuissent per talẽ conceptũ methaphisicum de talibus veritatibus demonstrationem a priori. Tum qr principiũ methaphisici ꝓpũ ad ꝓbandum aliquid de deo nõ est sibi notum nisi quia est aliqua ꝓpositio ꝑsonarũ affirmãs de ente partialiter aliquod predicatum quod cõuenit enti causato/ꝛ ex tali premissa ꝓcludit de ente partialiter fieri aliquod predicatum/puta de deo/sicut hic aliquod ens est causatũ ergo aliquod ens est causa aliquod ens est ĩfinitũ/ergo aliqd ens est ĩfinitum.

5.z.pclu. pcedẽte.

¶ Contra istam tertiam conclusionẽ objicitur tripliciter. Primo sic. Voluntas est mediũ ad cõcludendum ꝓpter quid omnipotentiam de deo vt videbatur dici in prima cõclusione / sed methaphisicus potest deuenire ad noticiã huius q̃ deus habet pfectissimam voluntatem:ergo ꝛ perfectissimam noticiam. ¶ Secũdo sic/ꝛ est magis cõtra primã cõclusionem. Propositio ex terminis habẽtibus cõceptus simplices simpliciter est per se nota/ qr non potest probari per diffinitionem vel descriptiones alicuius illorum vt videtur/sed sic est in ista de⁹ est omnipotens/ergo est per se nota non ergo demonstrabilis. ¶ Tertio sic qr si methaphisicus nõ põt demonstrare de deo aliquid a priori/sequeref q̃ nõ haberet perfectiorem noticiã per nomen quod denominat deum ꝛ suã infinitatẽ. ergo ꝛc. ¶ Ad primam dico q̃ inter omnipotentiã diuinã ꝛ suã volũtatem non intelligo aliquam differentiaꝫ nisi scõm rationem/ſz hoc posito vel intellecto adhuc potest dici q̃ diuina voluntas non põt perfecte cognosci a methaphisico quãtum sufficit ad demonstrandũ ex ipa suam oĩpotentiam/sicut etiã nec diuinã eẽntiam potest ita perfecte cognoscere naturaliter.

Ad ꝓce. instantiã

¶ Ad secũdum dico q̃ illa maior ꝓpositio non est vera/nec oportet q̃ talis propositio demonstretur per diffinitionem vel descriptionem alicuius termini/sed per passionem inter subiectũ ꝛ predicatũ si est ipam dare/sicut est bene in ꝓposito. Preterea etiam non oportet interuenire semper diffinitionem ad demonstrandum aliquid de aliquo sicut supertius dicebatur/ sed sufficit q̃ per quiditatem.

¶ Ad tertium dico q̃ methaphisicus pfectiorem noticiam habet de deo ꝯ phisicus / quia phisicus vno mõ demonstrat deũ(si tamen demõstrat qõ nõ credo)methaphisicus vero pluribus modis nõ solum ex motu ꝛ ratiõe naturali accepta/ex motu /ſz ex alijs vt ex potentia demonstrat actum/puta ex causato etiã abstrahente demõstrat primã causam ex finito infinitum/ꝛsic de alijs/si tamen aliqd demonstrat (q̃ nõ credo) nõ e nimvideꝫ michi q̃ ali-

epilogaō ꝓdictarū 3. ꝓcłonū cū ꝓbatōnibus eaꝝ rundem

qua ratio physica vel methaphisica demonstre deꝰ esse sicut dixi supra distinctiõe 5ca. ¶ Iste igitur sunt cõclusiones pertinẽtes ad demonstrationem primam scilicet q deꝰ esse omnipotentẽ vtroq; mõ predicto secũdum se est verũ demonstrabile demõstratione/qz z ex effectibus. Prima ratio est ista verum de causa scõm rõnem cause est verum demõstrabile per demonstrationẽ qz: scz per effectus vel per effectum/sed dei oĩpotẽtia est causa/z istud verum deum esse oĩpotentẽ est verũ de causa scõm q huiusmodi/ ergo potest ꝯtum est ex se mõstrari de monstratione qz. ¶ Secũdo sic vero de aliquo independente z vt aliquo alterum dependet simpliciter nõ repugnat demõstrari/quia per aliquid qõ ex ipõ dependet: sed tale est istud verũ. ergo zc.

2.ꝓcłio. ¶ Secũda conclusio est q beatus z viator cognoscens diuinã essentiam z intrinseca eius/viator scz abstractiue/ beatus intuitiue possunt demonstrare deum esse oĩpotẽtem vtroq; modo demonstratiõe/ quia prima ratio est ad hoc/qz possunt pfecte effectum aliquẽ cognoscere de ipõ deo z vt effect⁹ est omnipotentie/ergo possunt cognoscere cãm deum scilicet esse oĩpotentẽ. ¶ Secsido qz pñt cognoscere dependentiã ad deũ/z ad suã oĩpotentiã/z ꝑ cõsequens ipm esse oĩpotentẽ/ et talẽ a quo creatura depẽdet qz si pñt cognoscef habitudinẽ z terminũ.

3.ꝓcłio. ¶ Tertia conclusio est q loquendo de oĩpotentia immediate in oĩa possibilia imediationẽ cause extrinsece causa entis nõ põt demonstrari demõstratione qz/scz ex naturaliter sibi apparentibus. Ad hoc est prima ratio qz illud ad qõ nõ pñt induci naturaliter apparentia z sensibilis vel fantasiabilia nõ põt sic demonstrari naturaliter: sed ad talẽ oĩpotentiam nõ pñt adduci apparẽtia ĩtellectui nostro scõm modũ intelligẽdi cũ nõ appareant nobis naturaliter aliqui effectus vt imediate ꝓducti duplici imediatione predicta: sed quotquot apparẽt nobis effectus sensibiles ꝓducti apparẽt ꝓducti mediante aliqua causa 5da vel effectu etiã primo aliquo. ergo zc.

q phĩ negauerũt oĩpotentiã .i. mõ dictã. zc.

¶ Secũdo sic z est persuasio/qz si talis oĩpotentia esset demonstrabilis isto modo tunc philosophi(vt videtur)attigissent ad eã ex effectibus/z methaphisicus ꝓfectus ad ipam attingeret sed hoc nõ est verum ĩmo philosophi nec attingũt omnipotentiã/quin potius oĉs negauerũt eã/

rões philosophorũ negantũ oĩpotẽtiã zc.

Aristoteles/Auerrois/z Auicẽna. ꝯ zc. ¶ Prima ratio aũt q̃ mouet cõmuniter philosophos est ne ponatur mutatio in deo/si aliq̃d imediate de nouo ꝓduceret sicut oportet ponere si in eo eẽt talis oĩpotentia/z cũ hoc ageret de necessitate nature/q aliqua sunt in vniuerso noua sicut patet. Agens aũt necessarium z de necessitate z perfectissimũ/ z non impedibile nichil potest facere nouũ vtvidetur: qz nec impeditur nec aliter se habet z agit de necessitate. ergo zc. ¶ Secũda ratio philosophoꝝ fuit ista/si deus haberet talẽ oĩpotentiã deus posset immediate causare motũ celi/sz hoc est falsuꝫ qrvirt⁹ infinita si mouet imediate mouet in nõ tẽpore vel in instãti scõo physicoꝝ: sed motus celi nõ põt cãre in instanti. Tũc eñ oĉs partes simul z semel essent in eodem loco. Et hec fuit causa quare Cõmentator duodecimo methaph. posuit celũ moueri a primo mouente non imediate/sed cũ hoc a secũda intelligentia a qua motus scõm ipm habet successionem/nõ a prĩa: sz a prĩa hẽt ꝓpetuitatẽ zeternitatẽ

2.phisi.

¶ Tertia ratio est ista. Si deus posset immediate in oĩm effectum nulla causa 5da haberet actionẽ ꝓpriam/nec per ꝑns essentiam ꝓpriam/ alioq̃n frustra qz essentia z natura est ꝓpter operationẽ/ z sic deus posset oĉs essentias aliozum destruere qõ est maximum incõuenies apud philosophuꝫ/q̃ nullas earum posuit necesse esse/z sic etiam ordo causalitatis in reb⁹ nõ esset simpliciter essentialis/z sic necessarius. Hec videt ratio Cõmentatoris. 6. metha phisice dicentis sic. Moderni aũt ponũt vnũ agẽs omnia sine medio id est deũ/z cõtingit istis vt nullum ens habeat actionem ꝓpriam naturaliter/z cũ entia non habeant actiones ꝓprias nõ habebũt eẽntias ꝓprias/actiones eñ non diuersificantur nisi ꝑ essentias diuersas. Et hec cẽ opinio valde extranea z qui recipiũt huiusmodi nõ habent cerebrũ naturaliter habile ad bonum. ¶ Quarta ratio/qz nullũ immateriale trãsmutat imediate materiã 5m Aristotelem z Cõmentatorem. 7. methaphi. ꝓtra platonem z ydeam suã/quã ponebat imediate trãsmutare materiam z principium gñationis deus autẽ summe imaterialis ẽ. ergo zc. ¶ Ultima rõ qz oĩa euenirent de necessitate/z nõ esset malũ in vniverso/z agentia secundaria prẽuenirẽtur/ ita ꝙ nunq̃ aliquid ageret ex quo deus agit de necessitate/qz cuius actio est necessaria z sua substãtia que est necesse esse/agit de necessitate quicquid agit. Posuerunt ergo philosophi q deus nõ habet oĩpotẽtiaꝫ illam primo mõ dictã quã attribuimus sibi: vdixerunt de hoc diuersimode qũo deꝰ est causa oĩm non imediata/nec potest esse/ sed aliquorum mediata z aliquorum vel alicuius sicut in principio secundi poterit apparere. ¶ Sed licꝫ ista sentẽtia a nobis non possit demonstrative ꝓpugnari. Oppositũ tamen habemus ex scriptura z dictis sanctoꝝ patrũ huius deo/scz q habet oĩpotentiã immediatam imediatione cause extrinsece respectu oĩm. Ita q quicquid potest absolutũ cum causa secũda media z extrinseca effectiua scz z finali/idem z sine illa.

7.methꝫ

Rões ad ꝓbandũ deũ eẽ oĩ potẽtem vtroq; mõ supra dicto.

¶ Et ad hoc adducũt rões eque probabiles imo magis ꝯ rationes philosophoꝝ. Prima est ista Causa perfectissima ꝓfectissime/z independenter a quocũq; alio causans põt in quẽlibet effectũ cui⁹ habet virtutem perfectissime sine alia causa/z multo perfectius ꝯ quecũq; alia causa/ sed causa prĩa est hmõi/quia omnis virtus actiua cuiuscũq; cause secũde eminẽtius z perfectius cõtinetur/z perfectius est in causa prima: nec sufficit ad hoc aliquid habens talem virtutẽ diminute. Nulla eñ imperfectio virtutis est ratio agendi/sed magis est impedimentum actionis. ergo zc. Et cõfirmatur/qz videmus causas equiuocas ita ꝓfecte z imediate ꝓducere aliquos effectus siue causas vniuocas/ hoc autem non est nisi qz cõtinent in se z habent virtutes actiuas suozũ effectuũ aliquoꝝ ꝯtũ sufficit ad ponẽdum illos effectus. Patet de sole qui nõ solũ calefacit cum igne vel aliquo formaliter calido /sz etiam per seipm imediate. ergo zc. ¶ Secũda ratio est. Nullus ordo essentialis necessarius est vn⁹ cause ad aliam in causando/nisi qz illarum sez subordinata alteri non potest ponere effectum in esse/ dato eñ q possit nõ est talis ordo necessarius. Sz prima causa potest ꝓfecte ponere quẽlibz effectum ineſſe/qz habet virtutẽ per fectã non impedibilem. Vnde z philosophi cõfitenꝫ q ordo nõ est necessarius propter oĩpotentiam vel ꝓfectionẽ dei. ꝯ zc.

¶ Tertia ratio. Omne possibile in vniuerso obiective vel passive non dicitur primo tale nisi inhabitudine ad primã potentiã/ nec per cõsequẽs primo ꝓducibile/sed prima ꝓductiua z actiua potẽtia est potentia diuina: ergo oĉ possibile est primo ꝓducibile per illam. Sz posito primo ꝓducibili/z primo productiuo perfecto nõ impedito potest poni ꝓductio quocũq; alio secũdario circũscripto/qz prius in suo priori nõ dependet a posteriori. ꝯ zc.

Aduerte ¶ Iste rationes sunt solubiles a philosophis per vnum verbum / qz cause secũde nõ requirũtur cum causa prima ꝓpter imperfectionẽ vel dependẽtiaꝫ aliquam cause prime vel impedibilitas: sed ꝓpter imperfectionem vel nouitatẽ effectus. Non credo igitur q a viatore secundũ modum intelligẽdi qui habetur talis oĩpotẽtia demonstrari. Ordo enim causalitatis nõ arguit q illud possit causa prĩa immediate qõ põt cũ causis medijs. Patꝫ de sole qui potest generare hoĩem aliquo modo cũ patre suo/ non tñ sine patre. Patet de materia prima in genere causalitatis materialis. Nõ oportet q materia prima vel remota possit imediate recipere quãcunq; formam sicut proxima/z imediate sicut patꝫ de forma que est anima. Similiter etiã de ꝑncipio in genere cognitionis nõ oportet q principiũ primum z remotum possit imediate inferre quãcunq; cognitionem particularẽ sicut principium proximuꝫ z primum vt patet. Similiter etiã in genere finium non oportet q finis remotus possit esse finis imediatus/z sic in multis. Qz etiã nõ possit ista oĩpotẽtia demonstrari a nobis videtur q nec de deo vt est agens de necessitate nature secũdum positionẽ philosophoꝝ/qz hoc est falsum. Nec etiã vt est agens voluntarij/qz hoc demonstrari nõ põt/ sed tantuꝫ est creditum sicut etiã multo fortius creditum est z non demonstratũ nobis deũ eẽ sicut dixi distinctione secũda huius primi: ꝯ zc. Dico tamẽ q nec põt istud efficaciter impugnari/z ideo respõdeo ad rationes philosophoꝝ.

Ad rões phõꝝ ꝓcedẽtes.

¶ Ad primũ dico q primuꝫ agens ꝯtumcũq; perfectũ z imutabile põt imediate facere aliquid nouũ/z tota mutatio est in effectu dico etiam q nõ agit de necessitate nature/ sicut dicunt primũ. Patet q etiã creatura põt facere aliquid nouum volitone antiqua nõ mutando volitionem licet nõ immutabiliter oĩno sicut deus. ¶ Ad secundam dico q deus põt imediate causare motũ celi/nõ tamẽ in instãti/ qz nec motus causabilis est in instanti. Quãdo dicis. Tũc aliqua virtus finita poterit mouere ita velociter sicut deus /vel in tam paruo tempore. Dico q nõ / qz nõ potest esse tanta sicut virtus infinita dei. Vel dic q licet hoc sit verum/nõ tamen est inconueniẽs/nec attingit ex hoc virtus finita ꝓfectionẽ diuine virtutis motiue que posset mouere corpus actu infinitũ si esset/ qõ non posset creatura. Vnde z ratio Commentatoris ad ponẽdum illã duplicẽ intelligentiã necessariã absolute ad mouẽdum nichil valet/z dictũ suum postea minus valet: qz quãdo dicit q motus a prima intelligentia habet infinitatem /z secũda successionem: cõtradictio videtur / qz aut successio z infinitas successiua sunt idẽ: z tunc ab vtraq; intelligentia est vtraq; z eodẽ mõ/z ita sicut infinitas a prĩa intelligentia/ita z successio: sicut etiã successio est a secũda intelligẽtia: ita z infinitas z immediate. Aut infinitas z successio nõ sunt idem / qõ magis videtur intendere/licet sit falsum/z tunc cuilibet istarũ correspondet ꝓpria z immediata causa/qz infinitati correspondet prima intelligẽtia/z successioni correspondet secũda/z sic adhuc prima causa imediate causat infinitatẽ motus/z tamen non in instanti z ita diceretur sibi de motu/z ideo dictũ illi nichil valet nec intelligit seipm. Preterea secũda intelligentia in nullo impedit primã in mouendo/nec impedire põt ergo põt facere tarditatem in motu mouente prima intelligẽtia / z ita semper mot⁹ erit in instanti. Vnde dico q ꝯtum est ex parte diuine virtutis mouẽtis nõ repugnat motum fieri in instãti/ quia virtus est infinita ad hoc sufficiẽs /sed hoc repugnat ex parte motus z ratione eius qz essentialiter est successiuus/sicut mutatio simplex puta generatio est instantanea/z nõ potest esse successiua quacunq; virtute. Item cõtra Cõmentatorem qz 5da intelligentia nõ agit nisi mota a prima/ergo nõ impedit nec retardat primã a velocitate actiõis/sicut nec resistit sibi. Et cõfirmatur qz qñ advnũ effectũ concurrunt due cause. vna superior z alia inferior/ ꝯto superior magis intenditur inferiori stante in eadem dispositione/tanto effectus magis intendit ergo si superior est infinite virtutis sicut in posito sequitur q intensio velocitatis motus in infinitũ/z q motus est in instanti. Aliter dicitur q nõ opꝫ q moueat in tñmuti/qz non mouet de necessitate nature/ sed voluntarie z libere sicut placet sibi. Sed istud nõ excludit difficultatẽ/qz non excludit quin saltem posset mouere in instanti. Aliter dicitur q deus potest mouere in instanti/sed ego reputo hoc falsum/qz motus essentialiter est successio quedam ideo zc. ¶ Ad tertiũ dico ꝓtra Cõmentatorem q deus põt ꝓduare esse aliud a se/z ꝓpria entitate/ex ꝓpria operatione in actu: sz quin eẽntia manẽs possit habere ꝓpriam opationẽ non intendo /ita q̃ aptitudine saltem verum est dictum Cõmentatoris. Sed si intelligat q deus nõ possit facere imediate sine causa secũda/z eius opationẽ illud qõ facit mediante ipa nego eum. Et dic q nõ habuit bonũ ceẽ rebum. Potest etiã dici q ipe nõ loquitur cõtra xpianos/sed ꝓtra errozẽ quozũdam qui dicebãt q cause 5de facto nichil agunt: sed q deus oĩa facit immediate z hoc est falsum/qz 5cm Augustinum deus sic res administrat vt eas ꝓprios motus agere sinat licet aliter posset facere. ¶ Ad quartũ dici põt vno modo q maioz est falsa/sicut etam aliqd incorporale puta intelligibilia imediate transmutat z mouet corpus/puta celũ. Vel dic ad intentionem Aristotelis q nullũ immateriale / cuiusmodi ponebatur ydea que nõ est aliquid singulare/transmutat z sicut agens vniuocũ quẽadmodũ dicebat Plato. ¶ Ad vltimum dico q deus põt imediate agere oĩa/z si imediate faceret oĩa non esset malum culpe in vniverso: tamẽ esset cõtingẽs aliquid quia in voluntate sua libere z contingenter ageret Dicis sua actio est necesse eẽ. Concedo illud qõ est in se ex natura rei: tamẽ dico q cõtingẽter transit obiectũ extrinsecum sicut ad istud. ¶ Tertia conclusio est ista secũdum aliquos q deũ esse omnipotentem mediate sic q sit causa oĩm mediata vel immediata potest efficaciter demõstrari ab hoĩe viatore demonstratione qz hoc ꝓbatur primo sic. Vniuersitas causatorum est causata z habet causam: sz

3ª ꝓtionis palis cõclusio.

hec causa nō potest aliquid illius vniuersitatis / qz tunc illud eēt causa sui: ergo aliquid extra totāvniuersitatem / ergo si in causis ostendatur in infinitū non solum quelibet erit causata: ꝫ tota multitudo erit causata / ꝛ per cōsequēs ab aliquo extra totam multitudinē illā / ergo in illo est status tanq̄ in simpliciter primo causante oīa sed hoc primū est deus ergo ꝛc. Secundo sic. Causa effectiua ēt̄o superior tanto perfectior in causalitate / ḡ si qua est in infinitum superior ista in causando / illa erit in infinitum perfectior in causalitate / ergo habebit causalitatē infinite perfectā / ꝛ per consequēs non dependebit ab aliquo in causando / qz tunc esset imperfecta respectu illius ex quo dependeret: ꝛ consequēter non est infinita / ꝛ tunc in illa erit status. siue ergo cōcedas infinitatem in causis sicut nō semper habetur q̄ est aliqua causa effectiua nō dependēs in causando ꝛ causa oīm aliorum / vtra pōt in oīa mediate vel imediate ꝛ habet oīpotentiam isto modo dictā

ℙ Sed nō videtur michi sicut dixi supra distinctō ne secūda q̄ iste sunt demōstratiōes. ℙossunt eīm impediri qz nō video (sicut dicebam ibi) ēt̄uim ad illa que apparēt nobis quin oīa que ponūtur in vniuerso possent saluari ſtāte ꝓcessu in infinitū in causis: sicut non video quin possent stare oīa apparentia: sed ponerētur in sursum ifinite substātie i actu sicut reputo possibile ꝛ dicam infra / ꝛ ideo nō videtur michi q̄ ex apparētibus ꝛ effectibus possit cōcludi demonstratione / q̄ aliqua prima simpliciter in vniuerso / q̄ qua omnia dependeant sicut ex efficiēte mediate vel imediate / nec per ꝓns ostēdi q̄ deus sit talis causa imo nec q̄ deus sit: nec per ꝓns q̄ habeat talem omnipotētiam ℙ Secūdo possunt impediri iste rationes qz ꝛ si ponerētur stat⁹ in aliqua causa prima effectiua illa esset intelligētia mouēs primum celum: nō aūt deus. Sic etiā secundū multos de intentione Aristotelis fuit q̄ prima intelligentia / que est deus: non mouet effective / nec causat aliquid: sed tantus vt amatum ꝛ desideratū per modum finis: nec vltra pōt deduci Aristoteles ꝓ rationem naturalē sicut dicit: saltem isti hoc nō ꝓbant. ℙ Tertio qz diceretur q̄ illud efficiēs primo non ꝓbatur habere oīpotentiam simpliciter respectu oīm causabilium sui ordinis ꝓter que oportz ꝓbare non esse alia causabilia: nec aliam causam primam ab illa. Oz etiam nec potest forte demōstrari saltem per rationes illas nō probatur quare ꝛc.

Xpiana resolutio

ℙ Credo igitur deū esse ꝛ oīpotentē esse nō solum primo modo: sed etiam secūdo modo ſm illum articulum symboli. Credo in deum patrē oīpotentem Et secūdum auctoritates sacre scripture ꝛ sctōrū: quas dimitto gratia breuitatis. Nō solum aūt debet dici deus oīpotens qz potest quecūq̄ vult: sed quia oē possibile sua potētia actiua que dicitur oīpotētia que nō est proprie nisi respectu causabilis ꝛ est respectu oīs causabilis.

Ad rōes p.3. pcl'o ne p̄cedē.

ℙ Ad rationes duas istarum diceretur. Ad primam q̄ tota vniuersitas est causata: sed non est ab aliqua vna causa extra totam vniuersitatē sicut imaginatur. Sed ista ab illa ꝛ illa ab alia ꝛ sic in infinitū: nec sequitur aliquod mandatum impossibile. ℙ Ad secūdum diceret q̄ ēt̄o causa superior tanto perfectior: sed non est ibi dare aliquam in infinitū distantē ab alia: vltra quā non sit ꝓcessus sicut imaginātur. Hoc eīm excludit ꝓcessus in infinitū: ꝛ ita ponit q̄ quelibet est finita ꝛ distans finite ab alia: licet multitudo sit infinita ꝛ quelibet dependēs ab alia in infinitū: nec argumentum cōcludit vt videtur. Sic de ista qōne.

Ad argumēta ꝑncipalia.

ℙ Ad primum principale patet quid dicēdum q̄ nō est demonstratum nobis eē vnū ens simpliciter i vniuerso q̄ sit causa oīm aliorum. ℙ Ad secm̄ dico q̄ nobis nō est demonstratum deum esse infinite virtutis intensiue: licet putem q̄ Aristoteles hoc putauerit demonstrare: sicut dixi distinctiōe secūda. Aliter dato q̄ deus habeat instantiam ꝛ potentiam sicut Aristoteles diceret: ꝛ in vigore ꝛ nō solum in duratione: qz alias non haberet argumētum quare nō possit eē virtus in magnitudine: sicut etiā virtus celi vel solis que sunt infinite in duratiōe. Et dato q̄ sit ifinita potentia oīpotentia: nō tamen sequitur si rōne naturali pōt ostendi deum habere infinitā potentiā: q̄ ꝓpter hoc ostēdatur euidēter habere omnipotentiam: qz non est notum rōne naturali infinitā potētiam esse oīpotentiā: sicut etiā dato q̄ eēntia ꝛ paternitas sint idem in diuinis: licz demōstretur deū esse secūdum aliquos: nō tamen demōstratur eē pater. Ad ꝓbationē ℑnfinita potētia nō pōt excedi: verū est intēsiue: qz sic infinita est: ꝫ extēsiue bene / qz est dare aliquid possibile in quod nō pōt / sed vna alia potentia que ad istam nō pertinet / sicut videtur / saltem oppositum nō est demonstratum. Aliter diceret philosophus q̄ infinita potentia nō excēditur intensiue / ꝛ ideo est oīpotētia aliquo modo sic q̄ pōt oīa imediate vel mediate / ꝛ sic cōcederet deum esse oīpotentē / nō tamē unmediate / qz cōtradictionem includit: ꝛ tolleretur ordo eēntialis cārum si potentia imediata ad quodlibz possibile poneretur in eodem / vel esset vna potentia intensiue infinita. ℙ Ad tertiū diceretur q̄ nō est verum q̄ demonstratione naturali possit ostēdi q̄ oīpotētia accipiendo ꝓ vna aliqua potentia qua aliqd ens vnuz possit in omne possibile nō repugnet enti. Sz bene rōne naturali pōt ostēdi q̄ omnis potētia cōuenit enti / qz cuilibet enti cōuenit sua potētia / ꝛ nō est dare aliquam potētiam que non cōueniat alicui enti. ℙ Ad quartum de Richardo dico q̄ licet ad multa que tenemus per fidem nō desint necessarie rationes: tamē latent industriam naturalē nec sunt nobis note naturaliter: ꝛ de lege cōmuni.

ℙ Distinctionis Quadragesimesecūde. Questio Secunda.

Secundo q̄rebat

ratio possibilitatis / ꝛ ipossibilitatis creature / accipiatur ex parte creature / vel ex parte dei. ℙ Videtur q̄ rō possibilitatis vel ipossibilitatis accipiatur ex parte creature ℙrimo de rōne possibilitatis: quia ex parte eius quod est purus actus nō potest accipi ratio possibilitaz vel impossibilitatis: ꝫ deus est purus actus / ergo ex parte dei nō accipitur ratio potentialis ergo ex parte creature. ℙ Secūdo sic. Ex parte illius principaliter ratio possibilitatis sumitur qō secūduz se est non necesse eē / nō autē ex parte eius quod est necesse eē: sed deus est necesse esse / creatura vero non

necesse esse. ergo ꝛc. ℙ Tertio de impossibilitate videtur q̄ debet accipi ratio eius ex parte impossibilis vel creature / qz omnis conditio imperfectionis vel priuationis debet accipi ex parte extremi imperfecti / nō aūt ex parte alicuius perfectissimi. Sed impossibilitas est huiusmodi. ergo ꝛ cetera.

ℙ Quarto sic. Si impossibilitas creature vel impossibilis acciperetur ex parte dei sequeret̄ q̄ acciperetur ex oīpotentia aliqua in deo / sicut si possibile acciperetur ex parte dei sequeretur q̄ ex potentia dei / sed in deo nō est aliqua impotētia / ergo nō accipit ex parte dei ꝑncipaliter ꝫ ex pte ipossibil'.

ℙ Contra ex eo principaliter accipit ratio possibilis ꝛ impossibis: qz affirmatio ꝛ negatio ad idē reducuntur. Nam negatio ad affirmationem reducitur: sed ratio possibilitatis accipitur ex parte dei / quia potētia passiua vel obiectiua ad actiuam reducitur. ergo ꝛ cetera.

ℙ In ista questiōe

primo ponam vnā opinionē cōtrariā ℙ Secūdo addā que est ratio possibilis / ꝛ impossibilis / ꝛ vnde accipitur. ℙ Tertio q̄ deus potest in omne possibile / ꝛ per cōsequēs in omne illud quod non implicat contradictionē. ℙ Vltimo ad rōes.

Opinio. Henrici de qōne.

ℙ Quantum ad primum est

vna opinio Henrici. ℑ. quoli. questione. ꝛ. vbi dicit sic ꝓmittendo primo vnā distinctionē que est talis. Eorum que dicūtur de deo quedā dicūt perfectionem simpliciter / ꝛ hec primo dicūtur de deo / ꝛ attribuūtur sibi ꝓpr̄ creature. Quedam non dicunt perfectiōem simpliciter / nec aliquid positiuū ex suo cōceptu formali in ipo deo: ꝓnotāt tn aliqd positiuum in creatura / vt dominū esse vel creatorē que cū dicantur de deo ex tempore nō dicūt in deo aliquid reale positiuū / nec perfectionē simpliciter. Tertio dicūtur aliqua de deo q̄ nec dicūt aliqd positiuum seu perfectionē simpliciter / nec etiam cōnotant aliquid positiuum: sed solū priuatiue dicūtur ꝛ ista ꝓio in creatura secūdario in deo cōsiderant

ℙ Secūdo applicādo ad ꝓpositum / sic q̄ potentia dei de qua est sermo nō dicitur negatiue sed positiue cuius oppositū negatiue vel priuatiue est ipm impossibile potētia igitur excluso illo. ℙ Tertio eorum que nō dicūtur nisi negatiue vel priuatiue potentia dicitur dupliciter / ꝛ cōsiderari pōt. ℙrimo modo per cōparationem ad obiectū respectu cuius est. Secūdo mō per cōparationē ad subiectum cuius est / vel cui conuenit. ℙrimo mō nō dicit pfectionem simpliciter. Secūdo mō dicit pfectionem simpliciter. Ratio primi est qz deo nō conuenit aliquid quod est perfectio simpliciter secūdum q̄ huiusmodi in cōparatione ad creaturā. Tunc eīm perfectio simpliciter nō posset cōuenire deo sine creatura / vel nisi per creaturā / quod est falsum. ℙ Tūc vltra dicit q̄ accipiēdo ꝓut dicit pfectionē simpliciter sic. ℙrimo cōuenit deo / ꝛ dicitur de ipo: secūdario aūt de creatura. Sed accipiendo potentiam vt non dicit perfectionē simpliciter sic primo cōuenit creature nō autē ipsi deo. Ita q̄ quia deus est potens loquēdo de potentia primo mō: sc̄z vt dicit perfectionē creatura est possibilis: sed qz creatura est possibilis potētia que nō dicit pfectionē: cuiusmodi est potentia passiua vel obiectiua. Ideo dē dicitur potēs denominative tali potētia: et ipse est ordo scm̄ istum doctorē / q̄ primo est in deo potentia absolute secūdum quā est potēs ꝛm se. Secūdo creatura est possibilis absolute secūdum potētiam absolutā / vel passiuaz absolute acceptā. Tertio est relatio realis creatura ad deum scm̄ potētiaz illā passiuam ad diuinā potentiā actiuā. Quarto est relatio rōnis dei vt potētis ad creaturā. ℙ De ipotentia vero vel impossibilitate dicit q̄ qz dicit priuatiue vel negatiue pure nō pōt de deo primo dici nec cōuenire sibi primo: cū in deo nulla sit priuatio nec impfectio / ꝛ ideo ratio impossibilitatis primo querenda est in creatura vel ex parte creature. Et tunc imaginatur q̄ primo est impotētia vel impossibilitas ad aliquid secūdum se. Secūdo est illa ipotētia respectu primi agētis. ℙ Sic ergo secm̄ ipsuz ratio possibilitatis oritur ꝛ accipitur ꝓncipaliter ex parte dei / sicut ꝓdictum est: sed impossibilitatis ratio oritur ex parte ipsius impossibilis. Et tō dicitur q̄ deus hoc nō potest facere / qz hoc nō potest fieri vel est impossibile fieri: sed econuerso dicit q̄ hoc potest fieri / qz deus potest hoc facere. Verum est tamē q̄ idem doctor. ℑ. quoli. dicit oppositū primi dicti plane / sc̄z q̄ impossibilitas est in creatura seu q̄ aliquid est impossibile / qz deus non pōt illud facere vnde vel retractat primum dictū vel sibi cōtradicit. hec est positio.

Rōnes Henrici. ℑ possibilitate.

ℙ Oz aūt possibilitas creature ꝓncipaliter accipiatur ex parte ipsi⁹ dei / ꝛ potentie diuine actiue que est oīpotentia. ℙrobatur primo sic. Illius possibilitas principaliter accipitur ex parte dei quod nō est possibile aliqua potentia vel possibilitate intrinseca: sed tm̄ denominatur possibile denōiatione extrinseca ex potētia dei actiua: sed hec est creatura / qz ex se nō est ens formaliter ꝛ intrinsece ita q̄ ex se formaliter habet nō entitatem / nō aūt possibilitatē: sed tm̄ denominative a diuina potētia. ergo ꝛc. ℙ Secūdo sic. Ab illo ꝓncipaliter sumitur qō in se realiter habet potētiam. sicut ab illo sumitur denominatio dextri vel sinistri in colūna quod in se realiter habet rationes dextri ꝛ sinistri / puta ex aīali. Sed deus in se realiter habet potētiam nō autem creatura ℙ Oz autez impossibilitas ꝛ rō ei⁹ accipiātur ex parte creature vel impossibilis ꝛ nō ex parte ipsius dei. ℙrobat primo sic. Impossibilitas est summa nichileitas / qz impossibile nō solum est nichil ꝛ nō ens / ꝫ etiā sibi repugnat esse / ergo ex parte illius cui secundum se conuenit eē vel debet accipi impotētialitas: ꝫ hec est creatura / seu impossibile ipm: nō aūt deus ergo ꝛc. ℙ Secūdo sic ex parte eius quod est purū esse non debet accipi aliqua nō entitas vel impossibilitas / sed deus est purum eē. ḡ ꝛc. ℙ Tertio sic ꝛ est superius tactum / ex parte illi⁹ nō debet accipi possibile in quo nulla est potētia / ꝫ in deo nulla est impotentia. ergo ꝛc. Hec est positio.

Rōnes eiusdē Henrici de impossibilitate.

ꝫ Henrici opi.

ℙ Contra istā

positionem (qz multa dubia videt̄ continere) Arguo primo sic. Dicit eīm positio ista q̄ ratio possibilitatis in creatura est oīpotētia in deo. Contra Ista potētia per quā res habet esse possibile primo

aut est intellectus diuinus/aut volūtas/aut potentia tertia executiua si ponatur: nō potest dicere q illa sit volūtas/qz illa nō est prima potētia/ z sic nō potest dare eē pzo alicui possibile nec potētia executiua tertia. Tū qz nō est eam dare vt puto. Tum quia etiā si daretur/tamē ipa sequitur voluntatem ergo illa est intellectus/ergo per intellectuz habet res primo eē possibile. Sed intellectus nō dicitur nec est formaliter omnipotentia in deo/ergo non q omnipotentiam dei habet primo res possibile esse possibile scōm Auicēnam. Nam sicut dicit ipe. 4. metha. Auicēna 4. meth. physice. Agens non pōt aliqd agere nisi illō sit in se possibile/sed oipotētia non est pncipiū dādi eē nisi in re/z effectu per productionem realem: ergo non q oipotentiam primo habet res eē possibile. ¶ Secūdo sic pōt argui contra eum quia ipe dicit alibi q res est possibilis z in eē quidditatiuo per hoc q est a deo exēplata vel etiam ydeata. Sz hoc pertinet ad intellectū /saltem scōm eum: ergo per intellectum est primo res possibilis: ergo nō p omnipotētiam. ¶ Tertio dubium est de hoc quod dicit q impossibilitas accipitur ex parte ipossibilis/z non ex parte ipsius dei. Contra in causis pcīs si affirmatio est causa affirmationis z negatio causa negationis/sicut si eē hoiem est causa esse dicti risibilem/nō eē hominem est causa vel ratio inferēdi non eē risibilem / z econuerso si negatio est causa negationis z affirmatio affirmationis. Ista em propositio vera est in causis precisis. Si ergo deus non potest quia, creatura est impossibilis vel non possibilis creatura est possibilis quia deus pōt/ sequitur q sit impossibilis quia deus nō pōt. Sc̄o sic. Negatio omnis ad aliquā actionē necessario reducitur que est principalis. Et ex qua debet accipi principaliter ratio eius/sed ratio impossibilitatis est negatio quedam vel saltē negationem includit:ergo reducitur ad actionē aliquam. Et illa nō est nisi ad affirmationē de possibilitate vel potentia:cum ergo possibilitas accipiatur ex diuina potentia videtur etiam q ipossibilitas ex ipa principaliter accipiatur z ad ipam pncipaliter reducak.

¶ Tertio qz dicit oppositum in octauo quolibeto vbi reducit impossibilitatem creature ad negationem potentie in deo. Contra qz si alicui repugnat esse ergo prius dicetur aliquid impossibile in se q in opatione ad quodlibet aliud: ergo deus nō pōt aliquid facere quia ipm est impossibile in se nō ecōuerso. Secūdo sic cōtradictoria sunt repugnantia z cōtradictoria etiam si q impossibile deus non eēt Sed impossibile simpliciter includit duo cōtradictoria/ergo impossibile simpliciter est impossibile etiam si deus non eēt/non igitur qz deus nō potest in aliquid impossibile sz magis est ecōuerso. Preterea etiam qz in ista questione dicit q quia creatura refertur ad deum scōm potētiam passiuam ideo deus ad ipam Alibi autem dicit totum cōtrarium q quia deus refertur ad creaturam/ ideo creatura ad ipm. Preterea q potētia actiua vel passiua dicantur absolute sicut dicit hic videtur cōtrari⁹ sibi quia ponit q potētia anime quecūq; siue actiua siue passiua dicit respectum /iō dimitto istū modum.

Ad rōes hēnici. ¶ Ad rationes eius in pma parte dico ad pmam q si ipa aliqd concludit/z etiam alie due p me cōcludit/ qz pcludunt q originaliter accipit ratio possibilis ex pte ipsius dei vel alicuius potētie sue / nō tamē ex ois potentia primo. Si aūt aliquid videantur cōcludere cōtra me soluo ad primam quādo dicitur in minori q creatura ex se formaliter nō est possibilis/sz tamē denominatione extrinseca ab oipotentia diuina/dico q falsum est z ppo. Tum qz ex se formaliter non implicat cōtradictionem. Tum qz sibi ex se formaliter nō repugnat eē. Tum qz esse formaliter nō est ipossibilis / alioquin nunq̄ ab aliquo eēt possibilis/nec posset eē. Tum qz possibile et differentia entis formaliter cōuenit enti non solum denominatiōe extrinseca. quare z c̄. Quādo dicis est ex se nō ens pōt dici q nō est falsum licz sit ens nō a se vel ex se. Si em creatura ex se formaliter esset non ens non posset eē ab eterno nec existēs nec exēplata. Vel posset dici q ex se formaliter /nō tamen primo modo dicēdi p se / sed secūdario est non ens in actu: sed cum hoc stat q sit ens in potētia z possibilis sicut patet. ¶ Ad scōm dico q si eē pducibile est esse possibile maior est vera: sed nō credo. puto em q in creatura eē possibile pcedat eē pducibile/z q eē possibile accipiatur ab intellectu diuino sed eē pducibile ab omni potētia pductiua. Si autem sint idem / tunc dico q maior est vera/z ambo tam eē pducibile q possibile accipiūtur ab intellectu/licet eē pductum ab omni potētia. quare z c̄.

¶ Ad tertium dico bene q ratio possibilis originaliter accipitur ab illo quod in se habet potētiam rationalē/sicut etiā potētia in exēplo / z ita ex deo accipit potestas in creatura. quare z c̄. ¶ Ad quartum dico q est de impossibilitate q ex parte illius se tenet impossibilitas formaliter cui puenit nichileitas. Sz nichil obest quin accipiatur nichileitas originaliter a deo cui nō conuenit nichileitas: vnde z tota die dicimus q aliquod ens annichilare potest. ¶ Ad scōm q idem de puro eē. z c̄. ¶ Ad tertium dico q maior est falsa. Nam impossibilitas licet accipiatur ex parte dei: non tamē ex aliqua ei⁹ impotentia/vel nō potētia: sz magis ex potētia ei⁹ per accidēs tamē sicut dicetur infra. Nec est simile de possibile quod accipitur ab aliqua potētia/sicut etiam ipi dicunt q vnum accipitur ex vno / vel ex parte vnius/z alterum ex parte alterius: z est melior ratio ad hoc qz negatio ad affirmationē reducitur non ad negationem primo pcipue in causis non pcīs. Hec de primo articulo.

¶ Quantū ad scōm articulū

ostendam primo que est ratio possibilis / z que est ratio impossibilis. Secūdo ostendam q ratio possibilis est formaliter in creatura/z sic ex ipa debz accipi/z a parte dei originaliter. Tertio q eē in effectu similiter. Quarto q ratio ipossibilis similiter.

¶ De primo dico q per rōnem possibilis nō intelligo nisi aliquid cui nō repugnat eē / vel quod non implicat cōtradictionem vt fiat. Ex quo patet statim ratio impossibilis q ratio eius est quod sibi repugnat eē/vel ipm fieri vel ponī esse implicat cōtradictionem per istum modum / qz impossibile nō est aliquod ens vnū/nec in re nec in cōceptu/vt homo vel asinus/sed est duo cōtradictoria que implicant simul. Et ideo nichil est qz duo cōtradictoria simul sunt nichil/nec sunt aliquid vnum. Vñ ipossibile non est affirmatio tm̄/ vt homo :nec negatio tm̄ vt nō homo/sed affirmatio z negatio/vel potius includens vtrūq; simul/z patet q illud est nichil z sic nichil est quod sibi repugnat esse aliquid / sicut z aliquid vnum.

Nō pōt sibilis.

Nō ipossibilis.

Dubium ¶ Nota hic dubium. Videtur enim q impossibile non includat contradictionem vel cōtradictoria :quia negatio possibilis est ipossibilis:non possibile enim z impossibile equipollēt z tamen non includunt contradictionem/quia non includit affirmationem eo q se tota est negatio/sz possibile est affirmatio / z opponitur se tota possibile sicut negatio affirmationi. Vnum autem vni opponitur/nec affirmatio contradictorie opponitur vel affirmationi nec aliquid includens ipsam. Similiter etiam quia affirmatio est possibilis/z q non includit contradictionem /z tamen nō est possibilis:quare z c̄. Quere solutionem.

Rñsio dubiū. ¶ Et posset solui quia licet non includat cōtradictionem inquātum negatio includit tamen contradictionem ipsam poni in effectu/z in re/quia includit ipsam esse affirmationem z aliquid positiuum /z per se intelligitur poni vel esse possibilis concomitatiue autē non potest poni:quia negatio possibilis vniuersaliter accipi non potest concomitari nec cōuenire aliquid possibile. Et potest poni exemplū aliquo modo de respectu rationis/qui licz in se non includat contradictionem/quia est effectus positiuus rationis/z se toto/tamen ipsum poni in re/z extra in effectu includit contradictionem / quia includit ipsum esse ens rationis z non esse ens rationis : quia reale.

Nō pōt sibilis.

Nō ipossibilis.

q nō possibilē ex vo fokaliter ꝓ in creatura. ¶ Hoc premisso dico q ratio possibilis vel possibilitatis seu esse possibile accipitur primo originaliter a parte ipsius dei sicut a causa vel quasi causa. Sed dico q formaliter ex creatura. Potentia enim passiua vel obiectiua nō potest accipi originaliter ex parte illius quod originatur: sed magis ex parte originantis/quia nichil originat seipsum/vt sic/nec etiam originare potest/ nec est originabile a seipso:sed creatura originabilis est. Deus autem originans est/ergo ex parte creature non potest accipi originaliter sua possibilitas sed magis ex parte dei. Q; aūt in intellectu diuino accipiatur patet/quia primum esse creature quod est esse possibile debet accipi ex forma potentia potētie cadere super creaturā:sed hec est intellectus vt patz. g z c̄. Dico igitur q esse intellectū creature sicut per obiectum secūdarium tamē intellectiōis est suum esse possibile/z sicut habet esse intellectum per intellectum mediante intellectione:ita etiam esse possibile. ¶ Contra impossibile habet esse intellectum ergo habet esse possibile. Secundo quia esse volitum product in futurum videtur esse possibile per hoc q est per voluntatē. ergo z c̄.

Obiectō

Solutio. ¶ Ad primū dico q impossibile nō est intellectum a deo sicut per se obiectum/nec primarium nec secūdarium: sed q accidens/z de talibus non valet q sint possibilia. Ad secundum dico q esse volitū, pduci pro tēpore aliquo vel instanti nō esse possibile sed magis esse fiēdum creature: quod presupponit suū possibile esse. Et dico bene q creatura non est fienda nisi per voluntatem/z illud esse fiendum nō est nisi esse factuz per fieri/pro tali ineſſe vel tempore pro quo determinatur fiendum.

q rō creature possibilē ex se ipa dēat accipi. ¶ Secundo quantum ad hoc dico q possibilitas creature est ex seipa formaliter z accipienda est ex parte rei vel creature. Cui⁹ ratio est differētia etiam accipiēda est formaliter ex parte entis cuius est differentia: sed possibile z actuale esse in potentia vel in actu sunt differentie entis creati/vel creati entis citra deum. ergo possibile vel possibilitas formaliter debet accipi ex creatura z in creatura. Item quia creature secundum se non repugnat esse: ergo secundum se z formaliter est possibilis/ et vnifozmiter potest probari intelligibilis qui vellet hoc tenere. Sz quid est istud esse possibile in creatura secundum quid et esse intellectum in actu sicut obiectum per se/licet secundarium vel non repugnantia ad esse. Dico q accipiendo esse possibile pro differentia entis/illud eē possibile non est nisi esse intellectum alicuius non tenentis esse cui non repugnat esse / z includit ista duo : vel saltem dicit vnum istozum concomitante alio/z creatura licet sit actu intellecta tamen possibilis est ad esse actum. Si autem accipiatur possibile vt est pars entis / z vt distinguitur contra necesse esse/tunc non video q dicat nisi creaturam ipsam vt hominem vel asinum / et sic etiam licet actu intellecta est possibilis etiam quando est in actu dc quid opponitur possibili vt est differentia entis.

Aduerte ¶ Nota circa istam questionem q qui ponēret possibilia vel possibiles creatu ras distincte formaliter repzesentari per diuinam essentiam ante intellectionem ipsam actualiter foꝛte poneret q possibile vel possibilitas accipitur ex diuina essentia repzesentante/ita q esset possible z per se repzesentatum tanq̄ obiectum secundarium extrinsecum est esse possibile / nec est aliquod esse p ductum per aliquam potentiam/sicut nec esse repzesentatum impossibile vt ab eadem acciperetur per accidens sicut dicitur in presenti questione respectu intellectus / ita esse impossibile non repzesentatum per se idem essent/z hoc foꝛte posset pzobabiliteꝛ sustineri. ¶ Quantum ad tertium dico q eodem modo pzobari potest q esse in actu originaliter accipitur a parte dei z causaliter non autem a parte creature potentia saltem vt stat sub actu pzo ductiuo accipitur esse in actu non est primum esse creatura/z ideo dimitto. ¶ Quantum ad quartuz dico q ratio impossibilitatis accipitur originaliter a parte dei / non ex aliqua eius impotentia vel non potentia/sed magis ex potētia eius que est intellectus z formaliter ex ipo ipossibili cui formaliter conuenit / eo modo quo impossibili potest aliquid formaliter conuenire. Hoc patet de primo quia dictum est supza impossibile est includens cōtradictionem ex suis terminis : sicut esse asinum/z non asinum / hominem et non hominem /sicut chimera includit esse leonem/z non esse leonem parte leo prima. z cetera. Hyrcoceruus includit esse hyrcum z non hyrcum. Ista autem negatio que includitur in impossibili pzesupponit aliquam affirmationem cuius pzedicatum et subiectum sunt duo positiua / vel due quidditates repugnantes et incompossibiles in eodem / sicut esse hominem z caprum homo est caper vel hyrcus est ceruus : et per consequens non est hyrcus. Modo planum est q possibilitas illarum quidditatum reducitur originaliter ad intellectum diuinum: ergo et ratio impossibilitatis q accidēs/nō aūt ad aliquā ipotētiā vel nō potētiā in deo sicut dicūt alij. Ex quo pz q foꝛmaliter ipossibilitas accipiēda est in ipossibili z

Nō ipossibilitaz vñ accipi atur. z c̄.

q eē in effectu accipitur a deo originaliter.

ex parte impossibilis/quia nichil est formaliter impossibile in deo / cum sit summum necesse esse. Et hec de secundo articulo.

Deus an possit in oē possibile. ꝛc.

¶ Quantū ad tertiū articulum dico ꝙ deus potest in omne illud quod nō implicat contradictionem / quia deus potest in omne possibile sicut dictum est supra : sed omne possibile est esse non implicans cōtradictionem ex terminis vt dictum est ergo ꝛc. Ex quo statim concludo ꝙ deus omnem entitatem certam absolutam essentialiter distinctam ab alia non includentem aliam intrinsece potest facere sine alia ꝛ conseruare. Unde dico ꝙ potest facere materiam sine forma et econuerso. Secundo dico ꝙ quodlibet subiectum sine quodlibet accidente absoluto ꝛ econuerso. Tertio ꝙ qualibet partem absolutam ꝛ essentialem alicuius sine alia parte/et sine toto/ et sine alia parte.

Verūtamen dico ꝙ non potest facere totū sine partibus. Nam totum per se vnum v compositum substantiale distinguitur essentialiter ex parte sua/ puta materia vel forma:tamē includit intrinsece partes suas. Sed dico ꝙ illud est de relatione. Dico enim ꝙ licet possit facere fundamentum ꝛ terminū relationis/qui est actus sine tali relatiōe /sicut duo alba sine similitudine/non tamen econuerso potest facere relationem talem sine fundamento ꝛ termino. Et ratio huius est quia implicat contradictionem manifestam:quia relatio essentialiter est habitudo huius ad hoc. Sed si fundamentum ꝛ terminus non essent nō esset habitudo huius ad hoc vel ens:propter quod et Augustinus septimo de trinitate. Dicit ꝙ si nichil est ad se nichil est ad aliud. ita ꝙ contradictionem implicat ꝙ sit ad aliud vel relatio seu respectus quicunq; / et non sit aliquod absolutum fundamentum vel terminus. Hoc patet etiam quia relatio accidentalis per respectus habet relationem realem in actu ꝛ sibi coessentialem ad suum fundamentum vel subiectum. Patet quia ad ipsum habet respectum realem inherentie quia est accidens : sed patet ꝙ coessentialiter sibi quia si esset accidens esset processus in infinitum.

Tertio concludo ex predictis ꝙ intellectio potest esse sine intelligente/ꝛ amor sine amante/ꝛ sine obiecto creato:quia omnia ista sunt absoluta /et possunt hec virtute diuina fieri eo ipso ꝙ essentialiter sunt ad se/ꝛ non ad aliud creatum. Quarto concludo ꝙ motus non potest esse sine nobili virtute diuina nec mutatio sine mutabili/nec etiam mutante quia secundum me motus est respetus essentialiter ꝛ etiam mutatio /et si est passio planum est ꝙ est in passo sicut in subiectum ad ipsum agens vel mouens siue mutans sicut ad terminum/si est actio est in agente ad motum vel mutatum / sicut ad terminum.

Obiectō ¶ Dices contra hoc quia deus potest continuare vel conseruare aliquam mutationem vel motum siue mouente proximo a quo sint inchoati motus vel mutatio. Secundo quia eundem motum numero quem potest facere /vel inchoare cum mouente proximo potest immediate per ipsum / quia quicquid potest mediante causa secunda potest immediate.

Solutio. ¶ Ad primum respondeo ꝙ deus non posset continuare nec conseruare eandem mutationem/quia illa est instantanea/nec potest conseruari vel durare/nec etiam partem eandem motus que erat a mouente proximo/quia et iam conseruari nō potest eo ipso quia non est permanens / sed successiua . Et dato ꝙ posset ista conseruare. Dico sine mouente vel mutante proximo vt agente vel cogente : non tamen sine ipso vt terminante tales respectus/ꝛ tunc positio est contra me. Eodem modo ad secundum sicut dictum est ad primum vltimo modo. Hec de tertio articulo nisi ꝙ etiam apparet ex predictis ꝙ non potest facere vnam relationem oppositam sine opposita sibi mutua quia sunt simul natura ꝛ intellectione.

¶ Ad primum principale dico ꝙ ex parte eius quod est purus actus potest accipi originaliter ratio potentialitatis nec formaliter.

Ad rōes principa.

¶ Ad secundum de necesse esse per idem.

¶ Ad tertium de impossibilitate / dico ꝙ concludit ꝙ ex parte impossibilis debet accipi formaliter/sed originaliter bene ex deo / sicut ꝛ alie conditiones priuatiue vel negatiue que accipiuntur a deo/ in quas potest deus saltem per accidens ratione aliquarum actionum quarum sunt vel quibus opponuntur .

¶ Ad quartum superius est responsum/ꝙ licet in deo nulla sit impotentia /tamen originaliter ab ipso potest accipi ratio impossibilitatis rātione alicuius potentie sue/ per accidens tamen vt dictum est. quare ꝛ cetera.

Obiects ¶ Obijcitur contra predicta ꝙ ex ipsis sequitur proprium subiectum posse esse sine propria passione/ꝛ tunc non est scientia proprie passionis de subiecto.

¶ Secundo etiam sequitur hominem posse esse sine quantitate / cum tamen quantitas ponatur in diffinitione anime :quia corpus organicū. ꝛ cetera.

Rñsio. ¶ Ad primum dico ꝙ scientia non est / de actuali inherentia proprie actiuitatis absoluti vel etiam relatiui ad subiectum. Sed de aptitudinali inesse/sic ꝙ semper inest actualiter: licet possit non inesse virtute diuina.

¶ Ad secundum dico ꝙ totus ideſt homo per se primo non est subiectum quātitatis :sed corpus ipsum : modo deus potest facere corpus sine quantitate/corpus/ substantiam vel partem hominis. Aliter dicitur ꝙ organicum accipitur non pro quāto / sed pro habente partes diuersas etiā etherogeneas. Ideo homo potest esse sine quantitate.

¶ Distinctionis quadragesimetertie.
Questio Unica.

Arca dissinctiōis quadragesimantertiā. Queritur vtrum deus possit facere extra se aliquid infinitum in actu.

¶ Videtur ꝙ non. Omne creatum a deo continetur infra limites creature:sed omne tale est finitum in actu et limitatum : ergo ꝛ cetera.

¶ Secundo sic. Omne producibile a deo vel factibile est minus ipso deo:sed omne minus deo est finitum in actu/qz infinito nō est aliquid maiꝰ. ꝟ ꝛc.

¶ Tertio sic. Illud cuius ratio consistit in fieri et in accipiendo alterum post alterum non potest fieri in actu simul/quia tunc ipsum esset vel fieret non ipsum:sed ratio infiniti cōsistit in fieri ꝛ in accipiendo vnum post alterum tertio phisicorum.ergo ꝛc.

3. Phis.

¶ Quarto sic. Quod non est intelligibile in actu ꝛ simul non est factibile/sed infinitum non est intelligibile actu ꝛ simul / scilicet accipiendo vnum post alterum in infinitum.ergo ꝛc. Unde ꝛ Cōmentator dicit secūdo Methaphisice ꝙ non contingit intelligere lineam nisi statuentem ipsam super duo puncta.

Cōmen.

¶ Quinto sic. Omne infinitum in actu est necesse esse ꝛ simpliciter independens:sed nichil producibile a deo vel factibile est huiusmodi. ꝟ ꝛc.

¶ Contra Quod non repugnat quantitati non repugnat enti producibili a deo vel creabili / sed infinitum non repugnat quantitati/imo conuenit sibi. Nam finitum ꝛ infinitum quantitati congruunt primo phisicorum.et cetera. Istud non concludit quia philosophus loquitur ibi supponendo infinitum secūdum opinionem aliorum loquendo de infinito actu.

1. Phis.

¶ In ista questiōe primo ponam opinionem multorum ꝙ deus non potest facere aliquid infinitū actu aliquo modo.

¶ Secundo respondebo aliter ad questionem/ꝛ probando positionem arguam contra ꝓdictam opinionem..

¶ Tertio respondebo ad rationes ꝛ auctoritates ipsorum.

¶ Ultimo ad rationes principales.

¶ Quantum ad primum est opinio que reputatur communis ꝙ deus non potest facere infinitum in actu/ꝛ hoc probatur primo in generali. Secundo in speciali. In generali arguitur primo sic. Nullus effectus equiuocus adequat suam causam / nec per consequens est infinitus in actu. Cūc enim suam causam adequaret vel excederet/ꝟ omne producibile vel causabile a deo est effectus equiuocus respectu ipsius dei. ergo et cetera. Maior patet quia causa effectus equiuoci est simpliciter nobilior ꝛ aliquid maius ipso.

Deus an ex se possit aliqd infinitū facere in actu. 1. opinio.

¶ Secundo sic. Illud implicat contradictionem/ quia actus terminat. Unde ꝛ forma quia est actus necessario habet terminare. Omne autem terminatum finitum est:ergo infinitum in actu que contradicunt plane.ergo ꝛ cetera.

¶ Tertio sic. Illud est impossibile fieri a deo quod repugnat enti creato vel causato:sed omni enti causato necessario repugnat infinitū in actu . Primo quia omne ens causatum habet finem : quicquid enim est causatum a causa efficiente est finitum/ ꝛ causatum a causa finali /quia efficiens non causat nisi motum a fine. Unde ꝛ finis est prima causa simpliciter.ergo ꝛc.

¶ Quarto sic. Omne causatum a deo est mensuratum ab ipso. Deus enim comparatur ad omnem effectum suum / sicut mensura ad mensuratum est actu finitum.ergo ꝛ cetera.

rōes ꝑpālesꝑcēdētis opi. ꝺ possibilitate ifiniti in actu super magnitudi/nē.ꝛc.

¶ Secundo probatur in speciali ꝙ deus non posset facere infinitum in actu super magitudinē vel quantitatem continuam in actu continuam. Primo sic de linea superficie et corpore simul illud de cuius diffinitione est habere terminos non potest esse actu infinitum ꝛ interminatum/sed de ratione linee est habere terminos : quia lina est longitudo cuius extremitates sunt duo puncta. Et confirmatur per Commentatorem secundo Methaphisice supra allegatum. Similter de ratione superficiei est ꝙ terminetur per lineam /ꝛ corpus etiam ad superficiem/quia sicut punctus ad lineam se habz in terminando:sic linea ad superficiem/ ꝛ superficies ad corpus.ergo ꝛ cetera.

¶ Secundo sic de corpore specialiter. Omne corpus factibile a deo est corpus mobile ab ipo:sed nullum infinitus in actu est mobile:ergo nec est nec potest esse corpus infinitū in actu. Maior patz per philosophum ꝙ omne corpus sit mobile vt videtur. Unde ꝛ corpus ponitur subiectum in libro phisicorum/ad quem per se pertinet passio motus. Minor patet/ quia nec mobile motu recto/ quia si est infinitum occupat totum/et sic non restat locus ad quem moueatur / nec motu circulari. Probatio quia quelibet due linee ducte a centro ad circūferentiam corporis distant in infinitum / ꝛ quia distant infinita est circūferentia a centro / ꝛ ita spacium circūferentie que intercedit illis duabus lineis est infinitum:sed in motu circulari pars succedit parti: ꝟ planū est ꝙ pars illa ad quam terminatur vna non potest succedere alteri ad quam terminatur alia/quia tunc infinitum spacium pertransiret scilicet spacium inter agens quod est impossibile/quia infinitum pertransiri nō potest. Si dicas ꝙ pars succedit parti in infinitus nunꝯ tamen pertransibitur spacium infinitū / nec deuenietur ad illam aliam partem. Contra quia tunc natura incipit aliquem motum quem terminare non potest imo etiam nec deus/quod est inconueniens. Aliter probatur eadem vna ab vno sic qz cum mouetur aliqua pars circuli mouetur simul et ipsum totum/vt patet de rota figuli. Si ergo moueretur corpus infinitum sequeretur ꝙ sicut pars moueretur in tempore finito ita ꝛ totum infinitus quod est inconueniens.ergo ꝛc.

¶ Tertio sic. Dis quantitas continua habet habitudinem naturales ad aliquod corpus naturale cui potest inesse/ quia omnis quantitas accidens est / sed non potest dari aliqua substantia naturalis infinita:quia omni nature substantium/ꝛc. tertio de anima.

¶ Quarto sic. Omnis quantitas figura est terminata /quia figura est quātitas vel terminis concluditur. Sed oīs quantitas possibilis necessario est figurata vel figurabilis. ergo ꝛ cetera. imo si est in effectu(vt dicunt) necessario est actu figura. Ita ꝙ figura non potest a quantitate separari nec econuerso.ergo ꝛ cetera. Ad hoc Aristoteles ꝛ Cōmentator tertio phisicorum dicit ꝙ non est processus in infinitū in augmento quātitatis /quia esset dare vel possibile esse infinitam quantitatem in actu. Nam procedēdo ad actum ꝛ ad primam quantitatē contingit dare in potentia tantum ꝛ nō in actu. quare ꝛc.

3. de gia.

3. Phis.

¶ Tertio probatur ꝙ deus non potest facere multitudinem actu infinitam. Et probatur primo de multitudine aliquorum alterius ꝛ alterius rationis. Primo sic. Nulla multitudo essentialiter ordinatorum potest esse actu infinita quia in omni tali multitudine est accipere primum medium ꝛ vltimū/ sed multitudo aliquorum alterius ꝛ alterius rationis est essentialiter ordinata:vt patet secūdum gradus perfectionum.ergo ꝛ cetera.

an possit fieri multitudo actu infinita a deo.

¶ Secundo sic. In omni multitudine infinita aliquorum alterius ꝛ alterius est dare vnum illorum actu infinitum / et excedens in infinitum / et actu aliquod illorum;

sed non est dare aliquid vnum actu infinitum extra deum: quia illud esset deus. ergo ꝛ cetera.

¶ Tertio sic ꝛ est de omni multitudine/nullum numerabile ꝛ mensurabile est in actu infinitum. ℘z tet: sed omnis multitudo est numerabilis per aliqd vnum/sicut suo modo numerus omnis est numerabilis per vnum. Unde ꝛ numerus dicitur multitudo mensurata vno de genere quantitatis. Sic etiã omnis multitudo quantecũcunq; transcendens numerabilis est ꝛ mensurabilis vno transcendente/ vel vnitate/ꝛ oportet ꝙ possit eẽ certa per replicationem vnitatis. ergo ꝛc. ¶ Quarto sic. Quia omnis multitudo vel est corporalis vel spiritualis. Sz qua ratione posset esse multitudo infinita in spiritualibus eadem ratione in corporalibus/ꝛ tunc ex illis omnibus corporibus posset fieri corpus vnus actu infinitum virtute diuina/ quod est impossibile. ergo ꝛc. ¶ Quinto sic. Omnis numerus est in aliqua specie numeri: sed nullus numerus in determinata specie est actu infinitus/sicut patet de ternario ꝛ quaternario nec est aliquis cui non possit fieri additio/ quia processus numerorum valet in infinitum: ergo nullus est actu infinitus/ nec esse potest. Non enim esset numerabilis/ nec esset par vel impar: ꝛ ita nullius subiecti vel generis/ sicut in infinito nec est nec potest esse aliquid maius.

Cõmen. Ad hoc est intẽtio ꝛ auctoritas Aristotelis ꝛ Cõmentatoris primo physicorum. Dicit enim Commentator inuenire numerum actu separatum a materia/aut non separatum esse actu infinitum. Numerus enim ꝛ numeratum in actu est numerata in actu/aut est possibile vt numeretur in actu/scilicet vt perficiatur numerari/ sed ꝛ cum posuerimus ꝙ omnis numerus est numerabilis/ꝛ omne numerabile est possibile vt numeretur/ ꝛ cum posuerimus ꝙ numeretur aliquis numerus infinitus/ necesse erit vt infinitum numeretur/quod est impossibile/ ergo non est hic numerus infinitus. Hec Commẽtator. ¶ Ultimo probatur ꝙ deus non potest facere infinitum in actu secũdum perfectionem ꝛ virtutem alicuius forme. ℘primo sic. quia illa forma aut esset infinita secundum suam rationem quiddi tatiuam/aut secundum gradus contentos infra latitudinem eius: sed nõ primo modo/quia talis perfectio sic infinita omnem perfectionem excedit/et omnem gradum cuiuslibet perfectionis sicut perfectio diuina. Nec secundo modo/ quia de ratione cuiuslibet forme vel perfectionis est terminus per aliquem gradum/sicut linee per punctũ. quare ꝛc. ¶ Secundo sic Omnis perfectio formalis quam deus potest causare est limitata ad genꝰ ꝛ speciem ad indiuiduus quia deus nichil potest facere quod non contineatur sub aliquo decem generum/ et sic actu indiuiduum in re/sed omne tale limitatum est et actu infinitum. ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Illud qđ includit aliquid quod non est infinitum non potest esse actu infinitum: perfectio formalis quelibꝫ causabilis a deo includit aliquid quod non est actu infinitum/puta genus vel speciem que non sunt infinita: quia includuntur intrinsece et formaliter in perfectionibus suis. ergo ꝛ cetera. Similiter etiã nulla differentia alicuius generis potest esse infinita: sed necessario est finita/ eo ipso ꝙ non continet nec comprehendit perfectionem differẽtie sibi oppositeꝫ vt patꝫ. ¶ Quarto concludunt ex hoc ꝙ non est possibilis aliqua virtus creata infinita in actu: quia in magnitudine vel perfectione seu eẽntia finita non potest esse virtus infinita/ vt patet octauo phisicorum. Sed quelibet natura vel perfectio creata est actu finita: ergo ꝛ virtꝰ eiꝰ iste sunt rationes aliorum. Hec de primo articulo. 8. phis.

¶ Quantũ ad scõm articulũ

Opi. doctoris.

respondendo aliter ad questionem premitto aliquas distinctiones. Secundo ad propositum. Dico primo ꝙ infinitum in actu potest itelligi dupliciter. Uno modo de infinito simpliciter/ quod est infinitum secũdum omnem rationem et perfectionem entis. Alio modo de infinito quod non est infinitum secũdum omnem rationem ꝛ perfectionem entis: sed secundum aliquam rationem entis seu alicuius entis specialis. Infinitum primo modo est perfectum simpliciter omni perfectione possibili reperiri in aliquo ente vno/ et tale infinitum in actu est necesse esse/ ꝛ independens extra genus et speciem quamcunq; / ꝛ actus purus ꝛ est deus per essentiam. Infinitum autem secundo modo secundum aliquam rationem entis specialẽ potest adhuc accipi dupliciter. Uno modo quia illa ratio potest accipi vt transcendens ꝛ dicens perfectionem simpliciter vt iusticia vel bonitas vel huiusmodi secũdum aliquos/ vel determinati generis seu speciei/ vt infinitum in ratione linee vel huiusmodi.

Infinitũ ī actu dupl̃r intelligitur.

Alio do nõ pot facere infinitũ ī actu.

¶ Ex his premissis dico primo ꝙ deus nõ potest facere infinitum in actu primo modo quia non alium deum. Ad hoc est ratio prima. Illud quod ex sua ratiõe est simpliciter independens non potest fieri adeo extra se/qz omne factum adeo extra se est simpliciter dependens ab ipo / sed infinitum primo modo est simpliciter independens/vt dictum est supra/ quia est simpliciter perfectum. ergo ꝛc. ¶ Secundo sic. Illud qđ necesse est esse non potest produci a deo extra se/ qz quicquid deus producit extra se contingenter ꝛ libere producit / sed infinitum primo modo est simpliciter necesse esse. ergo ꝛ cetera. ¶ Tertio sic. Si infinitum primo modo produceretur a deo aut sicut a causa vniuoca / aut sicut a causa equiuoca. Non sicut ab vniuoca: quia tunc essent duo vij eiusdem rationis: ꝛ tunc neuter esset actus purus /nec simpliciter deus: nec deus esset ex se hic deus ꝛ hic arguit materiam aliquo modo: nec sicut a causa eq̃uoca/quia tunc infinito simpliciter ꝛ perfecto simpliciter omni pfectiõe possibili in aliquo ente vno esset aliquid maius vel simpliciter perfectius /scilicet deus quem dicis causam equiuocam talis infiniti. Causa enim equiuoca totalis semper est nobilioꝛ in effectu suo per se vno/ꝛ distincta essentialiter ab eo/non sic oportet si esset tantum principiũ et non esset/quod dico propter intrinseca diuina. Hoc autem est impossibile. ergo ꝛc. ¶ Quarto sic Infinitum primo modo est de se hoc eiusdem rationis existens/ꝛ non potest habere rationem partis in vniuerso/ sicut nec deus. Sed omne producibile a deo extra se potest habere rationem partis in vniuerso. ergo ꝛ cetera.

¶ Hec est prima positio. De infinito secũdum aliquam rationem entis transcendẽtis que dicit perfectionem simpliciter dicunt aliqui/ ꝙ deus non

Deus an possit facere ifinitũ i actu ẽm fortutẽ ꝛ pfectionem forme alicuius. ꝛc.

potest ipsum facere cuius rationeꝫ assignãt istam. Quandocũq; sub aliquo predicato cõmentur plura secũdum predicatiõem nobilius ꝛ summum inter omnia contenta sub nobilissimo est nobilissimũ simpliciter in illo genere: sicut nobilissimus siue pfectissimus homo dicitur perfectissimum animal/ non autem nobilissimus equus vel perfectissimus. Si autem nõ sit summũ cõtentum nõ sequitur ꝙ sit nobilissimum in illo genere. Unde nõ sequitur nobilissimus equs vel asinus/ergo nobilissimum animal licet sequatur nobilissimus homo ergo nobilissimum animal/quia equꝰ vel asinus nõ est nobilius contentum sub alio sicut homo. Sed inter contenta sub ente vel in ente nobilissima / saltem que non est alia nobilioꝛ est illa que dicit perfectionem simpliciter vt patet: ergo si esset aliquid infinitum in actu scõm talem rationem esset summum ens simpliciter ꝛ nobilissimum perfectũ simpliciter omni perfectione possibili in aliquo eodem/ ꝛ sic esset infinitum primo modo ꝛ deus. Modo ꝓbatus est supra ꝙ infinitum primo modo nõ pot a deo fieri. quare ꝛc. ¶ Sed ista ratio videtur ꝓtra eos primo quia ipi dicũt ꝙ charitas dicit perfectiõem simpliciter/ et tamẽ charitas potest augeri in infinitum extra subiectum/ꝛ pari ratione que potest augeri sic potest fieri ꝛ esse actu infinita quia partes secundum quas augetur sunt permanẽtes nec repugnant qm possint existere simul/ꝛ deus potest eas vnire. ergo ꝛc. ¶ Secũdo est contra eos quia isti idem dicunt ꝙ quantitas potest esse actu infinita / sed planum est secũdum ipsos etiam ꝙ quãtitas ꝛ etiã entitas quantitatis nõ distinguntur nisi secũdum rõnes/ ergo sicut potest fieri in actu secũdum quãtitatem ita ꝛ secũdum entitatẽ aliquam/sed entitas vbicũq; inueniatur secũdum ipos est perfectio simpliciter: ergo deus potest facere actu infinitum extra se ẽm aliquam pfectionem simpliciter. Similiter potest argui de actualitate ꝛ bonitate vel veritate si dicant perfectiones simpliciter. ¶ Tertio sic. vnaquecz perfectio simpliciter distinguitur ab alia ex natura rei/ꝛ si sunt in diuersis eẽntialiꝫ distinguũtur/sed deus ꝛ quodcũq; factum ab ipo essentialiter distinguũtur / ergo dato ꝙ actu infinitum fiat secũdum vnam perfectionem simpliciter/nõ tamẽ oportet ꝙ secundum omnem. Dicetur ẽm eis ꝙ in ente primo quod est simpliciter necesse esse/nec potest pfici ab aliquo/ nec pfectionẽ expectat oportꝫ ꝙ concurrãt omnes perfectiones simpliciter/ꝫ in ente possibili ꝛ causato non oportet/dato ꝙ vna sit etiam infinita in ratiõe sua ꝙ omnes cõcurrant et sint sibi. ¶ Quarto sic. ℘lures sunt perfectiones simpliciter aliquãdo in vno supposito creato sicut sapientia iusticia ꝛ essentialiter distinguũ/igitur dato ꝙ quelibꝫ fieret infinita in ratione sua adhuc essentialiter distinguũtur ꝛ tunc sicut deus potest facere vnam sine alia quando sunt ita/ꝛ quãdo sunt infinite/nec oportꝫ ꝙ omnes alie concurrant cum eis/sicut nec quando sunt finite. Ideo apparet michi dicendum ꝙ si predicta dicunt perfectionem in creatura id quod sunt in ipa / ꝙ deus potest facere infinitum in actu secũdum aliquam perfectionem simpliciter / ꝛ ꝙ ipsi habent hoc dicere vt videtur.

Ad rões vltiate p̃ cedentes

¶ Ad rationem eorum dicendum ꝙ non quodcũq; ens perfectũ simpliciter aliqua perfectione quanon est omnis perfectio /nec quelibet est summum contentum sub ente: sed illud quod est necesse esse ꝛ in quo concurrunt necessario omnes perfectiones ꝛ possunt concurrere. Non sic autem in aliquo alio ente quod non est perfectum simpliciter/id est vniuersali omni perfectione: ꝛ ad tale ens non sequit summũ ens simpliciter/sed est fallacia secũdum qđ ad simpliciter. Si vero predicta dicant perfectionem simpliciter in creatura: sed tantum in ente qđ est necesse esse tndependens in quo omnia necessario concurrunt. Tunc planum est ꝙ deus non potest facere infinitum in actu secũdum aliquam perfectionem simpliciter sicut nec infinitũ primo modo. ¶ De infinito tertio modo secũdum aliquam rationem entis scilicet que non dicit perfectionem simpliciter. Notandum est ꝙ tale infinitum potest intelligi quadrupliciter. Uno modo secũdum magnitudinem extensionis. Alio modo secũdum multitudinem. Tertio modo secũdum intẽsionem perfectionis/vel magnitudinem alicuius perfectiõis formalis in se genus vel speciem aliam a quantitate extensionis. Et quarto modo secundum virtutem. ¶ De primo modo infinito in actu dico ꝙ potest deus ipsum facere de potentia absoluta vt lineam infinitam vel superficiem vel corpus. Ad hoc est prima ratio talis deus potest omne illud extra se quod non implicat aliquam cõtradictionem ex terminis. Hoc apparuit supra/sed esse infinitas magnitudinem in actu non implicat aliquam contradictionem. ergo ꝛc. Probo minorem / quia si implicaret contradictionem aut hoc esset ratione magnitudinis / aut ratione infinitatis in actu/aut ratione vtriusq; / sicut ratione affirmationis ꝛ negationis vel eorum ad q̃ sequeret affirmatio ꝛ negatio. Non ratione quantitatis quia tunc omnis quantitas implicaret contradictionem/ ꝛ esset impossibilis. Nec ratiõe infinitatis in actu/quia tũc omne infinitum in actu implicaret contradictionẽ ꝛ esset impossibile/ꝛtũc deus non esset infinitus in actu / cuius oppositum probaui supra distinctione secunda. Et respondi ad rationes adductas in oppositum. Nec ratione vtriusq; sicut ratione affirmationis ꝛ negationis: quia infinitas actualis nõ negat quantitatem quãcũq; / sed magis finitatem actualem vel quantitatem finitam vt patet/nec vt eorum ad que consequitur affirmatio et negatio eiusdem / quia ad ista non possunt consequi nisi affirmatio quantitatis ꝛ negatio finitatis ꝛ quantitatis finite sed iste non contradicunt. ergo ꝛc.

Dices ꝙ per istam rationem posset probari ꝙ deꝰ possit facere hominem vnum / vel angelum vnum/ vel vnum punctum infinitum in actu. Dico ꝙ nisi aliud obstaret ꝙ non obstat de quantitate/sicut dicetur in sequentibus ratio concludit de ipsis sicut de quantitate. Sed aliud obstat sicut inferius apparebit / et apparuit distinctione decimaseptima de charitate. ¶ Secunda ratio est ista quantitas excedens omnem magnitudinem determinatam est actu infinita/ sed quacunq; quantitate mensure determinata est dare maiorem. ergo est dare quantitatem actu infinitam. Da enim quancunq; quantitatem volueris/ vt bipedalem/ tripedalem/ et sic de singulis nichil repugnat quin sit possibile dare actu non solum in fieri ꝛ in potentia maioꝛes vt videtur/quia quantitas non determinat sibi certam mensuram. Cõfirmatur hoc qz ẽm Aristotelẽ

Utde dẽ infinito 3o mõ in frõte huius arti. accepto.

ꝙ deꝰ pt facere infinitũ ẽs magnitudiné extẽsionis.

3. Phili

Si quantitas potest augeri in infinitū pōt eē actu infinita tertio philosop⁹ z valet consequētia Aristotelis. Si quātitas pōt augeri in infinitū qr q̄cūq; finita creata data sicut quocūq; individuo spēi data pōt deus alia simul creare z illi adderet vide⁹. Et confirmatur per Aristotelē quia de lineis indiuisibilibus omnis quantitas saltem finita potest aliam tangere z sībi cōtinuari. Similiter in numeris est processus in infinitum z ad formā. & cē.

¶ Tertio sic illud quod non ponit quātitatem extra rationem quātitatis (quia dato q̄ sit linea infinita) habet partes copulatas ad terminum cōmunem qui est punctus. Ipsecet ratio quantitatis cōtinue (vt patet in predicamentis) q̄ ipsius sit pars extra partem copulata ad aliquem terminum com-

6. Topi. munem. Et confirmatur qr sexto Topicorum dicitur q̄ linea infinita est diffinibilis in tātuz q̄ ibi reprobatur vna diffinitio quia non conuenit linee infinite/licet forte hoc non concludat/quia ibi philosophus non intendit lineam rectam posse esse finitam/sed secūdum opinionem aliorum presupponit sicut exponunt aliqui. ¶ Quarto sic. Linee vel superficies vel corpora possunt eē actu infinita secundum multitudinem sicut probabitur imediate de multitudine infinita: sed de omnibus lineis potest facere vnam lineam z sic de alijs. Ego pōt facere lineam infinitam in actu/z similiter superficiē z corpus. Unde non apparet michi aliqua contradictio in hoc. Omnia enim q̄ta eiusdem rationis possunt q̄tum est ex ratione quātitatis facere vnū quātum. ergo z̄. ¶ Tertio dico q̄ deus potest facere multitudinem actu infinitam siue in corpo-

q̄ de⁹ tā in corpalib⁹ q̄ spiritualib⁹ pōt facere magnitudinē infinitam.

ribus siue in spiritualibus / quia non distinguo in hoc sicut aliqui distinguūt z irrationabiliter vt videtur. Hoc probo primo sic quelibet species certa est in potentia ad infinita idiuidua sub se/sicut frequenter superius est declaratum/quia nō determinat certam multitudinem. Et hoc etiam apparet q̄ sint de intentiōe Aristotelis/ saltem in specieb⁹ generabilium z corruptibilium / quarū posuit generationes eternas/z infinitas successiue/z nunq̄ posuit idē individuū numero posse redire vt p̄z secundo degeneratiōe. Sed nihil repugnat q̄ omnia individua alicuius speciei de genere permanētium sint simul in re z in effectu/z ponantur a deo existētie actuali alterius/z ita sicut duo non repugnant sic nec infinita / cum omnia sint eiusdem rationis: ergo de⁹ potest hoc facere. Unde dico q̄ potest facere infinita idiuidua in actu cuiuscūq; speciei permanentis/z per cōsequēs infinitas lineas rectas/ z infinitas superficies/z corpora/z sic est probata illa minor superius dicta. ¶ Secūdo sic. Illa que deus nouit scientia visiōis quorum quodlibet in se potest existere in actu z simul cum alio deus potest simul facere existere. Patet quia potest in oē possibile: sed deus nouit infinita talia notícia visionis sicut cogitatio beatorum z damnatorum/ que succedunt sibi in infinitū/z excedunt omnem multitudinem determinatam/que omnes quātum est ex ipsis possunt simul existere in re/quia nullam habent repugnantiam vel impossibilitatem formalem in existendo: saltem extra subiectum multominus q̄ duo cōtraria extra subiectum/que tamen simul possunt esse/ergo deus q̄tum est ex omnipotentia sua potest facere multitudinem in actu infinitam.

¶ Tertio sic. Aliqui arguunt cōtra ponentes mūdum ab eterno sic. Si mundus fuisset ab eterno infinite reuolutionis in actu precessissent istam que nunc est. Sed deus in qualibz reuolutiōe potuisset creare vnam animam vel vnum angelum. Et planum est q̄ ista sunt incorruptibilia / z si essent corruptibilia deus potuit ipsa conseruare: ergo esset possibilis multitudo infinita actu/ z esset multitudo infinta actu si mundus esset ab eterno/quod est impossibile secundum ipsos. Et ego arguo contra eos q̄ hoc est valde possibile ponamus secundum ipsos q̄ mundus z tempus icepit sicut dicit fides Ex quo mundus incepit z tempus fuit continuatum fuerunt infinite partes ipsius temporis in potentia/saltem z infinita instantia: sed in qualibet parte temporis deus potuit z potest creare vnam animam/vel vnum angelum/vel in quolibet instanti/ergo multitudo actualis est infinita/vel possibilis saltem. Dices q̄ non: quia partes non sunt infinite in actu/nec instantia in actu sicut circulationes accipiebantur ibi in actu. Dico q̄ istud nichil valet: primo q̄ non sunt ibi plus circulationes discrete in actu q̄s hic partes/tta esset circulatio in re continuatur circulatiōi sicut pars parti. Secundo quia per istam rationem sequeretur q̄ deus nō ita bene posset facere plura distincta in actu in pluribus partibus temporis continuatis sicut in pluribus discontinuatis. Tertio quia de⁹ modo de facto creat animam in instanti z non in tempore copulato vel continuato per instans / z sic in vno instanti quod non in alio / ergo similiter potuisset in quolibet instanti. quare ergo z̄. ¶ Quarto sic. Multitudo excedens omnem multitudinem determinatam est multitudo infinita in actu / sed talis multitudo vel numerus est possibilis /quia da quācunq; multitudinem finitam tu vis/ego possum dare maiorem/z in diuina intelligentia est aliqua maior vt videtur/siue enim sit dare vnum numerū infinitum/ siue processum in infinitis secundum Augustinum semper daretur maior numerus quolibz signato infinito / Alioquin esset status necessario in illo finito. ¶ Ex predictis potest cōcludi / cum

1. pcto. species sint possibiles in infinitum (sicut probatū est supra distinctione trigesimasexta) z non habeant formalem repugnantiam/ nec aliquam impossibilitatem/ sicut nec due/ita nec tres /nec infinite q̄ multitudo actualiter infinita aliquorum alterius z alterius rationis est possibilis valde bene z de⁹

2. pcto. posset ipsa facere. Secunda conclusio est q̄ deus potest facere aliquam perfectiōem formalem actu infinitam z illimitatam ad certum gradum in specie sua z natura. Et hoc intendo probare generaliter de omnibus formis vel naturis habentibus partes homogeneas / que possunt constituere aliquid vnum numero/siue ille partes sint integrales siue subiecte respectu vniuersalis talis vel nature sicut omnes partes aque vnam aquam /omnes partes charitatis vnā charitatem/z omnes partes materie vnam materiam/non sic omnes partes hominis subiectiue possunt constituere vnum hominem nec omnes anime vnam animam/nec omnes angeli vnum angelum/nec omnes puncti vnum punctū sicut omnes partes continui vnum continuum.

¶ Hoc pbo primo sic. Qlibet natura vel forma talis remanēs est i potētia ad ifinita idiuidua possibilia

simul existere vt probatum est supra de quantitate sed de⁹ ex oīb⁹ talib⁹ indiuiduis pōt vnū p̄stituere illud est infinitū in actu. ergo z̄. Unde dico q̄ potest esse ignis infinitus in actu/etiā z calor/z caritas/z gratia sicut dixi supra/z quodlibet in specie sua z individuo determinato. Non est potest deus aliquid facere quod non sit in re determinatum ad certum genus z speciē z individuum/que non sunt diuisim factibilia: quia illud eēt deus. Nā oē illud quod potest deus extra se est ens possibile /cadens necessario sub aliquo decem predicamētorum per se vel per reductionem. ¶ Secūdo probo sic. si repugnaret individuo talis forme vel nature eē actu infinitum/aut repugnaret propter limitationē generis speciei sue/aut qr nō potest esse aliquid cōstitutum ex omnibus individuis proprie speciei: sed primum non/quia ita bene stat limitatum generis z speciei cum vnico individuo actu ifinito tali infinitate sicut cum individuis actu infinitis secundum multitudinem vt videtur/ quia non est maior ista q̄ illa: nec ratione secūdi quia qua ratione duo individua possunt facere vnum / ita z tria/et sic de

3. pclusio omnibus. quare z̄. ¶ Ex quo cōcludo q̄ deus potest facere omnem virtutem actu infinitam alicui substantie vt calorem infinitum/ z sic de similibus virtus enim substantie correspondet. Dico esse q̄ ignis non esset intensiue calidus infinite licz calor ille in sua specie z secūdum se esset infinitus / quia nunq̄ aliquod subiectum est intēsius tale secundū aliquam formā/nisi partes forme omnes sint in eadem parte/vel in eodē subiecto primo / partes autem huius caloris non possunt eē omnes eadē parte ignis/ quia tunc illa pars ignis haberet capacitatem infinitam / z esset actu infinita/quod est falsum/z ideo dico q̄ licet aliqua forma accidentalis possit esse actu infinita secundū se in sua specie/nō tamen aliquod est vel esse potest infinitum intensiue tale secūdum talem formam: quia si illa sit spiritualis non potest esse in aliquo subiecto infinita qr nullum subiectum spirituale possibile est eē infinitum/z si sit corporalis non est tota q̄tum ad omnes partes suas in eadem parte subiecti/ z ideo qui haberet calorem talem infinitum/z esset infinit⁹ magis esset infinitum capiēdus extensiue q̄ intēsiue.

3 pcedē. vltias cō clusiones

¶ Dico contra istas vltimas cōclusiones q̄ ex prima que est de forma vel natura/sequitur q̄ de⁹ possit facere corpus humanum actu infinitum/qr de⁹ potest facere vnum os infinitum/z carnē infinitā/ z sic de⁹ qualibet parte z dispositione corporis homogenei :sed hoc est impossibile /quia tale corpus ab eliqua anima informari non posset /sed tamē qr nulla anima est infinita: tamē quia tunc esset homo

Nota. infinitus quod tu negas. Nota q̄ Augustin⁹ narrat quinto de ciuitate capitulo quarto loquens de gigantibus qui erāt ante diluuium supra terram seipsum vidisse vnum dentem molarē hominis qui si fuisset diuisus potuisset pro centū dentibus quales tempore Augustini homines quātum ad quantitatem sufficisse. Ex quo patz q̄ corpus humanū multum potest augeri vel minui in notabili q̄titate. ergo z̄. ¶ Contra secūdam de virtute. Si ignis haberet infinitum calorem/z per cōsequēs virtutē calefaciendi/tunc poterit celefacere in instanti / qr si tanta virtus in tāto tempore maior virtus in minori/z infinita in instanti quod est falsum. ¶ Ter-

Ad pces dētia ar gumenta p̄ antedictas pclusiones.

tio sic contra primam z secundam deus non potest facere tantum calorem sub specie caloris/q̄n possit adhuc vnum alium calorem cuiꝰ tpo: si ergo de⁹ facit vnum calorem infinitum potest vnum alium cū isto: z cum possit ipm addere alteri videtur q̄ possit esse aliquis calor eiusdem rationis maior calore infinito/quod est contradictio/z similiter de quātitate z caritate potest argui. ¶ Quarto sic. q̄ infinitum secūdum Aristotelem tertio phisicorū nō habet partes: quia aut ille partes essent aliquote z sic aliquoties sumpte redderēt ipm totum infinitū z tunc non esset infinitū: aut non aliquote/z sic red derent totum z aliquid plus/ z tunc nō esset etiam infinitum/quia infinito nō est aliquid maius :ergo ex partibus totius homogenei concurrentibus in vnum non potest argui possibilitas infiniti actualis. ¶ Ad primum istorum dico q̄ quantum apparet aliquibus deus posset facere vnum corp⁹ hominis vel asini actu infinitum/sicut probatur eiusdem rationis cum corpore hominis que nunc est z dispositum dispositionibus eiusdem ratiōis. Sed dico q̄ anima humana vel asini nō posset informare ipsum: quia finita est. Unde z posset dici q̄ illud corpus ratione infinitatis esset indispositū z inproportionatum: sicut etiam corpus finitum mortuū. Anima esu hominis vel asini nō potest eē actu infinita / saltē anima hominis quicquid sit de anima asini vel plante que est extensa /sicut dictum est supra: quia non est tale totum homogeneum supradictum / z sic dico q̄ asinus vel homo non potest esse infinitus. Aliter dicitur q̄ si per hominem intelligatur compositum ex corpore figurato/non potest esse infinitus. Si autem non sic figurato tunc dicitur q̄ non posset facere corpus hominis vel aliq̄ totum homogeneū includens aliquas partes que sunt eiusdem rationis sicut os z os/ quia si os esset infinitum non esset nisi vnicum eiusdem rationis/ oportet autē q̄ sint ibi plura eiusdem rationis similiter plures partes etherogenee infinite nō sunt visibiles sicut homogenee. ¶ Ad secūdum dico q̄ deus si faceret infinitum calorem ille calor non calefaceret calefactibile in instanti / nisi secundum omnes partes suas esset sufficiēter presens illi calefactibili. Sed si esset sufficiēter p̄sens sicut de⁹ posset ꝓducere ignem infinitum in manu mea /dico q̄ calefaceret in instanti / z tamen modus essendi sic in manu non repugnaret actioni. Sed calefactio non esset motus / sed mutatio simplex /sicut et deus calefaceret in instanti non per motū sicut posset: nec est hoc inconueniens de virtute creata si ponatur infinita in proposito. Aliter dici potest q̄ non calefaceret in instanti quia/licet sit vel esset infinitus extensiue/non tamen in tempore nec in eadem parte subiecti. Aliter etiam dicitur q̄ nō posset aliquid calefacere / quia calor infinitus continet in se naturam caloris secundum speciem et individuum / et ita non potest alium producere / vel etiam quia sic dispositus secūdum simultatem partium non est natus calefacere saltem naturaliter sicut nec corpus videri sub sacramento. ¶ Ad tertium non video q̄ supposito q̄ sit calor infinitus deus possit facere alium calorem eiusdem rationis: quia sicut dictum est supra ille calor infinitus continet totā naturā/z scām speciē z ōm individua vel individuū si est simplr z oīno ifinit⁹ in sua rōne.

¶ Ad quartum dico q infinitum nō habz partes aliquotas sicut philosophꝰ dicit/nec habet partes nisi aliquotas excedentes que quotiēscunqz sumātur reddant plusqz totū /sz habet partes nō aliquotas deficientes que quotiēscunqz scīm numerū determinatum sumātur nunqz possunt reddere suum totum. ¶ Dico igitur scīm pmissa q deus potest facere infinitum in actu z scīm magnitudinem et secundum multitudinem z perfectionē z virtutem Et Aristoteles si cōglobasset sua pncipia posuisset infinitus in actu secūdum multitudinem qz ipe posuit mundū eternum /z ita generationem hoīs eternam octauo phīsicoꝝ. Secūdo posuit aīmā intellectiuam esse formam z actum corporis humani secūdo de anima. Et per ꝓsequēs nūerari secūdum multitudinem hominū: nec videtur q posuerit illam absurditatem Cōmentatoris q vnus sit intellectus oīm hominum: q si posuerit eam dico q potest efficaciter reprobari supposito vel demōstrato q intellect sit forma corporis humani. Tertio posuit animam humanā incorruptibilē z differre sicut perpetuum a corruptibili/ z ab extrinseco. pmo de anima z secundo z tertio/z sextodecimo de animalibus. Ex quibus ineuitabiliter concedit infinita multitudo aīarum. Vnde z sequitur q si in tertio phīsicoꝝ intendit negare omnē multitudinem actu infinitam sicut ibi imposuit cōmentatoꝛ in auctoritate superius allegata exponendo ipm/q ipe contradicit sibipsi / z ita ex dictis suis vtrūqz habetur. Et q sit infinitum in actu z q nō sit infinitum in actu. Sic ad istam questionem.

Resoluo

Ad rōes pme opi. in cōi.

¶ Ad pmū alioꝝ de infinito in cōmuni dico q nullus effectus equiuocꝰ potest adequare suā causam totalem in perfectione/z ideo concedo q nullū ꝓductum vel ꝓducibile a deo extra se possit esse simpliciter infinitum eo modo quo deus secūdus oēm perfectionem possibilē repetri in aliquo vno ente sed quin possit esse infinitū secūdum quid z secundum aliquam rationem entis specialem nō concludit. ¶ Ad secūdum dico q ifinitum in actu nō implicat cōtradictionem/ quia tūc deus nō esset infinitus in actu. Quādo dicis q actus terminat z limitat/dico q actus pro quāto dicitur finire qz perfectum habet aliquid esse tale determinātem speciei vel huiusmodi/nō sic per materiam vel potentiam sed nō finitat necessario omnis actus: sz tm̄ actus finitus z limitans z sic etiam forma finita. ¶ Ad tertium dico q esse actu infinitum eo modo quo accipitur in ꝓposito nō repugnat entiscausato. Tu dicis q omne causatum habet finem: verum est cām sui/sicut z efficiens /z sic benefinitum est id est habens finem/sed cum hoc stat q sit actu infinituꝝ in ratione sua/qz tm̄ qō ipm excedit omne aliud possibile vari eiusdem rationis quod est finitū vel cuiuscunqz mensure sequentis determinate. ¶ Ad quartum dico q omne creatum a deo est mensuratum ab ipo sicut a causa scīa: z quādo dicis oē mēsuratum est finitum. dico q finitum est saltem finitate z limitatione ad genus z speciem/nec pōt esse simpliciter infinitum sicut deus. Sed cum hoc stat q sit infinitum modo predicto. ¶ Ad primum de magnitudine dico q accipit lineam vt linea terminetur per puncta: z dico q non plus est de ratione linee nisi q sit longitudo cuius partes copulantur ad terminum cōmunem. Dices illa est diffinitio linee. Dico q verum est linee terminate z finite quā quam experti sunt philosophi: sed non est diffinitō vel descriptio linee in cōmuni. Ad illud de corpore z superficie. Dico eodē modo ex sexto Thopicoꝝ. Improbatur diffinitio ista linee recte/q scilicet medium eius nō exit ab extremis / per hoc q non potest conuenire ista diffinitio linee recte infinite. Ex quo patet q illa est possibilis: qz non improbatur diffinitio aliqua per hoc q non conuenit alicui impossibili/sic em̄ quelibet diffinitio improbari posset. De hoc tamē dicit sicut supra quia fortе non concludit. Si dicas q quecunqz due linee recte sunt eiusdem rationis vel speciei ergo si vna interminabilis z alia/z per consequens si vna est finita z alia. Dico q non oportet: quia esse finitum vel infinitum non conueniunt ratione speciei /nec variant speciem: sed sunt gradus vel modi indiuidua les extra rationem quidditatiuam speciei/non tamē variant speciem sicut etiā est de maioritate vel minoritate/z non oportet si vna linea eiusdem rationis est maior alia q propter hoc alia eiusdem rationis sit maioꝛ; non sic est numerus si ponātur diuerse species numerorum/numerus maioꝛ z minoꝛ sicut cōmuniter ab aliis ponitur. ¶ Ad secundū dico q omne corpus finitum est mobile aliquo motu Sed dico q non oportet de corpore infinito / z sic parum valet illud totū. Vel potest dici q nō oportet q moueatur secundum totum/sed sufficit q secundum partem z partem finitam. Sicut etiā Aristoteles respondet ad Permenidem primo phīsicoꝝ / z ista natura non incipiet aliquem motum quem non possit terminare / nec etiam deus / z ille motus non erit circulariter sicut nec motus vnius partis aque infra aquam ipsam. ¶ Ad tertium dico q quantitas infinita habet habitudinem naturalem ad actū suū si sit vel possit esse infinitū / sicut de quantitate ignis vel aque. Si autem non possit esse infinitum /nec sit non oportet q habeat habitudinem ad subiectum/sic q possit sibi inesse simpliciter: sed sufficit q hoc non repugnet ex parte sui cum sit accidens/sed magis ex parte subiecti sicut dictum est supra de caritate. ¶ Ad quartum dico q corpus potest figurari siue figura dicat aliquid positiuum vltra quod est de genere quantitatis siue dicat terminationem corporis sui cui inest/z patet sicut corpus cere mollis potest esse sine figura/hac vel illa / z pari ratione sine omni figura z sine terminatione quam importat figura. Et ideo dico q non est necessarium absolute corpus terminari nec esse figuratum. Vnde corpus infinitum nō est alicuius figure nisi vellet aliquis dicere q figura potest esse actu infinita sicut z quantitas/z tūc illa descriptio figure nō est nisi figure finite. Ad Aristotelem dico q verum dicit sicut intendit q virtute agentis naturalis non est dare quātitatem actu infinitam. Si autem intendat q nulla virtute sit possibilis nego eam/z cōmentatorem suum/z dico q augmentum quantitatis procedit in infinitum/ vel procedere potest/z ꝯtum contingit dare in potentia tantum in actu puta vnam quātitatem actu infinitam/virtute diuina non virtute nature / z sic etiam scilicet virtute nature positus est terminus magnitudinis z augmenti. ¶ Ad primum de multitudine z primo aliquorum alterius/z alterius rationis. Quādo dicis q in omni multitudine essentialiter ordinatorum est dare primum medium et vltimum. Dico q non oportet dare primum medium z vltimum in omni diffinitione essentiali: sed aliqua possunt essentialiter ordinari nō p accessum ad aliquid supremū: sed magis ad aliqd a quo plus vel minus distant sicut dictū est supra. Si autē ponatur q materia sit infima creatura possibilis tunc per recessum a materia species essentialiter ordinātur. Similiter potest dici q p accessum ad deū eētialiter ordinant: ita q illa q plus accedit est etiaz perfectioꝛ creatura superioꝛ z nobilioꝛ. Dicūt etiā aliqui q nō oportet species inter se essentialiter ordinari: sed tm̄ habere ordinē essentialiter ad deum ad quē quelibet habet ordinē principiati z causati ad principiū z causam. Vnde puto q deꝰ posset facere species equales simpliciter: quarū neutra esset nobilioꝛ alia: sicut etiā dicam in scdo de duab⁹ materijs: quia nō apparet impossibilitas cur nō possent esse due species vel due materie alterius ratiōis equales: sicut etiam due relationes diuine alterius rationis z due differētie indiuiduales sub eadem specie: licet sint alterius rationis: sicut etiā dicetur de differētijs specificis. Nec obstat ordo partium vniuersi adinuicē quē ponit philosophus: qz ille potest immutari a deo: nec est simpliciter necessarius iter quaslibet species deo possibiles: sicut reputauit Aristoteles qui nō credidit aliquā nouam speciē: z tm̄ bene est ordo iste inter species q̄ ponuntur modo de facto. ¶ Ad scīm dico q nō oportet accipere aliquā speciē actu infinitā: sed pcessuz in se infinitū conditione ipsorū inter que ponit pcessus excludit infinitatē alicuius ipsoꝝ sicut frequēter dictū est supra. Item q licet multitudo sit actu infinita nō est tm̄ vbi est aliqua infinita. ¶ Ad tertium quādo dicis q oīs multitudo vel numerꝰ est numerabilis p aliquā vnitatē. Negat istud: sed diceret q hoc verus est tm̄ de multitudine finita vel numero finito. Et sic de ipso loquit philosophus: quia de numero infinito nō curauerit nec intellexerit eodē modo de pari z impari. ¶ Ad quartū dico q in spiritualibus z in corporalibꝰ est possibile infinitū in actu scīm multitudinē: dicis q ex omnibus ꝯtis fieret vel posset fieri vnū actu infinitum cōcedo: z est pro me sicut dictū est supra. ¶ Ad quintū q quaternarius vel ternarius z sic de talibꝰ nō sunt determinate species reales z distincte: qz non credo q numerus aliquid addat sup illud cuiꝰ est: z tūc dico q numerus infinitus possibilis est ī qualibet specie: sicut z vnitates infinite vel indiuidue: nec est imaginandū de numeris sicut imaginantur Tu dices in numeris est ꝓcessus in infinitū: g nō est dare numerū infinitū: sicut nec speciem aliquaz in toto illo ꝓcessu in infinitū. Dico q in nūeris est ꝓcessus in infinitū sicut in vnitatibꝰ: z sicut multitudo specierū est infinita/tta z multitudo vnitatū vel numerꝰ. Non sic autē aliqua vnitas sicut nec aliqua species. Augustinꝰ tm̄. xij. de ciui. c. xviij. vi detur dicere q licet oēs numeri simul accepti infiniti sint nullus tm̄ est infinitus. Dicit em̄ q singuli sunt finiti: licet oēs simul infiniti z tm̄ hoc videt de rū valde quare nō possit vari in diuina intelligētia vnꝰ numerus qui oēs cōprehēdat. Quomodocunqz dicaꝝ siue sic siue aliter semp stat q deꝰ potest facere infinita in actu vel infinituz plura videlicet vel vnū resultās ex pluribꝰ. Ad auctoritatē cōmentatoris dico q ipossibile est virtute nature dare multitudinē actu infinitū. Si autez intelligat q nulla virtute hoc sit possibile: nego ipm. ¶ Ad aliud de impfectione aliqua naturali dico q illa infinitas pōt sibi cōuenire sicut alicui cōstituto ex oībus pribus homogeneis infinitis scīm multitudinē/non autē ex conceptu quidditatiuo ipsius nature. Nec etiā ex gradu suo aliquo: qz gradus nō ponit ī perfectiōe finita sicut dictū est supra: distinctiōe. xvij. ¶ Ad scīm dico q oīs pfectio creata est determinata ad genus z spēm: sed cū hoc stat q sit infinita nō simplr sicut deꝰ: sz sicut dictū est supra: nec talis infinitas repugnat limitationi ad genꝰ z speciem. ¶ Ad aliud dico q genꝰ est ifinitū in tali pfectione: q ponit infinita z nō potest esse idē nūero ī alia perfectione finita: sed bene aliud nūero. Ad cōfirmationē de differētia dico q nō est simplr infinita sicut deꝰ tm̄ forte vna scz nobilioꝛ aliquo modo cōtinet pfectionē alteriꝰ nō curo. ¶ Ad aliud de virtute patet q est dare naturā infinitā z ꝓsequenter aliquā virtutē sicut dictū est supra. Maioꝛ g eoruz est vera z a pho sed minoꝛ q nō sit dare naturā vel substātiā infinitā est falsa. Preterea etiā argumētū nō cōcludit de virtute in isto: z patet q nō ꝓcludit de virtute separata ipossibilitate infinitatis in actu ex finitate subiecti z ratio nō cōcludit contra caritatem separatā actu infinitam eo modo quo caritas potest dici virtus. Hec de tertio articulo.

Ad rōes eiusdē. 1. opi. ō magnitudie tē.

Ad rōes eiusdē. 1. opi. de ī pfectiōe.

Ad argumēta pncipalia q̄stionis.

¶ Ad pmū principale Dico q limitatio creature ad genꝰ z spēm nō excludit infinitatē actualē vel scīm extēsionē/vel multitudinē/vel modo aliquo supra dicto. ¶ Ad scīm dico q omne factibile vel ꝓducibile a deo est minꝰ ipm qz nō est infinitū simplr scīm oēm pfectionē entis sicut deꝰ: sed nihil obstat: quin sit infinitū scīm aliquā rationē entis partialē/z ita minus deo/z impfectius ipso. ¶ Ad tertiū q ratio infiniti in potētia cōsistit in fieri: vel in semp accipiēdo. Vnde ratio eius est q extra ipm semp est aliquid acciperei: nō sic autē ratio infiniti in actu: z ideo dico q infinito ī potētia scīm q huiusmodi repugnat q oēs partes eius sint simul in actu. ¶ Ad vltimū dico q linea actu infinita potest intelligi a deo saltē: licet nō a nobis forte sicut vult dicere cōmentatoꝛ in illa auctoritate scdi metaphisice superius allegata.

Ad Augustin.

¶ Cōtra. Infinitatē actualē quātitatis arguitur Primo sic: qz de quātitate actu infinita pōt diuidi vna pars: prima pedalis vel bipedalis saltē virtute diuina: tunc quero de parte residua aut est finita aut infinita. Non pōt dici q infinita: qz cū totū sit maius sua parte sequereꝰ q infinito in actu eēt aliquid maius eiusdē ratiōis qō est falsum/ z ipossibile. Nec pōt dici q sit finitū: qz ex finitis duob⁹ nō cōstituit aliquid infinitū: g ꝛc. ¶ Scdo sic. Si est dare quātitatē in actu infinitā pōt ne diuidi in infinitas ptes ī actu scīm multitudinē virtute diuina sicut etiā dicebaꝰ supra q poterat componi ex infinitis indiuiduis: z partibꝰ positis ī actu: sed tūc sequit inconueniēs: qz sequit q quelibet illarū partiū sit diuisibilis. Ponamus q aliqua vel plures ipsarū diuidant: sequit q aliquius totius erunt plures q̄z infinite partes in actu. Hoc autē est impossibile ergo ꝛc. ¶ Tertio q si ideo est dare ꝯtitatē infinitā

Ad ꝓbationes potentes infinitū actu.

tam in actu:qz est dare aliquã ꝓstitutã ex infinitis partib⁹ sicut dictũ est supra:sequit̃ q linea vel ꝯtitas quelibet cõtinua est infinita in actu:qz ꝓstituit ex partib⁹ infinitis:hoc autez est falsum:ꝯ ꝛc. Ad ista põt rñderi. ¶ Ad primũ dicerek q sicut põt ĩtelligi ex partibus finitis scõm quãtitatẽ infinitis tñ scõm multitudinẽ saltẽ eiusdẽ quãtitatis nõ dicũt ꝓpoztiones ꝓstitui ꝯtitas infinita:sic vna parte diuisa ab infinito põt intelligi vtraq finita ꝛ altera equipollẽs tott residue multitudini q̃ illa faceret infinitã ꝯtitatẽ:ꝛ sic ex istis duab⁹ finitis scõz quãtitatẽ ꝛ multitudinẽ equipollẽtib⁹ tñ multis ĩ finitis põt intelligi vna ꝯtitas infinita ꝓstitui. Aliter dicerek q si a ꝯtitate simplr ꝛ omnino ꝛ p oẽm modũ infinita in rõne sua cõtinẽte scz omne individuũ possibile nature sue si talis ponak vt linea vl hmõi:si amoueatur vna pars pedalis vel bipedalis virtute aliqua illud qd remanet infinitũ est: sed nõ oĩno nec vsq; quaq infinitũ in ratiõe sua tñ aliquo modo ĩ infinitũ:sicut si ponerek vna linea finita ad orientẽ ꝛ nõ ad occidẽtẽ. Et qñ dicis q tũc aliquo infinito eẽt possibile aliq̃d maius eiusdẽ rõnis. Dico q nõ est inconuenies de infinito nõ simplr ꝛ vsque quaq vel p oẽm modũ in ratiõe sua:sicut maior esset linea infinita ad orientẽ ꝛ occidentẽ nõ hñs terminũ ꝯ infinita ad orientẽ ꝛ habẽs terminũ ad occidẽtem. Sed de infinito simplr in rõne sua qd cõprehẽdit totã naturã suã:ꝛ p ꝓs omne individuũ nature sue impossibile est q sit aliquid maius eiusdẽ ratiõis qd nõ cõtinet̃ in primo. Aliter dicit q cõparatio maiorũ ꝛ minorũ nõ tenet nisi in entib⁹ finitis:sed non curo. ¶ Ad scõm dico q ipossibile est sic cõtinuum diuidi quin semp quelibet pars sit cõtinua:ꝛ p ꝓs diuisibilis etiã in infinitũ. Et ideo dico q in partib⁹ cõtinui diuisis nunq̃ est dare numerũ simplr vsquequaq infinitũ qui nõ possit excedi:licet possit dari virtute diuina in actu numerus aliquis improportionaliter distans a quolibet numero finito simplr dato:vt a binario vel trinario ꝛ quolibet tali. Et ꝯtum ad primũ dico q diuisio cõtinui scõm partes eiusdẽ proportionis vadit sic in infinitũ qd nec etiã potest virtute diuina reduci ad actũ in facto esse:sed tñ in fieri:nec deus cognoscit aliquẽ ibi qui nõ sit vltra diuisibilis:licet oẽs distincte ꝛ in particulari cognoscat:ꝛ actu ex pte sui itabene sicut iam actu essent de se/ꝛ nõ possent amplio diuidi:sed scõm partes eiusdem ꝯtitatis nõ vadit sic. Nã si esset actu infinitũ ꝯtum continuũ vsquequaq ꝛ omni modo in sua ratione cõtinẽs oẽm individuũ sue nature dico q cõtineret in se infinitas partes eiusdem ꝯtitatis:ꝛ de⁹ posset ipm diuidere in oẽs illas partes actualiter ꝛ habek multitudo infinita in actu:ꝛ nõ posset haberi maior multitudo partiũ eiusdem ꝯtitatis:licet semp in infinitũ posset haberi maior multitudo partiũ eiusdẽ ꝓportionis. ¶ Ad tertiũ dico q nulla ꝯtitas est actu infinita:licet cõtineat infinitas partes eiusdẽ ꝓportionis nec sufficit infinitas partiũ eiusdẽ proportiõis Dico enim scõm illas etiã in ꝯtitate qualibet finita procedit in infinitum. Et similiter augmentũ quãtitatis secundum additionem talium partium diuisibilium. Sic etiam q nec virtute diuina reduci possunt ad actum in facto esse: sed tantum in fieri: et hoc ex repugnantia rei vel natura. Sed hoc nichil obstat contra propositum.

Ad p̃cedẽtes rationes.

¶ Distinctionis. xliij. Questio Vnica.

Circa distinctionẽ

Quadragesimã quartã quero vtrũ deus possit vel potuerit facere aliquid de potẽtia absoluta quod non de ordinata. ¶ Videk q nõ:qz illud quod nõ fit scõm potẽtiã ordinatã fit inordinate:sed de⁹ nõ põt facere aliquid inordiate:ꝯ ꝛc. ¶ Scdo sic. Si de⁹ posset facere aliquid de potẽtia absoluta qd nõ de ordinata pari ratione posset facere vnũ aliũ mũdũ vel plures alios quos nõ ordinauit vel etiã mũdũ meliorẽ:sed alius mũdus esse nõ potest sicut ꝓbat Aristoteles prio de celo:ꝯ ꝛc. ¶ Tertio sic. Quia tũc deus posset diuersimode trãsferre ꝛ cõiunctiones diuersas facere inter corpora celestia:ꝛ tũc de cõiunctionibus eorũ nõ esset scientia qd est falsum qz tũc astrologia que est de motib⁹ ꝛ ꝯiunctionib⁹ ꝛ distãtijs taliũ nõ esset scientia. ¶ Quarto sic. Si possibile sit aliquid deo de potẽtia absoluta qd nõ deordinata:cũ semp possit in omne possibile/ꝛ semper possit quicquid potuerit:sequit̃ q de corrupta possit facere nõ corruptã:sed hoc est falsum vt patet sexto ethicorum. hoc solo priuatur deus q non potest gentia facere ingenita:ꝛ preterita similiter non esse preterita ꝛc.

Contra Augustinus de natura ꝛ gratia dñs lazarũ fuscitauit in corpore. Munq̃ dicendũ est non potuit tuda fuscitare in mẽte. Et respõdet potuit quidẽ sed noluit. Ex hoc patet q deus põt aliquid absolute loquẽdo facere quod non ordinauit facere vel fieri. Augusti.

In ista ꝙstione deus possit aliquid de potẽtia absoluta qd nõ de ordinata. ¶ Scdo an de potẽtia absoluta possit vel potuerit aliũ mũdũ facere:vel istũ mũdũ meliorare. ¶ Tertio vtrũ possit quicquid ab eterno potuit. ¶ Vltio ad rõnes.

Quãtum ad primũ

notandũ est q agere de potẽtia ordinata ptinet ad agẽs liberũ ꝓpter qd est agẽs per intellectũ ꝛ volũtatẽ ꝛ in omni tali agẽte est distinguere potẽtiam absolutã ab ordinata. Nã potẽtia ordinata est in agẽte tali qñ agit scõm regulã rectã institutã:sed quãdo agit cõtra illã leges vel ꝓter legẽ tũc dicit potẽtia absoluta:eo mõ quo iuriste distinguũt posse de facto ꝛ de iure. Quãdo autẽ illa lex nõ est in potestate agẽtis: sed est instituta ab alio cui subiectũ est tale agẽs:tũc potentia eius absoluta nõ põt excedere potẽtiam eius ordinatã circa aliqua obiecta ĩ agẽdo inordiate. Quicquid eĩm potest ꝛ agit circa materiã legis preter legẽ vel cõtra legẽ potius inordinate põt ꝛ agit. Si autẽ agẽs nõ sit subditũ legi:sed lex sit in potestate agẽtis:ꝛ cũ hoc etiã rectitudo legis:ita q lex nec est sibi lex nec est recta nisi qz instituta a tali agẽte. Tũc põt tale agẽs aliter ordinare ex libertate quã lex illa recta dictet ꝛ põt aliã legẽ instituere: ꝛ ordinare ꝛ scõm ipsam agere aliquid non cõformiter ad primã regulã vel legẽ institutam/ꝛ tũc planum est q in tali agẽte potẽtia absoluta excedit ordinatam scõm vnã legem sine omni veordinatione vel inordinatione:sed cum alia ordinatione vel lege ꝛ possent poni exempla de lege mere positiua ꝛ principe potestatẽ ipsam cũ subditis suis:sed non curo

Deus an possit aliquid dõ potẽtia absoluta qd nõ veordinata.

Deũ agere de potẽtia ordiata ꝛ absoluta qd.

¶ Ad ꝓpositũ applicãdo dico q deũ agere de potẽtia ordinata est ipsum agere scõm legẽ institutã ab ipso de aliquo agibili. Agere vero vel posse agere de potentia absoluta dicit agere vel posse agere preter vel cõtra talẽ legẽ quã ipse instituit/non tñ inordinate scõm vnã legẽ aliã quã potuit cõstituere sicut cõstituit istam. Deus eĩm nullã legẽ necessariã habet circa agibile creatũ saltẽ aliquod / nõ sic forte de omni:sed leges cõtingẽtes que nec sunt leges nec recte nisi qz volite ꝛ instituite ab ipso p suã volũtatẽ libere ꝛ simplr nõ autẽ per suũ intellectũ ante volũtatẽ:tũc eĩm essent necessarie. Nõ est ꝯ intelligẽdum q deus possit aliquid de potẽtia absoluta sine omni ordine ꝛ lege:vel cõstituendo legem vel vtẽdo lege:seu cõformiter agẽdo ad legẽ institutã:tũc eĩm inordinate ageret sicut pdictũ est de⁹ agit de potẽtia ordinata aliquid:qz scõm legẽ ordinatã si potest aliquid agere de potẽtia absoluta ꝓ ꝯto põt illã legẽ instituere ꝛ scõm ipsam aliud facere circa eandẽ materiã. Sed quid vocak lex dico q est volitũ a deo fieri circa creaturã/ꝛ pcipue volitũ cõmune vel in cõmuni:ꝛ illud est iustũ legale.

Lex quid

Iustũ legale.

Est eĩm iustũ legale ꝛ iustũ sentẽtiale vel iudiciale iustũ legale est de vniuersalibus/et illud est maior in syllogismo de aliquo agibili cõcludẽdo. Iustum vero iudiciale vel sentẽtiale est de particulari ꝛ est cõclusio talis syllogismi verbi gratia Rex ponit legẽ in regno suo q qui interfecerit hominẽ vel furatus fuerit aliquã rem suspẽdak:hec est lex ꝛ iustũ legale. Tũc accipit̃ ista maior quicũq occiderit vel furatus fuerit suspẽdak:fortes occidit hominẽ vel furatus fuit:ꝯ fortes suspẽdak. Ecce iustũ sentẽtiale vel iudiciale deductũ ex iusto legali sic. Quicũq moriek finaliter ĩ gra saluabik. ¶ Sed istud nõ videk michi bene dictũ stãte eĩm maiore ꝛ minore: q nõ sequak pclusio nõ video. Vnde si hec eẽt lex vniuersalis. Dis qui peccat mortaliter dãnabik:ista petrus peccauit mortaliter credo q sequerek ineuitabiliter stãtibus pmissis:ꝯ petrus dãnabik. Et ideo nõ video q de⁹ isto modo mutet sentẽtiã vel iudiciũ:nec est illa lex q quicũq peccat mortaliter dãnabik:qz alias diuina lex frustrarek:ista addik q peccãs decedat ĩ pctõ. Sed p istũ modũ de potẽtia absoluta põt mutare iudictũ qz põt aliquis legẽ ordinare ꝛ iste põt facere absolute ista legẽ/ꝛ ita sequit̃ pclusio opposita sicut potuit ordinare:qz q̃cũq negaret xp̃m finaliter dãnarek. Petrus aũt negauit xp̃m:ꝯ sequit̃ q dãnabik:ꝛ ita sequit̃ aliud iudiciũ Si ĩr etiã potuit de⁹ facere legẽ q q̃cũq fuisset de societate xp̃i saluarek finalr. Judas fuit de societate xp̃i:ꝯ ꝛc. Potest ꝯ deus absolute loquẽdo mutare sentẽtiam de particulari sicut ꝛ legem de vniuersali. Et hec de primo articulo.

Justũ sentẽtiale.

Quantum ad secũdum ar/

ticulũ fuit opinio oĩm ꝓtorũ q de⁹ nõ potuit facere aliũ mũdũ nec meliorẽ q̃ sit mõ. Ad hoc adducũtur rõnes q scz de⁹ nõ possit facere aliũ mũdũ. Si sit possibilis ali⁹ mũdus terra illa⁹ mũdi esset ejusdẽ speciei cũ terra nostri mũdi:sed eozũdem spẽ est motus ad eũdẽ locũ numero:vt oĩm grauiũ ad centrũ:ꝯ terra illi⁹ mũdi moueret̃ ad cẽtrũ nostrũ:vel ecõuerso:vel ambe ad aliquẽ tertiũ locũ qd est ipossibile p oĩa:ꝯ ꝛc. Si dicas q terra non mouebit ad terrã:ꝛ stabit in mũdo suo. Cõtra saltẽ nata est naturaliter sic moueri:qz est eiusdẽ rõnis cũ terra mũdi nostri:ꝯ sicut ꝓius. ¶ Scda ratio. Illud qd cõstat ex tota materia sua est implurificabile:qz plurificarto nõ fit nisi p materiã:ꝛ mũdus est hmõi ꝓtimo de celo:ꝯ ꝛc. ¶ Tertio sic. qz si eẽnt plures mũdi nõ haberẽt aliquã habitudinẽ ad inuicẽ:qz quasi ordinẽ haberet vn⁹ ad aliũ eundẽ ecõuerso pari ratiõe ali⁹ ad ipm. Sed duoz principiatoz nõ habẽtiũ ordinẽ oportet dare duo principia prima ꝛ sic plures deos. ¶ Quarto sic. Agẽs imutabile ꝛ de necessitate nõ põt aliud ꝯ facit:nec pfectius ꝯ facit:sed de⁹ est hmõi agẽs ẽm Aristotelẽ:ꝯ nõ põt aliũ mũdũ ꝯ istũ nec meliorare ipm. ¶ Quito sic. Si eẽt possibilis ali⁹ mũdus aut esset ex naturis et individuis aliarũ rationũ a naturis hui⁹ mũdi/aut earũdẽ rationũ. Non aliarũ rationũ qz nõ sunt plures species possibiles ꝯ sint:alias eĩm vniuersus nõ esset pfectus:qz oẽs possunt ptinere ad vnũ vniuersum:nec earũdẽ qz tũc sequunt incõuenientia phi/q terra moueret ad terrã:ꝛ sic sphere celestes eẽnt diuisibiles/ꝛ terra naturaliter ascẽderet/ꝛ oĩa moueren ad oĩa:ꝛ esset cõfusio ĩ vniuersis. ¶ Sexto sic Qua ratiõe de⁹ põt facere plures mũdos eadẽ ratione infinitos vt videk:ꝯ ꝛc. ¶ Septimo sic. Si de⁹ posset facere aliũ mũdũ aut faceret ipm in mũdo isto:ꝛ sic ptineret ad istũ mũdũ:aut extra mũdũ istũ qd est impossibile:qz extra nichil est:ꝛ sic nõ habet vt faciat ipm. ¶ Hec fuit positio phorũ q de⁹ nõ possit facere aliũ mũdũ nec meliorare ipm:qcũ agat de necessitate nõ põt aliud nisi qd agit immediate agere:sicut oportet de ptib⁹ principalib⁹ alterius vniuersi:vel saltẽ de vna illarũ scõm Auicẽnã nec põt etiã meli⁹/qz agit ex tota virtute ꝛ conatu suo pfecti⁹ sicut põt. Sed iste positiões sunt falsę.

Summatio opiniõis phorum.

Dico igit̃ primo q põt facere aliud vniuer

sum ꝯ istud siue eiusdẽ ratiõis cum isto siue alteri⁹ ratiõis. Scdo dico q nõ video inconueniẽs q possit facere infinitos mũdos eiusdẽ rationis cũ isto. Tertio q nõ video inconueniẽs q possit facere valde plures mũdos alteri⁹ ratiõis ab ipso. ¶ Primũ probo sic. ꝛ ꝓbo de mũdo eiusdẽ rõnis.

opi. doct.

Quelibet natura creata specifica vel vnius rōnis est plurificabilis in indiuidua plura immo in infinita sicut dictus est supra. Sed dē pōt plurificare esse plurificabile: ꝫ pōt plurificare celus vnū scōm spēm in plures celos: ⁊ terrā in plures terras: ⁊ sic de alijs naturis: ⁊ specieb⁹ vniuersi/⁊ ex illis indiuidus potest cōstituere aliud vniuersum quale est uidus potest cōstituere aliud vniuersum quale est istud vt videt: ꝫ ⁊c. ¶ Ex hoc stati sequit ꝙ possit facere plures mūdos ⁊ ifinitos eiusdē ratiōis quā tū ad partes p̄incipales ⁊ naturas: ⁊ vnū indiuiduū de qualibet specie saltē qz quālibet speciē pōt multiplicare in indiuidua infinita/⁊ sic facere ifinitos celos/⁊ soles/⁊ lunas/⁊ mercurios/⁊ sic de alijs/⁊ sic infinitos mūdos eiusdē rōnis cōstituere ex omnib⁹ istis: ⁊ cū isto ꝫtū ad partes ei⁹ p̄incipales.

Correla.

ꝙ de⁹ potest facere plres mūdos alteri⁹ rōnis ab isto.

¶ Quantū ad mūdos alteri⁹ ratiōis patet: qz pōt facere species infinitas ⁊ ex ipsis cōstituere diuersos mūdos alteri⁹ ratiōis ⁊ alteri⁹. Ex hoc patet ꝙ plures valde multos: sed pōt ne infinitos dico ꝙ si ex qualibet specie cū suis indiuiduis possit cōstitui vn⁹ mūdus ꝙ infinitos. Si autē ad mūdū vnū vel vniuersum nō sufficiat vna species nō videt ꝙ infinitas ꝓpter cōtradictionē repugnātē: qz tūc essent plures species possibiles quasi infinite. Sz qz ad vnū mūdū vel vniuersum nō sufficit vna spēs: ideo dico ꝙ de plurib⁹ specieb⁹ pōt cōstituere plures mūdos/nō tn infinitos/⁊ hoc ſ in quolibet mūdo accipiant alie species: quasi simpliciter infinite ⁊ patet ꝙ oportet mūdos esse pauciores. Silr etiā si mūdi cōstituant ex plurib⁹ specieb⁹ eiusdē rationis cū mūdo isto nō possunt ponī mūdi simplr infiniti nisi ad quēlibet mūdū ponerē sufficere vnum indiuiduū cuiusqz speciei: sed si plura requirant sicut videmus ꝙ sunt plura indiuisibilia sub multis specieb⁹: ⁊ sub qualibet multar ū: tūc nō possunt poni sic infiniti mūdi simplr patet: qz nō sunt plura indiuidua possibilia sub aliqua specie quasi simpliciter infinita: ⁊ patet scōm viam istam oportet mundos esse pauciores/⁊ haberēt ordinē mundi p̄dicti sicut ⁊ nature ex quib⁹ essent cōstituti. Posset etiā eos facere siue ī isto mūdo: siue extra sicut placeret sibi. Sicut ⁊ totū vniuersum posset facere in paruo loco valde: ⁊ oīa alia totius vniuersi a bursa tua faceret vel posset facere in bursa tua. Ratio oīm istorū generalis est: qz hoc nullā implicat cōtradictionē nec aliquod istorū. ¶ Scdo p̄incipaliter dico ꝙ posse meliozare istū mūdū qui nūc est pōt intelligi vel quātū ad naturas: vel ꝫtitates ipsius: vel quātū ad indiuidua: vel quātū ad ordinē ipsorū. Quātū ad quātitates vel naturas nō video ꝙ possit meliozare accipiendo eas in se ⁊ in esse quidditatiuo: qz sic nullomodo cōuenit eis augeri vel minui. Nā quilibet gradus quidditatiuus facit spēm vnam/⁊ variat quidditatē. ¶ Quantū ad indiuidua ipsa que possunt augeri vel minui: ⁊ magis vl' min⁹ pfici: dico ꝙ pōt vel potuit mūdū meliozare seu melioꝛem facere: quantū ad illa indiuidua q̄ nō fecit pfectissima in sua specie quantū erāt possibilia esse pfecta: siue quantū ad cōditiones vel naturas intrīsecas ⁊ pfectiones essentiales siue quantū ad accidētales: ⁊ multa etiā q̄ fecit pfecta potuit facere minus pfecta: ⁊ sic mundū peiozare. ¶ Quantū ad ordinē vniuersi vnus est ordo vniuersi ad p̄incipem suū scz ad deū. Alius partiū vniuersi inter se de ordine vniuersi ad p̄incipē videt ꝙ possibilis est alius ordo melioꝛ in aliquib⁹ partib⁹ vniuersi q̄ perfectius ⁊ efficacius possent ordinari ad deū ꝫ ordinem: nō sicut de dānatis ⁊ viatorib⁹/et beatis q̄ nō trapfecte sunt beati sicut possunt esse. Silr illa que possunt meliozari in se melī⁹ possunt ordinari in finē. Quāto ens aliquid est melius tāto melī⁹ tēdit in finē ⁊ ordinat. ¶ Quantū ad ordinē partiū vniuersi inter se dico ꝙ attēdēdo quidditatē quam habēt scōm suū ordinē magis ⁊ min⁹ pfecti nō possunt melī⁹ ordinari: nec pōt iste ordo variari vt poset ipsis manētibus. Sed quantū ad ordinē aliquē accidētalē indiuiduoꝝ inter se q̄ possunt meliozari/⁊ quantū ad essentialia ⁊ accidētalia possunt variari/⁊ ordo eoꝝ meliozari vel peiozari. ¶ Ꝓpter dictis cōcludo ꝙ nō potest demonstratiue scīri an sit alius mundus: sed tenetur per fidem ⁊ ex dictis sanctoꝝ/ꝙ nō ſt alius: sic igitur dico ꝙ deus de potentia absoluta facere potest alium mundum.

Deus an possit meliozare istū mundū: ⁊ quō

Ad motiua ꝓpoꝝ.

¶ Ad p̄mū aliox dico ꝙ nō oportet terram vnī mūdi naturaliter moueri ad aliā: vel posse moueri ad terrā alteri⁹: qz appetitus naturalis vni⁹ terre nō trāscēdet suum mūdū: tn virtute diuina posset moueri. Ad dicis ꝙ terra alteri⁹ mūdi nō esset eiusdē rationis cū terra nostri mūdi: dico ꝙ nō est necessariū: tn dato ꝙ ita esset nō moueret ad terrā alteri⁹ mūdi: sed tm mūdi sui cuius est pars. Vnde nō excederet sui totus in appetitu suo naturali. ¶ Ad scōm dico ꝙ possibilis est alia materia a deo alia in numero vel etiā ratiōis: nec mūdus habet totā materiā possibilem. Ꝓterea dico ꝙ Aristoteles nō accipit materiā p̄o altero p̄ncipio distinctā cōtra formā: sed loquēdo de celo accipit materiā p̄o indiuiduo: cū dicit hoc celū dicit materiā: ⁊ si intēdit ꝙ celum est ex se hoc: ⁊ īdiuiduū hoc est falsum: qz nulla natura creata est ex se hec. ¶ Ad tertiū dico ꝙ qualē ordinem habēt nature ex quib⁹ mūdi alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rationis ꝓstituunt talē ⁊ illi mūdi. Si aūt sint eiusdē rationis nō habēt ordinē inter se tū bene ad terminū puta ad deū: sicut duo indiuidua eiusdē speciei nō habēt ordinē inter se/⁊ tn nō oportet ꝓpter hoc ponere duos p̄ncipia p̄ia vel duos deos. ¶ Ad quartū dico ꝙ de⁹ nō agit de necessitate circa creaturā

Ad motiua ꝓpoꝝ.

¶ Ad quintū dico ꝙ possibilis est alius mūdus: ⁊ eiusdē rationis ⁊ alterius. Quādo dicis ꝙ nō alterius: qz vniuersum istud nō esset pfectū: qz alie nature possunt ptinere ad istud vniuersuz manēs omnino sed variatū: ⁊ ita etiā possunt ptinere ad aliud vniuersum si de⁹ velit ipm facere: Silr etiā est possibilis alter eiusdē rationis: nec sequunt illa incōuenientia vt dictū est supra de terra. ¶ Ad sextuz dico ꝙ visum est qūo infinitos ⁊ qūo nō. ¶ Ad septimū dico ꝙ pōt facere eos in isto mūdo: vel nō: sicut placet sibi. Tu dicis ptinēt ad istū dico ꝙ nō: sicut nec' locatū ptinet ad locū vt pars. Qñ dicis extra nichil est dico ꝙ verū est: sed aliqd pōt esse sicut vbi est iste mūdus anteꝫ crearetur nichil erat.

¶ Quātum ad tertiū articulū dico breuiter. ꝙ de⁹ pōt quicquid potuit ⁊ de potētia absoluta: ⁊ de ordinata/⁊ posituū ⁊ priuatiuū Et breuiter quicquid excogitari potest hoc ꝓbo Agēs cuius potētia est eterna nec trāsit in preteritū pōt quicquid vnū potuit: ſz potestas dei est huiusmodi: ꝫ ⁊c. ¶ Scdo sic. Agēs omnipotēs potest

ꝙ de⁹ pōt quicquid potuit ei de potentia ordi. ⁊ abso.

in ofne illud qđ nō est impossibile: sed quicquid potuit de⁹ ab eterno nō est impossibile: ꝫ ⁊c. ¶ Tertio res est possibilis ꝙ esse intellectū vel esse repzesentatū ab essentia diuina: vt dictū est supza: pzout possibile distinguit ꝺ impossibile: sed quicquid de⁹ potuit est intellectum a deo in eternitate: ꝫ ⁊c. ¶ Ex quo patet ꝙ nō valet distinctio aliquozū ꝙ quātū est ex pte sua pōt quicquid potuit. Non tn ex parte rei: qz ipsa trāsit in p̄teritū dico ꝙ ex pte vtriusqz Tu dicis: qz nō pōt facere p̄teritū nō esse p̄teritū. Et esto ꝙ hoc nūꝫ potuit qz hō iplicat ꝺictionē ex p̄dict⁹ ptz ꝙ pōt repare quēcūqz motū quācūqz mutationē ⁊ magz apparebit ī quarto. sic ad istud.

Ad rōes p̄ncips.

¶ Ad p̄mū p̄ncipale Dico ꝙ de⁹ nichil pōt facere inozdinate ſz semp sm aliquē ozdinē. Unde ⁊ potentia absoluta ⁊ ordinata sic se hñt ꝙ sm aliquē ozdinē pōt puta istū vel illū ⁊ sic de alijs in ipso cōuertunt. Sed dico ꝙ pōt aliquid de potētia absoluta qđ nō de ordinata ī sensu diuiso accipiēdo: loquēdo de ordine qui nō est institutus ab ipso: ⁊ hec est intētio sanctoꝝ ⁊ doctoꝝ. ¶ Ad secūdum dico ꝙ pōt facere plures mūdos. ¶ Ad tertiū dico ꝙ pōt facere nouas ꝓiūctiones cozpoꝝ celestiū: ⁊ distātias ipsozū: sicut etiā fuit facta in tpe passionis xp̄i de luna ⁊ sole q̄ fuerūt conuicti simul de nouo tpe plenilunij ⁊ fuit sol eclipsatus/⁊ p ꝓs luna: sl tn p istū modū fuit illa eclipsis qz diceret aliquis ꝙ nō: ſz fuit suspēsa illuminatio medij a sole: sole tn ⁊ luna stātib⁹ in suis locis ⁊ stibus debitis oppositis vt in plenilunio ⁊ de nouo statione solis tpe iosue/⁊ retrocessione tpe Ysaie ⁊ Ezechie: nec de cōiunctionib⁹ istis ī quos videm⁹ est scientia ꝓpie tanꝫ de necessarijs: ſz sicut de alijs naturalib⁹ q̄ se habēt vt in plurib⁹: sed de aptitudinib⁹ ad tales ꝓiunctiones ⁊ motus est vere scientia. ¶ Ad quartū dico ꝙ pōt in ofne qđ potuit: dicis nō pōt facere p̄teritū non esse p̄teritū: ita dico ꝙ nec vnꝫ potuit sicut nec p̄sens nō esse p̄sens: sed omne illud qđ fuit est vel erit/potest sicut vnꝫ potuit. Et similiter de corrupta licet nō possit facere quin fuerit corrupta: potest tn sibi restituere omne illud reale quod pertinet ad suam virginitatem.

¶ Distinctionis. xlv. Questio Prima.

Circa distinctionē Quadragesimāquintā quero Primo vtrū in deo sit voluntas ex natura rei/qua velit se ipsum. ¶ Videt ꝙ non: qz in quocūqz est volūtas pōt volūtate velle. Sed de⁹ nō pōt aliquid velle: qz tūc pari ratione posset nō velle. Potētie em rationales sunt ad oppositā. ix. metaphisice ⁊ scdo perihermenias: ⁊ tūc sua volūtas esset mutabilis qđ est falsum: ergo ⁊c. ¶ Scdo sic. Nichil indeterminatum ex se determinabile ab alio est in deo: qz hoc est impfectiōis sed volūtas est determinabilis a ratiōe ⁊ indeterminata ex se: qz nō pōt nisi incognitum: ꝫ ⁊c. ¶ Tertio. Obiectū volūtatis primū est finis ei⁹: sed de⁹ nec aliquid qđ sit in deo habet finē: ꝫ ⁊c. Minoꝛ patet qz finis est melioꝛ eo qđ est ad finez. ¶ Quarto sic. Potētia pure passiua nō pōt poni in deo nec actiua ⁊ passiua: qz vtrūqz dicit impfectionē: sed volūtas vel est potētia pure passiua ꝺm aliquos: vl' actiua ⁊ passiua mouēs ⁊ nō mota ꝺm aliquos: vel actiua ⁊ passiua mouēs ⁊ mota ꝺm alios: ꝫ ⁊c. ¶ Contra Ad Romanos. ix. volūtati eius quis resistet ⁊ ad ro. ꝙ. multa alia in scriptura.

¶ In ista q̄stione Primo ostendā ꝙ in deo ex natura rei formaliter est volūtas. ¶ Scdo ostēdā ꝙ de⁹ vult seipm: ⁊ oīa sua intrīseca. ¶ Tertio iquirā vtrū li bere velit seipm: ⁊ qūo. ¶ Ultimo vtrū ī deo sit alia qua tertia potētia excessiua posteriox voluntate.

in deo distinguit formaliter et realiter: nec essentialiter de ipsa essentia: sicut albedo a corpore eo modo quo dictū fuit de pfectionib⁹ attributalib⁹ distin. xxij.

¶ Quātum ad p̄mū dico ꝙ in deo est volūtas ex natura rei formaliter ⁊ distincte non sicut effectus in causa: nec sicut forma ī potentia materie: nec sicut elementa in mixto: sed formaliter et actu ⁊ mere vel pure sic ꝙ per ipsam voluntatem deus dicitur veraciter ⁊ denominatione intrinseca volitiuus: sicut suo modo paries ꝙ albedinē dicit albus: licet nō distinguat volūtas realiter: nec essentialiter de ipsa essentia: sicut albedo a corpore eo modo quo dictū fuit de pfectionib⁹ attributalib⁹ distin. xxij. ¶ Qz autē in deo sit volūtas ex natura rei ꝓbo p̄mo sic. In ente pfecto simplr ex natura rei oīni pfectione possibili in aliquo ente vno est volūtas ex natura rei: qz volūtas est pfectio simplr scōm regulā Anselmi: qz est melioꝛ in quolibet ipsa ꝫ nō ipsa: sed de⁹ est tale ens: ꝫ ⁊c. ¶ Secūdo sic. Jn eo qui est formalr beatus ex natura rei est volūtas formalr ex natura rei: qz beatitudo vel p̄incipaliter vel saltē partialiter vel quasi cōstitit in actu volūtatis sicut ꝫ ⁊c. ¶ Tertio sic. Cui⁹ est vita voluptuosissima ei⁹ est volūtas ex natura rei: qz voluptas summa ad appetitū sensitiuū ptinere nō pōt: sed ad volūtatē ptinet: sed vita p̄mi est voluptuosissima. xij metha. ꝫ ⁊c. ¶ Quarto sic. Jn sūmo impatoꝛe ⁊ p̄ncipe vniuersi oportet ponere potētiā ad quā p̄incipue ptinet ꝺperiū ⁊ dominiū: sed hec est volūtas ⁊ appetit⁹ intellectualis scōm Lō mētatoꝛē ⁊ pḥm. ix. metha. vbi dicit cōmentator ꝙ qz appetit⁹ p̄o heresis determinat: iō est vere ꝺis ergo cū de⁹ sit summ⁹ ⁊ vnic⁹ p̄nceps vniuersi. xij. metha. sequit ꝙ in ipso est volūtas. ¶ Quinto sic. Arguūt aliq̄ oportet potētiā cui⁹ obiectū est eternū esse eternā in aliquo suo singulari saltē. Sed obiectū volūtatis aliqđ est eternū scz diuina bonitas ergo est dare aliquā volūtatē eternā: sed illa nō est nisi ī deo: qz nichil aliud a deo est eternū: ꝫ ⁊c. Maioꝛē istius rōnis negaret Aristoteles si accipiat vera vniuersaliter in oībus. Celū em est aliqđ vnū visibile eternū/vel sol/⁊ tn nō oportet ponere aliquē vnū ꝓticularē vel singularē visum eternū: vt ptz: ſz bñ visus ī spē sua sit eternꝰ ꝺm Aristotelē ⁊ falsitatē: iō ⁊c. Accipiat ista rō ⁊ valeat quātū valere pōt Nō curo mō discutere eā. sic igit ī deo est volūtas.

12. meth.

9. meth.

¶ Scdo probo ꝙ de⁹ ista volūtate vult seipsum ⁊ oīa intrīseca sua ex natura rei. Primo sic. Volūtas q̄ est rectitudo sua non pōt nō velle optimū ⁊ supremū volibile: nec aliqđ qđ est essentialiter idē cū ipso: qz si posset non velle posset esse nō recta ⁊ peccare: ⁊ tūc nō esset sua rectitudo: ſz volūtas diuina est sua rectitudo ⁊ essentia sua ⁊ summū ⁊ supremū diligibile: ꝫ vult ⁊ diligit necessario essentiā suā ⁊ omne intrinsecū illi ex natura rei/⁊ per ofne qđ est sibi essentialiter idē.

ī deus vult seipsum ⁊ oīa intrīseca sua.

cūdo sic. Volūtas necessario beata necessario diligit essentiā diuinam ⁊ oīa intrinseca sibi ex natura rei: qz in diuina essentia beatificat obiective. Sed diuina volūtas est necessario beata: nec pōt nō esse beata sicut nec miser: ꝛ⁊c. ¶ Tertio sic. Volūtas perfectissima pfectissime vult ⁊ diligit obiectū perfectissimū diligibile: sed volūtas diuina est pfectissima. ℘atet: ⁊ essentia est quid pfectissimū/⁊ quod libet sibi intrīsecū cū ex natura rei saltē q̄ tertia dr dicit pfectionē simplr: ⁊ alia saltē realiter: ꝯ pfectissime ⁊ p ꝓns necessario diligit essentiā suā ⁊ oīa sibi intrīseca sua. ¶ Quarto sic. Dilectio q̄ est amor optimi obiecti est pfectio simplr: sicut ītellectio: sz oīs perfectio simplr necessario est in deo: ꝯ de⁹ necessario diligit optimū obiectū qđ est ipse. ¶ Sic igit dico ꝙ de⁹ diligit essentiā suā sub ratiōe essentie tanꝯ p se primū obiectū volūtatis sue qđ est sibi ratio amandi ⁊ diligēdi omnia sua intrinseca: et oīa alia que diligit ⁊ vult. Et seipm necessario diligit ⁊ oīa intrinseca sua/qz est summe diligibilis⁊ volūtas sua nō pōt nō esse recta nec impfecta quo rū alterꝫ oporteret dare si necessario nō diligeret se

De⁹ an libere velit seipsum/⁊ quomō. i. opi.

¶ Tertio inquirendū est vtrū libere de⁹ velit seipm et intrinseca sua. Et de hoc dicūt aliqui ꝙ nō sz mere naturaliter. Ad hoc sunt ratiōes alique. ℘rima est ista. Necessitas ⁊ libertas etiscē potētie ⁊ circa idē obiectū sunt incō possibiles: ⁊ repugnāt sicut necessitas ⁊ cōtingētia Libertas esm contingētia est: sz de⁹ necessario vult ⁊ diligit seipm: ꝯ nō libere. ¶ Scdo sic. Voluntas cōparata ad finē se habet vt naturā. Tūc sic illud qđ diligit ⁊ vult ipsa volūtas naturaliter nō vult libere: sz volūtas vult deū vt finē naturaliter: qz vt natura: ꝯ nō libere. ¶ Tertio sic. Omis necessitas nō violēta videt esse naturalis. ℘aret inducēdo in oībus creaturis. Ignis esm necessario fert sursum ⁊ nō violēter: ideo dicim⁹ ꝙ naturaliter ⁊ nō libere: qz sic est determinat⁹ ad hoc ꝙ nō pōt in oppositū: sz de⁹ diligit seipz nō necessitate violētie vt pz ꝯ necessitate nāli: nō ꝯ libere. ¶ Quarto sic. Involuntate nra nō stat libertas cū necessitate respectu eiusdē obiecti: ꝯ nec in volūtate diuina vt videtur.

opi. doct. ꝓcedenti aduersa.

¶ Ista opinio est falsa iudicio meo ⁊ iō ꝓbo ꝙ de⁹ libere quantumcūqz necessario vult ⁊ diligit seipm ⁊ non naturaliter. ℘rimo sic. Quia aut diligit seipm violēter aut naturalr/ aut libere. Nō violēter patet: qz tūc esset miser: nec naturalr ꝓbat. Impossibile est ꝙ ꝓncipia ex opposito distincta ⁊ prio diuersa ꝯurrāt in idē ꝓncipiū in aliquo agēte: sicut ꝙ aliqua cōtēta sub differentijs oppositis ꝯurrāt in aliquo vno ꝓtēto sub gīe cuius sunt ille differētie. ℘atet de ratiōali ⁊ irrationali q̄ impossibile est ⁊ iplicat ꝯdictionē ꝙ ꝯurrāt in vno aīali. Sed voluntas ⁊ natura sunt hmōi patet. ⁊ philosoꝝ: ꝙ sanctos/⁊ ꝙ doctores ꝙ sz prio distinctiua ꝓncipij actiui: ꝯ ipossibile est ꝙ sint idē ꝓncipiū ⁊ ꝙ actus volūtatis sit actus nature seu naturalis ex suo ꝓncipio. Nō ꝯ de⁹ vult nec diligit seipm naturaliter nec violēter vt dictū est supra: ꝯ libere quātūcūqz necessario. ¶ Scdo sic. Sicut se habet intellectus in intelligēdo ꝙ modū nature sic volūtas in diligēdo libere: qz sm Augustinū in enchiridiō. Aut volūtas nō est/aut creatio libera est. Sed ītellectus quicquid ītelligit ītelligit ꝙ modū nature ⁊ nichil libere intelligit: ꝯ ⁊ volūtas ꝙcqđ

August.

vult libere vult ⁊ nichil naturaliter. Dīno: ptz siue illud intellectū sit ꝓncipiū siue ꝓclusio siue quodcūqz aliud. ¶ Tertio sic. Vna potētia ꝙ se nō habz nisi vnicū modū agēdi sibi ꝓpriū ⁊ intrinsecū ⁊ cōuertibilē. ℘atet inducēdo in oēs. Sed volūtas diuina est vna potētia: ꝯ nō habet nisi vnū modū operādi cōem ⁊ conuertibilē: sed planū est ꝙ vult aliqua libere puta illa q̄ sunt ad finem: ꝯ oīa vult libere loquēdo de libertate absolute ⁊ in cōi: ꝯ ⁊c. ¶ Quarto sic. Nō plus videtur repugnare necessitas ⁊ libertas respectu eiusdē obiecti ⁊ actus quasi necessitas ⁊ ꝓtingētia: sed necessitas naturalis ⁊ ꝓtingētia simplr stant simul in agētibus naturalib⁹. Dicimus esm ꝙ ignis nō impedit⁹ de necessitate nature calefacit lignū sibi approximatū: dicit tñ cōtingēter: qz absolute loquēdo pōt impediri⁹ ⁊ nō calefacere aliqđ calefactibile q̄tūcūqz approximatū: ꝯ simr necessitas ⁊ mere libertas stāt simul ita ꝙ licet de⁹ necessario velit seipm tñ libere. ¶ Ad hoc adduxi aliquas rōnes supra distin. x. in illa q̄stione vtrū volūtas sit ꝓncipiū ꝓducēdi spiritū sanctū: imaginor ergo ꝙ libertas intrīseca est volūtati respectu cuiuscūqz actus sui ⁊ obiecti: nec pōt esse aliqs actus volūtatis elicit⁹ vel quasi elicit⁹ ab ipa q̄ nō sit formaliter liber. Et ideo dico ꝙ de⁹ liberrime diligit seipm: nō tñ libertate cōtradictiōis: sed libertate q̄ est ꝓtaneitas ⁊ ꝓtanea necessitas. Qua voluntas diuina ex seipa ꝙponte ⁊ tñ necessario determinata est ad diligēdū essentiā diuinā: sic ꝙ ipsam nō pōt nō diligere ⁊ hoc ꝓpter pfectionē potētie ⁊ talis obiecti primi qđ est pfectissimū ⁊ actu infinitū: ⁊ p ꝓns etiā accidēs diligit quicquid est idē essentialiter ⁊ ex natura rei cū tali obiecto cuiusmōi sūt oīa intrinseca distincta aliquo⁰ ab essentia diuina: vt obiecta secūdaria. Unde dico ꝙ sicut necessitas naturalis ⁊ ꝓtingētia simplr nō repugnāt: sed ꝓpatiūtur se: nec sunt differētie p se vel incōpossibiles p̄n cipij actiui: qz idē principiū actiuū: ⁊ agit de necessitate naturali/⁊ tñ absolute ꝓtingēter: sic necessitas simplr ⁊ libertas nō sunt differētie per se oppositi principij actiui: sz ꝓpatiunt se a diuina voluntate eo modo quo dictū est supra respectu eiusdē obiecti. Unde sicut ꝓncipio naturali i cōi nō repugnat necessario agere et cōtingēter: ita nec principio libero cuiusmodi est volūtas repugnat velle aliqđ necessario ⁊ aliqđ ꝓtingēter: tñ oīa libere sicut ⁊ illud naturaliter. Cū em volūtas est pfectissima ⁊ obiectū perfectissimū volūtas necessario vult ipm/ ⁊ qcqđ necessario participat bonitatē ei⁹ scom ꝙ hmōi/et determinat ad tale obiectū ex sua formali ratione: nec pōt ipm nō velle: sicut nec pōt nō esse voluntas quātūcūqz libere velit ipm. Cū autē volūtas est pfectissima: sed obiectū impfectū nec necessario participās diuinā bonitatē: volūtas ꝓtingēter determinat se ad tale obiectū scom ꝙ hmōi sicut voluntas diuina ad creaturas acceptas nō in esse possibili: sz quātū ad esse fuisse vel fore scom esse actuale. Quā do autē volūtas est imperfecta sicut qnecūqz volūtas creata siue obiectum sit perfectū siue impfectū dico ꝙ volūtas determinat se cōtingēter ad quod libet obiectum. Unde dico ꝙ contingenter vult finem ⁊ simpliciter ea que sunt ad finem.

¶ Ad ꝓmū alioꝝ patet ex ꝓdictis ꝙ necessitas ⁊ libertas nō repugnāt loquēdo de libertate absolute. Tu dicis ꝙ ne

Ad motiua primæ opinionis.

cessitas ⁊ cōtingētia repugnāt: dico ꝙ verū est de necessitate simplr: nō de necessitate nālis determinatiōis qualis pōt accipi in puris naturalib⁹. Sed dico ꝙ nō quelibet libertas arguit ꝓtingētiam: sed tm libertas ꝓtradictionis q̄ nō est in deo respectu sui nec alicuius sibi intrīseci. ¶ Ad scdm dico ꝙ illud assumptū est falsum ad nichil em volūtas ꝓparat vt natura. Ut dico ꝙ hoc dicere est ponere voluntatē nō esse vnā potētiā: sed duas qđ est falsum ⁊ fictū: sicut em volūtas siue respectu finis siue respectu eius qđ est ad finē est volūtas: ⁊ cōparat vt volūtas: ita etiā vt libera: qz aut volūtas nō est/aut omnino libera est. Et ideo ꝙ de⁹ nō diligit naturaliter se p modū nature sicut ipsi cōcipitūr: sed libere ⁊ ꝓtanee. Tle⁊ est tñ ꝙ nō minus necessario q̄m si ex vi principij naturalis nō liberi ⁊ ista stant simul valde bene. ¶ Ad tertiū dico ꝙ nō oīs necessitas que est nō violēta est naturalis: sed est quedā volūtaria ⁊ voluntatis sicut dictū est. Unde diuisio illa est insufficiēs sicut ex ꝓdictis patet: nec ꝓbat sufficienter p inductionē in naturalib⁹. ¶ Ad quartū dico ꝙ nō est simile de volūtate nostra vel de volūtate creata: ⁊ de volūtate diuina. Illa em qz est pfectissima necessitat ad volendū obiectū pfectissimū sicut necessario est beata/⁊ tñ libere ⁊ maxime ꝓtanee vel volūtarie: nō sic de volūtate creata impfecta q̄ cōtingēter vult ꝙcqđ vult. Ꝑ etiā dico ꝙ ipsi debēt dicere ꝙ necessitas ⁊ libertas stāt sīl in volūtate nra respectu finis quē vult necessario sicut dicūt: qz aut cū hoc libere aut nō est volūtas sm Augustinū: ideo ⁊c. Et hec de tertio articulo.

in deo an ꝓter ītel. ⁊ volū. sit tertia potētia alia ab eisdez 1. opi.

¶ De quarto articulo est vna opinio ꝙ in deo est tertia potentia alia ab intellectu ⁊ volūtate q̄ est executiua eorū q̄ imperant a volūtate: ita ꝙ nō solū in deo sunt due potētie/ sz intellectus ⁊ volūtas/ sed etiā tertia est ibi: cui⁹ actus est posterior actu volūtatis: sicut imperatus actus potētie nostre motiue est posterior actu nostre volūtatis elicito impatiuo illi⁹ actus. ¶ Ad hoc adducunt quatuor ratiōes. ℘rima est ista. ℘er actū intellectus ⁊ volūtatis non ꝓducit aliquid nisi ad intra: sunt em act⁹ immanētes sicut dicit. ix. metha. ⁊. i. ethicoꝝ: sed planū est ꝙ de⁹ aliquid ꝓducit ad extra: ꝯ nō p intelligere ⁊ velle/ nec per actū intellectus ⁊ volūtatis: ꝯ p actū trāseūtē tertie potētie q̄ est executiua. ¶ Scdo sic. Si creare est velle ⁊ non sit ibi aliqua tertia potētia cuius actus sit creare: sequit ꝙ sicut velle diuinū est eternū: ꝯ creatū est eternū: sz hoc ē falsum: ꝯ ⁊c. ¶ Tertio sic. Velle sicut dictū est supra nō est actus ꝓductiuus sz opatiuus magz ⁊ pfectio volētis: sz creare est act⁹ ꝓductiu⁹ creature: ꝯ creare nō est velle: nec est etiā ipm spirare vt patet: ꝯ cū nō sint plures act⁹ volūtatz oportet ꝙ creare nō sit act⁹ volūtatz elicit⁹: sed illi⁹ tertie potētie executiue. ¶ Quarto sic. in natura ītellectuali creata (sicut i angelo vl'in aīa nra) distinguit potētia motiua a volitiua ⁊ ecōuerso: ꝯ sīl'r in deo vt videt. Dicūt ꝯ isti ꝙ i deo est illa tertia potētia ꝓductiua ad extra ⁊ executiua se quēs tñ iperiū ⁊ determinationē volūtatz iperātz.

opi. doct. ꝓ ꝑce. modum.

¶ Sed licet ista opinio sit ꝓbabilis nō videtur michi vera nec necessariū michi vidēt ponere talē potētiā tertiā executiuā vl' motiuā sed sufficit actiuitas ꝓfecta diuine volūtatz. Addu co aliquas ratiōes. ℘rima est ista. Sicut se habet diuinus ītellectus ad potētias cognitiuas: sic diuina volūtas ad oēs potētias actiuas ꝓductiuas vel motiuas vt videt: nā sicut ītellectus pfect⁹ est in gīe cognitiuarū: sic volūtas est in gīe motiuaꝝ vel actiuarū. Sed ītellect⁹ diuin⁹ est ita pfect⁹ in gīe cognitiuaꝝ ꝙ nulla alia cognitiua ꝓpatif secū in deo: qz ī se pfectionalr īcludit oēm cognitiuā: ꝯ sīlr volūtas diuina ex sua pfectiōe nullā aliā motiuā secū ꝓpatif: sz pfectionalr includit quācūqz aliam motiuā vt videt: ꝯ nō est ibi alia tertia potētia exercitiua: sz sufficit actiuitas diue volūtatz. ¶ Scda ratio. si ē ibi illa tertia potētia sequit ꝙ de⁹ sit mutabilis: sz hoc est ipossibile ⁊ falsum: ꝯ ⁊c. ℘roba⁰ cōsequētie: qz illa tertia potētia nō est semp in actu suo ⁊ ab eterno: sicut nec de⁹ aliqđ causat vel ꝓducit ab eterno: ꝯ est ibi potētia distās ab actu ⁊ incōpleta vel impfecta: ⁊ scdm quā de⁹ de nouo pōt exire ab ocio i actū/⁊ ita mutari: ⁊ sic de⁹ est mutabilis. Dices ꝙ nō sequit ipm ē mutabilē: qz creaº actio q̄ est act⁹ talis potētie vel hmōi est act⁹ trāsiēs: nec est i ipso deo: sz i creatura: sicut act⁹ trāsiēs nō est i agēte: ⁊ ideo scdm ipsam de⁹ nō mutat sz creatura. Cōtra hoc est argumētū supra distin. xxxj. vbi est ostēsum ꝙ creatio actio nō est in creatura sz i creāte. ꝙ multas rōnes. Et sīlr qđ dz de actiōe trāseūte ꝙ ipsa nō est formalr i agēte oppositū dictū est superi⁹ ⁊ ꝓbatū. Et ideo solu⁰ ista supponit duo falsa. Dices iterū ꝙ si creare sit act⁹ volūtatis: ita bn sequit ꝙ de⁹ sit mutabilis: qz creare nō est eternū sicut nec creatura: ⁊ ita est de potētia distās ab actu ⁊ impfecta ꝑfectibilis ꝓ actū de nouo: ⁊ cui nō repugnat de nouo exire i actū. Dico ꝙ non sequit qz dicere ꝙ creare nō est aliud q̄ velle rem esse ꝓ taliꝑ vel instāti: ⁊ illud velle eternū est: ⁊ ꝓ ꝓns creare dr tm creare de⁹ de nouo ꝓpter tēpus vel instās seu nouitatē cōnotatā ex ꝑte creature volite vt i effectu ponit⁹ vel ponēda est. Sic autē nō posset dici vt creare poneret actus illi⁹ tertie potētie executiue vt videt: qz oporteret necessario ꝙ act⁹ ille esset respectiu⁹ ad creaturā sicut gīnare vel mouere: ⁊ ꝓ ꝓns nō posset esse i re sine creatura: ⁊ esset nouus sicut creatura. Vel si dicas ꝙ eter⁹: tūc dicerē tibi ꝙ creatura est eterna sicut tu arguis supra de actu volūtatz. ¶ Tertia ratio est ista. Dis potētia q̄ est pfectio simplr habet aliquē actū vel habere pōt circa obiectū pfectissimū: qz pōt habere aliquē actū q̄ est pfectio simplr in deo qz ipsa est ifinita formalr eo ꝙ ꝑtū est ex ꝑte sua pōt in ifinita⁊ actu ifinitū sicut dictū est supra de diuina potētia: ꝯ hz aliquez actū circa obiectū pfectissimū qđ est diuina eētia. Sed hoc est ipossibile ⁊ falsum. ℘rimo qz act⁹ talis potētie nō est nisi ad extra scdm ponētes ipsam Scdo qz nō est dare talē actū. Nō em ille actus est intelligere vel velle vt patet: nec ꝓducere vel creare: seu mouere vt ptz: ꝯ ⁊c. ¶ Quarta ratio. in deo qđ agit solo iperio volūtatis ad extra non oportet ponere aliā potētiā executiuā: qz in oīt tali voluntas est efficax ⁊ omnipotēs scdm se: sed de⁹ est tale agēs solo iperio volūtatis dixit ⁊ facta sunt mūdana ⁊ creata sunt. Et accipit ibi dicere ꝓ imperare: dic tm ꝙbo ⁊ sanabit puer me⁹. Et vbicūqz operā dei attribuunt diuine volūtati: ꝯ ⁊c. ¶ Dico igit ꝙ i deo nō est tertia potētia executiua: sed tm sunt in ipso due potētie: intellect⁹ sc⁹ ⁊ volūtas. Et dico ꝙ sua volūtas est oīs potētia sua ⁊ ecōuerso: nec

Resolu⁰ doctoris.

distinguik in ip̄so ex natura rei:sed tm̄ scm̄ ratiōnem:q; volūtas absolute dicik:sed ipsa dicik potentia vel omnipotētia:vt cōnotat respectū ratiōis ad extra:z ad ip̄m possibile nō necessariū. Iste em̄ due potētie sufficiūt in natura intellectuali pfectissima vt videk:dato q; volūtas z potētia motiua distinguank in natura creata intellectuali:q̄ tm̄ scm̄ aliquos non est verū. Quia que in creaturis dispersa sunt in deo possunt esse vnita. Et tta licet motiua z volitiua sint due potētie in creaturis. In deo tm̄ nō oportet q; sint due:sed vnica q̄ est volūtas ipsa:cuius actus primus est velle:qui est pfectio simpl'r:et cadit sup obiectū pfectū simpliciter q̄ est essentia Secūdus vero est spirare spiritū sanctū. Tertio est creare z est t̄pm velle p̄out cadit sup obiectum q̄ est creatura:z quātum ad hoc nō dicit pfectionem simpliciter multominus q̄ spirare spiritū sanctum.

Ad motiua prime opinionis.

¶ Ad primū aliorū dico q; intelligere et velle sic absolute accepta nō sunt actus ꝓducui de genere actionis:q; sunt absoluta z fines:nec per ipsos sicut q; actiones de genere actionis aliquid producik nec ad extra:nec ad intra. Sed dico q; velle est actus quidā quo aliquid ad extra producik:nō autē ad intra in diuinis. Et dicitur creatio quasi actio non q; vere sit actio:nec actus respectiuus sicut actio de genere actionis:sed scm̄ rationē tm̄:vt cōnotat creaturā p̄o termino creato. Tu dicis velle est actus immanens:dico q; verū est absolute sic accipiendo ip̄sum vt velle est. Sed hoc nō obstante dico q; velle est actus productiuus nō de genere actionis:z respectiuus ex natura rei:z in hoc est hoc inter productionem vel ad extra z productionē vel actionē creature:q; illa q̄ tū est ex natura rei dicit aliquid absolutū. Preterea etiā dico q; ista ratio est cōtra eos:q; dicūt q; voluntas per suū velle mouet ip̄sam potētiam exectiuā imperādo sibi ip̄sam regulādo:q̄ per velle agit volūtas in extrinsecā potētiam. Et pari ratiōe dicā q; agit aliquid ad extra. ¶ Ad scm̄ dico q; velle est creare modo supradicto:nec oportet q; creatura sit eterna:sed q; sit de nouo p̄o illo tēpore vel instāti p̄o quo est volita esse. ¶ Ad tertiū dico q; patet q; illud q̄ dictū est ad primū de velle quomodo est actus productiuus z quomodo nō. ¶ Ad quartū dico q; dubiū est an in natura intellectuali sit ista tertia potētia motiua distincta ab intellectu z voluntate:nec videk Aristoteles hoc ponere. Sed videk ponere appetitiuā potētiam z motiuā esse eandem tertio de aīa:saltē si diuersificenk in corporalibus potētijs z organicis:nō oportet q; in spūalib⁹ naturis sicut in angelis vel in aīa scm̄ se. Et dato etiā q; diuersificarenk in angelo z aīa non oportet q; in deo vt dictū est. Et ratio etiā dicta est. Dicespari ratione dicā q; nō oportet intellectū z volūtatem distingui sicut distinguunk in aīa z in angelo. Dico q; nō est simile de intellectu z volūtate et de volūtate z potētia motiua vl executiua:q; ille due sunt alterius generis primo sicut appetitiua z cognitiua z quelibet ip̄sarū scm̄ q; huiusmodi dicit perfectionē simpl'r:nō sic autē est voluntas z potētia motiua:q; z ip̄sa volūtas est primo z principaliter motiua sicut regulatiua mouēdo z imperādo vt dicūt alij:z ideo magis possunt cōcurrere ī ideꝫ q̄ intellectus z voluntas. Hec de quarto articulo.

obiectio. ¶ Si dicak hic q; posito actu productiuo totali et perfecto in aliquo:illud est actu producēs per talē actū:z si est actu oportet q; sit ita productū:q; causa in actu z effectus in actu simul sunt scdo physicorū. Ita q; causa in actu non est sine effectu saltem.

Solutio. ¶ Dico ad hoc q; scm̄ oēm opinionē siue ponētē illā vltimā potētiam siue nō oportet ponere actum diuinū productiuū qui est vera res se tenēs ex parte dei esse vel posse sine termino producibili qui est creatura:q; oportet ponere illū actū eternū z creaturam nouā z posse esse nouā. Et patet hoc etiā de motu qui saltez scm̄ suas partes est nouus: licet a deo actu suo volendi eterno causatus. Et dato q; ab alia intelligētia z nō a deo sicut ponerēt aliqui philosophi:tū nō ponerēt in intelligētia causante aliquē actū causatiuum vel productiuū mot⁹. Unde si poneret actū productiuū vel causatiuū motus esse formaliter in intelligētia:q̄ dico quia forte nō ponerēt hoc:sed ponerent ip̄sum in celo moto sicut actionē in passo. Tū si illud ponerēt dico q; ipsi ponerēt actū productiuum noue partis motus p̄fuisse illi parti:z tta fuisse sine illa. Ad philosophū ergo scdo physicorū z quinto metaphisice q; causa in actu est simul cū effectu. Dico q; verū est de necessaria nō ḡtum ad substātiam cause:nec ḡtū ad actū productiuū:sed ḡtum ad realē respectū quem habet causa ad effectū:q; respectus realis nō p̄t esse sine termino. Similiter z in causa q̄ nō habet respectū realem ad effectū:sed ratiōis tm̄ sicut de⁹ oportet q; si ponak in actu ille respectus rationis q; effectus sit in actu nō in re:sed in intellectu sine termino. ¶ Potest ḡ dici q; licet velle sit actus productiuus in deo ad extra nō ad intra:q; in oibus ꝑsonis esset productio realis ad intra sicut velle in omnib⁹ ꝑsonis formaliter:nō oportet tū q; productus cū creatura scz cū sit cōtingēs z possibile nō esse sit simul cū tali actu productiuo:sicut oportet:sed productū esset necesse esse sicut est in diuinis ad intra: tūc em̄ actus productius z productū necessario essent simul nō ex ratione actus productiui. Tū productiuus est:licet bene relatiuus sicut in deo ad intra:sed ex necessitate essendi vtriusq; vel diceretur q; Aristoteles putauit forte q; actu antiquo nichil nouum produceret faltē immediate. hoc autem falsum est:vel diceret q; verbū Aristotelis verū est in causis naturalib⁹ z actibus ꝓductiuis ipsorum de cōmuni lege:quicquid sit possibile virtute diuina; q; credo q; virtute dīna est possibile q; sit act⁹ productiuus in creatura z nō sit in re aliquid ꝓductū per illū:vt q; sit calefactio actiua vel passiua:z non sit calor productus. Vel diceret adhuc ad philosophū q; causa z effectus simul sunt nō quidē q; ista simultas sit ex parte cause:sed magis ex parte effectus:q; si effectus ponit in actu oportet q; causa sit in actu:q; nō ponik nisi a causa. A nō ente autē nichil ponik in actu:sed nō oportet q; cōuerso si causa est ī actu etiā sub actu ꝓductiuo q; effect⁹ sit in actu:q; vtrūq; p̄t esse p̄ius nō solū natura sed solū ratiōe:p̄cipue q̄n actus ꝓductiuus est actus vel volūtatis cui nō repugnat cadere super futurum.

Ad argumēta p̄incipalia.

¶ Ad primū principale Dico q; deus si vult seip̄m q; nō potest seip̄sum nō velle. Quomodo autē possit nō velle alia a se apparebit in sequēti questione. Tū dicis q; potētie rationales sunt ad oppositū:dico q; nō est ver⁊ hoc de quacūq;

potentia ad quodcūq; obiectū ꝓpata/s̄z dico q; falsit in potētia q̄ est sua rectitudo p ꝓpationē ad obiectū pfectissimū/q̄ q̄dē nō p̄t nō velle nec nolle. Unde z Aristoteles dixisset q; talis potētia de necessitate vult quicqd vult/z non p̄t ip̄m nō velle/ nec extendit suā ꝓpōnē loquēdo de oppositis ꝑdictione ad diuinā voluntatē:sed ad voluntatē nram tm̄. ¶ Ad scm̄ dico q; nichil indeterminatū ēm aliquā durationē z postea determinabile p actum alicuius supueniētis est in deo. Tu dicis volūtas est potētia indeterminata determinabilis p actus rationis vel intellect⁹. Dico q; volūtas diuina nullo modo est determinata ad actum suū:sed est ideꝫ q; actus suus/nec etiā ad obiectū q̄ est ip̄e de⁹ licz ex se nō sit determinate ad obiectū creatū scm̄ eē fuisse vel fore nisi cōtingēter/sed hoc nō ponit aliquā imꝑfectionē in diuina volūtate/ab eterno em̄ determinata est ad q̄cūq; obiectū /licet ad vnū necessario z ad se. Ad aliud vero cōtingenter z non ad actū suū z tta nullo mō in aliqua durātione expectat determinationē nec expectare potest quasi p̄ius durātione indeterminata existens. Tu dicis voluntas determinak a rōne vel intellectu dico q; falsum est z in nobis z in deo. Tu dicis nō vult ni si cognitū dico q; isto posito nō seqtur/s̄z stant ista simul q; cognitio sit p̄ior rōne z voluntas sit̄pam determinet. Tū sicut dictū fuit supra volūtas diuina p̄ius vult aliqd fore q̄s intellectus suus determinate cognoscat futurū fore. ¶ Ad tertiū dico q; voluntas diuina aliqd nō respicit sicut finē sui sed sicut finem alicuius effectus sui. Tū dico q; voluntas diuina habet p̄o obiecto primo essentiā diuinam q̄ est vltimus finis oīm cātoꝝ/nec sequitur ex hoc q; sit ad finē nec aliqd finibile. ¶ Ad quartum dico q; volūtas diuina(quicqd sit de volūtate creata)necesse actiua nec passiua respectu sui act⁹/ quia est ad ip̄m q; actus suus/z ideo nec causat vel eligit realitere actū suū nec etiā recipit ip̄m / sicut contingit in voluntate creata q̄ est actiua z passiua Actiua q; elicit effectiue actū suū. Passiua q; recipit subiectiue actū suū. Voluntas aūt diuina licet nō sit actiua/q; effectiua actus sui:est tū actiua respectu obiecti extrinseci q; actū suū q̄e p̄t causare per suū velle sicut dictū est supra/z hoc nullā p̄mit imꝑfectionē in ip̄a/nec potētialitatē receptiuā alicui⁹ act⁹ supueniētis vt p̄z:sed necessario poneret imꝑfectionē si esset actiua act⁹ sui/q; ꝑfecta eēt receptiua z passiua/z nō esset purus actus.

¶ Distin. xlv. Questio secūda.

Ecūdo ꝓbatū de⁹ velit omnia bona alia ab ipo. ¶ Videk q; nō:q; si de⁹ vult alia bona aut hoc ē actu voluntatis qui est desideriū: aut actu volūtatis qui est volūtas:vel quā cōsequik delectatio:q; nō sunt plures act⁹ p̄secutiui in voluntate: q̄ patet:q; obiectū q̄ est bonū volitū vel est p̄sens z tūc in ipso delectak:aut est absens: z tūc voluntas ip̄m desiderat. Sed de⁹ nō desiderat alia : q; actus desideriꝫ est act⁹. Et nec delectak in alijs a se: quia tunc beatificarek in aliquo alio a se:ḡ ⁊c. ¶ Scdo sic. Quicquid de⁹ vult ab eterno/q; aliqs esset mutabilis:z aliqua nouitas possibilis in ip̄so: sed de⁹ nō vult alia a se ab eterno:q; volūtas tēdit in rem: vt in se est:res autē alia a deo nō est i seipso ab eterno:ḡ ⁊c. ¶ Tertio sic. Volentis ad volitū est relatio realis sicut scientis z scire ad scibile vel scitum sed de⁹ nō referk realiter ad aliquid aliud:ergo nec vult aliquid aliud a se. ¶ Quarto sic. Si de⁹ vult alia a se aut vult ea necessario/aut cōtingēter: sed nō vult ea necessario:q; nichil nō necessariū est volitū necessario vt videk:nec cōtingēter:q; tunc posset ea nō velle:z tūc posset mutari. Si em̄ deus nō vellet q̄ aliqd voluit necessario mutarek:ergo ⁊c.

Hester. xiij.

¶ Contra Dñe rex omnipotēs in volūtate tua cūcta sunt posita z Apocalyp. xiij. Dñe de⁹ noster tu creasti oīa et ꝓpter volūtatē tuā erāt z creata sunt. Et in Psalmo. Omnia quecūq; voluit dns fecit ⁊c.

Apocal. 4.

Psalmi.

¶ In ista q̄stione primo inquirā vtrū de⁹ velit bona alia a se:z q̄o. ¶ Scdo vtrū deus per suā voluntatem principalius sit causa rerū q̄s per suam scientiam. ¶ Tertio vtrū deus posset nō velle aliquid q̄ aliqd voluit sine sui mutatione. ¶ Ultimo ad rōnes.

¶ Quātum ad primū dico q; duplex est velle scm̄ rationē in voluntate diuina. Quoddam est velle simplicis cōplacētie quo cōplacet sibi in aliquo bono:vel in bonitate:seu bono alicuius. Secūdū velle est ibi q̄ dicik efficax/quo nō solū cōplacet sibi in bono aliquo sic absolute:sed etiā ꝓponit ponere illud ī effectu z in re disponēdo efficaciter oīa necessaria ad hoc vt illud ponak in esse. ¶ Cōsimiliter etiaz est ibi duplex amor:scz amor simplicis cōplacētie:z amor efficax q̄e vocāt aliqui affectū. ¶ Dico igit duas cōclusiones. Primo q; de⁹ necessario diligit z vult oīa alia bona ab ipso amore cōplacētie. ¶ Et scdo q; amore vel velle efficaci diligit nō oīa alia bona ab ipo:sed solū illa q̄ disponit ponere in re:z in effectu/z cōtingēter diligit ea tali amore. ¶ Primū probo scz q; de⁹ diligit oīa alia bona possibilia alia/siue possibilia/siue cū hoc ponēda in re z in effectu amore cōplacētie z necessario. Ita q; nō p̄t non velle ipsa tali amore. Bonitas que est sua rectitudo z nō potest esse nō recta:necessario diligit illud q̄ necessario est bonū z diligibile:vt sic. Alias em̄ nō diligeret obiectum quo modo est diligibile. Sz oīe aliud bonū a deo est necessario bonū in esse possibili:sicut in esse possibili est aliquomodo necessariū:licet non simpliciter in esse actuali:sicut de⁹ q; nō potest nō esse possibile:volūtas aūt diuina est sua rectitudo. ¶ Scdo sic. Volūtas q̄ necessario vult aliqd obiectū de necessitate vult oīe necessario participās vt sic bonitatē obiecti:sicut volēs de necessitate id q̄ est ad finē vt sic. Sed volūtas diuina necessario vult suam essentiā vel bonitatē sicut probatū est in questione p̄cedēti. Omne autē aliud bonū vt sic est possibile z absolute acceptū necessario participat bonitatē diuine eētie sicut bonitatē primā:ḡ ⁊c. ¶ Tertio sic. Sicut se habet intellectus diuinus ad intelligendū necessario omne verū necessariū:sic voluntas ad volendū oīe bonū necessariū:sed intellect⁹ diuinus necessario intelligit omne verū necessariū sicut probatū est:ḡ ⁊c. Sz bonū necessariū est creatura in esse possibili.ḡ ⁊c. ¶ Quarto probatur sic.

Velle diuinū duplex.

Amor diuinū duplex.

1.pclio rōsiua.

2.pclio.

1.pclusio nis ꝓbationes.

abvnovolūtasviligēs necessario aliqđ de necessita te diligit oē illō qđ est idē sibialiaſ diligeret idē ne cessario ⁊ nō necessario:ſz creature vt pūtanť ī sim plici intelligētia diuina idem sunt qđ essentia diui na quā de⁹ necessario diligit:sed talia diligit amo re simplicis complacētie:g ⁊c. Ista ratio est michi dubia:qz nō video q creatura p̄sentata in intelligē tia diuina sit idem q diuina essentia: licet eſ̄ bene videā q vt sic nō sit aliquid aliud. Preterea etiam qz ista ratio nō probat nisi q de⁹ necessario diligit alia bona a se vt cognita. Non autē scōm rationes p̄diarū bonitatū. Sic etiam diligit mala vt cogni ta:qz diligit scientiā malorū ⁊ impossibiliū:ideo vt mitto ipsam. Et sufficiāt alie rationes. ¶Secun da conclusio est q deus contingēter amore efficaci 2.conclusio nis pba⁹ diligit alia bona a se ponēda in effectu:q̄ disposuit facere nō solū amore simplicis cōplacētie:sicut p̄o batū est immediate. Ad hoc adducunť ratiōes alii que pbabiles cōtra Aristotelē q deus nihil aliud a se vult necessario amore efficaci. Nec per p̄ns p̄o ducit(sicut philosophi posuerūt)deū sc̄s p̄ducēte de necessitate sue nature siue voluntatis:qđ magis credo quicquid immediate p̄ducit. ¶Prima ratio est ista volens de necessitate finē nō de necessi tate vult aliquid qđ non habet necessariū ordinem ad finē vt patet:sed nullū aliud a deo habet necessa riū ordinē ad finē qui est diuina essentia:sic q opor teat tp̄m esse ad hoc vt de⁹ volēs hūc finē assequať vel habeat ⁊ possideat hūc finē/nec ad hoc q sit iste finis:qz nec creatura in re ⁊ in effectu est aliqđ in trinsecū isti fini:nec aliquid quo circūscripto tolla tur talis finis:qz creatura vel nō est ens necessariū tñ est minus necessarium⁊ tali fine et obiecto p̄mo. Ens autē magis necessariū pōt esse quocunq; alio minus necessario nō existēte:vel quocūq; alio non necessario:g essentia diuina tanq̄ finis ⁊ obiectus p̄imū non est sibi ratio volendi necessario aliquid aliud a se amore efficaci. Dices cōtra hoc q destru cta cōclusione destruiť p̄incipium. Unde ex oppo sito cōsequētis sequiť oppositū antecedentis: ⁊ tñ cōclusio est minus necessaria q̄ p̄incipiū:siue etiā minus vera:qz propter vnūquodq; tale est illud ma gis p̄imo posteriorū. Respōdeť ad hoc q veritas cōclusionis nō est omnino siue alia veritas a verita te p̄incipij:sed est quedā veritas partialis inclusa in veritate p̄incipij. Et ideo destructa cōclusione destruiť p̄incipium:sicut destructa parte destruiť totū. Non sic autē de bonitate creature in effectus respectu bonitatis diuine. ¶Scda ratio est ista. Aliquid est cōtingēs in vniuerso vt patet etiā per Aristotelē ⁊ alios philosophos/⁊ dicere oppositū est incōueniens sicut deducit philosophus p̄imo perihermenias:sed si deus vult efficaciter ⁊ causat de necessitate quicquid vult ⁊ causat imediate ex tra se sequitur q nō est cōtingēs aliquid in vniuer so. Probatio:quia eadē necessitate qua de⁹ mouet ⁊ causat:qz secūda causa nō mouet nisi mota. Mo uēs autē qz motū eadem necessitate mouet qua mo uet. Patet de instrumēto:g nullus effect⁹ est p̄tin gens in vniuerso:siue immediate siue mediate sit a deo:⁊ ita pereunt effectus liberi arbitrij ⁊ exhorta tiones/⁊ cōsimilia/⁊ punitiones/⁊ premia. Dices q immo sunt aliqui effectus cōtingētes nō ex defe ctu cause p̄me nec cōtingētia eius:sed ex impedi mēto aliquo p̄ueniente ex materia vel ex aliqua causa secūda:puta ex arbitrij libertate. Cōtra om ne impedimentum reducibile est ad aliquā causam agētem a qua est effectiue:sed sicut iā dictū est. Si p̄ima causa vult efficaciter ⁊ agit de necessitate:q libet causa scda agit de necessitate:ergo impedimē tum est necessariū ⁊ effectus necessario impediť/ et sic nichil est contingens:sed omnia necessaria sicut p̄ius. ¶Tertia ratio. Si p̄ima causa necessario vult ⁊ agit quicquid immediate vult ⁊ agit:sequiť q non est malum in vniuerso:sed hoc est falsum:er go ⁊c. Probatio consequentie. Agens necessario mediate vel immediate inducit oēm p̄fectionē quā pōt in effectū/⁊ dat suo effectui oēm p̄fectionē quā pōt. Cū g de⁹ sit agēs p̄fectissimū ⁊ potētissimū po tēs ī oēm p̄fectionē possibilē effectui /si agat de ne cessitate ops q det effectū oīm oēm p̄fectionē sibi possibilē/⁊ ita nō est malū vel defect⁹ alicui⁹ perfe ctiōis in vniuerso. ¶Quarta rō est p̄i⁹ natura ⁊ p̄fectiōe aliq̄ alio simpliciter independēs nō deter minať necessario ad illud esse vel fore siue sīm natu ram siue secūdum voluntatem /q nullam implicat contradictionē q hoc sit sine illo ad quod necessa rio determinatur vt sic/sed deus est p̄ior respectu creature vel omnis alterius ab ipō. ergo ⁊ cetera. ¶Quinta ratio est ista. Omne illud qđ vult de ne cessitate efficacit aliqđ esse vel nō esse extra se pōt impediri a sua p̄fectiōe p esse ei⁹ vel nō esse/⁊ indiget tp̄o ad suā p̄fectionē/vel pōt assecq aliquā p̄fe ctionē p esse ei⁹/qz alias nō est rō quare necessario velit tp̄m/ſz de⁹ nec pōt impediri a sua p̄fectiōe nec assecq aliquā p̄fectiōes p ee vel nō ee alicui⁹ extrinse ci ab ipso:g ⁊c. ¶Sexta ratio est oīe volēs aliqđ efficaciter de necessitate est causans ⁊ dependens in volēdo vel causando:sed p̄imū nō est dependēs in volendo vel causando:ergo ⁊c.

¶Iste rationes sunt p̄babiles: nō tamen sunt de monstrationes iudicio meo:nec cogūt intellectum et ideo sola fide / ⁊ dictis scripture:⁊ sanctorum/⁊ doctorum teneo q deus nichil aliud a se vult effi caciter ⁊ amore efficaci:nec causat sed oīa cōtingē ter ⁊ libere libertate p̄tingētie. Ad hoc sunt aucto ritates q̄plurime. et Ansel. hoc dicit. Cur de⁹ hō ⁊ articul⁹ doctor parisien. ē exp̄ssus. Qz de⁹ de ne cessitate p̄duxit mūdū est error:siue itelligať de ne cessitate coactiōis qz illa tollit libertatē:siue itelli gať de necessitate imutabilitatis vel ineuitabilita tis:q opponiť intelligētie supra:qz illa tolleret rec possibilitatē. i. p̄tingētiam saltē rerū supra imedia te a deo p̄ductarū:de⁹ eſ̄ p̄tingēter p̄ducit alia a se:sed sic vul ea amore efficaci sicut ea p̄ducit:ergo contingenter vult alia a se volitione efficaci.

Ansel⁹ Articul⁹ parisien.

¶Ad cuius euidentiam aduertendum est q volū tas nostra contingenter se habet ad diuersos act⁹/ ⁊ mediantibus illis actibus ad diuersa obiecta/ et vlterius ad diuersos effectus. Sed secundū hoc in voluntate nostra est triplex indeterminatio vel in differentia. Prima est ipsius voluntatis ad suos actus : vel ad negationes suorum actuum ad suos actus/siue p̄trarios sicut velle ⁊ nolle respectu eiusdem obiecti/siue disparatos sicut sunt velle hoc ob iectū vel velle illud/seu etiā nolle aliud. Et ista in differentia seu indeterminatio necessario ponit mu tabilitatē ⁊ potētialitatē/⁊ arguit impfectionē in voluntate nr̄a. Scda indr̄ia est ipsius ad obiecta

Aduerte

Triplex indifferētia nostre vo luntatis,

secūdum quā potest velle hoc vl illud:vel hoc ⁊ nō illud. Tertia indifferētia est ipsius per cōparatio nēad effectus:⁊ ista tertia p̄supponit secūdā : qz volūtas non potest aliquid habere extra se p̄o ter tio p̄ducto/vel p̄o effectu nisi p̄ius habeat tp̄m p̄o obiecto volito. Prima autem indifferētia ar guit imperfectionē in volūtate nostra. Tum qz ar guit in ipsa altetatē essentialē ab actu suo:et p ꝑs potētialitatē ⁊ passibilitatē ⁊ possibilitatē succes sionis diuersorū actuum in ipa:⁊ per cōsequēs mu tabilitatē ab actu ad negationē actus vel econuer so. Et talis p̄ima indifferētia ⁊ contingētie non est in volūtate diuina:qz ipa est eadē realiter qđ actus suus vnicus. Est eſ̄ illimitata ⁊ infinita:⁊ idē cuj actu suo vnico. Et ideo actu vnico indistincto vult quicquid vult/nec est possibilis in ipsa actus alius successiue:nec etiā negatio talis actus. Scda indif ferētia scilicet ad obiecta debet poni in voluntate diuina:⁊ hoc ad obiecta extrinseca loquēdo de amo re efficaci vel velle:qz sicut volūtas nostra pōt vel le hoc vel illud indifferenter vel incontingēter: vel etiā velle hoc vel nō velle p̄o eodē instāti diuiſim vel etiā velle hoc vel nolle p̄o eodē instāti diuiſim vel etiā velle hoc ⁊ velle aliud p̄o eodē instānti con iunctim accipiendo ⁊ eodēs actu simpliciter ꝑpter infinitatem actus. Non sic voluntas nostra potest etiā hoc velle vel nolle p̄o eodē instanti diuiſim et eodē simplici actu sicut p̄ius. Potest etiā hoc ob iectum velle vel nō velle p̄o eodē instanti diuiſim/ ⁊ hoc obiectū velle ⁊ aliud nō velle sic. Sed nō vi deo q aliquo actu possit dici nō velle aliud:sed ma gis negatione actus. Est tñ difficilius in volūtate diuina q̄ in volūtate nostra:qz in voluntate nostra est possibilis successio respectu p̄dictorū. In vo luntate autē diuina nulla. Unde oportet q ab eter no velit quicquid vult/⁊ nolit quicquid dicit nolle sicut magis dicet infra. Eodē modo dicendū est de tertia indifferētia ⁊ contingētia ad effectus sicut de ista:⁊ sic patet quomodo de⁹ vult alia a se cōtingē ter amore vel velle efficaci:licet autē istud sit verū ⁊ fidei cōsonū:quia tñ nō videť hoc demonstratū.

Ad rōes ad ꝑban dā.2. con clu. addu ctas.

¶Ideo ad rationes superius adductas est solue dū. Ad p̄imā dicerēt philosophi q eēntia diuina que est p̄imū obiectū diuine volūtatis/⁊ finis alio rū est sibi ratio volēdi necessario quicquid vult im mediate ⁊ causat:nō qz ab aliquo extrinseco depen deat in acquirēdo vel possidēdo finē nec finis etiā in essendo:sed magis ex plenitudine p̄fectionis ip sius finis ⁊ obiecti p̄imarij est volitus ⁊c. Ex per fectione eſ̄ p̄imi obiecti qđ est essentia per volun tatē necessario fluit quicquid de⁹ vult immediate: ⁊ ideo deus vult ipsa necessario ⁊ amore efficaci si cut p̄ius dictum est/⁊ etiā scōm istos q necessario vult alia bona a se amore simplicis cōplacentie/ qz necessario p̄ticpāt secūdū esse possibile bonitatez ipsam diuine essentie. Uñ licet dicerēt phi q licet diuina essētia sit magis necesse esse q̄ qōlibet aliud extrinsecū ab ipsa:est tñ perfectissima ⁊ fecundissi ma ⁊ ex ipsa necessario fluit quicquid imediate est volitū a deo sine quo esse nō p̄otest : nō ex imperfec tione vel dependentia:sed ex summa perfectione ⁊ p̄stantate sui. ¶Ad scōm dicerent philosophi q est aliquid contingēs in vniuerso secundū illud qđ est immediate volitum ab ipso:sed omne tale est ne cesse esse:sed magis alia que p̄ducūtur a causis se cūdis. Unde nec puto q possit efficaciter demon strari p̄imā contingētiam esse in voluntate diuina respectu volitorū immediate ab ipsa:immo nec ali qua cōtingentia:licet hoc fuerit p̄batū supertius p̄babiliter per aliquas rationes. Quando dicis causa secunda nō agit nisi mota a causa p̄ima. Di co q hoc potest dupliciter intelligi. Uno modo q moueatur a causa p̄ima sicut instrumētum ad agē dum:sicut securis mouetur ab artifice. Et tūc dice rēt philosophi q ista imaginatio est falsa. Sic eſ̄ omnes cause secūde nō essent nisi instrumenta p̄o p̄tie dicta/qđ est falsum etiā secūdū multos catholicos/⁊ si omnes cause sic agerēt mote a p̄ima cau sa necessario mediate vel immediate. Tūc cū actio nes eorum nō essent nisi mottones earū passiue se queretur q agerēt omnia de necessitate ⁊ nichil ef set cōtingens. Aliomodo potest intelligi q causa secūda moueatur a p̄ima metaphorice magis:non autem effectiue:⁊ hoc q̄tum ad causas volūtarias sicut a fine:⁊ isto mō nō oportet q licet finis ⁊ p̄i ma causa q̄tū est ex se necessario moueat metapho rice ad aliquid agēdum/quia causa secūda necessa rio mouet effectiue ad idem si est arbitrio libera p̄ cipue:vel etiā si est agēs naturale q licet finis mo ueat metaphorice:vt intētus a tali natura intende re potest id est tēdere in finē q necessario agat sim pliciter loquēdo:sed potest occurrere impedimen tū sicut etiā supertius dicebať:nec valet instātia ni si supponēdo q causa secūda sic agat mota a p̄ima sicut dicebať p̄imo modo : qđ rñ philosophi negarēt. Aliter potest dici q sicut dicerent philosophi de⁹ potest velle de necessitate aliqua necessaria:pu ta quicquid vult immediate ⁊ potest velle de neces sitate cōtingentiā aliquorū sicut sup necessitatē ali quorū ⁊ hoc nō videtur repugnare:⁊ per p̄sequens nō pertit cōtingentia a rebus. ¶Ad tertiū eodem modo est respōdendū q in aliquo volito a deo ime diate nō est malū sicut dicerent philosophi:in alijs tñ bene sicut ⁊ cōtingētia. ¶Ad quartū dicēdum q philosophi dicerēt q p̄ius natura et p̄fectione nō determinať ex aliqua imperfectione vel depen dētia ad volendū efficaciter aliquid posterius: sed potius ex summa p̄fectione ⁊ fecūditate ⁊ actiuita te sua a qua fluit illud posterius. ¶Ad quintū ma tor est falsa scōm philosophos de volūtate volente aliquid necessario nō ꝑpter indigētiam sed ex ple nitudine perfectionis. ¶Ad vltimum dicendū q nō plus arguitur de dependētia ex volitione efficaci notīcie vel causatīōe q̄ ex p̄tingēte:nec oportet q plus cōcludať ex hoc q̄ ex illo. Sic g patet qđ de⁹ vult alia a se. Hec de p̄imo articulo p̄ncipali.

Aduerte

¶Quātum ad scōm articulū dicūt aliq. Deus ama p suā vo lū. sit p̄n cipalius cā rerū q̄ per suam scientiā. 1.opinio. Supposito q de⁹ sit cā altoꝝ a se p intellectū ⁊ volūtatē:qz est agēs a ꝑposito eo ipso q est p̄imū agēs extra se/⁊ ita p intellectū ⁊ volūtatē. Et q p scientiā ⁊ itellectū dicit exp̄ss se p̄metator. 12. metha. vbi dicit q scientia rei est cā rerū:⁊ q etiā p volūtatē superi⁹ ꝑbatū est. ¶Di cūt tñ aliqui q p̄ncipali⁹ de⁹ est cā rerū p itellectū q̄ p volūtatē ⁊ p scientiā q̄ p velle. Ad hoc adducū tur quatuor rōnes. Prima ē ista. Agēs p̄ncipali⁹ agit p illā potētiā p quā p̄ncipali⁹ p̄tinet formā ef fect⁹:sicut calidū p̄ncipali⁹ calefacit p caloꝝ:ſz de⁹ p itellectū p̄tinet p̄ncipali⁹ formā effect⁹ causati:qz q̄ deꝝ pertinet ad intellectū q̄ est forma exemplaris

creature. Non autem pertinet ad voluntatē:ꝫ ⁊c. ¶Scdo sic. Jn agēte p artem vel scām artē prin-
cipalior est intellectus ꝫ volūtas:qz ars ptinet ad
intellectū ⁊ nō ad volūtatē. Sed dr alia a se agit
scām artē ⁊ causat per modū artis:nō autē per mo
dū nature:ꝫ ⁊c. ¶Tertio sic. Aliqua inclinatio nō
pōt esse principale principiū alicui⁹ actus:sed for-
ma ipsa quā sequit talis ĩclinatio(sicut forma gra-
uitatis)est principalior causa mot⁹ deorsum ꝫ in-
clinatio grauis sequēs talem formā. Sed volūtas
nō est nisi inclinatio quedā sequēs formā apprehē-
sam p intellectū:sicut inclinatio grauis deorsum se
quitur formam impressam:ꝫ ⁊c.

Ꝑ pc,opi. ¶Jsta opinio nō videt michi vera:sed videt michi qz principalius:vel saltē nō mi
nus principaliter dr sit causa rerū p suā volūtatē
⁊ suū velle ꝫ per intellectū vel suā scientiā: suppo
sito qz p vtrūq; qđ tū est valde dubiū: qz videretur
forte alicui qz volūtas in ratione p se cause vel pn
cipij/⁊ nō in ratione intellectus:nisi sicut dictās et
presentās obiectū secūdariū in esse cognito ipsi vo
lūtati. Ad hoc pbādū arguo primo sic. Jlla po-
tētia est principalior in agēdo ex qua habet alia qz
ipsa sit actiua vel motiua ⁊ in ordine ad ipsam:pa
tet:sed intellectus hoc habet ex volūtate vel ordi-
ne ad voluntatē:qz intellectus nō est operatiu⁹ ali
cuius extrinseci nisi ex appetitu finis qui ptinet ad
volūtatē vt patet:ꝫ ⁊c. ¶Scdo sic. Jlla potentia
que est principalis in operādo vel mouēdo est prin
cipalior in causando ⁊ pducēdo:sed hec est volun-
tas q̄ habet oībus potētijs imperare ⁊ dirigere in
fines suos:qz respicit finē in cōmuni:ꝫ ⁊c. ¶Ter-
tio sic. Jn productiōe libera principalius est illud
ad qđ primo ⁊ pncipaliter ptinet libertas:ſz liber-
tas primo ⁊ principaliter ptinet ad volūtatē et nō
ad intellectum sicut supponitur ad ꝓsens:ergo ⁊c.
¶Quarto sic. Jllud est principalius in pducēdo
creaturā p qđ primo determinat ⁊ principaliter de
terminat creatura fore:sed hoc est p volūtatē diui
nā sicut dictū est supra. Vnde nec intellectus diui-
nus determinate cognoscit nec dictat creaturā fo-
re:nec post determinationē voluntatis sicut dictū
Resolu⁹ doctoris. est supra:ꝫ ⁊c. ¶Dico igit qz deus est causa rerū p
suā scientiam ⁊ p intellectū: ⁊ p suā voluntatē vel
velle:sed principalius p volūtatē ꝫ p intellectū/⁊
per velle ꝫ p intelligere vel p scientiam: immo qđ
plus est nō puto qz intellectus vel scientia habeat
aliquā causalitatē sup creaturā fore nisi ex volūta
te:vel presupponēdo actū volūtatis quo dr deter
minat creatura fore loquēdo de intellectu ꝫtū ad
scientiā qua nouit creatura fore:sed loquēdo de no
ticia quidditatū incōplexarū possibiliū/dico qz in-
tellectus quātum ad talē notitiā vel scientiā prece
dit volūtatē:nec ꝑsupponit ipsam ĩ sua causalitate
Ad rōes prie opi. ¶Ad primū altorū dico qz primū agens
dr⁹ principalius cōtinet ef-
fectū per volūtatē ꝫ p intellectū:exemplariter tū
⁊ ꝫtum ad esse possibile p intellectū. Sed p volū-
tatē efficienter ⁊ virtualiter ꝓductiue ponendo in
effectū:vel ĩperādo ⁊ determinādo effectū fore pri
mo ⁊ pncipaliter:sicut dictū est supra. ¶Ad secū-
dū dico qz in agēte p artē:vel in agēte aliquod arti
ficiatū ars nō est principalior: sed volūtas ĩperās
⁊ mouēs scām artē illā:nec ars habet aliquā effica
ciam nisi ex volūtate. ¶Ad tertiū dico qz fundat

sup imaginationē falsam: qz imaginat qz volūtas
nō sit nisi quedā inclinatio sequēs necessario formā
apprehēsam p intellectū ⁊ determinatā omnino ab
intellectu. Dico em qz volūtas nō est minus pnci
palis potētia ꝫ intellectus ⁊ est primū dictū ab in
tellectu/⁊ quasi alia quedā forma ⁊ pfectio absolu
ta nō necessario determinabilis:sicut imaginat: nec
determinabilis ab intellectu vel rōne:ideo ⁊c. Vo
lūtas nāq; inclinat intellectū ⁊ nō ecōuerso. Tu di
cis sequit formā apprehēsam dico qz verū est:qz ni
chil vult nisi aliquod apprehēsum:sed hoc nihil est
ad ꝓpositū:stat em cū hoc qz volūtas sit principalis
⁊ in ĩperādo ⁊ in operando. ¶Ad quartū dico qz
volūtas est prima causa alicui⁹ ꝫtū ad fore:⁊ intel
lectus posterior:qz volūtas primo determinat futu
rū fore/⁊ postea intellectus vel scientia hoc dictat
determinate sicut dictū est supra. Et ideo istud ar-
gumētum potest retorquert contra eos.

Deus an posset nō velle qđ aliqñ vo luit ſſi fui mutatiōe 1.opi.

¶De tertio articulo dicūt aliqui qz deus
potest nō velle aliquid extri
secū qđ aliqñ voluit:vel velle:vel etiā velle aliquid
qđ aliqñ nō voluit sine sui mutatione. Hoc pbat
pzio sic. Volūtas cui⁹ act⁹ est idē qđ ipsa:⁊ ille mu-
tatus nec est dependēs ab ipso obiecto pōt de nouo
sine sui mutatione aliquid velle vel nō velle sine sui
mutatiōe:qz actus ille vnicus infinitus ĩ se habet
oēm pfectionē cuiuslibet actus nostre voluntatis.
Silr etiā quicūq; actus arguit mutationē ĩ aliqua
potētia de necessitate dependet ab obiecto illi⁹ po-
tētie:sed actus diuine volūtatis sic se habet ad ip-
sam volūtatē:vt patet ꝫ ⁊c. ¶Scdo sic. Deus pōt
ad extra quicquid nō implicat ꝓtradictionē: sed qz
dr⁹ vellit modo aliquid qđ prius nō voluit nullam
implicat cōtradictionē vt patet:qz affirmatio ⁊ ne
gatio nō sunt eiusdē durationis:ꝫ ⁊c. ¶Tertio sic.
De⁹ ab eterno voluit creaturā:⁊ potuit nō velle si
ne sui mutatiōe vt dictū est supra:cū igit nihil trā-
seat in eternitate adhuc pōt nō velle creaturā quā
aliqñ voluit sine sui mutatione. ¶Quarto sic. Re-
latio rationis noua pōt aduenire alicui sine sui mu-
tatiōe:ſz volūtatis dei ad alia extra se volita nō est
nisi relatio rationis:ꝫ ⁊c. ¶Quinto sic. Hōn est mi
nus pfecta diuina volūtas ꝫ nostra:sed nostra vo
lūtas pōt aliquid velle de nouo sine sui mutatiōe:
qz volūtas nostra volēs finē eodē actu quo vult fi
nē manifeste pōt ipm extēdere ad volēdū id qđ est
ad finē de nouo:ꝫ ⁊c. ⁊ ita sine sui mutatione: ⁊ isti
habēt dicere qz dr⁹ posset mō beatificare iudāicz
fuerit prius dānatus: ⁊ dānare Petrū similiter.

Ꝑceden tem opi.

¶Contra istā opinionē(qz nō videt michi
vera)dico qz deus in eternitate
vult ⁊ intelligit quicquid velle ⁊ intelligere potest
vel potius quicquid vult ⁊ intelligit:nec pōt aliqđ
de nouo velle vel intelligere sine sui mutatione/et
per consequēs non potest non velle quod aliquan-
do voluit:nec velle qđ aliquando nō voluit vel ne
le etiam:sed quicquid vult ⁊ intelligit vel etiā vel-
le ⁊ intelligere/potest:⁊ non velle vel velle ⁊ nō in-
telligere oportet si ponatur velle vel non velle:vel
velle:vel intelligere: vel non intelligere: q totum
sit ab eterno et nichil de nouo. Hoc primo pbo
sic. Augustinus quinto de trinitate. Absurdum est Augu.5. de trini.
dicere qz deus de nouo creaturam diligat:sed non
est absurdum nisi quia sequitur mutatio: et ideo
et cetera. Dices qz Augustinus intendit qz ab-

furdū est deū diligere de nouo creaturam dilectio
ne noua realiter differētē ab ipso:sicut volūtas no
stra potest aliquid diligere de nouo:sed qz dilectio
ne eterna qz sit idem realiter in ipso possit creaturā
de nouo diligere non negat Augustinus. Contra
istam cauillationē primo est contra mētem Augu-
stini:scdo quia sequeretur adhuc qz deo aduenī-
ret aliqua noua realitas ⁊ dilectio noua. Proba⁹:
quia a cōtradictorio in cōtradictorium non est trā
situs nisi per mutationē aliquā:(ista fuit superius
probata)sed si deus vellet aliquid de nouo trāsiret
de cōtradictorio in cōtradictoriū:qz de nō velle:in
velle:sed illa mutatio nō potest poni in volito:quia
per volitionē vt ſſ absolute nichil ponit in volito:
ergo est in diuina volūtate et cū voluntas sit idem
qz essentia sequit qz diuina eētia mutat: Dices qz
nō quia nō aduenit voluntati nisi nouus respectus
rationis. Cōtra. Nouus respectus rationis nō fit
nisi per aliquē motū nouum actum realem. Quero
igitur in quo ponitur ille nouus actus vel in volū
tate ⁊ sic etiam voluntas mutatur:vel in intellectu
⁊ sic deus saltem scām intellectū mutatur:ergo ⁊c.
¶Secūda ratio est ista:quia sicut superius fuit de
claratū:licet diuina voluntas possit in opposita di
uisim pzio eodem instanti:nō tñ pzio diuersis instāti
bus/tūc esset possibilis ĩ ea successio ⁊ mutatio:sed
ponere qz deus nō vellit vnū postea vnum est hoc
ponere:ꝫ ⁊c. ¶Tertia ratio. Nō est minus coeter
num volitū vt sic actui legendi ꝫ presentatū actui
respondendi vel intelligēdi:sed planum est qz pre-
sentatum est coeternum actui respondēdi vel intel
ligendi:ergo ⁊c. ¶Cū igitur actus volendi diuinus
sit eternus planum est qz volitum vt sic est coeter-
num sibi:alioquin vel esset actus volendi sine voli-
to:vel actus volendi esset nouus quorum vtrūq; est
impossibile. ¶Quarta ratio est:quia sicut dictum
est supra ⁊ probatum distinctiōe trigesima. Jntel-
lectus diuinus ⁊ pari ratione nec aliqua alia potē-
tia eius potest facere aliquē nouum respectum ra-
tionis. Vnde si non esset aliqua creatura habēs in-
tellectum dei ad creaturam nō esset aliquis respe-
ctus nouus:sed si deus possit nō velle qđ voluit/ et
velle qđ nō voluit talis respectus rationis nouus
Summa tio doctoris, esset possibilis per aliquā diuinam potētiam sibi in
trinsecam:ꝫ ⁊c. ¶Dico igitur qz licet deus possit
quicquid potuit:tñ non potest nō velle qđ aliquan
do voluit:nec hoc etiam vnq; potuit:qz hoc arguit
necessarie mutationē in eo. Vnde dico vltra cōtra
alios qz deus nō potest beatificare Judā:nec dam
nare Petrū:quia supponitur qz iam Judas fuerit
dānatus/⁊ Petrus saluatus/licet absolute loquē-
do nichil presupponendo possit Judam beatifica
re:⁊ Petrum reprobare sicut potuit ab eterno.

Ad moti ua.1.opi.

¶Ad primū aliorum dico maior est falsa
quātumcūq; enim voluntas
diuina sit illimitata/⁊ idem cum suo actu:nō tamē
potest aliquid velle de nouo:immo dico qz ista pro
positio volūtas eterna que est idem cū actu suo in-
dependente potest velle aliquid de nouo. Dico qz
est falsa impossibilis:quia includit contradictionē
quia talis volūtas est eterna:⁊ per cōsequēs actus
suus:⁊ per consequēs obiectum vt volitum per ta
lem actum:ergo non est nouum nec aliquid de no-
uo est volitum ab ipsa. Et si de nouo est volitū:di-
co qz talis voluntas nō est infinita:nec actus suus
est idem cū ea:sed est depēdēs simpliciter:quia om-
ne nouum dependens est. ¶Ad secundum dico qz
ista implicant contradictionē,in voluntate diuina
sicut dictum est statim:quia cū dico deum velle alī
quid est ipm velle illud.in eternitate/⁊ pro tota du
ratione cuiuslibet tēporis possibilis:ꝫ ponere ipm
nō velle idem postea est ponere simul velle deū idē
⁊ non velle:⁊ plana est contradictio. ¶Ad tertiū
dico qz deus ab eterno voluit creaturā:⁊ tamen po
tuit non velle diuisim pro eodē instāti non presup-
posito velle eiusdem creature:⁊ adhuc potest idem
qz in eternitate:sed ab eterno nō potuit velle crea-
turam ⁊ postea in alio instanti nō velle ipsam nec
etiam potest modo. ¶Ad quartū dico qz nouus re
spectus rationis bene aduenit alicui vt obiecto si-
ne mutatione sui:sed nō sine mutatione operantis
vel facientis talem respectū:operans autē in pro-
posito esset deus vel esse posset:ideo ⁊c. Preterea
dico qz oīe velle quo aliquid est volitū de nouo re
fertur realiter ad obiectū volitū:sed illud est aliqđ
actu existens. ¶Ad quintū dico qz volūtas nostra
nō potest aliquid velle de nouo sine mutatiōe nec
finē nec illud qđ est ad finem. Vnde dico qz impos-
sibilis ⁊ ficta est extēsio illi⁹ actus priozis sine mu
tatione volendi finē ad volēdū de nouo id quod est
ad finem:sed est nouus actus necessario vel saltem
nouus respectus realis ipsius actus ad id quod est
ad finez:si illud sit aliquid in actu:immo dico plus
determinate qz necessario est nouus act⁹ vel nouus
gradus intensionis in actu ⁊ hoc non est sine muta
tione. Sic de ista questione.

Ad argu mēta que stiōis pn cipalis.

¶Ad primū principale Dico qz deus proprie loquēdo nec desiderat creaturam;
nec delectatur in ipsa:licet bene vellit eā sicut obie
ctum secūdariū:sed in primo obiecto suo qđ est di-
uina essentia delectat:sed aliquomodo dicitur desi
derare vel delectari pro ꝫto placet sibi creatura ꝑ
sens:vel dicat qz deus delectatur in creatura sicut
in obiecto secūdario:nō tñ beatifice nec in ipsa sed
tñ in obiecto primario. ¶Ad scām dico qz deus
vult quicquid vult ab eterno/⁊ vult creaturam ab
eterno. Tu dicis creatura nō est in re ab eterno: di-
co qz verū est in seipsa:sed in pzio obiecto volito est
aliqualiter:puta ĩ essentia diuina. Qtū aūt ad pri-
mū obiectū volitū verū est qz volūtas tēdit ĩ rē:vt
in se est:nō oportet autē de obiecto secūdario: si tñ
vniuersalē hz sensum illa ꝓpositio:de qua puto qz
non est intelligēda sicut sonat alibi hz locū. ¶Ad
tertiū dico qz volitiōis vel volūtatis dīne ad obie
ctū nulla est nec esse pōt relatio realis sicut dictum
est supra de intellectiōe ei⁹. Vnde maior absolute
accipiēdo ⁊ vniuersaliter est falsa:ſz in aliquib⁹ tñ
est vera. Scdo dico qz ad hoc vt de⁹ distincte velit
alia a se null⁹ respect⁹ rōnis coexigit vel preexigit
in deo nec ĩ volūtate sua:nec in actu suo ad ipsa:qz
act⁹ ⁊ obiectū primū ⁊ potētia oīa sunt illimitata
sicut dictū est distī.xxxv. Tertio dico qz ꝓsequunt
respect⁹ rōnis facti ab intellectu ꝓparāte volūtatē
ad volita ⁊ actū ei⁹ ⁊c. Quarto dico qz volūtas di
uina vl creata pōt facere obiecto suo vl circa obie
ctū suū aliquē respectū q̄ nō est respectus realis qz
nō surgit ex natura extremoz/⁊ hoc pōt facere qz
est potētia operatiua potēs operari obiectū suum
ad aliquid ꝓpter qđ vult ipsum vt qđ vult propter

aliud vel ꝓpter qđ vult aliud: sicut etiã imaginatio vel ratio particularis potest cõferre ꝛ obiecta sua adinuicẽ cõparare ꝛ tales respectꝰ causare. Tales autẽ respectus non sunt ꝓpꝛie respectus rationis qꝛ nõ sunt facti ꝑ intellectũ nisi vocẽt respectꝰ rõnis ois respectꝰ q̃ nõ ꝓsurgit ex natura rei. ¶ Ad quartum dico q̃ deꝰ necessario vult alia bona a se amore simplicis ꝓplacẽtie/ꝛ sic etiã sunt necessaria in esse possibili ꝛ ꝓtingẽter ĩ amore efficaci. Sꝫ nõ sic q̃ possit ea nõ velle postq̃ ea voluit: sꝫ velle vel nõ velle ꝓ eodẽ ĩstãti diuinũ sicut dictũ est supꝛa.

¶ Distin. xlvj. Questio Vnica.

Circa distinctionẽ quadragesimã septã q̃ro. vtrũ deꝰ velit mala fieri. ¶ Videt q̃ sic. Deꝰ nõ nouit futura cõtingẽtia nisi qꝛ determinat ea fore ꝛ vult ea fore/ꝑ deꝰ nõ nouit mala fieri nisi qꝛ vult ea fore. Sed planũ est q̃ ipse nouit futura mala/ꝑ vult ea fore. ¶ Scõo sic. Deus vult fieri illa q̃ ꝓmittit: sꝫ deꝰ ꝓmittit mala fieri cũ possit ea ĩpedire: ꝑ ꝛc. Maior ptꝫ: qꝛ ꝓmittere est aliquis actꝰ volũtatis puta velle/vel est negatio actꝰ puta nõ velle respectu mali: sed nõ est nõ velle vel nolle: qꝛ tũc malũ nõ esset: ꝑ est velle. ¶ Tertio sic. Agẽs qđ vult aliq̃d ad qđ de necessitate sequit malũ fieri vel esse vult malũ frert vel esse. ꝓbatꝫ. Si deꝰ vult ois̃e posstiuũ qđ est aliq̃s in re ꝛ in effectu sicut ꝓ se causa estꝰ. Et planũ est q̃ ad aliqua posstiua de necessitate sequit malum fieri vel esse/sicut in actione negãdi deũ posstiuũ necessario sequit malũ. Et sil̃r ad actũ odiẽdi ipm: ꝑ ꝛc. ¶ Quarto sic. Si deꝰ nõ vult malũ fieri sequit q̃ malũ nõ fit: qꝛ qđ nõ fit a causa essentialit̃ ꝓria nõ fit a causa scõa Si autẽ deꝰ nõ vult malũ fieri sequit q̃ malũ non fit ab ipso: sed ꝓs est falsum multa eñ mala fiunt ꝑ ꝛc. Si dicas q̃ ꝓ accidẽs fit malũ a deo: ita dicã tibi q̃ a causa scõa fit ꝓ accidẽs. ¶ Cõtra. Agẽs qđ vult malũ fieri est malũ: hꝫ eñ volũtatẽ auersã a bono: sed deus nõ est nec põt esse malus: ergo ꝛc.

¶ In ista q̃stione Primo inquiram. Quid est malũ ꝛ distinguã de malo. ¶ Scõo inquirã vtrũ deus possit velle malũ fieri: ꝛ ꝓmittere malũ. ¶ Tertio vtrum possit ꝓcipere malum. ¶ Quarto vtrũ deꝰ velit malala fieri. ¶ Vltimo ad rationes ꝓncipales.

¶ Quãtum ad ꝓmũ dicit q̃ malũ opponit bono aliquomodo accipiẽdo bonũ ꝛ malũ quantũ ad suas rationes formales. Bonũ autẽ ꝛ pfectũ idẽ ꝛ bonitas ꝛ pfectio idẽ: bonũ etiã dicit ordinẽ affectiui ad appetitũ vel appetibilis: vel dicit negationẽ alicuius pfectionis debite ineſſe creature. Vñ ꝛ vnũquodq̃ dicit pfectũ ex eo q̃ nichil deest sibi de his q̃ debet habere: ꝛ hoc dico de bono ꝑ q̃to addit aliquid sup ens. Vñ nõ puto sicut dixi alias q̃ bonũ addat sup ens nisi vel negationẽ illam/vel respectũ rationis qui est respectꝰ affectiui ad appetitũ vel respectus appetibilis. ¶ Ex hoc stati patet quid sit malũ formaliter acceptũ vel nõ est nisi carentia pfectionis debite ineſſe vel nõ nisi negatio appetibilis in aliquo/ꝛ hoc ꝑ se: qꝛ sicut diceret aliqs impossibile est ꝛ ĩplicat cõtradictionẽ q̃ malũ ꝑ se appetat: sicut q̃ nõ ens ꝑ se intelligat: ꝛ q̃ color audiat: sed bonũ ꝑ se appetit. Vnde ꝛ bonũ oĩa appetere videnꝫ dicit ꝓmo ethicorũ. Circa qđ est aduertẽdum q̃ tuꝛpa ꝓmũ dictũ dicit q̃ malũ est carẽtia pfectionis: qꝛ carẽtia alicuius qđ non est pfectionis in aliquo: nec cõueniẽs nature sue nõ est malũ in ipso. Similiter etiã dicit q̃ pfectio sit debita in esse: qꝛ si nõ est nata vel debita ineſſe non est malũ. Sic eñ oĩa essent mala etiã deꝰ: qꝛ multe perfectiones nõ insunt sibi formaliter sicut pfectio lapidis vel asini. Sil̃r etiã per hoc patet q̃ nulla negatio vni⁹ substãtie de alia est malũ: sicut negatio hominis de asino nõ est malũ: qꝛ homo nõ est nata esse asinus nec ecõuerso: nec etiã negatio qualitatis de alia in abstracto: sed etiã de subiecto: vt negatio albedinis de musica/vel albedinis in abstracto: qꝛ nunq̃ sic põt verificari de ipso nec cõuenire q̃ verificẽt de ipso ĩ abstracto: licet eñ hec possit esse vera. Musicũ est albũ: nun tũ ista musica est alba. Si multer ista posset esse vera: homo est albus/nunq̃ tũ ista homo est albedo. Scõm hoc igit malũ ꝛ vt cõsequẽs accipit nõ est nisi negatio boni vel perfectionis scõe in aliqua perfectiõe ꝓtima cui nata est ineſſe/ꝛ cuius negatio est sibi discõuenies: vl̃ negatio appetẽs fundata sup talẽ carentiam. ¶ Aliter dicit ab vno ꝛ reddit in idẽ q̃ malũ põt accipi ꝑtũ ad illud qđ formaliter ꝛ ꝓncipaliter significat ꝛ illud est malicia in abstracto: sicut albũ qđ est cõcretũ ꝓncipaliter significat albedinẽ/ꝛ sic malum ꝓuationẽ puram pfectionis alicuius debite ineſſe. Hoc autẽ ꝓbat tripliciter. ꝓmo quia malũ sic acceptũ non dicit nisi carẽtiam alicuius: sed carẽtia non est nisi ꝓuatio: ꝑ ꝛc. Scõ quia malicia opponit bonitati/ꝛ malum bono: sed nõ contradictorie: quia alterũ contradictoriũ verificat̃ de quolibet: ideo sic bonitas vel malicia: vel bonũ ꝛ malũ vt patet de chimera/nec contrarie qꝛ cõtraria sunt determinati generis ꝛ eiusdẽ generis ꝓximi: ergo ꝓuatiue: ꝑ malicia est ꝓuatio alicuius. Tertio qꝛ malicia distinguit̃ rationibus oppositis ad rationes quib⁹ bonũ distinguit̃ per vtile honestũ/ꝛ delectabile: igit̃ ꝛc. ¶ Aliter põt accipi malũ nõ solũ ꝓ eo qđ ꝓncipaliter significat: sed etiã ꝓ cognomẽto malicie: vt importat̃ ꝑ nomẽ mali ꝛ sic nõ dicit puꝛa ꝓuationẽ sed cũ hoc subiectũ dicit cognoscẽdo q̃ subiectũ denominat̃ ab ipa malicia ꝛ dicit malũ. ¶ Sic ꝑ patet qđ importat̃ per malũ tũc distinguo malũ ꝛ distinguit̃ cõmuniter in malũ nature: in malũ pene: ꝛ in malũ culpe. Malũ nature dicit in aliquo carẽtia perfectionis naturalis vel cõuenientis nature sue: ꝛ nate sibi in esse scõm cursum ꝛ ordinẽ causarũ naturaliũ: sicut claudicatio in tibia: ꝛ cecitas in oculo ꝛ talia. Aliqñ etiam extẽditur malũ nature ꝛ ad carẽtiam ꝑfectiõis nate ineſſe ꝛ cõuenientis nature: licet nõ possit habẽri virtute causarũ vel agẽtium naturaliũ: sed soluꝫ virtute ꝓme cause supnaturalis: sicut carẽtia glorie vel gratie dicit malum nature: sicut etiã aliquo modo gratia ꝛ gloria sunt ꝑfectiones: ꝛ bona quedam nature intellectualis. Malũ pene ꝓpꝛie habet locũ in cognoscẽtibus: ꝛ est carẽtia ꝑfectionis debite ineſſe: vel nate ineſſe illi cui ineſt inflicta vel assumpta et cognita ineſſe: ꝛ ꝓtie ꝛ stricte accipiẽdo penã carẽtia est demerita ad culpã ꝛ ꝑ aliq̃ culpa: si etiam extẽdatur nomẽ mali pene ad carẽtiam ꝑfectionis nate ineſſe apꝛehẽse a subſtinẽte penã habẽte ipaꝫ: licet nõ demeritã istomodo etiã extẽdit ad bruta: ꝛ accipit frequẽter ꝓ laboꝛe quẽ cõcomitat̃ carẽtia dispositiõis debite vel ꝓuentis nature. Tertio modo dr malũ culpe ꝛ dicit volũtariã carẽtiã ꝑfectionis debite ineſſe: ꝛ sic est ꝑfectus: vel nõ est actꝰ: ꝛ isto mõ culpa omissiõis dicit carẽtiã ꝛ ꝑuat actũ debitũ ẽsse vl̃ circũstãtiã quaactꝰ dr carere: ꝛ sic est culpa cõmissiõis q̃ nõ ꝓuat actũ sꝫ circũstãtiã debitã sibi ĩesse/ꝛ hꝫ malũ culpe tãtũmodo locũ in volũtarijs sicut ptꝫ. Hec de ꝓmo articulo qđ sit malũ ꝛ qũo distinguatur quantũ ad ꝓpositũ licet alioꝰ possit distingui sed nõ est vis.

Permittere in diuinis qđ.

¶ Quantum ad secũdum articulũ scꝫ an deꝰ possit vl̃ debeat ꝓmittere mala fieri. Videndũ est ꝓmo quid vocat̃ ꝓmittere. Ad hoc dicerẽt q̃ ꝓmittere ĩ deo est nolle quoddã remissiuꝫ de malo qđ nõ placet: ũmo displicet. sic tũ nõ efficaciter displicet vt ꝓhibeat̃ poni in effectu. Et ideo est nolle remissum: ita q̃ ꝓmittere dicat̃ nolle malũ sic tũ est scire q̃ nõ impediat̃: licet posset ĩpedirꝫ/ꝛ hoc ꝓsuadert videt̃ q̃ sicut est velle simplicis cõplacẽtie qđ nõ est efficax nec ponit rẽ in effectu: sꝫ est velle remissuꝫ. Et signũ huiꝰ velle est ꝑceptũ affirmatiuũ vel ꝓsilũ: vel suasio/ꝛ hoc respectu boni Ita videt̃ q̃ sit nolle quoddã diuinũ remissum non efficax quo sic malũ displicet ꝛ scitẽr: qđ tũ nõ impedit̃ fieri/licet possit ĩpediri. Et signũ talis nolle dicit̃ ꝓmissio vel dissuasio vel ꝑceptũ negatiuum. Ista sentẽtia nõ placet alijs: qꝛ sicut dicũt nolle aliquid qđ tũ euenit ꝛ fit ꝛ hoc scitẽr nõ est sine tristicia ꝛ impfectione volũtatis q̃ nõ est ponẽda ĩ deo. Et ideo cõsequẽter nõ est ponẽdũ q̃ ꝓmittere diuinũ sit nolle aliquod respectu mali: qꝛ tũc deꝰ tristaretur: qꝛ illud scitẽr deo nõ eueniret: ꝛ illud tũ esset volitũ ꝛ sic volũtas non efficax nec pfecta vel ipsa tristaret. Sed faciliter respõderẽt alij ꝗtũ ad hoc q̃ si efficaciter nollet ꝛ bene fieret: tũc diuina volũtas esset impfecta: ꝛ deꝰ tristaret: nõ sic autẽ nolle est efficax sicut etiã est velle quoddã supꝛa dictum simplicis cõplacẽtie multoꝝ q̃ nõ ponunt in effectu: nec tũ diuinũ velle impfectũ est nec diuina volũtas tristat̃. ¶ Contra hoc tũ posset dici q̃ velle simplicis cõplacẽtie nõ est nisi respectu ꝓplexionũ aliquarũ puta respectu huius q̃ fiat bonũ: vel fiat aliquid ꝛ disponat̃ fore: sed tm̃ respectu simpliciũ quidditatũ aliozũ entiũ a deo: ꝛ ideo nõ oportet q̃ fiant q̃ sunt volita velle simplicis cõplacẽtie: qꝛ nec fieri ipsoꝝ vel ipsa fieri vel fore in actu volitũ est licet ipsa sint volita. Similiter fore est nolle quod dã simplicis displicẽtie mali quodquidẽ nõ arguit malũ fore vel nõ fore: sed ꝗtũcũq̃ sit volitũ sic tm̃ fiet ꝛ fit: nec tũ diuinũ nolle impfectũ: nec diuina volũtas tristat̃ sicut imediate argutũ est et hoc vocarẽt alij ꝓmittere. ¶ Sed dico q̃ istud non valet: qꝛ ꝓmittere nõ est maloꝝ ꝗtũ ad fieri ipsoꝝ sicut patet/ꝛ iõ permittere est respectu cõpletionis q̃ est malũ esse ꝛ fieri ꝓter qđ nõ valet ad ꝓpositũ istud velle simplicis cõplacẽtie respectu simpliciũ quidditatũ ipsoꝝ bonoꝝ: qꝛ breuiter omne velle: vel velle de aliqua cõplexione circa bonũ ꝛ malũ ꝓtinẽs est advolũtatẽ ꝓsequentẽ ad quã ꝓtinet ꝓmittere sicut dicetur infra: puta q̃ bonũ fiat/ꝛ malũ nõ fiat/est velle vel velle efficax ꝛ oportet q̃ volitũ fiat ꝛ nolitum nõ fiat: vel si nõ sit sequit̃ q̃ dina volũtas est impfecta ꝛ ipotẽs/ꝛ q̃ ipsa tristat̃ ipso deo scitẽte q̃ malũ fit. ¶ Dicit ꝑ aliter q̃ ꝓmittere malũ fieri ideo nec est velle malũ fieri nec velle malũ fieri directe ꝛ actu recto sed est scienter nõ velle: nec velle sic tũ q̃ placet ꝓmittẽti nõ velle/nec velle/ita q̃ nõ est aliquis actꝰ siue respectꝰ posit⁹ circa malũ fieri: qꝛ si esset velle fieret ꝛ deꝰ esset malus: si nolle nõ fieret malus: sed nolle nõ fieret: sed est actus volũtatis refleꝛsus sup nec velle nec nolle malũ fieri ꝓcipue q̃ tũ ad malũ culpe vt malũ est ꝛ ita ꝓmissio nõ est signũ volũtatis recte sed refleꝛse vt dictũ est. ¶ Sed adhuc q̃ hoc est arduaꝫ difficultas: qꝛ scõm hoc non videt̃ determinate q̃ sciat mala futura cõtingẽtia ꝓcipue mala culpe: qꝛ cũ hoc q̃ vult ꝓmittere nõ volẽdo/nec volẽdo ea fieri: sed placet sibi q̃ hoc nõ velit nec nolit stat̃ q̃ malum ita possit nõ fieri sicut fieri: ꝛ ita nũq̃ determinate scit alteri⁹ partẽ. Nõ eñ põt eã scire vt videt̃ nisi ex determinatiõe volũtatiꝫ sue q̃ velit hoc fieri vel nõ fieri. ꝓterea etiã cũ istud nõ velle ad nõ nolle nõ sit nisi negatio q̃dã alicuꝰ actus: ꝛ actꝰ refleꝛsus nõ cadat nisi sup actũ rectũ qũo velle diuinũ refleꝛsũ potest cadere sup nõ velle ꝛ nõ velle. ¶ Ad ista posset dici sustinẽdo tã ꝑdicta q̃ nouit determinate mala culpe futura fieri: sed nõ voluit nec nolit ea fieri directe: sed volendo nec velle nec nolle de ipsis ꝓ hoc q̃ ꝗcunq̃ vult se velle fieri fieret: ꝗcunq̃ se nolle fieri nõ fieret: ꝗ cũq̃ etiã placet sibi non velle nec nolle fieri fieret: qꝛ placet sibi ꝓmittere ea fieri: ita q̃ ꝓmittere fieri est quoddã velle respectu fieri: nõ tm̃ directe ꝛ ĩmediate: qꝛ tũc esset malũ respectu ipsi⁹ mali culpe: sꝫ refleꝛsũ mõ sub ꝑdicto. Aliter põt dici sicut dictuꝫ est distin. xxxviij. in fine soluẽdo. Ad idẽ argumentũ q̃ deꝰ determinat mala culpe fieri nõ ꝓ se nec directe: sed ꝓ se ꝛ directe determinãdo bona substracta fieri: ꝛ volẽdo nõ influere ad ꝑfectionẽ vel circũstantiã debitã a peccãte: qꝛ nõ tenet̃ ad hoc licet peccãs teneat̃ ꝛ sic in culpa: qꝛ nõ facit ꝛ hoc libere vt dictũ est ibi: ꝛ ista determiatio ꝓ accidẽs de malo nõ est ꝓmixtio: sed differt a ꝓmixtione ꝛ ẽm hoc diceret̃ ex actu ꝓmixtto scõm q̃ hmõi nouit deꝰ mala fieri. Ad illã dici põt q̃ ũ solũ sup actũ positiuũ rectũ cadit vel cadere põt actꝰ refleꝛsus: sꝫ etiã supponit negationẽ talis actꝰ licet sit hoc videre difficile: qꝛ actus refleꝛsus positiuꝰ est quodãmodo: ꝑ hꝫ ꝓ se negatiuũ sup qđ cadit ꝓ se/qꝛ nulla negatio videt̃ ꝓ se obiectũ alicuiꝰ actus positiui: dico q̃ malũ est ꝓ se obiectũ vel esse põt respectu actus nolẽdi ꝛ ꝓmũ etiã obiectũ in volũta te creata: ꝓ se aũt (nõ ꝓmũ) respectu volũtatis diue: ꝛ ideo dico q̃ sicut actꝰ positiuꝰ rectus põt esse respectu mali vt malũ est: cũ tũ vt sic nõ sit aliq̃d positiuꝰ ꝑ se: vt dictũ est supꝛa. Sic actus refleꝛsus põt esse circa negationẽ actus positiui de malo sicut est in ꝓposito permittere. Sic ergo apparet q̃ est permittere.

Obiectio.

Solutio.

Alie ista tie circa ꝑ dicta.

Ad ꝓce, i stan.

¶ Restat videre vtrũ deus debeat vel possit permittere mala esse vel fieri ꝛ ꝓmo de malo nature. Secundo de malo pene. Tertio de malo culpe. ¶ De malo nature et pene dicitur q̃ deus potest velle ꝛ vult ea fieri eo modo quo ipsoꝝ est fieri: per accidens tamen quia maloꝝ per se non est fieri sicut nec facere. Vnde malum vt malum est non est causa effectiua sed defectiua:

Deus alis possit vel debeat ꝓ mittere mala esse vel fieri.

Malum quid.

Modo bono ꝛ malo/ꝛ rõne eoꝝdem

Malũ ti plex.

quia malū vt malū est nō est nisi negatiuū:nō autē aliquid positiuum. Permissio ergo sc̄m istos non est ꝓprie respectu mali pene vel nature:sed magis culpe. ¶ Hoc ꝓbat:quia illud est a deo volitum qđ pertinet ad ordinē vniuersi ⁊ decorē ⁊ pfectionem:sed malū nature ⁊ pene faciūt ad vniuersi decorem ⁊ pfectionē sicut patet:q⁊ ex hoc manifestātur diuersi gradus perfectionū qui pertinēt ad decorem vniuersi. Similiter q̄ sint mala pene ꝓtinēt ad decorē iusticie ne relinquat malum impunitū: ergo ⁊c. ¶ Scdo sic. Illud potest deus velle circa creaturā vel in creatura sua qđ est rationabile sibi inesse:sed rationabile est q̄ aliqđ eius careat aliqua perfectione malt in esse aliquomodo ex impedimēto aliquo occurrēte:q⁊ talis natura impedibilis est a sua pfectione ⁊ q̄ peccator puniat ꝓ culpe modo:ḡ ⁊c. ¶ Tertio sic. Non minus vult vel potest deus malum nature vel pene alicui infligere:cū̄ aliquis iustus iudex malū pene:qđ etiā includit malū nature: sed iustus iudex hoc debet/velle debet eīm malū puniendū:ḡ ⁊c. ¶ Quarto sic. Potest ⁊ debet velle illud qđ facit ad bonū vniuersi sc̄m suas partes:ſz talia sunt mala nature ⁊ pene. Patet:q⁊ corruptio vni⁹ qđ est malū nature est generatio alterius qđ est etiā bonū sc̄m ordinē ⁊ cursum rerū institutū a deo sc̄m successionē ipsarū:ḡ ⁊c. Sic igit deus vult per accidēs(licet tñ actu recto)malum nature et pene quodlibet qđ est in vniuerso: et nō ꝓprie permittit:q⁊ pmittere sicut dictū est supra est actus reflexus sc̄m illud non est malū in ciuitate qđ nō faciat deus. Et ego dñs creans malū Preterea etiā vltimo nulla contradictio implicat in hoc:nec ex parte dei nec ex parte voliti:ḡ ⁊c. scz vult deus ista mala vel potest velle. ¶ Sed de malo culpe dicit q̄ deus actu recto nō vult ipsum:sed vult ipsum nec velle nec nolle:⁊ ita pmittit ⁊ vult ipsum indirecte:⁊ actu reflexo quiocat permissio q̄ autē debeat vel possit iuste permittere mala culpe,ꝓbatur primo sic. Deus pōt administrare res sic q̄ eas ꝓprios motus agere sinat:sed ꝓprius motus liberi arbitrij creati est q̄ possit peccare q̄tū est ex se:q⁊ nō est sua rectitudo nec necessario recta:ḡ iuste potest permittere ipm peccare. ¶ Scdo sic. Deus potest iuste pmittere id qđ iuste pōt punire:sed deus iuste potest punire malū culpe:ḡ ⁊c. ¶ Tertio sic. Deꝰ potest iuste pmittere qđ iuste potest scienter nō impedire:sed deꝰ pōt scienter iuste nō impedire malū culpe:q⁊ nō tenet ad aliquid ex debito circa creaturaꝫ nisi qđ placet sibi;ḡ ⁊c. Sic igit deus potest pmittere mala fieri/etiā culpe ſtā te omnimoda sua iustitia ⁊ hoc dicit beatus Gregorius ⁊ omnes doctores. Hec de secūdo articulo.

De malo culpe.

An deus possit ꝑcipere mala fieri.

¶ Quātum ad tertiū articulum ⁊rū deus possit ꝓcipere mala fieri:⁊ ꝑcipue mala culpe q⁊ de malo nature ⁊ pene iā satis dictū est supra q̄ pōt ea ꝓcipere sicut velle.

1. opinio.

¶ Videret alicui q̄ sic:primo q̄ ꝑcepit de facto mala culpe. Primo q⁊ ꝑcepit Abrahe interficere filiū suuꝫ Isaac quē sciebat innocētem:sed hoc est malū culpe:ḡ ⁊c. ¶ Scdo sic:q⁊ Osee ꝑcepit accipere mulierē fornicariā ⁊ cōmisceri cū ea:sed hoc est malū culpe:ḡ ⁊c. Si dicas q̄ nō fuit facta sine diuino ꝑcepto. Contra:q⁊ tūc filij nō fuissent filij fornicatiōis sed legitimi fuissent:⁊ tñ dñs ꝑcepit sibi facere filios fornicationis. ¶ Tertio q⁊ deꝰ ꝑcepit Hebreis accipere furtiue res egyptioꝝ:⁊ portare ipsis inuitis:ſz hoc est malū culpe:ḡ ⁊c. ¶ Quarto sic. Qua ratione potest ꝓmittere malū culpe eadē ratiōe ⁊ ꝑcipere. Probatio:q⁊ ꝓmittere est scienter nō impedire malū:cū tñ posset impedire: ⁊ hoc videt ita iniustū sicut ꝑcipere quia agētes ⁊ consentientes digni sunt morte. Ad Romanos secūdo. Cum igit ꝓsit permittere:ergo ⁊ ꝑcipere ⁊ implere.

opi. doct.

¶ Sed dicēdum est cū aliis q̄ deus nō ꝑcepit nec ꝑcipere potest malum culpe. Circa qđ est aduertēdum q̄ sunt actus quidā quibus necessario ꝓuolut malū culpe/sicut odire deū vel blasphemare/vel mētiri/vel huiusmodi/⁊ talia nunq̄ possunt bene fieri/ ⁊ tales actus nō pōt deꝰ ꝑcipere fieri:q⁊ quotiēscūq̄ fiunt sunt mali ⁊ deformes actus ⁊ culpabiles actus:ita q̄ respectu talium nō est ꝑceptū diuinū sed repugnat hoc ex parte taliū que nō sunt materia ꝑcepti:sed potius ꝓhibitionis/⁊ talia sunt peccata q̄ opponunt actib⁹ ⁊ circūstantijs cadētibus sub ꝑceptis ꝓtime/tabule. Jn quib⁹ non potest deus dispēsare quātum ad substātiam taliū ꝓceptorū:sic videlicet q̄ oppositā eoꝝ possint bene ⁊ licite ⁊ iuste fieri:licet possit sic dispēsare q̄ nō obliget ad ea adimplēda nec velit punire trāsgredientes vel facientes oppositā sicut dicet in tertio. Aliqui vero sunt actus qui non sunt necessario cōuoluti malo culpe: cuiusmodi est occidere hominē:vel accipere rem aliquā: vel commiscere cū aliqua:sed possunt bene fieri ⁊ huiusmodi sunt actus multi pertinētes ad hominē in ordine ad ꝓximū/⁊ istos actus deꝰ potest ꝑcipere: sed diuino ꝑcepto cadente sup tales actus iā non sunt culpabiles vel mali:sed sunt liciti:⁊ sunt actus pertinētes ad ꝑcepta secūde tabule: in quoꝝ pluribꝰ deus potest dispēsare aliquomodo ⁊ vt sic subtantia actuū oppositoꝝ iuste fiat:⁊ sic dico q̄ deꝰ pōt ꝓcipere id qđ alias esset malū nisi ꝓciperet: qđ tñ nō manet malū postq̄ ꝓceptū est. Qz autē hoc possit deus patet:quia nec aliqua est repugnātia ex parte talis actus:q⁊ nō est necessario malus:ſz stat cū debito ordine ad deū et ad ꝓximū ⁊ etiam nō potest argui aliqua iniusticia in deo:ergo ⁊c.

Ad rōes 1. opi.

¶ Ad ꝓmū aliqui dico q̄ deꝰ potuit tale ꝑcipere. Tu dicis erat malū culpe dico q̄ nō erat q⁊ Abrahā accepit ptā tē a deo ex ipso ꝑcepto. Tu dicis Jsaac erat innocēs dico q̄ erat obnoxius mortis ex pena peti originalis. Et dato q̄ nō eēt obnoxi⁹ mortis nō erat malū culpe ex quo volitū a deo nec erat in iusticia ex pte ipsi⁹ dei ⁊ hoc ꝑcepit ꝓpter maius bonū aliquod ꝓsequēdū ad ipletionē ꝑcepti vel ad ꝓptitudinē obedientie Abrahe. ¶ Ad sc̄m de Osee dico q̄ cognoscere nō suā ex libidine semp est peccatū:nec pōt dñs fieri:sed dico q̄ illa fornicaria ꝓi⁹ fuit facta sua ex dīno ꝑcepto. Tu dicis g filij fuerīt legitimi cōcedo:tñ dicūtur filij fornicatiōis ꝓpter hoc q̄ mater ꝓius fuit fornicaria. Aliter dicit vn⁹ doctoꝝ q̄ cognoscere nō suā absolute nō eſt malum culpe:nisi q⁊ ꝓhibitū a deo:licet cognoscere nō suā ex libidine ſt peccatū ⁊ deordinatio quedā:ꝓhibitio autē amota fuit p diuinū ꝑceptū de isto actu ⁊ nō cognouit eā ex libidine. Patet/⁊ sic saluat filios fornicatiōis:quia nō de sua:nō tñ ex libidine.

Ad rōes 1. ad Thimothe. 2.

¶ Ad tertiū dico q̄ res egyptioꝝ facte fuerūt sub dñio hebreoꝝ ex uolūtate dei ꝑcipiētis ꝓpter demerita egyptioꝝ:⁊ qz dñi tñ lucrati fuerāt,p laboze q̄ seruierāt egyptijs:⁊ ita hebrei acceperunt que sua erant ⁊ nō que aliena/nec cōmiserunt furtū. Furtū eīm de se et secūdū se malū est nec potest bene fieri. ¶ Ad quartū dico q̄ deus iuste pōt ꝓmittere malū culpe/licet non ꝑcipe. Tu dicis q̄ cōsentit ita bene permittēdo sciēter cū posset impedire sicut ꝓcipiendo/sed sic permittit q̄ ex alia parte ꝓhibet et sub pena quā extendit in infligere ⁊ qua intēdet punire peccātes/⁊ mala facientes/⁊ ita non consentit.

Correlarium aduertendū

¶ Ex predictis patet quantum ad quartum articulum vtrū deus velit mala fieri de malis eīm natura ⁊ pene patꝫ q̄ vult ea fieri per accidēs tñ/⁊ actu recto. Sed de culpe patet q̄ non vult ea fieri actu recto sed ꝓmittit qđ quidem est actꝰ reflexus ⁊ modo supertius enarrato. Sic ad questiones.

Ad rōes principa.

¶ Ad ꝓmū ꝓncipale sicut dictum est in corpore questiōis.

¶ Ad sc̄m de ꝓmitte re.⁊c. sicut dictū est. ¶ Ad tertiū dico q̄ non oportet q̄ deus velit malum vel carentiā illaꝫ que sequitur ad actum positiuum/ita q̄ maior est falsa. ¶ Ad quartū dico q̄ non oportet q̄ malū ſit causa prima simplr effectiua/sed tñ a causa defectiua/ ⁊ ita dato q̄ deus non velit malū culpe tñ fit a causa defectiua secūda / nec ad hoc requritur aliqua influentia cause prime/qua malum vt malū est nō est positiuus/nec ipm causare est efficere sed deficere.

¶ Distinctionis quadragesimeseptime.

Questio Vnica.

Jrca distinctiōez quadragesimāseptiāz Quero vtrū diuina voluntas de aliis a se fiendis vel nō fiēdis semper impleatur.

math. 23.

¶ Videt ꝓmo q̄ non. Mathei. 23. dicit saluator hierusalem quotiens volui congregare filios tuos quēadmodū galina cōgregat pullos suos sub alis ⁊ noluisti.ergo deus voluit q̄ filij hierusalē congregarētur/⁊tñ hierusalē noluit nec sunt congregati/ ergo diuina volūtas non impleꝫ.

¶ Secūdo sic. ꝓma ad thimotheū secūdo. Vult omnes saluos fieri:sed planū est q̄ nō omnes saluātur.ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Jllud qđ aliquid ꝓhibz non vult fieri:sed deus ꝓhibet mala fieri: ergo nō vult ea fieri/⁊ tamē fiunt.ergo volūtas sua frustratur ⁊ nō impletur. ¶ Quarto sic. Jllud qđ aliquis ꝑcipit fieri vult fieri/sed deus ꝑcipit bona fieri:ergo vult ea fieri/⁊ tñ multa bona nō fiūt. ḡ ⁊c.

Ad ro. 9

¶ Contra Ad Romanos nono. Volūtati eius q̄s resistet:quasi dicat apostolus Voluntas dei efficax est ⁊ oīpotens/nec aliquis potest ei resistere:sed talis voluntas semper impletur.ergo ⁊ cetera.

¶ Jn ista questiōe primo ponam aliquas distinctiones de diuina voluntate.

¶ Secūdo inquirā vtrū diuina voluntas semper ipleatur. ¶ Tertio vtrū aliqđ fiat cōtra diuinā voluntatē. ¶ Vltimo ad rōnes.

Aduertentia ꝺ diuia vo-

¶ Quantum ad ꝓmum dico q̄ licet diuinū velle sit vnus actꝰ simplicissimus in re tñ sc̄m rationē ⁊ modum loquēdi ꝑt trāsit

luntates.

super distincta obiecta alio ⁊ alio mō de diuina voluntate diuersimode loquimur/distinguimus ⁊ diuersimode noīamus. Distinguit ergo primo in voluntatem beneplaciti ⁊ in voluntatē signi. Voluntas beneplaciti est ipm diuinū velle intrinsecū deo Voluntas signi nō est ipm velle formaliter:/sed est signum aliqđ diuini velle. Nō solum eīm aliqs actꝰ volēdi in nobis dicitur volūtas:verū etiā aliquod signum actus volēdi sicut sermo vel verbū vel scriptum conformiter ad velle dicit volūtas :vnde de littera scripta vel testamēto scripto/⁊ sic de alijs dicitur voluntas. Volūtas aūt signi distinguitur in quinq̄ sc̄m q̄ sunt quinq̄ signa diuine volūtatis scilicet/ꝓceptus/ꝓhibitio/ꝓsilū/ꝑmissio/ adimpletio vel operatio. Quoddā eīm est signū diuine volūtatis respectu ꝓsentis boni/⁊ hoc est operatio vel adimpletio. Aliud respectu ꝓsentis mali/⁊ sic est permissio. Si aūt voluntas sit respectu futuri hoc est tribus modis/qz aut est respectu futuri mali/et sic est ꝓhibitio. Aut respectu futuri boni necessarij ad salutem hoīs/⁊ sic est ꝓceptus. Aut respectu futuri boni nō necessarij ad salutē/⁊ sic est cōsilius. Signū aūt cōsilij oppositus nō habet sicut signum precepti:qz bonū cōsilij nō habz malū oppositū qđ necessario impediat finē hoīs:sicut bonus ꝓcepti habet oppositū malū de quo est ꝓhibitio. Sic igit apparet prima distinctio ⁊ eius subdistinctio q̄tū ad alterum mēbrum.

Volūtas

Volūtas bñplaciti multiplex

¶ Alia distinctio est volūtatis beneplaciti q̄ vno mō dicitur voluntas antecedens. Alio mō voluntas cōsis. Et ista distinctio declaratur multipliciter. Primo sic. volūtas aīs dicitur voluntas ,put est de aliquo nō simpliciter/sed secūdum quid nō oībus pensatis sed ex aliqua causa:sicut aliquis vult aliqñ esse abbas/pensata enim ista causa q̄ habebit multos redditus/nō tñ simpliciter qz omnibus pensatis vult esse abbas /qz pensato q̄ debeat eē monachus frequēter nō vult esse abbas. Volūtas aūt cōsis est volūtas de aliquo simpliciter ⁊ cū effectu ⁊ oībus pensatis: ⁊ ista est voluntas efficax: ⁊ ita voluntas dei aīs est qua vult alicui finem nō simpliciter sed sc̄m quid/ pensato q̄ est homo/ vel pēsata natura humana in ipo qua est capax ⁊ ordinabilis in finē. Isto mō vult omnē hominē saluum fieri/⁊ ad agnitionez sui nois venire voluntate antecedēte qua respicit magis naturam in persona cōm personā in natura. Sed voluntate cōsequente que est efficax ⁊ est voluntas simpliciter de cōsequēdo finē/nō vult oēm hoīem saluum fieri:ſz tñ illos quos disposuit efficaciter saluare. Aliter dicitur q̄ voluntas antecedēs dicit voluntas diuina ,put connotat ordines aptitudinalē vel potentialē ad euentū rei. Sed voluntas cōis dicit ꝓout connotat determinate euentū rei q̄ ita fiet. Aliter dicitur q̄ voluntas diuina antecedēs dicit ꝓout ,quidet homini vel creature de generalibus auxilijs ad finem cōsequēdum vel gloriam habendam/sicut de ꝑceptis/de ꝓhibitionibus/ ⁊ de cōsilijs/que sunt tria signa ꝓtinētia ad diuinam voluntatem antecedētem de salute creature ⁊ fine suo cōsequendo:⁊ de istis ꝓuidet oībus quātum est ex parte sua. Voluntas vero ꝓsequēs dicitur volūtas ,put est de specialibus ⁊ efficacib⁹ auxilijs de fine consequēdo vel ad finē cōsequendum. Et signū huius est adimpletio vel operatio /vel de efficacibus

impedimẽtis ꝓmittendis / ⁊ huiusmodi signum est permissio. Hec eñ sunt duo signa diuĕ volũtatis consequentis scz opatio vel adimpletio ⁊ ꝓmissio. Aliter declaratur q̃ volũtas antecedẽs qua deus vult finem alicui cõsiderãdo bonum hoĩs ꝓ quã to est talis nature in cõmuni. Sz volũtas ꝓsequẽs dicitur qua vult finem alicui attendendo ad condiciones in particulari/puta ad merita eius: vel qua vult ꝓmiare eũ fine attendẽdo ad demerita ⁊ peccata eius. Sed si istud dictum intelligat q̃ ꝓmissio meritoꝝ vel demeritoꝝ sit ratio causalis p̃destinandi vel reprobandi falsum est sicut dictũ est supra. Si aũt intelligãt q̃ cõcomitetur verum est.

Sũmatõ ꝓdictoꝝ

¶ Hec de primo articulo qũo distinguitur diuina voluntas in voluntatem beneplaciti ⁊ in voluntatem signi. Et qũo voluntas signi in preceptũ ꝓhibitionem/⁊ consilium ⁊ permissionẽ/⁊ opationem/ seu impletionẽ. Similiter etiã voluntas bñplaciti distingũtur in voluntatem antecedẽtem ⁊ ꝓsequẽtem/qz distinctio vltima non est nisi subdistinctio primi membri prime distinctiõis. Vñ ordina si vis isto modo q̃ primo ponas primã distinctionẽ. Secundo subdistinctionẽ primi mẽbri p aũs ⁊ consequens. Et tertio subdistinctionez secundi membri per illa quinq̃ signa.

Diuina voluntas semp impleatur.

¶ Quantũ ad scdm articulũ

Dico primo q̃ voluntas diuini bñplacitꝰ q̃ est voluntas antecedẽs nõ semper impletur. Ad hoc est prima ratio talis Deus voluntate antecedẽte vult omnes hoĩes saluos fieri sicut dictũ est supra. Sed planum est q̃ nõ oẽs homines saluantur: qz est arcta via que ducit ad vitam / ⁊ pauci ingrediũtur p eam. g ⁊c. ¶ Scda ratio est ista. Illa voluntas que non est efficax de volito: sed scdm qd nõ oportet q̃ impleatur: sed voluntas antecedẽs dei nõ est volũtas efficax nec simpliciter de volito: sz scdm quid ⁊ quasi remissa. ergo nõ oportet eam semp impleri.

¶ Tertio sic. Voluntas q̃ non cõnotat euentũ rei sed tm̃ ordinabilitatem aptitudinalẽ ⁊ potentialẽ ad effectum vel effectũ non opz q̃ semp impleatur sed voluntas antecedẽs est huiusmodi. ergo ⁊c.

¶ Quarto sic. Voluntas illa nõ semp implet cuiꝰ signa sunt preceptũ ꝓhibitio ⁊ cõsilium/sicut nec ista semp implẽt: sed hec signa volũtatis antecedẽtis. ergo ⁊c. Dicitur aũt hec voluntas antecedens quia prius ⁊ antecedẽter deus vult finẽ nature vel persone ꝯtum ad naturã. Et similiter scdm quid ⁊ puidendo sibi de cõmunibus auxilijs quã velit sibi ratione psone vel vt talis p̃sona est. Et simpliciter seu efficaciter ⁊ puidendo sibi de specialibꝰ auxilijs/qua vult voluntate consequẽte/ ⁊ ideo dicit voluntas consequẽs. Nec ex hoc sequit impotẽtia aliqua diuine voluntatis: qz volũtas antecedẽs nõ impletur/qz nõ est voluntas efficax ⁊ per oẽm modum: sed simplicis complacentie ⁊ remissa. ¶ Secundo dico q̃ voluntas diuini beneplaciti q̃ est voluntas ꝓ̃s semp implet: ⁊ hoc ꝓbatur per ratiões oppositas ad rõnes p̃cedentes. Tum qz ista voluntate vult electos saluari non aũt oẽs hoĩes. Similr etiam reprobãtes damnari: planũ est aũt q̃ p̃destinati saluabunt/ ⁊ reprobati damnabũtur. Tum qz est voluntas simpliciter ⁊ efficax. Tũ qz connotat euentũ rei futurũ. Tũ quia signa eiꝰ sunt ꝓmissio ⁊ opatio ⁊ ipletio q̃ semp implẽtur eo ipo q̃ vnũ est

De volũtate p̃ñte

de p̃ñti malo ⁊ aliud de p̃ñti bono puta ipletio vel operatio. ¶ Tertio dicitur ꝯtũ ad istũ articulum q̃ voluntas signi ꝯtũ ad illa q̃ sunt voluntatis antecedẽtis non semp implet qđ patet: qz ꝓceptũ nec ꝓhibitio nec cõsiliũ semp implent ab hoĩbus nec ops q̃ adimpleant/qz sunt signa volũtatis nõ volũtatis nec voluntas cõnotãtis effectũ vel euẽtũ rei.

De volũtate signi

¶ Quarto dico q̃ voluntas signi ꝯtũ ad signa voluntatis p̃ñtis (q̃ sunt ꝓmissio ⁊ ipletio vel opatio) semp impleturꝫ qz sunt signa p̃ñtis ⁊ voluntatis de re p̃ñti. Res aũt tunc est in impletiõe sua qñ est in p̃sentialitate sua. Et ptz. Et iõ sunt signa voluntatis efficacis q̃ modũ qui dictus est supra de volũtate ꝓmittente qũo cadit nõ super malum / sz super nec velle nec nolle malũ loquẽdo de malo culpe/qđ nec est bonũ nec ipm̃ fieri est foꝛaliter intrinsece ⁊ in se: sed tm̃ occasionaliter/qz inde elicitur aliqđ bonum sicut magister declarat in lra / ⁊ iõ nec malum culpe nec ipm̃ fieri est a deo volitũ/nisi tãtum permissiue mõ supradicto. Hec de scdo articulo.

¶ Quantũ ad tertiũ articulum

videndũ est primo an aliqđ fiat ꝑtra diuinam voluntatẽ. Scdo an aliqđ fiat ꝑter diuinã volũtatem. Tertio an oĩa obsequãtur ⁊ obtẽperẽt diuine voluntati ⁊ subsint sibi vel fiãt scdm diuinã voluntatem. ¶ Quantũ ad primũ dico primo q̃ ꝑtra diuinam voluntatẽ ꝓsequentẽ/⁊ signa eius q̃ sunt ꝓmissio ⁊ opatio nichil fit in vniuerso. Tũ qz illa ip impletur sicut dictũ est supra tãꝯ volũtas efficax. Tum qz de ipa scriptũ est ad Roma. 9. Voluntati eius quis resistet. Tũ qz cõnotãt euentũ rei determinate futurꝫ vel p̃ñtem ꝓ aliquo nũc vel tempe.

an aliqđ fiat ꝑ diuinã voluntatem.

Ad ro. 9

¶ Scdo dico q̃ ꝑtra volũtatẽ antecedentẽ ⁊ signa eius multa fiunt sicut mala oĩa vel peccata ⁊ talia. Et hoc possibile ꝓpter rõnes oppositas. Et ꝯtus ad illã dicitur Actuũ. 9. Vos semp dura cerucez ⁊ indomabiles corde spũisancto resistitis: ⁊ ita volũtati spũssancti. Nec ista volũtas añs nec signa eiꝰ contrariãtur ex hoc vel repugnãt voluntati p̃ñti ⁊ signis eius qz q̃ deus velit aliqđ fieri vel nõ fieri voluntate antecedẽte nõ efficaci p̃cipiendo ipsum vel ꝓhibẽdo vel cõsulẽdo/⁊ q̃ ꝓmittat vel impleat oppositum eius volũtate p̃ñte vel efficaci nulla est repugnãtia ⁊ ipossibilitas sicut si vtrũq̃ fieret voluntate efficaci.

actuũ. 9.

¶ We scdo dico q̃ ꝓter diuinãvoluntatẽ ꝓsequentẽ ⁊ ꝓter antecedentẽ etiã fiũt mala culpe ꝯtũ ad defoꝛmitates ⁊ carẽtias ꝑfectionum quas dicũt/qđ ptz qz illa fiũt ꝓter intentionẽ ⁊ voluntatẽ alicui⁹ q̃ nullo⁹ directe ⁊ aliquo actu recto cadũt sub eius diuĩa volũtate sz mala culpe/ sunt hmõi sicut dictũ est supra / nec eñ cadunt sub diuina volũtate vt fiãt/nec sub añte / nec sub p̃ñte nisi solum in ꝯtũ ꝓmissa: sed hoc non est directe vt dictũ est supra. g ⁊c. We malis vero nature ⁊ pene: dico q̃ nõ fiũt ꝓter diuinã voluntatẽ/sed scdm diuinam voluntatẽ eo mõ quo dictum est supra. qũo p̃ñt esse a deo volita. ¶ We tertio dico q̃ oĩa bona per se fiunt secũdum diuinã voluntatẽ ⁊ obtemperant sibi. Qz aũt sint a diuina voluntate oĩa bona/ ⁊ qũo hoc põt probari. Et an possit demõstrari apparebit in prima qõne scdi. We malis vero dico q̃ oĩa obtemperãt aliqũo diuine voluntati/licet mala culpe nõ sint ẽm diuinã voluntatẽ. Qz autẽ hoc sit verũ ptz de malis nature ⁊ pene q̃ p̃ñt esse scdm

an aliqđ fiat ꝓter diuinam volũtatẽ

An oĩa subsint ⁊ obtẽpent diuie voluntati.

Vltime. Vltima. fo.CCXXII.

diuinam voluntatẽ / ⁊ volita ab ipa eo mõ quo dictum est supra Sed de malo culpe licet non directe obsequatur diuine voluntati/tñ aliquo modo id ire cte nõ vt volitũ volitione efficaci directa/sed vt permissum per modũ supra dictũ. Similiter etiã in ꝯtum ex ipo deus scit elicere bonũ/sicut ex venditione Joseph saltem egipti/⁊ populi sui ⁊ ipius p̃cipium. Vnde frequẽter ꝓtingit q̃ illi qui putant impedire bonum alterius occasionaliter ꝓmouent ipsum. Hec de tertio articulo.

Ad argumẽta ꝓncipalia.

¶ Ad primũ principale dico

q̃ magister exponit in littera scdm Augustinũ in Encheridion illam auctoritatẽ sic volui cõgregare ⁊ noluisti. Tum qz volui cõgregari ⁊ ita diuina voluntas ꝓ̃s saltem supimpletur. ¶ Ad scdm dico q̃ Augustinus exponit dupliciter in fine Encheridion illam auctoritatẽ apostoli. Vno mõ q̃ deus vult oẽs saluos fieri: verũ est de illis qui fiẽt salui/ qz nullus nisi ex voluntate dei saluus erit. Sicut mos est dicendi q̃ magister scolarum docet omnes pueros totius ville/quia docet oẽs pueros de villa qui vadũt ad scolas. Aliter exponitur vt fiat ibi distributio ꝓ generibus singulor̃ /nõ ꝓ singulis generũ sicut hic. Omne aĩal fuit in archa noe/ quia aliqđ de qualibet specie/nõ oẽ de omni specie Sicut etiam de⁹ vult oẽs hoĩes saluos fieri id est aliquos de qualibet natiõe nõ oẽs. Aliter exponit a doctoribus q̃ hoc est verũ voluntate antecedẽte quam non oportet semp impleri sicut dictus est supra. Nõ aũt est verũ de volũtate ꝓsequẽte qua sem per ops implet. ¶ Ad tertium põt dici q̃ idem q̃ illud quod aliqs ꝓhibet vult nõ fieri ⁊ displicet sibi fieri/sed non opz q̃ volũtate efficaci ⁊ p̃ñte. Et ideo deus licet ꝓhibeat mala fieri ẽm voluntatem antecedẽtem. ¶ Ad quartũ eodẽ mõ. Et tunc ex hoc patet qũo veꝛtificatur vnũ dictũ in precedenti questione q̃ ꝓmissio nõ est pertinẽs ad nolle simplicis displicentie/cũ sit efficax: nec ptinet ad volũtatem añtem/⁊ q̃ oĩs actus nolẽdi vel volendi q̃ potest dici ꝓmissio efficax est ⁊ breuiter oĩs actus voluntatis cõsequentis ad quẽ ptinet permissio sicut ibidem dicebatur licet eñ oporteat hoc de actu antecedentis voluntatis circa cõplexiones contingẽtium de foꝛe vel non foꝛe.

¶ Distin. 4-8. ⁊ vltime. Questio Unica et vltima.

¶ Circa distinctiõez

quadragesimãoctauã. Quero vtrũ teneamur cõformare voluntatẽ nostrã voluntati diuine. ¶ Videtur q̃ nõ/qz ad impossibile nõ tenemur: sz hoc ẽ impossibile q̃ volũtas nostra diuine volũtati conformetur/ quia nostre voluntatis ad diuinam voluntatẽ nulla est ꝓportio /sicut nec finiti ad infinitum. g ⁊c. ¶ Scdo sic Ad illã voluntatez que nõ est nobis nota nõ tenemur nostrã voluntatem conformare/sed voluntas diuina nõ est nobis nota. Quis eñ nouit sensum domini/aut q̃s p̃siliarius eius g ⁊c. ¶ Tertio sic. Volũtas obstinata in malo nõ põt ꝓformare se diuine volũtati / ⁊ q̃ ꝓ̃s non est rea si nõ ꝓformat se: qz scdm Augustinũ li-

August.

bro retractationum primo. cap 14.. Reuertimini ꝯꝯ/qz nõ fecit quod facere nõ potuit/summe iniq̃tatis ⁊ demẽtie est sed ad illud nõ tenetur volũtas de cuius opposito non est rea. ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Si tenemur voluntatẽ nostrã cõformare diuine voluntati in oĩbus/ergo tenemur adimplere diuina cõsilia ⁊ peccamus nõ adimplẽdo ipa/qđ est falsum: qz si nupserit virgo nõ peccauit. ergo ⁊c.

¶ Contra

Prime regule oĩm actionum ⁊ motionũ nostrarũ tenemur nostram voluntatẽ cõformare patet/sed voluntas diuina est hmõi: qz est mensura oĩm actionũ ⁊ volitionum creatarum. ergo ⁊ cetera.

¶ In ista questiõe

Primo ostẽdã qđ vocatur nostrã voluntatem cõformari diuine voluntati / ⁊ an teneamur eam conformare diuine volũtati. ¶ Secũdo vtrum teneamur cõformare nostrã voluntatẽ diuine voluntati in volito. ¶ Vltimo an in forma volendi vel modo puta q̃ oĩa velimus ex caritate.

Quid volũtatẽ nõ strã ꝓformari diuine volũtati.

¶ Quantum ad primum dico

q̃ cõformitas vno mõ est relatio eꝑparentie et cõmunis/qz etiã rõnis ⁊ noĩs in vtroq̃ extremo ⁊ sic nõ est nisi relatio fundata super aliquã formã vnam genere specie ⁊ numero: si tamen eadẽ forma numero posset esse in aliqbus duob⁹. Et talis conformitas aliquo modo est in aliquo vno reali: ⁊ sic accipiendo conformitatẽ dico q̃ nõ est possibilis ꝓformitas inter diuinãvoluntatẽ ⁊ nostrã: qz deo ⁊ creature nichil est cõmune reale ⁊ vniuocũ sicut dictus est supra nec aliquod nomen prime intentionis.

¶ Alio modo accipit cõformitas ꝓ relatiõe tertij modi mensurati ad mẽsuram/⁊ sic conformitas nõ dicit nisi quandã mutationẽ vel similitudinẽ mutationis mensurati ad mẽsuram / ⁊ sic voluntas nostra põt ꝓformari diuine voluntati sue regule ⁊ mẽsure fuetm volẽdo cõformitate quadã/q̃ est relatio de tertio mõ vel aliquo mõ sic se hñs sicut illa: ⁊ voluntatem nostrã sic cõformari diuine voluntati est voluntatẽ nram esse rectã in agẽdo vel opando vel etiam in cessando ab actione vel opatiõe. Sed qũo voluntas nra recta est in opando. Dico q̃ inꝯtus volũtas nostra ꝓformatur recte rõni naturali que nobis impzmitur a deo: vel rõne supnaturali que in scriptura ⁊ fide ꝓponitur/⁊ in quib⁹ relucet diuina volũtas/sicut in duobus luminibus ⁊ inꝯtũ operatur scdm oẽs debitas circumstãtias / in tm̃ voluntas nostra est recta ⁊ bona: scdm Aristotelẽ eñ secũdo Ethicoꝝ. Bonitas ⁊ rectitudo volũtatis ⁊ actionis mozalis est ex oĩbus circũstantijs debitis sed malicia est defoꝛmitas ex defectu vnius circũstantie. Et scdm beatum Dionysium bonũ cõsistit ex integra causa. Hoc ergo vocatur ꝓformitas nostre voluntatis a diuinã voluntatẽ.

An teneamur volun. nr̃ꝫ diuine volũtati cõformare.

¶ Secũdo dico q̃ tenemur ꝓformare voluntatẽ nostram diuine voluntati. Cuius ratio est qz quilibet subiectus legi tenetur cõformiter agere legi: ⁊ per ꝓ̃s volũti legislatoris/patet alioqn nõ esset subiect⁹ legi. Sed omnis creatura rõnalis vel intellectualis est subiecta legi diuine/quã imꝑtit eis/vel legi quã eis in scripturis exꝑtit/ vel in aliquo sibi incluso ergo tenetur cõformiter agere legi: ⁊ per ꝓ̃s diuine volũtati legem instituẽti/siue sit lex nature/siue scripture. Hec aũt cõformitas ꝓsistit creatura rõ-

nalis vel intellectualis sed virtualiter ⁊ debito modo se habēs scōm potētias ad rectitudinē/⁊ precipue scōm voluntatē que est potentia ad quā precipue vel precise pertinet libertas/⁊ oīum suozum actuū/⁊ operationē rōnalis vel intellectualis creature. Ulterius ista cōformitas pōt accipi vno modo ꝯtum ad habitum scz ꝙ creatura habeat facilitatem vel promptitudinē ⁊ voluntatē habitualem conformādi se legi diuine in opando vel agēdo.

Alio modo ꝯtum ad actum/⁊ hoc est vniformiter opando in actu ⁊ cōformiter legi diuine vel cessando ab aliquo illicito actu. Ulterius ad istā ꝓformitatem de necessitate tenemur ꝯtum ad ꝓcepta ⁊in operibus preceptozum/nō aūt ꝯtum ad cōsilia vel in operibus cōsiliozum. ꝓpreceptoꝝ vero quedam sunt affirmatiua quedā negatiua/ ⁊ vocantur alio noīe ꝓhibitiones/⁊ respectu vtrūq; semp tenemur ad ꝓformitatē in habitu. ꝓprecepta vero affirmatiua obligāt ad actū cōformitatis: sed nō est semper sed pro tempe ⁊ loco/⁊ iō talem cōformitatē actualem nostre voluntatis ad diuinā voluntatez nobis expressa in ꝓceptis affirmatiuis semp tenemur habere/nō tū pro semp:sed pro loco ⁊ tempe/⁊ si non habemus ipam pro loco ⁊ tēpoze oportuno peccamus. ꝓpreceptа autē negatiua obligant semp ⁊ p semp ꝯtum ad negationē actuum ꝓhibitoꝝ/sicut non velle mechari/non velle occidere/nō velle furari: ꝯtum aūt ad actus positiuos(si sint aliqui cozrespondentes preceptis negatiuis / qualis actus est nolle occidere/vel nolle mechari) tenemur habere conformitatē actualē nō pro semp/sed pro loco ⁊tē poze. Uideretur tamē alicui ⁊ ꝓbabiliter ꝙ precepto negatiuo nō respondet aliqs actus positiuus impatiuus per ipm: sz tū actus negatiuus/alioqn esset preceptū affirmatiuū. Unde eius ꝑcepto negatiuo nō mechādi nūq; tenet aliquis ad nolle mechari:sed videtur sufficere ad adimpletionē precepti nō velle mechari. Hoc tū dicaī sine ꝑiudicio/qz alia pars etiā ꝓbabiliter posset dici/ ⁊ tūc si sit vera dicatur sicut ꝓius. Nec obstat ꝙ ꝓceptū est negatiuū. ꝓpro tāto essn est negatiuū qz ꝑcepit negationē actus/⁊ cū hoc pro loco ⁊tempe detestationem ⁊ nolitionē actus/licet ista nolitio,sit actꝰ positiuus. Hec de primo articulo.

An in oī volito voluntas nr̄as volūtati diuīe cōformare teneamur ⁊ qūo.

¶ Quantū ad scōm articulū

An scilicet teneamur cōformare volūtatē nostras voluntati diuine in omni volito ⁊ nolito ad hoc vt mereamur:sic ꝙ oppositū voluntati a deo nō possit esse meritozie volitū a nobis:sed demeritozie necessario:vel nolitū a deo nō possit esse nō volitū a nobis:nisi demeritozie. ¶ Respondēt aliqui dicēdo sic. Aut essn volitū est aliquid a deo volūtate antecedente/aut voluntate cōsequente. Si voluntate antecedente sic est necessariū ad meritū voluntatē nostrā conformari diuine voluntati in volito vel nolito/⁊ hoc vel ad meritū necessariū/sicut est de hijs q̄ pertinent ad voluntatē antecedētem scōm ꝑceptū vel ꝓhibitionē vel ꝯtum ad meritū supererogatiōis: ⁊ preter necessarium ꝯtum ad voluntatē consiliī. Si aūt istud sit volitū voluntate cōsequēte/ eo mō quo permissum vel impletū a deo dicitur volitū distinguūt de appetitu vel voluntate ex parte nostra ¶Est essn in nobis quidā appetitus sensibilis vel sensualitas;quēquidē appetitus aliqn (licet impzoꝑ

1.opinio.

Dupler appetitꝰ in nobis.

nominat voluntas)nō est necessariū cōformari ꝯtū ex se diuine voluntati in volito / sed sine demerito potest appetere id quod est nolitum a deo /sicut patuit manifeste ꝙ xp̄us scōm sensualitatē tristabat de morte sua. Tristis est aīa mea vsq; ad mortē.⁊c. In xp̄o tū nullum fuit demeritū/nec aliqua culpa. Alius est appetitus in rōne qui ꝓprie dicitur voluntas:⁊iste aliqn operatur subrepticie sine deliberatione scōm qđ aliquo modo trahit vel mouetur a sensualitate/⁊ sic nō oportet ipm ꝓformari ad euitandum demeritū diuine voluntati:sed surrepticie potest velle sine aliquo derito oppositū eius quod deus vult/sicut tristari potest aliquis de morte patris sui qđ deus vult /qz ad ipam vt sic nō pertinet meritum nec demeritū. Alio mō opatur voluntas vt deliberatiua prima deliberatiōe/⁊ sic breuiter⁊ ad merendū ⁊ ad euitandū demeritū tenetur se cōformare diuine voluntati: ⁊ omni volito voluntatis diuine cōsequētis/siue sit mors / vel damnatio/ vel miseria ꝓpria siue quicq̄d aliud:nō tamē ꝯtum volitum est res quedā absolute ⁊ in se/ sed ꝯtum a deo volitū est. ¶ Ad hoc adducūtur rationes alique. ꝓprima est ista voluntas recta est volūtas scōm rōnem/⁊ ista debet conformari cū volito illi voluntati q̄ vult oīa scōm rationem; sed voluntas diuina vult oīa scōm rōnem.ergo ⁊c. ¶ Secūdo sic. Uoluntas recta ⁊ regulabilis ab alia voluntate debet velle illud qđ est volitum a voluntate regulante:sed sic est de voluntate creata respectu voluntatis diuīe.ergo ⁊c. ¶ Tertio sic. Volūtas deliberatiue resistens ꝯtum est ex se diuine voluntati necessario est mala. Sed volūtas deliberatiua q̄ non conformat se diuine voluntati in volito ꝯtuz est ex se resistit diuine voluntati.ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Intellectus cātus si iudicat ꝓformiter ad id quod intellectus diuinus de aliquo iudicat est verus/⁊ si aliter vel aliud falsus est ⁊ erroneus :ergo similiter voluntas creata si nō vult id quod deꝰ: sz aliquid aliud nō est recta. ¶ Quinto sic. Nos tenemur velle omne qđ iustū est/sz deus nō vult nisi qđ iustum est/qz mala culpe nō vult:licz ꝓmittat:ergo ⁊c. Hoc cōfirmatur ꝙ glosam sup illud psalmi.nō adheſit michi coz prauū. Coz prauū dicit glosa idest coz tortū/qđ habet qui nō vult oīa quecūq; deꝰ vult.ergo ⁊ cetera.

Glo.sup psalmi.

¶ Alij dicunt ꝙ ista opinio nō est vera. ꝓprimo qz nullū ꝑceptuz habetur de tali conformitate voluntatis nostre ad diuina in oī volito. Tum qz nō videt ꝙ voluntate deliberatiua aliquis debeat velle se dānari/vel patrem suū iniuste interfici/seu suspēdi. Tū etiā hoc patet in exemplo/qz deus voluit captiuitatē vrbis hierusalem/⁊ tū cū hoc placuit sibi ꝙ Hieremias doleret de ipa ⁊ lamētaretur ipam. ¶ Dicūt ergo isti ꝙ nō opz voluntatē nostrā deliberatiuā cōformari in omni volito ad hoc vt euitetur demeritum/ sed meritozie pōt aliquis nō velle illud qđ deꝰ vult vel dolere seu tristari de ipo. Sed ꝯtum ad hoc debet voluntas nostra cōformari in volito/qz voluntas nostra nichil velit nisi quod deꝰ vult ipam velle/nec nollit aliquid nisi quod deus vult ipam nolle. Unde ista duo stant simul ꝙ deus velit te dānari/vel patrem tuum suspendi/⁊ ꝙ velit te nolle ista vel nō velle ista:sed tristari ⁊ dolere de istis.

2.opi.ꝓ tri. ꝓpo.

opi.

¶ Aliter dico vltio ꝙ bona sunt volita a deo:ma-

opi. doc.

la aūt vel sunt nolita/sicut illa que nō erūt /nec fūt nec fuerūt/vel saltē nō sunt volita:sed ꝓhibita vel permissa. Quantum ad bona que sunt volita a deo. dico ꝙ quedā sunt necessitatis/ quedam vero superogationis/prima sunt bona preceptozū alia bona consiliozum. Malox quedā sunt ꝓhibita/sic ꝙ volendo ipa volens mortaliter peccaret. Alia vero non sic sunt ꝓhibita/cuiusmodi sunt mala venialia/ vñ volendo ipa nō opz ꝙ peccet mortaliter aliqs. Alia ꝓ vo sunt indifferētia nobis /q̄ nec bona nec mala sunt/sicut leuare festucam ⁊hmōi. ¶ Ex hoc ad questionē dico ꝙ in bonis ꝑceptoꝝ a deo volitis tenemur de necessitate ꝓformare voluntatē nostrā diuine voluntati ꝑdicto mō in precedēti articulo. Et hoc ex ꝑcepto legis diuine cui sumus subiecti ⁊ ita etiā diuīe volūtati ostēse in ꝑceptis. Quātū ad bona superogatiōis tenemur sz nō de necessitate/ sed de bono ⁊ equo/sic tū ꝙ nō cōformādo nō peccam⁹/sicut ptz ꝙ pauptas euāgelica est cōsiliū xp̄i ⁊ tū aliquis nō peccat si nō velit istud cōsiliū impleꝛ relicet grauiter peccet si istud ꝓsiliū cōtempnat/⁊ obseruatozibus eius detrahat. Quātū ad indifferentia similr non tenemur vt patet nec velle nec nolle ipa vel non velle. Quātū vero ad mala ꝓhibita dico ꝙ tenemur de necessitate ꝓformare volūtatē nr̄am diuine volūtati/in nō volēdo ea semp ⁊ p semp ex obligatiōe diuine legis/cui sum⁹ subiecti. Sz ꝯtū ad mala venialia in q̄bus homo nō peccat mortaliter nō tenemur de necessitate ꝑcepti nōvelle ipa sed tenemur sic ꝙ volēdo ea peccam⁹/venialiter tamen. Hō essn incurrimus dānationē p hoc licz etiā nō mereamur vitā eternā. ¶ Sic ergo ptz qūo tenemur ꝓformare voluntatē nostrā diuine volūtati in volito/loquēdo de volūtate añcedente cui⁹ sunt tria signa/ꝑceptū/ꝓhibitio/⁊ cōsiliū. De voluntate etiā ꝓsequēte cui⁹ sunt duo signa/scz ꝑmissio respectu mali culpe/⁊ opatio vel ipletio respectu mali pene vel nature/vel respectu boni cuiuscunq; est magis obscurū. Et dico ꝯtū ad hoc ꝓmo de operatiōe ꝙ bonū impletū a deo vel cadit sub ꝑcepto/ vel sub ꝓsilio/vel sub neutro/⁊ tūc sic dicēdū est sicut ꝓius. De malis nature ⁊ pene nō video ꝙ cadant sub aliquo eozū/nisi forte malū pene qđ habz locū in penitētibus:vel qđ debet infligi a iuste punientibus/⁊ tūc ptz qūo cadūt sub ꝑcepto/sicut penitentia vel iusticia ⁊ hmōi. De malis vero respectu quozū est ꝑmissio. dico ꝙ tenemur de necessitate nō velle malū culpe mortalis. De malo etiā culpe venialis/sicut dictū est supza. Sed q̄d debem⁹ ne ꝑmittere malū culpe sicut deus/sic ꝙ placeat nobis necvelle nec nolle malū culpe. Dico ꝙ debz nobis placere nō velle malū culpe pro loco ⁊ tempore. Sc̄do dico ꝙ debet nobis placere nolle malum culpe pro loco ⁊ tēpoze/⁊ ita dicimus a ꝑmissione diuina qua placet deo nō nolle malū culpe. Nō essn sic iuste semp possum⁹ nō nolle efficaciter malū culpe sicut deus:sz aliqn tenemur efficaciter nolle malum culpe/sicut vno mō supius ꝓbabiliter dicebatur deuitando ꝑtm̄ efficaciter detestando ⁊ nolle peccatum:sed hoc est intelligēdum ꝙ accidens sup posito ꝙ ceciderit. ¶ De alijs a ꝑdictis nō credo ꝙ teneamur cōformare voluntatē nostrā volūtati diuine involito. Et generaliter dici pōt ꝙ nō tenemur nolle/nec velle/nec nō velle/quoad meritū vel ad deuitandū demeritū/nisi ꝙ deus vult nos velle vel nolle/vel nō velle pro qñ vult nos velle/vel nō velle/vel nō velle/vel nolle. Unde ⁊ magister dicit in littera ꝙ aliqs bona volūtate pōt velle oppositū eius quod deus vult/qz bonus filius pōt velle vitū patris sui quā tū deus vult mori voluntate ꝓprie ⁊ operāte/ qz licet deus hoc velit nō tamen vult filiū eius hoc velle.

Ad mot ua.1.opi.

¶ Ad ꝓmam igitur rōnē ꝑme opinionis dico ꝙ nō opz volūtatem nostram velle deliberatiue oē qđ vult deus scōm rōnē/vel nō ꝓtra rōnē/sed illud qđ deus vult nos velle mō predicto. ¶ Ad scōm dico ꝙ volūtas nō resistit deo ꝓformādo se sicut ꝑdictū est/⁊ volendo qđ placet deo eā velle. ¶ Ad tertiū dico de volūtate regulabili per idē. ¶ Ad quartū dico ꝙ nō est simile de intellectu ⁊ voluntate/nisi ꝯtū ad hoc ꝙ sicut oportet intellectū verū cōformari intellectui diuino de quolibet:sed opz volūtatē rectā cōformari diuine volūtati nō de quolibz/ sed de hijs que determinata sunt a diuina volūtate vt conformiter se habent. Modo dico a diuina volūtate nō est determinatū ꝙ in quolibet volito ꝓformiter se habeat. Et ista diuersitas ꝓuenit ex eo ꝙ diuīa voluntas libera est/nō aūt intellect⁹/sz ad quecūq; se habet naturaliter se hēt:nō sic volūtas/sed libere. Et ideo determinare rectitudinem in cōformitate ꝯtum ad aliqua pōt nec opz ꝙ ꝯtum ad omnia. ¶ Ad quintū dico ꝙ nō tenemur velle eme quod iustum est nos velle/sed nō omne qđ iustū est in se. ¶ Ad sextum dico ꝙ glosa illa intelligēda est de diuinis volitis nobis expressis per precepta.

¶ Quantū ad tertiū articulum

an teneamur volūtatē nr̄az volūtati diuīe cōformare ⁊ quo. ⁊ fora quo alia volū m⁹ cōfos mare. ꝓma opi.

vtrū scilicet teneamur cōformare volūtatē nostram voluntati diuine/in modo vel forma volendi sic ꝙ velimus oīa ex caritate sicut deus/⁊ referēdo omne aliud in deū tangz in finē actu vel saltē habitu caritatis. ¶ Dicūt aliqui ꝯtum ad primum ꝙ habere caritatem/vel opari ex caritate/vel implere ꝑcepta ex caritate esse de necessitate vel cadere sub precepto pōt intelligi dupliciter. Uno mō ꝯtum ad intentionē precipiētis scz ad cōsequendum premium qđ precipiēs intēdit dare. Alio mō ꝯtū ad obligationē eius cui precipitur/ scilz ad euitandum culpam ⁊peccatum/⁊ per ꝑns punitionem vel damnationē. ꝓprimo modo dicūt ꝙ diligere ex caritate/vel habere caritatē/⁊ implere ꝑcepta ex caritate cadit sub precepto in adultis saltē. Et ratio est in promptu/qz nullus actus est meritoꝛ⁹ de cōdigno premiꝰ eterni qđ intēdit deus dare/ nisi act⁹ caritate informatus/⁊ in hoc cōsentio cū ipsis (sicut dictum est distinctione.17. huꝰ primi) nō quidem ex natura rei:sed ex ordinatione diuini beneplaciti. ¶ Secūdo dicūt ꝙ implere preceptū ex caritate/vel diligere caritatē/ vel caritatē habere nō est necessarium/ nec per consequens voluntatē nostram oportet diuine voluntati cōformare in caritate ꝯtum ad obligationem illius cui fit preceptū ad punitionē vel culpam vitandum si nō habet caritatem /ita ꝙ transgressores peccent vel obligentur ad penam dānationis. ¶ Ad hoc adducuntur alique rationes. ꝓprima est ad illud non obligaꝛ homo/nec tenetur de necessitate qđ nō est i potestate sua/sed caritas nō est in potestate creature ꝙ ⁊c. ¶ Secūda est ista. Ad illud non obligatur de quo

quis nō pōt esse certus an illud habeat vel faciat/ sed de charitate nullus est certus an habeat ipsam vel impleat precepta ex caritate. ergo ꝛcetera.

¶Tertio sic. Ad illud nō tenet hō ex obligatione precepti sine quo hō posset iplere oīa pcepta/ꝛ pse uerare in bono/ꝛ desistere omni malo. Sz sine caritate vel gratia (qđ est idē) hō in statu innocētie sine gra potuit resistet oīi pctō/ꝛp ons iplere pcepta.

¶Quarta ratio implēs pceptū de honorādo parētes (licet sit in pctō mortali ꝛ nō his caritatē) non peccat: sz implet pceptū /licz nō mereat vitā eternam/ꝑ similiter de alijs pceptis vt videt. ¶Qtū vero ad modū referēdi oīa alia in deū/sic et hō oīa diligat ꝛ velit ꝛ faciat ꝓpter deū/referendo in ipm actu vel saltē habitu ꝑ habitū caritatis/sicut deus ex caritate oīa alia vult ꝛ diligit ꝓpter seipm. Dicūt aliq̄ alij ꝙ opz nām voluntatē in hoc diuie volūtati de necessitate cōformari. Ex quo cōcludūt ꝙ oīs actus nō habentiū caritatē/ꝛ infideliū per ons est mortale pctm/ꝛ trāsgressio pceptī ex omissione caritatis/ꝛ isti nō sunt de nūero primoꝝ/sed potiꝰ cōtrariant ipis ḡtū ad aliq̄d vt videt/habēt aūt tyrānōnem quare summa puersitas est in Augustinū frui vtēdis: volēdo aūt vel faciēdo aliq̄d nō referēdo actu vel habitu sicut in finē debitū fruit illo qđ est vtibile ꝛ illo est vtendū / ꝑ facit summā puersitatē.

De mō ꝛ fora refe rēdi alia ī deū ꝛc. alis opi.

5 pmam opi. pce.

¶Sed videtur mihi ꝙ primi sunt nimis duri. Dico em̄ ꝓtra primos ꝙ hēre caritatē vel diligere ex caritate est necessariū/ꝛ ḡtum ad intentionem pcipientis/ꝛ ḡtum ad obligationē pceptī/tū dico ꝙ est pceptū affirmatiuū/ꝛ ꝙ licz semp ad caritatē teneamur. Nō tn̄ ꝑ semp: sz pro tpe ꝛ loco.

¶Et ꝙ vtroq̄ mō sit necessariū hēre caritatem. Probo sic. Illud ꝑ quo hnđo sacramēta q̄ cadūt sub pcepto ꝛ ḡtū ad intentionē pcipiētis/ꝛ ḡtuz ad obligationē pcepti/cadit sub pceptovtroq̄ mō Sed ad hnđđā caritatē sacramenta vtroq̄ mō cadunt sub pceptovt pz. ḡ ꝛc. ¶Scđo illud ꝑ cuiꝰ omissione/vel ad cuiꝰ omissionē hō dānatur vel incurrit dānationē cadit sub pcepto ḡtū ad obligationē ꝛ penā omittēdi: sed ꝓpter omissionē caritatis homo dānatur/ꝛ incurrit penā dānatiōis. Pz ex parabola saluatoris de nō hīte vestē nuptialē/ per quā ītn̄ sanctos ꝛ doctores intelligīt caritas/ ꝛ protectus est in tenebras exteriores. ergo ꝛc.

¶Tertio sic. Illud sine quo alia ꝛ homo nō carent pctō mortali/nec tollit pctm̄ mortale siue originale siue actuale cadit sub pcepto vtroq̄ mō. Sed hoc est caritas vt pz. ḡ ꝛc. Minor est plana/qz peccatum mortale est carētia iusticie quā quis tenet hēre

Brego. ¶Quarto sic. qz videt dicere Bregoriꝰ sup illud Johānis hoc est pceptū meū vt diligatis inuicem ꝛc. Dicit ꝙ nō habet aliq̄d viriditatis ramus boni operis: sed solū manet in radice caritatis. Precepta ḡ dīca multa sunt ꝛ vnū ꝛc. Preterea nō est min⁹ obligatoriū pceptū de caritate qđ dedit dīs in Ioāne hoc est pceptū meū vt diligatis ꝛc. Et in Matheo. Diliges dīm deū tuū ꝛc. ꝛ ibi dicitur ꝙ hoc est primū ꝛ maximū mandatū/ḡ pceptū de honorando parētes/vel aliquod tale vt impleat ꝑ loco ꝛ tēpore. Sed ista sunt necessaria ꝛ ḡtū ad intētionē pcipiētis/ꝛ ad obligationē ad penā trāsgredientibus ꝛ nō implētibus ea pro loco ꝛ tempore.

¶Dicūt ergo isti ꝙ hō tenet cōformare voluntatem suā diuine volūtati / ꝛ in forma ꝛ mō volendi ex caritate semp ad hoc tenetur. Nō tn̄ ꝑ semp/ sz pro tempe illo pro quo alias incurreret dānationē ꝛ pctm̄ mortale nō hīdo caritatē/ꝛnō faciēdo qđ in se est vt hēat caritatē/ꝛ in hoc tenet voluntatez suā voluntati diuine cōformare tanꝫ pcepto diuino cui subiectus est/ꝛ ꝙ transgrediēdo mortaliter peccat ꝛ incurrit damnationem.

5 2. opi.

¶Ex quo patz ꝓtra alios ꝙ ipi sunt nimis duri qz ponunt hoīem teneri ad caritatē nō solū semp sed ꝑ semp/ ponendo ꝙ opz velle oīa ꝛ facere in caritate ad hoc vt euitet peccatum mortale. ¶Idoc em̄ est falsum primo qz nō est verū ꝙ aliq̄s in pctō mortali existēs dando elemosinā nō ex caritate/sed ex naturali pietate/etiaz nō referēdo in deū/nec recolēdo de deo in actu nec habitu ītn̄ habitū caritatis referēdo in deū/qz ipsum nō habet/peccet mortaliter. Similiter etiā de pcepto honorādi parētes ꝛ hmōi. ¶Scđo qz hoc est imponere iugū grauissimū hoīb⁹ sine aliqua auctoritate/nec efficaci ꝓbatione/qđ nō est faciendū Nec valet si dicas qđ nō est ex fide/pctm̄ est /ꝛ precipue ex fide vīa ꝙ caritatē. Dico em̄ ꝙ apostol⁹ accipit ibi non esse ex fide pro esse ex infidelitate/ ꝛ hoc est verum.

Ad motiua primę opi.

¶Ad primum ꝛ scđm primę opinionis dico ꝙ ita sunt ꝓtra ipsos sicut ꝑ eis. Si em̄ nō est in potestate ipa caritas/nec pōt sciri in eē: ita parū pōt cadere sub pcepto ḡtū ad intentionē pcipiētis/sicut ḡtū ad obligationē. Et tō dico ad primū ꝙ caritas est in potestate hoīs dispositiue/disponendo se ad illā ꝛ fidelis est deus: qz nō deficit disponētibus se. Ad īm dicit vnus ꝙ prio charitas pōt sciri in esse/ nō scīētia euidēte ex his q̄ tenemus ꝑ fidē. Si em̄ aliquis odiat ꝛ detestetur pctm̄ vehemēter/ꝛ hēat bonū ꝓpositum placendi deo ꝙ oīa/ꝛ ḡtū in se est facit quod pōt: pōt scire ꝙ hēt charitatē /licet nō sciat vtrum amore finali/vel odio dignus sit. Similiter etiā si aliquis nō ficte nō cadat ad sacramentū baptismi. Similiter etiā si aliquis accedat ad martiriū ꝓpter xpm̄/ꝛ fidē eius/pōt scire ꝙ tale martyriū charitatem ꝓseqūtur. nō curo mō de hoc. Ideo dico nō opz ꝙ charitas sciat vel cognoscat in esse ad hoc ꝙ cadat sub pcepto ḡtuz ad obligationē/sicut nec ḡtū ad intentionē precipiētis. ¶Ad tertiū dico ꝙ attendendo statū innocētie pcise charitas non cadit sub pceptovtroq̄. Sz illud qđ est de principijs iuris naturalis/ꝛ qđ pōt deduci ex illis. Sed attēdēdo cum hoc ꝙ homo aliq̄n accipit gram vel charitatem nō solū ꝑ se: sed ꝑ tota posteritate sua. Dico ꝙ charitas debita est in esse: ꝛ dānabile est eam hēre: sicut est mō. ¶Ad quartū dico ꝙ nō est simile de precepto honorandi parētes: ꝛ hīdi charitatem: qz scđm ad substantiā includit modū meritorium ꝛ in ordine ad deū. Nō sic aūt primū. Preter ea (sicut dictū est arguēdo) Preceptū de honorando parētes obligat ꝛ ḡtum ad intentionē precipiētis: ꝛ ḡtum ad reatū trāsgrediētis pro tempore ꝛ loco. Similiter dico de pcepto charitatis. Dices ꝙ verū est ḡtum ad substantiā actus/ nō ḡtum ad habitū charitatis. Dico ꝙ nō valet qz ḡtū ad vtrū qđ pceptū vt diligatis inuicem sicut dilexi vos/ex charitate scs/ꝛ vt pater veniat ad vos/ꝛ ego/ꝛ māsionem faciamus in vobis/tenet quis ꝙ non est nō

per habitū caritatis infuse. ¶Ad rōnē ergo aliorum dico ꝙ licet nō referat actu nec habitu caritatis/nō tn̄ fruitur vtendo ꝙ non statuat sibi aliquid circa deū pro fine vltimo /vel etiā pōt referre ꝙ noticiam naturalē in deum vel per fidem infozmem.

Ad rationes pri cipales.

¶Ad primū principale Dico ꝙ voluntas nostra nō pōt cōformari diuine voluntati prio mō nō attēdendo ꝓxmitatē/ sz scđo mō. ¶Ad secūdum pz de caritate ꝙ opz ipam eē notam/vel per lumē turis naturalis/vel per lumen fidei/seu alicuius hītus infusi/ꝛ sic etiā in nobis nota/vel ꝙ sicut nō opz hoc ḡtum ad merendum /ita nec ḡtum ad euitandum culpam vel penam.

¶Ad tertiū dico ꝙ volūtas obstinata nō tenetur quia nō est in statu sue libertatis/nec etiam vite.

¶Ad vltimū dico ꝙ tenemur iplere consilia: sed non de necessitate. Sed sub conditione si volumus nos expeditius saluare per opa superogationis/q̄ non sunt de necessitate/nec peccat hō omittēdo ea licet multū mereatur ꝓsequēdo ea/ꝛ citius pueniret/ꝛ expeditus/ꝛ cū maiozi merito (ceteris paribus) ad gloriā veri dei vnius eterni/qui est benedictus per secula seculozum. Amen.

¶Hic finē accipiunt subtilissime: ꝛ sane ꝑ vtiles questiones R. P. Fratris Jo. de Bassolis Minozite/ac Theologi pfundissimi in primum Sententiarum. Huper ab ORDINATIO FIDE Delphinate (etsi corruptum ꝛ maculatissimū exemplar nactus extiterit) prioꝝ integritati ḡ interserime ꝛ emendatissime valuit/diligēter restitute. Ac marginarijs adnotamētis haud parū conducētibus/cum earū indicibus studiose ab eodem decoraste. Sumptibus aūt non modicis Fidelium Bibliopolarum Alme vniuersitatis Parisien. Francisci Regnault: ꝛ Joannis Frellon Typis mandate. In Aedibus scilicet Mycolai de Pratis Calcographi probatissimi.

¶Anno JESV Aeterni Regis sesquimillesimo decimoseptimo Nono Idus Septēbres/ Sole sub. XXD. parte Virginis gradiente in hemispherio Parisiensi. Leonis Pape. X. pontificatus Anno Quinto.

Laus Deo Optimo/ Maximo qz.

Marcescit sine aduersario virtus.

¶Petri Lozbelin Cenomanēsis in zoilum.

OEsine lingua pcax: stimulis armata: veneno
Plena: tumēs rigido scōmate: felle rudis.
Desine liuoz edax: Pthijs crudelioz armis:
Barbara barbarico gutture lingua sile.
Desine lingua vozax: vel desinat ibis adunco
Candidulas rostro dilacerare rosas.
Hinc procul ibis eat: nisi: tum irruet ibis in ibim:
Nam michi si tu sis ibis: ꝛ ibis ero.
Lingua: vozago: canis: quid pungis/ corripis/ arces/
Nomen/iura/deos/cuspide: fauce: gula.
Cuspide: fauce: gula quid pungis: corripis arces:
Exiguum nullus zoile liuoz edit.

FINIS.